

**CORPUS
SCRIPTORUM HISTORIAE
BYZANTINAE.**

EDITIO EMENDATIORE ET COPIOSIOR,

CONSILIO

B. G. NIEBUHRII C. F.

INSTITUTA,

AUCTORITATE

**ACADEMIAE LITTERARUM REGIAE
BORUSSICAE**

CONTINUATA.

IOANNES ZONARAS.

TOMUS II.

**BONNAE
IMPENSIS ED. WEBERI
MDCCCXLIV.**

IOANNIS ZONARAE

A N N A L E S

EX RECENSIONE

MAURICII PINDERI.

TOMUS II.

BONNAE
IMPENSIS E. D. WEBERI
MDCCCXLIV.

ΙΣΤΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΖΩΝΑΡΑ

X P O N I K O N .

ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΖΩΝΑΡΑ P I 313
W II 3
 Χ Ρ Ο Ν Ι Κ Ο Ν .

LIBER SEPTIMUS.

1. Αἰνείας μετὰ τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον ἀφίκετο πρὸς Ἀ
 Ἀβορρίγνας, οἱ πρῶην τὴν χώραν ᾤκουν καθ' ἣν ἡ Ῥώμη πεπύ-
 λισται, Λατίνου τοῦ Φαύνου τότε τὴν τούτων ἀρχὴν ἔχοντος,
 καὶ προσέσχε Λαυρέντιω κατὰ τὸν Νουμικιον ποταμόν, ἔνθα κατὰ
 5 τι δὴ θεοπρόπιον λέγεται παρασκευάζεσθαι ποιήσασθαι τὴν κα-
 τοίκησιν. ὁ δὲ τῆς χώρας ἄρχων Λατίνος ἀπιέργε τῷ Αἰνείᾳ τὴν
 ἐν τῇ χώρᾳ καθίδρυσιν. καὶ συμβαλὼν ἠτιτᾶται· εἶτα δι' ὄνειρά-
 των φανέντων ἀμφοῖν καταλλάττονται· καὶ τῆς κατοικήσεως αὐτῶ

Codices ABC consentire cum P (Parisiensi editione) putandi sunt, ubi eorum dissensus non annotatur. 1 *Aineias* — p. 5 v. 21 ἀπόγονοι Dionis excerptum Valesianum 3. ἀφίκετο hoc loco AB, post Ἀβορρίγνας PW, om C. 3 τοῦ τοῦ φαύνου A. 4 Λαυρέντιῳ potius, et p. 14 v. 15 Λαυρέντιῳ. 7 εἶτα — καταλλάττονται om A. 8 κατοικίας AB.

FONTES. Cap. 1. Dionis *Historiae Romanae libri deperditi*: excerptum Valesianum 3, Tssetsae skol. in *Lycophronis Alexandrae* v. 1232. (excerpta autem Valesiana, Peiresciana et Ursiniana numeris Reimarianis indicamus.) Plutarchi *Romulus*, c. 3—6.

Ι Ο Α Ν Ν Ι Σ Ζ Ο Ν Α Ρ Α Ε
 Α Ν Ν Α Λ Ε Σ .

1. Aeneas post Troianum bellum ad Aborigines venit, qui eam regionem, in qua Roma sita est, olim tenuerunt, Latino Fauni filio regnante; et Laurenti iuxta fluvium Numicium appulit, ubi ex oraculo quodam, ut fertur, considerare volebat, quod eius loci rex Latinus prohibiturus commisso praelio vincitur. deinde per somnia, quae uterque viderat, reconciliati sunt; ac Latinus, concessio habitandi loco, filiam

παραχωρεῖ, καὶ τὴν θυγατέρα Λαουίνιαν εἰς γάμον ἐκδίδωσιν. ἔνθα πόλιν ὃ Αἰνείας οἰκοδομήσας ὠνόμασε Λαουίνιον· ἣ τε χώρα Λάτιον ἐπεκλήθη καὶ οἱ ἄνθρωποι οἱ ἐκεῖ Λατίνοι προσηγορέθησαν.

- B** Ῥουτούλοι δὲ ὁμοροῦντες τῇ χώρᾳ ἐκ πόλεως Ἀρδέας ἑρ-5 μώμενοι, καὶ πρόσθεν δυσμενῶς ἔχοντες πρὸς Λατίνους, καὶ τότε πόλεμον ἤρανον, ἐπαρήγοντος αὐτοῖς καὶ Τούρνον ἀνδρὸς ἐπιφανοῦς καὶ τῷ Λατίνῳ προσήκοντος, ὃς δι' ὄργῃς τὸν Λατίνον πεποίητο διὰ τὸν Λαουίνιας γάμον· ἐκείνῳ γὰρ ἡ κόρη προωμολόγητο. μάχης οὖν γενομένης πίπτουσιν ὃ τε Τούρνος καὶ ὃ Λα-10 τίνος, τὴν δὲ νίκην ὃ Αἰνείας κεκόμιστο καὶ τὴν τοῦ πενθεροῦ βασιλείαν. μετὰ δὲ τινα χρόνον συμμαχίας ἐκ Τυρσηνῶν οἱ Ῥουτούλοι τυχόντες ἐπῆλθον τῷ Αἰνεῖᾳ, καὶ τὸν πόλεμον νενικήκασιν· ἀφανῆς δὲ ὃ Αἰνείας γενόμενος (οὔτε γὰρ ζῶν ὤφθη ἔτι οὔτε μὴν τεθνεώς) ὡς θεὸς παρὰ Λατίνοις τετίμητο. ἐντεῦ-15
- C** θεν καὶ τοῖς Ῥωμαίοις τοῦ σφετέρου γένους ἀρχηγέτης νενομίσται, καὶ Αἰνειάδαι καλεῖσθαι ἀρχοῦσι. τὴν δὲ τῶν Λατίνων ἀρχὴν ὃ ἐκείνου υἱὸς Ἀσκάνιος διεδέξατο, ὃς οἴκοθεν συνείπετο τῷ πατρί· οὐδέπω γὰρ ἐκ τῆς Λαουίνιας παῖδα ἐγένετο, ἔγκυον δ' αὐτὴν καταλέλοιπε. τὸν δὲ Ἀσκάνιον κατακλείσαντες οἱ πολέμιοι ἐπο-20 λιόρκουν· νυκτὸς δ' οἱ Λατίνοι αὐτοῖς ἐπιθέμενοι τὴν τε πολιόρκιαν ἔλυσαν καὶ τὸν πόλεμον.

Χρόνον δὲ διεληλυθότος πληθυνθέντες οἱ Λατίνοι τὴν μὲν

1 λαουίνιαν B, qui mox λαούνιον et sic ubique: C λατινίαν.
12 τυρσηνῶν A, 15 τετίμηται B. 20 καταλέλοιπε A, κα-
τελέλοιπε PW.

Laviniam Aeneae in matrimonium collocat. de cuius nomine urbem a se conditam Aeneas Lavinium nominat: regio Latium, populus Latini appellati.

Rutulii gens finitima, urbe Ardea oriundi, ante infensi Latinis, tum quoque bellum intulerunt, adiuvante Turno viro illustri, cognato Latini, cui ob Laviniae nuptias iratus erat, sibi prius desponsae. pugna inita et Latinus et Turnus cadunt; Aeneas et victoriam et soceri regnum adipiscitur. aliquanto post Rutulii adscitis Tyrrhenorum auxiliis Aeneam vicerunt: qui cum neque vivens neque mortuus usquam videretur, a Latinis pro deo cultus est. hinc et Romanae gentis auctor perhibetur, et Aeneadam appellationem honorificam sibi ducunt. Aeneae in regno Latinorum Ascanius filius, Troia patrem secutus, successit: necdum enim filium ei Lavinia pepererat, praegnans relicta. cum Ascanium hostes obsiderent, Latini eos noctu adorti et obsidionem et bellum propulsarunt.

Aliquo tempore post, abundante Lavinii multitudine, plerique eo

πόλιν τὸ Λαουινίον οἱ πλείονες ἐκλελοίπασιν, ἑτέραν δ' ἐν ἀμεί-
 νονι χώρα ἀντιποδόμησαν, ἣν Ἄλβαν ἐκ τῆς λευκότητος, καὶ W II 4
 ἀπὸ τοῦ μήκους Λογγὰν ἐπωνόμασαν· εἴποιεν ἂν Ἑλληνας
 λευκὴν καὶ μακρὰν. Ἀσκανίου δὲ τελευτήσαντος οἱ Λατῖ- D
 5 νοι τὸν ἐκ τῆς Λαουινίας τεχθέντα τῷ Αἰνεῖα νῖδν εἰς τὴν βασι-
 λειαν προειμήσαντο τοῦ Ἀσκανίου παιδός, διὰ τὸν πάππον τὸν
 Λατῖνον τοῦτον προκρίναντες, Σιλοῦιον κεκλημένον. ἐκ Σιλοῦτου
 δὲ ἐτέχθη Αἰνεῖας, ἕξ Αἰνείου δὲ Λατῖνος ἐγένετο, Λατῖνον δὲ
 διεδέξατο Πάσις. Τιβερίνος δ' ἄρξας μετέπειτα ἐν ποταμῷ
 10 καλουμένῳ Ἀλβούλῳ πεσὼν διεφθάρη· ὃς δὴ ποταμὸς Τίβερις
 ἕξ ἐκείνου μετωνομάσθη, ῥέων διὰ τῆς Ῥώμης καὶ ὦν τῇ πόλει
 πολυαρκίστατος καὶ Ῥωμαίοις ἐς τὰ μάλιστα χρησιμώτατος. ἐκ-
 γονος δὲ τοῦ Τιβερίνου Ἀμούλιος, ὃς ὑπερφρονήσας καὶ θεοῦν P I 314
 15 ἑαυτὸν τολμήσας, ὡς βροντάς τε ταῖς βρονταῖς ἐκ μηχανῆς ἀντε-
 διεφθάρη, τῆς λήμνης παρ' ἧ τὰ αὐτοῦ βασίλεια ἴδρυτο ἐπιρ-
 ρουσίας αἰφνίδιον καὶ καταποντισίας κάκειον καὶ τὰ βασίλεια.
 Ἀουεντίνος δὲ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἐν πολέμῳ ἀπέθανε.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ Λαουινίου καὶ Ἄλβανῶν· τὰ δὲ τῶν
 20 Ῥωμαίων ἀρχὴν ἐσχάσει τὸν Νομίτορά τε καὶ τὸν Ἀμούλιον, οἳ
 Ἀουεντίνου μὲν ἐγένοντο υἱοὶ, τοῦ δ' Αἰνείου ἀπόγονοι. τῆς
 γοῦν ἐν Ἄλβῃ βασιλείας κατὰ διαδοχὴν περιελθούσης αὐτοῖς, νείμα-

2 γόρφ BC. καὶ om A. 5 τεχθέντα add AB. 8 αἰνεῖας
 ἐτέχθη AB. 9 Πάσις] Tzetzes Κάπυς. κάσις cum P habent
 AB et omnes Ducangii codices, κάσις CW. eius loco apud Diony-
 sium hi quattuor ponuntur Ἄλβας Κάπετος Κάπυς Κάλπετος, apud
 Livium Alba Atys Capys Capetus. 14 τολμήσας om A.
 18 Ἀουεντίνος et mox Ἀουεντίνου PW. 20 νομίτωρά, et sic
 ubique, A. 21 post Αἰνείου PW add δ', om AC. τῆς γοῦν —
 p. 7 v. 2 παρτέροτο Plutarchi Romulus, c. 3—6, paucis mutatis.

relicto urbem aliam in loco meliore condiderunt. quam a colore ac situ
 Albam Longam appellaverunt. Ascanio defuncto Latini Silvium, Aeneae
 ex Lavinia filium, in regno propter avi Latini memoriam filio Ascanii
 praetulerunt. Silvius Aeneam creat, is deinde Latinus, Latino succes-
 sit Pastis [Capys]. Tiberinus, qui post regnavit, in fluvio Albula sub-
 mersus est: qui fluvius Romam perfluens, et urbi ad plurimos usus op-
 portunus atque utilissimus, ab illo Tiberis nomen accepit. e Tiberini
 posteris ortus est Amulius, homo superbus seque pro deo venditare
 ausus: qui cum machinis quibusdam tonitrua tonitribus fulgura fulguri-
 bus referret ac fulmina iacularetur, subita inundatione paludis, ad quam
 habitabat, periit, una cum regia demersus. Aventinus filius eius in bello
 caesus est.

Atque haec de Lavinio et Albanis: Romani vero ortum duxerunt
 a Numitore et Amulio, Aventini nepotibus, Aeneae posteris. ad quos
 cum Albani regni successio pertineret, regnum et pecuniam dividere

σθαι ταύτην ἠθέλησαν καὶ τὰ χρήματα. τοῦ Ἀμουλλοῦ τοίνυν ἴδια μὲν τὰ χρήματα θέντος ἴδια δὲ γε τὴν βασιλείαν, καὶ ἔξ B ἄμποῦν τὸν ἀδελφὸν προτραυμαμένον ὁ πρὸς βουλῆς αὐτῷ ἐπιλέξασθαι, τὴν βασιλείαν εἴλετο ὁ Νομίτωρ, ὅτε καὶ πρεσβύτερος ἀδελφός· λαβὼν δὲ τὰ χρήματα ὁ Ἀμούλιος, καὶ δύναμιν ἐκ τούτων περιβαλλόμενος, καὶ τὴν βασιλείαν ἀφείλετο. θυγατρὸς δὲ τῷ Νομίτωρι οὔσης, δεδωδὸς μὴ παῖδες ἔξ αὐτῆς γένοιτο καὶ κατεξανασταίεν αὐτοῦ, ἔρειαν τῆς Ἑστίας ἐκείνην ἀπέδειξεν, ἀγαμὸν διὰ τοῦτο καὶ παρθένον διὰ βίου μέλλουσαν ἔσεισθαι. ἡ δὲ κύουσα ἐφωράθη μετέπειτα ὑπὸ Ἄρεος ὡς μυθεύεται, ὑπ' ἀν- 10 θρώπων δὲ πάντως τινός. ἐβρῆθη οὖν διὰ τοῦτο ἴνυ μὴ λάθῃ τεκοῦσα. καὶ ἔτεκε διδύμους παῖδας μεγάλους τε καὶ καλοῖς. μᾶλλον δὲ φοβηθεὶς ὁ Ἀμούλιος ἐκέλευσε τὰ βρέφη ῥιφῆναι. καὶ ὁ ταῦτα λαβὼν σκάφη ἐνθάμενος ἐμβάλλει τῷ ποταμῷ τῷ Τιβέριδι. C παρασῶραν δὲ τὴν σκάφην τὸ ῥέυμα εἰς τινα χῶρον κατήνεγκε 15 μαλθακάν· ἐνθα κειμένοις τοῖς βρέφεσι λύκαιναν ἰστοροῦσι προσιοῦσαν θηλὴν παρῆκεν αὐτοῖς, καὶ ὄρνιν δρονοκόλαπτην παρῆκαι ταῦτα ψωμιζοντα καὶ φυλάττοντα. ἐκεῖ δὲ κείμενα τὰ βρέφη λαθῶν ἀφείλετό τις Ἀμουλλοῦ σοφοροβδὸς Φαναστοῦλος καλούμενος· καὶ παρὰ τῆς ἐκείνου ἐτρόφησαν γυναικός, ἧ ὄνομα Λαρεντία· 20 καὶ ὁ μὲν Ῥωμύλος ὁ δ' ἕτερος Ῥῶμος ἐκλήθησαν. τινὲς δὲ μὴ λύκαιναν εἶναι φασὶ τὴν τῶν παιδῶν τροφόν, ὃ καὶ πιθανώτερον ἢ ἀληθέστερον μάλιστ' αἰσθάνεται, ἀρχὴν δὲ τὸν λόγον οὕτω λαβεῖν. λούπας καλοῦσι Ῥωμαῖοι τὰς τε λυκαίνας καὶ τὰς ἑταίρας· πορ-

1 καὶ τὰ] κατὰ BW. 2 καὶ om A. 13 δὲ] οὖν AB.
 14 τῷ AB, ἐν τῷ PW. 19 φαιστοῦλος AB, etiam p. 8 v. 3
 et 12, sed φαναστοῦλον p. 10 v. 10. Plutarchi codices φαιστοῦλος.
 20 λαυρεντία B, qui mox λαρεντία. 22 τὴν τῶν παιδῶν φασὶ A.

voluerunt. Amulius igitur regno seorsim posito ac pecunia itidem, optione fratri alterius atrius data, cum Numitor ut natu maior regnum elegisset, ipse pecunia accepta comparatisque copiis etiam regnum sibi vindicavit. Numitoris filiae, veritus ne ex ea nati filii contra se insurgerent, cum eam Vestalem legisset, perpetua virginitate spem partus adimit. sed post compressa a Marte, ut fabulantur, ab homine utique aliquo, et in custodiam data ne fetum clam ederet, gemellos magnos et elegantes peperit. qua re magis territus Amulius infantes exponi iussit. quos minister alveo impositos in Tiberim fluvium abiicit. sed alveo in locum mollem delato lupam ferunt infantibus mammas praebuisse, et picum Martium custodem accessisse, qui eis bolos in ora ingesserit. infantes illic sitos Faustulus Amulii subuleus clam sublato uxori Larentiae educandos dedit; alterumque Romulum, alterum Remum appellavit. quidam asserunt (idque probabilius atque adeo verius est) non lupam eorum

νεομένη δ' ἢ Λαρεντία ἢ τοὺς παῖδας ἐθρέψατο, καὶ λούπα D
διὰ τοῦτο καλουμένη, χάραν τῷ μύθῳ παρέσχετο.

2. Ἀδξανόμενοι δὲ θυμοειδεῖς ἦσαν καὶ ἀνδράειδες ἀμφο-
τεροι· ὁ δὲ Ῥωμύλος ἐδόκει συνέσει διαφορώτερος καὶ ἡγεμονικὸς
5 μάλλον τὴν φύσιν ἢ πειθαρχικὸς. γενομένης δὲ ποτε πρὸς τοὺς
Νομίτορος βουκόλους τοῖς τοῦ Ἄμουλιου διαφορᾶς, συγκόπτουσι
αὐτοὺς οἱ δμαιομενες καὶ τῆς ἀγέλης συγχὴν ἀποτίμονται μοῖραν.
μότῳ δὲ τῷ Ῥώμῳ μεθ' ἡμέρας σὺν ὀλίγοις ἄλλοις βαδίζοντι οἱ
τοῦ Νομίτορος βουκόλοι λοχῆσαντες συνέλαβον αὐτὸν καὶ ἀπήγα-
10 γον πρὸς Νομίτορα· καὶ ὃς πρὸς Ἄμουλιον ἐλθὼν ἐδεῖτο ταχεῖν
δικης, ἀδελφὸς ὢν καὶ ὑπὸ τῶν οἰκείων αὐτοῦ ὕβρισμένος. ὁ P I 315
δὲ παραδίδωσι τῷ Νομίτορι τὸν Ῥώμιον ὡς βούλοιο χρῆσασθαι.
ὃς οἶκοι ἐλθὼν καὶ τὸν νεανίσκον δρῶν ἐπερφέροντα μεγέθει καὶ
ῥώμῃ, καὶ τὸ θαρραλὸν αὐτοῦ καὶ ἀδοσώτων τῆς ψυχῆς θαν- W II 5
15 μάξων, ἀνέκρινεν ὅστις εἶη καὶ ὅθεν γένοιτο, φωνῇ πρᾶϊα. ὁ
δὲ θαρρῶν ἔλεγεν ὡς "δίδυμοι μὲν ἐσμεν ἀδελφοί, γοναὶ δὲ ἡμῶν
ἀπόρρητοι λέγονται καὶ τροφαὶ καὶ τιθηθήσεις θανμασιώτεραι,
θηρίοις καὶ ὠανοῖς τραφέντων παρὰ τὸν μέγαν ποταμὸν ἐν σκάφῃ
τῇ κειμένῳ, ἣ ἔτι σώζεται, χαλκοῖς ἐποζώμασι γραμματίων
20 ἀμυδρῶν ἐγκυχαραγμένῳ". B

4 διαφορώτατος A. 5 ποτε om C. 6 τοῖς] τῆς C.
8 μεθ' ἡμέρας om A Plutarchus; qui mox μετ' ὀλίγων, vulgo μετ'
ὀλίγον. 16 μὲν add A.

Fontes. Cap. 2. Plutarchi Romulus, c. 6—8.

nutricem fuisse, sed Larentiam vulgato corpore lupam vocatam locum
fabulae dedisse.

2. Cum primum adolevit aetas, ambo animosi et fortes evaserunt;
sed Romulus ingenio praestare visus, et ad imperandum quam ad ob-
temperandum aptior habitus est. exorta igitur inter Numitoris et Amulii
pastores rixa fratres illos caedunt et magnam armenti partem abigunt.
paulo post Numitoris pastores Remum cum paucis aliis ambulantes ex
insidiis adorti ad Numitorem pertrahunt: qui Amulium fratrem precatus
est ut sibi ius suum tribueretur, ab illius domesticis insigni affecto in-
iuria. is Numitori Remum ad supplicium dedit, qui domum regressus,
cum adolescentem magnitudine et robore praestantem videret, eiusque
fidenciam et minime servilem indolem miraretur, leni voce quis et unde
natus esset rogat. ille interritus respondet: se geminos fratres esse,
natales suos arcanos, nutritionem et alimoniam mirabiles memorari,
ferarum et volucrum ministerio, cum iuxta magnum flumen iacerent in
alveo, qui adhuc exstaret aereis laminis devinctus, obscuris litteris in-
cisus.

Ὁ μὲν οὖν Νομίτωρ τοῖς τε λόγοις τοῦ Ῥώμου καὶ τῇ ὄψει πρὸς ἔννοιαν τῆς ἐκθέσεως τῶν τῆς θυγατρὸς ἐνήγετο παίδων, ὃ δὲ Φανστοῦλος τὴν τοῦ Ῥώμου μαθὼν σύλληψιν τὸν μὲν Ῥωμύλον βοηθεῖν παρεκάλει, τότε σαφῶς διδάξας αὐτὸν περὶ τῆς γενέσεως (πρότερον γὰρ ὑπηγίνετο ὥστ' αὐτοὺς μὴ μικροφρονεῖν),⁵ αὐτὸς δὲ τὴν σκάφην κομιζῶν ἐχώρει πρὸς τὸν Νομίτορα σπουδῆς καὶ δέους μεστός. τοῖς δὲ περὶ τὰς πύλας τοῦ Ἀμουλίου φρουροῖς ὑφορώμενος, καὶ ταραττόμενος περὶ τὰς ἀποκρίσεις, οὐκ ἔλαθε τὴν σκάφην τῷ χλανιδίῳ περικαλύπτων. ὑπολαβόντες δὲ κλοπιμαῖόν τι φέρειν αὐτόν, εἰς μέσον τὴν σκάφην προήγαγον.¹⁰ ἔτυχε δὲ τις παρὼν ἐκεῖ τῶν τὰ παιδάρια ἐκθεμένων· ὃς τὴν σκάφην γνωρίσας, δραμῶν φράζει τῷ Ἀμουλίῳ. καὶ ὁ Φανστοῦλος ἀνακρινόμενος παρὰ τοῦ βασιλέως σῶξασθαι μὲν τοὺς παῖδας κατέθετο, πόρρω δὲ τῆς Ἀλβης νέμοντας εἶναι· τὴν δὲ σκάφην πρὸς τὴν Ἴλιαν κομιζειν τὴν τῶν παίδων μητέρα, ποθοῦσαν ἰδεῖν.¹⁵ τεταραγμένος δὲ τούτοις Ἀμούλιος ἄνδρα πρὸς τὸν Νομίτορα πέπομφε πυνθανόμενος εἴ τι μάθοι περὶ τῶν παίδων ὡς περιόντων.

D ἦν δὲ τῶν φίλων ὁ πεμφθεὶς τῷ Νομίτορι. ἀπελθὼν οὖν καὶ ἐν περιπλοκαῖς τοῦ Ῥώμου ἐθήκως τὸν Νομίτορα, παρεθάρρυνέ τε καὶ μὴ μέλλειν αὐτοῖς συνεβούλευε καὶ αὐτὸς δὲ συνέπραττεν. ἄρτι²⁰ δὲ καὶ ὁ Ῥωμύλος ἐγγὺς ἦν, χεῖρα συγχῆν ἀγροικικὴν ἐπαγόμενος·

2 ἀνήγετο A. 7 τοῖς δὲ — ὑφορώμενος om B. 8 πρὸς τὰς ἀνακρίσεις Plutarchus vulgo. 9 χλανιδίῳ BW, χλανιδίῳ Plutarchus. 14 τῆς Ἀλβης] τοὺς ἄλβης A. 16 τοῦ νομίτωρος A. Plutarchus ἄνδρα.. τοῦ Νομίτορος φίλον.. ἐπέμφε.

Numitori ex Remi verbis et vultu tetigit animum memoria filiorum filiae qui expositi fuissent: Faustus autem Remi captivitate cognita Romulum ad opem fratri ferendam hortatur, aperteque docet ut nati essent (nam prius per ambages id significarat, ne humilibus essent animis); ipse cum alveo ad Numitorem territus properat. cum autem custodibus aedium Amulii suspectus esset, et in responsionibus vacillaret, et alveum veste tegere satageret, latere illos non potuit, quin eum furtivi aliquid ferre opinati alveum in medium proferrent. tum autem ibi quidam eorum aderat qui pueros exposuerant; qui alveo agnito ad Amulium accurrit et rem nuntiat. Faustus a rege interrogatus pueros incolumes esse respondit, sed procul ab Alba pecudes pascere: alveum vero se afferre Iliae puerorum matri, cum videre desideranti. his turbatus Amulius quendam ad Numitorem mittit percontatum an superstites esse pueros audivisset, is vero, quem miserat, Numitoris amicus erat, qui cum senem in Remi amplexu invenisset, eis animos addidit et rem maturare eos iussit, atque ipse etiam adiumento fuit. iam Romulus quoque aderat in proximo cum magna agrestium manu, ad quem civium

καὶ τῶν πολιτῶν δὲ αὐτῷ οὐκ ὀλίγοι προσήεσαν μίσει τοῦ Ἀμου-
λου. ὃς οὕτω τῶν πραγμάτων συννεχθέντων οὐδὲν οὔτε πράξας
οὔτε βουλευσας σωτήριον ἀνηρέθη.

3. Ῥωμύλος μέντοι καὶ Ῥῶμος τὴν τῆς Ἀλβης ἡγεμονίαν
5 τῷ μητροπάτορι νείμαντες, καὶ τῇ μητρὶ τιμὴν πρέπουσαν, καθ’
ἑαυτοὺς εἶναι ἔκριναν (οὔτε γὰρ ἠνέχοντο ἄρχεσθαι), καὶ πόλιν P I 316
ἀναστῆσαι ἔνθα προετίθεισαν ἤθειον. ὠρμημένοι δὲ πρὸς τὴν
τῆς πόλεως δόμησιν διαφορὰ συνέβη τοῖς ἀδελφοῖς περὶ τε τῆς
ἀρχῆς καὶ περὶ τῆς πόλεως, καὶ διὰ μάχης ἐχώρησαν, ἐν ᾗ ὁ
10 Ῥῶμος ἀπέθανεν. ἕτερος δὲ λόγος ἔχει ὡς τοῦ Ῥωμύλου ἤδη
τάφρον ὀρύττοντος ἢ τῆς πόλεως εἶναι προτέλεσμα ἔμελλε, πῆ μὲν
ἀπείργε τὸ ἔργον ὁ Ῥῶμος πῆ δὲ ἐχλεύαζε· καὶ τέλος διαλλόμενον
αὐτὴν ὡς εὐπειρήθησαν οἱ μὲν Ῥωμύλου πατάξαντος οἱ δ’ ἑτέρου
τινὸς ἱστοροῦσι πεσεῖν. ὄθεν καὶ ἐνομοσθη τὸν στρατοπέδου τά-
15 φρον τολμήσαντα διελθεῖν παρὰ τὰς συνήθεις ὁδοὺς, θανατοῦσθαι.
Ὁ δὲ Ῥωμύλος θάψας τὸν ἀδελφὸν ᾤκιζε τὴν πόλιν, καὶ
βοῶν ἄρρενα συζεύξας θηλεία, καὶ ἀρότρῳ ὕννιν χαλκῆν ἐμβαλὼν, B
αὐτὸς μὲν αὐλακα βαθεῖαν κυκλοτερῆ περιέγραψεν, οἱ δ’ ἐπόμε-
νοι τὰς βύλους, αἷς ἀνίστη τὸ ἄροτρον, εἰσω πάσας τῆς αὐλακος
20 περιέστρεφον. καὶ ὅπου μὲν ἔμελλε τὸ τεῖχος ἀνίστασθαι, καθὼς
εἴρηται ἢ αὐλαξ ἐτέμνητο, ἔνθα δὲ πύλας στήσαι διανοοῦντο,

10 τάφρον ἤδη AB. 11 ἔμελλεν εἶναι προτέλεσμα AB. 12 δὲ]
δέ γε AB. 13 πατάξαντος BC, πατάξαντος PW. 14 ὄθεν —
θανατοῦσθαι non leguntur apud Plutarchum. 18 περιέγραψε
A, περιέγραψεν PW. 21 δὲ om A.

FOUNTAIN. Cap. 3. Plutarchi Romulus, c. 9—17, nonnullis ex
Dione potissimum additis: excerptum Valerianum 3, Tzetzae schol.
in Lycophronis Alexandrae v. 1232.

quoque non pauci odio Amulii se contulerant. hoc rerum statu Amulius,
nihil salutaris consilii operisve molitus, occiditur.

3. Romulus et Remus, Albana re Numitori avo permissa et in isto
honore matri habito, suo more vivere (neque enim ferebant imperium)
decreverunt; et urbem, quo in loco educati essent, condere voluerunt.
eam rem aggressis fratribus discordia incessit de principatu et de
urbe; ortaue pugna Remus occiditur. alia fama est, Romulo fossam
fodiente in munimentum urbis, Remum id opus partim prohibuisse
partim derisisse, ac denique transsilisse ut superatu facilem, eaque
de causa vel a Romulo vel ab alio ictum cecidisse, unde receptum
sit, qui fossam castrorum praeter solitas vias transierit, capite plecti.

Romulus fratre sepulto urbem condidit, et tauro vaccae iuncto
aereoque vomere aratro inserto ipse sulcum profundum in orbem terrae
impressit: qui sequebantur, glebas ab aratro eversas omnes intra sul-
cum reposuerunt. atque ubi murus extruendus erat, sulcus, ut dictum

διάλειμμα ἐποιοῦντο τῆς αὐλακος, τὸ ἄροτρον ἀνέχοντες ὑπερθεν. πᾶν μὲν γὰρ τεῖχος νομιζοῦσιν ἱερόν· τὰς δὲ πόλεις εἴπερ ἤγηστο ἱεράς, οὐκ ἦν τὰ μὲν δι' αὐτῶν εἰσάγειν τὰ δὲ ἀποπέμπειν τῶν ἀναγκαίων καὶ μὴ καθαρῶν.

Ἡ δὲ κτίσις τῆς πόλεως ταύτης ἡμέρα τετέλεστο τῇ πρὸ ἐν-5
δεκα καλανδῶν Μαίων, ἣ ἂν εἴη εἰκοστὴ Ἀπριλλίου· καὶ τὴν
W Π 6 ἡμέραν ταύτην ἐορτάζουσι Ῥωμαῖοι, γενέθλιον τῆς πατρίδος ὀνο-
C μάζοντες. ὀκτωκαίδεκα δ' εἶναι Ῥωμῖλος ἐνιαυτῶν ἀναγέγρα-
πται ὅτε τὴν Ῥώμην συνώκισεν. ἔκτισε δὲ αὐτὴν περὶ τὴν τοῦ
Φουστούλου οἰκίαν· ὠνόμαστο δ' ὁ χῶρος Παλάτιον. 10

Κτισθείσης μέντοι τῆς πόλεως, ὅσον μὲν ἐν ἡλικίᾳ στρα-
τευσίμῳ πλήθος ἐτύγχανεν, εἰς στρατιωτικὰ διεῖλε συντάγματα
(ἕκαστον δὲ σύνταγμα πεζῶν τρισχιλίων ἦν καὶ τριακοσίων ἵππέων,
ἐκλήθη δὲ λεγεών, ὅτι λογάδες ἦσαν ἐκ πάντων οἱ μάχιμοι), τοῖς
δ' ἄλλοις δῆμῳ ἐκέχρητο. καὶ τὸν δῆμον ποπούλους ὠνόμασεν· 15
ᾧθεν καὶ παρὰ ταῖς βίβλοις ταῖς νομικαῖς ποπουλαρία κέκληται ἡ
D δημοτικὴ ἀγωγή. τῶν μέντοι περιφανεστέρων γένει τε καὶ συνέ-
σει καὶ βίου αἰρέσει ἱκατὸν ἀπέδειξε βουλευτάς, πατρικίους ὀνο-
μάσας αὐτούς· τὸ δὲ λοιπὸν σύστημα σενάτων προσηγόρευσεν, ὃ
ἔστι γερουσία. πατρικιοὶ μέντοι οἱ βουλευταὶ ἐπεκλήθησαν ἣ ὅτι 20

3 ἐαυτῶν A. 6 ἣ ἂν εἴη μάλλον εἰκοστὴ ἀπριλλίῳ A. haec
non leguntur apud Plutarchum. 8 ὀκτωκαίδεκα — 10 Παλιέτιον
Dionis excerptum Valesianum 3. 10 cf. lib. 10 cap. 32, pag. 533
c edit. Paris. 12 κλήθει BCW. "Regii et Colb. κλήθος, at-
que ita emendavimus" DUCANCIUS. 16 ᾧθεν — 17 ἀγωγή
Plutarchi verbis addita sunt. 19 λοιπὸν] sic libri mss: PW
σφῶν λοιπὸν. σφῶν recens adscriptum margini C. Plutarchus καὶ
αὐτούς μὲν πατρικίους, τὸ δὲ σύστημα σενάτων προσηγόρευσεν.
σέναγον C.

est, ductus fuit: ubi vero portas exstruere instituerunt, aratro sursum elato sulcum interruperunt. nam omnem murum sanctum censent: si vero portas etiam sanctas censerent, non utique res necessarias et immundas per eas vel inferre vel efferre liceret.

Urbs aedificatio undecimo Kal. Maias, hoc est vigesimo Aprilis est absoluta: qui dies Romanis festus est et patriae natalis appellatur. quo tempore memorant Romulum 18 annorum fuisse. condidit autem urbem eo in loco ubi Fanstulus habitabat, qui locus Palatium dicebatur.

Urbe perfecta, qui militari aetate erant, eos in legiones, inde dictas quod bello apti ex omnibus legerentur, distribuit: reliqui populi nomine censebantur. unde apud iureconsultas popularis actio vocata. habebat autem tum legio tar millesos pedites et trecentenos equites. ex illustrioribus genere prudentia et instituto vitae centum creat senatores, quos patricios nominavit, coetum senatum. senatores porro appellati fuere patricii sive quod ingenuorum liberum patres essent, seu potius

παιδων ἦσαν γνησίων πατέρες, ἢ μᾶλλον ὅτι αὐτοὶ πατέρας ἑαυ-
 τῶν ἀποδεικνύειν ἠδύνατο ἕκαστος ἐκ γένους ὄντες γνωρίμου, ἢ
 ἀπὸ τῆς πατρωνίας· οὕτω δ' ἐκάλουν τὴν προστασίαν· πατρωνίας
 γὰρ τοὺς κηδεμονικοὺς καὶ βοηθητικοὺς προσηγόρευον. μάλιστα
 5 δ' ἂν τις καταστοχάσαιτο τῆς τοῦ Ῥωμύλου διανοίας, εἰ οἷοιτο
 διὰ τῆς κλήσεως ταύτης ἐμφαίνειν χρῆναι τοὺς πρώτους καὶ δυνα-
 τωτάτους τῆς πόλεως πατρικῆ κηδεμονία κήδεσθαι τῶν ταπεινο- P I 317
 τέρων, ἅμα δὲ καὶ τὸν δῆμον ἐνάγειν διὰ τῆς τῶν πατρικίων
 προσηγορίας εἰς τὸ μὴ ἄχθεσθαι ταῖς τῶν κρείττωνων τιμαῖς ἀλλ'
 10 ἐνοοικῶς διακίσθαι, νομίζοντας πατέρας αὐτοὺς καὶ προσαγο-
 ρεύοντας.

Πολλῶν δὲ τῇ πόλει ἐνοικισθέντων ὧν ὀλίγοι γυναιξὶ συνε-
 ζύγνυντο, φροντὶς τῷ Ῥωμύλῳ ἐγένετο ἵνα κἀκεῖνοι γυναικας
 ἑαυτοῖς συνοικίσωσι. σύγκλυδες δὲ καὶ ἔξ ἀπόρων ὄντες καὶ ἀφα-
 15 νῶν, ὑπερωρῶντο πρὸς κῆδος παρὰ τῶν γειτνιώντων ἐθνῶν. βού-
 λεται τοίνυν ἔξ ἀρπαγῆς λαβεῖν γυναικας τοὺς πολίτας αὐτοῦ, καὶ
 κηρύσσει θυσίαν καὶ ἀγῶνα καὶ θέαν μέλλειν ἐπιτελεῖν πανηγυρι-
 κήν, ὡς βωμοῦ εὐρημένον θεοῦ καινοῦ. καὶ πολλοὶ συνήλθον. B
 αὐτὸς δὲ προεκάθητο μετὰ τῶν ἀρίστων, ἀλοσυρῆδι κεκοσμημένος·
 20 δέδωκε δὲ τῷ δήμῳ τῆς ἐπιχειρήσεως σύμβολον τὴν τῆς ἀλοσυρῆδος
 διάπτυσιν καὶ αὐθις ταύτης περιβολήν. οὗ γενομένου σπασάμε-
 νοι τὰ ξίφη μετὰ βοῆς ὤρμησαν καὶ ἤρπαζον τὰς θυγατέρας τῶν
 Σαβίνων παρθένους, οὐ μέντοι γυναικας τινῶν.

3 πατρωνίας Plutarchus. οὕτως ABC. 8 καὶ om A.
 14 δὲ] γὰρ AC. 15 ὑπερωρῶντο Plutarchus. γειτνιών-
 των AC, γειτνιώντων PW. βουλεύεται AB. 17 τελείν A.

quod patres suos demonstrare possent, nobili quisque ortus genere, sive a patrocínio et ope ferenda. verum is proxime ad Romuli mentem accedere videri queat qui eum nomine patriciorum significare voluisse crediderit, principibus et potentissimis civitatis humiliores patria cura complectendos esse; simulque plebem eo perducere studuisse, ne superiorum honoribus invideret, sed faveret potius iis quos patres et putaret et appellaret.

Cum autem in civitatem multi recepti essent caelibes, Romulo curae fuit ut illi quoque uxores nanciscerentur. sed quia convenae ob stirpem inopem atque obscuram a vicinis populis spernebantur, consilium init raptu parandi coniuges suis civibus: et rem divinam indoromaeque celebritatem indicit, quasi ara novi dei inventa esset. quo cum multi convenissent, ipse cum optimatibus praesidens purpura conspicuus eam populo tesseram dedit ut, cum purpuram explicasset ac rursus complicasset, rem aggredierentur. quo facto strictis ensibus et cum clamoribus impetu facte Sabinatorum filias virgines, nullas autem uxores, rapiebant.

- Τολμηθείσης δὲ τῆς ἀρπαγῆς οἱ Σαβίνοι, πολλοὶ καὶ πολεμικοὶ ὄντες καὶ κώμας ἀτειχίστους οἰκοῦντες διὰ τὸ μέγα φρονεῖν ὡς Λακεδαιμονίων ἄποικοι, πρῆσβειαν πρὸς τὸν Ῥωμύλον πεποιήνται, λῦσαι τὸ πῆς βίας ἔργον ζητοῦντες, πειθοῖ δὲ καὶ νόμῳ πράττειν τοῖς γένεσι φίλαν καὶ οἰκειότητα. τοῦ δὲ Ῥωμύλου τὰς μὲν 8
- C κόρας μὴ προἰέμενον, ἀξιοῦντος δὲ τὴν κοινωνίαν δέχεσθαι τοὺς Σαβίνους, οἱ μὲν ἄλλοι βουλευόμενοι διέτριβον, Ἄκρων δὲ ὁ βασιλεὺς τῶν Καινητῶν, θυμοειδῆς ἀνὴρ καὶ πολεμικώτατος, προεξανέστη καὶ μετὰ πολλῆς ἐχώρει δυνάμειος ἐπὶ τὸν Ῥωμύλον. ὁμοῦ δὲ γεγονότες ἀλλήλους προὔκαλοῦντο μάχεσθαι, ἀτρεμοῦντων 10 τῶν στρατευμάτων. τῆς γοῦν μονομαχίας ἀμφοῖν γενομένης καταβάλλει μὲν ὁ Ῥωμύλος τὸν Ἄκρωνα, τρέπεται δὲ καὶ τὸ ἐκεῖνου στρατεύμα μάχης συγκροτηθείσης· καὶ τὴν πόλιν αἰρεῖ, οὐ μέντοι τοὺς ἐν αὐτῇ κακὸν τι δίδετο, ἀλλ' ἢ μόνον ἐκλευσε τὰς οἰκίας καθελόντας ἀκολουθεῖν εἰς Ῥώμην αὐτῷ, ὡς πολίτας ἑσομένους 15 καὶ τῶν ἴσων ἀξιοῦθησομένους.
- D Ἔπειτα καὶ ἄλλοι τῶν Σαβίνων τοῖς Ῥωμαίοις ἐμαχέσαντο καὶ ἠττήθησαν. ἐπὶ τούτοις οἱ λοιποὶ τῶν Σαβίνων τὸν Τάτιον στρατηγὸν ἀποδείξαντες ἐπὶ τὴν Ῥώμην ἐστράτευσαν καὶ τὸ Καπιτώλιον εἶλον προδομένον ὑπὸ Ταρπητίας τῆς θυγατρὸς τοῦ φρου- 20
- W II 7 ράρχου. ἐκείνη γὰρ ἐφ' ὕδαρ κατελθούσα συνελήφθη καὶ ἤχθη πρὸς Τάτιον, καὶ ἀνεπέσθη προδοῦναι τὸ ἔρυμνι, τῶν χρυσῶν

8 καινητῶν C, Κεινητῶν Plutarchus. 10 γεγονότες AC, γε-
γονότος PW. προὔκαλοῦντο A Plutarchus, προεκαλοῦντο PW.
11 μονομαχίας] μοναρχίας A. 14 τοὺς add AB. 15 καθε-
λόντες A. 18 στρατηγὸν τὸν τάτιον AB. 20 προδίδο —,
reliquis litteris erasis et recens suppletis, B. 21 ἐκείνη —
22 Τάτιον non habet Plutarchus.

Ob id facinus Sabini, populosa gens et bellicosa, quaeque ob animorum magnitudinem, ut Lacedaemoniorum colonos par est, pagos sine muris incolebat, per legatos a Romulo petierunt ut, violentia rescissa, voluntate et lege amicitia inter ipsos et affinitas contraheretur. Romulo vero puellas non reddente, sed postulante ut Sabini coningia probarent, aliis consultando tempus trahentibus, Acron Caeninensium rex, vir iracundus et bellicosissimus, prior armis arreptis magnas copias contra Romulum ducit. cum ambo in propinquo essent, uterque alterum ad pugnam provocat, quiescentibus exercitibus. in eo singulari certamine Romulus Acronem obruncat, commissoque praelio eius exercitum fundit fugatque, urbem capit, neque tamen cives alia clade afficit quam quod dirutis aedibus se Romam sequi iussit, cives futuros et aequo jure usuros.

Deinde etiam aliis Sabinis Romanos bello aggressis et superatis, demum reliqui Tatio duce creato Romae bellum intulerunt, et Capitolium a Tarpeia, eius qui arci praecerat filia, proditum ceperunt. quae cum aquam petitam extra moenia ivisset, ad Tatium perducta persuaderi

βραχιονιστήρων ἐρασθεῖσα οὐδ' ἐν ταῖς ἀριστεραῖς ἐφόρου χερσὶν οἱ Σαβῖνοι, καὶ μισθὸν ὑπὲρ τῆς προδοσίας αὐτοὺς λαβεῖν ἀπαίτησα. συνθεμένου δὲ τοῦ Τατίου νύκτωρ μίαν πύλην ἀνοίξασα τοὺς Σαβίνους ἔδξατο. εἰσελθῶν δὲ ὁ Τάτιος ἐκέλευσε τοὺς ἕπ' αὐτὸν ὄσα ἐν ταῖς ἀριστεραῖς χερσὶν ἔφερον διδόναι αὐτῇ, καὶ πρῶτος αὐτὸς τὸν βραχιονιστῆρα τῇ Ταρπητᾷ ἐπέρρηψε καὶ τὸν θυρεόν. πάντων δὲ ὁμοίως ποιοῦντων βαλλομένη τε τῷ χρυσῷ καὶ καταχωσθεῖσα τοῖς θυρεοῖς ὑπὸ πλήθους καὶ βάρους ἀπέθανεν.

10 Ἔργω οὖν οὗτος ἐποίησεν ὁ λόγοις ὕστερον εἶπον ὁ Καῖσαρ καὶ ὁ Ἀντίγονος· ὁ μὲν γὰρ προδοσίαν ἔφη φιλεῖν, προδότην δὲ μισεῖν· ὁ δὲ Ἀντίγονος προδιδόντας μὲν ἀσπασίως εἶπε προσεῖσθαι, προδεδωκόσι δὲ ἀπεχθάνεσθαι.

4. Αἰφθάλους δὲ τῆς ἄκρας ὑπὸ τῶν Σαβίνων, μάχη 15 καρτερὰ συνερράγη μέσον αὐτῶν καὶ Ῥωμαίων, ἐν ἧ πολλοὶ μὲν ἔπεσον, ὁ δὲ Ῥωμύλος ἐπλήγη λιθῷ τὴν κεφαλὴν. ἔτι δὲ μάχεσθαι παρασκευαζομένους τοὺς Σαβίνους ἐπέσχον αἱ ἠρπασμέναι θυγατέρες αὐτῶν, ἄλλοθεν ἄλλαι μετὰ βοῆς καὶ ὀλολυγμοῦ ὀφθεῖσαι αὐτοῖς, αἱ μὲν νήπια πρὸς ταῖς ἀγκάλαις κομψύουσαι, αἱ δὲ 20 τὴν κόμην προῖσχύουσαι λελυμένην, πᾶσαι δὲ ἀνακαλούμεναι τοῖς φιλιτάτοις ὀνόμασι ποτὲ μὲν τοὺς Σαβίνους ποτὲ δὲ τοὺς Ῥωμαίους. ἐπεκλάσθησαν οὖν οἱ ἐναντίοι καὶ διέστησαν αὐταῖς ἐν μέσῳ στήναι τῆς παρατάξεως, καὶ κλαυθμὸς ἅμα διὰ πάντων ἐχώρει. δια-

1 βραχιονιστηῶν A. 2 λαβεῖν αὐτούς A. 12 προδιδόντας AC, προδιδόντος PW. 17 ἠρπασμέναι BW. 18 ἀλαλγμοῦ Plutarchus.

Fontes. Cap. 4. Plutarchi Romulus, c. 18—29.

sibi sivit ut arcem proderet: Sabinosque, aureas armillas quas laevo brachio habebant pacta, noctu una porta accipit. Tatius ingressus suos quicquid laeva gestarent Tarpeiae dare iussit, et ipse primus armillam et scutum in eam coniecit. quod cum omnes facerent, auri scutorumque multitudine oppressa expirat.

Hic igitur re ipsa declaravit, quod Caesar et Antigonus post sermone usurparunt: nam alter se proditorem amare, proditores odiare, alter eos qui prodant benigne admittere, qui prodiderint se aversari dixit.

4. Arce a Sabinis capta pugna vehemens inter eos et Romanos exarsit, in qua multi ceciderunt, Romulus lapide caput ictus est. Sabinos vero ad urgendum praelium paratos raptae ipsorum filiae inhibuerunt, aliae aliunde cum clamore et ululatu progressae, partim infantes in ulnis gestantes, partim passum capillum praetendentes, omnes vero suavissimis nominibus nunc Sabinos nunc Romanos inclamantes. movit ea res hostes, ut dirempta acie mulieres in medio stare paterentur, nemine non plorante. ac

λεχθέντων δὲ τῶν γυναικῶν συνήλθον εἰς λόγους οἱ ἡγεμόνες καὶ συνέθεντο τῶν μὲν γυναικῶν αἰ βοῦλονται τοῖς ἔχουσι συνοικεῖν, C πάντος ἔργου καὶ πάσης λατρείας πλὴν ταλασίας ἀφαιρέσας, οἰκεῖν δὲ τὴν πόλιν Ῥωμαίους καὶ Σαβίνους κοινῇ, καὶ καλεῖσθαι αὐτὴν Ῥώμην ἐπὶ Ῥωμύλῳ, Κυρίτας δὲ Ῥωμαίους ἐπὶ τῇ Τατίου κα- 5 τριδί Κυρίτα, βασιλεύειν δὲ κοινῇ καὶ στρατηγεῖν ἀμφοτέρους. ὁ δὲ τόπος ἐν ᾧ τὰς συνθήκας ἔθεντο καλεῖται κομίτιον, τόπος δηλαδὴ συνελύσεως· κόμιρε γὰρ Ῥωμαίοις τὸ συνελθεῖν λέγεται. προσκατελέχθησαν δὲ τοῖς πατρικίοις ἐκ τῶν Σαβίνων ἕτεροι ἑκα- 10 τόν. ἰβουλεύοντο δὲ οἱ βασιλεῖς οὐκ εὐθὺς ἐν κοινῷ μετ' ἀλλή- λων, ἀλλ' ἑκάτερος πρότερον ἰδίᾳ μετὰ τῶν ἑκατόν· εἶτα εἰς τὸ αὐτὸ πάντες συνήγοντο.

D Ἐτεῖ δὲ πέμπτῳ τοῦ Τάτιον Ῥωμύλῳ συμβασιλεύειν, συ- γενεῖς αὐτοῦ πρόβησι καθ' ὅδον ἐντυχόντες εἰς Ῥώμην ἀπὸ Λαυ- 15 ρέντου βαδίζουσι ἐπεχειροῦν ἀφαιρεῖσθαι βίᾳ τὰ χρήματα αἱ 15 ἐπήγοντο, καὶ μὴ προῖέμενους ἀλλ' ἀμυνομένους ἀνείλον. ὁ μὲν οὖν Ῥωμύλος κολάζεσθαι τοὺς ἀδικήσαντας ἐψηφίετο, ὁ δὲ Τάτιος ἐξέκρουε καὶ παρήγε· καὶ τοῦτο μόνον ὑπῆρξεν αἷτιον σφίσι διαφορᾶς ἐμφανοῦς. οἱ δὲ τῶν ἀνηρημένων οἰκεῖοι μὴ 20 τυγχάνοντες δίκης, ἐν Ἀλβανῷ θύοντα μετὰ Ῥωμύλον τὸν Τάτιον 20 προσπεσόντες κτινῆρουσι· τὸν δὲ Ῥωμύλον ὡς δίκαιον ἄνδρα οὖν

2 τῶν om C. 3 ἀφαιρέσας Plutarchus, ἀφαιρέσει A, ἀφαιρέσει PW. 5 ἐπὶ Ῥωμύλῳ C, ἀπὸ Ῥωμύλου W. 6 Κυρίτα om Plutarchus. 7 κομίτιον] haec similiter Dio, exc. Vatic. 3, sed suppletus ex Plutarcho. 13 τατίου Ῥωμύλῳ συμβασιλεύοντος A. 17 κολάζεσθαι AB, κολάσει PW: Plutarchus δεῖν φέρετο κολάζεσθαι. 20 Ἀλβανῷ PW, Λαβινίῳ Plutarchus cum Dionysio Halicarnassensi et Livio.

mulierum verbis adducti duces colloquio habito pepigerunt ut matronae quae vellent apud maritos manerent omnis operis omnisque ministerii praeterquam lanificii immunes, et Sabini aequo iure cum Romanis viverent, ipsaque urbs a Romulo Roma, populus Quirites a Curibus Tatii patria vocaretur, et ambo regnum ac militare imperium consociarent. locus in quo foedus ictum est a coeundo comitium appellatur. ex Sabinis centum in patricios lecti sunt. reges vero non statim communiter, sed cum suis uterque centum patribus seorsim deliberabant: deinde in locum unum omnes congregabantur.

Anno quinto Tatii cum Romulo regnantis propinqui regis Tatii Laurentium legatos Romam ituros in itinere spoliare aggressi, repugnantes et se suaque defendentes occiderunt. ac Romulo iniurios puniendos esse decernente, Tatio poenam eludente et diferente, reges hac una in re aperte dissenserunt. caesorum propinqui iure negato Tatium in Albano cum Romulo sacrificantem concursu facto interficiunt, Romulum ut

εὐφημίας προέπεμψαν. οὐ μὴν ἐτάραξε τοὺς Σαβίνους ὁ φόβος τοῦ ἄρχοντος σφῶν, ἀλλ' οἱ μὲν εὐνοία τῇ πρὸς Ῥωμόλον, οἱ P I 319 δὲ φόβῳ τῆς δυνάμεως εἰκόντες διετέλουν. αἷτα λοιμοὺς ἐπιπίπτει τῇ Ῥώμῃ θανάτους αἰφνιδίους ἀνθρώποις ἐπιφέρων νόσον χωρὶς, 6 καὶ ἀφορία καρπῶν καὶ θρεμμάτων ἀγονία· ὕσθη δὲ καὶ σταγόσιν αἵματος ἢ πόλις. ὅμοια δὲ καὶ τοῖς Λαυρεντίοις συνέβαινεν. ἐδόκει τοῖνυν διὰ τὸν Τατίου φόνον καὶ τοὺς παρὰ τῶν Σαβίνων ἀνηρημένους πρέσβεις ποσηλατεῖν τὰς πόλεις δαιμόνιον μῆνιμα. ἐκδοθέντων δὲ τῶν φονέων καὶ κολασθέντων ἐλώφησαν τὰ δεινά. 10 Ῥωννυμένων δὲ τῶν πραγμάτων Ῥωμαίοις οἱ μὲν ἀσθενέστεροι τῶν προσοικῶν ὑπέκνυον, οἱ δυνατοὶ δὲ οὐκ ᾤοντο δεῖν B περιορᾶν ἀλλὰ κολουεῖν τὴν αὔξησιν. πρῶτοι δὲ Τυρρηνηῶν W II 8 Οσῆϊοι ἀρχὴν ἐποιήσαντο πολέμου. συμβαλόντες οὖν καὶ πολλοὺς ἀποβαλόντες ὁμολογίαν ἐποίησαντο καὶ φίλαν ἐπὶ ἐνιαυτοῦς ἑκα- 16 τόν, καὶ τῶν παρ' αὐτοῖς ἀρίστων παρέσχον εἰς ὀμηρεῖαν πεντήκοντα.

Ἐθριάμβευσεν οὖν τούτους νικήσας Ῥωμόλος. εἶτα ἐπαρ- 20 θεὺς ταῖς παραλόγοις εὐτυχίαις καὶ βαρυτέρῳ φρονήματι χρώμενος ἐξίστατο τοῦ δημοτικοῦ καὶ παρήλλαττε καὶ εἰς ἐπαχθῆ μοναρχίαν καὶ λυποῦσαν ἀπὸ τοῦ σχήματος ἑαυτὸν ἐσχημάτιζεν. ἄλουργῆ μὲν γὰρ ἐνεδέυτο χιτῶνα καὶ τήβεννον ἡμπόσχετο περικέρυφρον καὶ πεδίλοις ἐκέχρητο ἐρυθροῖς καὶ ἐν θρόνῳ ἀνακλιτῶ καθήμενος C

2 σφῶν ἄρχοντος A. 4 Ῥώμῃ] πόλις A. 12 κολουεῖν C
Plutarchus, καλέειν PW. 13 οσῆϊοι ABC. 19 ἐξίστα B.
21 ἐνεδέυτο A: Plutarchus ἐνεδέυτο. ἡμπόσχετο A, ἐμπόσχετο B, ἡμπήσχετο PW. καὶ πεδίλοις ἐκέχρητο ἐρυθροῖς om Plutarchus.

virum iustum laudibus prosequentes. Sabinos sui ducis caedes non turbavit quo minus partim benevolentia erga Romanum, partim eius potentiae meta, parerent. deinde Romae pestilentia laboratum, hominibus sine morbis repente morientibus, ac sterilitate agrorum et pecudum; et sanguineae guttae depluerunt. cum Laurentibus etiam similia accidissent, opinio fuit, numen caedis Tatii et legatorum, quos Sabini trucidassent, exigere poenas. homicidiis ad supplicium deditis mala illa desierunt.

Crescentibus Romanorum viribus, ex finitimis populis imbecilliores cedebant: potentibus vero non connivendum esse ratus, sed incrementa prohibenda, primi Tyrrhenerum Veientes occupant bellum facere. congressi multis amissis pactione inducias in centum annos impetrarunt, quinquaginta ex optimatibus obsidibus datis.

His superatis Romulus triumphavit; atque inde mirandis successibus elatior et gravior factus, relicta mutataque populari consuetudine se ad odiosae et molestae monarchiae habitum conformavit, tunicam purpuream et togam praetextam induere et rubris calcibus uti solitus, et in solio re-

ἐχρημάτιζεν· ἦσαν δὲ περὶ αὐτὸν αἰεὶ καὶ τῶν νέων συχνοί, οὓς Κέλερας προσηγόρευεν, ὃ κατὰ τὴν τῶν Ῥωμαίων διάλεκτον δηλοῖ τοὺς ταχεῖς, καὶ πρόθεον ἐβιάδιζον ἕτεροι βακτηρίαις τὸν ὄχλον ἀνείργοντες, ὑπέλωσμένοι ἱμάντας, ὥστε συνδεῖν οὓς κελου-
σθῶσιν. 5

Ἐπεὶ δὲ Νομίτορος τοῦ πάππου αὐτοῦ ἐν Ἄλβη τελευτήσαν-
τος, Ῥωμύλῳ προσηκούσης τῆς βασιλείας, αὐτὸς εἰς μέσον ἔθηκε
τὴν πολιτείαν δημαγωγῶν, καὶ κατ' ἐνιαυτὸν ἀπεδείκνυεν ἄρχοντα
τοῖς Σαβίνοις, ἠρέθισε τοὺς ἐν Ῥώμῃ δυνατοὺς ἀβασιλευτον
D ζητεῖν καὶ αὐτόνομον πολιτείαν. οὐδὲ γὰρ οἱ καλούμενοι πατρι-10
κιοὶ πραγμάτων μετείχον, ἀλλ' ὄνομα καὶ σχῆμα ἦν αὐτοῖς, ἔθους
ἕνεκα μᾶλλον ἢ γνώμης ἀθροισμένοις εἰς τὸ βουλευτήριον· εἶτα
Ῥωμύλου πρῶτοντος ἠκροῶντο σιγῇ, καὶ τὸ πρὸ τῶν ἄλλων τὸ
δεδογμένον ἐκείνῳ μαθεῖν πλέον ἔχοντες τῶν λοιπῶν ἀπηλλάττοντο.
ὄθεν ἐδόκει τὴν γερονσίαν προφηλακίζειν· διὸ αὐτῆ ὑπόπτως ἔδοξε 15
μετ' ὀλίγον ἀφανοῦς γενομένου Ῥωμύλου. λέγεται γὰρ ἐκκλη-
σίαν ὄντος αὐτοῦ περὶ τὸ καλούμενον Αἰγὸς ἔλος τοῦ μὲν ἡλίου
τὸ φῶς ἐπιλιπεῖν, νύκτα δὲ κατασχεῖν βροντὰς τε δεινὰς συμβῆναι
καὶ πνοὰς ἀνέμων ζάλην ἑλαυνούσας. ἐν δὲ τούτῳ τὸν μὲν ὄχλον
P I 320 φεύγειν, τοὺς δὲ δυνατοὺς συστραφεῖν μετ' ἀλλήλων. τῆς δ' 20
ἐν τῷ αἰεὶ ταραχῆς λωφισάσης καὶ αὐθις πολλῶν ἁμοῦ γενομένων
ζητεῖσθαι τὸν βασιλέα· τοὺς δὲ δυνατοὺς οὐκ εἶν ἐξετάζειν περὶ

2 προσηγόρευεν A. τῶν om BC. 4 κελουσθῆναι C.
9 σαβίνοις etiam Plutarchi codices: Xylander Ἄλβανοῖς. 13 πρῶ-
τοντος] πρῶστᾶντος Plutarchus. 14 μαθεῖν A, μαθῶν PW.
16 ἀφανοῦς μετ' ὀλίγον A. 19 ἑλαυνούσας] ἀχούσας A.
20 φνεγεῖν Plutarchus.

clinatus respondere; multosque iuvenes, quos Celeres vocabat, semper iuxta se habuit, et lictores ante se, baculis turbam summoventes et lora gerentes quibus vincirent homines iussi a rege.

Ut autem avo Numitore mortuo Albanoque regno ad ipsum perti-
nente rem publicam ad conciliandos populi animos libertate donavit, et quotannis principem Sabinis designavit, Romani proceres ad cupiditatem popularis liberaeque rei publicae sunt incitati. neque enim patriciorum ulla erat in rebus gerendis auctoritas, sed nomen duntaxat et habitum regi accommodabant, cum consuetudinis potius ergo quam sententiae dicendae causa in curiam vocati Romulum decernentem taciti audirent, nulla re superiores caeteris nisi quod, quae ille decrevisset, primi audiebant. ea re cum dignitatem senatus imminere videretur, ac paulo post in terris esse desiisset, patres suspicionē haud caruerunt. nam cum ad Caprae paludem contionem haberet, fertur obacurato sole nox exstitisse cum horrendis tonitribus et procellis. interea turbam diffugisse, proceres vero sese conglobasse. tempestate sedata populoque rursus con-

αὐτοῦ, τιμᾶν δὲ παρακελεύεσθαι πᾶσι καὶ σέβασθαι Ῥωμύλον ὡς ἀνηραπισμένον εἰς θεοῦς, καὶ θεὸν ἐσόμενον σφίσι ἐν ἀπὲρ χρο-
στοῦ βασιλείᾳ.

Οἱ μὲν οὖν πολλοὶ πεπεισμένοι τοῖς λόγοις ἀπηλλάττοντο
ἐλλείπει χρησταῖς ἀνωροῦμενοι, ἔτιοι δὲ ἐν ὑπονοίαις τοῦ πατρι-
κίου πεποήντο καὶ ἐτάραττον ὡς τὸν δῆμον ἀβέλτερα πείθοντας,
αὐτοῦ τοῦ βασιλέως γεγονότας αὐτόχειρας. καὶ πράγματα ἂν
παρέσχον τοῖς δυνατοῖς, εἰ μὴ τις τῶν ἱππέων Ἰούλιος Πρόκλος, B
γένη τε δοκιμώτατος καὶ ἤθει χρηστός καὶ Ῥωμύλῳ πιστός, εἰς
10 ἀγορᾶν ἔλθων ἐνόρκως εἶπεν ὡς ὁφείη Ῥωμύλος αὐτῷ καλῶς καὶ
μέγας ὡς οὔποτε πρόσθεν καὶ ὄπλοις λαμπροῖς κεκοσμημένος καὶ
φλέγουσι, καὶ ὡς αὐτὸς μὲν πρόθοιτο "τί δὴ παθῶν ὃ βασιλεῦ
ἡμᾶς μὲν ἐν αἰτίαις πεποήκας πονηραῖς, πᾶσαν δὲ τὴν πόλιν ἐν
πένθει προέλεοις"; ἐκεῖνος δὲ πρὸς ταῦτα ἀμείβοιτο "θεοῖς
15 ἔδοξεν ὃ Πρόκλε τοσοῦτον χρόνον ἡμᾶς γενέσθαι μετ' ἀνθρώπων,
αὐθις δ' οὐρανὸν οἰκεῖν, ἐκεῖθεν ὄντας. ἀλλὰ χαιρε καὶ φράζε
Ῥωμαίοις ὅτι σωφροσύνην καὶ ἀνδρείαν ἀσκοῦντες ἐπὶ πλείστον C
δυνάμει ἀνθρωπίνῃ ἀφίχονται. ἐγὼ δὲ ὑμῖν εὐμενῆς ἴσομαι
Κυρίνος." ταῦτα διὰ τὸν ὄρκον τοῦ λέγοντος καὶ τὸν τρόπον
20 πιστὰ Ῥωμαίοις ἔδοκει τοσοῦτον ὡς μὴ τινα ἀντιπεῖν, πάσης δὲ
ἀφαιμένους ὑποψίας τε καὶ διαβολῆς εἶχεσθαι Κυρίνῳ καὶ Θεοκλυ-
τεῖν. ταύτην δὲ τὴν ἐπισημίαν φασὶ τῷ Ῥωμύλῳ γενέσθαι ἢ

2 ἀνηραπισμένον A Plutarchus, ἀνηραπισμένον PW. 6 ἐτάρατ-
των AC Plutarchus, ἐτάραττοντο PW. 8 [ἐκείων] Plutarchus
πατρικίων. 11 ὡς] καὶ ὡς A. 15 ἡμᾶς μετ' ἀνθρώπων
γενέσθαι χρόνον AB. 22 φησὶ A.

gregato quaesitum esse Romulum, sed potentes de eo quaeri vetuisse
atque omnes hortatos esse ut eum ad deos raptum venerarentur et co-
lerent, deum pro bono rege futurum.

Ac vulgus his verbis acquievit, spe bona praeditum: quidam autem
suspectos habuere patres et exagitavere, ut qui vulgo inane commentum
persuaderent, cum ipsi Romulum discerpissent. atque si negotium fa-
cessissent potentibus, nisi Proculus Iulius equus, et genere et moribus
probatissimis ac Romulo fidus, pro contione iureiurando affirmasset, Ro-
mulum sibi angustiores solito in armis splendidis atque fulgentibus ap-
paruisse, seque illum percontatum esse, quomobrem senatum in atrocis
crimina, civitatem in luctum coniecisset. cum vero respondisse, diis ita
visum ut tantum temporis inter mortales esset, atque in caelum, unde
venisset, reverteretur. abiret ac nuntiaret Romanis, si modestiam et
rem militare colerent, ad summum humanae potentiae fastigium adscen-
suros: se vero eis propitium fore Quirinum. haec dicenti tum ob ius-
iurandum tum ob auctoritatem viri tanta fides fuit, ut nemo refragaretur,
omniisque suspicione et calumnia amota Quirino vota facerent, numine
eius invocato. hoc autem cognomentum Romulo factum tradunt vel ob

ὅτι τοὺς πολλὰς Κυρίτας ὠνόμαζον, ἢ ὅτι τὴν αἰχμὴν ἢ τὸ δόρυ
 W Π 9 κυρίον ἐκάλουν οἱ παλαιοί· ὡς οὖν ἀρήϊόν τινα τὸν Ῥωμόλον ἢ
 αἰχμητὴν θεὸν ὀνομασθῆναι Κυρίον. λέγεται δὲ τέσσαρα μὲν
 D ἕτη καὶ πενήτηντα βιῶναι, ὄγδοον δ' ἐπὶ τριακοστῷ βασιλεύων
 ἐνιαυτὸν ἕξ ἀνθρώπων ἀφανισθῆναι. 6

5. Τούτων δὲ περὶ τὸν Ῥωμόλον συμβεβηκότων βασιλεύ-
 σθαι μὲν ἰδόκει πᾶσιν, ἕρις δὲ τις καὶ στάσις ἐφύετο τοῖς ἐν
 Ῥώμῃ οὐκ ὑπὲρ ἀνδρὸς μόνον ἡγεμονεύουστος, ἀλλὰ καὶ πότερον
 τῶν γενῶν παρεξίει τὸν ἄρξοντα. τοῖς τε γὰρ μετὰ Ῥωμόλου
 πρώτοις συνοικίασαι τὴν πόλιν οὐκ ἀνεκτὸν ἰδόκει, παρ' αὐτῶν 10
 προσληφθέντας τοὺς Σαβίνους εἰς πολιτείαν, ἄρχειν τῶν δεξαμέ-
 νων βιάζεσθαι· οἱ Σαβῖνοι δὲ ἐτέρωθεν, ὅτι τοῦ Τατίου θανόν-
 τος μόνον εἶασαν τὸν Ῥωμόλον ἄρχειν, ἕξ ἑαυτῶν ἡξίον αἰρε-
 P I 321 θῆναι τὸν ἄρξοντα.

Ἡρίων μὲν οὖν οὕτω τὰ μέρη ἐκάτερα, μετιώρου δ' ἐπὶ 15
 τούτοις ὄντος τοῦ πολιτεύματος οἱ πατρίκιοι πενήτηντα καὶ ἑκα-
 τὸν ὄντες ἔταξαν ἕκαστον ἐν μέρει τοῖς βασιλικαῖς παρασῆμοις
 κοσμούμενον θύειν τε τοῖς θεοῖς καὶ χρηματίζειν, ἕξ μὲν τῆς
 νυκτὸς ὥρας, ἕξ δὲ τῆς ἡμέρας. ἢ γὰρ διανομὴ τῶν καιρῶν

3 κυρίον] κύριον Plutarchus ex emendatione Dacerii: nam libri
 κυρίον. 4 ὄγδοον ἐπὶ τριακοστὸν A. 8 ἡγεμονεύουστος
 A, ἡγεμονεύουστος PW. 9 Ῥωμόλου W, Ῥωμόλου P. 10 συνοι-
 κήσασαι A. 12 δ' C. 14 ἄρξοντα] βασιλεύοντα C. 16 πεν-
 τήντα καὶ ἑκατὸν] paulo supra ducenti, ex Plutarchi Romulo.
 19 post ἡμέρας quae apud Plutarchum addita leguntur, Κυρίων
 vel Κυρίων καὶ Τατίω, ea delenda esse ex hoc loco patet.

FONTES. Cap. 5. Plutarchi Numa, c. 2—8 et 14—21.

cives qui Quirites appellabantur, vel ab hasta quam veteres quirim vocitarunt: Quirinum igitur Romulum appellatum esse ut bellicosum vel ut deum hastatum. fertur annos vixisse 54, et anno regni 38 e conspectu hominum sublatus esse.

5. Cum haec Romulo accidissent, regem quidem volebant omnes, sed Romanorum animos certamen et seditio versabat non de viro tantum qui principatu potiretur, sed etiam de gente, utra principem praeberet. nam et Romanis, primis urbis cum Romulo conditoribus, non ferendum videbatur ut Sabini, in civitatem adsciti, regnum sibi in eos, a quibus recepti essent, per vim vindicarent; et Sabini ex altera parte contendebant, quia Tatius mortuo Romulum regnare solum passi essent, sui corporis regem creandum esse.

Factionibus inter sese ita certantibus, cum civitas sine imperio, exercitus sine duce esset, patricii numero 150 inter se constituerunt ut singuli per vices regis insignibus ornati et diis immolarent et iura dicerent, senis horis nocti et totidem interdium. haec enim temporum distri-

κατὰ τὸ ἴσον ἐκίστου καὶ πρὸς τοὺς ἄρχοντας καλῶς ἔχειν ἐδόκει
καὶ πρὸς τοὺς ἀρχομένους αὐτούς· ἀγγήρει γὰρ τὸν φθόρον ἢ τα-
χίστη τῆς ἔξουσίας ἀπόθεις, ὁράντων τῶν ἀρχομένων τῆς αὐτῆς
ἡμέρας τε καὶ νυκτὸς τὸν αὐτὸν ἰδιώτην ἐκ βασιλείως γινόμενον. B
5 οἶδα μὲν οὖν καὶ ἕτερά τινα περὶ τῆς τοιαύτης εἰρημένα ἀρχῆς,
ἀλλ' αὐτὸς τῷ πιθανωτέρῳ ἐθέμην. τὸ δὲ σχῆμα τῆς ἀρχῆς
τοῦτο μεσοβασιλεία τοῖς Ῥωμαίοις ὠνόμαστο.

Ἀλλὰ καὶ οὕτως ἐξ ὑπονομίας ἐφύοντο θόρυβοι, ὑποπιενο-
μένων τῶν πατρικίων εἰς ὀλιγαρχίαν τὴν πολιτείαν περιουστῶν καὶ
10 μὴ βούλεσθαι βασιλεύεσθαι· ἐκ δὲ τούτου κατεστρασιαύζον. ὁμο-
νοησάντων δὲ πάντων αἰρεθῆναι τὸν βασιλεύσοντα, οἱ Σαβῖνοι
τοῖς Ῥωμαίοις προτέροις τὴν αἴρεσιν ἔδοσαν· οἱ δ' ἐκ Σαβῖνων
εἴλοντο Νομᾶν Πομπήλιον, ἄνδρα γνώριμον ὄντα πᾶσι δι' ἀρετὴν.
στέλλονται γοῦν πρὸς ἐκεῖνον ἐκ Ῥώμης πρέσβεις· οὐ γὰρ ἐν τῇ C
15 Ῥώμῃ μετώπιστο, ἀλλ' ἐν Σαβῖνοῖς ἦν καὶ πόλιν ᾔκει τὴν Κυρι-
τῶν, πατρὸς ὧν Πομπωνίου ἀνδρὸς εὐδοκίμου, πᾶσαν ἀρετὴν
φύσει τε καὶ παιδείᾳ ἐξησχημένος. ὄθεν καὶ ὄνομα μέγα καὶ
δόξαν εἶχεν, ὡς καὶ Τάτιον τὸν τῷ Ῥωμύλῳ συμβασιλεύσαντα
κηδεστὴν αὐτὸν ἐπὶ Τατιάθῃσθαι τῇ θυγατρὶ, ἣν μίαν ἐκεῖνος
20 ἐγένετο· ἣ δέκα ἐπὶ τρισὶν ἐνιαυτοῖς τῷ Νομᾷ συνοικήσασα με-
τήλλαξε τὴν ζωὴν. ὁ δὲ Νομᾶς ἐκλείπων τὰς ἐν ἄστει διατριβάς,
ἄφραυλεῖν τὰ πολλὰ καὶ διατριβεῖν ἤθελεν ἐν λιμνώσιν καὶ ἄλσισιν.

1 κατὰ] καὶ A. 5 οἶδα — 6 ἐθέμην Plutarchi verbis addita.
7 τοῖς om AB. 11 βασιλεύοντα A. 13 ὄντα ἄνδρα γνώρ. A.
15 τὴν AC, τῶν PW. 17 καὶ tertium om B. 21 ἐκλείπων
Plutarchus.

butio propter aequabilitatem et ipsis magistratibus et populo commoda videbatur; et celerrimus magistratu abitus invidiae minimum habebat, cum subditi eundem eodem die eademque nocte et regem et privatum cernerent. haud nos praeterit, de hac imperii forma, quae interregnum Romanis dicebatur, alia quoque iactata esse: ego vero ea sum secutus quae mihi probabiliora videbantur.

Nihilominus tamen res invidia turbatae sunt, cum patricios paucorum arbitrio rem publicam subiicere, unius regnum aspernari suspicantur. sed tumultu sedato cum omnes regem creandum esse consensissent, ac Sabini eius eligendi potestatem Romanis detulissent, Numam Pompilium, cuius inclita virtus apud omnes erat, electum per legatos accessiverunt. neque enim Romam transmigraverat, sed Curibus Sabinis habitabat, patre natus Pomponio probato viro, omni genere virtutis et natura et disciplina excultus. unde tantum nomen et gloriam consecutus fuit, ut Tatius Romuli regis collega Tatiam ei filiam unicam desponderet: quae cum ei annos 13 nupta fuisset, vitam cum morte commutavit. Numa vero relicta urbana vita ruri plerumque in pratis et lucis degere malebat.

- D** Ἦκον οὖν ἀπὸ Ῥώμης οἱ πρέσβεις καλοῦντες ἐπὶ τὴν βασιλείαν αὐτὸν ἦθ' τεσσαρακοστὸν ἔτος ἀνύοντα· ὃ δὲ ἀπέπτατο. οἱ πρέσβεις δ' ἐνέκειντο, πάντα τρῶπον πείσειν αὐτὸν μηχανώμενοι, καὶ δεόμενοι μὴ τὴν πόλιν αὐθις εἰς στάσιν ἐμβαλεῖν καὶ ἐμφύλιον πόλεμον, οὐκ ὄντος ἐτέρου πρὸς ὃν ἄμφω τὰ μέρη συννεύουσιν. ἰδίᾳ μέντοι καὶ ὁ πατὴρ παρεκίνει τὸν Νομᾶν δέξασθαι τὴν ἀρχὴν ὡς θεῖον δῶρον καὶ ἠηρεσίαν θεοῦ καὶ πράξεων καλῶν καὶ μεγάλων ἀνδρὶ φρονίμῳ τε καὶ χρηστοῦ ἐσομένην αἰτίαν, σύνδεσμόν τε τῇ πατρίδι καὶ παντὶ τῷ Σαβίνων ἔθνεϊ εὐνοίας τε καὶ φιλίας πρὸς πόλιν δυνατὴν καὶ ἀκμάζουσαν. 10
- P I 322** Τούτοις ἐνδεδωκῶς ὁ Νομᾶς θύσας τοῖς θεοῖς προῆγεν εἰς Ῥώμην· ὑπήντα δὲ ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος εὐφημοῦντες καὶ χαίροντες. ἐπεὶ δὲ κατέστησαν εἰς τὴν ἀγοράν, προσφερομένων αὐτῶν τῶν βασιλικῶν παρασῆμων, ἐπισχεῖν κελύσας ἔφη δεῖσθαι καὶ θεοῦ τὴν βασιλείαν ἐμπεδοῦντος αὐτῶ. ἄνευσιν οὖν εἰς τὸ Καπιτώλιον, καὶ θύσας, οὕτω τε τὴν βασιλικὴν ἀναλαβὼν ἐσθῆτα, κατέβηκεν.
- W II 10** Παραλαβὼν δὲ τὴν ἀρχὴν πρῶτον μὲν τὸ τῶν τριακοσίων διέλυσε σύστημα, οὗς περὶ τὸ σῶμα εἶχε Ῥωμύλος αἰ· οὐ γὰρ δεῖν ἀπιστεῖν πιστεύουσιν ἔλεγεν, οὐδὲ βασιλεύειν ἀπιστούστων
- B** ἤξιον· εἶτα τὴν πόλιν ἐκ σκληρᾶς καὶ πολεμικῆς ἐπεχειρεῖ μαλακωτέραν ποιῆσαι καὶ εἰρηρικωτέραν. ἀνθρωποειδῆ τε καὶ ζωό-

15 θεοῦ ABC Plutarchus, τοῦ θεοῦ PW.
19 ῥωμύλος εἶχεν A.

16 τε AC, δὲ PW.

Cum Roma legati ad eum venissent, 40 actatis annum agentem, regnum quod offerebant recusavit. sed illi instabant et nihil non ad persuadendum adhibebant, orantes ne civitatem denuo in seditionem et bellum intestinum coniceret: neque enim esse alium in quem ambae partes consentirent, pater quoque seorsim Numam hortatus est ut principatum acciperet tanquam divinum donum et numinis obsequium, quique viro bono et prudenti honestas magnasque res gerendi occasionem praeberet, et vinculum futurus esset quo patria et omnis Sabinorum natio benevolentia et amicitia cum urbe potenti et florente iningerentur.

His Numae victo et re divina peracta Romam proficiscenti senatus populusque Romanus cum laetis acclamationibus obviam egrediuntur. cum in forum deducto insignia regni afferrentur, differri ac de se regni firmandi causa deum consulti iussit: re divina in Capitolio peracta, indutaque veste regia, descendit.

Principatu suscepto, primum trecentos illos quos Romulus ad custodiam corporis semper habuerat amovit: nec enim decere iis diffidere qui ipsi fiderent, neque diffidentibus imperandum esse. deinde urbem o dura et bellicosa mitiorem et pacis amantiozem reddere aggressus est.

μορφον εἰκόνα θεοῦ ἀνιστᾶν Ῥωμαίοις ἀπέφηκεν· ὄθεν οὐδ' ἦν παρ' αὐτοῖς οὔτε γραπτὸν οὔτε πλαστὸν εἶδος θεοῦ, ἐν ἑκατὸν δὲ πρὸς ἑβδομήκοντα ἔτεσι ναῶν αὐτοῖς ἀνεγειρομένων οὐδὲν ἔμμορφον ἐποίουν ἀφίδρυμα, ὡς οὔτε ὅσιον ἀφομοιοῦν τοῖς χεῖροσι τὰ βελτίονα, οὔτε ἐφάπτεσθαι ἄλλως θεοῦ δυνατὸν ἢ νοήσει. καὶ τὰς θυσίας δὲ ἀναιμάκτους ποιῆσθαι ἐθέσπισε δι' ἀλφίτων τε καὶ σπονδῆς· δεῖν γὰρ τοὺς θεοὺς, εἰρήνης καὶ δικαιοσύνης φύλακας ὄντας, φόνον καθυροῦς εἶναι· μήτε δὲ ἀκούειν τι τῶν θείων μήτε ὄραν ἐν παρέργῳ καὶ ἀμελῶς, ἀλλὰ σχολὴν ἄγοντας ἀπὸ τῶν ἄλλων καὶ προσέχοντας τὴν διάνοιαν ὡς πράξει μείσστη τῇ περὶ τὴν εὐσέβειαν. ἐκ δὲ τούτων καὶ ἄλλων πλειόνων, αἱ διὰ τὸ πλῆθος παρήκαμεν, διάθεσιν πρὸς τὸ θεῖον τοῖς τότε ἀνθρώποις ἔξ ἐθισμοῦ ὁ Νομᾶς ἐνεποίησεν. αὐτὸν δὲ οὕτω φασὶν εἰς τὸ θεῖον ἀνηγεῖσθαι ταῖς ἐλπίσιν, ὥστε προσαγγέλλας αὐτῷ θύοντι ποτε γενομένης ὡς ἐπέρχονται πολέμοι, μειδιάσαι καὶ εἰπεῖν "ἐγὼ δὲ θύω." καὶ τὴν χώραν δὲ ἦν αἰχμῇ Ῥωμύλος ἐκτήσατο διένειμεν οὗτος τοῖς ἀπόροις τῶν πολιτῶν, ἀφαιρῶν ἔξ αὐτῶν τὴν ἀπορίαν, ὡς ἀνάγκη τῆς ἀδικίας ποιητικῆς, καὶ τρέπων εἰς γεωργίαν, ὡς ταύτης ἐξημερούσης τὸν δῆμον καὶ δριμῶν εἰρήνης δυναμένης ἐμποιεῖν ἔρωτα.

Λέγεται δὲ καὶ τὸν Ἰανουάριον καὶ τὸν Φεβρουάριον παρ' αὐτοῦ τοῖς μῆσι προστεθῆναι, δωδεκάμηνον κατὰ τὸν τῆς σελήνης δρόμον νομοθετήσαντος λογιζέσθαι τὸν ἐνιαυτὸν, δεκάμηνον

13 δὲ] γὰρ A.
17 οὗτος om C.

15 γενομένης A, γενομένης PW Plutarchus.
21 Ἰαννουάριον PW. φεβρουάριον B.

edixitque ne imaginem dei vel humana vel alterius animantis forma erigerent. itaque annis 170, quamvis templa conderent, nullum tamen in his neque pictum neque fictum simulacrum collocarunt: quod nefas erat praestantioribus deterioribus similes facere, neque deus aliter nisi mente comprehendi posset. victimas incruentas farris et libationis civibus suis edixit: deos enim pacis et iustitiae custodes a caede puros esse oportere. neque divini quicquam obiter et negligenter audiendum aut videndum praecepit, sed otium agendum a caeteris rebus, et religioni ut rei maximae animos intendendos. his rationibus et aliis pluribus, quas ob multitudinem praetermisimus, civium suorum animos ad pietatem assuefecit. ipse autem spem suam ita in deo collocasse fertur, ut cum ei aliquando sacrificanti hostium adventus nuntiaretur, subridens dixerit "ego vero sacrifico." agrum a Romulo bello partum inter inopes cives distribuit, ut inopiam scelerum parentem tolleret, et agricultura ferum populum domaret, quae acrem pacis amorem in animis excitare posset.

Feruntur ab eo Ianuarius et Februarius reliquis mensibus adiecti esse, et annus ad cursum lunae in 12 menses descriptus, cum 10 ante

πρόσθεν ὄντα, ὡς ἐνίοις τῶν βαρβάρων τρίμηνον, καὶ τῶν Ἑλλήνων Ἀρκάσι μὲν τετράμηνον, τοῖς δὲ Ἀκαρῶσιν ἐξάμηνον. Αἰγυπτίοις δὲ μηνιαῖος ἦν ὁ ἐνιαυτός, εἶτα τετράμηρος· διὸ καὶ ἀρχαιότατοι δοκοῦσιν εἶναι, καίτοι μὴ ὄντες, πλῆθος ἀμύχανον
P I 323 ἐτῶν ἐπὶ ταῖς γενεαλογίαις εἰσάγοντες, ἅτε δὴ τοὺς μῆνας εἰς 5
 ἐτῶν τιθέμενοι ἀριθμὸν. καὶ τὸν Ἰανουάριον δὲ Νομᾶς εἰς ἀρχὴν
 τοῦ ἔτους ἀπένεμεν.

Ὅτιο δὲ δικαιοσύνη καὶ εὐσεβεία συνεθίσαντος τὸ ὑπῆκοον, ἐξήρητο πάντη τὰ τοῦ πολέμου. οὐ γὰρ μόνον ὁ Ῥωμαίων δῆμος ἡμέρωτο τῇ τοῦ βασιλέως ἐννομία καὶ πραότητι, ἀλλὰ καὶ τὰς 10
 κύκλῳ πόλεις ἀρχὴ μεταβολῆς ἔλαβε, καὶ πόθος εἰσερροῦ πάντας εἰρήνης καὶ τοῦ δικαίου, γῆν φυτεύειν καὶ τέκνα τρέφειν ἐν ἡσυχία καὶ σέβεσθαι θεούς. οὔτε γὰρ πόλεμος οὔτε στάσις οὔτε νεωτερισμὸς περὶ πολιτείας ἰσθόρηται Νομᾶ βασιλευόντος, οὐδ'
B ἐπ' ἐκεῖνον ἔχθρα τις ἢ φθόνος ἢ σύστασις ἀνδρῶν καὶ ἐπιβουλή 15
 δι' ἔρωτα βασιλείας γενέσθαι ποι ἀναγέγραπται. θνηγατέρα δ' ἐσχηκῶς Πομπιλίαν, Μυρκίω ταύτην ἐξέδοτο· ἐξ ἧς Μάρκιος Ἄγκος θνηγατριδοῦς ἐτέχθη αὐτῷ, ὃς μετὰ Τούλλῳ Ὀστίλλιον ἐβασίλευσε. τοῦτον πενταετῆ καταλιπὼν ὁ Νομᾶς ἐτελεύτησεν, κατὰ μικρὸν ὑπὸ γήρωσ καὶ νόσου μαλακῆς ἀπομαραινόμενος, 20

2 ἀρκανάσις C. 6 Ἰανουάριον W. 9 πάντη AB, παντε-
 λῶς Plutarchus, πάντα PW. 10 πρῶτότητι A Plutarchus, τῇ
 πρῶτότητι PW. 14 πόλιτας C, πολιτείας Plutarchus. 15 ἔχθρα
 τις ἢ φθόνος AB Plutarchus, τις φθόνος ἢ ἔχθρα PW. στάσις
 A: Plutarchus σύστασις, καὶ] ἢ C. 18 θνηγατριδῆς AC.
 20 κατὰ] καὶ C. ἀπομαραινόμενος A.

mensium habitus esset; ut apud nonnullos barbaros trimestris habetur, et inter Graecos apud Arcades 4, apud Acarnanes 6 mensium. apud Aegyptios vero mensurus fuit annus, deinde quadrimestris: unde antiquissimi falso habentur, cum in genealogiis inexplicabilem annorum numerum recenseant, quippe mensibus annorum loco positis. Ianuarium vero Numa caput anni esse voluit.

Cum ad iustitiam et pietatem subditos ita consuefecisset, omnes bellorum motus conquieverunt. neque enim populus Romanus duntaxat aequitate et mansuetudine regis factus est humanior, sed et circumcirca finitimas civitates, mutatis moribus, pacis et iustitiae, colendae terrae, liberos in tranquillitate educandi deosque venerandi cupido cepit. neque enim bellum aut seditio aut novarum rerum studium Numa regnante exstitit: neque etiam invidia, inimicitia aut conspiratio atque insidiae ex cupiditate regni contra Numam comparatae usquam memorantur. filiam Pompiliam Marcio despondit, ex qua ei Ancus Marcius nepos est genitus, qui post Tullum Hostilium regnavit. quo Numa quinquenni relicto

χρόνον τριετῇ τοῖς ὀγδοήκοντα προσβιώσας, βασιλεύσας ἔτη ἐπὶ τρισὶ τεσσαράκοντα.

6. Τοῦ δὲ Νομᾶ τελευτήσαντος καὶ μηδένα καταλιπόντος διάδοχον, Ὅστιλλιος Τοῦλλος ἠρέθη παρὰ τοῦ δήμου καὶ τῆς βουλῆς. ὅς τὰ πλείεστα τῶν τοῦ Νομᾶ χλευάσας ἤθῶν, τὸν Ῥωμύλον ἐξήλωσε, καὶ πρὸς μάχας αὐτὸς τε ὄρωμα καὶ τὸν δῆμον ἠρέθιζεν. ἄρπαγῆς γοῦν γενομένης παρὰ Ῥωμαίων ἐξ Ἀλβανῶν, ὤρμησαν πρὸς μάχην ἑκάτεροι· πρὸ δὲ τοῦ συμβαλεῖν κατηλλύγησαν, καὶ ἐς μίαν πόλιν ἀμφοῖν ἐδόκει συνοικῆσαι τοῖς γένεσιν. ἑκάστου δὲ τῆς οἰκείας ἐχομένου, καὶ τὸ ἕτερον εἰς ταύτην ἀξιοῦντος μεταναστεῦσαι, ἀπέστησαν τοῦ σκοποῦ. εἴτα περὶ τῆς ἡγεμονίας διηρέθησαν· ὡς δὲ οὐδεὶς τῷ ἑτέρῳ παρεχώρει αὐτῆς, ἀγωνίσασθαι συνέθεντο περὶ τῆς ἀρχῆς. οὔτε δὲ τοῖς στρατοπέδοις ὅλοις ἐδόκει μαχέσασθαι, οὔτε μὴν μονομαχίᾳ κριθῆσθαι. ἦσαν δὲ παρ' ἀμφοῖν τριδύμοι ἀδελφοί, ἐκ μητέρων γεγονότες διδύμων, Ἰσθλίκες τε καὶ Ἰσολαεῖς τὴν ἰσχύν· ἐκαλοῦντο δὲ οἱ μὲν τῶν Ῥωμαίων Πουπλιοράτιοι, οἱ δὲ τῶν Ἀλβανῶν Κουριάται. τούτους εἰς μάχην προεβάλλοντο, παρ' οὐδὲν τὴν πρὸς ἀλλήλους αὐτῶν συγγένειαν θέμενοι. οἱ δὲ ὀπλισάμενοι καὶ ἐν τῷ μεταιχιμῷ τῶν στρατοπέδων ἀντιπαραταξάμενοι θεοὺς τε ὁμογνίους ἀνεκαλοῦντο καὶ συνεχῶς ἀνέβλεπον πρὸς τὸν ἥλιον.

1 τριετῇ] Plutarchus οὐ κολδν. πρὸς τοῖς ὀγδ. βιώσας A: Plutarchus τοῖς ὀγδ. προσβιώσας. 7 γινομένης A. παρὰ om A. 10 τὸ] τὸν A. 12 παρεχώρων AC. 15 δὲ om C. τριδύμοι A. 17 πουπλιοράτιοι libri omnes.

Fontes. Cap. 6. Dionis Historiae Romanae libri deperditi: excerptum Peirescianum 21. Plutarchi Numa, c. 22 extr.

decessit, cum paulatim senio et leni morbo defecisset. vixit annos 83, regnavit 43.

6. Numa sine successore defuncto Tullus Hostilius a senatu populoque Romano rex electus, institutis Numae plerisque derisis Romulum magis est aemulatus, ad bella et ipse propensus et populi concitator. cum igitur forte evenisset ut Romani ex Albano agro praedas egissent, uterque populus ad bellum spectavit: sed ante congressum reconciliati pepigerunt ut unam urbem incolerent, utroque autem suam defendente et ut in eam migraretur postulante, id consilium repudiarent. post etiam de principatu orta controversia, cum neuter alteri cederet, convenit ut inter se dimicarent; non totis copiis, neque singulari certamine. sed erant apud utrosque tergemini fratres gemellis orti matribus nec aetate nec viribus dispares, quorum Romani P. Horatii, Albani Curiatii vocabantur: eos ad pugnam destinant, non habita ratione cognationis. qui armati et in medio duorum exercituum instructi deos patrios invocant et assidue solem intuiti sunt. inter se congressi,

συμβalόντες δὲ ποτὲ μὲν ἄθροοι ποτὲ δὲ καὶ καθ' ἓνα ἐμάχοντο. τέλος δὲ τῶν μὲν Ῥωμαίων τῶν δύο πεπόντων, τῶν δὲ Ἀλβανῶν
 P 132A ἀπάντων τρωθέντων, ὁ Ὀράτιος ὁ κατάλοιπος, ὅτι τοῖς τρισὶν ἡμέραις, εἰ καὶ ἄτριτος ἦν, οὐκ ἠδύνατο ἀντιτάξασθαι, ἐκέκλινεν, ὡς ἂν διώκοντες αὐτὸν σκεδασθῶσι· κάπειδ' ἠρξάμενος πρὸς τὴν διώξιν βίβρα διεσπάρησαν, ἐκάστῳ ἐπιτιθέμενος ἅπαντας διεχρήσατο. κἀνταῦθ' ἐπὶ τὴν τετιμῆτο· ὅτι δὲ καὶ τὴν ἀδελφὴν προσαπέκτεινε, δλοφρομένην ἐπὶ τὰ τῶν ἀνεμιῶν σκύλα ἰδὼν φέροντα τὸν Ὀράτιον, φόνου ἐκρίθη· εἰς δὲ τὸν δῆμον ἐκκλητὸν αἰτήσας ἀφείθη.

Οἱ δὲ Ἀλβανοὶ τότε μὲν ἐπήκοοι τῶν Ῥωμαίων ἐγένοντο, 10 ὕστερον δὲ τὰς συνθήκας ἀθετήσαντες, καὶ ὡς ἐπήκοοι πρὸς συμμαχίαν κληθέντες, μεταθέσθαι δὲ πρὸς τοὺς πολεμίους ἐν τῷ καιρῷ τῆς μάχης ἐπιχειρήσαντες καὶ συνεπιπέσθαι Ῥωμαίοις, B γνωσθέντες ἐκολάσθησαν· καὶ πολλοὶ μὲν ἐκτάνθησαν καὶ ὁ αὐτῶν ξεγηγυμένος Μέτιος, οἱ ἄλλοι δὲ μετανάστασιν ἔλαθον, 15 καὶ ἡ πόλις αὐτῶν Ἄλβα κατεσκάφη, πεντακάσια πού ζτη Ῥωμαίοις νομισθεῖσα μητρόπολις.

Πρὸς μὲν οὖν τοὺς πολεμίους ὁ Τοῦλλος κράτιστος ἔδοξε, τοῦ θείου δὲ παρημέλει. νόσου δ' ἐνακημάσης λοιμώδους καὶ αὐτὸς νοσήσας εἰς δεισιδαιμονίαν ἀπέκλινεν. ἐσχηκέναι μὲντοι 20 τοῦ βίου λέγεται τέλος καταφλεχθεὶς ὑπὸ κεραννῶν, ἢ ἐπιβουλεύθει·ς ὑπὸ Μαρκίῳ Ἄγκου, ὃς θυγατρὶδου·ς ἐτύγγανεν, ὡς εἴρηται, τοῦ Νομά. ἐβασίλευσε δὲ Ῥωμαίων ζτη δύο ἐπὶ τριάκοντα.

9 ἐς AB. αἰτήσας] ζητήσας A. 18 Πρὸς — 20 νοσήσας Dionis excerptum Peirescianum 21. τοῖς πολεμίους A. 20 εἰς δεισιδαιμονίαν — 21 κεραννῶν Plutarchi Numa, c. 22 extr. 21 καταφλεχθεὶς A: Plutarchus καταφλεχθείς. 22 θυγατρὶδου AC.

alias conferti alias singulatim dimicarunt. tandem duobus Romanis prestratis et Albanis omnibus vulneratis, Horatius superstes, cum quamvis integer tribus par esse non posset, capessit fugam, ut persequendo segregarentur. quo facto singulos aggressus omnibus interfectis insigni victoria potitur. quia vero sororem quoque interfecerat, ob visa in humeris ipsius consobrinorum spolia lamentantem, caedis actus est reus; sed provocations ad populum facta absolutus.

Albani tum Romanorum imperium subierunt. post pactis evocatis cum, ut subditi ad belli societatem evocati, pugnae tempore se ad hostes conferre et in Romanos impetum facere voluisse comperti essent, multi occisi sunt et dux eorum Mettius: caeteri Romam migrare iussi, Alba diruta, quae ad annos 500 Romanorum fuerat metropolis.

Tullus bellator optimus, sed numinis cultor negligens, cum in pestilentia ipse quoque aegrotasset, ad superstitionem deflexit. dicitur fulmine conflagrasse, aut Anci Marcii insidiis, nepotis Numae ut dictum est, periisse. regnavit annos 32.

7. Ἐπεὶ δὲ Ὀστίλιος ἐτελεύτησε, διεδέξατο τὴν βασιλείαν C ὁ Μάρκιος, παρ' ἐκόντων τῶν Ῥωμαίων ταύτην λαβῶν. ἦν δὲ τὴν χεῖρα οὐκ ἄρτιος· τὴν γὰρ ἀγκύλην πεπήρωτο, ὅθεν καὶ Ἄγκος ἐπώνυμον ἔσχηκεν. ἐπιεικῆς δὲ ὢν ἠναγκάσθη μεταβαλέσθαι, καὶ πρὸς στρατείας ἐτρέπετο. οἱ γὰρ λοιποὶ Λατίνοι, διὰ τε τὸν τῆς Ἀλβης ὄλεθρον, καὶ περὶ ἐαυτῶν δεδοικότες μὴ τι πάθωσιν ὅμοιον, δι' ὀργῆς μὲν ἔχον Ῥωμαίους, ἕως δὲ περιῆν ὁ Τοῦλλος, δεδιότες ἐκείνων ὡς μάχιμον, συνεστέλλοντο. τὸν δὲ Μάρκιον εὐεπίθετον ἠησάμενοι διὰ τὸ εἰρηναῖον τῆς γνώμης, 10 τῇ τε χώρᾳ ἐπῆλθον καὶ αὐτὴν ἐληῖσαντο. συνεῖς δ' ἐκείνος εἰρήνης εἶναι τὸν πόλεμον αἴτιον, ἐπιτίθεται τοῖς ἐπιθεμένοις καὶ ἀντημύνατο, καὶ πόλεις εἰλεν αὐτῶν, ὧν μίαν κατέσκαψεν, καὶ πολλοῖς τῶν ἀλόντων ὡς αἰχμαλώτοις ἐχρήσατο, καὶ ἐς τὴν Ῥώμην δὲ συχνοὺς ἑτέρους μετέψικεν. αὐξανομένων δὲ τῶν Ῥωμαίων καὶ τῆς χώρας σφοδρῶς προστιθεμένης οἱ πλησιόχωροι ἤχθησαν καὶ ἐκαστοὺς Ῥωμαίοις ἔξιολλέμωσαν· ὅθεν αὐτῶν Φιδηνάτας μὲν 15 πολιορκίᾳ ἐκράτησαν, Σαβίλους δ' ἐκάκωσαν, αὐτοῖς τε προσπρόντες ἰσκειασμένοις καὶ τὸ σφῶν ἐλόντες στρατόπεδον, ἑτέρους δ' ἐκφοβήσαντες εἰρηνεύειν καὶ ἄκοντας παρεσκεύασαν. καὶ ἐπὶ

1 Ἐπεὶ δ' Ὀστίλιος ἐτελεύτησε] ita etiam alter e codd. Reg., at alter pro his verbis habet διεδέξατο δὲ αὐτὴν ὁ Μάρκιος" DUCANGIUS. δ' A. 3 ἀγκύλην C. 5 στρατείας C. 10 συνεῖς — 12 ἀντημύνατο Dionis excerptum Vaticanum 6. 11 ἐπιτιθεμένοις A. 12 ἀντημύνατο AC, ἀντιμύνατο PW. 14 ἀβανότων C. 19 εἰρηναῖον AC.

Fontes. Cap. 7. Dionis Historiae Romanae libri deperditi: excerptum Vaticanum 6, Scriptorum veterum novae collectionis ab Angelo Maio editae vol. 2 p. 139.

7. Mortuo Tullo regnum a Romanis Marcio est delatum: qui ob vitium manus, quod cubitum flectere non poterat, Anci cognomentum habuit. is cum leni esset ingenio, necessario ad bella gerenda se contulit. nam reliqui Latini tum ob Albae excidium tum similis cladis metu irati quidem Tullo superstite Romanis erant, sed virum strennum metuentes iras reprimebant; Marcium vero ob pacis studium iniuriis opportunum esse rati, praedas ex agris egerunt. ille vero gnarus pacis causam esse bellum, invadit eos a quibus invadebatur, atque ulciscitur; urbes expugnat, quarum unam evertit, et captivis, quos multos ceperat, pro mancipiis utitur, multos etiam in civitatem Romanam mittit. Romani, cum finitimi potentiam eorum et dicionem crescere aegre ferentes se hostes professi essent, Fidenas obsidione ceperunt, Sabinos afflixerunt, dispersos aggressi, et castris eorum captis, alios terrore iniecto vel in-

τούτοις Μαρκίῳ ἐπέλειπε τὸ βιώσιμον, ἕκκοσιν ἐνιαυτοῦς καὶ τίσσασαρος ἄρξαντι, καὶ πολλὴν τοῦ θείου κατὰ τὸν πάμπον Νομαῦν ποιουμένῳ τὴν ἐπιμέλειαν.

W Π 12

8. Λούκιος δὲ Ταρκύνιος τὴν ἀρχὴν ὤκειώσατο, ὃς Δη-
 P I 325 μαράτου μὲν ἦν παῖς Κορινθίου, φυγόντος δὲ καὶ εἰς πόλιν 5
 Τυρρηνίδα Ταρκυνίαν ἐγκατοικῆσαντος ἕξ ἀδιδιγενοῦς γυναικὸς
 ἐκείνῳ ἐτέχθη, Λουκούμων ὀνομασθεὶς. πολλὰ μέντοι πατρό-
 θεν διαδεξάμενος, ὅτι μὴ τῶν πρωτείων παρὰ τῶν Ταρκυνησίων
 ὡς ἐπὶ κλησὶν κατεξίτω, πρὸς τὴν Ῥώμην μεταναστεύει, τῇ πόλει
 καὶ τὴν κλησὶν συμμαθεύμενος, καὶ μετωνομάσθη Λούκιος 10
 Ταρκύνιος ἐκ τῆς πόλεως ἐν ᾗ παρῴκει. λέγεται δὲ μετοικιζόμε-
 νου ἀετὸς καταπὰς ἀρπάσαι τὸν πῖλον ὃν εἶχεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς,
 καὶ μετεωρισθεὶς καὶ κλάγξας ἐπὶ πολὺ, αἴθρις αὐτὸν ἐφαρμόσαι
 τῇ αὐτοῦ κεφαλῇ, ὡς ἐντεῦθεν μηδὲν ἐλπῖσαι μικρὸν καὶ προ-
 θύμως τῇ Ῥώμῃ ἐγκατοικῆσαι· ὃθεν τοῖς πρώτοις οὐ μετὰ πολὺν 15
 B θνηρῶδητο. τῷ τε γὰρ πλούτῳ χρώμενος ἀπειδέστερον, συνέσει
 τε καὶ εὐτριπελίᾳ τοὺς δυνατοὺς οἰκειούμενος, ἐς τοὺς εὐπατρί-
 δας καὶ τὴν βουλὴν κατελέχθη παρὰ Μαρκίου, καὶ στρατηγὸς
 ἀπεδέχθη, καὶ τὴν τῶν παίδων ἐκείνου ἐπιτροπέαν καὶ τῆς βα-
 σιλείας πεπίστευτο. ἐδείκνυε γὰρ ἑαυτὸν ἀγαθὸν ἄνδρα, χρημῶ- 20

2 "καὶ πολλὴν — ἐπιμέλειαν] desunt haec verba in codd. Reg. et Colb." DUCANGIUS. 6 ταρκυνίαν C, Ταρκυνίαν PW. 8 Ταρκυνησίων PW. 9 Ῥώμην] πόλιν C, τῶν δωμαίων in margine add rec. man. τῇ πόλει add ABC. 16 τῷ τε γὰρ πλούτῳ — p. 27 v. 9 ἢ ὑπόληψις Dionis excerptum Peirescianum 22. τε A, δὲ PW.

FONTES. Cap. 8. Dionis Historias Romanae libri deperditi: excerptum Peirescianum 22.

vitos pacem servare coegerunt. his rebus gestis Marcius mortem obiit, anno regni 24, exemplo avi religiosus deorum cultor.

8. L. Tarquinius Demarati Corinthii exsulis, qui Tarquinius Tyrrenhae urbem migrarat, ex indigena muliere filius, Lucumon vocatus, regnum sibi vindicavit. is cum amplum patrimonium suscepisset, nec tamen ut advena a Tarquiniensibus ad summos honores eveheretur, Romam migrat, mutatoque nomine ab urbe in qua habitarat L. Tarquinius appellatur. fertur autem, cum sedem mutaret, aquila devolasse, raptoque pileo quem capite gerebat subvolasse, ac magno clangore edito eundem capiti apte reposuisse: unde nihil humile animo conceperit, et alacriter Romae consederit; ubi non multo post in primis est numeratus. nam cum opibus haud parce uteretur, prudentia et urbanitate potentioribus sibi conciliatis, a Marcio in patricios et senatum lectus est et dux exercitus designatus, credita etiam liberorum et regni tutela. nam se bonum virum praebebat, pecuniam egentibus impertiebat, rogan-

των τε τοῖς δεομένοις μεταδιδούς και ἑαυτὸν ἕτοιμον παρέχων εἴ τις δέοιτο αὐτοῦ εἰς βοήθειαν· φασίλον δέ τι οὐτ' ἔπραττεν οὐτ' ἔλεγεν οὐδενί. και εἴ τι πρὸς τινων εὖ ἔπασχεν, ἐξῆρε τὸ γινόμενον, εἰ δέ τι και ἐπαχθέστερον αὐτῷ γένοιτο, ἢ οὐδ' ἔλογίζετο τὸ λυποῦν ἢ και φαυλίσας παρελογίζετο, οὐ μόνον τε οὐκ ἠμύνητο τὸν λελυπηκότα ἀλλὰ και εὐηργέτει. τούτοις αὐτὸν τε τὸν Μάρκιον και τοὺς περὶ αὐτὸν ἐχειρώσατο, και δόξαν ἀνδρός C ἐκτήσατο σοφοῦ τε και ἀγαθοῦ.

Ἄλλ' οὐ προσέειπε μέχρι τέλους αὐτῷ ἢ ὑπόληψις. τοῦ 10 Μαρτίου γὰρ τελευτήσαντος κακῶς περὶ τοὺς ἐκείνου διετέθη δύο υἱεῖς, και τὴν βασιλείαν ἐσφετερίσατο. τῆς τε γὰρ βουλῆς και τοῦ δήμου τοὺς τοῦ Μαρτίου παῖδας χειροτονεῖν μελλόντων, ἐκεῖνος τῶν βουλευτῶν τε τοὺς δυνατωτάτους μετέλαθε, και τοὺς ὄρφανούς πόρρω ποι πέμψας εἰς Θήραν, οἷς τε εἶπε και οἷς 15 ἔπραξεν αὐτῷ τὴν βασιλείαν ψηφίσασθαι παρεσκεύασεν, ὡς ἀδρωθεῖσιν αὐτὴν δῆθεν τοῖς παισὶν ἀποδώσουσι. ἐγκρατῆς δὲ καταστάς τῶν πραγμάτων οὕτω τοὺς Ῥωμαίους διέθετο ὥστε D μηδέποτε ἐθέλῃσιν ἀνθελέσθαι τοὺς παῖδας ἐκείνου· και τὰ μειράκια δὲ πρὸς ῥαστώνην ἐθίζων τὰς τε ψυχὰς αὐτῶν και τὰ σώματα σὺν χάριτι δὴ τι ἐφθειρε. δεδιώς δὲ και οὕτως ἔχων, ἰσχὸν ἑαυτῷ ἐν τῷ συνεδρίῳ περιποιήσατο. τοὺς γὰρ φίλους αὐτῷ ἐκ τοῦ δήμου διακειμένους περὶ διακοσίους ἐς τοὺς ὑπατριδίας ἐνέγραψε και τοὺς βουλευτὰς, και οὕτω τὴν τε γερουσίαν

6 ἠμύνητο A, ἠμύνατο PW Dionis exc. 14 προπέμψας AB.
18 ἐθέλῃσας C. 19 δὲ om C. 20 δὲ] γὰρ C. 21 φίλους C.
22 διακοσίους] Dionysius Halicarnassensis Ant. 3 67 ἑκατόν. totidem Livius 1 35. 23 τοὺς add ABC.

tibus libenter ferebat opem, malum faciebat dicebatve nemini: accepta beneficia exaggerabat, offensas vel dissimulabat vel extenuans oblivioni mandabat: eos a quibus laesus esset adeo non ulciscabatur, ut etiam beneficiis demereretur. his moribus et Marcium ipsum et regios amicos sibi devinxit, existimationem viri boni et sapientis consecutus.

Eam vero existimationem non perpetuo conservavit. Marcii namque defuncti duobus filiis iniquam se praebuit, erepto regno. quod cum illis senatus populusque delaturus esset, ipse senatoribus potentissimis sibi adiunctis et adolescentibus procul ad venationem alegantis nihil non et dixit et fecit donec regnum impetrasset, id se pueris, ubi adolevisset, redditurum professus. rerum autem potitus Romanos ita tractavit, ut regios adolescentes nunquam ipsi praelaturi essent: quorum animos et corpora assuetudine ignaviae per benignitatis speciem corrupit. cum autem eos etiam sic metueret, suas opes in concilio auxit, 200 ex plebe amicis in patricos et senatores lectis: quo pacto et senatum et plebem

ὑφ' αὐτὸν καὶ τοὺς πολλοὺς ἐποίησατο. καὶ τὴν στολὴν πρὸς τὸ μεγαλοπρεπέστερον ἤμεψεν· ἣ δὲ ἦν ἱμάτιον καὶ χιτῶν ὀλοπόρφυρα καὶ χρυσόπαστα, στέφανός τε λίθων χρυσοδέτων καὶ P I 326 σκῆπτρον ὀφρῶς τε ἐλεφάντινος, οἷς καὶ μετὰ ταῦτα οἱ τε ἄλλοι καὶ οἱ τὴν αὐτοκράτορα ἔχοντες ἡγεμονίαν ἐχρήσαντο. καὶ τε-5 θρίπκω ἐν τοῖς ἐπινικίοις ἐκόμπεισε, καὶ ῥαβδούχους διὰ βίου δώδεκα ἔσχε.

Πάντως δὲ καὶ ἄλλα πλείω ἐκαινοτόμησεν ἄν, εἰ μὴ τις Ἄττος Ναοῦσιος τὰς φυλάς αὐτὸν βουληθέντα μετακομῆσαι κεκάλυκεν, ὃς ὀλιωιστής ἦν οἷος οὐχ ἕτερος γέγονε. τοῦτον 10 ἐνυβρίσαι, διὰ τὴν ἐναντίωσιν ὀργισθεῖς, καὶ τὴν τέχνην ἐξουθενῆσαι διεμελέτησεν ὁ Ταρκύνιος. λαβὼν οὖν ἐν τῷ κόλπῳ ἀκόνην τε καὶ ξυρῶν, ἐς τὸν δῆμον παρῆλθεν, ἔχων ἐν νῶ τμηθῆναι τῷ ξυρῶ τὴν ἀκόνην, πρᾶγμα τῶν ἀδυνάτων· ἐπιὼν τε B ὅσα ἐβούλῃτο, ἐπεὶ Ἄττος ἀπέλεγε ἐντονώτατα, μηδὲν ὑφίμε- 15 νος "εἰ μὴ φιλονεικῶς ἀντιλέγεις" ἔφη "ἀλλ' ἀληθῆ λέγεις, ἐπὶ πάντων τούτων ἀπόκριναί μοι εἰ ὁ κατὰ νοῦν ἔχω ποιῆσαι γενήσεται." ὁ δὲ Ἄττος αὐτοῦ που ὀλιωισάμενος παραντίκα "καὶ W II 13 πᾶν γε" εἶπεν "ὦ βασιλεῦ ὁ διανοῆ ἔσται ἐπιτελής." "οὐκοῦν" ἔφη "τὴν ἀκόνην ταύτην λαβὼν τῷ ξυρῶ τούτῳ διάτεμε· τοῦτο 20 γὰρ γενέσθαι διανερόμαι." ὁ δὲ ἔλαβέ τε αὐτὴν εὐθύς καὶ διέκοψε. Θανμάσας δὲ ὁ Ταρκύνιος ἄλλας τε τιμὰς ἐκείνῳ

4 ἐλεφάντινα AC, fortasse rectius. μετὰ A, οἱ μετὰ PW.
 5 αὐτοκράτορα ABC, αὐτοκράτορος PW. 9 αὐτῶν A. 10 κε-
 κάλυκεν] πεποίηκεν C. 11 ἐβρίσαι AB. 14 τε om C.
 16 ἀντιλέγεις B. 17 ἀπόκριναί AC, ἀπόκρινέ PW. εἰ] εἰς C,
 om A. 22 διέκοψε] διέτεμε B. δὲ] τε A.

subegit. habitum etiam magnificentiorem sumpsit, tunicam et vestem purpuream auro distinctam, coronam auream gemmis ornatam, sceptrum et sellam eburneam: quibus et secuti reges et imperatores quoque Romanorum sunt usi. victis hostibus, quadrigis magnifice est invecus. liectores per omnem aetatem 12 habuit.

Omnino etiam alia innovaturus fuit, nisi ei tribus mutato Attus Navius angur praestantissimus obstitisset. ei cum ob adversationes iratus illudere et artem eludere studeret. cotem et novaculam in sinu gestans ad populum prodiit, id animo agitans ut eos novacula discinderetur, quod fieri nequaquam posset. cumque dixisset quae voluerat, Atto acerrime adversante ac minime cedente, "nisi" inquit "adversandi studio refragaris, et vera dicis, coram omni populo mihi respondeto, num id quod in animo habeo possit fieri." cum ille in augurio rem statim expertus, profecto futuram dixisset, "atqui hoc animo agitavi" inquit, "te novacula cotem discissurum." tum illum haud omctanter discidisse cotem ferunt. id admiratus Tarquinius tum alios honores Atto

παρέσχε, καὶ χαλκῆς εἰκόνας ἤξλωσε, καὶ οὐδὲν ἔτι τῆς πδλιτείας ἠλλοίωσε, πρὸς πάντα τε τῷ Ἄττω συμβούλῳ ἐκέχρητο. C

Μαχεσάμενος δὲ Λατίνοις ἀποστατήσασιν, ἔπειτα καὶ Σαβίνοις ἐς τὴν Ῥωμαῖδα ἐμβαλοῦσι συμμαχομένοις ὑπὸ Τυρσηνῶν, 5 ἀπάντων ἐκράτησε. τῶν δὲ τῆς Ἔστιας ἱερείων, ὡς παρθενεῦειν διὰ βίου νενομίσται, φωράσας τινὰ συμφθαρῆσαν ἀνδρὶ, ὑπόγειά τινα κατασκευάσας ὑποδρομὴν προμήκη, κλίνην τε θείς ἐν αὐτῇ καὶ λύχρον καὶ τράπεζαν σιτίων ὑπόπλιων, ἐκεῖ τὴν φθαρεῖσαν προπεμπομένην ἐκόμισε, καὶ ζῶσαν εἰσαγαγὼν ἐγκατωκο- 10 δόμησε. καὶ οὕτω τὰς τὴν παρθενίαν μὴ τηρησάσας τῶν ἱερείων εἰς ἐκείνου τιμωρεῖσθαι κεκράτηκεν· οἱ δὲ ταύτας αἰσχύνοντες εἰς ξύλον τὸν αὐχένα δίκρουν ἐμβάλλονται ἐν τῇ ἀγορῇ, καὶ μετὰ τοῦτο γυμνοὶ αἰκιδόμενοι ἀποψύχουσιν.

Ἐπέθεντο μέντοι τῷ Ταρκυνίῳ οἱ τοῦ Μαρκίου παῖδες, D 15 ἐπεὶ μὴ τῆς ἀρχῆς αὐτοῖς παρεχώρει, ἀλλὰ τινὰ Τούλλιον τεχνόεντα οἱ ἔξ ἀιχμαλωτίδος προῆγε πάντων· ὃ δὴ μάλιστα τοὺς εὐπατριδας ἐλόπει. ὣν τινὰς προσεταιρισάμενοι αὐτῷ ἐπιβούλευσαν, δύο τινὰς χωρτικῶς ἐσταλμένους, ἄξιναις καὶ δρεπάνοις ὠπλισμένους, αὐτῷ ἐπιθέσθαι παρασκευάσαντες. οἱ ἐπεὶ μὴ 20 ἀγορεύοντι τῷ Ταρκυνίῳ ἐνέτυχον, ἐπὶ τὰς θύρας τῶν βασιλείων ἤκον, ἀλλήλοις δῆθεν διαμαχόμενοι, καὶ οἱ ἐς ὄψιν ἐλθεῖν ἐδέοντο. καὶ τυχόντες τούτου εἰς λόγους ἀλλήλοις ἀντικατέστησαν, καὶ

2 συμβούλῳ τῷ Ἄττω AB. 3 μαχεσάμενοι A. 4 εἰς A.
 συμμαχομένου A. 18 χωρητικῶς A. ἐσταλμέναις C.
 19 ὠπλισμένους A, ὀπλισμένους FW. 21 ἐλθεῖν εἰς ὄψιν A.

habuit, tum aeneam statuam erexit, et rei publicae ordine non mutato consiliis eius usus est ad omnia.

Latinorum defectionem compescuit: Sabinos, qui Tyrrhenis adiutoribus in Romanum agrum impressionem fecerant, superavit. unam e Vestalibus, quibus perpetua servanda est virginitas, a quodam stupratam, in subterraneo specu oblongo excavato, ibique lectulo lucerna et mensa cibariis plena collocatis, sollenniter eo deductam, viventem obstruxit. et sic ab illo tempore de incestis Vestalibus poenas sumi receptum est: qui vero illas violarint, collo furcae in foro inserto nudī flagris caeduntur donec expirarint.

Caeterum Marcii liberi, cum regnum eis non restitueret sed Tullium quandam sibi natum omnibus anteferebat, idque patricii quoque aegerrime paterentur, quibusdam illorum adscitis insidias ei parant, subornatis duobus qui agrestium more ascitis et falcibus armati eum aggrederentur. qui cum Tarquinium in foro non invenissent, ad regias fores venerunt, inter sese rixantes et se ad regem admitti pestulantes.

δικαιολογουμένῳ τῷ ἐνὶ προσέχοντα τὸν Ταρκύνιον ὁ ἕτερος κα-
PI 327 τειργάσατο.

Ὁ μὲν οὖν Ταρκύνιος τοιοῦτον ἔσχε τέλος, τριάκοντα καὶ ὀκτὼ βασιλεύσας ἐνιαυτούς, (9) τὴν δὲ τῆς Ρώμης βασιλείαν ὁ Τούλλιος διεδέξατο, συνεργία τῆς τοῦ Ταρκυνίου γυναικὸς ἑ Τανακῦλιδος. τοῦτον δὲ γυνὴ τις Ὀκρισία καλουμένη, Σεροῦτου Τουλίου ἀνδρὸς Λατίνου ἐνέτειρα ἐν τῷ πολέμῳ ἀλοῦσα καὶ τῷ Ταρκυνίῳ ἔξαιρεθεῖσα, τέτοκεν, ἣ ἐγκύμων οἴκοθεν οὕσα ἢ συλλαβοῦσα μετὰ τὴν ἄλωσιν· λέγεται γὰρ ἀμφοτέρω. οὗτος ἐς παιδάς ἦδη τελῶν ἐπὶ δίφρῳ μεθ' ἡμέραν κατέδραφε, καὶ πῦρ 10 ἀπὸ τῆς αὐτοῦ κεφαλῆς πολὺ ἐδόκει ἐξάλλεσθαι. περὶ ἰδῶν ὁ B Ταρκύνιος διὰ σπουδῆς ἤγε τὸν παῖδα, καὶ εἰς ἡλικίαν ἀφιγμένον τοῖς εὐπατρίδαις καὶ τῇ γερονσίᾳ συνένταξε.

Συλληφθέντων οὖν τῶν τοῦ Ταρκυνίου φρονέων, μαθοῦσα ἢ ἐκείνου γυνὴ καὶ ὁ Τούλλιος τὴν παρασκευὴν τῆς ἐπιβουλῆς, 15 οὐ φανερὸν αὐτίκα τὸν τοῦ Ταρκυνίου θάνατον ἔθεντο, ἀλλ' ἀνελόμενοι αὐτὸν ὡς ἔτι ἐμπνέοντα ἐθεράπευον δῆθεν, κὰν τοῦτω πίστεις ἀλλήλοις ἔδοσαν ὥστε τὸν Τούλλιον τὴν ἀρχὴν εἰληφῶτα τοῖς παισὶν αὐτῆς ἀνδρωθεῖσιν ἐκοτῆραι ταύτης. ἐπεὶ δὲ τὸ πλη- 20 θος συνδραμὸν ἐθορύβει, προκῦψασα ἐκ τῶν ὑπερήφων ἡ Τανα-

4 "ἐνιαυτούς] addunt Reg. et Colb. οὐ μὲν τῆς βασιλείας οἱ τοῦ Μαρκίου παῖδες ἐθράξαντο, ἀλλ' ὁ Τούλλιος ταύτην ἔσχε τῇ συνεργίᾳ etc." Ducangeus. 6 Σεροῦτου] ἐκουρίου BC et Ducangii codices, ἐπερίου A. "lego σερίβλου: nisi forte σποροῦτον rectius legitur" Wolfius. idem fere Ducangius. 9 γὰρ ABCW, γὰρ καὶ P. 10 δίφρους BW. 11 πολὺ om A. 18 ἀλλήλων B. 20 συνδραμὸν C ut videtur, συνδραμῶν PW.

FONTES. Cap. 9. *Dionis Historiae Romanae libri deperditi: fragmentum libri secundi apud grammaticum περὶ συντάξεως in Immanuelis Bekkeri Anecdotis gr. p. 139 s. 17.*

quo impetrato cum invicem dicerent, rex in alterum causam dicentem intentus ab altero occiditur.

Hic Tarquinii fuit exitus, cum annos 38 regnasset: (9) regnum autem Romanorum Tullius opera Tanaquilis, Tarquinii uxoris, est adeptus. hunc Ocrisia quaedam Servii Tullii Latini coniunx bello capta et Tarquinio tradita, sive domo uterum ferens sive post captivitatem gravida facta (utrumque enim fertur), peperit. ei puero interdum in sella dormienti magnam e capite flammam emicuisse tradunt; qua visa a Tarquinio diligenter sit educatus et per aetatem in patricios et senatum lectus.

Tarquinii percussoribus comprehensis uxor eius et Servius compertis insidiis mortem regis principio celant, sublataque tanquam adhuc viventem se curare simulant; et interim paciscuntur ut Tullius regno filiis, ubi adoleverint, cedat. concursu autem multitudinis ac tumultu exorto Tanaquil ex superiore parte aedium populum bono animo esse

κίλις “μη φοβείσθε” ἔφη· “ὁ γὰρ ἀνὴρ μου καὶ ζῆ καὶ ὑμῖν μετ’ ἄλλων ὑφ’ ἴσθεται. ἵνα δὲ αὐτός τε σχολάζων ὑγιασθῆ καὶ μή τι τοῖς πράγμασιν ἐκ τῆς αὐτοῦ ἀσθενείας εἴη ἐμπόδιον, C
Τουλλίω κατὰ γε τὸ παρὸν τὴν τῶν κοινῶν ἐπιτρέπει διοίκησιν.”
5 εἶπεν ἐκείνη ταῦτα· οἱ δὲ τὸν Τούλλιον οὐκ ἀκοσιῶς ἐδέξαντο· ἀγαθὸς γὰρ ἀνὴρ ἐδόκει.

Ἐγχειρισθεὶς οὖν ἐκείνος τὴν τῶν κοινῶν οἰκονομίαν, τὰ πλείω κατ’ ἰστολὰς δῆθεν διώκει τοῦ Ταρκυνίου. ὡς δ’ ἐν πᾶσιν ἐώρα παιδαρχοῦντας αὐτῷ, τοὺς αὐτόχειρας τοῦ Ταρκυνίου πρὸς τὴν γερούσιαν παρήγαγε, διὰ τὴν ἐπιβουλὴν τάχα· ἔτι γὰρ ζῆν ἐκείνον προσεποιεῖτο. καὶ οἱ μὲν καταψηφισθέντες ἀπέθανον, οἱ δὲ τοῦ Μαρκίου υἱοὶ φοβηθέντες εἰς Οὐολούσκους W II 14
κατέφυγον. κακείνος τότε τὸν τε θάνατον τοῦ Ταρκυνίου ἐξέφηγε καὶ φανερώς τῆς βασιλείας ἐπέληπτο. καὶ πρῶτον μὲν τοὺς τοῦ D
15 Ταρκυνίου παῖδας προῦβάλλετο ὡς αὐτὸς τὴν ἡγεμονίαν ἐπιτροπεύων, εἶτα πρὸς θεραπείαν τοῦ δήμου ἐγράπετο, ὡς ῥῆστα μᾶλλον τὸν ὄμιλον ἢ τοὺς ἐνπατρίδας ὑποποισθόμενος, χρήματά τε αὐτοῖς ἐδίδου καὶ γῆν ἐκάστω προσένειμε καὶ τοὺς δούλους ἐλευθεροῦσθαι καὶ φυλετέεσθαι παρεσκεύασεν. ἀχθόμενων δ’ ἐπὶ
20 τούτοις τῶν δυνατῶν, ἔταξέ τινα τοὺς ἐλευθερωθέντας τοῖς ἐλευθερώσοσι σφᾶς ἀνδρῶν ποιεῖν. ὡς δὲ χαλεπῶς εἶχον οἱ ἐνπατρίδαι αὐτῷ, καὶ διεθρόβον ἄλλα τε καὶ ὅτι μηδενὸς αὐτὸν ἐλομέ-

2 τε om A. 11 γὰρ om C. 12 οὐολούσκους AB, οὐελέσκους codex Colb., Οὐολόσκους PW, quae infra Οὐολούσκους. 13 τότε post θάνατον B. τοῦ Ταρκυνίου— πρῶτον μὲν om A. 19 φυλετέεσθαι] φυλάττεσθαι C. 22 αὐτῷ om B.

iubet: maritum enim suum vivere, propediem ipsum eos visuros. ut autem per otium curari possit, neque tamen rerum administratio eo aegrotante langueat, interim Tullio munia regis mandasse. quae cum dixisset, Tullium ob virtutis opinionem haud inviti admiserunt.

Is suscepta rei publicae procuratione pleraque se de Tarquinii facere sententia simulabat. cumque sibi populum in omnibus dicto audientem esse cerneret, percussores Tarquinii ad senatum adducit, propter insidias scilicet illi structas: nam eum adhuc vivere simulabat. et illos quidem capitis damnatos occidit: Marcii autem filii metu ad Volscos confugerunt. ac tum demum ille Tarquinii mortem palam fecit aperteque regnum tenuit. et primum prae se tulit se tutorio nomine filiorum Tarquinii principatum administraturum: deinde ad plebis animos conciliandos conversus, quod ea facilius quam patres cessura esset, pecuniam distribuit, agros singulis assignavit, et servos manumittendos et in tribus referendos curavit. quae cum potentes aegre ferrent, constituit ut liberti patronis quaedam officia vicissim praestarent. patriciis autem ei succensentibus, et praeter alia illud quoque dicentibus, eum

P I 328 νου τὴν ἀρχὴν ἔχει, συναγαγὼν τὸν δῆμον ἐδημηγόρησε· καὶ πολλὰ ἐπαγωγὰ διαλεχθεὶς αὐτῷ οὕτω δέχεται, ὡς αὐτίκα πᾶσαν αὐτῷ τὴν βασιλείαν ἐπισηφίσασθαι. ὁ δὲ αὐτοὺς ἀμειψόμενος ἄλλα τε ἐφιλοτιμήσατο καὶ ἐς τὸ συνέδριόν τινας αὐτῶν ἐλέγχευεν· οἱ δὲ πάλαι μὲν ἐν πλείστοις ἦττον ἔφερον τῶν ἐπατριδῶν, ὁ τοῦ χρόνου δὲ προϊόντος, πλὴν τῆς μεσοβασιλείας καὶ τινῶν ἱεροσυνῶν, τῶν ἴσων μετεῖχον τοῖς ἐπατριδαῖς, καὶ διέφερον ἄνευ τῶν ὑποδημάτων οὐδέν. τοῖς γὰρ ἐπατριδαῖς τὰ ὑποδήματα **B** ἀστικὰ καὶ τῇ τε ἐπαλλαγῇ τῶν ἱμάντων καὶ τῷ τύπῳ τοῦ γραμμματος ἐκεκόσμητο, ἔν' ἐκ τούτων δοκοῖεν ἀπὸ τῶν ἑκατὸν ἀν- **10** δρῶν τῶν κατ' ἀρχὰς βουλευσάντων κατιέναι. τὸ γράμμα δὲ ῥῶ φασιν εἶναι, ἢ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἑκατὸν ἐκείνων ἀνδρῶν δηλωτικὸν ὂν, ἢ ὡς τοῦ τῶν Ῥωμαίων κατάρχον δνόματος.

Τὸν μὲν οὖν ὄμιλον οὕτως ὁ Τούλλιος ἰσχυροῦσατο, δειύσας δὲ μὴ τις στάσις συμβῆ, τὰ πλείστα καὶ ἰσχυρότατα τῶν κοινῶν **15** τοῖς δυνατωτέροις ἐπέτρεψε· καὶ οὕτω σφίσι αὐτοῖς συνεφρόνησαν καὶ τὸ δημόσιον διήγαγον ἄριστα. καὶ πολέμους δὲ τινεὺς πρὸς τε τοὺς Οὐδιέντας καὶ πρὸς ἅπαντας τοὺς Τυρσηνοὺς ἐπολέμησεν, ἐν οἷς οὐδὲν ἐπράχθη συγγράμματος ἄξιον. τοὺς **Λατί- C** νους δ' ἐπὶ μᾶλλον Ῥωμαίοις βουλευθεὶς οἰκειώσασθαι, νεῶν τινα **20** ἐκ χρημάτων κοινῶν ἐν τῇ Ῥώμῃ κατασκευάσαι πέπεικε. καὶ τοῦτον ἀνέθισαν τῇ Ἀρτέμιδι. περὶ δὲ τῆς νεωχορίας αὐτοῦ δι-

6 καὶ τινῶν] καὶ τῶν A. 9 ἀστικὰ AC. καὶ prius del. 10 ἑκατῶν] ῥ A. 15 κοινῶν, ut videtur, C. 16 αὐτοῖς A, αὐτοὶ PW. 18 τοὺς τυρσηνοὺς B. 21 πέπεικε AB, πεποιήκε PW.

namine auctore potiri rerum, apud plebem convocatum verba fecit, multaque ei grata locutus effecit ut statim integrum sibi regnum ab ea deerneretur. pro quo ut gratiam referret, cum alia plebi donavit, tam nonnullos eorum in senatum legit. qui cum olim plurimis rebus deteriore condicione essent quam patricii, progressu temporis, interregno et sacerdotiis quibusdam exceptis, par cum illis ius obtinuerunt, neque praeter calceos quicquam ab illis diversum habuerunt. nam patricii calceos urbanos gestarunt et corrigiarum implexione et forma litteras adornatos, ut a centum primis senatoribus orti esse viderentur. litteram autem fuisse tradunt R, sive quod ea apud Graecos centesarium numerum significet, sive quod prima nominis Romani sit littera.

Plebe sic conciliata, veritus Tullius ne qua seditio oriretur, plurima et maxima quoque negotia opulentissimis mandavit. sic inter sese consentientes rem publicam optime gesserunt. bella quaedam cum Veientibus et caeteris Tyrrhenis omnibus gessit, in quibus nihil eum accidit memoratu dignum. cum autem Latinos magis etiam Romanis devincire cuperet, auctor fuit ut communibus sumptibus Romae fanum Dianae

φέροντο. κὰν τοῦτῃ Σαβίνος ἀνῆρ βοῦν ἦγε περικαλλῆ πρὸς τὴν Ῥώμην, ὡς ἔκ τινος χρησιμοῦ θύσαν αὐτὴν τῇ Ἀρτέμιδι. ὁ δὲ χρησιμὸς τὸν ἐκεῖνην θύσαντα ἔλεγε τὴν πατρίδα ἐπαυξήσειν. τοῦτο δὲ τις τῶν Ῥωμαίων μαθὼν προσῆλθεν αὐτῷ καὶ πρότερον β εἶπε δεῖν ἐν τῷ ποταμῷ ἀγνισθῆναι, καὶ εἰπὼν ἔπεισε, καὶ πείσας ἔλαβε τὴν βοῦν ὡς φυλάξων, καὶ λαβὼν ἔθυσεν. ἐκφῆναντος δὲ τοῦ Σαβίνου τὸ λόγιον οἱ Λατίνοι καὶ τῆς τοῦ ἱεροῦ προστασίας τοῖς Ῥωμαίοις ἐξέστησαν καὶ ἐς τᾶλλα ὡς κρείττονας σφῶν ἐτίμων αὐτούς.

- 10 Καὶ ταῦτα μὲν οὕτως· ὁ Τούλλιος δὲ τοῖς Ταρκύνιοις τὰς θυγατέρας συνῴκισε, καὶ τὴν βασιλείαν αὐτοῖς ἀποδώσειν ἐπαγγελάμενος ἄλλοτε ἄλλο τι προφασιζόμενος ἀνεβάλλετο. οἱ δὲ οὐδὲν ὑγιὲς ἐφρόνουσιν, ἀλλὰ ἤχθοντο. ὁ δ' ἐν οὐδενὶ λόγῳ τούτους πεποίητο, καὶ τοὺς Ῥωμαίους πρὸς τὸ δημοκρατικὸν ἐτήγε καὶ 15 τὸ ἐλεύθερον. ἔτι δὲ μᾶλλον ἐπὶ τούτοις ἤσχαλλον οἱ Ταρκύνιοι. ἀλλ' ὁ μὲν νεώτερος, κὰν ἐχαλέπαιεν, ἔφερον, τῷ δὲ τῷ χρόνῳ προήκοντι οὐκέτι τοῦ Τουλλίου ἰδοῦναι ἀνέχεσθαι. ἐπεὶ δὲ μὴ συνευδοκοῦσαν εὗρισκε τὴν γυναῖκα καὶ τὸν ὄμμαμονα, αὐτὸς μὲν τὴν γυναῖκα, τὸν δ' ἀδελφὸν διὰ τῆς γυναικὸς ἐκεῖνου φαρμάκοις P I 329 20 ἀνείλε, καὶ συναφθεῖς τῇ συνεύῳ τοῦ ἀδελφοῦ, τῷ Τουλλίῳ σὸν αὐτῇ ἐπεβούλευε. καὶ πολλοὺς τῶν τε βουλευτῶν καὶ τῶν εὐπατριδῶν αἰτίας ἔχοντις κατὰ τοῦ Τουλλίου πείσας συνάρασθαι οἱ,

7 Σαβίνου] λατίνου B. καὶ] ἐκ A. 8 κρείττονα PW.
 11 ἐπαγγελάμενος A, ἐπαγγελλόμενος PW. 16 τῷ alterum
 add AB. 19 τὸν δ' ἀδελφόν — ἀνείλε e Dionis libro secundo, Bekkeri Anecd. p. 139 v. 17. 20 ἀνείλε] διέφθειρε
 AB: Dio ἐξείργασατο.

facerent. sed cum de antistite controversia esset, Sabinus quidam bovem insignem ex oraculo Dianae immolaturus adduxit. cecinerant enim vates, qui eam immolasset, patriae suae opes aucturum esse. quo Romanus quidam cognito illi persuasit ut vivo prius flumine perfunderetur, atque ipse interim acceptam bovem, tanquam asservaturus, mactavit. oraculo vulgato Latini Romanis et templi patrociniis cesserunt et aliis in rebus ut praestantioribus honorem habuerunt.

Atque haec hactenus: Tullius autem cum Tarquinii filias suas despondisset, ac regnum se eis redditurum pollicitus alias aliud causando procrastinaret, illi moram aegre ferentes male cogitabant. quod rege nihil curante, sed Romanos ad democratiam et libertatem magis assuefaciente, Tarquinii magis etiam indignabantur. ac iunior eam molestiam concoquebat, sed natu maior Tullium diutius non ferens, quia uxorem et fratrem suum conatum non probare videbat, uxorem suam ipse, fratrem per illius uxorem veneno tollit; ductaque fratris coniuge, illa adiutrice Tullio insidiatur. et cum multis senatoribus ac patriciis, quibus inuisus erat Tullius, conspiratione inita, ex improvise

Zonaras Annales II.

3

βασλευτῶν καὶ τῶν ἄλλων συλλαμβάνων ἐκτίγγεν, οἷς μὲν αἰτίαν εἶχεν ἐπενεγκεῖν φατερώς ἀναιρῶν, οὓς δὲ λάθρα· ἐνίους δὲ γε καὶ ὑπερώριζεν. οὐ γὰρ τοὺς τῷ Τουλλίῳ προσκειμένους μόνους **D** ἀλλὰ καὶ τοὺς πρὸς τὴν μοναρχίαν συνυραμένους αὐτῷ προσά-
6 πώλλυε, καὶ οὕτω τὸ κράτιστον τῆς βουλῆς καὶ τῆς ἱππάδος ἀνά-
 λωσε. μισεῖσθαι τε ὑπὸ παντὸς τοῦ δήμου ἐπίστευε· διὸ οὐδὲ ἀντικαθίστη τὸ παράπαν ἀντὶ τῶν ἀπολλυμένων τινάς, ἀλλὰ καὶ τὴν γερούσιαν καταλύσαι παντελῶς ἐπιχειρήσας οὔτε ἀντεισηγεν ἐς αὐτὴν οὐδένα οὔτε τοῖς οὖσιν ἐπεκόλου τι λόγον ἄξιον. συν-
10 κάλει μὲν γὰρ αὐτούς, οὐ μὴν ὥστε τι τῶν ἀναγκάλων συνδιο-
 κεῖν, ἀλλ' ἵνα δῆλῃ αὐτῶν ἡ βραχύτης γίνοιτο ἅπασι, κἀντεῦ-
 θεν καταφρονοῖντο· τὰ δὲ πλεῖστα καθ' ἑαυτὸν ἢ καὶ μετὰ τῶν
 υἱέων ἔπραττε. δυσπρόσιτός τε καὶ δυσπροσήγορος ἦν, καὶ τῇ
 ὑπεροφίᾳ καὶ τῇ ὠμότητι ὁμοίως ἐχρήτο πρὸς ἅπαντας, καὶ **P I 330**
15 τυραννικότερον αὐτὸς τε καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ προσεφέροντο ἅπασι.
 διὰ ταῦτα δὲ καὶ τοὺς δορυφόρους ὑπόπτους ἔχων, ἐκ τῶν Λα-
 τίνων προσηταιρίσατο δορυφορικόν, καὶ ἐς τὰς τῶν Ῥωμαίων
 τάξεις Λατίνους ἐνέμιξεν, ἵνα οἱ μὲν Λατῖνοι ἰσομοιρίας τοῖς Ῥω-
 μαίοις τυχόντες εὖνοιαν αὐτῷ ἐντεῦθεν ὀφελῶσι, καὶ οἱ Ῥωμαῖοι
20 ἤττον ἐκφοβῶσιν αὐτόν, μηκέτι κατὰ σφᾶς ὄντες ἀλλὰ τοῖς Λα-
 τῖνοις συνοπλιτεύοντες.

Γαούνοις δὲ μάχην συνῆψε, καὶ κακῶς μὲν ἡγωνίσασατο,
 δόλῳ δὲ αὐτοὺς ἔχειρώσατο. αὐτομολῆσαι γὰρ αὐτοῖς Σέξτω

13 δυσπρόσιτός] δυσπρόσοδος Dionis exc.

16 δὲ om A.

regnum tutandum erat, potentissimos senatores et cives comprehensos occidebat, alios palam, quibus aliquid crimini dare poterat, alios clam: nonnullos in exsilium mittebat. neque vero Tullii studiosos duntaxat sed etiam tyrannidis suae adiutores perdidit. ita optimis quibusque senatorii et equestris ordinis sublatis cum se omni populo invisum esse crederet, statuit nullos in patres legere, sed senatum penitus tollere aggressus neque ullum senatorem substituit, neque cum iis qui restabant quocumque quod alicuius momenti esset communicavit. quamvis enim eos convocaret, non tamen ideo faciebat ut alicuius rei gerendae adiutores essent, sed ut visa eorum paucitate ab omnibus contemnerentur: pleraque vero per se aut filios administrabat. fuit aditu affatuque difficilis, superbia et crudelitate ex aequo erga omnes usus; ac more tyrannico tac. ipse quam liberi eius cum omnibus egerunt. quamobrem satellitibus etiam diffusus, conciliataque sibi Latinorum custodia et in Romanorum ordines inserta, id spectavit ut Latios Romanis aequatos suo sibi beneficio obstrictos haberet, et Romanos adiunctis exteris minus formidaret.

Gabinos armis infeliciter adortus dolo superavit. nam Sextum sitium transfugere Gabios iussit: cuius facti ut iustam habere causam

ἰπέθετο τῷ υἱῷ· ἵνα δ' εὐπρόσωπος αὐτῷ τῆς αὐτομολίας πρό-
 φασις γένηται, ἐκείνος μὲν φανερώς τὸν πατέρα ὡς τύραννον καὶ
 B παράσπονδον λλοιδόρησεν, ὁ δὲ τὸν υἱὸν ἑμασιγῶσέ τε καὶ ἀντη-
 μύνατο. εἶτα κατὰ συνθήκας πρὸς Γαουίνους ἐψευδαντομόλησε,
 χρήματά τε καὶ ἑταίρους παρειληφώς. οἱ δέ, πιστεύσαντες τῇ B
 σκηπῇ διὰ τε τὴν τοῦ Τυρκυνίου ὠμότητα καὶ ὅτι καὶ τότε πολλὰ
 καὶ ἀληθῆ τὸν πατέρα ἐκακηγόρει κἀντεῦθεν ἐκεπολεμῶσθαι
 αὐτῷ ἔδοκει, ἔδξαντό τε αὐτὸν ἀσμενέστατα καὶ τινὰς ἐπιλεύσεις
 κατὰ τῆς Ῥωμαϊκῆς χώρας σὺν αὐτῷ ἐποίησαντο καὶ οὐ μετρίως
 αὐτῇ ἐλυμήναντο. διὰ ταῦτα γούν, καὶ ὅτι καὶ χρήματα ἰδίᾳ 10
 τέ τισι παρεῖχε καὶ ἐς τὸ κοινὸν ἀνήλισκε δαφυλῶς, ἤρεθῆ παρ'
 C αὐτῶν στρατηγός καὶ τὴν τῶν πολιτικῶν ἐν αὐτοῖς πραγμάτων
 ἐπετρόπη διοίκησιν. ἐπὶ τούτοις λάθρα ἐμψας τινὰ τὰ συμ-
 βάντα τε ἐγνώρισε τῷ πατρὶ καὶ πρὸς τὸ μέλλον γνώμην ἤτησεν
 ἐξ αὐτοῦ. ὁ δὲ εἶπε μὲν τῷ πεμφθέντι οὐδέν, ἵνα μὴ ἴσως 15
 γνωσθεὶς ἐκὼν τι ἢ ἄκων ἐξείποι, εἰς δὲ κῆπον εἰσαγαγὼν αὐτόν,
 W Π 16 ἐν ᾧ μήκωνες ἦσαν, τὰς κωδύας αὐτῶν τὰς ὑπερχούσας ῥάβδῳ
 κατέκλισε καὶ εἰς γῆν κατεστόρεσε, καὶ οὕτω τὸν ἀγγελιαφόρον
 ἀπέπεμψε. καὶ ὁ μὲν τὸ πραχθὲν τῷ Σέξτω ἀπήγγειλεν, ἀσυνέ-
 τως ἔχων τῆς πράξεως, ὁ δὲ τὸν νοῦν συνῆκε τῆς ὑποθέσεως, 20
 καὶ τοὺς ἀξιολογωτέρους τῶν Γαουίνων τοὺς μὲν λάθρα φαρμά-
 D κοὺς διέφθειρε, τοὺς δὲ διὰ τινῶν δῆθεν ληστῶν, ἄλλους δὲ καὶ

2 φανερώς — λλοιδόρησεν e Dionis libro secundo, Bekkeri Anecd.
 p. 155 v. 1. τὸν πατέρα φανερώς AB. 5 ἐτίρους AC.
 6 καὶ post ὅτι add A. 10 καὶ post ὅτι om AB. 12 τῆν
 τῶν πολιτικῶν] τὰ τῶν πολιτῶν C. 16 αὐτῷ A. 20 ἔκο-
 θήκης A. 21 γαουίνων C.

videretur, patrem aperte ut tyrannum et foedifragum est insectatus, at-
 que a patre vicissim flagris caesus. deinde cum ex composito ad Gabi-
 nos cum pecuniis et sociis transfugisset, illi ut ei commento crederent
 et Tarquinii crudelitate et multis Sexti veris in patrem maledictis addu-
 cebantur: a quo cum eum hostili odio dissidere crederent, hominem
 benignissime susceperunt, et aliquot cum eo in Romanum agrum impres-
 siones magna clade illata fecerunt. his igitur de causis, et quod pe-
 cuniam aliquibus privatim dabat et in publicum liberaliter conferebat,
 dux ab eis creatus est, urbanarum etiam rerum administratione commissa.
 post haec per quendam patri statum rerum suarum nuntiat, quid se fa-
 cere velit sciscitatur. ille vero nihil respondet nuntio, ne cognitus vel
 volens vel invitus arcanum prodatur, sed illo in hortum ducto summa pa-
 paverum capita baculo decutit; itaque nuntium dimittit. qui re non in-
 tellecta quid actum esset Sexto renuntiat. is vero animadverso patris
 consilio Gabinorum primores partim clam veneno sustulit partim per

ἐκ δικαστηρίων ἀπέκτεινε, συκοφαντίας καὶ αὐτῶν πρὸς τὸν πατέρα προδοσίας πλαττόμενος.

Ὅμοιον δέ τι τούτῳ καὶ ὁ Ἡρόδοτος ἱστορεῖ. Περιάνδρον γὰρ τὸν Κυψέλου τύραννον Κορίνθου γενόμενόν φησι πρὸς Θρασύβουλον τὸν Μιλήτου τύραννον διαπέμψασθαι πυνθανόμενον ὅπως αὐτῷ τὰ τῆς ἀρχῆς ἀσφαλῶς ἔξει. τὸν δὲ Θρασύβουλον τῷ ἀπαγγειλαντι ταῦτα μηδὲν ἀποκρίνασθαι, ἀπαγαγόντα δ' εἰς λήϊον, τῶν ἀσταχύνων τοὺς ὑπερέχοντας ἐκτέμνειν τε καὶ ῥιπτεῖν, καὶ οὕτως ἀποπέμψαι τὸν ἐσταλμένον. τὸν δὲ ἐπανελθόντα καὶ 10 τὴν τοῦ Θρασυβούλου συμβουλήν ἐρωτώμενον εἰπεῖν εἰς παραπλήγα πεμφθῆναι, καὶ διηγεῖσθαι ὅσα ἐκεῖνος ἐποίησε, μὴ τι P I 331 πρὸς ὃ ἠρωτήθη φθρυξάμενος· τὸν δὲ γε Περιάνδρον συνηκέναι τὸν τοῦ Θρασυβούλου λογισμὸν, καὶ τοὺς ὑπερέχοντας τῶν Κορινθίων ἅπαντας ἀπολέσαι.

15 Καὶ ὁ Σέξτος οὖν οὕτω τοὺς Γαούτλους μετήλθε, καὶ τοὺς μὲν κρείττους ἀπώλλυε, τῷ πλήθει δὲ τὰ σφῶν διένεμε χρήματα. καὶ μετὰ τοῦτο τῶν μὲν διαφθαρέντων ἤδη, τῶν δὲ λοιπῶν ἠπατημένων καὶ πάντα πιστευόντων αὐτῷ, μετὰ τῶν αἰχμαλώτων 20 Ῥωμαίων καὶ τῶν αὐτομόλων, οὓς πολλοὺς διὰ τοῦτο συνήθροισε, κατέσχε τὴν πόλιν καὶ τῷ πατρὶ παραδέδωκε. καὶ ὃς ἐκείνης τῷ νείῳ παρεχώρησεν, αὐτὸς δὲ πρὸς ἄλλα ἐπολέμησεν ἔθνη. B

3 Ἡρόδοτος] 5 92 6. 4 Κυψέλου PW. 10 τοῦ om A.
βουλῆν AC. 12 γε om A. 15 γαίτους C. 16 διέ-
ναιμι A. 20 ἐκείνην B.

sicarios interfecit; alios in iudicio calumniis oppressos, quasi urbem patri suo prodere vellent, amovit.

Simile quiddam Herodotus de Periandro Cypseli filio, Corinthi tyranno, scribit. qui cum a Thrasybulo Mileti tyranno consilium firmandi imperii petiisset, Thrasybulum nuntio voce nihil respondisse, sed eo in segetem deducto, culmis eminentioribus resectis et abiectis hominem dimisisset. qui reversus deque illius consilio rogatus dixerit se ad hominem emotae mentis esse missum (neque enim ad interrogata quicquam respondisse), ac quid ille fecisset narrarit: at Periandrum intellecta Thrasybuli ratione omnes Corinthiorum principes sustulisse.

Ad eundem modum Sextus etiam cum Gabinis egit, et melioribus occisis eorum pecunias vulgo distribuit. deinde illis deletis, reliquis deceptis et omnia credentibus, cum Romanis captivis et transfugis, quos ea de causa multos coegerat, urbem occupavit patrique tradidit. sed is ea filio concessa cum aliis populis bellum gessit.

11. Τοὺς δὲ τῆς Σιβύλλης χρησμοὺς Ῥωμαίοις καὶ ἄκων προσεποιήσατο. γυνὴ γάρ τις θεύμαντις, ἦν Σίβυλλαν ἀνόμωζον, ἐς τὴν Ῥώμην ἐλήλυθε βιβλία τρία ἢ ἑννέα φέρουσα, καὶ ταῦτα πρῶτον τῷ Ταρκυνίῳ ἐδίδου καὶ τὴν τιμὴν τῶν βιβλίων ὠρίσατο. ἐκείνου δὲ μὴ προσεσηκόςτος αὐτῇ, τὸ ἐν ἡ τὰ τρία 5 τῶν βιβλίων κατέκαυσεν. ὡς δ' αὖθις κατωλιγώρει αὐτῆς ὁ Ταρκύνιος, κακ τῶν λοιπῶν ὁμοίως διέφθειρε. μελλούσης δὲ καὶ τὰ ἔτι λοιπὰ καταφλέξειν, ἠνάγκασαν αὐτὸν οἱ ὀλιωισταὶ τὰ γούν
- C σωζόμενα πρῶτον. καὶ ἀνήσατο ταῦτα ὅσον τὰ πάντα κτήσασθαι ἔμελλε, καὶ δύο βουλευταὶ ἀνδράσι φυλάσσειν παρέδωκεν. 10 ὡς δ' οὐδὲ πάντων γεγραμμένων συνέλασαν, εἰς τὴν Ἑλλάδα στείλαντες δύο ἄνδρας ἐκείθεν μισθοῦ ἤγαγον τοὺς ἀγνωσομένους ταῦτα καὶ ἐρμηνεύοντας. οἱ δὲ περὶ οἰκοὶ μαθεῖν ἐθέλησαντες 8 τι ποτὲ τὸ διὰ τῶν βιβλίων εἶη δηλούμενον, τὸν ἕτερον τῶν φυλασσόντων αὐτὰ Μάρκον Ἀκίλιον χρήμασιν ἀναπεισαντες 15 μετεγράψαντό τινα. γνωσθέντος δὲ τοῦ ἔργου ὁ Μάρκος δύο βύρσαις συρραφείσαις ἐμβληθεὶς κατεποντώθη, ὃ ἐξ ἐκείνου μετέπειτα κατὰ τῶν πατρικίων ἐπεκράτησε γίνεσθαι, ἵνα μήτε ἡ γῆ μήτε τὰ ὕδωρ μήτε ὁ ἥλιος μωανθῇ αὐτοῦ θνήσκοντος.
- D Τὸν δὲ νεῶν τὸν ἐν τῷ Ταρπέῳ ὄρει κατὰ τὴν τοῦ πατρὸς 20

6 ὀλιγώρει AB. 16 ἔργου] ἐνός C, ἐνός ἔργου W. "ἐνός deest in Reg." DUCANGIUS. βύρσαις δύο AB. 20 Ταρπέῳ] p. 12 v. 20 et 13 v. 6 Ταρπητίας et Ταρπηῖα.

FOENTES. Cap. 11. *Dionis Historiae Romanae libri deperditi: excerptum Planudeum 2, Scriptorum veterum novae collectionis ab Angelo Maio editae vol. 2 p. 528; exc. Vaticanum 7 p. 139, Peirescianum 24.*

11. Caeterum oracula Sibyllae vel invitae populo Romano com-paravit. mulier enim quaedam fatidica, quam Sibyllam nominabant, Romam tres aut novem libros allatos Tarquinio certo pretio venales proposuit. illo vero eam negligente vel unum vel tres libros exussit. ut iterum a rege despecta est, ex reliquis totidem abolevit. cum autem eos etiam qui restabant crematura esset, augures eum reliquos emere coegerunt. emit igitur tanti quanti universos parare potuisset, et duobus senatoribus asservandos tradidit. qui cum scripta illa non satis assequerentur, duos viros e Graecia mercede arcessiverunt qui eos legerent atque interpretarentur. finitimi autem cognoscendi avidi quid iis libris contineretur, altero custodem M. Aquillio largitionibus corrupto quaedam transcripserunt. quo facinore cognito Marcus culeo ex duabus pellibus facto insutus atque submersus est. id supplicii genus post in parricidis observatum, ut neque terra neque aqua neque sol eorum morta inquiraretur.

Templum in monte Tarpeio ex patris voto aedificavit. cum vero

εὐχὴν ὀφιοδόμει. τῆς δὲ γῆς εἰς τὴν τῶν θεμελίων καταβολὴν ἀναρρηγγυμένης, ἀνδρὸς νεοθνήτος κεφαλὴ ἀνεφάνη ἔναιμος ἔτι. ἐπιμῆσαι οὖν Ῥωμαῖοι πρὸς ἄνδρα Τυρσητὸν τερατοσκοπὸν ἑρωτῶντες τὸ διὰ τοῦ φανέντος δηλούμενον. ὁ δὲ τὸ σημεῖον εἰς 5 τὴν Τυρσηνίδα μεταθεῖναι μηχανησάμενος, διάγραμμα ἐπὶ τῆς γῆς ἐποίησατο, καὶ εἰς αὐτὸ τὴν τε τῆς Ῥώμης θέσιν ἐντείνας καὶ τὸ Ταρπέιον ὄρος, ἔμελλα τοὺς πρέσβεις ἀνέρεσθαι "ἢ Ῥώμη αὕτη ἐστὶ; τὸ ὄρος τοῦτό ἐστιν; ἢ κεφαλὴ ἐνταῦθα εὐρέθη;" ἢ ἐκείνων μηδὲν ὑποτοπησάντων καὶ συμφησάντων ἢ δύναμις 10 τοῦ σημείου εἰς τὸ χωρὶον ἐν ᾧ διετέλεστο μετασταλῆ. καὶ ὁ μὲν ταῦτα ἐτεγνήσατο, οἱ δὲ πρέσβεις παρὰ τοῦ υἱοῦ ἐκείνου P I 332 μαθόντες τὸ τέχνασμα, ἐρωτῶμενοι "οὐκ ἐνταῦθα" εἶπον "οὐ κεῖται ἢ Ῥώμη ἄλλ' ἐν τῷ Παλατίῳ, καὶ τὸ ὄρος ἐν τῇ Ῥωμαίων ἐστὶ, καὶ ἡ κεφαλὴ ἐν τῷ ὄρει ἐκείνῳ εὐρέθη." οὕτω δὲ τῷ τε- 15 ρατοσκοπῷ διακρουσθέντος τοῦ μηχανήματος πᾶσαν ἐκείνοι τὴν W II 17 ἀλήθειαν ἔμαθον καὶ τοῖς πολίταις ἀνήγγειλαν ὅτι κράτιστοι ἔσονται καὶ πλείστον ἄρξουσιν. ἐλπίς οὖν κακὰ τοῦτου αὐτοῖς προσεγένετο. κἀντεῦθεν τὸ ὄρος μετωνομάσθη παρ' αὐτῶν Καπιτώλιον· καπὶτα γὰρ τῇ Ῥωμαίων διαλέκτῳ ἡ κεφαλὴ ὀνομάζεται. 20 Δεηθεὶς δὲ χρημάτων εἰς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ ναοῦ ὁ Ταρκύνιος Ἀρδεάταις ἐπήνεγκε πόλεμον· ὅθεν οὕτε χρήματα προσ- B κτήσατο καὶ τῆς βασιλείας ἐξέπεσε. γεγύνασι δ' αὐτῷ καὶ

1 τῆς δὲ γῆς — 18 Καπιτώλιον excerptum Planudeum 2. 7 καὶ om A. ἀνέρεσθαι] sic libri. ἢ] ἡ W. 9 συμφωνησάντων A. 11 ἐτεγνήσατο A. 13 Παλατίῳ] λατίῳ AC, non male. 18 παρ' αὐτῶν] αὐτοῖς A.

terra ad fundamenta iacienda effoderetur, viri recens mortui capite invento, quod sanguis nondum destitnerat, Romani Tyrrhenum vatem percontati sunt quid portenderet. at ille id signum in Tyrrheniam translaturus certum in terra spatium designavit, in eoque Romae situ et Tarpeio monte incluso legatos rogare volebat an ea Roma esset, an is mons esset, an caput ibi inventum esset; ut illis nihil suspicantibus et ita esse affirmantibus, illius portenti vis in eum locum, in quo descriptio facta esset, transferretur. sed legati ab illius filio fraudem prius edocti, cum rogarentur, "non hic" inquam "Roma colitur sed in Palatio, et mons Romae est, et caput in monte illo inventum est." vatis calliditate hac ratione elusa omnem veritatem didicerunt, et civibus suis renuntiarent eos fore potentissimos et plurimis imperaturos. igitur haec quoque res fiduciam illorum auxit. et mons inde Capitolium est appellatus, a Romano vocabulo *capita*.

Quia vero Tarquinius ad templi exaedificationem pecunia egebat, Ardeatibus bellum intulit; sed neque pecuniam acquisivit et regno excidit. quae calamitas ei prodigiis est praesignificata. nam et vultures ex

σημεῖά τινα δηλωτικὰ τῆς ἐκπτώσεως. ἔκ τε γὰρ τοῦ κήπου αὐτοῦ γῆρας νεοσσούς ἐξήλασαν αἰετῶν, καὶ ἐξ ἀνδρῶνος, ἐν ᾧ συνεισιτῆτο φίλοις, ὄφεις μέγας ἐπιφανεῖς αὐτὸν τε καὶ τοὺς συσσίτους ἐξέβαλε. διὰ τοι ταῦτα ἐς Δελφοὺς Τίτον τε καὶ Ἀρροῦντα τοὺς υἱοὺς ἔπεμψε. τοῦ δὲ Ἀπόλλωνος χρῆσαντος τότε τῆς ἀρχῆς ὅς ἐκπεσεῖσθαι αὐτὸν ὅτε κύων ἀνθρωπίνῃ φωνῇ χρῆσαιτο, ἀγαθαῖς ἐλπίσιν ἠώρητο, μὴ οἰηθεῖς ποτε γενέσθαι τὸ μάντευμα.

- C** Ἦν δὲ Λούκιος Ἰούνιος ἀδελφῆς τοῦ Ταρκύνιου υἱός, οὗ τὸν πατέρα καὶ τὸν ἀδελφὸν ὁ Ταρκύνιος ἔκτεινεν. οὗτος οὖν καὶ περὶ ἑαυτῷ δεδουκῶς μωρίαν προσεποιήσατο, ταύτην ἑαυτοῦ 10 προστησάμενος σώτειραν· διὸ καὶ Βροῦτος ἐπεκλήθη· τοὺς γὰρ εὐθήεις οὕτω τοῖς Λατίνοις ἔθος καλεῖν. πλατιτόμενος οὖν τὸν μωραίνοντα, τοῖς τοῦ Ταρκύνιου παισὶν εἰς Δελφοὺς ἀποῦσι συμπαρέλθηθη ὡς ἄθυρμα. ὁ δὲ καὶ ἀνάδημα φέρειν ἔλεγε τῷ Θεῷ· τὸ δ' ἦν βάκτρον τι μηδὲν ἐκ τοῦ φαινομένου ἔχον χρηστόν, 15 ἔθεν καὶ ἐπὶ τούτῳ ἀφλόσκανε γέλωτα. τὸ δ' ἦν οἶον εἰκῶν τις τῆς κατ' αὐτὸν προσποιήσεως· κοιλάνας γὰρ αὐτὸ λάθρα χρυσίον
- D** ἐνέχεεν, ἐνδεικνύμενος δι' αὐτοῦ ὡς καὶ τὸ φρόνημα αὐτῷ τῷ τῆς μωρίας ἀτίμῳ σῶον καὶ ἔντιμον κατακρύπτεται. ἐρομένων δὲ τῶν Ταρκύνιου υἱῶν τίς τὴν βασιλείαν τοῦ πατρὸς διαδέξεται, ἔχρη- 20 σεν ὁ Θεός, τὸν πρῶτον τὴν μητέρα φιλήσαντα τὸ κράτος ἔξειν.

1 τινα om C. 3 ἐπιφανῆς A. 4 ἀρροῦντα A. 5 δὲ om A. 6 φωνῇ ἀνθρωπίνῃ A. 8 Ἦν δὲ Λούκιος Ἰούνιος — p. 41 v. 2 κρένας δευτέρως excerptum Vaticanum 7. 11 προστησόμενος C. 15 τὸ δ' ἦν — γέλωτα om A. 17 εἰσποισήσεως B. 18 αὐτῷ om A. 19 τῶν BCW, τοῦ P.

hortis eius pullos aquilarum expulerunt, et anguis ingens e conclavi in quo cum amicis convivabatur et ipsum et convivas fugavit. iis de causis Titum et Aruntem filios Delphos misit. quibus cum Apollo respondisset tum eum imperium amissurum cum canis humana voce loqueretur, spe bona sibi blanditus est, nunquam id oraculum eventurum ratus.

Erat autem L. Iunius sororis Tarquinii filius, cuius patrem et fratrem tyrannus sustulerat. is vitae suae timens stultitiam simulavit, cuius numine tutior esset: unde Bruti nomen est adeptus, quod fatuum significat. dum ita stultitiam simulat, a Tarquiniiis Delphos ducitur, ludibrium verius quam comes. profitebatur autem se deo baculum dono afferre: in quo cum nihil appareret boni, ea quoque de causa ridebatur. verum ea re per ambages effigiem quandam ingenii sui repraesentabat: nam eo excavato clam aurum infuderat, ut ostenderet ingenium quoque suum integrum et honorabile sub ignominioso stultitiae velamento delitescere. adolescentibus porro interrogantibus quae patri successurus esset, respondit deus eum qui matrem prius oscularetur rerum potiturum.

ὁ σονεὶς ὁ Βροῦτος ὡς τυχαίως καταπεσὼν τὴν γῆν κατεφίλησεν, αὐτὴν μητέρα πάντων ὑπάρχειν κρίνας ὀρθῶς.

Ὁδτος ὁ Βροῦτος τοὺς Ταρκυνίους κατέλυσεν, αἰτίαν τὸ περὶ τὴν Λουκρητίαν συμβεβηκὸς προστησάμενος, καὶ ἄλλως μισομένους παρὰ πάντων διὰ τὸ τυραννικόν τε καὶ βλαίον. ἡ δὲ Λουκρητία θυγάτηρ μὲν ἦν Λουκρητίου Σπουρίου, ἀνδρὸς τῶν τῆς συγκλήτου ἐνός, γαμετὴ δὲ Κολλατίου Ταρκυνίου τῶν ἐπιφανῶν, ἐπὶ τε κάλλει καὶ σωφροσύνῃ τυγχάνουσα περιβόητος. ταύτην Σέξτος ὁ τοῦ Ταρκυνίου υἱὸς αἰσχῦναι σπούδασμα ἔθετο, οὐχ οὕτω τοῦ κάλλους αὐτῆς ἔρασθεις ὡς τῇ ἐπὶ τῷ σώφρονι δόξῃ ἐπιβουλεύων αὐτῆς. τηρήσας οὖν τὸν Κολλατίον τῆς οἰκίας ἀποδημοῦντα, νυκτὸς ἐλθὼν πρὸς αὐτὴν ὡς πρὸς γαμετὴν συγγενεοῦς, κατέλυσεν παρ' αὐτῆς. καὶ πρῶτον μὲν λόγοις ἐπειρα συγγενέσθαι αὐτῇ, εἶτα καὶ βίαν προσῆγεν· ὡς δ' οὐδὲν ἐπείραιεν, ἀποσφάξεν ἠπειλήσεν· ὡς δὲ καὶ τοῦ θανάτου καταλιγώρει, δοῦλον παρακατακλιεῖν αὐτῇ ἐπηπείλησε καὶ ἄμφω κτανεῖν, καὶ λόγον Β διαδώσειν ὡς εὐρῶν αὐτοῦς συγκυθεύδοντας ἔκτεινε. τοῦτο τὴν Λουκρητίαν ἐτάραξε, καὶ φοβηθεῖσα μὴ πιστευθεῖη ταῦθ' οὕτω γενέσθαι, ἐνέδωκε. καὶ μοιχευθεῖσα ξιφίδιον ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιον ἔθετο, καὶ μεταπεμψαμένη τὸν τε ἄνδρα καὶ τὸν πατέρα, συνεπομένων αὐτοῖς τοῦ τε Βροῦτου καὶ Ποπλίου Οὐαλλερίου, κατεδάκρυσεν καὶ στενάξασα τὸ δρᾶμα πᾶν διηγῆσατο· εἶτα ἐπὶ-

1 δ] καὶ Α. 3 οὕτως Β. post οὕτως PW add γὰρ, om AB. post αἰτίαν Α add ποτὲ. 8 ἐπὶ τε κάλλει — p. 42 v. 4 κατέκτεινεν αὐτήν Dionis excerptum Peirescianum 24. 10 ὡς] ὅσον AC. τῇ add AC. τῷ om C. δόξῃ add ABC. 17 δάσειν CW. 19 ὑπὸ] ἐπὶ Α. 21 συνεπομένων αὐτοῖς τοῦ τε Βροῦτου καὶ Ποπλίου Οὐαλλερίου om excerptum Peiresc.

quo Brutus intellecto terram, quasi fortuito prolapsus, deosculatus est, quam communem omnium matrem esse recte iudicavit.

Idem Brutus Tarquinius ob stuprum Lucretiae oblatum urbe eiecit, ante ob tyrannidem et violentiam omnibus inuisos. Lucretia vero filia fuit Spurii Lucretii senatoris, uxor Tarquinii Collatini viri illustris, elegantia formae et castitate celebris. huius stuprandae libido Sexto Tarquinio incessit, non tam ob pulchritudinem quam ut eius famae ac pudicitiae labem adspargeret. itaque captata Collatini absentis noctu apud eam ut cognati uxorem divertit. ac primum verbis eam tentat, deinde vi; cum nihil proficeret, mortem minatur: quam illa contemne dicit se servum cum ea positurum et ambos occisurum, eamque causam caedis editurum quod eos in concubitu deprehensos peremisset. hoc Lucretiam commovit; ac verita ne res ita esse acta crederetur, adultero obscuta est. quo facto pugionem sub cervicali posuit, arcessitoque marito et patre, Bruto et P. Valerio comitantibus, quid accidisset cum

γαγε "καὶ ἐγὼ μὲν τὰ πρόποντα ἐμαυτῇ ποιήσω, ὑμεῖς δὲ εἴπερ ἄνδρες ἔστε τιμωρήσατε μὲν ἐμοί, ἐλευθερώθητε δὲ αὐτοί, καὶ δεῖξατε τοῖς τυράννοις οἷων ὑμῶν ὄντων οἷαν γυναῖκα ὕβρισαν."

C τοιαῦτα εἰπούσα εὐθὺς τὸ ξιφίδιον ὑφελκύσασα κατέκτεινεν ἑαυτήν.

Ἀκούσαντες δ' ἐκεῖνοι ταῦτα καὶ θεασάμενοι ὑπερήληγσαν.⁵ καὶ τῷ Ποπλίῳ συμβούλῳ καὶ προθύμῳ πρὸς τοῦργον ὁ Βροῦτος χρησάμενος τὴν τε γυναῖκα πολλοῖς τῶν τοῦ δήμου κειμένην ὑπέδειξε, καὶ πρὸς τοὺς λοιποὺς δημηγορήσας τὸ πρὸς τοὺς τυράν-
 W Π 18 νους μῖσος ἐκφῆσαι πεποίηκε· καὶ μηκέτι δέξασθαι συνέθεντο τὸν Ταρκύνιον. ταῦτα δὲ πράξας, καὶ τὴν πόλιν ἐπιτρέψας τοῖς¹⁰ ἄλλοις, αὐτὸς πρὸς τὸ στρατόπεδον ἐξιπλάσατο, καὶ τὰ αὐτὰ τῷ δήμῳ συνέπεισε καὶ τοὺς στρατιώτας ψηφίσασθαι. ὁ δὲ γε Ταρκύνιος τὰ συμβεβηκότα μαθὼν καὶ πρὸς τὴν πόλιν ἐπιειχθεὶς ἀπειώσθη, καὶ πρὸς τοὺς Ταρκυνήσιους μετὰ τῶν παιδῶν καὶ
 D τῶν ἄλλων ὁμοφρόνων κατέφυγε, μόνῃς τῆς Τουλλίας, ὡς λόγος,¹⁵ ἑαυτὴν ἀνελεύσῃς.

Ὁ μὲν οὖν Ταρκύνιος πέντε καὶ εἴκοσι τυραννήσας ἐνιαυ-
 τοὺς οὕτως ἐξέπεσε τῆς ἀρχῆς, (12) οἱ Ῥωμαῖοι δὲ πρὸς τὸν Βροῦ-
 τον ἀπέκλιναν καὶ αὐτὸν εἴλοντο ἄρχοντα. ἵνα δὲ μὴ ἡ μοναρχία
 βασιλεία δοκῇ, καὶ συνάρχοντα αὐτῷ ἐψηφίσαντο τὸν τῆς Λου-²⁰
 κρητίας ἐκείνης ἄνδρα τὸν Κολλυτῖνον Ταρκύνιον, ὡς ἀπεχθῶς

13 ἐπειθεὶς BW. "alter e Regis codicibus et Colberteus ἐπειθεὶς, alter Regius ἐπειθεὶς" Ducange. 17 τυραννήσας AC, τυραν-
 νίας PW. ἐνιαυτοὺς om C.

FONTES. Cap. 12. Plutarchi *Publicola*. Dionis *historiae Romanae libri deperditi*.

fletu et suspiriis exposuit. deinde subiecit "ego quae me decent faciam: vos si viri estis, et necem meam ulciscimini, et vosmetipsos in libertatem vindicabitis, ac tyrannis ostendetis quales viros qualemque matronam violarint." haec elocuta statim pugione clam arrepto se ipsa interemit.

His illi auditis et visis ingentem dolorem ceperunt. Brutus vero Publii consilio et alacri opera usus matronam multis e populo iacentem ostendit, et apud caeteros habita contione fecit ut occultum tyrannorum odium erumperet, seque Tarquinium non amplius recepturos affirmarent. his actis Brutus urbe aliis commissa in castra equitavit, eademque militibus quae populo persuasit. Tarquinius re cognita ad urbem properans excluditur, et cum liberis caeterisque amicis Tarquinius confugit: nam sola Tullia sibi ipsa manus attulisse fertur.

Sic Tarquinius regno pulsus est, quod per annos 25 violenter administrarat: (12) Romani vero Brutum, inclinatis in eum studiis, magistratum elegerunt. verum ne monarchia regia reducta videretur, Lucretiae maritum Tarquinium Collatinum ei collegam dederunt, qui ob

πρὸς τοὺς τυράννους πιστευόμενον ἔχειν διὰ τὴν βίαν τῆς γυναι-
κός. ἐκ δὲ γε Ταρκυνίου πρέσβεις εἰς Ῥώμην ἦγον περὶ καθόδου
διαλεγόμενοι· ὡς δ' οὐδὲν ἦνον, ἕτεροι αὐτῆς ἐπέστησαν, ἀφι-
στασθαι τῆς βασιλείας καὶ παύειν τὸν πόλεμον λέγοντες τὸν Ταρ- P I 334
κύνιον εἰ τὰ χρήματα δοθεῖεν αὐτῷ καὶ τοῖς φίλοις καὶ τοῖς οἰ-
κείοις, ἀφ' ὧν διαβιώσονται φεύγοντες. ἐπικλωμένων δὲ πολλῶν
καὶ αὐτοῦ Κολλατίνου τοῦ τῷ Βρούτῳ συνάροντος, εἰς ἀγορὰν
ὁ Βρούτος ἐκ τοῦ βουλευτηρίου ἐξέδραμε, προδότην τὸν Κολλα-
τῖνον ἀποκαλῶν, πόλεμον καὶ τυραννίδος ἀφορμὰς χαριζόμενον.

10 Οἱ πρέσβεις δὲ ἐπὶ τῇ τῶν χρημάτων προφάσει τῇ Ῥώμῃ
ἐνδιατρίβοντες ἴσχυσαν διαφθεῖραι τῶν ἐπισήμων τινάς, μεθ' ὧν
καὶ δύο τοῦ Βρούτου παῖδας ἐπεισαν ἐν τῇ προδοσίᾳ γενέσθαι.
ὡς οὖν συνέπεισαν τὰ μειράκια, ἔδοξε καὶ ὄρκον προβῆναι, καὶ
ἐπὶ τούτοις εἰς οἰκίαν συνῆλθον. ἦν δὲ ὁ οἶκος ὑπέρημος καὶ
15 σκοτώδης. ἔλαθεν οὖν ἔνδον ὧν οὐκ ἐκ προνοίας ἀλλὰ τυχαίως
οἰκέτης ὄνομα Οὐϊνθίκιος, καὶ κατακρυφθεὶς ἐκεῖ θεατῆς τε τῶν B
δρωμένων ἦν καὶ τῶν βεβουλευμένων ἐπήκοος· ἄπερ ἦσαν, τοὺς
ὑπάτους ἀνελεῖν καὶ τὴν πόλιν προδοῦναι· καὶ ταῦτα τῷ Ταρ-
κυνίῳ διὰ τῶν πρέσβειων ἐπιστάλασιν. ἀπελθόντων δὲ τοῦ οἰ-
20 κήματος τῶν συνωμοτῶν, ἐξελεθῶν ὁ οἰκέτης ἅπαντα κατεμήνυσε.
καὶ οἳ τε τὴν προδοσίαν μελετήσαντες συνελήφθησαν, καὶ τὰ
γράμματα ἐκομίσθησαν· καὶ εἰς τὴν ἀγορὰν προαχθέντων αὐ-

10 τῇ ῥωμαίων A.

13 προβῆναι ABC, προθεῖναι PW.

14 ὑπέρημος] ἐπέρημος A.

16 "Οὐϊνθίκιος] ita alter e Re-

gis: at alter et Colberteus Ἰωνθίκιος praeferunt" DUCANGEIUS.

τε om A. 17 ἦν om C.

18 ἀνελεῖν om C.

19 ἐστά-

λασιν AC.

21 τὰ om C.

via uxori suae factam tyrannis infestus esse crederetur. a Tarquinio legati reditum flagitantes missi, tum re infecta discesserunt: post reversi rettulerunt, si bona sua ipsi, amicis et necessariis redderentur, unde exsilium tolerarent, eum regno cessurum et bellum depositurum esse, qua petitione cum multi flecterentur, atque ipse adeo Collatinus Bruti collega, Brutus e curia in forum excurrit, Collatinum proditorem appellat, qui belli et tyrannidis instrumenta largiretur.

Legati per speciem repetendae pecuniae Romae commorati nobiles aliquot adolescentes corrumpere atque inter alios etiam Bruti filios duos ad proditorem impellere studuerunt. a quibus benigne accepta oratione visum est pacta iureiurando sancire; eaque de causa in aedes paene desertas et obscuras ingressi non animadvertentur ibi esse Vindicium servum, qui non de industria sed forte fortuna ibi delitescens spectator actorum et auditor sermonum fuit; quae omnia ad caedem consulum et proditorem urbis spectabant, additis etiam ad Tarquinium literis, coniuratis digressis servus omnia defert. illi capiuntur, litterae

τῶν καὶ τὸν Ὀδίνδικα παρεστήσαντο. τὰ τε γράμματα ἀνεγνώσθησαν· καὶ οἱ μὲν ἄλλοι ἐν κατηφείᾳ ἦσαν καὶ σιωπῇ, ὁ δὲ Βρούτος ὀνομαστὴ τῶν υἱῶν ἐκάτερον προσειπὼν “οὐκ ἀπολογεῖσθ’”
 C ἐφη “πρὸς τὴν κατηγορίαν;” τῶν δὲ σιωπῶντων στραφεὶς πρὸς τοὺς ὑπηρέτας “ὁμότερον” εἶπεν “ἤδη λοιπὸν τὸ ἔργον.” οἱ δὲ 5 συλλαβόντες τοὺς νεανίσκους ῥάβδοις κατέξαινον. καὶ τῶν ἄλλων ἐπικλωμένων τοῖς πάσχουσιν, ὁ πατὴρ οὐτ’ ἀλλαχόσε τὰς ὄψεις ἀπήγαγεν οὔτε μὴν οἴκτου τι ἐνεδείξατο μέχρι πελέκει τὰς κεφαλὰς τῶν παιδῶν ἀπέκωψαν. τοῦτο δὲ οὐτ’ ἐπαινεῖν οὔτε ψέγειν ἐστὶ ῥάδιον· ἡ γὰρ ἀρετῆς ὕψος εἰς ἀπάθειαν ἐξέστησεν αὐτοῦ 10 τὴν ψυχὴν, ἡ πάθους μέγεθος εἰς ἀναλγησίαν· οὐδέτερον δὲ μικρὸν οὐδ’ ἀνθρώπινον, ἀλλ’ ἡ θεῶν ἢ θηριῶδες.

Οὕτω δὲ τούτων θανόντων καὶ περὶ τῶν ἄλλων συνωμοτῶν ψῆφον ἐνεγκεῖν ὁ Βρούτος ἀπήτητο. ὁ δὲ “τοῖς μὲν υἱοῖς” εἶπεν
 D “αὐτὸς ἀποχρῶν εἰμι δικαστής, περὶ δὲ τῶν ἄλλων τοῖς πολίταις 15 ἐλευθέροις οὕσι τῆς ψῆφου παραχωρῶ.” ψῆφου τοῖσιν δοθείσης πάντες ἐπελεκίσθησαν. ἦσαν δὲ τούτων τινὲς τῷ Κολλατίνῳ προσήκοντες· δι’ οὓς καὶ ὠργίζετο. ὅθεν ὁ Βρούτος οὕτω κατ’ αὐτοῦ τὸν δῆμον παρῴξυνεν ὡς μικροῦ δεῖν καὶ ἀτοχειρία αὐτὸν ἀνελεῖν. ἀλλὰ τοῦτο μὲν οὐκ ἐποίησαν, τὴν δ’ ἀρχὴν ἠνάγκασαν 20 αὐτὸν ἀπειπεῖν. εἶλοντο δὲ ἀντ’ ἐκείνου συνάρχοντα Πόπλιον Οὐαλλέριον, ὃς Ποπλικόλας προσωνομάσθη· δηλοῖ δ’ ἡ κλησις ἐξελληνιζομένη δημοκρηδῆ ἢ δημοτικώτατον.

1 Ὀδίνδικα libri omnes.
 λοιπὸν τὸ Plutarchus vulgo.
 om AB. ἀτοχειρίαις C.

5 λοιπὸν τὸ A, τὸ λοιπὸν PW, τὸ
 10 ἐξανέστησεν B. 19 δεῖν

afferantur. deducuntur in forum: adstante Vindicio litterae recitantur. alii maestum silentium tenentibus Brutus nominatim utrumque filium allocutus “non depellitis” inquit “crimen?” illis tacentibus ad lictores conversus “quod restat” ait “vestri muneris est.” ii adolescentes arreptos flagris ceciderunt. quorum misericordia cum alii moverentur, pater neque oculos alio avertit neque ullum misericordiae signum dedit, quoad securi percussi sunt. hoc factum neque laudare neque vituperare promptum est: aut enim virtutis altitudo perturbationes omnes in eius animo oppressit, aut calamitatis magnitudo ei stuporem attulit. neutrum vero exiguum est aut humanum, sed aut divinitatis aut belluinae immanitatis.

His interfectis a Bruto postulatum est ut de caeteris quoque pronuntiaret. ad quae ille “liberis” inquit “meis idoneus fui iudex, de caeteris vero civibus iam liberis suffragia ferenda permitto.” sententiis latis omnes securi sunt percussi, atque inter alios cognati aliquot Collatini: ob quos cum irasceretur, populi a Bruto concitati manibus paene discerptus esset. magistratus tamen ei est abrogatus, P. Valerio successore dato; cui a cultu et observantia populi cognomentum fuit Publicola: graeco δημοκρηδῆς sive δημοτικώτατος.

Ταρκύνιος δὲ ἀπογνούς τὴν ἐκ προδοσίας τῆς βασιλείας ἀνά- P I 335
 ληψιν, προσήει τοῖς Τυρρηνοῖς. οἱ δὲ δυνάμει βαρεῖα κατήγον W II 19
 αὐτόν. ἀντεξήγον δὲ καὶ τοὺς Ῥωμαίους οἱ ὕπατοι. ἀρχομένης
 δὲ τῆς μάχης Ἄρρων ὁ Ταρκυνίου παῖς καὶ Βροῦτος ὁ Ῥωμαίων
 5 ὕπατος ἀλλήλοις περιπεσόντες ἐμάχοντο, καὶ ἀπειδήσαντες ὑπὸ
 θυμοῦ ἑαυτῶν συναπέθανον. μεγάλης δὲ τῆς μάχης γενομένης καὶ
 πολλῶν ἐκατέρωθεν πεσόντων ἄκριτος ἦν ἡ νίκη. νυκτὸς δ' ἐπελ-
 θούσης λέγεται σεισθῆναι τὸ ἄλσος παρ' ᾧ ἑστρατοπεδεύοντο, καὶ
 φωνὴν ἐκπεσεῖν ἐκείθεν μεγάλην φράζουσαν ἐνὶ πλείους τεθάναι
 10 Τυρρηνῶν ἢ Ῥωμαίων. ἅμα δὲ τῇ φωνῇ Ῥωμαῖοι μὲν μέγα καὶ B
 θαρσαλέον ἠλάλαξαν, πτοία δ' ἐνέπεσε Τυρρηνοῖς· καὶ θορυβη-
 θέντες τοῦ στρατοπέδου ἐξέπεισον· εἶλον δ' οἱ Ῥωμαῖοι τοῦτο καὶ
 διηρηπάκασιν. ἀριθμηθέντες δὲ οἱ νεκροὶ τῶν ἐν τῇ μάχῃ θανόν-
 των εὐρέθησαν οἱ μὲν τῶν Τυρρηνῶν ἐπὶ μυριοῖς χίλιοι καὶ τρια-
 15 κόσιοι, οἱ δὲ Ῥωμαῖοι παρ' ἑνα τοσοῦτοι. ἐθριάμβευσε δὲ Οὐδαλ-
 λέριος Ποπλικόλας πρῶτος ὑπατεύων.

Ὁ δὲ Ταρκύνιος μετὰ τὴν μεγάλην μάχην, ἐν ἧ καὶ τὸν υἱὸν
 ἀπέβαλε μαχεσάμενον Βρούτῳ, καταφυγὼν εἰς τὸ Κλουσίον ἐκέ-
 τευε Κλάραν Πορσίαν, ἄνδρα μεγίστην ἔχοντι δύναμιν τῶν Ἴτα- C
 20 λικῶν βασιλέων· καὶ ὃς αὐτῷ βοηθήσειν ὑπέσχετο. καὶ πρῶτον
 μὲν ἐπεμψεν εἰς Ῥώμην κελεύων δέχεσθαι τὸν Ταρκύνιον, ὡς δὲ
 οὐχ ὑπήκουσαν, ἀφίκετο μετὰ βαρείας δυνάμεως. Ποπλικόλας

9 φράζουσαν om A.

14 καὶ om AC.

19 κλάραν ABC

Plutarchus, Δάρτην PW.

Tarquinius desperata per prodicionem regni recuperatione ad Tyr-
 rhenos se contulit. a quibus cum magnis copiis reduceretur, consules in
 aciem Romanos eduxerunt. ac pugnae principio Aruns Tarquinius filius
 et Brutus consul Romanus adeo infestis animis inter se concurrerunt, ut
 neuter, dum hostem vulneraret, sui protegendi corporis memor, uterque
 ictu contrario transfigeretur. acri orto praelio et multis utrinque caesis
 incerta victoria fuit. sub noctem concusso luco, iuxta quem castra erant
 posita, ingens vox edita est quae diceret, uno plus Etruscorum cecidisse
 in acie: vincere bello Romanum. unaque cum ea voce Romani magno
 et confidenti clamore sublato terrorem incusserunt Tyrrenis, ut per tu-
 multum castra desererent; quae a Romanis capta et direpta sunt. nu-
 meratis interfectorum cadaveribus, Tyrrenorum 11300 sunt reperta,
 Romanorum uno minus totidem. Valerius Publicola primus in consulatu
 triumphavit.

Tarquinius post magnam illam pugnam, in qua filium quoque ami-
 serat a Bruto interfectum, Clusium supplex confugit ad [Lartem] Porse-
 nam, Italicorum regum potentissimum: qui auxiliis promissis, cum primum
 per legatos a Romanis ut Tarquinium reciperent non impetrasset, cum
 magno venit exercitu. Valerius Publicola demum consul creatus vulneri-

δὲ Οὐαλλέριος εἰς ἀρχὴν τὸ δεύτερον αἰρεθεὶς καὶ μάχην συνάψας καὶ τραυματισθεὶς φορᾶν τῆς μάχης ἔξεκομίσθη. ἐπικειμένου δὲ τοῦ Πορσίνα τῇ πόλει λιμὸς ἤπτετο τῶν Ῥωμαίων. ἔκ τινος δὲ συμβεβηκότος ἢ μᾶλλον ἐκ προνοίας γενομένου ὁ Πορσίνας τὸν πρὸς Ῥωμαίους κατέλυσε πόλεμον. ἀνὴρ γάρ τις Μούκιος Κόρδος, εἰς 5 πᾶσαν ἀρετὴν ἀγαθός, ἐν δὲ τοῖς πολεμικοῖς ἄριστος, Σκαιοῦλας τὴν ἐπίκλησιν, ὁ δὲ τοῖς μόνω χεῖρα ἢ μὴ ἀριώχειρα, τὸν Πορσίναν ἀνελεῖν βουλευσάμενος παρήλθεν εἰς τὸ ἐκείνου στρατόπεδον, Τυρσηνίδα φορῶν ἐσθῆτα καὶ ὁμοίᾳ κεκρημένος φωτῆ. καὶ σαφῶς μὲν τὸν Πορσίναν οὐκ εἰδώς, ἔρεσθαι δὲ δεδιώς, τὸν γραμματεῖα 10 αὐτοῦ συγκαθήμενον αὐτῷ καὶ ὁμοίως ἔχοντα τῆς στολῆς σπασάμενος τὸ ξίφος ἀπέκτεινε. καὶ συλληφθεὶς ἀνεκρίνετο ἔσχαριδος δὲ τινος τῷ Πορσίνα μέλλοντι θύειν τότε κεκοσμημένης, ὑποσχὼν τὴν χεῖρα καυομένης τῆς σαρκὸς εἰστήκει πρὸς τὸν Πορσίναν ἀποβλέπων ἀτρέπτω προσώπῳ (ὄθεν αὐτῷ τῆς χειρὸς φθαρθεῖσης ἐγέ- 15 νετο ἢ ἐπίκλησις) μέχρι θανάσεως ἐκείνος ἀπήκεν αὐτόν. ὁ δὲ Σκαιοῦλας ἕτερον τρόπον ἐσοφίστατο τὸν ἐχθρόν, καὶ εἶπε "τὸν φόβον σου, Πορσίνα, νενικηκῶς ἤτημαί σου τῆς ἀρετῆς, καὶ χάριτι μὴνῶ ἃ πρὸς ἀνάγκην οὐκ ἂν ἐξηγόρευσα. τριακῶσιοι Ῥωμαίων τὴν αὐτὴν ἐμοὶ γνώμην ἔχοντες ἐν τῷ στρατοπέδῳ σου διατρέβουσιν, 20 ὧν ἐγὼ προεπιχειρήσεας κλήρω λαχὼν οὐκ ἄχθομαι τῇ τύχῃ, διαμαρτῶν ἀνδρὸς ἀγαθοῦ καὶ φίλου μᾶλλον ἢ πολέμου Ῥωμαίους

1 καὶ μάχην σ. κ. τραυματισθεὶς om C. 4 γενομένου A, γε-
 γενημένης C. τὸν] τῶν A. 10 ἔρεσθαι] sic libri. 13 κε-
 κομισμένης B et Plutarchus vulgo. immo ὑπερσχῶν, ex Plu-
 tarcho. 15 ἀτρέπτω τῷ προσώπῳ Plutarchus. 19 οὐκ ἂν]
 οὐδὲν B. 20 ἐμοὶ] ἐμῆν A. 21 προεπιχειρήσεας A.

bus acceptis lectica ex pugna elatus est. Porsena urbem premente Ro-
 manos annonae penuria afflixit. sed casu quodam ac potius divino con-
 silio factum est ut Porsena bellum omitteret. nam quidam Mucius Cor-
 dus cum omni virtute praestans tum militari fortitudine praestantissimus,
 cognomento Scaevola, Tyrrenho habitu, sermonem etiam Tyrrenorum
 imitans, hostium castra ingressus, cum Porsenam non satis nosset nec
 rogare auderet, scribam cum rege sedentem pari ornatu stricto ense in-
 terfecit. comprehensus cum interrogaretur, dextra accenso ad sacrificium
 foculo iniecta, interim dum caro uritur intrepido vultu Porsenam intrens
 adstitit (unde a clade manus id ei cognomentum est iditum), donec eum
 rex prope attonitus miraculo dimisit. tum vero hostem alio modo fefel-
 lit his verbis "victo tui metu, virtuti tuae succubui; ac beneficio a me
 ferens quod minis nequivises, trecenti Romani iisdem praediti animis
 in castris tuis versantur: mea prima sortis fait, neque fortunae successore

εἶναι προσήκοντος." ἐντεῦθεν ὁ Πορσίνας πρὸς τὰς συμβάσεις ἐγένετο προθυμότερος.

Ὁ δὲ Ποπλικόλας τὸ τρίτον ὑπατεύων τότε προῦκαλεῖτο συνεχῶς τὸν Ταρκύνιον ἐπὶ δίκῃ, ὡς ἐξελέγξων κάκιστον καὶ ἐκπεπω-
 5 κόντα τῆς ἀρχῆς ἐνδικώτατα, τοῦ Πορσίνου δικάζοντος. ἀποκρινα-
 μένου δὲ Ταρκύνιου μὴ αἰρεῖσθαι Πορσίναν διαιτητὴν εἰ σύμμαχος B
 ὦν μεταβάλλεται, καταγνοὺς ὁ Πορσίνας τὸν πόλεμον κατέλυσαιτο.
 καὶ μετὰ ταῦτα δὲ πολλάκις μὲν ἐπεχείρησαν οἱ Ταρκύνιοι τὴν βα-
 σιλείαν ἀναλαβεῖν, τοῖς ὁμοροῦσι Ῥωμαίοις ἔθνεσι συμμαχοῦμενοι,
 10 πάντες δὲ ἐν ταῖς μάχαις διεφθάρησαν, πλὴν τοῦ γέροντος, ὃς καὶ
 Σούπερβος ἐκαλεῖτο· εἶποι ἂν τις Ἑλλήν ἄνθρωπος, ὑπερήφανος. κά-
 κεινος δὲ μετέπειτα εἰς Κόμην τὴν ἐν Ὀπικίᾳ γενόμενος ἐτελεύτησεν.

13. Οὕτω μὲν οὖν τοῖς Ταρκύνιοις τὰ πράγματα ἐπεράν-
 θησαν· ἐκείνων δ' ἔξωσθέντων τῆς βασιλείας ὑπάτοι, ὡς εἴρηται,
 15 παρὰ τῶν Ῥωμαίων ἤρθεσαν. ὦν εἷς ἦν καὶ Πόπλιος Οὐαλλέριος, W Π 20
 ὃς τετράκις ὑπάτευσεν, ὁ καὶ Ποπλικόλας ἐπικληθεῖς. οὗτος οὖν C
 μόνος ἄρχων καὶ μὴ συνάρχοντα εἰληφῶς Ῥωμαίους προσέκρουσε,
 λέγονσι μὴ τῆς τοῦ Βρούτῳ κληρονόμον ὑπατείας εἶναι, τῆς δὲ
 τοῦ Ταρκύνιου τυραννίδος διάδοχον, ὑπὸ ῥάβδοις ὁμοῦ πάσαις καὶ
 20 πέλεκεσι προϊόντι ἔξ οικίας τσαυτῆς τὸ μέγεθος καὶ τὸ κάλλος·
 καὶ γὰρ πολυτελεστέραν εἶχεν οἰκίαν ἐπικειμένην τῇ ἀγορᾷ. ταῦτα

2 ἐγένετο B. 4 δίκην A. πεπρωκότα A. 10 ἐφθά-
 ρησαν AB. 14 δὲ B. 20 προσιόντα A.

Fontes. Cap. 13. Plutarchi Publicola. Dionis Historias Ro-
 manae libri deperditi.

quod a bono viro aberrarim, digniore qui Romanorum sit amicus quam hostis." ex eo Porsena propensior ad pacis condiciones evasit.

Publicola vero tum tertium consul Tarquinium subinde ad ius vocavit, ut eius improbitate declarata, vel Porsena iudice, iustissimo exsilio multatus existimaretur. sed cum Tarquinius respondisset se Porsenam non admittere arbitrum si belli socius esse desineret, Porsena causa eius improbata bellum deposuit. Tarquinii vero post etiam auxiliis finitimarum gentium regnum saepe recuperare conati, omnes in praeliis occubuerunt praeter senem, qui Superbus dicebatur: Graecis ὑπερήφανος. sed et ille tandem Cumis apud Opicos periit.

13. Tarquiniorum igitur res eo denique redierunt: illis autem patris Romani consules, ut dictum est, creaverunt. ex quorum numero P. Valerius quartum fuit consul, cognomento Publicola. qui cum sine collega magistratum gereret, Romani offensi eum non Brutii consulatus haerodem sed tyrannidis Tarquinii successorem extituisse, qui cum omnibus fascibus et securibus ex aedibus tantis tamque splendidis prodiret, dicebant, etenim domum sumptuosiore[m] habebat, foro propinquam. quo

ὁ Ποπλικόλας μαθὼν, τεχνίτας πλείστους συναγαγὼν νυκτὸς κατέβαλε τὴν οἰκίαν καὶ ταύτην κατέσκαψεν, ὥστε μεθ' ἡμέραν τοὺς Ῥωμαίους βλέποντας τὸ γενόμενον τὴν μὲν τοῦ ἀνδρὸς μεγαλοφροσύνην θαυμάζειν, ἄχθεσθαι δ' ὑπὲρ τῆς οἰκίας διὰ τὸ μέγεθος καὶ τὸ κάλλος. καὶ τοὺς πελέκεις δὲ τῶν ῥάβδων ἀπέλυσεν, αὐτὰς δὲ
D τε τὰς ῥάβδους εἰς ἐκκλησίαν παριῶν ἀφῆκε τῷ δήμῳ. καὶ τὴν τῶν χρημάτων διοίκησιν ἄλλοις ἀπένειμεν, ἵνα μὴ τούτων ἐγκρατεῖς ὄντες οἱ ὑπατεύοντες μέγα δύνωνται. ὅτε πρῶτον οἱ ταμίαι γίνεσθαι ἤρξαντο· κοιμιστορας δ' ἐκάλουν αὐτούς. οἱ πρῶτον μὲν τὰς θανασίμους δίκας ἐδίκαζον, ὅθεν καὶ τὴν προσηγορίαν
10 ταύτην διὰ τὰς ἀνακρίσεις ἐσχῆκασιν καὶ διὰ τὴν τῆς ἀληθείας ἐκ τῶν ἀνακρίσεων ζήτησιν· ὕστερον δὲ καὶ τὴν τῶν κοινῶν χρημάτων διοίκησιν ἔλαχον, καὶ ταμίαι προσωνομάσθησαν. μετὰ ταῦτα δ' ἑτέροις μὲν ἐπετράπη τὰ δικαστήρια, ἐκείνοι δὲ τῶν χρημάτων ἦσαν διοικηταί. ἀπέδειξε δὲ ἑαυτῷ συνάρχοντα τὸν τῆς Λουκρί-
15 τίας πατέρα Λουκρίτιον. ταχὺ δὲ τούτου θανάτος ἤρθε Μάρκος
P I 337 Ὀράτιος συνάρχων αὐτῷ τὸν ὑπόλοιπον καιρὸν τοῦ ἑνιαυτοῦ. αἰρεθεὶς δὲ καὶ αὐθις ὑπατος ὁ Ποπλικόλας ἔσχε συνυπατεύοντα Τίτον Λουκρίτιον.

Μετὰ δὲ ταῦτα Σαβίνων ἐμβαλόντων εἰς τὴν χώραν ὑπατος **20** ἀνεδείχθη Μάρκος Οὐαλλέριος ἀδελφὸς Ποπλικόλα καὶ Ποστούμιος Τούβεργος. πραττομένων δὲ τῶν πολέμων γνώμη καὶ παρουσία τοῦ Ποπλικόλα, δυοὶ μάχαις ὁ Μάρκος ἐνίκησεν, ὧν ἓν τῆ

3 βλέποντας τοὺς Ῥωμαίους B. 6 ὄφῃς Plutarchus. 9 ἤρξαντο γίνεσθαι A. Κοιμιστορας PW. 11 post ἀληθείας PW add τῆς, om A. ἐκ om A. 12 χρημάτων κοινῶν C. 18 καὶ αὐθις δὲ B, δὲ αὐθις C. 21 ἀπέδειχθη Plutarchus. οὐαλλέριος B. 22 πολέμων] μεγίστων Plutarchus.

Publicola cognito plurimis opificibus arcessitis aedes noctu destruxit atque evertit; ut Romani mane id videntes simul et magnitudinem animi eius mirarentur et tantam tamque praeclaram domum eversam esse dolerent. secures quoque a fascibus removit; et fasces ipsos, tum in conditionem prodibat, populo submisit. pecuniae item tractationem aliis mandavit, ne consulum per eam potentia augetur, tum primum quaestoribus designatis. ii principio causarum capitalium cognitioni praefuere, ab inquisitione veritatis quaesitores appellati: deinde etiam aerario sunt praefecti. postea iudiciis aliorum curae commissis illi publicas pecunias administrabant, collegam sibi adscivit Lucretiae patrem Lucretium, quo brevi mortuo M. Horatius in illius locum suffectus reliquam temporis consul fuit. Publicola rursus consul factus collegam habuit T. Lucretium.

Deinde cum Sabini in agrum Romanum duxissent exercitum, consules designati sunt M. Valerius Publicolae frater et Postumius Tubertus. sed cum res bellicae consilio et praesentia Publicolae administra-

δευτέρα μηδένα Ῥωμαίων ἀποβαλὼν τρωχιλλῶος ἐπὶ μυρίοις τῶν πολεμίων ἀνέτελε.

Τῷ δ' ἐξῆς ἔτει πάλιν ὑπάτευε Ποπλικόλας. καὶ προσεδοκᾶτο Σαβίνων τε καὶ Λατίνων ὁμονοησάντων κατὰ τῆς Ῥώμης B 5 προσέλασις. ἦν δ' ἐν Σαβίνοις ἀνὴρ Ἄππιος Κλαύδιος ἐν τε χρήμασι καὶ σώματος ῥώμῃ πρωτεύων, ἐν ἀρετῆς δὲ μάλιστα δόξῃ ἐπιφανῆς καὶ λόγον δεινότητι· ὃς διὰ ταῦτα φθονούμενος ἐπεβουλεύετο παρὰ τῶν ὁμογενῶν ὅτι συνεβούλευε καταπαύειν τὸν πόλεμον. διὸ αὐτὸς τε τῇ Ῥώμῃ προσεληλύθει, καὶ πολλοὺς τῶν φίλων τε 10 καὶ οἰκείων συνέπεισθαι οἱ συνέπεισεν. οὗς ὁ Ποπλικόλας φιλοφρόνως ἐδέξατο, τῇ βουλῇ τὸν Κλαύδιον προσοργισάμενος. ὅθεν ἔμφρόνως πολιτευόμενος ἀνέδραμεν εἰς τὸ πρῶτον ἀξίωμα, καὶ C γένος μέγα τὸ Κλαυδίων κατέλιπεν ἐπὶ πλείστον ἀνθῆσαν καὶ προεληλυθὸς εἰς δόξης ἀκρότητα. οἱ δὲ Σαβίνοι καὶ τοῦτο τοῦ πολέμου ποιησάμενοι πρόφασιν, στρατῷ μεγάλῳ κατὰ τῆς Ῥώμης ἐπήλασαν. οἷς τοὺς Ῥωμαίους ὁ Ποπλικόλας ἀντεπαγαγὼν, καὶ στρατηγίας ὡς ἄριστα, μικροῦ πάντας ἀπώλεσε· καὶ τὸν δῆμον ἐκ τῶν λαφύρων καὶ τῶν ἀλχημαλιῶτων ἀφέλησεν. ἀγαγὼν δ' ἐπὶ τῇ νίκῃ θρίαμβον, καὶ τοῖς μετ' αὐτὸν ὑπάτοις παραδοὺς τὴν πόλιν, 20 εὐθὺς ἐτελεύτησε, δημοσίᾳ ταφεῖς καὶ θρηνηθεὶς ἐφ' ὅλον ἐνεαυτόν.

Οἱ μέντοι Σαβίνοι δι' ὀργὴν ὧν ἔπαθον οὐδὲ τὸν χειμῶνα

5 δ' ἐν] δὲ A. Ἄππιος Κλαύσιος Plutarchus. 6 καὶ δόμῃ σώματος A. 7 ὃς AB, καὶ PW. 10 δ' add A. 11 post ὅθεν A add καί. 13 προσεληλυθὸς AB, προσεληλυθὸς PW. 18 ἀναγαγὼν C.

rentur, Marcus duobus praeliis victor, in posteriore tredecim milibus hostium caesis nullum civem amisit.

Sequente anno, denuo consule Publicola, concors Sabinorum et Latinorum adversus Romam expeditio expectabatur. erat autem in Sabinis Appius Claudius, vir et opibus et robore corporis praestans, sed opinione virtutis et eloquentia in primis clarus. quas ob res invidia popularium suscepta, cum ob dissuasum bellum insidiis appeteretur, magna amicorum et clientium comitatus manu Romam transfugit. quibus a Publicola benigne susceptis Appius inter patres lectus haud ita multo post prudentia gerendae rei publicae ad primam dignitatem pervenit, ac gentem Claudiam reliquit, quae tempore longissimo floruit, summam adeptam auctoritatem. Sabini vero eam quoque belli causam nacti cum magno exercitu Romam invaserunt. quos Publicola optimi ducis officiiis functis paene omnes interfecit; populoque spoliis hostium et captivis locupletato triumphum duxit, ac re publica sequentibus consulibus tradita statim obiit, publicis sumptibus elatus, annuo matronarum lectu.

Caeterum Sabini ex dolore acceptae cladis ne hiberno quidem

D ἤφρασαν, ἀλλὰ τὴν Ῥωμαῖα χώραν κατέδραμον, καὶ τὸν Ποστούμιον ἐκάκωσαν τὸ δεύτερον ὑπατεύοντα· καὶ εἶλον ἂν αὐτὸν πανσυδί, εἰ μὴ Μενήριος Ἀγρίππας ὁ συνάρχων αὐτῶ ἐπεκούρησε. προσπεσόντες δὲ αὐτοῖς πολλοὺς ἔφθειραν, ὥστε τοὺς λοιποὺς ἀναχωρῆσαι. μετὰ δὲ ταῦτα Σπούριός τε Κάσσιος καὶ Ὀπιτώριος 5
W II 21 Οὐεργίνιος ὑπατεύοντες τοῖς Σαβίνοις ἐσπέλασαντο. Καμέριον δὲ τὸ ἄστυ ἐλόντες τοὺς μὲν πλείους ἀπέκτειναν, τοὺς δὲ λοιποὺς ζωγράφουσαντες ἀπέδοντο, καὶ τὴν πόλιν κατέσκαψαν.

Ποστούμιος δὲ Κομίνιος καὶ Τίτος Λάρκιος δούλους τινὰς ἐπὶ καταλήψει τοῦ Καπιτωλίου συνωμοσίαν θεμένους συλλαβόντες 10
P I 338 ἔφθειραν. Σερούσιός τε Σουλπίκιος καὶ Μάρκος Τούλλιος ἑτέραν αὔθις συνωμοσίαν δαύλων καὶ ἄλλων δὴ τινων συστάτων αὐτοῖς προκατέλαβον, ἀγγελθεῖσαν αὐτοῖς πρὸς τινων τῶν τῆς ἐπιβουλῆς μετεχόντων. οὗς καὶ συσχόντες περιστάδην κατέκοψαν. τοῖς δὲ μνηνταῖς ἄλλα τε καὶ πολιτεία ἐδόθη. 15

Αὔθις δὲ πόλεμον παρὰ Λατίνων κατὰ Ῥώμης κεινημένον οὐκ ἤθελον οἱ πολλοὶ τὰ ὄπλα λαβεῖν, ἀποκοπήν τῶν χρεῶν ἀξιούντες γενέσθαι. καὶ διὰ τοῦτο κινήν τινα ἀρχὴν ἐπ' ἀμφοτέροις αὐτοῖς τότε πρῶτον οἱ δυνατοὶ κατεστήσαντο· δικτάτωρ ὁ ταύτης B ἤξιωμένος ὠνόμαστο, ἡδύνατο δὲ πάντα ἐξ ἴσου τοῖς βασιλευσὶ. 20
τὴν μὲν γὰρ τοῦ βασιλείως ἐπωνυμίαν διὰ τοὺς Ταρκυνίους ἐμίσησαν, τὴν δ' ἐκ τῆς μοναρχίας ὠφέλειαν θέλοντες, ὡς πολὺ ἰσχυροῦ-

2 ποστούμιον A. 5 κάσιος B. 6 ὑπατεύσαντες B. καμέριον ABC, Καμερίνον PW: Livius Pometiam. 9 καμίνιος ABC. qui Livio Postumius Cominius. 11 τάλλιος A. Livio Scr. Sulpicius, M'. Tullius. 16 κατὰ] ἀπὸ C. 20 πάντα ἐξ ἴσου AB, ἐξ ἴσου πάντα PW. τοῖς; om B ut videtur.

tempore quieverunt, sed incursione in Romanum agrum facta Postumium iterum consulem afflixerunt: eumque cum exercitu cepissent, nisi Menenius Agrippa collega ei auxilio venisset. tum vero uterque consul factus in hostes impetu multos occidit, reliquos profligavit. post haec Spurius Cassius et Opiter Verginius consules pacem cum Sabinis fecerunt, et Camerino capto plerosque occiderunt: reliqui oppido everso venierunt.

Postumius Cominius et T. Lartius aliquot servos, qui de occupando Capitolio coniurarent, occiderunt: quemadmodum Servius Sulpicius et M. Tullius post aliam quoque coniurationem servorum oppresserunt, a conscis quibusdam indicatam, et coniuratos corona circumdatos trucidarunt. indicibus cum alia praemia tum civitas data.

A Latinis iterum bello moto plebs arma capere noluit, novas tabulas flagitans. quapropter locupletes tunc primum novum magistratum crearunt, pari in omnes auctoritate, potentia regia praeditum: quem dictatorem vocarunt. nam cum regis cognomentum propter Tarquinios odissent, ac monarchiae utilitates magna vi ad bella et seditionum tumultum

σης ἐς τὰς τῶν πολέμων καὶ τῶν στάσεων περιστάσεις, ἐν ἄλλω ταύτην δυνάμει εἶλοντο. ἦν μὲν οὖν, ὡς εἴρηται, ἡ δικτατορία κατὰ γε τὴν ἔξουσίαν τῆ βασιλείᾳ ἰσόρροπος, πλην ὅτι μὴ ἐφ' ἵππον ἀναβῆναι ὁ δικτάτωρ ἠδύνατο εἰ μὴ ἐκστρατεύεσθαι ἐμελλεν, 5 οὔτε ἐκ τῶν δημοσίων χρημάτων ἀναλώσαι τι ἐξῆν αὐτῷ εἰ μὴ ἐψηφίσθη· δικάζειν δὲ καὶ ἀποκτείνειν καὶ οἴκοι καὶ ἐν στρατείαις ἠδύνατο, καὶ οὐ τοὺς τοῦ δήμου μόνους ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ἵππέων καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς βουλῆς. καὶ οὐτ' ἐγκαλέσαι τις αὐτῷ οὐτ' ἐναν- C
τίον τι διαπραΰσασθαι ἴσχυεν, οὐδὲ οἱ δήμαρχοι, οὔτε δίκη ἐφέσι-
10 μος ἐγένετο ἀπ' αὐτοῦ. οὐκ ἐπὶ πλέον δὲ τῶν ἔξ μηνῶν ἢ τῆς δικτατορίας ἀρχὴ παρετεθετο, ἵνα μὴ τις αὐτῶν ἐν τοσοῦτῳ κράτει καὶ ἔξουσίᾳ ἀκράτῳ χρονίᾳς ὑπερφορήσῃ καὶ πρὸς ἔρωτα μοναρχίας ἐκκυλισθῆ. ὅπερ ἐς ὕστερον καὶ ὁ Καῖσαρ Ἰούλιος ἐπαθεῖν, ἐπεὶ παρὰ τὰ νενομισμένα τῆς δικτατορίας ἤξιωτο.

15 14. Τότε μὲν οὖν δικτάτωρ γενομένου Λαρκίου οὐδὲν ὁ δῆμος ἐνεωτέρισεν, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ὅπλοις ἐγένοντο. τῶν δὲ Λατίνων ἠσυχίαν ἀγόντων ἐπὶ συνθήκαις, οἱ δανεισταὶ τοὺς ὑφειλέτας D
μετεχειρίζοντο βιωτότερον, καὶ ὁ δῆμος αὐθις ἐστιασαίε διὰ τοῦτο ὥστε καὶ εἰς τὸ συνέδριον συνδραμεῖν· καὶ πάντες ἂν ὑπὸ τῶν
20 εἰσπεσόντων ἐν αὐτῷ διεφθάρησαν, εἰ μὴ τινες τοὺς Οὐολούσκους

2 μὲν om A. δικτατορία A, et sic ubique; Δικτατορία PW
hic et infra aliquoties. 3 τῆ ἔξουσία C. 6 δὲ] τὴ A.
10 ἐγένετο AB. 11 παρετείνετο ABC, παρετείνετο PW.
12 ὑπερφορήσῃ A, ὑπερφορήσει PW. 20 οὐολούσκους AC,
Οὐολούσκους PW.

FOUNTES. Cap. 14. Dionis Historiae Romanae libri deperditi: excerpta Vaticana 12 13 p. 143 sq.

tus praeditae expeterent, verbo reiecto rem ipsam sub alio nomine sunt amplexi. fuit igitur, ut dixi, dictatura potestate regno par; praeterquam quod dictatori equum conscendere non licebat nisi ad bellum ituro, neque ullos ex aerario sumptus facere sine decreto. sed ius dicere et capite plectere domi et militiae non plebeios duntaxat sed et equestris et senatorii ordinis licuit, nemine eum vel accusare vel intercedere audente, ac ne ipsis quidem tribunis plebis: neque ab eo provocatio fuit. dictatura tamen ultra sex menses non extendebatur, ut ne quis in tanta potestate et auctoritate maxima diutius immoratus per superbiam in monarchiae cupiditatem delaberetur: id quod post Julio Caesari accidit, dictaturam contra morem maiorum consecuto.

14. Tunc igitur Lartio dictatore creato populus novarum rerum studio repudiato in armis fuit. sed Latino bello pactionibus sopito, cum creditores nomina sua violentius tractarent, tanta plebis orta est indignatio, ut in curiam concursus fieret; atque in eo tumultu patres occisi essent, nisi quidam nuntiassent Volscos infesto exercitu ad urbem op-

εις τὴν χώραν ἐμβαλεῖν ἤδη κατήγγειλαν. πρὸς δὲ τὴν τοιαύτην ἀγγελίαν ὁ δῆμος ἠρέμησεν, οὐχὶ φεισόμενος τῆς βουλῆς, ἀλλ' ὡς παρὰ τῶν πολεμίων ὅσον οὐπω φθαρτησόμενης. διὸ οὔτε τοῦ τείχους ἔθεντο φυλακὴν, οὔτε τινὰ παρεῖχον βοήθειαν, μέχρις ὃ Σερουίλιος τοὺς τε ἐξ ὑπερημερίας κρατουμένους ἀφῆκε, καὶ ἄδειαν δὲ τῶν εἰσπράξεων καθόσον στρατεύοντο ἐψηφίσατο, καὶ κουφίσαι P I 339 τὰ χρεῖα ὑπέσχετο. τότε μὲν οὖν διὰ ταῦτα τοῖς πολεμοῖς ἐπεξελθόντες ἐνίκησαν· μήτε δὲ τῶν χρεῶν κουφισθέντες μήτ' ἄλλον μηδεὸς τυχόντες ἐπεικοῦς, καὶ πάλιν ἐθορύβον τε καὶ ὠργίζοντο, καὶ κατὰ τῆς βουλῆς καὶ τῶν στρατηγῶν ἑστασίαζον. 10

Πολέμου δὲ αὐθις ἐπενεχθέντος οἱ μὲν στρατηγοὶ χρεῶν ἀποκοπὰς ἐψηφίζοντο, ἠναντιώθησαν δ' ἕτεροι· διὸ καὶ δικτάτωρ ἐρρήθη Οὐαλλέριος Μάρκος, ἐκ τῆς τοῦ Ποπλικόλα συγγενείας γενόμενος καὶ τῷ πλήθει φιλούμενος· ἔνθεν τοι τοσοῦτοι καὶ οὕτω προθύμως, ἐπεὶ αὐτοῖς καὶ ἄλλα ὑπέσχετο, συνέλεγκαν, ὡς καὶ 15 B τῶν Σαβίνων κρατῆσαι καὶ τῶν συμμικχούτων αὐτοῖς Οὐολοσίσκων καὶ Αἰκουῶν. ἐπὶ τούτοις ἄλλας τε τῷ Οὐαλλερῶ ὁ δῆμος τιμὰς ἐψηφίσατο καὶ Μάζιμον ἐπωνόμασεν· ἐξελληνιζόμενον δὲ μέγιστον σημαίνει τὸ ὄνομα. ὁ δὲ θέλων τῷ δήμῳ χαρίσασθαι πολλὰ διελύθη τῇ γερουσίᾳ, ἀλλ' οὐκ ἔσχε ταύτην πειθήνιον. διὸ σὺν 20 δργῆ ἐκπηδήσας τοῦ συνεδρίου, δημηγορήσας τε πρὸς τὸν δῆμόν W II 22 τινα κατὰ τῆς βουλῆς, τὴν ἡγεμονίαν ἀπέλειπατο. καὶ ὁ δῆμος ἔτι

3 παρὰ] ἐπὶ A. 4 παρείκον A. 7 χρόη A. 10 τῶν
 AB, κατὰ τῶν PW. 13 ἐρρήθη om C. ἐκ τῆς — συγγε-
 νείας] p. 48 v. 21 ex Plutarchi Publicola, c. 17, ἀδελφὸς Ποπλι-
 κόλα. τοῦ om A. 14 τοσοῦτοι καὶ οὕτω προθύμως A,
 καὶ οὕτω προθύμως τοσοῦτοι PW. 17 τούτῳ ἄλλοις C.
 22 τινα] πολλὰ A. ἔτι om C.

pugnandam venire. ad eum nuntium plebs quievit, non reverentia senatus, sed expectatione ut is statim ab hostibus interiret. quare neque moenia custodierunt neque opis quicquam attulerunt, donec Servilius ob aes alienum nexos solvit et ne debitor quisquam expeditionis tempore appellaretur edixit, seque levatarum aes alienum promisit. tum igitur his promissis excitati hostes vicerunt. sed cum deinde nec aere alieno levarentur nec ulla aequitate tractarentur, rursus ab iratis tumultuatum, et contra senatum et consules mota seditio.

Denno exorto bello consules novas tabulas decreverunt: sed aliis adversantibus M. Valerius Publicolae gentilis, homo apud plebem gratio- sus, dictator est creatus. ac tantus ad eum et tam alacer, stipendio promisso. concursus factus, ut et Sabios vinceret et Volscos Aequosque illorum foederatos. ob id ei cum alios honores tum Maximi cognomen- tum decreverunt. qui cum multa in senatu in populi gratiam disseruis- set, neque quicquam impetrasset, iratus e curia se proripuit; et cum apud plebem in contione senatum nonnihil perstrinxisset, dictatura se

μᾶλλον εἰς στάσιν ἤρθεῖστο. οἱ γὰρ δανεισταί, τῆς περὶ τὰ σύμ-
βόλαια ἀκριβείας ἐχόμενοι καὶ μηδὲν τοῖς ὄφλοσιν ἐνδιδόντες, τοῦ
ἀκριβοῦς τε δῆμαρτον καὶ πολλῶν ἐτέμων ἀπέτυχον. ἡ γὰρ πενία C
καὶ ἡ ἐκ ταύτης ἀπόνομα κακόν ἐστι βίσιον, εἰ δὲ καὶ τὸ πληθὸς
5 προσλάβοι, καὶ δυσμαχώτατον. πλείστων γοῦν δεινῶν τοῖς Ῥω-
μαίοις αἰτία ἡ τότε τῶν δυνατωτέρων πρὸς τοὺς ὑποδεεστέρους ἀκρί-
βειαι γέγονεν. ὡς γὰρ ταῖς στρατείαις τε τὸ στρατιωτικὸν ἐπιέζετο καὶ
πολλὰ πολλάκις ἐλίπσαν σαφῶς ἐξηπάτητο, καὶ παρὰ τῶν δανειστῶν
οἱ ὀφειλέται ὑβρίζοντο καὶ ἤκλιζοντο, ἐς τοσοῦτον ὀργῆς ἐξεκαύθησαν
10 ὡς καὶ τὴν πόλιν τῶν ἀπόρων συγχρῶς ἐκλειπεῖν καὶ ἐκ τοῦ στρατοπέδου
ἀναχωρῆσαι καὶ ἐκ τῆς χώρας ὡς πολέμιους τὰς τροφὰς ἐραυρίζεσθαι.

Οὕτω δὲ τούτων συνενεχθέντων, ἐπεὶ πολλοὶ πρὸς τοὺς ἀπο- D
στάνας συνέρριον, δείσαντες οἱ βουλευταὶ μὴ ἐπὶ πλέον αὐτοῖ τε
ἐκπολεμωθῶσι καὶ τῇ στάσει συνεπέθωνται οἱ περλοικοί, διεκηρυ-
15 κεύσαντο πρὸς αὐτούς, ὅσα πρὸς βουλῆς ἦσαν αὐτοῖς ποιεῖν ὑπε-
σχνόμενοι. ὡς δὲ μάλιστα ἐθρασύνοντο καὶ οὐδένα λόγον ἐδέ-
χοντο, εἰς τῶν πρέσβειων Ἀγρίππας Μενήγιος μείδον τινὸς σφᾶς
ἀκοῦσαι ἠξίωσε· καὶ τυχῶν εἶπε, στασιάζαι πρὸς τὴν γαστέρα
πάντα τὰ μέλη τοῦ σώματος, καὶ φάναι τοὺς ὀφθαλμοὺς ὡς ἡμεῖς
20 τὰς τε χεῖρας ἐνεργῶς εἰς ἔργα καὶ τοὺς πόδας πρὸς πορείαν τιθέα-
μεν, τὴν γλώσσαν δὲ καὶ τὰ χεῖλη ὅτι δι' ἡμῶν τὰ τῆς καρδίας

1 οἱ γὰρ δανεισταί — 7 ἀκρίβεια γέγονεν Dionis excerptum Vati-
canum 12. 2 μηδὲν] μήτι A, μήτε C. 8 ἐλίπσαν om C.
10 συγχρῶς] πολλοῦς A. 11 ἐκ τῆς χώρας — p. 55 v. 3 ψη-
φισαμένης αὐτοῖς Dionis excerptum Vaticanum 13. 14 περλοί-
κοι] πολέμοι A. 19 τὰ μέλη πάντα AB.

abdica vit. plebs vero magis ad seditionem irritata est. nam creditores
in aere alieno repetendo summum ius urgentes, neque ulla aequitate con-
tra debitores utentes, nec id quod debebatur exegerunt, et in alia plura
incommoda incidierunt. inopia enim atque inde orta desperatio malum
est admodum violentum, et si multitudinem sibi adsciverit, paene inex-
pugnabile. tum igitur locupletum erga pauperes severitas plurimorum
malorum Romanis causa fuit. ut enim milites expeditionibus premeban-
tur et in multis saepius evidenter decepti fuerant, et debitores a foeno-
ratoribus et contumelias et flagra perpetiebantur, tanta iracundia exar-
serunt ut inopum multi urbe excederent et castra desererent et ex agro
Romano hostium instar commeatus peterent.

Quo facto cum multi ad eos qui secessionem fecerant confluerent,
senatores veriti ne et hi magis exasperarentur et civitatem factionibus
distractam finitimi invaderent, per oratores plebi polliciti sunt se factu-
ros quicquid ipsa vellet. ea vero maxime fremente et nullas rationes ad-
mittente, Menenius Agrippa unus ex oratoribus petiit ut fabulam audirent.
et audientia impetrata dixit, orta aliquando contra ventrem caeterorum
membrorum seditione dixisse oculos, manus et pedes sua opera in officio

P I 340 βουλεύματα εξαγγέλλονται, τὰ ὦτα δ' αὐτῶν ὡς δι' ἡμῶν οἱ ἐτέρων λόγοι τῶ νοῦ παραπέμπονται, τὰς δὲ χεῖρας ὅτι ἐργάτιδες οὖσαι ἡμεῖς περιποιούμεθα πορισμούς, τοὺς πόδας δ' αὐτῶν ὅτι ἄπαν ἡμεῖς τὸ σῶμα φέροντες κοπιῶμεν κὰν ταῖς πορείαις κὰν ταῖς ἐργασίαις καὶ ἐν ταῖς στάσεσιν· ἡμῶν δ' ἐνεργούντων οὕτω σὺ μόνη β ἀσυντελής οὖσα καὶ ἀεργὸς ὑπὸ πάντων ἡμῶν ὡς δέσποινά τις ὑπηρετῆ καὶ τῶν ἐκ καμάτου πάντων ἡμῶν πορισμῶν ἀπολαύεις αὐτή· ἢ δὲ γαστήρ συνδέτο καὶ αὐτὴ οὕτω ταῦτ' ἔχειν, καὶ εἰ δοκεῖ, B ἔφησεν, ἀχορήγητόν με εἰσατε, μηδὲν μοι προσφέροντες. ἔδοξε ταῦτα, καὶ μὴ τι τοῦ λοιποῦ χορηγεῖσθαι τῇ γαστρὶ κοινῶς ἐψη- 10 φάσθη τοῖς μέλεσι. τροφῆς δὲ μὴ προσφερομένης αὐτῇ οὐθ' αἱ χεῖρες πρὸς ἔργον ἦσαν ἐκίνητοι διὰ τὴν ἔνδειαν τῆς γαστροῦ ἀτονήσασαι, οὐθ' οἱ πόδες ἔρρωντο, οὔτε τι ἕτερον τῶν μελῶν τὴν οἰκείαν ἐνέργειαν παρεῖχεν ἀπρόσκοπον, ἀλλ' ἄπρακτα πάντα δυσκίνητά τε ἦ καὶ τέλειον ἦσαν ἀκίνητα. καὶ τότε συνῆκαν ὅτι τὰ τῇ 15 γαστρὶ προσφερόμενα οὐ μᾶλλον ἐκείνη ἀλλ' αὐτοῖς κεχρησμένηται καὶ αὐτῶν ἔκυστον τῶν ἐκείνη προσαγομένων παραιολαύει.

Τούτοις τοῖς λόγοις τὸ πλῆθος συνῆκεν ὡς αἱ τῶν ἐνδόνων οὐσίαι καὶ τοῖς πένησιν εἰσὶν εἰς ὠφέλειαν, καὶ εἰ κακῆνοι ὠφελοῖντο C ἐκ δανεισμάτων καὶ τὰς οὐσίας αὐξοῦσιν, οὐκ εἰς βλάβην τοῦτο 20 τῶν πολλῶν ἀποβῆναι, ὡς εἴ γε μὴ ἔχοιεν οἱ πλουτοῦντες, οὐδ' οἱ πένητες ἂν ἐν καιροῖς ἀναγκαίοις ἔξουσι τοὺς δανείσαντας, καὶ ἀπο-

1 διαγγέλλονται AB. οἱ AB, οἱ δι' PW. 5 καὶ ταῖς ἐν-
στάσεσιν A. 6 ἀτελής A. 7 καμάτων A. 8 δοκῆ A.
9 προσφερές C. 15 τὰ om A. 17 τῶν ABCW, om P.

esse: linguam et labia, per se animorum sensus annuntiari: aures, suo ministerio aliorum sermones ad mentem pervenire: manus, suo labore parari res necessarias: pedes, totum corpus a se sustentari, seque sive iter sive opus fiat sive stetur fatigari. ventrem vero solum omnis muneris et laboris expertem ministeriis omnium tanquam regem uti, et sudoribus illorum partis frui facultatibus. ventrem haec ita se habere confessum, si videretur, nihil sibi tribui, nihil ministrari iussisse. membra communiter decrevisse ne quid deinceps ventri suppeditaretur. qui cum nullum cibum acciperet, neque manus ad opus fuisse agiles, ob ventris inedia defectas viribus; neque pedes valuisse, neque ullum aliud membrum suum munus citra offensam obisse; sed omnia fuisse ignava, aegra aut penitus immobilia. tum vero intellectum esse, ea quae ventri praebentur non magis ipsi quam omnibus membris suppeditari, ac ea singula fructum inde suum percipere.

Ex eo sermone multitudo intellexit locupletum facultates etiam pauperibus esse utiles: quod si illi suas opes ex mutuis pecuniis augeant, id tamen in populis detrimentum non cedere. nam si nihil haberent locupletes, neque pauperes necessariis temporibus habituros unde mutuen-

λοῦνται χρείας κατεπειγούσης. ἐντεῦθεν ἠπιώτεροι γενόμενοι κατηλλάγησαν, κουφισμὸν τῶν ὀφειλῶν καὶ τῶν ὑπερημεριῶν ἄφεισιν τῆς βουλῆς ψηφισαμένης αὐτοῖς.

15. Φοβηθέντες δὲ μὴ σκεδυσθείσης αὐταῖς τῆς συστάσεως 5 ἢ τὰς συνθήκας οὐκ ἐπιτελεῖς ἔξουσιν ἢ κακωθῶσι διαλυθέντες καὶ ἄλλος κατ' ἄλλην πρόφασιν κολάζοιτο συνεχόμενος, συνέθεντο ἐπαρῆγειν ἀλλήλοις ἂν τίς τι ἀδικοῖτο, καὶ ὄρκους ἐπὶ τούτῳ ὑπέσχον, καὶ προστάτας αὐτίκα ἕξ ἐπιτιμῶν δύο προεχειρίσασαντο, εἶτα 10 10 ροί. καὶ τοῦτο οὐχ ἄπαξ ἐποίησαν, ἀλλ' ἔκτοτε τὸ πρῶγμα ἀφ- W II 23 ξάμενον οὕτω προέβαινε, καὶ ἐπ' ἐνιαυτὸν τοὺς προστάτας ὡς ἀρχὴν τινα ἀπεδείκνυσαν, τῇ μὲν τῶν Λατίνων γλώσσῃ κυλουμένους τριβούρους (οὗτω γὰρ οἱ χιλιάρχοι κέκληνται), δημίάρχους, δὲ προσαγορευομένους τῇ Ἑλληνίδι φωνῇ. ἵνα δὲ διαστελλῆται 15 ἢ τῶν τριβούρων προσηγορία, τοῖς μὲν τὸ τῶν στρατιωτῶν τοῖς δὲ τὸ τοῦ πλήθους προσέθεντο πρόβλημα. οὗτοι δὲ τοῦ πλήθους οἱ τριβούνοι ἢ δῆμαρχοι μεγάλων κακῶν αἰτίοι τῇ Ῥώμῃ γέγονασιν. τὸ μὲν γὰρ τῶν ἀρχόντων ὄνομα οὐκ ἔσχον εὐθύς, 20 20 παντί, καὶ πάντα τὸν ἐπιβοηθούμενον σαῦς ἀφηροῦντο οὐκ ἐκ μόνων ἰδιωτῶν ἀλλὰ καὶ ἀπ' αὐτῶν τῶν ἀρχόντων, πλὴν τῶν δικτατόρων. εἰ δὲ τις καὶ ἀπόντας αὐτοὺς ἐπεκαίεσθε, κακίενοις ἀπὸ

4 Φοβηθέντες — 6 συνεχόμενος Dionis excerptum Vaticanum 14 p. 146 v. 1 sq. 13 γὰρ ABC, δὲ PW. 21 ἀλλὰ καὶ ἐπ' αὐτῶν BW, καὶ ἀπ' αὐτῶν δὲ A, καὶ ἀπ' αὐτῶν C.

Fontes. Cap. 15. Dionis Historiae Romanae libri deperditi: excerptum Vaticanum 14 p. 146.

tur, atque urgente necessitate perituros. hac oratione mitigati, decreta a senatu levatione debitorum, et nexorum ob aes alienum solutione, in gratiam cum patribus redierunt.

15. Caeterum veriti ne illo coetu dissipato vel pactis non staretur, vel si digressi essent alius alio nomine comprehensus plecteretur, pepigerunt, si cui fieret iniuria, mutuo laturos esse opem. eoque pacto iureiurando firmato statim duos patronos sui ordinis elegerunt: deinde auxerunt numerum, ut singulae classes suos patronos haberent ac vindices. neque hoc semel fecerunt, sed ab eo tempore facta initio res ita processit, ut quotannis eos patronos tanquam magistratus deligerent, qui tribuni plebis, discriminis causa, nominantur: quod ii etiam in re militari tribuni dicuntur qui imperium in mille viros obtinent. ii tribuni plebis magnus in re publica turbas concitarunt. qui cum magistratum nomen non statim haberent, potentia caeteros omnes superabant, quemvis supplicem defendebant, quemvis a quo implorati essent asserabant, non contra privatos duntaxat sed etiam adversus ipsos magistratus, dictatoribus tantum

τοῦ συνέχοντος αὐτὸν ἀπηλλάττετο καὶ ἢ ἐς τὸ πλῆθος ὑπ' αὐτῶν εἰσήγετο ἢ καὶ ἀπελύετο. ἀλλὰ καὶ εἴ τί πον ἔδοξεν αὐτοῖς μὴ γενέσθαι, ἐκώλυον, κἂν ἰδιώτης ᾦν ὁ ποιῶν κἂν ἄρχων· κἂν ὁ δήμιος κἂν ἢ βουλή πρᾶττειν ἐμελλέ τι κἂν ψηφίσεσθαι, εἰς δὲ B τις ἠναντίωτο δῆμαρχος, ἄπρακτος καὶ ἢ πρᾶξις καὶ ἢ ψῆφος ἐγένετο. τοῦ χρόνου δὲ προϊόντος καὶ τὴν γερούσιαν ἀθροίζειν καὶ ζημιῶν τὸν μὴ πειθαρχοῦντα καὶ μαντεία χρῆσθαι καὶ δικάζειν ἐπετρόπησαν ἢ ἑαυτοῖς ἐπέτρεψαν. καὶ ὁ γὰρ ποιεῖν αὐτοῖς οὐκ ἐξῆν, κατώρθουν ἐκ τῆς ἀναντιγωνίστου πρὸς πᾶν τὸ πραττόμενον ἕφ' ἐτέρων ἐναντιώσεως. καὶ γὰρ καὶ νόμους εἰσήγαγον ἔν' 10 ἕσπες αὐτοῖς ἔργῳ ἢ λόγῳ προσκρόση, κἂν ἰδιώτης εἴη κἂν ἄρχων, ἱερός τε ἢ καὶ τῷ ἄγει ἐλέγχται. τὸ δὲ ἱερὸν εἶναι ἀπολαλέC και ᾦν· οὕτω γὰρ πᾶν ὅπερ ἂν ὡσπερ τι θῦμα εἰς σφαγὴν καθιερώθη, ὠνόμαστο. καὶ αὐτοὺς δὲ τοὺς δημάρχους τὸ πλῆθος σακροσάγκτους ὠνόμασαν, οἷον τείχη ἄγια εἰς φρουρὰν τῶν σφᾶς 15 ἐπικαλουμένων τυγχάνοντας. σάκρα γὰρ παρὰ Ῥωμαίοις τὰ τείχη, καὶ σάγκτα τὰ ἄγια. ἔδρων οὖν πολλὰ ἄτοπα· καὶ γὰρ καὶ ὑπάτους ἐβαλλον εἰς τὸ δεσμιωτήριον, καὶ ἐθανάτουσαν τινὰς μηδὲ λόγου τυγχάνοντας. καὶ αὐδαίς αὐτοῖς ἐναντιωθῆναι ἐτόλμα· εἰ δὲ μὴ, καὶ αὐτὸς ἱερός ἐγένετο. εἰ μέντοι τινὲς μὴ παρὰ πάντων τῶν 20 δημάρχων κατεδικάζοντο, τοὺς μὴ ἡμογνωμονοῦντας ἐπικαλοῦντο D εἰς ἀρωγὴν, καὶ οὕτως εἰς δίκην καθίσταντο ἢ παρ' αὐτοῖς ἐκείνοις ἢ

9 κἂν om A. 12 δὲ A, γὰρ PW. 13 post γὰρ A add καὶ.
15 σακροσάγκτους ABCW, Σακροσάγκτους P. 17 σάγκτα]
σάκτα A.

exceptis. quod si quis eos vel absentes appellasset, is quoque ab eo, a quo comprehensus fuerat, liberatus, vel in contionem ab eis adducebatur vel etiam absoluebatur. ad haec si quod eis decretum sive a privato sive a magistratu sive a populo factum displicebat, intercedebat. quod si senatus aliquid vel agere vel decernere instituisset, atque unus tribunus plebis intercessisset, irritum erat id decretum, actione supercedebatur. progressu temporis illa etiam, ut et senatum convocarent, dicto non audientes punirent, et aruspices consulere, aut concessa eis sunt aut ab ipsis usurpata. nam multa, quae eis non licebant, adversarionibus illis invictis contra omnia quae agerentur obtinuerunt. etenim leges rogabant quibus is, sive privatus sive magistratus, a quo dicto factove offensi essent, sacer esset ac piaculo obstrictus. sacrum autem esse idem erat quod perisse: sic enim omnia quae instar victimae ad caedem destinata sunt appellantur. ipsos etiam tribunos plebis sacrosanctos dixit plebs, tanquam sacra moenia eorum a quibus implerentur. proinde multa sunt ab eis absurde facta: ut consules in carcerem ducti, ut quidam indicta causa occisi. neque eis adversari quisque audebat: alioqui et ipse sacer erat. si qui tamen non ab omnibus tribunis damnerentur, opem dissentientium implorabant: itaque causam dicere sive apud

παρά τισι δικασταῖς ἢ καὶ παρὰ τῆς πλήθους, καὶ τῆς καιώσης ἐγίνοντο. εἰς δέκα δὲ προϋόντες τοῦ χρόνου οἱ δημαρχοὶ κατέστησαν· ἔθεν αὐτοῖς τὸ πολὺ τῆς ἰσχύος κατεβέβλητο. φύσει γὰρ ὡσπερ, φθόνῳ δὲ μάλλον, ἀλλήλοις οἱ συνάρχοντες διαφέρονται· καὶ χαλεπὸν πολλοὺς ἐν δυνάμει μάλιστα ὄντας συμφοροῦσιναι. ἕμμε δὲ καὶ οἱ ἄλλοι διασπᾶν τὴν αὐτῶν μηχανώμενοι δυνάμιν, ὅπως ἀσθενέστεροι διχογνωμονοῦντες ὄσιν, ἰσασίαιον, καὶ οἱ μὲν τοῖσδε οἱ δὲ τοῖσδε προσετίθεντο. εἰ δὲ καὶ εἰς σφῶν ἀντείπε, τὰς τῶν P I 342 ἄλλων διαγνώσεις ἀπράκτους ἀπέβαινε. τὸ μὲν οὖν πρῶτον οὐκ εἰσήεσαν εἰς τὸ βουλευτήριον, καθήμενοι δὲ ἐπὶ τῆς εἰσόδου τὰ ποιούμενα παρετήρουν, καὶ εἴ τι μὴ αὐτοῖς ἤρρισκε, παραχρήμα ἀνθίσταντο· εἶτα καὶ εἰσεκαλοῦντο ἐντός. εἰσέπνευται μέντοι καὶ μετέλθον τῆς βουλείας οἱ δημαρχήσαντες, καὶ τέλος καὶ τῶν βουλευτῶν τινες ἤξιωσαν δημαρχεῖν, εἰ μὴ τις ἐπατριδῆς ἐτύχαιεν· οὐ γὰρ ἐδέχετο τοὺς ἐπατριδῆς ὁ ὄμιλος. κατὰ γὰρ τῶν ἐπατριδῶν ἐλόμενοι τοὺς δημάρχους, καὶ πρὸς τοσαύτην προαγαγόντες ἰσχύν, ἐδοκίμασαν μὴ τις αὐτῶν τῆ ἰσχύϊ ἐς τὸναντίον B κατ' αὐτῶν χρῆσθαι. εἰ δὲ τις τὸ τοῦ γένους ἀξίωμα ἐξωμόσατο καὶ πρὸς τὴν τοῦ πλήθους μετέστη νόμισιν, ὡσμένως αὐτὸν 20 προσεδέχοντο. καὶ συχναὶ τῶν σφῶδρα ἐπατριδῶν ἀπέπνευται W II 24 τὴν εὐγένειαν ἔρωτι τοῦ μέγα δυνηθῆναι, καὶ ἐδημάρχησαν.

3 φύσει γὰρ — 9 ἀπράκτους ἀπέβαινε Dionis excerptum Vaticanum 14. 6 τῆν] τῶν B. δυνάμιν μηχανώμενοι AB.
 9 ἀπράκτους om A. 10 δ' C. 12 ἀνθίστατο A. 14 ἤξιωθησαν A.
 16 προαγαγόντες ἰσχύν] δυνάμιν προαγαγόντες A.
 17 ἐς om A. 18 τοῖ add AB.

eos ipsos sive apud alios iudices sive apud populum licebat, plurium suffragiis vel condemnandis vel absolvendis. tribunorum numerus tandem ad decos usque auctus est: unde vires eorum multum sunt imminutae. nam collegarum in magistratibus cum natura quodammodo, tum magis ex invidia societas infida est; nec temere fit ut multi, praesertim potentes, consentiant. eo accedebat quod alti vim eorum enervare studentes motus excitabant, ut dissidentium robur infringeretur, aliis ad alios se conferentibus. uno tamen eorum intercedente caeterorum sententiae reddebantur irritae. principio curiam non ingrediebantur, sed in aditu sedentes quid fieret observabant, ac si quid displicebat, e vestigio refragabantur. post intro vocati sunt et ad senatoriam quoque dignitatem admissi. denique ex senatoribus quidam tribunatum expetiverunt, modo ne patricii essent. plebs enim patricos non admittebat: contra quos cum tribuni creati essent, et ad tantam provecti potestatem, verebantur ne quis ea potestate in ipsam plebem abuteretur. si quis autem eiorata familiae dignitate ad plebeios transibat, benigne admittebatur. itaque multi ex nobilissimis, magnae potentiae cupiditate, nobilitate repudiata tribunatum gesserunt.

Οὕτω μὲν αὖν ἡ τῶν δημάρχων δυναστεία συνέστη. οἷς καὶ ἀγορανόμους δύο προσέλιοντο, οἷον ἐπηρέτας σφίσιον ἐσομένους πρὸς γράμματα. πάντα γὰρ τὰ τε παρὰ τῷ πλήθει καὶ τὰ παρὰ τῷ δήμῳ καὶ τῇ βουλῇ γραφόμενα λαμβάνοντες, ὥστε μηδέκ σφῶς τῶν πραττομένων λανθάνειν, ἐφύλισσον. τὸ μὲν οὖν 5
 C ἀρχαίων ἐπὶ τούτῳ ἤροῦντο καὶ ἐπὶ τῷ δικάζειν, ὕστερον δὲ καὶ ἄλλ' ἅττα καὶ τὴν τῶν ὠνίων ἀγορὰν ἐπιτεράπησαν, ὅθεν καὶ ἀγορανόμοι τοῖς ἐλληρίζουσιν ὠνομάσθησαν.

16. Ἡ μὲν οὖν στάσις ἡ πρώτη οὕτω τοῖς Ῥωμαίοις κατέπαυσεν· ἐκ δὲ τῶν περιοικῶν σφίσι διὰ τὴν στάσιν πολλῶν κατ' 10 αὐτῶν κινήθεντων, μετὰ τὴν σύμβασιν ὁμονοήσαντες ἐρωμένως τοὺς ἔξ ἐκείνων πολέμους διέπεγκαν καὶ πάντας ἐνίκησαν. ὅτε καὶ Κοριόλαος πολιορκουῖντες ἐκπεσὲν καὶ τοῦ στρατοπέδου μικροῦ ἐκινδύνεον, εἰ μὴ Γναίος Μάρκιος ἐδπιτριβίης ἀγῆρ ἠρίστευσε καὶ τοὺς ἐπιόντας ἀπάσατο· ὅς διὰ τοῦτο ἄλλως τε ἐδουξάσθη καὶ 15
 D Κοριολάνος ἐκ τοῦ ἔθνους ὃ ἐτρέψατο ἐπεκλήθη. καὶ τότε μὲν αὐτῶς ἤρθη, οὐ πολλῶ δ' ὕστερον στρατηγήσαι σπεύδων καὶ μὴ τυχών, ἠγανάκτησε κατὰ τοῦ ὀμίλου, καὶ τοὺς δημάρχους ἐβαρύνετο. οἱ αὖν δῆμαρχοι, οὓς καταλύσαι ἐγλίχεται, αἰτίας τινας κατ' αὐτοῦ συμφορήσαντες τυραννίδος αὐτῷ προσῆψαν αἰτίαμα, 20

3 τὰ παρὰ om A. 4 γραφόμενα om C. 11 ἐρωμένως AC, ἐρωμένους PW. 13 μικρὸν A. 16 δ] οὐ A. 17 οὐ πολλῶ — p. 59 v. 1 ἐξήλασαν Dionis excerptum Vaticanum 15.

FOENTES. Cap. 16. *Dionis Historiae Romanae libri deperditi: excerpta Vaticana* 15—18 p. 147 sq.

Tribunorum igitur potestas hunc ortum habuit. quibus duo aediles sunt adiuncti, quorum ministeriis ad litteras uterentur. qui cum omnia quae vel apud plebem vel apud populum vel senatum decernerentur acciperent atque asservarent, nihil eos eorum omnium quae agebantur latebat. olim igitur his de causis dicundique iuris ergo creabantur, post autem cum alia tum rerum venalium forum eis commissum: unde a Graecis Agoranomi appellantur.

16. Prima Romanorum seditione ad hunc modum sedata, cum finitiorum multi ob eam secessionem contra eos concitati essent, post reditum in gratiam concordibus animis bella ab illis illata fortiter sustinuerunt, omnesque superaverunt. sed cum Coriolo obsiderent, parum absuit quin castris exuerentur, nisi virtus Cn. Marcii viri patricii profligatis hostibus obstitisset. qui cum aliis honoribus est affectus, tum Coriolani cognomentum a devicto a se populo consecutus. ac tum ita in altum est evectus: non multo autem post, cum ei petenti praetura negata iratus populo tribuniciam potestatem insectatus et abrogare conatus esset, a tribunis plebis, quibusdam criminibus confictis et affectati regni calumnia instructa, in exilium actus est. exsul statim ad Volscos

καὶ τῆς Ῥώμης ἐξήλασαν. ἐκπεσῶν οὖν τοῖς Οὐολούσκοις εὐθὺς
 προσεχώρησεν. ὣν οἱ μὲν πρῶτοι καὶ οἱ ἐν τοῖς τέλεισιν αὐτῶν
 ὄντες ἔχαιρόν τε αὐτῷ καὶ αἰδοῖς πρὸς πόλεμον ἡτοιμάζοντο,
 Ἀττίου Τοῦλλίου πρὸς τοῦτον ἐρεθίζοντος ἅπαντας· ὁ δὲ ὄμιλος
 5 ἀπρόθυμος ἦν. ὡς οὖν οὔτε παραινούντες οὔτ' ἐκφοβοῦντες αὐ-
 τούς οἱ δυνατοὶ κινήσαι πρὸς ὄπλων ἄρσιν ἠδύνατο, τοιόνδε τι P I 343
 ἐμηχανήσαντο. ἵπποδρομίαν τῶν Ῥωμαίων ἀγόντων ἄλλοι τε τῶν
 προσχώρων αὐτοῖς καὶ Οὐολούσκοι πλήθει πολλῶ κατὰ θῆαν
 συνήλθουσαν. ὁ δὲ Τοῦλλιος τοὺς τῶν Ῥωμαίων στρατηγούς ἐπει-
 10 σεν, ὡς ἐνοσῶν δῆθεν αὐτοῖς, τοὺς Οὐολούσκους φυλάσσεσθαι,
 παρειακασμένους ἐπιθέσθαι σφίσιν ἀνελλιπῶς ἐν τῇ ἵπποδρο-
 μίᾳ. οἱ δὲ στρατηγοὶ καὶ τοῖς ἄλλοις τὸ μήνυμα κοινωσάμενοι
 τοὺς Οὐολούσκους αὐτίκα πρὸ τοῦ ἀγῶνος ἅπαντας ἐξεκίρῳξαν.
 οἱ δὲ δυσανασχετοῦντες ὅτι μόνοι ἐκ πάντων ἐξελέγησαντο, ἔτοιμοι
 15 πρὸς μάχην ἐγένοντο. καὶ προστησάμενοι τὸν Κοριοιάνον τε καὶ B
 τὸν Τοῦλλιον, ἐπὶ τὴν Ῥώμην, καὶ τοὺς Λατίνους προσειληφά-
 τες, πλήθει ἐχώρησαν πλείονι. ὁ οἱ Ῥωμαῖοι πυθόμενοι πρὸς
 τὰ ὄπλα μὲν οὐκ ἐρρώσθησαν, ἐν αἰτίας δ' ἀλλήλους πεποιήρητο,
 οἱ μὲν τοῦ ὄμιλου τοὺς εὐπατριδας ὅτι ἐξ αὐτῶν ὁ Κοριοιάνος
 20 τυγχάνων μετὰ τῶν ἐχθρῶν ἐπὶ τὴν πατρίδα στρατεύοιτο, οἱ δὲ
 τὸν ὄμιλον ὅτι μὴ ἐνδίκως αὐτὸν ἐξελάσαντες πολέμιον πεποιήκα-
 σεν. οὕτω δὲ στασιάζοντες ἐς μέγα τι κακὸν ἐνέπεισον ἂν, εἰ μὴ

1 ἐκπεσῶν — 2 προσεχώρησεν Dionis excerptum Vaticanum 16.
 6 τοῖον δὲ τι B, τοιοῦτον δὲ τι A, τοιόνδε PW. 7 ἐμηχανή-
 σατο B. 11 τιθέσθαι A. τῷ ἵπποδρομῶ A. 14 δυσανα-
 σχετοῦντες A, δυσανασχετήσαντες PW. 18 ἐρρώσθησαν AB,
 ἐξώρησαν PW. 22 τι om C. post μὴ PW add καὶ, om ABC.

se contulit: quorum principes et magistratus, adventu illius laeti, Attii
 Tullii impulsu rursus ad bellum se parabant. quod cum populo minime
 placeret, qui a potentibus neque admonendo neque terrendo ad arma
 sumenda commoveri posset, hac arte sunt usi. cum ludis circensibus
 cum alii ex finitimis tum magna Volscorum multitudo Romam ad specta-
 culum convenisset, Tullius per benevolentiae speciem Romanorum prae-
 toribus persuasit Volscos cavendos esse, paratos ad impetum in eos in
 circo faciendum. praetores eo indicio etiam cum aliis communicato Vol-
 scos ante ludos statim civitate excedere praekonio iusserunt. hi vero
 graviter ferentes se solos ex omnibus esse pulsos, ad bellum irritati,
 imperatoribus lectis Coriolano et Tullio, ac Latinorum auxiliis adscitis,
 maiore numero contra Romanos sunt profecti. quo illi audito non stre-
 nue arma ceperunt, sed inter se criminibus certarunt: plebei cum patri-
 ciis, quod ex eo ordine Coriolanus cum hostibus patriam oppugnatum
 iret; illi cum plebe, quod eundem infiquo exsilio multatum, hostem red-
 didissent. ea contentio in magnum malum evasisset, nisi matronae tuis-

αἱ γυναῖκες αὐτοῖς ἐπεκούρησαν. ὡς γὰρ ἡ γεροσία κάθοδον τῷ
 Κοριολάνῳ ἐψηφίσαστο, καὶ ἐπὶ τούτῳ πρέσβεις πρὸς ἐκείνον ἐστά-
 C λησαν, ἐκείνος καὶ τὴν χώραν τοῖς Οὐολούσκοις ἀποδοθῆναι ἀπή-
 τει ἧς ἐν τοῖς πρὶν πολέμοις ἐστέρητο. τὸ δὲ πληθὸς τῆς χώρας
 οὐ μεθίετο. πάλιν οὖν ἑτέρα πρεσβεία. ὁ δὲ περιθύμως ἔφερεν
 ὅτι καὶ περὶ τῆς ἑαυτῶν κινδυνεύοντες οὐδ' οὕτω τῶν ἀλλοτρίων
 ἀφίστανται. καὶ τούτων δὲ ἀγγελθέντων αὐτοῖς οὐδ' ἔτι κεκ-
 κηντο οὐδ' ὑπὸ τῶν κινδύνων οἱ ἄνδρες τοῦ στασιάζειν ἐξίσταντο.
 αἱ δὲ γυναῖκες ἢ τε γυμετῆ τοῦ Κοριολάνου Οὐολομνία καὶ ἡ
 μήτηρ Οὐετουρίνα, καὶ τὰς λοιπὰς τὰς ἐπιφανεστάτας παραλα-
 W II 25 βούσαι, ἦλθον εἰς τὸ στρατόπεδον πρὸς αὐτόν, καὶ τὰ παιδία
 D αὐτοῦ ἐπαχόμεναι. καὶ αἱ μὲν ἄλλαι σιωπᾶσαι ἐδάκρουν, ἡ δὲ
 Οὐετουρίνα "οὐκ ἠτόμοιλόηκμεν" ἔφη "τέκνον, ἀλλ' ἡ πατρὶς
 ἡμᾶς ἐπεμψέ σφι· εἰ μὲν πείθοιο, μητέρα καὶ γυναῖκα καὶ τέκνα,
 εἰ δὲ μὴ λάφυρα. καὶ εἰ καὶ νῦν ἔτι ὀργιζῆς, πρώτας ἡμᾶς ἀπό-
 κτεινον. καταλλήγηθι καὶ μηκέτι ὀργιζου τοῖς πολίταις τοῖς φί-
 λοις τοῖς ἱεροῖς τοῖς τάφοις, μηδὲ ἐκπολιορκήσης τὴν πατρίδα ἐν
 ᾗ ἐγενήθης καὶ ἐτρέφης καὶ τὸ μέγα τοῦτο ὄνομα Κοριολάνος
 ἔγενου. μὴ με ἄπρακτον ἀποπέμψης, ἵνα μὴ καὶ νεκρὰν με αὐ-
 τυχειρίᾳ θεῶσθ." ἐπὶ τούτοις ἀνέκλαυσε, καὶ τοὺς μυστοὺς προ-20

3 οὐολούσκοις C. 5 ὁ δὲ περιθύμως — 8 στασιάζειν ἐξίσταντο
 Dionis excerptum Vaticanum 16. 9 αἱ δὲ γυναῖκες — 20 ἀπ-
 τυχειρίᾳ θεῶσθ Dionis exc. Vat. 17. δὲ ABCW, τε P Dionis
 exc. οὐολομνία BC, Οὐολομνία PW: Dionis exc. Βουλομνία.
 10 et 13 οὐετουρίνα BC: Dionis exc. Βετουρία. 11 παιδία
 ABC Dionis exc., παιδαρία PW. 12 αὐτοῦ] αὐτῶν A.
 14 πείθοιο A Dionis exc., πύθοιο PW. 17 ἐκπολιορκήσης A
 Dionis exc., ἐκπολιορκήσεις PW. 18 Κοριόλαις Dionis exc.
 19 μὴ με AB, Μῆτε PW. καὶ add AB Dionis exc. 20 ἐπὶ
 τούτοις — p. 61 v. 12 ἀπήλλαξεν Dionis excerptum Vaticanum 18.

sent opem. nam cum senatus Coriolano reditum decrevisset ac legatos
 ad eum propterea misisset, et ille ut agri superioribus bellis adepti
 Volscis redderentur postulasset, multitudo de agris non assensa rursus
 alia legatio mittitur. quam ille iracunde tulit, quod qui de suis agris
 periclitarentur ne sic quidem cederent alienis, quibus nuntiatis cum
 nihil moverentur, neque vel periculis admoniti a seditione recederent
 viri, matronae, Coriolani uxor Volumnia et mater Veturia, clarissimis
 quibusque mulieribus assumptis in castra hostium sunt profectae, liberis
 etiam Coriolani adductis. caeteris autem tacite plorantibus Veturia "non
 transfugimus" inquit "filii, sed nos patria misit: si parueris, matrem
 uxorem et liberos; sin minus, praedam. quod si tua nondum desaeviit
 iracundia, nos primas occidito. reconciliare omnia ira civibus, amicis,
 sacris, monumentis. noli excindere patriam, in qua natus es et educa-
 tus et magnum illud Coriolani cognomentum adeptus. ne me voti impo-
 tum dimiseris, ne meis manibus interfectam me videas." his dictis stu-

δέξασα τῆς τε γαστροῦ ἀψαμένη "αὐτὴ σε ἔτεκεν" ἔφη "τέκνον, P I 344
οὗτοί σε ἐξέθρεψαν." ἡ μὲν εἶπε ταῦτα, ἡ δὲ γαμετὴ αὐτοῦ καὶ
τὰ παιδιά καὶ αἱ ἄλλαι γυναῖκες συνεθρήθησαν, ὥστε κάκεινον
εἰς πένθος κινήσαι. μόλις δ' ἀνεργαῶν περιέπλεξε τὴν μητέρα,
5 καὶ φιλῶν ἅμα "ἴδε" ἔφη "μήτερ, πέθομαι σοι· σὺ γὰρ με νε-
κῆς. καὶ σοὶ ταύτην τὴν χάριν πάντες ἐχέτωσαν· ἐγὼ γὰρ οὐδὲ
ἰδεῖν αὐτοὺς ὑπομένω οἷ' τηλικαῦτα παρ' ἐμοῦ εὐεργετηθέντες τοι-
αῦτά μοι ἀνταπέδωκαν, οὐδ' ἀφίξομαι εἰς τὴν πόλιν· ἀλλὰ σὺ
μὲν ἀντ' ἐμοῦ τὴν πατρίδα ἔχε, ὅτι τοῦτο ἠθέλησας, ἐγὼ δὲ
10 ἀπαλλαγῆσομαι." ταῦτα εἰπὼν ἀπανάστη· καὶ οὐδὲ τὴν κάθοδον
κατεδέξατο, ἀναχωρήσας δὲ εἰς τοὺς Οὐλοοῦσκους ἐκεῖ γηράσας B
ἀπήλλαξεν.

17. Οἱ δὲ δήμαρχοι χώραν ἐκ πολεμίων προσκτηθεῖσαν
'Ρωμαίοις ἀπήτηον διανεμηθῆναι τῷ πλήθει· ὅθιν πρὸς ἀλλήλων
15 τε καὶ πρὸς τῶν πολεμίων πολλὰ ἐκακώθησαν. οἱ γὰρ δυνατοὶ
μὴ ἄλλως κατέχειν αὐτοὺς δυνάμενοι, πολέμους ἐκ πολέμων ἐξε-
πίτηδες ἐκίνουν, ἔν' αὐτοῖς ἀσχολούμενοι μηδὲν περὶ τῆς γῆς πυ-
λοπραγμονῶσι. χρόνῳ δὲ ποτε ὑποτοπήσαντες τινες τὸ πρατέ-
μενον, οὐκ εἶων καὶ ἄμφω τοὺς ὑπάτους ἢ στρατηγοὺς ὑπὸ τῶν
20 δυνατῶν ἀποδείκνυσθαι, ἀλλ' ἠθέλον καὶ αὐτοὶ τὸν ἕτερον ἐκ
τῶν ἐπατριδῶν αἰρεῖσθαι. ὥς δὲ τοῦτο κατειργάσαντο, προελ- C

1 τε om B. ἔτεκεν ὃ τέκνον ἔφη B. 2 ἡ δὲ γαμετὴ A.
'H γαμετὴ δὲ PW. 3 παιδιά AB Dionis exc., παιδάρια PW.
6 πάντες ταύτην τὴν χάριν A. 15 οἱ γὰρ δυνατοὶ—18 πολυπραγμο-
νῶσι Dionis excerptum Vaticanum 20. 17 αὐτοῦς C. 18 τινες om A.

Fontes. Cap. 17. Dionis Historiae Romanae libri deperditi:
excerpta Vaticana 20—23 p. 150 sq., Peiresciana 26 27, Ursinia-
num 140.

lans et mammis ostensis et ventre attractato "hic te genuit" inquit,
'haec te lactaverunt." deinde ab uxore et liberis eius caeterisque mulie-
ribus fletu orto ille quoque ad luctum commotus et vix sibi redditus
matrem amplectitur, et inter oscula "en tibi" inquit "mater pareo. tu
enim me vincis: tibi gratiam istam debebunt omnes. ego vero ab eorum
etiam conspectu abhorreo, qui pro tantis beneficiis talem mihi gratiam
retulerunt. verum tu meo loco patriam teneto, quando ita voluisti:
ego recedam." haec locutus repudiato in patriam redita in Volscos re-
cessit ibique senex obiit.

17. Tribunis plebis agrum hostibus ademptum populo dividi po-
stulantibus Romani et inter sese et ab hostibus multa detrimenta ceperunt.
nam divites cum plebem aliter continere non possent, bella ex ballis de
industria severunt, ut iis occupati legis agrariae obliviscerentur, quo
consilio tandem a nonnullis animadverso, non passi sunt utrumque con-
sulem sive praetorem a patriciis designari, sed et ipsi alterum ex pa-

λοντο Σπούριον Φούριον, και μετ' ἐκείνου στρατευσάμενοι πάντα ἐφ' ὅσα ὤρησαν προθύμως κατέπραξαν. οἱ δὲ τῷ συνέρχοντι αὐτοῦ Φαβίῳ Καίσωνι συνεξιθόντες οὐ μόνον οὐκ ἐρρώσθησαν, ἀλλὰ και τὸ στρατόπεδον ἐκλιπόντες εἰς τὴν πόλιν ἤλθον και ἐθορύβουν, ἕως οἱ Τυρσηνοὶ τοῦτο μαθόντες ἐπεχείρησαν αὐτοῖς. 6 και τότε μέντοι οὐ πρότερον ἐξῆλθον τῆς πόλεως πρὶν τῶν δημάρχων τινὰς συμφρονῆσαι τοῖς δυνατοῖς. ἠγωνίσαντο δὲ προθύμως, και πολλοὺς μὲν τῶν πολεμίων διέφθειραν, συγχνοὶ δὲ και αὐτῶν ἀπέθανον· ἔπεσε δὲ και ὁ εἰς τῶν ὑπάτων ὁ Μάλιος. ὁ δὲ ὀμιλος στρατηγὸν τὸ τρίτον τὸν Μάλιον εἴλετο. 10

Και πόλεμος αὐδὶς αὐτοῖς ἐπενήνεκτο πρὸς τῶν Τυρσηνῶν· ἀθρυμοῦσι δὲ Ῥωμαίοις και ἀποροῦσι πῶς τοῖς ἐχθροῖς ἀντικαταστῶσιν, οἱ Φάβιοι ἐπεκούρησαν. ἕξ γὰρ ὄντες και τριακόσιοι, ὡς ἀθρυμοῦντας εἶδον αὐτοὺς και μήτε τι βουλευομένους λυσιτελεῖς και ἀπογινώσκοντας ἅπαντα, τὸν πρὸς τοὺς Τυρσηνοὺς ὑπέδεξαντο 16 πόλεμον αὐτοὶ δι' ἑαυτῶν προθυμηθέντες μαχέσασθαι και τοῖς σώμασι και τοῖς χρήμασι. και τι χωρίον καταλαβόντες ἐπίκαιρον ἐτειχίσαντο, ὄθεν ὀρμώμενοι πάντα τὰ τῶν πολεμίων ἤγον, τῶν Τυρσηνῶν μηδὲ ἐς χεῖρας αὐτοῖς ἔλαι θαρρούντων, εἰ δὲ και ποτε συμμίξειαν, ἑλατιουμένων παρὰ πολὺ. προσλαβόμενοι δὲ 20

P I 345 και συμμάχους· οἱ Τυρσηνοὶ ἐν ὑλώδει χωρίῳ ἐλόχησαν, και ἀφύ-

1 φρούριον AB. "Φρούριον tres mss Regii habent" DUCANGIUS. 9 [ὁ Μάλιος] sic tres mss Regii" DUCANGIUS. infra Μάλιος. 10 τὸ τρίτον τὸν Μάλιον ABCW cum codice Colbert. et uno ex Regiis Ducangii: ἕτερον P ex duobus Regiis. Μάλιον aut auctoris errore aut librarii pro Φάβιον. Dionysius Halicarnassensis 9 14 p. 1774 ed. Reisk. ἀποδείκνυται Καίσων Φάβιος... τὸ τρίτον ὑπάτος. 13 Φάβιοι.] Dionis exc. Vatic. 21, Peiresc. 26. 19 δὲ om C. 20 ποτε] τότε C.

triciis eligere voluerunt. eo impetrato Spurium Furium elegerunt: quo duce omnia quae aggressi sunt, sedulo confecerunt. sed qui cum eius collega Caesone Fabio exierant, adeo se viros fortes non praebuerunt, ut castris relictis in urbem reversi tumultum excitarint: donec Tyrrheni ea re cognita illos invaserunt. ac ne tam quidem prius sunt egressi quam tribuni quidam patriciis assensu essent. tum vero strenue pugnarunt: ac multis hostibus caesis, ipsorum quoque non pauci ceciderunt. cecidit etiam alter consul Manlius. quo facto Manlius [Fabius] a plebe tertium praetor creatus est.

Orto rursus a Tyrrhenis bello Fabii Romanis, quomodo resisti posset hostibus, sollicitis opem tulerunt. qui sex et trecenti numero, quia populum anxium, nihil quod in rem esset deliberantem, ac desperantem omnia videbant, Tyrrhenum bellum suis et corporibus et sumptibus gerendum sibi deposcerunt; et opportuno loco praesidium communierunt, unde infesta hostium omnia fecerunt, Tyrrhenis acie decernere aut non audentibus aut, si ausi essent, turpiter profligatis. sed

λάκτους ἐπιθόντας αὐτοῖς τοὺς Φαβίους, ὑπὸ τοῦ πάντα νικῶν, περιεστοίχισαν καὶ πάντας ἐφόνευσαν. καὶ παντελῶς τὸ γένος αὐτῶν ἐξέλιπεν ἄν, εἰ μὴ εἰς τις οἴκοι κατελείφθη διὰ νεότητα, ἀφ' οὗπερ αὐθις εἰσέπειται ἦνθησαν.

- 5 Τῶν δὲ Φαβίων οὕτω φθαρέντων οἱ Ῥωμαῖοι μάλα παρὰ
 τῶν Τυρρηγῶν ἑκακώθησαν. εἶτα πρὸς μὲν τοὺς πολέμιους σπον- W II 26
 δὰς ἐποιήσαντο, τραπόμενοι δ' ἐπ' ἀλλήλους ἔπραξαν πολλὰ καὶ
 δεινά, ὡς μηδὲ τῶν στρατηγῶν ἀποσχέσθαι τὸ πλήθος. τοὺς τε
 γὰρ ὑπηρέτας αὐτῶν ἔπαιον καὶ τὰς ῥάβδους κατέκλων, αὐτούς τε
 10 τοὺς στρατηγοὺς ὑπ' εὐθύνην ἦγον ἐπὶ πάσῃ προφάσει καὶ μεί- B
 ζονι καὶ ἐλάττονι. Ἄππιον οὖν Κλαύδιον καὶ παρ' αὐτὴν τὴν
 ἀρχὴν εἰς τὸ δεσμοκτήριον ἐμβυλεῖν ἐβουλεύσαντο, ὅτι τε αὐτοῖς
 ἐναντιοῦτο εἰς ἅπαντα, καὶ ὅτι τοὺς συστρατευσάμενους αὐτῷ ἑδε-
 κάτευσεν ἐπειδὴ τοῖς Οὐλοῦσχοις ἐν μάχῃ ἐνέδοσαν. ἡ δεκά-
 15 τένοσις δὲ τοῖονδε τι ἦν. ὅτε τι οἱ στρατιῶται μέγα ἡμάρτησαν,
 ὃ στρατηγὸς εἰς δεκάδας αὐτοὺς ἀριθμῶν, ἕνα λαβῶν ἐξ ἑκάστης
 δεκάδος τὸν κλήρω λαχόντα θανάτῳ ἐκόλαζεν. ἀπελθόντα δ' ἐκ
 τῆς ἀρχῆς τὸν Κλαύδιον εὐθὺς οἱ τοῦ πλήθους εἰς ἀγῶνα κατέ-
 20 σιτησαν, καὶ οὐ κατεψηφίσαντο μὲν, τὴν ψῆφον δὲ ὑπερθέμενοι C
 ἐς ἀνάγκην αὐτὸν αὐτοχειρίας κατέστησαν. καὶ τινες δὲ τῶν δη-
 μάρχων ἄλλα τε κατὰ τῶν ἐδπατριδῶν συνέγραψαν, καὶ τὸ ἐξεῖναι
 τῷ πλήθει καὶ καθ' ἑαυτὸ συνιέναι καὶ ἄνευ ἐκείνων βουλευέσθαι

1 ἐπελθόντες C. 2 περιεστοίχισαν A. 3 κατελήφθη C.
 7 τρεπόμενοι A. 8 δὲ C. καὶ add AB. 13 συστρατευ-
 ομένους A. 14 δεκάτεσις B. 15 ἡμάρτησαν A. 16 λαμβά-
 νων A. 20 αὐτοχειρίας, v littera recens addita, B. 22 βου-
 λεύεσθαι A.

sociis adscitis, et insidiis in saltu quodam collocatis, Fabios ob crebras victorias incautos circumvenerunt et occiderunt omnes. atque eorum gens internecone periisset, nisi unus ob teneriorem aetatem domi relictus fuisset; a quo instaurata deinceps quoque floruit.

Fabiis sic deletis Romani a Tyrrhenis graviter vexabantur. postea pace cum hostibus facta in semetipsos conversi mutuis se cladi- bus affecerunt, nec ipsis praetoribus multitudo abstinuit. nam et mini- stros eorum verberarunt et fasces confregerunt et ipsos praetores per quamvis causam, sive magna ea sive parva esset, reos fecerunt. Appium Claudium in ipso etiam magistratu in carcerem ducere voluerunt, quod is, populi in omnibus adversator, legiones suas decimarat quod Volscis in praelio cessissent. decimatio vero huiusmodi fuit. cum milites gravi- ter deliquerant, imperator omnibus in decurias distributis decimum quem- que cui sors obvenerat occidebat. Appio, deposito magistratu, plebeii statim diem dixerunt: nec damnarunt tamen, sed die producta in eam necessitatem adegerunt ut ipse sibi manus afferret. ad haec quidam tribuni plebis cum alia contra patricios scripserunt, tum illud, ut populo

καὶ χρηματίζεν πάνθ' ὅσα ἐν ἰθελήσῃ. κἄν τις ἐπ' αἰτίῃ
τωλὴ παρὰ τῶν στρατηγῶν προστιμωρηθῆ, ἐκκλητοὶ ἐπὶ τούτοις
τὸν δῆμον δικάζουσιν ἕτασαν. καὶ τοὺς ἀγορανόμους δὲ καὶ τοὺς
δημάρχους ἐπηρέησαν, ἵνα πλείστους τοὺς αὐτῶν προϊσταμένους
ἔχωσι.

Πραττομένων δὲ τούτων οἱ ἐδπατρίδαι φανερώς μὲν οὐ πάντῃ
D ἀντέπρακτον πλὴν βραχέων, λάθρα δὲ συγχωρὸς τῶν θρασυτάτων
ἐφόνευον. ἀλλ' οὐτε τοῦτο τοὺς λοιποὺς ἐπέσχευεν, οὐδ' ὅτι ποτὲ
ἐννεὰ δῆμαρχοὶ πυρὶ ὑπὸ τοῦ δήμου ἐδόθησαν. οὐ μόνον γὰρ
οἱ μετὰ ταῦτα δημιουργοῦντες οὐκ ἠμβλύνοντο, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ 10
ἐθρασύνοντο. εἰς τοῦτο ὑπὸ τῶν ἐδπατριδῶν προήχθη ὁ ὄμιλος.
οὐτε γὰρ στρατεύειν ἐπέθροντο πολέμων ἐπικειμένων εἰ μὴ ὧν ἀρέ-
γοντο ἔτυχον, καὶ εἴ ποτε δ' ἐξῆλθον, ἀπροθύμως ἐμάχοντο, εἰ
μὴ πάνθ' ὅσα βρούλοντο ἤνυσαν. κἀντεῦθεν πολλοὶ τῶν προσ-
οικίων αὐτοῖς, τῇ ἐκείνων διχοστασίᾳ ἢ τῇ ἑαυτῶν θαρροῦντες 15
λαχίᾳ, ἐνεωτέρισαν. ὧν ἦσαν καὶ Αἰκουοί, οἱ Μάρκον Μινού-
P I 346 κιον στρατηγοῦντα τότε νικήσαντες ἐφρονηματίσθησαν. μαθόν-
τες δὲ τὸν Μινούκιον ἠττημένον οἱ ἐν τῇ Ρώμῃ δικτάτορα Λού-
κιον Κύντιον εἰλοντο, πένητα μὲν ἄνδρα καὶ γεωργία συνέζηκότα,

2 προστιμωρηθῆ B, προστιμωθῆ PW. 6 Πραττομένων —
11 ἐθρασύνοντο Dionis excerptum Vaticanum 22. 7 θρασυτέ-
ραν B: Dionis exc. θρασυτάτων. 9 ὑπὸ τοῦ δήμου πυρὶ A.
ἐδόθησαν AB Dionis exc., παρεδόθησαν PW. 11 εἰς τοῦτο —
16 ἐνεωτέρισαν Dionis excerptum Vaticanum 23. 12 πολέμων A.
16 Αἰκουοί — 17 ἐφρονηματίσθησαν Dionis excerptum Ursinianum 140.
18 μαθόντες δὲ — p. 65 v. 2 ἀνόμαστο Dionis excerptum Peirescianum 27.

per se inire concilium et absque illis deliberare liceret et suo arbitratu
decernere omnia. quod si quis ob crimen aliquod a praetoribus multetur,
ei provocationem esse ad populum. aediliumque et tribunorum potesta-
tem ampliarunt, ut quam plurimos patronos haberent.

Quae cum agerentur, patricii aperte non nisi in paucis adversa-
bantur, clam vero multos ex audacissimis tollebant. sed nec id caeteros
coercebat, nec illud, quod semel novem tribuni a populo cremati sunt.
quorum exemplo insacuti tribuni adeo non facti sunt moderatiores, ut
magis etiam saevierint. eo plebes a patriciis est redacta. nam bellis
exortis militare noluerunt nisi optatis eorum satisfaceret, aut egressi pu-
gnarunt segnitè, nisi quae voluissent omnia impetrassent. unde multi
ex finitimis non tam suis freti viribus quam illorum dissensionibus bella
moverunt. quorum e numero Aequi M. Minucio praetore victo animos
sustulerunt. qua clade cognita Romani dictatorem dixerunt Lucium
Quintium, pauperem illum quidem et agriculturae deditum sed virtute
et temperantia praestantem: quamquam comam in cincinnos implexam

ἐς ἀρετὴν δὲ καὶ σωφροσύνην διαπρεπῆ, καίτοι τὰς κόμας ἐς πλο-
 κάμους ἀνιέντα, ὄθεν καὶ Κικινάτος ὠνόμαστο. οἷοι νῦν πολλοὶ
 περὶ τὰ βασιλεια· ἐκεῖθεν δὲ τοῦ κακοῦ παρεισφθαρέντος εἰς τὸ
 πολίτευμα, καὶ ἀπανταχοῦ κικινάτους ἔστιν ὄραν. οὗτος οὖν δι-
 5 πκᾶτωρ προχειρισθεὶς, καὶ ἀνθημερὸν ἐστρατεύσας, καὶ τάχει
 σὺν ἀσφαλείᾳ χρησάμενος, καὶ τοῖς Αἰκουοῖς προσβαλὼν μετὰ
 τοῦ Μινουκίου, πλείστους μὲν διέφθειρε, τοὺς δ' ἄλλους ἐζώ-
 γρησεν· οὓς ὑπὸ ζυγῶν διαγαγὼν ἀφήκεν. ἣ δὲ πρᾶξις ἣ τοῦ Β
 ζυγοῦ τοιαύδε τις ἦν. σταυροὺς δύο, ὄρθια δηλαδὴ ξύλα διέ-
 10 χοντα ἀλλήλων, εἰς τὴν γῆν κατεπήγνυον, καὶ αὐτοῖς ἐπετίθουν
 ἐγκάρσιον ἔτερον, καὶ διὰ μέσου τούτων τοὺς ἀλόντας δεῖγνον
 γυμνοῦς· ὃ τοῖς μὲν δρωῖσι λαμπρότητα, πολλὴν δ' ἀτιμίαν τοῖς
 πάσχοουσιν ἔφερεν, ὥστε τινὰς τοῦ τοιοῦτόν τι παθεῖν προαιρεῖ-
 σθαι θανεῖν. καὶ πόλιν δὲ αὐτῶν Κορουῖνον καλουμένην ἑλὼν
 15 ἐπαγγῆθε, καὶ τὸν Μινούκιον διὰ τὴν ἦτταν τὴν στρατηγίαν
 ἀφέλιετο, καὶ αὐτὸς ἀπέθετο τὴν ἀρχήν.

18. Οἱ μέντοι Ῥωμαῖοι οἰκίον ἐσχῆκασι πόλεμον, ὅς ἐκ C
 δούλων συνέστη καὶ φυγάδων τινῶν, οἳ νυκτὸς ἐπέλθόντες ἔξαπι-
 ναίως τοῦ Καπιτωλίου ἐκράτησαν. ὃ δ' ἑμιλος καὶ τότε οὐ πρό-
 20 τερον ἐν τοῖς ὅπλοις ἐγένετο πρὶν τι πλεόν σχεῖν τῶν εὐπατριδῶν.

1 ἐς ἀρετῆ δὲ καὶ σωφροσύνη C. καίτοι etiam exc. Peiresc.,
 quamvis quae sequitur sententia videatur Zonarae esse. 2 Κικινάτος
 7 τοῦ om A. 8 ἣ alterum om A.
 10 ἐτίθουν A. 14 Κορβιῶνα Dionysius Halicarnassensis, Cor-
 bionem Livius. 18 ἐπεξελθόντες B.

FONTES. Cap. 18. *Dionis Historiae Romanae libri deperditi:*
excerptum Vaticanum 23 p. 153.

habebat, unde Cincinnatus est appellatus. cuiusmodi nunc multi in regia
 versantur; eoque malo in rem publicam investo cincinnatos ubique videre
 licet. is igitur dictator creatus, eodem die ducto exercitu, celeritate
 citra temeritatem usus, una cum Minucio impetu in Aequos facto pluri-
 mos occidit, caeteros vivos cepit ac sub iugum missos dimisit. quae
 res huiusmodi erat. duo recta ligna terra defigebantur, quibus unum
 obliquum superne imponebatur: per haec media captivi nudi traduceban-
 tur. quod victoribus magnae gloriae, victis tanto dedecori erat, ut qui-
 dam ei ignominiae mortem anteferrent. Corvino [Corbione] oppido cap-
 to, et Minucio ob cladem praetura abrogata, domum rediit atque ipse
 etiam se magistratu abdicavit.

18. Deinde Romani domestico bello sunt conflictati a servis et
 exsulis confiato, qui noctu subita impressione Capitolium occupa-
 runt, sed plebs tum quoque non prius arma cepit quam a patriciis

Zonarae Annales II.

5

W Π 27 ἐπελθόντες δέ γε τοῖς στασιάζουσιν ἐκράτησαν μὲν αὐτῶν, πολλοὺς δὲ τῶν σφετέρων ἀπέβαλον.

Διὰ ταῦτα τοίνυν οἱ Ῥωμαῖοι καὶ διὰ τινα σημεῖα εὐλαβηθέντες τῶν τε πρὸς ἀλλήλους ἀπηλλάγησαν ἐγκλημάτων καὶ τὴν πολιτείαν ἰσωτέραν ποιήσασθαι ἐψηφίσαντο. καὶ τρεῖς ἄνδρας εἰς τὴν Ἑλλάδα διὰ τοὺς νόμους καὶ τὰ παρ' ἐκείνοις ἔθη πε-
 D πόμευσι. καὶ κομισθέντων αὐτῶν τὰς τε ἄλλας ἀρχὰς καὶ τὰς τῶν δημάρχων κατέλυσαν, καὶ ἄνδρας ὀκτὸ ἐκ τῶν πρώτων ἀνθειλοντο, καὶ Ἄππιον Κλαύδιον Τίτον τε Γενούκιον ἀπέδειξαν κατὰ τὸν ἐνιαυτὸν ἐκείνον στρατηγὸς αὐτοκράτορας. καὶ νόμους 10 αὐτοῖς συγγράφαι ἐπέτρεψαν, μηδεμίαν τε δίκην ἐφέσιμον ἀπ' αὐτῶν γενέσθαι προσεψηφίσαντο· ὃ πρώην οὐδενὶ τῶν ἀρχόντων πλὴν τῶν δικτύδωρων ἐδέδοτο. ἤρξαν τε οὗτοι ἐφ' ἡμέραν ἕκαστος, ἐναλλὰξ τὸ πρόσχημα τῆς ἡγεμονίας λαμβάνοντες. καὶ νόμους συγγράψαντες εἰς τὴν ἀγορὰν ἐξέθησαν· οἱ ἐπεὶ πᾶσιν 16 ἤρρεσαν, εἰς τὸν δῆμον εἰσῆχθησαν, καὶ κυρωθέντες σανίσιν ἐνε-
 P 1347 γράφησαν δέκα· ὅσα γὰρ φυλακῆς ἐκρίθησαν ἕξια, ἐν σανιδίοις ἐθροισαυρίζοντο.

Ἐκείνοι μὲν οὖν τὸν ἐνιαυτὸν ἀνύσαντες ἀφῆκαν τὴν ἀρχήν, ἕτεροι δ' αὖθις αἰρεθέντες δέκα ὡσπερ ἐπὶ καταλόσει τῆς πολι-
 20 τέλεις χειροτονηθέντες ἐξώκειλαν. πάντες γὰρ ἅμα ἀπὸ τῆς ἴσης ἤρχον, καὶ νεανίσκους ἐκ τῶν ἐπατριδῶν θρασυτάτους ἐκλεξάμενοι πολλὰ δι' αὐτῶν ἐποιοῦν καὶ βίαια· ὅψι δέ ποτε ἐπ' ἐξόδῳ

5 ἰσωτέραν A, ἰσοτέραν PW.

11 ἀφέσιμον A.

aliquid impetrasset. ac seditiosos quidem oppresserunt, sed multos suorum amiserunt.

His igitur de causis Romani, et prodigiis quibusdam impulsī, omissis mutuis criminationibus rem publicam aequabiliorē efficere decreverunt. ac tres viros in Graeciam ad illorum leges et instituta cognoscenda ablegarunt. quibus allatis tribunatum et reliquos magistratus abrogarunt, eorumque loco viros octo principes delegerunt; illoque anno Appium Claudium et Titum Genucium praetores cum summo imperio crearunt. his potestatem condendi leges dederunt, cum appendice, ne ab eis provocatio esset: id quod prius non nisi dictatoribus concessum fuit. hi per vias imperarunt, singuli in dies singulos magistratus insignibus ornati; et leges a se conscriptas in foro proposuerunt. quas cum omnibus probassent, ad populum tulerunt, sancitasque in decem tabulas rettulerunt. quae enim digna custodia iudicabant, in tabellis asservabant.

Atque illi anno exacto magistratu abierunt: quibus alii decem cum successissent, ita se gesserunt, quasi evertendae rei publicae causa delecti essent. omnes enim simul ex aequo imperabant, adscitisque nobilitum adolescentum audacissimis per vim multa agebant: ac sero tandem sub anni fere finem paucas quaedam in duabus tabulis adscripserunt,

τοῦ ἔτους ἄλλα ἅτα ἐν δύο σασίσι προσέγραμμαν, ἐς πάντα δὲ αὐτογεννημένησαντες. ἀφ' ὧν οὐχ ὁμόνοκα ἀλλὰ καὶ διαφοραὶ μελλουσ' Ῥωμαίοις γενήσεσθαι ἕμελλον.

Αἱ μὲν οὖν λεγόμεναι δώδεκα δέλοιο οὕτως τότε ἐγένοντο· B
5 οἱ δὲ νομοθέται ἐκείνοι οὐ μόνον ταῦτ' ἐπραξαν, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἐνιαυτοῦ τῆς ἀρχῆς αὐτοῖς διελευθέντος ἔτι τοῖς πράγμασιν ἐκέμειναν, βία τὴν πόλιν κατέχοντες, καὶ μηδὲ τὴν βουλήν ἢ τὸν δῆμον ἀθροίζοντες, ἵνα μὴ συνελθόντες παύσωσιν αὐτούς. Αἰζουῶν δὲ καὶ Σαβίνων πόλεμον αἰρομένων κατὰ Ῥωμαίων, τότε τοὺς ἐπι-
10 τηδεύουσιν αὐτοῖς παρασκευάσαντες διεπράξαντο σφίσι τοὺς πολέμους ἐπιτραπήναι. ἐκ γοῦν τῆς δεκαρχίας αὐτῶν Σεροῦσιος μὲν Ὀππιος καὶ Ἄππιος Κλαύδιος κατὰ χώραν ἕμειναν, οἱ δὲ ὀκτώ ἐπὶ τοὺς πολέμους ἐστράτευσαν.

Πάντα μέντοι ἀπλῶς καὶ τὰ ἐν τῷ ἄστει καὶ τὰ ἐν τοῖς C
15 στρατοπέδοις τετάρακτο, κἀντεῦθεν στάσις αὖθις συνήχθη. ἐμβολόντες γὰρ εἰς τὴν τῶν Σαβίνων γῆν αἱ στρατάρχαι, Λούκιόν τινα Σίκιον, ἄκρον τε τὰ πολέμια καὶ ἐν τοῖς πρώτοις τοῦ ὀμίλου καταριθιμύμενον, μεθ' ἑτέρων ὡς τι χωρίον καταληφόμενον ἐπεμψαν, καὶ διὰ τῶν συνεκπεμφθέντων αὐτῷ τὸν ἄνδρα
20 διέφθειραν. λόγου δ' εἰς τὸ στρατόπεδον γεγονότος ὡς παρὰ πολέμιον τοῦ ἀνδρός σὺν ἄλλοις ἀνηρημένου, αἱ στρατιῶται ἀνελθεῖν τοὺς νεκροὺς ὀρμήσαντες οὐδὲν σῶμα τῶν ἐναντίων εὐρήκασιν, συχνοὺς δὲ τῶν ὀμοφύλων, οὓς ὁ Σίκιος ἐπιθεμένους αὐτῷ

1 δὲ A, δὲ PW. 3 Ῥωμαίοις om C. 14 Πάντα — 15 συνήχθη Dionis excerptum Vaticanum 23 pag. 153. μέντοι AB, μὲν PW. 15 συνεπήχθη Dionis exc. 16 στρατάρχαι A. 21 ἀνθελίσθαι B.

suapte ad omnia auctoritate usi. unde non concordiam sed maiores etiam dissensiones Romanis nasci oportebat.

Duodecim igitur tabulae sic tum confectae sunt: decemviri autem non haec tantum egerunt, sed et tempore magistratus eorum elapso adhuc in rebus gerendis sunt versati, re publica vi oppressa, ac ne senatu quidem vel populo convocato, ne scilicet successores sibi darentur. cum autem Aequi et Sabini Romanis arma inferrent, per idoneos homines effecerunt ut sibi belli administratio mandaretur. itaque ex decemviris Servius Oppius et Appius Claudius domi remanserunt, caeteri octo contra hostes sunt profecti.

Sed tam in urbe quam in castris turbabantur omnia: unde nova seditio orta est. nam cum belli duces in Sabinorum agrum impressionem fecissent, L. Siccius rei bellicae peritissimum et praecipuae apud plebem auctoritatis virum, cum aliis ad occupandum castrum quoddam missum, per comites eius peremerunt. rumore in castris sparsso, eum una cum aliis ab hostibus caesum esse, milites ad cadavera tollenda profecti, cum nullum hostile corpus sed civium complura undique circa Siccium

ἀπέκτεινεν ἀμυνόμενος. ὡς οὖν κέκλω τε αὐτοῦ κειμένους καὶ
 D τετραμμένους πρὸς αὐτὸν εἶδον, ὑπετόπησαν τὸ γινόμενον καὶ
 μέντοι καὶ ἐθοροῦβησαν· πρὸς δὲ τοῖς καὶ διὰ τι τοιοῦτον.

Λούκιός τις Οὐεργίνιος ἐκ τοῦ πλήθους ὧν καὶ Θυγατέρα
 ἔχων περικαλλῆ Λουκίῳ Ἰκιλλίῳ τῶν ὁμοίων αὐτῷ ἐκδώσειν ἔμιλλε. 5
 ταύτης ὁ Κλαύδιος ἔρασθεις καὶ μὴ τυγῶν, παρεσκέυασέ τινας
 δουλαγωγῆσαι αὐτήν· καὶ δικαστῆς ἦν ἐκεῖνος. ἔλθῶν οὖν ὁ τῆς
 κόρης πατήρ ἐκ τοῦ στρατοπέδου ἐδικαιολογεῖτο. ὡς δὲ ὁ Κλαύ-
 διος ταύτης κατεψηφίσατο καὶ τοῖς δουλαγωγοῦσιν αὐτήν ἢ κόρη
 παρεδόθη καὶ οὐδεὶς ἐπήμυνεν, ὑπερήγγησεν ὁ ταύτης πατήρ, 10
 καὶ τὴν Θυγατέρα κοπίδι διαχειρισάμενος πρὸς τοὺς στρατιώτας
 W II 28 ὡς εἶχεν ἐξώρμησεν. οὗς οὐδὲ πρὶν εὖ διακειμένους οὕτως ἐτάρα-
 P I 348 ξεν ὥστε εὐθὺς ἐπὶ τὴν πόλιν πρὸς τὸν Κλαύδιον ἐπειχθῆναι.
 καὶ οἱ ἕτεροι δὲ οἱ ἐπὶ τοὺς Σαβίνους ἰστρατευμένοι, ἑπὶ τοῦτ'
 ἔμαθον, τό τε τάφρουμα ἐξέλιπον, καὶ συμμιξάντες τοῖς λοιποῖς 15
 ἄνδρας εἰκοσιν ἑαυτῶν προεστήσαντο, καὶ οὐδὲν μικρὸν ἐλογίζοντο
 πρῶξαι. καὶ τὸ ἄλλο δὲ πλήθος τὸ ἐν τῇ πόλει προσεχώρησεν
 αὐτοῖς καὶ μετ' αὐτῶν ἐθοροῦβει.

Ἐν τούτοις ὁ μὲν Κλαύδιος φοβηθεὶς ἐκρύβη, Ὀππιος δὲ
 τὴν τε βουλήν ἤθροισε καὶ πέμψας ἐπέθeto τοῦ πλήθους τί βοῦ- 20
 λονται. οἱ δὲ τὸν Οὐαλλέριον Λούκιον καὶ τὸν Ὀράτιον Μάρ-
 κων, ἄνδρας ἐκ τῶν βουλευτῶν αὐτοῖς προσκειμένους, πεμφθῆναι

1 τε om C. 2 ὑπετόπασαν A. καὶ μέντοι] οὐ μέντοι C.
 5 λουκιλλῶ κιλῶ B. 7 καὶ δικαστῆς ἦν ἐκεῖνος add AB.

iacentia et ad eum conversa viderent, quos se defendendo occiderat,
 suspicati quid actum esset et tumultuati sunt. huc aliud facinus accessit.

Lucius Verginius homo plebeius virginem formosissimam L. Icilio
 eiusdem ordinis viro desponderat. quam cum Claudius deperiret, nec
 tamen ea potiri posset, quibusdam negotium dedit virginis in servitutum
 asserendae: ipse autem pro tribunali sedebat. virginem cum pater e
 castris reversus defenderet, Claudius autem accusatoribus, nemine opi-
 tulante, addiceret traderetque, pater dolore commotus filiam cultro trans-
 figit: statimque ad milites properat. quos nec ante bene affectos sic
 perturbavit, ut mox in urbem contra Claudium accurrerent. alii quoque
 qui contra Sabinos pugnabant, ea re cognita, vallo deserto congressi
 cum reliquis, viris viginti summa rerum mandata, nihil medicum cogita-
 runt. accessit etiam urbana multitudo ac tumultum auxit.

Interea Claudius prae metu se abscondit: Oppius vero coacto
 senatu per internuntios multitudinem percontatur quid sibi velit. quae
 cum L. Valerium et M. Horatium senatorii ordinis, sed homines popu-
 lares, ad se mitti postularet, per quos responsum datura esset, iique
 missi non essent, veritatis decemviris ne iis contra se ducibus uterentur

σπίσιν ἐξήτουν, ὡς τι δι' ἐκείνων ἀποκρωσόμενοι. ἐπει δὲ οὐκ B
ἐπέμφθησαν, φοβηθέντων τῶν δέκα ἀρχόντων (ἤδη γὰρ πάντες
παρήσαν) μὴ στρατηγοῖς αὐτοῖς καὶ αὐτῶν χρῆσαιτο, ἔτι μᾶλ-
λον ὠργίζοντο. φόβος οὖν τοῖς βουλευταῖς ἐπέπεσε οὐ μέτριος
5 ἐντεῦθεν, καὶ διὰ τοῦτο καὶ παρὰ γνώμην τῶν ἀρχόντων τὸν τε
Οὐαλλέριον σπίσι καὶ τὸν Ὀράτιον ἐπέμψαν. κακὸν τούτου συναλ-
λαγῆς γενομένης τοῖς μὲν θορυβήσασιν ἄδεια τῶν πραχθέντων
ἐδόθη καὶ ἡ δεκαρχία κατελύθη, αἱ δὲ ἐπέτειοι ἀρχαὶ αἶ τε λοιπαὶ
καὶ αἱ τῶν δημάρχων ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς προνομίοις ἐπανήλθον ἐφ',
10 οἷσπερ ἦσαν καὶ πρότερον. ἀποδειχθέντες δὲ ἄρχοντες ἄλλοι τε
καὶ Οὐεργίνιος τὸν μὲν Ὀππιον τὸν τε Κλαύδιον εἰς δεσμοκτήριον C
ἐπέβαλον, οἳ πρὶν εἰθνηθῆναι ἑαυτοὺς διεχειρίσαστο, τοὺς δὲ
λοιποὺς ἐγράψαντο καὶ ἐλόγους ἐξήλασαν.

19. Οἱ δ' ὑπάτοι (τότε γὰρ λέγεται πρῶτον ὑπάτους αὐ-
15 τοὺς προσαγορευθῆναι, στρατηγούς καλουμένους τὸ πρότερον·
ἦσαν δὲ Οὐαλλέριος καὶ Ὀράτιος) καὶ τότε καὶ μετέπειτα τῷ πλή-
θει προσέκειντο καὶ μᾶλλον αὐτοὺς ἢ τοὺς ἐδπατρίδας ἐκράτναν.
ἐλαττούμενοι οὖν οἱ ἐδπατρίδαι οὔτε ῥῆδιον συνελθόντο οὔτε τὰ
πράγματα ἐπ' αὐτοῖς ἐποιοῦν παντάπασιν, ἀλλὰ καὶ τοὺς δημάρ-
20 χους διανοσκοπικῶς ἐν συλλόγοις χρῆσθαι δεδώκασιν· ὁ λόγος μὲν D
τιμὴν αὐτοῖς ἔφερε καὶ ἀξίωμα (μόνοις γὰρ τοῦτο ἐκ τοῦ πάν-
ἀρχαίου τοῖς ἐδπατρίδαῖς ἐπιτέτραπτο), ἔργῳ δὲ κώλυμα ἦν, ἵνα

1 ἀποκρινόμενοι A. 4 ἐντεῦθεν οὐ μέτριος AB. 10 οἷσπερ
ἦσαν καὶ πρότερον AB, οἷς παρήσαν καὶ πρότερον C, οἷς πρώην
ἦσαν PW. δὲ] τὲ A. 14 αὐτοὺς ὑπάτους B. 21 τοῦτο]
τούτου A. 22 ἐπετέραπετο B.

Fontes. Cap. 19. *Dignis Historiae Romanae libri deperditi.*

(iam enim omnes decemviri aderant), maior indignatio plebis est exorta. qua territus senatus vel invitis decemviris Valerium et Horatium ablegavit. compositaque controversia, tumultus auctoribus data est impunitas, decemviratu abrogato: annui vero magistratus cum reliqui tum tribunorum, iisdem condicionibus quibus prius steterant, sunt revocati. lecti magistratus cum alii tum Verginius Oppium et Claudium in carcerem compegerunt (qui antequam causam dicerent sibi ipsi manus attulerunt), reliquos accusatos et damnatos in exilium eiecerunt.

19. Consules vero (quibus tum primum id nomen factum esse fertur, cum ante praetores vocarentur) Valerius et Horatius, et tum et deinceps multitudini addicti, plebeiorum opes magis quam patrum firmanunt. itaque patres imminuta auctoritate neque ullarum rerum potestatem prorsus sibi vindicabant. quin tribunis etiam in conventibus auspicis utendi facultatem per honoris speciem concesserunt (id enim manus ab antiquissimis temporibus ad solos patricios pertinebat), cum re vera

μη ῥαδίως οἱ δήμαρχοι καὶ τὸ πλῆθος ὄσα βούλοιντο πράττειν, ἀλλὰ προφάσει τῆς οἰωνοσκοπίας ἔστιν ὃ ἐμποδίζονται. ἀχθόμενοι δὲ τοῖς ὑπάτοις ὅ τε ἐπατριδαὶ καὶ ἡ βουλὴ, ὡς τὰ τοῦ πλῆθους φρονῶσιν, οὐκ ἐψηφίσαντο σφίσι τὰ ἐπινίκια, πόλεμον ἑκατέρου νικήσαντος, ὃθ' ἡμέραν ἐκάστῳ ἀπένειμαν ὥσπερ εἶ-
 θιστο. τὸ μέντοι πλῆθος ἐπὶ δύο τε ἡμέρας ἐώρτασε καὶ τοῖς ὑπάτοις τὰ νικητήρια ἐψηφίσαντο.

P I 349

Οὕτως οὖν ἐς διαφορὰς τῶν Ῥωμαίων ἐλθόντων, οἱ ἐναντιοὶ σφίσι ἀναθάρσασαντες ἐπήεσαν αὐτοῖς. τῷ δ' ἐξῆς ἔτι Μάρκον Γενουκίῳ καὶ Γάτον Κουρτίου ὑπατεύοντων ἐπ' ἀλλήλους 10 ἐτράποντο. οἱ τε γὰρ τοῦ πλῆθους καὶ ὑπατεύειν ἤθελον, ἐπειπερ ἐδημάρχον οἱ ἐπατριδαὶ πρὸς αὐτοὺς μεθιστάμενοι, καὶ οἱ ἐπατριδαὶ λίαν τῆς ὑπάτου ἀρχῆς περιείχοντο. καὶ πολλὰ κατ' ἀλλήλων καὶ βίβια ἔλεγόν τε καὶ ἔπραττον. ἵνα δὲ μὴ πρὸς τε χεῖρον χωρήσωσι, τοῦ μὲν ἔργου τῆς ἡγεμονίας οἱ δυνατοὶ αὐ-
 τοῖς παρεχώρησαν, τοῦ δὲ ὀνόματος οὐ μετέδωκαν, ἀλλ' ἀνθ' B ὑπάτων χιλιάρχους ὠνόμασαν, ἵνα μὴ τὸ τῆς κλήσεως ἔντιμον τῷ σύρφυκι ἡμίῳ καταρροπαίνοιτο. καὶ τρεῖς ἀφ' ἑκατέρων χιλιάρχους ἀντὶ τῶν δύο ὑπάτων αἰρεῖσθαι συνέδοξεν. οὐ μέντοι τὸ τῶν ὑπάτων ἔξιλιπε τέλειον ὄνομα, ἀλλὰ ποτὲ μὲν ὑπατοὶ κα-
 θίσταντο, ποτὲ δὲ γε χιλιάρχοι. οὕτω μὲν οὖν ταῦτα παραδέδο-
 ται γίνεσθαι, καίτοι οὐ μόνον τῶν ὑπάτων δικτάτορας ἀνειπόν-

10 ἐπαλλήλους A.
 τορας om C.

14 μὴ om C.

21 οὖν add A.

22 δικτά-

id agerent, ne tribuni et multitudo quidvis temere exsequi possent, sed per causam auspictorum aliquando impedirentur. patricii et senatus irati consulibus, ut plebis fautoribus, nec triumphum decreverunt, quamvis uterque hostes vicisset, et neutri diem de more assignarunt. sed multitudo et biduum ferias celebravit et triumphum illis decrevit.

Ea discordia freti hostes receptis animis Romanos invaserunt. anno sequente. Marco Genucio et C. Curtio consulibus, contentiones reintegratae sunt. nam plebelis consulatum expetentibus, quod patricii ad plebem transentes tribunatum gererent, patriciis vero acriter defendentibus, multa violenter invicem et dicta et facta sunt. ne quid vero deterius sequeretur, locupletes magistratum ipsam plebi concesserunt, sed nomen non communicarunt: dixeruntque tribanos militares pro consulibus, ne honoratum vocabulum a promiscua turba inquinaretur. placuit igitur ternos ab utraque factione tribanos deligi, duorum consulum loco. neque tamen horum nomen penitus defecit, cum alias consules aliam tribuni crearentur. atque haec ita esse acta traditum est. dictatores autem non soli consules, quamvis eorum auctoritas illorum magistratu multo minor esset, sed tribuni etiam aliquando designarunt. for-

των, και ταῦτα πολὺ τῆς ἀρχῆς ἐκείνης ἐλαττωμένων, ἀλλὰ και
χιλιάρχων τοῦτο πεποιηκότων ἐνίοτε· λέγεται δὲ ὅτι οὐδείς τῶν W II 29
χιλιάρχων, καίτοι πολλῶν πολλὰκις νικησάντων, ἐπινίκια ἔπεμψεν.

Οἱ μὲν οὖν χιλίαρχοι οὕτω τότε ἤρέθησαν, οἱ δὲ τιμηταὶ C
5 τῷ ἐχομένῳ ἔτι Βαρβάτου και Μάρκου Μακρίνου ὑπατευόντων
κατεδείχθησαν· και ἤρέθησαν Λούκιός τε Παπίριος και Λού-
κιος Σεμπρώνιος. κίχιροτόνητο δὲ ὅτι οἱ ὕπατοι ἀδύνατοι ἐπὶ
πάντας διὰ τὸ πλῆθος ἐξαρκεῖν ἦσαν· τὰ γὰρ τοῖς τιμηταῖς ἀπο-
νεμηθέντα προνόμια ἐκείνοι μέχρι τότε ἐποιοῦν. δύο τε ἦσαν οἱ
10 τιμηταὶ ἐξ ἀρχῆς και ἐκ τῶν ὑπατριδῶν. ἤρχον δὲ τὰ μὲν πρῶτα
και τὰ τελευταῖα ἐπὶ πενταετίαν, ἐν δὲ τῷ μέσῳ χρόνῳ ἐπὶ τρεῖς
ἐξαμήνους· και ἐγένοντο τῶν ὑπάτων μείζους, καίτοι μέρος τῆς
ἐκείνων λαβόντες ἀρχῆς. ἐξῆν δὲ αὐταῖς τὰς τε προσόδους τὰς D
κοινὰς ἐκμισθοῦν, και τῶν ὀδῶν και τῶν δημοσίων οἰκοδομημά-
15 των ἐπιμελεῖσθαι, και τὰς ἀπογραφὰς τῆς ἐκάστου εὐπορίας δια-
τελεῖν, και τὸν βίον τῶν πολιτῶν ἐπισκοπεῖν τε και ἐξετάζειν, και
τοὺς μὲν ἀξίους ἐπάου ἐς τὰς φυλάς και ἐς τὴν ἰππάδα και τὴν
γεροσίαν ἐγγράφειν, κατῶς ἐκάστοις προσήκειν ἐνομίζετο, τοὺς
δ' οὐκ εὖ βιοῦντας ἀπανταχόθεν ὁμοίως ἀπαλείφειν· δ' μείζον
20 πάντων ἦν τῶν τοῖς ὑπῆτοις καταλειφθέντων. ἀστεις δ' ἐνόρ-
κους ἐφ' ἐκάστῳ πεποίητο ὡς οὔτε πρὸς χάριν οὔτε πρὸς ἔχθραν
τι ποιοῦσιν, ἀλλ' ἐξ ὀρθῆς γνώμης τὰ συμφέροντα τῷ κοινῷ και
σκοποῦσι και πράττουσι. και τὸν δῆμον ἐπὶ τε νόμων εἰσφο-

6 κατεδείχθησαν] κατεκρίθησαν B. 15 ἐπιτελεῖσθαι C. 17 φυ-
λακὰς B.

tur tamen nullus unquam tribunus triumphasse, quamvis multi saepe
hostes vicissent.

Tribuni igitur tunc hoc modo creati sunt, censores vero anno
sequente Barbato et M. Macrino consulibus: electi autem sunt L. Papi-
rius et L. Sempronius. eorum creandi causa fuit quod consules ob mul-
titudinem omnia negotia exsequi non possent: nam iura censoribus attri-
bata ad id usque tempus illi tenuerant. ac principio bini fuere censo-
res patricii, qui initio et postremo ad quinquennium imperarunt,
interiecto vero tempore menses 18; ipsisque consulibus, quamvis parte
duntaxat potestatis eorum accepta, superiores evaserunt. muneris eorum
fuit publica vectigalia elecare, vias et publica aedificia curare, cuiusque
facultates describere, mores civium observare et explorare, ac laude
dignos in tribus, in ordinem equestrem, in senatum referre pro cuiusque
meritis, improbas vitae homines eodem modo ex albo delere: id quod
maius erat his omnibus quae consulibus relinquebantur. dabant autem
in unoquoque iniurandum, se nec gratia nec odio quloquam acturos,
sed sincero animo ea quae e re publica essent et deliberaturos et acturos.

P I 350 ραῖς καὶ τοῖς ἄλλοις συνήθροισιν, καὶ τῷ τῶν μειζόνων ἀρχῶν κόσμῳ πλὴν ῥαβδούχων ἐχρώντο. τοιαύτη ἡ τῶν τιμητῶν ἐπήρ-
χεν ἀρχή. τῶν μὲντοι μὴ ἀπογραψαμένων τὰς οὐσίας ἐν ταῖς
ἀπογραφαῖς καὶ ἑαυτοὺς, τὰς μὲν οὐσίας οἱ τιμηταί, αὐτοὺς δ'
ἐκείνους οἱ ἔπατοι ἐλίπρασον. χρόνῳ μὲν οὖν τινι ταῦθ' οὕτως
ἐπράχθη, ὕστερον δὲ τὸν ἀπαξ τῆ βουλῆ καταλεχθέντα διὰ βίου
βουλεύειν ἔδοξε, μηδ' ἀπαλείφεσθαι, εἰ μὴ τις ἀδικήσας καὶ
κρίθεις ἠτίμωτο ἢ κακῶς ζῶν ἠλέγχθη· τοὺς γὰρ τοιοῦτους ἀπή-
λειπον καὶ ἀντ' αὐτῶν ἑτέρους ἐνέγραφον.

B Τῶν δὲ προσκυρίως ἀρχόντων πρεσβεῖα μὲν ἐδίδοτο τοῖς 10
δικτάτορσι, δευτερεῖα δὲ γε τοῖς τιμηταῖς, ἡ δὲ τρίτη τάξις τοῖς
ἐπαρχοῖς νεμέμητο· καὶ οὕτω ταῦτα ἐτέτακτο κἂν ἐν ταῖς ἀρχαῖς
ἦσαν κἂν ἀπηλλάγησαν. εἰ γὰρ τις ἐκ μειζονος ἀρχῆς εἰς ὑπο-
δεστέραν κατέστη, τὸ τῆς προτέρας ἀξίωμα εἶχεν ἀκέραιον. εἰς
δὲ τις ὃν πρίγκιπα μὲν τῆς γερονσίας ὠνόμαζον, λέγοιτο δ' ἂν 15
καθ' Ἑλληνας πρόκριτος, συμπάντων προεῖχε τὸν χρόνον ὃν προε-
κρίναιτο (οὐ γὰρ διὰ βίου τις εἰς τοῦτο προεχειρίζετο), καὶ προέφερε
τῶν ἄλλων τῷ ἀξιώματι, οὐ μὴν καὶ δυνάμει ἐχρήτο τινί.

C 20. Χρόνον μὲν οὖν τινα εἰρήνην πρὸς ἀλλήλους καὶ πρὸς
τοὺς περιοίκους ἤγαγον· εἶτα λιμοῦ ἐπικρατήσαντος, ὥστε τινὰς 20
καὶ εἰς τὸν ποταμὸν ἑαυτοὺς ἐμβάλειν μὴ φέροντας τὸν λιμόν,
ἔστασιασαν. οἱ μὲν γὰρ τοὺς εὐπόρους ὡς περὶ τὸν σῆτον κακουρ-

7 δουλεύειν B. 10 μὲν om B. ἐδέδοτο B. 12 ἐπάρ-
χοις C. 16 συμβάντων C. 21 ἐς B.

Fontes. Cap. 20. *Dionis Historiae Romanae libri deperditii.*

populum item ad rogandas leges aliaque munia convocabant; et maiorum magistratum ornamentis, lictoribus exceptis, utebantur. ac tale censo-
rum munus fuit. qui vero, cum census agebatur, sua nomina et facul-
tates professi non erant, eorum facultates a censoribus, ipsi a consulibus
vendebantur. et haec ad tempus aliquod sic acta sunt: post constitu-
tum est ut, qui semel in senatum lectus esset, per omnem aetatem in
eo maneret, neque deleteretur ex albo nisi ob facinus ignominioso iudicio
condemnatus esset aut improbae vitae convictus. talibus enim in ordinem
coactis alios in eorum locum substituebant.

In magistratibus temporum causa institutis principem obtinebant
locum dictatores, proximum censores, tertium magistri equitum: qui ordo,
sive in magistratu essent sive eo abiissent, observabatur. quod si ad
humilius munus descendissent, priorem dignitatem inviolatam obtinebant.
unus quidam princeps senatus per id tempus dum is honos durabat (ne-
que enim perpetuus erat) omnibus dignitate, non potentia, praestabat.

20. Ad hunc modum pace ad tempus domi et foris constituta,
tanta fames urbem oppressit, ut quidam inedia non ferentes in flumen
se praecipitent. unde orta seditione pauperes divitibus annonae sup-

γούνας ἐν αἰτία πεποήητο, οἱ δὲ τοὺς πένητας ὡς τὴν γῆν μὴ
 βουλομένους ἐργάζεσθαι. ἰδὼν δὲ τοῦτο Σπούριος Μάλλιος ἀνὴρ
 ἱππεὺς πλοσίσιος, τυραννίδι ἐπικεχέληκε, καὶ σίτον ἐκ τῆς περι-
 χώρου πριάμενος πολλοὺς μὲν ἐπευωνύζων πολλοῖς δὲ καὶ προῖτα
 5 ἐδόδον, κακὰ τούτου συχνοὺς προσοικειωσάμενος ὄπλα τε ἐπορί-
 σατο καὶ φρουρούς· καὶ ἐκράτησεν ἂν τῆς πόλεως, εἰ μὴ Μινού- D
 κιος Λύγουρίνος ἀνὴρ ἐπατριίδης ἐπὶ τῇ σιτοδοσίᾳ τεταγμένος
 καὶ αἰτιώμενος ἐπὶ τῇ σιτοδείᾳ εἰσῆγγειλε τῇ βουλῇ τὸ πραττόμε-
 νον. ἡ δὲ γεροῦσία μαθοῦσα τὸ μήνυμα δικτάτορα παραντίκα
 10 ἐν τῷ συνεδρίῳ ἀνείπε τὸν Κύντιον τὸν Λούκιον τὸν Κικινάτον, W Π 30
 καὶ ταῦτα πυρήλικα ὄντα· ὀγδοηκοντούτης γὰρ ἦν. κάκει τὴν
 ἡμέραν πᾶσαν ἀνάλωσαν συγκαθήμενοι, ὡς τι δὴ βουλευόμενοι,
 ἵνα μὴ τὸ γεγονός ἐκφοιτήσῃ. νυκτὸς δὲ ὁ δικτάτωρ τὸ Καπι-
 τώλιον καὶ τὰ λοιπὰ τὰ ἐπικαιρότατα διὰ τῶν ἱππέων προκαταλα-
 16 βῶν, ἔωθεν ἐπὶ τὸν Μάλλιον ἐπεμψε Γάιον Σερουλίον τὸν ἱπ- P I 351
 παρχον, ὡς δεῖ ἄλλο τι ἐκεῖνον μετακαλούμενος. ὁ δέ, ὑποπο-
 πήσαντός τι τοῦ Μαλλίου καὶ διαμέλλοντος, δέσας μὴ ὑπὸ τοῦ
 πλήθους ἔξαρπισθῆ (ἤδη γὰρ συνέτρεχον) ἔκτεινε τὸν ἄνδρα, ἢ
 αὐτογνωμονήσας ἢ τοῦτο κεκελευσμένος πρὸς τοῦ δικτάτορος. Θο-
 20 ρυβηθέντος δ' ἐπὶ τούτῳ τοῦ πλήθους ὁ Κύντιος δημηγορήσας
 καὶ σίτον σφίσι παρασχὼν καὶ μὴ τινα ἕτερον ἢ κολάσας ἢ λαι-
 τιασάμενος τὸν Θόρυβον ἔπαυσε.

2 βουλομένους ABCW, βουλευομένους P. μάλιος A hic et
 infra. Μάλλιος? 4 μὲν om C. 5 προσοικειωσάμενος A,
 προσφκειωσάμενος PW. 6 μονάσιος A. 9 μήνυμα ABC,
 μήνυμα PW. 14 καταλαβῶν B. 15 ἐπεμψε om C.
 19 κεκελευσμένοι A. 20 κύντιος B.

pressionem, divites pauperibus agriculturae neglectum crimini dabant,
 qua de causa Spurius Maelius eques, homo dives, coemptum a finitimis
 frumentum aliis minoris vendidit, aliis gratuito dedit; eaque re multis
 sibi conciliatis, spe regni concepta, arma et satellites comparavit, atque
 urbe potitus esset, nisi Minucius Augurinus vir patricius, rei frumenta-
 riae praefectus, cum ob annonae penuriam accusaretur, rem ad senatum
 detulisset. qui statim L. Quintium Cincinnatum dictatorem dixerunt,
 virum exactae aetatis, annum agentem octogesimum; atque in curia totum
 diem deliberantium specie consederunt, ne id decretum foras eliminaretur.
 noctu dictator Capitolium et alia opportuna loca per equites occu-
 pat. mane C. Servilium magistrum equitum ad Maelium mittit, quasi
 per aliam causam arcessendum. at ille Maelium aliquid suspicantem et
 tergiversantem, veritus ne concursu populi eriperetur, interficit, sive
 suoapte consilio sive dictatoris iussu. ob quod factum tumultuante mul-
 titudine, Quintius consione habita et frumento distributo, accusato mul-
 tatoque nemine, motum eum sedavit.

Πολέμων δὲ τοῖς Ῥωμαίοις ἐκ διαφόρων ἰθῶν ἐπενηνεγμέ-
 των, τοὺς μὲν ἐν ὀλίγαις ἡμέραις ἐνίκησαν, τοῖς δὲ Τυρσηνοῖς
 ἐπὶ μακρὸν ἐπολέμησαν. Ποστονμίου δὲ νενικηκότος τοὺς Αἰ-
 κουοὺς καὶ μεγάλην πόλιν ἐλόντος αὐτῶν, ὅτι μῆτ' ἐκείνην οἱ
 Β στρατιῶται εἰς προνομίην ἔξεχωρήθησαν μῆτε τι τῆς ἐλαίας αὐτῆ-5
 σαντες ἔλαβον, τὸν τε ταμίαν τὸν διατιθέμενον αὐτὴν περιστάντες
 ἐφόνευσαν, καὶ τὸν Ποστούμιον ἐπιτιμῶντα αὐτοῖς ἐπὶ τούτῳ καὶ
 ζητοῦντα τοὺς αὐτόχειρας προσαπέκτειναν, καὶ τὴν χώραν οὐ τὴν
 αἰχμύλιτον μόνον ἀλλὰ καὶ πᾶσαν προσένειμυ ἐν αυτοῖς τὴν ἐν
 τῷ δημοσίῳ τότε τυγχάνουσαν. καὶ ἐπὶ πλείστον ἢ στάσις διήρ-10
 κεισιν, εἰ μὴ πόλεμος αὐθις Ῥωμαίοις παρὰ τῶν Αἰκουῶν ἐπετή-
 νεκτο. φοβηθέντες γὰρ διὰ τοῦτο ἠσύχασαν, καὶ τὴν τιμωρίαν
 τῶν φόνων εἰς ὀλίγους ἐλθοῦσαν ὑπέμειναν, καὶ ἐπὶ τοὺς ἐναν-
 τίους στρατεύσαντες μάχῃ αὐτοὺς νενικήκασιν. διὸ τὴν τε λίαν
 C αὐτοῖς οἱ δυνατοὶ διέδωσαν καὶ μισθὸν τοῖς πεζοῖς εἴτα καὶ τοῖς 15
 ἰππεῦσιν ἐψηφίσαντο· ἄμισθῳ γὰρ μέχρι τότε καὶ οἰκόσιτοι ἴστρα-
 τεύοντο· τότε δὲ πρῶτον μισθοφορεῖν ἤρξαντο.

Πολέμον δὲ αὐτοῖς πρὸς Οὐιέντας συστάντος, ἕως μὲν κατὰ
 σφᾶς ἐπολέμων ἐκείνοι, πολλὰκις αὐτοὺς οἱ Ῥωμαῖοι ἐνίκησαν,
 καὶ ἐς πολιορκίαν κατέστησαν· προσγενομένων δὲ αὐτοῖς συμ-20
 μάχων ἐπεξῆλθον τοῖς Ῥωμαίοις καὶ ἐπεκράτησαν. ἐν τούτοις δὲ
 ἢ πρὸς τῷ ὄρει τῷ Ἀλβανῷ οὕσα λίμνη, ὑπὸ τῶν περὶ αὐτῆς
 περικλειομένη λόφων καὶ μὴ ἔχουσα ἐκροήν, κατὰ τὸν τῆς πο-
 λιορκίας τῶν Οὐιέντων καιρὸν ἐς τασσοῦτον ἐπλημμύρησεν, ὡς

6 ἐχωρήθησαν B. 20 δ' B. 22 ἢ A, καὶ PW. 24 ἐπλήμ-
 μυρον AC.

Deinde Romani bellis petiti a diversis gentibus, caeteras paucis diebus vicerunt, sed cum Tyrrhenis longo tempore decertarunt. milites, cum Postumius victis Aequis magnam eorum urbem expugnatam non diripiendam dedisset, neque ex manubiis quicquam concessisset, quaestorem primum, deinde ipsum etiam Postumium, obiurgantem et caedis auctores ad supplicium postulantem, occiderunt; neque recens captum duntaxat, sed omnem publicum agrum sibi vindicarunt, ac diuturna fuisset illa seditio, nisi belli ab Aequis redintegrati terrore quievisset. caedium poena in paucis consumpta, hostes vicerunt. quamobrem potentes et manubias inter eos distribuerunt, et pediti, deinde etiam equiti stipendia decreverunt: nam ad id usque tempus sine mercede ac suis impensis militarant, ac tum demum stipendia merere coeperunt.

Bello adversus Veientes orto, dum illi suo Marte pugnabant, a Romanis saepe victi et intra moenia compulsi sunt; sed sociorum viribus aucti, eruptione ex urbe facta Romanos profligarunt. interea lacus Albanus tumulis undique septus, cum nullum haberet aqua exitum, dum Veii obsidentur ita inundavit ut aqua ultra montes evoluta ad mare de-

ὑπερεκχεῖσθαι καὶ τῶν ὕδρων καὶ κατιέναι πρὸς θάλασσαν. κριναντιες δ' οἱ Ῥωμαῖοι πάντως τι διὰ τούτων θεῶν σημαίνεσθαι, D
 ἐπεμψαν εἰς Δελφοὺς περὶ τούτου χρησόμενοι. ἦν δέ τις καὶ παρὰ τοῖς Ουῖένταις Τυρρηγῶν ἀγῆρ ματικῶς. εἰς ταῦτον οὖν ἢ
 6 τε Πυθία καὶ ἡ ἐκείνου ματιεῖα συνέδραμον· καὶ ἄμφω γὰρ ἠλώσεσθαι τὴν πόλιν εἶπον ὅταν τὸ ὕδωρ τὸ πλημμυρῆσιν μὴ εἰς θάλασσαν ἐκπέσῃ ἀλλ' ἀναλωθῆι ἐτέρωθεν, καὶ τινὰς ἱεροουργίας διὰ τοῦτο γενέσθαι ἐκέλευσαν. ἀλλ' ὁ μὲν Πύθιος οὔτε τίσι θεῶν οὐδ' ὅπως αὐτὰς ποιήσουσι διεσάφησεν, ὁ δὲ Τυρρηγῶν
 10 ἐφίκει μὲν εἰδέναι, οὐδὲν δὲ ἐδήλου. οἱ γοῶν περὶ τὸ τεῖχος ὄθεν ἐκείνος ὠμίλει τεταγμένοι Ῥωμαῖοι, φίλιαν πρὸς ἐκείνον ὑποκριθέντες, τὰ τε ἄλλα θαρρεῖν αὐτῷ ἐνεδίδουν, καὶ ἀδεῶς ἐπέτρηπον P I 352
 ἐκφοιτῶν· καὶ οὕτω συλλαβόντες αὐτόν, πάντα τὰ καθήκοντα ἠνάγκασαν ἐξειπεῖν. καὶ κατὰ τὴν ὑποθήκην ἐκείνου τὰς τε θυ-
 15 σίας ἐποίησαν καὶ τὸν λόφον διέτρησαν καὶ τὸ πλεονάζον ὕδωρ εἰς τὸ πεδίον κρυπτῆ διώρυγι μετωχέτευσαν, ὥσθ' ἄπαν ἐν αὐτῷ ἀναλίσκεσθαι καὶ μὴ τι καταρρέειν εἰς θάλασσαν.

21. Ἄρτι μὲν οὖν τοῦτο ἐγένετο, καὶ δικτάτωρ ἤρθεη Μάρκος Φούριος Κάμιλλος. ὃς προσβαλὼν τῇ πόλει ἐπεὶ οὐδὲν W II 31
 20 ἦνεν, ἐπέγειον ὠρύζυτο διόδον πύρρωθεν ἀρξάμενος εἰς τὴν ἀκρόπολιν φέρουσαν. παρεσκευασμένου δὲ ἤδη τοῦ ὑπονόμου,

7 ἐκπέσῃ A, ἐμπέσῃ PW.
 σκευασμένου C.

19 φουρίος AB.

21 παρα-

FONTES. Cap. 21. Usque ad p. 76 v. 18 ἐκινῆναι ἐπιμψαν Plutarchi Camillus c. 5—8, paucis mutatis et additis ex Diono, ut videtur: cui fortasse tribuenda sunt etiam quae de triumpho narrantur.

curreret. quo cum Romani divinitus portendi aliquid crederent, Delphicum oraculum consuluerunt. erat et apud Veientes Tyrrhenus vates, qui cum Pythia consentiebat. ambo enim urbem expugnatum iri affirmabant, si quae exundasset aqua in mare non decurreret sed alibi consumeretur; et quaedam sacra fieri iusserunt. verum Apollo nec quibus diis nec quo ritu immolandum esset declaravit: Tyrrhenus autem, cum ea scire videretur, celabat. itaque Romani circa moenia, ubi cum eo colloqui solebant, dispositi, simulata amicitia cum aliis in rebus cum bono animo esse iusserunt, tum impune in castra exire permiserunt; et comprehensum omnia quae facta essent opus effari coegerunt. ex illius igitur praecipitis rem divinam fecerunt, perfossoque tumulo aquam redundantem occultis meatibus in campum emiserunt; in quo omnis consumpta est, nec in mare quicquam influxit.

21. Hoc peracto M. Furius Camillus dictator creatus, cum impetu in moenia facto nihil profecisset, a longinquo auspicatus, cuniculo in

ἐπεὶ πολλοὶ καὶ ἀπὸ τῆς Ῥώμης αὐτῷ προσεχώρησαν ἐθελονταί,
 B παραλαβὼν κἀκεῖνους προσέβαλε τῇ πόλει καὶ πανταχόθεν τὸ τεῖ-
 χος ἐκύκλωσε· τῶν δ' ἐντὸς περὶ πάντα τὸν περιβολὸν σκεδα-
 σθέντων, ἔλαθον ἕτεροι διὰ τῶν ὑπονόμων γεγονότες ἐντὸς. ἀλφύ-
 σης δὲ τῆς πόλεως καὶ τῶν Ῥωμαίων διαρπαζόντων τὰ ἐν αὐτῇ, δ
 ὄρων ἀπὸ τῆς ἄκρας ὁ Κάμιλλος τὰ πραττόμενα ἐστέναζε καὶ ἐδά-
 κρυσσε καὶ “ὦ θεοί” ἔφη, “εἴ τις Ῥωμαίοις ὀφείλεται νέμεις τῆσδε
 τῆς εὐπραγίας ἀντίτροφος, εὐχομαι ταύτην εἰς ἐμαυτὸν τελεωτή-
 σαι.” τὴν δὲ τῆς λείας δεκάτην ἐξελὼν ἀκόντων τῶν στρατιω-
 τῶν ἀνέθετο τῷ Ἀπόλλωνι, εὐχὴν τοῦτο πρὶν ποιησάμενος. ἀνέ- 10
 θετο δὲ καὶ κρατήρα χρυσοῦν ἐκ τοῦ τῶν γυναικῶν κόσμου πι-
 ποιημένον· ἀνθ' οὗ τιμὴ αὐταῖς παραχρηῖμα ἐψηφιστο· ἡ δὲ ἦν
 C τὸ ἐπ' ὀχημάτων αὐτὰς ἐς τὰς πανηγύρεις φοιτᾶν, αὐτοποδίᾳ βα-
 διζούσαις πρότερον ἐς αὐτάς. τῷ δὲ Καμίλλῳ προσώχθισεν ὁ
 δῆμος καὶ ἐνεμέσησε, τὸ μὲν ὅτι τὴν δεκάτην τῶν λαφύρων οὐκ 15
 ἐν τῷ διαρπάζεσθαι ταῦτα ἀλλὰ καιροῦ παρελθόντος ἐξείλετο τῷ
 θεῷ, τὸ δ' ὅτι τὰ τε ἄλλα σοβαρῶς ἐθριάμβευσε καὶ πρῶτος
 Ῥωμαίων λευκῇ τεθρίππῳ τὰ ἐπινίκια ἔπεμψεν.

Ἡ δὲ τῶν ἐπινικίων πομπή, ἦν καὶ θρόμβρον ἐκάλουν,
 τοιάδε τις ἐγένετο. ὅτε τι κατωρθώθη μέγα καὶ ἐπινικίων ἐπά- 20
 ξιον, αὐτοκράτωρ αὐτίκα ὁ στρατηγὸς ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν ὠνο-
 μάζετο, καὶ κλῶνας δάφνης περιέδει ταῖς ῥάβδοις καὶ τοῖς δρομο-
 D κήρυξι τοῖς τὴν νίκην καταγγέλλουσι τῇ πόλει κομίζεῖν ἐδίδου. ἐλ-

4 διὰ] δὲ C. 6 ἐστέναζε A, ἐστέναζε PW. 8 εἰς ἐμαυ-
 τὸν — 10 Ἀπόλλωνι om CW. “haec reposuimus ex duobus Regiis et
 Colberte” DUCANGIUS. ἐμαυτὸν AB, ἐαυτὸν P. 14 βαδι-
 ζούσαις libri omnes. 16 παρελθόντος A. 21 στρατιωτῶν]
 Ῥωμαίων A. 22 κλόνας C. προκήρυξι A.

arcem acto, et militibus a Roma voluntariis auctus, urbem corona cir-
 cumdatam adoritur, dum civibus in moenia dispersis alii per cuniculum
 clam in urbem penetrant. cum urbem captam diripi videret, illacrimasse
 et cum suspirio dixisse fertur “o dii, si qua Romanis divina incumbit
 ultio huic contraria felicitati, precor ut in me illa desinat.” tum vero
 praedae decimam, invitis militibus, voto concepto Apollini dicavit; praete-
 rea etiam craterem aureum ex mulierum ornamentis confiatum. pro
 quo statim eis honos decretus est ut curribus ad sollemnia festa vehe-
 rentur, ad quae pedibus prius ire solitae erant. Camillum autem in-
 dignatio atque invidia populi suscepit, tum ob decimam Apollini non in
 direptione urbis sed tempore elapso exemptam, tum quod in triumpho
 praeter caetera insolentius acta candidos equos currui iunxisset.

Fuit autem triumphi huiusmodi ratio. re bene gesta iustaque
 parta victoria dux statim a militibus imperator appellatus fasces laurea-
 tos per cursores victoriam nuntiantes in urbem mittebat. domum rever-

Θῶν δὲ οἶκαδε τὴν γερούσιαν συνήθροϊζε καὶ ᾗτει ψηφίσουσθαι οἱ τὰ ἐπιπικία. καὶ εἰ ἔτυχε ψήφου παρὰ τε τῆς βουλῆς καὶ τοῦ δήμου, βεβαιούτο αὐτῷ καὶ ἡ ἐπωνυμία τοῦ αυτοκράτορος. καὶ εἰ μὲν ἐν τῇ ἀρχῇ ἦν ἔτι ἐν ᾗ τυγχάνων ἐνίκησε, ταύτη καὶ πανηγυροῦσαν ἐπέχρητο, εἰ δ' ὁ χρόνος παρελήλυθε τῆς ἀρχῆς, ἄλλο τι πρόσφορον αὐτῇ ἐλάμβανεν ὄνομα· ἰδιώτη γὰρ νικητήρια πέμπαι ἀπειρήτο. ἐνσκευασάμενος δὲ τῇ ἐπιπικίῳ σκευῇ, καὶ περιβραχιόνια λαβὼν στέφανόν τε δάφνης ἀναδησάμενος καὶ κλάδον κρατῶν ἐν τῇ δεξιᾷ, τὸν δῆμον συνεκάλε· καὶ ἐπαινέσας τοὺς 10 σσστρατευσαμένους αὐτῷ καὶ κοινῇ καὶ ἰδία τινάς, ἔδωρείτο μὲν σφίσι χρήματα, ἐτίμα δὲ καὶ κόσμῳ, περιβραχιονία τὲ τισι καὶ P I 353 δόρατα ἀσιδήρα παρείχε, καὶ στεφάνους τοῖς μὲν χρυσοῦς τοῖς δὲ ἀργυροῦς ἐδίδου, τοῦνομά τε ἐκάστου καὶ τῆς ἀριστείας φέροντας τὸ ἐκτύπωμα. εἰ γὰρ τέλους τις πρώτος ἐπέβη, καὶ 15 τέλους ὁ στέφανος εἶδος ἔφερεν· ἢ καὶ ἐξεπολιόρχησέ τι, καὶ τοῦτο κάκεινο εἰκόνηστο. ἐναυκράτησέ τις, ναυσὶν ὁ στέφανος ἐκεκόσμητο· ἰπποκράτησέ τις, ἰππικόν τι ἐξετετύπωτο. ὁ δὲ πολίτην τινὰ ἐκ μάχης ἢ ἐτέρου κινδύνου ἢ ἐκ πολιορκίας σώσας μέγιστόν τε εἶχε τὸν ἔπαινον καὶ ἐλάμβανε στέφανον γινόμενον· ἐκ 20 δροῦς, ὃς πολὺ πάντων καὶ τῶν ἀργυρῶν καὶ τῶν χρυσοῦν ὡς ἐντιμότερος προτετιμητο. καὶ οὐ κατ' ἄνδρα μόνον ἀριστεύσαντα ταυῖτα ἐδίδοτο, ἀλλὰ καὶ λόχοις καὶ στρατοπέδοις ὅλοις περιέχεται. καὶ τῶν λαφύρων πολλὰ μὲν τοῖς στρατευσαμένοις διανε-

4 καὶ πανηγυροῦσαν ταύτη B.

5 ἄλλο τι] ἄλλ' ὅτι C, ἄλλ' ὁ B.

13 τσ] δὲ A. τῆς] τὰς A.

14 εἰ] ἢ C.

τις om A.

15 ἔφερεν AB, ἐφέρετο PW.

16 κάκεινον?

21 κατὰ B.

sus convocato senatu decerni sibi triumphum petebat: ac suffragiis a senatu populoque impetratis, imperatoris cognomentum ei confirmabatur. quod si adhuc in eo magistratu erat in quo victoriam reportaverat, eo etiam in celebritate utebatur; sin tempus eius dignitatis exierat, aliud nomen eidem accommodatum assumebat: privato enim triumphare non licebat. triumphali habitu ornatus, armillis sumptis, laurea redimitus et ramm dextra tenens populum convocabat; et militibus publice, quibusdam etiam seorsim laudatis pecuniam donabat et ornamenta, ut armillas, hastas sine ferro, et coronas aliis aureas aliis argenteas, expresso in illis nomine et facinore viri. nam qui murum primus conscenderat aut castellum expugnarat, ei muralis et obsidionalis dabatur: qui classe vicerat, eius corona specie navium erat: si equestri pugna vicerat, aliquid equestre effingebatur. qui vero civem in praelio obsidione aliove periculo liberarat, cum summam laudem assequeretur, tum quernam coronam acciperet, cuius honos omnibus argenteis et aureis praeferebatur. haec dona non viritum tantum sed et cohortibus et exercitibus totis praebantur. spoliis magna pars inter milites distribuebatur, fuerunt etiam qui

νέμητο· ἤδη δὲ τινες καὶ παντὶ τῷ δήμῳ διέδοσαν καὶ ἑδαπάνων εἰς τὴν πανήγυριν καὶ ἑδημοσίεον, καὶ εἴ τι περιελλείπτο, εἰς ναοὺς, εἰς στοὰς ἢ καὶ τι ἕτερον δημόσιον ἔργον ἀνήλισκον.

Ταῦθ' ὁ πομπεύς ποιήσας εἰς τὸ ἄρμα ἀνέβαινε. τὸ δὲ δὴ ἄρμα οὐτ' ἀγωνιστηρίῳ οὔτε πολεμιστηρίῳ ἦν ἐμφερές, ἀλλ' ὁ εἰς πύργου περιφεροῦς τρόπον ἐξείργαστο. καὶ οὐ μόνος ἦν ἐν τῷ ἄρματι, ἀλλ' ἂν γε καὶ παῖδας ἢ συγγενεῖς τινὰς εἶχε, κάκεινων τὰς μὲν κόρας καὶ τὰ ἄρρενα τὰ νεογνά ἐν αὐτῷ ἀνεβίβαζε, τοὺς δὲ ἄδρότερον ἐπὶ τοὺς ἵππους τοὺς τε ζυγίους καὶ τοὺς σειραφόρους ἀνείθιτο· εἰ δὲ πλείους ἦσαν, ἐπὶ κελήτων τῷ πομπεῖ παρικπιούντες συνεπόμπευον. τῶν δ' ἄλλων οὐδεὶς ἄρχετο, ἀλλ' ἕστεμμένοι δάφνη πάντες ἐβάδιζον. οἰκέτης μέντοι δημόσιος ἐπ' αὐτοῦ παρωχεῖτο τοῦ ἄρματος, τὸν στέφανον τῶν λίθων τῶν χρυσόδετων ὑπερανέχων αὐτοῦ, καὶ ἔλεγε πρὸς αὐτόν "ὀπίσω βλέπε," τὸ κατόπιν δηλαδὴ καὶ τὰ ἐφεξῆς προσκόπει τοῦ βίου, μηδ' ὑπὸ τῶν παρόντων ἐκαρθῆς καὶ ὑπερφρονήσῃς. καὶ κώδων ἀπήρ-
D τητο καὶ μάστιγι τοῦ ἄρματος, ἐνδεικτικὰ τοῦ καὶ δυστυχήσαι αὐτὸν δύνασθαι ὥστε καὶ αἰκισθῆναι ἢ καὶ δικαιωθῆναι θαναῖν. τοὺς γὰρ ἐπὶ τινὶ ἀτοπήματι καταδικασθέντας θαναῖν νενομιστο κωδωνοφορεῖν, ἵνα μηδεὶς βαδίζουσιν αὐτοῖς ἐγχαριτόμενος μιά-
20 σματος ἀναλίμπληται. οὕτω δὲ στιαλέντες εἰσῆσαν εἰς τὴν πόλιν, ἔχοντες προπέμποντα σφῶν τὰ σκῦλά τε καὶ τὰ τροπαια, καὶ ἐν εἰκόσι τὰ τε αἰχμάλωτα φρούρια ἡσκημένα, πόλεις τε καὶ ὄρη καὶ

1 δαπάνων C. 3 καί] καὶ εἰ C. 13 prius τῶν] τὸν τῶν A.
21 ἀναλίμπληται AB.

toti populo sumptus ad spectacula publica largirentur. quod supererat, in fana, in porticus et alia publica opera conferebant.

His triumphator peractis currum conscendebat, neque bellidis neque iis similem quorum in ludis usus est, sed instar tarris rotandae confectum. neque solus eo vehebatur, sed si liberos aut cognatos aliquos habebat, vel suas vel illorum puellas et puellas in eo collocabat, grandiores equis iugalibus et anterioribus imponebat. si plures erant, equis singularibus victorem comitabantur. caeterorum civium equitabat nemo, sed laureati omnes sequebantur. unus item publicus minister in ipso curru vehebatur, coronam auream gemmis interpolatam supra caput eius tenens, et retro videre iubens: quo monebat ut reliquas vitae cursum provideret, nec eo honore elatus superbiret. appensa quoque erat curru nola et flagellum: quae innuebant eum in tantas calamitates posse incidere, ut aut flagris caederetur aut capitis damaretur. nam qui ob facinus extremo supplicio afficiebantur, nolas gestare solebant, ne quis inter eundem contactu illorum piaculo se obstringeret. sic autem exornati urbem ingrediebantur, spoliis et victoriae insignibus antecedentibus, in quibus expressa erant castella urbes montes fluvii

ποταμούς, λίμνας, θαλάσσας, τά τε σύμπαντα ὄσα ἐαλώκεσαν. καὶ εἰ μὲν μίᾳ ἡμέρᾳ ἦν ἔξαρκούσα πρὸς τὴν τοῦτιον πομπήν· εἰ δὲ μή, καὶ ἐν δευτέρᾳ καὶ τρίτῃ ἐπέμπετο. προδιελθόντων δ' ἔκεινων οὕτως ὁ πομπεύς εἰς τὴν Ῥωμαίαν κομισθεὶς ἀγοράν, P I 354
 5 καὶ τῶν ἀλχμαλώτων τινας εἰς τὸ δεσμοστήριον ἀπαχθῆναι καὶ θανατωθῆναι κελεύσας, ἀνήλανευσεν εἰς τὸ Καπιτώλιον, καὶ τινὰς ἐκεῖ τελετὰς πληρώσας, καὶ προσαγαγὼν ἀναθήματα, καὶ παρὰ ταῖς ἐκεῖ δειπνήσας στοαῖς, πρὸς ἐσπέραν οἴκαδε μετ' αὐτῶν καὶ συρίγγων ἀπήρχετο. τοιαῦτα μὲν ἦσαν πάσαι τὰ νικητήρια· αἱ
 10 δὲ στάσεις αἱ τε δυναστείαι πλεῖστα ἐνωτέρωσαν ἐπ' αὐτοῖς.

22. Εἰ δὲ καί, ὡς ἤδη ἰσθόρηται, ὁ δῆμος ἐμίσει τὸν Κάμιλλον, ἀλλ' ὁ πρὸς Φαλίσκους πόλεμος ἠνάγκασε χιλιάρχον ψηφισθῆναι αὐτόν. καὶ αὐτοὺς μὲν ἐνίκησαν μαχεσάμενοι, πολιορκούντες δὲ πόλιν αὐτῶν ἑρμυγὴν Φαλερίους ἰδιομασίην οὐδὲν B
 15 ἦνουν. οὕτω γὰρ τῆς πολιορκίας οἱ τῆς πόλεως κατεφρόνουσιν, ὡς καὶ τοὺς παῖδας αὐτῶν παρὰ τὰ τεῖχη περιπατήσοντες μετὰ τοῦ διδασκάλου καὶ γυμνασομένους φοιτῶν. καὶ κἄν ἀπέστησαν τῆς πολιορκίας, εἰ μή τι συμβέβηκεν. οὗτος γὰρ ὁ διδάσκαλος ἐπιβουλεύων τοῖς πολιταῖς ἢ δι' ὀργὴν τινα ἢ κέρδους ἐπιπέδι ἡμέρας
 20 ἐκάστης ἐξῆγε τοὺς παῖδας ἐπὶ τὸ τεῖχος, ἕγγυς τὸ πρῶτον, καὶ

1 fortasse λιμένας. 2 πρὸς] εἰς A. 4 Ῥωμαίαν ABCW, Ῥωμαίων P. 5 ἀχθῆναι A. 9 ἀνήρχετο A. 13 μὲν om A. 14 πολιορκούντες — p. 80 v. 19 ἀφελήσας χρημάτων partim Plutarchi sunt, Camill. c. 10 11, partim Dionis, exc. Peiresc. 28. 16 παρὰ] περὶ Plutarchus. 17 καὶ alterum add ABC. 20 ἐπὶ] ὑπὸ Plutarchus: Dionis exc. ἐξω τοῦ τεύχους.

Fontes. Cap. 22. Plutarchus Camillus, c. 9—13. Dionis Historiae Romanae libri deperditi: excerptum Peirescianum 28.

paludes maria, denique omnia quae capta erant. quod si pompa uno die peragi non poterat, secundus et tertius sumebatur. iis rebus praemissis triumphator in forum Romanum delatus, aliquot captivis in carcerem duci occidique iussis, in Capitolium invehebatur: ibique aliquot caerimoniis peractis et donariis dedicatis, cum in porticibus ibi cenatus esset, vesperi tibiis et fistulis antecedentibus domum redibat. ac triumphus olim huiusmodi fuit; sed seditiones et factiones plurima in eis innovarunt.

22. Etsi autem populus, ut iam dictum est, Camillum oderat, tamen ob bellum Faliscum necessario tribunum militum designant. qui cum praelio vicisset, urbis validae, cui Falerii nomen erat, obsidione nihil proficiebat. quam cives ita contemnebant ut eorum liberi cum praecoceptore iuxta moenia deambulant et exercitationes frequentarent. itaque Romani re infecta discessuri erant, nisi casu retenti essent, iam enim praecoceptor, sive ex offensa aliqua sive lucri spe civibus insidians,

ελοήγειν αὐθις αὐτοὺς γυμνασασμένους ἐδύσε· τέλος δ' εἰς τοὺς
 προφύλακας τῶν Ῥωμαίων ἐπέβαλεν ἅπαντας καὶ ἄγειν ἐκέλευσε
 πρὸς τὸν Κάμιλλον, καὶ παριστάς αὐτῷ πᾶσαν εἶπε παραδιδόναι
 C τὴν πόλιν διὰ τῶν παίδων. ἐκεῖνος δὲ δεῖνόν τὸ ἔργον ἡγησάμε-
 νος, καὶ ἀρετῇ φήσας ἰδίᾳ τὸν μέγαν στρατηγὸν ἄλλ' οὐκ ἄλλο-5
 τρία κακία φαρροῦντα χρῆναι στρατεῦειν, προσέταξε γυμνωθῆναι
 μὲν τὸν διδάσκαλον καὶ δεσμηῆσαι τὰς χεῖρας ὀπισθεν, τοῖς δὲ
 παισὶ ράβδους δοῦναι καὶ μίστιγας, ἵνα ταύταις τὸν προδότην
 δῆσαντες καὶ τύπτοντες εἰς τὴν πόλιν ἐλαύνωσι. τῶν δὲ πολιτῶν
 ἄρτι γνόντων τὴν προδοσίαν δρόμος ἦν ἐπὶ τὰ τεῖχη καὶ θρήνος
 ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν. οὕτω δὲ διακειμένων αὐτῶν προσήγον
 οἱ παῖδες γυμνὸν τὸν διδάσκαλον. ὅπερ ἰδόντες οἱ Φαλίσκοι καὶ
 D μαδόντες ὅπως ἐγένετο, φέροντες ἑαυτοὺς ἐθελονταὶ τῷ Καμίλλῳ
 παρέδωκαν, τὴν ἤτιαν ἀγαπήσαι πρὸ τῆς ἐλευθερίας διὰ τὴν δι-
 καιοσύνην αὐτοῦ λέγοντες. 15

Χρήματα οὖν λαβὼν καὶ σπεισάμενος ἀνεχώρησεν. οἱ δὲ
 στρατιῶται, διαρπάσειν προσδοκῆσαντες τοὺς Φαλερίους, ὡς μι-
 σοδῆμου κατηγοροῦν αὐτοῦ. φθονηθεὶς δ' ἐπὶ πλέον κατηγοροῦσθαι
 W II 33 ὡς μηδὲν τὸ δημόσιον ἐκ τῶν Τυρρηρικῶν ὠφελήσας χρημάτων,
 αὐτὸς δ' ἐκ τούτων σφετερισάμενος. οὕτω δὲ ὠργίζοντο κατ' 20
 αὐτοῦ, ὡς μηδ' οἶκτον αὐτοῦ τινα λαβεῖν ἐπὶ τῇ συμβάσει αὐτῷ
 συμφορᾷ· τέθνηκε γὰρ αὐτοῦ νοσήσας ὁ ἕτερος τῶν υἱῶν. δεόμενος δὲ

6 φαρροῦντα om A. γυμνωῖαι A. 9 δῆσαντες καὶ om AB.
 13 ἐγένοντο A. 16 ἀνεχώρησαν A. 17 διαρπάσαι A.
 19 Τυρρηρικῶν] τυρρανικῶν A. 22 δεόμενος δὲ] huc referen-
 dum est Dionis excerptum Vaticanum 25. sed verba sunt Plutarchi,
 Camill. c. 12.

quotidie pueros prope moenia educebat, brevioribus initio spatii, peractis-
 que exercitationibus statim reducebat: denique omnes in excubias Roma-
 norum coniectos ad Camillum duci iussit, eique dixit, per eos pueros se
 totam illi urbem tradere. Camillus id facinus detestatus, imperatori
 suapte virtute, non aliena improbitate freto bella gerenda esse dixit; ac
 magistrum nudatum manibus post tergum illigatis reducendum Faleros
 pueris tradidit, virgis et flagellis datis, ut proditorem verberibus in
 urbem agerent. proditione cognita, concursuque virorum et mulierum
 lamentantium in moenia facto, pueri magistrum nudum adducunt. quo
 spectaculo innotui Falisci re cognita ultro deditionem Camillo fecerunt,
 se illius tam instati imperium suae libertati praeponere professi.

Cum accepta pecunia dataque pace recessisset, milites direptione
 Faleriorum frustrati Camillo populi odium obiecerunt. auctaque invidia
 repetundarum accusatus est, ut qui Tyrrenam praedam surripisset nec
 in acrium inde quicquam intulisset. ac tanta adversus eum fuit homi-
 num iracundia, ut ne privati quidem luctus rationem haberent, altero ex
 eius filiis morbo extincto. cumque amicos rogasset ut sibi per iniuriam

τῶν φιλῶν μὴ περιδεῖν αὐτὸν ἀδίκως κατακρινόμενον, ἐπέ- P I 355
περ ἐκείνοι πρὸς μὲν τὴν ψῆφον αὐτῷ βοηθήσειν ἀπέλπαντο,
τὴν δὲ ζημίαν ὄφλοντι συνεκτίσειν ὑπέσχεοντο, οὐκ ἀνασχομένους
ἔργῳ φρονεῖν ἐκ τῆς πόλεως. καὶ ἐξῴων ἠῤῥατο, εἰ μὴ δικαίως
5 ἔβρει δὲ δήμου ἐκπίπτει καὶ φθόνῳ, ταχὺ τοὺς αὐτοὺς πόλιτας
αὐτοῦ δεηθῆναι καὶ ζητῆσαι αὐτόν.

Ἐκείνος μὲν οὖν πρὸς Ῥουτούλους μετέστη, ἐρήμην δ' εἶλω,
καὶ ψῆφος ἠνέχθη κατ' αὐτοῦ τίμημα μυρίων καὶ πεντακισχιλίων
ἄσαρτων ἔχουσα, ὃ γίνεται πρὸς ἀργυρίου λόγον δραχμαὶ χίλια
10 πεντακῶσαι. (23) οἱ δ' Εὐρωπαϊοὶ Γαλάται, ὧν οἱ Ἀσιάται νο-
μιζονται ἄποικοι, Κελτικὸν ὄντες γένος, λιπόντες τὴν ἑαυτῶν ὡς
οὐκ αὐτάρκη τρέφειν αὐτοὺς, οἱ μὲν ἐπὶ τὰ ὄρη τὰ Ῥεπαῖα ὤρ- B
μήκεσαν, οἱ δὲ τῶν Ἄλπεων ἰδρυθέντες ἐγγύς, χρόνον ἐκεί διή-
γαγον πλείονα. τότε δὲ οἴνου κομισθέντος ἐξ Ἰταλίας, τούτου
15 γεωσάμενοι καὶ ὑπερθανυμάσαντες, ἀράμενοι τὰ ὄπλα καὶ γενεάς
ἐπαγόμενοι τὴν γῆν ἐκείνην ἐζήτουν ἢ τοιαῦτον καρπὸν ἀναδίδωσι.
καὶ πρὸς πόλιν Τυρρηνίδα Κλουσίαν καλουμένην στρατεύσαντες
ἐπολιόρχουν αὐτήν. οἱ δὲ Κλουσηνοὶ πρὸς τοὺς Ῥωμαίους κατέ-
φυγον αἰτοῦντες βοήθειαν. πρέσβεις δ' ἐκ Ῥώμης πρὸς ἐκείνους
20 ἐπέμφθησαν· οὗς οἱ Γαλάται διὰ τὸ τῶν Ῥωμαίων ὄνομα ἐπι-
μῶς ἐδέξαντο, καὶ τοῦ τειχομαχεῖν παυσάμενοι εἰς λόγους συνε-

5 αὐτοὺς] αὐτοῦ A. 15 γεωσάς] γενεάς Plutarchus. 16 το-
σοῦτον C. 17 τυρρηνίδα A, τυρρηνίδα B. 18 οἱ δὲ Κλου-
σηνοὶ — p. 82 v. 5 αὐτῶ ἐξεδίδοντο] huc pertinet Dionis excer-
ptum Ursinianum 141: plurima tamen verba Plutarchi sunt, cap. 17.
κλουσίνοι Plutarchus.

Fontes. Cap. 23. Plutarchi Camillus, c. 14—23. Dionis Hi-
storiae Romanae libri deperditi.

damnato opem ferrent, illi vero contra suffragia iudicum auxilia ei ne-
garent, sed ad multam solvendam stipem promitterent, ea condicione
repudiata exsulatum abiit. ac discedens precatus est, si nulla sua culpa
sed iniuria et invidia populi pelleretur, ut sui cives sua opera celeriter
egerent seque desiderarent.

Camillus igitur ad Rutulos se contulit, indictaque causa damnatus
est 15 milibus aeris, quae drachmas 1500 argenti valent: (23) Europaei
autem Galli, quorum coloni perhibentur Asiatici, gens Celtica, cum terra
ob agrorum penuriam relicta partim ad Rhipaeos montes profecti essent
partim prope Alpes diu consedissent, tunc Italico vino gustato, admira-
tione tantae suavitatis capti, arreptis armis cum suis terram illam quae
talem fructum gigneret quaerebant. ac Clusium Tyrrenhae oppidum ob-
sederunt. Clusini cum a Romanis supplices auxilia petiissent, legatique
Roma ad illos missi essent, eos Galli ob nomen populi Romani honorifice
susceperunt, et oppugnatione omissa ad colloquium venerunt. interea

Zonarae Annales II.

ληλύθασιν. ἐν τούτοις δὲ λοχῆσαντες οἱ Κλονσηνοὶ μετὰ τῶν ἐκ
 C Ῥώμης πρέσβειων ἐπέθεντο τοῖς Γαλάταις. ὁ δὲ τῶν Γαλατῶν
 βασιλεὺς Βρέννος ὀργισθεὶς ἐπὶ τούτῳ, τῶν Κλονσηνῶν ἀμελήσας
 εὐθύς ὡς εἶχε τὸ στράτευμα κατὰ τῆς Ῥώμης ἐκίνησεν, ἐπεὶ μὴ
 ἐπὶ τιμωρίᾳ οἱ πρέσβεις αὐτῷ ἐξεβόλοντο· καὶ τοσαύτῳ τάχει δ
 ἐχρήσατο ὥστ' ἐπελθεῖν αὐτοὺς τῇ πόλει μὴ προμαθόντων Ῥω-
 μαίων τὴν ἔφοδον. τὸ μέντοι δαιμόνιον προαγγελίαι αὐτοῖς
 τὴν ἔφοδον λέγεται. Μάρκος γὰρ Καϊδικὸς νυκτὸς ποι βαδί-
 ζων φωνῆς ἤκουσε λεγούσης "Γαλάται ἔρχονται." εἰρηκτός
 δὲ τοῦτο Μάρκου τῷ δῆμῳ καὶ τῇ βουλῇ, ἐν παιδίᾳ τὸν λόγον 10
 ἐποιῶντο καὶ γέλῳτι, ἕως αὐτάγγελοι οἱ Γαλάται σφῶν πλησίον
 ἐγένοντο. τότε δὲ σπουδῇ ἐξεβόλντες καὶ ἀτάκτως ἀγωνισάμενοι
 D αἰσχροτάτα ἤτηντο. καὶ πολλοὶ μὲν ἐν τῇ μάχῃ πεπτώκασιν,
 πολλοὶ δὲ φεύγοντες ἔθνησκον καταλαμβανόμενοι, πλείστοι δὲ καὶ
 εἰς ποταμὸν τὸν Τίβεριν συνωθήθησαν καὶ ἐφθάρησαν· οἱ δὲ 15
 λοιποὶ σκεδασθέντες οἱ μὲν εἰς τὴν Ῥώμην ἐλθεῖν ἠδυνήθησαν,
 οἱ δὲ ἀλλαχοῦ.

Οἱ δ' ἐν τῇ Ῥώμῃ γνόντες τὸ γεγονός ἐν ἀμυχανία ἐγένοντο,
 καὶ ἀπογνόντες οὔτε τῶν τειχῶν φυλακὴν ἔθεντο οὔτε τῆς πόλεως
 τὰς πύλας ἔκλεισαν, ἀλλ' οἱ μὲν αὐτὴν ἐκλιμπάνοντες ἔφρουγον, 20
 οἱ δὲ σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις ἀνδράμον εἰς τὸ Καπιτώλιον. μό-
 νοι δὲ ὀδοσῆγοντα ἄνδρες, οὓς οἱ μὲν ἱερεῖς εἶναι φασιν, οἱ δὲ
 P I 356 τοὺς πρώτους Ῥωμαίων καθ' ἡλικίαν καὶ πλοῦτον καὶ γένος, ἐν-

3 βρέννος B. 8 Κεδίμιος Plutarchus, Caedicius Livius. caeterum
 haec Dioni potius quam Plutarcho (c. 14) tribuenda. 11 αὐ-
 τάγγελτοι A. 15 εἰς] ἐς τὸν A. συνωθήθησαν A, συνώ-
 σθησαν B corr. 19 τὰς πύλας τῆς πόλεως AB.

Clusini cum Romanis legatis Gallos ex insidiis invaserunt. quod Brennus Gallorum rex indigne ferens, Clusinis neglectis e vestigio Romam versus duxit exercitum, cum ei legati ad supplicium non dederentur; tantaque usus est celeritate, ut urbem invaderet prius quam eorum accessum Romani cognovissent, quanquam divinitus praenuntiatum. Marcus enim Caedicus fertur noctu iter faciens vocem audivisse quae diceret "Galli veniunt." quam cum senatui populoque narrasset, verba eius cum ludibrio et risu excepta sunt, donec Galli ipsi in propinquo suum adventum nuntiarunt. tunc vero festinanter egressi temere commisso praedio turpissime superati sunt. multi in pugna ceciderunt; multi in fuga comprehensi, plurimi in Tiberim flumen praecipitati perierunt: reliqui dissipati partim Romam pervenerunt partim alio.

Qui in urbe erant, clade ea cognita inopes consilii et desperandi nec moenia custodiverunt nec portas cluserunt, sed alii fugam ceperunt, alii cum uxoribus et liberis Capitolium occuparunt. soli 80 viri, quos alii sacerdotes fuisse memorant, alii Romanorum aetate opibus

δόντες ἱερὰς ἢ πολυτελεστάτας στολάς, ἐν ἀγορᾷ ἐπὶ τῶν ἑλεφαν-
 τίνων δίφρων ἐκάθητο, τὴν ἐπιούσαν προσμένοντες τύχην. οἱ
 δὲ Γαλάται τῇ ὑστεραία ἤλθον μὲν ἐπὶ τὴν Γώμην, ἰδόντες δὲ τὰς
 πύλας ἠνεωγμένας καὶ τὸ τεῖχος ἀφύλακτον, ἐπέσχον καὶ οὐκ εἰ-
 5 σήσαν, ἐνέδραν ὑποτοπήσαντες. τῇ δὲ τρίτῃ θαρσῆσαντες εἰσε-
 πήδησαν καὶ εἶλον τὴν πόλιν. καὶ τῷ μὲν Καπιτωλίῳ φρουρὰν
 ὁ τῶν βαρβάρων ἐπέστησε βασιλεύς, αὐτὸς δὲ διὰ τὴν ἀγορὰν
 ἐθαύμαζε τοὺς προκαθημένους ἐκείνους ἀνδρας, ὁρῶν ἐν κόσμῳ
 αὐτοὺς ἀτρεμοῦντας καὶ σιωπῇ. τοὺς δὲ Γαλάτας εἶχεν ἔκκλη-
 10 ξις πρὸς τὸ ἄτοπον, ὠκνον τε αὐτοῖς προσελθεῖν. ὕψε δὲ τολ-
 μήσας τις ἐνὶ παρίστη, καὶ τῆς ὑπῆρης ἀνύμενος τοῦ ἀνδρὸς
 κατήγε ταύτην βαθεῖαν οὖσαν· ὁ δὲ τῇ βακτηρίᾳ τὴν κεφαλὴν
 ἐκείνου ἐπάταξε. καὶ ὁ βάρβαρος σπασάμενος τὴν μάχαιραν τὸν
 ἀνδρα κατέκτεινεν. οὕτω τε καὶ τοὺς λοιποὺς ἀγγήρῳν προσπε-
 15 σόντες οἱ βάρβαροι, καὶ τὰς οἰκίας ἐπόρθον καὶ κατεπίμψασαν.
 εἶτα καὶ τῷ Καπιτωλίῳ προσέβαλον· ὡς δ' ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας
 ἐπιχειροῦντες οὐδὲν ἤνυσον, οἱ μὲν ἐφρούρουν τὸ Καπιτώλιον, οἱ
 δὲ τὴν χώραν κατέτρεχον τροφὰς ποριζόμενοι, σκιδνάμενοι καὶ
 σπομάδην ἐπιόντες ἀλλ' οὐκ ὁμοῦ, ἅτε μέγα φρονοῦντες τῷ εὐτυ-
 20 χήματι. καὶ ὑπὸ μέθης ἐσφάλλοντο· εἴη γὰρ ἐντυχόντες πολλῶ
 ἀκρατέστερον ἐχρῶντο αὐτῷ, μήκω πρότερον πόματος τοιοῦτου
 γευσάμενοι.

3 μὲν om A. 4 ἠνεωγμένας libri omnes. 10 τε C, δὲ PW.
 13 τὴν μάχαιραν σπασάμενος B. 14 τε καὶ AB, τε C, δὲ PW.
 15 προσπεσόντες οἱ βάρβαροι AB, οἱ βάρβαροι προσπεσόντες αὐ-
 τοὺς C, οἱ βάρβαροι προσπεσόντες αὐτοῖς PW. 16 ἐπιχειροῦν-
 τες ἡμέρας AB.

et genere principes, sive sacris sive pretiosissimis stolis induti in
 sellis eburneis in foro cum maiestate consederunt, imminentem fortu-
 nam exspectantes. postridie Galli ad Romam venerunt; sed cum por-
 tas apertas et moenia praesidiis vacua viderent, restitere nec ingressi
 sunt, subesse insidias suspicati. tertio die, sumpta fiducia, impetu facto
 urbem ceperunt. barbarorum rex Capitoliam praesidio sepsit, forum-
 que perambulans senum illorum tranquillum et tacitum consessum est
 miratus. Gallos etiam stupor invasit, ob inusitatum spectaculum ad eos
 accedere non ausos. tandem quidam unum aggressus promissam eius
 barbam deorsum traxit, et senem, qui baculum eius capiti illiserat, stricto
 ense occidit; eodemque modo reliqui a barbaris caesi sunt, aedes directae
 et incensae. deinde Capitolio per multos dies frustra oppugnato alii in
 praesidiis manserunt, alii ad commeatum petendum agros populati sunt,
 dispersi ac nullo ordine, elati successibus et prae ebrietate titubantes.
 nam vini magna copia reperta avide se ingurgitarant, ut qui prius simi-
 lem potum non gustassent.

Ὄτω δ' ἔχοντας ὄρων τοὺς Γαλάτας ὁ Κάμιλλος, ἐπεὶ καὶ τὴν τῶν Ἀρδεατῶν ἐλήϊζοντο χώραν, αὐτοὺς δὲ τοὺς Ἀρδεάτας πλήθει μὲν ἱκανοὺς ὄντας τόλμης δὲ δεομένους δι' ἀπειρίαν καὶ τὸ πρὸς μάχας ἀνάσκητον, λόγον πρὸς τοὺς νεωτέρους ἐνέβαλεν ὡς οὐκ ἀνδρεία τῶν βαρβάρων τὴν εὐπραγίαν αὐτῶν ἐπιγράφεσθαι δεῖ ἀλλ' ἄτυχία Ῥωμαίων, καὶ εἰ προθυμοῖντο καὶ θαρροῦσιν αὐτοί, ἀκινδύως νικήσειν τοὺς πολεμίους δισχυροῦντο. οὕτω πείσας τοὺς νέους, εἶτα καὶ τοὺς λοιποὺς, ὥπλισε τοὺς ἐν ἡλικίᾳ, καὶ νυκτὸς βαθείας μεθύουσιν αὐτὸς μετὰ τῶν Ἀρδεατῶν τοῖς βαρβάροις προσέμιξε. καὶ τοὺς πλείονας ἐκεῖ κατέκομην, εἰ δὲ τινες καὶ φρυγεῖν ἠδυνήθησαν 10 ἐν τῷ σκότει, μεθ' ἡμέραν διέφθειρον αὐτοὺς ἰππεῖς καταλαμβάνοντες.

Τῆς δὲ φήμης ταχὺ κηρυξάσης ἀπανταχοῦ τὸ κατόρθωμα, ὅσοι τῶν Ῥωμαίων φυγόντες ἐκ τῆς πρώτης πρὸς τοὺς Γαλάτας μάχης ἐσώζοντο, τὰ ὄπλα λαβόντες ἀπήεσαν πρὸς τὸν Κάμιλλον, 15 δέχεσθαι δόμενοι τὴν ἀρχὴν αὐτῶν. ὁ δ' οὐκ ἔφη πεισθῆσεσθαι, μὴ πρότερον τῶν ἐν τῷ Καπιτωλίῳ σωζομένων ψηφισαμένων αὐτῷ τὴν ἀρχήν. ἦν δὲ ἀπορία τοῦ ταῦτα διαγγελοῦντος τοῖς εἰς τὸ
P I 357 Καπιτώλιον. εἰς δὲ τις τῶν νέων Κομήνιος Πόντιος, δόξης ἔρων, ἐπέστη τὸν ἄθλον, καὶ λαθῶν διὰ μέσων διέβη τῶν πολεμίων, 20 καὶ τῷ λόφῳ τοῦ Καπιτωλίου προσπέλασας καὶ χαλεπῶς ἀνερεπύ-

3 δὲ om A. 4 λόγον AB Plutarchus, λόγους PW. 5 ἀνδρεία B Plutarchus, ἀνδρεία PW. 11 ἰππεῖς αὐτοὺς AB. 14 πρὸς om B. 16 ὁ δ' οὐκ ἔφη] Plutarchi verba sunt, non Dionis (Exc. Peiresc. 30). 18 τοῖς ἐν τῷ καπιτωλίῳ A: Plutarchus εἰς τὸ Καπιτώλιον. 19 Κομήνιος AB Plutarchus, κομήνιος C, Κομήνιος PW.

Camillus ubi Gallos sic affectos vidit (nam Ardeatem quoque agrum infestabant), cum Ardeatium iusta multitudo esset sed ob belli gerendi imperitiam non satis audaciae haberet, apud iuniores sermonem iniecit, successus illos non fortitudini barbarorum sed infelicitati Romanorum esse adscribendos, quod si strenuam operam imperterriti navare vellent, citra periculum hostes superaturos affirmavit. sic persuasus adolescentibus, mox etiam caeteris, aetate florentes armat; et profunda nocte barbaros aggressus, plerosque illic cecidit. si qui vero in tenebris effugerunt, eos interdiu equites comprehensos occiderunt.

Eam victoriam cum fama celeriter passim vulgasset, Romani qui ex prima pugna Gallica evaserant sumptis armis ad Camillum se contulerunt, petentes ut imperium in se exercere vellet. id ille recusavit, priusquam ab iis qui in Capitolio incolumes essent decerneretur. cum nemo esset qui id in Capitolium nuntiaret, quidam adolescens Pontius Cominius gloriae cupiditate id discrimen adiit, perque medios hostes clam ad tumulum Capitolinum evasit, et cum aegre nunc pronus nunc

σας μόλις τε ἀναρριγησάμενος πρὸς τοὺς ἐν τέλει τῶν Ῥωμαίων παρὰ τῶν φυλαττότων εἰσῆχθη, καὶ τὴν τε νίκην τοῦ Καμίλλου κατήγγειλε, καὶ τὰ δόξαντα τοῖς στρατιώταις εἰπὼν βεβαιῶσαι τῷ Καμίλλῳ τὴν ἀρχὴν παρεκάλει. οἱ δὲ δικτάτορα τὸν Κάμιλλον ἐψηφίσαντο. καὶ ὃς τοὺς ἔξω ὄντας Ῥωμαίους περὶ διαμυρίους συναγαγὼν καὶ ἀπὸ τῶν συμμαχῶν πολλούς, παρεσκευάζετο πρὸς ἐπίθειν. οἱ δὲ βάρβαροι μεθ' ἡμέραν διόντες, καὶ καταμαθόντες ὅθεν ὁ Πόντιος προσέβη τῷ Καπιτωλίῳ (τοῦτο δ' ὑπετόπασαν ἔκ τε τῶν ἀπερωγόντων τῆς πέτρας θραυσμάτων καὶ τῆς 10 πύρας ἢ πολλῇ ἐπ' αὐτῆς ἦν τῆς μὲν ἀνεσπασμένης τῆς δὲ συμπιλημένης), ἐκείθιν ἀναβῆναι νυκτὸς καὶ αὐτοὶ ἐβουλεύσαντο. καὶ ἐπεχείρησαν τῷ ἔργῳ, καὶ δυσχερῶς μὲν ἀνῆσαν δ' ὄμως, καὶ ἔλαθον ἂν ἡμέμενοι τοῦ προτειχίσματος καὶ τοῖς φύλαξιν ἐπιθέμενοι, εἰ μὴ χῆνες ἦσαν περὶ τὸν νεὼν τῆς Ἥρας τρεφόμενοι, οἱ 15 φύσει ὄντες ἐδαίσθητοι καὶ ψοφοδεεῖς, ταχὺ τῶν Γαλατῶν τὴν ἔφοδον ἤσθοντο, καὶ ταραχῶδει κλαγγῇ φερόμενοι πρὸς τοὺς φύλακας ἐπήγειραν ἅπαντας. οὕτω δὲ τοῖς ἀνιούσιν οἱ Ῥωμαῖοι προσμύξαντες τοὺς μὲν ἀπέκτειναν τοὺς δὲ κατὰ τῆς πέτρας ἀπώσαντο, καὶ τὸν κίνδυνον ἐκπεφύγασιν.

20 Ἐντεῦθεν ἦσαν οἱ Κελτοὶ ἀθυμότεροι, ἐφ' ἑπτὰ μῆσι τῇ πολιορκίᾳ ταλαιπωρούμενοι. διὸ καὶ περὶ συμβάσεων ὃ τε τῶν

1 μόλις] καὶ μόλις A. ad ἀναρριγησάμενος ab alia manu adscriptum ... ἐπὶ ὄρου ἢ λέξις, οἷον τὸ ὕδωρ ἀναρριχάται καὶ ἀναδίδεται ἐκ τῆς γῆς· ἐνταῦθα δὲ σημαίνει τὸ ταῖς χερσὶν ἀντιλαμβανόμενον ... ἀνιέναι. eadem fere in Lexico quod Zonaræ tribuitur, et apud alios. 8 τοῦτον A. ὑπετόπυσαν C. 16 τοὺς φύλακας] αὐτοὺς (τοὺς Γαλάτας) Plutarchus. 17 δὲ] τε A.

supinus arrepsisset, ab excubitoribus ad magistratus est perductus, nuntiataque victoria et militum voluntate exposita eos hortatus ut imperium Camillo confirmarent. qui cum ab eis dictator dictus esset, collectis Romanorum qui foris erant viginti fere milibus, et magnis sociorum auxiliis comparatis, ad pugnam se paravit. at barbari cum interdiu circummeuntes animadvertissent ubi Pontius in Capitolium conscendisset (id vero ex abruptis petrae fragmentis et herba quae multa in ea erat partim evulsa partim conculcata coniectabant), illic et ipsi noctu adscendere statuerunt; et rem aggressi, aegre illi quidem, sed adscenderunt tamen. ac propugnacula attigissent et vigiles oppressissent, nisi anserea, qui in aede Iunonis alebantur, cum natura sensus excitatos habeant et ad quemvis strepitum expavescant, celeriter Gallorum adventu animadverso, cum turbulento strepitu fugientes, vigiles caeterosque omnes excitassent. sic Romani iis qui adscenderant partim occisis partim de petra deiectis id periculum evitarunt.

Ex eo Gallis imminuti sunt animi, cum oppugnationis aerumnas septem mensibus tolerassent. itaque duce barbarorum Brenno et Roma-

βαρβάρων βασιλεὺς Βρέννος καὶ ὁ τῶν Ῥωμαίων χιλιάρχος ὁ
 W II 35 Σουλπίκιος διελέχθησαν. καὶ συνέδοξε χιλίας λίτρας χρυσαίον
 τοῖς Γαλάταις τοὺς Ῥωμαίους καταβαλεῖν, τοὺς δὲ τὸ χρυσαίον
 λαβόντας αὐτίκα τῆς πόλεως καὶ τῆς χώρας ἀπαναστῆναι. κομι-
 σθέντος δὲ τοῦ χρυσαίου, καὶ τῶν βαρβάρων περὶ τὸν σταθμὸν 5
 D κακουροῦντων λάθρα, ὁ Βρέννος τὸ ξίφος ἄμα καὶ τὸν ζωστήρα
 λύσας ἐπέδηκε τοῖς σταθμοῖς. πυθομένου δὲ τοῦ χιλιάρχου τί
 τὸ γινόμενον, "τί ἄλλο" εἶπεν "ἢ τοῖς νενικημένοις δδύνη;" ἐν
 τούτοις ὁ Κάμιλλος ἄγων τὸν στρατὸν ταῖς πύλαις ἐπέστη τῆς
 πόλεως· καὶ μαθὼν τὰ γινόμενα πρὸς τοὺς Ῥωμαίους ἐπεγγόμι- 10
 νος ἐπορεύετο. καὶ ἐλθὼν τὸ μὲν χρυσαίον ἄρας ἀπὸ τοῦ ζυγοῦ
 τοῖς ὑπηρέταις ἔδωκε, τὸν δὲ ζυγὸν καὶ τὰ σταθμὰ τοὺς Κελτοὺς
 λαβόντας ἀποχωρεῖν ἐκέλευσεν, εἰπὼν ὡς σιδήρῳ πάτριόν ἐστι
 Ῥωμαίοις καὶ οὐ χρυσῷ τὴν πατρίδα σῶζειν. τοῦ δὲ Βρέννου
 ἀδικεῖσθαι φάσκοντος λυομένης τῆς ὁμολογίας, ἀντίπερ ὁ Κά- 15
 P I 358 μιλλος μὴ κυρίας εἶναι τὰς συνθήκας αὐτοῦ μὴ συμπράξαντος,
 ἥδη δικτάτορος ἡρημένου. ταραχθεὶς οὖν ὁ Βρέννος μέχρι ξι-
 φουλκίας προῆλθεν, ὅμως δὲ εἰς τὸ στρατόπεδον ἀπήγαγε τοὺς
 Κελτούς· εἰτ' ἐκλιπὼν τὴν πόλιν καὶ σταδίους ἐξήκοντα προελ-
 θὼν ἐστρατοπέδευσεν. ἔμα δ' ἡμέρα παρῆν ὁ Κάμιλλος ἐπ' αὐ- 20
 τὸν τεταραχθέντος ἥδη ἐπαγόμενος τοὺς Ῥωμαίους, καὶ τρέπεται
 τοὺς βαρβάρους φόνῳ πολλῷ καὶ λαμβάνει σφῶν τὸ στρατόπεδον.
 Οὕτως ἡ Ῥώμη παραλόγως ἦλω καὶ ἐσώθη παραλογώτερον·

9 ἐπέστη ABC, ἐπέστησε PW. 12 δὲ add AB. 17 παρα-
 χθεις A. 18 ἀπήγαγε AB Plutarchus, προήγαγε PW.

norum tribuno Sulpicio de pacificatione tractantibus convenit ut Romani
 Gallis mille pondo auri numerarent, Galli vero auro accepto statim urbe
 agroque Romano excederent. auro allato, barbaris in pensando clam
 fraudem struentibus, Brennus ensem et balteum lateri demptum ponderi-
 bus imposuit. rogante tribuno quid id esset, "quid aliud" inquit "nisi
 victis dolor?" interea Camillus cum exercitu ad portas urbis accessit;
 et statu rerum cognito propere ad Romanos abit, aurum de lancibus
 sublato ministris dat auferendum, Gallos cum lancibus et ponderibus
 abire iussit: Romani enim moris esse ferro, non auro patriam tueri.
 Brenno conquerente iniuriam sibi fieri si pacta rumperentur, Camillus
 respondit pacta irrita esse, ut quae facta fuissent absque suo assensu,
 qui iam dictator creatus esset. quo sermone turbatus Brennus eo pro-
 cessit ut ensem stringeret; sed tamen Gallos in castra duxit, eaque
 deinde relicta urbe ad stadia 60 promovit. cum primum diluxisset, adest
 Camillus, Romanos iam fidentes adducit, et barbaris cum multa caede
 profligatis castra occupat.

Sic Roma capta mirabiliter et maiore miraculo liberata Camillus

ὁ δὲ Κάμιλλος ἐθριάμβευσε. τῆς οὖν πόλεως διαφθαριμένης παν-
 τάπασι τὸ πλῆθος ἀνοικοδομεῖν αὐτὴν οὐκ ἠβούλετο, οὔτε χηρή-
 μασι οὔτε σώμασιν ἐρρωμένοι, καὶ μικροῦ ἐξέλιπον ἂν αὐτῇ.
 οὐδὲ γὰρ ἐπέιδοντο οὔτε τοῖς ἐν τέλει οὔτε τῇ γεροσσίᾳ παρακα-
 6 λούσι καὶ συμβουλευούσι μὴ ἐκλιπεῖν τὸ ἄστυ δ' ἐκ τῶν πολεμίων
 ἤδη ἐσέσωστο, εἰ μὴ ἐν τῇ ἀγορᾷ πάντων περὶ τοῦτου βουλευο-
 μένων ἐκατόνταρχος φροσρὰν ἔγων τινὰ καὶ παρ' αὐτῆν τὴν ἐκ-
 κλησίαν διῶν τυχαίως "ἐνταῦθα στήτε" πρὸς τοὺς αὐτῷ ἐπομέ-
 νους ἐβόησεν· "ἐνταῦθα γὰρ δεῖ ὑμᾶς μείναι." Θεία γὰρ προ-
 10 νοία ἐνόμισαν ταῦτ' εἰρησθαι, καὶ τοῦ μεταναστεῦσαι ἀπέσχοντο,
 πρὸς δὲ τὸν ἀνακαινισμόν τῆς Ῥώμης οὖν προθυμίᾳ ἐτράποντο,
 καὶ τὰ τε τείχη καὶ τὰς ἰδιωτικὰς οἰκίας ἐντὸς ἐνιαυτοῦ ἀνε-
 καίνισαν.

24. Οὕτω δὲ τῆς περὶ ταῦτα παυθεῖσιν ἀσχολίας πόλεμοι
 15 προσέπεσον διαφόρων ἔθνῶν, Αἰκουῶν τε καὶ Οδολούσκων καὶ C
 Αατίνων. Τυρρηνοὶ δὲ Σούτριον ἐπαλιόρχουν συμμαχίδα Ῥω-
 μαίων πόλιν. ἀποδείκνυται οὖν τὸ τρίτον δικτάτωρ ὁ Κάμιλλος·
 καὶ στρατεύσας ἐπ' αὐτοὺς κατετροπώσατο τοὺς λοιπούς, ἐπὶ δὲ
 τὸ Σούτριον ἔγε τὴν στρατείαν. αἱ δὲ Σουτρηνοὶ (ἔτυχον γὰρ
 20 τὴν πόλιν τοῖς πολέμοις ἐπεδραπέτες καὶ ταύτης ἀποχωρήσαντες)
 καὶ ὁδὸν ἔτι ὄντι πρὸς Κάμιλλω μετὰ γυναικῶν καὶ παιδίων ὑπήν-
 ταν. οὗς ἰδὼν ὁ Κάμιλλος, καὶ τὰ συμβεβηκότα πυθόμενος,

6 συμβασιλεύουσι A. πολέμων C. 6 ἔσωστο A. 8 ἐπο-
 μένους αὐτῷ A. 19 Σουτρίνοι Plutarchus. 21 παιδίων A
 Plutarchus, τέκνων PW.

Fontes. Cap. 24. Plutarchi Camillus, c. 33—43. Dionis Hi-
 storiae Romanae libri deperditi: excerptum Vaticanum 27 p. 155.

triumphavit. sed multitudo urbem penitus eversam instaurare noluit ob
 inopiam pecuniae et corporum imbecillitatem, ac parum abfuit quin ea
 desereretur. ac neque senatui neque aliis magistratibus ab deserendae
 urbis consilio, profligato hoste, revocantibus paruisset plebs, nisi cum
 in foro ea de re omnes deliberarent centurio quidam ex praesidio rever-
 tens dum forte agmine forum transit in comitio exolamasset "hic state,
 hic vobis manendum est." ea enim verba divinitus prolata arbitrati
 migrationis consilium abiecerunt, et ad Romae instauracionem alacriter
 conversi tum moenia tum privatas aedes annuo spatio refecerunt.

24. Verum ea occupatione nondum defunctos bella variarum gen-
 tium infestant, Aequorum Volscorum et Latinorum. Tyrreni Sutrium,
 sociam populi Romani urbem, obsederunt. igitur Camillus tertium dicta-
 tor dictus caeteris profligatis exercitum contra Sutrium duxit. enimvero
 Sutriani dedita hostibus urbe cum uxoribus et liberis Camillo in itinere
 obviam facti sunt. quibus visis Camillus, eorumque casibus cognitis,

αὐτίκα πρὸς τὸ Σούτριον ὡς εἶχεν ἠπείγετο· καὶ ἀπροσδοκῆτως αὐτῷ προσβαλὼν, ἀφύλακτόν τε εὐρών, ἀπαθὲς κακῶν αὐθημερόν
 D τοῖς πολλταῖς αὐτὸ ἀνεσώσατο. ἐθριμύμβευσεν οὖν ἐπὶ τούτοις ἄγων τὰ ἐπιπνίκια, καὶ ἐπὶ μέγα δόξης ἤφρετο.

Μάρκος δὲ Μάλλιος ὁ πρῶτος τοὺς Κέλτοὺς τῷ Καπιτω-
 5 λῶ προσβαλόντας ἐκ τῆς ἄκρας ἐσάμενος, ὄθεν καὶ Καπιτωλίνοσ
 προσωνομάσθη, φθονῶν τῷ Καμίλλῳ μᾶλλον τῶν ἄλλων τυραν-
 νίδι ἐπέθετο, καὶ διὰ τοῦτο ᾤκειοῦτο τὸν ὄμιλον δημαγωγῶν καὶ
 πάντα πράττων εἰς θεραπειάν αὐτοῦ. παραλαβὼν οὖν αὐτὸν τὸ
 πλῆθος ἀνήγαγεν εἰς τὸ Καπιτώλιον· καὶ κατέσχον αὐτό. διὰ 10
 καὶ δικτάτωρ τὸ τέταρτον ἤρθε ὁ Κάμιλλος. τῶν δὲ τῆς γε-
 ρουσίας καὶ τῶν ἐν τέλει ἐς μέγα δέος ἐμπεπτωκότων καὶ ἀπορούν-
 P I 359 των τί ἂν πράττειεν, δοῦλόσ τις αὐτοῖσ προσελθὼν ζῶντα τὸν Κα-
 πιτωλίνοσ σφίσι παραδώσειν ἐπέσχετο, λαβὼν οὖν ὀπίστας καὶ
 τάξασ αὐτοῦσ ἀφανῶσ ἐνεδρεῦεν ὑπὸ τὸ Καπιτώλιον, ὡσ αὐτό- 15
 W II 36 μολοσ τῷ Καπιτωλίῳ προσεχωρήκει, ἐπήγει τε αὐτὸν τῆσ ἐπι-
 χειρήσεισ καὶ βοήθειαν παρὰ τῶν ὁμοδοῦλων αὐτῷ ἐπηγγέλλετο.
 καὶ ταῦτὰ οἱ διαλεγόμενοσ ἀπήγαγε τὸν ἄνδρα πόρρω τῶν περιε-
 στηκότων, ὡσ δὴ τι κοινολογούμενοσ αὐτῷ ἰδιαίτιστα, καὶ ἠρέμα
 κατ' ἐκεῖνο τοῦ Καπιτωλλοσ πρόσῃει καθ' ὃ ἡ ἐνέδρα ἐλελόχιστο, 20
 κακεῖθεν αὐτὸν κάτω ἀπώσατο· ὅσ καὶ ληφθεῖσ ἀποκεκόμειστο
 πρὸς τὸ δικαστήριον. ὁ δὲ τάσ τε ἀριστείασ κατέλεγε, καὶ τὸ

5 μάλλιοσ ABC, ὁ Μάλλιοσ PW. ὁ add AB. 9 παραλα-
 βὼν οὖν] quae sequuntur, hand dubie Dionis sunt. 10 καὶ κα-
 τέσχον αὐτό om A. 11 ἤφρετο τὸ τέταρτον A. 14 παρα-
 δοῦναι σφίσι A. 22 ὁ δὲ τάσ — p. 89 v. 9 κατεκρήμισεν
 partim ex Plutarcho. cf. Dionis Exc. Peiresc. 31, Vatic. 27.

statim ut erat Sutrium properat; ac subito aggressus urbem nulla mun-
 nitam custodia civibus incolumem eodem die restituit. his rebus gestis
 triumphavit, magnam gloriam adeptus.

Marcus vero Manlius, qui primus Gallos Capitolio depulit, unde
 Capitolini nomen est adeptus, prae caeteris Camillo invidens, regnum
 affectavit; eaque de causa plebe sibi obsequiis devincta, in cuius
 gratiam nihil non faciebat, a factione sua ad Capitolium occupan-
 dum ductus est. quare Camillus quartum dictator est dictus. senatu
 autem et magistratibus caeteris admodum consternatis et quid agendum
 esset dubitantibus, servus quidam promisit se Capitolinum eis viventem
 traditurum, acceptisque armatis et clam per insidias sub Capitolio col-
 locatis, transfugae specie se ad illum confert, eiusque facto collaudato
 a conservis suis auxilia pollicetur. quae cum diceret, virum paulo lon-
 gius a circumstantibus, ut arcani aliquid dicturus, in eum Capitolii locum
 quo insidiae collocatae erant perductum praecipitat. ita captus in prae-

Καπιτώλιον τοῖς τε δικάζουσι καὶ τοῖς περιεστῶσιν ἰδεῖσθαι, ἄποπτον B ὃν ἐκείθεν, καὶ τῆς σωτηρίας αὐτοῦ τε καὶ τῶν ἐν αὐτῷ προσπεφυγόντων πολιτῶν ἀνεμίμησκειν, ὡς ἐντεῦθεν κατακλύσθαι τοὺς δικαστὰς καὶ ὑπερτίθεσθαι τὴν ψῆφον, μήτ' ἀφιέντας μήτε καθυδικάζοντας. τοῦτο δὴ νοήσας ὁ Κάμιλλος εἰς ἄλλον τόπον τὸ δικαστήριον συνεστήσατο, ὅθεν οὐκ ἦν τὸ Καπιτώλιον ἄποπτον. καὶ καταψηφισθεὶς ὁ Καπιτωλῖνος ἐκεῖ ἀπήχθη τε εἰς τὸ Καπιτώλιον καὶ κατὰ τῆς πέτρας ὡσθεὶς ἀπώλετο καθ' ἧς ἐκείνος τὸν Κελτὸν κατεκρήμνισεν.

- 10 Ἔττα πολλῶν πολέμων κατὰ τε τῆς Ῥώμης αὐτῆς καὶ τῶν ἐποκειμένων αὐτῇ πόλεων κινήθεντων, ἐπιξελεθόντες τοῖς ἐναντίοις οἱ Ῥωμαῖοι διὰ τε τοῦ Καμίλλου καὶ δι' ἑτέρων; ἤδη ἐκείνου C ὑπεργηράσαντος, τοὺς τε πολέμους κατέπαυσαν καὶ εἰρήνην βαθεῖαν ἔσχον πρὸς τοὺς ἐκτός· πρὸς ἀλλήλους δὲ ἑστασίζον.
- 15 Μάρκος γάρ τις Φάβιος εὐπατρίδης, θυγατέρων δύο τυγχάνων πατὴρ, τὴν μὲν πρεσβυτέραν Λικινίῳ τινὶ Στόλωνι κατηγγύησα πολὺ αὐτοῦ καταδεστέρω, τὴν δὲ νεωτέραν Σουλπικίῳ Ῥούφῳ ἀνδρὶ ὁμοτίμῳ συνώκισε. χιλιαρχοῦντος οὖν τοῦ Ῥούφου καὶ ὄντος ἐν ἀγορᾷ, πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ ἢ ἀδελφῇ αὐτῆς παρα-
20 γέγονεν. ἀφικομένου δ' ἐκείνου τὴν θύραν ὁ ῥαβδούχος κατὰ τὴν ἔξοδος ἀρχαῖον ἔκρουσε. διεπτοήθη δὲ πρὸς τὸν πάταγον ἢ γυνὴ οὐκ ἔπειτα τούτου πεπειραμένη· καὶ γέλωσ ἐπὶ τούτῳ καὶ παρὰ τῆς

11 ἑπεκειμένων C.

13 πολέμους A.

16 λιινίῳ B.

18 χιλιαρχοῦντος — p. 90 v. 3 παραγγεῖλαι ἠρέθιζεν Dionis excerptum Vaticanum 27.

torium abducitur. ubi cum res suas gestas commemoraret, et Capitolio iudicibus ac circumstanti coronae (ex eo enim loco videri poterat) ostenso, ut et arcem et eos qui illuc confugerant conservasset, in memoriam revocaret, iudices miseratione adducti eum neque absolutum neque damnatum ampliarunt. eo Camillus cognito iudices in alium locum traduxit, unde Capitolium conspici non poterat. ubi condemnatus et in Capitolium perductus de rupe Tarpeia praecipitatur, unde Gallos ipse profligarat.

Deinde multa bella partim ipsi urbi partim subiectis civitatibus illata Romani et per Camillum et, eo iam senio effeto, per alios omnia propulsarunt. et summo otio ab exteris hostibus potiti inter sese certarunt. nam cum M. Fabius patricius, duarum filiarum pater, natu maiorem Licinio Stoloni, homini longe inferioris conditionis, iuniorem Sulpicio Rufo, sui loci viro despondisset, interim dum Rufus cum tribunus in foro versatur, soror uxorem eius invisit. illo revertente tum lictor veteri quadam consuetudine fores pulsaret, ad eum strepitum mulier illius rei insolens expavescit; eaque de causa risu et a sorore et a caeteris

D ἀδελφῆς καὶ τῶν παρόντων ἐγένετο, καὶ ὡς ἰδιώτης ἐσκαφθῆ-
 τῆ δ' ἐν δεινῷ τὸ πρῶγμα πεποιήτο, καὶ τὸν ἄνδρα ἐς ἀρχὴν
 παραγγεῖλαι ἠρέθιζεν. ὁ γοῦν Στόλων ὑπὸ τῆς γυναικὸς παρα-
 κινήθεις Λουκίῳ τινὶ Σεξιῷ ἀνδρὶ τῶν ὁμοίων τὰ τοῦ πρῶγμα-
 τος κοινωσάμενος, ἄμφω δημαρχῆσαι κατεβίβασαντο, καὶ τὸν 5
 κόσμον τῆς πολιτείας συνέχον, ὡς καὶ ἐπὶ τέσσαρσιν ἔτεσιν ἀναρ-
 χίαν γενέσθαι τῷ δήμῳ· τὰς γὰρ τῶν εὐπατριδῶν ἀρχαιροσίας
 ἐνεπόδιζον. καὶ ἐπὶ πλείον ἂν ἔτι τοῦτο ἐγένετο, εἰ μὴ τις ἀγγε-
 λία κεκόμιστο ἐπὶ τὴν Ῥώμην αὐθις ἐλαύνειν τοὺς Κελτοὺς.

P I 360 ἅπαν οὖν πρὸς ἀλλήλους ἀφέντες διάφορον, δικτάτορα τὸ πέμπτον 10
 τὸν Κάμιλλον εἰλοντο καὶ πρὸς τοὺς βαρβάρους ἐστράτευσαν. οὐ
 μάχη μέντοι κοινή, μονομαχία δὲ γέγονε πρότερον. Τίτος γάρ
 τις Μάλλιός τις ἀνὴρ εὐπατρίδης προσκεκρουκῶς τῷ πατρὶ παρημε-
 λείτο καὶ διέτριβεν ἐν ἀγρῷ· εἶτα τῷ πατρὶ δεηλλάγη, καὶ χι-
 λιαρχος στρατοπέδου γενόμενος τῷ τε προκαλουμένῳ Κελτῷ πρὸς 15
 μονομαχίαν ἀντέστη, καὶ νικήσας αὐτὸν τὸν στρεπτὸν αὐτοῦ χρυ-
 σοῦν ὄντα ἐσκύλευσε, καὶ Τουρκονάτος φορῶν αὐτὸν ἐπεκέκλητο.
 συμμιζάντων δὲ καὶ τῶν στρατευμάτων ἤτητητο οἱ Κελτοί, καὶ
 τῆς μὲν ἐπὶ τὴν Ῥώμην ὁρμῆς ἀπέσχοντο, τὴν δ' Ἀλβανίδα ἐλε-
B λάτουν. ἔασαντες οὖν αὐτοὺς οἱ Ῥωμαῖοι διαρπάσαι τὴν χώραν, 20
 ὡς κατακορεῖς γενόμενοι βρωμάτων καὶ μέθης εὐεπιχειρητότεροι
 εἶεν, ἐπέθεντο σφίσι, καὶ αὐτῶν τε πολλοὺς διέφθειραν καὶ τὰ

1 τῶν] παρὰ τῶν A: Dionis exc. τῶν. ἰδιώτης A. 9 τοὺς
 om AB. 12 κοινή B corr. 15 τῷ τε προκαλουμένῳ —
 17 ἐπεκέκλητο] cf. quae A. Maius inter Dionis excerpta posuit 12
 et 13, pag. 530.

orto ut plebeia muliercula deridetur. quam illa rem iniquo animo
 ferens maritum ad petendos honores incitat. cuius impulsu Stolon, re
 cum L. Sextio sui ordinis homine communicata, per vim tribunatum
 uterque expetiverunt, confuso rei publicae ordine, ut per annos quattuor
 nulla esset populi obedientia, patriciorum comitiis interruptis. aucta-
 que turba illa esset, nisi nuntiatum fuisset Gallos denno Romam invasu-
 ros. omisa igitur omni inter se contentione, Camilloque quintum dicta-
 tore dicto, contra hostes sunt profecti. sed antequam praelium commit-
 teretur, singulare certamen est ininitum. Titus enim Manlius, vir patri-
 cius, offenso patre neglectus in agro versabatur. cui deinde reconcilia-
 tus, factusque tribunus militum, Gallum, a quo provocatus fuerat, vicit;
 et aureum torquem illi detractum gestare solitus Torquati cognomen
 invenit, exercitiis quoque congressis Galli superati, Romano itinere
 omisso, Albanum agrum populabantur. id Romani prohibere noluerunt,
 donec mero et crapula distentos minore periculo aggressi multos occide-

σφῶν ἔλλον στρατόπεδον. ὁ δὲ Κάμιλλος εἰς τὴν Ῥώμην ἐπανελθὼν ἀπέθετο τὴν ἀρχήν.

Ἐκτοτα οὖν οἱ μὲν χιλιάρχοι, οἳ ἀντὶ τῶν ὑπάτων ἐγίνοντο, ἐσχολάμασιν, ὑπατοὶ δὲ ἀπεδείκνυντο ἐνίοτε μὲν ἐπατριῶν, ἐκ δὲ τοῦ πλήθους ἐνίοτε, ποτὲ δὲ καὶ ἐξ ἀμφοτέρων ὁμοῦ. νόσου δ' ἐνοσηψίας τῇ Ῥώμῃ καὶ ὁ Κάμιλλος τέθνηκε, καὶ οἱ Ῥωμαῖοι πλείστα θανόντος τοῦ ἀνδρὸς ἠριάθησαν. W II 37 C

25. Μετὰ δὲ ταῦτα καὶ τι συμβῆναι πάθος περὶ τὴν Ῥώμην ἰσθόρηται. διαστῆναι γὰρ τὸ πεδίον λέγεται τὸ μεταξὺ τοῦ 10 Παλατίου καὶ τοῦ Καπιτωλίου ἐξάπινα, μήτε σειμοῦ προηγησαμένου μήτ' ἄλλον τινὸς οἷα συμβαίνειν εἶωθε φυσικῶς ἐπὶ τοιούτοις παθήμασι. καὶ ἦν τὸ χάσμα διαμέμον ἐπὶ μακρόν, οὔτε συνερχόμενον οἶως δὴ ποτε οὔτε μέντοι πληρούμενον, καὶ ταῦτα χούν τε τῶν Ῥωμαίων ἐς αὐτὸ συμφορούντων πολλὴν καὶ λίθους 15 καὶ ἄλλην ὕλην παντοδαπὴν. ἀποροῦσιν οὖν τοῖς Ῥωμαίοις χρησμοῦς ἐδόθη, μὴ ἄλλως τὸ διεστῶς συνελθεῖν, εἰ μὴ τὸ κρεῖττον αὐτῶν καὶ δι' οὗ μάλιστα πλείστον ἰσχύουσιν εἰς τὸ χάσμα ἐμβάλλουσιν· οὕτω γὰρ ἐκεῖνὸ τε παύσεται, καὶ τῇ πόλει ἔσεται δύναμις ἀκατάλυτος. ἔμεινεν οὖν καὶ πάλιν τὸ ἕπρον ἀπορού-

1 σφῶν AB, αὐτῶν PW. 8 de M. Curtie ex Dione Tzetzes in Exegesi in Iliadem p. 136 v. 17. συμβεβημένοι A. 9 λέγεται τὸ πεδίον A. 10 μήτε σειμοῦ] contrarium narrant Maximus Planudes et Suidas iis locis quos ex Dione excerptos arbitratur A. Malus, Script. vet. nov. coll. vol. 2 p. 531 14 et 15. 11 ἐπὶ τοῖς τοιούτοις A. 14 τῶν add AC.

ΦΟΝΤΕΣ. Cap. 25. Dionis Historiae Romanae libri deperditi: excerpta in Tzetzae Exegesi in Iliadem p. 136 et in Florilegio Vaticano.

runt, eosque castris exuerunt. Camillus Romam reversus magistratum deposuit.

Ab eo tempore tribunis militum, qui in consulum successerant locum, abrogatis, consules designari coeperunt, alias patricii alias plebei, nonnunquam utriusque ordinis simul. Iuc Romae grassante Camillus etiam est mortuus, cuius obitus plurimum tristitiae Romanis attulit.

25. Post huiusmodi malum Romanos invasisse fertur, ut ea plangencies, quae intra Palatium et Capitolium est, subito hiatu, neque terrae motu neque alia re unde talia natura oriuntur antegressa, discesserit atque ita permanserit diu. qui cum neque coiret ullo modo neque expleretur, quamvis Romanis multum et terrae et saxorum et alterius materiae omnis generis eo congerentibus, oraculum consultum respondit voraginem illam non expleri posse priusquam res optima, quae plurimum Romani possent, in eam coniceretur: sic enim et specum illum desaturum, et urbis imperiam nunquam eversum iri. hoc responso non

μενον, ἀσαφούς τυγχάνοντος τοῦ χρησιμοῦ. Μάρκος δὲ Κούρτιος ἀνὴρ εὐπατριδης, νέος τὴν ἡλικίαν, ἀραιότατος τὴν μορφὴν, εὐμαλειώτατος τὴν ἰσχύν, ἀνδρειότατος τὴν ψυχὴν, φρονήσει διαπρεπής, τὸν νοῦν συνεὶς τοῦ χρησιμοῦ παρελθὼν εἰς μέσον ἐδημηγόρησε λέγων "τί τῶν λογίων ἀσάφειαν, ὡς Ῥωμαῖοι, ἢ ἀμαθίαν ἡμῶν αὐτῶν καταψηφιζόμεθα; ἡμεῖς ἔσμεν τοῦτο δὴ τὸ ζητούμενόν τε καὶ ἀπορούμενον. οὐ γὰρ τι ἄψυχον ἐμψύχου λογισθήσεται βέλτιον, οὐδὲ τοῦ ἔννου καὶ ἔμφρονος καὶ λόγῳ κεκοσμημένου τὸ ἄνουν ἄλογόν τε καὶ ἄφρον προτιμηθήσεται. τί γὰρ ἄν τις ἀνθρώπου προκρίνειεν, ἵνα τοῦτο ἐς τὴν τῆς γῆς βαλόντες 10 διάστασιν, αὐτὴν συναγάγοιμεν; οὐκ ἔστιν οὐδὲν ζῶον θνητὸν οὐδ' ἄμεινον οὐδ' ἰσχυρότερον ἀνθρώπου. εἰ γὰρ τι δεῖ καὶ θρασυόμενον εἰπεῖν, οὐτ' ἀνθρώπος οὐδὲν ἄλλο ἔστιν ἢ θεὸς σῶμα θνητὸν ἔχων, οὔτε θεὸς ἄλλο τι ἢ ἀνθρώπος ἀσώματος κἀντεῦθεν ἀθάνατος· καὶ οὐ πόρρω τῆς θείας δυνάμεως ἀπητημέθα. 15 ταῦτα ἐγὼ μὲν οὕτω φρονῶ, ἀξιώ δὲ καὶ ὑμᾶς τῇ γνώμῃ προσθέσθαι ταύτη. καὶ μὴ τις οἴησαιο ὅτι κλῆρον ποιήσομαι ἢ κόρην κελεύσω θανεῖν ἢ μειράκιον· αὐτὸς γὰρ ἐγὼ ἐκὼν ἐμαυτὸν ὑμῖν B ἐπιδίδωμι, ἵνα σήμερον αὐτίκα κήρυκα πέμψητέ με καὶ πρεσβυτήν τοῖς χθονίοις θεοῖς, ἐσόμενον ἀεὶ ὑμῶν προστάτην καὶ σύμμαχον." ταῦτα εἰπὼν ὁ Κούρτιος τὰ ὄπλα ἐνεδιδύσκετο, εἶτα καὶ τοῦ ἵππου ἐπέβη. οἱ δ' ἄλλοι περιαλαγεῖς ἐγίνοντο καὶ περιχαρεῖς,

7 τι] τις C. 10 προκρίνειεν A. 11 οὐκ ἔστιν οὐδὲν — 15 κἀντεῦθεν ἀθάνατος ex Dione habet Florilegium Vaticanum, Scriptorum vet. novae collect. vol. 2 p. 532 533 16. 20 ὑμῖν ἀεὶ AB.

'explicata est difficultas, propter obscuritatem. verum Marcus Curtius vir patricius, aetate integra, forma pulcherrima, viribus maximis, animo fortissimo, prudentia ornatissimus, oraculo intellecto pro contione dixit "quid obscuritatem oraculi, Quirites, aut tarditatem ingeniorum nostrorum accusamus? nos id sumus quod quaeritur omnesque suspensos tenet. neque enim inanima praeferenda sunt animatis, neque ea quae mente et intelligentia praedita sunt et sermone ornata brutis, rationis et prudentiae expertibus, postponenda. nam quid homini anteponatis, quo injecto hiatum illum contrahamus? non est ullum mortale animantis genus homine praestantius aut fortius. quod si audacius loquendum sit, quid est homo nisi deus corpore mortali circumseptus? aut quid deus est nisi homo omnis ex materia concretionis expertus atque immortalis? neque nos longe a divina potentia absumus. haec mihi persuasa sunt: quae vobis etiam persuasa esse velim. neque vero quiaquam existimet me sortem ducturum aut virginem puerumve immolari iussurum: nam ego ipse me pro vobis devoceo, ut me hodie statim caduceatorem et oratorem ad deos manes ablegetis, semper patronum vestrum et adiutorem futurum." his dictis arma induit, equum conscendit. caeteri inter laetitiam et maerorem ambigui ornamenta

καὶ κοσμήματά τινα συμφορήσαντες οἱ μὲν αὐτὸν ἐκείνον αὐτοῖς
ἐκόσμου ὡς ἥρωα, οἱ δὲ τινα καὶ ἐς τὸ χάσμα ἐπέβαλλον. ἄρτι
δ' ἐς αὐτὸ ἐνήλατο ὁ Κούρτιος ἔφιππος, καὶ ἡ τῆς γῆς συνήχθη
διάστασις, καὶ οὐδείς οὐκέτι οὔτε τὸ χάσμα οὔτε τὸν Κούρτιον C
5 ἐθέασατο. ταυθ' οὕτω τοῖς Ῥωμαίοις ἰσότηρται· εἰ δὲ τῷ μυθώ-
δῃ κριθεῖη καὶ μὴ πιστά, ἔξεστίη οἱ μὴ προσέχειν αὐτοῖς.

Τοῖς Ῥωμαίοις δὲ πόλεμοι αὐθις καὶ παρὰ Γαλατῶν καὶ ὕφ'
ἐτέρων ἐθνῶν ἐπηνέχθησαν, ἀλλ' ἀπεκρούσαντο πάντας, πῆ μὲν
ὑπάτους πῆ δὲ δικτάτορας ψηφίζόμενοι. ὅτε καὶ τι τοιοῦτον συμ-
10 βέβηκε. δικτάτωρ ἐλέχθη Λούκιος Κάμιλλος, Γαλατῶν κατατρε-
χόντων τὰ ὑπὸ Ῥώμην. δς ἐπὶ τοὺς βαρβάρους ὀρμήσας γνώμην
εἶχε τρέβειν τὸν καιρὸν καὶ μὴ διακινδυνεύειν πρὸς ἀνθρώ-
πους ἀπονοεῖα χρωμένους· ὅψον γὰρ αὐτοὺς καὶ ἀσφαλέστερον ἀπο-
ρία τροφῶν ἐκτροχῶσειν ἤλπισε. Γαλάτης δὲ τις εἰς μονομαχίαν D
15 τινὰ τῶν Ῥωμαίων προεκαλεῖτο. καὶ ἀντίστη αὐτῷ Οὐαλλερίου
Μάρκος χιλιαρχῶν, ὁ τοῦ Μαξιμου ἐκείνου ἔγγονος. καὶ λαμπρὰ W II 38
μὲν ἡ μάχη προέβη ἀμφοῖν· ὁ μὲν γὰρ τῇ σοφίᾳ καὶ τῇ περιτεχῆ-
σει προέφερον, ὁ δὲ Γαλάτης τῇ ἰσχύϊ καὶ τῇ τόλμῃ· ἐπὶ πλεόν δ'
ἐθαναστώθη ὅτι τῷ τοῦ Οὐαλλερίου κράνει κόραξ ἐφιπτάμενος
20 καὶ κρώζων εἰς τὸν βάρβαρον ἐνεχρήμπετο, καὶ τὴν τε ὄψιν αὐτοῦ
ἐπετάρασσε καὶ τὴν ὀρμὴν ἐνεπόδιζε, μέχρις οὗ κατειργάσθη. διὸ
ἀγανακτήσαντες οἱ Γαλάται ὡς ὑπὸ ὄρνιθος ἡλαττωμένοι, θυμῷ

3 ἐνήλατο A. 5 τοῖς om A. τῷ μυθώδει A. 9 τι]
τοι A. 14 Γαλάτης δὲ τις etc.] ab his differunt quae A. Maius
Dioni tribuit, Scriptorum vet. novae collect. vol. 2 p. 534 18 et 19.
18 διέφερον A. 19 τοῦ add AC. 20 κρώζων AC, κράζων B,
κρώτων PW.

quaedam partim ad eum ipsum pro heroe excolendum, partim quae in
hiatum conlicerentur, attulerunt. qui cum primum equo insidens se in
specum immisit, hiatu illo expleto neque voraginem neque Curtium
quisquam vidit. haec ita narrantur a Romanis: quae si cui fabulosa et
a fide veri aliena videbuntur, non postulo ut multum eis tribuat.

Deinde Romanis alia bella et a Gallis et ab aliis gentibus sunt
illata, sed propulsata omnia vel a consulibus vel dictatoribus. quo tem-
pore huiusmodi quiddam accidit. Lucius Camillus dictator dictus, cum
Galli suburbanum agrum incursarent, educto exercitu in animo habuit
ducere bellum, neque decertare cum hominibus temere in perniciem suam
ruentibus, quos facilius et tutius penuria commeatus domiturus esset.
Gallo autem cuidam ex Romanis aliquem ad singulare certamen provo-
canti restitit M. Valerius tribunus militum, ex Maximi illius posteritate.
certamen illustre fuit: nam alter prudentia et arte superior erat, Gallus
audacia et viribus. sed illud mirabilius, quod in Valerii galea corvus
crocitans consedit, in hostem versus, cuius os oculosque rostro et un-

αὐτίκα συνέμειξαν τοῖς Ῥωμαίοις, καὶ κακῶς ἀπηλλάγησαν. ὁ δ' P I 362 Οὐαλλέριος ἀπὸ τῆς τοῦ κύρακος συμμαχίας Κορούνιος ἐπινομήσθη.

Εἰσέπειτα δὲ τῶν στρατευμάτων στασιασάντων καὶ ἐμφύλιον πολέμου γενέσθαι μέλλοντος, κατηλλάγησαν οἱ στασιασάσαντες, γ6-5 μων τεθέντων μῆτ' ἄκοντά τινα τοῦ καταλόγου ἀπαλείφεισθαι, μῆτε τὸν χιλιαρχήσαντα ἑκατονταρχεῖν, καὶ τοὺς ὑπάτους καὶ ἄμφω ἔξον εἶναι καὶ ἐκ τοῦ πλήθους καθίστασθαι, καὶ τὸν αὐτὸν μῆτε δύο ἀμα ἀρχὰς μῆτε τὴν αὐτὴν δις ἐντὸς δέκα ἄρχεῖν ἐτῶν.

26. Λατίνοι δὲ καίπερ ἔσπονδοι τοῖς Ῥωμαίοις ὄντες ἀπέ-10 B στησαν καὶ πόλεμον ἤρατο, ἐν φρονήματι γεγονότες ὅτι τε νεότητι ἤκμαζον καὶ τὰ πολεμικὰ ἐκ τῆς αἰεὶ σὺν αὐτοῖς στρατείας ἀκριβῶς ἤσκητο. οἱ δὲ τοῦτο γνόντες ἐξῆλθον, ὕπατον τὸν τε Τουρκουάτον τὸ τρίτον ἐλόμενοι καὶ τὸν Δέκιον, καὶ ἐμαχέσαντο αὐτοῖς κραταιὰν μάχην, κρῖσιν τὴν ἡμέραν ἐλείψην ἑκάτεροι νομί-15 ζοντες ἀκριβῆ τῆς σφετέρας τύχης τε καὶ τῆς ἀρετῆς. ἔδοξε δὲ περιφανεστέρα ἢ μάχη καὶ διὰ τι συμβεβηκός. τοὺς γὰρ Λατίνους οἱ ὕπατοί καὶ δημοσκέυους καὶ ὁμοφώνους τοῖς Ῥωμαίοις δρωῶντες ἐφοβήθησαν μὴ τῶν στρατιωτῶν τινες σφαλῶσι, τό τε οἰκείον καὶ τὸ πολέμιον μὴ ῥῆστα διαγιγνώσκοντες. καὶ διὰ τοῦτο 20 C προεῖπον σφίσι τὰ τε ἄλλα παρατηρεῖν ἀκριβῶς, καὶ καθ' ἑαυτὸν μηδένα μηδενὶ τῶν ἐναντίων συμβαλεῖν. τοῦτο δὴ τὸ παράγ-

13 ὕπατόν τε ταρκουάτον A.

FOUNTES. Cap. 26. Dionis *Historiae Romanae libri deperditi: fragmentum libri septimi apud grammaticum περὶ συντάξεως in Bekkeri Anecd. p. 133 v. 19; excerpta Vaticana 29 30 34 36 37 38 p. 157 sq., Ursinianum 143.*

quibus appetere illiusque impetum retardare non destitit donec obtruncaretur. Galli se ab alite victos indignati statim Romanos iracunde invaserunt, sed male tractati recesserunt. Valerius ab illo corvi auxilio Corvinus est appellatus.

Deinde orta inter exercitus dissensione ac bello civili imminente seditio compressa est, cum hae leges essent latae, ut neque invitus quisquam ex albo militum deleteretur, neque tribunus centurio fieret; ut consulem utrumque ex plebe creari liceret; ut idem binos eodem tempore magistratus non gereret, nec eundem bis intra decem annos.

26. Post haec Latini socii, quia pube continentibus expeditionibus egregie exercitata abundabant, elati animis defecerunt et Romanis bellum intulerunt, quibus Torquatus tertium et Decius lecti consules obviam profecti sunt, et atrox praelium commissum, utraque acie existimante eo se die et virtutis et fortunae suae illustre specimen edituram. ea pugna eventu quodam facta est celebrior. cum enim Latinos eodem armorum genere eademque lingua qua Romanos consules uti viderent, veriti ne qui militum discrimine hostium et suorum non facile observato errarent, praeter

γέλμα οἱ μὲν ἐτήρησαν, ὁ δὲ τοῦ Τουρκουάτου παῖς, στρατιω-
 μένος ἐν τοῖς ἱππεῦσι, καὶ πεμφθεὶς πρὸς κατασκοπὴν τῶν ἐναν-
 τίων, παρῆιδεν οὐκ ἀδθαδέα ἀλλὰ μέντοι φιλοτιμία. ἐπεὶ γὰρ
 ὁ ἵππαρχος τῶν Λατίνων ἰδὼν αὐτὸν προσιώντα πρὸς μονομαχίαν
 5 πρῶσεκαλίσατο, καὶ μὴ δεξιόμενον ταύτην διὰ τὴν πρόρρησιν, παρώ-
 ξυνεν εἰπὼν "οὐ σὺ μέντοι Τουρκουάτου υἱὸς εἶ; οὐ σεμνύνη τῷ
 στρεπτῷ τοῦ πατρός; ἢ πρὸς μὲν Γαλάτας ἀνδράποους φθόρους
 ἔρωσθε καὶ ἀνδρίζεσθε, τοὺς δὲ δὴ Λατίνους ἡμᾶς φοβεῖ- D
 σθε; τί οὖν ἄρχειν ἡμῶν ἀξιαῖτε; τί δ' ὡς χείροισιν ἡμῶν
 10 ἐπιτάσσετε;" ἔκφρων ἐγένετο ὑπὸ τοῦ θυμοῦ, καὶ τῆς παραγ-
 γέλσεως ἐκὼν ἐπελάθετο, καὶ μονομαχήσας ἐνίκησε, καὶ τὰ σκύλα
 μεγαφρονῶν ἐκόμισε τῷ πατρί. καὶ ὅς ἀθροίσας τὸ στράτευμα
 "γενναῖως μὲν" ἔφη "ὦ παῖ ἐμαχέσω, καὶ διὰ τοῦτό σε στεφά-
 νῶσω· ὅτι δὲ τὸ προσιαχθὲν οὐ παρετήρησας, καίτοι καὶ ὡς
 15 υἱὸς πειθαρχεῖν καὶ ὡς στρατιώτης ἀναγκαζόμενος, διὰ τοῦτό σε
 δικαιώσω, ἵνα καὶ τὸ τῆς ἀριστείας ἄθλον καὶ τὸ τῆς ἀηκουστίας
 τίμημα λήσῃ." ταῦτ' εἰπὼν ἅμα τὸν τε στέφανον τῇ κεφαλῇ
 αὐτοῦ ἐπέθετο καὶ αὐτὴν ἐκείνην ἀπέτεμεν.

Εἶτα ὄναρ ἀμφοῖν τοῖς ὑπάτοις ἐν τῇ αὐτῇ νυκτὶ ὁμοίως P I 363
 20 φανὲν ἔδοξε λέγειν, τῶν ἐναντίων κρατήσῃν, ἂν ὁ ἕτερος τῶν
 ὑπᾶτων ἑαυτὸν ἐπιδήψῃ. μὲθ' ἡμέραν οὖν ἀλλήλοισι τὸ ὄναρ διη-
 γησάμενοι, συνέθεντο θεῖον εἶναι, καὶ πεισθῆναι δεῖν αὐτῷ ὡμο-

1 τοῦ om A. 6 μέντοι] μὲν B. σεμνύνει A. 8 δὴ
 om A. 15 διὰ τοῦτό — 17 τίμημα λήψη ex Dionis libro septimo,
 apud grammaticum περὶ συντάξεως in Immanuelis Bekkeri Anecd.
 p. 133 v. 19. 21 διηγησάμενοι τὸ ὄναρ A.

alia diligenter observanda illud etiam edixerunt, ne quis extra ordinem in
 hostem pugnaret. ei edicto caeteri paruerunt: sed Torquati filius, qui inter
 equites militabat, ad explorandos conatus hostium missus, id non tam ex con-
 tumacia quam ambitione neglexit, nam Latinorum equitum magister eum acce-
 dentem conspicatus ad singulare certamen provocavit, idque illo propter
 patris edictum detrectante dixit "non tu Torquati filius es? non torque
 parentis gloriaris? an contra Gallos homines perditos tantum viri fortes
 estis, nos vero Latinos formidatis? cur ergo nobis imperitare vultis?
 cur ut deterioribus praescribitis?" Manlius vero prae iracundia vix
 mentis compos et paterni edicti ultro oblitus hostem vincit, detractaque
 spolia magno animo parenti affert. is convocato exercitu "fortiter sane"
 inquit, "fili, dimicasti, eaque de causa te corona donabo: sed quia ne-
 que imperium consulare neque maiestatem patriam veritus es, ideo te
 condemno, ut et virtutis fructum percipias et contumaciae poenas des."
 haec dicens simul et coronam capiti eius imposuit et caput amputavit.

Deinde eadem nocte uterque consul in somnis vocem audire sibi
 visus est dicentem superiores fore hostibus si alter consul se devoveret.
 cum diluxisset, uterque alteri somnium narrat: divinum id esse ideoque

λόγησαν. ἠμφισβήτησαν δὲ πρὸς ἀλλήλους, οὐχ ὅς ἂν σωθῆι, ἀλλ' ὅς ἂν μᾶλλον ἑαυτὸν ἐπιδῶ· καὶ παρὰ τοῖς πρώτοις τοῦ στρατοπέδου ἐδικαιολογήσαντο. καὶ τέλος ἤρρεσε σφίσι, τὸν μὲν ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ κέρως, τὸν δὲ ἐπὶ τοῦ λαιοῦ παρατάξασθαι, καὶ ὁπότερον ἂν ἐκείνων ἔλαττωθῆι, τὸν ἐπ' αὐτῷ τεταγμένον ἀποθα-
 W Π 39
 B νεῖν. τοσαύτη δ' ἦν φιλοτιμία αὐτοῖς περὶ τὴν ἐπίδοσιν, ὡς εὐχεσθαι ἕκαστον τῶν ὑπᾶτων ἠττηθῆναι, ἵνα τύχη τῆς ἐπιδόσεως καὶ τῆς ἐνκλείας τῆς ἕξ αὐτῆς. συμβαλόντες δὲ τοῖς Λατίνοις μέχρι μὲν πολλοῦ ἰσοπαλῶς ἠγωνίσαντο, εἶτα τὸ κατὰ τὸν Δέκιον κέρως μικρόν τι τοῖς Λατίνοις ἐνέκλινεν. ὁ γνοὺς ὁ Δέκιος ἑαυ-
 10 τὸν ἐπιδέδωκε· καὶ τὰ ὄπλα ἐκθύς, τὴν ἐσθῆτα ἐνέδου τὴν περιπόρφυρον. καὶ οἱ μὲν οὕτω φασὶν ἐφ' ἵππον ἀναπηδῆσαι αὐτὸν καὶ εἰσελάσαι πρὸς τοὺς πολεμίους καὶ ὑπ' ἐκείνων ἀποθανεῖν, οἱ δὲ ὑπὸ συστρατιῶτου πολιτικοῦ σφαγῆναι. τέως δὲ τελευτήσαν-
 C τος τοῦ Δεκίου τοῖς Ῥωμαίοις ἡ νίκη καθαρῶς συνηγήθη, καὶ 15 οἱ Λατίνοι πάντες ἐτράπησαν, οὐ πάντως δὲ διὰ τὸν θάνατον τοῦ Δεκίου· πῶς γὰρ ἂν τις πιστεύσειεν ἕξ ἑνὸς ἀνδρὸς τοιούσδε τελευτῆς τοσοῦτον πλῆθος ἀνθρώπων τὸ μὲν φθαρῆναι τὸ δὲ σωθῆναι καὶ νικῆσαι περιφανῶς; οἱ μὲν οὖν Λατίνοι οὕτως ἤτηντο, ὃ δὲ γε Τουρκουάτος καὶ τὸν υἱὸν ἀποκτείνας καὶ τοῦ συνάρ-
 20 χοντος τεθνηκότος ἐώρτασεν ὁμῶς τὰ ἐπιπέμια.

Εἶτε' αὖθις αὐτοὺς τε τοὺς Λατίνοὺς ἐπαναστάνας κατεπολέμησαν, καὶ ἕτερα ἕθνη μάχαις ὑπέταξαν, ποτὲ μὲν ὑπᾶτοις

1 ante ἠμφισβήτησαν A add καί.
 om AC. 17 πῶς γὰρ — 19 περιφανῶς Dionis excerptum Vaticanum 29.

11 τὰ om B.

16 δὲ

obtemperandum consentiunt. de eo tantum controversia est, non uter maneat incolumis, sed uter se devoveat. causa apud exercitus principes disceptata tandem convenit, alterum in dextro alterum in sinistro cornu statuendum esse, et utrum prius inclinarit, eius duci oppetendam esse mortem. tantaque fuit eius decoris cupiditas, ut uterque se succumbere optaret, ut et devotionis et gloriae consecuturam compos redderetur. exercitibus congressis pugna diu anceps fuit: deinde cornu Decii Latinis nonnihil cessit. quo ille cognito se devovit, atque armis positis togam praetextam induit. itaque eum nonnulli in equum insiluisse et in medios hostes invectum occubuisse, alii a commilitone immolatum esse ferunt. Decio defuncto victoriam Romani haud dubiam sunt adepti, Latinis omnibus in fugam versis: non utique ob Decii mortem. quis enim credat tali unius viri interitu tantam multitudinem hinc caesam illinc conservatam et illustri potitam esse victoria? Latinis ita superatis Torquatus, quamvis et filio occiso et collega mortuo, tamen triumphum duxit.

Deinde populus Romanus Latinos rebellantes devicit, et alias gentes nunc per consules nunc per dictatores armis subegit. quorum e

κεχηρημένοι ποτὲ δὲ δικτάτορον. ὧν εἷς ἦν καὶ Λούκιος Παπεί- D
ριος ὃ καὶ Κούρσορ ὀνομαζόμενος διὰ τε τὴν ἕξιν (ἦν γὰρ δημο-
μικώτατος) καὶ διὰ τὴν ἄσκησιν τὴν τοῦ δρόμου. μετὰ δὲ ταῦτα
δικτάτωρ ὁ Παπείριος ἐπὶ τοὺς Σαυνίτας ἐξεπέμφθη μετὰ Φαβίου
5 Ρούλλου ἰππάρχου, καὶ ἤτησας αὐτοὺς ἠνάγκασεν ἐπὶ συνθή-
καις συμβῆναι αἷς ἐκεῖνος ἐβούλετο. ἀποθεμένου δὲ τὴν ἡγεμο-
νίαν αὐτοῦ ἐπαύσατο αὐθις. ὑπὸ δὲ Κορνηλίου Αὔλου δικτά-
τορος καὶ πάλιν πολεμηθέντες καὶ ἤτηθέντες διεκηρυκέσαντο
πρὸς τοὺς ἐν τῇ Ῥώμῃ, τοὺς αἰχμαλώτους τε δσοὺς εἶχον πέμψαν-
10 τες αὐτοῖς, καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ πολέμου Ῥουτούλῳ ἀνδρὶ δυνατῷ
παρ' αὐτοῖς ἐπιγράφοντες· οὗ τὰ ὄσα, ἐπεὶ φθάσας ἐκεῖνος διε-
χειρίσατο ἑαυτὸν, διέτριψαν. οὗ μὲντοι καὶ ἔτυχον τῆς εἰρήνης
ὡς ἄπιστοι, ἀλλ' ἄσπονδον σφίσι ἐψηφίσαντο πόλεμον, καίτοι P I 364
τοὺς αἰχμαλώτους λυβόντες. ὑπεραυχέσαντες οὖν οἱ Ῥωμαῖοι
15 καὶ αὐτοβοεῖ πάντας αὐτοὺς αἰρήσειν ἐλπίσαντες δεινῷ παθήματι
περιέπεσον. ὑπερδείσαντες γὰρ οἱ Σαυνῖται καὶ ἐν συμφορᾷ
ποιούμενοι τὸ μὴ σπείσασθαι, καὶ ὡς ἀπεγνωσμένοι μαχόμενοι,
καὶ λοχέσαντες ἐν τινὶ χώρᾳ κοιλοτέρᾳ καὶ στενῇ, τὸ τε στρατό-
πεδον εἶλον καὶ τοὺς Ῥωμαίους ἐζώγρησαν πανούδι καὶ πάντας
20 ὑπήγαγον ὑπὸ τὸν ζυγὸν (τί δ' ἦν τὸ τοῦ ζυγοῦ, ἤδη μοι ἄνωθι
ποῦ ἰσθόρηται), οὐδένα μὲντοι ἀπέκτειναν, ἀλλὰ τὰ τε ὄπλα καὶ

2 κούρσων B. 3 τὴν ante τοῦ om A. 4 Σαυνίτας] sic
libri mss ubique: PW Σαυνίτας et mox Σαυνίται, Σάμνιον etc.
8 ἤτηθέντες — 14 αἰχμαλώτους λαβόντες Dionis excerptum Ur-
sinianum 143. 10 Ῥουτούλῳ B: quem Livius Brutulum Papirium
appellat, Dionis eelogarius Παπίριον vel Πάπιον. 13 ἄσπον-
δοι A. 14 ὑπεραυχέσαντες — 20 τὸν ζυγὸν Dionis excerptum
Vaticanum 34. 15 αὐτοβοεῖ] Dionis exc. αὐτομαχεῖ. 16 συμ-
φοραῖς A. 20 ἄνωθι ποῦ] pag. 65 v. 8.

numero fuit L. Papirius, Cursoris cognomentum a celeritate pedum cur-
rendique studio adeptus. qui dictator cum Fabio Rufo equitum magistro
contra Samnites missus, eos devictos in sua verba pacem facere coegit.
sed cum magistratu abiisset, rursus illi se commoverunt. et ab Aulo
Cornelio dictatore rursus debellati legatos de pace Romam miserunt,
captivis quos habebant omnibus redditis, causaque belli in Rutulum vi-
rum apud se potantem translata: culus ossa, quoniam sibi consciscere
necem maturarat, disiecerunt. eis Romani ut foedifragis pacem non de-
derunt, sed, quanquam captivis receptis, bellum irreconciliabile inferen-
dum decreverunt. ac dum elati successibus se illos omnes primo impetu
capturos sperant, in magnam cladem inciderunt. nam Samnites perter-
riti et anxii ob negatam pacem ex desperatione in pugnam ruebant,
et collocatis in angusta valle insidiis castra ceperunt, totamque Ro-
manum exercitum sub iugum miserunt (quae res cuiusmodi fuerit, supra
expressimus): neminem tamen occiderunt, sed armis equis caeterisque

Zonaras Annales II.

τοὺς ἵππους καὶ τὰ ἄλλα ὅσα εἶχον πλὴν ἐνὸς ἡμετίου ἀφείλοντο, καὶ γυμνοὺς σφᾶς ἀφῆκαν ἐπὶ συνθήκαις τοῦ τῆν χώραν αὐτῶν
 B ἐκλιπεῖν καὶ συμμάχους σφίσι ἀπὸ τῆς Ἰσθμίας εἶναι. Ἰνα δὲ τὰ τῆς ὁμολογίας καὶ παρὰ τῆς γερονσίας βεβαιωθῶσι, τῶν ἱππέων ἐξακοσίους εἰς ὁμηρεῖαν κατέσχον. 5

Οἱ δ' ἕπατοι Σπούριος τε Ποστράμιος καὶ Τιβέριος Καλουῖνος μετὰ τῆς στρατιᾶς εὐθὺς ἀνεχώρησαν, καὶ νυκτὸς αὐτοὶ τε καὶ τῶν ἄλλων οἱ ἀξιολογώτατοι εἰς τὴν Ῥώμην εἰσῆλθοσαν, οἱ δὲ λοιποὶ στρατιῶται κατὰ τοὺς ἀγροὺς ἐσκαδάσθησαν. οἱ δ' ἐν τῇ πόλει τὰ πεπραγμένα μαθόντες οὐτε ἠσθῆναι τῇ τῶν στρα-10 τιωτῶν σωτηρίᾳ οὐτ' ἀχθεσθῆναι ἠδύνατο. πρὸς μὲν γὰρ τὸ δεινὸν ὑπερήλθον, καὶ ὅτι παρὰ τῶν Σαννιτῶν τοιαῦτα πεπόν- C θησαι, μείζον σφίσι τὸ ἄλγος ἐγένετο· λογιζόμενοι δὲ ὡς εἰ πάντας ἀπολέσθαι συνέβη, καὶ περὶ πάντα ἂν ἐκινδύνευσαν, ἐπὶ τῇ σφῶν ἤδοντο σωτηρίᾳ. ἐπικρύπτοντες δὲ τέως τὸ ἠδεσθαι, πένθος 15 ἐπεποιήκεισαν, καὶ οὐδὲν ἐν τῷ καθεστηκότι τρόπῳ ἐπραξαν, οὐτ' αὐτίκα οὐθ' ὕστερον, ἕως ἀντεπεκράτησαν· τοὺς δ' ὑπάτους μὲν W II 40 παραντίκα ἔπαυσαν, ἐτέροις δ' ἀνθελεόμενοι βουλήν ἐποιήσαντο. καὶ ἐδόκει μὲν σφίσι μὴ δέξασθαι τὴν σύμβασιν, ἐπεὶ δὲ ἀδύνατον ἦν τοῦτο δεῦσαι μὴ οὐχὶ πρὸς τοὺς πρῶξαντας αὐτὴν τρέ- 20 ψαντας τὴν αἰτίαν, ὥκνον μὲν τῶν ὑπᾶτων κατασηφλοσάσθαι καὶ τῶν ἄλλων οἱ μετ' αὐτῶν ὡς ἀρχάς τινας ἀρχοντες τὰς σπον-

2 τοῦ A, τοῦ τε PW.

7 ἀνεχώρησαν AC, ἀνεχώρισαν PW.

9 οἱ δ' ἐν τῇ — 15 σωτηρία Dionis excerptum Vaticanum 36.

12 ἀπερήλθον] hinc corrigendus Dio, exc. Vatic. 36, ubi ὄπερ ἤλθον. 14 πάντα ABC, πάντων PW. 15 ἠδονται B. 17 ἀντεπεκράτησαν B. 18 παραντίκα] παρὰ χεῖμα A, παραχεῖμα B.

omnibus, una veste duntaxat relicta, ademptis dimisere nudos, ea condicione ut agro illorum excederent et aequo inre societatem colerent. quae pacta ut etiam senatus auctoritate rata essent, 600 equites obsoles retinuerunt.

Consules vero Spurius Postumius et Tiberius Calvinus cum exercitu statim recesserunt; nocturne et ipsi et praecipui e caeteris Romam sunt ingressi, reliqui in agris dispersi. qui in urbe erant clade cognita neque militum salute delectati sunt neque dolere potuerunt. nam ut adversum casum dolentissime tulerunt, praesertim a Samnitibus illatum, sic cum reputarent, si omnes periissent, se in extremo discrimine futuros, salute illorum sunt gavisi. sed gaudio interim dissimulato nihil more solito administrarunt, nec in praesentia neque post, donec victoriam recuperarunt. consulibus magistratus statim abrogatus est, aliisque lectis deliberatum de pactis rescindendis. quod quia fieri non poterat nisi crimine in auctores illorum translato, inviti faciebant ut consules et caeteros magistratus qui cum iis fuerant condemnarent; neque commit-

δὰς ἐποιήσαντο, ἔκρινον δὲ καὶ ἀφαιῖναι, ἵνα μὴ ἐφ' ἑαυτοῦς τὸ D
 παρασπῶνδλημα περιστήσωσιν. αὐτοῖς οὖν ἐκείνοις τοῖς ὑπάτοις
 ἐπεκοινῶσαντο, καὶ πρώτῳ γε τῷ Ποστούμῳ τὴν ψῆφον ἐπήγα-
 γον, ὅπως αὐτὸς καὶ ἑαυτοῦ γνώμην ἀποφῆνται, ἀσχύνη τοῦ
 6 μὴ πάντας ἀδοξίας ἀναπληρῶσαι. ὁ δὲ παρελθὼν εἰς τὸ μέσον
 ἔφη μὴ δεῖν κυρωθῆναι τὰ ὑπ' αὐτῶν πεπραγμένα παρὰ τῆς
 γερουσίας καὶ τοῦ δήμου· μηδὲ γὰρ αὐτοὺς ἐκουσίως προῖξαι
 αὐτὰ ἀλλ' ἀνάγκῃ συνεχομένους, ἦν αὐτοῖς ἐπήγαγον οἱ πολέμιοι
 οὐκ ἔξ ἀρετῆς ἀλλ' ἐκ δόλου καὶ ἔξ ἐνέδρας. οἱ γοῦν ἀπατήσαντες
 10 εἰ ἀντηπατήθησαν οὐκ ἂν δύναιτο δικαίως ἐγκαλεῖν τοῖς ἀντα-
 πατήσασιν. ταῦτα τοίνυν εἰπόντος καὶ τοιαῦτα πολλά, ἐν ἀμυχα- P I 365
 νίᾳ ἢ γερουσία ἐγένετο· τοῦ δὲ Ποστούμου καὶ τοῦ Καλοῦντου
 εἰς ἑαυτοὺς τὴν αἰτίαν ἀναδεχομένων, ἐψηφίσθη μήτε κυρωθῆναι
 τὰ ὠμολογημένα, ἐκείνους τε ἐκδοθῆναι.

15 Ἀπήχθησαν οὖν καὶ ἄμφω οἱ ἕκαστοι, καὶ οἱ λοιποὶ ἄρχον-
 τες οἱ ἐπὶ τοῖς δοκοῖς παρουσιάσαντες, εἰς τὸ Σαῦνιον. οὐ μὲν-
 τοι αὐτοὺς οἱ Σαυνῖται ἐδέξαντο, ἀλλὰ τοὺς ἀλόντας ἀπήτουν
 ἄπαντας, καὶ τοὺς θεοὺς ἐπεβοῶντο καὶ ἐπεθείλαζον, καὶ τέλος
 τοὺς ἐκδοθέντας ἀντέπεμψαν. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι ἐκείνους μὲν ἀσμέ- B
 20 νως ἀπέλαβον, τοῖς δὲ Σαυνῖταις ὀργῇ τὴν μάχην ἐπήγαγον. καὶ
 κρατήσαντες τὰ ὅμοια σφίσι ἐποίησαν, καὶ ὑπὸ τὸν ζυγὸν αὐτοῦς

2 παραστήσωσιν A. 5 ἀναπληρῶσαι AB. 6 πεπραγμένα] κρωθῆναι A. 10 ἐγκαλεῖν A. 12 καλοῦνον C. 13 τῆς αἰτίας om C. 16 τοῖς add AB. οὐ μὲντοι — 19 ἀντέπεμψαν Dionis excerptum Vaticanum 37. 17 ἀλόντας] ἄλλους A. 18 ἐπεθείλαζον] sic corrigendum quod apud Dionem suppletum legitur ἐπανόμαζον, fragm. Vatic. 37. 19 οἱ δὲ Ῥωμαῖοι — p. 100 v. 1 δράσαντες Dionis excerptum Vaticanum 38.

tendum putabant ut iis absolutis crimen violati foederis in semetipsis redundare paterentur. re igitur cum ipsis consulibus communicata primum Postumium sententiam dicere iusserunt, ut ipse contra sese pronuntiaret ex verecundia ne omnes dedecoris implerentur. is in medium progressus negavit probanda esse a senatu populoque quae ne ipsi quidem sua sponte sed ab hostibus non virtute sed dolo atque insidiis coacti egissent. qui igitur dolum priores usurparint, si si dolo vicissim circumventi fuerint, non habere quod querantur. haec et huius generis plura cum dixisset, a senatu animi dubio quid agendum esset, cum Postumius et Calvinus omnem culpam in semetipsos transtulissent, decretum est pactis rescissis illos dedendos esse.

Consules igitur ambo caeterique magistratus qui pacificationi adfuerant Samnium abducti sunt. Samnites autem captivos omnes receptos, deos testati, dediticios receperunt. quibus Romani cupide receptis incaunde cum Samnitibus pugnarunt, adeptique victoriam eodem plane modo eos tractarant, itidemque sub iugum missos nulla alia illata

ἀνθυπήγαγον, καὶ ἀφῆκαν, μηδὲν ἄλλο κακὸν δρᾶσαντες. καὶ τοὺς σφετέρους ἱππεῖς, οὓς ὡς ὁμήρους κατέχον οἱ Σαννίται, ἀπαθεῖς ἐχομίσαντο.

LIBER OCTAVUS.

1. Μετὰ δὲ χρόνους πλείονας αὖθις τοῖς Σαννίταις πολεμοῦντες οἱ Ῥωμαῖοι, Γάτου Ἰουνίου ἡγουμένου αὐτῶν, συμ-5 φορᾶ περιέπεσον. πορθοῦντος γὰρ τοῦ Ἰουνίου τὴν χώραν αὐτῶν, εἰς τὰς ὕλας τὰς Ἀόρνους τὰ προσόντα οἱ Σαννίται ἀνεκομίσαντο, C οὕτω καλουμένας ὑπὸ τοῦ μηδ' ὄρνις εἰσπέτεσθαι εἰς αὐτὰς τῆ τῶν δένδρων πυκνότητι. ἐκεῖ δὲ ὄντες, ποιμνιά τινα ποιμένων ἢ φρουρῶν ἄνευ προκαθιστάντες καὶ ψευδαντομύλους ὑποπέμπον-10 τες, ὡς ἐφ' ἐτοίμην λείαν αὐτοὺς ὑπηγάγοντο. εἰσω δὲ γενομέ- νους τῆς ὕλης περιέσχον τε σφᾶς καὶ οὐ πρότερον ἐπαύσαντο κτείνοντες πρὶν τέλειον ἐκκαμεῖν. καὶ ἄλλοτε δὲ πολλάκις τοῖς Ῥωμαίοις πολεμήσαντες οἱ Σαννίται καὶ ἡττηθέντες οὐκ ἐφησύ-15 χασαν, ἀλλὰ καὶ συμμάχους ἄλλους τε προσλαβόμενοι καὶ Γαλά- τας, ὡς καὶ πρὸς τὴν Ῥώμην αὐτὴν ἐλάσαντες ἡτοιμάζοντο. D οἱ Ῥωμαῖοι μαθόντες ἐς θέος κατέστησαν, καὶ σημείων πολλῶν αὐτοὺς ἐναγόντων ἐς τοῦτο. ἐν γὰρ τῷ Καπιτωλίῳ ἐκ τοῦ βωμοῦ

13 κτείνοντες A, ἐκτείνοντες C, κτείναντες PW. 16 ἐλάσαντας A.
18 ἐς τοῦτο αὐτοὺς ἐναγόντων AB. ἐς ABC, εἰς PW.

FONTES. Cap. 1. *Dionis Historiae Romanae libri desperditi: excerpta Vaticana* 40 41 p. 165 sq., *Peirescianum* 36.

iniuria dimiserunt, receptis absque noxa equitibus suis, quos illi pacis obsides retinuerant.

1. Pluribus annis post Romani iterum cum Samnitibus Gaio Iunio duce congressi cladem acceperunt. nam cum is agros eorum vastaret, Samnites res suas in silvas Avernas, ipsis avibus propter densitatem inaccessas, contulerunt; atque inde gregibus sine pastoribus et praesidiis emissis, et transfugis subornatis, hostes tanquam ad paratam praedam pellexerunt. sed cum in silvam penetrassent, non prius eos circumventos caedere destiterunt quam plane viribus destituti essent. sed et alias saepe Samnites cum Romanis congressi, quamvis victi, non quieverant, sed cum aliis tum Gallis sociis adscitis ita se pararunt quasi ipsam urbem oppugnaturi essent. quo Romani cognito territi sunt, etiam prodigiis multis admoniti. nam ex Iovis Capitolini ara tribus die-

τοῦ Διὸς αἶμα τρισὶν ἡμέραις, μὲν δὲ μέλι καὶ ἐν ἐτέρῃ γάλα
 θρυλλεῖται ἀναδοθῆναι, εἰ τῶ ταῦτα πιστά· καὶ ἐν τῇ ἀγορῇ
 Νίκης τι ἄγαλμα χάλκεον ἰδρυμένον ἐπὶ βάθρου λιθίνου αὐτο-
 μάτως εὐρέθη κάτω ἑστῶς ἐπὶ γῆς· ἐτύγγανε δὲ ἐκεῖ ἀποβλέπον
 5 ὄθεν οἱ Γαλάται ἤθη ἐπήσαν. ταῦτ' οὖν καὶ ἄλλως ἐξεφόβει
 τὸν δῆμον, πλεον δ' ὑπὸ τῶν μάντεων κεκριμένα ἀπαίσια. Μάνιος
 δὲ τις Τυρσηνὸς τὸ γένος ἐθάρσυνεν αὐτούς, εἰπὼν τὴν τε Νίκην,
 εἰ καὶ κατέβη, ἀλλ' εἰς τὸ πρόσθεν προχωρήσασαν καὶ βεβαιοῦτε-
 ρον ἐπὶ τῆς γῆς ἰδρυθεῖσαν τὸ κράτος σφίσι προδηλοῦν τοῦ πολέ-
 10 μου· καὶ τούτου καὶ θυσίας πολλὰς γενήσεσθαι τοῖς θεοῖς· τοὺς P I 366
 γὰρ βωμοὺς, καὶ μάλιστα τοὺς ἐν τῷ Καπιτωλίῳ, ἐν ᾧ τὰ νικη-
 τήρια θύουσιν, ἐν ταῖς εὐπραγίαις αὐτῶν ἀλλ' οὐκ ἐν ταῖς συμ-
 φοραῖς κατ' ἔθος αἰμάττεισθαι. ἐκ μὲν οὖν τούτων ἀγαθὸν τι W II 41
 σφᾶς ἔπεισε προσδοκᾶν, ἐκ δὲ τοῦ μέλιτος νόσον, ὅτι αὐτοῦ οἱ
 15 κάμνοντες δέονται, καὶ ἐκ τοῦ γάλακτος λιμὸν· ἐς γὰρ τοσαύτην
 σιτοδείαν ἀφίξεισθαι ὥστε καὶ τὴν αὐτόφρυτον τὴν τε αὐτόνομον
 ζητῆσαι τροφήν.

Ὁ μὲν οὖν Μάνιος οὕτω τὰ τῶν σημείων ἡρμήνευσε, καὶ
 ἐπὶ τῶν πραγμάτων δ' ἐσῦστερον τῆς αὐτοῦ μαντείας ἐκβάσης,
 20 σοφίας ἐκομίσαστο δόξαν καὶ προγνώσεως· ὁ δὲ Οδολούμνιος τοῖς B
 Σαννίταις πολεμῆν ἐκελεύσθη, τοῖς δὲ Γαλάταις καὶ τοῖς ἄλλοις

1 αἶμα τρισὶν ἡμέραις codices mss (nisi forte C om αἶμα), τρισὶν
 ἡμέραις μὲν αἶμα PW ex correctura margini C recens adscripta.
 5 Ταῦθ' PW. 8 προχωρήσασαν BC, προσχωρήσασαν PW.
 10 καὶ AB, κᾶν W, κᾶν P. 14 ἐπειθε AB. 15 καὶ ἐκ]
 ἐκ δὲ A. γάλατος A. 18 Ὁ μὲν οὖν — 20 προγνώσεως
 Dionis excerptum Vaticanum 40.

bus sanguis, uno mel, alio lac emanasse fertur (si haec credere fas
 est); et in foro Victoriae simulacrum aereum, in solo marmoreo positam,
 repertum est ultro humi stans, vultu eo converso unde Galli adventa-
 bant. quae cum per se terrent populum, terror is ab aruspibus
 dira canentibus augebatur. sed Manius quidam Tyrrenus genere eos
 confirmavit. Victoriam enim, quamvis descenderit, tamen cum progressa
 sit et firmius in terra defixa, prosperos ipsis successus portendere.
 quod autem sanguis ex ara Iovis Capitolini emanarit, indicio esse, mul-
 tas victimas diis immortalibus immolatum iri: aras enim, praesertim Ca-
 pitolinas, in quibus triumphantes sacrificare soleant, rebus secundis po-
 tius quam adversis cruentari solere. ex his igitur eos laeta expectare
 iubebat. melle autem morbum, quod aegrotantibus eo sit opus, lacte
 famem portendi aiebat: ad tantam enim penuriam redactam iri, ut eum
 victum quaesituri essent, qui sponte proveniat citra humanam operam.

Manius prodigia sic interpretatus, cum ipse eventus praedictio-
 nem postea comprobasset, sapientiae ac praescientiae gloriam est ad-
 eptus: Volumnii ad bellum Samniticum ire iussus. contra Gallos eo-

τοῖς μετ' αὐτῶν ἀντικαταστῆναι ἔπαυτο αἰρεθέντες ἐπέμφθησαν δ' τε Ῥούλλος ὁ Φάβιος ὁ Μάξιμος καὶ ὁ Λέκιος ὁ Πούπλιος. οἱ πρὸς τὴν Τυρρηνίδα σπουδῆ ἀφικόμενοι, καὶ τὸ τοῦ Ἀππίου στρατόπεδον ἰδόντες διπλῶ σταυρώματι καταχυρωμένον, τοὺς σταυροὺς ἀνέσπασάν τε καὶ διεφύρθησαν, ἐν τοῖς ὅπλοις κοιτῆσαι δὲ τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας τοὺς στρατιώτας διδάσκοντες. προσέβαλον οὖν τοῖς πελεμοῖς· κἄν τούτῳ λύκος ἔλαφον διάκων εἰς τὸ μεταλχμιον εἰσπεσὼν αὐτὸς μὲν πρὸς τοὺς Ῥωμαίους ὀρηήσας C διεξῆλθε καὶ αὐτοὺς ἐπεθάρσυνε, προσήκειν αὐτὸν νομίζοντας ἑαυτοῖς ὡς λυκαίνης θρησαμένης τὸν Ῥωμύλον καθάπερ ἰστέρη-10 ται· ἢ δ' ἔλαφος ἐς τοὺς ἑτέρους χωρήσασα κατεκόπη, καὶ τὸν τε φόβον αὐτοῖς καὶ τὴν συντυχίαν τοῦ πάθους κατέλειπε. συμπεσόντων οὖν τῶν στρατευμάτων ὁ μὲν Μάξιμος ῥῶον τοὺς κατ' αὐτὸν ἐνίκησεν, ἤτητο δέ γε ὁ Λέκιος. ἐνθάρμηθεις δὲ τὴν ἐπίδοσιν τοῦ πατρὸς, ἦν διὰ τὸ ἐνύπνιον ἐποίησατο, ἑαυτὸν ὁμοίως 15 ἐπέδωκε, μὴ τι περὶ τῆς πράξεως κοινοσάμενος. ἄρτι δὲ ἔσφακτο, καὶ οἱ συντεταγμένοι αὐτῷ τὸ μὲν κείνου αἰδοῦ ὡς δι' αὐτοὺς θανόντος ἔθλοντο, τὸ δὲ καὶ ἐλπίδι τοῦ πάντως ἐκ τούτου κρατήσῃν, τῆς τε φυγῆς ἐπέσχον καὶ τοῖς διακώουσι σφᾶς D γενναίως ἀντικατέστησαν. κἄν τούτῳ καὶ ὁ Μάξιμος κατὰ νότον 20 τε αὐτοῖς προσέπεισε καὶ παμπόλλους ἐφόνευσεν· οἱ δὲ περιλειφθέντες ἀποδιδράσκοντες διεφύρθησαν. Μάξιμος δὲ Φάβιος

2 "Ῥούλλος] ita infra Ῥούλλον Μάξιμον. sic etiam tres mss Regil et Colberteus" DUCANGIUS. ρούλος A, ρούλος W. 9 ἀπεθάρσυνε A. 11 ἐς] πρὸς A. 17 δι' αὐτοῦ C. 18 ἔθλοντο B. 22 "διεφύρθησαν] sic etiam tres mss: alter apud Wolfium (C) διεσπάρθησαν" DUCANGIUS.

rumque foederatos designati consules Rullus Fabius Maximus et P. Decius. qui cum celeriter in Tyrrheniam venissent, et Appii castra duplici vallo munita vidissent, vallis revulsis et disiectis milites spem salutis in armis habere docuerunt. interim vero dum contra hostes pergunt, lupus cervam persequens inter utramque aciem delatus iuxta Romanos evasit, eosque confirmavit, existimantes id faustum sibi omen esse ob Romulum a lupa nutritum, quemadmodum est expositum. cervam vero cum ad hostes fugisset, telis confecta et timorem eis et eiusdem cladis eventum reliquit. congressis exercitibus Maximus in suo cornu facile vicit, Decius succubuit. verum facti paterni recordatus, ad quod ille somnio impulsus fuerat, suum et ipse caput eodem modo devovit, consilio cum nemine communicato. ipso caeso milites partium eius verecundia, qui ultro mortem pro ipsis oppetiisset, partim certa spe victoriae ex eo facto concepta, fugere desierunt et persequentibus fortiter restiterunt. interim Maximus quoque a tergo hostes aggressus multos

τὸν μὲν τοῦ Δελίου τεκρὸν κατέκτανσε σὸν τοῖς σκύλοις, τοῖς δὲ εὐρήνης δεηθεῖσι σπονδὰς ἐποιήσατο.

- Τῷ δ' ἐξῆς ἔτει αὖθις τοῖς Σαυνίταις ἐπολέμησεν Ἀτίλιος Ῥηγοσλος. καὶ μέχρι μὲν τινας ἰσορροπῶς ἐμάχοντο· εἶτα κρατηθεῖσάντων τῶν Σαυνιτῶν αὖθις οἱ Ῥωμαῖοι ἀντεπεκράτησαν, καὶ ἐλόντες αὐτοὺς ὑπήγαγον ἐπὶ τὸν ζυγόν, καὶ οὕτως ἀφῆκαν. Σαυνίται δὲ ἐπὶ τοῖς γεγενησὶν ἀγανακτήσαντες πρὸς ἀπόνοιαν ὤρμησαν, ὡς ἢ κρατήσοντες ἢ παντελοῦς ἀπολούμενοι, θάνατον ἀπειλήσαντες τῶ οἴκοι μενοῦντι. καὶ οἱ μὲν ἐς τὴν Καμπανίαν P I 367
- 10 ἐπέβαλον, οἱ δ' ἕπατο ἔρημον ὃν στρατιωτῶν τὰ Σαυνίων ἐπόρθον καὶ πόλεις εἶλον τινάς. ὄθεν οἱ Σαυνίται τὴν Καμπανίαν λαβόντες εἰς τὴν οἰκίαν ἠκέχθησαν, καὶ τῷ ἐνὶ τῶν ὑπάντων συμβέξαντες ἔκ τινας ἤτηντο στρατηγήματος, καὶ φεύγοντες δεινῶς ἔπαισαν, καὶ τὸ στρατόπεδον ἀπέβαλον, πρὸς δὲ καὶ τὸ πόλισμα
- 15 φ' ἐπεβοήθουν. ὁ δὲ ἕπατος τὰ τε ἐπιπέκτια ἔπεμψε καὶ τὰ ἀθροισθέντα ἐκ τῶν λαφύρων ἐδημοσίωσεν. ὁ δ' ἕτερος ἕπατος κατὰ τῶν Τυρρητῶν στρατεύσας, καὶ καταστήσας αὐτοὺς δι' ἄλλου, σῆτόν τε καὶ χορήματα παρ' αὐτῶν εἰσπράξας, τὰ μὲν τοῖς στρατιώταις διέδωκε, τὰ δ' εἰσήνεγκεν εἰς τοὺς θησαυρούς.
- 20 Συμβεβηκότας δὲ λοιμοῦ ἰσχυροῦ, οἱ Σαυνίται καὶ Φαλλεοὶ καταφρονήσαντες τῶν Ῥωμαίων διὰ τε τὴν νόσον καὶ διτι

3 ἀτίλιος A cum codice Colbert. et uno e Regii Ducangii: duo Regii ἀτίλιος. ἀτίλιος BCW, Ἀτίλιος P. infra Ἀτίλιος Ῥηγοσλος. 7 Σαυνίται δὲ — 9 οἰκοι μενοῦντι Dionis excerptum Vaticanum 41. 12 ἀπήχθησαν C. 13 φεύγοντες A. 15 φ'] δ' A. 16 ἐδημοσίωσεν ABC, ἐδημοσίωσεν PW. 19 διέδωκε B. 20 λιμοῦ A.

occidit: reliqui in fuga perierunt. Decii cadaver Fabius Maximus una cum spoliis cremavit; potentibus pacem dedit.

Sequente anno Atilius Regulus denuo cum Samnitibus pugnavit, aliquamdiu aequo Marte: deinde victi Romani Samnites vicissim superatos et sub iugum missos dimiserunt. quam ignominiam iniquis ferentes animis extrema experiri decreverunt, aut victuri aut perituri, mortem comminati si quis mansisset domi. cum igitur in Campaniam irruerent, consules Samnium militibus vacuum vastarunt et oppida aliquot ceperunt. Samnites Campania relicta domum reducti, et cum altero consule congressi atque arte quadam superati, graviter in fuga impegerunt, et castris et oppido, cui suppetias veniebant, amissis. consul triumphavit et quicquid ex praeda redegerat in aerarium intulit. alter vero consul, qui cum Tyrrhenis pugnabat, cum eos brevi tempore compeccisset, frumentum et pecuniam eis imperatam partim militibus distribuit partim in aerarium intulit.

Cum autem urbs gravi pestilentia laboraret, Samnites et Falisci Romanis cum ob morbum tum propter consules non ex virtute creatos,

τοὺς ὑπάτους οὐ κατ' ἀρετὴν ἤρηντο, ὡς μὴ πολέμων ὄντων, παρεκίνησαν. μαθόντες οὖν τοῦθ' οἱ Ῥωμαῖοι, Ἰουλίῳ μὲν Βρούτῳ τὸν Καρούλιον, Κέντιῳ δὲ Φαβίῳ τὸν πατέρα τὸν Ῥούλλον τὸν Μάξιμον ὑποστρατήγους ἢ πρεσβευτὰς συνῆξεμψαν. ὁ μὲν οὖν Βρούτος Φαλλοσκὸς ἐνίκησε καὶ τὰ τούτων καὶ 5
 W II 42 τὰ τῶν ἄλλων Τυρρηγῶν ἐληΐζετο, Φάβιος δὲ τῆς Ῥώμης πρὸ
 C τοῦ πατρὸς ἐξελάσας, καὶ τοὺς Σαυνίτας ληΐζεσθαι τὴν Καμπανίδα πρῶθόμενος, ἠπέλεγτο. προσκόποις τέ τισιν αὐτῶν ἐντυχῶν, καὶ ταχέως ἀποχωροῦντας σφᾶς θεασάμενος, πάντας τε πολεμίου ἐκεῖ τυγχάνειν ἐνόμισε καὶ φεύγειν ἐπίστευσε· κάκ τούτου 10
 σπεύσας αὐτοῖς συμβαλεῖν πρὸ τοῦ τὸν πατέρα αὐτοῦ ἀφικέσθαι, ἴν' αὐτοῦ τὸ κατόρθωμα ἀλλὰ μὴ ἐκείνου δοκῆ, προεχώρησεν ἀσυντάκτως. καὶ περιπεσῶν ἀθρόοις τοῖς πρλεμίοις πανσουλὶ ἂν διεφθάρη, εἰ μὴ νῦξ ἐγένετο. πολλοὶ δ' οὖν καὶ μετὰ ταῦτα τετθήκασιν, μήτ' ἰατροῦ μήτ' ἐπιτηδέου τινοῦ παρόντος, διὰ τὸ 15
 πολλὰ πρὸ τῶν σκευοφόρων αὐτοὺς ἐπειχθῆναι ὡς αὐτίκα νική-
 D σοντας· καὶ πάντως ἂν καὶ ἀπώλοντο τῆς ὑστεραίας, εἰ μὴ οἱ Σαυνίται τὸν πατέρα αὐτοῦ ἐγγὺς εἶναι νομίσαντες ἔδεισαν τε καὶ ἀνεχώρησαν.

Πυθόμενοι δὲ ταῦθ' οἱ ἐν τῷ ἄστει δεινῶς ἠγανάκτησαν, 20
 καὶ μεταπεμψάμενοι τὸν ὑπατον εὐθύνην ἤθελον. ὁ δὲ γέρον ὁ τούτου πατὴρ καταριθμύσας τὰ τε οἰκεία καὶ τὰ τῶν προγόνων ἀνδραγαθήματα, καὶ ὑποσχόμενος μηδὲν αὐτῶν πράξειν ἀνάξιον

4 ἡοῦλον A. 10 τυγχάνειν ἐκεῖ A. 17 τῆς ὑστεραίας ἀπώλοντο AB. 20 Πυθόμενοι δὲ — p. 105 v. 10 τῷ παιδί προσήπτει Dionis excerptum Peirescianum 36. 23 αὐτὸν A.

ut pacatis temporibus fieri solet, spretis in motu fuerunt. quo cognito Carvilius Iunio Bruto, Quinto Fabio patrem Rullum Maximum legatos decreverunt. ac Brutus Faliscos vicit, eorumque et caeterorum Tyrrenorum agros populatus est. sed Fabius, quod Samnites Campaniam infestare audiebat, propere ante patrem Roma profectus, cum aliquot eorum speculatores maturare abitum videret, omnes ibi hostes esse ratus ac fugere, ante patris adventum manus conserere properans, ut suum esset decus, nullo ordine processit; et in confertos hostes delapsus cum exercitu caesus esset, nisi nox supervenisset. multi etiam post praehum perierunt, neque medicum neque quicquam valetudini curandae aptum habentes, quod impedimentis longe anteverterant, spe victoriae statim adipiscendae: ac nisi patrem eius in propinquo esse rati Samnites metu recessissent, omnino postridie quoque eos occidissent.

Quae cum in urbem nuntiata essent, magna indignatione orta, et consuli revocato die dicta, pater eius senex, tum suis tum maiorum suorum rebus praeclare gestis commemoratis, filium nihil illis indignum

τὸν υἱὸν, καὶ τὴν τούτου νεότητα πρὸς τὸ ἀτύχημα προβαλόμενος, τῆς ὀργῆς αὐτοῦς αὐτίκα παρέλυσε. καὶ οἱ συννεξελθῶν μάχη τοὺς Σαυνίτας ἐνίκησε καὶ τὸ στρατόπεδον αὐτῶν εἴλε τὴν τε χώραν ἐβόρθησε καὶ λείαν πολλὴν ἤλασε· καὶ τὰ μὲν αὐτῆς 5 ἐδημοσίωσε τὰ δὲ τοῖς στρατιώταις κατένειμε. διὰ τοι ταῦτα οἱ P I 368 Ῥωμαῖοι ἐκεινὸν τε ἐμεγάλυνον, καὶ τὸν υἱὸν καὶ εἰς τὸ ἔπειτα ἀντὶ ὑπάτου ἄρξαι ἐκέλευσαν, ὑποστρατήγῳ καὶ τότε τῷ πατρὶ χρώμενον. καὶ ὃς πάντα μὲν αὐτὸς διώκει καὶ δι᾿ ἡγε μὴδὲν τοῦ γήρωος φειδόμενος, οὐ μέντοι καὶ ἔνδηλος ἦν δι' ἑαυτοῦ τὰ πρῶ-

10 γματὰ πράττειν, ἀλλὰ τὴν δόξαν τῶν ἔργων τῷ παιδὶ προσῆπτε.

2. Μετὰ δὲ ταῦτα δημάρχων τινῶν χρεῶν ἀποκοπήν εἰσηγησαμένων, ἐπεὶ μὴ καὶ παρὰ τῶν δανειστῶν αὐτῆ ἐδίδοτο, ἔστασιασε τὸ πλῆθος· καὶ οὐ πρότερον τὰ τῆς στάσεως κατηνύσθη, ἕως πολέμοι τῇ πόλει ἐπήλθοσαν. ἤρξαν δὲ τῶν πολέμων 15 οἱ Ταραντῖνοι, Τυρρηνοὶ καὶ Γαλάτας καὶ Σαυνίτας καὶ ἄλλους B προσεταιρισάμενοι πλείονας. ἀλλὰ τοὺς μὲν ἄλλους οἱ Ῥωμαῖοι συμβαλλόντες διαφόροις μάχαις ἐνίκησαν καὶ ὑπάτοις ἄλλοτε ἄλλοις· οἱ δὲ Ταραντῖνοι, καίτοι αὐτοὶ τὸν πόλεμον παρασκευάσαντες, ὁμῶς οὐπω πρὸς μάχην ἀντικατέστησαν φανερώς. ναυαγ-

8 ὃς BCW Dionis exc., ὡς P. αὐτὸς] αὐτῶ Dionis exc.
 10 προσάπτων C. 11 δημάρχων — 13 το πλῆθος Dionis excerptum Vaticanum 42. 14 πόλεμοι ABC. 15 Τυρρηνοὶ — 16 πλείονας Dionis excerptum Ursinianum 144. 16 τοὺς μὲν ἄλλους] huc pertinere videtur Dionis excerptum Vaticanum 43.
 18 οἱ δὲ Ταραντῖνοι — 19 ἀντικατέστησαν φανερώς Dionis excerptum Vaticanum 44. 19 ναυαγοῦντος — p. 106 v. 15 ἀποπλύνητε Dionis excerptum Ursinianum 145.

FONTES. Cap. 2. Dionis Historiae Romanae libri deperdit: excerpta Vaticana 42 44 45 46 p. 166 sq., Ursiniana 144 145, Peirescianum 39: fragmentum libri noni apud grammaticum περί συντάξεως in Imm. Bekkeri Anecd. p. 158 v. 25.

facturum pollicitus, acceptamque cladem aetati imputans, ira populi mitigata cum eo profectus Samnites victos castris exiit, agros vastavit, et praedam, quae magna erat, partim in aerarium rettulit, partim militibus distribuit. ea de causa cum ipsi Fabio honos est habitus, tum filio permissum ut etiam deinceps pro consule imperaret, tum quoque patre legato utens. qui nihil senectuti suae parcens ipse administravit omnia, sed dissimulante, ut a filio acta esse viderentur.

2. Post haec cum tribuni plebis legem de novis tabulis rogarent, cui creditores intercesserunt, orta seditio non conquievit prius quam hostes urbem invaserunt. belli eius principium a Tarentinis ortum est, qui se Tyrrenibus Gallis Samnitibus et pluribus aliis coniunxerunt. at Romani caeteros per alios atque alios consules devicerunt: Tarentini autem, quamvis belli auctores, tamen aperte in aciem nondum descende-

χοῦντος δὲ Λουκίου Οὐαλλερίου, καὶ τριήρεσι προσορμίσει βουληθέντος ἐς Τάραντα, ἐπεὶ ἀπῆγε ὄπη σὺν αὐταῖς ἀπεστάλῃ, φίλιον τὴν χώραν ἡγούμενος, οἱ Ταραντῖνοι κατ' αὐτῶν ὑποπήσαντες τὸν Οὐαλλέριον πλεῖν ἐκ τοῦ συνειδότες ὧν ἔδραν, μετ' ὀργῆς ἀντανήχθησαν, καὶ προσπεσόντες αὐτῷ μηδὲν πολέμιον ἔλλισαντι, κατέδυσαν ἐκείνον τε καὶ ἄλλους πολλούς· καὶ τοὺς C ἄλλοντας τοὺς μὲν καθείρξαν τοὺς δὲ καὶ ἀπέκτειναν. πυθόμενοι δὲ ταῦθ' οἱ Ῥωμαῖοι ἠγανάκτησαν μὲν, πρέσβεις δ' ὁμῶς ἀπέστειλαν ἐπεγκαλοῦντες αὐτοῖς καὶ δίκας ἀπαιτοῦντες. οἱ δὲ οὐ μόνον αὐτοῖς οὐδὲν ἐπιεικὲς ἀπεκρίθησαν, ἀλλὰ καὶ ἐτώθαζον, 10 ὥς καὶ τὴν ἐσθῆτα τοῦ Λουκίου Ποστούμιου τοῦ προέχοντος κηλιδῶσαι τῶν πρέσβειων. Θορόβου δὲ ἐπὶ τούτῳ γενομένου, καὶ τῶν Ταραντῖνων ἐπικαγαχθέντων, ὁ Ποστούμιος "γελᾶτε" ἔφη, "γελᾶτε ἕως ἕξεσιν ὑμῖν· κλαυσεῖσθε γὰρ ἐπὶ μακρότατον ὅταν τὴν ἐσθῆτα ταύτην τῷ αἵματι ὑμῶν ἀποκλύνητε." 15

Ἐπακλιθόντων οὖν τῶν πρέσβειων οἱ Ῥωμαῖοι τὰ πραχθέντα D μαθόντες ἤλγησαν, καὶ στρατεύσαι ἐπὶ τοὺς Ταραντῖνους Λούκιον Αἰμίλιον τὸν ὑπαιτον ἐψηφίσαντο. ὃς εἰς Τάραντα προσχωρήσας λόγους αὐτοῖς ἐπιτηδέους ἔπεμψε, καμῖζον ἐπὶ τισὶ μετροῖς εἰρήνην αἰρήσεσθαι. οἱ δὲ ταῖς γνώμαις ἀλλήλοις ἠγαντιώθησαν· 20

1 Λοῦκιος Οὐαλλέριος ναυαρχῶν τε Ῥωμαίοις καὶ σταλείς ποι ὄπ' αὐτῶν Dio libro nono apud grammaticum περὶ συντάξεως in Imm. Bekkeri Anecd. p. 158 v. 25. προσορμήσει A. 2 ὄπη ABCW, ὄτι P. 8 δὲ om C. 11 ὥς καὶ τὴν — 15 ἀποκλύνητε Dionis excerptum Vaticanum 45. 12 "κηλιδῶσαι] ita alter e Regii et Colbertens: duo alii Regii κῆδος δάσαι" DUCANGIUS. Dionis exc. ἐκηλιδῶσα. 14 μακρότερον A. 18 "Αἰμίλιον] sic tres mss: alter codex apud Wolfium Μανίλιον habuit" DUCANGIUS. nihil e Wolfii codicibus BC enotatum: sed p. 107 v. 5 margini C recens adscriptum Μανίλιος. 19 εἰρήνην ἐπὶ τισὶ μετροῖς AB.

rant. caeterum L. Valerium classis praefectum, dum ibat quo missus erat, Tarenti appulsurum (eam enim urbem populi Romani amicam esse putabat), ex conscientia facinorum suorum contra se esse missum suspicati, iracunde impetu facto, nihil hostile metuentem cum multis aliis demerserunt: captos partim in carcerem coniecerunt, partim occiderunt. quo Romani audito, etsi graviter eam iniuriam ferebant, tamen per legatos cum eis expostularunt: quibus non modo nihil aequi responsum est, sed etiam contumelia facta, L. Postumii legatorum principis veste sordibus inquinata. eam ob rem tumultu orto, ac Tarentinis cachinantiibus, Postumius "ridete" inquit, "ridete dum vobis licet: nam longissimo tempore plorabitis, cum vestem hanc sanguine vestro eluetis."

Eam contumeliam iniquis animis Romani ferentes bellum Tarentinum L. Aemilio consuli decreverunt, qui cum eo appulisset, idoneis verbis animos eorum tentavit, aequis condicionibus pacem amplexuros ratus. sed dissensione inter cives orta, senioribus et divitibus pacem

καὶ τῶν μὲν πρεσβυτέρων καὶ εὐπόρων τὴν εὐχρηστὴν σπουδόντων, W II 43
 τῶν δ' ἐν ἡλικίᾳ καὶ ὀλίγα ἢ μηδὲν ἔχόντων πόλεμον αἰρουμένων,
 ἐκράτησαν οἱ νεώτεροι. φοβούμενοι δὲ ὁμοῦ, τὸν Πύρρον τὸν
 Ἡπειρώτην εἰς συμμαχίαν ἐβουλεύσαντο προσκαλέσασθαι, καὶ
 5 πρέσβεις αὐτῷ καὶ δῶρα πεπόμφασιν. Αἰμίλιος δὲ ταῦτα μαθὼν
 τὴν χώραν αὐτῶν ἐλεηλάτει καὶ ἐφθείρεν. οἱ δὲ ἐπεξήλθον μὲν,
 ἀλλ' ἐτράπησαν, ὥστε τοὺς Ῥωμαίους τὴν τε χώραν αὐτῶν ἀδειῶς P I 369
 πορθῆσαι καὶ τινα χειρώσασθαι φρούρια. πολλὴν δὲ τὴν τῶν
 ἰσχυρῶν τοῦ Αἰμίλιου πεπονημένος ἐπιμέλειαν, καὶ τινὰ τῶν
 10 δυνατωτέρων ἐλευθερώσαντος, οἱ Ταραντῖνοι τὴν τε φιλανθρω-
 πίαν αὐτοῦ θαυμάσαντες, καὶ εἰς ἐλπίδας προαχθέντες σκοπῶν,
 ἄγειν τοῖς Ῥωμαίοις ἐπιτήδειον ὄντα εἶλοντο στρατηγὸν αὐτοκρά-
 τορα. ἄρτι δ' οὗτος κεχειροτόνητο, καὶ Κινέας ὑπὸ τοῦ Πύρρου
 προπεμφθεὶς ἐμποδῶν τοῖς πραττομένοις ἐγένετο. ὁ γὰρ Πύρρος
 15 τῆς καλουμένης βασιλευσίων Ἡπειρῶν φύσει τε δεξιότητι καὶ παι-
 δείας ἰσχύϊ καὶ ἐμπειρίᾳ πάντων πρότερον, καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ τὸ
 πλεῖστον τὸ μὲν εὐποίαις τὸ δὲ φόβῳ προσεπειοίητο. οὗτος B
 τοῖσιν τοῖς τῶν Ταραντῖνων πρέσβεσιν ἐντυχῶν, ἔρμαιον τὴν
 συμμαχίαν ἤγησάτο, ἐκ πλείονος τῆς Σικελίας καὶ τῆς Καρχηδό-
 20 νος καὶ τῆς Σαρδουσίας ἐπιόμενος, ὁκνῶν δ' ὁμοῦ αὐτοῦ ἐχθρὰς
 πρὸς Ῥωμαίους προκατάρξασθαι· καὶ βοηθήσειεν μὲν αὐτοῖς
 ἐπηγγελίᾳ, ἵνα δὲ μὴ ὑποπτευθῆι δι' ἄνευ εἰρηται, οὐκ ἔδει

8 τὴν om AB. 9 ἐπιμέλειαν] πρόνοιαν A. 14 ὁ γὰρ Πύρ-
 ρος — 17 προσεπειοίητο Dionis excerptum Peirescianum 39. 16 τῆς
 Ἑλληνικῆς B. 17 οὗτος τοῖσιν — 21 προκατάρξασθαι Dionis ex-
 cerptum Vaticanum 46. 20 ἐχθρὰς πρὸς Ῥωμαίους αὐτοῦ AB.
 22 δὲ om C.

expetentibus, iuuenibus et iis qui vel parum vel nihil habebant bellum
 flagitantibus, juniorum sententia vicit. sed suis diffisi viribus Pyrrhum
 Epirotam ad belli societatem arcessendum duxerunt, legatis et muneribus
 ad eum missis. quo Aemilius cognito agrum populatur et vastat,
 eosque in aciem egressos profligat, ut Romani deinceps impune praedas
 agerent et quaedam castella caperent. cum autem captivos diligenter
 curaret Aemilius et aliquot ex potentioribus dimisisset, Tarentini et
 humanitatem eius admirati et in spem pacis impetrandae erecti Agidem
 Romanis amicum ducem cum summo imperio creaverunt. qui cum vix
 magistratum iniisset, Cineas a Pyrrho praemissus eam rem impediit.
 nam Pyrrhus Epiri rex, tum ingenii dexteritate tum institutionis accu-
 ratione tum usu rerum omnibus praestans, maxima Graeciae parte vel
 beneficiis vel terrore sibi adiuncta, Tarentinorum societatem peroppor-
 tunam sibi fore existimans, cum longo iam tempore Siciliam Carthagi-
 nem et Sardiniam subigere cuperet, et tamen Romanos armis lacessere
 vereretur, legatis auxilia pollicitus est. sed ne ob loca quae diximus.

αὐτίκα ἀνακομισθῆσεσθαι ἔφη, καὶ ἐν ταῖς συνθήκαις προστε-
θῆναι πεποίηκε τὸ μὴ περαιτέρω τῆς χρείας ἐν τῇ Ἰταλίᾳ παρ'
αὐτῶν κατασχεθῆναι. συνθήμενος δὲ ταῦτα, τοὺς μὲν πλείους
C τῶν πρέσβειων ὡς τὰ στρατεύματα αὐτῶ συμπαρασκευάσσοντας ἐν
ὄμηρεια κατέσχευε, ὄλιγους δ' ἐξ αὐτῶν καὶ τὸν Κιννέαν προέπεμψε 5
σὺν στρατῶ. ἐλθόντων δ' αὐτῶν οἱ Ταραντῖνοι θαρσύναντες
τῶν τε καταλλαγῶν τῶν πρὸς Ῥωμαίους ἀπέσχοντο, καὶ τὸν Ἄγιν
παύσαντες τῆς στρατηγίας ἕνα τῶν πρέσβειων χειροτόνησαν στρα-
τηγόν. μετ' οὐ πολὺ δὲ Μίλων ὑπὸ τοῦ Πύρρου σὺν δυνάμει
πεμφθεὶς τήν τε ἀκρόπολιν αὐτῶν ἐς τὴν ἐκείνου ὑποδοχὴν κατεί- 10
λῆφει καὶ τὴν τοῦ τείχους φρουρὰν ὑφ' ἑαυτὸν ἐποιήσατο. καὶ
οἱ Ταραντῖνοι ἐπὶ ταῦτοις ἔχαιρον, ὡς μήτε φρουρεῖν μήτ' ἄλλο
τι ἐπίπονον ὑπομένειν ἀναγκαζόμενοι, καὶ αὐτοῖς τροφὰς ἐχορή-
γουν καὶ τῶ Πύρρῳ χρήματα ἐπιμπον.

D Ὁ σὺν Αἰμίλιος τέως μὲν κατὰ χώραν ἕμενεν, ἐπεὶ δὲ τοὺς 15
τε Πυρρῆλους ἦκοντας ἔγνω, καὶ διὰ τὸν χειμῶνα προσκαρτερεῖν
οὐχ οἷός τε ἦν, ἐς Ἀπουλίαν ὤρμησεν. οἱ δὲ Ταραντῖνοι ἐν τινι
στενοπέτρῳ χωρίῳ, δι' οὗ διελθεῖν ἀνάγκη εἶχε, λοχίσαντες,
ἄπορον αὐτῶ τὴν πορείαν ἐποιοῦν τοξεύμασιν ἀκοντίσμασι τε καὶ
σφενδονήμασιν. ὁ δὲ τοὺς ἀχμαλώτους σφῶν, οὓς ἐπήγετο, 20
προήγαγε. φοβηθέντες δ' οἱ Ταραντῖνοι μὴ τοὺς σφετέρους
ἀντὶ τῶν Ῥωμαίων ἀπολέσωσιν, ἐπαύσαντο.

4 συμπαρασκευάσσοντας ABCW, συμπαρασκευάζοντας P. 5 κιν-
νεία B. προέπεμψε τῶ στρατῶ legendum existimat Niebuhrus
Historiae Romanae T. 3 p. 523 adnot. 775. 7 τε om A.
16 προσκαρτερεῖν om C. 21 δὲ B.

suspectus esset, se statim rediturum esse domum dixit, et in foederibus
excepit ne diutius quam opus esset ab eis in Italia detineretur. haec
pactus maiorem legatorum partem, ut in colligendo milite operam nava-
turos, obsidum vice retinuit: paucos et Cineam cum exercitu praemisit.
quorum adventu confirmati Tarentini pacificatione repudiata imperium
Agidi abrogatum uni ex legatis detulerunt. non multo post Milonem
cum exercitu ad arcem in adventum suum occupandam et moenia custo-
dienda misit Pyrrhus. gratum id Tarentinis fuit, quod neque in prae-
sidiis esse neque quicquam laboris capere cogentur. itaque militi
cibaria praebuerunt, Pyrrho pecuniam miserunt.

Aemilius, qui ad id tempus in castris se tenuerat, Pyrrhi militum
adventu cognito, cum per hiemem oppugnare urbem non posset, in Apu-
liam abire statuit. sed cum Tarentini angustis quibusdam faucibus oc-
cupatis, per quas transire necesse habebat, iter ei sagittis iaculis et
fundis interclusissent, captivos eorum praemisit. illi vero veriti ne suos
pro Romanis conficerent, destiterunt.

Ὁ δὲ Πύρρος οὐδὲ τὸ ἕαρ ἀναμείνας ἀπῆι, στρατεύματά τε
 πολλὰ καὶ ἔκκριτον ἐπαγόμενος καὶ ἑλέφαντας εἴκοσι, ζῶα μῆπω
 πρότερον τοῖς ἐν τῇ Ἰταλίᾳ ὀφθέντα· ὄθεν ἐξεπλήσσοντο καὶ
 ἐθαύμαζον. χειμῶνι δὲ περιπεσὼν τὸ Ἴόνιον περαιούμενος πολ- P I 370
 5 λὸς ἀπώλεσε τοῦ στρατεύματος, οἱ δὲ λοιποὶ τῷ κλύδωνι ἐκε-
 δάσθησαν. μόλις δ' οὖν πεζεύσας ἦλθεν εἰς Τάραντα. καὶ
 αὐτίκα τοὺς μὲν ἀκμάζοντας τοῖς ἑαυτοῦ στρατιώταις συνέταξεν,
 ὅπως μὴ καθ' ἑαυτοὺς λελοχισμένοι νεωτερίσωσι, καὶ τὸ θῆτρον
 ἔκλεισε, τάχα διὰ τὸν πόλεμον, ὅπως μὴ ἐς αὐτὸ συνερχόμενοι
 10 νεοχμώσωσι τι, ἀπέπειε δ' αὐτοῖς καὶ πρὸς συμπόσια καὶ κώμους
 ἀθροῖσθαι, καὶ τοὺς νεωτέρους ἐν τοῖς ὅπλοις ἀσκεῖσθαι ἐκέ-
 λυεν ἢ δημερεύειν κατὰ τὴν ἀγοράν. ὡς δὲ τινες ἀχθόμενοι W II 44
 τούτοις ὑπεχώρησαν, φρουροὺς ἐκ τῶν οἰκείων κατέστησεν, ὥστε
 μηδένα ἐξεῖναι τῆς πόλεως. οἱ δὲ τούτοις τε καὶ τῇ χορηγίᾳ τῶν B
 15 τροφῶν βαρυνόμενοι, καὶ τοὺς δορυφόρους εἰς τὰς οἰκίας αὐτῶν
 ἀναγκαζόμενοι δέχεσθαι, μετεγίνωσκον, δεσπότην καὶ οὐχὶ συμ-
 μάχου τοῦ Πύρρου πειρώμενοι. ὁ δὲ διὰ ταῦτα μὴ πρὸς τοὺς
 Ῥωμαίους ἀποκλίνωσι φοβηθεῖς, τῶν τὰ πολιτικὰ δυναμένων
 πρῶτα τε καὶ προστατῆν τοῦ ὀμίλου τοὺς μὲν εἰς τὴν Ἠπειρὸν
 20 πρὸς τὸν νῆδον ἐπὶ τισὶ προφάσειν ἐπέμπε, τοὺς δὲ καὶ ἀφανῶς
 διώλλυεν. Ἀρίσταρχον δὲ τινα ἐν τοῖς ἀρίστοις τῶν Ταραντίνων
 ἐξεταζόμενον καὶ εἰπεῖν πιθανώτατον προσηταιρίσατο, ἵν' ὕπο-

I οὐδὲ τὸ ἕαρ ἀναμείνας] Dionis exc. Vatic. 46 extr. 10 νεο-
 χμώσωσι τι, additis ab alia manu καὶ μετακοσμήσασιν ἢ μετακινή-
 σωσι, A. 15 post δορυφόρους PW add αὐτῶν, om AB.
 22 πιθανώτερον C, πιθανότατον PW.

At Pyrrhus, vere non exspectato, cum magno lectissimoque exer-
 citu et viginti elephantis, quae animalia non prius in Italia conspecta
 stuporem et admirationem hominibus attulerunt, dum Ionium traiecit,
 tempestate orta, multis amissis, caeteris dissipatis, pedestri itinere Ta-
 rentum aegre pervenit. ac pubem statim suis militibus inseruit, ne se-
 orsim instructi belli tempore novis rebus studerent. eademque forsitān
 de causa theatrum clausit, et conviviorum comissionumque coetibus
 interdictis adolescentes aut in armis exerceri aut per totos dies in foro
 agere iussit. quarum rerum molestia quibusdam se subducentibus, suos
 portis praefecit, qui neminem exire paterentur. his igitur rebus et
 commeatus suppeditatione et satellitum in aedes receptione oneratos
 sera paenitentia Tarentinos invasit, quod non socium sed dominum ac-
 civissent. Pyrrhus vero, ne ad Romanos his de causis inclinarent veri-
 tus, rei publicae gerendae tractandoque populo idoneos partim per cau-
 sas aliquas in Epirum ad filium misit, partim clam sustulit. Aristarchum
 vero summum apud illos virum et eloquentia praestantem sibi concilia-

πος τῷ δήμῳ ὡς τὰ τοῦ Πύρρου φρονῶν γένηται· ὡς δ' ἔτι
 C πιστεῦον ἐκείνῳ τὸ πλῆθος ἰώρα, ἐπιμειν αὐτὸν εἰς τὴν Ἑπειρον.
 καὶ δε ἀντιπεῦν μὴ θαρρῶν ἐξέπλευσε μὲν, ἐς δὲ τὴν Ῥώμην
 ἀφίκετο.

Καὶ τοιαῦτα μὲν ὁ Πύρρος τοῖς Ταραντίνους ἐποίησεν· (3) δ
 οἱ δ' ἐν τῇ Ῥώμῃ μαθόντες τὸν Πύρρον ἐλθόντα εἰς Τάραντα
 κατέδεισαν, τῷ τε ἐκπεπολεμῶσθαι τὰ ἐν τῇ Ἰταλίᾳ αὐτοῖς καὶ
 τῷ θρυλλεῖσθαι ἐκῆνον εὐπάλειμόν τε τυγχάνειν καὶ δύναμιν ἔχειν
 ἀναταγώνιστον. στρατιώτας τε οὖν κατέλεγον καὶ χρήματα
 ἠθροίζον φρουρούς τε ἐς τὰς συμμαχίδας πόλεις διεκτεμπον ἵνα 10
 μὴ καὶ ἐκείναι ἀποστῶσι, καὶ τινες προαισθημένοι νεωτεριοῦντας,
 τοὺς πρώτους αὐτῶν ἐκόλασαν. καὶ τινες τῶν Πραινεστινηῶν ἐς
 D τὴν Ῥώμην ἀχθέντες περὶ δειλὴν ὄριαν εἰς τοὺς Θησαυρούς ἐπὶ
 φυλακῇ ἐνεβλήθησαν, καὶ τινες αὐτοῖς ἐκ τούτου χρησιμὸς ἐκπε-
 πλήρωτο· ἐχρήσθη γὰρ αὐτοῖς ποτε ὅτι τοὺς τῶν Ῥωμαίων 15
 καθέξουσιν Θησαυρούς. καὶ ὁ μὲν χρησιμὸς εἰς τοῦτο ἀπέβη,
 ἐκείνοι δὲ γε ἀπώλοντο.

Οὐαλλέριον δὲ Λαουίνιον ἐπὶ τὸν Πύρρον καὶ τοὺς Ταραν-
 τίνους καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς σὺν αὐτοῖς ἀπεστάλμασι, καὶ τι καὶ
 ἐν τῷ ἄστει τοῦ στρατεύματος κατέσχον. ὁ γοῦν Λαουίνιος εὐθὺς 20
 ἐξεστράτευσεν, ἵνα πορρωτάτω τὸν πόλεμον τῆς οἰκίας ποιήσεται·

8 δε AC, ὡς PW. δὲ om C. 6 οἱ δ' ἐν τῇ Ῥώμῃ —
 9 ἀναταγώνιστον Dionis excerptum Vaticanum 47. 7 κατέδει-
 σαν post Τάραντα B, ante μαθόντες PW. 10 συμμαχίαις C.
 17 δὲ γε ABCW, δὲ καὶ P. 18 Λαουίνιον] Laevinum. cf. Nie-
 buhrii Hist. Rom. 3 p. 555. 21 ποιήσεται A.

FOUNT. Cop. 3. Dionis Historiae Romanae libri deperditi :
 excerpta Vaticana 47 48 49 p. 170 sq.

vit, ut ob suam familiaritatem populo suspectus esset. sed cum ei nihilominus fidem esse cerneret, in Epirum ire iussit. qui cum refragari non auderet, se illo navigaturum simulans Romam est profectus.

Quae cum Tarenti agerentur, (3) Romani Pyrrhi adventu minime laeti, tum quod Italiam infestam haberent, tum quod illum bellicosum et invictis manitum esse copiis fama ferebat, delectibus habitis coactaque pecunia sociis civitatibus praesidia imposuerunt, ne illae quoque deficerent; et quas novis rebus studere velle praesenserant, earum principes multarunt. Praenestinos autem quosdam, vesperi in urbem adductos, aulario custodiae causa incluserunt: quo factum est ut vetus oraculum quoddam impleretur, quo praedictum fuerat illos Romanum aerarium occupaturos; cuius hic eventus fuit, ut ibi necarentur.

Contra Pyrrhum ac Tarentinos eorumque socios Valerium Laevinum miserunt, parte exercitus in urbe praesidii causa retenta. is statim Roma profectus est, ut bellum quam longissime e patria gereret et

καὶ τὸν Πύρρον καταπλήξεν ἤλπισεν, εἰ αὐτοῖς ἐθέλονται ἐπιοίεν, οὓς ἐκείνος πολιορκεῖν προσεδόκησε. καὶ ἀπιὼν χωρίον τι τῶν P I 371
 Λευκανῶν εἶλεν ἰσχυρόν καὶ ἐπίκαιρον, καὶ δύναμιν τινα ἐν τῇ
 Λευκανίᾳ κατέλειπε, εἰρξουσαν αὐτοὺς τοῦ ἐπαρηξαι τοῖς ἐν-
 5 αὐτοῖς.

Καὶ ὁ Πύρρος μαθὼν πλησιάζοντα τὸν Λαουνίον προεξ-
 ὤρμησε, καὶ στρατοπεδευσάμενος τρέβειν ἤθελε τὸν καιρὸν, ἀνα-
 μένων τοὺς συμμαχήσοντας. καὶ τῷ Λαουνίῳ ἐπέστειλεν ὑπερ-
 ηφάνως, ὡς καταπλήξων αὐτόν· εἶχε δὲ ἡ γραφὴ ὧδε. “Βασιλεὺς
 10 Πύρρος Λαουνίῳ χαίρειν. πυνθάνομαι σε στρατεύμα ἐπὶ Τα-
 ραντίνους ἄγειν. τὸ μὲν οὖν ἀπόπεμψον, αὐτὸς δὲ μετ’ ὀλίγων
 ἦκε πρὸς ἐμέ· δικάσω γὰρ ὑμῖν ἐγὼ εἴ τι ἀλλήλοις ἐγκαλεῖτε, καὶ
 ἄκοντας τὰ δίκαια ποιεῖν ἀναγκάσω.” Λαουνίος δὲ τὰδε τῷ B
 Πύρρῳ ἀντέγραψε. “Πάνυ μοι δοκεῖς ὦ Πύρρε τετυφῶσθαι,
 15 δικαστὴν ἡμῖν ἑαυτὸν καθιστὰς καὶ Ταραντίνους πρὶν δίκην ἡμῖν
 ὑποσχεῖν οὐ καὶ τὴν ἀρχὴν εἰς τὴν Ἰταλίαν ἐπειραυῖσθης. ἦξω τε οὖν
 μετὰ παντὸς τοῦ στρατοῦ, καὶ τὴν προσήκουσαν τιμωρίαν καὶ παρὰ
 Ταραντίνων καὶ παρὰ σοῦ λήψομαι. τί γὰρ δεῖ μοι λήρον καὶ φλυα-
 ρίας, ἔξδν παρὰ τῷ Ἄρει τῷ προπάτορι ἡμῶν κριθῆναι;” τοιαῦτα
 20 ἀντεπιστελλας ἠπέλεγτο, καὶ ἠύλλισατο διὰ μέσον τὸ ρεῦμα τοῦ ἐκεῖ
 ποταμοῦ ποιησάμενος. κατασκόπους τέ τινας συλλαβῶν, δεῖξας
 τὴν δύναμιν αὐτοῖς καὶ ἐπειτὰν πολλαπλασίαν ἄλλην ἔχειν, ἀπέπεμ-

1 ἐπιοίεν] ἐπίδοίεν B corr. 6 τὸν λαουνίον πλησιάζοντα AB.
 7 στρατευσάμενος A. 11 μετόλιγον A. 16 τὴν alterum om A.
 20 ἐπήγετο, corr ἐπέλεγτο, C. ρεῦμα τοῦ om C.

terrorem Pyrrho incuteret, qui ab iis ultro lacesseretur quorum se moe-
 nia oppugnaturum opinabatur. captoque munito et opportuno castello
 praesidium in Lucania reliquit, ne ad hostes se conferret.

Pyrrhus Laevini adventu cognito, eductis in castra copiis tempus
 terere dum auxilia convenissent cupiens, superbas et minaces Laevino
 litteras scripsit in hanc sententiam “rex Pyrrhus Laevino salutem, audio
 te exercitum contra Tarentinos adducere. caeterum eo dimisso ipse
 cum paucis ad me venito: nam si qua inter vos controversia est, ego
 ius vobis dicam, et invito ea quae aequa sunt praestare cogam.” ei
 Laevinus hoc modo respondit “omnino mihi, Pyrrhe, insanire videris, qui
 te inter nos et Tarentinos iudicem constituas, priusquam nobis poenas
 dederis ingressus in Italiam tui. itaque cum toto exercitu veniam et
 de te et Tarentinis poenas sumam. quid enim verbis et nugis mihi
 opus est, cum Marte iudice, auctore nostri generis, causam disceptare
 liceat?” hoc responso dato properat; et flumine interiecto castris posi-
 tis speculatores aliquot comprehendit: quos per castra circumductos, se-
 que alium longe maiorem habere exercitum gloriatus, dimisit. quo facto

- C ψεν. ἐπὶ τούτοις ὁ Πύρρος καταπλαγείς οὐ μάχεσθαι ἤθελεν, ὅτι καὶ τῶν συμμάχων οὐπω τινὲς συνήλθον αὐτῷ, ἐπιλείπειν τε
 W Π 45 τοῖς Ῥωμαίοις τὰ ἐπιτήδεια ἠλπίζεν ἐν πολεμίᾳ διάγουσι. ταῦτα δὲ καὶ ὁ Λαουίνιος λογιζόμενος ἔσπευδε συμμιῆσαι. τῶν δὲ στρατιωτῶν πρὸς τὴν τοῦ Πύρρου φήμην καὶ διὰ τοὺς ἐλέφαντας 5 ἐκπεπληγμένων, συγκαλέσας αὐτοὺς πολλὰ πρὸς θάρσος παρακαλοῦντα ἐδημηγόρησε, καὶ παρεσκευάζετο καὶ ἄκοντι τῷ Πύρρῳ συμμιῆσαι. ὁ δὲ γνώμην μὲν οὐκ εἶχε μάχεσθαι, ὅπως δὲ μὴ δόξῃ τοὺς Ῥωμαίους φοβεῖσθαι, καὶ αὐτὸς τοῖς οἰκείοις διαλεχθεὶς ἐπώτρυνεν εἰς τὸν πόλεμον. Λαουίνιος δὲ τὸν ποταμὸν 10 πειρώμενος κατὰ τὸ στρατόπεδον διαβῆναι ἐκαλύθη. ἐπαναγαγὼν δὲ οὐκ αὐτὸς μὲν κατὰ χώραν μετὰ τοῦ πεζοῦ ἔμεινε, τοὺς δ' ἵππεῖς ὡς ἐπὶ λείαν τάχῃ τινὰ ἔπεμψεν, ἐντειλάμενος πόρρω ποι βαδίσαντας περαιωθῆναι. καὶ οὕτως ἐκείνοι τε κατὰ νότου τοῖς πολεμίοις προσέπεσον ἀπροσδόκητοι, καὶ ὁ Λαουίνιος ταραχθέν- 15 των αὐτῶν τὸν τε ποταμὸν διέβη καὶ τῆς μάχης συνεπελάβετο. φεύγουσιν οὖν τοῖς ἑαυτοῦ ὁ Πύρρος ἐπικουρήσας τρωθέντα τὸν ἵππον ἀπέβαλε, καὶ ἔδοξεν αὐτοῖς τεθνηῆναι. καὶ τούτου τῶν μὲν ἀδυσμησάντων, τῶν δὲ καταφρονησάντων, τὸ ἔργον ἠλλοίωτο. συνεῖς δὲ τοῦτο τὴν μὲν στολὴν ἐκπρεπιστέραν τῶν ἄλλων οὖσαν 20
- P 1 372 ἔδωκε Μεγακλεῖ, κελεύσας ἐνδῦναι αὐτὴν καὶ πανταχόσε περιελαύνειν, ὅπως σώζεσθαι αὐτὸν νομίσαντες οἱ μὲν ἐναντίοι πρὸς δέος οἱ δ' οἰκίῳ πρὸς θάρσος ἀφίκωνται, αὐτὸς δὲ στειλάμενος

1 ἐπὶ] καὶ ἐπὶ A. 4 ἔσπευδε AB, ἔσπευσε PW. ἔσπευδε —
 6 ἐκπεπληγμένων om C. 6 παρακαλοῦντα om B. 10 εἰς
 τὸν πόλεμον om C. 20 τῆν] τοῖς C.

perculus Pyrrhus pugnam detrectavit, tum quod foederati eius nondum convenissent, tum quod Romanos in hostili agro commeatus penuria laboraturos sperabat. eadem Laevinus quoque reputans configere quam primum statuit; et quia milites et Pyrrhi famam et elephantis timebant, convocato exercitu et longa oratione ad confirmandos militum animos habita ita parat ut cum Pyrrho vel invito pugnaturus. qui quamvis a pugna abhorreret, tamen ne Romanos formidare videretur, et ipse milites suos ad pugnam cohortatus, Laevinum flumen iuxta castra transire conantem prohibuit. is igitur cum peditatu ibi se continens, equitibus per speciem praedae petendae ablegatis, mandat ut longe proveci traificent. qui cum ex improviso terga hostium invasissent et ordines turbassent, Laevinus amne superato praelium et ipse init. sed Pyrrhus dum suis fugientibus suppetias venit, equo ex vulnere amisso, periisse putabatur: unde Epirotis animi imminuti sunt, Romanis creverunt, mutata praelii facie. quo rex intellecto vestem insignem dat Megacii induendam, eumque passim circumvehi iubet, ut se vivere arbitrati hostes terrerentur, sui confirmarentur. ipse privati habitu cum toto exercitu,

ιδιωτικῶς συνέμιξεν αὐτοῖς παντὶ τῷ στρατῷ πλὴν ἐλεφάντων, καὶ τοῖς ἀει πονουμένοις ἐπαμύνων πλείστον τοὺς σφετέρους ὠφέλησαι. τὰ μὲν οὖν πρῶτα ἐπὶ πολὺ τῆς ἡμέρας ἰσορροπῶς ἐμάχοντο, ὡς δὲ τὸν Μεγακλέα τις ἀποκτείνουσιν ᾤκηθη τὸν Πύρρον 5 ἀπεκτονέσθαι, καὶ τοῖς ἄλλοις δόκῃσιν τούτου παρήσχεν, οἳ τε Ῥωμαῖοι ἐπερρώσθησαν καὶ οἱ ἐναντιοὶ ἐνέδοσαν. γνοὺς δὲ ὁ Πύρρος τὸ γινόμενον, τὸν πῖλον ἀπέρριψε καὶ γυμνῇ τῇ κεφαλῇ περιήει· καὶ εἰς τοὐναντίον περιέστη ἡ μάχη. ἰδὼν δὲ τοῦτο ὁ Λιουίνιος, καὶ ἰππέας ἔχων ἐνεδρευόντάς που τῆς μάχης ἐκτός, B 10 κατὰ νώτου προσπεισὲν αὐτοὺς τοῖς πολεμίοις ἐκέλευσε. πρὸς τοῦτο δὲ ἀντιστρατηγῶν ὁ Πύρρος τὸ σημεῖον τοῖς ἐλέφασιν ἤρην· ἐνθα ἕκ τε τῆς τῶν θηρίων θέας ἀλλοκότου οὐσης καὶ τῆς βοῆς φρικώδους, καὶ ἕκ τοῦ τῶν ὄπλων πατάγου ὃν οἱ ἐπιβεβηκότες ἐπολοῦν ἐν τοῖς πύργοις φερόμενοι, αὐτοὶ τε οἱ Ῥωμαῖοι 15 ἔξεπλάγησαν, καὶ οἱ σφῶν ἵπποι ἐκταραχθέντες οἱ μὲν ἀποσειόμενοι τοὺς ἀναβάτας οἱ δὲ καὶ φέροντες ἔφευγον. ἀθυμῆσαν οὖν ἕκ τούτων τὸ Ῥωμαϊκὸν ἐτράπετο στράτευμα, καὶ φεύγοντες ἀγερῶντο οἱ μὲν παρὰ τῶν ἐν τοῖς πύργοις ἀνδρῶν τοῖς ἐπὶ τῶν ἐλεφάντων, οἱ δὲ καὶ παρ' αὐτῶν τῶν θηρίων ταῖς προβοσκαῖαι 20 καὶ τοῖς κέραισιν ἢ ὀδοῦσι φθειρόντων πολλοὺς· καὶ τοῖς ποσὶ δὲ οὐ μείους κατηλῶν συμπατουμένους. καὶ οἱ ἰππεῖς δὲ ἐφερόμενοι πολλοὺς ἐφθειρον· οὐδ' ἂν ὑπελείφθη τις, εἰ μὴ ἐλέφας

2 ἐπαμύνων AC, ἀπαμύνων PW. 6 γνοὺς δὲ — 8 ἡ μάχη
 Dionia excerptum Vaticanum 48. 7 γυμνῇ] σεμνῇ C. 9 ἐκτός]
 σπικτός A. 20 ἢ] ἢ καὶ A. 21 οὐ μείους] ὁμοίως, corr
 ὁμοίως, A. κατηλῶν AC, κατηλώφον in Wolfii notis.
 22 ὑπελείφθη τις AB, ὑπελείφθη C, εἰς ὑπελείφθη PW.

elephantis exceptis, in Romanos invehitur, et ubique laborantibus succurrens suos multum iuvat. pugna igitur initio magna diei parte anceps fuit, donec quidam Megacle occiso, se Pyrrhum occidisse ratus, effecit ut hostes idem crederent. tum vero et Romanis aucti sunt animi, et hostes cesserunt. Pyrrhus autem abiecto pileo, nudo capite circumiens, pugnae fortunam mutavit: et cum Laevinus equites, quos extra aciem in insidiis habebat, a tergo in hostes incurrere iussisset, signum elephantis sustulit. ibi ex inusitato belluarum conspectu et horrendo barritu armorumque sonitu, quem qui in turribus ferebantur edebant, tum ipsi Romani perterriti sunt, tum equi perturbati sesores partim executientes partim vehementes fugerunt. itaque abiectis animis in fugam versi partim a viris qui in elephantorum turribus erant occidebantur, partim ab ipsis belluarum manibus et dentibus multi conficiebantur, neque pauciores pedibus illarum proterebantur. multos etiam equites insecuti sustulerunt: neque ullus evasisset, nisi elephante vulnere accepto et

τρωθεις αὐτός τε ἐσφάδαζεν ἐκ τοῦ τρωάματος, καὶ οἱ ἄλλοι πρὸς τὰς ἐκείνου βοὰς ἐταράσσοντο. διὰ τοῦτο γὰρ ὁ Πύρρος ἐπέλαχε τὴν δόξαν, καὶ οὕτως οἱ Ῥωμαῖοι διαβεβηκότες τὸν ποταμὸν εἰς Ἄπουλιν πόλιν τινα ἀπεσώθησαν. πολλοὶ δὲ καὶ τῶν τοῦ Πύρρου στρατιωτῶν καὶ τῶν ἡγεμόνων πεπτώκασι, ὥστε συγχαιρόντων αὐτῷ τῆς νίκης τινῶν “εἰ καὶ αὐδὴς ποτε ὁμοίως” ἔφη “κρα-
 D τήσομεν, ἀπολούμεθα.” τοὺς μὲντοι Ῥωμαίους καὶ νικηθέντας ἐθαύμασεν, εἰπὼν ὅτι “τὴν οἰκουμένην ἂν πῦσαν ἐχειρωσάμην, εἰ Ῥωμαίων ἐβασίλευον.”

“Ο μὲν οὖν Πύρρος ἐπὶ τῇ νικῇ μέγα ἔσχηκεν ὄνομα, καὶ 10 πολλοὶ αὐτῷ προσεχώρησαν, οἱ τε σίμμαχοι ἀφίκοντο πρὸς αὐτόν·
 W II 46 οἷς ὄλγα ἐπιτιμήσας διὰ τὴν μέλλουσαν, τῶν σκύλων μετέδωκεν· (4) οἱ δ’ ἐν τῇ Ῥώμῃ ἤλγησαν ἐπὶ τῇ ἡττῇ, τῷ δέ γε Λαουινίῳ στρατεύματι ἐπέμψαν, καὶ τὸν Τιβέριον ἐκ τῶν Τυρσηνῶν μετεπέμψαντο, καὶ τὴν πόλιν διὰ φυλακῆς ἐποίησαντο, πυνθανόμε- 15 νοι ἐπ’ αὐτὴν τὸν Πύρρον ἐπέτρεσαι. ὁ μὲντοι Λαουίνιος τοὺς οἰκίους τε τραυματίους ἐξακεσάμενος, καὶ τοὺς σκεδασθέντας
 P I 373 συναγαγὼν, ἤδη καὶ τῶν ἐκ Ῥώμης πεμφθέντων ἀφικομένων, τὸν Πύρρον παρεπόμενος ἐλόπει· καὶ τὴν Καπύην μυθῶν ἐλεῖν γλιχόμενον, προκατέλαβε καὶ ἐφύλαξεν. ἀμαρτῶν δ’ ἐκείνης ἐ 20

5 συγχαιρόντων — 9 ἐβασίλευον Dionis excerptum Vaticanum 48. 8 ἐχειρωσάμην om C. 10 Ὁ μὲν οὖν — 12 τῶν σκύλων μετέδωκεν Dionis excerptum Vaticanum 49.

FONTES. Cap. 4. Dionis Historiae Romanae libri deperditi: excerpta Vaticana 50—54 p. 172 sq., Ursinianum 146, et quod ex Florilegio Vaticano A. Maius edidit excerptum 36, Scriptorum veterum novae collectionis vol. 2 p. 538.

ipse perturbatus esset, et barritu suo caeteros turbasset. nam cum ea de causa Pyrrhus a persequendo destitisset, Romani flumine superato in urbem quandam Apuliae pervenerunt. multi etiam ex Pyrrhi militibus et ducibus ceciderunt. quare cum ei quidam victoriam gratularentur, “si deuno” inquit “ita vicerimus, actum de nobis erit.” et Romanos quamvis victos admiratus “si Romanis” ait “imperarem, universum orbem subingarem.”

Ex ea victoria magnum nomen Pyrrhus adeptus est, ac multi se ad eum contulerunt. sociis, cum venissent, ob moram nonnihil castigatis partem manubiarum dedit. (4) qui Romae erant ob acceptam cladem maesti Laevino supplementum miserunt, et Tiberio ex Etruria revocato urbem praesidiis firmarunt: nam Pyrrhum ad eam tendere audierant. Laevinus vero saucis curatis et dispersis recollectis, acceptisque missis ex urbe militibus, Pyrrhum assectando vexavit; et Capuam, cuius illum capiendae esse cupidum audierat, occupatam defendit. eo consilio

Πύρρος ἐπὶ τὴν Νεάπολιν ὤρμησεν. ὡς δ' οὐδὲν οὐδ' ἐν αὐτῇ
 δρᾶσαι ἴσχυσε, σπεύδων τὴν Ῥώμην καταλαβεῖν καὶ διὰ τῆς
 Τυρσηίδος παριῶν ὡς κάκεινους προσλάβοι, ἐπεὶ ἔμαθεν αὐτοῦς
 τε τοῖς Ῥωμαίοις ὁμολογίας πεποιημένους καὶ τὸν Τιβέριον αὐτῶ
 5 ἀντιπροσίδντα τὸν τε Λαουῆνιον ἐφεπόμενον, ἐφοβήθη μὴ ὑπ'
 αὐτῶν πανταχόθεν ἐν χωροῖς ἀγνώστοις ἀποληφθῆ, καὶ περαι-
 τέρω οὐ προεχώρησεν. ὡς δὲ ἀναχωροῦντι καὶ γενομένῳ περὶ B
 Καμπανίαν ὁ Λαουῆνιος ἐπεφάνη, καὶ τὸ στρατεύμα αὐτοῦ πολλῶ
 πλείον τοῦ πρόσθεν ἦν, ὕδρας ἔφη δίκην τὰ στρατόπεδα τῶν
 10 Ῥωμαίων κοπτόμενα ἀνυφύεσθαι. καὶ ἀντιπαρετάξατο μὲν, οὐκ
 ἐμαχέσατο δέ, ὅτι ἐκέλευσεν, ὡς καταπλήξων πρὸ τῆς συμπλοκῆς
 τοὺς Ῥωμαίους, τοὺς ἑαυτοῦ στρατιώτας τὰς ἀσπίδας τοῖς δόρασι
 πλήξαντας ἐκβοῆσαι καὶ τοὺς σιληπιγκτὰς καὶ τοὺς ἐλέφαντας
 15 γῆραι τοὺς τοῦ Πύρρου, οὐκέτι ἤθελῆσε συμμῖξαι, ἀλλ' ὡς
 δουσιερῶν ἐπατήγαγε. καὶ ἀφίκετο ἐς Τάραντα. ἔνθα πρόσβεις C
 τῶν Ῥωμαίων ὑπὲρ τῶν αἰχμαλώτων ἀφίκοντο ἄλλοι τε καὶ ὁ
 Φαβρίκιος. οὗς φιλοτιμῶς ἐξένισε καὶ ἐδεξιώσατο, ἐλπίσας αὐ-
 τοὺς σπέισασθαι καὶ ὁμολογίαν ὡς ἤττημένους ποιήσασθαι. τοῦ
 20 δὲ Φαβρικίου τοὺς ἐυλωκότας ἐν τῇ μάχῃ κομίσασθαι αἰτοῦντος

1 δ' ABCW, om P. 2 τῆς om A. 5 ἐφοβήθη — 6 ἀπο-
 λεφθῆ Dionis excerptum Vaticanum 50. ἐφοβήθη ABC Dionis
 exc., ἐφοβίσθη P, ἐφοβήθη W. 7 προσεχώρησεν A. ὡς δὲ —
 11 ἐμαχέσατο δέ Dionis excerptum Vaticanum 51. 9 ἦν om C.
 16 ἐνθα πρόσβεις — 19 ποιήσασθαι Dionis excerptum Ursinianum
 146. 19 τοῦ δὲ Φαβρικίου — p. 116 v. 4 μεταχειρίζεται Dio-
 nis excerptum Vaticanum 51.

frustratus Pyrrhus Neapolim contendit. qua cum potiri non posset, ad
 Romam occupandam properans et per Etruriam transiens ut eam quo-
 que gentem sibi adiungeret, ubi eos cum Romanis foedus percussisse
 didicit et Tiberium sibi obviam ire, Laevinum a tergo sequi, ne ab eis
 in regione ignota circumveniretur timens ulterius non est progressus.
 ut vero recedenti et Campaniae fines ingresso Laevinus cum exercitu
 longe maiore quam prius habuerat se ostendit, "hydrae instar" inquit
 "Romanorum legiones caesae renascuntur." et aciem instruxit ille qui-
 dem, sed non commisit praelium. nam cum suos milites clipeos hastis
 pulsantes clamorem tollere et classica canere et elephantos barrire iussis-
 set, ut Romanos ante congressum perterrefaceret, illi autem longe ferocius
 reclamassent, ut ipsius milites consternerentur, pugnam inire, sacra in-
 auspicata causatus, noluit. sed Tarentum rediit. ubi Romanorum lega-
 tos pro captivis redimendis missos Fabricium et caeteros honorifice be-
 nigneque excepit, sperans eos pacem petituros et ut victos leges acce-
 pituros. caeteram Fabricio pro captis in bello id pretium offerente quod

ἐπὶ λύτροις τοῖς ἀμφοῖν συναρέσουσι, διηπορήθη ὅτι μὴ καὶ περὶ εἰρήνης πρεσβεύειν ἔφη, καὶ ἴδια μετὰ τῶν φίλων ἐβουλεύετο, ὡς εἰόθει, περὶ τῆς τῶν αἰχμαλώτων ἀποδόσεως καὶ περὶ τοῦ πολέμου καὶ ὅπως τοῦτον μεταχειρίζεται. ὁ μὲν οὖν Μίλων μῆτε τοὺς αἰχμαλώτους ἀποδόσθαι μῆτε σπείσασθαι συνεβούλευεν, ἀλλ' ὅδη τῶν Ῥωμαίων ἠττημένων καὶ τὰ λοιπὰ πολέμῳ προσκατεργάσασθαι, ὁ δὲ Κινέας τοῦναντίον ἅπαν αὐτῷ συνεβούλευε· τούς τε γὰρ αἰχμαλώτους προῖκα ἀποδοῦναι συγγῆμι καὶ πρέσβεις εἰς Ῥώμην καὶ χρήματα πέμψαι τῆς εἰρήνης ἕνεκα καὶ σπονδῶν. οὗ τῆ γνώμῃ καὶ οἱ λοιποὶ συνειδέοντο. οὕτω δὲ φρονῶν καὶ ὁ 10 Πύρρος ἐτύγγανε. καλέσας οὖν τοὺς πρέσβεις "οὔτε πρώην ὦ Ῥωμαῖοι" ἔφη "ἐκὼν ὑμῖν ἐπολέμησα, οὔτε νῦν πολεμήσομαι· φίλος γὰρ ὑμῖν γενέσθαι βιβούλημαι· διὸ καὶ τοὺς αἰχμαλώτους ὑμῖν ἄνευ λύτρων ἀρήμι καὶ σπείσασθαι ἀξιῶ."

Ταῦτα μὲν πᾶσιν εἰρήκει τοῖς πρέσβεσι, καὶ χρήματα σφίσι 15
 P I 374 τὰ μὲν δέδωκε τὰ δὲ ἐπηγγεῖλατο, τῷ δὲ Φαβρικίῳ κατὰ μόνας διαλεχθεὶς "φίλος" εἶπεν "ἠδέως καὶ πᾶσιν ἂν Ῥωμαίοις γενόμεν, μάλιστα δὲ σοί· ὁρῶ γάρ σε ἀγαθὸν ἄνδρα, καὶ τὴν εἰρήνην συμπράξαι μοι ἀξιῶ." ταῦτα λέγων καὶ δῶρα αὐτῷ πολλὰ εἶδον. ὁ δὲ "ἐπαινῶ σε" εἶπεν "ὦ Πύρρε, ὅτι τῆς εἰρήνης 20

1 τοῖς] τοῖν C. ὅτι AC Dionis exc., ὅτε PW. 4 μεταχειρίζεται BCW, μεταχειρίζεται A, μεταχειρίζεται P. 5 ἀλλ' — ἢ συνεβούλευε om B. 10 οὗ τῆ γνώμῃ — 14 σπείσασθαι ἀξιῶ Dionis excerptum Vaticanum 52. 12 πολεμήσομαι A. 15 Ταῦτα μὲν — 19 συμπράξαι μοι ἀξιῶ Dionis excerptum Vaticanum 53. 18 σοί] σοῦ C. 20 ὁ δὲ — p. 117 v, 11 ἀφ' ἑαυτοῦ Dionis excerptum Vaticanum 54.

utrinque convenisset, quia pacis nullam mentionem fecerat, animi dubius seorsim, ut solebat, cum amicis de reddendis captivis deque bello administrando deliberavit. Milone autem suadente ut neque captivos redderet neque pacem faceret, sed Romanis iam victis etiam reliquias belli persequeretur, Cineas plane contrarium censuit: nam et captivos gratis esse reddendos, et legatos atque pecuniam Romam mittendos, pacis et foederis impetrandi causa. cuius sententiae et caeteri et ipse Pyrrhus assensi, legatis arcessitis "neque prius" inquit, "Romani, mea sponte vobis bellum intuli, neque nunc inferam: amicus enim vester esse cupio. itaque captivos gratis vobis reddo, et ut pacem mecum faciatis peto."

Haec cum legatis omnibus dixisset, et pecuniam partim dedisset partim promisisset, cum Fabricio seorsim hoc modo egit. "cum omnium Romanorum amicitiam expeto, tum vero tuam, quem virum bonum esse video, et ut pacem mihi conficias peto." haec cum diceret, munera quoque multa ei obtulit. at ille "pacis" inquit "studium in te, Pyrrhe,

ἐπιθυμῆις, καί σοι αὐτήν, ἄν γε συμφέρη ἡμῖν, καταπαρέξομαι. οὐ γὰρ κατὰ τῆς πατρίδος τι προὔξει με, ἀγαθὸν ὡς γῆς ἄνδρα ὄντα, ἀξιώσεις. ἀλλ' οὐδὲ τούτων ὧν δίδως τι λάβοιμι ἄν. πυνθάνομαι γάρ σου, πότερον ἐλλόγιμόν με ὡς ἀληθῶς νομίζεις 5 ἄνδρα ἢ οὐ; εἰ μὲν γὰρ φαῦλός εἰμι, πῶς με δώρων ἄξιον W Π 47 κρίνεις; εἰ δὲ χρηστός, πῶς με λαβεῖν αὐτὰ κελεύεις; ἴσθι γοῦν B ὡς ἐγὼ καὶ πάνν πολλὰ ἔχω, τοῖς πυροῦσιν ἀρκοῦμενος, καὶ πλειόνων οὐ δέομαι· σὺ δ' εἰ καὶ σφόδρα πλουτεῖς, ἐν πενία μυρία καθέστηκας. οὐ γὰρ ἄν οὔτε τὴν Ἑπειρον οὔτε τὰ ἄλλα 10 ἔχεις καταλιπὼν δεῦρο ἐπεραιώθης, εἴ γε ἐκείνοις ἤρκοῦ καὶ μὴ πλειόνων ὠρέγῃς.”

Τούτων οὕτω λεχθέντων οἱ πρόσβεις τοὺς αἰχμαλώτους λαβόντες ἀπήεσαν. καὶ ὁ Πύρρος τὸν Κιννάειν εἰς τὴν Ῥώμην ἀπέστειλε μετὰ χρυσοῦ πολλοῦ καὶ κόσμου γυναικείου παντοδα- 15 ποῦ, ἵνα εἰ καὶ τινες τῶν ἀνδρῶν ἀντιλοχοῖεν, ἀλλ' αἱ γυναῖκες αὐτῶν τοῖς κόσμοις ἀναπεισθεῖσαι κάκεινους συνδιαφθείρωσιν. ἐλθὼν δὲ πρὸς τὴν πόλιν ὁ Κιννάειος οὐ προσήει τῇ γεροσσίᾳ, ἀλλὰ C διῆγεν ἄλλοτε ἄλλην αἰτίαν σκηπτόμενος. περιφοιτῶν δὲ καὶ τὰς τῶν δυνατῶν οἰκίας, λόγοις τε σφᾶς καὶ δώροις ὑπήγετο· κατ' 20 ἔπειθ' ἄλλοτε πολλοὺς ἠκεῖν ἔπειθ' εἰς τὸ συνέδριον καὶ εἶπεν ὡς “Πύρρος ὁ βασιλεὺς ἀπολογεῖται ὅτι οὐχ ὡς πολεμήσων ὑμῖν ἦκεν ἀλλ' ὡς καυαλλύξων Ταραντίνους αὐτὸν ἰκετεύοντα· ἀμέλει

1 ἐπιθυμῆις ABC, ἐπιθυμῆις PW. γε] σε C. ἡμῖν] αὐτήν A.
 4 πρότερον A Dionis exc. ἐλλόγιμόν με — 6 αὐτὰ κελεύεις
 ex Dione florileg. Vatic. in Scriptorum vet. nov. coll. 2 p. 538 36.
 6 γοῦν om A. 13 κιννάει A. 18 σκεπτόμενος A.

laudo; et pacem, modo ea nobis prosit, tibi conficiam: neque enim postulabis, cum me bonum virum esse dicas, ut aliquid agam contra patriam. sed nihil munerum illorum, quae mihi offers, accipiam. numquid enim me vere bonum virum esse censes, an non? nam si malus sum, cur munera mihi largiris? sin bonus, cur ea me accipere iubes? scito autem me abundare opibus, sorte mea contentum neque plura desiderantem: te vero, etsi ditissimus es, extrema inopia laborare. nam neque Epiro neque caeteris quae habes relictis huc traiecisses, si illis contentus plura non desiderares.”

His dictis legati captivis receptis abierunt: Pyrrhus autem Cineam cum multo auro et ornamentis muliebribus omnis generis Romam misit, ut etsi ex viris aliqui adversarentur, at uxores eorum ornamentis illectae viros etiam corrumperent. Romam profectus Cineas non statim senatum adiit, sed alias aliud causando moratus potentum aedes circumiit, eosque et verbis et muneribus sibi conciliavit. cum iam multos sibi devinxisset, curiam ingressus dixit “Pyrrhus rex se venisse ait, non ut bellum vobiscum gereret, sed ut Tarentinos supplices sibi factos recon-

καὶ τοὺς ἀλόνας ὑμῶν λύτρων ἀφῆκεν ἄτερ, καὶ δυνάμενος πορθῆσαι τὴν χώραν καὶ τῇ πόλει προσβαλεῖν, ἄξιοι τοῖς φίλοις καὶ τοῖς συμμάχοις ὑμῶν ἐγγραφῆναι, πολλὰ μὲν ὠφελήσεσθαι ἀφ' ὑμῶν ἐλπίζων, πλείω δ' ἔτι καὶ μεῖζω εὐεργετήσιν ὑμῶν.

D Ἐπὶ τούτοις οἱ πλείους τῶν βουλευτῶν ἤρεσκοντο διὰ τὰς δῶρα καὶ διὰ τοὺς αἰχμαλώτους· οὐ μέντοι καὶ ἀπεκρίναντο, ἀλλ' ἐσχόπονν ἔτι πλείους ἡμέρας ὅ τι χρὴ προᾶσαι. καὶ πολλὰ μὲν ἐλλέγετο, ἐπεκράτει δ' ὁμῶς σπείσασθαι. μαθὼν δὲ τοῦτο Ἄππιος ὁ τυφλός, ἐκομίσθη ἐπὶ τὸ βουλευτήριον (ὑπὸ γὰρ τοῦ γήρους καὶ τοῦ πάθους οἰκουρῶν ἦν) καὶ εἶπε μὴ συμφέρειν τὰς πρὸς τὸν Πύρρον συμβάσεις τῇ πολιτείᾳ, παρήνεσε δὲ καὶ αὐτίκα τὸν Κιννέαν ἐξελάσαι τῆς πόλεως, καὶ δι' αὐτοῦ δηλώσαι τῷ Πύρρῳ οἶκαδε ἀναχωρήσαντα ἐκείθεν ἐπικηρυκτέσασθαι περὶ **P I 375** εἰρήνης αὐτοῖς ἢ καὶ περὶ ἐτέρου ὄτου δέοιτο. ταῦτα ὁ Ἄππιος συνεβούλευσεν· ἡ δὲ γερούσια οὐκέτι ἐμέλλησεν, ἀλλ' εὐθὺς ὁμοθυμαδὸν ἐψηφίσαντο ἀσθημερὸν τὸν Κιννέαν ἔξω τῶν ὄρων ἐκπέμψαι, καὶ τῷ Πύρρῳ πόλεμον ἀκήρυκτον, ἕως ἂν ἐν τῇ Ἰταλίᾳ διώγῃ, ποιήσασθαι. τοῖς δ' αἰχμαλώτοις ἀτιμίαν τινὰ ἐν ταῖς στρατείαις ἐπέθεισαν, καὶ οὕτε πρὸς τὸν Πύρρον αὐτοῖς ἔτι ἐχρήσαντο οὗτ' ἄλλοσέ ποι ἀθρόοις, ἵνα μὴ τι ὁμοῦ ὄντες νεω- **20** τερίσωσιν, ἀλλ' ἄλλους ἄλλῃ φρουρήσοντας ἐπιμυαν.

2 πορθῆσαι τὴν πόλιν καὶ τῇ χώρᾳ προσβαλεῖν A. 4 εὐεργετήσιν A. 10 γήρας A. 14 ὅταν ABCW, ὅπου P. 16 ἀσθημερῶν A.

ciliaret. praeterea captivos sine pretio vobis restituit; et cum agrum vestrum vastare et urbem oppugnare potuisset, se in numerum amicorum et sociorum vestrorum inscribi petit. iam quamvis sibi vos multum commodaturos credit, plura se tamen et maiora in vos beneficia collaturum existimat."

Haec cum maximae senatorum parti ob largitiones et captivos redditos placerent, tamen nullo responso dato plures dies in deliberando consumpserunt; cumque varia dicerentur, sententia de pace facienda vicit. quo Appius caecus cognito in senatum delatus (nam ob aetatem et cladem oculorum domi se continere solebat) negavit e re publica esse ut pax cum Pyrrho fieret, et monuit Cineam statim nrbe pellendum esse, per eumque Pyrrho significandum ut domum reversus sive de pace sive quid aliud vellet legatos mitteret. haec Appio locuto senatus nihil cunctatus statim consentientibus animis decrevit Cineam eodem die extra fines ablegandum, et Pyrrho, dum in Italia versaretur, bellum irreconciliabile indicendum esse. captivos vero militari quadam ignominia notant, his neque contra Pyrrhum usi, neque usquam alibi universis, ne quid coniuncti novarum rerum molirentur, sed alios in alia praesidia miserunt.

Ἐν μὲν οὖν τῷ χειμῶνι παρεσκευάζοντο ἄμφω, (5) Ἰππος δ' ἤδη ἐφειστηκότος ὁ Πύρρος εἰς τὴν Ἀπουλίαν ἐπέβαλε, καὶ Β
πολλὰ μὲν βία πολλὰ δὲ ἑμολογία προσειπήσατο, μέχρις οὗ
Ῥωμαῖοι πρὸς Ἀσκούλῳ πόλει ὄντι αὐτῷ ἐπελθόντες ἀντιστρατο-
5 πεδεύσαντο. ἐπὶ πλείους δ' ἡμέρας δάκρυψαν ἀκοῦντες ἀλλή-
λους· οἱ μὲν γὰρ Ῥωμαῖοι τοὺς προνεικηκότους οὐκ ἐθάρρουν,
οἱ δὲ ὡς ἀπονενομημένους ἐδεδίεσαν τοὺς Ῥωμαίους. κὰν τούτῳ
λογοποιούτων τινῶν ὅτι ὁ Δέκιος ἐπιδοῦναι ἑαυτὸν κατὰ τὸν
πατέρα καὶ τὸν πάππον ἐτοιμάζοιτο, καὶ τοὺς τοῦ Πύρρου δεινῶς
10 ἐκφοβούτων ὡς ἐκ τοῦ θανεῖν ἐκείνον πάντως ἀπολουμένους,
συνήγαγε τοὺς στρατιώτας ὁ Πύρρος καὶ διειλέχθη περὶ τούτου,
συμβουλιῶν μὴτ' ἀθυμεῖν μὴτ' ἐκπλήττεσθαι τοιοῦτοις λόγοις· C
μῆτε γὰρ ἕνα ἄνθρωπον δύνασθαι θνήσκοντα πολλοὺς καταγωνί-
σασθαι, μῆτ' ἐπωδὴν ἢ μυγγανείαν τινὰ κρείττω τῶν ὄπλων καὶ
15 τῶν ἀνδρῶν γενέσθαι. ταῦτ' εἰπὼν καὶ λογισμοῖς ἐπικρατύνας
τοὺς λόγους ὁ Πύρρος τὸ οἰκεῖον ἐθάρρυνε στρατεύμα. καὶ πολυ- W II 48
πραγμονήσας τὴν στολὴν ἣ ἐχρήσαντο οἱ Δέκιοι ἐπιδιδόντες ἑαυ-
τούς, παρήγγειλε τοῖς οἰκείοις, ἄν τινα οὕτως ἐσκευασμένον ἴδωσι,
μὴ κτείνειν αὐτὸν ἀλλὰ ζῶν συλλαβεῖν. τῷ δὲ Δεκίῳ πέμψας
20 ἔφη οὔτε προχωρήσειν αὐτῷ τοῦτο πρᾶξι θελήσαντι, καὶ ζωορη-
θέντα κακῶς ἀπολείσθαι ἠπέλησε. πρὸς ἄπερ οἱ ὄπατοι ἀπεκρί- D

2 ἐπέβαλε C, ἐπέβαλεν A, ἐπέβαλλε PW. 6 γὰρ om C.
19 τῷ δὲ Δεκίῳ — p. 120 v. 2 ἄλλως κρατήσῃν Dionis excerptum
Vaticanum 55. 21 ἀπολείσθαι A: Dionis exc. ἀπολείσθαι.

FONTES. Cap. 5. Dionis Historiae Romanae libri deperditii:
excerptum Vaticanum 55 p. 177.

Per hiemem igitur utrinque se instruxerunt, (5) vere autem in-
stante Pyrrhus impressione in Apuliam facta multa vi, multa conditione
occupavit: donec Romani ad Asculum oppidum contra eum castra po-
suerunt. ac dies complures mutuo metu quieverunt: nam Romani Epi-
rotas ut victores timebant, Epirotae Romanos ut desperatos. interea
cum nonnulli rumore sparso, Decium ad devovendum semetipsum exem-
plo patris et avi paratum esse, Epirotas perterrefacerent (ex illius enim
obitu omnes perituros), Pyrrhus suos milites hortatus est ne desper-
rent aut percellerentur huiusmodi verbis: neque enim unius hominis
obitu multos debellari posse, neque incantationem aut praestigias ulla
plus quam vires et arma valere. quae cum dixisset, et orationem eam
rationibus approbasset, exercitum confirmavit; indagatoque habitu quo
Decii se devovissent, monuit, si quem ita ornatum cernerent, ne eum
occiderent, sed viventem comprehenderent. Decio vero nuntiarum iussit,
facinus illud ei non successurum; et si vivus caperetur, male periturum
esse minatus est. ad quae consules responderunt, nulla re tali sibi opus

δὴ Συρακουσίων τινές (ἐτόγγανον δὲ ἔξ οὗ Ἀγαθοκλῆς ἐτελεῖτοησε
 στασιάζοντες) ἐπεκαλέσαντο αὐτόν, παραδιδόντες οἱ καὶ ἑαυτοὺς
 καὶ τὴν πόλιν. ἀναπνεύσας γὰρ ἐπὶ τούτῳ καὶ προσελπίσας
 P I 377 πῶσαν τὴν Σικελίαν καταστρέψασθαι, τὸν μὲν Μίλωνα ἐν Ἰτα-
 W II 49 λῆα κατέλειπεν, ἐν φυλακῇ τὸν τε Τάραντα καὶ τὰ ἄλλα ποιησό-
 μενον, αὐτὸς δὲ ὡς διὰ βραχείας ἐπανήξων ἀπέπλευσε. καὶ τῶν
 Συρακουσίων δεξαμένων αὐτὸν καὶ πάντα αὐτῷ ἀναθεμένων μέγας
 ἐν βραχεῖ ἀδιδος ἐγένετο, ὥστε τοὺς Καρχηδονίους φοβηθέντας
 μισθοφόρους ἐκ τῆς Ἰταλίας προσλαβεῖν. ἀλλὰ ταχὺ πρὸς τοῦναν-
 τὸν αὐτῷ περίεστη τὰ πράγματα τῷ τε πολλοῦς τῶν ἐν τέλει τοὺς 10
 μὲν ἔξειλάσαι τοὺς δὲ διαφθεῖραι ὑποπτενομένους αὐτῷ. οἱ γὰρ
 Καρχηδόνιοι, ἰδόντες αὐτὸν μῆτε ταῖς οἰκείαις δυνάμεσιν ἔρω-
 μένον μῆτε τοὺς ἐπιχωρίους δι' ἑνόλιας ἔχοντα, τοῦ πολέμου προ-
 B θύμῳς ἀντελάβοντο, καὶ τοὺς ἐκπίπτοντας τῶν Συρακουσίων δε-
 χόμενοι δεῖνὰ αὐτὸν εἰργάσαντο, ὥστε μὴ τὰς Συρακούσας μόνον 15
 ἀλλὰ καὶ τὴν Σικελίαν ἐκλιπεῖν.

6. Οἱ Ῥωμαῖοι δὲ τὴν ἀπουσίαν αὐτοῦ πνθόμενοι ἀνε-
 θάρσησαν καὶ πρὸς ἄμυναν τῶν ἐπικαλεσαμένων αὐτὸν ἐτρέπησαν.
 καὶ τοὺς Ταραντίνους εἰς ἄλλον καιρὸν ὑπερθέμενοι εἰσέβαλον εἰς
 τὸ Σαῦνιον μετὰ ὑπάτων τοῦ Ῥουφίνου καὶ τοῦ Ἰουλίου, καὶ τὴν 20

1 Συράκουσίων et sic aliquoties PW, quae infra Συρακούσας.
 6 βραχείας ABCW, βραχέως P. ἐπανήξων C. 8 βραχὺ A.
 10 τῷ τε] τότε C. τε superfluum. 16 καταλιπεῖν A. 20 μετὰ]
 μετὰ καὶ A.

Fontes. Cap. 6. Dionis Historiae Romanae libri deperdit:
 excerptum Vaticanum 56 p. 178, exc. Ursinianum 147.

bium ea res erexit, quod a Syracusanis quibusdam (nam ex quo Aga-
 thocles decesserat, seditionibus agitabantur) arcessebatur, et urbem et
 semetipsos illius fidei permittentibus. concepta enim spe totius Siciliae
 potiundae, Milonem ad Tarentum caeteraque tutanda in Italia reliquit:
 ipse ut brevi reversurus discessit. et a Syracusanis exceptus, summa
 rerum ipsi permissa, rursus brevi spatio temporis tantus evasit, ut Car-
 thaginienses illius metu ex Italia militem conducerent. sed celeriter ea
 fortuna mutata est in contrarium, quod multos ex primoribus sibi sus-
 pectos partim pellebat partim necabat. Carthaginienses enim, cum eum
 nec privatis viribus valere neque popularium habere studia cernerent,
 bellum strenue administrarunt, eumque Syracusanorum exsulis susci-
 piendis male tractarunt: unde non Syracusas duntaxat sed totam Sici-
 liam deseruit.

6. Romani vero, per eius absentiam confirmatis animis, ad ultio-
 nem eorum a quibus arcessitus fuerat conversi sunt. ac Tarentinorum
 viadicta in aliud tempus dilata, Rufini et Iunii consulium ductu et auspi-

τε χώραν ἐπόρθουν καὶ τείχη τινὰ ἐκλειφθέντα ἔλαβον. οἱ γὰρ Σαυνίται εἰς τὰ ἕρη τὰ Κρανιτὰ λεγόμενα, ὅτι κρανίαν πολλὴν C ἔχουσι, τὰ τε φίλτατα καὶ τὰ τιμιώτατα ἀνεκόμισαν. καταφρονήσαντες οὖν οἱ Ῥωμαῖοι εἰς τὰ εἰρημένα δρη ἀναβῆναι ἐτόλμησαν. λασίων οὖν αὐτῶν καὶ δυσπροσβάτων ὄντων, πολλοὶ μὲν ἀπέθανον, πολλοὶ δὲ καὶ ἔάλωσαν.

Οἱ δ' ἕπατο οὐκ ἔτι κοινῇ τὸν πόλεμον ἐποίησαντο, ἀλλήλους αἰτιώμενοι διὰ τὸ ἀτύχημα, ἀλλ' Ἰούνιος μὲν ἐδήλου μέρος τι τῆς Σαυνίτιδος, Ῥουφίνος δὲ Λευκανοῖς καὶ Βρεττίοις ἐλυμή- 10 νατο. καὶ ἐπὶ Κρότωνα ὤρμησεν ἀποστάτα Ῥωμαίων, μεταπεμψαμένων αὐτῶν τῶν ἐπιτηδείων, φθασάντων δὲ τῶν λοιπῶν ἐπαγαγέσθαι παρὰ τοῦ Μίλωνος φρουράν, ἧς ἦρχε Νικόμαχος. D ἀγνοήσας οὖν τοῦτο καὶ ἀμελῶς τοῖς τείχεσι προσίων ὡς πρὸς φίλους, ἔπαισεν, ἑξαίφνης ἐπεκδρομιόντων αὐτῷ. εἰτὰ τι ἐπινοή- 15 σας στρατήγημα τὴν πόλιν εἶλε· δύο γὰρ ἄνδρας αἰχμαλώτους ψευδαντομόλους ἐς τὸν Κρότωνα ἔπεμψε, τὸν μὲν εὐθὺς λέγοντα ὅτι ἀπεγνωκῶς τὴν ἄλωσιν αὐτῶν ἐς τὴν Λοκρίδα προδιδομένην αὐτῷ μέλλει ἀπαιρεῖν, τὸν δ' ἕτερον μετὰ τοῦτο ὡς ἐν ὁδῷ ἔστι διαβεβαιοῦμενον. καὶ γὰρ ἵνα πίστιν ὁ λόγος ἔχη, ἀνεσκευάσατο 20 καὶ προσεποιεῖτο ἐπιλέσθαι. ὁ γοῦν Νικόμαχος πιστεύσας τούτοις (καὶ οἱ κατύσκοποι γὰρ τὰ αὐτὰ ἀνήγγελλον) τὸν Κρότωνα P I 378

5 δυσπροβάτων B. μὲν om A. 10 ἐπὶ] ἐπει C. 13 οὖν om C. 14 ἐπιδρομόντων B. 15 αἰχμαλώτους ψευδαντομόλους AB, ψευδαντομόλους αἰχμαλώτους PW. 19 ὁ λόγος ἐξη AB, ἐξη ὁ λόγος C, ἐξη λόγος PW. 20 οὖν AB. 21 γὰρ om A. ἀνήγγελον A. 21 et p. 124 v. 3 τὸν B ex corr.

cis Samnium invaserunt; agrisque vastatis castella quaedam ab incolis deserta occuparunt. Samnites enim in montes Cranitas, qui a cornorum frequentia sic dicuntur, carissima pignora et pretiosissima quaeque contulerunt. Romanis igitur per contemptum eos montes conscendere ausis, asperos atque arduos, multi occubuerunt, multi capti sunt.

Eius cladis culpam consules alter in alterum conferentes, de communi sententia bellum gerere destiterunt. ac Iunius partem Samniticae dicionis vastavit: Rufinus Lucanos et Bruttios afflixit. et ad Crotonem recuperandam profectus est, quae defecerat a Romanis, arcessitus a familiaribus suis. sed caeteri, ante adventum eius, praesidium, cui Nicomachus praecerat, a Milone arcessiverant. cuius rei ignarus cum ut ad amicorum moenia negligentius accessisset, subita hostium eruptione cladem accepit. deinde arte quadam urbe potitus est. duos enim captivos transfugarum titulo Crotonem missis, quorum alter diceret eum desperata urbis expugnatione Locridem, quo a proditoribus vocetur, discesurum, alter deinde affirmaret eum iam in itinere esse. quae oratio ut esset probabilior, sarcinis collectis se properare simulavit. id Nicomachus verum esse ratus (nam speculatores idem renuntiabant), Crotone de-

λιπῶν ἐς τὰς Λοκροὺς ἀπήει σπουδῇ δι' ἐπιτομωτέρας ὁδοῦ. καὶ ἐν τῇ Λοκρίδι γενομένου αὐτοῦ ὁ Ῥουφίνος ὑπέστρεψε πρὸς τὸν Κρότωνα, καὶ λαθῶν διὰ τε τὸ ἀπροσδόκητον καὶ δι' ὀμίχλην τότε συμβῆσαι εἶλε τὴν πόλιν. μαθὼν δὲ τοῦτο Νικόμαχος ἀπήει εἰς Τάραντα· καὶ ἐν ὁδῷ τῷ Ῥουφίνῳ περιπεσὼν πολλοὺς ἀπέ-5 βαλε. καὶ οἱ Λοκροὶ τοῖς Ῥωμαίοις προσεχώρησαν.

Τῷ δ' ἔξῃς ἔτει Ῥωμαῖοι ἐστράτευσαν εἰς τὸ Σαύνιον καὶ ἐς Λευκανίδα καὶ Βρεττίοις ἐπολέμησαν. ὁ δὲ Πύρρος τῆς Σικελίας ἐκπεσὼν καὶ ἐπανελθὼν ἤδη δεινῶς αὐτοῦς ἐλύπει, καὶ τοὺς B μὲν Λοκροὺς ἐκομίσατο (τὴν γὰρ φρουρὰν τῶν Ῥωμαίων ἀποκτεί-10 ναντες μετέστησαν), ἐπὶ δὲ τὸ Ῥήγιον στρατεύσας ἀπεκρούσθη καὶ αὐτὸς ἐτρώθη καὶ πλείστοις ἀπέβαλε. μεταστῦς δὲ εἰς τὴν Λοκρίδα, καὶ τῶν αὐτῷ ἐναντία φρονησάντων δικαίως τινάς, πῦρὰ τῶν λοιπῶν σίτον καὶ χρήματα ἔλαβε, καὶ εἰς Τάραντα ἀνεκομίσθη. κακῶς δὲ πάσχοντες ὑπὸ Ῥωμαίων οἱ Σαννίται 15 ἔξαναστῆσαι αὐτὸν ἐποίησαν. ἐλθὼν δὲ εἰς ἐπικουρίων αὐτῶν W II 50 ἐτράπη. τρωθέντος γὰρ πώλου ἐλέφαντος καὶ ἀποσεισισμένου τοὺς ἀναβάτας περιπλανωμένου τε κατὰ ζήτησιν τῆς μητρὸς, κἀκείνης ἐπὶ τούτῳ ταραχθείσης καὶ τῶν ἄλλων ἐλεφάντων θορυβθέντων, C φύρδην ἀνemiχθήσαν ἅπαντα. τέλος δὲ οἱ Ῥωμαῖοι ἐπεκράτησαν, 20 συγγόνς ἀποκτείναντες καὶ ὀκτῶ ἐλόντες ἐλέφαντας, καὶ τὸ χαράκιον κατέσχον αὐτῶν. ὁ δὲ Πύρρος σὺν ὀλίγοις ἵππεῦσι διέφυγεν εἰς τὸν Τάραντα, ἐκεῖθεν δὲ εἰς τὴν Ἠπειρον ἀπέπλευσεν ὡς

8 λευκάδα C. 12 δ' C. 15 ὑπὸ A, ἀπὸ PW. 17 πάλου (πολλου B) τρωθέντος γὰρ ἐλέφαντος ABC. καὶ om A.

serta per viam breviorē celeriter Locros contendit. quo cum pervenisset, Rufinus converso ad Crotonem itinere, animadvertente nemine, quod et praeter expectationem aderat et nebula conspectum eriperat, urbem cepit. quo Nicomachus cognito Tarentum rediturus, cum in itinere in Rufinum incidisset, multos amisit. Locri ad Romanos se contulerunt.

Sequente anno Romanis contra Samnium et Lucaniam egressis belloque Brutios adortis Pyrrhus Sicilia expulsus et in Italiam reversus permolestus fuit. Locros, qui Romano praesidio caeso defecerat, recepit. sed a Rhegii oppugnatione repulsus et ipse vulneratus est et multos milites amisit. inde in Locridem profectus, et quibusdam adversae factionis multatis, frumentoque et pecunia a caeteris acceptis, Tarentum rediit. a Samnitibus, quos Romani graviter urgebant, in auxilium evocatus, in fugam versus est. nam cum pullus elephanti vulneratus assoribus excussis matrem passim quaereret, eaque perturbata etiam caeteri elephanti concitati essent, sine discrimine permista sunt omnia. sed tandem Romani multis occisis et octo elephantis captis, castris etiam potiti, vicerunt. Pyrrhus vero cum paucis equitibus Tarentum refugit atque inde in Epirum navigavit ut rediturus, Milone cum

αἰθῆς ἐπανάξων, τὸν Μίλωνα μετὰ φρουρᾶς εἰς Τάραντα καταλείψας, δὸς αὐτοῖς δίφρον ἰμῶσιν ἐκ τοῦ δέρματος τοῦ Νικίου ἐνδεδεμένον, ὃν ἐπὶ τῇ προδοσίᾳ ἀπέκτεινεν. τὸν μὲν οὖν Νικίαν οὕτως ἐτιμωρήσατο, νεανίσκους δὲ τινὰς ἐν συμποσίῳ σκώψαντας 5 αὐτὸν τιμωρήσασθαι ἔμελλεν, ἔρωτίσας δ' αὐτοὺς διὰ τί ἔσκωπτον, ἐπεὶ ἀπεκρίθησαν ὅτι "πολὸν πλείω καὶ χαλεπώτερα εἰρήκειμεν ἢν D εἰ μὴ ὁ οἶνος ἡμᾶς ἐπιλέλοιπε," γελᾶσας ἀφῆκεν αὐτούς.

Πύρρος μὲν οὖν ἐπιφανέστατος ἐν στρατηγούσι γενόμενος καὶ φρόνων πολὺν τοῖς Ῥωμαίοις ἐμβυλῶν καὶ πέμπτω ἔτει τὴν Ἰτα- 10 λίαν ληπὼν καὶ ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα στρατεύσας οὐ πολλῶ ὕστερον ἐν Ἄργει ἀπέθανε (γυνὴ γάρ τις, ὡς λόγος ἔχει, παριόντα αὐτὸν ἰδεῖν ἀπὸ τοῦ τέγους ἐπιθυμήσασα ἐσφάλη καὶ ἐμπροσθοῦ διέφθειρεν αὐτόν)· ἐν δὲ τῷ αὐτῷ ἔτει ὁ τε Φαβρίκιος καὶ ὁ Πάππος ἐτιμή- 15 τευσαν, καὶ ἄλλους τε τῶν ἰππέων ἀπήλειψαν καὶ τῶν βουλευτῶν, καὶ τὸν Ῥουφῖνον, καλπερ δικτατορεύσαντα καὶ δις ὑπάτευσαντα. P I 379 αἰτίων δ' ὅτι σκευὴ ἀργυρᾶ λιτρῶν δέκα εἶχεν· οὕτως οἱ Ῥωμαῖοι πενίαν οὐ τὸ μὴ πολλὰ κεκτῆσθαι ἀλλὰ τὸ πολλῶν δεῖσθαι ἐνόμιζον. καὶ διὰ τοῦτο τοῖς τε ἄρχουσι τοῖς ἐκδημοῦσι καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς κατὰ τι πρᾶγμα τῇ πόλει διαφέρον ἐξιοῦσι τὰ τε ἄλλα 20 τὰ ἀναγκαῖα καὶ δακτύλιος ἐκ τοῦ δημοσίου ἐδίδοτο.

Τῶν Ταραντίνων δὲ τινες κακωθέντες ὑπὸ τοῦ Μίλωνος

2 ἀντῶ est in Ducangii notis, fortasse e codice ms. 4 νεανίσκους — 7 ἀφῆκεν αὐτούς Dionis excerptum Vaticanum 56. 6 ὅτι om A. πολὺ] πολλῶ A. 10 καὶ om A. 12 ἀπὸ om B. στέγους A, τόπον C. 17 post δεῖσθαι AC add εἶναι. 20 δακτύλιον B.

praesidio Tarenti relicto, dataque sella quae loris e Niciae ob proditionem occisi pelle constricta erat. ac Niciam quidem ita ultus est, Tarentinoe autem aliquot adolescentes ob dicteria quaedam puniturus rogavit cur ea petulantia usi essent: qui cum respondissent se longe plura et acerbiora in eum fuisse dicturos nisi vinum defecisset, eos cum risu dimisit.

Pyrrhus igitur illustrissimus imperator, qui multum terroris Romanis iniecit, quinto anno relicta Italia et in Graeciam expeditione suscepta non multo post Argis periit. mulier enim quaedam, ut fertur, eum praetereuntem videre cupiens, e superiore loco delapsa occidit. eodem anno Fabricius et Pappus censores facti, cum alios equites et senatores, tum Rufinum, quamvis dictatorium atque iterum consularem, notarunt, quod decem pondo argentea vasa habebat. ita Romani paupertatem non in parum habendo sed in multum concupiscendo positam esse crediderunt: eaque de causa magistratibus et aliis ob rem publicam peregre abeuntibus viaticum et anulus e publico dabatur.

Tarentini quidam Milonem, a quo male accepi fuerant, Nicone

ἐπέθεντο αὐτῷ, Νίκωνα προστησάμενοι. ὡς δ' οὐδὲν ἤνυσαν, τεῖχος τι τῆς σφετέρας χώρας κατέσχον, κάκειθεν ὀρμώμενοι τῷ B Μίλωνι ἐπήσαν. ἐπεὶ δὲ ἤσθοντο τοὺς Ῥωμαίους πολεμῆσαι σφίσι βουλομένους, πρέσβεις εἰς τὴν Ῥώμην ἔστειλαν· καὶ εἰρήνης ἔτυχον. 5

Καὶ Πτολεμαῖος δὲ ὁ Φιλάδελφος ὁ τῆς Αἰγύπτου βασιλεὺς, τὸν τε Πύρρον κακῶς ἀπηλλαχότα μαθὼν καὶ τοὺς Ῥωμαίους αὐξανομένους, δῶρά τε αὐτοῖς ἐπέμψε καὶ ὁμολογίαν ἐποιήσατο. καὶ οἱ Ῥωμαῖοι ἐπὶ τούτῳ ἡσθόντες πρέσβεις πρὸς αὐτὸν ἀντιπέ- C στείλαν· οἱ μεγαλοπρεπῆ δῶρα παρ' ἐκείνου λαβόντες εἰς τὸ δη- 10 μόσιον ταῦτα εἰσήγον. ἡ δὲ βουλή οὐ προσήκατο, ἀλλ' εἴασεν αὐτοὺς ταῦτα ἔχειν.

Μετὰ δὲ ταῦτα τοὺς τε Σαννίτας διὰ Καρονίλλου ὑπέταξαν, καὶ Λευκανῶν καὶ Βρετιῶν διὰ Παπειρίου ἐκράτησαν. καὶ τοὺς C Ταραντίνους ὁ αὐτὸς Παπειρίος ἐχειρώσατο. ἀχθόμενοι γὰρ τῷ 15 Μίλωνι, καὶ πρὸς τῶν σφετέρων κακούμενοι τῶν, ὡς εἴρηται, ἐπιθεμένων τῷ Μίλωνι, Καρχηδονίους ἐπεκαλέσαντο, ἐπεὶ καὶ τὸν Πύρρον τεθνήσκειν ἔμαθον. ὁ δὲ Μίλων ἐν στενῷ ἑαυτῷ τὰ πράγματα συννηγμένα ὄρων, τῶν Ῥωμαίων ἐκ τῆς ἡπίερον ἐφε- δρενόντων, τῶν δὲ γε Καρχηδονίων ἐκ τῆς θαλάσσης, παρόδωκε 20 τῷ Παπειρίῳ τὴν ἄκραν, ἐπὶ τῷ ἀβλαβῆς μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν καὶ τῶν χρημάτων ἀποχωρῆσαι. ἐντεῦθεν οἱ μὲν Καρχηδόνιοι

2 σφετέρων B. 3 ἐπέσαν A, om C. 6 Καὶ Πτολεμαῖος — 11 οὐ προσήκατο Dionis excerptum Ursinianum 147. 9 ἀντι- πέστείλαν A Dionis exc. 13 καραϊού C. 16 τῶν prius om A. 19 συννηγμένα A, συνενηγμένα PW. 20 παρόδωκε A.

duce aggressi, cum nihil profecissent, castello quodam suae ditionis occupato eum infestarunt. et cum didicissent Romanos contra se bellum moliri, legatis Romam missis pacem impetrarunt.

Ptolemaeus item Philadelphus Aegypti rex, Pyrrhi cladibus et Romanorum incrementis cognitis, et munera eis misit et amicitiam pepigit. quo Romani delectati vicissim legatos ad illum miserunt: qui magnifice ab illo donati munera in aerarium referre voluerunt; sed ea senatus non admissa ipsos habere iussit.

Post haec Samnites per Carvilium subegerunt, Lucanos et Brutios per Papirium vicerunt. idem Papirius etiam Tarentinos domuit. qui cum Milonem aegre paterentur, et a suis Miloni, ut dictum est, infestis urgerentur, Carthaginensium opem implorarunt, Pyrrhi cognito interitu. at Milo in angustias redactus, Romanis terra Carthaginensibus mari praesentibus, arcem Papirio ea condicione tradidit, ut sibi cum pecuniis et militibus incolumi discedere liceret. inde Carthaginenses ut

ὡς ἔνοπονδοι τοῖς Ῥωμαίοις ἀπέπλευσαν, ἣ δὲ πόλις προσεχώρησε· τῷ Παπιρίῳ· καὶ τὰ ὄπλα καὶ τὰς γαῦς αὐτῷ παρέδωσαν, καὶ τὰ τελεχῆ καθέτελλον καὶ δασμοφορεῖν ὤμολόγησαν. D

Οὕτω δὲ τοὺς Ταραντίνους ὑφ' ἐνυτοῦς οἱ Ῥωμαῖοι ποιη-
 5 δσάμενοι ἐγράποντο πρὸς τὸ Ῥήγιον, ὅτι τὸν Κρότωνα προδοσίαι
 λαβόντες τὴν τε πόλιν κατέσκαψαν καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ Ῥωμαίους W II 51
 διέφθειραν. τοὺς μὲν οὖν Μαμερτίνους τοὺς τὴν Μεσσήνην ἔχον-
 τας, οὓς συμμύχους οἱ ἐν τῷ Ῥηγίῳ προσεδέχοντο, ὁμολογία διε-
 κρούσαντο, ἐκυκοπάθησαν δὲ πολιορκοῦντες τὸ Ῥήγιον σπάνει τε
 10 τροφῆς καὶ ἄλλοις τισίν, ἕως Ἰέρων ἐκ Σικελίας σίτον τε Ῥω-
 μαίοις πέμπυς καὶ στρατιώτας ἐπέρρωσε σφῶς, καὶ τὴν πόλιν
 συνείλεν. ἣ τοῖς περιοῦσι τῶν ἀρχαίων πολιτῶν ἀπεδόθη· οἱ δ'
 ἐπιβουλεύσαντες αὐτῇ ἐκολάσθησαν.

Ὁ δὲ γε Ἰέρων οὔτε πατρόθεν ἐπιφάνειαν ἔχων τινά, μη-
 15 τρόθεν δὲ καὶ δουλεία προσήκων, Σικελίας ἀπάσης ἤρξε μικροῦ,
 καὶ φίλος Ῥωμαίοις ἐνομισθῆ καὶ σύμμαχος· οὗτος οὖν τῶν Συ- P I 380
 ρακουσίων κρατήσας μετὰ τὴν τοῦ Πύρρου φυγὴν, καὶ τοὺς Καρ-
 χηδονίους εὐλαβηθεῖς ἐγκειμένους τῇ Σικελίᾳ, πρὸς τοὺς Ῥω-
 μαίους ἀπέκλινε, καὶ πρώτῃν χάριν αὐτοῖς τὴν εἰρημένην συμμα-
 20 χίαν καὶ τὴν σιτοπομπίαν ἀπένευμε.

Μετὰ ταῦτα δὲ χειμῶνος γεγονότος πολλοῦ, ὥστε τὸν Τίβε-
 ριν εἰς πολὺ τοῦ βάρους κρυσταλλωθῆναι καὶ ἀθανθῆναι τὰ

5 ὅτι C. 7 μαμερτίνους C. Μεσσήνην PW. 8 τῷ
 add A. 9 διεκρούσαντο] προσεδέχοντο CW. 11 ἐπέρρωσε C.
 12 ἐπαδόθη C. 19 ἀπέκλινεν C. 20 τὴν om C. 22 κρυσ-
 σταλωθῆναι BC.

Romanis foederati recesserunt: urbs Papirio deditioem fecit, armis et navibus traditis murisque dirutis et tributo imposito.

Tarentinis subactis Romani Rhegium invaserunt, quod Crotonem proditione captam evertissent et Romanos in urbe deprehensos occidissent. Mamertinos Messanae habitatores, a Rheginis ad belli societatem evocatos, pactione eluserunt. sed dum Rhegium obsident, et cibariorum penuria et aliis incommodis sunt conflictati: donec ab Hierone frumento et milite adiuti urbem expugnatam veterum civium reliquiis reddiderunt. de iis, qui eam per insidias oppresserant, supplicium sumptum est.

At Hieron neque patrio genere nobilis, et matre ancilla natus, toti paene Siciliae imperavit, Romanorum amicus et socius appellatus. qui cum post Pyrrhi fugam Syracusis potitus Carthaginenses insulae imminentes formidaret, ad Romanos inclinavit, eosque primo illo beneficio frumenti et auxiliorum demeruit.

Post haec saevissima hieme Tiberis in magnam altitudinem con-

δένδρα, οἱ ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐταλαιπύρωσαν, καὶ τὰ βοσκήματα τῆς πόδας ἐπιλιπούσης ἐφθάρησαν.*

7. Τῷ δ' ἐξῆς ἔτει Λόλιός τις ἀνὴρ Σαυννίτης ἡμηρεύων ἐν Ῥώμῃ καὶ ἐκδράς δύνυμιν συνελέξατο, καὶ χωρίον τι καρτε-
B ρὸν τῇ οἰκείᾳ καταλαβὼν ἐλήστευεν. ἐφ' ὃν Κύνιός τε Γάλλος ἅ
καὶ Γάιος Φάβιος στρατεύσαντες αὐτὸν μὲν καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ
σύγκλυδας καὶ ἀόπλους τοὺς πλείονας ὄντας συνέσχον, χωρήσαν-
τες δ' ἐπὶ Καρκίνους, παρ' οἷς τὴν λείαν ἐκείνοι ἀπειθήντο,
πράγματα ἔσχον. καὶ τέλος νυκτὸς ὑπ' αὐτομόλων ὑπερβάντες
πη τοῦ τείχους ἐκινδύνευσαν ἀπολλέσθαι διὰ σκότος, οὐχ ὡς ἄσι- 10
λήνου τῆς νυκτὸς οὔσης, ἀλλ' ὅτι σφοδρότατα ἔνιφεν· ἐκφανεί-
σης δὲ τῆς σελήνης ἀθρόον ἐκράτησαν τοῦ χωρίου.

Πολλὰ δὲ χρήματα τότε τῇ Ῥώμῃ ἐγένοντο, ὥστε καὶ ἀρ-
γυραῖς δραχμαῖς χρήσασθαι.

Εἶτα εἰς τὴν νῦν καλουμένην Καλαβρίαν ἱστράτευσαν, προ- 15
C φάσει μὲν ὅτι τὸν Πύρρον ὑπέδεξαντο καὶ τὴν συμμαχίδα κατέ-
τρεχον, τῇ δ' ἀληθεῖα ὅτι ἐβούλοντο οἰκειώσασθαι τὸ Βρεντέσιον,
ὡς εὐλόμενον καὶ προσβολὴν καὶ κάταρσιν ἐκ τῆς Ἰλλυρίδος καὶ

3 *σαυνίτης* A. 4 *χωρίον τι καρτερόν* AB, *καρτερόν χωρίον*
τι PW. 6 *σὺν αὐτῷ*] μετ' αὐτὸν C. 8 *καρκίνους* C,
Καρκίνους PW. 9 *ὑπ' αὐτομόλων ὑπερβάντες*] "aliquid a
librario omissum videtur" WOLFIIUS. "sic tamen omnes mss" Du-
cANGIUS. 13 *ἐγένετο* AB. 15 *τὴν νῦν καλουμένην Καλα-*
βρίαν etiam infra, lib. 9 cap. 4 p. 424 b. Tzetzes ad Lycophronis
v. 852 ἡ γὰρ Μεσσαπία καὶ Ἰαπωνία, ὅστερον Σαλερτία, εἶτα Καλα-
βρία ἐκλήθη, καθά φησιν ὁ ἱστορικὸς Δίων (fragm. Vales. 9).
18 *ἀλλόμενον* C.

FONTES. Cap. 7. *Dionis Historias Romanae libri deperditi:*
exc. Valesianum 9, *Peirescianum* 43.

glaciavit, arbores aruerunt, Romani afflicti sunt, iumenta ex pabuli inopia perierunt.

7. Anno sequente Lollius Samnis Romae obses fuga elapsus ma-
nuque facta et munito suae regionis castello occupato latrocinium exer-
cuit. cum cum suis, qui convenae erant et inermes maiori ex parte, Q.
Gallus et C. Fabius comprehenderunt. sed Carcinorum oppugnatio, apud
quos praedam reposuerant, difficilis fuit. denique vero transfugarum
opera noctu superato muro in tenebris paene caesi fuissent, non ob no-
ctem illunem, sed propter nivium procellas. cum autem luna illuxisset,
subito castellum expugnarunt.

Eo tempore auctis opibus Romani drachmas argenteas usurpare
coeperunt.

Deinde Calabriae quae nunc dicitur arma intulerunt, id crimini
dantes, quod Pyrrhum recepissent et socios infestassent: sed revera ob
eam causam, ut Brundisium subigerent, propter portuum commoditatem
et facilem in Illytium et Graeciam traiectum. eodem enim vento spi-

τῆς Ἑλλάδος τοιαύτην ἔχον ὡσθ' ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ πνεύματος καὶ
ἐξανάγεσθαι τινὰς καὶ καταίρειν. καὶ εἶλον αὐτό, καὶ ἀποίκους
ἐπεμψαν εἰς αὐτό τε καὶ εἰς ἕτερα. ταῦτα δ' ἀνύοντες καὶ ἐπὶ
μείζον αἰρόμενοι οὐχ ὑπερφρόνουσιν, ἀλλὰ Κύντον Φάβιον βου-
5 λευτήν Ἀπολλωνιάταις τοῖς ἐν τῷ Ἴονίῳ κόλπῳ ἐξέδωκαν, ὅτι
πρόσβεις αὐτῶν ὕβρισεν. οἱ δὲ λαβόντες αὐτὸν ἀπέπεμψαν οὐ-
καδε ἀπαθῆ.

Ἐπὶ δὲ Κύντον Φαβίου καὶ Αἰμιλίου ὑπάτων πρὸς Οὐλ-
σινίους ἐστράτευσαν ἐπ' ἑλευθερίᾳ αὐτῶν· ἐνσπονδοὶ γὰρ ἦσαν
10 αὐτοῖς. οἱ ἀρχαιότατοι Τυρσηνῶν ὄντες ἰσχὺν τε περιποιήσαντο
καὶ τεῖχος κατασκεύασαν ὀχυρώτατον, πολιτείᾳ τε ἐνομοιμένη
ἐκέρχρητο, καὶ δι' αὐτὰ πολεμοῦντές ποτε τοῖς Ῥωμαίοις ἐπὶ πλεί-
στον ἀντέσχον. ὡς δ' ἐχειρώθησαν, αὐτοὶ μὲν ἐξώκειλαν εἰς
ἀβρότητα, τὴν δὲ διοίκησιν τῆς πόλεως τοῖς οἰκέταις ἐπέτεμψαν,
15 καὶ τὰς στρατείας δι' ἐκείνων ὡς τὸ πολὺ ἐποιούοντο· καὶ τέλος
ἐς τοῦτο προήγαγον σφᾶς, ὡς καὶ δύναιμι τοὺς οἰκέτας καὶ φρο- P I 381
νημα ἔχειν καὶ ἑλευθερίας ἑαυτοὺς ἀξιοῦν. προϊόντος δὲ τοῦ
χρόνου καὶ ἔτυχον ταύτης δι' ἑαυτῶν, καὶ τὰς σφῶν δεσποίας
ἠγάγοντο καὶ τοὺς δεσπότας διεδέχοντο, καὶ εἰς τὴν βουλήν ἐνε-
20 γράφοντο καὶ τὰς ἀρχὰς ἐλάμβανον καὶ αὐτοὶ τὸ σῆμπα κῆρος
εἶχον, καὶ τὰ τε ἄλλα καὶ τὰς ὕβρεις τὰς ὑπὸ τῶν δεσποτῶν αὐ- W II 52

2 καταίρειν C, καθαίρειν PW.

3 ἕτερον A. ταῦτα —

7 ἀπαθῆ Dionis excerptum Peirescianum 43.

ταῦτα δ' ἀνύον-

τες B, ταῦτα διανύοντες C, ταῦτ' ἀνύοντες A, Ταῦτα δὲ διανύον-

τες PW.

4 αἰρόμενοι PW.

ὑπερφρόνουσιν C.

φά-

βιόν τε βουλευτήν C.

5 Ἀπολλωνιάταις PW.

ὅτι, corr

8 τι, C.

10 αὐτοῖς AB; αὐτῶν PW.

οὐ C, οἱ PW.

post ἀρχαιότατοι PW add τῶν, om AB.

14 ἀβρότητα A.

15 τὸ] τοῦ A.

17 καὶ om A.

rante ex eo porta et solvere et in eundem appellere licebat. voti com-
potes facti colonos non modo Brundisium sed et in alia loca miserunt.
quae cum perfecissent, et altius ascenderent, non sunt elati: sed Q.
Fabium senatorem, ob contumeliam legatis factam, Apolloniatibus, qui
in sinu Ionio habitant, dederunt: quem illi acceptum, incolumem domum
remisere.

Q. Fabio et Aemilio consulibus ad libertatem Volsiniis foederatis
suis restituendam militarunt: qui cum Tyrrenorum antiquissimi essent,
et potentiam et moenia fortissima sibi pararant, et re publica bonis or-
nata legibus utebantur. quibus de causis aliquando bello suscepto Ro-
manis longissimo tempore restiterunt. sed subacti, atque in delicias de-
lapsi, rei publicae administrationem et bella fere gerenda servis commi-
serunt; eosque tandem eo evexerunt, ut opibus atque animis elati ipsi
sese in libertatem assererent, et dominas suas uxores ducerent dominisque
succederent, atque in senatum legerentur et magistratus inirent, et ipsi

Zonarae Annales II.

9

τοῖς γινομέναις ἰταμώτερον εἰς αὐτοὺς ἐκείνους ἀνταπεδείκνυτο. οὗτ' οὖν φέρειν σφῶς οἱ ἀρχαῖοι πολῖται οὔτε καθ' ἑαυτοὺς δεδουνημένοι ἀμύνασθαι, λάθρα πρέσβεις εἰς τὴν Ῥώμην ἀπέστειλαν. οἱ καὶ δι' ἀπορρήτων νυκτὸς τὴν γερουσίαν εἰς ἰδιωτικὴν οἰκίαν B ἔλαθον, ἵνα μηδὲν ἔξαγγελθῆ, παρεκάλεσαν· καὶ ἔτυχον. καὶ 5 οἱ μὲν ὡς οὐδενὸς ἐπακούοντος ἐβουλεύοντο, Σαυνίτης δὲ τις παρὰ τῷ κυρίῳ τῆς οἰκίας ἐπιξενούμενος καὶ νοσῶν ἔλαθε κατὰ χώραν μένας, καὶ ἔμαθεν ἃ ἐψηφίσαντο καὶ ἐμήνυσε τοῖς τὴν αἰτίαν ἔχουσι. κἀκείνοι τοὺς πρέσβεις ἐπανόντας κατέσχον καὶ ἐβασάνισαν· καὶ μαθόντες τὰ δρώμενα αὐτοὺς τε ἀπέκτειναν καὶ 10 τῶν ἄλλων τοὺς πρώτους. δι' οὖν ταῦθ' οἱ Ῥωμαῖοι τὸν Φάβιον ἐπ' αὐτοὺς ἔστειλαν. καὶ ὃς τοὺς τε ἀπαντήσαντας αὐτῷ ἐξ ἐκείνων ἐτρέψατο, καὶ πολλοὺς ἐν τῇ φρυγῇ φθείρας κατέκλεισε τοὺς λοιποὺς εἰς τὸ τεῖχος, καὶ προσέβαλε τῇ πόλει. καὶ ὁ μὲν C ἔταυθθα τρωθεὶς ἀπέθανε, θυροθήσαντες δ' ἐπὶ τούτῳ ἐπέξῃλ- 15 θον. καὶ ἡττηθέντες αὐθις ἀνεχώρησαν καὶ ἐπολιορκούοντο· καὶ εἰς ἀνάγκην λιμοῦ ἐμπεσόντες παρέδωκαν ἑαυτοὺς. ὁ δὲ ὕπατος τοὺς μὲν ἀφελόμενους τὰς τῶν κυρίων τιμὰς αἰκισάμενος ἔκτεινε καὶ τὴν πόλιν κατέσκαψε, τοὺς δὲ αὐθιγενεῖς, καὶ εἴ τινες τῶν οἰκειῶν χρηστοὶ περὶ τοὺς δεσπότηας ἐγένοντο, ἐν ἑτέρῳ κατώκισε 20 τόπῳ.

8. Ἐντεῦθεν ἤρξαντο οἱ Ῥωμαῖοι διαπονητῶν ἀγῶνων·

1 ἀνταπεδείκνυτο C. 3 ἀμύναει C. 5 ἵνα AB, om C,
 8 πῶς PW. 12 ἀπαντήσαντας A. 14 εἰς τοὺς τεῖχος C.
 18 ἀφελόμενος B.

FONTES. Cap. 8. *Dionis Historiae Romanae libri deperditi: excerpta Vaticana* 57—59 p. 178 sq.

omnem auctoritatem obtinerent, et, ut alia mittamus, iniurias a dominis sibi factas maiore petulantia in illos regerent, veteres igitur cives cum eos neque ferre neque suis viribus ulcisci possent, clam legatos Romam miserunt: qui precibus secreto impetrarunt ut senatus, ne res palam fieret, in privatis aedibus conveniret. atque illi quidem ut nemine audiente deliberabant: Samnis autem quidam aedium domini hospes, aegrotans et per incuriam ibi relictus, cognito senatusconsulto monuit eos qui accusabantur. illi igitur quaestionibus habitis de legatis, cum quid ageretur intellexissent, et illos et primores civitatis occiderunt. quapropter Fabius a Romanis contra eos missus omnes qui in aciem descenderant profligavit, in fuga multos occidit, reliquos in urbem compulsos oppugnavit. ubi cum ex vulnere occubisset, servi resumpta fiducia eruperunt: sed victi atque obsidione ad famem redacti deditionem fecerunt. consul eos qui suis dominis magistratus eripuerant excruciatos necavit, urbem evertit: indigenas et servos qui in dominorum fide manserant alibi collocavit.

8. Ab eo tempore Romani transmarina bella gerere sunt aggressi,

ναυτικῶν γὰρ οὗ τι πᾶν πεπείραντο· θαλαττοῦργοι δὲ γενόμενοι καὶ ἐπὶ τὰς νήσους τὰς τε ἄλλας ἠπείρους ἐπεραιώθησαν. Καρχηδονίοις δὲ πρώτοις ἐπολέμησαν, οὐδὲν αὐτῶν οὖσιν ἦττοσιν οὐτε πλοῦτῳ οὐτε ἀρετῇ χώρας, καὶ ἠσκημένοις τὰ ναυτικά εἰς ἀκριβείαν, καὶ πυρεσκενασμένοις ἰππικαῖς τε δυνάμεσι καὶ πέζαις καὶ ἔλφασι, καὶ ἄρχουσι Λιβύων, τὴν τε Σαρδῶ καὶ τῆς Σικελίας τὰ πλείω κατέχουσιν· ὅθεν καὶ τὴν Ἰταλίαν χειρώσασθαι δι' ἐλπίδων πεποίητο. τὰ τε γὰρ ἄλλα σφᾶς φρονηματίζεσθαι ἐπειθον, καὶ τῷ αὐτονόμῳ λιαν ἐτύγχανον ἐπαιρούμενοι (τὸν γὰρ βασιλέα ἑαυτοῖς κλῆσιν ἐτησίον ἀρχῆς ἀλλ' οὐκ ἐπὶ χρονίῳ δυναστείᾳ προὑβάλλοντο), καὶ ὡς αὐτοῖς πονούμενοι προθυμώτατα ὤρων. Σκήψεις δὲ τοῦ πολέμου ἐγένοντο Ῥωμαίοις μὲν ὅτι Καρχηδόνιοι τοῖς Ταραντίνοις ἐβοήθησαν, Καρχηδονίοις δὲ ὅτι φιλιαν Ῥωμαῖοι συνέθεντο τῷ Ἰέρωνι· τὸ δ' ἀληθές, ὅτι ἀλλήλους ὑφορῶντο, καὶ μίαν σωτηρίαν τῶν οἰκείων ἐκάτεροι ὤοντο εἰ τὰ τῶν ἄλλων προσκτῆσαιτο. οὕτω διανοοῦμενοι αὐτοῖς συμπεσόντι τὰς σπονδάς τε διέλυσε καὶ ἐς τὸν πόλεμον αὐτοὺς ἐξηρέθισε· τὸ δ' ἦν τοιοῦτον.

Οἱ Μαρμερίνοι ἐκ Καμπανίας ποτὲ πρὸς Μεσσήνην ἀποί-

1 οὗ τι] ὅτι C. 4 εἰς] πρὸς AB. 8 φρονηματίζεσθαι C.
 9 ἐπαγόμενοι C. 10 ἐτησίαν A. 11 πονούμενοι] προσούμενοι CW. ὤρων W: "mss codd ὄρων" DUCLOSIVS. 12 σκήψης A. Σκήψεις — 18 ἦν τοιοῦτον Dionis excerptum Vaticanum 57.
 14 ὑφεσφῶντο (ὑφεσφῶντο) Dionis exc. 16 διανοοῦμενοι AB, διανοημένοις (corr διανενοημένοις) C, διανενοημένοις PW.
 17 ἐς BC Dionis exc., εἰς PW. 19 μαρμερίνοι B. Μεσσήνην PW.

prius classis instruendae plane rudes. cum autem in mari versari coepissent, in iusulas aliasque continentes traiecerunt. sed cum Carthaginiensibus primum sunt congressi, nihilo neque opibus neque agri bonitate inferioribus, et in re nautica exercitatissimis; qui praeterea pedestribus equestribusque copiis et elephantis pollebant, et Libyae, Sardiniae ac magnae parti Siciliae imperabant: unde in spem Italiae quoque subigendae erigebantur. nam praeter alia superbiae incitamenta immodica quoque libertas animos eis faciebat (eorum enim rex annui magistratus, non diuturnae potestatis auctoritatem habebat), et, suis quippe rationibus consulentes, ad id summa alacritate ferebantur.

Belli causae praetendebantur a Romanis, quod Carthaginienses Tarentinis opem tulissent; a Carthaginiensibus, quod Romani cum Hierone amicitiam iniissent. sed vera causa illa erat, quod invicem se suspectos habebant, et utrique incolumitatem suam in eo sitam esse putabant, si alteros subegissent. cum sic affecti essent, huiusmodi occasio solvendae pacis et auspicandi belli incidit.

Mamertini qui olim ex Campania coloniam Messanam deduxerant,

κίαν στείλαμένοι, τότε δ' ὑπὸ Ἱέρωνος πολιορκούμενοι, ἐπεκαλέσαντο τοὺς Ῥωμαίους οἷα σφίσι προσήκοντας. κάκεινοι ἐτοιμῶς ἐπικουρῆσαι αὐτοῖς ἐψηφίσαντο, εἰδότες ὅτι, ἂν τῆς συμμαχίας
B αὐτῶν οἱ Μαιερτίνοι μὴ τεύξωνται, πρὸς τοὺς Καρχηδονίους τραπήσονται, κάκεινοι τῆς τε Σικελίας ὅλης κρατήσουσι καὶ ἐς 5 τὴν Ἰταλίαν ἐξ αὐτῆς διαβήσονται. ἡ γὰρ νῆσος αὕτη βραχὺ τῆς ἡπείρου δέχει, ὡς μυθεύεσθαι ὅτι ποτὲ καὶ αὕτη ἡπείρωτο. ἢ τε οὖν νῆσος οὕτω τῇ Ἰταλίᾳ ἐπικειμένη ἐδόκει τοὺς Καρχηδονίους ἐκκαλέσασθαι καὶ τῶν ἀντιπέραν ἀντιποιήσασθαι, ἂν γε ταύτην κατὰσχῶσι, καὶ ἡ Μεισσηνὴ παρῆχε τοῖς κρατοῦσιν αὐτῆς 10 καὶ τοῦ πορθμοῦ κυριεύειν.

Ψηφισάμενοι δὲ βοήθειαν οἱ Ῥωμαῖοι τοῖς Μαιερτίνοις,
W II 53 οὐ ταχέως αὐτοῖς ἐπεκούρησαν διὰ τινὰς ἐπισυμβάσας αἰτίας.
C ὄθεν ἀνάγκη πιεζόμενοι οἱ Μαιερτίνοι Καρχηδονίους ἐπεκαλέσαντο. οἱ δὲ καὶ ἑαυτοῖς καὶ τοῖς ἐπικαλεσαμένοις εἰρήνην καταπραΰναντο 15 πρὸς Ἱέρωνα, ἵνα μὴ οἱ Ῥωμαῖοι ἐς τὴν νῆσον περαιωθῶσι, καὶ τὸν πορθμὸν δὲ καὶ τὴν πόλιν ἐφύλασσον, Ἄγνωνος σφῶν ἡγουμένου. κὰν τούτῳ Γάϊος Κλαύδιος χιλιαρχῶν ναυσὶν ὄλγαις ὑπὸ Ἀππίου Κλαυδίου προπεμφθεὶς εἰς τὸ Ῥήγιον ἀφίκετο. διαπλεῦσαι δὲ οὐκ ἐθάρρησε, πολὺ πλεῖον τὸ τῶν Καρχηδονίων ὄρων 20 ναυτικόν. ἀκατίῳ δ' ἐμβὰς προσέσχε τῇ Μεισσηνῇ καὶ διειλέχθη
D αὐτοῖς ὅσα ὁ καιρὸς ἐδίδου. ἀντειπόντων δὲ τῶν Καρχηδονίων,

7 αὕτη PW. 10 Μεισσηνὴ PW. 12 δὲ om C. 16 ἐς] πρὸς C. 17 δὲ om A. 21 προσέσχε ABC, προέσχε PW. Μεισσηνὴ PW.

tum autem ab Hierone obsidebantur, opem Romanorum, ut quos cognatione attingerent, implorarunt: quibus alacriter auxilia sunt decreta. neque enim obscurum erat Mamertinos ad Carthaginienses transituros si a Romanis destituerentur: qui subacta tota Sicilia inae in Italiam transitori essent. ea enim insula parum a continente distat, unde olim Italiae fuisse iunctam fabulantur. ob sitam igitur Italiae tam propinquum Carthaginienses invitare videbatur ut ea occupata etiam oppositam continentem sibi vindicarent: et qui Messanam tenebant, etiam fretum illud angustum in potestate habebant.

Romani vero auxilia Mamertinis decreta ob causas quasdam non statim miserunt: quare illi urgente necessitate Carthaginienses implorarent. qui et supplicibus et sibi ipsis pacem cum Hierone confecerunt, ne Romani in insulam traicerent; et urbem atque fretum Hannone duce custodiverunt. interea C. Claudius tribuus militum ab Appio Claudio cum paucis navibus praemisus Rhegium venit. sed cum hostilem classem longe maiorem videret, traicere non ausus, navicula conscensa Messanam appulit, et cum Mamertinis ea collocutus est quae tempus ferebat. sed Carthaginiensibus refragatis, tum quidem rebus infectis recessit: post

τότε μὲν μηδὲν πράξας ἀνεκομισθῆ, μετὰ ταῦτα δὲ γνοὺς τοὺς
 Μαιμερτίνοὺς ἐν στάσει ὄντας (οὔτε γὰρ τοῖς Ῥωμαίοις ὑπέκειν
 ἰβούλοντο καὶ τοὺς Καρχηδόνιους ἑβαρύνοντο) ἔπλευσεν αὐθις,
 καὶ ἄλλα τε εἶπεν ἐπαγωγὰ, καὶ ὡς ἐπ' ἑλευθερώσει τῆς πόλεως
 5 ἦκει, καὶ ἐπειδὴν κατασταίεν τὰ πράγματα, ἀποπλεύσει· καὶ τοὺς
 Καρχηδόνιους ἢ ἀποχωρῆσαι ἐκέλευσεν ἢ, εἴ τι δίκαιον ἔχουσιν,
 τοῦτο εἰπεῖν. ὡς δ' οὔτε τῶν Μαιμερτίνων τις ὑπὸ δέους
 ἐφθέγγετο, καὶ οἱ Καρχηδόνιοι βία τὴν πόλιν κατέχοντες οὐδὲν P I 383
 αὐτοῦ ἐφρόντιζον, “αὐταρκες” ἔφη “μαρτύριον παρ' ἀμφοτέρων
 10 ἢ σιωπῆ, τῶν μὲν ὅτι ἀδικοῦσιν (εἰ γὰρ τι ὑγιᾶς ἐφρόνου, ἐδι-
 καιολογήσαντο ἄν), τῶν δὲ ὅτι τῆς ἑλευθερίας ἐφιέονται· ἐπαρη-
 σιάσαντο γὰρ ἄν, εἰ τὰ τῶν Καρχηδονίων προήρητο.” καὶ
 ἐπηγγέλλετο βοηθήσειν αὐτοῖς. Θουρίβου δὲ καὶ ἑπαίνου παρὰ
 τῶν Μαιμερτίνων ἐπὶ τοῖτοις γενομένου εὐθὺς ἀπέπλευσε πρὸς τὸ
 15 Ῥήγιον, καὶ μετ' ὀλίγον παντὶ τῷ ναυτικῷ βιασάμενος τὸν διά-
 πλουν, τὸ μὲν τι ὑπὸ τοῦ πλήθους καὶ τῆς τέχνης τῶν Καρχη-
 δονίων, τὸ δὲ πλεῖστον διὰ τὴν τοῦ ῥοῦ χαλεπότητα καὶ χειμῶνα
 ἑξαίρνης γινόμενον, τινὰς τε τῶν τριηρῶν ἀπέβαλε καὶ ταῖς λοι- B
 παῖς μόλις εἰς τὸ Ῥήγιον ἀπεσιώθη.

20 9. Οὐ μέντοι τῆς θαλάσσης οἱ Ῥωμαῖοι διὰ τὴν ἦτταν

2 τοὺς Ῥωμαίους C. 4 ἄλλα τε εἶπεν — 13 βοηθήσειν αὐτοῖς
 Dionis excerptum Vaticanum 58. 5 ἦκειν A. 6 ἀποχωρῆ-
 σαι C: Dionis exc. ἀποχωρῆσαι. ἐκέλευσεν A Dionis exc.,
 ἐκέλευεν PW. 13 ἐπηγγέλλετο ABC, ἐπηγγέλλοντο PW. 16 μὲν
 τι] μέντοι AB, μὲν PW. 18 γινόμενον A. τινὰς τε —
 p. 134 v. 6 Ῥωμαίους ἴσαι Dionis excerptum Vaticanum 59. τριη-
 ρῶν A, τριηρῶν PW.

Fontes. Cap. 9. *Dionis Historiae Romanae libri deperditi:*
excerpta Vaticana 59—61 p. 180 sq.

autem, cum Mamertinos in motu esse cognovisset (neque enim Romanis parere volebant, et Carthaginienses aegre patiebantur), rursus navigavit. et praeter alia ad persuadendum apta, se liberandae civitatis ergo adesse dixit, et rebus in integrum restitutis recessurum: Carthaginienses vero aut recedere aut quam iustam manendi causam haberent exponere iussit. cum vero neque Mamertinus quisquam praec motu loqueretur, et Carthaginienses urbem vi tenentes nihil eum curarent, “satis” inquit “argumenti est utrorumque silentium, alteros iniuste agere (nam si causa freti essent, se defenderent), alteros libertatis esse cupidos. si enim Carthaginiensibus studerent, libere id profiterentur.” et opem se iis laturum esse promisit. quae cum Mamertini cum plausu et laudibus excepissent, Rhegium statim rediit; ac paulo post cum tota classe vi traicere conatus, partim ob multitudinem et sollertiam Carthaginiensium, partim ob freti saevitiam et tempestatem subito exortam, triremibus aliquot amissis, cum reliquis aegre tenuit Rhegium.

9. Neque tamen ob eam cladem Romani mari abstinuerunt, sed

ἀπέσχοιτο, ἀλλ' ὁ μὲν Κλαύδιος τὰς ναῦς ἐπεσκεύαζεν, Ἄνων δὲ τὴν αἰτίαν τῆς τῶν σπονδῶν διαλύσεως εἰς τοὺς Ῥωμαίους τρέφαι βουλόμενος καὶ τὰς ἀλούσας τριήρεις τῷ Κλαυδίῳ ἐπέμψεν καὶ τοὺς αἰχμαλώτους ἀπέδιδου καὶ πρὸς τὴν εἰρήνην προεκαλεῖτο αὐτόν. ἕπει δ' οὐδὲν ἐδέξατο, ἠπέλησε μὴδ' ἀπονήσασθαι ποτε 5 τὰς χεῖρας ἐν τῇ θαλάσῃ τοὺς Ῥωμαίους εἶσαι. ὁ Κλαύδιος δὲ τὴν τοῦ πορθμοῦ φύσιν κατανοήσας ἐτήρησε τὸν ῥοῦν καὶ τὸν ἄνεμον ἐκ τῆς Ἰταλίας εἰς τὴν Σικελίαν ἅμα φέροντας, καὶ οὕτω διέπλευσεν εἰς τὴν νῆσον, μηδενὸς ἐναντιωθέντος. εὐρῶν οὖν ἐν τῷ λιμένι τοὺς Μαιμερτίνοους (ὁ γὰρ Ἄνων προῦπινοπτέυσας αὐ- 10 τοὺς ἐν τῇ ἀκροπόλει καθῆστο φυλάττων αὐτήν) ἐκκλησίαν συνήγαγε, καὶ διαλεχθεὶς αὐτοῖς ἔπεισε μεταπέμψασθαι τὸν Ἄνονα. ὁ δὲ καταβῆναι οὐκ ἤθελε· φοβηθεὶς δὲ μὴ οἱ Μαιμερτίνοι ὡς ἀδικούντος αὐτοῦ νεωτερίσωσιν, ἦλθεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν. καὶ πολλῶν ὑπ' ἀμφοῖν μάτην λεχθέντων συνήρπασέ τις τῶν Ῥω- 15 μαίων αὐτὸν καὶ ἐνέβαλεν εἰς τὸ δεσμοκτήριον, συνειπαιούντων τῶν Μαιμερτίνων.

D Καὶ ὁ μὲν οὕτως ὄλην ἀνάγκη τὴν Μεσσήνην ἐξέλιπεν, οἱ Καρχηδόνοι δὲ ἐκόλασαν μὲν τὸν Ἄνονα, κήρυκα δὲ τοῖς Ῥωμαίοις ἐπέμψαν τὴν τε Μεσσήνην ἐκλιπεῖν κελεύοντες καὶ ἐκ πάσης 20 ἀπελθεῖν Σικελίας ἐν ἡμέρᾳ ῥήτῃ· καὶ στρατιὰν ἀπεστύλασιν. ὡς δ' οὐκ ἐπίθοντο οἱ Ῥωμαῖοι, τοὺς τε μισθοφοροῦντας παρ'

W Π 54 αὐτοῖς ἕξ Ἰταλίας ἀπέκτειναν καὶ τῇ Μεσσήνῃ προσέβαλον (συνῆν

5 ποτε τὰς χεῖρας A Dionis exc., τὰς χεῖρας ποτὲ PW. 8 οὕτως
ἐπλευσεν A. 9 ἐς C. εὐρῶν οὖν — 13 οὐκ ἤθελες Dionis
excerptum Vaticanum 60. 18 et 20 Μεσσήνην PW. 19 δὲ
om C. 23 Μεσσήνη PW.

Claudius naves refecit. Hanno causam rupti foederis Romanis adscripturus, etiam captas triremes Claudio remisit, captivosque restituit, eumque ad pacem provocavit. sed cum ille nullas condiciones admitteret, minatus est se non passurum ut Romani vel manus in mari abluerent. Claudius vero, freti natura considerata, captavit refluxum eius et ventum simul ex Italia in Siciliam ferentes, itaque in insulam traiecit prohibente nemine; et Mamertinis in portu inventis (nam Hanno, cum cives suspectos haberet, arcem tuebatur) pro contione persuasit ut Hannonem arcesserent. qui etsi descendere nolebat, tamen veritus ne Mamertini de iniuriis sibi factis conquerentes novi aliquid molirentur, in contionem venit; et multis verbis utrinque frustra factis, a quodam Romano comprehensus in carcerem coniciitur, Mamertinis approbantibus.

Sic ille tota Messana necessario relicta a Carthaginensibus multatus est; et una cum exercitu caduceator ad Romanos missus, per quem edicebant ut Messanam relinquerent et intra certum diem tota Sicilia excederent. Romanis vero non obtemperantibus, Italos qui apud ipsos

δὲ καὶ ὁ Ἴερων αὐτοῖς) καὶ τὴν πόλιν ἐπολιόρουν καὶ τὸν πορθμὸν ἐφύλασσον, ὡς μήτε στρατεύματα μήτε οἴτιος αὐτοῖς κοιμισθῆ. ὁ μαθὼν ὁ ὕπατος ἤδη πλησιάζων, ὡς εἶρε συγγνὸς αὐτῶν πολλαχῆ κατὰ πρόφασιν ἐμπορίας ἐλλομενίζοντας, ἐξηπάτησε σφᾶς ὅπως P I 384
 5 διέλεθ' τὸν πορθμὸν ἀσφαλίστατα, καὶ ἔλαθε νυκτὸς τῇ Σικελίᾳ προσορμισάμενος. καὶ προσπλεύσας οὐ πόρρω τοῦ στρατοπέδου τοῦ Ἴερωνος αὐτίκα συνέμιξε, νομίζων φοβερώτατος αὐτοῖς ἐκ τοῦ ἀθρόου φανήσεσθαι. ἀντεπεξελθόντων δ' αὐτῶν τὸ μὲν τῶν Ῥωμαίων ἵππικὸν ἤλαττώθη, τὸ δ' ὀπλιτικὸν ὑπερέσχε. καὶ
 10 ὁ Ἴερων τότε μὲν εἰς τὰ ὄρη, ἐς δὲ τὰς Συρακούσας ὕστερον ἀπεχώρησεν.

Ὁ οὖν Κλαύδιος, ἀποχωρήσαντος τοῦ Ἴερωνος καὶ τῶν Μαμερτίνων διὰ τὴν παρουσίαν αὐτοῦ ἀναθαρσησάντων, ἐπῆλθε τοῖς Καρχηδονίοις μονωθεῖσιν ἤδη, καὶ τῷ σφῶν προσέβαλε χα-
 15 ρακώματι, ὄντι οἷον ἐν χειρονήσῳ. ἐντεῦθεν μὲν γὰρ ἡ Θάλασσα B τοῦτο συνέιχεν, ἐντεῦθεν δ' ἔλη τινὰ δυσδιάβατα· ἐπὶ δὲ τὸν ἀχλὺνα, δι' οὗπερ μόνου εἰσῆσαν στενοτάτου τυγχάνοντος, ἐπεποίητο διατειχισμα. βιαζόμενοι οὖν πρὸς ταῦτα οἱ Ῥωμαῖοι ἐταλαιπώρησαν καὶ βαλλόμενοι ἀνεχώρησαν. οἱ δὲ Λίβυες θαρσή-
 20 σαντες ἐπεξῆλθον, καὶ ὡς φεύγοντας ἐπιδιώκοντες ἔξω προεληλύθεισαν τῶν στενῶν· κἀνταῦθα ἐπιστραφέντες οἱ Ῥωμαῖοι αὐτοὺς ἐτρέψαντο καὶ πολλοὺς ἀπέκτειναν, ὥστε αὐτοὺς μηκέτι τοῦ στρα-

3 πανταγῆ A. 5 ἀσφαλῶς A. 10 τότε μὲν om A. 15 χειρονήσῳ BC.
 19 οἱ δὲ Λίβυες — p. 136 v. 1 ὁ Κλαύδιος Dionis excerptum Vaticanum 61. 20 προεληλύθεισαν A, προεληλύθασιν PW.
 αὐτοὺς om C.

stipendia merebant occiderunt; et Hierone adiuvante, impetu facto, Messaniam obsederunt; ac fretum custodierunt ut neque milites neque frumentum ad eos importarentur. quo consul iam appropinquans animadverso, ut milites ubique in portu per causam mercaturae faciendae versantes invenit, eos decepit, ut quam minimo cum periculo fretum transiret; noctuque clam in Sicilia non procul a castris Hieronis appulit, eumque statim aggressus est, se improvisa impressione maximum illis terrorem illaturum ratus. verum equites eius succubuerunt, sed gravis armaturae milites superiores evaserunt. Hieron tum in montes, post Syracusas se contulit.

Claudius Hierone amoto, Mamertinis sua praesentia recreatis, Carthaginenses iam destitutos invadit, impetu in eorum castra facto: quae quodammodo paeninsulae instar erant, hinc mari illinc profundis cincta paludibus: angustissimae autem fauces, qua solum patebat aditus, muro intercludebantur. quo dum vi per multas aerumnas penetrare Romani student, telis profligati recedunt. Afros vero auctis animis, ex angustis faucibus eruptione facta, tanquam fugientes persecuturos Romani conversi repulerunt, multis occisis, ut non amplius castris egrederentur quamdiu

τοπέδου προελθεῖν παρ' ὅσον ἦν ἐν Μεσσήνῃ ὁ Κλαύδιος, ὁ δὲ
C βιάσασθαι τὴν πρόσοδον μὴ τολμῶν, πρὸς τὰς Συρακούσας καὶ
τὸν Ἱέρωνα ἐτρέπετο, φυλακὴν ἐν τῇ Μεσσήνῃ καταλιπὼν. καὶ
προσέβαλλέ τε αὐτὸς τῷ ἄστει κάκεινοι ποτε ἐπέξῃσαν· καὶ ὅτε
μὲν ἐκράτουν, ὅτε δ' ἐκρατοῦντο ἐκότεροι. καὶ ποτε ἐν χωρῷ 5
στινῷ ὁ ὕπατος γεγωνῶς ἐάλω ἄν, εἰ μὴ πρὸ τοῦ περιοχεθῆναι
ἐπεμψε πρὸς τὸν Ἱέρωνα, εἰς συμβάσεις δὴ τινὰς αὐτὸν προκα-
λοῦμενος. οὕτω γὰρ ἐλθόντος τινὸς πρὸς ὃν ἐμελλε συμβῆσθαι,
διελέγετό τε αὐτῷ καὶ ὑπαγήει, μέχρις οὗ πρὸς τὸ ἀσφαλὲς ἀπε-
χώρησε. τῆς δὲ πόλεως ῥαδίως ἀλῶναι μὴ δυναμένης, καὶ τῆς 10
προεδρείας ἀπόρου διὰ σπάνιν οὔσης σιτίων καὶ διὰ νόσον τῆς
D στρατιᾶς, ἀπανέστη· καὶ οἱ Συρακούσιοι εἶποντο καὶ ἐς λόγους
τοῖς σκεδαννυμένοις ἤσαν, καὶ ἐπέπεισαντο ἄν, εἰ καὶ ὁ Ἱέρων
συμβῆναι ἠθέλησεν. ὁ δὲ ὕπατος φρουρὰν ἐν τῇ Μεσσήνῃ κατα-
λιπὼν ἀπέπλευσεν εἰς τὸ Ῥήγιον. 15

Οἱ Ῥωμαῖοι δέ, ἐπεὶ τὰ Τυρρηνικὰ καθεστῆκει καὶ τὰ ἐν
τῇ Ἰταλίᾳ ἀκριβῶς εἰρήνουν, τὰ δὲ τῶν Καρχηδονίων ἐπὶ πλεόν
συνίστατο, ἄμφω τοὺς ὑπάτους ἐς τὴν Σικελίαν ἐκστρατεῦσαι ἐκέ-
λευσαν. περρωθέντες οὖν ὁ τε Μάξιμος Οὐαλλέριος καὶ Ὀτα-
κίλιος Κράσος, καὶ διὰ τῆς νήσου ὁμοῦ τε πορευόμενοι καὶ διχῆ, 20
πολλοὺς ὁμολογία παρεστήσαντο. ὡς δὲ τὰ πλείω ὑκείωντο,

1 et 3 Μεσσην PW. 2 πρόσσοδον ABC, πρόσοδον PW.
4 προσέβαλλέ C, προσέβαλε PW. 7 προκαλούμενος B, προ-
σκαλούμενος PW. 11 προεδρείας A. 12 ἐπανέστη C.
14 Μεσσην PW. 18 ἄμφω καὶ τοὺς C. 19 οὐακίλιος ABC,
ὁ Οὐακίλιος PW. 20 κράσος AB, κράσου C. καὶ διχῆ
πορευόμενοι AB.

Claudius Messanae fuit. qui cum ad eos vi irrumperе non auderet, ad
Syracusas et Hieronem convertit animum, praesidio Messanae relicto.
et ut ipse urbem oppugnabat, sic cives aliquando erumpebant, nunc his
nunc illis favente victoria. et consul aliquando in angustias redactus
captus esset, nisi antequam circumveniretur ad Hieronem de pacis con-
dicionibus legatum misisset. nam cum quidam venisset cum quo de pace
tractaret, inter colloquendum paulatim recessit, donec in tuta pervenit.
et quia urbs facile capi non poterat, et obsidio cum ob penuriam com-
meatus tum propter luem in exercitu grassantem facultatem non habebat,
recessit. Syracusani autem sequentes cum dispersis colloquebantur: ac
pacem fecissent, si etiam Hieron consentire voluisset. consul praesidio
Messanae relicto Rhegium traiecit.

Romani Etruriae rebus compositis atque Italia plane pacata,
Carthaginiensium autem viribus crescentibus, utrumque consulem in Sici-
liam ire iusserunt. igitur Valerius Maximus et Otacilius Crassus, tam
seorsim quam una insulam peragrantes, multos in deditionem acceperunt,

πρὸς τὰς Συρακούσας ὤρμησαν. καὶ ὁ Ἱέρων φοβηθεὶς διεκ- P I 385
 ρυκεύσατο σφίσι, τὰς πόλεις τε ἕς ἀπήρητο ἀποδιδούς καὶ χρή-
 ματα ὑπισχνόμενος καὶ τοὺς αἰχμαλώτους ἐλευθερῶν. καὶ ἔτυ-
 χεν ἐπὶ τούτοις σπονδῶν· οἱ γὰρ ὑπατοὶ ῥᾶον μετ' αὐτοῦ κατα-
 5 στρέψασθαι τοὺς Καρχηδονίους ἐνόμισαν. συμβάντες δ' αὐτῷ,
 πρὸς τὰς λοιπὰς πόλεις ὑπὸ Καρχηδονίων φρουρουμέναις ἐγρά-
 ποντο. καὶ τῶν μὲν ἄλλων ἀπεκρούσθησαν, Ἐγέστη δ' ἐκου-
 σίαν ἔλαβον. διὰ γὰρ τὴν πρὸς Ῥωμαίους οἰκείωσιν οἱ ἐν αὐτῇ,
 ἀπὸ τοῦ Αἰνέλου λέγοντες γεγονέναι, προσεχώρησαν αὐτοῖς, τοὺς
 10 Καρχηδονίους φρονέουσιντες.

10. Καὶ οἱ μὲν ὑπατοὶ διὰ τὸν χειμῶνα εἰς τὸ Ῥήγιον
 ἀπήραν, Καρχηδόνιοι δὲ εἰς Σαρδῶν τὸ πλεῖον ἐκόμισαν τοῦ στρα-
 τοῦ, ἔν' ἐκεῖθεν τῇ Ῥώμῃ ἐπίθωνται, καὶ ἡ τέλειον οὕτω τῆς
 Σικελίας ἐκστήσωσιν, ἢ διαπεραιωθέντας ἀσθενεστέρους ποιήσω-
 15 σιν. ἀλλ' οὔτε τούτου οὔτε μὴν ἐκείνου ἐπέτυχον· οἱ γὰρ Ῥω-
 μαῖοι τὴν τε οἰκίαν ἐφύλαττον, καὶ ἀξιόμαχον εἰς Σικελίαν δύ-
 ναμιν ἐπεμψαν μετὰ Ποστουμίου Ἀλβίνου καὶ μετὰ Αἰμιλίου
 Κύντιου. ἐλθόντες δὲ εἰς Σικελίαν οἱ ὑπατοὶ ἐν' Ἀκράγαντα C
 ὤρμησαν, κἀναυῖθα Ἀννίβαν τὸν Γισγωνος ἐπολιόρχουν. ὁ οἱ
 20 ἐν Καρχηδόνι πυθόμενοι Ἄννωνα αὐτῷ σὺν πολλῇ χειρὶ συμμαχή-
 σοντα ἐπεμψαν. ὁ δὲ ἐς Ἡράκλειαν ἐλθὼν οὐ πόρρω οὔσαν Ἀκρά-
 γαντος, ἐπολέμει. καὶ μάχαι πλείους οὐ μεγάλαι δ' ἐγένοντο·

14 διαπεραιωθέντων C. 15 μὴ ἐκείνου ἀπέτυχον C. 17 ἀλα-
 τον C. 19 δ ABCW, om P. 20 ἀπότῳ om C. συμ-
 μαχήσαντα BC. 21 ὄψεως A. 22 οὐ B, καὶ PW.

Fontes. Cap. 10. *Dionis Historiae Romanae libri deperditi.*

ac locis plerisque adiunctis Syracusas contenderunt. quorum successibus Hieron territus, redditis urbibus quas eis ademerat, promissaque pecunia et captivis dimissis pacem petiit atque impetravit: quod consules eius opibus adiunctis Carthaginienses a se facilius debellari posse rebantur. pactis firmatis ad alias urbes, in quibus Punica praesidia erant, conversi, a quo caeteris repulsi, Segestam ultro se dedentem acceperunt. cives enim ob necessitudinem sibi cum Romanis intercedentem (nam suum quoque ortum ad Aeneam auctorem referebant), Carthaginiensibus caesis, illorum fidei se commiserunt.

10. Consulibus ob hibernum tempus Rhegium reversis Carthaginienses maiorem copiarum partem in Sardiniam transtulerunt, ut inde Romanos aggredierentur atque aut penitus Sicilia pellerent aut, si traieciissent, vires eorum carperent. sed neutrum eis successit, Romanis et sua tuentibus, et Siciliam cum inestis copiis, Postumii Albini et Q. Aemilii ducta atque auspiciis, defendentibus, qui cum in insulam venissent, Hannibalem Gisgonis filium Agrigenti obsederunt. quo Carthagine audito Hanno cum magna manu auxilio missus Heraclense, quae parum Agri-

καὶ τὰ μὲν πρῶτα ὁ Ἄνων τοὺς ὑπάτους προὔκαλεῖτο εἰς πόλεμον, εἶθ' ὕστερον ἐκείνον οἱ Ῥωμαῖοι προὔκλελητο. ἕως μὲν γὰρ ἄφθανον εἶχον οἱ Ῥωμαῖοι τροφήν, οὐκ ἐτόλμων μάχεσθαι, τῷ πλήθει ἐλαττονούμενοι, λιμῶ δὲ τὴν πάλιν αἰρήσειν ἤλπιζον. D ἐπεὶ δὲ σίτον ἐσπάνιζον, αὐτοὶ μὲν ἀποκινδυνεύουσαν προεθυμοῦντο, 5 ὁ δὲ Ἄνων ὤκνει, ὑποπιεύσας διὰ τὴν προθυμίαν ἐνεδρευθήσεσθαι. διὸ οἱ τε ἄλλοι τὰ τῶν Ῥωμαίων θεραπεύειν ἤξιον ὡς ἀκμὴν νεικηκότων, καὶ ὁ Ἰέρων, ἀπροθύμως αὐτοῖς συναιρούμενος πρότερον, τότε σίτον αὐτοῖς ἐπέμψεν, ὥστε καὶ τοὺς ὑπάτους ἀναθαρσῆσαι. 10

Ἄνων δὲ ἐπεχείρησε μάχην συνάψαι, ἐλπίσας καὶ τὸν Ἀννίβαν ἐκ τοῦ τείχους κατὰ νύκτου τοῖς Ῥωμαίοις προσπεσεῖσθαι. ὁ μαθόντες οἱ ὑπατοὶ ἠσύχαζον, ὥστε τὸν Ἄνον καταφρονήσαντα τῷ ταφρεύματι προσελθεῖν. ἐπέμψαν δὲ τινὰς κατόπιν αὐτοῦ ἐνεδρεύουσας. ἐκείνου δὲ πρὸς ἐσπέραν ἀδεῶς καὶ κυτα-15 P I 386 φρονητικῶς ἐπανάγοντος, ἐκ τε τῆς ἐνέδρας καὶ ἐκ τοῦ χαρακώματος αὐτῷ οἱ Ῥωμαῖοι συνέμιξαν, καὶ φόνον πολλὸν καὶ αὐτῶν καὶ τῶν ἐλεγκάντων εἰργάσαντο. ὁ δ' Ἀννίβας ἐν τούτῳ ταῖς σκηναῖς τῶν Ῥωμαίων ἐπελθὼν ἔξεκρούσθη ὑπὸ τῶν φυλαττόντων αὐτάς. ὁ δ' Ἄνων εἰς τὴν Ἡράκλειαν κατέφυγε, τὸ στρα-20 τόπεδον ἐκλιπών. καὶ ὁ Ἀννίβας νυκτὸς ἐκδράναι τοῦ Ἀκράγα-

3 ἐτόλμων μάχεσθαι A, ἐτόλμων μάχεσασθαι PW. 4 ἐλαττονούμενοι A. ἤλπιζον] ἐμελλον B. 6 ὁ Ἄνων δὲ A. 7 τὰ om A. 8 ἀκμή C, ἀκμητι AB. αὐτοῖς om C. 12 προσπεσεῖν A. 13 τὸν om A. καταφρονήσαντες A. 15 ἀδεῶς] δεδιῶς C. 16 ἐκ alterum add B. 17 προσέμιξαν AB.

gento distat, bellum gessit. ac praelia plura, quamvis non magna, commissa sunt, primum Hannone consules, deinde consulibus Hannonem provocantibus. nam dum Romani copiam cibariorum habebant, numero militum inferiores pugnam detrectabant, se fame urbem expugnataros sperantes: cum vero frumento deficerent, ad decertandum alacres facti sunt, Hanno vero pugnandi copiam eis facere noluit, veritus ne alacritate illa in insidias pelliceretur. unde factum est ut et alii Romanis tanquam victoribus stunderent, et Hieron, ante segniter auxiliari solitus, tum frumentum summitteret: unde Romani animos receperunt.

Hanno vero pugnam committere instituit, etiam Hannibalem eruptione facta Romanos a tergo caesurum sperans. quo consules animadverso cum quiescerent, et Hanno per contemptum usque ad vallum accessisset, aliquot miserunt qui ei a tergo insidiarentur. illoque sub vesperam secure et contemptim exercitum reducente Romani tam ex vallo quam ex insidiis eum aggressi multam et hominum et elephantorum caedem ediderunt. interea Hannibal Romanorum castra adortus est, sed repulsus a custodibus. Hanno castris desertis Heracleam confugit. Hannibal noctu Agrigento profugiendi capto consilio ipse quidem clam

τοὺς βουλευσάμενος αὐτὸς μὲν ἔλαθεν, οἱ δ' ἄλλοι γνωσθέντες οἱ μὲν ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων συγχροὶ δὲ καὶ ὑπὸ τῶν Ἀκραγανθίων ἐκτάθησαν. οὐ μέντοι συγγνώμης ἔτυχον οἱ Ἀκραγανθῖνοι, ἀλλὰ καὶ τὰ χρήματα σφῶν διηρησάθησαν καὶ αὐτοὶ ἐπράθησαν ἅπαντες. B

5 Καὶ οἱ μὲν ἕπατοι πρὸς τὴν Μεσσήνην διὰ τὸν χειμῶνα ἀνεχώρησαν· ὠργίζοντο δ' οἱ Καρχηδόνιοι κατὰ Ἄννωνος, καὶ Ἀμύλκων ἀντ' αὐτοῦ τὸν Βαρχίδην ἀπέστειλαν, ἄνδρα τῶν ὁμοφύλων πλὴν τοῦ Ἀννίβου τοῦ υἱέος ἐν στρατηγίᾳ κρείττονα. καὶ αὐτὸς μὲν τὴν Σικελίαν ἐφύλαττεν, Ἀννίβαν δὲ ναυαρχοῦντα ἐς 10 Ἰταλίαν ἐπέμψεν τὰ παράλια αὐτῆς κακουργήσοντα, ἵνα τοὺς ἡπάτους πρὸς ἑαυτὸν ἐπισπάσῃται. ἀλλ' οὐκ ἔτυχε τοῦ σκοποῦ· καταστήσαντες γὰρ ἐκείνοι φρουρὰς ἐκασταχόθι τῆς παραλίας, εἰς Σικελίαν ἦλθον. οὐδὲν δὲ μνήμης ἔπραξαν ἄξιον. ὁ δὲ Ἀμύλκας τοὺς Γαλάτας τοὺς μισθοφόρους, ὅτι μὴ ἐντελεῖ δέδωκεν αὐτοῖς C 15 τὸν μισθὸν ἀγανακτήσαντας, φουβηθεὶς μὴ προσχωρήσῃσι τοῖς Ῥωμαίοις διέφθειρε, πέμψας αὐτοὺς εἰς τινὰ τῶν ὑπὸ Ῥωμαίους πόλιν παραληφόμενους αὐτὴν ὡς τάχα προδιδομένην καὶ διαρπάσαι αὐτὴν ἐπιτρέψας, στείλας δὲ πρὸς τοὺς ἡπάτους· ψευδαυτομόλους τὴν τῶν Γαλατῶν προμηνύοντας ἔλευσιν· ὅθεν οἱ Γαλάται 20 ται μὲν πάντες ἐνεδρευθέντες ἐφθάρησαν, πολλοὶ δὲ καὶ τῶν Ῥωμαίων ἀπέθανον.

Ἀπελθόντων δὲ τῶν ἡπείρων οἴκαδε, ὁ Ἀμύλκας καὶ τὴν Ἰταλίαν ἐβόρθει προσπλέων καὶ ἐν τῇ Σικελίᾳ πόλεις τινὰς ἕψη- W II 56

2 καὶ om C. 5 Μεσσήνην PW. 8 ἀννίβου A, Ἀννίβα PW.
9 ναυαρχήσαντα C. 12 φρουρὰν ἐκασταχόθεν C. 19 τῆν om A.

evasis, caeteri autem deprehensi partim a Romanis, multi ab Agrigentinis sunt occisi: qui tamen ea re veniam non impetrarunt, sed opibus direptis omnes venierunt.

Consules Messanam in hiberna concesserunt: Carthaginienses Hannoni irati Hamilcarem Barcinum successorem dederunt, imperatorem, Hannibale filio excepto, inter suos praestantissimum, qui cum Siciliam ipse tueretur, Hannibalem classi praefectum in Italiam orae maritimae infestandae causa misit, ut consules ad se retraheret, sed fefellit eum opinio: nam praesidiis ubique in mari collocatis in Siciliam profecti sunt, sed nihil memorabile gesserunt. Hamilcar vero metuens ne Galli milites ob stipendia non integra numerata indignantes cum Romanis se coniungerent, ad quandam Romanam urbem per proditionem scilicet occupandam et diripiendam eos misit, subornatis transfugis qui consulibus Gallorum adventum nuntiarent. ita illi omnes insidiis excepti perierunt: sed et Romanorum multi occubuerunt.

Consulibus domum reversis Hamilcar etiam Italiae oram classe vastavit et quasdam Siciliae urbes subegit. quo Romani audito classem

γάγετο. πυθόμενοι δὲ ταῦτα οἱ Ῥωμαῖοι ναυτικὸν συνεστήσαντο, D καὶ Γάϊον ἀπὸ Δουλίον τὸν ἕτερον τῶν ἐπάτων ἐπέστησαν, τὸν δὲ τούτου συνάροντα Κορνήλιον Γάϊον εἰς Σικελίαν ἐπέμψαν. ὃς τοῦ κατὰ γῆν πολέμου ὄν ἐκεκλήρωτο ἐμελήσας ταῖς προσού-
σαις ἀπὸ ναυσὶν εἰς Λιπάραν ἐπλευσεν ὡς προδιδομένην ἀπὸ 5
τούτου δ' ἐκ δόλου τῶν Καρχηδονίων ἐγένετο. ὡς οὖν εἰς τὴν
Λιπάραν καθωρμίσατο, Βόδης αὐτὸν ὁ τοῦ Ἀννίβου περιεστοί-
χισεν ἐποσιράτης. παρασκευαζομένου δὲ τοῦ Γάϊου πρὸς
ἄμυναν, δέσας ἐκεῖνος τὴν ἀπόνοιαν αὐτῶν προεκάλεσατο αὐτοὺς
εἰς σπονδὰς· καὶ πείσας ἀνεβίβασεν εἰς τὴν ἑαυτοῦ τριήρη τὸν τε 10
ἕπατον καὶ τοὺς χιλιάρχους ὡς τῷ ναυάρχῳ ἐντευξομένους. καὶ
τούτους μὲν εἰς Καρχηδόνα ἀπέπεμψαν, τοὺς δὲ λοιποὺς οὐδὲ
ἀραμένους τὰ ὄπλα εἶλον.

P I 387

11. Ἐἶτα Ἀννίβας μὲν τὴν Ἰταλίαν ἐπόρθει, Ἀμίλκας δὲ
εἰς Ἑγεσταν ἰστράτεισεν, ἐν ᾗ τὸ πλεῖστον τοῦ πεζοῦ τοῖς Ῥω-15
μαίοις ἦν· οἷς ἐπικουρῆσαι Γάϊον Καϊκίλιον χιλιάρχον ἐθέλη-
σαντα λοχῆσας πολλοὺς ἐφόνευσε τῶν αὐτοῦ. ταῦτα δὲ μαθόντες
οἱ ἐν τῇ Ῥώμῃ τὸν μὲν ἀστυνόμον εὐθὺς ἐξέπεμψαν καὶ τὸν
Δουλίον ἐπέστεισαν· ὁ δὲ εἰς τὴν Σικελίαν ἐλθὼν, καὶ κατα-
μαθὼν τὰς ναῦς τῶν Καρχηδονίων τῇ μὲν παχύτητι καὶ τῷ μεγέ- 20
θει τῶν σφῶν ἑλαττομένης, τῷ τάχει δὲ τῆς εἰρεσίας καὶ τῇ

2 ἕτερον] ἕνα A.	3 immo Γναίων.	4 τοῦ add ABC.
6 δ' ἐκδήλου B.	7 καθωρμήσατο A.	Βόδης Polybio:
Niebuhrio Bogud.	8 immo Γναίου.	18 ἀστυνόμον] cf.
p. 159 v. 8 τὸν στρατηγὸν τὸν ἀστυνόμον.		20 τὰς γε ναῦς A.
ταχύτητι A.		

FONTES. Cap. 11. *Dionis Historiae Romanae libri deperditi: excerptum Vaticanum* 62 p. 182.

instruxerunt, cui consulum alter C. Duillius est praefectus, collega eius C. Cornelius in Siciliam missus, qui cum bello terrestri, quod mandatum ei fuerat, neglecto, navibus quas habebat Liparae, spe proditionis dolo Carthaginensium facta, appulisset, a Bode Hannibalis legato est circumventus. cum autem ad defensionem se pararet, ille Romanorum audaciam veritus eos ad pacis condiciones provocavit. cumque consuli et tribunis militum persuasisset ut ipsius trirremem conscenderent, quo cum praefecto classis colloquerentur, eos Carthaginem misit: caeteros non repugnantes cepit.

11. Hannibal deinde Italiam vastavit: Hamīcar Segestam petiit, ubi maxima pars Romani peditatus erat; et C. Caecilio tribuno militum opem illis ferre volenti per insidias multos milites occidit. his Romani cognitis praetorem urbanum statim ablegarunt et Duillium maturare iusserunt, qui cum in Siciliam venisset, navesque Carthaginensium crassitudine et magnitudine Romanis inferiores sed celeritate remigii et navigandi varie-

ποιικιλία τοῦ πλοῦ προειχούσας, μηχανὰς ἐπὶ τῶν τριηρῶν ἀγκύ-
 ρας τε καὶ χεῖρας περικόντους σιδηρᾶς καὶ ἄλλα τοιαῦτα κατε-
 σκεύασεν, ὅπως ταῖς πολεμαῖς ναυσὶν ἐπιρριπτοῦντες αὐτὰ συν-
 ἄπτοιτο σφίσι, καὶ μεταβαίνοντες εἰς αὐτὰς εἰς χεῖρας ἴδιον τοῖς
 5 Καρχηδονίοις καὶ ὡς ἐν πεζῇ μάχῃ τούτοις συρρήγγυνται. συμ-
 μιζαντες οὖν οἱ Καρχηδόνιοι ταῖς τῶν Ῥωμαίων ναυσὶ περιέπλειον
 σφᾶς, συντόνω χρώμενοι εἰροσίᾳ, καὶ ἐκ τοῦ αἰφνιδίου προσ-
 έβαλλον. χρόνον μὲν οὖν τινα ἰσπαλῆς ἢ ναυμαχία ἐγένετο,
 εἰθ' οἱ Ῥωμαῖοι ἐπικρατέστεροι γεγονότες πολλοὺς μὲν κατέδυσαν,
 10 συνέσχον δὲ καὶ πολλοὺς. ὁ δ' Ἀννίβας ἐπὶ ἐπτήρους ναυμαχῶν,
 συσχεθείσης τῆς αὐτοῦ νηὸς τριήρει τινὶ, μὴ ἀλλῶ φοβηθεῖς, τὴν
 ἐπτήρη τε ἐγκατέλιπε καὶ μεταβὰς εἰς ἑτέραν διέφυγε. C

Τῆς μὲν οὖν ναυμαχίας τοῦτο τέλος ἐγένετο, καὶ λάφυρα
 πολλὰ ἐλήφθη· τὸν δ' Ἀννίβαν οἱ Καρχηδόνιοι διὰ τὴν ἤτταν
 15 ἀπέκτειναν ἄν, εἰ μὴ εὐθὺς ἐπηρώτησε σφᾶς, ὡς ἀκραίων ἔτι τῶν
 πραγμάτων ὄντων, εἰ ναυμαχεῖσαι κελεύουσιν ἢ μή. συνθεμένων γὰρ
 αὐτῶν ναυμαχεῖσαι, ὡς τῷ ναυτικῷ προέχειν ἐπαιρομένων, ὑπέπειν
 ὅτι "οὐδὲν ἄρα ἠδίκημα ὅτι τὰ αὐτὰ ὑμῖν ἐλπίσας συνέβυλον· τῆς
 γὰρ γνώμης ἄλλ' οὐ τῆς τύχης ἐτύγχανον κύριος." καὶ ὁ μὲν
 20 ἐσώθη, τὴν δὲ ἡγεμονίαν ἀφῆρέθη· Δουτίλιος δὲ τὸ πεζὸν προσ-

2 αἰδηροὺς C. 4 συνάπταιτο C. 5 συρρήγγυνται] sic libri.
 11 φοβηθεῖς μὴ ἀλλῶ AB. 13 Τῆς μὲν — 19 ἐτύγχανον κύριος
 Dionis excerptum Vaticanum 62. τοῦτο τέλος] cf. p. 471 b ed.
 Paris. 16 κελεύουσιν — 17 ναυμαχεῖσαι om B. ἢ AC
 Dionis exc., εἰ PW. 17 προσέχειν C. 18 ὅτι om C, habet
 Dionis exc. ἠδίκημα] ἢ δίκη καὶ C, ἠδίκησα Dionis exc. τὰ
 αὐτὰ A Dionis exc., ταῦτα C, ταῦτα PW. συνέβυλλον Dionis
 exc. 20 τὸν πεζὸν προλαβῶν ABC.

tate superiores esse vidisset, machinas quasdam, ancoras, manus ferreas longis contis praefixas, aliaque eius generis fabricavit, quibus hostiles naves attraherentur, ac transitu in illas facto sui cum Carthaginiensibus veluti in terrestri pugna cominus dimicarent. Carthaginienses cum Romanas naves crebra remigatione circumdatas subito invasissent, aliquamdiu aequo Marte certatum est: deinde vero Romani superiores facti multos demerserunt, multos ceperunt. Hannibal septiremi, in qua pugnabat, cum triremi commissa, veritus ne caperetur, in aliam navim saltu facto evasit.

Hoc navalis praelii exitu Romani multis spoliis acti sunt, Carthaginienses vero Hannibalem ob acceptam eladem occidissent, nisi eos statim, veluti rebus adhuc integris, percontatus esset utrum navali praelio decertare inberent necae. cum assensu essent, ut qui classibus gloriarentur, subiecit nullum suum peccatum esse, qui eadem spe qua ipsi pugnam iniisset: consilium enim in sua potestate, eventum penes fortunam fuisse. sic illi vita concessa est, imperium abrogatum. Duillius

D λαβὼν τοὺς τε Ἐγεσταίους ἐρρύσατο, μηδ' εἰς χεῖρας αὐτῶ τοῦ Ἀμίλκου ἐλθεῖν ὑπομείναντος, καὶ τὰ φίλια τὰ ἄλλα ἐβεβαιώσατο, καὶ εἰς τὴν Ῥώμην τοῦ Θέρονος παρελθόντος ἀνεκομίσθη. ἀπάρατος δ' αὐτοῦ ὁ Ἀμίλκας τό τε Δρέπανον κεκλημένον (ἔστι δὲ λιμὴν ἐπίκαιρος) ἐκρατένατο καὶ ἐς αὐτὸν τὰ πλείστου κατέθετο ἄξια, καὶ τοὺς Ἐρυκίνους ἀπαντας μετανέστησε, καὶ τὴν πόλιν αὐτῶν κατέσκαψεν, ἵνα μὴ οἱ Ῥωμαῖοι καρτερὰν αὐτὴν οὖσαν καταλαβόντες ὀρηγήριον τοῦ πολέμου ποιήσωνται, καὶ πόλεις εἴλε τὰς μὲν βία τὰς δὲ προδοσίᾳ· καὶ εἰ μὴ Γάιος Φλώρος αὐτὸν ἐπέσχευεν ἐκεῖ χειμάσας, τὴν Σικελίαν ἂν κατεστρέφατο 10 ἀπυσαν.

Λούκιος δὲ Σικελίων ὁ συνάρχων αὐτῶ ἐπὶ Σαρδῶ καὶ ἐπὶ P I 388 Κύρρον ἐστράτευσε (κεῖνται δὲ ἐν τῷ Τυρσηνικῷ πελάγει ὀλίγον W II 57 ἀλλήλων ἀπέχουσαι ὡς μίαν αὐτὰς πόρρωθεν εἶναι δοκεῖν) καὶ προτέρα τῇ Κύρῳ προσβαλὼν τὴν μὲν Οὐαλλερίαν τὴν κρατίστην 15 αὐτῆς πόλιν βία εἴλεν, ἀπόνως δὲ τὰ λοιπὰ ἐχειρώσατο. ἐς δὲ τὴν Σαρδῶ πλέων κατεῖδε τι ναυτικὸν Καρχηδόνιον, καὶ ἐπ' αὐτὸ ἐγράπτεο. καὶ οἱ μὲν ἔφυγον πρὶν ἂν συμμιξῆται, αὐτὸς δ' ἐπὶ πόλιν Ὀλβίαν ἦλθεν· ἔνθα τῶν Καρχηδονίων μετὰ τῶν νεῶν ἐπιφανέντων φοβηθεὶς (οὐδὲ γὰρ εἶχε τὸ πῆδον ἄξιόμαχον) ἐπ' οἴκον 20 ἀπῆγεν.

1 τοὺς] τοῦ A. ἄγεσταίους A, ἐγεσταίους C. 2 ἀμίλκον AB, Ἀμίλκα PW. 3 προσελθόντος A. 4 ὁ Ἀμίλκας om B. 5 ἐκρά-
 τόνετο A. αὐτὸν ABC, αὐτὸ PW. 6 ἐρυκίνους AB, Ἐρυ-
 κηνούς PW. 7 κατέσκαψεν C. 8 ποιήσονται A. 12 αὐ-
 τῶ B, αὐτοῦ PW. 13 ἀλλήλων ὀλίγον A. 14 ἀπέχουσα C.
 αὐτοῖς C. 15 Ἀλβίαν potius. 17 ἐπ' αὐτῇ A. 18 αὐτὸς] αὐτὸ A.
 19 νεῶν] νησιωτῶν Niebuhrius Historiae Romanae T. 3 p. 681 n. 1060. 20 οὐδὲ] οὐ AB. τὸ om B.

peditatu sibi adiuncto Segestanos liberavit, Hamilcare nec ad manus venire auso; et sociis civitatibus firmatis, elapsa aestate Romam rediit. post eius abitum Hamilcar Drepanum (est autem portus opportunus) muniit, eoque res maximi pretii contulit; et Erycinis omnibus expulsis, atque urbe eversa, ne locus munitissimus Romanis ad bellum gerendum usui esset, urbes alias vi alias proditione cepit: ac nisi a C. Floro, qui ibi hibernabat, coercitas fuisset, totam Siciliam subegisset.

L. Scipio eius collega exercitum in Sardiniam et Corsicam duxit, insulas in Tyrreno mari sitas, tam exiguo intervallo separatas ut ex longinquo pro una habeantur. ac primum Corsicae principe urbe Valeria [Aleria] vi capta, reliquis citra laborem est potitus. in Sardiniam navigaturus cum classem Carthaginiensem conspexisset, in eam impetum fecit. sed cum illa priusquam ad manus veniretur fugisset, Olbiam urbem invasit. ubi navium Carthaginiensium conspectu territus (nec enim a peditatu satis ad pugnam paratus erat) domum versus iter intendit.

Ἐν δὲ τῷ τότε χρόνῳ ἄλλοι τε τῶν ἀλόγων καὶ ἐν τῷ ἄστυ Β δουλεύοντων, καὶ οἱ Σαυνῖται (συχνοὶ γὰρ πρὸς τὴν τοῦ ναυτικοῦ παρυσκευὴν ἀφίκοντο) συνέθεντο τῇ Ῥώμῃ ἐπιβουλεῦσαι. μαθὼν δὲ τοῦτο Ἐριος Ποτίλιος ὁ τῆς βοηθείας ἄρχων προεπειήσατο 5 συμφρονεῖν αὐτοῖς ἵνα ἀκριβῶσῃ πᾶν τὸ δεδογμένον αὐτοῖς, καὶ ἐπεὶ μὴ οἶός τε ἦν καταμηνῦσαι τὸ βούλευμα (πάντες γὰρ περὶ αὐτὸν ἦσαν οἱ Σαυνῖται), ἐπεισεν αὐτοὺς βουλῆς ἀγομένης εἰς τὴν ἀγορὰν ἀθροισθῆναι καὶ καταβοῆσαι αὐτοῦ ὡς περὶ πῶν οἷον ἀδικουμένους ὄνπερ ἐλάμβανον. τῶν δὲ τοῦτο ποιησάντων μετα- 10 πεμφθεὶς ὡς αἰκίος τοῦ Θορύβου ἐξέφηγεν αὐτοῖς τὴν ἐπιβουλήν. καὶ τότε μὲν ἠσυχάσαντας ἀπέπεμψαν, νυκτὸς δὲ συνέλαβον ἑκα- C στοι τῶν ἐχόντων δούλους τινὰς ἐξ αὐτῶν· καὶ οὕτως ἡ πᾶσα διελύθη συνωμοσία.

Τῷ δ' ἐπιγενομένῳ θέρει ἔν τε τῇ Σικελίᾳ καὶ τῇ Σαρδοῖ 15 ἅμα ἐπολέμησαν οἱ Ῥωμαῖοί τε καὶ οἱ Καρχηδόνιοι. καὶ μετὰ τοῦτ' Ἀτίλιος Λατίνος εἰς τὴν Σικελίαν ἐλθὼν, καὶ Μουτίστρατον πόλιμ ὑπὸ τοῦ Φλώρου πολιορκουμένην εὐρών, τῇ παρασκευῇ ἐκείνου ἐχρήσατο. καὶ προσβολὰς περὶ τὸ τεῖχος αὐτοῦ ποιου- μένου πρῶτον μὲν οἱ ἐπιχώριοι μετὰ τῶν Καρχηδονίων ἡμόνοντο 20 κραταιῶς, τῶν δὲ γυναικῶν καὶ τῶν παίδων εἰς δάκρυα καὶ εἰς οἰμωγὰς προαχθέντων οὐκ ἀντέσχον. ὑπεξελθόντων δὲ νυκτὸς D τῶν Καρχηδονίων ἅμα τῇ ἔφω τὰς πύλας ἐθελονταὶ οἱ ἐπιχώριοι ἀνεπέτασαν. εἰσελθόντες δὲ οἱ Ῥωμαῖοι πάντας ἐφόνεον, ἕως

2 κλευόντων (corr δουλεπόντων) C. 13 ἐλύθη A. 14 σαρ-
δῶ C. 16 Λατίνος] immo Καλατίνος. 17 εὐρών] ἐλών C.
23 εἰσόντες AB. πάντες C.

Ex tempore cum alii captivi tum Samnites, quorum complures ad navalem instructionem venerant, Romae insidiari decreverunt. quo Herius Potilius auxiliorum dux cognito, se eis assentiri simulavit, ut omnia eorum consilia cognosceret. quia vero illa deferre non poterat, a Samnitibus undique circumdatus, eis persuasit ut, cum senatus haberetur, in foro congressi vociferarentur in demetiendo frumento fraudem sibi esse factam. quod cum illi fecissent, arcessitus ut tumultus auctor, insidias exposuit. ac tum quidem seditione sopita illi sunt dimissi: noctu vero, cum quique domini servos suos comprehendissent, omnis coniuratio dissipata est.

Sequenti aestate Romani et Carthaginenses simul et in Sicilia et in Sardinia bellum gesserunt. deinde cum Atilius Latinus [Calatinus] in Siciliam venisset atque Mutistratum urbem a Floro obsessam invenisset, copiisque illius usus moenia oppugnaret, oppidani principio cum Carthaginensibus ei fortiter restiterunt, sed uxoribus et liberis lamentantibus, omissa defensione, Carthaginensibus noctu digressis, primo diluculo portas ultro aperuerunt. verum Romani ingressi nemini peper-

ἐκήρυξεν ὁ Ἀτίλιος τὴν λοιπὴν τε λείαν καὶ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ λαβόντος εἶναι· ἔκτοτε γὰρ τοὺς λοιπούς τε ἐζώγησαν καὶ τὴν πόλιν προδιαρπάσαντες κατέπρησαν.

12. Ἐκείθεν δ' ἐπὶ Καμάριναν ἀπερισκέπτως γινόμενοι ἐς χωρία προλελοχισμένα ἐνέπεσον· καὶ πανσὺδι ἂν ἐφθάρησαν, εἰ μὴ Μάρκος Καλπούρνιος χιλιάρχων σοφία μετήλαθε τὸ δυστύχημα. ἰδὼν γὰρ τινα τῶν περὶξ λόφων μόνον ὑπὸ τοῦ κρημνώδους μὴ προκατελημμένον, ὀπλίτας τριακοσίους παρὰ τοῦ ὑπάτου ἤτησατο, καὶ σὺν αὐτοῖς ἐπ' ἐκείνον ὤρμησεν, ἵν' οἱ πολέμιοι πρὸς αὐτοὺς τράπωνται, κἀντεῦθεν οἱ λοιποὶ διαφύγωσι. καὶ 10 ἔσχεν οὕτως· ὡς γὰρ τὴν ὄρμην αὐτῶν εἶδον οἱ ἐναντίοι, ἐκπλαγέντες τὸν μὲν ὑπατον καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν ὡς ἦδη ἐαλωκότας κατέλιπον, ἐπὶ δὲ τὸν Καλπούρνιον συνέδραμον. καὶ μάχης ἰσχυρᾶς γιγνομένης πολλοὶ μὲν κἀκείνων πάντες δ' οἱ τριακόσιοι ἔπεσον· μόνος δὲ περιεσέσωστο ὁ Καλπούρνιος, τραφεὶς μὲν, λαθῶν δ' 15 ἐν τοῖς νεκροῖς κείμενος ὑπὸ τῶν τραυμάτων ὡς τεθνηκώς, ἔνθα ζῶδες εὐρεθεὶς ἐσώθη. ἐν ᾧ δ' οἱ τριακόσιοι ἐμάχοντο, ὁ ὑπατος Β ἀπεχώρησε. διαφρυγὼν δ' οὕτως τὴν τε Καμάριναν καὶ ἄλλας πόλεις τὰς μὲν βία τὰς δὲ καὶ ὁμολογίᾳ παριστήσατο. ἐντεῦθεν ἐπὶ τὴν Λιπάραν ὤρμησεν ὁ Ἀτίλιος. νυκτὸς δὲ λαθῶν προ-20 κατέσχεν αὐτὴν ὁ Ἀμίλκας, καὶ ἐπεξελθὼν αἰφνιδίως πολλοὺς διέφθειρε.

1 ἀτίλιος AC, Ἀτίλιος PW. 4 καμαρίναν A, Καμάριναν PW.
9 πολέμιοι AC, πόλεμοι PW. 15 περιεσέσωστο A. 19 καὶ om C.

FOUNTAIN. Cap. 12. Dionis Historiae Romanae libri deperditi:
excerptum Peirescianum 44, exc. Vaticanum 63 p. 183.

cerunt, donec Atilius praenuntiari iussit praedam et homines eius fore qui cepisset: tum demum reliquis captis urbem direptam incenderunt.

12. Inde Camarinam incircumspecte aggressi, atque in loca insidiis occupata delapsi, omnes perissent, nisi M. Calpurnius tribunus militum calamitatem eam arte correxisset. nam cum ex omnibus unum tumultum ob praecipitum non occupatum vidisset, trecentos a consule milites petiit. quos cum prope illo adduxisset, ut hostibus in se conversis caeteri effugerent, non deceptus est. nam hostes eorum impetu percussi, consule cum suis ut iam captis relictis, contra Calpurnium concurrerunt. et atroci pugna commissa multi etiam ex illis, sed illi trecenti omnes perierunt, praeter unum Calpurnium: qui cum prae vulneribus inстар mortui inter cadavera iacisset, vivens repertus evasit inacolumis. interea vero dum trecenti pugnant, consul Atilius abiit. et evitato periculo, Camarina et aliis urbibus partim vi partim deditione subactis, ad Liparam proficiscitur. quam cum Hamilcar clam noctu occupasset, subita eruptione facta multos cecidit.

Γάιος δὲ Σουλπίκιος τῆς τε Σαρδοῦς τὰ πλείοτα κατέδραμε, καὶ ὑπερφρονήσας ἐκ τούτου ὤρμησεν ἐπὶ τὴν Λιβύην. καὶ ἀπῆραν μὲν καὶ οἱ Καρχηδόνιοι σὺν τῷ Ἀννίβᾳ περὶ τοῖς οἴκοι W II 58 δεδιότες, ἀντιπνεύσαντος δὲ πνεύματος σφίσι ἐμφω ὑπεχώρησαν. 5 καὶ μετὰ ταῦτα ἔσφηλε διὰ τινων ψευδαυτομόλων τὸν Ἀννίβαν ὁ Ἀτίλιος ὡς ἐς τὴν Λιβύην αὐθις πλευσόμενος. σπουδῆ τε οὖν C αὐτῷ ἔξαναχθέντι ἐπιπλεύσας ὁ Σουλπίκιος τὰς μὲν πλείους τῶν νέων ἀγνοοῦσας ὑπὸ ὁμίχλης ἐπὶ πολλὸν τὸ γινόμενον καὶ τυραττομένης κατέδρασε, τὰς δὲ λοιπὰς καταφυγούσας ἐς τὴν γῆν κενὰς 10 εἶλεν. ὁ γὰρ Ἀννίβας οὐκ ἀσφαλῆ τὸν λιμένα ὄρων, καταλιπὼν αὐτὰς ἀνεχώρησεν εἰς πόλιν Σουλκούς· ἔνθα στασιασάντων πρὸς αὐτὸν Καρχηδονίων προῆλθέ τε ἐς αὐτοὺς μόνος καὶ ἀπώλετο. ἀδέεστερον δ' ἐκ τούτου τὴν χώραν κατατρέχοντες οἱ Ῥωμαῖοι ἠτιτήθησαν ὑπὸ Ἀννωνος. ταῦτα ἐν τῷ ἔτει τούτῳ ἐγένετο. καὶ 15 συνεχῶς λίθοι ἔξ οὐρανοῦ ἐς τὴν Ῥώμην ἄμα πολλοί, ὡς καὶ χαλάζῃ ἰοικένοι, ἔπεσον· καὶ ἐς τὸ Ἀλβανὸν καὶ ἄλλοθι λίθοις D ὁμοίως συνέβη κατενεχθῆναι.

Οἱ δ' ὑπάτοι ἐπὶ Σικελίαν ἐλθόντες ἐπὶ Λιπάραν ἐστράτευσαν. ἐπεὶ δ' ὑπὸ τὴν ἄκραν τὴν Τυνδαρίδα καλουμένην ναυλο- 20 χούντας ῥῆσθοντο τοὺς Καρχηδονίους, διχῆ τὸν πλοῦν ἐποιοῦντο. καὶ θυτέρου τῶν ὑπάτων τῷ ἡμίσει τοῦ ναυτικοῦ τὸ ἀκρωτήριον περιβαλόντος, νομίσας ὁ Ἀμίλκας μόνους εἶναι, ἔξανήχθη· ὡς

3 καὶ om C. 4 ὑπεχώρησαν] ἐπέστρεψαν A, ὑπέστρεψαν B.
6 ἀτίλιος AC, Ἀτίλιος PW. πλευσόμενος B, πλευσάμενος C.
11 ὑπεχώρησεν A. 13 δ' om A. 15 καὶ ὡς C. 18 σικελία A. 19 ναυλοχούντες B, ναυλομαχοῦντας A.

C. vero Sulpicius non modo Sardiniae pleraque loca infestavit, sed successibus elatus etiam contra Libyam iter intendit. ac Carthaginienses cum Hannibale solverunt, patriae metuentes; sed vento adverso repulsi ambo recesserunt. deinde Atilius Hannibalem per subornatos transfugas, tanquam denūo in Africam navigaturus, decepit. cum igitur celeriter e portu solvisset, Sulpicius contra eum invectus plerasque naves eius prae caligine diu ignorantes quid rei esset ac turbatas demersit: reliquae ad terram profugerunt atque inanes captae sunt. nam Hannibal cum portum non tutum esse videret, iis relictis in urbem Sulcos se contulit; ibique orta contra eum seditione Carthaginiensium, cum solus ad eos prodīisset, periit. ex eo tempore Romani securius agros populates ab Hannone victi sunt. haec eo anno gesta sunt. et continenter lapides de caelo simul plures grandinis instar Romae deciderunt: idem in Albano et alibi quoque factum.

Consules in Sicilia profecti Liparam oppugnarunt. cum autem sub Tyndario promontorio Carthaginienses in insidiis esse cognovissent, naves dividerunt. et cum alter consul semisse classis promontorium circumdedisset, ratus Hamilcar eum solum esse, naves suas contra eduxit.

δὲ καὶ οἱ λοιποὶ ἐπεγένοντο, πρὸς φυγὴν ἐχώρησε καὶ τοῦ ναυτι-
 κοῦ πλείστον ἀπέβαλεν. ἐπαρθέντες δ' οἱ Ῥωμαῖοι Σικελίαν
 P I 390 μὲν ὡς ἤδη σφετέραν οἴσαν κατέλιπον, τῇ δὲ Λιβύῃ τῇ τε Καρ-
 χηδόνη ἐπιχειρήσαι ἐτόλμησαν. ἤγουντο δὲ αὐτῶν ὁ τε Ῥηγοῦλος
 ὁ Μάρκος καὶ Λούκιος Μάλλιος, ἐξ ἀριτῆς προκριθέντες. καὶ 5
 οἱ μὲν εἰς τὴν Σικελίαν πλεύσαντες τὰ ἐκεῖ τε καθίστων καὶ τὸν
 ἐς τὴν Λιβύην ἠντρέπιζον πλοῦν, Καρχηδόνοι δὲ οὐκ ἀνέμειναν
 αὐτοὺς ἐπιπλεῦσαι σφίσι, ἀλλὰ παρασκευασάμενοι πρὸς Σικελίαν
 ἠπείχθησαν. καὶ παρὰ τῇ Ἡρακλειώτιδι ἐς χεῖρας ἀλλήλοις
 ἤλθον. ἰσορροπῶν δὲ τῆς ναυμαχίας ἐπὶ πολλὰ γινομένης, τέλος 10
 ὑπερέσχον Ῥωμαῖοι. Ἀμιλκας δὲ ἀντιστῆναι αὐτοῖς οὐκέτι ἐτόλμα,
 Ἄννων δὲ πρὸς αὐτοὺς ἐπεμψεν ὡς ὑπὲρ εἰρήνης, βουλόμενος
 B τὸν καιρὸν τρέφειν. ἤλπιζε γὰρ στρατεύμα οἱ πεμφθήσεσθαι
 οἴκοθεν. Ἄννων δέ, βουόντων τινῶν συλλαβεῖν αὐτὸν ὅτι καὶ
 Καρχηδόνοι ἀπάτη συνέλαβον τὸν Κορνήλιον, “ἂν τοῦτο ποιή- 15
 σῃτε” εἶπεν, “οὐδὲν ἔτι κρείττους τῶν Λιβύων ἔσεσθε.” ἐκεῖνος
 μὲν οὖν ἐδκαιρότατα θωπεύσας αὐτοὺς οὐδὲν ἔπαθεν, οἱ δὲ καὶ
 αὐθις τοῦ πολέμου εἶχοντο. καὶ οἱ μὲν ὕπατοι ἐκ τῆς Μεσσηνίας
 ἔπλεον, Ἀμιλκας δὲ καὶ Ἄννων διαιρεθέντες ἀμφοτέρωθεν αὐτοὺς
 περισχεῖν ἐμελέτων. ἀλλ' ὁ μὲν Ἄννων οὐχ ὑπέστη προσιώντας 20

1 ἐχώρησαν A. 3 τῇ δὲ Λιβύῃ — 5 προκριθέντες Dionis ex-
 cerptum Peirescianum 44. cf. exc. Vatic. 63. 5 Μάλλιος PW.
 ἐξ] ἀπ' Dionis exc. 6 ἐκεῖ τε B, ἐκεῖσε PW. 8 αὐτὸν A.
 9 ἀπῆλθον A. Ἡρακλειώτιδι] cf. p. 449 c ed. Paris. annot.
 12 Ἄννων A — 17 οὐδὲν ἔπαθεν Dionis excerptum Vaticanum 63.
 16 ἔσεσθαι A. 18 Μεσσηνίας PW.

sed reliquis etiam se ostendentibus in fugam versus maximam navium
 partem amisit. hoc successu elati Romani, Sicilia ut iam suae ditionis
 relicta, Libyam et Carthaginem petere ausi sunt, ductu et auspiciis M.
 Reguli et L. Manlii, qui ob virtutem praelati caeteris, cum in Sicilia
 appulissent, insula ordinata navigationem Libycam adornarunt. verum
 Carthaginienses eorum adventu non exspectato, classe celeriter compa-
 rata, iuxta Heracleam cum eis congressi sunt. cumque diu aequo Marte
 pugnatum esset, Romani tandem vicerunt. Hamilcar vero non amplius
 eis resistere ausus, et, cum spem haberet domo sibi missum iri exerci-
 tum, tempus extrahere cupiens, Hannonem ad eos per speciem petendae
 pacis misit. quem cum quidam comprehendendum esse clamitarent, quod
 etiam Carthaginienses Cornelium fraude cepissent, “si istud” inquit
 “feceritis, Afris nihilo iam praestantiores eritis.” ea tam opportuna
 adulatione incolumis evasit: illi vero rursus in bellum incubuerunt. ac
 consules Messana profectos Hamilcar et Hanno divisim copiis utriusque
 circumdare staturerunt. sed Hanno eorum accessu non exspectato ad

αὐτοῖς, προκαταπλεύσας δ' εἰς Καρχηδόνα ταύτην ἐφύλασσαν· ὁ δὲ Ἀμίλκας πυθόμενος τοῦτο κατὰ χώραν ἔμεινεν. ἐκβάντες δ' εἰς τὴν γῆν οἱ Ῥωμαῖοι ἐπὶ τὴν Ἀσπίδα τὴν πόλιν ἐχώρησαν. C οὗς ἰδόντες προσιόντας οἱ ἐπιχώριοι προὔπεξῆλθον· καὶ ἀμαχίαι κατασχόντες αὐτὴν οἱ Ῥωμαῖοι τοῦ πολέμου ὀρηγήτηριον ἐποίησαντο, ἀντιῦθεν τὴν τε γῆν ἐπόρθουν, καὶ πόλεις τὰς μὲν ἐθελουσίαις τὰς δὲ φόβῳ προσεκτῶντο, λείαν τε πολλὴν ἐλάμβανον καὶ αὐτομόλους πλείστους ἐδέχοντο, καὶ τῶν οἰκείων συχνοὺς τῶν ἐν τοῖς πρὶν ἀλόντων πολέμοις ἐκομίζοντο.

10 13. Χειμῶνος δὲ ἐπιγενομένου Μάλλιος μὲν εἰς Ῥώμην σὺν τῇ λείᾳ ἀπέπλευσε, Ῥηγοῦλος δ' ἐν τῇ Λιβύῃ ὑπέμεινε. καὶ οἱ Καρχηδόνιοι ἐν παντὶ κακῶ γέγονασι, τῆς χώρας τε πορ-^Dθουμένης αὐτῶν καὶ τῶν περιοικῶν ἀλλοτριουμένων, καὶ κατειλη-^Wθέντες εἰς τὸ τεῖχος ἡσέχαζον. Ῥηγοῦλος δὲ παρὰ τὸν Βαγροῦδαν 15 ποταμὸν στρατοπεδουμένῳ δράκων ἐπιφάνη ὑπερμεγέθης, οὗ τὸ μήκος λέγεται εἶναι ποδῶν ἑκατὸν πρὸς τοῖς εἴκοσι· καὶ γὰρ ἡ λεβηρίς αὐτοῦ εἰς τὴν Ῥώμην κεκόμιστο δι' ἐπίδειξιν· ἀνάλογον δὲ καὶ τὸν ἄλλον ὄγκον τοῦ σώματος εἶχεν. δὲ συχνοὺς τῶν στρατιωτῶν τοὺς μὲν πελάζοντας αὐτῷ τοὺς δὲ καὶ πίνοντας ἐκ 20 τοῦ ποταμοῦ διέφθειρε. κατειργάσατο δ' αὐτὸν ὁ Ῥηγοῦλος

1 δ' om A, δὲ post Καρχηδόνα add B. 7 προσεκτῶντο A.
9 πολέμοις ἀλόντων AB. ἐκομίζετο A. 10 δ' B. ἐπιγενο-
μένου C. μάλλιος A, Μάλιος PW. 11 σὺν om A. 12 κακῶ]
καιῶ C. 13 κατειληθέντες A. 14 παρὰ] περὶ A. βαγρο-
δαν C. 15 στρατοπεδουσαμένῳ A. 16 τοῖς add ABC.
εἴκοσι C. 18 εἶχε post ὄγκον A, εἶχεν post ἄλλον B.

FONTES. Cap. 13. *Dionis Historiae Romanae libri deperditi: excerptum Ursinianum* 148.

Carthaginensium tutandam properavit. quo Hamilcar cognito, eodem loco mansit. caeteram Romani exsensus in terram facte Aspidem (Clupeam) urbem invaserunt, quos cum cives accedere vidissent, e medio excesserunt. ita urbem Romani vacuam ceperunt, eaque ad belli gerendi commoditatem usi atque inde erumpere soliti agros vastarunt. et alias urbes vi alias deditione subegerunt, magnamque praedam ceperunt; et transfugas suorumque plurimos bellis prioribus captos receperunt.

13. Cum hiems supervenisset, Manlius cum manubiis Romam navigavit, Regulus in Africa mansit. Carthaginenses vero omnis generis malis confictantes (nam et ager vastabatur et finitimi alienabatur) intra moenia conglobati se continuerunt. Regulo ad Bagradam flumen castra metate draco ingens visus est, cuius longitudo pedum 120 fuisse perhibetur, et pellis ostentationis causa Romam perlata esse. longitudini tantae tetras moles corporis respondit. eum, post multos milites qui vel propius accesserant vel e flumine biberant devoratos, Regulus

πληθύει στρατιωτῶν καὶ μηχαναῖς λιθοβόλοις. καὶ τὸν μὲν οὕτως
 P I 391 διέφθειρεν, τῷ δὲ Ἀμλκᾷ ἐπὶ μετεώρων καὶ ὑλώδους στρατοπέ-
 δευομένῳ χωρίῳ νύκτωρ προσέμιξε, καὶ πολλοὺς μὲν ἐν ταῖς
 εὐναῖς, πολλοὺς δ' ἐξεγερόντας διώλεσεν· εἰ δὲ τινες καὶ διέ-
 φυγον, τοῖς τὰς ὁδοὺς τηροῦσιν ἐμπίπτοντες ἄλλυντο. καὶ οὕτω 5
 τῶν τε Καρχηδονίων μέρος ἀναλώθη πολὺ, καὶ πόλεις αὐτῶν
 συγκαὶ πρὸς Ῥωμαίους μεδίσταντο. φοβηθέντες δ' οἱ ἐν τῇ
 πόλει μὴ ἀλώσιν, διεκηρυκεύσαντο πρὸς τὸν ἕπατον, ὅπως ὁμολο-
 γῆα τινὶ ἐπιεικεῖ ἀποπέμψαντες αὐτὸν τὸ παραπίνακα δεινὸν ὑπεκ-
 φύγωσιν. ἐπεὶ δὲ πολλὰ ἀπητοῦντο καὶ φορτικά, ὡς ἄλλωσιν 10
 B αὐτῶν ἀκριβῆ νομίζεσθαι τὰς σπονδάς, πολεμεῖν μᾶλλον εἶλοντο.
 Ὁ μόντοι Ῥηγοῦλος μέχρι τότε εὐτυχῶν ἀσκήματος μεστὸς
 ἐγένετο καὶ φρονήματος, ὥστε καὶ γράφειν εἰς τὴν Ῥώμην ὅτι
 κατεσφραγισμένης ἔχει τὰς τῶν Καρχηδονίων πύλας ὑπὸ τοῦ
 φόβου· τὰ ἴσα δὲ καὶ οἱ σὺν αὐτῷ καὶ οἱ ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐφρόνονν. 15
 ὄθεν καὶ ἐσφάλλησαν. ἦλθον μὲν γὰρ τοῖς Καρχηδονίοις καὶ
 ἕτεροι σύμμαχοι, ἦλθε δὲ καὶ ἐκ Λακεδαιμόνος Ξάνθιππος.
 οὗτος τὴν αὐτοκράτορα τῶν Καρχηδονίων ἀρχὴν ἐληφώς (ὃ τε
 γὰρ δῆμος αὐτῷ τὰ πράγματα προθύμως ἐπέτρυνε, καὶ ὁ Ἀμλκ-
 C κας καὶ οἱ λοιποὶ οἱ ἐν τέλει ἐκουσίως ἐξέστησαν) τὰ τε ἄλλα 20
 παρεσκεύασεν εὔ, καὶ ἀπὸ τῶν μετεώρων τοὺς Καρχηδονίους, ἐν

1 κλήθει A. 2 ἐφθειρε AB. καὶ ὑλώδους AB, ξυλώδους C,
 καὶ ξυλώδους PW. 5 διατηροῦσιν C. 7 φοβηθέντες —
 11 εἶλοντο Dionis excerptum Ursinianum 148. 16 ἦλθον μὲν —
 p. 149 v. 2 [αγύσειν ἐμειλλον] cf. excerptum Planudeum 40 apud
 A. Maium p. 540.

militum copiis et catapultis confecit. Hamilcarem autem in silvoso tu-
 mulo castra habentem noctu aggressus, multos in cubilibus multos ex-
 perrectos occidit: si qui vero evaserant, ab iis qui vias custodiebant
 excepti perierunt. sic magna pars Carthaginiensium est absumpta, et
 multae urbes ad Romanos defecerunt. itaque ii qui in urbe erant veriti
 ne caperentur, caduceatores ad eum miserunt, ut eo tolerabili aliqua
 pactione amoto imminens malum subterfugerent. cum autem multa per-
 quam molesta postularet, ut pacis condiciones nihil aliud quam excidium
 indicarent, paci bellum praetulerunt.

Regulus enimvero ad id usque tempus prospera fortuna usus,
 animis et fastu adeo plenus fuit, ut Romam scriberet, se metu obsigna-
 tas habere Carthagini portas. idem affectus et eius militum et civium
 Romanorum fuit, unde factum est ut impingerent. nam Carthaginiensi-
 bus cum alii tum Xanthippus Lacedaemonius auxilio venerunt. qui im-
 perator creatus (nam ei et populus cupide summam rerum detulit et
 Hamilcar caeterique principes ultro cesserunt) cum alia probe ordinavit,
 tum Carthaginienses a tumultis, in quibus prae metu agebant, in plant-

οἷς ὑπὸ δέους ἦσαν, κατήγαγεν εἰς τὸ ὄμαλόν, ἐν ᾧ ἢ τε ἰππεῖα αὐτῶν καὶ οἱ ἔλεφαντες πλείστον ἰσχύσειν ἔμελλον. καὶ τὸν μὲν ἄλλον χρόνον ἡσύχαζε, τηρήσας δέ ποτε τοὺς Ῥωμαίους καταφρονητικῶς ἀβλιζομένους (μέγα γὰρ φρονοῦντες τῇ νίκῃ καὶ τὸν 5 Ξάνθιππον ὡς Γραικὸν ὑπερορῶντες — οὕτω γὰρ καλοῦσι τοὺς Ἕλληνας, καὶ εἰς ὄνειδος δυσγενείας τῷ προσρήματι κατ' αὐτῶν χροῶνται — τὰς στρατοπεδείας ἀπερισκέπτως πεποιήντο) οὕτως οὖν τοῖς Ῥωμαίοις διακειμένοις ὁ Ξάνθιππος ἐπελθὼν, καὶ τὸ ἰππικὸν αὐτῶν διὰ τῶν ἐλεφάντων τρεψάμενος, πολλοὺς μὲν 10 κατέκοψε, πολλοὺς δὲ καὶ ἐζώγησε καὶ αὐτὸν τὸν Ῥηγούλον. D καὶ ἐν φρονήματι διὰ ταῦτα ἦσαν οἱ Καρχηδόνιοι· τοὺς δὲ ἕλόντας περιέσωσαν, ἵνα μὴ καὶ οἱ παρὰ τῶν Ῥωμαίων πρότερον ἐξ αὐτῶν αἰχμαλωτισθέντες κτανθῶσι. τοὺς μὲν οὖν ἄλλους τῶν ἐαλωκότων Ῥωμαίων ἐν θεραπείᾳ εἶχον, τὸν δὲ Ῥηγούλον ἐν 15 πάσῃ κακουχίᾳ πεποιήντο, τροφὴν τε αὐτῷ ὅσον ἀποζῆν προσήγον, καὶ ἔλεφанта προσέφερον συνεχῶς, ὅπως ἐπ' αὐτοῦ δειματούμενος μήτε τῷ σώματι μήτε τῇ διανοίᾳ ἡσυχάζοι. ἐπὶ συχρὸν δὲ κακώσαντες οὕτως αὐτὸν εἰς δεσμωτήριον ἔθεντο.

Τοὺς δὲ σφετέρους συμμάχους οἱ Καρχηδόνιοι δεινότατα 20 μετεχειρίσαντο. οὐ γὰρ ἐμποροῦντες ἀποδοῦναι αὐτοῖς ἢ προῦ- P I 392 πέσχοντο, ἀπέπεμψαν αὐτοὺς ὡς καὶ τὸν μισθὸν αὐτοῖς οὐκ ἐς μικρὰν ἀποδώσοντες. ἐκέλευσαν δὲ τοῖς κομιζέουσι σφᾶς εἰς ἐρήμην τινὰ νῆσον ἐκβιβᾶσαι καὶ λάθρα ἀποπλεῦσαι. καὶ τὸν Ξάν-

4 τῇ νίκῃ φρονοῦντες AB. 6 ὄνειδος A. 8 ὁ Ξάνθιππος
om C. 12 καὶ om A. 13 οὖν om A. 21 ἀπέπεμψαν A.
23 ἐκβιβᾶσαι A, ἐκβιάσαι B.

ciem deduxit, ubi et equitatus eorum et elephantum plurimum poterant. hic aliis temporibus quietus, exspectavit dum Romani castra negligenter tuerentur. elati enim victoria Xanthippum ut Graeculum, quo nomine per contemptum utuntur, nihili facientes securi agitabant. sic affectos Romanos adortus, eorumque equitatu per elephantos profigato, multos occidit, multos cepit, atque ipsum Regulum, qua victoria Carthaginienses etiam animos receperant, tamen captivos conservarunt, ne ii quoque quos pridem Romani ceperant occiderentur. ac caeteros quidem bene tractarunt, Regulum autem omnibus modis affligerunt. nam et tantum cibi praebebant unde vitam sustentare posset, et continenter elephantum ad eum adducebant, a quo territus neque animo neque corpore conquisceret: denique post has vexationes eum in carcerem coniecerunt.

Suos etiam foederatos Carthaginienses crudelissime tractarunt. nam cum ea quae promiserant praestare non possent, eos dimiserunt, ut stipendia non multo post persoluturi. sed vectores eorum iusserunt, iis in deserta quadam insula expositis, clam discedere. Xanthippum alii

W II 60 Θιππον δὲ οἱ μὲν φασὶ καταποντίσαι αὐτοὺς ἀποπλεύσαντι ἐπι-
 πλεύσαντας, οἱ δὲ ναῦν αὐτῶ δοῦναι παλαιὰν μηδὲν στέγουσαν,
 νέον καταπιπτώσαντες ἔξωθεν, ἴν' αὐτῇ ἐφ' ἑαυτοῦ καταποντι-
 σθῆ· τὸν δὲ γνόοντα τοῦτο εἰς ἑτέραν ἐμβῆναι καὶ οὕτω διασω-
 θῆναι. ταῦτα δ' ἐπιλοῦν ἵνα μὴ δοκοῖεν πρὸς ἐκείνου σεσῶσθαι· 5
 ἐνόμισαν γὰρ ἀπολωλότος αὐτοῦ καὶ τὴν τῶν ἔργων δόξαν συνα-
 B πολέσθαι.

14. Οἱ δ' ἐν τῇ Ῥώμῃ ἤλγουν μὲν διὰ τὸ συμβάν, καὶ
 πλέον ὅτι τοὺς Καρχηδονίους ἐπὶ τὴν Ῥώμην αὐτὴν προσεδόκων
 πλευσεῖσθαι. διὰ ταῦτα τὴν τε Ἰταλίαν ἐν φυλακῇ ἐποίησαντο, 10
 καὶ ἐπὶ τοὺς ἐν Σικελίᾳ τῇ τε Λιβύῃ ὄντας Ῥωμαίους σπουδῆ
 τοὺς ὑπάτους ἐπεμψαν, Μάρκον Αἰμίλιον καὶ Φούλβιον Πλαίτινον.
 οἱ ἐς Σικελίαν πλεύσαντες, καὶ φρουρήσαντες τὰ ἐκεῖ, πρὸς Λι-
 βύην ὠρμήκεσαν· καὶ χειμῶνι ληφθέντες κατηνέχθησαν ἐς Κόρ-
 σουραν· πορθήσαντες δὲ τὴν νῆσον καὶ φρουρᾷ πυραδόντες ἔπλεον 15
 C αἰθις. κὰν τούτῳ ἰσχυρὰ ναυμαχία πρὸς Καρχηδονίους ἐγένετο.
 ἤγωνίζοντο γὰρ οἱ μὲν παντελῶς τοὺς Ῥωμαίους ἐκ τῆς οἰκείας
 ἐκβαλεῖν, Ῥωμαῖοι δὲ τοὺς ἐγκαταλειφθέντας σφῶν ἐν τῇ πολεμίᾳ
 ἀνασώσασθαι. ἀγχωμάλως δὲ μαχομένων οἱ ἐν τῇ Ἀσπίδι ὄντες
 Ῥωμαῖοι κατὰ νότου τοῖς Καρχηδονίοις ἐξαιφνης ἐπέπλευσαν, 20
 καὶ ἀμφιβόλους αὐτοὺς καταλαβόντες ἐνίκησαν. καὶ μετὰ τοῦτο

3 καταπιπτόσαντας? αὐτῇ] αὐτῶ C. ἑαυτοῦ] ἑαυτῆς AC.
 4 τοῦτο] τοῦτον A. τοῦτο εἰς ἑτέραν] τοῦ τοῖς ἑτέροις C.
 5 ἐκείνους C. 6 ἐνόμισαν — συναπολέσθαι om A. 10 πλε-
 υσεῖσθαι AB, ἀποπλευσεῖσθαι PW. διὰ δὲ? 12 immo
 Paetinum. 16 ἐγένετο A. 20 ἀπέπλευσαν C.

FONTES. Cap. 14. *Dionis Historiae Romanae libri deperditi.*

submersum ab iis ferunt, abeuntem persecutis; alii navem ei datam veterem et ruinarum plenam, extrinsecus recens picatam, ut in ea per se submergeretur; quo is animadverso, alia navi conscensa evaserit. id vero factum ne ab illo conservati viderentur: putabant enim eo sublato etiam rerum gestarum gloriam una perituram.

14. Romanis ea clade maestis illud dolorem auxit quod Carthaginienses ad ipsam urbem navigaturos arbitrabantur. his de causis et Italiam praesidiis munierunt, et consules M. Aemilium et Fulvium Placatinum [Paetinum] ad Romanos qui in Sicilia et Libya erant celeriter miserunt. qui cum Sicilia praesidiis firmata in Africam navigarent, tempestate ad Corsuram [Cossuram] delati, vastata insula et praesidiis munita perrexerunt. ac tum acre praelium in mari commissum est cum Carthaginiensibus. hi enim annitebantur ut Romanos e sua ditione penitus eiicerent, Romani vero ut suos ex hostili terra recuperarent. ancipiti pugnae eventu Romani qui Aspide (Clupeae) erant, a tergo Carthaginienses ex improvise adorti, utrinque circumventos vicerunt.

καὶ τῷ πεζῷ οἱ Ῥωμαῖοι ἐκράτησαν, καὶ εἶλον πολλούς· οὓς διὰ τὸν Ῥηγοῦλον καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ ἀλόντας περιεσώσαντο. ἄρπαγὰς δέ τινας ποιησάμενοι ἐς Σικελίαν ἔπλεον. χειμῶνι δὲ περι-
 5 πεσόντες καὶ πολλοὺς ἀποβυλόντες, οἴκαι ταῖς ναυσὶ ταῖς περι-
 5 σωθείσαις ἀπέπλευσαν.

Οἱ δὲ Καρχηδόνιοι καὶ τὴν Κόρσουραν ἔλαβον καὶ ἐς Σικελίαν ἐπεραιώθησαν· καὶ εἰ μὴ τὸν Κολλατῖνον καὶ Γναῖον Κορνήλιον ἔμαθον πολλῶ προσπλέοντας ναυτικῶ, πᾶσαν ἂν αὐτὴν ἐχειρῶσαντο. οἱ γὰρ Ῥωμαῖοι ναυτικόν τε ἄριστον ταχέως ἐξ-
 10 ἤρτυσαν καὶ καταλόγους βελτίστους ἐπεποιήκεσαν, καὶ οὕτως ἐρρώσθησαν ὥστε τρίτῳ μηνὶ ἐς τὴν Σικελίαν ἐπανέλθειν. πεντακοσιοστὸν δ' ἦν ἔτος ἀφ' οὗπερ ἡ Ῥώμη συνέστη. καὶ τὴν μὲν κάτω τοῦ Πανόριμον πόλιν οὐ χαλεπῶς εἶλον, τῇ δὲ ἄκρα προσεδρεύοντες ἐκακοπάθησαν, μέχρις οὗ τοὺς ἐν αὐτῇ ἐπέλιπεν ἡ
 15 τροφή. τότε γὰρ προσεχώρησαν τοῖς ὑπάτοις. οἱ δὲ Καρχηδό- P I 393
 νιοι τὰς ναῦς αὐτῶν οἴκαδε πλεούσας τηρήσαντες εἶλον σιγῆς χρημάτων μεστάς.

Ἔτα Σερούλλιός τε Καίτων καὶ Γάϊος Σεμπρώνιος ὑπάτοι τοῦ μὲν Λιλυβαίου πειράσαντες ἀπεκρούσθησαν, ἐς δὲ τὴν Λιβύην
 20 ἐπεραιώθησαν, καὶ τὴν παρυλίαν ἐπόρθον. ὡς δ' ἐκομίζοντο οἴκαδε, χειμῶνι ἐνέτυχον καὶ ἐβλάβησαν. διὸ νομίσας ὁ δῆμος

2 ἀλόντας] ὄντας C. 7 Κολλατῖνον] immo Καλατῖνον. 18 καιπίων W, πίων AB, πίων C, Καπίων P. 19 πειράσαντες AC. 20 παράλιον C.

deinde Romani etiam pedestri praelio victores ceperunt multos; quos propter Regulum et concaptivos eius conservarunt. abactaque praeda in Siciliam redierunt. sed tempestate conflictati, multis amissis, cum reliquis navibus domum redierunt.

Carthaginienses autem et Corsuram receperunt et in Siciliam traiecerunt: ac nisi Collatinum [Calatinum] et Gnaeum Cornelium cum magna classe adventare cognovissent, eam totam subegissent. Romani enim optimam classem celerrime compararunt et delectus fortissimorum virorum habuerunt, itaque firmati sunt ut tertio mense in Siciliam redirent. id factum anno ab urbe condita quingentesimo. ac Panormi urbem inferiorem facile ceperunt, sed in arcis obsidione difficultatibus conflictati sunt: donec praesidiarii comaeatu destituti consulibus deditionem fecerunt. Carthaginienses autem observatis navibus eorum domum redituris multas pecuniae plenas ceperunt.

Deinde Servilius Caepio et C. Sempronius consules Lilybaeo frustra tentato in Africam transvecti oram maritimam infestarunt: in redita incommodum ex tempestate ceperunt. itaque populus existimans

ἐξ ἀπειρίας τῶν ναυτικῶν βλέπεσθαι, τῆς μὲν ἄλλης θυλάσεως ἀπέχεσθαι ἐψηφίσαντο, ναυσὶ δ' ὀλίγαις τὴν Ἰταλίαν φρουρεῖν παρεσκεύαζον.

Τῷ δ' ἐπιγενομένῳ ἔτει Ποῦπλιος Γάιος καὶ Ἀδρήλιος Σερουίλιος ἐς τὴν Σικελίαν ἦλθον, καὶ ἄλλα τέ τινα κατεστρέψαντο καὶ Ἰμέραν· οὐ μόντοι τινὰ συνέσχον τῶν ἐν αὐτῇ· νυκτὸς B γὰρ αὐτοὺς οἱ Καρχηδόνιοι ἐξεκόμισαν. μετὰ δὲ τοῦτο Ἀδρήλιος ναῦς τε παρὰ Ἰέρωνος εἰληφώς, καὶ ὅσοι τῶν Ῥωμαίων ἦσαν ἐκεῖ συμπαραλαβῶν, ἐπλευσεν εἰς Λιπάραν, καὶ ἐν αὐτῇ χιλιάρχον Κύντιον Κάσσιον καταλιπὼν προσεδρεύοντα μάχης ἄνευ, 10 ἀπῆρεν οἴκαδε. Κύντιος δὲ μὴ φροντίσας τῆς ἐντολῆς προσέμιξε τῇ πόλει καὶ πολλοὺς ἀπέβαλεν. ὁ μόντοι Ἀδρήλιος μετὰ ταῦτα ἐκείνους ἐλὼν πάντας ἀπέκτεινε καὶ τὸν Κάσσιον τῆς ἀρχῆς ἔπαυσε.

W II 61 Καρχηδόνιοι δὲ τὰ δόξαντα τοῖς Ῥωμαίοις περὶ τοῦ ναυτι-
κοῦ μαθόντες, ἐπεμψαν εἰς Σικελίαν, πᾶσαν ὑποτάξαι τότε ἐλπίζαντες. καὶ ἕως μὲν ἄμφω παρήσαν οἱ ὑπατοὶ Καικίλιος C Μέτελλος καὶ Γάιος Φούριος, ἠρέμουν· ὡς δὲ πρὸς τὴν Ῥώμην ἀπῆρεν ὁ Φούριος, κατεφρόνησαν τοῦ Μετέλλου καὶ πρὸς τὸ Πάνορμον ἦλθον. ὁ δὲ Μέτελλος κατασκόπους ἐλθεῖν μαθὼν 20 ἐκ τῶν πολεμίων, ἤθροισε τοὺς ἐν τῇ πόλει πάντας, καὶ διαλι-

1 τῶν ναυτικῶν] τὸ ναυτικὸν AC. 3 παρεσκεύαζον om AB.
4 Immo Γάιος Ἀδρήλιος καὶ Ποῦπλιος Σερουίλιος, vel, ut p. 159
v. 1, Ἀδρήλιος Γάιος καὶ Σερουίλιος Ποῦπλιος. 9 κύντιον
χιλιάρχον ABC. 10 προσεδρεύοντα B, προσεδρεύσαντα A,
προσεδρεύοντα PW. 15 τὰ δόξαντα om A. 17 ἐλπίζαν-
τες ABC, ἐλπίζοντες PW. καὶ ἄλλιος ABC. 18 φροῦριος
ABC et Ducangii codices fere ubique.

detrimenta illa ex rei navalis imperitia capi, reliquo mari abstinere et Italiam duntaxat paucis tueri navibus decreverunt.

Anno sequenti P. Gaius et Aurelius Servilius in Siciliam profecti cum alia loca tum Himeram ceperunt, sed vacuam civibus, quos Carthaginienses noctu asportarant, post haec Aurelius navibus ab Hierone acceptis, et Romanis omnibus qui in insula erant assumptis, Liparam traiecit; ibique Q. Cassio tribuno militum relicto, qui eam sine pugna obsideret, domum rediit. sed Quintus mandato consulis neglecto urbem aggressus multos amisit. qua deinde Aurelius expugnata omaes occidit, et Cassio magistratum abrogavit.

Carthaginienses, decreto Romanorum de re navali cognito, classem spe totius Siciliae potius miserunt. ac dum ambo consules Caecilius Metellus et C. Furius aderant, quieverunt: sed cum Furius Romam redisset, Metello contempto ad Panormum accesserunt. Metellus, cognita exploratorum praesentia, omnibus qui in urbe erant convocatis pro con-

χθεις αὐτοῖς ἀλλήλων λαβέσθαι σφίσιν ἐκέλευσε· καὶ οὕτως ἔκου-
 στον ἀνακρίνων ὅστις τε εἶη καὶ ὃ τι πράττοι, κατεφώρασε τοὺς
 πολεμίους. Καρχηδόνιοι δὲ παρετάξαντο ὡς μαχομένοι, καὶ
 Μέτελλος δεδιέναι προσεποιεῖτο. τούτου δ' ἐπὶ πλείους ἡμέρας
 5 γινομένου οἱ Καρχηδόνιοι ἐφρονηματίσθησαν καὶ προσέβαλλον
 θρασύτερον. καὶ τότε ὁ Μέτελλος σημείον τοῖς Ῥωμαίοις ἔρε·
 κὰκ τούτου ἔξαπιναίως ἐκείνοι κατὰ πάσας τὰς πύλας ἐπεκδρο- D
 μόντες ῥαδίως ἐκράτησαν, καὶ ἐς στενὸν αὐτοὺς κατέκλεισαν,
 ὥστε μηκέτ' ἀναχωρῆσαι δι' αὐτοῦ δυνήθηται. στενοχωρούμενοι
 10 γάρ, ἅτε καὶ αὐτοὶ πολλοὶ ὄντες καὶ πολλοὺς ἐλέφαντας ἔχοντες,
 ἐταράττοντο. κὰν τούτῳ τὸ ναυτικὸν τὸ Λιβυκὸν πρόσπλευσεν
 αὐτοῖς ἐγένετο φθορᾶς αἰτιώτατον. ἰδόντες γὰρ τὰς ναῦς ὤρμη-
 σαν εἰς αὐτὰς καὶ ἐμβαίνειν ἐξεβιάζοντο, καὶ οἱ μὲν εἰς τὴν θά-
 λασσαν ἐνέπιπτον καὶ ἐφθείροντο, οἱ δὲ ὑπὸ τῶν ἐλεφάντων ἐμ-
 15 πελαζομένων ἀλλήλοις τε καὶ τοῖς ἀνθρώποις ἀπώλλυντο, οἱ δὲ
 ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ἐκτείνοντο, πολλοὶ δὲ καὶ ζῶντες ἐάλωσαν
 ἄνδρες τε καὶ ἐλέφαντες. ἐπειδὴ γὰρ ἄνευ τῶν συνήθων σφίσι
 ἀνδρῶν ὄντες ἠγριάλοντο, κήρυγμα τοῖς αἰχμαλώτοις ὁ Μέτελλος P I 394
 ἐποίησεν, σωτηρίαν καὶ ἄδειαν τοῖς συλλαβοῦσιν αὐτοὺς δίδου·
 20 καὶ οὕτως προσελθόντες τινὲς τοῖς σφῶν προσιότατοις, ἐκείνους τε
 διὰ τὴν συνήθειαν χειρῶσαντο καὶ τοὺς ἄλλους προσεπέσπασαντο.
 οὗς καὶ εἰς τὴν Ῥώμην ἐκόμισαν ἑκατὸν ὄντας καὶ εἴκοσιν, οὕτως
 αὐτοὺς τὸν πορθμὸν περαιώσαντες. πλείους πολλοὺς συνδήσαντες

2 κατεφώρασαν A. 7 τὰς om A. 9 δι'] δ' C. 15 ἀπώ-
 λοντο A. 17 τς om A. 20 προσελθόντες] προσιόντες· αὐ-
 τοὺς B. τινὲς add AB.

tione edixit ut sese invicem prehensarent, et quemvis rogando quis
 esset quidque ageret, hostes deprehendit. Carthaginensibus autem ad
 pugnam se parantibus per dies complures metu simulato effecit ut elati
 animis audacius moenia oppugnarent; signoque dato, Romanis subito
 portis omnibus erumpere iussis, facile vicit in angustias redactos. unde
 cum evadere non possent, in tanta et virorum et elephantorum multitu-
 dine turbabantur. sed interea classis Punica appellens exitii causa in
 primis eis fuit. nam dum naves conscendere contendunt, partim in mari
 perierunt, partim ab elephantis et sese et homines urgentibus conculcati
 partim a Romanis occisi sunt. capti etiam multi et viri et elephantentes.
 qui cum magistros suos non habentes exasperarentur, Metellus captivis
 qui eos cepissent salutem et impunitatem praeconio promitti iussit. sic
 illi mansuetissimis et notis captis etiam caeteros attraxerunt. qui 120
 numero sic per fretum Romam sunt traducti. dolia multa inter sese
 devinzerunt, et lignis insertis ita distinxerunt ut neque separarentur

ἀλλήλοις καὶ ξύλοις διαλαβόντες σφᾶς, ὥστε μήτ' ἀπαρτᾶσθαι σφᾶς μήτε συμπύπτειν, δοκοῦς ἐπ' αὐτῶν ἐπέτειναν καὶ ὕλην καὶ γῆν ἐπεφόρησαν, φράξαντές τε περίξ τὸ χωρίον, ὡς αὐτῇ τιμῇ λοικῆναι, εἰς τοῦτο αὐτοὺς ἐπεβίβασαν, καὶ διεπόρθμευσαν οὐδ' Β αἰσθανομένους ὅτι πλοῖον. ὁ μὲν οὖν Μίεταλλος οὕτως ἐνίκησεν, 5 ὁ δ' Ἄσδρουβας ὁ τῶν Καρχηδονίων στρατηγὸς σωθεὶς τότε ὕστερον ὑπὸ τῶν οἴκοι Καρχηδονίων ἐκλήθη καὶ ἀνεσκολοπίσθη.

15. Οἱ Καρχηδόνιοι δὲ δικηρουκέσαντο τοῖς Ῥωμαῖοις διὰ τε τᾶλλα καὶ τὸ πλῆθος τῶν αἰχμαλώτων, καὶ τοῖς πρέσβεσι καὶ αὐτὸν τὸν Ῥηγοῦλον συνέπεμψαν, πᾶν δι' αὐτοῦ οἰηθέντες 10 κατορθωκῆναι διὰ τὴν ἀρετὴν καὶ τὸ ἀξίωμα τοῦ ἀνδρός. ὤρκωσάν τε αὐτὸν ἢ μὴν ἐπανήξειν. καὶ ὅς τὰ τε ἄλλα ὡς εἰς τῶν Καρχηδονίων ἐπραττε, καὶ οὔτε τὴν γυναῖκα εἰς λόγους ἔδεδετο C οὔτε τὴν πόλιν εἰσῆλθε, καὶ ταῦτα καλούμενος. ἀλλ' ἔξω τοῦ τείχους τῆς βουλής ἀθροισθείσης, ὡς ἔθος ἦν χρηματίζειν τῶν 15 πολεμίων τοῖς πρέσβεσιν, εἰσαχθεὶς εἰς τὸ συνέδριον εἶπεν "ἡμᾶς ὦ πατέρες πρὸς ὑμᾶς Καρχηδόνιοι ἐπεμψαν (ἐκείνοι γὰρ με ἐστάλκασι, ἐπεὶ δοῦλος αὐτῶν νόμῳ πολέμου γεγένημαι), καὶ ἀξιοῦσι μάλιστα μὲν καὶ τὸν πόλεμον λύσασθαι ἐπὶ συνθήκαις ταῖς δοκούσαις ἀμφοῖν, εἰ δὲ μή, τῶν αἰχμαλώτων ποιήσασθαι ἄλλαγμα." 20

3 περίξ om A. 5 αἰσθόμενος A. 6 ἀσδρουβας A, qui sic solet. 7 οἴκοι add A. 8 Οἱ Καρχηδόνιοι — 16 τοῖς πρέσβεσιν Dionis excerptum Ursinianum 149. cf. quod A. Maius p. 541 Dioni tribuit excerptum Planudeum 43. 10 δι.] δ' C. 11 κατορθωκῆναι AC, κατορθωκῆναι PW.

FOUNTES. Cap. 15. Dionis Historias Romanae libri deperditi: excerptum Ursinianum 149, et fragmentum libri undecimi apud grammaticum περί συντάξεως in Bekkeri Anecd. p. 140 v. 20.

neque coirent: eaque trabibus constrata, sarmentis et terra ingesta, circumsepserunt, ut structura illa stabuli instar esset; in eamque introductos sine sensu navigationis traiecerunt. hac victoria potito Metello Hasdrubal dux tum quidem evasit, sed post domi a Carthaginensibus accusatus atque in crucem actus est.

15. Carthaginenses cum aliis de causis tum ob captivorum multitudinem Romam legatos miserunt, adiuncto Regulo, quem propter virtutem et auctoritatem nihil non impetratum arbitrabantur, iureiurando obstrictum ut rediret. is et aliis in rebus se pro Carthaginensibus geasit, neque uxorem ad colloquium admisit, neque urbem, quamvis vocaretur, ingressus est. sed senatu extra urbem coacto (ita enim respondere legatis hostium moris erat) in concilium introductus dixit "nos, patres conscripti, Carthaginenses ad vos miserunt (nam ego quoque iure belli servus eorum factus sum), petentes in primis ut pax iis condicionibus, quas utrinque probaveritis, fiat: sin id nolitis, ut saltem captivi permu-

ταῦτα εἰπὼν μετέστη μετὰ τῶν πρέσβειων, ὡς ἂν καθ' ἑαυτοὺς οἱ Ῥωμαῖοι βουλευσῶνται. κελυόντων δὲ αὐτὸν τῶν ἑπύτων συμμετασχεῖν σφίσι τῆς διαγνώμης, οὐ πρὶν ἐπεσθῆ προδ τοῦ D ἐπιτραπήναι παρὰ τῶν Καρχηδονίων. ὁ δὲ τέως μὲν ἐσιώπα·
 5 ἐπεὶ δ' οἱ βουλευται εἰπεῖν αὐτὸν γνώμην ἐκλείνον, εἶπεν “εἰμι μὲν εἰς ἕξ ὑμῶν ὡ πατέρες, καὶ μυριάκις ἄλω· τὸ μὲν γὰρ σω- W II 62
 μά μου Καρχηδονίων, ἣ δὲ ψυχὴ μου ὑμέτερα ἐστίν· ἐκείνο μὲν γὰρ ὑμῶν ἠλλοτριῶται, ταύτην δὲ οὐδεὶς δύναται μὴ οὐχὶ Ῥωμαίαν εἶναι ποιῆσαι· καὶ ὡς μὲν αἰχμάλωτος Καρχηδονίους προσ-
 10 ἦκω, ἐπεὶ δ' οὐκ ἐκ κακίας ἀλλ' ἐκ προθυμίας ἐδυστύχησα, καὶ Ῥωμαῖός εἰμι καὶ φρονῶ τὰ ὑμέτερα. καὶ οὐδ' ἕξ ἐνός τρόπου λυσιτελεῖν ὑμῖν τὰς καταλλαγὰς νομίζω.”

Ταῦτα ὁ Ῥηγοῦλος εἰπὼν καὶ τὰς αἰτίας προσέθηκε δι' ἧς τὰς συμβάσεις ἀπηγόρευε, καὶ ἐπήγαγεν ὡς “οἶδα μὲν ὅτι μοι 15 προῦπτος ὄλεθρος πρόκειται· ἀδύνατον γὰρ λαθεῖν αὐτοὺς ἅ συνβούλευσα· ἀλλὰ καὶ οὕτως τῆς ἑμαυτοῦ σωτηρίας τὸ κοινῆ P I 895
 συμφέρον προτίθημι. εἰ δὲ τις γῆσει, τί οὖν οὐκ ἐκδιωράσκεις ἢ ἐνταῦθα καταμένεις; ἀκούσεται ὅτι δμώμοκα αὐτοῖς ἐπανήξην, καὶ οὐκ ἂν παραβαίην τοὺς ὄρκους, οὐδ' εἰ πρὸς πολεμίους γερ-
 20 νασι, καὶ δι' ἄλλα, μάλιστα δὲ ὅτι τὸ δεινὸν ἐμπεδορκήσας

3 οὐ πρὶν — 4 Καρχηδονίων e Dionis libro undecimo, apud gram-
 maticum περὶ συντάξεως in Imm. Bekkeri Anecd. p. 140 v. 20.
 4 παρὰ τῶν καρχηδονίων ἐπιτραπήναι AB. ἐσιώπησεν A.
 8 ὑμῶν om B. δ' B. 11 τὸ ὑμέτερον C. οὐδ' οὐκ A.
 13 ταῦτα] καὶ ταῦτα B. 15 προῦπτος μοι ὄλεθρος A.

temtur.” haec locutus cum legatis secessit, ut Romani soli deliberarent. cum autem a consulibus interesse deliberationi iuberetur, non paruit priusquam id Carthaginienses permisissent. ac tacitus assidens, cum sententiam rogaretur, ait “ego, patres conscripti, si vel milies captus fuero, vestrum unus sum. nam meum corpus penes Carthaginienses est, animus vero meus vobiscum. et illud quidem alienatum a vobis: hic, quo minus Romanorum sit, efficere nemo potest. et ut captivus ad Carthaginienses pertineo: cum autem nulla improbitate sed rei bene gerendae studio cladem acceperim, Romanus sum, vobisque consultum cupio. et pacificationem nullo modo e re vestra esse dūco.”

His dictis, suaeque sententiae rationibus adductis, subiecit, scire se haud dubium exitium sibi instare: neque enim Carthaginiensibus clam esse posse quid suaserit, sed sic quoque rei publicae commodum privata incolumitate sibi esse antiquius. quod si quis dixerit cur non aufugiat aut Romae maneat, ei se responsurum, se iureiurando reditum promississe: id se hostibus etiam cum ob alia servaturum esse, tam quod

μὲν μόνος πείσομαι, ἂν δ' ἐπισηκῶσω, πᾶσα ἡ πόλις ἀνυπλησθήσεται.”

Ἡ γερούσια δὲ τῆς ἐκείνου σωτηρίας ἔνεκεν καὶ τὴν εἰρήνην ποιήσασθαι καὶ τοὺς αἰχμαλώτους ἀντιδοῦναι προτεθύμητο. γνούς οὖν τοῦτο αὐτός, ἵνα μὴ τὸ συμφέρον δι' αὐτὸν καταπρόβνται, 5 ἐπλάστω πεπωκέναι φάρμακον δηλητήριον, καὶ μέλλειν πάντως B δι' αὐτοῦ ἀπολέσθαι. καὶ οὔτε ἡ σύμβασις γέγονεν οὔτε τῶν αἰχμαλώτων ἡ ἀμοιβή. ἀπώντος δ' αὐτοῦ οὖν τοῖς πρέσβεισι ἀντελάβοντο ἄλλοι τε καὶ οἱ παῖδες καὶ ἡ γυνή· οἱ δ' ἕπιτοὶ μῆτ' ἐθέλοντα καταμεῖναι αὐτὸν ἐκδώσειν ἔφασαν, μῆτ' ἀπώντα 10 κατασχεῖν. καὶ οὕτω προτιμήσας μὴ παραβῆναι τοὺς δοκούς ἀνεκομίσθη. καὶ αἰκισθεὶς ὑπ' αὐτῶν, ὡς ἡ φήμη λέγει, ἀπέθανε. τὰ γὰρ βλέφαρα αὐτοῦ περιτεμόντες, καὶ χρόνον τινὰ ἐν σκοτίᾳ καθέριζαντες, εἶτα εἰς σκευῶς τι σύμπηκτον κέντρα πανταχόθεν ἔχον ἐμβαλόντες αὐτὸν καὶ τρέψαντες πρὸς τὸν ἥλιον, 15 οὕτως ὑπὸ κακοπειθείας καὶ ἀγρυπνίας μὴ δυνάμενόν πη κλιθῆναι C διὰ τὰ κέντρα, διέφθειραν. ἂν πυθόμενοι οἱ Ῥωμαῖοι τοὺς πρώτους τῶν παρ' αὐτοῖς αἰχμαλώτων παρέδοσαν τοῖς ἐκείνου πωσί καὶ ἀνταγκισθῆναι καὶ ἀνταποκτεῖναι.

Τοὺς δ' ὑπῆτους ἐς τὴν Λιβύην στρατεῦσασθαι ἐψηφίσαντο 20 τὸν τε Γάϊον Ἀτίλιον τὸν τοῦ Ῥηγούλου ἀδελφὸν καὶ τὸν Μάλλιον τὸν Λούκιον. οἱ ἐς τὴν Σικελίαν ἐλθόντες τῷ Λιλυβαίῳ

7 δι' ὑπ' AB.
τὸν ἀτίλιον B.

21 ἀτίλιον C, Ἀτίλιον PW, τὸν ἀτίλιον A,

servata fide solus aerumnam passurus esset, violata, tota civitas perurii crimine obstringeretur.

Senatu autem salutis illius causa tum ad pacem faciendam tum ad permutandos captivos parato, ne a ratione utilitatis sua causa decederent, venenum sibi datum esse finxit, ex quo omnino periturus esset. ita neque pace neque captivorum permutazione facta, cum eum cum legatis abeuntem praeter alios uxor et liberi retinerent, consules neque manere volentem dedituros neque abitarum detenturos esse dicerent, iniuriarum religione privatis affectibus anteposita discessit. et a Carthaginiensibus excruciat, ut fama est, interiit. nam palpebris praecisis eum aliquamdiu in tenebris concluserunt, deinde in vas quoddam referunt stimulis coniectum et ad solem conversum doloribus et vigiliis, cum nusquam inclinare se posset, peremerunt, quibus Romani auditis principes captivorum eius liberis vicissim et excruciatos et necandos tradiderunt.

Consulibus C. Atilio, Reguli fratri, et L. Manlio bellam Africanum decreverunt. qui cum in Sicilia Lilybaeum oppugnarent, et fossae

προσέβαλον, και τι μέρος τῆς τάφρου συγχῶσαι εἰς τὴν τῶν μηχανημάτων προσαγωγὴν ἐπεχείρησαν. και οἱ Καρχηδόνιοι ὑπορύσσοντες τὸν χοῦν ὑφείλον. ἐπεὶ δ' ἤλαττοῦντο τῇ πολυχειρίᾳ, τεῦχος ἕτερον ἔνδον μηνοειδὲς ὤκοδόμησαν. και οἱ μὲν ὑπορύμους δ' ὑπὸ τὸν κύκλον εἰργάζοντο, ὅπως κατὰ τὸ διώκενον αὐτῶν ἀξίσαντος τοῦ τείχους εἰσπέσωσιν· οἱ Καρχηδόνιοι δὲ ἀντορύσσοντες D πολλοὺς μὲν ἀγροῦντας τὸ γινόμενον ἐκδεχόμενοι ἔκτεινον, πολλοὺς δὲ και πῦρ ἐν φρυγάνοις εἰς τὰ δρύγματα ἐμβολόντες ἐφθειρον. ἐπεὶ δὲ τινες τῶν συμμάχων, τῇ τε παρατάσει τῆς πολιτείας 10 κίας ἀχθόμενοι και τῷ μὴ τὸν μισθὸν αὐτοῖς ἐντελῆ καταβάλλεσθαι, προδοῦναι τὸ χωρίον τοῖς Ῥωμαίοις διεκηρυκείοντο, ἐφώρασεν ὁ Ἀμιλκας τὸ βουλευόμενον, οὐκ ἐξέφηγε δέ, ἵνα μὴ πολέμωσιν αὐτούς· χρήματα δὲ τοῖς ἄρχουσιν αὐτῶν παρασχῶν και τῷ πλήθει προσυποσχόμενος ἕτερα, οὕτως αὐτοὺς ὤκνειώσατο 15 ὥστε μὴδ' ἀρνήσασθαι τὴν προδοσίαν, ἀλλὰ και τοὺς τελευταίους πρέσβεις ἐνανιόντας ἀπόσασθαι. οἱ πρὸς τοὺς ὑπάτους αὐτομο- P I 396 λήσαντες γῆν τε ἐν Σικελίᾳ και ἕτερ' ἅττα ἔλαβον.

Ἀκούσαντες δὲ ταῦτα οἱ οἴκοι Καρχηδόνιοι πέμποσιν Ἀρδέβαν σὺν ναυοὶ πλείοταις εἰς τὸ Λιλιύβαιον σῆτον ἀγούσαις W II 63 20 και χρήματα. και ὅς χιμῶνα ἐπιτηρήσας εἰσέπλευσε. κάκ τούτου και ἄλλοι συχνοὶ καταίρειν ὁμοίως ἐτόλμων· και οἱ μὲν ἐπετύγγανον, οἱ δὲ ἀπώλλυντο.

2 ἐπεχείρησαν C. 3 ἤλαττοῦτο A. 7 ἀγροῦντας A, ἀγροῦντας PW. 8 ἐμβόλοντες A. 13 πολεμήσῃ A. 17 ἑταράτα B, ἕτερά τα C, ἕτερος A. 19 Ἀρδέβαν] consentit Didorus exo. lib. 24 1, si eius verba sic transposueris μετὰ τοῦ Ἀμάρθου· και ἀνεθάρησαν. Polybius I 44 eadem fere de Hannibale narrat. 21 ἐτύγγανον C. 22 ἀπώλλυντο C, ἀπόλλυντο A, ἀπόλλυντο PW.

partem ad machinas adducendas explere aggressi essent, Carthaginienses subterfodientes terram subtraxerunt. sed cum operarum multitudine vincerentur, alium murum intus lunatum struxerunt. Romanis autem cuniculos subter muros agentibus, ut iis in cavernas desidentibus irruerent, Carthaginienses contra fodientes multos id ignorantes exceptos trucidarunt, multos igni sarmenis iniecto in fossis cremarunt. sed cum quidam e sociis, moram obsidionis et stipendia non integra numerata aegre ferentes, de oppido prodendo cum Romanis agerent, Hamilcar eo consilio animadverso sed dissimulato, ne illi palam deficerent, pecunia magistratibus data, multitudini promissa, sic eos reconciliavit ut proditionem non infitianti postremos legatos redeuntes non reciperent. qui ad consules profugi, agro in Sicilia et aliis rebus donati sunt.

Carthaginienses qui domi erant his auditis Ardebam [Adherbalem] cum plurimis navibus frumentum et pecunias Lilybaeum advehentibus miserunt. is tempestate observata appulit. quod deinde alii plurimi imitari ausi partim successum habuerunt partim perierunt.

Ἔως μὲν σὺν ἄμφω παρήσαν οἱ ὑπατοί, Ἰσπαλαίτις οἱ ἀγῶ-
νες ἐγίνοντο· νόσον δὲ καὶ λιμοῦ τρυχόντων αὐτούς, καὶ τοῦ
ἐτέρου οἰκαδε διὰ ταῦτα σὺν τοῖς ἄμφ' αὐτὸν στρατιώταις ἀνα-
χωρήσαντος, Ἀμιλκας θαρρήσας ἐπέξῃει καὶ τὰς μηχανὰς ἐνε-
πίμαρα καὶ τοὺς ἐπαμύνοντας αὐταῖς ἐφθειρε, καὶ ἡ ἵππος αὐτοῦ δ
B ἐκ τοῦ Δρεπάνου ὀρμωμένη τὰ τε ἐπιτήδεα πομπέσθαι τοὺς Ῥω-
μαίους ἐκώλυε καὶ τὴν αὐτῶν συμμαχίδα κατέτροχε, καὶ ὁ Ἀρδέ-
βις ποτὲ μὲν τῆς Σικελίης ποτὲ δὲ τῆς Ἰταλίας τὰ παράλια ἐκει-
ρεν· ὅθεν οἱ Ῥωμαῖοὶ ἐν ἀπορίᾳ κατέστησαν. τῶς μέντοι
Λούκιος Ἰούνιος ἠτοίμαζε ναυτικόν, Κλαύδιος δὲ Πούλχρος εἰς 10
τὸ Αἰλύβαιον ἐπειχθεὶς καὶ τριήρεις πληρώσας συνέλαβε δι' αὐ-
τῶν Ἄννων τὸν Καρχηδόσιον ἐκπλέοντα πενήτηρι· καὶ παράδει-
γμα τοῖς Ῥωμαίοις τῆς κατασκευῆς τῶν νηῶν ἐγένετο.

Πολλάκις δὲ τοῦ ναυτικοῦ κινδυνεύοντος ἐβαρύνοντο οἱ
C Ῥωμαῖοὶ τῇ συνεχεῖ τῶν νεῶν φθορᾷ· ἄνδρας γὰρ συγχροὺς καὶ 15
χρήματα πλείστα ἐν ταύταις ἀπώλλουσιν· οὐ μέντοι γε καὶ ἐνέδο-
σαν, ἀλλὰ καὶ τινα φθειγμένον περὶ καταλλαγῶν πρὸς Καρχη-
δόσιους ἐν τῇ βουλῇ διεχρήσαντο, καὶ λεχθῆναι δικτάτορα ἐνη-
φίσαιτο. καὶ δικτάτωρ μὲν ὁ Κολλατῖνος ἐλέχθη, ἐπάρχησε
δὲ ὁ Μέτελλος· οὐδὲν δὲ μνήμης ἐπραξάν ἄξιον. ἐν ᾧ δ' ὁ 20
Κολλατῖνος δικτάτωρ ἐλέγετο, ἐν τούτῳ τὸν Ἐρκα παρσιτήσματο
ὁ Ἰούνιος, καὶ ὁ Καρθύλων κατέσχευεν Αἰγίθαλον καὶ ἐζώγησε
τὸν Ἰούνιον.

4 ἐπέξῃει B. 6 τοὺς] καὶ τοὺς B. τοῖς Ῥωμαίοι A.
15 νεῶν AB, qui supra νηῶν: νηῶν PW. 19 et 21 Κολλατῖνος,
ut supra, pro Καλατῖνος. 20 prius δὲ] δὲ γε A. δ' ὁ A, δὲ PW.

Dum ambo consules aderant, aequo Marte pugnabatur: sed cum morbo et fame premerentur, iisque de causis alter seos milites domum reduceret, Hamilcar erumpere ausus machinas incendit, defensores earum occidit; et equitatu Drepano emisso, Romanos pabulatione et commentu prohibendo, eorumque socios infestando, Ardeba [Adherbale] interim alias Siciliae alias Italiae oram populante, ad summam inopiam redegit. sed Lucio Iunio classem parante Claudius Pulcher Lilybaeum prope abiit; et militibus in naves impositis Hannonem Carthaginiensem in quinqueremi navigantem comprehendit: unde Romani exemplum fabricandarum navium petiverunt.

Sed cum classes saepe periclitarentur, Romani, quanquam crebro tot navium, in quibus multi viri et pecuniae erant, interitu debebant, tamen non cesserunt, sed quendam in senatu de pace cum Carthaginiensibus facienda locutum occiderunt. et dictatorem dixerunt Collatinum [Calatinum], magistrum equitum Metellum: nihil tamen memorabile gesserunt. interea Iunius Erycem subegit, et Carthalo Aegithalo potius Iunium cepit.

16. Τῷ δ' ἐξῆς ἔτει Ἀδρήλιος Γάϊος καὶ Σεροντίλιος Πούπλιος τὴν ἀρχὴν λαβόντες τὸ τε Λιλύβαιοι καὶ τὸ Δρέπανον ἐλύπουν καὶ τοὺς Καρχηδόνιους τῆς γῆς ἀπεῖργον καὶ τὴν αὐτῶν Δ συμμαχίδα κατέκειρον. ὁ οὖν Καρθάλων πολυτρόπως ἐπιχειρήσας κατ' αὐτῶν, ὡς οὐδὲν ἤνυσεν, εἰς Ἰταλίαν ὤρμησεν, ἕν' οὕτω τοὺς ὑπάτους μεταγάγη ἐκεῖ, ἢ τέως τὴν χώραν κακώσῃ καὶ πόλεις αἰρήσῃ. ἀλλ' οὐδ' ἐνταῦθά τι αὐτῷ προσεχώρησε· τὸν γὰρ στρατηγὸν τὸν ἀστυνόμον μαθὼν πλησιάζοντα, εἰς Σικελίαν ἀνέπλευσεν. ἔνθα τῶν μισθοφόρων στασιασάντων διὰ τὸν μισθόν, συγχροὺς μὲν ἐς νήσους ἐρήμους ἐκβιβάσας κατέλειπε, πολλοὺς δὲ καὶ ἐς τὴν Καρχηδόνα ἀπέστειλεν. ὁ γνόντες οἱ λοιποὶ ἄγανακτήσαν καὶ νεωτερίσειεν ἔμελλον. ὢν Ἀμίλκας, διαδεξάμενος τὸν Καρθάλωνα, πολλοὺς μὲν νυκτὸς κατέκοψε, πολλοὺς δὲ P I 397 καὶ κατεπόντωσεν. ἐν τοσοῦτ' ὃ οἱ Ῥωμαῖοι φίλιαν αἰδίον πρὸς 15 Ἴέρωνα διεπράξαντο, καὶ προσαφῆκαν ὅσα παρ' αὐτοῦ ἐπιτελεῖς ἐλάμβανον.

Τῷ δ' ἐξῆς ἔτει τοῦ θαλαττίου πολέμου δημοσίᾳ μὲν οἱ Ῥωμαῖοι ἀπέσχοντο διὰ τὰς ἀνυχίας καὶ διὰ τὰ ἀναλόματα, ἰδίᾳ δὲ τινες νῆας αἰτήσαντες, ὥστ' ἐκείνας μὲν ἀποκατισῆσαι, τὴν 20 λείαν δὲ οἰκειώσασθαι, ἄλλα τε τοὺς πολεμίους ἐκώκωσαν, καὶ ἐς Ἰππῶνα Λιβυκὴν πόλιν εἰσπλεύσαντες τὰ τε πλοῖα πάντα καὶ πολλὰ τῶν οἰκοδομημάτων κατέπρησαν. τῶν δ' ἐπιχωρίων τὸ

6 ἢ AC, εἰ PW.
 τὼς PW.

10 ἐκβιβάσας A.

15 ἐπιτελεῖς A, ἐπε-

FOENTES. Cap. 16. Dionis Historiae Romanae libri deperditii.

16. Sequenti anno C. Aurelius et P. Servilius magistratu inuito Lilybaeum et Drepanum infestantes terra Carthaginienses prohibuerunt eorumque socias civitates afflixerunt. Carthalo cum variis rationibus contra eos tentatis nihil effecisset, in Italiam abiit, ut aut consules eo traduceret, aut interea agros vastaret et urbes caperet. sed ne ibi quidem ei quicquam successit: nam cum praetorem urbanum adventare didicisset, in Siciliam rediit. ubi cum conducticium miles ob stipendium tumultuaretur, multos in desertis insulis expositos reliquit, multos Carthaginem misit. quo caeteri cognito indignati res novas spectabant. sed Hamilcar, successor Carthagini datus, multos eorum noctu occidit, multos in mari demersit. interea Romani perpetuam cum Hierone amicitiam sanxerunt, remissis tributis annuis.

Sequenti anno bello navali propter crebras clades et impensas Romani publice abstinerunt; sed quidam privatim navibus postulatis quas restituerent et praedam sibi vindicarent cum alias clades hostibus intulerunt, tum Hipponem urbem Libycam ingressi navigia omnia et multas aedes cremarunt. et cum cives portus aditum catenis clausissent,

B στόμα τοῦ λιμένος διαλαβόντων ἀλύσειν, ἐν περιστάσει γέγοντο, σοφία δὲ καὶ τύχη περιεγέγοντο. σπουδῇ γὰρ ταῖς ἀλύσεισι προσπεισόντες, ἐπεὶ προσάνασθαι αὐτῶν ἔμελλον δι' ἔμβολοι τῶν νηῶν, μετέστησαν ἐς τὰς πρύμνας οἱ τοῦ πληρώματος, καὶ οὕτως αἱ πρῶραι κουφισθεῖσαι ὑπερῆραν τὰς ἀλύσεις, αὐτῆς δ' ἐς τὰς 8 πρῶρας αὐτῶν μεταπηδησάντων αἱ πρύμναι τῶν σκαφῶν ἐμετεωρίσθησαν. καὶ διεξέδραμον, καὶ μετὰ τοῦτο περὶ τὸ Πάνορον
W Π 64 ναυσὶ Καρχηδονίου ἐνίκησαν.

Οἱ δ' ὕπατοι, Μέτελλος μὲν Καικίλιος περὶ τὸ Αἰλίβουιον ἦν, Νομέριος δὲ Φάβιος τῷ Δρεπάνῳ προσήδρευε καὶ ἐπεβού- **10** λευσε τῇ νησίδι τῇ Πελιάδι καλουμένη, προκατειλημένη πύρρῃ
C Καρχηδονίων, στρατιώτας πέμπας νυκτός, οἱ τοὺς φρουροὺς κτείναντες τὴν νῆσον εἶλον. ὁ μυθῶν Ἀμιλκας ἔωθεν τοῖς διαβεβηκόσιν ἐπέθετο· οἷς οὐκ ἔχων ἀμῦναι ὁ Φάβιος τῷ Δρεπάνῳ προσέμειξεν, ὡς ἢ τὴν πόλιν δι' ἑρημίαν αἰρήσων ἢ τῆς νήσου τὸν **15** Ἀμιλκῶν ἀπάξων. καὶ ἠνύσθη τὸ ἔν· φοβηθεὶς γὰρ ὁ Ἀμιλκας ἀνεχώρησεν εἰς τὸ τεῖχος. καὶ ὁ Φάβιος τὴν Πελιάδα κατέσχε, καὶ τὸ μεταξὺ ταύτης καὶ τῆς ἡπείρου στενὸν καὶ τεναγῶδες τυγχάνον ἀγχώσας ἡπείρωσε, καὶ ῥῆον προσεπολέμει τοῦ τείχους ἐκεῖ ὄντος ἀσθενεστέρου. καὶ οἱ Καρχηδόνιοι συχρὰ παρελύον· αὐ- **20**
D τοὺς εἰς Σικελίαν τε περιπλέοντες καὶ εἰς τὴν Ἰταλίαν περαιούμενοι. τοὺς δ' αἰχμαλώτους ἀλλήλων ἄνδρα ἄντ' ἄνδρος ἡλλά-

6 ἐμετεωρίσθησαν A, μετεωρίσθησαν PW. 7 περὶ] παρὰ B.
 8 ἐνίκησε A. 9 καὶ κίλλιος ABC. 20 ἀσθενεστέρου. καὶ οἱ
 of] "videtur mutilus hic locus" WOLFIIUS: "sic tamen omnes mss"
 DUCANGIUS.

ex magno periculo arte et fortuna evaserunt. nam festinanter in catenas inveci, cum eas rostra navium iamiam attingerent, in puppes transierunt: ita prorae levatae catenas superarunt: cumque rursus in proras transsiluissent, puppes levatae sunt. sic elapsi postea ad Panorum Carthaginienses navali praelio vicerunt.

Consulum alter Caecilius Metellus ad Lilybaeum fuit, alter Numerius Fabius Drepanum obsedit et insulae Columbariae a Carthaginiensibus praeoccupatae noctu missis militibus est insidiatus. qui occiso praesidio insulam occuparunt. cum autem Hamilcar mane contra illos profecto Fabius illis opem ferre non posset, Drepanum invasit, ut aut urbem per ducis absentiam caperet aut illum ab insula abstraheret. horum alterum ei successit: Hamilcar enim territus in munitionem se recepit. Fabius Columbariam tenuit, et angustias paludesque interfectas aggeribus continenti iunxit. ita facillior facta oppugnatio, cum ibi murus esset infirmior. Carthaginienses autem eis crebra detrimenta inferebant, nunc in Siciliam nunc in Italiam traiciendo. captivos viritim permuta-

ξαντο· τὰς δὲ λοιπούς, ἐπει μὴ ἦσαν ἰσοπληθεῖς, ἀργυρίου οἱ Καρχηδόνιοι ἐκομίσαντο.

Ἐκτοτε δὲ διάφοροι μὲν ὑπάτευσαν, οὐδὲν δὲ ἱστορίας ἐπραξάν ἄξιον· μέγιστον γὰρ οἱ Ῥωμαῖοι ἐσφάλλοντο ὅτι κατ' ἐνιαυτὸν ἄλλους εἶθ' ἑτέρους ἀρχοντας ἐπεμπον, ἄρτι δὲ τὴν στρατηγίαν μανθάνοντας τῆς ἀρχῆς ἔπαυον, ὥσπερ εἰς ἄσκησιν σφῶς ἄλλ' οὐκ εἰς χρῆσιν αἰρούμενοι.

Οἱ Γαλάται δὲ τοῖς Καρχηδονίοις συμμαχοῦντες, καὶ μισοῦντες αὐτοὺς ὅτι κακῶς μετεχειρίζοντο σφῶς, φρουρίον τινὸς 10 φυλακῆν ἐμπιστευθέντες, τοῖς Ῥωμαίοις αὐτὸ προήκαντο ἐπὶ χρεῖμασι. μεταστάντας δὲ ἀπὸ τῶν Καρχηδονίων Γαλάτας καὶ ἄλλους τῶν σφῶν συμμάχων τινὰς οἱ Ῥωμαῖοι ἐπὶ μισθοφορᾷ προσελάβοντο, μήπω πρότερον τρέφοντες ξενικόν. τοῖτοις οὖν ἐπαιρόμενοι, καὶ ὅτι οἱ τὰς ναῦς ἔχοντες ἰδιῶται τὴν Λιβύην 15 ἐπόρθησαν, οὐκέτι ἀμελεῖν τῆς θαλάσσης ἤθελον, ἀλλὰ καὶ αἰθίς ναυτικὸν συνεστήσαντο.

17. Καὶ Λουτάτιος Κατύλος ὑπάτος ἤρθε, καὶ τούτῳ συνξεπέμφθη Κύντος Οὐαλλέριος Φλάκκος ἀστυνομῶν. οἱ ἐς Σικελίαν ἐλθόντες καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν τῷ Δρεπάνῳ 20 προσέβαλον, καὶ τι τοῦ τείχους κατήρειψαν· καὶ εἶλον ἂν αὐτό, εἰ μὴ τοῦ ὑπάτου τρωθέντος περὶ ἐκείνον οἱ στρατιῶται ἀπησχολήθησαν. κὰν τούτῳ μαθόντες τοὺς πολεμίους οἴκοθεν ἦκειν

3 δὲ] μὲν A. 5 δὲ] τε A. 18 φάσιος B. 19 alterum κατὰ add A.

Fontes. Cap. 17. *Dionis Historiae Romanae libri deperditii.*

runt: caeteros, quia tantum numerum non habebant, Carthaginienses pecunia redemerunt.

Ab eo tempore diversi consules fuerunt, sed nihil historia dignum gesserunt. nam illud maximo detrimento Romanis fuit, quod duces quotannis mutabant, eosque qui imperatoria munia adhuc discabant revocabant, quasi non rei gerendae sed exercendi causa ablegatos.

Galli Carthaginiensibus sociis infensi, quod ab eis male acciperentur, praesidium quoddam suae fidei commissum Romanis pecunia prodiderunt; ab eisque una cum aliis qui a societate Carthaginiensium defecerant stipendio conducti sunt, cum prius peregrinum alere militem Romani non consuevissent. his freti et classe privatorum hominum Africam infestantium mare diutius negligere nolentes denuo naves compararunt.

17. Lutatio Catalo consuli designato collega adiunctus est Q. Valerius Flaccus praetor. qui in Siciliam profecti et terra marique Drepanum aggressi partem muri deiecerunt: oppidumque cepissent, nisi consule vulnerato milites circa illum occupati fuissent. interea cognito he-

Zonarae Annales II.

ναυτικῶ πλήθει, Ἄννωνος ναυαρχοῦντος, πρὸς ἐκείνους ἐτρέποντο. καὶ ἀντιπαρματαξαμένων αὐτῶν ἄστρον τι λαμπυδῶδες ὑπερθεῖν τῶν Ῥωμαίων φανέν ἐξ ἀριστερᾶς εἰς τοὺς Καρχηδόνιους ἀρθεῖν ἐγκατέσκηψεν. γίνετο δ' ἡ ναυμαχία καὶ ἐπ' ἀμφοῖν καρτερά, δι' ἄλλα τε καὶ ἵνα οἱ μὲν Καρχηδόνιοι ἐς τέλειαν ἀπόρρωσιν τοὺς Ῥωμαίους τοῦ ναυτικοῦ καταστήσωσιν, οἱ δ' ἵνα καὶ τὰς προτέρας ἀνακαλέσωνται συμφορᾶς. ὁμῶς δ' οὖν οἱ Ῥωμαῖοι τὴν **C** νίκην ἤραντο· τὰ γὰρ τῶν Καρχηδονίων σκάφη, φορτία φέροντα πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ σῖτον καὶ χρήματα, ἐβυρύνοντο.

Ὁ δ' Ἄνων διαφυγὼν εὐθὺς εἰς τὴν Καρχηδόνα ἤπειλχθη. **10** οἱ Καρχηδόνιοι δὲ θυμῶ ληφθέντες καὶ φόβῳ τὸν μὲν ἀνεσταύρωσαν, πρέσβεις δὲ πρὸς εἰρήνην τῷ Κατύλῳ πέπομφασιν. καὶ τῷ πρὸς βουλῆς ἦν τὸν πόλεμον καταλύσασθαι, ὅτι ἐπ' ἐξόδῳ οὐσῆς αὐτῷ τῆς ἀρχῆς οὕτε δι' ὀλίγον ἐξυιρήσειν τὴν Καρχηδόνα ἤλπιζεν οὕτε τοῖς διαδόχοις τὴν δόξαν τῶν ἑαυτοῦ πόνων καταλι- **15** πεῖν ἤθελε. διὸ ἀνακωχὴν ἐποίησαντο, καὶ χρήματα καὶ σῖτον **D** **W II 65** καὶ ὀμῆρους αὐτῷ δόντες, ἵν' ἐς τὴν Ῥώμην πρεσβεύσωνται ἐπὶ τῷ τῆς Σικελίας τε αὐτοὺς πάσης ἐκοτῆναι Ῥωμαίοις καὶ πάσας τὰς πέριξ ἡσους ἐκλιπεῖν καὶ μήτε τῷ Ἰέρωνι πολεμεῖν καὶ χρήματι τὰ μὲν ἅμα τῷ σπείσασθαι δοῦναι τὰ δὲ καὶ ὕστερον, καὶ **20** τοὺς μὲν ἐκείνων αὐτομόλους καὶ αἰχμαλώτους προῖκα ἐκπέμψαι, τοὺς δ' ἑαυτῶν πρίασθαι.

6 καταστήσωσιν ABC, καταστήσασιν PW. 7 ἀνακαλέσονται B.
 10 Καρχηδόνα] καρχηδονίων AC. 11 θυμῶ] λιμῶ A.
 16 ἐποίησαντο A, ἐποίησατο PW. 17 διδόντες A. 18 τῆς
 add A.

atum adventu, Hannone magnam turbam domo adducens, contra illos se converterunt. acie utrinque instructa astrum quoddam facis instar supra Romanos ad laevam exortum versus Carthaginienses acumen direxit. pugna atrox commissa est ab utrisque, tum ob alia, tum quod Carthaginienses Romanos ad extremam bellorum navalium desperationem adigere voluerunt, Romani prius acceptas clades resarcire studuerunt. sed penes hos victoria fuit, nam Carthaginiensium naves, praeter alias sarcinas frumentum et pecuniam vehentes, gravabantur.

Hanno elapsus statim Carthaginem properavit, sed a civibus iracundia et metu commotis in crucem actus est; et legati de pace ad Catulum missi, qui a pace non abhorrebat, quod et ananus eius iam paene exiisset, neque brevi tempore Carthaginis excindendae spem haberet, et successoribus laborum suorum invideret gloriam. itaque iuducias fecerunt, pecunia et frumento et obsidibus ei datis, ut Romam legatos mitterent, ea condicione ut tota Sicilia et omnibus circumiacentibus insulis Romanis cederent neque Hieronem lacerarent et pecuniam partim pace facta statim partim post numerarent et Romanos captivos gratis redderent, suos vero redimerent.

Τοιαύτη μὲν οὖν ἡ σύμβασις ὠμολόγητο· μόνην γὰρ τὴν τοῦ ζυγοῦ ἀτιμίαν ὁ Ἀμίλκας παρητήσατο. καὶ ὁ μὲν ταῦτα συνθέμενος καὶ τοὺς στρατιώτας ἐκ τῶν τειχῶν ἐξαγαγὼν ἀπὸ πλεουσεν οἰκάδε πρὶν τοὺς ὄρκους ἐπενεχθῆναι, οἱ δ' ἐν τῇ Ῥώμῃ **5** τὴν τε νίκην διὰ βραχείου ἔμαθον καὶ ἐπήρθησαν ὡς παντάπασι **P I 399** κεκρυπηκότες. καὶ τῶν πρέσβειων ἐλθόντων οὐκέτι κατέχειν ἑαυτοὺς ἠδύναντο, καὶ τὴν Λιβύην ἔχειν ἅπασαν ἤλλιζον. διὸ οὐδὲ ταῖς τοῦ ὑπάτου ὁμολογίαις ἐνέμειναν, ἀλλὰ καὶ χρήματα αὐτοῦς πολλῶν πλειῶ τῶν ὑπεσχημένων ἐπράξαντο· καὶ ἀπηγόρευσαν σφίσι **10** μήτε τὴν Ἰταλίαν μήτε τὴν ἕξω συμμαχίδα σφῶν μακροαῖς ναοσί παραπλεῖν ἢ μισθοφόροις τισὶν ἀπ' αὐτῶν κεροῖσθαι.

Ὁ μὲν οὖν πρῶτος τοῖς Καρχηδονίοις πόλεμος τοῖς Ῥωμαίοις εἰς τοῦτο κατέληξε τετάρτῳ ἔτει καὶ εἰκοστῷ, καὶ ἐπ' αὐτῷ ἤγυγεν ὁ Κατύλος τὰ ἐπινίκια, Κύντος δὲ Λουτάτιος ὑπατεύσας **15** ἀπῆλθεν εἰς Σικελίαν καὶ μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ Κατύλου πάντα τὰ ἐκεῖ κατεστήσατο· καὶ τὰ ὄπλα τῶν ἐν αὐτῇ ἀφείλοντο. Σικελία **B** μὲν οὖν οὕτως ὑπὸ Ῥωμαίων δεδούλωτο πλὴν τῆς ἀρχῆς τοῦ Ἰέρωνος, ἐκ δὲ τούτου πρὸς τοὺς Καρχηδονίους φιλία ἦν αὐτοῖς.

Ἄμφω δ' αὖθις εἰς πολέμους ἑτέρους χωρὶς μετ' ὀλίγον **20** κατέστησαν. τοῖς γὰρ Καρχηδονίοις οἱ τε περιλοιποὶ τῶν μισθοφορησάντων σφίσι καὶ τὸ δουλεῦον τὸ ἐν τῇ πόλει καὶ τῶν ὁμορούντων πολλοὶ πρὸς τὰς συμφορὰς αὐτῶν συνεπέθειντο. οἱ γε

1 ὠμολόγηται A. 6 αὐτοῦς A. 12 alterum τοῖς] τοῖς τε A.
 13 κατέπληξε A. 14 Λουτάτος PW, quae p. 161 v. 17 Λουτάτιος.
 17 οὖν om A.

Tali pactione facta (solam enim sub iugum missionis ignominiam Hamilcar deprecatus est), militibus e munitionibus eductis domum rediit priusquam iusiurandum daretur. qui Romae erant, victoria celeriter cognita, ita sunt animis elati, quasi plane debellatum esset; legatisque praesentibus se non amplius continere potuerunt, spe totius Africae occupandae concepta. itaque condicionibus a consulibus propositis non acquiescentes, et pecuniam promissa longe maiorem postularant, et interdixerunt ne longis navibus vel ad Italiam vel ad alias socias provincias accederent, aut conducticiis inde militibus uterentur.

Ita primo bello Punico anno quarto et vigesimo a Romanis confecto Catulus triumphavit, Q. vero Lutatius consul in Siciliam profectus cum fratre Catulo omnia ibi ordinavit. Siculis arma adempta, tota insula, Hieronis excepto imperio, a Romanis subacta, et amicitia cum Carthaginensibus constituta.

Sed utrique paulo post seorsim alia gessere bella. nam Carthaginenses reliqui eorum stipendiarii et servitia civitatis et multi ex finitimis, adversa illorum fortuna freti, invaserunt. Romani cum ab hosti-

μὴν Ῥωμαῖοι, ἐπικαλεσαμένων αὐτοὺς τῶν πολεμουμένων ἐκείνοις, οὐδ' ὑπήκουσαν, ἀλλὰ καὶ ἀντιπρσβευσάμενοι καὶ μὴ δυνηθέντες καταλλάξαι αὐτούς, καὶ τοὺς αἰχμαλώτους τῶν Καρχηδονίων
 C δσοὺς εἶχον ἀφῆκαν προῖκα, καὶ σίτον ἐπεμψαν καὶ μισθοφόρους ἐκ τῆς οἰκείας συμμαχίδος αὐτοῖς ἐπαγαγέσθαι ἐπέτρεψαν, δόξαν δ ἐπιεικειᾶς θηρώμενοι μᾶλλον ἢ τοῦ συμφέροντος αὐτοῖς προμηθούμενοι. ὅθεν πράγματα ἔσχον εἰσέπειτα· ὁ γὰρ Ἀμιλκας ἐκεῖνος ὁ Βαρχίδης, ἐπεὶ τοὺς ἐναντίους ἐνίκησεν, ἐπὶ μὲν τοὺς Ῥωμαίους, καίπερ κάρτα μισῶν αὐτούς, οὐκ ἐτόλμησε στρατεῦσαι, ἐς δὲ τὴν Ἰβηρίαν παρὰ γνῶμην τῶν οἰκιστῶν ἀπῆρεν. 19

18. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐγένετο ὕστερον, τότε δὲ καὶ οἱ Ῥωμαῖοι Φαλλοκοῖς ἐπολέμησαν, καὶ Μάλλιος Τουρκονάτος τὴν χῶραν αὐτῶν ἐδήλωσε. καὶ συμμύξας αὐτοῖς ἐσφάλη μὲν πῶ ὀπλιτικῶ, τοῖς δ' ἐπέευσιν ἐκράτησε. καὶ αὐθις αὐτοῖς μαχεσόμενος ἐνίκησε, καὶ τὰ τε ὄπλα αὐτῶν καὶ τὴν ἵππον καὶ τὰ ἐπιπλοὺς καὶ τὸ δουλεῦον καὶ τὸ ἥμισυ τῆς χώρας ἀφείλετο. ὕστερον δὲ ἡ μὲν ἀρχαία πόλις εἰς ὄρος ἐρυμνὸν ἰδρυμένη κατεσκάφη, ἕτερα δ' ὠκοδομήθη ἐπέφοδος. μετὰ δὲ τοῦτο ἐπολέμησαν αὐθις πολέμου πρὸς τε Βουούτους καὶ πρὸς Γαλάτας ἐκείνοις πλησιοχώρους καὶ πρὸς Λιγύων τινάς. τοὺς μὲν οὖν Λίγνας Σεμπρώνιος Γράκχος 20 μάχῃ νικήσας ἐκάκων, καὶ τοῖς Γαλάταις Πούπλιος Οὐαλλέριος συμβαλὼν τὸ μὲν πρῶτον ἠττήθη, εἶτα πυθόμενος εἰς ἐπικουρίαν

12 Μάλιος PW. 13 ἐσφάλη μὲν ABCW, ἐσφάλημεν P. 19 τε add AB. 21 ἀλλήριος B.

FOUNTES. Cap. 18. *Dionis Historiae Romanae libri deperditi: esse. Peirescianum 45, Ursinianum 150.*

bus illorum arcesserentur, adeo non assenserunt, ut cum per legatos reconciliare illos non possent, omnes Carthaginiensium captivos gratis dimitterent, frumentum mitterent, e sociis provinciis conscribendi militis potestatem darent, clementiae laudem magis occupantes quam suis rationibus consulentes. unde post in negotia inciderunt. Hamilcar enim Barchinus ille victis hostibus Romanos quidem, quanquam eis infensissimus, bello petere non ausus est, sed contra magistratum voluntatem in Hispaniam abiit.

18. Sed haec post facta sunt, tum autem Romani cum Faliscis bellum gesserunt, Manlio Torquato agrum illorum urente. qui cum eis congressus peditatu succubuit, equitatu victor. deinde repetita pugna eos domuit, armis equis suppellectilibus servitiis et agri semisse multavit. tandem etiam antiqua urbs in arduo sita monte eversa, aliaque condita in planicie oppugnata facilis. post alia bella cum Boiis et Gallis eorum vicinis et Liguribus quibusdam gesserunt. ac Ligures Sempronius Gracchus victor affixit: P. Valerius a Gallis principio superatus, cum auxi-

αὐτοῦ τινας ἐκ τῆς Ῥώμης ἦκειν, ὁμοσε αὖθις τοῖς Γαλάταις ἐχώ- P I 400
ρησεν, ἴν' ἢ καθ' ἑαυτὸν νικήσῃ ἢ ἀποθάνῃ· τοῦτο γὰρ μᾶλλον
ἢ ζῶν αἰσχύνῃν ὄφλειν προείλετο· καὶ πως κατὰ τύχην ἐκράτησε.

Τότε μὲν οὖν ταῦθ' οὕτως τοῖς Ῥωμαίοις συνήνησαν, καὶ
5 Σαρδῶ παρὰ τῶν Καρχηδονίων ἀμαχεὶ χρήματά τε αὖθις ἔλαβον, W II 66
ἐγκυλιόσαντες αὐτοῖς βλάπτειν σφῶν τοὺς πλείοντας (οἷπω γὰρ
κρυτυνθέντες οἱ Καρχηδόνιοι τὰς ἀπειλὰς αὐτῶν ἐδεδοίκεσαν)·
τῷ δ' ἐξῆς ἔτι Λούκιος Λέντουλος καὶ Κύντιος Φλάκκος ἐπὶ τοὺς
Γαλάτας στρατεύσαντες, ἕως μὲν ὁμοῦ διῆγον, ἦσαν ἀνανταγώ-
10 νιστοὶ, ἐπεὶ δὲ διχῆ πορθεῖν τινα ἤρξαντο, ὡς οὕτω πλείω λείων
περιβυλούμενοι, ἐς κίνδυνον τὸ τοῦ Φλάκκου κατέστη στρατόπε- B
δον, νυκτὸς κυκλωθέν. ἀλλὰ τότε μὲν οἱ βύρβαροι ἀνεκόπησαν,
προσλαβόμενοι δὲ συμμύχους χειρὶ πολλῇ αὖθις ἐπὶ τοὺς Ῥω-
μαίους ἐχώρησαν. ἀπαντησάντων δὲ σφίσι Πουπλίου τε Λεν-
15 τούλου καὶ Λικινίου Οὐάρου ἤλπισαν αὐτοὺς διὰ τὸ πλῆθος τὸ
σφέτερον· καὶ ἄνευ μάχης καταπλήξιν· καὶ πέμψαντες τὴν τε
χώραν τὴν περὶ τὸ Ἀρίμινον ἀπήτονυ, καὶ τῆς πόλεως ὡς αὐτῶν
οὔσης ἐξοικισθῆναι ἐκέλευον. οἱ δ' ὑπατοὶ μήτε συμβαλεῖν θαρ-
ρουῖντες δι' ὀλιγότητα μήτε τι προέσθαι τολμῶντες ἀνοχὰς ἐπρα-
20 ξαν, ὡς ἐς τὴν Ῥώμην πρᾶσβεύωνται. οἱ δ' ἐπὶ τὴν βουλήν
ἐλθόντες τὰ αὐτὰ εἶπον. ὡς δ' οὐδενὸς οἱ πρᾶσβεῖς ὦν ἦτον C

2 νικήσῃ A, νικήσοι et ἀποθάνοι PW. 5 σαρδῶνιοι aliquot
codices (v. annot.): nostri σαρδῶ. ἀμαχεὶ om B. 7 κρυ-
τυθέντες B. 13 ἐπὶ τοὺς Ῥωμαίους αὖθις A. 14 ἀπαρ-
τησάντων A. 17 ἀρίμινον AB, Ἀρίμινον PW: p. 172 v. 22
Ἀρίμινον et p. 483 ed. Par. Ἀρίμινον. 19 τι add AB. ἐνοχὰς A.

lia sibi mitti Roma audisset, Gallos denuo est aggressus, ut aut per se victoria potiretur aut mortem oppeteret, quam vitae ignominiosae praeferebat: ac fortuna quadam vicit.

Tum igitur ita cum Romanis actum; eisque Sardinia citra pugnam, et pecuniae rursus datae a Carthaginiensibus: qui cum negotiatores Romanos in mari male tractasse accusarentur, nondum firmatis opibus, minas illorum timuerunt. sequenti anno L. Lentulus et Q. Flaccus bello contra Gallos suscepto, dum una agebant, insuperabiles erant, sed cum separati loca quaedam maioris praedae cupiditate vastare coepissent, Flacci castra noctu circumdata in periculo fuerunt. barbari vero tum repulsi multis sociis adactis cum magna manu denuo Romanos invaserunt, et P. Lentulo et Licinio Varo se ob multitudinem suam vel sine pugna terrorem incussuros arbitrati, per legatos Ariminensem agrum repetierunt, et eos ipsa urbe, quae sua esset, cedere iusserunt. consules vero, nec ob paucitatem configere neque illa concedere ausi, inducias fecerunt, ut iis de rebus legati a Gallis Romam mitterentur. qui cum apud senatum eadem postulassent, neque quicquam impetrassent, in ca-

ἐτύγχανον, εἰς τὸ στρατόπεδον ἀνεχώρησαν. καὶ εὖρον ἐφθαρμένα σφίσι τὰ πρόγματα· τινὲς γὰρ τῶν συμμάχων αὐτῶν μεταγρόντες καὶ διὰ φόβου τοὺς Ῥωμαίους πεποιημένοι ἐγράποντο ἐπὶ τοὺς Βουούτους, καὶ συχοῖ ἀπύλοντο ἀμφοτέρωθεν, κἀντέθεν ἀπῆλθον οἴκαδε οἱ λοιποὶ, καὶ οἱ Βουούτιοι σπονδὰς ἐπὶ μέρει πολλῷ τῆς χώ-5
ρας σφῶν ἐποίησαντο.

Ἦδη δὲ τῶν Γαλιτικῶν λυθέντων πολέμων ὁ Λέντουλος ἐστράτευσεν ἐπὶ Αἰγυας, καὶ τοὺς προσιπίτοντας ἤμύνετο καὶ τινα ἐρύματα παρεστήσατο. Οὗαρος δὲ ἐπὶ Κύρνον ὁρμήσας,
D καὶ μὴ δυνήθεις ἀπορία πλοίων περαιωθῆναι, Κλαυδίον τινα 10
Κλινέαν οὖν δυνάμει προέπεμψε. κακείνους τοὺς Κυρνίους κατα-
πλήξας ἐς λόγους ἤλθε, καὶ ὡς αὐτοκράτωρ τυγχάνων ἐπέσειατο.
Οὗαρος δὲ τῶν συνθηκῶν μὴ φροντίσας ἐπολέμησε τοῖς Κυρνίοις,
ἕως αὐτοὺς χειρώσατο. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι τὸ παρασπόνδημα ἀπο-
προσποιοῦμενοι ἐπεμψαν αὐτοῖς ἐκδιδόντες τὸν Κλαυδίον· ὡς δ' 15
οὐκ ἐδέχθη, ἐξήλασαν αὐτόν. ἐπὶ δὲ Καρχηδονίους μέλλοντες
στρατεύσειν, ὡς τοῖς σφῶν ἐμπόροις λυμωνομένοις, τοῦτο μὲν
οὐκ ἐποίησαν, χρήματα δ' ἐπιπραξάμενοι ἀνεπέωσαντο τὰς σπον-
δάς. ἔμελλον δὲ μὴδ' ὡς ἐς μακρὰν αἱ συνθήκαι μένειν. τὰ
P I 401 μὲν οὖν τῶν Καρχηδονίων ἀνεβέβλητο, ἐπὶ δὲ τοὺς Σαρδονίους 20
μὴ πειθομένους αὐτοῖς ἐστράτευσαν· καὶ ἐνίκησαν. μετὰ δὲ
ταῦτα ἔπεισαν τοὺς Σαρδονίους οἱ Καρχηδόνιοι κρύφα τοῖς Ῥω-

8 πίπτοντας A. 10 κλαυδίον τινα κλινέαν AB, Κλινέαν Κλαυ-
διον τινα PW. 14 οἱ δὲ Ῥωμαῖοι — 16 ἐξήλασαν αὐτόν
Dionis excerptum Peirescianum 45. 15 τὸν om A. 18 χρή-
ματα — 19 σπονδὰς Dionis excerptum Ursinianum 150. 19 μα-
κρὸν AB. 20 οὖν om C. 21 μετὰ ταῦτα δὲ AB.

stra reversi, res suas perditas reppererunt. quidam enim ex eorum sociis mutata sententia, Romanos timentes, Boios sunt aggressi. et utrinque multi ceciderunt: unde reliqui domum redierunt: Boii per pactiones magna agri sui parte sunt multati.

Gallicis bellis iam confectis Lentulus contra Ligures arma cepit, et iis qui occurrerant profligatis castella quaedam subegit. Varus Corsicam petiturus cum propter navigiorum penuriam traicere non posset, Claudium Clineam cum copiis praemisit. qui Corsis territis in colloquium venit et, quasi summum imperium teneret, pacem cum eis fecit. Varus autem nulla pactionis habita ratione eos oppugnare non destitit donec subegisset. Romani vero id crimen violati foederis a sese amoventes Claudium eis dederunt, non receptum expulerunt. bellum adversus Carthaginienses ob mercatorum suorum iniurias susceptum deposuerunt; exactaque pecunia foedus renovarunt, ne sic quidem diu duraturum. ac Carthaginiensi bello dilato Sardos dicto non audientes adorti vicerunt:

μαίσις ἐπιναστήναι. καὶ τούτοις οἱ Κέρνιοι προσυπέστησαν, καὶ οἱ Λίγυες οὐκ ἠσύχασαν.

Τῷ δ' ἐπιγενομένῳ ἔτει τριχῇ τὰς δυνάμεις διελόμενοι οἱ Ῥωμαῖοι, ἕν' ἄμια πολεμούμενοι πάντες μὴ συμβροηθοῦεν ἀλλήλοις, 5 Πουστόμιον μὲν Ἀλβῖνον εἰς τὴν Λιγυστικὴν, Σπούριον δὲ Καροῦτιον ἐπὶ τοὺς Κερνίους, ἐς δὲ τὴν Σαρδῶ τὸν ἀστυνόμον Πούπλιον Κορνήλιον ἔπεμψαν. καὶ οἱ μὲν ἕπιτοιοὶ οὐκ ἀπόνως μὲν, οὐ βραδέως δὲ τὰ προσταχθέντα σφίσι κατέπραξαν· τοὺς B δὲ Σαρδόνιους μὴ τι μέτριον φρονούοντας ἰσχυρὰ μάχῃ ὁ Καροῦτι- 10 λιος κατεστρέψατο· ὁ γὰρ Κορνήλιος καὶ τῶν στρατιωτῶν πολλοὶ ὑπὸ νόσου ἐφθάρησαν. ἐπεὶ δ' οἱ Ῥωμαῖοι ἐκ τῆς χώρας αὐτῶν ἀπηλλάγησαν, ἀπέστησαν αὐθις οἱ Σαρδόνιοι καὶ οἱ Λίγυες. Κύϊντος μὲν σὺν Φάβιῳ Μάξιμῳ ἐπέμφθη πρὸς Λίγυας, ἐς δὲ γε τὴν Σαρδῶ Πομπάγιος Μάνιος. τοὺς γε μὴν Καρχηδονίους 15 ὡς αἰτίους αὐτοῖς τῶν πολέμων ὄντας πολέμιους ἔκριναν, καὶ W II 67 πέμψαντες πρὸς αὐτοὺς χρήματά τε ἀπήτουν καὶ ἀπιστῶν ἐκπλεῖν τῶν νήσων ἐπέταττον ὡς αὐτοῖς διαφερουσῶν. ἐκφαίνοντες δὲ καὶ τὴν σφετέρην διάνοιαν δόρυ αὐτοῖς ἐπέστειλαν καὶ κηράκιον, C ἕν' ἐλθεῖν κελεύοντες ὁποῖον ἂν ἐθέλησωσιν. οἱ δὲ μηδὲν ὑπο- 20 πτήζοντες τὰ τε ἄλλα τραχύτερον ἀπεκρίναντο, καὶ τῶν πεμφθέντων σφίσι αἰρεῖσθαι μὲν εἶπον οὐδέτερον, δέχεσθαι δ' ἐτοίμως ὁπότερον καταλείψουσιν. ἐντεῦθεν μὲν ἐμίσουν ἀλλήλους, ὤκουν δὲ πολέμου κατάρξασθαι.

3 δ' om A. 6 καργίλιον A. ἐς δὲ] ἐπὶ A. 8 οὐ
om A. 9 φρονούοντας μέτριον A. 10 ὁ μὲν γὰρ A. 19 ἕν']
δν C. 22 ἐμίσουν μὲν AB.

qui deinde a Carthaginiensibus clam ad rebellionem incitati sunt. defecerunt et Corsi, nec Ligures quieverunt.

Sequenti anno Romani copiis trifariam divisas, ut hostes simul bello infestati auxilia invicem ferre non possent, Postumium Albinum in Ligusticum, Sp. Carvilius contra Corsos, in Sardiniam P. Cornelium praetorem miserunt. consules licet haud citra laborem, citra moram tamen mandata exsecuti sunt. Sardos nihil modicum animis agitantibus Carvilius ingenti praelio subegit: Cornelius enim et multi milites morbo perierant. Romanis digressis Sardi et Ligures de integro defecerunt, contra Ligures missus est Q. Fabius Maximus, in Sardiniam Manius Pomponius. Carthaginienses, ut eorum bellorum auctores, hostes iudicati, iussi numerare pecuniam et omnibus cedere insulis, ut quae Romanorum essent. et ut sententiam suam magis declararent, haestam illis et caducum miserunt, optione data utrum mallent. sed Carthaginienses nihil territi, tum ad alia responderunt asperius, tum se neutrum velle dixerunt, sed illud alacriter accepturos quod legati reliquissent. hinc mutuis odiis conceptis neutri bellum auspicari sunt ausi.

δὲ αὐτὸν Ἀσδρούβας ὁ γαμβρὸς διεδέξατο. καὶ τῆς Ἰβηρίας
πολλὰ προσεκλήσατο, πόλιν τε ἐν αὐτῇ Καρχηδόνα ὁμώνυμον τῇ
πατρίδι ἔκτισε.

Τῶν δὲ γε Βουούτων καὶ τῶν ἄλλων Γαλατῶν πολλὰ μὲν καὶ
5 ἄλλα, πλείστους δὲ καὶ αἰχμαλώτους πωλούντων, δέισαντες οἱ
Ῥωμαῖοι μήποτε κατ' αὐτῶν τοῖς χρήμασι χρήσωνται, ἀπέειπον B
μηδένα ἀνδρῶν Γαλάτη μήτ' ἀργύριον μήτε χρυσίον δίδόναι. ἐν-
τεῦθεν οἱ Καρχηδόνιοι μαθόντες τοὺς ὑπάτους Μάρκον Αἰμιλίον
καὶ Μάρκον Ἰούνιον εἰς τὴν Λιγυστικὴν ἀπάραντας, παρεσκευά-
10 ζοντο εἰς τὴν Ῥώμην ἐλάσαι. γνόντων δὲ τοῦτο τῶν ὑπάτων, καὶ
ἐπ' αὐτοὺς ἀθρόον ὠρμηκότων, ἐξεπλάγησαν καὶ ἀπήντησαν αὐ-
τοῖς ὡς φίλοι. κἀκεῖνοι δὲ ὑπεκρίθησαν ὅτι οὐκ ἐπ' ἐκείνους
ἀπήεσαν, ἀλλὰ διὰ τῆς χώρας αὐτῶν εἰς τοὺς Λίγυες.

Ῥωμαῖοι δὲ τὸν τε Ἰόνιον ἐπεριώθησαν καὶ τῆς ἡπείρου
15 τῆς Ἑλληνικῆς ἤψαντο· πρόφασιν δ' αὐτοῖς τοῦ πλοῦ ἐγένετο
ἡδε. Ἰσσα νῆσός ἐστιν ἐν τῷ Ἰονίῳ κόλπῳ κειμένη. οἱ γοῦν C
ταύτης κάτοικοι Ἰσσαῖοι καλούμενοι ἐθελονταὶ τοῖς Ῥωμαίοις πα-
ραδεδώκασιν ἑαυτούς, τῷ σφῶν κρατοῦντι ἀχθόμενοι Ἀγρῶν τῷ
τῶν Σαρδιαίων βασιλεῖ, γένους Ἰλλυρικοῦ. πρὸς ὃν οἱ ὕπαιτοι
20 πρέσβεις ἐπέμψαν. ἐκείνου δὲ τεθνεώτος ἐπὶ νιῷ διαδόχῳ παιδί
ἔτι, ἧ ἐκείνου γυνή, τοῦ δὲ παιδὸς μητριὰ, τὴν τῶν Σαρδιαίων

6 χρήσονται A. 10 τοῦτο καὶ τῶν A. 12 φλοῖ A. 16 οἱ
γοῦν — 18 ἐαυτούς Dionis excerptum Vaticanum 64 p. 181 extr.
οἱ γοῦν — p. 170 v. 17 τῆς ἀρχῆς Dionis excerptum Ursinianum 151.
18 ἀγρῶν B, ἀγῶν A, Ἀγρῶν PW. 19 Σαρδιαίων] sic libri
mss omnes hic et infra, non Ἀρδιαίων. cf. annot. πρέσβεις οἱ
ἔπατοι B. 21 ἔτι] ὅτι C.

ducem et plurimos alios ceciderunt. Hamilcari post diurnam felicita-
tem ad hunc modum interfecto gener Hasdrubal successit, ac multis
Hispaniae urbibus subactis Carthaginem patriae cognominem condidit.

Boiis caeterisque Gallis ex venditione tum aliarum rerum tum
plurimorum captivorum magnam pecuniam facientibus, veriti Romani ne
his opibus contra se uterentur, edixerunt ne quis homini Gallo vel au-
rum vel argentum daret. deinde Carthaginenses M. Aemilii et M. Iunii
in Ligusticum expeditione cognita se ad Romam invadendam paraverunt.
quo consules intellecto, ex improvise eos adorti terruerunt, ut per ami-
citiæ speciem eis obviam egrederentur. simularunt illi quoque se non
contra illos esse profectos, sed per eorum agrum in Liguriam ituros.

Romani sinu Ionio transmissio ad Graeciae continentem hac de
causa appulerunt. Issa insula in Ionio sinu sita est, cuius incolae Issaei
Romanis ultro se dederunt, suo domino Agroni Sardiæorum regi, gen-
tis Illyricae, irati. ad eum consules legatos miserunt, sed illo mortuo,
filio adhuc impubi haerede relicto, uxor eius pueri noverca Sardiæorum

διεῖπεν ἀρχήν. ἢ τοῖς πρέσβεισιν οὐδὲν μέτριον ἔχρημάτισε, παρ-
 ρησιασμένους δὲ τοὺς μὲν ἔδρασε τοὺς δὲ ἀπέκτεινε. τῶν δὲ Ῥω-
 μαίων πόλεμον ψηφισαμένων αὐτῇ κατέπηξε, καὶ τοὺς τε σωζο-
 μένους τῶν πρέσβειων ἀποδώσειν ὑπέσχετο, καὶ τοὺς θανόντας
 D ἔλεγεν ὑπὸ ληστῶν πεφονεύσθαι. τῶν δὲ Ῥωμαίων τοὺς αὐτό-5
 χειρας ἔξαιτησαμένων οὔτε τινὰ ἐκδώσειν ἔφη, καὶ ἐπὶ τὴν Ἴσσαν
 ἔστειλε στρατεύμα. εἶτα αὐθις δέλουσα Δημητήριόν τινα πρὸς
 W II 68 τοὺς ὑπάτους ἐπεμφεν, ὡς ἐτοίμη πρὸς πᾶν ὑπακοῦσαι αὐτῶν.
 καὶ σπονδαὶ πρὸς τὸν πεμφθέντα ἐγένοντο, τὴν Κέρκυραν αὐτοῖς
 παρασχόμενον. τῶν δὲ πρὸς τὴν νῆσον περαιωθέντων ἀνεθά-10
 σηεν αὐθις, οἷα γυνὴ κούφην ἔχουσα γνώμην καὶ εὐμετάβολον,
 καὶ πρὸς Ἐπίδαμον καὶ Ἀπολλωνίαν ἔξεπεμψε στρατιάν. τῶν
 δὲ Ῥωμαίων τὰς πόλεις τε ῥύσαμένων καὶ πλοῖα αὐτῆς κατασχόν-
 P I 403 των μετὰ χρημάτων ἐκ Πελοποννήσου προσπλέοντα, καὶ τὰ χωρία
 πορθησάντων τὰ παράλα, καὶ τοῦ Δημητρίου διὰ τὴν ἐμπληξίαν 15
 ἐκείνης πρὸς Ῥωμαίους μεθεστηκότος καὶ ἄλλους αὐτομολῆσαι
 πεπεικότος, κατέπηξε καὶ ἀπέσχετο τῆς ἀρχῆς. καὶ τὴν μὲν ὁ
 Δημήτριος ὡς τῷ παιδί ἐπιτροπεύσων εἰλήφει, οἱ δὲ Ῥωμαῖοι
 διὰ ταῦτα παρὰ Κορινθίων ἐπηνέθθησαν, καὶ τοῦ Ἴσθμικοῦ μετέ-
 σχον ἀγῶνος, καὶ στάδιον ἐν αὐτῷ ὁ Πλαῦτος ἐνίκησε. καὶ πρὸς 20
 Ἀθηναίους δὲ φίλιαν ἐπεποιήκεσαν, καὶ τῆς πολιτείας σφῶν τῶν
 τε μυστηρίων μετέσχον.

3 πόλεμον om A. 5 ὑπὸ τῶν ληστῶν A. 6 ἔξαιτησάντων
 A, ἀπαιτησάντων B. 13 δὲ om C. 14 Πελοποννήσου PW.
 15 πορθησάντων AB, πορθησαμένων PW. 16 καθεστηκότος A.
 17 κατέδρασε B, κατέδρασε A.

imperium administravit, nec ullum aequum legatis responsum dedit. qui
 cum liberius locuti essent, alios occidit alios vinxit. cum autem Romani
 bellum ei decrevisset, territa se et incolumes legatos reddituram polli-
 cetur, et mortuos a latronibus esse caesos ait. Romanis vero caedium
 auctores poscentibus, neque se quemquam dedituram esse dixit, et Issam
 exercitum misit. deinde rursus territa Demetrium ad consules misit,
 tanquam per omnia morem eis gestura. et pax facta est cum legato,
 Corcyra ab eo accepta. sed cum Romani ad insulam traiecissent, re-
 sumpta fiducia, ut mulier levi et mutabili praedita ingenio, ad Epi-
 damnum et Apolloniam misit exercitus. verum quia Romani iis urbibus li-
 beratis, illiusque navibus cum pecunia ex Peloponneso venientibus captis,
 oram maritimam vastabant, Demetrius autem ob mulierculae vecordiam ad
 Romanos se contulerat, multis transfugis secum adductis, abiecto animo,
 imperio abstinuit: quod Demetrius tutorio nomine suscepit. hac de
 causa Romani a Corinthiis laudati sunt et ad Isthmicos ludos admissi,
 in quibus Plautus stadium vicit. inita cum Atheniensibus quoque amici-
 tia civitate donati et ad initia sunt admissi.

Τὸ δ' Ἰλλυρικὸν ὄνομα πάσαι μὲν ἐν ἄλλοις ἐπεκέκλητο, ὕστερον δὲ ἐς τὴν ἄνω μεταβέβηκεν ἤπειρον καὶ ὑπὲρ τὴν Μακεδονίαν τὴν τε Θράκην τὴν ἐντὸς τοῦ Αἴμου καὶ τὴν πρὸς τῇ Ῥοδόπῃ, καὶ ἔστιν ἐν τῷ μέσῳ τούτων τῶν δρῶν καὶ τῶν Ἀλπειν 5 τοῦ τε Αἴνου ποταμοῦ καὶ τοῦ Ἰστρου μέχρι τοῦ Εὐξείνου πόντου, καὶ πῃ καὶ ἐπέκεινα τοῦ Ἰστρου νέμεται.

Λογίον δὲ ποτε τοῖς Ῥωμαίοις ἐλθόντος, καὶ Ἑλλήνας καὶ Γαλάτας τὸ ἄστυ καταλήψεσθαι, Γαλάται δύο καὶ Ἑλληνες ἕτεροι 10 ἐκ τε τοῦ ἄρρενος καὶ τοῦ θήλεος γένους ζῶντες ἐν τῇ ἀγορᾷ καταρώγησαν, ἕν' οὕτως ἐπιτελὲς τὸ πεπωμένον γενέσθαι δοκῆ, καὶ τι κατέχειν τῆς πόλεως κατορωρηγμένοι νομιζῶνται.

Μετὰ δὲ τοῦτο Σαρδόνιοι ἐν δεινῷ ποιούμενοι διτι στρατηγὸς Ῥωμαίων αἰεὶ καθιστήκει αὐτοῖς, ἐπανέστησαν· αὐδῆς δὲ 15 ἐδουλώθησαν.

20. Ἰνσοῦβροι δὲ Γαλατικὸν γένος, συμμάχους ἐκ τῶν ὑπὲρ τὰς Ἀλπεῖς ὁμοφύλων προσειληφότες, ὄπλα τοῖς Ῥωμαίοις ἐπήνεγκαν· διὸ καὶ αὐτοὶ ἠῤῥεπιζοντο. ληίσαιμένων δὲ τῶν βαρ-

3 αἴμου codex Parisiensis Regius 1714: reliqui cum PW αἴμου.
 4 ἔστιν om A, non male. ἄλπειον A, Ἀλπίων PW. 5 Αἴμου PW. "Αἴμου tres mss Regii" DUCANGIUS. at non nisi duobus codicibus Regiis (nunc 1714 et 1716) et uno Colbertino (nunc Reg. 1717) Ducangius hoc loco usus est, quorum duo (1716 et 1717) hic et paulo supra αἴμου habent, unus 1714 αἴμου. etiam apud Stephanum Byzantium in lib. ms. Αἴμος ποταμός pro Αἴνους legitur. Illyrici Occidentalis pars erat Noricum, quod ad Aenum sive Oenum fluvium porrigebatur. 7 Λογίον — 11 νομιζῶνται ex Dione, ut videtur, Tzetzes ad Lycophronis v. 603 (exc. Vales. 12). 9 prius τοῦ om A. 10 γενέσθαι om A. 17 προσήνεγκαν B.

FOUNTES. Cap. 20. Dionis Historiae Romanae libri deperditi: exc. Vaticanum 66 p. 186, Peirescianum 46.

Illyrici nomen, olim aliis locis attributum, post in superiorem continentem supra Macedoniam et Thraciam intra Haemum et Rhodopen transiit: sitaque est Illyria in medio horum montium et Alpium, et intra Aenum fluvium et Istrum usque ad pontum Euxinum: alicubi etiam ultra Istrum evagatur.

Cum aliquando Romanis oraculum esset redditum, Graecos et Gallos urbem occupaturos, duos Gallos et totidem Graecos utriusque sexus in medio foro vivos defoderunt, ut ita fati satisfactum esse, itaque defossi partem urbis aliquam tenere viderentur.

Sardi perpetuam Romani praetoris praesentiam aegre ferentes seditionem moverunt, sed denuo subacti sunt.

20. Insubres Gallica gens, auxiliis a Transalpinis popularibus accessitis, Romanis arma intulerunt: quare et ipsi ad bellum accingoban-

βάρων τινά, τελευταῖον χειμῶνος μεγάλου νυκτὸς συμβάντος ἐπετόπησαν τὸ θεῖον ἐναντιοῦσθαι αὐτοῖς καὶ ἠθύνησαν, καὶ καταπτήξαντες φυγῇ τὴν σωτηρίαν πορίσασθαι ἐπεχείρησαν. καὶ ὁ Ῥηγοῦλος αὐτοὺς κατεδίωξε, καὶ τοῖς ὀπισθοφυλακοῦσι προσημίζας ἠτήθη τε καὶ ἀπέθανεν. Αἰμίλιος δὲ λόφον τινὰ κατασχὼν ἡσύ-
 D μὲν ἡμέρας ἠρέμων, ἔπειτα οἱ μὲν ὄργῃ τοῦ γεγονότος, ἀχήμεαι δὲ τῆς νίκης οἱ βάρβαροι, καταδραμόντες ἀπὸ τῶν μετεώρων συνέβαλον. καὶ ἐπὶ πολλὸ μὲν ἰσορρόπως ἐμάχοντο, τέλος δ' οἱ Ῥωμαῖοι τῷ ἰππικῷ περισχόντες αὐτοὺς κατέκοψαν, καὶ τὸ στρα-
 10 τόπεδον αὐτῶν ἔβλον καὶ τὰ λάφυρα ἐκομίσαντο. καὶ μετὰ ταῦτα τοῖς τῶν Βουούτων ὁ Αἰμίλιος ἐλυμήνατο, καὶ τὰ ἐπινίκια ἤγαγε, τοὺς τε πρῶτους τῶν ἀλότων ὀπλισμένους ἐπὶ τὸ Καπιτώλιον ἀνεκόμισεν, ἐπισκώπτων αὐτοῖς ὡς ὁμωμοκῶσι μὴ πρότερον τοὺς θώρακας ἀποδύσασθαι πρὶν ἀνελθεῖν εἰς τὸ Καπιτώλιον. ἐκ δὲ 15 τούτου τὴν τε τῶν Βουούτων ἀπασαν προσεκτίησαντο, καὶ τὸν
 P I 404 Ἡριδανὸν τότε πρῶτον ἐπὶ τοὺς Ἰνσοῦβρους διέβησαν, καὶ τὴν χώραν αὐτῶν ἐπόρθουν.

Τεράτων δ' ἐν τούτῳ γενομένων ἐς μέγα δέος οἱ ἐν τῇ Ῥώμῃ κατέστησαν· ποταμὸς τε γὰρ ἐν τῷ Πικινῷ αἰματώδης ἐρρῆθη, 20 κὰν τῇ Τυρσηνίδι καίεσθαι τοῦ οὐρανοῦ πολλὸ ἔδοξε, καὶ ἐν τῷ Ἀριμίνῳ φῶς νύκτωρ ἡμέρα προσεικὸς ἔλαμψε, καὶ πολλαχόθι τῆς Ἰταλίας τρεῖς σελῆναι νυκτὸς ἐφαντίσθησαν, κὰν τῇ ἀγορᾷ

3 ὁ om A.

11 καὶ μετὰ — 15 Καπιτώλιον Dionis excerptum

Vaticanum 66.

17 Ἰσοῦβρους B.

21 τοῦ οὐρανοῦ om C.

tur. barbari autem cum quaedam loca populati essent, tandem noctu magna tempestate orta, deos sibi infestos esse rati abiectis animis trepidi fuga salutem quaerere instituerunt. quos Regulus persecutus, et extremum agmen aggressus, victus occubuit. Aemilius cum tumulum quendam occupasset, Galli idem imitati per dies aliquot quieverunt. deinde illi cladis acceptae dolore, barbari victoriae insolentia impulsii, de tumulis decurrerunt; cumque diu aequo Marte certatum esset, Romani denique eos equitatu circumdatos occiderunt, castris direptis et spoliis recuperatis. post haec Aemilius Boiorum agris vastatis triumphans captivorum principes armatos in Capitolium perduxit, insolentiam eorum irridens, quod se thoraces non prius exuturos iurassent quam in Capitolium venissent. ab eo tempore Boiorum terram omnem occuparunt; et tum primum Pado superato Insubres invaserunt, eorumque agros vastarunt.

Interea Roma prodigiis perterrita est. nam et in Piceno flumen sanguine manavit, et in Etruria magnus caeli tractus ardere visus, et Arimini lux noctu instar diei fulsit, et alibi in Italia tres lunae noctu apparuerunt, et vultur in foro per dies complures sedit. consules igitur,

γὼν ἔφ' ἡμέρας πλείονας ἐνιδρῦθη. διὰ τε γοῶν τὰ τέρατα ταῦτα,
 καὶ ὅτι τινὲς παρανόμως ἔλεγον τοὺς ὑπάτους αἰρεθῆναι, μετε- W II 69
 πέμψαντο αὐτούς. δεξάμενοι δὲ τὰ γράμματα οἱ ὕπατοι οὐκ
 εὐθὺς αὐτὰ ἀνέγνων, ἄρτι πρὸς πόλεμον καθιστάμενοι, ἀλλὰ B
 5 προσυμβalόντες ἐκράτησαν. μετὰ δὲ τὴν μάχην ἀναγνωσθείσης
 τῆς ἐπιστολῆς ὁ μὲν Φούριος ἐτοίμως ἐπέθετο, ὁ δὲ γε Φλαμ-
 νιος ἐπαιρόμενος τῇ νίκῃ τὴν τε αἵρεσιν αὐτῶν ἀπεδεικνυ δι' αὐ-
 τῆς ὀρθῶς ἔχουσαν, καὶ διὰ τὸν πρὸς αὐτὸν φθόνον ἐνέκειτο καὶ
 τοῦ θεῖου τοὺς δυνατοὺς καταψεύδεσθαι. οὐτ' οὖν ἀπαναστή-
 10 ναι πρὶν τὸ πᾶν καταστήσασθαι ἤθελε, καὶ διδάξειν καὶ τοὺς οἴ-
 κοι ἔφη μήτ' ὄρῃσι μήτ' ἄλλω δὴ τινι τοιοῦτῳ προσέχοντας
 ἀπειτᾶσθαι. καὶ ὁ μὲν κατὰ χώραν μένειν ἤθελε καὶ τὸν συνάρ-
 χοντα κατέχειν ἐπειρᾶτο, Φούριος δ' οὐκ ἐπέθετο. τῶν δὲ μετὰ
 τοῦ Φλαμινίου μελλόντων καταλειφθήσεσθαι φοβηθέντων μὴ μο- C
 15 νωθέντες πάθωσι τι παρὰ τῶν ἐναντίων, καὶ δεηθέντων ἡμέρας
 τινὰς προσμεῖναι, ἐπέσθη, οὐ μέντοι καὶ ἔργου ἤψατο. Φλα-
 μίνιος δὲ περινοστών τὴν χώραν ἔτεμνε καὶ ἐρύματά τινα κατε-
 στρέψατο, τὰ τε λάφυρα πάντα τοῖς στρατιώταις, Θεραπεύων
 αὐτούς, ἔχαρίσατο. ὅπερ δ' οἴκαδε ἐπανελθόντες ὑπὸ μὲν τῆς
 20 γερουσίας αἰτίαν τῆς ἀπειθείας ἔσχον (διὰ γὰρ τὴν πρὸς τὸν Φλα-
 μίνιον ὀργὴν ἠέμασαν καὶ τὸν Φούριον), τὸ δὲ πλῆθος ἀντιφιλο-
 νεικῆσαν ὑπὲρ τοῦ Φλαμινίου ἐψηφίσαντο τὰ νικητήρια. καὶ
 ἀγυγόντες αὐτὰ ἐξέστησαν τῆς ἀρχῆς.

2 παραλόγως A.

11 τοιοῦτον om C.

10 καταστήσασθαι A, καταστήσεσθαι PW.

20 αἰτίαν AB, τὴν αἰτίαν PW.

tum ob haec prodigia tum quod vitio creati dicerentur, arcessiti sunt.
 verum non statim litteras legerunt, sed cum modo in aciem descendis-
 sent, commisso prius praelio vicerunt. epistola post pugnam lecta Fu-
 rius haud gravatim paret: sed Flaminius victoria elatus eam argumento
 esse aiebat se rite creatos esse, et optimates ex invidia etiam diis af-
 fingere mendacia asseverabat. nec igitur nisi rebus omnibus confectis
 recedere voluit, et se cives suos edocturum esse dixit ne vel avium vel
 ullius alterius rei observatione fallerentur. itaque manere et collegae
 idem persuadere instituit. quod cum ille detrectaret, Flamini milites
 veriti ne a caeteris destituti ab hostibus male tractarentur, precibus ab
 eo impetrarunt ut dies aliquot maneret: sed nihil rei gessit. Flaminius
 autem regionem ubique pervagatus agros vastavit et aliquot castella ce-
 pit; et militibus, ut eos sibi conciliaret, omnes manubias donavit. sero
 domum reversis contumaciae crimen a senatu est obiectum; et ob iram
 in Flaminiū etiam Furio negatus honos. sed a multitudine, patribus
 pro Flaminiō adversata, decreto actoque triumpho, magistratum depo-
 snerunt.

Ἐτεροι δὲ ἕπατοι Κλαύδιος Μάρκελλος καὶ Γναῖος Σκιπίων. **D** ἀνθαιρεθέντες ἰστρούτευσαν ἐπὶ τοὺς Ἰνσοῦβρους· εἰρήνην γὰρ αὐτοῖς αἰτήσασιν οὐκ ἐψηφίσαντο. καὶ ἄμφω μὲν πρῶτον πολεμοῦντες τὰ πλείω ἐκράτουν, ἔπειτα τὴν συμμαχίδα λεηλατομένην μαθόντες διηρέθησαν. καὶ Μάρκελλος μὲν ἐπὶ τοὺς ληϊ-5 ζομένους τὴν σύμμαχον διὰ ταχέων ἐλθὼν οὐ κατέλαβε σφᾶς ἐκεῖ, φεύγοντας δ' ἐπεδίωξε καὶ ὑποστάντας ἐνίκησε, Σκιπίων δὲ κατὰ χώρον μέγας Ἀκέρας ἐπολιόρκει, καὶ λαβὼν αὐτὰς ὀρηγήτηριον τοῦ πολέμου πεποίηκεν, οὕσας ἐπικαίρους καὶ εὐερεκίς. κἀντεῦθεν ὀρμώμενοι τό τε Μεδιόλανον καὶ κωμόπολιν ἑτέραν χειρῶσαντο. **10** **P I 405** ἀλόγτων δὲ τούτων καὶ οἱ λοιποὶ Ἰνσοῦβροι ὠμολόγησαν αὐτοῖς, χρήματα καὶ μέρος τῆς γῆς δόντες.

Ἔϊτα Πούπλιος τε Κορνήλιος καὶ Μάρκος Μινούκιος ἐπ' Ἰστρον ἰστρούτευσαν, καὶ πῦλλὰ τῶν ἐκεῖ ἐθῶν τὰ μὲν πολέμῳ τὰ δὲ ὁμολογίαις ὑπέταξαν. Λούκιος δὲ Οὐτετούριος καὶ Γάϊος **15** Λουτάτιος ἦλθον μέχρι τῶν Ἀλπεων, ἄνευ δὲ μάχης πολλοὺς ἠκείωσαντο. ὁ μόντοι τῶν Σαρδιαίων ἄρχων Δημήτριος, ὡς ἄνω πον εἶρηται, τοῖς ἐπιχωροῖς ἐπαχθῆς ἦν καὶ τὰ τῶν πλησιοίκων ἐκακούργει καὶ ἐδόκει τῇ Ῥωμαίων φιλία ἀποχρώμενος ἀδικεῖν. αἰσθόμενοι δὲ τοῦτο οἱ ἕπατοι Ἀμιλῖος Παιῦλος καὶ **20** **B** Μάρκος Λιούσιος μετεπέμψαντο αὐτόν. ὡς δ' οὐχ ὑπήκουσεν ἀλλὰ καὶ τῆς συμμαχίδος σφῶν ἤπτετο, ἰστρούτευσαν ἐπ' αὐτόν

1 Μάρκελλος om C. 6 τῶν συμάχων διὰ ταχέος B ex corr.
7 Ἀκέρας om B. 10 κῶμον πόλιν W ex coniectura. 16 Λου-
τάτος PW, quae p. 161 v. 17 Λουτάτιος. 17 ὁ μόντοι —
p. 175 v. 1 Ἰση ὄντα Dionis excerptum Peirescianum 46. 18 ἄνω
πον] p. 169 v. 18 sq.

Alii consules creati Claudius Marcellus et Cn. Scipio Insubribus arma intulerunt, pace quam petierant haud concessa, ac principio belli ambo rem fere bene gesserunt: deinde, cum sociae civitates infestarentur, divisi, Marcellus contra praedatores celeriter profectus, cum eos ibi non invenisset, fugientes persecutus est, commissaque pugna superavit: Scipio castris non motis Acerras obsedit, iisque expugnatis (erant enim opportuno loco sitae et munitae) ad gerendi belli commoditatem usus est. inde profecti Mediolanum et aliud oppidum ceperunt. quibus expugnatibus caeteri quoque Insubres deditionem fecerunt, pecunia et agri parte multati.

Deinde P. Cornelius et M. Minucius ad Istrios duxerunt exercitum, et multas illius loci gentes partim vi partim deditione subegerunt. L. vero Veturius et C. Lutatius usque ad Alpes progressi citra pugnam sibi multos adiunxerunt. Demetrius autem, cuius supra facta est mentio, Sardiaeorum princeps, popularibus suis gravis, etiam finitimos vexabat, ac Romanorum amicitia fretus iniurius esse videbatur. quo consules Paulus Aemilius et M. Livius animadverso eum arcessiverunt, ut vero

ἐν τῇ Ἰσση ὄντα. καὶ προμαθόντες ὅτι ὑφάρμει πού τῶν κυτάρσεων, μέρος τῶν νεῶν εἰς τὰ ἐπιθότερα τῆς νῆσον προσμῖξαι ἐπεμψαν. καὶ τούτου τῶν Ἰλλυριῶν ἐπ' ἐκείνους ὡς καὶ μόνους ὄντας τραπομένων, αὐτοὶ κατὰ σχολὴν προσπλεύσαντες ἐν ἐπιτη-
 5 δέλω τε ἰστροτοπεδεύσαντο καὶ προσπεσόντας σφίσι ἀδημηρέδν τοὺς ἐπιχωρίους ὀργῇ τῆς ἀπάτης ἀπέωσαντο. τοῦ δὲ Δημητρίου ἐς Φάρον ἐτέραν νῆσον διαφυγόντος, καὶ ἐπ' ἐκείνην ἔπλευσαν καὶ τῶν ἀντικαταστάτων ἐκράτησαν καὶ τὴν πόλιν ἐκ προδοσίας εἶλον, τοῦ Δημητρίου διαδράντος. ὃς τότε μὲν εἰς Μακεδονίαν C
 10 μετὰ πολλῶν χρημάτων πρὸς Φίλιππον τὸν βασιλέα αὐτῆς ἐλθὼν W II 70 ἐπ' ἐκείνου μὲν οὐκ ἐξεδόθη, πρὸς δὲ τοὺς Ἰλλυριοὺς ἐπανελθὼν συνελήφθη ὑπὸ Ῥωμαίων καὶ ἰδικαιώθη.

21. Τῷ δ' ἐχομένῳ ἔτι περιφανῶς οἱ Ῥωμαῖοι τοῖς Καρχηδονίοις ἐξεπολεμώθησαν, καὶ ὁ πόλεμος οὗτος τῷ μὲν χρόνῳ 15 πολὺ ἐλάσσων τοῦ προτέρου συμβέβηκε, τοῖς δ' ἔργοις τοῖς τε παθήμασι καὶ μελῶν καὶ χαλεπώτερος. ἐπῆρε δὲ τοῦτον μάλιστα ὁ Ἀννίβας στραταρχῶν τῶν Καρχηδονίων. ὁ δ' Ἀννίβας οὗτος D
 παῖς τοῦ Ἀμιλκου τοῦ Βαρχίδου ἐγένετο, καὶ ἐκ παιδῶν ἐδίδε ἐπὶ τοὺς Ῥωμαίους ἰσκήθη. πάντας γὰρ τοὺς νείεις ὁ Ἀμιλκας 20 ὡσπερ τινὺς σκύμους ἐπ' αὐτοὺς τρέφειν ἔλεγεν, ἐκείνον δὲ πολλὰ τῇ φύσει προφέροντα ὄρων καὶ ὥρκωσε πολεμήσειν αὐτοῖς, καὶ

2 νῶν A. 13 ἐχομένῳ ABCW. 19 νείεις B. 21 προφέροντα AB, προσφέροντα PW.

FOUNT. Cap. 21. Dionis Historiae Romanae libri deperditi: excerptum Valerianum 6, e Tzetzae scholiis in Lycophronis Alexandram v. 516 et 1304.

non parebat sed eorum socios quoque offendeat, Issam contra eum sunt profecti; edoctique eum alicubi in portibus insidias collocasse, navium partem ad alterum latus insulae miserunt. quo factum ut, Illyriis contra illos tanquam soli essent conversis, caeteri per otium portu occupato et castris idoneo loco positis insulares eodem die ex imposturae iracundia irruentes profligarent. Demetrium in aliam insulam Pharam persecuti, hostibus superatis urbem proditione ceperunt. Demetrius ad Philipppum Macedoniae regem cum magna pecunia confugit, nec ab illo deditus est: sed in Illyrios reversus et a Romanis captus poenas dedit.

21. Sequenti anno Romanorum et Carthaginiensium inimicitiae aperte eruperunt: et id bellum, ut tempore longe priore minus, sic operibus et cladibus longe maius fuit et gravius. eius autem belli potissimus auctor fuit Hannibal dux Carthaginiensium, Hamilcaris Barchini filius, statim a puero contra Romanos exercitatus. aiebat enim Hamilcar se omnes filios tanquam catulos quosdam contra illos alere: illum autem, quem ingenio longe caeteris antecellere videret, iureiurando adiegit se hostem fore populo Romano. ea de causa cum aliis eum disci-

διὰ τοῦτο τά τε ἄλλα καὶ τὰ πολέμια ἔτι μᾶλλον αὐτὸν ἐξεδίδασκε, πεντεκαιδεκαετῆ ὄντα· ὄθεν οὐκ ἠδυνήθη θανάτος αὐτῷ τοῦ πατρὸς τὴν στρατηγίαν διαδέξασθαι. ἐπεὶ δὲ ὁ Ἀσδρούβας ἐτελεύτησεν, οὐκέτι ἐμῆλλησεν, ἕξ καὶ εἴκοσιν ἐτῶν τότε γεγωνός, ἀλλὰ τό τε στράτευμα ἐν τῇ Ἰβηρίᾳ αὐτίκα προκατέλαβε, καὶ 5
P I 406 στρατηγὸς ὑπ' αὐτῶν ἀναδειχθεὶς διωκήσατο καὶ παρὰ τῶν οἴκοι τελευτῶν βεβιωθῆναι αὐτῷ τὴν ἡγεμονίαν. πράξας δὲ ταῦτα προφάσεως εἰπρεποῦς ἐδίετο εἰς τὴν κατὰ Ῥωμαίων ὁρμὴν, καὶ ταύτην ἐποιήσατο τοὺς ἐν τῇ Ἰβηρίᾳ Ζακυνθίους. οὗτοι γὰρ οὐ πόρρω τοῦ ποταμοῦ οἰκοῦντες τοῦ Ἰβηρος, ἄνω τῆς θαλάσσης 10 βραχύ, τοῖς Ῥωμαίοις προσέκειντο, κακίνοι καὶ ἐτίμων αὐτοὺς καὶ ἐν ταῖς πρὸς τοὺς Καρχηδονίους συνθήκαις ἔξαιρέτους ἐπεποιήκεσαν. διὰ ταῦτ' οὖν ὁ Ἀννίβας πόλεμον ἤρατο πρὸς αὐτούς, εἰδὼς ὅτι ἢ ἐπικουρήσουσιν οἱ Ῥωμαῖοι τοῖς Ζακυνθίοις ἢ καὶ τι παθοῦσι τιμωρήσουσι. διὰ τε οὖν ταῦτα καὶ ὅτι καὶ μέγυν πλοῦ- 15
B τον κεκτῆσθαι αὐτοὺς ἐγίνωσκεν, οὗ καὶ μάλιστα ἔχρηξε, καὶ δι' ἕτερα αἷτια κατὰ Ῥωμαίων αὐτῷ συμβαλλόμενυ τοῖς Ζακυνθίοις ἐπέθετο.

Ἡ δ' Ἰβηρία, ἐν ἣ οἱ Ζακύνθιοι οἰκοῦσι, καὶ ἡ προσεχῆς αὐτῇ πᾶσα ἐν τῇ Εὐρώπῃ πρὸς δυσμὰς ἔστι, καὶ ἐπὶ πολὺ 20

2 πεντεκαιδεκῆ B. septendecim annorum fuisse cum patrem amittoret, docet U. Beckerus, Vorarbeiten zu einer Geschichte des zweiten Punischen Kriegs p. 29. 4 ἕξ τότε καὶ εἴκοσιν ἐτῶν γεγωνός A. 5 προκατέλαβε AW, προσκατέλαβε P ex duobus codicibus Regiis et Colbertino, quibuscum consentiunt BC. "alter codex προσέλαβε" WOLFIIUS. 10 τῇ θαλάσσει A. 15 καὶ alterum om A. 16 ἐγίνωσκεν — 17 συμβαλλόμενα om C. 17 κατὰ A, καὶ κατὰ PW.

plinis tum in re militari diligenter erudit, usque ad annum aetatis decimumquintum: unde patri defuncto in imperio succedere non potuit. sed post Hasdrubalis obitum, annum tum sextum et vigesimum agens, nihil cunctatus Hispaniensem exercitum statim occupavit; et imperator a militibus salutatus effecit ut etiam ab urbanis magistratibus sibi principatus confirmaretur. his perfectis speciosum quaerebat titulum invadendi Romanos, quem ei Zacynthiorum coloni in Hispania suppeditarant. qui cum non procal ab amne Ibero habitarent, paulum a mari remoti, Romanos magno studio et honore colebant, atque in Carthaginensi foedere excepti erant. ea de causa bellum eis intulit Hannibal, haud ignarus Romanos aut opem eis laturos aut clades eorum ulturos. eo accedebat quod eos magnas opes habere norat, quibus in primis egebat. his igitur de causis et ob alia quae contra Romanos ei profutura erant Saguntinos est adortus.

Hispania vero, in qua illi habitant, cum finitimis locis omnibus in Europa versus occidentem sita, ad mare interius et Herculis columnas

μὲν παρὰ τὴν ἕσω θάλασσαν καὶ παρὰ τὰς Ἑρακλείους στήλας τὸν τε Ὠκεανὸν αὐτὸν προήκει, καὶ προσέτι καὶ τὴν ἠπειρον τὴν ἄνω διὰ πλείστου μέχρι τοῦ Πυρηναίου νέμεται. τὸ γὰρ ὄρος τοῦτο ἐκ τῆς θαλάσσης τῆς πάλαι μὲν Βεβρύκων, ὕστερον δὲ 5 **Ναρβωνησίων**, ἀρξάμενον ἐς τὴν ἕξω τὴν μεγάλην διατείνει, πολλὰ μὲν ἐντὸς αὐτοῦ καὶ σύμμικτα ἔθνη ἔχον, πᾶσαν δὲ τὴν Ἰβηρίαν ἀπὸ τῆς προσοίκου Γαλατίας ἀφορίζον. οὔτε δ' ὁμό- **C** φωνοὶ ἦσαν οὔτε κοινῆ ἐπολιτεύοντο. ὅθεν οὐδὲ εἰς ἓν ὄνομα ἐτέλουν· οἱ μὲν γὰρ Ῥωμαῖοι Ἰσπανούς, οἱ δ' Ἕλληνες Ἰβήρας 10 ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τοῦ Ἰβήρος αὐτοὺς ἐπεκάλεισαν.

Οἱ μὲν οὖν Ζακύνθιοι οὗτοι ἐπολιορκούντο, καὶ ἔπεμψαν πρὸς τοὺς περιόικους καὶ πρὸς τοὺς Ῥωμαίους ἐπικουρίας δέμενοι. ἀλλὰ τοὺς μὲν ὁ Ἄννιβας ἐκώλυσεν, οἱ δὲ Ῥωμαῖοι πρέσβεις πρὸς ἐκεῖνον πέμψαντες μὴ πελάζειν τοῖς Ζακυνθίοις ἐκέλευον, 15 καὶ εἰ μὴ πείθοιτο, ἐς τὴν Καρχηδόνα πλεύσαι εὐθὺς καὶ κατηγορήσαι αὐτοῦ ἐπηελίησαν. ὁ δ' Ἄννιβας ἐκ τῶν ἐπιχωρίων πέμψας τινὰς ὡς εὖνοιαν τηροῦντας τοῖς πρέσβεσιν ἤδη πλησίον οὔσι παρεσκέυασε λέγειν αὐτοῖς μὴ παρεῖναι τὸν στρατηγόν, πόρρω **D** που ἐς ἄγνωστα χωρία ἀποδημήσαντα. καὶ παρήνον ἀπαλλυ- 20 γῆναι ὡς τάχιστα, πρὶν καταγγελθεῖεν ὡς ἄρρεις, ἵνα μὴ διὰ τὴν ἀναρχίαν, τοῦ στρατηγοῦ μὴ παρόντος, ἀπόλωνται. οἱ μὲν οὖν πιστεύσαντες αὐτοῖς εἰς τὴν Καρχηδόνα ἀπήσαν· γενομένης **W II 71**

2 αὐτὸν om C. 3 τὸ γὰρ ὄρος — 7 ἀφορίζον ex Dione Tzetzes ad Lycophronis v. 516 et 1304 (exc. Vales. 6). 7 ἀπὸ τοῦ προσήκου γαλάταις A. 10 alterum τοῦ add C. ἀπεκάλεισαν A. 17 τινὰς om A. 18 παρεσκέυαζε B.

et Oceanum longe excurrit, atque etiam continentem longissimo tractu usque ad montes Pyrenaeos occupat: qui a mari, quod olim Bebrycium dicebatur, post Narbonense appellatum est, usque ad exterius mare magnum pertinent, totamque Hispaniam a Gallia finitima dirimunt. intra eos multae diversae gentes consederunt, nec lingua eadem nec forma rei publicae utentes. unde nec eodem nomine appellantur: nam Romani Hispanos, Graeci ab Ibero amne Iberos vocant.

Saguntini cum obsiderentur, auxilia et finitimorum et Romanorum implorarunt. atque illos quidem prohibuit Hannibal: Romani autem legatis ad eum missis postularunt ut Sagunto abstineret; quod ni faceret, minabantur se Carthaginem statim ad eum accusandum navigaturos. at Hannibal ex Hispanis quosdam misit qui per fidei et amicitiae speciem legatis appropinquantibus dicerent non adesse ducem, procul in ioca quaedam incognita profectum, monerentque ut quamprimum discederent, ne adventu illorum cognito per imperatoris absentiam ab effrenatis militibus interirent. legati vera illa esse rati Carthaginem abierunt: indi-

δὲ ἐκκλησίας αἱ μὲν τῶν Καρχηδονίων εἰρήνην ἄγειν πρὸς τοὺς Ῥωμαίους συνεβούλευον, οἱ δὲ τῷ Ἀννίβᾳ προσκείμενοι τοὺς μὲν Ζακύνθιους ἀδικεῖν, τοὺς δὲ Ῥωμαίους τὰ μηδὲν σφίσι προσή-
 P I 407 κοντα πολυπραγμαρονεῖν ἔλεγον. καὶ τέλος ἐπεκράτησαν οἱ πολεμη-
 σαι σφᾶς ἀνυπείθοντες. 6

Ἐν τούτῳ δὲ ὁ Ἀννίβας σπουδῇ τὰς προαβολὰς τῆς τειχο-
 μαχίας ἐποιεῖτο. πολλῶν δὲ πικτόντων καὶ πλειόνων τιτρωσκο-
 μένων ἐκ τῶν τοῦ Ἀννίβου, καὶ ποτε τῶν Καρχηδονίων καυτοσι-
 σάντων τι τοῦ περιβόλου καὶ κατὰ τὸ ῥήγμα εἰσελθεῖν τολμησάν-
 των, ἐπιξέδραμον οἱ Ζακύνθιοι καὶ ἀπεισώθησαν σφᾶς· ὄθεν αὐτοὶ 10
 μὲν ἐπερρώσθησαν, οἱ Καρχηδόνιοι δὲ ἐνέδοσαν ἀθυμήσαντες.
 οὐκ ἀπέστησαν δὲ πρὶν τὴν πόλιν ἐλεῖν, καίτοι ἐπ' ὄγδοον μῆνα
 B τῆς πολιορκίας παρυσταθείσης· ἐν οἷς ἄλλα τε πολλὰ συνηρέχθη
 καὶ ἄτοπα, καὶ ὁ Ἀννίβας δεινῶς ἐτρώθη. ἤλω δὲ οὕτως.
 μηχανήματα τῷ τείχει προσήγαγον πολὺ τε αὐτοῦ ὑπεραίρον καὶ 15
 ὀπλίτας τοὺς μὲν ἔμφανεῖς ἔχον τοὺς δὲ λανθάνοντας. τῶν οὖν
 Ζακύνθιων τοῖς ὀρωμένοις ὡς μόνοις οὐδὲ μαχομένων ἐρωμενέ-
 στερον, οἱ κεκρυμμένοι τὸ τεῖχος ὑπορύξαντες εἰσβιάσονται καὶ
 ἔνδον ἐγένοντο. τῷ γοῦν παραδόξῳ οἱ Ζακύνθιοι ἐκπλαγέντες εἰς
 τὴν ἀκρόπολιν ἀνέδραμον, καὶ εἰς λόγους ἤλθον, εἴ πως ἐπιεικεῖ 20
 τινι ὁμολογία περισωθεῖεν. ὡς δ' οὐδὲν ὁ Ἀννίβας προύχετο
 C μέτριον, οὔτε τις αὐτοῖς ὠφέλεια πρὸς τῶν Ῥωμαίων ἐγένετο,

2 προσκείμενοι CW. "προσκείμενοι reposuimus ex mss" DUCANGIUS.
 4 ἐκράτησαν A. 9 τὸ om C. 12 ἀπανέστησαν AB. δὲ τὴν
 πόλιν πρὶν ἐλεῖν A. 14 καὶ prius om A. 16 τοὺς prius
 om C. 18 ἐπορεύσαντες A.

ctoque concilio Carthaginiensium alii pacem suaserunt, factio vero Han-
 nibalis, Saguntinos esse iniurios, et Romanos ea quae nihil ad ipsos
 attinerent curiose complecti, asserbat. denique in eorum sententiam
 itum est qui belli Romanis inferendi auctores erant.

Interea dum Hannibal sedulo moenia oppugnat, multi ex eius mil-
 litibus cadunt, pluribus vulneratis; et cum aliquando Carthaginienses
 muri partem deiecissent et per ruinas penetrare conarentur, a Sagunti-
 nis eruptione facta repulsi cesserunt: unde ipsorum imminuta audacia,
 oppidanorum vero animi aucti sunt. neque tamen ab obsidione destite-
 runt, in mensem octavum usque prorogata: quo temporis spatio cum
 alia multa eaque incommoda evenerunt, tum Hannibal graviter vulnera-
 tus est. urbs autem sic capta est. machinam adduxerunt quae moenia
 multum superaret, armatis partim conspicuis partim occultis refertam.
 dum autem Saguntini cum iis duntaxat quos videbant acrius pugnant,
 solos eos esse opinati, occulti suffosso muro vi in urbem penetrarunt.
 Saguntini re inopinata perterriti in arcem accurrerunt, habitoque collo-
 quio tolerabilibus condicionibus salutem impetrare studuerunt. Hanni-
 bale vero nihil moderati postulante, neque Romanis quicquam opis feren-

ἐπιχεθῆναι τὰς προσβολὰς ἔξητήσαντο, ὡς τι περὶ τῶν κατὰ σφῶς βουλευσόμενοι· κἄν τούτῳ τὰ τιμώτατα συμφορήσαντες τῶν χρημάτων ἐς πῦρ ἐνέβυλον, καὶ οἱ μὲν ἀπόμαχοι διεχειρίσαντο ἑαυτοὺς, οἱ δ' ἐν ἡλικίᾳ ἀθρόοι πρὸς τοὺς ἐναντίους ὤρημα-
5 κεσαν καὶ προθύμως ἀγωνιζόμενοι κατεκόπησαν.

22. Καὶ δι' αὐτοὺς οἱ τε Ῥωμαῖοι καὶ οἱ Καρχηδόνιοι ἐπολέμησαν. ὁ γὰρ Ἀννίβας καὶ συμμάχους συκχοὺς προσλαβὼν εἰς τὴν Ἰταλίαν ἤπειλετο. πυθόμενοι δὲ ταῦθ' οἱ Ῥωμαῖοι συν-
ἤλθον εἰς τὸ συνέδριον, καὶ ἐλέχθη μὲν πολλά, Λούκιος δὲ
10 Κορνήλιος Λέντουλος ἐδημηγόρησε καὶ εἶπε μὴ μέλλειν ἀλλὰ D
πόλεμον κατὰ τῶν Καρχηδονίων ψηφίσασθαι, καὶ διχῆ διελεῖν καὶ τοὺς ὑπάτους καὶ τὰ στρατεύματα, καὶ τοὺς μὲν εἰς τὴν Ἰβηρίαν, τοὺς δὲ εἰς τὴν Λιβύην πέμψαι, ἵν' ὑπὸ τὸν αὐτὸν χρόνον ἢ τε χώρα αὐτῶν πορθῆται καὶ οἱ σύμμαχοι κακουργῶν-
15 ται, καὶ μήτε τῇ Ἰβηρίᾳ βοηθῆσαι δύνωνται μήτ' ἐκείθεν αὐτοὶ
ἐπικουρηθῶσι. πρὸς ταῦτα Κύντος Φάβιος Μάξιμος ἀντέθετο, μὴ οὕτως ἐκ παντὸς τρόπου τὸν πόλεμον δεῖν ψηφίσασθαι, ἀλλὰ
προσβεία χηρῆσασθαι πρότερον, κἄν μὲν πείσωσιν ὅτι οὐδὲν ἀδι-
κοῦσιν, ἡσυχίαν ἄγειν, ἂν δ' ἀδικοῦντες ἄλωσι, τότε πολεμῆσαι P I 408
20 αὐτοῖς, ἵνα καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ πολέμου ἐς αὐτοὺς ἀπωσώμεθα.

3 ἐνέβαλον AC, ἀνέβαλον PW. 6 τε add B. 9 ἐλέχθη
μὲν πολλά etc.] singulas sententias exhibent excerpta Dionis Vati-
cana 68 69 et Florilegium Vaticanum, 45—47. 20 ἀπώσ-
μεθα A.

FONTES. Cap. 22. Dionis Historiae Romanae libri desperditi:
excerpta Vaticana 68—70 p. 188 sq., et quas ex Florilegio Vati-
cano Maius edidit 45—47 p. 541 sq.

tibus, efflagitarunt ut oppugnatione intermissa rebus suis consulendi spatium daretur. interea pretiosissimis quibusque rebus igni absumptis homines imbelles sibi ipsi manus attulerunt: qui erant aetate integra, subito in hostes impetu facto strenue dimicantes occubuerunt.

22. Haec Romanis et Carthaginensibus belli causa fuit. nam Hannibal multis sociis adiectis in Italiam properabat. quod cum Romani audivissent, indicto senatu tum multa verba facta sunt, tum vero L. Cornelius Lentulus pro oantione dixit, non esse cunctandum, sed bellum contra Carthaginenses decernendum, et tam consules quam exercitus bifariam dividendos, et alterum in Hispaniam alterum in Libyam mittendum, ut eodem tempore et ager eorum vastaretur et socii vexarentur, neque Hispaniae opem ferre neque inde auxilia expectare hostes possent. ad haec Q. Fabius Maximus respondit, non adeo praecipitanter bellum esse decernendum, sed legatos prius mittendos: quod si crimina purgarint, quiescendum; sin iniuriarum convincantur, tum domum bello potendos esse, ut etiam causa belli in illos transferatur. utriusque igi-

αἱ μὲν οὖν ἀμφοῖν δόξαι τοιαῦται ἦσαν ὡς ἐν κεφαλαίῳ εἰπεῖν, τῇ δὲ βουλῇ παρασκευάζεσθαι μὲν ἔδοξε πρὸς τὴν μάχην, πρέσβεις δὲ εἰς τὴν Καρχηδόνα στείλαι καὶ τοῦ Ἀννίβου κατηγορήσαι, καὶ εἰ μὲν μὴ ἐπαινοῖεν τὰ πραχθέντα, δικάσαι, εἰ δ' εἰς ἐκείνον αὐτὰ ἀναφέροιεν, ἔξαιτήσασθαι αὐτόν, κἂν μὴ ἐκδώσι, τὸν πόλεμον δὲ ἐπαγγεῖλαι αὐτοῖς.

Τῶν γοῦν πρέσβειων ἀπελθόντων οἱ Καρχηδόνοι τὸ ποιη-
 τὸν ἐσκόπουν. καὶ τις Ἀσδρούβας, εἰς τῶν ὑπὸ τοῦ Ἀννίβου
 B προπαρασκευασμένων, συνεβούλευσε σφίσι χρῆναι τὴν τε ἀρχαίαν
 ἐλευθερίαν ἀνακτήσασθαι καὶ τὴν ἐκ τῆς εἰρήνης δουλείαν ἀπο-
 10 τρίψασθαι καὶ χρήμασι καὶ δυνάμεισι καὶ συμμαχοῖς συγκεκροτη-
 W Π 72 μένοις, ἐπαγαγὼν ὅτι "κἂν τῷ Ἀννίβῳ μόνῳ ὅσα βούλεται πρᾶξαι
 ἐπιτρέψητε, καὶ τὰ προσήκοντα ἔσται, καὶ οὐδὲν αὐτοῖς πονήσετε."
 τοιαῦτα δὲ αὐτοῦ εἰπόντος Ἄνων ὁ μέγας ἐναντιούμενος τοῖς τοῦ
 Ἀσδρούβου λόγοις γνώμην εἰσήνεγκε, μήτε ῥαδίως μήτε μικρῶν 15
 καὶ ἀλλοτρίων ἐγκλημάτων ἕνεκα τὸν πόλεμον ἐφ' ἑαυτοὺς ἐπι-
 σπάσασθαι, παρὸν τὰ μὲν λέσαι τὰ δὲ ἐς τοὺς δρώσαντας αὐτὰ
 τρέψαι. καὶ ὁ μὲν ταῦτα εἰπὼν ἐπαύσατο, τῶν δὲ Καρχηδονίων
 C οἱ μὲν πρεσβύτεροι καὶ τοῦ πρῶν μεμνημένοι πόλεμον αὐτῷ συνε-
 τίθεντο, οἱ δ' ἐν ἡλικίᾳ καὶ μάλιστα ὅσοι τὰ τοῦ Ἀννίβου ἔπρατ-
 20 τον ἰσχυρῶς ἀντέλεγον. ὡς δ' οὐδὲν σαφὲς ἀπεκρίναντο καὶ ἐν
 ὀλιγωρίᾳ τοὺς πρέσβεις εἶχον, ὁ Μάρκος ὁ Φάβιος τὰς χεῖρας

1 αἱ μὲν οὖν — 6 ἐπαγγεῖλαι αὐτοῖς Dionis excerptum Vaticanum 70.
 9 προπαρασκευασμένων PW. 10 τὴν ἐκ om A. 11 ἀποτρέ-
 φασθαι A. 18 τρέψαι] πέμψαι A. 21 ὡς δ' οὐδὲν — p. 181
 v. 5 τὸν πόλεμον Dionis excerptum Vaticanum 70.

tur sententia summam haec fere fuit: senatai autem placuit se et ad bellum parare et legatis Carthaginem missis Hannibalem accusare. quod si illa improbarent, iure agendum; sin illi imputarent, eum deposcendum; si non dederent, bellum eis indicandum.

Legatis digressis Carthaginenses quid agendum esset delibera-
 bant. Hasdrubal vero, unus ex iis quos Hannibal subornarat, auctor fuit veteris libertatis recuperandae, et servitutis, quam pax attulisset, tum pecuniis tum copiis tum sociis comparatis repudiandae. subiecitque, si vel soli Hannibali suo arbitrato rem gerere permisissent, omnia rite administratum iri, et ipsos omni laboris molestia carituros. illo haec locuto magnus Hanno contra non temere neque ob parva et aliena crimina bellum in rem publicam retrahendum esse censuit, cum alia purgare alia in auctores transferre liceat. qui cum dicendi finem fecisset, Carthaginensium seniores primique belli memores illi sunt assensu: caeteri adolescentes, iique potissimum qui Hannibalis causam agebant, acriter adversati sunt. ut autem nihil certi responsi dederunt, legatosque neglexerunt, M. Fabius sinu ex toga facto "hic" inquit "vobis bellum et

ὑπὸ τὸ ἰμάτιον ὑποβαλὼν καὶ ὑπτιάσας αὐτὰς ἔφη “ ἐγὼ μὲν ἐνταῦθ’ ὧ Καρχηδόνιοι καὶ τὸν πόλεμον καὶ τὴν εἰρήνην φέρω, ἡμεῖς δ’ ὁπότερον αὐτῶν βούλεσθε ἔλεσθε.” ἀποκριθέντων δὲ μηδέτερον μὲν αἰρεῖσθαι, δέχεσθαι δ’ ἑτοιμῶς ὁπότερον κατα-
5 λείρουσιν, ἐπήγγειλεν αὐτοῖς αὐτίκα τὸν πόλεμον.

Οὕτω μὲν οὖν καὶ διὰ ταῦτα οἱ τε Ῥωμαῖοι καὶ οἱ Καρχη-
δόνιοι τὸ δεύτερον ἐπολέμησαν. καὶ τὸ δαιμόνιον τὰ γενησόμενα D
προεσήμηνεν. ἐν γὰρ τῇ Ῥώμῃ ἀνθρωπίνως ἐλάλησε βούς, καὶ
ἕτερος ἐν τῇ τῶν Ῥωμαίων πανηγύρει ἐξ οἰκίας εἰς τὸν Τίβεριν
10 ἑαυτὸν ἔρριψε καὶ ἐφθάρη, κεραινοὶ τε πολλοὶ ἐφέροντο, καὶ
αἷμα τὸ μὲν ἐξ ἀγαλμάτων ὤφθη τὸ δὲ ἐξ ἀσιδῶς στρατιωτῶν
ἔρρηγῃ, ἕτερον τε ξίφος ἐξ αὐτοῦ τοῦ στρατοπέδου λύκος ἤρπασε.
τῷ δ’ Ἀννίβα θηρία πολλὰ καὶ ἄγνωστα τὸν Ἴβηρα διαβυλῶντι
προκαθηγήσατο, καὶ ὄψις ὀνείρου ἐφάνη. ἔδοξε γάρ ποτε τοῦς
15 θεοῦς ἐν ἐκκλησίᾳ καθημένους μεταπέμψασθαι τε αὐτὸν καὶ στρα-
τεῦσαι ὅτι τάχιστα εἰς τὴν Ἰταλίαν προστάξαι, καὶ λαβεῖν παρ’
αὐτῶν τῆς ὁδοῦ ἡγεμόνα, καὶ ἀμεταστρεπτι ὑπ’ αὐτοῦ κελευσθῆ-
ναι ἐπεσθαι· μεταστραφῆναι δὲ καὶ ἰδεῖν χειμῶνα μέγαν χωροῦντα P I 409
καὶ δράκοντα αὐτῷ ἐπακολουθοῦντα ἀμήχανον, καὶ θανατάσαι
20 ἐρέσθαι τε τὸν ἀγωγὸν τί ταῦτα εἶεν· καὶ τὸν εἰπεῖν “ ὦ Ἀννίβα,
ταῦτα συμπορθήσονται σοὶ τὴν Ἰταλίαν ἔρχεται.”

1 τὰ ἰμάτια A. 3 αὐτῶν om A. 6 οὖν add A. 15 post
καθημένους B add καί. 18 μέγα A.

pacem porto: utrum placet sumite." cum respondissent se neutrum quidem sumere, sed utrum dedisset alacriter accepturos, bellum eis statim indixit.

Hoc igitur modo et his de causis inter Carthaginienses et Romanos alterum bellum est conflatum. futura autem divinitus denunciata sunt: nam Romae bos humana voce locutus est, et alius ludis Romanis ex aedibus se in Tiberim praecipitavit ac periit, fulmina multa sunt delata, sanguis tum e statuis manavit tum e militis cuiusdam clipeo, alterius ense lupus ex ipsis castris rapuit. Hannibali vero multae ignotae bestiae Iberum transeunti veluti viam monstrarunt, et somnium huiusmodi apparuit. aliquando sibi visus est a diis in concilio sedentibus arcessi et quamprimum in Italiam exercitum ducere iuberi, ab eisque ducem itineris accepisse quem non respectans sequeretur. sed cum se convertisset, magnam ingruere tempestatem vidisse, draconemque sequi ingentis magnitudinis: quae cum miraretur, ductorem rogasse quidnam ea sibi vellent; qui responderit, ea illi ad vastitatem Italiae adiumento futura esse.

23. Ταῦτα τῷ μὲν Ἀννίβη χρηστὴν ἐλπίδα, τοῖς δὲ Ῥωμαίοις δεινὴν ἐνεποίει ἐκφρόβησιν. διχῆ δὲ τὰς δυνάμεις οἱ Ῥωμαῖοι διελόντες καὶ τοὺς ὑπάτους, Σεμπρόνιον μὲν Ἀόγγον ἐς Σικελίαν ἐπεμψαν, ἐς δὲ τὴν Ἰβηρίαν Σκιπίωνα Πούπλιον. ὁ δὲ Ἀννίβας εἰς τὴν Ἰταλίαν ὡς τάχιστα ἐπιδυμῶν εἰσβαλεῖν, ἀπουδῆσθαι B ἐχώρει, καὶ πᾶσαν τὴν Γαλατίαν τὴν μεταξὺ τοῦ Πυρρηναίου καὶ τοῦ Ῥοδανοῦ οὖσαν ἀμυχεῖ διῆλθε. καὶ μέχρι μὲν τοῦ ποταμοῦ τοῦ Ῥοδανοῦ οὐδεὶς εἰς χεῖρας ἤκεν αὐτῷ, ἐκεῖ δ' ὁ Σκιπίων ἐπεφάνη, καίπερ μὴ παρούσης αὐτῷ τῆς δυνάμεως. ὁμως μετὰ τῶν ἐπιχωρίων καὶ τῶν αὐτοῖς προσοίκων τά τε πλοῦτα τὰ ἐν τῷ 10 ποταμῷ προδιέφθειρε, καὶ τὸ ρέυμα αὐτοῦ διὰ φυλακῆς ἐποίησατο. ὁ οὖν Ἀννίβας ἔτριψε μὲν τινα χρόνον καὶ σχεδίας καὶ σκάφη ἄλλα τε καὶ μονόξυλα κατασκευάζων, ἔφθη δ' οὖν ὑπὸ πολυχειρίας τὰ πρὸς περαιοῖσιν ἀναγκαῖα πάντα, πρὶν τῷ Σκιπίωνι τὸ οἰκεῖον ἀφικέσθαι στρατεύμα, προετοιμασάμενος. καὶ 15 τὸν ἀδελφὸν Μαγῶνα σὺν τοῖς ἱππεῦσι καὶ ψιλοῖς τισιν, ἧ σκεδάννυνται ὁ ποταμὸς ἐπὶ πολὺ καὶ νήσοις διαλαμβάνεται, διαβησόμενον ἐπεμψεν, αὐτὸς δὲ κατὰ τὸν ἐμφανῆ πόρον ἐχώρει δῆθεν, ἵν' οἱ Γαλάται ἀπατηθεῖεν, πρὸς αὐτὸν ἀντιταττόμενοι, καὶ ἀμελέστερον ἐν ἄλλοις τοῦ ποταμοῦ τὴν φυλακὴν θῶνται· ὁ καὶ 20 γέγονε. καὶ ὁ Μαγὼν διέβη τὸν ποταμόν, ὁ δὲ Ἀννίβας καὶ οἱ περὶ αὐτὸν κατὰ τὸν πόρον ἐπεραιοῦντο. καὶ γενόμενοι κατὰ τὸ

7 μὲν om C. 8 τοῦ add A. 11 διέφθειρε C. 15 τὸ om AC.

FOUNTAINS. Cap. 23. *Dionis Historiae Romanae libri deperditi: excerptum Vaticanum* 72 p. 192.

23. Haec bonam spem Hannibali, Romanis magnum timorem attulerunt. qui copiis et consulibus bifariam distributis Sempronium Longum in Siciliam miserunt, in Hispaniam P. Scipionem. Hannibal vero, impressionis in Italiam primo quoque tempore faciendae cupidus, iter acceleravit, ac Galliam quae intra Pyrenaeum et Rhodanum est citra dimicationem transit; neque quisquam cum eo congressus est priusquam ad Rhodanum venisset. ibi se illi ostendit Scipio. qui, cum eius copiae nondum advenissent, tamen cum popularibus eorumque finitimis naves quae in flumine erant destruxit alveumque custodit. Hannibal etsi temporis aliquid instruendis ratibus scaphis et lintribus consumpsit, tamen omnia ad traiectionem necessaria multitudine operarum prius paravit quam Scipioni suae legiones advenissent. fratrem Magonem cum equitibus et velitibus nonnullis, qua amnis late spargitur et insulis distinguitur, transire iussit: ipse ad evidens vadum contendit, nimirum ut Galli, dum ipsi obsisterent, fallerentur, et in aliis ripis fluminis negligentius custodias haberent. itaque contigit. Mago enim cum flumen transmisisset, Hannibal cum suis vadum ingressus, ubi ad medium pervenit, clamorem

μέσον ἠλάλαξαν, καὶ οἱ σαλπικταὶ δὲ συνήχθησαν· καὶ ὁ Μάγων W Π 73
κατὰ πύου τοῖς ἀνθετηκόσι προσέπεισε· καὶ οὕτως οἱ τε ἄλλοι D
καὶ οἱ ἐλέφαντες ἀκινδύνως ἐπεραιώθησαν. ἄρτι δὲ περαιωθέν-
των αὐτῶν καὶ τῷ Σκιπίωνι ἡ οἰκεία ἀφίκετο δύναμις. πέμψαν-
τες οὖν εἰς προσκοπὴν ἐπιείας ἀμφοτέρου τοιοῦτόν τελεῖ τῆς ἰππο-
μαχίας ἐχρήσαντο ὁποῖον ὁ σύμπτως ἔσχηκε πόλεμος· οἱ γὰρ Ῥω-
μαῖσι καὶ ἔλαττον τὴν πρώτην ἐνεγκάμενοι καὶ συχρὸς ἀποβα-
λόντες ἐνίκησαν.

Ἐντεῦθεν Ἀννίβας ἀπέναι πρὸς Ἰταλίαν σπεύδων, ὑποπτεῦ-
10 ων δὲ τὰς ἐπιτομωτέρας τῶν ὁδῶν, ἐκείνας μὲν παρεξήλθεν,
ἐτέρων δὲ πορευθεὶς ἰσχυρῶς ἐπόνησε. τὰ τε γὰρ ὄρη ἐκείνα
ἀποτομωτάτά ἐστι, καὶ ἡ χιὼν πολλὴ γενομένη καὶ τὰς φάραγγας
ὑπ' ἀνέμων πληρώσασα καὶ ὁ κρύσταλλος ἰσχυρότατα παγελίς
δεινῶς σφῆς ἐταλαιπώρησε· καὶ πολλοὶ τῶν αὐτοῦ στρατιωτῶν P I 410
15 ὑπὸ τε τοῦ χειμῶνος καὶ ὑπὸ σιτοδείας ἀπώλοντο, πολλοὶ δὲ καὶ
οἴκαδε ἀνεχώρησαν. ἔχει δὲ λόγος διὰ καὶ αὐτὸς ἀνέστρεψεν ἄν,
εἰ μὴ πλείων καὶ ἀπορωτέρα ἢ προδιηρησμένη ὁδὸς τῆς λειπομέ-
της ἐτόχχανε. διὰ μὲν δὴ τοῦτο οὐκ ἀπετράπετο, ἑξακίτης δὲ
ἐκτὸς τῶν Ἄλλεων ἐφανεῖς θαῦμα καὶ δέος τοῖς Ῥωμαίοις
20 ἐνέβαλε.

Καὶ ὁ μὲν προεχώρει τὰ ἐν ποσὶ προσποιοῦμενος, Σκιπίων
δὲ τὸν μὲν ἀδελφὸν Γάϊον Σκιπίωνα ὑπόστρατηγοῦντα αὐτῷ εἰς
τὴν Ἰβηρίαν ἐπεμφεν ὡς καταληγόμενον αὐτὴν ἢ τὸν Ἀννίβαν B

4 ἢ add AC.
μωτάτά C.

5 οὖν om C.
13 κρύσταλλος BC.

προκοπὴν A.
ἰσχυρότατος C.

12 ἐπιτο-
22 immo
Γναίων.

eos tollere et classica canere iussit: quo facto, Magone adversarios a tergo adorto, et caeteri et elephantes citra periculum transierunt. vix transierant cum Scipionis copiae advenerunt. cum igitur utrinque speculatum equites misissent, is equestris praelii fuit exitus qui belli totius: Romani enim principio inferiores, multis amissis vicerunt.

Inde Hannibal in Italiam properans, cum vias compendiosiores suspectas haberet, illis vitatis atque aliis tramitibus quaesitis magnas aerumnas toleravit. nam et montes admodum praerupti, et valles flatu ventorum profundis nivibus expletae, et glacies densissima graviter exercitum affligerunt; multique milites vel hieme vel inedia perierunt, multi etiam domum redierunt. fertur et ipse Hannibal reverti voluisse, nisi confectum iter longius et difficilius fuisset eo quod restabat. eaque de causa coeptis non destitit: ac subito extra Alpes conspectus admirationem simul et terrorem Romanis iniecit.

Dum ille inter progrediendum obvia quaeque subigit, Scipio fratrem C. Scipionem legatum suum in Hispaniam misit, ut aut eam occuparet aut Hannibalem eo retraheret: ipse contra Hannibalem est profe-

ἐπανάξοντα, αὐτὸς δ' ἐπὶ τὸν Ἀννίβαν ἤλασε. καὶ ἡμέρας μὲν
 τινὰς ἐπέσχον, ἔπειτα ἄμφω πρὸς τὴν μάχην ὤρμησαν. πρὶν δὲ
 δὴ ἔργου ἔχεισθαι, συγκαλέσας ὁ Ἀννίβας τοὺς στρατιώτας,
 παρήγαγε τοὺς αἰχμαλώτους οὓς κατὰ τὴν ὁδὸν εἰλήφει, καὶ
 ἤρετο αὐτοὺς πότερον δεδέσθαι καὶ δουλεῦν κακῶς βούλοιντο ἢ 5
 μονομαχῆσαι ἀλλήλοις, ὥστ' ἀφεθῆναι προῖκα τοὺς νικήσαντας.
 καὶ ὡς τὸ δεύτερον εἶλοντο, συνέβυλεν αὐτούς. καὶ μαχασάμε-
 νων ἰδημηγόρησε, τοὺς οἰκείους στρατιώτας ἐπιρρωννὸς καὶ παρα-
 C θήγων εἰς πόλεμον· τοῦτο δ' ἐτέρωθεν καὶ ὁ Σκιπίων ἐποίησεν.
 εἶτα συνῆλθον μὲν ὡς ὄλοις τοῖς στρατοπέδοις μαχοῦμενοι, ὁ 10
 Σκιπίων δέ, προσυμμίξας τῷ ἵππικῷ καὶ ἤτηθεις συκνοὺς τε
 ἀποβαλὼν καὶ αὐτὸς τρωθεῖς, ἀποθανόν τ' ἂν εἰ μὴ περ αὐτῷ
 Σκιπίων ὁ υἱὸς κείπερ ὦν ἑπτακαίδεκαετής ἐπήμυνε, κατέδεισε
 μὴ καὶ τῷ πεζῷ σφαλῆ, καὶ αὐτίκα τε ἐπανήγαγε καὶ τῆς νυκτὸς
 ὑπεχώρησεν. 15

24. Ἀννίβας δὲ μεθ' ἡμέραν τὴν ἀποχώρησιν αὐτοῦ μα-
 θῶν πρὸς τὸν Ἑριθανὸν ἦλθε, καὶ μῆτε σχεδίας ἢ πλοῖα εὐρών
 (ἐνεπέρηστο γὰρ παρὰ τοῦ Σκιπίωνος), τὸν μὲν ἀδελφὸν Μαγῶνα
 D σὸν τοῖς ἵππεῦσι διαγῆξασθαι καὶ ἐπιδιῶξαι τοὺς Ῥωμαίους ἐκέ-
 λευσεν, αὐτὸς δὲ ἄνω πρὸς τὰς πηγὰς χωρήσας τοῦ ποταμοῦ, 20

1 αὐτὸς — ἤλασε om C. 2 πρὶν δὲ δὴ — 9 εἰς πόλεμον Dio-
 nis excerptum Vaticanum 72. 3 δὴ om C. τοὺς στρατιώ-
 τας ὁ ἀννίβας AB. 5 πότερον δὲ διέχεισθαι κακῶς δουλεῦν
 βούλοιντο A. δεδέσθαι, corr δεδέσθαι, C. 8 ἐπιρρωννὸς PW.
 10 μαχοῦμενοι A. 14 τῆς om A. 15 ἀπεχώρησεν AB. 16 δὲ
 om C. 17 ἢ πλοῖα om C. πλοῖον A. 18 ἐπιπέρηστο A.

Fontes. Cap. 24. Dionis Historiae Romanae libri deperditi.

ctus. ac dies quidem aliquot quieverunt, deinde autem ambo pugnae se pararunt. sed priusquam ad manus veniretur, Hannibal militibus convocatis in itinere captos produxit in medium, rogans utrum vinciri duram perpeti servitutem mallent an inter sese singulari certamine congre-
 gri, ut victores gratis manumitterentur. ut posterius praetulerunt, eos inter sese commisit. peracto certamine militum suorum animos pro contione confirmavit atque ad bellum acuit: idem et Scipio ex altera parte fecit. deinde ita congressi sunt, quasi cum totis exercitibus conflicturi essent. sed Scipio equestri praelio in primis tentato, multis amissis, victus et vulneratus, atque adeo perimendus nisi a filio septemdecim annos nato protectus esset, timens ne pedites etiam succumberent, statim receptui cecinit ac noctu recessit.

24. Hannibal eius discessu mane cognito ad Padum venit. ubi cum ne unam quidem ratem invenisset (cremarat enim omnia navigia Scipio), fratrem Magonem cum equitibus tranare iussit Romanosque persequi: ipse sursum ad fontes amnis profectus elephantibus qua flumen

τοὺς ἐλέφαντας κατὰ τὸν ἐπίρρουον διαβῆναι προσέταξε. καὶ οὕτω τοῦ ὕδατος περὶ τοῖς ὄγκοις τῶν ζῶων ἐμποδιζόμενον καὶ σκεδαννυμένον, ῥῆον κάτω σφῶν διεπεραιώθη. καταληφθεὶς οὖν ὁ Σκιπίων κατὰ χώραν ἔμεινε, καὶ ἐμαχέσασθ' ἄν, εἰ μὴ νυκτὸς οἱ 5 Γαλάται οἱ μετ' αὐτοῦ ἠτόμολῃσαν. ὁ δ' οὖν Σκιπίων ἐπὶ τούτῳ ταραχθεὶς καὶ ὑπὸ τοῦ τραύματος ταλαιπωρησῆας ὑπὸ νύκτα αὐθις ἔξανεύστη καὶ ἐπὶ μετώρῳ τὸ τάφρουμα ἐποίησατο· δλίξις δὲ αὐτοῦ οὐκ ἔγένετο. μετὰ δὲ τοῦτο ἀφίκοντο καὶ οἱ Κարχηδόνιοι, καὶ τὸν ποταμὸν διὰ μέσου ποιησάμενοι ἑστράτο- P I 411
10 πεδεύσαντο.

Ὁ μὲν οὖν Σκιπίων διὰ τε τὸ τραῦμα καὶ διὰ τὰ συμβεβηκότα ἀνείχε καὶ δύναμιν μετεπέμπετο, Ἀννίβας δὲ πολλὰ πειράσας παρακινήσαι πρὸς μάχην αὐτόν, ἐπεὶ οὔτε τοῦτ' ἠδυνήθη καὶ τροφῆς ἐσπίανισε, φρουρίῳ προσέβαλεν ἐν ᾧ στίος πολὺς τῶν W II 74
15 Ῥωμαίων ἔκειτο. καὶ μηδὲν περαινῶν, τὸν φρουραρχὸν διέφθειρε χρήμασι· κἀκεῖνόν τε προδοθὲν ἔλαβε, καὶ τὰ ἄλλα σχεῖν τὰ μὲν δπλοῖς τὰ δὲ χρυσίῳ ἐπήλπισε. κἀν τούτῳ ὁ Ἀβγγοὺς τὴν Σικελίαν τῷ ὑποστρατήγῳ πιστεύσας πρὸς τὸν Σκιπίωνα κεκλημένος ἀφίκετο. καὶ οὐ πολλῷ ὕστερον ὑπὸ φιλοτιμίας, καὶ ὅτι τινὰς B
20 κατατρέχοντας τὴν χώραν ἐκράτησεν, εἰς παράταξιν ὤρμησεν. καὶ ἐσφάλῃ ἐνέδραις περιπεσῶν· καὶ τοῦ Ἀννίβου ἐπιξελθόντος μετὰ τῶν πεζῶν καὶ τῶν ἐλεφάντων, οἱ μετ' αὐτοῦ ἐτράπησαν

3 διεπεραιώθησαν A.

5 Γαλάται] huc pertinere videtur Dio-

nis excerptum Vaticanum 73 pag. 192 extr. 12 κατεπέμπετο A.

13 τοῦτ'] ταῦθ' A.

16 παραδοθὲν A.

17 ἤλπισε B.

concitatus fertur traducit, et aqua in belluarum mole resistente et sparsa facilius infra eos transiit. Scipio ab hostibus deprehensus se loco non movit: ac pugnam iniisset, nisi Gallica auxilia noctu ad hostes transfugissent. ea re turbatus, et dolore vulneris vexatus, sub noctem castra in editiorem locum transtulit vallumque communiit, persequente nemine. deinde Carthaginenses venerunt, et flumine interiecto castrametati sunt.

Dum Scipio tum ex dolore vulneris tum ob acceptam cladem sese continens plures copias exspectat, Hannibal multis frustra tentatis ut eum ad pugnam eliceret, cum penuria commeatus laboraret, castellum quoddam est adortus, in quo Romani multum frumenti repositum habebant; et quia vi nihil proficiebat, castellanum pecunia corrumpit ut id sibi prodaret. quo occupato etiam caeteris partim vi partim auro se potiturum speravit. interea Longus, Sicilia legato credita, arcessitus ad Scipionem venit. nec multo post ex ambitione, et quod praedatores quosdam superarat, dum in pugnam ruit, in insidias delapsus impingit, et ab Hannibale cum equitibus et elephantis in fugam convertitur: in

εις φυγήν, και πολλοι διεφθάρησαν φόνω, πολλοι δε και εις τον ποταμον απερισκεπτως εμπειρόντες επνίγησαν, ως άλλους μετά του Λόγγου περιωδήθηαι. νικήσας μέντοι ο Άννιβας ουκ έχαιρεν, οτι στρατιώτας τε πολλους και τους έλεφοντας πλην ενός υπό του χειμῶνος και των τραυμάτων απέβαλεν. 5

Άνογήν ουν ἄσπονδον ποιησάμενοι προς την συμμαχίδα C σφῶν έκάτεροι έχώρησαν, καν ταίς πόλεσιν αυτών χείμαζον. και τοίς μεν Ρωμαιοις ἄφθονα έφορτα τῶ επιτήδεια, ο δ' Άννιβας ουκ ἄρκούμενος τοίς παρα των συμμαχων διδομένοις ταίς τε κόμμαις και ταίς πόλεσι των Ρωμαίων προσπίπτων τῶ μεν εκράτει 10 τῶ δ' απεκρούετο. και ποτε τῶ ιππικῶ υπό του Λόγγου νικήθεις ετρώθη. θαρσήσαντες ουν εκ τουτου τινές των Ρωμαίων και καθ' εαυτους προσβάλλοντι αυτοίς επεξήλθον. κάκείνους τε εφθειρε, και του χωριου ὁμολογία εκράτησε· και αυτό μεν κατέσκαψε, των δ' αίχμαλώτων τους μεν Ρωμαίους απέκτεινε, τους 15 δ' άλλους ἀφηκε. τουτο δε και εφ' ἅπασι τοίς ζωγρουμένοις D έποίη, τῶς πόλεις δι' αυτών οικειούμενος. ἀμέλει και των λοιπων Γαλατών πολλῶ και Αιγύων και Τυρσηνῶν τους Ρωμαίους τους παρ' αυτοίς ὄντας οί μεν φονεύσαντες οί δε εκδόντες μετέστησαν. 20

Ές δε την Τυρσηνίδα τῶ Άννιβᾶ πορευομένῳ ο Λόγγος επέθετο, χειμῶνος πολλου γενομένου. πεσόντων δε ἀμφοτέροις πολλῶν ο Άννιβας ες την Αιγυστικῆν ἐλθῶν ἐνδιέτριψεν.

1 φυγήν, corr σφαγήν, A. 4 υπό] και A. 6 τῶν om A.
10 προσπιπτόντων A. 16 και add AB. 17 δι'] δ' A.
18 πολλοι και] και πολλοι των A. 22 δ' B.

qua multi caesi, multi temere in fluvium praecipitati perierunt, pauci cum Longo evasere. Hannibal vero ea victoria non est laetatus, quod et milites multos et elephantos omnes praeter unum frigore et vulneribus confectos amiserat.

Factis igitur sine foedere induciis utrique ad socios se contulerunt et in eorum urbibus hibernarunt. ac Romanis commeatus abuade suppetebat: Hannibal autem, cum ea quae socii dabant satis non essent, Romanorum pagos et oppida invadendo alias vincebat alias repellebatur. aliquando equestri certamine a Longo victus vulnus accepit. unde quidam ex Romanis sumpta fiducia per sese contra eum moenia oppugnantem eruperunt. sed et illi caesi sunt, et oppidum facta deditione eversum, et ex captivis Romani omnes interfecti, caeteri dimissi. eandem rationem in omnibus captivis observavit, ut per eos urbes sibi conciliaret. quia ex reliquis etiam Gallis Liguribus et Etruscis multi, Romanis in suis oppidis partim occisis partim deditis, defecerant.

Hannibal in Etruriam iturus a Longo magna tempestate lacessitus est; et multis utrinque caesis in Liguriam profectus diu ibi se continuit,

ὄποπτεύων δὲ καὶ τοὺς σφατέρους, οὐδενὶ ῥαδίως ἐπίστευεν, ἀλλὰ τὴν ἐσθῆτά τε μεταβάλλων καὶ κόμαις χρώμενος περιθῆτοίς τὴν τε διάλεξιν ἄλλοτε ἄλλην ποιούμενος (ἦδει γὰρ πλείους, καὶ τὴν τῶν Λατίνων) καὶ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν πολλὰ ἐπισκόπει ἦκουέ τε P I 412 . 5 πλείοστα ὡς οὐκ Ἀννίβας, καὶ τινα ὡς ἑτερός τις ἐφθέγγετο.

25. Ἐν μὲν οὖν τῇ Ἰταλίᾳ ταῦτα ἐγένετο, ὃ δ' ἕτερος Σκιπίων ὁ Γάιος εἰς τὴν Ἰβηρίαν παρέπλευσε, καὶ τὰ παραδουλώσσια αὐτῆς μέχρι τοῦ Ἰβηρος πάντα καὶ τῶν ἔνω συχρὰ τὰ μὲν βία τὰ δ' ἐκόντα προσέληφε, καὶ τὸν Βαννώνα μάχῃ νικήσας 10 ἐζώρρησεν. ὃ δὲ τοῦ Ἀννίβου ὁμαίων Ἀσδρούβας μαθὼν ταῦτα διέβη τὸν Ἰβηρα, καὶ τῶν μεταστάτων τινὰς ἐπηγάγετο· τοῦ δὲ Σκιπίωνος ἐπελθόντος αὐτῷ ἀνεχώρησεν.

Οἱ δ' ἐν τῇ Γαμίᾳ τὸν Φλαμίνιον καὶ τὸν Γεμίνον ἀδθις B ὑπάτους εἶλοντο. Ἀννίβας δ' ἄρτι τοῦ ἔαρος ἐπιστάτος ὡς ἔργω 15 τὸν Φλαμίνιον μετὰ τοῦ Σερουίλλου Γεμίνου χειρὶ πολλῇ ἐπ' αὐτὸν λόντα, πρὸς ἐξαπάτην αὐτῶν ἐτρέπη, καὶ πλαττόμενος ἐνδιατρύειν ἐκεῖ καὶ μάχην συνάψειν, ἐπεὶ νομίσαντες αὐτὸν οἱ Ῥωμαῖοι κατὰ χώραν μένειν ἀμελιῶς τῶν ὁδῶν ἔσχον, ἐπὶ τοῦ στρατοπέδου τοὺς ἰπέλας κατέλιπον, αὐτὸς δ' ὑπὸ νύκτα ἄρας 20 τὰ τε στενόπορα μεθ' ἡσυχίας διεῖλθε καὶ πρὸς Ἀρίτιον ἠπείγετο·

6 τῇ om B. ἐγένετο A. 7 inno Γναῖος. 9 δ'] δὲ
καὶ B. βααννώνα ABCW. "Βαννώνα Regii et Colberteus"
DUCANCIUS. Αννωνα Polybius. 11 ὄπηγάγετο A. 13 γεμί-
νον A, Γαῖον P, γάιον BCW. 14 ὑπάτους ἀδθις AB. 15 τοῦ
om A.

FONTES. Cap. 25. *Dionis Historiae Romanae libri deperditi: excerptum Vaticanum* 73 p. 193.

suos quoque suspectos habens, nemini temere credens. sed et veste mutata et coma apposititia utens, et alias alia lingua loquens (plures enim norat, ipsamque Latinam), et noctu et interdiu plurima et videbat et audiebat, quaedam etiam loquebatur, persona sua dissimulata.

25. Dum haec in Italia geruntur, alter Scipio Gaius in Hispaniis appulit, et oram eius maritimam omnem usque ad Iberum, multa etiam superiora loca, partim vi partim deditione, Bannonem quoque praecio victum cepit. quibus Hasdrubal frater Hannibalis cognitis, Ibero superato, et quibusdam ex iis qui defecerant receptis, Scipioni contra se eunti cessit.

Romani Flaminiū et Geminū denuo consules creantur. Hannibal ubi ineunte vere Flaminiū et Serviliū Geminū cum magna manu adventare cognovit, ad eos decipiendos conversus, seque ibi moraturum et pugnae copiam illis facturum simulando, dum Romani verum id esse rati vias negligenter custodiant, equitibus in castris relictis noctuque sarcinis collectis et angustiis per otium superatis Aretium contendit,

καὶ οἱ ἰππεῖς δέ, ἐπεὶ πολὺ προῆλθεν, ἀπήσαν αὐτῷ ἐφερόμενοι.
 C οἱ δ' ἔπαυτο γρόντες ἠπατημένοι, Γεμίνος μὲν αὐτοῦ ὑπέμεινε
 W II 75 τοὺς τ' ἀφεισηκότας κακώσων καὶ κωλύσων ἐπικουρήσαι Καρχη-
 τῆς νίκης, ὡς ᾤετο, γένηται. καὶ τὸ Ἀρείτιον προκατέλαβεν· ὁ 5
 γὰρ Ἀννίβης συντομωτέραν τραπέμενος δυσόδοις ἐνέτυχε, καὶ
 ἀνθρώπους συχνοὺς καὶ πολλὰ ὑποζύγια καὶ τὸν ἕτερον τῶν
 ὀφθαλμῶν ἀπέβαλεν. ὁψέ δ' ὄν πρὸς τὸ Ἀρείτιον ἐλθὼν, καὶ
 εὐρῶν ἐκεῖ τὸν Φλαμίνιον, κατεφρόνησεν αὐτοῦ, καὶ μάχη μὲν
 οὐ συνέβαλε (τὸ γὰρ χωρὶον ἀνεπιτήδειόν οἱ ἔδοκει), πείραν δὲ 10
 αὐτοῦ ποιούμενος ἔκειρε τὴν χώραν. κὰν τούτῳ ἐπεκδραμόντων
 D τῶν Ῥωμαίων ἐπανήγαγεν, ἵνα φοβεῖσθαι δόξῃ. τῆς δὲ νυκτὸς
 ἔξαναστάς, ἐπιτήδειόν τι χωρὶον πρὸς τὴν μάχην εὐρῶν ἔμεινε.
 καὶ τοῦ μὲν πεζοῦ τὸ πλεῖον κατὰ τὰ ὄρη λοχῶν ἔταξε, τὸ δ'
 ἰππικὸν σύμπαν ἔξω τῶν στενωῶν ἀφανῶς ἐφεδρεῦειν ἐκέλευσε, καὶ 15
 αὐτὸς ἐπὶ τοῦ γηλόφου μετ' ὀλίγων ἱστράτοπεδέυσαστο. ὁ δὲ
 Φλαμίνιος ἐν φρονήματι ὢν, καὶ ἐπὶ μετεώρου σὺν ὀλίγοις αὐτὸν
 ἰδὼν, τὴν τε λοιπὴν στρατιὰν πόρρω ποι πεπομφέναι νομίσας,
 ῥαδίως μεμονωμένον αἰρήσειν ἤλπισε, καὶ ἐς τὸ στενὸν ἀπερισκέ-
 πτως εἰσῆλθε, κἀνταῦθα (ὁψέ γὰρ ἦν) ἠῤῥῆσαστο. καὶ ὑπὸ μέσας 20
 νύκτας ὑπὸ καταφρονήσεως αὐτοῦς ἀφυλάκτως καθεύδοντας
 P I 413 πανταχόθεν ὁμοῦ περιέσχον οἱ Καρχηδόνιοι, καὶ πόρρωθεν ἀκον-

1 προῆλθον A. 2 γεμίνος ABC. 5 κατέλαβεν A. 6 συν-
 τομώτερον A. 7 συχνοὺς] πολλοὺς A. 15 ἐνεδρεῦειν A.
 21 ἀφυλάκτως ABCW, ἀφυλάκτους P.

equitibus etiam cum longe processisset consecutis. consules ut se deceptos esse senserunt, Geminus ibi mansit, ut eos qui defecerant vexaret et Carthaginiensibus opem ferre prohiberet; Flaminius vero solus abeuntes persecutus, ut victoria scilicet sui unius esset, Aretium ante occupavit. nam Hannibal dum compendia quaerit, in invia incidit; multosque mortales, multa iumenta, et alterum oculum amisit. sero tandem ad Aretium progressus, Flaminius illic inventum contempsit: ac pugna quidem abstinuit (locus enim incommodus videbatur), sed hominis ingenium periclitans agrum vastavit. cum vero Romani excurrissent, simulato metu reduxit exercitum; et noctu castris promotis, locoque pugnae idoneo capto, peditum partem maximam in montibus in insidiis collocavit, equitatum omnem extra angustias clam in subsidiis esse iussit, ipse in tumulto cum paucis castra habuit. at Flaminius sibi fidens, cum eum cum paucis in colle vidisset, et longe ablegasse reliquum exercitum putaret, spe eius ita destituti facile capiendi concepta temere angustias est ingressus, ibique (serum enim diei erat) quievit. sub noctem mediam Carthaginienses eos sine excubiis (adeo sibi praefidebant) dormientes eodem tempore ab omni parte circumdederunt, atque eminus iaculis

τίοις καὶ σφενδόνας καὶ τοξεύμασι τοὺς μὲν ἐναζομένους ἔτι τοὺς δὲ τὰ δπλα λαμβάνοντας ἔκτεινον, αὐτοὶ μὴ τι δεινὸν ἀντιπύσχοιτες. οἱ γὰρ Ῥωμαῖοι, μηδενὸς αὐτοῖς συμπλεκόμενου, σκότους τε καὶ ὀμίχλης οὕσης, οὐκ εἶχον τῇ σφετέρῃ χρῆσασθαι ὁ ἀρετῇ. τοσοῦτος δ' ἐγένετο θόρυβος, καὶ τοιαύτη ταραχώδης ἔκπληξις κατέσχευ αὐτούς, ὡς μηδὲ τῶν σεισμῶν τῶν τότε γενομένων υἰσθῆσθαι, καίπερ πολλὰ μὲν οἰκοδομήματα κατερράγη, πολλὰ δὲ καὶ τῶν ὄρων τὰ μὲν διέσχε τὰ δὲ καὶ συνέπεσεν, ὡς καὶ τὰς φάραγγας ἐμφράξαι, καὶ ποταμοὶ δὲ τῆς ἀρχαίας ἐξόδου

10 ἀποκλεισθέντες ἄλλην ἐτράποντο. τοιοῦτοι μὲν σεισμοὶ τὴν Τυρ- B
σηνίδα κατέσχευ, οὐ μέντοι καὶ οἱ μαχόμενοι ἐν ἐνοσίῳ σφῶν ἐγένοντο. αὐτὸς τε οὖν ὁ Φλαμίνιος καὶ ἄλλοι παμπληθεῖς ἔπεσον, συγχοὶ δὲ ἐπὶ τινὰ λόφον ἀνέβησαν· ἐπεὶ δ' ἡμέρα ἐγένετο, εἰς φρυγὴν ὤρμησαν, καὶ καταληφθέντες τὰ τε δπλα καὶ ἐκντούς ἐπ'

15 ἀδείμια παρέδωσαν. ὁ γε μὴν Ἄννιβας βραχὺ τῶν ὁμωμοσμένων ἐφρόντισε, πάντων δὲ τῶν ἐν τῷ στρατοπέδῳ ἀλόγτων τὸ μὲν ἐπήκοον τὸ τε συμμαχικὸν τῶν Ῥωμαίων ἀφῆκεν, αὐτούς δὲ ἐκείνους δῆσας ἐφύλασσε. πρῶξας δὲ ταῦτα ἐπὶ τὴν Ῥώμην ἠπείγετο, καὶ μέχρι μὲν Ναρνιᾶς τὴν τε γῆν τέμνων καὶ τὰς πόλεις προσ-

20 ἀγόμενος πλὴν Σπωλητίου προῆλθε, Γάϊόν τε ἐνταῦθα Κεντήνιον C
στρατηγὸν ἐνεδρεύοντα περισχῶν ἔκτεινεν· ὡς δὲ τῷ Σπωλητίῳ προσβαλῶν ἀπεκρούσθη, καὶ τὴν τοῦ Ναιέρου γέφυραν καθρη-

9 δὲ om B. 10 μὲν σεισμοὶ B, σεισμοὶ μὲν PW. σεισμοὶ om C. 19 μαρναῖας B. 20 σπωλητίου ABC, Σπωλιτίου PW. κεντῶνιον A. 21 ἐκτεινεν] ἐφθειρεν AB. σπωλητίῳ A, σπωλιτίῳ B, σπολιτίῳ C, Σπολιτίῳ PW. 22 ναήρου A.

fundis sagittis, alios cubantes adhuc alios arma induentes, impune occiderunt. Romani enim in tenebris et nebula, nemine cominus congresso, virtute sua uti non potuerunt. tantus autem tumultus fuit, tanta perturbatio, tantus terror eos invasit, ut terrae motus qui tum fiebant non sentirent, quamvis multa aedificia corruerent, multi montes partim finderentur partim collapsi valles complanarent, et flumina veteribus alveis exclusa alio verterentur. quae cum in Etruria fierent, a pugnantibus non sunt animadverta. cecidit ipse Flaminius et maxima multitudo: complures etiam tumulo quodam occupato, ubi diluxit, fuga salutem quaesituri, capti arma et semetipsos impunitate promissa dederunt. sed Hannibal, iurisiurandi parum memor, omnes captivos qui in castris erant ex subditis et sociis Romanorum dimisit, Romanos ipsos in vinculis asservavit. his actis, itinere Romam intento, Narniam usque agros vastando et urbes subigendo, Spoleto excepto, progressus, C. Centenium praetorem circumventum, evitatis eius insidiis, occidit. a Spoleto repulsus cum pontem Naris delectum vidisset, idemque caeteris fluminibus

μένην εἶδε, καὶ περὶ τοὺς ἄλλους ποταμοὺς οὓς ἀναγκαῖον ἦν διελθεῖν τοῦτο γεγονός ἐπύθετο, τῆς μὲν ἐπὶ τὴν Ῥώμην ὁρμῆς ἐπέσχευ, ἐς δὲ τὴν Καμπανίαν ἐτρέπετο. τὴν τε χώραν ἄριστην καὶ τὴν πόλιν τὴν Καπύην μεγίστην οὖσαν ἀκούων, ἐνόμιζεν, εἰ σφῶς προκαταλάβοι, καὶ τὰλλα δι' ὀλίγου προσκήσασθαι. 5

Οἱ δ' ἐν τῇ Ῥώμῃ πυθόμενοι περὶ τῆς ἥτις ἤλγησαν, καὶ δι' ἐκείνους καὶ δι' ἑαυτοὺς ὀδυρόμενοι, καὶ ἐν ἀπόρῳ ἦσαν· τὰς τε γεφύρας τοῦ Τιβέριδος πλὴν μιᾶς καθείλον, καὶ τὰ τεῖχη
 D πολλαχῆ πεπονηχότα σπουδῇ ἐπιεακύνον. δικτάτορά τε προχει-
 ρισαῖσθαι βουληθέντες αὐτοὶ ἐν ἐκκλησίᾳ αὐτὸν ἀνείπον. ἀγυπῶν-10
 τες δὲ εἰ αὐτοὶ μόνοι σωθεῖεν, οὐκ ἔστειλαν τοῖς συμμάχοις βοή-
 θειαν. πυθόμενοι δὲ τὸν Ἀντίβαν ἐς Καμπανίαν ὀρηκθῆναι,
 τότε καὶ τοῖς συμμάχοις ἐπικουρῆσαι ἔγνωσαν. τῷ δ' Ἀντίβα
 W Π 76 τὸν δικτάτορα τὸν Φάβιον καὶ τὸν ἑπάρχον τὸν Μάρκον τὸν
 Μινούκιον ἀντικατέστησαν. οἱ ἐπ' ἐκείνον ἐλθόντες ἐς μὲν χεῖρας 15
 αὐτῶ οὐκ ἦσαν, παρεπόμενοι δὲ ἐπιτήρουν εἰς ποῦ καιρὸς μάχης
 παραπέσοι· ἀπακινδυνεύσαι γὰρ ὁ Φάβιος κατεπτηχόσι στρατιω-
 P I 414 ταις καὶ ἠτιτημένοις πρὸς πλείους καὶ νενικηκότας οὐκ ἤθελε, καὶ
 ἅμα ὄσφ μαῶλλον τὴν χώραν κακώσειαν, τοσοῦτῳ θῶσσον ἀπορη-
 σαι τροφῆς αὐτοὺς ἤλπισε. τοιοῦτοῖς χρώμενος λογισμοῖς οὗτ' 20
 ἄλλη χώρα ἐπήμυνεν οὔτε τῇ Καμπανίᾳ. κατέκλεισεν οὖν διὰ
 ταῦτα πᾶν τὸ πολέμιον εἰς τὴν Καμπανίαν· περασχὼν γὰρ αὐτοὺς

1 ἦν add A. 2 τοῦτο τὲ γεγονός C. 3 συνέσχευ C.
 5 προσκήσασθαι? 9 δικτάτορά τε — 13 ἐπικουρῆσαι ἔγνω-
 σαν Dionis excerptum Vaticanum 73 pag. 193, hinc emendandum.
 17 περιπέσοι B.

quae transire necesse habebat esse factum audisset, omisso Romano itinere in Campaniam se convertit, cuius solum fertilissimum et urbem Capuam maximam esse audiebat: quas si occupasset, se caetera brevi tempore adiectarum putabat.

Romani elade audita maesti atque anxii, et semetipsos et caesos lugentes, pontes Tiberis praeter unam delecerunt, et moenia multis in locis ruinoso celeriter refecerunt, et dictatorem in coactione dixerunt. ac bene secum agi existimantes si ipsi manerent incolames, nulla sociis auxilia miserunt. sed Hannibalis in Campaniam profectioe audita, etiam sociis opem ferre decreverunt. Hannibali dictatorem Fabium et M. Minucium magistrum equitum opposuerunt, qui cum eo venissent, cum illo non congressi sunt, sed tergis inhaerentes observarunt quando se pugnae offerret occasio. Fabius enim cum militibus trepidis et victis contra plures et victores Martii aliam experiri noluit; simulque putabat, quo magis agrum vastassent, eo citius commentus penuris laboraturos. his rationibus adductus neque alteri regioni ulli neque Campaniae opem tulit, et omnes hostes in Campania conclusos et undique ignorantem cir-

ἀπειταχόθεν οὐκ εἰδότες ἐν φυλακῇ ἐποιήσατο. αὐτὸς μὲν γὰρ καὶ τῆς θαλάσσης καὶ ἐκ τῆς συμμαχίδος τῶν ἐπιτηδείων εὐπόρει, ἔκεινοις δὲ μόνα τὰ ἐκ τῆς γῆς ἦν ἔκειρον ὑπάρχοντα ἦδει. καὶ διὰ τοῦτο ἀνεῖχε καὶ τῆς μελλήσεως οὐκ ἐφρόντιζε. διὸ καὶ 5 παρὰ τῶν πολιτῶν αἰτίαν εἶχε, ὡς καὶ μελλήτης ἐπονομοσθῆναι. B

26. Ὁ δ' Ἀννίβας, ἐπεὶ πρὸς χειμῶνα ἐγένετο, καὶ οὕτως κατὰ χώραν χειμῶσαι σπάνι τῶν ἀναγκαίων ἠθύναιτο, καὶ πολλὰ πειράσας ἐξίεναι τῆς Καμπανίας κεκώλυτο, τοιοῦτόν τι ἐμηχανήσατο. τοὺς ἀρχαλῶτους πάντας, ἵνα μὴ τις αὐτῶν δια- 10 φύγῃ καὶ τὸ γινόμενον γνωρίσῃ τοῖς Ῥωμαίοις, κατέσφαξε· καὶ τὰς ἐν τῷ στρατοπέδῳ βοῦς ἀθροίσας, δᾶδας τοῖς αὐτῶν προσέδρασε κέρασι, καὶ πρὸς τὰ κατὰ τοὺς Σαυνίτας ὄρη ὑπὸ νύκτα χωρήσας, τὴν τε δᾶδα ἀνήψε καὶ τὰς βοῦς ἐπετάραξε. οἰστρο- 15 φεῖσθαι δ' ἐκείναι διὰ τὸ πῦρ καὶ τὴν ἔλασιν πολλὰ τὴν ἑλὴν C ἐνέπρησαν, καὶ τούτου ῥάδιον παρέσχον αὐτῷ τὴν ὑπέρβασιν. οἱ γὰρ ἐν τῷ πεδίῳ Ῥωμαῖοι καὶ οἱ ἐν τοῖς μετεώροις, ἐνέδρας πτοηθέντες, οὐκ ἐκινήθησαν. καὶ οὕτως ὁ Ἀννίβας διήλθε καὶ ἐς τὴν Σαυνίτιδα ἐκομίσθη.

Ὁ οὖν Φάβιος μεθ' ἡμέραν τὸ γινόμενον γινὼς κατεδίωξε, 20 καὶ τοὺς τε κατυλελειμμένους ἐν τῇ ὁδῷ ἵνα σφᾶς εἰρῶσι τρεψάμενος, καὶ τοὺς βοηθήσαντας αὐτοῖς κρατήσας, ἐστρατοπεδέυ-

3 δὲ om B. 4 ἐφρόντιζε AC, ἐφρόντιζε PW. 5 ἐπονο-
μασθῆναι C, ἐπωνομασθῆναι PW. 11 ἐαυτῶν A. 16 πεδίῳ]
στρατοπεδίῳ C. 19 γινόμενον A. κατεδίωκεν B.

FONTES. Cap. 26. Dionis Historiae Romanae libri deperditi:
excerpta Vaticana 74—76 p. 193 sq., Peirescianum 48.

cumdatos observavit. nam ipsi quidem et ex mari et ex sociis civitati-
bus compeatus abunde suppetebat, illis vero nihil esse nisi ex agrorum
vastatione norat. his de canalis moram aequo forebat animo: sed a ci-
vibus non sine querelia cunctatus dicebatur.

26. Hannibal autem instante hieme, cum ob compeatus penuriam
eo loco hibernare non posset, et varias rationes Campaniae exeuendi
frustra tentasset, huiusmodi consilium cepit. captivos omnes convocatos,
ne quis eorum effugeret et quid ageretur Romanis significaret, occidit;
eō boum, quos in castris habebat, cornibus faces alligavit, nocturne ad
Sanniticos montes profectus, facibus incensis boves exstimulavit; qui
igni et verberibus in rablem aoti, multis in locis silva incensa, facilem
ei transitum praebuerunt. nam Romani qui in campo et qui in collibus
erant, insidias veriti, se non commoverunt. sic Hannibal ad Sannites
parvenit.

Et re Fabius mane cognita abeuntes persequens, iis qui ad hostes
repellendos in via relictis erant fugatis eorumque sociis speratis, non

σατο μὲν οὐ πόρρω τῶν πολεμίων, οὐ μέντοι καὶ ἐς χεῖρας ἐκεί-
 νοις ἦλθεν, ἀλλ' ἀποσπίδνασθαι τε αὐτοὺς καὶ προνομεῖν
 D ἐκώλυν· ὥστε τὸν Ἀννίβαν ἀπορήσαντα τὸ μὲν πρῶτον ἐπὶ τὴν
 'Ρώμην ὀρηῆσαι· ὡς δ' οὐκ ἐμάχετο, δι' ἡσυχίας δὲ παρηκολού-
 θει ὁ Φάβιος, αὐτῆς ἐπέστρεψεν εἰς τὸ Σάνιον. καὶ ὁ Φάβιος ὅ
 αὐτῷ ἐφεπόμενος δι' ἀσφαλείας προσήδρευε, προμηθοῦμενος
 μήτε τῶν οἰκείων ἀποβαλεῖν τινας, καὶ αὐτὸς μὲν ἐν εὐπορίᾳ
 τῶν ἀναγκαίων τυγχάνων, ἐκείνῳ δὲ τῶν ὀπλων ἐκτὸς οὐδὲν
 προσεῖναι ὄρων, καὶ μηδ' οἴκοθεν προσιούσαν ἐπικουρίαν, οἱ
 γὰρ Καρχηδόνοι καὶ ἐν γέλωτι αὐτὸν ἐποιούντο, γράφοντα εὖ 10
 πράττειν καὶ πολλὰ κατορθοῦν, καὶ στρατιώτας παρ' αὐτῶν
 αἰτούντα καὶ χρήματα, λέγοντες μὴ συμφωνεῖν τὰς αἰτήσεις ταῖς
 κατορθώσεσι. τοὺς γὰρ νικῶντας προσήκειν καὶ τῷ παρόντι
 P I 415 ἀρκεῖσθαι στρατεύματι, καὶ χρήματα στέλλειν οἴκαδε, ἀλλ' οὐ
 προσαιτεῖν. 15

Ἔως μὲν οὖν ἐνεδήμει ὁ Φάβιος, δεῖνδον οὐδὲν τοῖς 'Ρω-
 μαίοις ἐγένετο, ὡς δ' ἐκείνος εἰς τὴν 'Ρώμην ἀπῆρε κατὰ τὴν δη-
 μόσιον, ἔπταισαν. ὁ γὰρ Ροῦφος ὁ ἵππαρχος, φρόνημα κενὸν
 ὑπὸ νεότητος ἔχων καὶ τῶν πολεμικῶν σφαλμάτων ἀπερίοτος ὢν
 καὶ τῇ μελλήσει τοῦ Φαβίου ἀχθόμενος, ἐπεὶ τὴν προστασίαν 20
 τῆς στρατιᾶς μόνος ἔσχε, τῶν μὲν ἐντολῶν τοῦ δικτάτορος ὠλι-
 γώρησεν, ὀρηῆσας δ' εἰς παράταξιν τὸ μὲν πρῶτον νικῶν ἐδόξεν,

5 καὶ ὁ Φάβιος — 15 οὐ προσαιτεῖν Dionis excerptum Vaticanum
 74. 7 τῶν ἀναγκαίων ἐν εὐπορίᾳ AB. 13 προσήκειν Dio-
 nis exc., προσήκει PW. 14 στέλλειν C. 17 ἐς C.

procul a Poenis castra posuit. sed pugna detrectata eos vagari et praedas agere prohibuit. itaque Hannibal ob cibariorum penuriam primum Romam invadere statuit: ut autem Fabius pugnae copia negata eum pedetentim assectabatur, in Samnium rediit, dictatore nunquam ab eo discedente, atque in id intento, ne quos suorum amitteret, cum ipse commeatu abundaret, ille autem praeter arma nihil haberet neque domo auxilia acciperet. nam Carthaginenses eum deridebant, scribentem se bene rem gerere et prosperis uti successibus, et tamen pecuniam et milites flagitantem: neque enim petitiones cum successibus consentire. victores enim decere, exercitibus quos habeant contentos, pecuniam domum mittere, non emendicare.

Ac dum Fabius apud exercitum fuit, nihil adversi Romanis accidit: eo autem Romam ob publica negotia profecto impeerunt. Rufus enim magister equitum, iuvenili audacia exsultans bellicue casus non prospiciens et Fabii cunctationem aegre ferens, cum solus imperium adeptus esset, mandatorum dictatoris immemor acie cum hoste congressus principio bene pugnavit, sed tandem succubuit: et internecione de-

εἶτα ἠττήθη. κἄν πανσοῦδι διαφθάρῃ, εἰ μὴ τινες Σαυνιτῶν κατὰ
 τύχην τοῖς Ῥωμαίοις ἐπικούροι ἀφικνούμενοι δόξαν τοῖς Καρχη- B
 δονίοις παρέσχον προσίεναι τὸν Φάβιον. ἀναχωρησάντων οὖν
 διὰ τοῦτο κειρατηκέναι ἐνόμισε, καὶ ἐς τὴν Ῥώμην τὸ ἔργον W II 77
 5 μεγαλύνων καὶ τὸν δικτάτορι προσδιαβύλλων ἐπέστειλεν, ὀνηρὸν
 καὶ μελλητὴν αὐτὸν καλῶν καὶ τὰ τῶν ἐναντιῶν φρονοῦντα.

Οἱ δ' ἐν τῇ Ῥώμῃ νενικηκέναι τὸν Ῥούφον ὄντως ἐνόμισαν,
 καὶ οἷα παρὰ δόξαν θαροσήσαντες καὶ ἐπήρουν αὐτὸν καὶ ἐτίμων.
 καὶ τὸν Φάβιον ἐν ὑποψίᾳ σχόντες διὰ ταῦτα καὶ ὅτι τὰ ἐν Καμ-
 10 πανίᾳ χωρίῳ αὐτοῦ οὐκ ἐδήλωσαν, μικροῦ καὶ τῆς ἀρχῆς ἄν-παρέ-
 λυσαν. ἀλλ' ἐκείνον μὲν χρήσιμον νομίζοντες εἶναι οὐκ ἔπαυσαν, C
 τῷ δ' ἰππάρχῳ τὴν αὐτὴν ἐξουσίαν προσέειμυεν, ὥστ' ἄμφω ἀπὸ
 τῆς ἰσῆς ἄρχειν. δοξάντων δὲ τούτων ὁ μὲν Φάβιος οὔτε τοῖς
 πολίταις οὔτε τῷ Ῥούφῳ ἔσχεν ἀρχήν, ὁ δὲ Ῥούφος, οὐδὲ πρὶν
 15 ὀρθῶς φρονῶν, τότε μάλιστα ἐπιφύσητο καὶ κατέχειν ἑαυτὸν οὐκ
 ἠδύνατο, ἀλλ' ἡμέρου ἤξιον παρ' ἡμέραν ἢ καὶ πλείους ἐφεξῆς
 ἐνυλλᾶξ μόνος ἄρχειν. δεισὺς δ' ὁ Φάβιος μὴ τι κακὸν ἐξεργά-
 σῃται εἰ πάσης τῆς δυνάμειος γένοιτο ἐγκρατῆς, πρὸς οὐδέτερον
 αὐτῷ συνήρσειεν, ἀλλ' ἐνείματο τὸ στρατόπεδον, ὥστε τοῖς ὑπά-
 20 τοις ἐπίσης ἰδίαν ἐκάτερον ἰσχὺν ἔχειν. καὶ παραχρῆμα ὁ Ῥού- D
 φος ἀπεστρατοπεδεύσατο, ἵνα διάδηλος ᾗ ὅτι καθ' ἑαυτὸν ἄρχει

5 διαβάλλων A. 6 αὐτῶν A. 9 καὶ τὸν Φάβιον — p. 194
 v. 1 τῷ δικτάτορι Dionis excerptum Peirescianum 48. 12 αὐτοῦ A.
 16 ἐφεξῆς om Dionis exc. 17 ἐργάσῃται A: Dionis exc. ἐξεργά-
 σαιτο. 18 γένηται A. 20 [ίσχυν] τὴν ἰσχύν A. 21 ἀρχοι
 Dionis exc.

letus esset, nisi forte fortuna Samnitum auxilia ad Romanos accedentia
 Carthaginensibus adventus Fabii opinionem attulissent. qui cum hac
 de causa recessissent, se victorem esse arbitratus, Romam litteras misit
 quibus et rem gestam exaggerabat et dictatorem ut segnem et cuncta-
 torem et hostium studiosum criminabatur.

Romani vere vicissae Rufum opinati, praeter expectationem recep-
 ptis animis, eo collaudato et honorato Fabium et ob calumniam eam et
 quod hostes eius praedia in Campania non incendiassent suspectum ha-
 bentes parum abfuit quin magistratu privarent, sed cum eum usui rei
 publicae esse putarent, id quidem non fecerunt, sed magistro equitum
 eandem potestatem dederunt, ut ambo ex aequo imperarent. his decre-
 tis Fabius neque civibus neque collegae succensuit: Rufus vero, iam
 ante parum prudens, tum magis etiam inflatus temperare sibi non potuit
 quin postularet ut diebus alternis aut etiam pluribus diebus per vices
 solus imperaret. Fabius autem, veritus ne totius exercitus accepto im-
 perie rem male gereret, neutrum concessit, sed divisit exercitum, ut
 more consulum uterque ex aequo privatas vires haberet. Rufus igitur
 statim castra transtulit, ut appareret se snapte auctoritate imperare,

Zonaras Annales II.

ἀλλ' οὐχ ὑπὸ τῷ δικτάτορι. ὁ οὖν Ἄννιβας τοῦτο αἰσθόμενος ἐς μάχην αὐτὸν ὑπηγάγετο, ὡς ἐπὶ καταλήψει τοῦ χωρίου προσελθῶν· καὶ περιστοιχισάμενος ἐξ ἐνέδρας εἰς κίνδυνον κατέστησεν ὡς πυνστρατιᾷ ἐξελεῖν, εἰ μὴ ὁ Φάβιος κατὰ νότου αὐτῷ προσπεσὼν ἐκώλυσε.

Παθῶν οὖν τοῦτο ὁ Ῥούφος μετεβάλετο, καὶ τὸ στράτευμά τε τὸ περιλοιπὸν ἐς τὸν Φάβιον εὐθὺς ἤγαγε, καὶ τὴν ἀρχὴν παραδédωκεν, οὐδ' ἀνέμεινε τὸν δῆμον ἀναψηφίσασθαι, ἀλλ' P I 416 ἐθελοντῆς τὴν ἡγεμονίαν, ἣν παρ' αὐτοῦ μόνος ἰππάρχων ἔλαβεν, ἀφῆκε. καὶ αὐτὸν ἐπὶ τούτῳ πάντες ἐπήνεσαν. καὶ ὁ 10 Φάβιος αὐτίκα μηδὲν ἐνδοιάσας πᾶσαν ἐδέξατο, καὶ ὁ δῆμος αὐτὸ ἀπεδέξατο. καὶ μετὰ ταῦτα αὐτός τε ἀσφαλέστατα προέστη τοῦ στρατεύματος, καὶ μέλλων ἀπαλλαγῆσθαι τῆς ἀρχῆς τοῦς ὑπάτους μετεπέμψατο καὶ τὸ στράτευμα σφίσι παρέδωκε καὶ πάνθ' ὅσαπραχθῆναι ἐχρῆν παρήνεσεν ἀφρονώτατα. κἀκεῖνοι 15 θρασέως οὐδέεν, ἀλλὰ κατὰ τὴν ὑποθήκην τοῦ Φαβίου ἅπαντα ἐπράξαν, καίπερ ὁ Γεμίνος καὶ προκατωρθώκει τι. τὸ γὰρ ναυτικὸν τῶν Καρχηδονίων ἰδὼν ὄρμησαν μὲν ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν, διὰ B δὲ τὴν ἀντιπαρασκευὴν αὐτῶν μὴ προσμίζαν αὐτῇ, ἐπεκπέυσας τὰ τε τῶν Κυρηνίων καὶ τὰ τῶν Σαρδονίων ἐν τῷ παράλῳ ἔβ- 20 βαιώσατο, καὶ ἐς τὴν Λιβύην ἐκβὰς ἐληλάτησε τὴν παραλίαν αὐτῆς. ταῦτα μὲν ἐπράξεν, οὐ μέντοι δι' αὐτὰ ἐπεφόρητο ὥστε

2 τοῦ om AB. προελθῶν A. 6 Παθῶν οὖν — 11 πᾶσαν ἐδέξατο Dionis excerptum Vaticanum 75. 12 ἀπεδέξατο B. 13 καὶ μέλλων — 17 ἅπαντα ἐπράξαν Dionis excerptum Vaticanum 76. 17 προκατωρθώκει AC, προκατορθώκει PW. 19 αὐτῇ] αὐτῷ A. 20 alterum τὰ om A. 22 διὰ ταῦτα A. ἐπεφόρητο B.

non subesse dictatori. quo Hannibal animadverso, eum ad pugnam elicit per speciem eius loci occupandi; et undique per insidias circumventum in discrimen adduxit totius amittendi exercitus, nisi Fabius hostem a tergo adortus obstiisset.

Hac plaga accepta Rufus mutavit animum, et reliquiis exercitus statim ad Fabium adductis imperium una, non exspectatis populi suffragiis, ultro ei tradidit, quod solus ex magistris equitum acceperat. quo nomine ab omnibus est laudatus. idque Fabius statim citra ullam dubitationem universum recepit, approbante populo. deinde milites cautissime duxit, et magistratu abiturus consules tradito exercitu candidissime de omnibus rebus monuit: qui confidenter nihil, sed ex Fabii consiliis omnia administrarunt, quamvis Geminus rem bene gesserat. nam cum classem Carthaginiensium tendere in Italiam, sed ob Romanorum instructionem non appellere vidisset, inter navigandum Corsicam et Sardiniam firmavit, et excensu in Africa facto ex ora maritima praedas egit. quae

πρὸς τὸν Ἀννίβαν διακινδυνεύσαι, ἀλλὰ ταῖς ἐντολαῖς τοῦ Φαβλου ἐνέμεινεν. ἔθεν περ καὶ αἱ πόλεις οὐκέθ' ὁμοίως τοῖς Καρχηδονίοις προσετίθεντο. ἐφοβοῦντο γὰρ μὴ ὁ Ἀννίβας τῆς Ἰταλίας ἐκπέσῃ, καὶ κακὸν τι αὐτοῖ ὑπὸ Ῥωμαίων ἄτε προσοίκων πάθωσι. 5 καὶ οἱ μὲν πλείους τὸ ἀποβησόμενον ἐσκόπουν, ἄλλοι δὲ πρὸς τοὺς Ῥωμαίους αὐδῆς μετέστησαν. καὶ ἀναθήματά τινες αὐτοῖς C ἔπεμψαν. καὶ τοῦ Ἰέρωνος πολλὰ πεπομφότος, οἶτον καὶ Νίκης ἄγαλμα οἱ Ῥωμαῖοι μόνον ἔλαβον, καίπερ ἐν ἀχρηματία ὄντες, ὥστε τὸ ἀργυροῦν νόμισμα, ἄμιγές καὶ καθαρὸν γινόμενον πρὸ- 10 τερον, χαλκῷ προσμίξῃ.

LIBER NONUS.

1. Ταῦτα ἐν τῇ Ἰταλίᾳ τότε ἐπράχθη· καὶ τινες δοῦλοι συνωμοσίαν ἐπὶ τῇ Ῥώμῃ πεποιηκότες προκατελήφθησαν· κατά- σκοπὸς τέ τις ἀλοὺς ἐν αὐτῇ τὰς χεῖρας ἀπεκόπη καὶ ἀφείθη, ἵνα τοῖς Καρχηδονίοις γένηται τοῦ πάθους αὐτάγγελος. ἐν δὲ τῇ 15 Ἰβηρίᾳ ναυμαχίᾳ πρὸς τῇ τοῦ Ἰβηρος ἐκβολῇ ὁ Σκιπίων ἐνίκησεν· D ἰσοπαλῶς γὰρ ἀγωνιζομένων τὰ ἰστία τῶν νεῶν ὑπετέμετο, ὅπως W II 78 ἀπογνόντες προθυμότερον ἀγωνίσωνται. καὶ τήν τε χώραν ἐπέβηθησε

13 ἀνεύσκη A.

17 ἐπέβηθησάν A.

Fontes. Cap. 1. *Dionis Historiae Romanae libri deperditi: exc. Vaticanum 77 p. 195, cf. excerptum Planudeum 54 p. 544.*

cum egisset, non tamen elatus fuit, ut temere Hannibalem aggredere- tur, sed Fabii mandatis paruit. unde urbes non tam facile ut prius ad Carthaginienses defecerunt, metuentes ne Hannibale Italia pulso a Romanis finitimis male tractarentur. ac plerique futura considerabant, sed pauci ad Romanorum societatem redibant: quidam etiam donaria miserunt. ex multis autem Hieronis muneribus frumentum duntaxat et Victoriae signum acceperunt, quanquam adeo pecuniae inopes, ut argenteam num- mum, prius impermistum et purum, aere admisto adulterarent.

1. Haec tum in Italia acta sunt: ac Romae servilis coniuratio mature oppressa. explorator quidam in urbe deprehensus amputatis manibus dimissus est, ut ipse Carthaginiensibus suae cladis nuntius esset. in Hispania Scipie navali praelio ad Iberi ostia vicit: nam cum pugna principio anceps esset, vela navium resecurit, quo alacrius sui, fuga de- sperata, dimicaret. nec sgras duntaxat vastavit, sed etiam multa loca

καὶ τείχη συχνὰ ἐχειρώσατο καὶ διὰ τοῦ ἀδελφοῦ Πουπλίου Σκιπίωνος πόλεις τῶν Ἰβήρων προσεκτήσατο. Ἄβελος γὰρ τις Ἰβηρ, δοκῶν μὲν τοῖς Καρχηδονίοις πιστός, τὰ τῶν Ῥωμαίων δὲ θραπέων, ἀνέπεισε τὸν φρουροῦντα τοὺς τῶν Ἰβήρων ὀμήρους οἴκαδε αὐτοὺς ἀποπέμψαι, ἢ ἐς εὐνοίαν τάχα ὑπ' αὐτῶν αἱ πόλεις ὅπως ὑπαχθῶσι· καὶ παραλαβὼν σφᾶς ἕτε καὶ τῆς ἐπινομίας εἰσηγητῆς
 P I 417 γεγωνῶς, πρὸς τοὺς Σκιπίωνάς τε πρότερον πέμψας καὶ κοινολογησάμενος περὶ ὧν ἤξιον, εἴτα νυκτὸς ὑπεκκομίστων αὐτοὺς ἐάλω δῆθεν. καὶ οὕτως ἐκείνων τε ἐγκρατεῖς ἐγένοντο οἱ Ῥωμαῖοι, καὶ τὰς πατρίδας αὐτῶν ἀνακομισθέντων οἴκαδε κατεκτήσαντο. 10

Ἐν μὲν οὖν τούτοις ἐτύχουν, συμφορᾷ δ' αὖ περιέπεσον ἧς οὔτε πρόσθεν οὐδ' ὕστερον δεινότερα οὐδεμιᾶ. προηγήσαντο δὲ ταύτης καὶ τινα τέρατα καὶ τὰ τῆς Σιβύλλης λόγια, ἧτις πρὸ τοσοῦτων ἐτῶν τὴν συμφορὰν αὐτοῖς ἐμαντεύσατο. Θανυμαστὸν δὲ καὶ τὸ τοῦ Μύρκου προμάντευμα· χρησμολόγος γὰρ τις καὶ 15
 B οὗτος γενόμενος ἐν τῷ Διομηδεῖῳ πεδίῳ πταίσειν αὐτοὺς ἕτε καὶ Τρωῶς τὸ ἀρχαῖον ὄντως ἐφοίβασε. τοῦτο δ' ἐν Ἀπουλίᾳ τῇ Δουνίων ἐστὶ, καὶ τὸ ὄνομα ἀπὸ τῆς τοῦ Διομήδους κατοικήσεως, ἦν ἐκεῖ ἀλητεύσους ἐποίησατο, ἔσχηκεν. ἐν γὰρ τῷ πεδίῳ ἐκείνῳ καὶ αἱ Κάνναι, ἔνθα τότε ἐδυστύχησαν, παρὰ τε τῷ Ἰονίῳ κόλπῳ 20 καὶ περὶ τὰς τοῦ Ἀμφιδίου ἐκβολάς, εἰσὶν. ἡ δὲ Σίβυλλα φυλάττεσθαι μὲν τὸ χωρίον παρήγγειλεν, οὐ μέντοι καὶ πλείων τι γενήσεσθαι ἔφη οὐδ' εἰ διὰ πάσης αὐτὸ ποιήσαιτο φυλακῆς.

1 καὶ τὰ τείχη A. 7 τε A, τὸ PW. 8 ἔπειτα A. 9 ἐγένοντο A. 11 συμφορᾷ δ' αὖ περιέπεσον] σφοδρᾷ δ' αὖ περιέπεσον συμφορᾷ A. 14 ἐτῶν] χρόνων A. αὐτῆς A. 15 potius Μαρκίου. 18 διομήδου A. 21 περὶ] παρὰ AB.

munita subegit, et per fratrem P. Scipionem urbes Hispanicas Romano imperio adiecit. Abelus enim quidam Hispanus, cum Carthaginienisibus fidus esse crederetur, re vera Romanis favens, persuasit ei qui obsides Hispanorum custodiebat, ut eos domum abire sineret, quo facilius civitates ad benevolentiam adducerentur. quos cum, ut illius consilii auctor, legatis prius ad Scipionem missis et communicatis iis quae volebat, noctu abduceret, captus est scilicet. Romani iis domum remissis, patrias eorum in dedicationem acceperunt.

Quae cum feliciter succederent, in eam eladem inciderunt, qua nec ante nec post graviorem senserunt. eaque prodigiis praesignificata est et Sibyllinis oraculis tot ante aetatibus praedicta. mirabilis fuit et Marci vatis divinatio, qui eos, quippe a prima stirpe Troianos, in campo Diomedaeo eladem accepturos praedixit. is vero in Apulia Dauniorum est, nomen ab habitatione Diomedis sortitus, cum illic oberret. in eo enim campo Cannae sunt, ubi caesi fuerant, iuxta sinam Ionium et Aufidi ostia. Sibylla autem monuit ut eum locum caverent, neque tamen quicquam cautione vel diligentissima profecturos adiecit.

Τοιαῦτα μὲν οὖν ἦσαν τα χρησιμοδοτήματα, τὰ δὲ τοῖς
 Ρωμαίοις συμβάντα οὕτως ἐγένετο. ἦρχον μὲν Παῦλος Αἰμίλιος
 καὶ Τερέντιος Οὐάρων, ἄνδρες οὐχ ὁμοιότροποι· ὁ μὲν γὰρ εὐ- C
 πατρίδης ἦν καὶ παιδεία κεκόσμητο καὶ τὸ ἀσφαλὲς προετίμα τοῦ
 5 προπετοῦς, Τερέντιος δὲ ἐν τῷ ὁμίλῳ ἐτέθραπτο καὶ ἐν βανασικῇ
 θρασύτητι ἤσκητο καὶ τὰλλὰ τε ἔξεφρόνει καὶ τὴν ἡγεμονίαν μόνος
 ἔχειν ἠγεῖτο διὰ τὴν τοῦ συνάρχοντος ἐπιείκειαν. ἦλθον οὖν ἄμφω εἰς
 τὸ στρατόπεδον εὐκαιρότατα· οὔτε γὰρ τροφή ἔτι ἦν τῷ Ἀννίβῳ,
 καὶ τὰ τῶν Ἰβήρων κεκίνητο, τά τε τῶν συμμάχων αὐτοῦ ἠλλο-
 10 τριοῦτο· καὶ εἴ γε καὶ τὸ βραχύτατον ἐπισχῆκισαν, ἀπάνως ἐκρά-
 τησαν ἄν. νῦν δέ γε τοῦ Τερεντίου τὸ ἀπερίοπτον καὶ τὸ τοῦ
 Παύλου ἐπιεικὲς ἤτησεν αὐτούς. ὁ γὰρ Ἀννίβας ἐπεχειρήσε μὲν
 καὶ παραχρῆμι πρὸς μάχην αὐτοὺς ὑπαγαγέσθαι, καὶ σὺν ὀλίγοις D
 προσπελάσας αὐτῶν τῷ ἐρύματι, ἐπεὶ ἐκδρομὴ ἐγένετο, ἐκὼν ὑπε-
 15 χώρησεν, ὅπως δεδιέναι νομισθεῖς ἐπισπάσαιτο μᾶλλον αὐτοὺς εἰς
 παράταξιν· τοῦ δὲ Παύλου τοῖς οἰκείοις στρατιώταις ἐπισχόντος
 τὴν διώξιν ὁ Ἀννίβας προσεποιήσατο φοβεῖσθαι, καὶ τῆς νυκτὸς
 ἀνασκευασούμενος ὡς ἀπιῶν σκευὴ τε συχνὰ κατέλιπεν ἐν τῷ χαρα-
 κώματι καὶ τὰ λοιπὰ ἀμελέστερον κομίζεσθαι ἐνετελλάτο, ἵνα τῶν
 20 Ρωμαίων ἐφ' ἀρπαγὴν αὐτῶν τραπομένων ἐπιθῆται σφισι. καὶ
 εἰς ἔργον ἂν τὸ βούλευμα ἦγαγεν, εἰ μὴ ὁ Παῦλος καὶ ἄκοντας
 κατεσχῆκει τοὺς στρατιώτας καὶ τὸν Τερέντιον.

1 χρησιμοδοτήματα AB. 2 ἦρχον μὲν — 12 ἤτησεν αὐτούς Dionis
 excerptum Vaticanum 77. 3 οὐάρων AB. 5 ἐτέθραπτο
 Dionis exc., ἐτέθραπτο PW. 8 ἔτι om C. 10 ἐπισχῆκα-
 σιν A. 14 προσπελάσας B. 18 συχνὰ] χρυσά B.

Ac talia fuerunt oracula: res autem ita gesta est. legionibus
 praeerant Paulus Aemilius et Terentius Varro, viri dissimilibus ingenii.
 nam alter patricius erat doctrina ornatus, tutasque rationes audaciae
 praeponerat: Terentius vero inter plebeios educatus et importunae au-
 daciae assuetus tum aliis de rebus perperam sentiebat, tum se solum
 habere imperium ob collegae moderationem opinabatur. ambo autem
 perquam in tempore in castra venerunt. neque enim commeatum habebat
 Hannibal, et res Hispanicae turbatae erant, et socii ab eo alienabantur.
 quod si perpusillum morati essent, citra laborem vicissent. nunc Ter-
 rentii temeritas et Pauli moderatio causae cladis exstiterunt. nam Han-
 nibal statim eos ad pugnam elicere studens cum paucis munitionem
 aggressus est, factaque excursionem sponte recessit, ut timore simulato
 facilius eos in praelium attraheret. cumque Paulus suos milites ab hoste
 persequendo revocasset, timore simulato, vasis noctu collectis tanquam
 abiturus multa in vallo reliquit caeteraque negligentius portari iussit, ut
 Romanos in rapinam intentos aggredereetur. atque id omnino accidisset,
 nisi Paulus milites et Terentium vel invitos cohibuisset.

Ὁ οὖν Ἀννίβας καὶ τοῦτον διαμαρτῶν νυκτὸς πρὸς τὰς
 P I 418 Κάννας ἀφίκετο. καὶ γνοὺς τὸ χωρίον καὶ πρὸς ἐνέδρας καὶ πρὸς
 παράταξιν ἐπιτήδειον, ἑστρατοπεδεύσατο. καὶ προήρροσε πάντα
 τὸν τόπον ὑπόψαμμον ὄντα, ἵνα κοινορτὸς ἐν τῇ μάχῃ ἀρθῇ·
 τὸν γὰρ ἄνεμον, ὃς ἐν θέρει ἐκεῖσε περὶ τὴν μεσημβρίαν εἰώθει
 γίνεσθαι, κατὰ νῶτον ἔχειν ἐμηχανήσατο. οἱ δ' ὑπατοὶ ἔωθεν
 W II 79 κενὸν ἀνδρῶν ἰδόντες αὐτοῦ τὸ χαράκωμα, πρῶτον μὲν ἐπέσχον,
 ἐνεδρεύεσθαι δόξαντες, εἴτα μεθ' ἡμέρας πρὸς τὰς Κάννας ἀφί-
 κοντο. καὶ παρὰ τῷ ποταμῷ ἐκάτερος ἰδίᾳ ἠέλλωτο· οὐκ ὄντες
 γὰρ ὁμοήθεις τὴν πρὸς ἀλλήλους συνουσίαν ἐξέκλινον. καὶ ὁ μὲν 10
 Παῦλος ἠσύχαζεν, ὁ δέ γε Τερέντιος ἤθελε συμβαλεῖν· ἀμβλυ-
 τέρους δὲ τοὺς στρατιώτας ὄρων ἀνεκώπτετο. ὁ δὲ Ἀννίβας καὶ
 ἀκογτας αὐτοὺς εἰς μάχην παρακινῶν τῆς τε ὕδρειας εἶργε καὶ
 B ἀποσκεδάνυσθαι σφᾶς ἐκώλυε καὶ τὰ σώματα τῶν φονευομένων
 ἄνω πρὸ τῶν ταφρευμάτων ἐνέβαλλεν, ὅπως σφίσι τὸ ποτὸν δυσ- 15
 χεραινηται. κἀντεῦθεν καὶ οἱ Ῥωμαῖοι πρὸς παράταξιν ὤρη-
 σαν. τοῦτο δὲ προγνοὺς ὁ Ἀννίβας λόχους μὲν ὑπὸ τοὺς ὄχθους
 ἐκάθισε, τὴν δὲ λοιπὴν στρατιὰν συνέταξε, καὶ τινὰς ψευδαντο-
 μολῆσαι δταν σημήνην ἐκέλευσε, τὰς μὲν ἀσπίδας καὶ τὰ δόρατα
 καὶ τὰ μελῶ τῶν ξιφῶν ἀπορρήσαντας, τὰ δ' ἐγχειρίδια φέροντας 20
 κρύφα, ἵνα δεξαμένων αὐτοὺς τῶν ἀντικαθεστηκότων ὡς ἀόπλους,
 ἐπίθωνται αὐτοῖς ἀπροσοκῆτως.

Οἱ δὲ δὴ Ῥωμαῖοι ἰδόντες πρῶτῶν τοὺς περὶ τὸν Ἀννίβαν

11 ἠσύχαζεν AC, ἠσύχασεν PW.
 φέροντας AB.

12 δ' C.

20 κρύφα

23 τὸν om B.

Hannibal etiam hoc consilio frustratus noctu ad Cannas venit,
 cognitoque loci situ et ad parandas insidias et ad praelium committen-
 dum idoneo, castra ibi posuit; atque omnem eum agrum subarenosum
 aratro prosacidit, ut in pugna pulvis tolleretur, id machinatus ut ventum,
 qui ibi sub meridiem flare consuevit, a tergo haberet. consules cum
 mane castra viris vacua vidissent, primum se represserunt, insidias veriti:
 post ad Cannas venerunt, iuxta flumen uterque seorsim castrametatus.
 ob morum enim diversitatem alter alterius consuetudinem declinabat.
 Paulo quiescente Terentius confligere voluit: nec tamen fecit, cum mili-
 tes parum esse alacres vidisset. at Hannibal vel invitus ad pugnam
 eliciens aquatione prohibebat nec palari sinebat, et cadavera caesorum
 supra in profluentem ante vallum eorum proiciebat, ut a potu abhorre-
 rent. his rebus Romani concitati aciem instruxerunt. quo Hannibal
 praecognito, insidiis sub tumulis collocatis et reliquo exercitu ordinato,
 nonnullos signo dato clipeis hastis et ensibus gravioribus abiectis solisque
 pugionibus retentis transfugere iussit, qui ab adversariis pro inermibus
 accepti eos ex improvise aggredierentur.

Romani cum Hannibalis exercitum mane in procinctu stare vide-

παρατεταγμένους ἀπλῶντό τε καὶ παρετάσσοντο. καὶ οἱ σαλ-
 πιγκταὶ ἀμφοτέρους ἐξώτρυναν, καὶ τὰ σημεῖα ἤρθη, καὶ συμπε- C
 σόντες πολυτρόπως ἤγωνίσαντο. καὶ μέχρι τῆς μεσημβρίας
 οὐδετέροις τὸ κράτος ἀπονεύεμτο· ἐπεὶ δὲ τὸ πνεῦμα ἐπῆλθε,
 5 καὶ οἱ ψευδαυτόμολοι δεχθέντες ὡς δπλων γυμνοὶ ὄπισθεν τῶν
 Ῥωμαίων ἐγένοντο, ἵνα μὴ σφίσιν ἐπιτιθῶσι δῆθεν οἱ Καρχη-
 δόνιοι, τότε καὶ οἱ λόχοι ἐκατέρωθεν ἐπανέστησαν, καὶ ὁ Ἄννι-
 βας κατὰ πρόσωπον σὺν τοῖς ἱππεῦσι προσέμιξε, καὶ οἱ τε πολέ-
 μοι τοὺς Ῥωμαίους πανταχόθεν ἐθορύβουν, καὶ ὁ ἄνεμος δ
 10 τε κοριορτὸς ἐς τὰς ὕψεις αὐτῶν βιαίως ἐμπίπτων ἐτάραττε καὶ
 τὸ ἄσθμα γινόμενον συνεχῆς ἐκ τοῦ καμιάτου ἀπέφραττεν, ὥστ' D
 ἀπεστερημένοι μὲν τῆς ὄψεως, ἀπεστερημένοι δὲ καὶ φωνῆς, φύρ-
 δην καὶ ἐν οὐδενὶ κόσμῳ ἐφθείροντο. καὶ τοσοῦτον ἔπεισε πλῆθος
 ὥστε τὸν Ἄννιβαν τῶν μὲν ἐκ τοῦ ὄμιλου μηδὲ πειραθῆναι ἐξευρεῖν
 15 ἀριθμόν, περὶ δὲ τῶν ἱππέων καὶ τῶν ἐκ τῆς βουλῆς ἀριθμὸν μὲν
 μὴ γράψαι τοῖς οἴκοι Καρχηδονίοις, διὰ δὲ τῶν δακτυλίων ἐνδεί-
 ξασθαι τοῦτον· χολίνιζι γὰρ σφῶς ἀπομετρήσους ἀπέστειλε. μόνοι
 γὰρ οἱ βουλευταὶ καὶ οἱ ἱππεῖς δακτυλίοις ἐκέχρητο. σὺν γοὶ δ'
 σὺν δμῶς καὶ τότε διέφνον καὶ ὁ Τερέντιος· ὁ γὰρ Παῦλος ἀπέ-
 20 θανεν. ὁ δ' Ἄννιβας οὐκ ἐπεδίωξεν οὐδ' εἰς τὴν Ῥώμην ἤπειλθη. P I 419
 δυνάμενος γὰρ ἢ παντὶ τῷ στρατεύματι ἢ καὶ μέρει τούτου πρὸς
 τὴν Ῥώμην παραντίκα ὀρμῆσαι καὶ ταχέως διαπολεμῆσαι, οὐκ
 ἐποίησε τοῦτο, καίτοι τοῦ Μαάρβου συναινούντος τοῦτο ποιῆσαι.

1 παρετάσσοντο A. 6 ἐπιτεθῶσι AB. 15 περὶ δὲ τῶν
 ἱππέων — 18 δακτυλίοις ἐκέχρητο alii verbis in exc. Planud. 54,
 Scriptorum veter. novae coll. ab A. Maio editae Vol. 2 p. 544.
 μὲν om AB. 20 ἀπήχθη A. 22 ταχέως om C.

rent, armis captis et ipsi instruebantur. classicis igitur utrinque canen-
 tibus collatisque signis varie et usque meridiem ancipiti Marte pugna-
 verunt. ut autem ventus est exortus, et ficticii transfugae pro inermibus
 accepti post Romanos steterunt, ne scilicet a Carthaginensibus opprime-
 rentur, tunc qui in insidiis erant utrinque consurrexerunt, et Hannibal a
 fronte impetum fecit cum equitibus, et undique ab hostibus Romani
 premebantur, nec minus ventus et pulvis in facies eorum violenter inci-
 dentes eos turbabant, crebrumque ex fatigatione anhelitum impediabant,
 ut et visu et voce privati promiscue nulloque ordine caederentur. tanta
 igitur multitudo cecidit, ut Hannibal vulgi inire numerum ne tentarit
 quidem, equitum autem et senatorum numerum ad senatum Carthaginien-
 sem non scripserit, sed per modios anulorum demonstrarit. soli enim
 senatores et equites anulis utebantur. multi tamen cum Terentio tum
 quoque evaserunt, sed Paulus occubuit. at Hannibal fugientes non per-
 secutus est, neque Romam properavit. nam cum vel totum exercitum
 vel partem eius e vestigio Romam perducere atque continuo debellare
 potuisset, non tamen fecit, quamvis suadente Maharbale. quare probe

διὸ καὶ αὐτὸν ἔσχεν ὡς νικᾶν μὲν δυνάμενος, χρῆσθαι δὲ ταῖς νίκαις οὐκ ἐπιστάμενος. ἐπεὶ δὲ τότε ἠμέλλησαν, οὐδέτι οὐδ' αὐθις ἠπέλθθησαν. διὸ καὶ ὁ Ἀννίβας ὡς ἁμαρτῶν μετεμέλετο, συνεχῶς ἀναβοῶν "ὦ Κάνναι Κάνναι."

2. Οἱ δὲ δὴ Ῥωμαῖοι παραβραχὺ κινδυνεύσαντες ἀπολέσθαι, ἀντεπεκράτησαν διὰ τοῦ Σκιπίωνος· ὃς υἱὸς μὲν ἦν τοῦ Β Πουπλίου τοῦ ἐν τῇ Ἰβηρίᾳ, καὶ τὸν πατέρα ὅτε ἐτρώθη περιέσωσε, τότε δὲ στρατεύόμενος εἰς τὸ Κανύσιον ἔφυγε, καὶ ὕστερον εὐδοκίμησε. παρ' ἐκόντων γὰρ τῶν συμφυγόντων εἰς τὸ Κανύσιον τὴν ἡγεμονίαν λαβὼν τὰ τε ἐκεῖ κατεστήσατο καὶ τοῖς πληθ10 σιοχώροις φρουρὰς ἐπέμψε καὶ πάντα καλῶς ἐβούλευσέ τε καὶ ἐπραξεν.

Οἱ δ' ἐν τῇ Ῥώμῃ τὴν ἤτιαν μὲν ἤκουσαν, οὐ μὴν καὶ ἐπίστευον. πιστεύσαντες δ' ἐπένθουν καὶ συνιόντες εἰς τὸ συνέδριον μὴ τι πράσσοντες ἀπηλλάσσοντο. ὅψε δ' οὖν ὁ Φάβιος 15 γνώμην ἔδωκε, κατασκόπους πέμψαι τοὺς ἀγγελοῦντας τὸ γεγονός καὶ τί ὁ Ἀννίβας πράττει, αὐτοὺς δὲ μὴ κλαίειν, σιγῇ δὲ βαδίζειν, ἵν' ἐν καιρῷ τὰ προσήκοντα γένοιτο, δύνάμιν τε συλλέξαι ὅσην ἂν δύναιτο καὶ τοὺς περιθίκοις ἐπικαλίσασθαι. μετὰ δὲ ταῦτα ὡς τὸν Ἀννίβαν ἐν τῇ Ἀπουλίᾳ εἶναι ἔμαθον, καὶ γράμματα παρὰ 20 τοῦ Τερεντίου ἔδεδξαντο ὅτι περιεὶη καὶ ὅσα πράττοι, μικρὸν ἀνε-

1 ἔσχημέν Α. 2 ἐμέλησαν Α. 7 ποπλίου C. 14 δὲ B.
15 πρᾶττοντες ἀπηλλάττοντο B. ὀψὲ γοῦν Α. 20 εἶναι]
ὄντα Α.

FONTES. Cap. 2. Dionis Historiae Romanae libri deperditi: excerpta Peiresciana 50 54.

ei datum est quod vincere possit sed uti victoria nesciat. rem sane tum neglectam postea nunquam resarcire potuerunt. et Hannibalem cessationis ita paenituit, ut continenter exclamaret "o Cannae, Cannae."

2. Romani autem, excidio proximi, victoriam per Scipionem recuperarunt P. Scipionis in Hispania bellum gerentis filium, qui patrem vulneratum defenderat. tum vero miles Canusium fugit, adeptusque gloriam, ab iis qui eodem se receperant imperium ultro delatum accepit, et rebus ibi constitutis praesidia misit finitimis, in rebus et deliberaudis et gerendis dexter.

Qui Romae erant cladem audiverunt sed non crediderunt: cum credidissent, luxerunt; et in curia congressi rebus infectis recedebant: donec tandem Fabius dixit, exploratores esse mittendos qui et rem gestam et quid ageret Hannibal nuntiarent, ipsis vero non plorandum esse sed pedotentim procedendum ut ea quae facto essent opus tempestive gererentur, et copias quantae possint maximae conscribendas esse et finitimorum opem implorandam. posthaec cum Hannibalem in Apulia esse cognovissent, et a Terentio litteras accepissent de salute et actis eius,

- θάρασσαν. και δικτάτωρ μὲν Μάρκος Ἰούνιος, Ἰππαρχος δὲ Τιβέριος Σεμπρόνιος Γράκχος ἐλέχθησαν. και παραχρῆμα τῶν τε πολιτῶν οὐ τοὺς ἡβῶντας μόνον ἀλλὰ και παρηβηκότας ἤδη κατέλεξαν, και δεσμώτας ἐπ' ἀδεία και δούλους ἐπ' ἐλευθερία D
 6 ληστὰς τέ τινας προσελάβοντο, και τοὺς συμμαχοὺς προσπαρεκά-
 λουν ἀναμιμνήσκοντες· εἰ τί που εὐηργέτηντο και προσπυισχνόμενοι
 δώσειν τοῖς μὲν σῖτον τοῖς δὲ ἀργύρια, ὅπερ οὐπω πρόσθεν ἐποίη-
 σαν· και ἐς τὴν Ἑλλάδα πετόμασαν ἢ πέσοντες τινας συμμαχη-
 σαι αὐτοῖς ἢ μισθωσόμενοι.
- 10 Ἀννίβας δὲ συνειστηκέναι τοὺς Ῥωμαίους και παρασκευά-
 ζεσθαι μαθὼν ἐν ταῖς Κάνναις διέτριβε, τὴν ἕξ ἐπιδρομῆς ἄλωσιν
 ἀπεργνωκώς· και τῶν αἰχμαλώτων τὸ μὲν συμμαχικὸν ἄνευ λύτρων
 ἀφήκεν, ὡς και πρότερον, τοὺς δὲ Ῥωμαίους ἐτήρει, ἀποδόσθαι P I 420
 ἐλπίζων αὐτούς, ἴν' ἑαυτὸν εὐπορώτερον ἐντεῦθεν ποιήσῃ, τοὺς
 15 δὲ Ῥωμαίους ἀπορωτέρους. ἐπεὶ δὲ μηδεὶς ἕξ αὐτῶν ἀρίκετο
 τοὺς αἰχμαλώτους ζητῶν, ἐκέλευσεν αὐτοῖς πέμπειν τινὰς οἰκαδε
 ἐπὶ λύτρα, προμοόσαντας ἐπανήξεν. ὡς δὲ οὐδ' οὕτω λύσασθαι
 σφᾶς ἠθέλησαν, τοὺς μὲν λόγον τινὸς ἀξιόλους ἐς τὴν Καρχηδόνα
 ἀπέστειλε, τῶν δ' ἄλλων τοὺς μὲν αἰκισάμενος ἀπέκτεινε, τοὺς δὲ
 20 μονομαχησαὶ ἠνάγκασε, τοὺς φίλους και τοὺς συγγενεῖς ἀλλήλοις
 συμβαλῶν. οἱ δὲ πεμφθέντες ἐπὶ τὰ λύτρα, ἐνανελθόντες, ἴν'
 εδορκήσωσι, φηγόντες δὲ μετὰ τοῦτο, ἄτιμοι ὑπὸ τῶν τιμητῶν
 ἐγένοντο, και ἑαυτοὺς κατεχρήσαντο. B

2 πεμπράνιος C.
 ἐνανιόντες B.

6 προσπυισχνόμενοι A.
 23 κατεχρήσαντο ABC, διεχρήσαντο PW.

21 ἐμβαλῶν A.

nonnihil receptis animis dictatorem Marcum Iunium, Tiberium Sempronium Gracchum magistrum equitum dixerunt. et e vestigio non iuvenes duntaxat sed etiam effatos senes conscripserunt, et carcere aperto maleficis impunitate, servis libertate promissa, etiam latrones aliquot in militum catalogos rettulerunt. ad haec socios arcessiverunt, beneficiorum quae accepissent admonitos, aliis frumentum aliis argentum polliciti, quod prius facere non soliti erant; et in Graeciam miserant, auxilia vel impetrari vel mercede conducturi.

Hannibal Romanorum conspiratione et apparatu cognito in Cannis se tenuit, desperata repentina urbis expugnatione; et foederatos ut prius etiam gratis dimisit, Romanos vero spe venditionis asservavit, ut ea re suas opes augetet, Romanorum immineret. sed cum nemo veniret qui captivos requireret, eos aliquot domum mittere iussit afferendae pecuniae causa, prius iureiurando adactos, se redituros esse. sed cum eos ne tum quidem redimere vellent, eos qui nominis alicuius erant Carthaginem misit: caeteros partim excruciatos necavit, partim inter sese dimicare coegit, amicis et cognatis inter se commissis. qui vero petendae pecuniae causa missi fuerant, reversi, ut iureiurando satisfecisse viderentur, et post fuga elapsi, a censoribus notati semetipsos peremerunt.

Μαγῶνα δὲ τὸν ἀδελφὸν ὃ Ἄννιβας ἀγγελοῦντα τοῖς Καρ-
 χηδονίοις ἐπέμψε τὰ γενόμενα, καὶ χρήματα παρ' αὐτῶν καὶ
 δυνάμεις αἰτήσονται. καὶ ὃ μὲν ἀπελθὼν τοὺς τε δακτυλίους
 ἤρθησε καὶ ἐπὶ μείζον ἐξῆρε δὴ τὸ κατόρθωμα, καὶ ἐψηφίσθη
 πάντα ὅσα ἤτησάτο (τῷ γὰρ Ἄννωνι τάναντία λέγοντι καὶ κατα-
 λύσασθαι τὸν πόλεμον ἕως καθυπέρτεροι δοκοῦσι συμβουλευόντι
 οὐκ ἐπέσθησαν), οὐ μέντοι τὰ ψηφισθέντα καὶ εἰς ἔργον ἤγαγον,
 ἀλλ' ἠμέλλησαν. Ἄννιβας δ' ἐν τούτῳ εἰς τὴν Καμπανίαν προῦ-
 χώρησε, καὶ πόλισμά τι εἶλε Σαννιτικόν, καὶ ἐπὶ Νέαν ὤρμησε
 πόλιν, προπέμψας μετὰ τῆς λείας ὀλίγους τινάς. πρὸς οὓς ὡς 10
 C μόνους ὄντας τῶν τῆς πόλεως ἐκδραμόντων ἐπεφάνη αὐτοῖς ἀπρο-
 δόκητος καὶ συγχρὸς ἀπέκτεινε, τὴν δὲ πόλιν οὐχ εἶλεν. οὗτ' ἐπὶ
 πολὺ ταύτῃ προσήθρευσεν. οἱ γὰρ τὴν Καπύην οἰκοῦντες Καμ-
 πανοὶ οἱ μὲν τῇ Ῥωμαίων φιλίᾳ ἐνέμειναν, οἱ δὲ πρὸς τὸν Ἄννιβαν
 ἀπέκλιναν. ἐπεὶ δ' ἐν ταῖς Κάνναις ἐτύχησε, καὶ τινες ἄνδρες 15
 αὐτῶν ὑλόντες ἀφέθρησαν, τὸ μὲν πλῆθος ὤρμησε μεταστῆναι
 πρὸς τὸν Ἄννιβαν, οἱ δὲ δυνατοὶ χρόνον μὲν τινα ἐπέσχον, εἰτ'
 ἐπ' αὐτοὺς τὸ πλῆθος ὀρμησάντων συνηγμένους ἐν τῷ βουλευτηρίῳ
 D πάντας ἂν κατεχρήσατο, εἰ μὴ τις ἐκ τοῦ πλῆθους τὸ μέγεθος
 συνιδῶν τοῦ κακοῦ κατηγόρησε μὲν τῶν βουλευτῶν ὡς πάντως 20
 φθαρῆναι ἄξιον, ἔφη δὲ πρότερον ἄλλους ἀντ' ἐκείνων ἀνθελέσθαι
 προσήκειν· τὴν γὰρ πόλιν μὴ δύνασθαι, μὴ προβουλευόντων τι-
 νῶν, σώζεσθαι. πεισθέντων δὲ τῶν ἐν τῇ Καπύῃ ἐκβάλλων ἕνα

2 γενόμενα AB, γινόμενα PW.
 ἐμέλησαν AB.

11 ἐφάνη A.

8 ἠμέλλησαν C, ἠμίλησαν PW,
 19 κατεχρήσαντο A.

Hannibal fratre Magone Carthaginem res gestas nuntiatum misso
 et ad pecuniam militesque petendos, cum is exaggerasset omnia, et anulos
 annumerasset, decreverunt omnia quae petierat. Hannoni enim belli de-
 ponendi et dum superiores essent faciendae pacis auctori non ausculta-
 runt. non tamen decreta exsecuti sunt sed neglexerunt. interim Hanni-
 bal in Campaniam processit, et oppido quodam Samnitico capto Neapolim
 contendit, paucis cum praeda praemissis. contra quos oppidani ut solos
 excursionem facta, improviso illius adventu caesi sunt magna ex parte:
 urbem tamen non cepit. neque obsidioni illius diu immoratus est. nam
 urbis Capuae incolae Campani cum partim Romanorum amicitiam cole-
 rent, partim Hannibali studerent, postquam is in Cannis victor aliquot
 eorum cives captos dimiserat, multitudo ad eum deficere voluit, optimates
 autem aliquamdiu distulerunt: deinde cum in curia convenissent, impetu
 populi omnes occisi essent, nisi quidam ex plebe, considerata mali magni-
 tudine, senatores ut exitio dignos accusasset, sed prius alios eis surro-
 gandos esse dixisset, quod urbs sine consilio salva esse non posset. cui
 cum Campani obtemperassent, singulis e curia eiciendis multitudinem

ἕκαστον ἐκ τοῦ συνεδρίου ἠρώτα τὸ πλῆθος ὄντινα αὐτοῦ ἀνθαι- W II 81
 ρεῖται· καὶ οὕτω, μὴ δυνηθέντων αὐτῶν ἑτέρους δι' ὀλίγου ἀνθε-
 λίσθαι, πάντας ἐκείνους ὡς ἀναγκαίους ἀφῆκε. καὶ καταλλα-
 γέντες ἀλλήλοις ἐσπέσαντο τῷ Ἀννίβᾳ. καὶ ὃς διὰ ταχέων ἀπα-
 5 ναστάς ἐκ τῆς Νεαπόλεως ἦλθεν εἰς τὴν Καπύην, καὶ διαλεχθεὶς
 αὐτοῖς ἄλλα τε πολλὰ εἶπεν ἐπαγωγὰ, καὶ τὴν ἡγεμονίαν σφίσι P I 421
 τῆς Ἰταλίας δώσειν ἐπέσχετο, ἵν' ἐν ἐλπίσι γενόμενοι ὡς καὶ ἑαν-
 τοῖς πονήσοντες προθυμώτερον ἀγωνίσωνται.

Μεταστάσης δὲ τῆς Καπύης καὶ ἡ ἄλλη Καμπανία κεκίνητο·
 10 καὶ οἱ Ῥωμαῖοι τὴν ἀπόστισιν αὐτῆς μαθόντες ἤχθηοντο. ὃ γε
 μὴν Ἀννίβας ἐπὶ Νουκερίνους ἐστράτευσεν. οἱ δὲ πελιορκοῦμενοι
 τὴν ἄχρηστον σφῶν ἡλικίαν ἀπορία τροφῶν ἐξέωσαντο· οὗς ὁ
 Ἀννίβας οὐ προσήκατο, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν πόλιν ἀποῦσι μόνον
 ἀσφάλειαν ἔδωκε· διὸ καὶ οἱ λοιποὶ μεθ' ἐνὸς ἡμέρας ἐκχωρή-
 15 σαι τῷ ἄστεος ὠμολόγησαν. ἐπεὶ δ' ἐγκρατῆς αὐτῶν ἐγένετο,
 τοὺς μὲν βουλευτὰς ἐς βαλανεῖα κατακλείσας ἀπέπνιξε, τοῖς δ' B
 ἄλλοις ἀπελθεῖν εἰπὼν ὅπη βούλονται, πολλοὺς ἐν τῇ ὁδῷ κάλει-
 νων ἐφόνευσε. συχνοὶ δ' οὖν αὐτῶν καὶ περιεγέροντο εἰς ὕλας
 προκαταφυγόντες. ἐκ τούτου δὲ οἱ λοιποὶ φοβηθέντες οὐ συνέ-
 20 βαινον ἔτι αὐτῷ, ἀλλ' ἀντίχον ἕως ἠδύναντο. καὶ οἱ Νωλανοὶ
 βουλευόμενοι προσχωρήσαι αὐτῷ, ἐπεὶ τὸ εἰς ἐκείνους εἶδον πρᾶχθέν,
 ἐπηγάγοντο λάθρα τὸν Μάρκελλον, καὶ τὸν Ἀννίβαν προσβαλόντα

4 ἀπαναστάς A et, ut videtur, C: PW ἐπαναστάς. 8 ποτή-
 στοντες ABC, ποτήσαντες PW. 14 διὸ καὶ οἱ — 20 ἕως ἠδύ-
 ναντο Dionis excerptum Peirescianum 50. 17 ὅποι: Dionis exc.
 19 καταφυγόντες A.

rogabat quosnam illorum loco crearent; et cum exiguo tempore alios
 sufficere non possent, omnes illos ut necessarios dimiserunt. et inter se
 reconciliati pacem cum Hannibale fecerunt. qui celeriter relicta Neapoli
 Capuam venit, et pro contione post multa alia grata auribus, Italiae
 principatum eis promisit, ut spe erecti se pro semetipsis laborare alacrius
 pugnarent.

Post Capuae defectionem etiam reliqua Campania in motu fuit:
 cuius defectionem Romani aegre ferebant. Hannibal autem Nucerinis
 oppugnavit. qui cum obsiderentur, inutilem aetatem ob cibariorum
 penuriam expulerunt. quos Hannibal non recepit, neque alio quam in
 urbem redeundi potestatem dedit. quamobrem caeteri quoque cum una
 veste se urbe excessuros pepigerunt. at ille urbe potitus senatores in
 balneis inclusos suffocavit: reliquos cum discedere quo vellent iussisset,
 multos in itinere interfecit. sed tamen eorum multi in silvas profugit
 evaserunt. ea crudelitate caeteri territi non amplius eius fidei se permis-
 serunt, sed resistebant dum poterant. Nolanique de facienda deditione
 consultantes, illo facinore viso Marcellum clam arcessiverunt, Hannibale

τῇ πόλει μετὰ ταῦτα ἀπώσαντο. ἀποκρουσθεὶς δὲ τῆς Νάλης
 Ἀκερανοὺς εἶλε λιμῶ ἐπὶ ταῖς αὐταῖς τοῖς Νουκερίνοις συνθήκαις,
 C καὶ τὰ αὐτὰ εἰργάσατο καὶ αὐτούς. εἶτα καὶ ἐπὶ Βασιλίνας ἐστρά-
 τέυσεν, ἐν ᾧ Ῥωμαῖοι τε καὶ συμμάχων ὡσεὶ χίλιοι συγκατέφυγον.
 οἱ τοὺς μὲν ἐπιχωρίους προδοῦναι σφᾶς μελετήσαντας ἀπέκτειναν, 5
 καὶ τὸν Ἀννίβην πολλάκις ἀπώσαντο, καὶ πρὸς λιμὸν γενναίως
 διεκαρτέρησαν· ἐπιλιπούσης δὲ τῆς τροφῆς αὐτούς, ἐπ' ἄσκοῦ
 τινα διὰ τοῦ ποταμοῦ πρὸς τὸν δικτάτορα ἐπεμψαν· ὃ δὲ πίθους
 ἀλεύρων πλήρεις νυκτὸς ἐνέβαλλεν εἰς τὸν ποταμὸν, ἐντειλάμενος
 αὐτοῖς παρατηρεῖν ἐν τῷ σκότει τὸ ῥεύμα. καὶ χρόνον μὲν τινα 10
 ἐλάνθανεν οὕτως τὰς τροφὰς αὐτοῖς χορηγῶν, ἔπειτα πίθου τινας
 D προσραγέντος ποι καὶ συντριβέντος ἴγων οἱ Καρχηδόνιοι τὸ γινόμε-
 νον, καὶ ἄλυσαι τὸν ποταμὸν διειλήφασιν. ὡς δὲ τῷ λιμῶ
 καὶ τοῖς τραύμασι συγχοὶ διεφθάρησαν, τὸ ἕτερον μέρος τῆς πό-
 λεως ἐξέλιπον κἂν τῷ λοιπῷ διεκαρτέρουν, τὴν γέφυραν διακό- 15
 ψαντες. εἶτα σπέρμα γογγυλίδος ἀπὸ τοῦ τείχους εἰς τι χωρίον
 ἐξῶθεν αὐτοῦ κατέβαλον. ἐποίησαν δὲ τοῦτο ἵνα καταλήξωσι
 τοὺς πολέμιους ὡς καὶ ἐπὶ πολὺ ἀνταρκέσοντες. ὄθεν δ' Ἀννίβας
 ἄφθονον αὐτούς ἔχειν τὴν τροφήν οἴηθεις καὶ ἐπὶ τῇ καρτερίᾳ
 θαναμάσας εἰς ὁμολογίαν προεκάλεσατο, καὶ χρημάτων ἀπέδοτο 20
 σφᾶς. ἐλύσαντο γὰρ αὐτούς οἱ ἔξω Ῥωμαῖοι ἀσμένως, ἀλλὰ μὴν
 καὶ ἐτίμησαν.

1 τῇ πόλει μετὰ ταῦτα AB, μετὰ ταῦτα τῇ πόλει PW. 2 Ἀκε-
 ρανούς — 3 καὶ αὐτούς Dionis excerptum Peirescianam 54. Ἀκε-
 ράνους PW. νουκερίνοις C. 3 εἶτα post Βασιλίνας B.
 5 μὲν om A. 7 ἐπιλιπούσης A. τῆς om C. 9 νυκτὸς
 post ποταμὸν A. ἐνέβαλεν AC. 11 ταῖς add AB.
 14 ἐφθάρησαν C, ἀπώλοντο A. τῆς πόλεως μέρος A. 18 καὶ
 om A. ἀνταρκέσοντες A, ἀνταρκέσσοντας PW. 19 τὴν om A.

ab urbis oppugnatione repulso. inde digressus Acerranos fame domuit, hisdem quibus Nucerinis condicionibus, eodemque tractavit modo. deinde Basilinas est aggressus, quo Romani eorumque socii circiter mille confugerant; qui civibus proditionem molientibus occisis, Hannibaleque saepe profligato, famem quoque fortiter tolerarunt. cum autem commentus defecisset, quendam in utre ad dictatorem miserunt; qui noctu dolia farina plena in flumen coniecta eos in tenebris observare iussit. hoc modo clam eos ad tempus eluit: sed tandem uno dolio ex allisione confracto Carthaginenses re animadversa catenis fluvium munierunt. ut autem fame et vulneribus multi perierunt, altera urbis parte deserta et ponte interrupto, in altera obsidione tolerarunt. postea semen raporum in quendam locum extra murum abiecerunt, ut hostes eos diu habituros crederent unde viverent. qua eadem opinione deceptus Hannibal, eorumque fortitudinem admiratus, eos ad pactionem provocatos pecunia vendidit. quos Romani non modo cupide redemerunt, sed etiam honorarunt.

3. Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ἐγένετο, καὶ ἐκ Δελφῶν οἱ πεμψθέντες ἀνεκομισθῆσαν, λέγοντες τὴν Πυθίαν χρῆσαι αὐτοῖς παύσασθαι P I 422 τῆς ῥαθυμίας καὶ τῷ πολέμῳ προσέχειν. ἐντεῦθεν ἀνερωρώσθησαν· καὶ κατέλαβον τὸν Ἀντίβαν καὶ οἱ παρεστρωτοπεδεύσαντο, ὅπως 5 τὰ πρῶτα παρ' αὐτοῦ παρατηρῶσι. καὶ ὁ γε Ἰούνιος ὁ δικτάτωρ τὰ τοῖς Καρχηδονίοις παραγγελλόμενα καὶ τοὺς Ῥωμαίους ποιεῖν ὁμοίως ἐκέλευε. καὶ σῖτα καὶ ὕπνον ἐν τῷ αὐτῷ καιρῷ ἤροῦντο, καὶ τὰς φυλακὰς ὁμοίως ἐπισκόπων, καὶ τὰλλα ἐπίσης ἔπραττον. καταμαθῶν οὖν τοῦτο ὁ Ἀντίβαν χεῖμεριον ἐτήρησε 10 νύκτα, καὶ τοῖς μὲν τῶν στρατιωτῶν ἐπέξοδον ἄφ' ἐσπέρας ἀνείπε, W II 82 τοῦ δὲ Ἰουνίου τὸ αὐτὸ ποιήσαντος ἐκ διαδοχῆς ἄλλοτε ἄλλους αὐτῷ προσβάλλειν ἐκέλευσεν, ἵν' ἐν συνεχείᾳ πόνῳ ἐκ τῆς ἀγρυπνίας καὶ τοῦ χεῖμῶνος εἴησαν· αὐτὸς δὲ μετὰ τῶν λοιπῶν ἀνεπαύετο. B ἔπει δ' ἡμέρα ἐπιλάμψειν ἔμελλε, τὸ στράτευμά τε δῆθεν ἀνεκα- 15 λίστατο καὶ τῶν Ῥωμαίων τὰ ὄπλα ἀποθιμῆτων καὶ πρὸς ἀνάπυ- λαν τραπομένων ἐπῆλθεν αὐτοῖς ἄφνω καὶ συχνοὺς ἀπέκτεινε καὶ τὸ τάφρονμα ἐκλειψθὲν εἶλε.

Τὰ δ' ἐν τῇ Σικελίᾳ καὶ τῇ Σαρδοῖ ἐκινεῖτο, οὐ μέντοι καὶ ἐπιστροφῆς τινος παρὰ τῶν Ῥωμαίων ἔτυχον. ὕπαιοι δὲ ὁ τε 20 Γράχχος ὁ ἱππαρχος καὶ Ποσιτούμιος Ἀλβίνος ἤρέθησαν. καὶ ὁ μὲν Ἀλβίνος μετὰ παντὸς τοῦ στρατοῦ ὑπὸ τῶν Βουούτων ἐφθάρη, δι' ὄρους ὑλῶδους πορευόμενος καὶ ἐνεδρευθεὶς· οὗ τὴν κεφαλὴν

6 τὰ om A. 7 ἐκέλευε — 8 ὁμοίως om C. 9 οὖν om C.
 ὁ add A. 12 αὐτῷ om AC. 16 τραπομένων A.

FONTES. Cap. 3. Dionis Historiae Romanae libri deperditi.

3. Dum haec geruntur, legati Delphis reversi nuntiant, iubere Pythiam ut repudiata ignavia bello sint intenti. ex eo confirmati atque assecuti Hannibalem, iuxta eum castra posuerunt, ut quid ageret observarent. ac Iunius dictator, quae Carthaginienses facere iuebantur, eadem suos et ipse observare atque facere iubebat. itaque et cibum et somnum eodem tempore capiebant, excubias eodem modo visebant, caeteraque ex aequo faciebant. quo Hannibal cognito, tempestuosa nocte captata, parti militum a vespera profectionem denuntiat. Iunio id imitato, per vices alios atque alios impetum in Romanos facere iussit, ut continenter vigiliis et tempestate fatigarentur: ipse cum reliquis quievit. cum lucesceret, exercitu revocato Romanos, qui armis positos ad quietem se conferebant, subito aggressus multos occidit, et vallum ab eis desertum cepit.

Sardinia et Sicilia quamvis in motu essent, a Romanis non curabantur. consules creati sunt Gracchus magister equitum et Postumius Albinus. quorum hic cum omni exercitu a Boiis caesus est, in transitu silvae montis insidiis exceptus; cuius capite barbari excavato, aureoque

ἀποτεμόντες οἱ βάρβαροι καὶ ἐκκαθάραντες καὶ περιχρυσώσαντες
 C πρὸς τὰ ἱερὰ αὐτῶν ἀντὶ φιάλης ἐκέχρηστο. γεγόνασι δὲ τότε
 τέρατα· βοῦς τε γὰρ ἵππον ἔτεκε καὶ ἐν θαλάσῃ ἐξέλαμψε πῦρ.
 οἱ δ' ὕπατοι Γράχχος καὶ Φάβιος στρατοπεδευσάμενοι τὸν τε
 Ἐννίβαν ἐν Καπύῃ ὄντα ἐπετήρουν ὃ τι πράσσει, καὶ διεπέμποντο δ
 ἑκασταχόσε, τοῖς τε συμμαχοῖς ἐπήμνον, καὶ τοὺς ἀφροστηκότας
 οἰκιοῦσθαι ἐπειρῶντο, τὰ τε τῶν ἀνθισταμένων ἐκάκουν. ὃ δ'
 Ἐννίβας ἕως μὲν τῆς τροφῆς ἐνδεῶς ἠπόρει καὶ διακινδυνεύων,
 σωφρόνως μετὰ τοῦ στρατοῦ διῆγεν, ὡς δὲ τὴν Καπύην ἔλαβον
 καὶ πολλοῖς ἐπιτηδείοις ἐν ῥαστῶνῃ διεχέμασαν, τὴν τε ἰσχὺν τῶν 10
 D σωματίων μὴ πονούμενοι καὶ τὴν ῥώμην τῆς γνώμης ὑπὸ τῆς εὐ-
 θυμίας ἡλιτυώθησαν, καὶ τὴν πάτριον ἀμείψαντες δόλαιαν μετέ-
 μαθον ἡττυώσθαι μαχόμενοι. ἐπεὶ δὲ ὁ πόλεμος ἤδη ἐπέκειτο, ἐς
 ὄρη μετέστη καὶ ἐγύμναζε τὸ στράτευμα. οἱ δ' οὐχ οἴοι τε δι'
 ὀλίγου ῥωσθῆναι γεγόνασι. βοηθείας δὲ αὐτῶ οἰκοθεν ἄλλης τε 15
 καὶ ἐλεφάντων ἐλθούσης ἀνεθάρσησε. καὶ ἐπὶ τὴν Νώλαν ὡς
 αἰρήσων αὐτὴν ἢ τὸν γε Μύρκελλον τὴν Συννίτιδα πορθοῦντι
 ταύτης ἀπάξων ὤρμησεν. ὡς δ' οὐδὲν ἐπέβαινε, τῆς μὲν πόλεως
 ἀπέστη, τὴν δὲ χώραν ἔκειρε, μέχρις οὗ μάχη κατὰ τὸ ἰσχυρὸν
 ἤττήθη, ἐφ' ᾧ καὶ ἤλγησε. πολλοὶ μὲν γὰρ Ἴβηρες, πολλοὶ δὲ 20
 καὶ τῶν Λιβυῶν ἐγκατέλιπον αὐτὸν καὶ πρὸς τοὺς Ῥωμαίους
 P I 423 ἠτομόλῃσαν, ὃ οὕτω πρῶην ἔπαθε. καταγνοῦς δ' ἐκ τούτου

2 φιάλης A.	3 τέρας A.	5 ἐτήρουν A.	8 ἠπόρει
ἐνδεῶς C.	11 μὴ πονούμενην καὶ τὴν γνώμην τῆς ῥώμης ὑπὸ A.		
13 εἰς B.	14 οἱ δ'] οἱ A.	18 ἐπέβαινε A.	19 ἔκειρε
ἕως οὗ A.	22 πρῶην ABC, πρὶν PW.		

inducto, pro phiala in sacris usi sunt. prodigia tum fuerunt: nam bos equum peperit, et flamma e mari emicuit. consules Gracchus et Fabius, quid Hannibal Capuae ageret observantes, quolibet legatos mittebant, sociis opem ferebant, eos qui defecerant reconciliare conabantur, et resistentium agros populabantur. Hannibal vero dum comaeu eoque armis parte non abundabat, modeste cum exercitu vivebat: ut vero Capua occupata in magna rerum affluentia otiosi hibernarunt, et vires corporum desidia et robor animorum deliciis sunt imminuta, mutatoque victu patrio in praeliis vinei didicerant. bello iam instante in montes transit et milites exercuit: sed cum exiguo tempore firmari non possent, elephantis aliisque militibus domo advectis animum recepit. Nolamque oppugnavit, ut vel urbem caperet vel Marcellum a Samnii vastatione revocaret. cum nihil proficeret, urbe relicta agros vastavit: donec iusto praelio vi superatus, ex Hispanorum et Afrorum crebra ad Romanos defectione (quod ei prius nunquam acciderat) magnum dolorem cepit: et sibi ipsi ac mili-

καὶ ἑαυτοῦ καὶ τῶν στρατιωτῶν, πᾶσαν τὴν γῆν ἐκείνην ἐξέλιπε καὶ εἰς τὴν Καπύην ἀνεχώρησεν· ἔτι ἀκακίδεν μετέστη.

Οἱ δὲ Σκιπίωνες τὸν τε Ἰβηρα ποταμὸν διέβησαν καὶ τὴν χώραν ἐβόρθουν καὶ πόλεις προσήγοντο καὶ τὸν Ἀσδρούβαν διὰ 5 ταῦτα σπουδῆ ἐπελθόντα μάχῃ ἐνίκησαν. οἱ Καρχηδόνιοι δὲ ταῦτα μαθόντες, καὶ νομίσαντες πλείονος τὸν Ἀσδρούβαν ἢ τὸν Ἀννίβαν δεῖσθαι βοηθείας, καὶ φοβηθέντες μὴ καὶ εἰς τὴν Λιβύην οἱ Σκιπίωνες διαβῆναι ἐπιχειρήσωσι, τῷ μὲν Ἀννίβα βραχέϊον δύναιμι ἐπεμψαν, τὴν πλείστην δὲ μετὰ τοῦ Μαγῶνος εἰς τὴν 10 Ἰβηρίαν τάχιστα ἀπεστάλκασι, κελεύσαντες μετὰ τὴν τῆς Ἰβηρίας Β κατὰστασιν τὸν μὲν ἐπὶ τῇ τῶν ἐκεῖ φυλακῇ καταμεῖναι, τὸν δὲ Ἀσδρούβαν ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν σὺν δυνάμει σταλῆναι. ὁ γνόντες οἱ Σκιπίωνες οὐκ ἔτ' ἐμαχέσαντο, ἵνα μὴ κρατήσας ἴσως ὁ Ἀσδρούβας εἰς τὴν Ἰταλίαν ἐπιχθῆ. ὡς δὲ τὸ τῶν Ῥωμαίων φίλιον 16 ἐκάκουν οἱ Καρχηδόνιοι, Πούπλιος μὲν ὁμοίᾳ τοῖς προσπεισοῦσιν αὐτῷ τῶν ἐναντιῶν ἐχώρησέ τε καὶ ἐπεκράτησε, Γναίος δὲ τοὺς ἀποχωροῦντας σφῶν ἐκ τῆς μάχης ὑπολαβὼν προσδιέφθειρεν. ἐκ δὲ τῆς συμφορᾶς ταύτης, καὶ ἔτι καὶ πόλεις συχναὶ πρὸς τοὺς Ῥωμαίους μεθίσταντο καὶ τῶν Λιβύων τινὲς αὐτοῖς προσεχώρη- W II 83 20 σαν, πλεον ἢ διανοεῖτο ὁ Ἀσδρούβας κατέμεινεν. οἱ δὲ Σκιπίωνες C εἰς τὴν Ἰταλίαν εὐθὺς τοὺς προσχωρήσαντας ἔστειλαν, αὐτοὶ δὲ τὰ ἐν τῇ Ἰβηρίᾳ καθίστων, καὶ τοὺς τῶν Ζακυνθίων ὑπήκοους

2 εἰς BC.

4 προσηγόντο A.

7 καὶ alterum om A.

8 ἐπιχειρήσωσι A, ἐπιχειρήσουσι PW.

9 τοῦ add AB.

11 τῶν

δὲ] καὶ τῶν A.

16 ἐπεκράτησε A.

21 τοὺς om B.

tibus diffusus, omni illa provincia relicta Capuam rediit, atque inde etiam post discessit.

At Scipionibus Ibero amne iam superato agros vastantibus et urbes capientibus, etiam Hasdrubale qui ad ea prohibenda festinanter accurrerat acie victo, Carthaginienses maloribus auxiliis Hasdrubali quam Hannibali opus esse rati, et ne Scipiones in Africam traicerent veriti, Hannibali parvis supplementis missis maximam copiarum partem cum Magone quam celerrime in Hispaniam ablegarunt, iubentes ut rebus illic constitutis ipse in praesidiis esset, Hasdrubal autem cum exercitu in Italiam proficisceretur. quo cognito Scipiones pugna abstinuerunt, ne forte victor Hasdrubal in Italiam properaret. cum autem socii Romanorum a Carthaginiensibus vexarentur, Publius cum hostibus congressus vicit: Gnaeus e pugna abeuntes exceptos occidit. ob eam cladem et frequentem urbium defectionem, etiam Afris aliquot ad Romanos trans-euntibus, Hasdrubal opinione sua diutius mansit. Scipiones iis qui ad se defecerant statim in Italiam missis res Hispanicas constituebant; et Saguntinorum subditis et belli et calamitatis illius auctoribus captis op-

τοὺς καὶ τοῦ πολέμου καὶ τῆς συμφορᾶς αἰτίους αὐτοῖς γενομένους ἐλόντες τό τε πόλισμα κατέσκαψαν καὶ τοὺς ἀνθρώπους ἐπώλησαν καὶ τὴν Ζάκυνθον μετὰ τοῦτο κομισάμενοι τοῖς ἀρχαίοις πολίταις ἀπέδωσαν. τοσαύτη τε ἀκριβεία περὶ τὴν λείαν ἐχρήσαντο, ὡς μηδὲν οἴκοι πέμψαι· τοῖς μὲν γὰρ συστρατευομένοις ἐπέτρεπε καὶ τοῦτο ποιεῖν, αὐτοὶ δὲ ἀστραγάλους τοῖς τέκνοις ἐπέμψαν. ὅθεν ἡ γερουσία, παραιτουμένου τοῦ Γυίου ἴν' ἀπελθὼν οἴκαδε προῖκα
 D τῆ θυγατρὶ ἐρανίσῃ ὥραλι οὔσῃ ἀνδρὸς, ἐψηφίσαντο ἐκ τοῦ δημοσίου προῖκα δοθῆναι αὐτῇ.

4. Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ καιρῷ καὶ ἡ Σικελία καὶ ἡ Σαρδῶν 10 ἀντικρυς ἐπολεμώθησαν. καὶ τὰ μὲν ἐν ταύταις δι' ὀλίγον κατέστη, καὶ ὁ Ἀσδρούβας ἐπικουρῶν αὐταῖς ἐάλω, καὶ τὴν νῆσον μικροῦ πάσων ἀνεκτήσατο Μάλλιος Τουρκουάτος, καὶ τότε μὲν τὰ ἐν τῇ Σικελίᾳ ἤσυχουσε, μετὰ δὲ ταῦτα ἐταράχθη. ὁ δὲ τῆς Μακεδονίας βυσιλεὺς Φίλιππος φανερώτατος τῶν Καρχηδονίων 15 ἐγένετο σπουδαστής. τῆς γὰρ Ἑλλάδος προσεπέφραξι θέλων συνθήκας πρὸς τὸν Ἀννίβαν ἔθετο ὥστε κοινῇ πολεμῆσαι, καὶ τὴν μὲν Ἰταλίαν τοὺς Καρχηδονίους λαβεῖν, τὴν δ' Ἑλλάδα καὶ τὴν Ἥπειρον μετὰ τῶν νήσων ἐκείνον. ἡ μὲν οὖν ὁμολογία ἐπὶ τού-
 P 1 424 τοῖς ἐγένετο, τοῦ δὲ κήρυκος τοῦ ὑπὸ τοῦ Φιλίππου πεμφθέντος 20 πρὸς τὸν Ἀννίβαν ἀλόντας ἔμαθον οἱ Ῥωμαῖοι τὸ γινόμενον, καὶ παραχρῆμα στρατηγὸν ἐπ' αὐτὸν Μάρκον Οὐαλλέριον Λαουίνιον

1 αὐτοῖς om A. 5 συστρατευομένοις AB, στρατευομένοις PW.
 9 ἀπὲρ A, ἀπὲρ PW. 13 Μάλλιος PW. τουρκουάτος B.
 18 μὲν om A. 20 δὲ post κήρυκος A. τοῦ tertium om B.
 22 ἐπ'] μετ' C. οὐαλλέριον B, Οὐαλλέριον PW. Λαουίνιον]
 Laevinum, ut p. 110 v. 18.

FONTES. Cap. 4. Dionis Historiae Romanae libri deperditii.

pidum evertent, homines vendiderunt, ac Saguntum veteribus civibus reddiderunt. circa manubias tam accurati fuerunt, ut plus militibus quam sibi concederent, nihil ex iis domum mitterent nisi liberis suis talos. itaque Graeco veniam domum eundi petente ut filiae nubili dotem colligeret, senatus dotem puellae ex publico decrevit.

4. Eodem tempore Sardinia et Sicilia plane alienatae, facile sub iugum redactae sunt, Hasdrubale qui opem eis ferebat capto, totaque paene Sicilia per Manlium Torquatum subacta. neque tamen insulae res diu tranquillae manserunt. Philippus autem Macedoniae rex apertissime Carthaginensium amicitiam coluit. nam cum Graeciae imperare cuperet, foedus cum Hannibale percussit, ut communibus opibus bellum gerentes, Carthaginenses Italiam haberent, ipsa vero Graeciam Epirum et insulas. hac pactione Romani cognita (interoperant enim Philippi caduceatorem ad Hannibalem euntem) statim Marcum Valerium Laevinum praetorem

ἴστειλαν, ὅπως περὶ τοῖς οἴκοι δείσας κατὰ χώραν μείνη. καὶ ἔσχεν οὕτως· προῆλθε μὲν γὰρ μέχρι τῆς Κερκύρας ὁ Φίλιππος ὡς ἐς τὴν Ἰταλίαν πλευσόμενος, μαθὼν δὲ τὸν Λαουίνιον ἐς τὸ Βρεντέσιον ἤδη παρόντα οἴκαδε ἀνεκομίσθη. τοῦ Λαουίνιου δὲ ἄχρι τῆς Κερκύρας πλεύσαντος, εἰς τοὺς τῶν Ῥωμαίων συμμάχους ὤρησε, καὶ εἶλεν Ὄρικον, Ἀπολλωνίαν τ' ἐπολιόρκει. ἐπιστρατεύσας δ' αὖθις αὐτῷ Λαουίνιος καὶ Ὄρικον ἀνεκτήσατο καὶ τὴν Ἀπολλωνίαν ἐρρύσατο. κἀντεῦθεν ὁ Φίλιππος τὰς ναῦς αἷς Β ἐκέχρητο καταπρήσας περὶ ἐπ' οἴκου ἀνεχώρησεν.

- 10 Οἱ δ' ἐν τῇ Ῥώμῃ ὑπάτους εἵλοντο τὸν Φάβιον καὶ τὸν Μάρκελλον. οἱ τὸν μὲν Ἀνρίβαν τὴν νῦν καλουμένην Καλαβρίαν καὶ τὰ περὶ αὐτὴν περιπορευόμενον τῷ Γράκκῳ τῷ πρὸ αὐτῶν ἄρξαντι ἐπέταξαν· καὶ ὅς ἂν Ἀννωνα περὶ Βενεβεντὸν ἀπαντήσαντά οἱ ἐκ Βρεττιῶν ἐτρέψατο, κἀντεῦθεν προῖων τὸν τε Ἀνρίβαν
15 παρεφύλαττε καὶ τὰ τῶν ἀφειστηκῶτων ἐπόρθει, πόλεις τε τινὰς ἀνεσώσατο· αὐτοὶ δὲ οἱ ὑπάτοι ἠρὸς τὴν Καμπανίαν ἐτρέποντο, ἵν' αὐτὴν χειρωσάμενοι μηδὲν κατόπιν πολέμιον ἐπολιόρκωσιν, οὕτω C
τε ἐπὶ τὸν Ἀνρίβαν χωρήσωσιν. εἶτα διαιρεθέντες Φάβιος μὲν τὰ τε ἐκείνων τὰ τε τοῦ Σαννίου κατέτριχε, Μάρκελλος δὲ εἰς
20 τὴν Σικελίαν ἐπεραιώθη καὶ τὰς Συρακοῦσας ἐπολιόρκει, προσχωρησούσας μὲν αὐτῷ, εἰτ' ἀποστίαςας δόλω τινῶν ἐπὶ ψευδοῦς ἀγγελίης. καὶ δι' ἐλαχίστου ἂν αὐτὰς ἐχειρώσατο καὶ κατὰ γῆν

3 πλευσόμενος A. 6 εἶλε Νόρικον PW. 7 νόρικον PW.
9 ἐκέχρητο AB, ἐκέχρητο PW. 11 νῦν om A. cf. p. 128 v. 15.
καλαβρίαν καλουμένην AB. 13 ἄρχον A. 15 παρεφύ-
λάσατο A. ἀφειστηκῶτων AC, ἀφειστηκῶτων PW.

contra eum miserunt, ut suo regno timens domi maneret. itaque factum est: nam Corcyram usque progressus, ut in Italiam navigaret, cum Laevinum Brundisium venisse didicisset, domum rediit. Laevino autem Corcyram usque progresso, impetu in socios Romanorum facto Oricum cepit et Apolloniam obsedit. sed Laevinus ductis adversus eum copiis et Oricum recepit et Apolloniam liberavit. unde Philippus navibus, quibus usus fuerat, incensis pedes domum rediit.

Romae consules creati Fabius et Marcellus bellum adversus Hannibalem, Calabriam quae nunc dicitur et finitima loca circumeuntem, Graccho decessori suo mandarunt. is Hannone, qui e Bruttis circa Beneventum occurrerat, profligato, ulterius progressus Hannibalem observabat; eorumque qui defecerant agris vastatis urbes nonnullas recepit. ipsi vero consules in Campaniam se converterant, ut ea subacta nihil a tergo hostile habentes ita demum Hannibalem aggredierentur. postea divisi, Fabius Campaniam et Samnium vastavit, Marcellus in Siciliam profectus Syracusas obsedit. quae cum deditionem fecissent, dolo cuiusdam propter falsum nuntium denuo defecerunt, atque iis, terra marique moe-

καὶ κατὰ θάλασσαν ἅμα προσβαλὼν τῷ τέλει, εἰ μὴ ὁ Ἀρχιμήδης μηχαναῖς ἐπὶ πλείστον αὐτοὺς ἐποίησεν ἀντισχεῖν. καὶ λίθους γὰρ καὶ ὀπίστας μηχανήμασιν ἀπαρτῶν καθέλιε τε ἑξαπινάτως αὐτοὺς καὶ ἀνέσπα δι' ὀλίγου. ταῖς δὲ ναοὶ καὶ ταῖς πυργοφόροις
 W II 84 ^D ἑτέρας ἐπιρριπτῶν ἀνέϊκε τε αὐτὰς καὶ μετωρῶν ἀθρόως ἤγειε, ὥστε ἐμπιπτούσας εἰς τὸ ὕδωρ ῥύμη βαπτίζεσθαι. καὶ τέλος σύμπαν τὸ ναυτικὸν τῶν Ῥωμαίων παραδόξως κατέρησε. κάτοπτρον γὰρ τι πρὸς τὸν ἥλιον ἀνατείνας τὴν τε ἀκτῖνα αὐτοῦ εἰς αὐτὸ εἰσεδέξατο καὶ τὸν ἄερα ἀπ' αὐτῆς τῆ πυκνότητι καὶ τῆ λειότητι τοῦ κατόπτρου πυρώσας φλόγα τε μεγάλην ἕξεκαυσε καὶ 10 πᾶσαν αὐτὴν εἰς τὰς ναῦς ὑπὸ τὴν τοῦ πυρὸς ὀδὸν ὀρμούσας ἐνέβαλε καὶ πάσας κατέκαυσε. ἀπογνοὺς οὖν ὁ Μάρκελλος τὴν πόλιν αἰρήσειν διὰ τὸ τοῦ Ἀρχιμήδους εὐμήχανον, λιμῶ αὐτοὺς κατασχεῖν ἐκ προσεδρείας διεμελέτησε. καὶ ταύτας μὲν τῷ Πούλχωρῳ ἐπέτρηνεν, αὐτὸς δ' ἐπὶ τοὺς συναποστάντας σφίσι ἐγρά- 15
 P I 425 ^P πετο· καὶ τοῖς μὲν γνωσιμαχοῦσι συγγνώμην ἔνευε, τοὺς δ' ἀνδισταμένους μετεχειρίζετο χαλεπῶς, καὶ συχνὰς μὲν τῶν πόλεων βία, τινὰς δὲ καὶ προδοσίᾳ ἤρει. ἐν τούτοις δ' Ἰμῆλων ἐκ Καρχηδόνας οὖν στρατῷ ἦκε, τὸν Ἀκράγαντᾶ τε κατέσχε καὶ τὴν Ἡράκλειαν, καὶ πρὸς Συρακούσας ἔλθων ἠτήθη τε καὶ ἀντε- 20
 πεκράτησε, καὶ τοῦ Μαρκελλοῦ ἑξυπίνης αὐτῷ προσπεσόντος αὐθις ἐνικήθη.

5. Ἐντεῦθεν ὁ Μάρκελλος ταῖς Συρακούσαις ἐφῆδρευεν.

4 δὲ] τε C. 9 ὑπ' αὐτῆς A. 14 προσεδρείας A. 16 ἔνευε A. 18 ἀμῆλων A, ἰμῆλων C. 19 οὖν τῷ στρατῷ A.

FONTES. Cap. 5. *Dionis Historiae Romanae libri deperditi.* cf. *Tsetsae Chil. II v. 131 sq.*

nia adortus, facillime potitus esset, nisi Archimedis machinae obstitissent. nam et lapides et milites inde suspensos subito et demittebat et paulo momento retrahebat. aliis quoque machinis iniectis naves et turres attrahabat, et in altum eductas subito demittebat, ut cum impetu in aquas relapsae mergerentur. denique totam Romanorum classem mirabiliter exussit. speculo enim quodam versus solem suspenso radios exceperit, aëreque ob densitatem et laevitatem speculi ex iis radiis incenso effecit ut ingens flamma recta in naves illata omnes eas cremaret. Marcellus igitur ob Archimedis ingenium expugnatione desperata, diuturnitate obsidionis et fame urbem domare statuit, eaque Pulchro mandata ipse ad defectionis eorum socios se convertit: ac paenitentibus concessa venia, resistentes asperè tractavit: multas urbes vi, quasdam proditione cepit. interim Himilco Carthagine cum exercitu profectus et Agrigento et Heraclea occupatis ad Syracusas progressus et victus est et vicissim vicit, et subito Marcelli superventu denuo succubuit.

5. Dehinc Marcellus Syracusas assedit, Hannibale in Calabria

ὁ δ' Ἀννίβας ἐν τῇ Καλαβρίᾳ διέτριβεν. οἱ μέντοι Ῥωμαῖοι
πολλὰ αὐθις καὶ δυσχερῆ πεπόνθασιν· οἱ τε γὰρ ὕπατοι πρὸς τῇ
Καπύῃ ἔπταισαν, καὶ ὁ Γράκχος ἐν τῇ Λευκανίᾳ ἀπώλετο, καὶ
οἱ Ταραντῖνοι καὶ ἄλλαι πόλεις ἀπέστησαν, καὶ ὁ Ἀννίβας κα- B
5 τεπτηγῶς πρότερον ἐν τῇ Ἰταλίᾳ τε ἔμεινε καὶ ἐπὶ τὴν Ῥώμην
ἐστράτευσε, καὶ οἱ Σκιπίωνες ἄμφω διώλοντο. ἐπαρθεῖς οὖν ἐπὶ
τούτοις ὁ Ἀννίβας ἐπεχείρησε τῇ Καπύῃ βοηθῆσαι. καὶ ἦλθε
μέχρι Βενεβεντοῦ· τὸν δὲ Κλαύδιον εἰς τὴν Λευκανίαν ἐκ τοῦ
Σαννίου διὰ τὸν τοῦ Γράκχου θάνατον ἀπεληλυθέναι πυθόμενος,
10 καὶ φοβηθεὶς μή τινα αὐτῆς σφετερισθῆται, οὐκέτι περαιτέρω προε-
χώρησεν, ἐπ' ἐκείνον δ' ἐτράπετο. τῶν Σκιπιῶνων δὲ θανόντων
πᾶσι ἡ Ἰβηρία τετάρακτο, καὶ οἱ μὲν ἐκουσίως πρὸς τοὺς Καρ-
χηδονίους ἀπέκλινον, οἱ δὲ καὶ ἀναγκαζόμενοι, εἰ καὶ ὕστερον αὐ- C
θις πρὸς τοὺς Ῥωμαίους ἀπένευσαν.

15 Ὁ δὲ Μάρκελλος ἐπεὶ μηδὲν προσβάλλων ταῖς Συρακοῦσαις
ἐπέβαινε, τοιοῦτόν τι ἐπενόησεν. ἦν τι τοῖς Συρακουσίοις τοῦ
τείχους ἐπίμυχον ὁ Γαλεάγραν ὠνόμαζον, ὃ πρὶν μὲν ἐλάθανε
τοιοῦτον ὄν, τότε δὲ ἐφωράθη. τηρήσας οὖν τοὺς Συρακουσίους
παννυχίδα τῇ Ἀρτέμιδι ἄγοντας πανθημί, ἐκέλευσε στρατιώταις
20 τισὶ κατ' ἐκεῖνο τὸ χωρίον ὑπερβῆναι τὸ τεῖχος. καὶ τούτου πύλαι
τέ τινες ὑπ' αὐτῶν ἀνέψαχθησαν, καὶ εἰσελθόντων καὶ ἐτέρων ἅμα
πάντες ἀπὸ σημείου καὶ οἱ ἕσω καὶ οἱ ἔξω συνεβόησαν καὶ τοῖς

3 ὁ om A.

6 διώλοντο A.

7 τούτω C.

15 Ὁ δὲ

Μάρκελλος — p. 212 v. 12 καὶ κατεκόπη] ex Dione et Diodoro
Tzetzes Chil. II v. 131 sq. 17 γαλεάγραν A. ἐλάθανον C.

19 πανθημί A.

versante. Romani autem denno multas clades acceperunt. nam et con-
sules ad Capuam impeerunt, et Gracchus in Lucania periit, et Taren-
tini atque aliae urbes defecerunt, et Hannibal dudum territis in Italia
mansit et contra Romam est profectus, et ambo Scipiones perierunt. his
rebus elatus Hannibal opem ferre Capuae statuens Beneventum usque
processit. sed cum audisset Claudium ob Gracchi mortem e Samnio in
Lucaniam transisse, veritus ne qua illic loca alienaret, omisso itinere
contra illum se convertit. Scipionum interitu tota Hispania est turbata:
alii ultro alii vi coacti cum Carthaginensibus se coniunxerunt: qui post
ad Romanorum amicitiam redierunt.

Marcellus cum Syracusas oppugnando nihil proficeret, huiusmodi
rem machinatus est. erat Syracusani muri pars parum firma, quam Ga-
leagram vocabant: quod cum prius ignoratum esset, tum animadversum
est. toto igitur populo Syracusano nocturnis Dianae sacris operante,
milites aliquot murum illum transcendere iussit. qui cum portas aliquot
aperuissent atque alii quoque intrassent, simul omnes tam qui intus quam

δόρασι τὰς ἀσπίδας συνέκρουσαν, καὶ οἱ σαλπικταὶ προσεπήχησαν, ὥστε ἀθρόαν τὴν ἐκκληξιν τοῖς Συρακοσίοις μηδ' ἄλλως εὖ ἔχουσιν ὑπὸ βέθης συμβῆναι, καὶ τὴν πόλιν ἀλῶναι, πλην τῆς Ἀρχιδηδίου καὶ τῆς Νήσου καλουμένης. ὁ οὖν Μάρκελλος τὰ τε ἐλαυκότα διήρησε καὶ τοῖς μὴ ἀλοῦσι προσέβαλε, καὶ σὺν πόνῳ μὲν 5 καὶ χρόνῳ, ὅμως δ' οὖν καὶ τῶν λοιπῶν τῆς Συρακούσης ἐκράτησεν. ἐγκρατεῖς δὲ τούτων οἱ Ῥωμαῖοι γενόμενοι ἄλλους τε πολλοὺς καὶ τὸν Ἀρχιμηδῆν ἀπέκτειναν. διάγραμμα γὰρ τι διαγράφων, καὶ ἀκούσας τοὺς πολεμίους ἐφίστασθαι, "πὰρ κεφαλάν" ἔφη "καὶ μὴ παρὰ γραμμάν." ἐπιστάντος δὲ αὐτῷ πολεμίῳ βραχὺ τε 10 ἐφρόντισε, καὶ εἰπὼν "ἀπόστηθι ἀνθρῶπε ἀπὸ τῆς γραμμῆς" παρώξυνέ τε αὐτὸν καὶ κατεκόπη.

Ἄ μὲν οὖν Μάρκελλος τὰς Συρακούσας ἐλὼν, καὶ τῆς ἄλλης P I 426
W II 85 Σικελίας τὰ πλείω προσαυγόμενος, καὶ ἐληνεῖτο μεγάλως καὶ ὑπατος ἀποδέδεικτο. προεβάλοντο μὲν γὰρ τὸν Τουρκούατον, ὃς 15 ποτε τὸν υἱὸν ἀπέκτεινεν· ἐπεὶ δ' ἐκεῖνος ἀπηνήγατο, εἰπὼν ὡς "οὗτ' ἂν ἐγὼ τὰ ὑμέτερα ἀμαρτήματα οὗτ' ἂν ὑμεῖς τὴν ἐμὴν ἀκρίβειαν ἐνέγκοιτε," τὸν Μάρκελλον καὶ Λαουτίνιον τὸν Οὐαλλερίον χειροτόνησαν. (6) ἀπελθόντος δὲ τοῦ Μαρκελλοῦ ἐκ Σικελίας, δύναμιν ἱππέων ἐς αὐτὴν ὁ Ἀννίβας ἀπέστειλε, καὶ ἑτέραν 20 οἱ Καρχηδόνοι ἐπεμψαν· καὶ μάχαις τισὶν ἐνίκησαν καὶ πόλεις

3 ἀκριδηδίου A. 4 γούν A. 8 γὰρ om A. 9 πὰρ BC,
παρὰ PW. 10 γραμμάν C. αὐτοῦ C. 15 τουρκουάτον B.

FONTES. Cap. 6. *Dionis Historiae Romanae libri deperditi: fragmentum libri 15 apud Suidam et alios (Valcsianum 16), et excerptum Ursinianum 152.*

qui foris erant ex composito clamorem sustulerunt, hastis clipeos pulsantes, et classica cecinerunt, quibus rebus Syracusanis iam vino gravibus subito exterritis urbs capta est praeter Acradinam et Insulam. Marcellus partes captas diripit, reliquas oppugnat, et quanquam cum labore et tarde, tamen capit, quibus Romani potiti, praeter alios multos etiam Archimedes occiderunt, nam cum figuram quandam delinearet, et hostes adesse audiret, "caput" inquit "petant, lineam non petant," ac militem iam adstantem parum curavit, ab eoque, quod a linea discedere iussisset, irato caesus est.

Marcellus Syracusis expugnatis et magna Siciliae parte recuperata magnam laudem assecutus est et consul designatus, nam Torquatum illi quidem, filii sui interfectorem, elegerant: sed cum ille recusasset (neque enim se populi mores neque populum ipsius imperium pati posse), Marcellum et Valerium Laevinum consules creantur. (6) Marcello ex Sicilia digresso copias equestres in eam misit Hannibal, misere et Carthaginiens-

προσεποιήσαντο· καὶ εἴ γε μὴ Κορνήλιος Δολοβέλλας στρατηγὸς Β ἐπελήλυθε, πᾶσαν τὴν Σικελίαν ἐχειρώσαντο ἄν.

Καὶ ἡ Καπύη δὲ τότε ἐάλω παρὰ Ῥωμαίων, καίτοι τοῦ Ἀννίβου ἐς τὴν Ῥώμην ὁρμήσαντος ἴν' ἀπὸ τῆς Καπύης τοὺς πολιορκούντας αὐτὴν ἀπέβη, καὶ διὰ τῶν Λατίνων ἐλάσαντος καὶ πρὸς τὸν Τίβεριν ἐλθόντος καὶ πορθοῦντος τὰ πρὸ τοῦ ἄστεως. οἱ γὰρ ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐφοβήθησαν μὲν, ἐψηφίσαντο δὲ τὸν ἕτερον τῶν ὑπάτων ἐν Καπύῃ μείναι, τὸν δ' ἕτερον αὐτοῖς ἐπαμῦναι. καὶ Κλαύδιος μὲν ἐν τῇ Καπύῃ κατέμεινεν (ἐτέτρωτο γάρ), Πλάκ-
10κος δὲ πρὸς τὴν Ῥώμην ἠπέιχθη.

Τοῦ δ' Ἀννίβου τὰς τε καταδρομὰς ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐ-
τῶν αἰεὶ ποιουμένων καὶ πολλὰ δεινὰ δρώντος, τὸν μὲν ἄλλον
χρόνον ἠγάπων εἰ τὰ γε ἐντὸς τῶν τειχῶν περιώσσαντο, ἐπεὶ δὲ
καὶ τῇ πόλει καὶ τοῖς στρατοπέδοις ἅμα προσβαλεῖν ἔμελλεν, ἀνερ-
15 ρήσαντο, τὸ τοῦ λόγου, κύβον, καὶ ἐπεξέδραμον. καὶ ἀκροβολι-
ζομένων ἤδη χειμῶν ἐξ αἰθρίας ἔξαισιος ἐπεγένετο μετὰ πνεύματος
ἀμυγῶν βροσιῶν τε καὶ χαλάξης καὶ ἀστραπῶν, ἅσι' ἄμφω
ἀγπητῶς ὡς ἐκ συνθήματος ἀναφνεῖν ὄθεν ὤρμησαν. ἄρτι τε
τὰ ὄπλα κατετίθεντο, καὶ αἰθρία ἐγένετο. ὁ γοῦν Ἀννίβας, καί-
20 τοι οὐκ ἀθεεὶ λογισάμενος παρὰ τὸν τῆς συνόδου καιρὸν συνε-
νεχθῆναι τὰ γεγονότα, ὅμως οὐκ ἀπέστη τῆς πολιορκίας, ἀλλὰ
καὶ αὐτὸς μετὰ τοῦτο συμβαλεῖν ἐπεχείρησεν. ὡς δὲ καὶ τότε τὰ

11 ἐν om A.

14 καὶ prius om A.

20 ἀθεεὶ A, ἀθεεὶ PW.

22 ἐπεχείρησεν A.

καὶ om A.

ses: et praeliis aliquot victores civitates quoque subegerunt; ac ni Cornelius Dolabella praetor supervenisset, totam Siciliam subegissent.

Tum Capua quoque a Romanis capta est, quanquam Hannibale per Latium Romam eunte ut eos ab eius urbis obsidione repelleret, et usque ad Tiberim progresso et suburbanum agrum vastante. Romani autem, quamvis territi, tamen alterum consulem manere Capuae, alterum urbem defendere iusserunt. ac Claudius Capuae mansit (vulnus enim acceperat), Flaccus Romam properavit.

Caeterum Hannibale excursiones subinde in oculis civium faciente et multa crudelia facinora edente, alio tempore satis habuerunt ipsam urbem tueri; sed cum eodem tempore et in moenia et in castra impetum facturus esset, alea iacta, ut aiunt, excurrerunt. cum autem iam eminus dimicarent, serenitas in tempestatem ingentem cum turbine maximo, tonitribus, grandine et fulguribus est conversa; ut ambo exercitus velut ex composito cupide eo refugerent unde venerant. vix arma posuerant cum serenitas rediit. Hannibal quamvis illa ipsius conflictus tempore non sine numine accidisse rebatur, tamen ab obsidione non destitit: sed cum denuo configere instituisset, eademque acciderent, pertinuit, etiam

αὐτὰ συνέβη, κατέδεισε. καὶ προσεκπλαγεὶς ὅτι ἐν τηλικούτῳ κινδύνῳ ὄντες οὔτε τῆς Καπύης ἀπέστησαν καὶ ἐς τὴν Ἰβηρίαν καὶ στρατιώτας καὶ στρατηγὸν πέμψειν ἔμελλον, καὶ ὅτι χρημάτων δεηθέντες ἐπώλησαν ἄλλα τε καὶ τὸ χωρίον ἐν ᾧ ἑστρατοπεδεύετο δημόσιον ὄν, καὶ ἀπογνοῦς, ἀπυνέστη, πολλάκις ἀναβοήσας “ὦ Κάνναι Κάνναι.” καὶ οὐδὲ τῇ Καπύῃ ἔτ’ ἐπικουρῆσαι ἠθέλησεν.

P I 427

Οἱ δὲ καίπερ ἐν ἀσθενεστάτοις ὄντες, ὁμως ἀπογνόντες ὡς οὐ τευξόμενοι συγγνώμης παρὰ Ῥωμαίων ἀντιῆχον, καὶ τῷ Ἀννίβᾳ ἐπέστειλαν, βοήθησεν αὐτοῖς ἀξιοῦντες. συλληφθέντες δὲ οἱ τῶν 10 ἐπιστολῶν κομιστῆ παρὰ τοῦ Φλόκκου (ὁ γὰρ Κλαύδιος ἔφθη τεθνηκῶς ἐκ τοῦ τραύματος) τὰς χεῖρας ἀπεμῆθησαν. οὗς ἰδόντες οἱ Καμπανοὶ δεινῶς κατεπλάγησαν καὶ ὃ τι πράξουσιν ἐβουλεύοντο. λεχθέντων δὲ πολλῶν, Ἰούβιός τις Οὐτίριος ἐν τοῖς πρώτοις αὐτῶν ὦν καὶ τῆς ἀποστάσεως αἰτιώτατος “μῖα ἡμῖν 15 ἔστιν” ἔφη “καταφυγὴ καὶ ἐλευθερία ὁ θάνατος. καὶ μοι ἀκολουθήσατε οἴκαδε· ἔχω γὰρ τι φάρμακον παρεσκευασμένον.” καὶ B ὁ μὲν παραλαβὼν τοὺς αὐτῷ πεισθέντας ἐκουσίως ἀπέθανε σὺν αὐτοῖς, καὶ οἱ λοιποὶ τὰς πύλας τοῖς Ῥωμαίοις ἀνέωξαν· ὁ δὲ Φλόκκος τὰ τε ὄπλα αὐτῶν καὶ τὰ χρήματα πάντα ἀφείλετο, καὶ 20 τῶν ἀνδρῶν τῶν κορυφαίων τοὺς μὲν ἀπέκτεινε τοὺς δὲ ἐς τὴν Ῥώμην ἔπεμψε, μόνων δ’ ἀπέσχετο τῶν ἐκ τοῦ ὄμιλου περι-

4 ἑστρατοπεδεύσατο A. 5 ante πολλάκις B add καὶ. 10 ἀπέστειλαν C. 14 Οὐτίβιός τις Οὐτίριος secundum Livium. 15 μῖα μὲν ἔστι καταφυγὴ ἔφη καὶ A. 18 ἐκούσιος AC.

eo obstupefactus quod Romani in tanto discrimine constituti neque Capuam relinquerent et praetorem cum militibus in Hispaniam missuri essent, et quod pecunia egentes praeter alia illud etiam solum publici agri in quo castra habebat vendidissent; desperataque expugnatione recessit, subinde exclamans “o Cannae Cannae.” ac ne Capuae quidem opem amplius ferre voluit.

Campani vero quanquam ad summas angustias redacti tamen desperata venia resisterunt, auxilio Hannibalis per litteras implorato. sed tabellarii a Flacco comprehensi (nam Claudius ex vulnere iam decesserat) manibus truncati sunt. quo Campani viso perculsi de summa rerum delibabant. multis verbis factis Inbuis Virius vir princeps, defectionis praecipuus auctor, “unum” inquit “nobis confugium et libertas est, mors. vos me domum sequimini: venenum enim praeparatum habeo.” sic abductis iis secum quibus ea sententia placebat, una cum illis ultro periit: caeteri portas Romanis aperuerunt. quibus Flaccus arma omnia et pecuniam omnem ademittit, et principum virorum alios occidit alios Romam

λειφθέντων ἐπὶ τῷ καὶ ἄρχοντα αὐτοὺς Ῥωμαίων λαμβάνειν καὶ μήτε βουλὴν ἔχειν μήτε σύνοδον ποιῆσθαι.

Ἵστερον δὲ καὶ ἄλλα τινὰ προσεπῶφλον, κατηγορήσαι τοῦ Φλάκκου τολμήσαντες. ἐπεχείρησαν δὲ καὶ οἱ Καμπανοὶ τοῦ W II 86
 5 Φλάκκου κατηγορήσαι, καὶ τοῦ Μαρκέλλου οἱ Συρακούσιοι ὑπατεύοντος ἤδη. καὶ ἀπελογήσατο· οὐ γὰρ ἠθέλησε πρᾶξαι τι τῶν C
 τῆ ἀρχῆ προσηκόντων πρὶν ἀπολογήσασθαι. οἱ Συρακούσιοι δὲ καταστάντες εἰς λόγους οικονομικώτερον τῆ διαλέξει ἐχρήσαντο, οὐκ εἰς κατηγορίαν τοῦ Μαρκέλλου ἀλλ' εἰς ἰκετείαν τραπέντες
 10 καὶ ἀπολογίαν τοῦ μὴ ἐκόντες ἀποστῆναι Ῥωμαίων, καὶ συγγνώμης τυχεῖν ἀξιούντες. καὶ ταῦτα λέγοντες εἰς τὴν γῆν πεσόντες ἀλοφύροντο. καὶ διαγνώμης γενομένης ἔδοξε τὸν Μάρκελλον μὲν μηδὲν ἀδικεῖν, τοὺς μὲντοι Συρακουσίους φιλανθρωπίας τινὸς ἀξιόους εἶναι, οὐκ ἔξ ὧν ἐποίησαν, ἀλλ' ἔξ ὧν εἰπόν τε καὶ ἰκέτευ-
 15 σαν. τοῦ δὲ Μαρκέλλου παραιτησαμένου τὸ ἀπελθεῖν εἰς Σικελίαν, τὸν Λαουτίνιον ἐπεμψαν. καὶ οἱ μὲν Συρακούσιοι οὕτω συγγνώμης ἔτυχον, οἱ δὲ Καμπανοὶ ὑπ' ἀπαιδευσίας θρασύτερον τῆ κατηγορίᾳ χρησάμενοι καὶ ἐπετιμήθησαν, μηδὲ παρόντος τοῦ Φλάκκου, ἀλλὰ τινος τῶν ὑπεστρωτηγηκῶτων αὐτῷ ἀπολογησαμένου.
 20 Ἰαλούσης δὲ τῆς Καπύης καὶ τᾶλλα τὰ περίξ πολιόμενα τοῖς Ῥωμαίοις προσεχωρήκασι, πλὴν Ἀτελανῶν· οὗτοι γὰρ ἐκλιπόντες

I Ῥωμαίων A, Ρωμαίων PW. 4 ἐπεχείρησαν — 5 Συρακούσιοι ex Dionis libro 15: Bachmanni Anecd. gr. I p. 206; Suidas et Etymol. Magn. in ἰδικαιώθησαν (exc. Vales. 16). 12 καὶ δὴ γνώμης B. 13 τινὸς φιλανθρωπίας B. 16 οὕτως τινὸς συγγνώμης A, οὕτω συγγνώμης τινὸς B. 18 μὴ A. παρρόντος B. 20 τὰ om C.

misit, soli turbæ ex plebeis reliquæ iis condicionibus pepercit ut prætori Romano parerent, ut nullum senatum, nullum concilium haberent.

Post etiam aliæ multæ impositæ, cum Flaccum accusare ausi essent. nam et Campani hunc accusare instituerunt, et Syracusani Marcellum iam consulem. is se defendit, nec ante eam defensionem quicquam pro auctoritate imperii gerere voluit. verum Syracusani, dicendi potestate data, causam suam artificiose egerunt; omisssaque Marcelli accusatione ad preces conversi, se non ultro defecisse asserentes veniam petiverunt. quæ cum perorassent, in terram prolapsi et lamentati sunt. suffragiis latis Marcellus crimine solutus est, et decretum Syracusanos clementius tractandos esse, non ob facta eorum sed propter verba et supplicationes. Marcello redire in Siciliam recusante Laevinum miserunt. cum Syracusani hoc modo veniam impetrassent, Campani ex inscitia insolentius in consulem inveci, etiam gravius multati sunt, quamvis absente Flacco et quodam ex eius legatis causam dicente.

Capta Capua etiam finitimæ civitates Romanis accesserunt, præter Atellanos. hi enim urbe deserta cum uxoribus et liberis Hannibalem

τὴν πόλιν αὐτῶν πανδημει πρὸς τὸν Ἀννίβαν ἐχώρησαν. καὶ ἡ ἄλλη δὲ Ἰταλία ἢ τὰ τῶν Καρχηδονίων φρονοῦσα ἠλλοιοῦτο, καὶ περιμόντες οἱ ὕπατοι προσεποιούντο αὐτήν. Ταραντῖνοι δὲ φανερώως μὲν οὐδέπω τὰ τῶν Ῥωμαίων ἤροῦντο, λάθρα δὲ τοῖς Καρχηδονίοις ἤχθοντο.

Οἱ δ' ἐν τῇ Ῥώμῃ διεκηρυκέσαντο τῷ Ἀννίβᾳ ἀνταπόδοσιν τῶν αἰχμαλώτων ποιήσασθαι. οὐ κατηλλάξαντο δὲ αὐτούς, ἐπει σὺν ἐδέξαντο τὸν Καρθάλωνα τοῦ τεύχους ἐντός, ὡς πολέμιον· οὐδ' ἐς λόγους γὰρ αὐτοῖς ἐλθεῖν ἠθέλησεν, εὐθὺς δὲ ὠργισμένους ἀνέστρεψε.

Τότε μέντοι καὶ ὁ Λαούνιος τοὺς Αἰτωλοὺς συμμαχοῦντας Φιλίππῳ προσηταιρίσατο, καὶ τὸν Φίλιππον μέχρι Κερκύρας προχωρήσαντα αὐτὸς ἐξεφώβησεν, ὥστε καὶ ἐς τὴν Μακεδονίαν τάχει ἐπανελθεῖν.

7. Οἱ δὲ ἐν τῇ Ῥώμῃ Γάϊον Κλαύδιον Νέρωνα εἰς τὴν 15 Ἰβηρίαν μετὰ στρατιωτῶν ἐπεμψαν. καὶ ὃς παρεκομισθὴ τῷ Β ναυτικῷ μέχρι τοῦ Ἰβήρος, ἔνθα καὶ τὰ λοιπὰ στρατεύματα εὐρηκῶς ἐπῆλθε τῷ Ἀσδρούβᾳ πρὶν γνωσθῆναι ὅτι πάρεστι. καὶ περιστοιχισάμενος αὐτὸν ἠπατήθη. ἰδὼν γὰρ ὁ Ἀσδρούβας ὡς ἀπειληπται, προεκηρυκέσατο πρὸς τὸν Νέρωνα ὥστε τὴν Ἰβη-20 ρίαν πᾶσαν ἀφεθεῖς ἐκλιπεῖν. ὡς δ' ἐκείνος ἀσμένως τοὺς λόγους ἐδέξατο, ἀναβαλλόμενος ἵνα τὰς συνθήκας τῇ ὑστεραίᾳ ποιήσεται,

ἔ τοὺς καρχηδονίους Α. 6 οἱ δ' ἐν τῇ — 10 ἀνέστρεψε Dionis excerptum Ursin. 152. 16 μετὰ ΑΒ, μετὰ τῶν ΡW. 21 ἀσμένως τοὺς λόγους ΑΒ, τοὺς λόγους ἀσμένως ΡW. 22 ποιήσεται Α.

Fontes. Cap. 7. *Dionis Historiae Romanae libri deperdit: excerptum Peirescianum 56.*

adierunt. etiam reliquae Italiae partes Carthaginensium studiosae mutabant animos, et a consulibus passim circumeuntibus recipiebantur. Tarentini autem nondum aperte cum Romanis faciebant, sed clam Carthaginensibus succensebant.

Romani petitam ab Hannibale captivorum permutationem non impetrarunt, ob Carthalonem, ut hostem, intra moenia non receptum. quamobrem is iratus colloquio detrectato statim recessit.

Hoc tempore Laevinus Aetolos Philippi socios sibi conciliavit, et Philippum usque ad Corcyram progressum ita terruit ut trepidus in Macedoniam se reciperet.

7. C. Claudius Nero cum militibus in Hispaniam missus est et classe usque ad Iberum vectus. ubi caeteris etiam legionibus inventis Hasdrubalem, priusquam eum adesse nosset, oppressum circumvenit. sed deceptus est: videns enim Hasdrubal se irretitum esse, caduceatoribus ad Neronem missis se ea condicione dimitti petiit ut tota Hispania excederet. quam cum ille cupide accepisset, pactiones procrastinando alios

ὑπεξέπεμψε τῆς νυκτὸς ἄλλους ἄλλη τῶν ὄρων. διεξελθόντων δ' ἐκείνων, ἄτε μὴ φυλακῆς οὔσης παρὰ τῶν Ῥωμαίων διὰ τὰς τῶν σπονδῶν ἐλπίδας, ἤλθε μὲν τῇ ἐπιούσῃ ἐς λόγους τῷ Νέρωνι, κατέτριψε δὲ πᾶσαν αὐτὴν πρὶν τι ἐπικυρωθῆναι. καὶ ἄλλους 5 αὐθις τῆς νυκτὸς ὁμοίως ἀπέπεμψε. τοῦτο δὲ καὶ ἐν ἄλλαις τισὶν C ἡμέραις ὁμοίως πεποίηκεν, ἀμφισβητῶν τινα ἐν τῇ συμβίσει. προελθόντων δὲ τῶν πεζῶν ἀπάντων, τέλος καὶ αὐτὸς οὖν τοῖς ἱππέσιν καὶ τοῖς ἐλέφασιν ὑπέξεχώρησε. καὶ διασωθεὶς φοβερὸς αὐθις τῷ Νέρωνι ἐγένετο.

10 Μαθόντες δὲ ταῦτα οἱ ἐν τῇ Ῥώμῃ τοῦ Νέρωνος μὲν κατέγων, ἄλλω δὲ τινι τὴν ἡγεμονίαν ἐψηφίσαντο ἐγχειρίσαι. ἀπορούντων οὖν τίνα ἂν ἀποστείλωσιν (οὐ γὰρ τοῦ τυχόντος ἀνδρὸς ἰδεῖτο τὰ πράγματα, καὶ πολλοὶ διὰ τὸ τῶν Σκιπίωνων πείθος ἐξίσταντο) ὁ Σκιπίων ἐκείνος ὁ Πούπλιος ὁ τὸν πατέρα 15 τρωθέντα σώσας ἑαυτὸν ἐθελοντῆς εἰς τὴν στρατείαν ἐπέδωκεν. D ἦν δὲ καὶ ἀρετῇ κράτιστος καὶ παιδείᾳ λογιμώτατος. καὶ παρα- W II 87 χρῆμα μὲν ἤρέθη· μεταμέλον δὲ οὐ πολλῶ ὕστερον διὰ τε τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ (τέταρτον γὰρ καὶ εἰκοστὸν ἔτος τῆς ζωῆς ἦγε) καὶ ὅτι καὶ ἡ οἰκία αὐτοῦ διὰ τὸν τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ θείου ὄλεθρον 20 ἐπένηθε, ἤλθεν αὐθις εἰς τὸ κοινὸν καὶ ἰδημηγόρησε, καὶ οἷς εἶπε κατωιδέσας τοὺς τῆς βουλῆς, τὴν μὲν ἀρχὴν οὐκ ἀφηρέθη, Μάρκος δὲ Ἰούνιος ἀνηρ γηραιὸς προσεπέμφθη αὐτῷ.

4 ἄλλους αὐθις AB, αὐθις ἄλλους PW. 8 ἀπεχώρησε A.
9 ἐγένετο A. 12 ἂν om B. 13 διὰ AB, διὰ τοῦτο C,
τοῦτο διὰ PW. 14 ὁ Σκιπίων — 16 λογιμώτατος Dionis ex-
cerptum Peirescianum 56. 17 μεταμέλον ABC.

in alios montes dimisit. qui cum evasisset, Romanis spe pacis excubias non habentibus, postridie ad Neronem in colloquium venit: sed totum diem consumpsit priusquam quicquam confirmaretur. itidemque noctu alios dimisit. et sic aliis quoque diebus fecit, subinde aliquid in pactis cavillando. denique et ipse cum equitatu et elephantis se subduxit. et cum evasisset, Neroni denuo formidabilis exstitit.

Quo Romae cognito successor Neroni datus est. cum autem dubitaretur quis eius loco mittendus esset (neque enim res quemlibet postulabat, et multi clade Scipionum deterrebantur), P. Scipio is qui patrem vulneratum conservavit ultro se ad illam expeditionem obtulit, iuvenis virtute praestantissimus et optime institutus. statimque est electus: sed cum non multo post eius iudicii populum paenituisset, tum ob aetatem (annum enim quartum et vigesimum agebat) tum propter domum eius patris et patris interitu funestam, denuo in publicum progressus pro contione patribus conscriptis ita satisfacit ut imperium ei non adimerent, sed M. Iunium virum senem collegam adiungerent.

Τοῖς Ῥωμαίοις δὲ μετὰ ταῦτα τὰ πράγματα οὐκ ἀταλαι-
 πώρως ἐχώρησεν εἰς τὸ βέλτιον. ὁ γὰρ Μάρκελλος, ἐπειδὴ
 κατηγορηθεὶς ἀπελύθη, ὤρμησεν ἐπὶ τὸν Ἀννίβαν, καὶ τὰ μὲν
 P I 429 πλείστα δι' ἀσφαλείας ἐποιεῖτο, δεδιὼς πρὸς ἀπονενοημένους
 διακινδυνεύσαι· εἰ δέ ποτε ἠραγκάσθη προσμίξαι, κρείττων ἐκ 5
 φρονήσεως εὐτολμία κεκραμένης ἐγένετο. ὁ οὖν Ἀννίβας διὰ τε
 ταῦτα, καὶ ὅτι αἱ πόλεις αἱ συμμαχοῦσαι αὐτῷ αἱ μὲν ἐγκατα-
 λελοίπεσαν αὐτὸν αἱ δὲ διανοοῦντο, καὶ δι' ἕτερ' αἷτα, κακῶσαι
 τὰ χωρία ἃ μὴ κατέχειν οἷος ἦν ἐπεχείρησε. καὶ πολλοὺς ἐλυμή-
 νατο, καὶ πλείους διὰ τοῦτο ἀφίσταντο. 10

Περὶ δὲ Σαλπῖαν πόλιν τοιόνδε τι συνέπεσε. δύο ἄνδρες
 τὰ πράγματα αὐτῶν εἶχον, διάφοροί τε ἀλλήλοις ἦσαν. καὶ
 Ἀλίνιος μὲν τὰ τῶν Καρχηδονίων ἐφρόνει, Πλαῦτιος δὲ τὰ τῶν
 B Ῥωμαίων, ὃς καὶ διεiléχθη τῷ Ἀλινίῳ περὶ προδοσίας τῆς εἰς
 Ῥωμαίους. μὲνύσαντός τε εὐθὺς ἐκείνου τῷ Ἀννίβῃ ταῦτα, ἐς 15
 δίκην ὑπήχθη ὁ Πλαῦτιος. βουλευομένου δὲ τοῦ Ἀννίβου μετὰ
 τῶν συνέδρων ὅπως αὐτὸν κολάσει, ἐτόλμησεν ἐπ' ὄψει αὐτοῦ
 τῷ Ἀλινίῳ πέλας που ὄντι περὶ προδοσίας αὐθις εἰπεῖν. ἀναβοή-
 σαντος δ' ἐκείνου "ἴδε ἴδε, καὶ νῦν μοι περὶ αὐτοῦ τούτου λαλεῖ,"
 οὐκ ἐπίστευσεν ὁ Ἀννίβας διὰ τὸ ἄτοπον, ἀλλὰ καὶ ὡς συκοφαν- 20

2 ἐχώρησαν A. 3 ἐλυμήθη A. 5 διακινδυνεύσαι AC, ἀπο-
 κινδυνεύσαι PW. 6 ἐγένετο A. 7 ἐγκαταλελοίπεσαν A.
 10 ἀφίσταντο A, ὄφίσταντο B. 11 σαλπῖαν BC, σαλπῖαν A,
 Σαλαπίαν PW: pag. 224 v. 1 et 4 libri omnes σαλπῖα et σαλπηνοί vel
 σαλπῖνοι, ut Appiani de bellis civilibus I 52. τοῖόν δέ AB,
 τοιοῦτον δέ PW. 13 Ἀλίνιος et Πλαῦτιος] Λάσιος et Βλάτιος
 apud Appianum et Livium. 15 ῥώμην A. 17 κολάση A.

Post haec res Romana non citra aerumnas in melius mutari co-
 pit. Marcellus enim cum absolutus esset, Hannibalem aggressus plera-
 que caute administravit, cum desperatis hominibus certare veritus. sed
 si quando configere necesse erat, prudentia magnanimitate temperata
 superior evadabat. Hannibal autem tum ea de causa, tum quod ab
 aliis sociis civitatibus desertus ab aliis deserendus erat, tum propter
 alia quaedam, ea loca quae tueri nequibat vastare instituit: cumque
 multos vexasset, a pluribus deserebatur.

In urbe autem Salapia tale quiddam accidit. duo viri summae
 ibi praeerant inter se dissentientes. nam Alinius Carthaginensibus,
 Plautius Romanis studebat, et cum Alinio de urbe Romanis tradenda
 collocutus erat. quod cum ille statim ad Hannibalem detulisset, in ius
 adductus est Plantius. Hannibale autem cum iis qui in consilio aderant
 de eius supplicio deliberante, ausus est in conspectu Poeni cum Alinio
 denuo de eadem re agere. illo vero exclamante "ecce ecce, nunc etiam
 de proditione mecum agit," propter rei absurditatem Hannibal non cre-

τούμενον αὐτὸν ἀπέλυσεν. ἀφεθέντος δὲ ὠμονόησαν ἄμφω, καὶ στρατιώτας παρὰ τοῦ Μαρκέλλου ἐπαγαγόμενοι τὴν τε φρουρὰν τῶν Καρχηδονίων κατέκοψαν καὶ τὴν πόλιν τοῖς Ῥωμαίοις C παρέδωσαν.

5 Καὶ οὕτω μὲν ἐν τῇ Ἰταλίᾳ ἔσχον τοῖς Καρχηδονίοις τὰ πράγματα· καὶ οὐδ' ἡ Σικελία ἦν εὐνοοῦσα αὐτοῖς, ἀλλὰ τῷ ὑπάτῳ τῷ Λαουινίῳ προσεχώρουν. ἤγειτο μὲν γὰρ τῶν ἐν τῇ Σικελίᾳ Καρχηδονίων Ἄνων, συνεστρατεύετο δὲ αὐτῷ καὶ Μου-
 10 ἔργα ἀρετῆς ἐπεδείκνυτο, ἐς Σικελίαν ἐπέμφθη. ὥς οὖν κακεῖ λαμπρῶς ἱππάρχει, φθόνον καὶ πρὸς τοῦ Ἄνωνος ὄφλε, καὶ διὰ τοῦτο τῆς ἱππαρχίας ἐπαύθη. περιαλγῆς γοῦν διὰ ταῦτα γενόμενος πρὸς τοὺς Ῥωμαίους ἀπέκλινε. καὶ πρῶτον μὲν προ-
 15 σαιτο, ὥστε πᾶσαν αὐθις τὴν Σικελίαν ὑπ' αὐτοῦς ἄνευ μεγάλου πόνου γενέσθαι.

8. Ὁ δὲ Φάβιος καὶ ὁ Φλάκκος ἄλλας τε πόλεις πολλὰς καὶ τὸν Τάραντα, τοῦ Ἄννιβου κατέχοντος αὐτόν, ἐχειρώσαντο. κειλεύσαντες γάρ τισι τὴν Βρεττίαν κατατρέχειν, ἵν' ὁ Ἄννιβας
 20 εἰς ἐπικουρίαν αὐτῆς ἀπάρῃ ἐκ Τάραντος, ἐπεὶ τοῦτο ἐγένετο, Φλάκκος μὲν ἐκεῖνον ἐπετήρει, Φάβιος δὲ ἐν τούτῳ νυκτὸς τῷ

7 τῇ om B. 10 ἐπεδείκνυτο C. οὖν om A. 17 ὁ alterum om A.

FONTES. Cap. 8. Dionis Historiae Romanae libri deperditi: excerpta Peiresciana 58 59.

didit, eumque ut calumnia petitum absolvit. absoluto eo ambo conserunt et accessit a Marcello militibus Punicoque praesidio caeso Romanis urbem tradiderunt.

Hoc Italicarum rerum statu Siculi nihilo plus faventes Carthaginensibus ad Laevinum consulem se conferebant. Carthaginensibus qui in Sicilia erant Hanno praeerat, sub eoque Mutinas militabat. qui cum pridem Hannibali familiaris ob magna virtutis opera edita invidiam suscepisset, in Siciliam fuerat ablegatus. sed ne ibi quidem magister equitum rebus praeclare gestis Hannonis invidia evitata magistratu abire coactus est. quibus iniuriis exacerbatus ad Romanos se contulit; ac primum adiumento fuit ut eis Agrigentum proderetur, deinde in aliis quoque rebus navavit operam ut totam Siciliam absque magno labore recuperarent.

8. At Fabius et Flaccus cum alias urbes tum Tarentum, tenentem Hannibale, subegerunt. nam cum Bruttios incursare quosdam insissent, eaque de causa Hannibal relicta urbe illis suppetias iret, Flaccus illum observat: Fabius interim noctu impetu terra marique facto,

P I 430 Τάραντι ταῖς τε ναυσὶν ἄμα καὶ τῷ πεζῷ προσβαλὼν, τῇ τε προσβολῇ καὶ προδοσίᾳ εἴλε τὴν πόλιν. ὁ οὖν Ἀννίβας διὰ τὴν ἀπάτην ἀχθόμενος ἀντεπιβουλευσάμην τῷ Φαβίῳ ἐσπούδασι. καὶ ἐπιστολὴν αὐτῷ ἐκ Μεταποντίου ὡς παρὰ τῶν ἐπιχωρίων ἐπὶ προδοσίᾳ τῆς πόλεως ἔπεμψεν, ἐλπίσας ἀπερισκέπτως αὐτὸν ὅτι προσιόντα ἐνεδρεύσειν. καὶ ὃς ὑπετόπησε τὸ πραιτόμενον, καὶ **W II 88** παραβαλὼν τὰ γράμματα ταῖς ἐπιστολαῖς ἕως τοῖς Ταραντινοῖς ποτὲ ἐγεγράφει, κατεφώρασεν ἐκ τῆς αὐτῶν ὁμοιότητος τὸ ἐπιβούλευμα.

Σκιπίων δὲ τὸν ἄλλον χρόνον, εἰ καὶ τιμωρῆσαι τῷ πατρὶ **10** καὶ τῷ θεῷ ἐγλίχτο καὶ τῆς τοῦ πολέμου δόξης ὠρέγεται, ἀλλ' οὐκ ἠπέλεγτο, διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἐναντίων. ἐπεὶ δ' ἦσθετο **B** αὐτοὺς χειμάζοντας πόρρω ποι, ἐκείνους μὲν εἶα, ἐς δὲ τὴν Καρχηδόνα τὴν ταύτη ὠρμησεν· οὐ μόντοι τις τὸ παρῶπαν τὴν ὁρμὴν αὐτοῦ ἔγνωκε πρὶν πρὸς αὐτῇ τῇ Καρχηδόνι γενέσθαι· **15** καὶ ἔλαβε οὖν πόνω τὴν πόλιν.

Ἀλούσης δὲ τῆς Καρχηδόνας στάσις μεγίστη μικροῦ τῶν στρατιωτῶν ἐγένετο ἄν. τοῦ γὰρ Σκιπίωνος στέφανον ὑποσχόμενον δώσειν τῷ πρώτῳ τοῦ τέλους ἐπιβάντι, δύο ἄνδρες, ὁ μὲν Ῥωμαῖος ὁ δ' ἐκ τῶν συμμαχῶν, περὶ αὐτοῦ ἠμφισβήτησαν. **20** διαφορομένων δ' ἐκείνων καὶ τὸ ἄλλο πλῆθος ἐθορυβήθη, καὶ **C** ἐπὶ πλείστον ἐταράχθησαν, ὥστε καὶ δεῖνόν τι δοῦσαι, εἰ μὴ ὁ

1 τε om A. τῇ τε προσβολῇ om C. 2 τε om A. προδοσίᾳ AC, τῇ προδοσίᾳ PW. 4 μεταπόντου A. 8 κατεφώρασε καὶ τῆς A. 11 ὠρέγεται AC, ὀρέγεται PW. 14 τὴν ταύτη] ταύτην A. 17 ἀλούσης δὲ — p. 221 v. 11 λοιποὺς ἀνηρετήσατο Dionis excerptum Peirescianum 58. 19 ἐπιδώσειν A.

partim vi partim prodicione Tarentum cepit. quem dolum aegre ferens Hannibal pari dolo Fabium ulcisci statuit, eique litteras Metapontinorum civium nomine scribit de prodenda civitate, eum temere accedentem in insidias delapsurum esse ratus. verum ille suspicatus quid rei esset, litteris iis cum illis comparatis quas aliquando Tarentinis scripserat, insidias ex earum similitudine deprehendit.

Enimvero Scipio, quamvis et patris et patri caedem ulcisci cupiens et belli gloriam expetens, non tamen properavit, ob hostium multitudinem; sed cum eos longe in hibernis abesse cognovisset, omissis eis tanta celeritate et circumspectione Novam Carthaginem contendit, ut eius adventus non prius resciretur quam adesset; urbemque non sine labore cepit.

Ea expugnata parum aberat quin maxima inter milites orta esset seditio. nam cum Scipio ei qui primus murum conscendisset coronam esset pollicitus, accidit ut duo viri, alter Romanus alter ex sociis, eam sibi laudem vindicarent: quorum ex contentione ingens reliquae multitudinis tumultus exarsit. et haud dubie gravius aliquid accidisset, ni Sci-

Σκιπίων καὶ ἄμφω ἑστεφάνωσε, καὶ συχνὰ μὲν τοῖς στρατιώταις δέδωκε συχνὰ δὲ καὶ τοῖς δημοσίοις προσέειπε, καὶ τοὺς ἐκεῖ κατεχομένους ὁμήρους προῖκα πάντας τοῖς οἰκείοις ἀπέδωκε. ὅθεν πολλοὶ μὲν δῆμοι πολλοὶ δὲ καὶ δυνάσται αὐτῷ προσεχώρησαν, καὶ τὸ τῶν Κελτιβήρων ἔθνος πρὸς τοῖς λοιποῖς. παρθένον γὰρ ἐν τοῖς αἰχμαλώτοις λαβὼν κάλλιε ἐπιφανῆ, ἐνομισθῆ μὲν ἔσεσθαι αὐτῆς ἐν ἔρωτι, μαθὼν δὲ ὅτι τινὲ τῶν ἐν τέλει Κελτιβήρων ἐγγεγύηται, μετεπέμψατο αὐτὸν καὶ τὴν νεᾶνιν αὐτῷ παραδίδωκε, προσειδὸς καὶ τὰ λύτρα ἃ οἱ προσήκοντες αὐτῇ D 10 προσεκόμισαν. καὶ τούτου καὶ ἐκείνους καὶ τοὺς λοιποὺς ἀνῆρτήσατο.

Μαθὼν δὲ τὸν Ἀσδρούβαν τὸν τοῦ Ἀννίβου ἀδελφὸν σπουδῆ ἐπιόντα καὶ ἀγνοῦντα ἔτι τὴν τῆς πόλεως ἄλωσιν καὶ μηδὲν προσδοκῶντα κατὰ τὴν πορείαν πολέμιον, προσαπήντησεν αὐτῷ, 15 καὶ ἐν τῷ στρατοπέδῳ αὐτοῦ κρατήσας ἐνηλίσαστο, καὶ πολλοὺς τῶν ἐκεῖ προσεποιήσατο. ἦν μὲν γὰρ ἐν ταῖς στρατηγίαις δεινός, ἐν δὲ ταῖς ὁμιλίαις ἐπιεικής, καὶ ἐς μὲν τοὺς ἀνθισταμένους φοβέρός, ἐς δὲ τοὺς ὑπέκοντας καὶ μάλα φιλόφρωνος. μάλιστα δ' ὅτι καὶ ἐθέλασε, προειπὼν ὡς ἐν τῇ τῶν πολεμίων στρατοπε- 20 δεύσοιτο, πάντες ἐτίμων αὐτόν· οἱ δ' Ἴβηρες καὶ βασιλέα μέγαν P I 431 ἠνόμαζον.

6 ταῖς A: Dionis exc. τοῖς. ἐπιφανεῖ A. 7 αὐτοῖς C.
 Κελτιβήρων om A: Dionis exc. Ἀλλοιῶ τινὲ τῶν ἐν τέλει Κελτιβήρων.
 8 ἐγγεγύηται B. αὐτῷ add ABC Dionis exc.
 14 προσαπήντησεν ABC, προῦπήντησεν PW. 16 ἦν μὲν γὰρ
 — 21 μέγαν ἠνόμαζον Dionis excerptum Peirescianum 59. μὲν
 om A. 18 μάλιστα] μάλα B.

pio utrumque coronasset, multaque militibus, multa rebus publicis largitus esset, et obsides qui ibi tenebantur omnes suis sine pretio restituisset. quo factum ut multae civitates, multi dynastae se ad fidem eius contulerint, et praeter caeteros Celtiberi. nam cum inter captivos virginem excellenti forma cepisset, eam adamaturus putabatur: sed cum principi cuidam apud Celtiberos desponsam esse cognovisset, accito sponso puellam ei tradidit, una cum pecunia quam eius necessarii pro ea redimenda contulerant. quo facto et illos et caeteros sibi conciliavit.

Hasdrabali fratri Hannibalis, quem propere adventare cognorat, captam esse urbem adhuc ignoranti et nihil in itinere hostile timentī occurrit: eoque superato et castris eius occupatis, multos illius loci ad suam amicitiam pellexit. nam in re bellica acer erat, in familiaribus congressibus lenis, resistentibus formidabilis, cedentibus perquam humanus. verum ob illud maxime ab omnibus honorabatur, quod veluti numine afflatus praedixisset, se in hostili agro castrametaturum esse. ab Hispanis autem rex magnus appellabatur.

Ὁ δ' Ἀσδρούβας ἀπελπίσας τὴν Ἰβηρίαν ἀπᾶραι πρὸς τὴν Ἰταλίαν ἐβούλετο. καὶ ἐν τῷ χειμῶνι συσκευασάμενος ὁ μὲν ὤρητο, οἱ δὲ συστράτηγοι αὐτοῦ κατὰ χώραν μείναντες ἀσχολίαν τῷ Σκιπίωνι παρείχον, ὥστε μὴ τὸν Ἀσδρούβαν ἐπιδιώξει, μήτε τοῖς ἐν τῇ Ἰταλίᾳ Ῥωμαίοις ἐπικουφίσαι τὸν πόλεμον γενο- 5 μένω ἐκεῖ, ἢ πρὸς τὴν Καρχηδόνα πλεῦσαι. ὁ δὲ Σκιπίων τὸν μὲν Ἀσδρούβαν οὐκ ἐπιδίωξε, πέμψας δὲ δρομοκῆρυκας τὴν πρόσοδον αὐτοῦ τοῖς ἐν τῇ Ῥώμῃ δι' αὐτῶν προεκήρυξεν, αὐτὸς δὲ τῶν ἐν χερσίν εἶχετο. καὶ ὄρων τοὺς ἐναντίους πολλαγῆ τῆς B χώρας ὄντας, ἔδεδει μὴ τισιν αὐτῶν προσμίζας εἰς ἕν ἄπαντας 10 συναγάγῃ ἀλλήλοις ἐπικουρήσοντας. αὐτὸς μὲν οὖν ἐστράτευσεν ἐπ' Ἀσδρούβαν τὸν Γίσγωνος, Σιλανὸν δὲ ἐς Κέλτιβηρίαν ἐπὶ Μαγῶνα, καὶ Λούκιον Σκιπίωνα τὸν ἀδελφὸν ἐς Βασσιτανίαν ἐπεμψεν. ὃς ἐκείνην τε πολέμῳ κατέσχε, καὶ τὸν Μαγῶνα ἐνίκησε, καὶ φεύγοντι αὐτῷ πρὸς τὸν Ἀσδρούβαν ἐπακολουθήσας ἦλθε 15 πρὸς τὸν Σκιπίωνα, μήπω μηδὲν διαπεπραγμένον.

Ἐλθόντων οὖν τοῦ τε Μαγῶνος πρὸς τὸν Ἀσδρούβαν καὶ τοῦ Λουκίου πρὸς τὸν ἀδελφὸν τὸν Σκιπίωνα, τὰ μὲν πρῶτα τῷ ἰππικῷ καταθέοντες εἰς τὰ πεδία διεμάχοντο, εἶτα καὶ ὅλῳ τῷ W II 89 C στρατεύματι ἀντιπαρετάσσοντο, οὐ μὴν καὶ ἐμάχοντο. καὶ ἐπὶ 20 πλείους ἡμέρας τοῦτο ἐγένετο· συμβολῆς δὲ ποτε γενομένης οἱ τε σύμμαχοι τῶν Καρχηδονίων καὶ αὐτοὶ ἐκεῖνοι ἠττήθησαν, καὶ τὸ

3 στρατηγοὶ A. 5 γενομένη AB, γινομένη C, γινομένοις PW.

8 ἐκήρυξεν A. 10 τις C. 18 τὰ μὲν πρῶτα om A. 19 ἐς B. 20 ἀντεπαρετάσσοντο AB. 21 γενομένης AB, γινομένης PW.

Hasdrubale desperata Hispania in Italiam abituro, et hieme collectis vasis discedente, eius collegae loco non mutato negotium Scipioni facescebant, ut neque Hasdrubalem persequeretur neque in Italiam profectus Romanos belli parte levaret neque Carthaginem traiceret. Scipio Hasdrubalem abentem non est persecutus, sed per cursores eius adventu Romam nuntiato, ea quae tempus postulabat administravit. et quia videbat hostes in provincia variis locis dispersos esse, veritus ne ab aliquo omnes eorum copiae in unum conducerentur, ipse contra Hasdrubalem Gisgonis filium est profectus, Silanum in Celtiberiam contra Magonem, L. Scipionem fratrem in Bastitaniam misit, qui et illam bello cepit, et Magonem vicit, eumque ad Hasdrubalem fugientem persecutus ad Scipionem rediit, qui nondum quicquam gesserat.

Cum Mago ad Hasdrubalem, Lucius ad fratrem Scipionem venisset, primum equitum in campos decurrentes dimicabant, deinde totos exercitus instruxerunt: nec tamen ad manus ventum est. idque per dies complures factum. sed aliquando pugna commissa, Carthaginensibus

ἔρομα αὐτῶν παρὰ τῶν Ῥωμαίων ἔάλω, καὶ τοῖς ἐν αὐτῷ ἐπιτη-
 δείοις οἱ Ῥωμαῖοι ἐχρήσαντο· ὃ πρὸ τριῶν ἡμερῶν ὁ Σκιπίων,
 ὡς λόγος ἐστίν, ἀπεφοίβασεν. ἐπιλιπόντων γὰρ αὐτοῖς τῶν πρὸς
 τροφήν, προεῖπεν (ὄθεν δ' ἠγνόηται) ὡς “κατὰ τήνδε τὴν ἡμέραν
 5 τοῖς τῶν πολεμίων χρῆσόμεθα.” μετὰ ταῦτα δὲ τοῖς περιλειφθεῖσι
 τῶν ἐναντίων τὸν Σιλανὸν καταλιπὼν αὐτὸς πρὸς τὰς ἄλλας ἀπῆγε
 πόλεις, καὶ πολλὰς προσηγάγετο. καταστήσας δὲ τὰ ἔαλω-
 κότα αὐτὸς μὲν ἐκεῖ διεχέλιμασε, τὸν δὲ Λούκιον τὸν δρᾶιμονα D
 ἐπὶ Ῥώμην ἀπέστειλε καταγγελοῦντά τε τὰ γενόμενα καὶ τοὺς
 10 ἀλχημαλίτους κομίσοντα καὶ ὅπως οἱ ἐν τῇ Ῥώμῃ φρονοῦσι περὶ
 αὐτοῦ πολυπραγμονήσοντα.

9. Οἱ δ' ἐν τῇ Ἰταλίᾳ καὶ ἐκ νόσου ἐπόνθησαν, καὶ μάχαις
 ἐταλαιπώρησαν, Τυρσηῶν νεωτερισάντων τινῶν. μείζον δὲ τῶν
 ἄλλων αὐτοὺς ἐλύπησεν διὰ τὸν Μάρκελλον ἀπέβαλον. ἐπιστρα-
 15 τεύσαντες γὰρ κατὰ τοῦ Ἀννίβου τυγχάνοντος ἐν Λοκροῖς καὶ
 ἄμφω οἱ ἔπατοι ἐξ ἐνέδρας περιστοιχισθέντες ὁ μὲν Μάρκελλος
 αὐτίκα ἀπώλετο, Κρισπῖνος δὲ τραπείδεις ἀπέθανεν οὐ μετὰ πολὺ.
 εὐρηκῶς δὲ τὸ τοῦ Μαρκέλλου σῶμα ὁ Ἀννίβας, καὶ τὸν δακτύ- P I 432
 λιον αὐτοῦ εἰληφὼς ᾧ ἐκεῖνος τὰς γραφὰς ἐπισφράγιζε, γράμ-
 20 ματα ἐς τὰς πόλεις ὡς παρ' ἐκείνου στελλόμενα ἔπεμπε, καὶ ὅσα
 ἐβούλετο διεπράττετο· μέχρις οὗ τοῦτο γινούσ ὁ Κρισπῖνος ἀντι-
 πιρῆγγειλεν αὐτοῖς φυλάσσεισθαι· ὄθεν ἀντιπεριέστη τῷ Ἀννίβᾳ

3 ἀπεφοίβασεν ABC, ἐπεφοίβασεν PW. 4 τήνδε ABC, τὴν
 τε PW. 9 γινόμενα A. 10 κομίσοντα ABCW, κομίζοντα P.
 12 δὲ C. 16 περιστοιχισθέντες ἐξ ἐνέδρας A. 22 ἀντι-
 πιρῆσση A.

Fontes. Cap. 9. *Dionis Historiae Romanae libri deperdit.*

eorumque sociis victis captaque munitione, Romani comiteatu ibi in-
 vento usi sunt: id quod Scipio triduo ante vaticinatus esse fertur. nam
 cum rebus necessariis destituerentur, praedixit (qua vero arte, ignora-
 tur) se in eum diem hostium cibariis usuros esse. post haec Silano
 contra hostium reliquias relicto alias urbes multas sibi adiunxit, ordina-
 tisque rebus in Hispania hibernavit: L. fratrem Romam misit, ut et res
 gestas nuntiaret et captivos eo adduceret, eademque opera exploraret
 quae de se Romanorum esset opinio.

9. Verum Italiam morbus vexabat et pugnae affligerant ob mo-
 tus Tyrrhenorum quorundam, sed maiorem luctum attulerat Marcelli
 interitus. nam cum ambo consules contra Hannibalem Locris agentem
 exercitum ducerent, per insidias circumventi sunt: et Marcellus statim
 occubuit, Crispinus non multo post ex vulnere decessit. Hannibal vero
 Marcelli cadavere invento et eius sigillo accepto, litteris eius nomine ad
 urbes scriptis quicquid volebat obtinuit: donec Crispinus eo cognito illos
 monuit ut sibi caverent. unde res Hannibali vertit in contrarium. nam

τὸ πρῶγμα. ἐπεὶ γὰρ τοῖς ἐν τῇ Σαλπία δι' αὐτομόλου δῆθεν ἦν ἐπιστεῖλας, ὡς ὁ Μάρκελλος νυκτὸς προσῆι τοῖς τελεσει, τῇ τε τῶν Λατίνων κεκρημένος φωνῇ σὺν ἄλλοις ἐπισταμένοις αὐτήν, ἵνα Ῥωμαῖοι δόξωσιν εἶναι. μαθόντες δὲ οἱ Σαλπῆνοι τὴν ἐπιτέγησιν αὐτοῦ ἀντετεγήσαντο πιστεύειν ὄντως προσεῖναι τὸν **B** Μάρκελλον, καὶ ἀνασπάσαντες τὸν καταρράκτην εἰσῆγαγον ὅσους αὐτοῖς ἔδοξεν ἱκανοὺς εἶναι κατεργασθῆναι παρ' αὐτῶν, καὶ πάντας ἀπέκτειναν. ὁ δὲ Ἀννίβας ἀπῆρεν αὐτίκα, μαθὼν τοὺς Λοκροὺς πολιορκουμένους παρὰ Ῥωμαίων ἐκ Σικελίας ἐπιπλευσάντων. 10

Καὶ Πούπλιος δὲ Σουλπίκιος μετὰ Αἰτωλῶν καὶ συμμάχων ἑτέρων πολλὰ τῆς Ἀχαΐας ἐπόρθησε. τοῦ δὲ Φιλίππου τοῦ Μακεδόνοιο τοῖς Ἀχαιοῖς συμμαχήσαντος παντελῶς ἂν τῆς Ἑλλάδος ἐξηλάθησαν οἱ Ῥωμαῖοι, εἰ μὴ τοῦ κράτους τοῦ Φιλίππου περιφρονητός οἱ Αἰτωλοὶ τοῦτο ἔσχον, καὶ φήμης εἰς τοὺς Μακεδόνας **15** **C** γενομένης ὡς τέθηκε, στάσις τε γέγονεν ἐκεῖ, καὶ ἐφοβήθη μὴ τῆς βασιλείας στερηθῆ, καὶ πρὸς Μακεδονίαν ἠέλθη. ἐντεῦθεν οἱ Ῥωμαῖοι τῇ Ἑλλάδι προσέμειναν καὶ τινῶν ἐκράτησαν πόλεων.

Τῷ δ' ἐπιόντι ἔτι ὡς ὁ Ἀσδρούβας ἠγγέλλετο προσιῶν, οἱ **20** ἐν τῇ Ῥώμῃ τὰς δυνάμεις τε ἤθροισον καὶ τοὺς συμμάχους σφῶν μετεπέμποντο, ὑπάτους Κλαύδιον τε Νέρωνα καὶ Λιούιον τὸν Μάρκον ἐλόμενοι. καὶ Νέρωνα μὲν ἐπὶ τὸν Ἀννίβαν, Λιούιον

1 ἐν om C. 4 σαλπῆνοι B. 7 ἱκανοὺς ἔδοξεν A. 9 παρὰ] ὑπὸ A. κλεισάντων C. 11 πόπλιος ABC. 20 ὁ om B.

cum Salapianis per transfugam scripsisset, noctu ad moenia accessit velut Marcellus, et Romana lingua una cum aliis eam scientibus utens, ut pro Romanis haberentur. Salapiani vero eius artificio cognito hac arte vicissim usi sunt, ut se Marcellum adesse credere simularent, clathrisque attractis tot in urbem admiserunt quot vincendis se pares esse rebantur, eosque omnes occiderunt. Hannibal vero cum Locros a Romanis ex Sicilia profectis obsideri audisset, statim recessit.

P. Sulpicius autem cum Aetolis et aliis sociis magnam Achaiae partem vastavit. sed cum Philippus Achaiae opem tulisset, Romani tota Graecia pulsati essent, nisi Aetolis galea Philippi potitis de eius interitu rumor apud Macedones sparsus esset ortuque ibi seditio. veritus enim ne regno privaretur in Macedoniam properavit. ita factum ut Romani in Graecia perseverantes urbibus aliquot potirentur.

Sequenti anno cum Hasdrubalis adventus nuntiaretur, Romani legiones convocabant et socios suos arcessebant, Claudio Nerone et Marco Livio consulibus creatis. ac Neronem contra Hannibalem, Livium

δὲ ἐπὶ τὸν Ἀσδρούβαν ἐπεμψαν. ὅς αὐτῷ πρὸς τῇ Σένη τῇ πόλει ἀπήντησεν· οὐ μέντοι καὶ εἰς χεῖρας εὐθὺς ἦλθον. ἐπὶ πολλὰς δὲ ἡμέρας κατὰ χώραν ἔμεινεν· ἀλλ' οὐδὲ ὁ Ἀσδρούβας τὴν μάχην κατήπειξεν, ἥσυχάζει δὲ τὸν ἀδελφὸν ἀναμεινών. ὁ Νέρων δὲ καὶ ὁ Ἀννίβας εἰς Λευκανίαν ἐστρατοπεδεύοντο, καὶ οὐδέτερος πρὸς παράταξιν ὤρμησεν, ἄλλως δὲ ἐς χεῖρας ἀλλήλοις ἤσαν. καὶ ὁ Ἀννίβας πυκνὰ μετανίστατο, καὶ ὁ Νέρων ἀκριβῶς αὐτὸν παρετήρει. κρείττων οὖν αἰεὶ αὐτοῦ γινόμενος, καὶ τὰ γράμματα τὰ παρὰ τοῦ Ἀσδρούβου αὐτῷ πεμφθέντα ἰλών, τοῦ μὲν Ἀννίβου κατεφρόνησε, δέσας δὲ μὴ τὸν Λιούϊον ὁ Ἀσδρούβας τῷ πλήθει καταβιάσεται, μύγα πρᾶγμα ἐτόλμησε. καὶ κατέλιπε μὲν μοῖραν ἔκει ἀποχωρῶσαν εἰργειν τὸν Ἀννίβου εἴ πη κινήσει, ἐντειλόμενος πάντα ποιεῖν ἵνα καὶ αὐτὸς νομιζοιο ἐνδημεῖν, τὸ δὲ καθαρῶτατον τοῦ στρατοῦ ἀπολέξας ὤρμησεν ὡς πλησιοχώρῳ πόλει τινὶ προσμύξων, οὐδ' ἤδει τις τὴν διάνοιαν αὐτοῦ. καὶ ἠπίχθη ἐπὶ τὸν Ἀσδρούβαν, καὶ ἀγρίκετο νυκτὸς πρὸς τὸν συνάρχοντα, καὶ ἐν τῇ ταφρῆι τῇ αὐτοῦ συνεσκήνησε. καὶ παρεσκευάζοντο ἄμφω ἵν' αἰφνίδιον αὐτῷ συνεπιθῶνται. οὐκ ἔλαθον δέ, ἀλλ' ἔτεκμήρατο τὸ γεγενημένον ὁ Ἀσδρούβας ἀπὸ τῶν παραγγελοῦν διττῶν γινομένων· ἴδία γὰρ ἕκαστος τῶν ὑπάτων παρηγγελλέ τι τοῖς ἑαυτοῦ. ὑποπτεύσας οὖν ἤτησθαι τὸν Ἀννίβαν καὶ ἀπολέσθαι (περιόντος γὰρ ἐκείνου οὐκ ἂν ἐπ' αὐτὸν

I σεναί τῇ C, σεναίτη A, σαινέτη B. 6 ἦσαν A. 9 ἀσδρούβα ABC. ἀννίβα B. 14 πόλει τινὶ πλησιοχώρῳ AB. 16 ἐπὶ] πρὸς A. 17 αὐτοῦ] αὐτῇ C. κατεσκευάσεν A. 21 παρηγγελλέ A. 22 περιόντος A.

contra Hasdrubalem miserunt. qui ei circa Senam urbem occurrit; non tamen statim ad manus venit, sed per dies complures in castris se continuit. neque Hasdrubal pugnam ursit, quietus fratrem exspectans. Nero autem et Hannibal in Lucania castra habentes, non iusta acie sed tumultuariis duntaxat pugnis sunt congressi. Hannibalem autem locum subinde mutantem accurate observavit Nero, semper eo superior: et litteris fratris eius Hasdrubalis interceptis, Hannibalem contempto, veritus ne Hasdrubal multitudine hominum Livio vim faceret, magnum facinus ausus est. relicta enim ibi tanta militum parte quanta ad reprimendum Hannibalem satis esset si quid movisset, mandavit ut omnia ita agerent ut ipse praesens esse putaretur, assumptaque lectissima parte exercitus, quasi finitimum oppidum oppugnaturus, nemine consilii conscio, adversus Hasdrubalem properans noctu ad collegam venit, in eiusque vallo pernoctavit. amboque se parantes ut hostem ex improviso aggredierentur, Hasdrubalem non latuerunt, cum enim uterque consul milites suos seorsim cohortaretur, animadvertit quid rei esset; et Hannibalem victum

Zonaras Annales II.

15

ὄρησαι τὸν Νέρωνα ἐλογίζετο) ἔγνω πρὸς τοὺς Γαλάτας ἀπαναχωρῆσαι καὶ ἐκεῖ τὰ περὶ τὸν ἀδελφὸν ἀκριβώσασθαι καὶ οὕτω κατὰ σχολὴν πολεμῆσαι.

- B** Καὶ ὁ μὲν παρυγγείλας τῷ στρατεύματι ἀναστῆναι νυκτὸς ἀπήρην, οἱ δ' ὕπαιτο ἐκ τοῦ θορύβου ἐπώπτευσαν τὸ γινόμενον, 5 οὐ μόντοι εὐθὺς ἐκινήθησαν διὰ τὸ σκότος. ἅμα δ' ἦοι τοὺς τε ἰππέας προέπεμψαν ἐπιδιῶξαι αὐτούς, καὶ αὐτοὶ εἶποντο. καὶ τοῦ Ἀσδρούβου τοῖς ἰππεῦσιν ἀντιτιξαμένοι ὡς μόνοις οὖσιν, οἱ ὕπαιτο ἐπελθόντες τροπὴν αὐτοῦ ἐποιήσαντο, καὶ φεύγουσιν ἐπυκολουθήσαντες πολλοὺς ἐφόνευσαν. καὶ οὐδ' οἱ ἔλεφαντες αὐτοῖς 10 ἐβοήθησαν· ὅτι γάρ τινες αὐτῶν τραυματισθέντες κακὰ πλείω τοὺς ἐπιεταγμένους σφίσιν ἔδρων ἢ οἱ πολέμιοι, παρήγγειλεν ὁ
- C** Ἀσδρούβας τοῖς ἐπ' αὐτῶν καθημένοις τοὺς τιρωσκομένους τῶν θηρίων παραυτικά σφάζειν· ῥῆστα δὲ σιδηρῶ τινὶ ὑπὸ τὸ οὖς 15 νυττόμενοι ἐκτινύοντο. καὶ ἐκεῖνοι μὲν ὑπὸ τῶν Καρχηδονίων, 15 οἱ ἄνδρες δὲ ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ἐφθείροντο. ἔπεισον δὲ τοσοῦτοι, ὥστε τοὺς Ῥωμαίους διακορεῖς τοῦ φόβου γενομένους μὴ θελῆσαι τοὺς ἄλλους ἐπιδιῶξαι. φθείραντές τε ἄλλους πολλοὺς καὶ τὸν Ἀσδρούβαν, καὶ λάφυρα πλείστα λαβόντες, καὶ Ῥωμαίους αἰχμαλώτους ἐς τετρακισχιλοὺς ἐν τῷ στρατοπέδῳ εὐρόντες, ἱκανῶς 20 τὴν Καννησίδα συμφορὰν ἀνειληφέναι ἐνόμισαν.

Πραχθέντων δὲ τούτων ὁ μὲν Αἰούσιος κατὰ χώραν ἔμεινεν, ὁ δὲ Νέρων ἐκταῖος εἰς τὴν Ἀπουλλίαν ἐπανελήλυθε, λαθῶν μέχρι

7 διέπεμψαν C. 9 ἀπέφ A. 11 ἀπὸ τῶν τινες A. 14 σι-
θήρηφ A. 23 τὴν om A.

caesumque esse suspicatus (illo enim superstite Neronem contra se nunquam iturum fuisse) ad Gallos abire statuit, et illic statim fratris explorato bellum per otium administrare.

Itaque militibus itinere denuntiatio, noctu discessit. id consules ex tumultu suspicati, non tamen propter tenebras se statim commoverunt, sed sub auroram equitibus ad eum persequendum praemissis, ipsi subsecuti Hasdrubalem equites aggressum (solos enim eos esse putabat) superventu suo in fugam verterunt, et fugientes persecuti multos occiderunt, ab elephantis nihil adiutos. horum enim aliqui vulnerati cum plus mali eis darent quam hostes, Hasdrubal sessorum eorum monuit ut vulneratos statim occiderent: id quod facile fiebat, cum ferreo aculeo sub aure pungebantur. sic belluae a Carthaginensibus, viri a Romanis occidebantur. tantaque multitudo cecidit ut Romani caedibus satiati caeteros nollent persequi. atque adeo non modo aliis plurimis sed etiam Hasdrubale interfecto, spoliis plurimis captis, et captivis Romanis ultra quattuor milia in castris repertis, cladem Cannensem abunde pensatam esse credebant.

His gestis Livius suo loco mansit: Nero sexto die in Apuliam

τότε ὡς ἀπεδήμησε. καὶ τῶν ἀλόγτων τινὰς ἐς τὸ Ἄννιβου στρα- D
τόπεδον ἐπέμψε τὰ πεπραγμένα δηλώσοντας, καὶ τὴν κεφαλὴν
τοῦ Ἀσδρούβου πλησίον που ἀνεσταύρωσε. μαθὼν οὖν ἐκείνος
τόν τε ἀδελφὸν ἠττημένον καὶ τεθνηκότα, καὶ τὸν Νέρωνα νε-
5 κηκότα καὶ ἐπανάκοντα, πολλὰ μὲν ὠλοφύρατο, πολλάκις δὲ καὶ
τὴν τύχην καὶ τὰς Κάννας ἀνεκάλεσε. καὶ ἐς τὴν Βρεττίων
ἀνεχώρησε, κακεῖ διῆγεν ἡσυχάζων.

10. Ὁ δὲ Σκιπίων μέχρις ἂν πάντα τὰ ἐν τῇ Ἰβηρίᾳ
καταστήσῃ ἄρχειν τῶν ἐκεῖ προσετάχθη. καὶ πρῶτον μὲν ἐς τὴν
10 Λιβύην δύο πεντήρεσιν ἐπλευσε, καὶ ὁ τοῦ Γίσγωνος Ἀσδρούβας
ἐκεῖ κατὰ τύχην αὐτῷ συγκυτῆρε. δεξιουμένου οὖν καὶ ἄμφω P I 434
τοῦ Σύφακος (ἐνσπονδος γὰρ τοῖς Καρχηδονίοις ἐγένετο, μέρους
τῆς Λιβύης βασιλεύων) καὶ καταλλύσσοτος σφῶς, ὁ Σκιπίων
οὐκ ἰδίαν ἔχθραν ἔχειν εἶπεν, οὔτε μὴν ὑπὲρ τῶν κοινῶν δύνασθαι
15 καθ' ἑαυτὸν καταλύσασθαι.

Ἐπανῆλθεν οὖν αὐθις· καὶ Ἰλιτεργίταις ἐπολέμησεν, ὅτι
τοὺς πρὸς αὐτοὺς καταφυγόντας Ῥωμαίους μετὰ τὸν τῶν Σκιπιώ-
νων θάνατον τοῖς Καρχηδονίοις ἐξέδωκαν. καὶ οὐ πρότερον τῆς
πόλεως αὐτῶν ἐκράτησε πρὶν αὐτὸς τοῦ τείχους ἐπιβῆναι ἐτόλμησε
20 καὶ ἐτρώθη. αἰδεσθέντες γὰρ οἱ στρατιῶται καὶ δέισαντες περὶ
ἐκείνῳ, τότε προσέβαλον προθυμότερον. καὶ κρατήσαντες τοὺς B

4 τεθνηκότα καὶ ἠττημένον A. 6 τέχνην A. βρεττανίαν ABC.
16 Ἰλιτεργίταις] *Iliturgitani*. 17 αὐτοὺς AB, αὐτὸν PW.
τόν om A. σκιπιῶνων AC, Σκιπιῶνων PW. 21 προθυ-
μότερα A.

Fontes. Cap. 10. *Dionis Historiae Romanae libri deperditi:
excerpta Valesiana 17 18, quorum alterum ex libro Dionis 16.*

reversus, abitu suo ad id usque tempus caelato, captivos aliquot in ca-
stra Hannibalis misit qui ei quid actum esset narrarent; et caput Hasdrubalis
in propinquo cruci affixit. Hannibal clade et caede fratris cognita,
Neronisque victoris reditu, in magno luctu et maerore fuit: saepe
de fortuna questus est, saepe Cannas inelamavit. atque in Bruttios re-
gressus ibi quievit.

10. At Scipio Hispaniae praeesse iussus donec ibi omnia com-
posuisset, primum in Africam duabus quinqueremibus navigavit; eodem-
que forte fortuna etiam Hasdrubal Gisgonis filius appulit. quos cum
Syphax ambos humaniter accepisset (erat enim Carthaginensibus foe-
dere iunctus, et Africae parti imperabat) et reconciliare inter se stude-
ret, Scipio respondit, sibi nullas cum Hasdrubale privatas esse inimici-
tias, neque rei publicae nomine faciendae pacis auctoritatem habere.

Reversus in Hispaniam cum Ilitergitanis bellum gessit, quod Romanos
post Scipionum caedem ad se profugos Carthaginensibus dedis-
sent. neque prius urbem cepit quam ipse moenia conscendere ausus
vulneratusque est: milites enim verecundantes et illi metuentes promptius

W II 91 μὲν ἀνθρώπους πάντας ἀπέκτειναν, τὴν δὲ πόλιν κατέπρησαν ἄπασαν. καὶ τῷ φόβῳ τούτῳ πολλοὶ μὲν ἐκόντες αὐτῷ προσεχώρησαν, πολλοὶ δὲ καὶ βίῃ κεχείρωντο· τινὲς δὲ πολιορκούμενοι τὰς τε πόλεις ἑαυτῶν ἔκαιον καὶ τοὺς οἰκείους ἐφόνεον, ἐπὶ δὲ τούτοις καὶ ἑαυτούς. 5

Τὰ πλείω δὲ καταστρεψάμενος ὁ Σκιπίων εἰς Καρχηδῶνα ἀνέζευξεν· ἔνθα τῷ τε πατρὶ καὶ τῷ θείῳ ἐπιταφίους ἀγῶνας ὀπλομαχίας ἔθετο. ὅτε πολλοὶ μὲν καὶ ἕτεροι ἠγωνίσαντο, καὶ ἀδελφοὶ δὲ δύο περὶ βουσιλείας διαφερόμενοι, καίτοι τοῦ Σκιπίωνος, συναλλάξαι αὐτοὺς σπουδάσαντος· καὶ ὁ πρεσβύτερος τὸν 10 νεώτερον καίτοι ἰσχυρότερον ὄντα ἀπέκτεινεν.

Ἡρωώστησε δὲ μετέπειτα ὁ Σκιπίων, κὰν τούτῳ ἐνωτέρισαν οἱ Ἴβηρες. στρατεύμα γὰρ τοῦ Σκιπίωνος περὶ Σογκρῶνα χειμάζον ἐκινήθη, καὶ πρώην οὐκ εὐπειθὲς ὄν, οὐ μὴν φανεράν ἀποστασίαν ἐπιδειξάμενον· τότε δ' αἰσθόμενον τὸν Σκιπίωνα 15 κἀμνοντα, ἐπεὶ καὶ ἡ μισθοφορὰ αὐτοῖς ἐβραδύνθη, ἀναφανδὸν ἀπέστησαν, καὶ τοὺς χιλιάρχους σφῶν ἀπελάσαντες ὑπάτους ἑαυτοῖς χειροτονήκασιν· ἦσαν δὲ ὡς ὀκτακισχίλιοι. γνόντες οὖν ταῦτα οἱ Ἴβηρες ἀφίσταντο προχειρότερον, καὶ τὴν συμμαχίδα D τῶν Ῥωμαίων ἐκάκουν. καὶ ὁ Μαγῶν ἐκλιπεῖν ἤδη τὰ Γάδειρα 20 βουληθεὶς οὗτ' ἐξέλιπε καὶ εἰς τὴν Ἰπείρον διαβαλῶν πολλὰ ἔκακούργει.

1 κατέπρησεν C. 6 καρχηδωνίαν A. 13 οἱ add A. σογγρῶνα B: Sucronem Livius. 17 ἑαυτούς C. 19 ἀφίστανται B.

subierunt. et potiti victoria, hominibus omnibus occisis, totam urbem incenderunt. qua re territi multi ultro deditionem fecerunt, multi vi subacti sunt, multi, cum obsiderentur, urbes cremarunt, semetipsos et suos iugularunt.

Maxima parte Hispaniae subacta Scipio Carthaginem rediit: ubi in honorem patris et patrum funebres ludos in armis edidit. in quibus praeter alios duo fratres de regno inter sese contententes, pacificatione frustra a Scipione tentata, decertarunt; et maior natu minorem, licet validiorem, interfecit.

Postea Scipione aegrotante Hispani res novas moliti sunt. nam exercitus Scipionis, qui circa Soncronem hibernabat, se commovit: et cum prius etiam parum dicto audiens esset, nec tamen defectionem plane prae se ferret, tum cognito morbo Scipionis, dilata etiam stipendiorum solutione, aperte defecit, pulsisque tribunis sibi consules elegit. fuerunt autem circiter octo milia. qua de causa Hispani etiam ad deserendam fidem facti promptiores, socias civitates afflixerunt. et Mago Gades iamiam relicturus, neque reliquit, et mediterraneis multum detrimenti attulit.

Μαθὼν δὲ ταῦθ' ὁ Σκιπίων, πέμψας πρὸς τὸ ἀποστειτῆσαν στρατόπεδον ἐπέστειλεν αὐτοῖς συγγνωμονῶν δῆθεν ὅτι διὰ ἔνδειαν τῶν ἀναγκαιῶν ἐνεωτέρισαν, καὶ μηδὲν ὑποπιεῦσαι διὰ τοῦτο ἄξιων, ἐπαινῶν δὲ καὶ τοὺς τὴν ἀρχὴν αὐτῶν ἀναδεξαμένους ἵνα μηδὲν δεινὸν ἢ πάθωσιν ἢ δράσωσι διὰ ἀναρχίαν. τοιαῦτα τοῦ Σκιπίωνος γράψαντος οἱ στρατιῶται μαθόντες ὅτι περιέη καὶ οὐδ' ὀργίζοιτο σφίσι, οὐδὲν ἔτι διεκίνησαν. ὡς δ' ἀνερωώσθη, τραχὺ μὲν οὐδὲ τότε αὐτοῖς ἐπηπέλησε, πέμψας δὲ P I 435 τὴν τε τροφὴν ἀποδώσειν ὑπέσχετο, καὶ πάντας πρὸς αὐτὸν ἀφικέσθαι ἐκάλεσεν ὡς ἂν βούλωνται, ἢ ἀθροοὶ ἢ ἐν μέρει κατὰ διαδοχάς. οἱ δὲ γε στρατιῶται κατ' ὀλίγους ἀπελθεῖν οὐκ ἐθάρσθησαν, ὁμοῦ δ' ἀπῆλθον. καὶ ὁ Σκιπίων ἔξω τοῦ τείχους αὐτοὺς ἀλλίσουσαι (πρὸς ἐσπέραν γὰρ ἦν) διετάξατο, καὶ παρέσχεν αὐτοῖς ἀφθόνης τὰ ἐπιτήδεια. καὶ οἱ μὲν ἰστροποπεδεύοντο, 15 αὐτὸς δὲ τοὺς θρασυτέρους αὐτῶν εἰς τὴν πόλιν εἰσελθεῖν κατεσκεύασε, καὶ τῆς νυκτὸς αὐτοὺς κατυσχῶν ἔδησε. ἅμα δ' ἡμέρα, ὡς ἔξω ποι στρατεύσων, πάντα τὸν αὐτῷ στρατὸν προεξέπεμψεν. εἴτα τοὺς ἄρτι ἐλθόντας εἴσω τοῦ τείχους ἄνευ τῶν ὅπλων ἐκάλεσεν, ἵν' αὐτῷ συστρατεύσωνται, λαβόντες τὸ σιτηρέσιον. καὶ 20 οὕτως εἰσελθόντων αὐτῶν ἑσήμενε τοῖς ἐκκεχωρηκόσιν ὥσπερ εἶχον ἐπανελθεῖν. καὶ περισχῶν αὐτοὺς πολλὰ καὶ ὠνείδισε καὶ ἠπειλήσασκε, καὶ τέλος "πάντες μὲν" ἔφη "θανεῖν ἕστε ἄξιοι, οὐ

2 ὅτι] ἔτι A. 4 ἀναδεξαμένους αὐτῶν A. 7 περιέη A.
 8 τραχὺ A. 10 βούληται A. 15 αὐτὸς] αὐτοὺς C. θρασυτάτους A.
 17 ποι B, που PW. 22 πάντες μὲν — p. 230 v. 2 ἄλλους
 ἀφήμι ex Dionis libro 16: Bachmanni Anecd. gr. I p. 206; Suidas et Etymol. Magn. in ἐδικαιώθησαν (exc. Vales. 17).

Quo Scipio intellecto, exercitui per litteras veniam promisit, quod rerum necessariorum penuria coacti rebus novis studuissent, petens ne quid ex eo mali suspicarentur, collaudatis iis qui magistratum eorum gessissent, ne sine imperio gravius aliquid vel designarent vel perpetrentur. post has Scipionis litteras, eius incolumitate et placabilitate cognita, nihil amplius commoverunt. ubi vero quidem asperius eis est comminatus, frumentoque promisso omnes ad se venire iussit, sive singulos per vices sive universos simul, utrum ipsi mallent. milites vero singulatim se ei credere non ausi, omnes una venerunt. quos Scipio (serum enim erat) extra moenia manere iussit, commeatu abunde suppeditato, curavitque ut eorum audacissimi in urbem venirent, eosque noctu comprehensos vinxit. ubi diluxit, omnem exercitum tanquam expeditione instituta praemisit: deinde milites, qui recens venerant, inermes in urbem ad se vocavit, ut acceptis stipendiis una militarent. quibus ita ingressis, iis qui exierant significavit ut e vestigio redirent. ita seditios circumventis multa exprobravit, multa minatus est: denique dixit, eos omnes exitium esse meritos, sed se de paucis

μίντοι πάντας θανατώσω αὐτός, ἀλλ' ὀλίγους οὖς καὶ ἤδη συν-
 εἴληφα δικαίωσω, τοὺς δὲ ἄλλους ἀφίημι." ταῦτα εἰπὼν εἰς
 τὸ μέσον τοὺς δεδεμένους παρήγαγε, καὶ σταυροῖς προσδήσας
 καὶ αἰκισάμενος ἀπέκτεινεν. ὡς δὲ τινες τῶν παρεστηκότων
 ἀγανακτήσαντες ἐθορύβησαν, συγχροὺς καὶ κείνων ἐκόλασε. καὶ 5
 C μετὰ τοῦτο τὴν μισθοφορὰν τοῖς ἄλλοις δοὺς ἐπὶ τὸν Ἰνδύβιλον
 καὶ ἐπὶ τὸν Μανδόνιον ἐστράτευσε. καὶ μὴ τολμῶντων κείνων
 συμμῖξει αὐτῷ, αὐτὸς ἐπέτετο καὶ ἐνίκησεν.

Ἵομολογησάντων δ' κείνων, καὶ τῆς ἄλλης Ἰβηρίας τὰ
 πλείω αὖθις ἰδουλάθη, καὶ ὁ Μαγῶν τὰ Γάδειρα ἐξέλιπε, καὶ 10
 ὁ Μασινίσσας τοῖς Ῥωμαίοις προσεχώρησεν. οἱ Καρχηδόνιοι γάρ,
 τελευτήσαντος Ἀσδροῦβου τοῦ Ἀννίβου ὁμαλμονος, ἐψηφίσαντο
 τῆς μὲν Ἰβηρίας ἐκστῆναι, τὰ δὲ ἐν τῇ Ἰταλίᾳ ἀνακτῆσασθαι·
 καὶ ἐπεμψαν ἀργύριον τῷ Μαγῶνι, ἵν' ἐπικουρικὸν ἀθροίσας
 W Π 92 στρατεύσῃται ἐπ' αὐτήν. καὶ ὅς πρὸς τὴν Ἰταλίαν αὖθις ὁρμή- 15
 D σας ἀρίκετο πρὸς τὰς Γυμνησίας νήσους. καὶ τῆς μὲν μελίζονος
 ἤμαρτε, μὴ δυνηθεὶς εἰς αὐτὴν καταῖραι (οἱ γὰρ ἐπιχώριοι πάρ-
 ραθεν ἐς τὰς ναῦς ἰσπενδόνων, κράτιστοι τοῦτο ποιεῖν ὄντες), εἰς
 δὲ τὴν μικροτέραν προσορμισάμενος ἐκῆ διὰ τὸν χειμῶνα κατέ-
 μεινεν. αἱ νῆσοι δ' αὐτῇ τῇ περὶ τὸν Ἰβηρα ἠπειρῷ ἐπίκεινται· 20
 εἰοὶ δὲ τρεῖς, ὡς Ἕλληνες μὲν καὶ Ῥωμαῖοι κοινῇ Γυμνησίας
 καλοῦσιν, Οὐαλερίας δὲ καὶ Ἰασσοῦσας οἱ Ἰβηρες, ἰδίᾳ δ' ἐκά-

5 ἐθοροβήθησαν Α. 7 ἐπὶ om Α. 11 sq. μασσινίσσας Β.
 12 Ἀσδροῦβα libri omnes, qui solent Ἀσδροῦβον. 13 τῆς μὲν AC,
 μὲν τῆς PW. 19 προσορμισάμενοι Α. 20 αἱ νῆσοι — 22
 οἱ Ἰβηρες ex Dione Tzetzes ad Lycophronis v. 633 (exc. Vales. 18).
 21 κοινῶς Tzetzes. γυμνασίας Α. 22 οὐαλερίας C: Tzetzes
 Βαλερίας vel Βαληρίας ἤτοι ὄγινας. ἰασσοῦσας AC.

duntaxat, quos iam comprehendisset, poenas sumpturum, absolutis reli-
 quis. haec locutus vinctos in medium produxit et palis alligatos per
 cruciatum necavit. ut vero quidam ex adstantibus indignati ac tumul-
 tuanti sunt, eorum quoque complures suppliciiis affecti. postea stipendio
 reliquis dato contra Indibilim et Mandonium est profectus, eosque pu-
 gnam detrectantes aggressus superavit.

Qui cum deditionem fecissent, maior Hispaniae pars est subacta,
 et Mago Gadibus discessit, et Masinissa cum Romanis se coniunxit.
 nam Carthaginienses post Hasdrubalis fratris Hannibalis caedem Hispaniam
 deserendam esse decreverunt et Italiam recuperandam, Magoni
 pecunia missa ut conductis auxiliis eam invaderet. is igitur in Italiam
 tendens ad Gymnesias insulas venit: atque in maiori appellere non po-
 tuit, quod insulares. funditores exercitatissimi, eminus lapides in naves
 iaculabantur; sed in minori hibernavit. insulae vero hae continenti
 versus Iberum imminet, et a Graecis Romanisque Gymnesiae commu-
 niter appellantur: Hispani vero Valerias et Hyassusas et peculiari

στην, τὴν μὲν Ἐβesson, τὴν δὲ μεῖζω, μικροτέραν δὲ τὴν τρίτην φερωνυμώτατα. τὰ Γάδειρα δὲ οἱ Ῥωμαῖοι κατέσχον.

11. Ὁ δὲ Μασινίσσας ἀνὴρ ἦν ἐν τοῖς κρατίστοις ἔξεταζόμενος· καὶ χειρὶ γὰρ καὶ βουλευμασιν ἄριστος ἐτόγγανε τὰ P I 436
5 πολέμια. πρὸς δὲ τοὺς Ῥωμαίους ἐκ τῶν Καρχηδονίων ἐξ αἰτίας τοιαύσδε μετήνεκτο. ὁ Ἀσδρούβας ὁ τοῦ Γίσγωνος φίλος τε ἦν αὐτῷ καὶ Σοφωνίδα τὴν ἑαυτοῦ θυγατέρα αὐτῷ ἐνηγγύησε. τῷ Σύφακι δὲ συγγενόμενος, καὶ τὰ τῶν Ῥωμαίων αὐτὸν φρονοῦντα αἰσθόμενος, οὐκέτι τὰ ὠμολογημένα πρὸς τὸν Μασινίσσαν ἐφύ-
10 λαξεν, ἀλλὰ θέλων τοῖς Καρχηδονίοις τὸν Σύφακα προσποιήσα-
σθαι, οὐκ ἐλαχίστης δυνάμειος ἄρχοντα, τὴν τε ἀρχὴν αὐτῷ συγκατέπραξεν, ἣ τῷ Μασινίσσᾳ προσῆκε, τοῦ πατρὸς αὐτοῦ τότε θανόντος, καὶ τὴν Σοφωνίδα συνώκισεν. ἣ δὲ τό τε κάλλος B
ἐπιφανῆς ἦν καὶ παιδεία πολλῇ καὶ γραμμάτων καὶ μουσικῆς
15 ἤσκητο, ἀστεία τε καὶ αἰμέλος ἦν, καὶ οὕτως ἐπαφρόδιτος ὡς ὀφθεῖσα ἢ καὶ ἀκουσθεῖσα μόνον καὶ τὸν πᾶν δυσέρωτα κατεργάσασθαι.

Ὁ μὲν οὖν Σύφαξ διὰ ταῦτα τοῖς Καρχηδονίοις προσέθετο, καὶ ὁ Μασινίσσας τὰ τῶν Ῥωμαίων ἀνθελίετο καὶ χρησιμώτατος
20 αὐτοῖς διὰ πάντων ἐγένετο· Σικελίων δὲ πάντα τὰ ἐντὸς τοῦ

1 δὲ alterum om C. 3 Ὁ δὲ Μασινίσσας — 5 τὰ πολέμια
Dionis excerptum Peirescianum 60. δὲ] γὰρ A. 4 γὰρ om C.
6 ὁ alterum ABCW, om P. 13 ἣ δὲ — 17 κατεργάσασθαι Dionis
excerptum Peirescianum 61. 19 Μασινίσσας C. 20 Σικελίων
δὲ — p. 232 v. 14 ἑαυτοῦ ἐποιήσατο Dionis fragmenta Parisien-
sia 1—4.

FOUNTES. Cap. 11. *Dionis Historiae Romanae libri deperditi: excerpta Peiresciana* 60—62; *fragmenta Parisiensia* 1—4 edita a F. Haasio in *Musei philol. Rhen.* vol. 6 p. 458 sq.

quamque nomine, unam Ebesum, alteram Maioricam, tertiam Minoricam rectissime nominant. Romani vero Gades occuparunt.

11. Masinissa porro vir inter praestantissimos, in re militari et manu et consilio promptissimus, tali de causa a Carthaginiensibus ad Romanos defecit. Hasdrubal Gisgonis filius amicus ei erat et Sophonisbam filiam desponderat. sed cum Syphacem Romanis studere sensisset, abdicata Masinissae affinitate, ut Syphacem Carthaginiensibus reconciliaret, non minimae potentiae principem, adiumento fuit ut Masinissae principatu, cuius pater recens obierat, potiretur: et Sophonisbam in matrimonium dedit, excellenti forma mulierem, in litteris et musica exercitatissimam, adeo urbanam facundam et venustam, ut solo ad spectu auditave hominem etiam severissimum in sui amorem pertrahere posset.

His de causis Syphax ad Carthaginienses se contulit: Masinissa Romanos est secutus, quibus per omnem actatam strenuam navavit ope-

Πυρρηναίον τὰ μὲν βία τὰ δὲ ὁμολογία προσηποισάμενος ἐς τὴν Λιβύην στείλασθαι ἡτοιμάζετο. οἱ δ' ἐν τῇ Ῥώμῃ τὰ μὲν φθόνω τῶν κατορθωμάτων αὐτοῦ, τὰ δὲ φόβῳ μὴ ὑπερφρονήσας C τυραννίῃ, ἀνεκαλέσαντο αὐτόν, δύο τῶν στρατηγῶν διαδόχους αὐτῷ πέμψαντες. 5

Καὶ ὁ μὲν οὕτω τῆς ἀρχῆς ἐπαύθη, ὁ δὲ γε Σουλπίκιος μετὰ τοῦ Ἀττάλου κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον Ὁρεὸν μὲν προδοσίᾳ, Ὁποῦντα δὲ ἰσχυρῶς κατέσχευε. ὁ γὰρ Φίλιππος οὐκ ἠδυνήθη αὐτοῖς ἐπαμῦναι διὰ ταχέων, τὰς διόδους προκατασχόντων τῶν Αἰτωλῶν. ὁπρὲ δὲ ποτε ἐπελθὼν, εἰς τὰς ναῦς αὐτοῦ τὸν Ἀ-10 τάλου καταφυγεῖν ἐβιάσατο. ὁ μὲντοι Φίλιππος σπείσασθαι τοῖς Ῥωμαίοις ἠθέλησε· καὶ τινῶν λόγων αὐτοῖς γενομένων τὰ μὲν τῆς εἰρήνης ἀφείθη, τοὺς δ' Αἰτωλοὺς ἀπὸ τοῦ συμμαχεῖν τοῖς Ῥωμαίοις μεταθέμενος φίλους ἑαυτοῦ ἐποίησατο.

Ὁ δ' Ἀννίβης τέως ἡσυχίαν ἤγειν, ἀγαπῶν εἰ τὰ ὑπάρχοντά 15 D οἱ διασώσασαιτο. καὶ οἱ ἕπατοι νομιζόντες αὐτόν καὶ ἄνευ μάχης ἐκτροχωθῆναι, ἀνείχον.

Τῷ δ' ἐπιόντι ἔπει ὁ τε Σκιπίων ὁ Ποίπλιος καὶ Λικίνιος Κράσσος ὑπάτευσαν. καὶ ὁ μὲν ἐν τῇ Ἰταλίᾳ ἔμεινεν, ὁ δὲ Σκι- πίων ἐς Σικελίαν ἀπελθεῖν καὶ ἐς Λιβύην προσειέτακτο, ἵνα εἰ 20 μὴ τὴν Καρχηδόνα ἀφῆσει, τὸν γε Ἀννίβαν τέως ἀπὸ τῆς Ἰτα-

4 τυραννίῃ AC. στρατιωτῶν A: Dio στρατηγῶν; proconsules Liv. 28 38 coll. 29 13. 8 ὁ φίλιππος γὰρ B. 9 διεξόδους B: Dio διόδους. 18 λικίνιος B. 19 κράσσος codices passim. καὶ ὁ μὲν ἐν τῇ Ἰταλίᾳ ἔμεινεν Dionis excerptum Peirescianum 62. 21 τέως post Ἰταλίᾳ A.

ram. Scipio cum omnia quae intra Pyrenaeos montes sunt partim vi partim deditione cepisset, traicere in Africam statuit. Romani autem, partim ex invidia successuum eius, partim veriti ne per superbiam regnum affectaret, duos ei successores dederunt.

Sic Scipio imperium deposuit: Sulpicius autem cum Attalo eodem tempore Oreum proditione, Opuntem vi occupavit. Philippus enim eis mature opem ferre non potuit, viis qua transeundum erat ab Aetolis inensis, sed sero tandem cum venisset, Attalo in naves suas compulso, pacem cum Romanis facere voluit. sed cum post multa verba condiciones non placuissent, pace repudiata Aetolos a Romanorum amicitia ad se traduxit.

Hannibal autem interea quievit, sua tueri sat habens: neque a consulibus est lacessitus, eum citra dimicationem subactum iri putantibus.

Sequenti anno P. Scipio et Licinius Crassus consules facti. quorum hic in Italia mansit, altero in Siciliam et Africam ire iusso, ut si Carthaginem non caperet, saltem Hannibalem ex Italia avocaret. sed

λιος ἀνθελκύση. οὔτε δὲ στρατεύμει ἀξιόλογον οὔτε πρὸς τριή-
 ρεις ἀνάλωμα ἔλαβε, διὰ τὰς ἀριστείας φθονούμενος· μόλις δὲ
 καὶ τὰ πάνυ ἀναγκαῖα παρέσχον αὐτῷ. καὶ ὁ μὲν σὺν τῷ να-
 τικῇ τῶν συμμάχων καὶ τισιν ἐθελονταῖς ἐκ τοῦ δήμου ἀπῆρει,
 5 ὁ δὲ Μαγῶν ἐκ τῆς νήσου παραπλεύσας εἰς τὴν Λιγυρικὴν
 ἀπέβη. ὁ Κράσσος δ' ἐν τῇ Βρεττία τῷ Ἀντίβῳ προσήδραυεν. P I 437
 ὁ μέντοι Φίλιππος κατηλλάγη Ῥωμαίοις· Πούπλιον γὰρ Σεμπρώ-
 νιον εἰς Ἀπολλωνίαν ἐλθόντα σὺν πολλῇ δυνάμει αἰσθόμενος,
 ἀσμένως ἐσπέισατο.

10 Σκιπίων δ' ὁ ὑπατος εἰς Σικελίαν κατάρως παρεσκευάζετο
 μὲν ὡς εἰς Αἰβύνην πλεύσων, οὐκ ἴδενήθη δέ, μήτε δύναμιν ἐν-
 τελεῆ καὶ αὐτὴν ἀσυγκρότητον ἔχων. διὸ πάντι τὸν χειμῶνα
 ἐκέϊσε διήγγαγε, τοὺς σὺν αὐτῷ ἔξασκῶν καὶ ἄλλους προσκατα- W II 93
 λέγων. μέλλοντι δὲ περαιώσασθαι ἀγγελία αὐτῷ ἐκ Ῥηγίου ἦκε,
 15 τὴν πόλιν τὴν τῶν Λοκρῶν τινὰς προδώσειν. τοῦ γὰρ φρουρά-
 ρου καταβοήσαντες καὶ μηδεμιᾶς ἐκδικίας παρὰ τοῦ Ἀντίβου
 τυχόντες πρὸς τοὺς Ῥωμαίους ἀπέκλιναν. δύναμιν οὖν πέμψας B
 ἐκεῖ, πολλὰ τῆς πόλεως νυκτὸς μετὰ τῶν προδιδόντων κατέλαβε.
 τῶν δὲ Καρχηδονίων εἰς τὴν ἄκρην στείλιθθέντων καὶ τὸν Ἀντί-
 20 βον μετκαλεσαμένων, κατὰ τάχος ἐξανήχθη καὶ ὁ Σκιπίων, καὶ
 πλησιάζοντα τῇ πόλει ἀφριδίῳ ἐπεκδρομῇ ἀπέωσατο. εἶτα λαβῶν

1 ἀνθελκύσει C. 10 εἰς σικελίαν A, εἰς ἰταλίαν BC codices
 Regii et Colbert. W, ἐξ ἰταλίας P ex Ducangii coniectura. κατάρ-
 ρως ABC codices Regii W, ἀπάρας codex Colbert. P. 11 ὡς
 om C. Αἰβύνη] Σικελίαν libri omnes, manifesto errore. πλεύ-
 σαι A. 12 αὐτὴν] μήτε A. 13 ἐκεῖ A. 15 τὴν alterum
 om A. 18 κατέλαβον A. 20 ἐξανήχθη A. 21 ἐπιδρομῇ
 ἀπέωσατο A.

nec iustus exercitus nec sumptus ad parandam classem, ex rei bene
 gestae invidia, datus est, vix summe necessariis suppeditatis. nihilominus
 tamen cum classe sociorum et quibusdam ex populo voluntariis discessit.
 Mago ex insula in Liguriam profectus excensum fecit. Crassus in Brut-
 tiis Hannibalem observavit. Philippus cum P. Semproniam cum magnis
 copiis Apolloniam venisse didicisset, cupide pacem fecit.

Scipio vero cum ad Siciliam appulisset, se ut in Africam traice-
 ret parans, id facere non potuit, quod nec iustas nec exercitatus copias
 haberet, quare totam hiemem ibi exegit, ut et milites quos habebat
 exerceret, et novos delectus haberet. traiecturo nuntius Rhegio allatus
 est, Locrensiam urbem quosdam prodituros esse. nam cum ab Hanni-
 bale contra praesidii praefectum vociferantes negligenter, ad Romanos
 inclinarent. missa igitur parte copiarum magnam urbis partem prodito-
 rum opera occupavit. cum autem Carthaginienses in arce conglobati
 Hannibalem accessivissent, Scipio ipse celeriter eo navigavit, et eru-
 ptione facta illum ad urbem accedentem reppulit. deinde arce potitus

τὴν ἀκρόπολιν καὶ ἐπιτρέψας τὴν πᾶσαν πόλιν δύο χιλιάρχοις ἀνέπελευσεν. οὐκ ἠδυνήθη μέντοι τῇ Λιβύῃ προσπλευσάσθαι. οὕτω δ' οἱ Καρχηδόνιοι τὴν ὁρμὴν αὐτοῦ ἔδεισαν, ὥστε χρήματα μὲν τῷ Φιλίππῳ στείλαι ἵνα εἰς τὴν Ἰταλίαν στρατεύσῃ, καὶ τῷ Ἀν-
C νίβα καὶ οἶτον πέμψαι καὶ στρατιώτας, καὶ ναῦς τῷ Μαγῶνι καὶ 5
χρήματα ἵνα τὸν Σκιπίωνα κωλύσῃ περαιοθῆναι. ἐκ δὲ σημείων
τινῶν νίκην οἱ Ῥωμαῖοι λαμπρὰν ἐλπίσαντες, τὴν τε ἐν τῇ Λιβύῃ
στρατιὰν τῷ Σκιπίωνι καὶ δύναμιν ἄλλην ὡς ἂν ἐθελήσῃ κατα-
λέξασθαι οἱ ἐπέτρεψαν. τῶν γὰρ ὑπάτων Μάρκον μὲν Κέσθηγον
τῷ Μαγῶνι, Πούπλιον δὲ Σεμπρόνιον τῷ Ἀννίβα ἀντέταξαν. 10

12. Οἱ δὲ γε Καρχηδόνιοι δέισαντες τὸν Μασινίσσαν μὴ
Σκιπίωνι πρόσθῃται, ἔπεισαν τὸν Σύφακα τὴν ἀρχὴν αὐτῷ ἀπο-
D δοῦναι, ὡς καὶ αἴθρις αὐτὴν ἀνακτησόμενον. ὁ οὖν Μασινίσσας
ὑπόπτει μὲν τὸ πραττόμενον, κατηλλάγῃ δὲ δῆθεν, ἵνα πιστὸς
νομισθεὶς μέγα τι σφῆλαι αὐτοὺς δυνήθῃ· μᾶλλον γὰρ ὑπὲρ τῆς 15
Σοφωνίδος ἢ τῆς βασιλείας ὤργιζετο. διὸ καὶ τοῖς Ῥωμαίοις
προσέειπε, ὑποκρινόμενος τὰ τῶν Καρχηδονίων αἰρεῖσθαι. ὁ δὲ γε
Σύφαξ τὰ τῶν Λιβύων πράττων ἐπλάττειτο Ῥωμαίοις ἔσπονδος
εἶναι, καὶ στείλας πρὸς τὸν Σκιπίωνα παρήγει μὴ ποιήσασθαι τὴν
διάβασιν. ἀκούσας δὲ ταῦτα δι' ἀπορορῆτων ὁ Σκιπίων, ἵνα μὴ 20
γνώσιν οἱ στρατιῶται, τὸν τε κήρυκα αὐθήμερον ἀπέπεμψε μηδὲν
ἄλλω προσομιλήσαντι, καὶ τὸ στράτευμα συγκαλέσας ἐπέσπευδε

8 ἐθελήσοι A.

13 αὐτὸν B.

17 δὲ γε AB, δὲ PW.

22 ἔσπευδε AB.

FONTES. Cap. 12. *Dionis Historiae Romanae libri deperditi:*
* *fragmenta Parisiensia* 5 6, *excerptum Peirescianum* 65.

totaque urbe duobus tribunis militum mandata rediit. verum in Africam traicere non potuit. sic autem Carthaginienses adventum eius timuerunt, ut pecunia missa Philippum ad bellum Italiae inferendum concitarent, et Hannibali frumentum et milites mitterent, Magoni classem et pecuniam, ut a traiectu Scipionem prohiberet. Romani autem, ex ostentis quibusdam illustris victoriae spe concepta, legiones Africanas et novos militum delectus quot vellet Scipioni decreverunt. ex consulibus vero M. Cethegum Magoni, P. Sempronium Hannibali opposuerunt.

12. Carthaginienses autem metuentes ne se Masinissa cum Scipione coniungeret, Syphaci persuaserunt ut illi principatum restitueret, facile eundem recepturus. Masinissa fraudem intelligens, reconciliatorem ipse quoque simulavit, ut eos magna clade afficeret, ob Sophonisbam quam propter principatum amissum iratior. itaque Romanis studuit, quamvis se partes Carthaginensium fovere profiteretur. contra Syphax cum Afris consultum vellet, se Romanum foedus colere praetendebat. a quo Scipio admonitus ne traiceret, caduceatore eodem die clam ablegato, ut cum nemine colloqui posset, ne id resciscerent milites,

τὴν διάβασιν, ἔτι τοὺς Καρχηδονίους ἀπαρασκευάστους λέγων εἶναι, P I 438
καὶ πρότερον μὲν τὸν Μασινίσσαν, τότε δὲ καὶ τὸν Σύφακα μετα-
καλεῖσθαι αὐτοὺς καὶ χρονίζουσι ἐγκαλεῖν. ταῦτα εἰπὼν μηδὲν
ἔτι μελλήσας ἐξηνήχθη· καὶ πρὸς τὸ ἀκρωτήριον τὸ καλούμενον
5 Ἀπολλώνιον προσορμίσας τὰς ναῦς ἑστρατοπεδεύσατο καὶ τὴν
χώραν ἐπόρθει, προσέμισγέ τε ταῖς πόλεσι καὶ εἴλε τινάς. ἐγκει-
μένων δὲ τῶν Ῥωμαίων τῇ χώρᾳ, Ἄννων ὁ ἕπαρχος, υἱὸς ὦν
τοῦ Ἀδρούβου τοῦ Γίλογνος, ἀνεπίσθη πρὸς τοῦ Μασινίσσου
ἐπιθέσθαι αὐτοῖς. ὁ οὖν Σκιπίων ἰππέας πέμψας τινὰς χωρία
10 πρὸς καταδρομὴν ἐπιτήδεια ἐληΐζετο, ἢ ὑποφεύγοντες ἐπισπά-
σονται τοὺς ἐπιδιώκοντας. τῶν οὖν Καρχηδονίων ἐπισπομένων B
αὐτοῖς κατὰ τὰ ξηγκείμενα τραπομένοις, ὁ Μασινίσσας τε κατὰ
νάτου γενόμενος μετὰ τῶν ἀμφ' αὐτὸν ἐπέθετο τοῖς διώκουσι,
καὶ ὁ Σκιπίων ἐκ τοῦ λόχου ἐπεκδραμῶν προσέμιξεν αὐτοῖς. καὶ
15 πολλοὶ μὲν ἐφθάρησαν, πολλοὶ δὲ καὶ ἐάλωσαν, καὶ ὁ Ἄννων
αὐτός. διὸ ὁ Ἀδρούβας τὴν μητέρα τοῦ Μασινίσσου συνέλαβε·
καὶ ἀνταπεδόθησαν. ὁ δὲ Σύφαξ τῆς πρὸς Ῥωμαίους φιλίας
τὴν δόκησιν ἀπειπὼν φανερώς τοῖς Καρχηδονίοις συνήρατο. οἱ
δὲ Ῥωμαῖοι καὶ ἐληΐζοντο τὴν χώραν, καὶ συχνοὺς τῶν ἐκ τῆς
20 Ἰταλίας ὑπὸ τοῦ Ἄννιβου πρὸς τὴν Λιβύην πεμφθέντων ἀνεκομί-
σαντο, καὶ κατὰ χώραν ἐχείμασαν.

Μετὰ δὲ ταῦτα Γναίου Σκιπίωνος καὶ Γαίου Σερουίλλου

2 δὲ] δὴ libri. 5 ἑστρατοπεδεύσατο — 21 κατὰ χώραν ἐχείμα-
σαν Dionis fragmenta Parisiensia 5 6. 10 ἐπιτήδεια om A.
11 ἐπισπωμένων A Dionis codex Parisiensis. 15 Ἄννων] ἀννί-
βας A: Dio Ἄννονα. 18 συνήρατο AC. 22 Σκιπίωνος]
immo Καίπιωνος.

convocato exercitu traiectum maturavit, Carthaginienses adhuc imparatos esse dicens, eosque pridem Masinissam, nunc Syphacem arcessisse, eorumque moram accusare. his dictis nihil amplius cunctatus solvit, et classe ad Apollonium promontorium subducta castrisque positus agros vastavit et oppida quaedam cepit. tum Masinissa Hannoni, Hasdrubalis Gisgonis filio, magistro equitum, persuasit ut Romanos adoriretur. Scipio igitur missis equitibus quaedam idonea loca populatur, ut ii refugiendo persequentibus attraherent, qui cum ex composito in fugam versi, a Carthaginiensibus urgerentur, Masinissa a tergo adortus est Afros, et Scipio ex insidiis impetum in eos fecit; ac multis caesis, multi cum ipso Hannone capti sunt: quem Hasdrubal cum Masinissae matre permutatum redemit. deinde Syphax, Romanae amicitiae simulatione abiecta, palam Carthaginiensibus opem tulit. Romani vero et agros populabantur, et multos qui ab Hannibale ex Italia in Africam mittebantur recipiebant, et in hibernis ibi manserunt.

Post haec Gnaeo Scipione [Caepione] et Gaio Servilio consulibus

W II 94 ^C ὑπατευσάντων οἱ τε Καρχηδόνιοι ἐλαττωθέντες τῷ πολέμῳ συμβῆναι ἤθελσαν, καὶ ὁ Ἄννιβας καὶ ὁ Μαγῶν ἐκ τῆς Ἰταλίας ἐξέπεσον. οἱ μὲν γὰρ ὑπατοὶ τῷ Ἄννιβᾶ καὶ τῷ Μαγῶν ἀντικαθίσταντο, Σκιπίων δὲ τὴν τε Λιβύην ἐκάκου καὶ ταῖς πόλεις προσέβαλλε. κἀν τούτῳ καὶ Καρχηδονίαν λαβὼν ἀγῆκεν, ἐπεὶ 5 πρὸς αὐτὸν ἐπὶ πρεσβείᾳ ἀφικνεῖσθαι ἐπλάσαντο. ἦδει μὲν γὰρ τὸ πλάσμα, προετίμησε δὲ τὸ μὴ διαβληθῆναι ὡς πρεσβεις κατεσχηκώς. καὶ τοῦ Σύφακος πρᾶττοντος ἔτι διαλλαγῆς, ὥστε ἐκ τῆς Λιβύης μὲν τὸν Σκιπίωνα, τὸν δ' Ἄννιβαν ἐκ τῆς Ἰταλίας ἀπαῖραι, ἐδέξατο τὸν λόγον, οὐχ ὡς πιστεύων αὐτῷ, ἵνα δὲ 10 **D** σφῆλῃ αὐτόν. τῶν γὰρ στρατιωτῶν ἄλλοτε ἄλλους κατὰ τὴν τῶν σπονδῶν πρόφασιν ἐς τὸ στρατόπεδον τὸ τῶν Καρχηδονίων πέμπων καὶ τὸ τοῦ Σύφακος, ἐπεὶ ἐκίνοι πάντα τὰ παρ' αὐτοῖς κατεσχέψαντο, τὴν σύμβασιν ἀπ' εὐλόγου δὴ τινος σκήψεως, ἄλλως τε καὶ διὸ ὁ Σύφαξ ἐπιβουλεύων ἐφωράθη τῷ Μασίνισσᾳ, 15 διεκρούσατο. νυκτὸς δ' ἦλθεν εἰς τὰ στρατόπεδα αὐτῶν οὐ πάνυ ἀλλήλων διέχοντι, καὶ πῦρ ἐς τὸ τοῦ Ἀσδρούβου πολλαχόθεν ἄμα ὑπέβαλε. καὶ ἐμπρησθέντος ῥᾶστα αὐτοῦ (ἐκ γὰρ καλάμης καὶ ἐκ φυλλᾶδων ἐπεποίητο αὐτοῖς αἱ σκηναὶ) οἱ τε Καρχηδόνιοι κακῶς ἀπήλλαξαν, καὶ οἱ περὶ τὸν Σύφακα βοηθῆσαι αὐτοῖς 20 **P I 439** ἐθέλησαντες τοῖς τε Ῥωμαίοις τοῖς περιέχουσιν περιέπεσον, καὶ αὐτοὶ ἀπώλοντο, καὶ τὸ στρατόπεδον προσενεργήθη αὐτῶν, καὶ

2 ἠθέλησαν C, ἐθέλησαν PW. 5 κἀν τούτῳ — 11 σφῆλῃ αὐτόν Dionis excerptum Peirescianum 65. καρχηδονίων A: Dio Καρχηδονίαν. 8 post ὥστε P add καὶ, om ABCW. 14 σκέψεως C. 17 εἰς A. 18 ὑπέβαλλε A. 21 ἐθέλησαντες AC, ἐθέλησαντας PW.

Carthaginienses bello fatigati pacem expetiverunt, et Mago atque Hannibal Italia exciderunt. consulibus enim Hannibali et Magoni resistentibus, in Africam Scipio grassans urbes oppugnabat. interim navem Carthaginiensem captam, cum vectores se legatos ad illum ire simulerent, missam fecit, non ignoratione commenti, sed ne infamia violatae legationis adspiceretur. Syphace de condicionibus agente, ut Scipio Africa, Italia excederet Hannibal, assensus est; non quod homini fidem haberat, sed ut eum in fraudem illiceret, nam cum per induciarum licentiam alias aliis militibus in Carthaginiensium et Syphacis castra missis omnem illorum apparatus explorasset, probabilibus de causis, eaque potissimum quod Syphacem Masinissae insidiatum esse constabat, pacta rescidit; nocturne in eorum castra venit, parvo disiuncta intervallo, et Hasdrubalis castris passim ignem iniecit. quae cum facillime incensa essent (nam tabernacula ex culmis et frondibus confecta erant), et Carthaginienses male tractati sunt, et Syphacis milites opem laturo a Romanis in prociuncta stantibus occisi, eorum quoque castris succensis,

ἐφθάρασαν πολλοὶ καὶ ἵπποι καὶ ἄνθρωποι. οἱ Ῥωμαῖοι δὲ ταῦτα πεποικότες νυκτὸς μὲν οὐδὲν ἔπαθον, ἡμέρας δ' ἐπιφανοσάσης Ἰβήρης ἄρτι Καρχηδονίοις ἐπὶ συμμαχία ἔλθόντες προσέπεισον αὐτοῖς ἀπροσδόκητοι καὶ πολλοὺς ἀπέκτειναν.

- 5 Εὐθὺς οὖν Ἀσδρούβας μὲν εἰς τὴν Καρχηδόνα, Σύφαξ δὲ οἴκαδε ἀπεχώρησεν. ὁ δὲ γε Σκιπίων Σύφακι μὲν τὸν Μασινίσσαν καὶ Γάϊον ἀντέταξε Λαίλιον, αἰτὸς δ' ἐπὶ τοὺς Καρχηδονίους ἤλασεν. οἱ δ' αὖτ' Καρχηδόνιοι πρὸς τὸ ἔρμα τῶν Ῥωμαίων, ὧν χειμαδίῳ ἐχρῶντο καὶ ἐς δ' ἀπετίθεντο πάντα, ναῦς ἐπεμψαν, ἵνα
- 10 ἢ αὐτὸ αἰρήσωσιν ἢ ἀφ' ἑαυτῶν ἀπάξωσι τὸν Σκιπίωνα. καὶ B ἔσχεν οὕτως· μαθῶν γὰρ τὸ γινόμενον ἀπανέστη, καὶ λειψθεὶς πρὸς τὸν ναύσταθμον διὰ φυλακῆς αὐτὸν ἐποίησατο. καὶ τῇ μὲν πρώτῃ ἡμέρᾳ ῥαδίως τοὺς προσμύξοντας αὐτοῖς ἀπέσταντο οἱ Ῥωμαῖοι, τῇ δ' ὑστεραία πολὺ ἠλαττώθησαν· καὶ ναῦς γὰρ τῶν
- 15 Ῥωμαίων χειρῶν σιδηρῶν ἐπιβολῇ ἀπέσπασαν. ἀποβῆναι δ' ἐς τὴν γῆν οὐκ ἐτόλμησαν, ἀλλ' ἀναπλεύσαντες οἴκαδε τὸν Ἀσδρούβαν ἀπεχειροτόνησαν, Ἄγγωνα δὲ τινα ἀνθέλιοντο. καὶ τοῦτου Ἄγγων μὲν στρατηγὸς ἦν, ἐκεῖνος δὲ καθ' ἑαυτὸν δούλους τινας καὶ αὐτομόλους παραλαβὼν δύνυμιν οὐκ ἀσθενῆ συνεκρότησε,
- 20 καὶ τινὰς τῶν Ἰβήρων τῶν συστρατευομένων τῷ Σκιπίωνι κρούσας C ἀναπέσας ἐπεχείρησε νυκτὸς ἐπιβουλεύσαι τῷ στρατοπέδῳ αὐτοῦ. κἄν ἔξαιργάσατό τι, εἰ μὴ οἱ τε μάντιες ὑπὸ δρυίδων ἔκταραχθέντες καὶ ἡ τοῦ Μασινίσσου μήτηρ θειάσασα ζήτησιν αὐτῶν γενέ-

ἐκ

10 αἰρήσωσιν B.

23 θειάσασα A.

in quibus multi et equi et homines perierunt. Romani cum haec noctu perpetrassent, nihil incommodi acceperunt: sed mane Hispani qui Carthaginiensibus recens auxilio venerant ex improviso impetu in illos facto multos occiderunt.

Inde Hasdrubal statim Carthaginem, Syphax domum rediit. Scipio vero Syphaci Masinissam et C. Laelium opposuit, ipse contra Carthaginienses est profectus. illi vero ad munitionem castrorum in quibus Romani hibernarant, quoque omnia sua contulerant, naves miserunt, ut aut eas caperent aut Scipionem a sese removerent. nec frustrati sunt: eo enim cognito, obsidione relicta propere stationem navium custodit. primo die hostes facile propulsarunt Romani, postridie longe inferiores fuerunt: nam Carthaginienses ferreis manibus iniectis naves aliquot eorum revellerunt. sed in terram exscendere non ausi, navibus domum reductis, imperium Hasdrubali abrogatum Hannoni cuidam tradiderunt. inde Hasdrubal servis et transfugis susceptis suapte auctoritate copias non imbecilles coegit, et Hispani qui in castris Scipionis militabant sibi clam conciliatis noctu castra eius ex insidiis adoriri instituit. atque effecisset aliquid, nisi et augures auspiciis turbati et Masinissae mater

σθαι ἐποίησαν. καὶ οἱ μὲν προκαταληφθέντες ἐκολάσθησαν, καὶ ὁ Σκιπίων αὐτοῖς ἐπὶ τὴν Καρχηδόνα ἐστράτευσε καὶ τὴν γῆν αὐτῶν ἐδήσθη, (13) Σύφαξ δὲ ἐπολέμει τοῖς περὶ τὸν Λαίλιον. καὶ χρόνον τινα ἀντέσχεν· εἶτα ὑπερέσχον οἱ Ῥωμαῖοι, καὶ πολλοὺς μὲν ἐφόνευσαν, πολλοὺς δὲ ἐζώργησαν, καὶ τὸν Σύφακα εἶλον. 5
D καὶ τὴν Κίρταν τὰ βασιλεία αὐτοῦ παρέμβον ἀμάχως, τοῖς ἔνδον δεδεμένον αὐτὸν ἐπιδέξαντες.

Ἦν δ' ἐκεῖ καὶ ἡ Σοφονίς. καὶ πρὸς αὐτὴν ὁ Μασινίσσας
W II 95 εὐθὺς εἰσεπήδησε, καὶ περιλαβὼν αὐτὴν "ἔχω μὲν Σύφακα" εἶπε "τὸν ἀφαρπάσαντά σε, ἔχω δὲ καὶ σέ. ἀλλὰ μὴ δέδιθι· 10 οὐδὲ γὰρ αἰχμάλωτος γέγονας, ἐμὲ σύμμαχον ἔχουσα." ταῦτ' εἰπὼν ἔγχευεν αὐτὴν παραχρῆμα, προκαταλαβὼν τοὺς Ῥωμαίους, μὴ πως αὐτῆς ἀμάρτη γενομένης ἐν τοῖς λαφύροις. εἶτα καὶ τὰς ἄλλας πόλεις τοῦ Σύφακος προσεποιήσαντο. καὶ πρὸς τὸν Σκι-
P I 440 πίωνα ἦλθον ἄγοντες τὰ τε λοιπὰ καὶ τὸν Σύφακα. καὶ ὅς ἰδὼν 15 αὐτὸν δεδεμένον οὐκ ἤνεγκεν, ἀλλὰ τῆς παρ' αὐτῷ μνημονεύσας ξενίας καὶ τὰ ἀνθρώπεια ἀναλογισάμενος ἀνεπήδησεν ἐκ τοῦ δίφρου ἔλυσέ τε αὐτὸν καὶ ἐδεξιώσατο καὶ ἐντίμως ἤγε. καὶ ποτε ἤρετο "τί σοι δόξαν ἐπολέμησας ἡμῖν;" ὁ δὲ ἑαυτὸν τε συφῶς ἐξηγήσατο ἅμα καὶ τὸν Μασινίσσαν ἡμύνατο, εἰπὼν αἰτίαν αὐτῷ 20

8 ὁ om A. 10 εἶπε add AB. 12 παραντία A. 14 προσ-
εποιήσαντο ABCW, προσεποιήσατο P. καὶ πρὸς τὸν Σκιπίωνα
— 18 ἐντίμως ἤγε Dionis excerptum Peirescianum 66. 15 ἰδὼν
om B. 19 ἡμῶν A. τε om A. 20 ἐξηγίασατο C.

FOUNT. Cap. 13. Dionis Historiae Romanae libri deperditi:
excerpta Ursiniana 153 154, Peirescianum 66.

divino quodam afflatu effecissent ut quaestiones de eis haberentur. sic illis ante perpetratum facinus supplicio affectis Scipio rursus ad Carthaginem admoto exercitu agrum ussit: (13) Syphax cum Laelio ad tempus restitisset, tandem Romani superiores evaserunt, multis occisis, multis captis, atque ipso Syphace. quem cum vinctum ostendissent iis qui Cirtam regiam eius tuebantur, urbem citra pugnam occuparunt.

Ibi etiam Sophonisba erat, ad quam Masinissa statim insiliit, et mulierem amplexus "habeo" inquit "Syphacem qui te mihi rapuit, habeo et te. sed timere noli: neque enim capta es, me socio." haec locutus statim eam uxorem duxit, veritus ne, si Romanos exspectasset, illa in manibus relata excideret. deinde reliquis oppidis subactis praeter alia Syphacem ad Scipionem vinctum adduxerunt. quod ille spectaculum non tulit, sed memor eius hospitii et humanorum casuum e sella exsiliit, eumque solum porrecta dextera honorifice habuit, cum autem eum aliquando rogasset quo consilio bellum Romanis intulisset, ille pari calliditate et seipsum excusavit et Masinissam ultus est. id enim Sopho-

τὴν Σοφωνίδα γενέσθαι. τῷ γὰρ πατρὶ τῷ Ἀσδρούβα χαριζομένην καταδῆσαι αὐτὸν μαγγανείαις, ὥστε καὶ ἄκοντι τὰ τῶν Καρχηδονίων πρᾶξαι. “ἀλλ’ ὅτι ὑπὸ γυναικὸς ἠπάτημαι, ἀξίαν ἔδωκα δίκην· ἔχω δ’ οὐδ’ ἂν ἐν κακοῖς πυραμύθιον, ὅτι ὁ Μασινίσσας αὐτὴν ἔγημε· πάντως γὰρ καὶ ἐκεῖνον ὁμοίως διολέσει.” B

Ὁ δὲ Σκιπίων ὑποπτεύσας ταῦτα περὶ τοῦ Μασινίσσου ἐκάλεσέ τε αὐτὸν καὶ ἠτιώσατο ὅτι γυναικὰ πολεμίαν καὶ αἰχμάλωτον ἄνευ τῆς αὐτοῦ γνώμης οὕτω ταχέως ἔγημε, καὶ παραδοῦναι τοῖς Ῥωμαίοις αὐτὴν ἐκέλευσεν. ὁ δὲ περιυλγῆσας μὲν, 10 εἰσπηδήσας δ’ εἰς τὴν σκηνὴν ἔφη τῇ Σοφωνίδι “εἰ μὲν οἴός τ’ ἦν τῷ ἐνυτοῦ θανάτῳ ἐλευθέραν φυλάξαι σε καὶ ἀνύβριστον, προθύμως ἂν σου ὑπεραπέθανον· ἐπεὶ δὲ τοῦτο ἀδύνατον, πρόπρω σε ἔνθα κἀγὼ καὶ ὑπαντες ἀφιζόμεθα.” καὶ ταῦτα εἰπὼν φάρμακον αὐτῇ ὤρεξεν. ἡ δὲ οὐτ’ ἀνωλοσύρατο οὐτ’ ἐστενάξεν, C 15 ἀλλὰ καὶ πάνν γενναίως “εἰ τοῦτό σοι,” ἔφη “ἄνερ, δοκεῖ, κἀγὼ πείθομαι· τῆς γὰρ ψυχῆς μου μετὰ σέ οὐδεὶς ἄλλος κυριεύσει· εἰ δὲ τοῦ σώματός μου Σκιπίων δέεται, νεκρὸν αὐτο λαβέτω.” καὶ ἡ μὲν οὕτως ἀπέθανε, Σκιπίων δὲ τὸ ἔργον ἐθαύμασεν.

20 Οἱ δ’ ἐν τῇ Ῥώμῃ, τοῦ Λαίλιου τὸν Σύφακα καὶ τὸν υἱὸν ἐκείνου Οὔερμιναν ἀγαγόντος ἐκεῖ καὶ τῶν ἄλλων τινὰς τῶν πρώτων, τὸν μὲν Σύφακα εἰς τὴν Ἄλβαν κατέθεντο καὶ τελευτήσαντα

1 τῷ alterum om A. 9 ἐκέλευσεν A, ἐκέλευεν PW. 10 σοφωνί-
τιδί A. 13 σε om A.

nissae impulsu factum esse dixit, a qua in patris Hasdrubalis gratiam praestigii quibusdam fuerit irretitus ut vel invitus studeret Carthaginiensibus. etsi autem muliebris imposturae iustas poenas lueret, tamen id in malis se habere solatii, quod Masinissa ea ducta omnino in simile exitium praecipitandus esset.

Ea suspicione motus Scipio cum Masinissa statim expostulat quod mulierem hostem et captivam se inscio tam properanter duxisset; eamque tradi Romanis iubet. quibus verbis ingenti dolore affectus Masinissa subito in tabernaculum insilliens Sophonisbae ait “si meo ipsius interitu te liberam et inviolatam tueri possem, cupide pro te mortem oppeterem: verum quia id fieri non potest, eo te praemitto quo et ego et omnes perveniamus.” his dictis ei venenum porrigit. illa vero citra eiulatum et gemitum generoso animo respondet “si tibi istud, marite, placet, pareo: nam animo quidem meo nemo alius dominabatur: si autem Scipio corpus meum requirit, mortuum id accipiat.” atque illa sic obiit: Scipio factum mulieris admiratus est.

Romani Syphacem cum filio Vermina et aliis principibus a Laelio in urbem perductum Albae asservarunt, et defunctum publice sepeli-

δημοσία ἔθρασαν, τῷ δὲ Οὐερμίνῳ τὴν βασιλείαν τοῦ πατρὸς ἐπικύρωσαν καὶ τοὺς ζωργηθέντας Νομάδας ἐχαρίσαντο.

Οἱ δὲ Καρχηδόνιοι περὶ σπονδῶν ἐπικηρυκευόμενοι τῷ
 D Σκιπίωνι χρήματά τε εὐθὺς ἔδοσαν καὶ τοὺς αἰχμαλώτους πάντας ἀπέδωκαν καὶ ὑπὲρ τῶν λοιπῶν πρεσβείαν εἰς τὴν Ῥώμην ἀπέ-5
 στείλαν. τοὺς δὲ γε πρέσβεις οἱ Ῥωμαῖοι τότε οὐ προσεδέξαντο, λέγοντες οὐκ εἶναι πάτριον σφίσι στρατοπέδων ἐν τῇ Ἰταλίᾳ ὄντων τισὶ πρεσβείαν προσέσθαι ἐξ αὐτῶν καὶ χρηματίζειν ὑπὲρ εἰρήνης. ἕστερον δέ, ἀπάραντος τοῦ τε Ἀννίβου καὶ τοῦ Μαγῶνος, λόγου σφίσι μετέδωκαν καὶ ἐψηφίσαντο τὰς σπονδάς. ἔξεχώρη-10
 σαν δὲ τῆς Ἰταλλίας ὁ τε Ἀννίβας καὶ ὁ Μαγῶν οὐ διὰ τὴν σύμ-
 βασιν, ἀλλὰ πρὸς τὸν οἴκοι πόλεμον ἐπιειγόμενοι.

PI 441 Οἱ δ' ἐν τῇ Λιβύῃ Καρχηδόνιοι οὐδὲ πρότερον εἰρηναῖον τι φρονοῦντες, καὶ περὶ σπονδῶν ἐπὶ τῇ τοῦ χρόνου τριβῇ διὰ τὴν τοῦ Ἀννίβου παρουσίαν ἐπικηρυκευόμενοι, ὡς τὸν Ἀννίβαν 15
 πλησιάζοντα ἔμαθον, ἀνεθάρσησαν, καὶ ἐπέθεντο τῷ Σκιπίωνι κατὰ γῆν τε καὶ κατὰ θάλασσαν. κἀκείνου περὶ τούτου αὐτοῖς ἐγκαλέσαντος, οὔτε μέτριόν τι τοῖς πρέσβεσιν ἀπεκρίναντο, καὶ ἐπιβούλευσαν αὐτοῖς ἀποπλεύσασιν· καὶ εἰ μὴ πνεῦμα τυχαίως συμβὰν αὐτοῖς ἐβοήθησεν, ἀπώλοντο ἄν. ὅθεν καὶ ὁ Σκιπίων 20
 ἐν τούτῳ τῆς ψήφου τῆς περὶ τῆς εἰρήνης κομισθείσης οὐκέτι
 W II 96 αὐτὴν ἐποιήσατο. οἱ οὖν Καρχηδόνιοι τὸν μὲν Μαγῶνα εἰς τὴν

3 Οἱ δὲ — 10 τὰς σπονδάς Dionis excerptum Ursinianum 153.
 7 πάτριον] πρὸν A. 10 λόγων A. 13 εἰρηναῖα τε A.
 16 ἐπέθεντο τῷ — 22 αὐτὴν ἐποιήσατο Dionis excerptum Ursinia-
 num 154. 17 τε om C. κατὰ alterum om A. 21 τούτοις A.

verunt: Verminae paternum regnum confirmarunt, captivis Numidis dono datis.

Carthaginenses autem caduceatoribus de pace missis statim pecuniam Scipioni dederunt, captivisque omnibus redditis, caeteris de rebus legatos Romam miserunt. qui tum a Romanis admissi non sunt: negabant enim moris maiorum esse ut eorum de pace legatos audirent qui castra haberent in Italia. post discessum autem Hannibalis et Magonis, iis auditis, pacis condiciones acceperunt. illi porro Italia excesserunt, non propter pacificationem, sed ad bellum domesticum properantes.

At Carthaginenses, cum prius etiam pacem minime cogitarent, nec eam alio consilio petiissent nisi ut tempus tererent dum veniret Hannibal, eius adventu recreati Scipionem terra marique invaserunt. illo vero expostulante, neque quicquam moderati legatis responderunt, et abeuntes per insidias occidissent, nisi fortuito vento exorto essent conservati. itaque Scipio senatusconsultum de pace interim allatam non ratum habuit. Carthaginenses vero Magone in Italiam remisso Hanni-

Ἰταλίαν ἀνέπεμψαν, τὸν δ' Ἀννίβαν αὐτοκράτορα στρατηγὸν Β ἀπέδειξαν, τὸν Ἄννωνα τῆς ἀρχῆς παύσαντες. τὸν δ' Ἀσδρούβαν καὶ ἀποκτεῖναι ἐψηφίσαντο, φαρμάκῳ δὲ ἰκουσίως φθαρέντι καὶ νεκρὸν ἤκισαντο. Ἀννίβας μὲν οὖν πῦσαν τὴν ἡγεμονίαν 5 λαβὼν εἰς τὴν Μασινίσσου χώραν ἐπέβαλε καὶ ἐκίκου αὐτὴν καὶ τοῖς Ῥωμαίοις μαχέσασθαι ἠτοιμάζετο· ἀνθητοιμάζοντο δὲ καὶ οἱ τοῦ Σκιπίωνος.

14. Οἱ δ' ἐν τῇ Ῥώμῃ μετεμέλοντο ὅτι μὴ ἐκάλυσον τὸν Ἀννίβαν ἐκπλεῦσαι· ὡς μέντοι τὰ ἐν τῇ Λιβύῃ συγκροτοῦντα 10 αὐτὸν ἔμυθον, οὐ μετρίως αὐθις ἐδεδίεσαν. διὸ καὶ Κλαύδιον μὲν Νέρωνα τὸν ἕτερον τῶν ὑπᾶτων ἐπ' αὐτὸν ἐπέμψαν, Μάρκῳ C δὲ Σερονίλλῳ τὴν τῆς Ἰταλίας φυλακὴν ἐπεκλήρωσαν. ἀλλ' οὐκ ἠδυνήθη ὁ Νέρων εἰς τὴν Λιβύην ἐλθεῖν, ὑπὸ χειμῶνος ἐν Ἰταλίᾳ χρονίσας καὶ ἐν Σερδοῖ. εἴτι οὐδὲ περικτέρω τῆς Σικελίας ἐχώρησε, κεκρυπητότῳ μυθῶν τὸν Σκιπίωνα. ὁ γὰρ Σκιπίων, δέισιας 15 μὴ, ἐπειχθεὶς ὁ Νέρων τῶν αὐτοῦ πόρων τὴν εὐκλείαν σφετερίσθηται, τοῦ ἔαρος ἐπιλάμψωντος ἐπὶ τὸν Ἀννίβαν ἐχώρησε, μυθῶν ὅτι τὸν Μασινίσσαν ἐνίκησε. καὶ ὁ Ἀννίβας ὡς ἠοθετο προσιόντι τὸν Σκιπίωνα, προσηγήνησεν αὐτῷ. καὶ ἀντιστρατιοπεδευσάμενοι 20 οὐκ εὐθὺς εἰς χεῖρας ἤλθον, συχνὰς δ' ἡμέρας διέτριψαν, καὶ

5 ἐς BC.
μαχέσασθαι B.
13 τὴν add A.

ἐπέβαλε AB, ἐπέβαλλε PW.
12 ἐπεκλήρωσαν A, προσεκλήρωσαν PW.
20 ἤλθον] ἦγον A.

6 μαχέσθαι A,
προσεκλήρωσαν PW.

FONTES. Cap. 14. *Dionis Historiae Romanae libri deperditi: fragmentum libri 17 apud grammaticum peri συντάξεως in Imm. Bekkeri Anecd. p. 140 v. 23; excerptum Ursinianum 155; fragmenta Parisiensia 7—9.*

balet exercitum cum summo imperio praefecerunt, repudiato Hannone, et Hasdrubale capitis damnato. qui cum ultro venenum hausisset, in cadaver eius est saevitum. Hannibal omni potestate accepta, Masinissae regnum populatus, se ad committendum cum Romanis praelium parat. idem et a Scipione factum.

14. Romanos autem paenituit quod Hannibalem Italia emisissent. quem ut in Africa rem gerere didicerunt, denuo haud mediocriter perterriti alterum consulem Cl. Neronem contra eum miserunt, Marco Servilio Italiae defensione mandata. verum Nero propter hiemem in Italia et Sardinia moratus, in Africam pervenire non potuit. deinde ne ultra Siciliam quidem processit, audita Scipionis victoria. qui veritus ne, si antevertisset Nero, laborum suorum gloriam interciperet, primo vere Hannibalem, audita Masinissae clade, invasit. Hannibal vero Scipionis adventu cognito et ipse ei occurrit. ita castris e regione positis nou

Zonarae Annales II.

16

D ἔκυστος τῷ οικίῳ διελέχθη στρατεύματι καὶ πρὸς τὴν μάχην αὐτὸ παρεθάρρυνεν.

Ὡς δ' ἔδοξε τῷ Σκιπίωνι μὴ διατρέβειν ἔτι ἀλλὰ καὶ ἄκοντα τὸν Ἀννίβαν εἰς τὸν ἀγῶνα προαγαγεῖν, ἐπὶ τὴν Οὐτικήν ὤρμησεν, ἵνα δεδιέναι καὶ φεύγειν δόξας σχολή καιρὸν ἐπιθέσσεως· δὲ 5 καὶ ἐγένετο. ὁ γὰρ Ἀννίβας φεύγειν αὐτὸν οἰηθεὶς καὶ ἐπὶ πλέον ἐντεῦθεν θαρρήσας ἐπεδίωξε μόνοις τοῖς ἱππεῦσι. καὶ ὁ Σκιπίων ἀντίστη τε αὐτοῖς παρὰ δόξαν καὶ συμβαλὼν ἐνίκησε. τρέψας δ' αὐτοὺς οὐκ ἐπὶ τὸ διώκειν σφᾶς ἀλλὰ ἐπὶ τὰ σκενοφόρα αὐτῶν καθ' ὄδον τυγγάνοντα ὤρμησε, καὶ πάντα συνέλαβε. ταῦτα τὸν 10

P I 442 Ἀννίβαν ἐτάραξε, καὶ ἔτι ὅτι κατασκόπους αὐτοῦ τρεῖς ἐν τῷ στρατοπέδῳ ὁ Σκιπίων εὐρῶν οὐδὲν δεινὸν αὐτοῖς πεποίηκεν. μαθὼν γὰρ παρ' ἐνὸς αὐτῶν ὁ Ἀννίβας τὸ πεπραγμένον (οἱ γὰρ δύο παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις μῆναι ἤθελῆσαν) κατεπλάγη, καὶ διακινδυνεύσαι οὐκέτι θαρρήσας σπεισασθαι ὅτι τάχιστα ἔγνω, ἵν' εἰ μὴ 15 τοῦτο συμβαίη, τριβῆν τεῶς τινὰ πορίσῃται καὶ διακωχῆν. πέμψας οὖν πρὸς τὸν Μασινίσσαν, δι' ἐκείνου ὡς ὁμοφύλου τὰς σπονδὰς ἤτησε. καὶ ἦλθε μὲν ἐς λόγους τῷ Σκιπίωνι, ἔπραξε δὲ οὐδέν. ὁ γὰρ Σκιπίων οὔτε τραχὺ οὔτε τι σαφὲς ἀπεκρίνατο, ἀλλὰ τὸ μὲν ὄλον ἐπέσεισεν, ἐπιεικτέστερον δ' ὁμοῦς διειλέχθη, ὅπως 20

B αὐτὸν ὡς καὶ σπεισόμενος εἰς ἀμέλειαν προαγάγη· ὃ καὶ συμβέβηκε. μάχης μὲν γὰρ περὶ οὐδὲν ὁ Ἀννίβας ἐγενόησε, μεταστρα-

2 ἀπὸ C, ἀπὸ PW.
om ABC.

7 post ἱκπεῖσι PW add κατὰ νότον:

statim ad manus venerunt, sed dies complures morati uterque milites suos ad pugnam est cohortatus.

Ut autem Scipioni tempus non diutius terere visum est et Hannibalem vel invitum ad certamen elicere, Uticam iter intendit, ut cum timere et fugere crederetur, rei gerendae occasionem haberet: idque factum est. Hannibal enim eum fugere opinatus, maioreque fiducia inde sumpta, cum solis equitibus eum est persecutus. quibus Scipio praeter expectationem restitit; iisque profligatis, persecutione omissa, impedimenta quae in via erant interceptit omnia. haec turbarunt Hannibalem: atque illud etiam, quod Scipio tres exploratores in castris suis deprehensos impune dimiserat. e quorum uno cum didicisset quid in castris actum casset (duo enim ultro apud Romanos manserant), percussus est: neque amplius decertare ausus, quam primum pacem facere decrevit, ut ea non impetrata, mora saltem aliqua et induciae intercederent. Masinissa igitur, ut populari suo intercessore, cum Scipione collocutus, nihil impetravit. nam Scipio neque asperè neque perspicue respondit; sed quamvis omnino medium quoddam teneret, tamen humanius disseruit, ut cum spe pacis negligentiosem redderet: idque accidit. cum enim Hanni-

τοπεδεύσασθαι δὲ εἰς χωρίον ἐπιτηδειότερόν τι ἤθελσεν. ἔξ αὐτομόλων δὲ τοῦτο μῦθῶν ὁ Σκιπίων προεξανέστη νυκτὸς καὶ κατέσχε τὸν τόπον εἰς ὃν ἐκεῖνος ἤπειγέτο· ἐν χωρίῳ δὲ τινι κοίλῳ καὶ ἀνεπιτηδεῖν πρὸς στρατοπέδουσιν γενομένοις τοῖς Καρχηδόνιοις δὲ πεφάνη αἰφνίδιον. ὁ δ' Ἀννίβας συμβουλευὼν οὐκ ἠθέλησε, στρατοπεδευόμενος δ' ἐκεῖ καὶ φρεωνρχῶν ἐταλαιπύρησε διὰ πάσης τῆς νυκτὸς. καὶ οὕτως κακῶς αὐτοὺς ἔχοντας ὑπὸ καμῆτου καὶ δάψης κατηνάγκασε καὶ ἄκοντας ὁ Σκιπίων συμμίξει αὐτῷ.

Συνέβαλον οὖν οἱ μὲν Ῥωμαῖοι συντεταγμένοι καὶ πρόθυμοι, C
 10 Ἀννίβας δὲ καὶ οἱ Καρχηδόνιοι ἀπρόθυμοί τε καὶ καταπεπληγμένοι καὶ δι' ἕτερα καὶ ὅτι καὶ ὁ ἥλιος σύμπας ἔξελιπεν. ἐκ γὰρ τῶν ἄλλων καὶ τοῦτο οὐκ αἰσιῶν τι προμηνῦεν σφίσι· ὁ Ἀννίβας ἰπώπτευσεν. οὕτω δ' ἔχοντες τοὺς ἐλέφαντας ἐνυτῶν προεβή- W II 97
 λοντο. καὶ οἱ Ῥωμαῖοι μέγα ἔξαιφνης καὶ καταπληκτικὸν ἀνε-
 15 βόησαν, καὶ τὰς ἀσπίδας τοῖς δόρυσι κρούσαντες θυμῷ καὶ δρόμῳ ἐπὶ τοὺς ἐλέφαντας ὤρμησαν. ὑφ' ἧν ταχυθέντες ἐκεῖνοι οἱ μὲν πλείους οὐκ ἔδῄξαντο σφῶς ἄλλ' ἀπετρώποντο καὶ τιρωσκό-
 20 μνοι μὲν τοῖς ἐπιτεταγμένοις ἐνεποιοῦν τὸν θόρυβον, οἱ δὲ καὶ ὁμοίε σφίσι χωρήσαντες, τῶν Ῥωμαίων δισταυμένων διὰ μέσου D
 αὐτῶν διζέτρειον, καὶ παριόντες ἐβάλλοντό τε καὶ ἐκ χειρὸς ἐτι-
 τρώσκοντο. καὶ ἐπὶ τινι μὲν χρόνον ἀντέσχον οἱ Καρχηδόνιοι, ἔπειτα τοῦ Μασινίσσου καὶ τοῦ Λαίλιου τοῖς ἵππευσὶ κατὰ νότιον προσπεσόντων αὐτοῖς πάντες ἔφυγον. οἱ δὲ πλείους ἐφθάρησαν,

12 σφίσι προμηνῦεν A.
 νότιου add AB.

14 ἐκπληκτικὸν B.

22 κατὰ

balem de pugna minime cogitantem castra in locum commodiorem transferre velle ex transfugis intellexisset, noctu loco eo quo ille properabat praecipuo, Carthaginiensibus in convalle castris haud idonea versantibus, ex improvise se ostendit. at Hannibal detrectata pugna, castris ibi muniendis et puteis fodiendis per totam noctem fuit occupatus: qua aerumna fatigatos et sitiētes Scipio vel invitos inire praelium coegit.

Congrediuntur inter sese, Romani instructi et alacres, Hannibal et Carthaginienses inviti, et praeter alia etiam defectu solis integro territi, quem praeter caetera nihil sibi fausti portendere Hannibal arbitrabatur. elephantes igitur in prima acie collocant. Romani vero subito ingenti et terribili clamore sublato et clipeos hastis pulsantes, ira et cursu incitati, belluas impetu illo territas dissiparunt atque everterunt: quae vero vulnerabantur, suis magis incommodabant. iam ut aliquae in hostes irent, tamen Romanis spatium praebentibus per mediam aciem transcurrentes inter praetereundum et iaculis et gladiis vulnerabantur. atque ad tempus aliquod Carthaginienses restiterunt: deinde Masinissa et Laelium cum equitatu a tergo eos adorientibus fugerunt omnes, plures

καὶ ὁ Ἀννίβας μικροῦ ἂν ἀπώλειτο. φεύγοντα γὰρ αὐτὸν ὁ Μασινίσσας ἐπεδίωκεν ἀκρατῶς τῇ τοῦ ἵππου ῥύμῃ ὑπενδιδούσ. μεταστραφεὶς δ' ὁ Ἀννίβας, καὶ ἰδὼν αὐτὸν οὕτω διώκοντα, ἡρέμα ἐξέκλινε καὶ τὸν δρόμον ἐπέστησε, καὶ οὕτω παρελάσαντα τὸν Μασινίσσαν κατὰ νότιον γενόμενος ἔτρωσε· κάκ τούτου μετ' ὀλίγων ἐξέφυγε.

P 1 443 Σκιπίων δὲ νικήσας ἐπὶ τὴν Καρχηδόνα ἠπέλθῃ, καὶ ἐπολιόρκει αὐτὴν ἐκ γῆς ἅμα καὶ θαλάσσης. οἱ δὲ Καρχηδόνοι πρῶτον μὲν ὡς τὴν πολιορκίαν καρτερήσοντας ἠτοιμάζοντο, ἔπειτα ἐξαπορηθέντες πρὸς τὸν Σκιπίωνα διεκρηκεύσαντο. καὶ ὁ Σκιπίων τοὺς λόγους σφῶν προσεδέξατο καὶ περὶ τῶν συνθηκῶν διελέχθη αὐτοῖς. ἦν δὲ τὰ ὠμολογημένα, ὁμήρους τε παρὰ τῶν Καρχηδονίων καὶ τοὺς αἰχμαλώτους καὶ τοὺς αὐτομόλους δοθῆναι, καὶ πάντας μὲν τοὺς ἐλέφαντας τὰς δὲ τριήρεις πλὴν δέκα παρασχεθῆναι, καὶ τοῦ λοιποῦ μῆτε ναῦς μικρὰς πλείους ἔχειν ἰσῶν δέκα, καὶ μῆτε πόλεμον παρὰ τὴν τῶν Ῥωμαίων γνώμην πρὸς μηδένα ποιῆσθαι, καὶ τινα ἕτερα.

Τουιούτων δὲ γενομένων τῶν ὁμολογιῶν πρέσβεις οἱ Καρχηδόνιοι ἐπὶ Ῥώμην ἱστάλκασιν. καὶ οἱ μὲν ἀπῆλθον, οὐ μέντοι καὶ ἡ γερουσία τὴν πρεσβείαν ἐτοίμως ἐδέξατο, ἀλλ' ἐπὶ πολὺ ἰμφοισβίτησαν ἀλλήλοις ἐναντιούμενοι. ὁ δὲ δῆμος τὴν εἰρήνην

1 αὐτὸν om A. 4 ἐπέστησε ἐξείφθη τοῦ δρόμου Dionis lib. 17: Bekkeri Anecd. gr. p. 140 v. 23. 8 δὲ A, δ' αὐ PW.
 10 ἐξαπορηθέντες AB, διαπορηθέντες PW. πρὸς τὸν Σκιπίωνα — 17 καὶ τινα ἕτερα Dionis excerptum Ursinianum 150. 12 δὲ] τε A. 15 ἔχειν τῶν δέκα AB, τῶν δέκα ἔχειν PW
 18 τούτων A. οἱ καρχηδόνοι ἐπὶ Ῥώμην AB, ἐπὶ Ῥώμην οἱ Καρχηδόνοι PW. 21 ὁ δὲ δῆμος] Dionis fragm. Paris. 7.

ceciderunt, ipso etiam Hannibale paene interfecto. nam cum fugiens Masinissam laxis habenis acerrime persequi conuersus vidisset, eius impetu nonnihil declinato cursuque inhibito praeteruictum a tergo adortus vulneravit; itaque cum paucis evasit.

Scipio victoria potitus prope Carthaginem terra marique obsedit. Carthaginienses principio se ad tolerandam obsidionem parantes, tandem rebus desperatis caduceatores ad illum miserunt; cum quibus Scipio de pacis condicionibus egit. quae huiusmodi fuerunt: ut Carthaginenses obsides darent, captivos et transfugas omnes restituerent; elephantos omnes et triremes, decem exceptis, traderent; in posterum neque elephantos neque longas naves plures quam denas haberent, neque bellum cum quoquam nisi de sententia Romanorum susciperent. adiecta sunt et alia quaedam.

His condicionibus propositis legati Romam missi, sed parum alacriter a senatu suscepti sunt, aliis aliud censentibus et inter sese rixantibus. verum populus pacem magno consensu decrevit, acceptis condi-

ὁμοθυμαδὸν ἐψηφίσατο. καὶ τὰς ὁμολογίας ἐδέξαντο, καὶ ἐπέμψαν δέκα ἄνδρας ἵνα μετὰ τοῦ Σκιπίωνος ἅπαντα διοικήσωσι. καὶ αἱ συμβάσεις ἐπράχθησαν, καὶ αἱ τριήρεις ἐδόθησαν καὶ ἐκαύθησαν, καὶ τῶν ἐλεφάντων οἱ μὲν κλείους εἰς τὴν Ῥώμην ἀπήχθησαν, τῷ Μασινίσῃ δὲ οἱ λοιποὶ ἐδαιρήθησαν. καὶ Ῥωμαῖοι μὲν τὴν Λιβύην ἐξέλιπον, τὴν δ' Ἰταλίαν οἱ Καρχηδόνιοι.

Ὁ μὲν οὖν δεῦτερος πόλεμος τῶν Καρχηδονίων ἔτει ἑκατα- C
δεκάτῳ εἰς τοῦτο κατήντησε· κἀντεῦθεν ὁ Σκιπίων λεγάμπερστο καὶ Ἀφρικανὸς ἐπεκέλητο (Ἀφρικὴ γὰρ ἦδη ἢ περὶ Καρχηδόνα
10 Λιβύῃ ὠνόμαστο), πολλοῖς δὲ καὶ ἐλευθερωτῆς προσηγόρευτο, πολλοὺς πόλιτας κομίσας αἰχμάλωτους. καὶ ὁ μὲν μέγας ἐκ τούτων ἤρετο, Ἀντίβας δὲ κατηγόρητο παρὰ τοῖς οἰκείοις ὡς τὴν τε Ῥώμην λαβεῖν δυνήθεις καὶ μὴ θελήσας, καὶ τὴν λείων τὴν ἐκ τῆς Ἰταλίας σφετερισάμενος. οὐ μὴν καὶ εἰλώ, ἀλλὰ καὶ τὴν
15 μεγίστην τῶν Καρχηδονίων ἀρχὴν οὐκ εἰς μακρὰν πεποιθή.

15. Εἰς ἑτέροισ δ' αὖθις πολέμοις οἱ Ῥωμαῖοι κατέστησαν, γενομένους πρὸς Φίλιππον τε τὸν Μακεδόνα καὶ τὸν Ἀντίο- D
χον. μέχρι γὰρ ἢ πρὸς Καρχηδονίους ἤκαμψε μάχη, κἂν μὴ φιλία σφίσι τὰ περὶ τὸν Φίλιππον ἦν, ἐθεράπευον αὐτόν, ἵνα μὴ W II 98
20 τοῖς Καρχηδονίοις συνάροίτο ἢ εἰς τὴν Ἰταλίαν στρατεύσοιτο· ἐπεὶ δὲ τὰ κατ' ἐκείνους ἤρέμισαν, οὐκέτ' ἐμίλλησαν, ἀλλ' εἰς πόλεμον αὐτῷ κατέστησαν φανερόν, πολλὰ ἐγκαλοῦντες

4 οἱ μὲν κλείους] Dionis fragm. Paris. 8.
δὲ καὶ PW. 8 εἰς ABC, εἰς PW.
nisi fragm. Paris. 9. 20 εἰς B.

5 δὲ AB, καὶ C,
11 αἰχμάλωτους] Dion-

FONTES. Cap. 15. Dionis Historiae Romanae libri perditii: fragmenta Parisiensia 11 — 13.

cionibus, decemque legatis missis qui una cum Scipione omnia administrarent. pactis firmatis triremes traditae cremataeque sunt: elephantorum maior pars Romam missa, reliqui Masinissae donati. Africam Romani, Carthaginienses Italiam reliquerunt.

Hic secundi belli Punici post annos sexdecim exitus fuit. Scipio autem magna parva gloria cognomentum Africani tulit (iam tum enim Carthagini finitima Libya Africa vocabatur), et multis captivis civibus receptis liberator a multis dictus, in summo honore fuit. Hannibal contra a suis civibus accusatus est quod Romam capere potnerit nec voluerit, et manibus in suum pecuniam conversis rem publicam frandarit. sed absolutus est, nec multo post summum Carthaginiensium magistratum adeptus.

15. Hoc bello confecto Romani alii adversus Philippum Macedonem et Antiochum sunt implicati. nam Punici adhuc certaminibus districti Philippum, quamvis parum amicum, tamen colebant, ne Carthaginienses adiutaret aut Italiam invaderet: pace autem cum illis consti-

αὐτῶ. πρόσβεις οὖν οἱ Ῥωμαῖοι πρὸς αὐτὸν πέμψαντες, ἐπεὶ
 μηδὲν ὧν ἐπιτάττετο ἔπραττε, τὸν πόλεμον ἐξηγήσαντο, χρώ-
 μαιοι μὲν τῇ τῶν Ἑλλήνων ἐπιβασία λαβῆ, τὸ δ' ἄληθές
 ἀγανακτοῦντες ἐφ' οἷς ἐδεδοράκει, καὶ προκαταλαμβάνοντες αὐτόν,
 P I 444 ἵνα μὴ καταδουλωσάμενος ἐκείνους ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν στρατεύσῃ 5
 κατὰ τὸν Πύρρον. ψηφισάμενοι δὲ τὸν πόλεμον τά τε ἄλλα
 παρεσκευάσαντο εὖ, καὶ στρατηγὸν ἐπὶ τοῦ ναυτικοῦ Λούκιον
 Ἀπούστιον Σουλπικίῳ Γάλβῳ δειδώκασιν. καὶ ὁ Γάλβας τὸν Ἴονιον
 κόλπον διαλαβὼν ἐπὶ πολὺ ἐπόσησε. παραλαβόντες οὖν τὴν δύ-
 ναμιν πᾶσαν ὃ τε ῥηθεις στρατηγὸς καὶ Κλαύδιος Κέντων ὁ ὑπο-10
 στρατήγος, αὐτὸς μὲν τῶ ναυτικῷ τὰς Ἀθήνας ὑπὸ τῶν Μακε-
 δόνων πολιορκουμένας ἐρρύσατο καὶ Χαλκίδα κατεχομένην ὑπ'
 αὐτῶν ἐπόρθησε, κὰν τούτῳ Φιλίππου ταῖς Ἀθήναις ἐπιστρατεύ-
 σατος ἐπανελθὼν τότε αὐτὸν ἀπέωσατο καὶ μετὰ τοῦτο αὐδῆς
 B προσβαλόντα ἀπεκρούσατο, Ἀπούστιος δ' ἐς τὴν Μακεδονίαν, 15
 ἀσχόλου περὶ τὴν Ἑλλάδα τοῦ Φιλίππου ὄντος, ἐμβαλὼν τὴν τε
 γῆν ἐλήϊζετο καὶ φρούρια καὶ πόλεις ἐχειρώσατο. Φίλιππος δὲ
 διὰ ταῦτα ἐν ἀμηχανίᾳ γενόμενος τέως μὲν ἄνω καὶ κάτω περιέθει
 ἄλλοτε ἄλλοις ἀμύνων, ὡς δὲ ὁ Ἀπούστιος τῇ χώρᾳ αὐτοῦ ἰσχυ-
 ρῶς ἐνέκειτο καὶ οἱ Δάρδανοι τὴν πρόσσορον σφίσι Μακεδονίαν 20
 ἐκακούργουν (οἰκοῦσι δ' οὗτοι ὑπὲρ τε Ἰλλυριῶν καὶ ὑπὲρ Μακε-
 δόνων), Ἰλλυριοὶ τέ τινες καὶ Ἀμύνανδρος Ἀθαμανίας Θεσσαλικῶ

7 παρεσκευάζοντο A. ἐπὶ τῇ ναυτικῇ A. 9 διαβαλὼν F.
 Haasius. 10 καὶ ὁ κλαύδιος A. 16 περὶ] τὴ A. 22 Θεσ-
 σαλικῶ γένους ἀθαμανίας βασιλεὺς C. Θεσσαλικῶ B.

tuta, nihil cunctati bellum aperte cum eo gesserunt. cum enim per le-
 gatos multa questi nihil eorum quae postularant impetrassent, bellum
 decreverunt, eam causam praetextentes quod Graeciam invasisset, sed
 revera ob priores iniurias illi infensi, et antevertere cupientes, ne Grae-
 ciae subactis, Pyrrhi exemplo bellum in Italiam transferret. bello de-
 creto cum alia rite praepararunt, tum L. Apustium classi praefectum
 Sulpicio Galbae adiunxerunt. qui cum sinu Ionio occupato diu aegrotat-
 ret, praefectus ille et Claudius Cento legatus, omnibus copiis acceptis,
 hic quidem Athenas a Macedonibus obsessas classe liberavit, et Chalci-
 dem, quam iidem tenebant, vastavit, et Philippum, qui Athenas interim
 invaserat, regressus iterum atque iterum depulit: Apustius autem, Phi-
 lippo in Graecia occupato, impressione in Macedoniam facta agros vasta-
 vit et castella atque oppida subegit. qua de causa Philippus animo
 aestuans sursum deorsum aliquamdiu cursitavit, alias aliis opem ferens:
 Apustio autem regionem graviter urgente et Dardanis finitimam sibi
 Macedoniam vexantibus (habitant autem supra Illyrios et Macedones),
 cum Illyrii quoque atque Amynder Athamaniae Thessalicae gentis re-

γένους βασιλεὺς ἄν, σύμμαχοι πρότερον ὄντες αὐτοῦ, πρὸς τοὺς Ῥωμαίους μετέστησαν, ἐκ τούτου καὶ τὰ τῶν Αἰτωλῶν ὑπώπτευσε καὶ περὶ τοῖς οἴκοι ἔδρασε καὶ ἐκεῖ μετὰ τοῦ πλείονος στρατεύμα- C
τος ἔπεισε. γυνὸς δὲ τὴν πρόσσodon αὐτοῦ ὁ Ἀπούστιος ἀνε-
5 χώρησεν· ἦδη γὰρ καὶ χειμῶν ἦν.

Ῥαῖσας δ' ἐκ τῆς νόσου ὁ Γάλβας πλείω παρεσκευάσατο
δύναμιν καὶ ἅμα ἕαρι εἰς τὴν Μακεδονίαν ἠπείγετο. ἐπεὶ δ'
ἐπλησίασαν ἀλλήλοισι, ἀντιστρατοπεδεύσαντο, καὶ ἀκροβολισμοῖς
ἐχρῶντο τῶν ἰππέων καὶ τῶν ψιλῶν. μεταστάντων δὲ τῶν Ῥω-
10 μαίων ἐς τι χωρίον ὄθεν ῥῆον ἦν αὐτοῖς ἐπισιτίσασθαι, νομισας
ὁ Φίλιππος ὡς φοβουμένους αὐτὸν μεταστῆναι, ἐπῆλθεν αὐτοῖς
ποιουμένοις ἀρπαγὰς ἀπροσδόκητος καὶ τινὰς διέφθειρε. καὶ ὁ
Γάλβας τοῦτο αἰσθόμενος ἐπεξέδραμεν ἐκ τοῦ στρατοπέδου καὶ
προσπειῶν αὐτῷ πολλῶν πλείους ἀντιπέκτεινεν. ὁ δὲ γε Φίλιππος
15 ἤτηθηθεις καὶ τραφείς ὑπὸ νύκτα ἀπανεστή. οὐ μέντοι αὐτὸν ὁ D
Γάλβας ἐπεδίωξεν, ἀλλ' εἰς τὴν Ἀπολλωνίαν ἀνεκομίσθη. καὶ
ὁ Ἀπούστιος δὲ μετὰ τῶν Ῥοδίων καὶ τοῦ Ἀττάλου περιπλέων
νήσους συχνὰς ἐχειρώσατο.

Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ τὶς Ἀμίλκας Καρχηδόνιος,
20 τῷ Μαγῶνι συστρατεύσας ἐν Ἰταλίᾳ κακεῖ ὑπομείνας, τέως μὲν
ἡσυχίαν ἦγεν, ὡς δ' ὁ Μακεδονικὸς πόλεμος ἐπέστη, τοὺς τε
Γαλάτας τῶν Ῥωμαίων ἀπέστησε καὶ μετ' αὐτῶν ἐπὶ Ἀίγνας

8 καὶ ἀκροβολισμοῖς — 18 ἐχειρώσατο Dionis fragm. Paris. 11 12.
16 ἐπεδίωξεν A Dio, ἐδίωξεν PW. 17 ὁ add A Dio. 19 τὶς
Ἀμίλκας — p. 248 v. 3 τοῖς ἄλλοις δὲ Dionis fragm. Paris. 13.
21 ἦγεν] εἶγεν Dio.

gulus, dudum eius foederati, ad Romanos defecissent, etiam Aetolos suspectos habens et rebus suis metuens cum maiori copiarum parte in suum regnum properavit. cuius adventu cognito Apustius hieme instante, recessit.

Galba ex morbo recreatus, pluribus copiis comparatis, sub veris initia in Macedoniam properavit. cumque castra in propinquo haberent, levia certamina inter equites et velites facta sunt. Romanis autem in locum quendam digressis unde commeatus facillius suppeteret, Philippus eos sui metu fugisse ratus ex improvise praedatores aliquos occidit. quo Galba animadverso, e castris eruptione facta longe plures interfecit: Philippum vero victum et saucium noctu recedentem non est persecutus, sed Apolloniam rediit. Apustius interim cum Rhodiis et Attalo mare peragrans complures insulas subigebat.

Sub idem tempus Carthaginiensis quidam Hamilcar, Magonis in Italia commilito, qui ad tempus quietus ibi remanserat, exorto Macedonico bello Gallos ad defectionem impulit; cum iisque Ligures bello ador-

στρατεύσας τινὰς κἀκείνων προσεποιήσατο. Λουκίῳ δὲ Φουρήῳ στρατηγούντι πολεμηθέντες ἠττήθησαν καὶ περὶ σπονδῶν ἐπροσβέυσαντο. καὶ οἱ μὲν Ἀγνες ἔτυχον αὐτῶν, τοῖς ἄλλοις δὲ οὐκ ἐδόθησαν, ἀλλ' ἀντεστράτευσεν ἐπ' αὐτοὺς Ἀδρήλιος ὁ ἕπατος, φθορήσας τῆς νίκης τῷ στρατηγῷ. 5

Τῷ δ' ἐξῆς ἔτει πρὸς τοῦ Ἀμιλκῶν καὶ τῶν Γαλατῶν συνήνεχθη πολλὰ καὶ δεινὰ. Γναῖόν τε γὰρ Βαββίον στρατηγὸν ἐνίκησαν, καὶ τὴν συμμοχίδα τῶν Ῥωμαίων κατέτρεχον, καὶ Πλακέντιον ἐπολιόρκουν καὶ ἐλόντες κατέσκαψαν. 99

16. Ἐν δὲ τῇ Ἑλλάδι καὶ τῇ Μακεδονίᾳ Πούπλιος Οὐτίλιος ὁ ἕπατος ἀντεκάθητο τῷ Φιλίππῳ, τὰ τῆς Ἡπείρου προκαταλαβόντι στενά, δι' ὧν εἰς τὴν Μακεδονίαν εἰσὶν εἰσβολαί. μετὰ δὲ τὴν χειμῶνα Τίτος Φλαμίνιος ἕπατος, τοῦ Φιλίππου πᾶν τὸ μεταξὺ τῶν ὁρῶν διατειχίσαντος καὶ ὄντος δυσπολεμήτου, διὰ τινος ἐκπεριῆλθε στενῆς ἀτραποῦ μετ' ὀλίγων τὸ περιτείχισμα. 15 καὶ φανείς ἐξ ὑπερδεξίων αἰφνίδιον ἐφάβησε τὸν Φίλιππον, νομίσαντα πᾶν τὸ τοῦ Τίτου στρώτευμα εἶσω τῶν στενῶν παρελθεῖν· ὄθεν καὶ εἰς τὴν Μακεδονίαν ἀπήρην εὐθύς. ὁ δ' ἕπατος ἐκεῖνον μὲν οὐκ ἐδίωξε, τὰς δ' ἐν τῇ Ἡπείρῳ πόλεις προσεποιήσατο. καὶ ἐς Θεσσαλίαν ἐλθὼν πολλὰ παρεσπάσατο τοῦ Φιλίππου, καὶ 20

I φρονεῖω, ut solent, ABC cum Dionis codice Paris. 6 ἀμίλια A. 7 γὰρ om A. "Βαββίον] ita Regii duo, Colberteus Βαββίον" DUCIKAIUS. βίβιον B. 10 οσιαλιος B, ονιάλιος A Regii duo et Colbert.; Ονιάλιος PW. 13 Φλαμίνιος] T. Quinctius Flaminius. 17 παρελθόν A.

FONTES. Cap. 16. *Dionis Historiae Romanae libri deperditi: excerptum Ursinianum* 157.

tus, eorum etiam nonnullos sibi adiunxit. sed a L. Furio praetore acie victi legatos de pace miserunt. ea Liguribus data est; caeteri nihil impetrarunt: nam Aurelius consul, praetori victoriam invidens, eos vicissim bello est adortus.

Sequenti anno Hamilcar et Galli multas clades Romanis intulerunt. nam et Cn. Baebium praetorem superarunt, et socias civitates incurserunt, et Placentiam expugnatam everterunt.

16. In Graecia et Macedonia P. Villius consul contra Philippum in procinctu erat, qui Epiri angustias occuparat, per quas in Macedoniam patebat aditus. hieme elapsa T. Flaminius consul, cum Philippus ob omne illud spatium quod inter montes interiacet muro obseptum oppugnatum difficilis esset, cum paucis per angustum callem munitionem circumlit, et ex superiore loco subito conspectus terrorem incussit Philippo, omnem eius exercitum angustias superasse opinanti, ut statim in Macedoniam recederet. consul vero illum non persecutus, Epiri urbibus est potitus; atque inde in Thessaliam transgressus, multis a Philippo alienatis in

εἰς τὴν Φωκίδα τὴν Βοιωτίαν τε ἀνεχώρησε. καὶ ὁ μὲν Ἑλλά-
 τειαν ἐπολιόρχει, Λοβκιος δὲ Φλαμίνιος ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ μετὰ
 τοῦ Ἀττάλου καὶ τῶν Ῥοδίων τὰς νήσους ἐχειροῦτο. καὶ τέλος C
 Κέγχρειαν ἐλόντες, καὶ πεθόμενοι πρέσβεις πρὸς τοὺς Ἀχαιοὺς
 5 ἐπὶ συμμαχίᾳ πεπέμφθαι, ἀπέστειλαν καὶ αὐτοί· καὶ Ἀθηναῖοι
 συνεπρεσιβέυσαντο. καὶ πρότερον μὲν ἐμερίσθησαν αἱ γυνῆμαι
 τῶν Ἀχαιῶν, τῶν μὲν τῷ Φιλίππῳ τὴν συμμαχίαν ψηφισμένων,
 τῶν δὲ τοῖς Ῥωμαίοις, ὑπὲρ δ' οὖν ποτε τὴν βοήθειαν αὐτοῖς ἐψη-
 φίσαντο. καὶ ἐπὶ τὴν Κόρινθον συνεστράτευσαν, καὶ τοῦ μὲν
 10 τειχοῦς κατήρειψάν τινα, πονήσαντες δ' ἐπεκδρομαῖς ἀπανέστησαν.

Ἔτι δεισας ὁ Φίλιππος μὴ πολλαὶ πόλεις ἄλωσιν, ὑπὲρ
 εἰρήνης πρὸς τὸν ὕπαιτον ἐπεκηρυκέυσάτο. καὶ ὃς ἐδέξατο τοὺς
 λόγους αὐτοῦ, καὶ συνῆλθον αὐτοὶ καὶ οἱ σύμμαχοι, ἐπράχθη δ' D
 οὐδὲν ἢ ὅτι πρέσβεις εἰς Ῥώμην πέμψαι τῷ Φιλίππῳ ἐπετρέπη.
 15 καὶ οὐδὲ ἐκίε τι ἐγένετο· τῶν γὰρ Ἑλλήνων ἀποσιῆσαι αὐτὸν
 ἀξιούτων τῆς Κορίνθου καὶ τῆς Χαλκίδος τῆς τε Δημητριάδος
 τῆς Θεσσαλικῆς, οὐδὲν περὶ τούτων οἱ τοῦ Φιλίππου πρέσβεις
 ἐντετάλλθαι ἔφασαν, καὶ ἄπρακτοι ἀπηλλάγησαν.

Οἱ δ' ἐν τῇ Ῥώμῃ τῷ Φλαμινίῳ τὴν ἐν τῇ Ἑλλάδι ἡγεμο-
 20 νίαν καὶ εἰς τὸ ἐπιὸν ψηφισάμενοι ἔτος, αὐτῷ ἀπέθετο καὶ τὰ
 κατὰ Φίλιππον. ὁ δὲ, ὅτι κατὰ χώραν ἐμελλε μένειν, πρὸς πόλεμον
 ἤτοιμαζέτο, καὶ μᾶλλον ὅτι καὶ Νάβις ὁ Λακεδαιμονίων τύραν- P I 446

1 ἐλάτιαν A.	4 post πρέσβεις PW add παρα Φιλίππον, om
ABC.	5 συμμαχίδα A. 10 ἐπ' ἐκδρομαῖς PW. 12 δς]
ὁ μὲν A.	14 ἐς C. 16 τῆς τε κορίνθου BC. 17 του-
του A.	20 ἐς B. 22 ὁ τῶν λακεδαιμονίων A.

Phocidem et Boeotiam se contulit. ubi dum Elatiam obsidet, L. Flaminus frater eius cum Attalo et Rhodiis insulas subigunt, denique Cencreis etiam potit, cum audissent societatem Achaeorum [a Philippo] petitam esse, legatos et ipsi una cum Atheniensibus ad illos miserunt. initio divisa fuerunt Achaeorum sententiae, aliis Philippo aliis Romanis auxilia decernentibus: sed tandem societatem cum Romanis inierunt. cum quibus Corinthum oppugnantes, parte muri deiecta, crebris eruptionibus fatigati recesserunt.

Deinde veritus Philippus ne multae urbes caperentur, caduceatores ad consulem de pace misit, qui cum eius postulatis annuisset, et ipsi et socii convenerunt: sed nihil actum est aliud, nisi quod Philippo legatos Romam mittere est concessum. ac ne ibi quidem quicquam impetratum: nam Graecis postulantibus ut Corintho Chalcide et Thessalica Demetriade cederet, Philippi legati nihil de iis urbibus in mandatis se habere affirmantes rebus infectis discesserunt.

Romani vero Graeciae provinciam et bellum Philippi Flaminio in sequentem etiam annum prorogarunt. qui cum ibi mansurus esset, ad bellum se paravit: eoque magis, quod Nabis Lacedaemoniorum tyrannus,

νος ἐσπίεσάτο οἱ, καίτοι φίλος ὦν τοῦ Φιλίππου καὶ τοῦ Ἄργου λαβὼν παρ' αὐτοῦ. ἀδυνατῶν γὰρ ὁ Μακεδῶν πολλὰ διέπειν ἡμοῦ, καὶ δέισας μὴ τοῖς Ῥωμαίοις ἢ πόλις ληφθῆ, τῷ Νάβιδι αὐτήν, ἔν' αὐτῆς ἀποδοίη, παρακατέθετο.

Αἰλίον δὲ Πέτου τοῦ ὑπάτου στρατεύσαντος ἐπὶ τοὺς Γα-
λάτας, πολλοὶ ἀπ' ἀμφοτέρων ἀπώλλυντο προσμιγνύντες ἀλλή-
λοις, καίριον δὲ τι ἐπράχθη οὐδέν. οἱ δ' ὄμηροι τῶν Καρχη-
δονίων οἱ τε δοῦλοι οἱ μετ' αὐτῶν καὶ οἱ τισὶ πεπραμένοι αἰχμά-
λωτοι, κατασχεῖν τὰς πόλεις ἐν αἷς ἕκαστοι τὰς διατριβὰς ἐποι-
B οῦντο τολμήσαντες, καὶ πολλοὺς τῶν ἐπιχωρίων φονεύσαντες, κα-
θρέθησαν ἐπὶ Κορνήλιου Λεντούλου στρατηγοῦ πρὶν μεῖζόν τι
ἐξεργάσασθαι. οἱ μέντοι Γαλάται εὐτυχίαις τε ἐπαιρόμενοι καὶ
τοὺς Ῥωμαίους ἐν παρέργῳ σφίσι πολεμοῦντας αἰσθόμενοι παρε-
σκευάσαντο ὡς καὶ ἐπὶ τὴν Ῥώμην ἐλάσοντες. δεισαντες οὖν οἱ
Ῥωμαῖοι ἄμφω τοὺς ὑπάτους Κορνήλιον Κέθηγον καὶ Μινούκιον 15
Ῥούφον ἐπὶ τοὺς Γαλάτας ἐπεμψαν· οἱ διαιρεθέντες ἄλλος ἄλλην
ἐπόρθουν χώραν. πρὸς οὖν τοὺς ὑπάτους καὶ οἱ πολέμιοι διη-
ρέθησαν, καὶ οἱ μὲν τῷ Κεθήγῳ μετὰ τοῦ Ἀμιλκου συμβαλόντες
ἠττήθησαν, οἱ λοιποὶ δὲ τοῦτο γνόντες ἀπεδειλίαν καὶ οὐκέτι
C τῷ Ῥούφῳ συνέβαλον, ἀλλ' ἀδεῶς ἐκείνος τὴν χώραν κατέτρεχε. 20
W II 100 καὶ οἱ μὲν τῷ Κεθήγῳ πολεμήσαντες σπονδὰς ἐποίησαντο, οἱ δ'
ἄλλοι ἐν τοῖς ὄπλοις ἔτι ἐτύγχανον.

Τότε δὲ καὶ ὁ Φλαμίνιος μετὰ τοῦ Ἀττάλου τὴν Βοιωτίαν

4 ἔν' om A. 6 ἀπώλλυντο A, ἀπόλλυντο PW. 8 πεπρα-
μένοι A. 13 πολεμοῦντες A. 17 οὖν om A.

quamquam Philippi ob Argos ab eo acceptum amicus, pacem cum ipso fecerat. nam quia Macedo multa simul curare non poterat, eam urbem, veritus ne a Romanis caperetur, Nabidis fidei depositi instar commisit.

Aelio Paeto consule bellum cum Gallis gerente, etsi multi utrinque in conflictibus ceciderunt, nihil tamen memorabile gestum est. obsides Carthaginensium eorumque servi et captivi venundati urbes in quibus quique debebant occupare ausi, multis civibus interfectis, a Cornelio Lentulo praetore sunt oppressi priusquam gravius aliquid committeretur. at Galli successibus elati cum Romanos obiter secum bellare animadverterent, ita se parabant quasi ipsam urbem oppugnaturi. quo conatu Romani terrii utrumque consulem, Cornelium Cethegum et Minucium Rufum, contra Gallos miserunt: qui inter se divisi alius aliam regionem vastavit. ut consules, ita etiam hostes divisi, qui cum Hamilcare fuerunt, victi a Cethego pacem impetrarunt: reliqui ea clade terrii cum Rufe agros impune vastante non sunt congressi, nec tamen ab armis recesserunt.

Tunc etiam Flaminius cum Attalo totam Boeotiam subegit. et

ἄπασαν ὑπηγάγετο. καὶ ὁ μὲν Ἄτταλος ἐν τῷ δημηγορεῖν αὐτοῖς
 ὑπὸ γήρωσ ἀπέψυξεν, ὁ δὲ γε Φλαμίνιος ἐς τὴν Θεσσαλίαν ἐλθὼν
 τῷ Φιλίππῳ προσέμιξε. καὶ ἵππομαχίαν ἐποίησαντο· τὸ γὰρ
 χωρὶον οὐκ ἐπιτήθειον πρὸς μελῶ μάχην ἦν· διὸ καὶ ἀμφω ἀπανέ-
 5 στήσαν. καὶ πρὸς τινα λόφον γενόμενοι, οὗ τὴν ἀκρωνυχίαν
 Κυνὸς κεφαλὴν ὀνομάζουσιν, οἱ μὲν ἔνθεν οἱ δ' ἐκεῖθεν ἤλλ- D
 σαντο. καὶ μαχεσάμενοι τοῖς στρατεύμασιν ἄπασιν ἰσοπαλεῖς ἂν
 ἀπηλλάγησαν, εἰ μὴ οἱ Αἰτωλοὶ ἐπικρατεστέρους τοὺς Ῥωμαίους
 ἐποίησαν. ἤτηθεῖς οὖν ὁ Φίλιππος καὶ φηγῶν, εἶτα μασῶν τὴν
 10 τε Λάρισσαν καὶ τὰς περὶ αὐτὴν πόλεις τὰ τοῦ νικήσαντος ἤρη-
 μένας, ἐπεκρουκέυσάτο τῷ Φλαμίνῳ. καὶ ὃς ἐσπέισατο, χρή-
 ματὰ τε τοῦ Φιλίππου δόντος καὶ δημήρους ἄλλους τε καὶ τὸν οἰ-
 κεῖον νῖδον Ἀημήτριον, καὶ πρέσβεις ὑπὲρ τῆς εἰρήνης εἰς τὴν
 Ῥώμην ἐπέμψαντος.

15 Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ἐπράττετο, καὶ Ἄνδρουσθένης ἐνικήθη ὑπὸ
 τῶν Ἀχαιῶν καὶ τὴν Κόρινθον ἀπέβαλε. καὶ ὁ Φλαμίνιος ὁ
 Λούκιος ἐπὶ τοῦ ναυτικοῦ ὤν, ἐπεὶ μὴ ἔπειθε τοὺς Ἀκαρνανὰς
 μὴ συμμαχεῖν τῷ Φιλίππῳ, τὴν τε Λευκάδα πολιορκίᾳ εἶλε κάλει- P I 447
 ρους μετὰ τοῦτο τὴν ἤτιαν τοῦ Φιλίππου γρόντας ῥᾶον συμπαρε-
 20 στήσατο.

Οὕτω μὲν οὖν ὁ Μακεδονικὸς ἐέλλυτο πόλεμος, καὶ οἱ ἐν
 τῇ Ῥώμῃ τῷ Φιλίππῳ ἐτιμώτατα συνηλλάγησαν ἐπὶ τῷ τοῦς

1 αὐτοῦς B. 9 ἤτηθεῖς οὖν — 11 ἐσπέισατο Dionis excerptum
 Ursinianum 157. 10 Λάρισσαν AB ut infra, Λάρισα PW.
 αὐτὰς C. 13 τὴν add AB. 21 οὖν add A. 22 ἐπὶ
 τῷ — p. 252 v. 1 ἐλέφαντας om A.

Attalus dum contionem ad Boeotos habet, prae senio efflavit animam.
 at Flaminius in Thessaliam profectus equestri praelio cum Philippo de-
 certavit: neque enim locus maiori pugnae fuit idoneus. quare ambo in
 tumultum quendam, cuius cacumen Cynoscephale a canini capitis simili-
 tudine dicitur, secesserunt, diversaeque castris positae, inter se totis
 exercitiibus congressi aequo Marte discessissent, nisi Aetolorum auxilia
 victoriam Romanis peperissent. Philippus victus et profligatus cum
 Larissam et circumiacentes civitates in victoris partes concessisse audis-
 set, caduceatoribus missis pecuniaque, et praeter alios filio Demetrio
 obaide dato, inducias a Flaminio impetravit et legatos Romam pro pace
 misit.

Dum haec geruntur, etiam Androsthene ab Achaeis victus Co-
 rinthum amisit. Lucius Flaminius classis praefectus cum Acarnanes a
 Philippi societate abstrahere non posset, Leucadem obsidione cepit;
 eosque, ubi Philippi cladem audire, facilius subegit.

Sic Macedonicum bellum est solutum, et Romani pacem cum Phi-
 lippo minime gravatim fecerunt, his conditionibus: ut captivos et trans-

αἰχμαλώτους καὶ τοὺς αὐτομόλους ἀποδοῦναι καὶ τοὺς ἐλέφαντας τὰς τε τριήρεις πλὴν πέντε καὶ τῆς στρατηγίδος ἀπῆς οὐσης ἐκκαϊδεκῆρους, καὶ χρήματα τὰ μὲν αὐτίκα δοῦναι τὰ δὲ καὶ ἐν τάξει τισι, καὶ μόνης τῆς Μακεδονίας βασιλεύειν, μὴ πλείους τ' ἔχειν στρατιώτας τῶν πεντακισχιλίων, μήτε πόλεμον ἔξω τῆς 5
 B ἑαυτοῦ χώρας ποιεῖσθαι τινί. τὰς γὰρ ἄλλας πόλεις τὰς τε ἐν τῇ Ἀσίᾳ καὶ τῇ Εὐρώπῃ τὰς πρὶν δουλευούσας αὐτῷ ἐλευθέρως ἀφῆκαν.

Οἱ δ' ἔπαυτο τοῖς Γαλάταις αὖθις οὐκ ἀταλαιπώρως ἐπολέμησαν, ὅμως μέντοι καὶ τούτους ἐπέταξαν. 10

17. Πόρκιος δὲ Κάτων ἔπαυτο αἰρεθεὶς τὴν Ἰβηρίαν μικροῦ πᾶσαν ἀλλοτριωθεῖσαν ἀνεκτήσατο, ἀνὴρ ἀρετῇ πάσῃ τοὺς τότε νικῶν. νόμον δὲ τεθέντος μετὰ τὴν ἐν Κύναις τοῖς Ῥωμαίοις συμβᾶσαν ἦτταν, μήτε χρυσοφορεῖν τὰς γυναῖκας μήτε διφροφορεῖσθαι μήθ' ὅλως ἐσθῆτι καυστικτῶ κεχρῆσθαι, ὃ δῆμος, 15
 C εἰ χρὴ καταλῦσαι τὸν νόμον, βουλὴν ἐποίητο. καὶ περὶ τούτου ὁ Κάτων ἐδημηγόρησε, δεῖν κατασκευάζων τὸν νόμον κρατεῖν, καὶ τέλος ταῦτα ἐπήγαγε. "κοσμεῖσθωσαν οὖν αἱ γυναῖκες μὴ χρυσῷ μηδὲ λίθοις ἢ τισιν ἀνθηροῖς καὶ ἀμοργίνοις ἐσθῆμυσιν, ἀλλὰ σωφροσύνῃ φιλονδριᾷ φιλοτεχνίᾳ πειθοῖ μετριότητι, τοῖς 20
 νόμοις τοῖς κειμένιοις, τοῖς ὅπλοις τοῖς ἡμετέροις, ταῖς νίκαις, τοῖς

1 αὐτομόλους καὶ τοὺς αἰχμαλώτους B. 3 τὰ prius add AB.
 7 καὶ] καὶ ἐν A. 9 τοὺς γαλάτας A. 14 μήτε prius AB,
 μὴ PW. 15 κεκτήσθαι A. 18 μὴ BC, μὴ τε PW. μὴ
 χρυσῷ om A.

FONTES. Cap. 17. Dionis Historiae Romanae libri deperditi.

fugas omnes restitueret; ut elephantos et triremes, praeter quinque et praetoriam quae aedecim remorum erat, et pecuniam partim praesentem partim certis pensionibus daret; ut soli Macedoniae imperaret, neque milites ultra quinquies mille aleret, neque ulli extra regnum suum bellum faceret. nam caeteras urbes tam Asianas quam Europaeas, quae prius ei servierant, liberas dimiserunt.

Consules denuo Gallos, sed non citra laborem et aerumnam, subegerunt.

17. Porcius Cato consul designatus Hispaniam paene totam alienatam recuperavit, vir illis temporibus omnibus virtutibus praestantissimus. cum autem post Cannensem cladem lex esset lata ne mulieres aurum gestarent neve vehiculis aut varia veste uterentur, et populus utrum ea abroganda esset nec ne deliberaret. Cato pro contione eam retinendam esse suavit, cum hac conclusione "ornentur igitur mulieres, non auro, non gemmis, non acu pictis aut byssinis vestibus, sed modestia, maritorum observantia, liberorum amore, obedientia, moderatione,

τροπαλοῖς.” Λοῦκιος δὲ Οὐαλλέριος δῆμαρχος ἀντιλέγων τῷ Κά-
τωνι διειλίχθη, ἀποδοθῆναι συμβουλευόντων ταῖς γυναιξὶ τὸν κόσμον
τὸν πατέρων. καὶ πολλὰ περὶ τούτου πρὸς τὸν δῆμον εἰπὼν, εἶτα
πρὸς τὸν Κάτωνα τὸν λόγον ἀπέτεινε καὶ ἔφη “σὺ δ’ ὦ Κάτων, **D**
5 εἰ ἄχθη τῷ κόσμῳ τῶν γυναικῶν καὶ βοᾷλει φιλόσοφόν τι ποιῆσαι
καὶ μεγαλοπρεπές, ἀπόκειρον αὐτὰς περιτρόχαλα, καὶ χιτωνίσκους
καὶ ἐξωμίδας ἔνδυσον, καὶ νῆ Δία σύ γε καὶ ὄπισσον ἐφ’ ἵππους
τε ἀναβίβυσον, καὶ εἰ δοκεῖ σοι καὶ εἰς τὴν Ἰβηρίαν ἀνάγαγε
ὅπως τε καὶ τῶν ἐκκλησιῶν κοιμωνῶσιν ἡμῖν, καὶ δεῦρο αὐτὰς
10 εἰσφερώμεθα.” καὶ ὁ μὲν Οὐαλλέριος ταῦτα ἐπισκώπτων εἶπεν, **W II 101**
ἀκούσασαι δὲ αἱ γυναῖκες (ἐγγὺς γὰρ τῆς ἀγορᾶς πολλαὶ διέτριβον
πολυπρυμμοῦσαι τὸ γεννησόμενον) εἰσεπήδησαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν
κατυβυῶσαι τοῦ νόμου, καὶ οὕτω σπουδῇ λυθέντος αὐτοῦ ἀνεδή-
σαντο εὐθύς ἐκεῖ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ κόσμον τινὰ καὶ ἔξηλθον χο-
15 ρεύουσαι.

Ὁ δὲ Κάτων ἀποπλεύσας εἰς τὴν Ἰβηρίαν ἀφίκετο, καὶ μα- **P I 448**
θῶν πάντας τοὺς μέχρι τοῦ Ἰβηρος οἰκοῦντας συνεστράφηκε ἵνα
καθ’ ἐν αὐτῷ πολεμήσῃ, συγκροτήσας τὸ στράτευμα προσέβαλε
σφίσι, καὶ ἠττήσας αὐτοὺς ἠνάγκασε προσχωρήσαι οἱ, φοβηθέν-
20 τας ἵνα μὴ καὶ τὰς πόλεις αὐτοβοεῖ ἀποβάλωσι. καὶ τότε μὲν
δεινὸν οὐδὲν αὐτοῖς εἰργάσατο, ὕστερον δὲ ὑπόπτων τινῶν γενο-
μένων τά τε ὄπλα πάντων ἀφείλετο καὶ τὰ τεῖχη σφῶν δι’ αὐτῶν

ἰ οὐαλλέριος C, Οὐαλέριος PW. 2 κόσμον] νόμον. 9 καὶ
ἐκ τῶν B. 14 ἐκεῖ εὐθύς A. 16 τὴν add A. 17 οἰ-
κοῦντας om C. 20 πόλεις] ἄλλας A. 21 οὐδὲν δεινὸν
αὐτοῖς B, δεινὸν αὐτοῖς οὐδὲν A.

legibus civitatis, armis nostris, victoriis, triumphis.” sed L. Valerius
tribunus plebis, Catoni adversatus, auctor fuit ut mulieribus patria orna-
menta redderentur. qua de re cum ad populum multa verba fecisset,
oratione ad Catonem conversa “tu, Cato” inquit, “si ornamenta mulie-
rum iniquo animo pateris, et aliquid magnificum et philosopho dignum
praestare cupis, in orbem eas radito, tunicis et pallis induito, atque
etiam, si dñs placet, armato et equis impositas in Hispaniam ducito,
atque adeo huc adducito ut et contionibus nostris intersint. age, arces-
samus eas huc.” cum haec diceret Valerii mulieres audivissent (multae
enim eventus expectatione suspensae iuxta forum versabantur), in con-
tionem irruerunt, contra legem vociferantes. qua citra cunctationem
soluta, statim ibi ornamentis quibusdam sumptis cum tripudiis abierunt.

Cato in Hispaniam profectus cum omnes usque ad Iberum con-
spirasse atque in unum convenisse didicisset, ut semel universi cum eo
pugnarent, praelio victos ad deditionem compulit, metuentes ne eodem
terrore etiam urbes amitterent. ac tum quidem eis percipit: post autem,
cum quidam suspicionem de se praebuissent, omnibus arma ademit, et
ipso cives sua moenia evertere coegit. litteris enim in omnia loca

τῶν ἐπιχωρίων κατέσκαψε. γράμματα γὰρ ἕκασταχόσε διαπέμφσας, καὶ ἐν τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἄπασιν αὐτὰ ἀποδοθῆναι κειλεύσας, προσέταξε τοὺς περιβόλους αὐθημερὸν καθελεῖν, θάνατον ἀπειλήσας **B** τοῖς ἀπειθήσασιν. ἃ ἀναγνόντες οἱ ἐν ταῖς ἀρχαῖς ὄντες, καὶ νομίσαντες ἕκαστοι μόνοις αὐτοῖς γεγράφθαι, καὶ μηδὲ καιρὸν ἔλαβόντες βουλήs, κατέβαλον πάντες τὰ τελεῖα.

Ὁ δὲ Κάτων διέβη τὸν Ἴβηρα, καὶ τοῖς Κελτίβηρσι συμμαχοῦσι τοῖς πολεμοῖς αὐτοῦ διὰ τὸ πλῆθος συμβαλεῖν μὴ θαρσῆσας, μετεχειρίσατο θανατωσῶς αὐτούς, ποτὲ μὲν μεταπειθῶν πρὸς αὐτὸν μεταστῆναι δόσει μελζονος μισθοῦ, ποτὲ δὲ παραινῶν **10** σφίσι ἐπανελεθεῖν οἴκαδε, ἔστι δ' ὅτι καὶ μάχην αὐτοῖς ἐς ἡμέραν ἐπαγγέλλων ῥητήν. ἐκ γὰρ τούτου ἐστιυσίασαν πρὸς ἀλλήλους, καὶ φοβηθέντες οὐκέτι αὐτῷ πολεμῆσαι ἐτόλμησαν.

18. Τότε δὲ καὶ Φλαμίνιος ἐπὶ τὸ Ἄργος ἐστράτευσε. τὸν **C** γὰρ Νάβιν οὔτε σφίσι πιστὸν καὶ τοῖς Ἑλλήσι φοβερὸν ὄρωντες **15** οἱ Ῥωμαῖοι πολέμιον ἐποίησαντο. προσγενομένων δὲ συμμαχῶν ἐκ τοῦ Φιλίππου αὐτῷ, ἐπὶ τὴν Σπάρτην ἤλυσεν ὁ Φλαμίνιος, καὶ ἀπόνως τὰ Ταῦγετὰ τε ὑπερέβη καὶ πρὸς τὴν πόλιν προσῆλθε μηδενοῦ ἐναντιουμένου. ὁ γὰρ Νάβις, τοὺς τε Ῥωμαίους δείσας καὶ τοὺς ἐπιχωρίους ἐποπτεύσας, οὐκ ἐκινήθη ὥστε προσπαντῆ- **20** σαι τῷ Φλαμινίῳ· πλησιάσαντι δὲ ἐπεξέδραμε, καταφρονήσας διὰ τε τὸν κάματον τὸν ἐκ τῆς πορείας καὶ ὅτι περὶ τὴν στρατο-

8 τὸ add A. 10 δόσει om A. 13 ἐτόλμησαν] ἔργασαν C.
16 δὲ] δὲ καὶ A. 20 προσπαντῆσαι B. 21 ὑπεξέδραμε B.

Fontes. Cap. 18. *Dionis Historiae Romanae libri deperditi.*

missis eodemque die redditis, omnia moenia eodem die dirui inasit, contumacibus mortem comminatus, quibus magistratus lectis, singuli putantes sibi solis ita scriptam esse, ne spatio quidem ad deliberandum sumpto munitiones omnes deiecerunt.

Iberum transgressus, cum Celtiberis hostium sociis ob multitudinem ingredi non ausus, mirabiliter homines tractavit, alias maiora stipendia pollicendo ut ad se transirent, alias monendo ut domum redirent, alias etiam certum pugnae diem designando. ita factum ut inter se dissidentes cum eo pugnare ausi non fuerint.

18. Tum Flaminius Argos oppugnavit. Romani enim Nabidem, neque sibi fidem et Graecis formidabilem, hostem indicarant: sed cum ei auxilia a Philippo missa essent, Flaminius Spartam oppugnaturus, Taygeto monte citra laborem superato, ad ipsam usque urbem adversante nemine pervenit. Nabis enim, et Romanos metuens et civibus diffidens, se loco non moverat ut illi mature occurreret, sed cum iam prae foribus adesset eruptionem fecit, eo tum ob laborem itineris tum propter castrametationis occupationem contempto, ac nonnullos turbavit.

πέδουσιν ἀπησχόλητο, καὶ τινὰς συνετάραξε. τῇ δ' ὑστεραία ἐπέξῆλθε τοῖς προσβάλλουσι, καὶ πολλοὺς ἀποβαλὼν οὐκέτι ἐπέξῆλθε. καταλιπὼν οὖν μέρος τοῦ στρατοῦ ἐκεῖ ὁ Φλαμίνιος, D ὅπως μηδαμοῦ κινήσειη, τοῖς λοιποῖς ἐπὶ τὴν χώραν ἐτιράπετο· 5 κἀκείνός τε καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ καὶ οἱ Ῥόδιοι καὶ ὁ τοῦ Ἀττάλδου παῖς Εὐμένης ἐπόρθουν αὐτήν. ἀπογνοὺς οὖν διὰ ταῦτα ὁ Νάβις κήρυκα τῷ Φλαμίνιω ὑπὲρ εἰρήνης ἀπέστειλε. καὶ ὃς τοὺς μὲν λόγους αὐτοῦ προσήκατο, οὐκ αὐτίκα δὲ κατελύσατο. τὰς γὰρ ὁμολογίας, αἷς ἀπηγγέλλετο ὁ Νάβις ποιήσασθαι, οὐτ' ἀπαγο- 10 ρεῦσαι ἐθάρρει οὔτε ποιῆσαι συγκατείδετο. τὸ δὲ πλεῖθος ἐκώλυσαν αὐτὸν συμβῆναι. καὶ τότε μὲν οὐκ ἐσπέισατο, προσβαλόντων δὲ τῶν Ῥωμαίων αὐθις καὶ τὴν Σπάρτην ὀλίγου πάσαν (καὶ γὰρ ἀτείχιστος ἦν ἐν μέρει) ἐλόντων οὐκέτ' ἐπέσχεν, ἀλλὰ πρὸς P I 449 τε τὸν Φλαμίνιον σπονδὰς ἐποιήσατο καὶ πρὸς τὴν Ῥώμην πρεσβευ- 15 σάμενος συνηλλάγη.

Ὁ δὲ Φλαμίνιος τότε μὲν πάντας τοὺς Ἕλληνας ἐλευθέρους ἀφῆκεν, ὕστερον δὲ συγκαλέσας αὐτοὺς καὶ ὑπομνήσας ὡς ἐδηργέτηντο, παρήγγειλε εὐνοίαν τῇ Ῥώμῃ τηρεῖν, καὶ τὰς φρουρὰς ἀπάσας ἐξήγαγε, καὶ ἀπῆρε μετὰ παντὸς τοῦ στρατοῦ.

20 Ἀφικόμενος δ' ἐς Ῥώμην τοῦ Φλαμίνιου ὁ Νάβις ἐνεωτέρισε. καὶ τούτου καὶ τὸ Ἑλληνικὸν ἅπαν ὡς εἰπεῖν ἐτιυράχθη, τῶν Αἰτωλῶν σφεῶς ἐναγόντων· παρεσκευάζοντό τε ὡς πολεμήσου- 25 τε, καὶ πρὸς τὸν Φίλιππον καὶ τὸν Ἀντίοχον ἐπρεσβεύοντο. καὶ W II 102 ἐπεισαν αὐτὸν ἐκπολεμωθῆναι Ῥωμαίοις, ὡς καὶ τῆς Ἑλλάδος B

1 τῇ δ' — 3 ἐπέξῆλθε om A.

21 καὶ om A.

postridie oppugnantes cum magna clade suorum adortus de caetero intra moenia se continuit. Flaminius igitur parte copiarum ibi relicta ne hostis alio abiret, ipse cum fratre suo, Rhodiis et Eumene Attali filio, agros vastavit. quibus rebus ad desperationem adactus Nabis caduceatore ad Flaminium misso non statim pacem impetravit: nam quae condiciones ei ferebantur, eas neque repudiare neque multitudine prohibente accipere ausus est. sed cum Romani urgerent, et totam paene Spartam (quadam enim parte moenia non habebat) cepissent, non diutius cunctatus, pace cum Flaminio facta et legatis Romam missis reconciliatus est.

Flaminius tum omnibus Graecis libertatem dedit, eosque postea convocatos, beneficis quae accepissent commemoratis, monuit ut benevolentiam erga populum Romanum conservarent; et praesidiis omnibus deductis cum toto exercitu discessit.

Romam profecto Nabis novis rebus studuit. quo motu tota paene Graecia impulsu Aetolorum est concussa: seque bello gerendo pararunt, ad Philippum et Antiochum legatis missis. cui persuaserunt ut Romanis

τῆς Ἰταλίας τε βασιλεύσονται. τοῖς δὲ Ῥωμαίοις τῶν πραγμάτων τεταρυγμένων οὐχὶ περιγενέσθαι τοῦ Ἀντιόχου ἐλπίς ἦν, ἀλλ' ἠγάπων εἶ γε τὰ ἐνυτῶν διωσάσονται. ὁ γὰρ Ἀντιόχος μέγας μὲν καὶ ἐπὶ τῇ οἰκίᾳ δυνάμει ἐδόκει δι' ἄλλα τε καὶ ὅτι τὴν Μηδίαν κατεστρέψατο, πολλῶ δ' ἔτι μείζων ἐγένετο ὅτι τὸν Πτολεμαῖον τὸν τῆς Αἰγύπτου βασιλέα καὶ τὸν Ἀριαρράθην τὸν τῆς Καππαδοκίας κηδεστήν προσετέθειτο.

Τοιοῦτον τὸν Ἀντιόχον νομιζόμενον οἱ Ῥωμαῖοι, μέχρι μὲν τῷ Φιλίππῳ ἐπολέμουν, ἐθεράπευον, φιλίως τε διὰ πρέσβειων ὀμιλοῦντες καὶ δῶρα πέμποντες· ἐπεὶ δ' ἐκείνον ἐνίκησεν, καὶ 10
 C τούτου ὃν πρόσθεν ἐδεδέικαν κατεφρόνουν. ὁ δὲ ἐς τὴν Θράκην ἐπεραιώθη καὶ ἄλλα τε παρεστήσατο, καὶ τὴν Λυσιμαχίαν ἀνεστηκίαν συνώκισεν, ὡς ὀρητηρῶν ταύτῃ χρησόμενος· καὶ γὰρ αὐτὸν καὶ ὁ Φίλιππος καὶ ὁ Νάβις ἐπηγάγοντο. ὁ τε Ἀντίβας αὐτῷ συγγενόμενος ἐλπίσει πεποίηκεν ἐς τὴν Κυρρηδόνα κἀκείθεν 15
 εἰς τὴν Ἰταλίαν πλεῦσαι, καὶ τὰ τοῦ Ἰονίου κόλπον ἔθνη προσκατυστρέψασθαι, καὶ μετ' αὐτῶν ἐπὶ τὴν Ῥώμην ὀρηῆσαι. ἔφθη γοῦν ὁ Ἀντιόχος καὶ δις ἐς τὴν Εἰρώπην διαβάς εἰς τε τὴν Ἐλ-
 D λάδα ἀφικόμενος. πυθόμενος δὲ τὸν Πτολεμαῖον τεθνηκέναι, καὶ περὶ παντὸς τῆς Αἰγύπτου κρατῆσαι ποισόμενος, τὸν μὲν 20
 υἱὸν Σέλευκον ἐν τῇ Λυσιμαχίᾳ σὺν δυνάμει κατέλιπεν, αὐτὸς δὲ

1 βασιλεύοντα A.

4 ἐδόκει δυνάμει B.

6 ἀράθην A.

7 προσετέθειτο A.

11 οἱ δὲ ἐς τὴν Θράκην ἐπεραιώθησαν·

ἀλλὰ τε A.

12 λυσιμαχίδα ABC, qui mox λυσιμαχία. illud

tamen non prorsus insolens est: cf. Ἡρακλειδα Syncelli p. 489 v. 25 et Ἡρακλειδα πόλιν Malalae p. 204 v. 9 et 13 ed. Bonn. at Ἡρακλειώτις Zonarae p. 146 v. 9 est regio, Heraclotes tractus, ut est apud Plinium.

13 συνώκησεν A.

17 ἔφθη σὺν A.

bellum inferret, spe et Graeci et Italiae regni proposita. Romani turbatis adhuc rebus, sine ulla spe Antiochi superandi, satis habuerunt si sua tueri possent. nam Antiochus domesticis viribus multum posse putabatur, cum propter alia, tum quod Mediam subegisset: sed multo maior factus erat affinitate Ptolemaei Aegypti et Ariarathis Cappadociae regum.

Antiochum igitur, de quo talis esset opinio, belli Philippici tempore coluerunt, per legatos amicos cum eo agentes et munera missitantes: sed Macedone victo, quem pridem timebant, contempserunt. at ille in Thraciam traiecit, et praeter alia vi subacta Lysimachiam desolatam instauravit, qua ad belli gerendi commoditatem uteretur, a Philippo et Nabide arcessitus. Hannibal quoque coram in spe eum erexerat, fore ut Carthaginem atque inde in Italiam navigans, Ionii sinus gentibus subactis, Romam ipsam oppugnare posset. pervenit autem Antiochus bis in Europam atque in Graeciam, sed Ptolemaei morte audita cum in eo sibi putaret esse omnia ut Aegypto potiretur, Seleuco filio Lysimachiae cum copiis relicto abitum paravit, caeterum cum Ptolemaeum

ἀναζεύξας, καὶ ζῶντα τὸν Πτολεμαῖον μαθῶν, τῆς μὲν Αἰγύπτου ἀπέσχετο, ἐπιχειρήσας δ' ἐς Κύπρον πλεύσαι ἔπαισεν ὑπὸ χειμῶνος, καὶ οἴκαδ' ἀνεχώρησε. καὶ πρόσβεις οἱ Ῥωμαῖοι κἀκεῖνος ἀντεπέστελλον ἀλλήλοις ἀντεγκαλοῦντες, ὅπως πρόφασιν τε τοῦ

5 πολέμου λάβωσι καὶ ὅπως τὰ παρ' ἀλλήλοις προκατασκέπωνται.
 Ἄννιβας δὲ τὴν μεγίστην τῶν παρὰ Καρχηδονίους ἀρχῶν εἰληφώς, καὶ προσκρούσας ἀπ' αὐτῆς τοῖς δυνατωτάτοις, ἐμισήθη τε ὑπ' αὐτῶν καὶ πρὸς τοὺς Ῥωμαίους διεβλήθη ὡς τὰ τε τῶν P I 450
 Καρχηδόνων νεωτερίζων καὶ τῷ Ἀντιόχῳ κοινολογούμενος. καὶ
 10 μαθῶν τινὰς ἐκ τῆς Ῥώμης παρόντας, καὶ δέσας μὴ συλληφθῆναι, ἀπέδρα νυκτὸς ἐκ τῆς Καρχηδόνας. καὶ πρὸς τὸν Ἀντιόχον ἐλθὼν ἑαυτῷ τε τὴν εἰς τὴν πατρίδα κάθοδον καὶ τὸν πρὸς τοὺς Ῥωμαίους πόλεμον ἔπραττεν, ἐπισχνοῦμενος ἐκείνῳ περιποιήσῃν τὸ τε τῆς Ἑλλάδος κράτος καὶ τὸ τῆς Ἰταλίας· μέχρις οὗ σφίσιν ὁ
 15 Σικελίων ὁ Ἀφρικανὸς συνεγένετο. οὗτος γὰρ δικαστὴς ἐς τὴν Λιβύην πεμφθεὶς τῷ τε Μασσίνισσῳ καὶ τοῖς Καρχηδονίοις περὶ ὄρων γῆς διαφερομένοις, μετέωρον τὴν ἔχθραν αὐτῶν κατέλειπε, B
 ἔν' ἀλλήλοις τε διαφέροντο καὶ μηδεὶς αὐτῶν διὰ τὴν κρίσιν κατὰ Ῥωμαίων ὀργίζοιτο. ἐντεῦθεν δ' εἰς τὴν Ἀσίαν διέβη, λόγῳ
 20 μὲν ὡς πρεσβεύσων πρὸς τὸν Ἀντιόχον, ἔργῳ δὲ ἵνα κἀκεῖνον καὶ τὸν Ἄννιβαν ἐπιφανέως καταπλήξῃ, καὶ πράξῃ τὰ τοῖς Ῥωμαίοις συμφέροντα. ἀφικόμενον δ' αὐτοῦ οὐχ ὁμοίως ἔτι προσεῖχεν ὁ Ἀντιόχος τῷ Ἄννιβᾳ· ὑπώπτευσεν γὰρ αὐτὸν δι' ἀπορρήτων ὁμι-

4 ἀλλήλοις ABCW, ἀλλήλους P. . 6 καρχηδονίων A. 12 ἑαυ-
 τὸν τε εἰς τὴν πατρ. A. 14 τὸ om A. 17 ὄρον A.

- adhuc superstitem esse cognovisset, Aegyptio abstinuit: in Cyprum navigaturus tempestate conflictatus domum rediit. legatos porro et ille et Romani miserunt invicem, cum ut de iniuriis expostulantes belli causam quaererent, tum ut quae vires adversae partis essent utrique explorarent.

Hannibal vero summum apud Carthaginienses magistratum gerens, eoque potentissimorum civium susceptis odiis, apud Romanos accusatus est, ut qui et Carthagine res novas moliretur et cum Antiocho arcana consilia tractaret. itaque cognita Romanorum quorundam praesentia, veritus ne comprehenderetur, noctu Carthagine aufugit. et ad Antiochum profectus id molitus est ut et sibi reditum in patriam et Romanis bellum conficeret, et Graeciae et Italiae imperium illi promittens: donec Scipio Africanus ad eos venit. is enim iudex in Africam missus ut inter Masinissam et Carthaginienses de finibus disceptantes sententiam ferret, inimicitias eorum vigere passus est, ut et ipsi inter sese contenderent, et neutri ob iudicium Romanis irascerentur. inde in Asiam traiecit, per speciem legationis apud Antiochum obeundae: re vera ea de causa, ut praesentia sua et rege et Hannibale territis ea ageret quae essent e re publica. cum ad Antiochum pervenisset, rex Hannibali non

λήσαντι τῷ Σκιπίωνι, καὶ ἄλλως δὲ αὐτὸν ἐβαρύνετο, ὅτι ἄπαν
 βούλευμα τῷ Ἀννίβῃ πᾶς ἐπεγράφετο, καὶ τὴν τοῦ πολέμου κα-
 τόρθωσιν ἐν τούτῳ πάντες ἐπήλυζον. διὰ γοῦν ταῦτα καὶ ἐφθύ-
 C νησε τῷ Ἀννίβῃ, καὶ ἐφοβήθη αὐτὸν ἵνα μὴ τι δυνηθεῖς μετα-
 βάλῃται· καὶ οὔτε στρατεύμα παρέσχεν αὐτῷ, οὔτ' ἐς τὴν Καρ-5
 χηδόνου ἔπεμψεν· οὐδ' ἐν ταῖς συνουσίαις αὐτῷ κατακόρως ἐκέ-
 χρητο, ἀλλὰ καὶ ἐπετίθευε μηδὲν τῶν πρῆξιμένων αὐτοῦ δο-
 W Π 103 κεῖν εἶναι.

19. Ἡ δὲ περὶ τοῦ Ἀντιόχου φήμη πολλὴ τὴν Ῥώμην
 κατέσχε καὶ ἐς φροντίδα τοὺς Ῥωμαίους οὐκ ἐλαχίστην κατέστησε.10
 συγχῶν δὲ περὶ τοῦ Ἀντιόχου θρολλουμένων, καὶ τῶν μὲν ὅτι τὴν
 Ἑλλάδα πᾶσαν ἤδη κατέχει, τῶν δ' ὅτι ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν ἐπιέγε-
 ται λογοποιούντων, οἱ Ῥωμαῖοι πρέσβεις εἰς τὴν Ἑλλάδα ἄλλους
 D τε καὶ Φλαμίνιον οἰκείως αὐτοῖς ἔχοντα ἔστειλαν, ὅπως τὸν τε
 Φίλιππον καὶ ἐκείνους ἐπίσχη μηδὲν νεοχηῶσαι, καὶ στρατηγούς15
 Μάρκον μὲν Βαίβιον εἰς Ἀπολλωνίαν, εἰ ταύτη ἐς τὴν Ἰταλίαν
 περαιοθῆναι τολμήσειεν ὁ Ἀντιόχος, Αὔλον δὲ Ἀτίλιον ἐπὶ τὸν
 Νάβιν. καὶ οὗτος μὲν οὐδὲν ἔπραξεν (ἐφθη γὰρ ὁ Νάβις ἐπὶ
 τῶν Αἰτωλῶν θφαρεῖς ἐξ ἐπιβουλῆς, καὶ ἡ Σπάρτη ἦλω ἐπὶ τῶν
 Ἀχαιῶν), ὁ δὲ Βαίβιος καὶ ὁ Φίλιππος πολλὰ τῆς Θεσσαυλίας20
 ἐβεβαιώσαντο. ταῖς γὰρ πρὸς τοὺς Ῥωμαίους ὁμολογίαις ὁ Μα-

4 δυνηθῆ καταβάληται A. 13 εἰς τὴν Ἑλλάδα om A. 17 ἀτί-
 λιον ABC, Αττίλιον PW. ἐπὶ] καὶ ἐπὶ A. 20 τοῖς Θεσ-
 σαλοῖς A.

FONTES. Cap. 19. *Dionis Historiae Romanae libri deperditi:*
excerptum Peirescianum 68.

perinde auscultavit, eumque suspectum habuit ob arcana cum Scipione colloquia, iam antea quoque parum gratum, quod omnia consilia Hannibali adscriberentur, omnium spes belli rite conficiendi ab eo penderet. ob haec invidens Hannibali, timuit ne potestate data mutaretur. itaque nec exercitum dedit nec Carthaginem eum remisit neque in arciorem familiaritatem admisit, sed de industria id egit ut nihil eius consilio gestum esse videretur.

19. Fama porro de Antiocho maxima Romae fuit, neque is curam civitati minimam attulit. de quo cum multa dicerentur, atque alii eum iam totam Graeciam obtinere alii in Italiam properare fabularentur, Romani cum alios legatos, tum Flaminium in Graeciam, ut et Philippum et caeteros a studio novarum rerum pro amicitia dehortaretur, et praetores M. Baebium Apolloniam, si Antiochus ibi traicere auderet, A. Atilium adversus Nabidem miserunt. et hic quidem nihil egit, Nabide iam per insidias ab Aetolis perempto Spartaque ab Achaëis capta: sed Baebius et Philippus multa loca Thessaliae firmarunt. Macedo enim tum

κεδῶν ἐμμεμένηκε, διὰ τε ἄλλα καὶ ὅτι ὁ Ἀντίοχος χωρία αὐτοῦ ἐν τῇ Θράκῃ τινὰ ἐπεσπάσατο.

Ὁ δὲ γε Φλαμίνιος περιῶν τὴν Ἑλλάδα τοὺς μὲν μὴδ' ἀπο- P I 451
στῆναι ἔπεισε, τοὺς δὲ καὶ ἀποστάντας ἤδη μετέστησε, πλὴν Αἰ-
5 τωλῶν καὶ ἐτέρων τινῶν. αὐτοὶ τε γὰρ τῷ Ἀντίοχῳ προσεχώ-
ρησαν, καὶ ἄλλους τοὺς μὲν ἐκόντας συνίστων, ἐνόους δὲ γε καὶ
ἄκοντας. καὶ ὁ Ἀντίοχος, καίτοι χειμῶνος ὄντος, ὅμως πρὸς
τὰς τῶν Αἰτωλῶν ἐλπίδας ἔσπευσε· διὸ οὐδὲ ἀξιόμαχον ἐπήγετο
δύναμιν. τὴν μέντοι Χαλκίδα μετ' αὐτῶν ἔλαβε, τὴν τε ἄλλην
10 Εὐβοίαν προσεποίησατο. καὶ ἐν τοῖς αἰχμαλώτοις Ῥωμαίους τινὰς
εὐρών, πάντας αὐτοὺς ἀφῆκε. καὶ ἐς τὴν Χαλκίδα διεχείμασεν·
ὅθην αὐτὸς τε καὶ οἱ στρατηγοὶ οἱ τε στρατιῶται αὐτοῦ τὰς γνώ-
μας προδιεφθάρησαν. τῇ τε γὰρ ἄλλη ῥαστώγη καὶ ἔρωτι κόρης B
τινὸς ἐς τὸ ἄβροδιαίου ἐξώκειλε, καὶ τοὺς ἄλλους ἀπολέμους
15 ἐποίησεν.

Οἱ δ' ἐν τῇ Ῥώμῃ, μαθόντες αὐτὸν ἐς τὴν Ἑλλάδα
παρόντα τὴν Χαλκίδα τε ἤρηκότα, τὸν πόλεμον φανερῶς ἀνεί-
λοντο· καὶ τῶν ὑπάτων Σκιπίωνα μὲν τὸν Νασικῆν ἐπὶ φυλακῇ
τῆς Ἰταλίας κατέσχον, Μάνιον δὲ Γλαβρίωνι μετὰ στρατοῦ πολ-
20 λοῦ ἐς τὴν Ἑλλάδα πεπέμφασιν. καὶ ὁ μὲν Νασικῆς τοὺς Βοοῦτους
προσεπολεμώσατο, ὁ δὲ Γλαβρίων τὸν Ἀντίοχον ἐκ τῆς Ἑλλάδος
ἐξήλασε. καὶ ἐς τὴν Θεσσαλίαν ἐλθὼν πολλὰ τῶν ταύτης μετὰ

4 καὶ om C. 6 ἐνόους δὲ γε] τοὺς δὲ C. 8 ἐλπίσας A.
11 ἐχείμασεν B. 12 ὅθην αὐτὸς τε — 15 ἀπολέμους ἐποίησεν
Dionis excerptum Peirescianum 68. 13 προσδιεφθάρησαν Dio-
nis exc. τε om A. 22 ἐξέωσε, mg γρ ἐξήλασε, A.

ob alia, tum quod Antiochus ei Thraciae quaedam loca eriperat, Ro-
manis servabat fidem.

Flaminius Graeciam passim obiens aliis persuasit ne deficerent,
alios ad officium reduxit, praeter Aetolos et quosdam alios. hi enim et
ipsi ad Antiochum se contulerant, et alios partim coactos partim volen-
tes eodem pertraxerant. Antiochus vero, quamvis hiberno tempore,
tamen ut spei Aetolorum satisfaceret, sine iustis copiis advenit; et illis
adiutantibus Chalcidem cepit, et reliqua Euboea potitus Romanos quosdam
inter captivos repertos omnes dimisit; et Chalcide hibernavit. ubi et
ipsius et ducum eius et militum animi cum aliis deliciis corrupti sunt,
tum ipse ex amore puellae cuiusdam voluptatum illecebris irretitus etiam
caeteros bello ineptos fecit.

Romani audito eius in Graeciam adventu et Chalcidis expugnatione
bellum aperte susceperunt, et altero consule Scipione Nasica ad Italiae
defensionem relicto Manium Glabronem cum magno exercitu in Grae-
ciam miserunt. quorum ille cum Boiis bellum gessit, hic Antiochum e
Graecia eiecit. ac Thessaliam ingressus magnam eius partem cum Baebio

τοῦ Βαυβίου καὶ τοῦ Φιλίππου παρεστήσατο. τὸν τε γὰρ Μεγα-
C λοπολίτην Φιλίππον ἐλὼν εἰς τὴν Ῥώμην ἀπέστειλε, καὶ τὸν
Ἀμύνανδρον ἐκ τῆς ἀρχῆς ἐκβαλὼν τῷ Μακεδόνι αὐτὴν ἰδωκεν.

‘Ο δ’ Ἀντιόχος ἐν τούτοις ἡσυχίαν ἄγων ἐν τῇ Χαλκίδι διέ-
τριβεν· εἶτα εἰς τὴν Βοιωτίαν ἐλάλυθε καὶ ἐν ταῖς Θερμοπύλαις B
ἀντιπροσίοντας οἱ τοὺς Ῥωμαίους ὑπέμεινε· πρὸς γὰρ τὴν τῶν
στρατιωτῶν ὀλιγότητα σύμμαχον τὴν τοῦ χωρίου φύσιν ἔξεν ἐνό-
μισε. καὶ ἵνα μὴ τι καὶ αὐτὸς πάθῃ ὅσον οἱ Ἕλληνες οἱ πρὸς
τὸν Μῆδον ἀντιταχθέντες ἐκεῖ, μέρος τι τῶν Αἰτωλῶν ἐπὶ τὰ
ἄκρα τῶν ὄρων ἀνεβίβασεν, ὥστε φρουρησάσθαι αὐτά. ὁ δὲ Γλα- 10
βρίων βραχὺ τε τῶν χωρίων ἐφρόντισε καὶ τὴν μάχην οὐκ ἀνεβά-
λετο, ἀλλὰ Πόρκιον μὲν Κάτωνα καὶ Οὐαλλέριον Φλάκκον ὑπο-
D στρατήγουσ νυκτὸς ἐπὶ τοὺς Αἰτωλοὺς τοὺς ἐν τοῖς ἄκροις ἀπέ-
στειλεν, αὐτὸς δὲ τῷ Ἀντιόχῳ ὑπὸ τὴν ἔω συνέμιξε. καὶ ἕως
μὲν ἐν τῷ ὄμαλῳ ἐμάχετο, ἐπεκράτει, ἀναχωρήσαντος δὲ τοῦ 15
Ἀντιόχου πρὸς τὰ μετέωρα ἠλαττοῦτο, μέχρις ὃ Κάτων κατὰ νύ-
του οἱ ἐγένετο. τοῖς γὰρ Αἰτωλοῖς καθεύδουσιν ἐπελθῶν τοὺς
μὲν πλείονας ἀπέκτεινε καὶ τοὺς λοιποὺς διεσκέδασε, κἀντιῦθεν
καταδραμῶν καὶ τῆς κάτω μάχης μετέσχε. καὶ τὸν τε Ἀντιόχον
W Π 104 ἔτρεψαν καὶ τὸ στρατοπέδον αὐτοῦ εἶλον. καὶ ὁ μὲν ἐς τὴν Χαλ- 20
κίδα εὐθὺς ἀπεχώρησε, μαθὼν δὲ τὸν ὕπατον προσιώντα, ἐς τὴν
Ἀσίαν ἀνεκομίσθη λαθῶν.

Καὶ τὴν μὲν Βοιωτίαν καὶ τὴν Εὐβοίαν ὁ Γλαβρίων αὐτίκα
P I 452 κατέσχε, τῇ δ’ Ἡρακλεία, μὴ βουληθέντων αὐτῷ προσχωρήσαι

1 γὰρ om C.

3 ἀμύνανδρον A.

et Philippo subegit: nam et Philippum Megalopolitanum captum Romam
misit, et Amynandro eiecto dicionem eius Macedoni tradidit.

Antiochus interim Chalcide otium agens, post in Boeotiam venit,
in Thermopylis Romanorum aggressionem expectaturus. nam loci natura
subsidio fore iudicabat; ac ne idem sibi
quod Graecis bello Persico accideret, partem Aetolorum in montium cacumina
praesidii causa misit. sed Glabrio, contemptis locorum angustiis
pugnae non dilata, Porcium Catonem et Valerium Flaccum legatos
noctu contra Aetolos in montium cacumina misit: ipse cum Antiocho
mane congressus, dum in planitie pugnatur superior, exercitu ab Antiocho
ad altiora loca subducto inferior fuit, donec Cato hostes a tergo est
adortus. qui cum Aetolos dormientes oppressisset, plerisque caesis, reliquis
dissipatis, decurrit, et pugnae etiam inferioris fuit particeps.
Antiochus victus et castris exutus mox Chalcidem redit, et consilii
adventu cognito clam in Asiam discedit.

Glabrio vero Boeotiam et Euboeam statim occupat. Heraclea
Aetolis deditionem renuentibus oppugnata, urbem inferiorem obsidione

τῶν Αἰτωλῶν, προσβολὰς ἐποιεῖτο· καὶ τὴν μὲν κάτω πόλιν πολιορκία εἶλε, τοὺς δ' ἐς τὴν ἀκρόπολιν ἀναφυγόντας ὁμολογία παρεστήσατο. ἐν δὲ τοῖς τότε ζωορηθεῖσι καὶ Δημόκριτος ὁ στρατηγὸς τῶν Αἰτωλῶν ἐγένετο, ὃς τῷ Φλαμίνῳ ποτὲ τὴν συμμαχίαν ἤρνησατο, καὶ ψήφισμα ἐκείνου αἰτήσαντος ἔν' ἐς τὴν Ῥώμην πέμψη, "θάρρει" ἔφη· "ἐγὼ γὰρ αὐτὸ κομιᾷ μετὰ τοῦ στρατοῦ καὶ παρὰ τῷ Τιβέριδι ὑμῖν ἀναγνώσομαι." τοῦ Φιλίππου δὲ τὴν Λάμειαν πολιορκούντος ἐπῆλθεν ἐπ' αὐτὴν ὁ Γλαβρίων, καὶ τὴν τε νίκην καὶ τὴν λείαν ἐσφετερίσατο. τῶν μέντοι 10 Αἰτωλῶν οἱ λοιποὶ συναλλαγῆναι μὲν ἤθελον, οὐκ ἐσπίσαντο B δέ, τοῦ Ἀντιόχου πρέσβεις αὐτοῖς καὶ χρήματα πέμψαντος, ἀλλὰ πρὸς πόλεμον ἡτοιμάζοντο. καὶ ὁ Φίλιππος ὑπεκρίνετο μὲν τὴν πρὸς τοὺς Ῥωμαίους φιλίαν, τὰ δὲ τοῦ Ἀντιόχου ἐφρόνει. ἐν τούτῳ δὲ Ναύπακτον ὁ Γλαβρίων τῶν Αἰτωλῶν οὖσαν ἐπολιόρκει· 15 οὗς ἐλθὼν ὁ Φλαμίνιος ἔπεισε σπείσασθαι, γνωρίμῳ αὐτοῖς ἔχων. καὶ πρέσβεις εἰς τὴν Ῥώμην ἐκείνοι τε καὶ οἱ Ἑπειῶται ἐστάλακασιν. καὶ ὁ Φίλιππος στέφανον νικητήριον τῷ Διὶ τῷ Καπιτωλίῳ πέμψας ἄλλα τε ἀντεilhφει καὶ τὸν νῆδον τὸν Δημήτριον ἐν Ῥώμῃ ὀμυρεόντα. τοῖς δ' Αἰτωλοῖς σπονδαὶ οὐκ ἐγένοντο· οὐ C 20 γὰρ ἐλαττωθῆναι τι κατεδέξαντο.

20. Ἐπὶ δὲ τὸν Ἀντιόχον οἱ Ῥωμαῖοι τοὺς Σκιπίωνας ἔταξαν τὸν τε Ἀφρικανὸν καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Λούκιον. οἱ

5 *συμμαχία* B. 18 τὸν alterum add ABC.

FONTES. Cap. 20. *Dionis Historiae Romanae libri deperditi: excerpta Peiresciana* 69 70.

capit, eos vero qui in arcem confugerant ad deditionem compellit. et inter caeteros Democritus quoque dux Aetolorum captus est, qui aliquando Flamini societate repudiata, ei decretum petenti quo Romam mitteret, dixerat "bono animo esto: ego enim id cum exercitu afferam et iuxta Tiberim vobis recitabo." Philippo Lamiam obsidente, Glabrio adventu suo et victoriam et manubias interceptit. caeteri Aetoli, cum Romanis conciliari vellent, pecunia per legatos ab Antiocho accepta, repudiata pace bello se pararunt, Philippo Romanorum amicitiam simulante, cum Antiocho clam studeret. interea Glabrione Naupactum Aetolicae dicionis obsidente, Flaminius civibus cum quibus ei notitia erat persuasit ut pacem amplecterentur. itaque et hi et Epirotae legatos Romam miserunt. Philippus corona triumphali Iovi Capitolino donata praeter alia munera filium quoque Demetrium obsidem in urbe agentem recepit. Aetolis ideo pax data non est, quod nulla re deteriore condicione esse volebant.

20. Contra Antiochum Romani Scipiones Africanum et fratrem eius Lucium miserunt. qui Aetolis inducias dederunt, dum Romam le-

τοῖς μὲν Αἰτωλοῖς ἀνοχὴν ἔδοσαν ἔν' ἐς τὴν Ῥώμην αὐθις ὑπὲρ
 τῆς εἰρήνης προσβέβωσται, ἠπείγοντο δ' ἐπὶ τὸν Ἀντίοχον, καὶ
 ἐπὶ Μακεδονίαν ἐλθόντες, συμμάχους τε λαβόντες ἐκ τοῦ Φιλίπ-
 που, ἐπὶ τὸν Ἑλλησποντον ἤλασαν. καὶ ἐς τὴν Ἀσίαν περαιω-
 θέντες τὰ πλείστα τῶν παραθαλασσίων κατέλαβον προκατειλημ-
 D μένα παρὰ τῶν ἐκεῖ προαπελθόντων Ῥωμαίων, πρὸς δὲ καὶ τοῦ
 Εὐμένους καὶ τῶν Ῥοδίων, οἳ καὶ τὸν Ἀντίβαν ναῦς τινὰς ἐκ
 Φοινίκης ἄγοντα περὶ Παμφυλίαν ἐνέκησαν. καὶ Εὐμένης δὲ καὶ
 Ἄτταλος ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ τὴν χώραν ἐκάκουν τοῦ Ἀντίοχου, καὶ
 πόλεις αἱ μὲν βία αἱ δ' ἐκούσαι πρὸς τοὺς Ῥωμαίους μεθίσταντο, 10
 ὥστε ἐκ τούτων ἀναγκασθῆναι τὸν Ἀντίοχον τὴν Εὐρώπην τε
 παντελῶς ἐκλιπεῖν καὶ τὸν υἱὸν Σίλευκον ἀπὸ τῆς Λυσιμαχίας
 ἀπαγαγεῖν. ὃν ἐπανελθόντα σὺν δυνάμει ἐπὶ τὴν Πέργαμον ἐπεμ-
 ψεν. ὡς δὲ προσεδρεύσους τῇ πόλει οὐδὲν ἐπέρανε, καὶ οἱ Σκι-
 πίωνες ἐπῆλθον, εὐθὺς αὐτοῖς ἐπεκηρυκέσαστο, προσδοκήσας τεύ- 15
 ξεσθαι τῆς εἰρήνης, ὅτι τὸν Ἀφρικανοῦ υἱὸν συλλαβὼν ἐν θηρα-
 πείᾳ εἶχε πολλῇ· καὶ τέλος, κάπερ τῶν σπονδῶν ἁμαρτῶν, ἄνευ
 P I 453 λύτρων ἀφῆκεν αὐτόν. οὐκ ἐγένετο δὲ ἡ εἰρήνη, τοῦ Ἀντίοχου
 ἃ οἱ Ῥωμαῖοι ἀπήτουν μὴ συνθεμένου ποιῆσαι.

Τέως μέντοι ἐπὶ πολὺ ἠσύχασαν, εἴτι καὶ ἐπολέμησαν. ὁ 20
 δὲ ἀγὼν οὕτως ἐγένετο. πρῶτα τὰ ὄρματα, εἶτα τοὺς ἐλέφαντας
 ὁ Ἀντίοχος ἔταξε, καὶ μετὰ ταῦτα τοὺς σφενδανήτας καὶ τοὺς

2 τῆς om A. 7 Εὐμενοῦς et 8 Εὐμένης PW, quae p. 255 v. 6
 Εὐμένης. 8 ἀνάγοντα A. 9 ἐκάκουν A. 10 τοὺς om A.
 16 ὅτι τὸν Ἀφρικανοῦ — 18 ἀφῆκεν αὐτόν Dionis excerptum Pei-
 rescianum 69. 18 ἡ om A. 21 τὰ] μὲν A.

gatos pacificatum mitterent. et quia contra Antiochum properabant, in
 Macedoniam profecti, acceptisque a Philippo auxiliis, per Hellespontum
 in Asiam traecti, maximam orae maritimae partem a Romanis, qui prius
 eo venerant, atque ab Eumene et Rhodiis praeoccupatam invenerunt: a
 quibus etiam Hannibal naves aliquot e Phoenicia ducens iuxta Pamphy-
 liam victus fuerat. Eumene porro et Attalo fratre eius Antiochi regnum
 vastantibus, urbes partim ultro partim coactae ad Romanos defecerunt.
 unde necessitas Antiocho imposita est Europa prorsus excedendi, et Se-
 leuci filii Lysimachia revocandi. quem reversum cum copiis Pergamum
 misit. ut autem obsidio inanis erat, et Scipiones adventabant, statim
 caduceatore misso spem pacis impetrandae habuit, quod Africani filium
 captum honorificentissime tractaret: quem tandem, quamvis spe sua
 frustratus, gratis dimisit. quo minus autem pax fieret, in causa fuere
 condiciones, quas Romani tulerant, non acceptae.

Cum ad tempus quievisset, repetito bello haec pugnae ratio fuit.
 Antiochus primo loco currus disposuit, secundo elephantos, deinde fundi-

τοξότας. τὴν μὲν οὖν ἐκδρομὴν τῶν ἀρμάτων προεκδραμιόντες οἱ Ῥωμαῖοι καὶ μετὰ κραυγῆς σφίσι πολλῆς ἀντιμέτωποι προσπεσόντες ἀνέκοψαν, ὥστε τὰ πολλὰ αὐτῶν ἐς τοὺς ἑλέφαντας τραπόμενα πάλιν τὸ οἰκεῖον συνετάραξαν (αὐτοὶ τε γὰρ ἐπλανῶντο 5 καὶ τοὺς ἐπιτεταγμένους σφίσι ἐκφοβήσαντες διεσκέδασαν), τὴν δὲ τοξείαν καὶ τὴν σφενδόνησιν ὄμβρος πολὺς ἐπιγεγόμενος ἀσθενῆ B ἐποίησεν· ὀμίχλη τε πλείστη καὶ βαθεῖα συμβῆσα τοὺς μὲν Ῥω W Π 105 μαίους ἅτε κρατοῦντας καὶ ἀγγεμάχως ἐκ χειρὸς μαχομένους οὐδὲν ἐνεπόδισε, τοὺς δ' ἐναντίους, οἷα πεφοβημένους ἵππῳ τε καὶ 10 τοξείῳ τὸ πλείστον χρωμένους, τὴν τε πρόοψιν εἰς τὰ τοξέματα ἀφείλετο, καὶ περὶ ἀλλήλους ὡς ἐν σκότῳ πλανωμένους ἔσφηλεν. δμῶς δ' οὖν ἴσχυσεν ὁ Ἀντίοχος τοῖς καταφράκτοις ἵππεῦσθαι τοὺς ἀντιστάντας αὐτῷ τρεψάμενος μέχρι τοῦ στρατοπέδου ἐλθεῖν ἐπιδιώκων αὐτούς. καὶ γὰρ εἶπεν ἄν αὐτό, εἰ μὴ Μάρκος Αἰμιλίος 15 Λέπιδος ὁ τὴν φρουρὰν αὐτοῦ ἔχων τοὺς πρώτους προσιόντας τῶν Ῥωμαίων ἀπέκτεινεν, ἐπεὶ μὴ ἔπεισεν αὐτοὺς τῆς φυγῆς ἐπι- C σχεῖν. ἐκ γὰρ τούτου ἐκείνων τε οἱ λοιποὶ ὑποστρέψαντες καὶ αὐτὸς ἀκραιφνέσιν ἐπεκδρομῶν τοῖς φρουροῖς ἀπέωσαντο τὸν Ἀντίοχον. ἐν ᾧ δὲ τοῦτ' ἐγίνετο, Ζεῦξις καθ' ἕτερον μέρος τῷ 20 ταφρεύματι προσβυλὼν εἴσω τε αὐτοῦ εἰσῆλθε καὶ ἀρπαγὴν ἐποιεῖτο, μέχρις οὗ ὁ Λέπιδος ἦσθετο. τότε γὰρ κακείνος τὸ σφέτερον ἐρρύσατο, καὶ ὁ Σκιπίων τὸ τοῦ Ἀντιόχου εἶλε, καὶ ἐν αὐτῷ πολλοὺς μὲν ἀνθρώπους, πολλοὺς δ' ἵππους ὑποζύγια ἀργύριον

2 σφίσι om A.
cibus, ut videtur.

8 ἀγγεμάχως] ἀγγαμάχως unus e Wolfii codi-
15 πρώτως A. 18 ἀπέωσαντο A.

tores et sagittarios. curruum impetum Romani priores excursione facta magnoque clamore sublato in eos illati retulerunt, ut plerique in elephantos rursus conversi amicorum aciem turbarent, cum et ipsi temere ferrentur, et commilitones territos dissiparent. sagittarii vero et funditores magno imbres sunt debilitati. ad haec, magna et densa nebula Romanos quippe victores et cominus totis viribus pugantes nihil impediit, sed adversarios territos et sagittariis atque equitatu maxime nitentes, adempto prospectu ad dirigenda tela, inter sese ut in tenebris oberrantes multum laesit. Antiochus tamen cataphractis equitibus adversum cornu profligatum usque ad castra persecutus est; eaque cepisset, nisi M. Aemilius Lepidus iis custodiendis relictus Romanorum primos accedentes occidisset, cum eis ut fugam sisterent persuadere non potuisset. tum enim et reliqui in hostem redierunt, et ipse cum integris praesidiariis excursione facta Antiochum reppulit. interea vero Zeuxis ab alia parte in vallum irrupit, idque diripuit: donec Lepidus re adversa et sua castra defendit, et Scipio Antiochi castra cepit. in iis multi mortales, multi equi iumenta argentum aurum ebur et aliae res pretiosae inventae.

χρυσίον ἑλέφαντα ἄλλα τε πολλὰ καὶ πολυτελῆ εὔρε. καὶ ὁ μὲν Ἀντίοχος ἤτηθηῖς αὐτίκα ἐς τὴν Συρίαν ἀνεχώρησεν, οἱ δ' Ἑλληνες οἱ ἐν τῇ Ἀσίᾳ τοῖς Ῥωμαίοις προσέθεντο.

Μετὰ δὲ ταῦτα ἀναχωρή τις ἐπικηρυκευσαμένου τοῦ Ἀντιόχου ἐπεσέσθη. ὃ τε γὰρ Ἀφρικανὸς εὐνοικῶς οἱ διὰ τὸν υἱὸν εἶχε, καὶ ὁ ὕπατος οὐκ ἤθελε τὴν νίκην τῷ διαδόχῳ πλησιάζοντι καταλειπέται. οὐκ οὐκ οὐδὲ ἐπέταξαν τῷ Ἀντιόχῳ πλέον οὐδὲν ἢ ὅσα καὶ πρὸ τῆς μάχης ἦσαν. διὸ καὶ Γναῖος Μάλλιος ὁ τὴν ἀρχὴν σφῶν διαδεξάμενος οὐκ ἠρέσθη τοῖς συγκαίμενοις, ἀλλὰ πλείω αὐτὸν ἀπῆτησε, πρὸς δὲ καὶ ὁμήρους δοῦναι ἐκλείψεν 10 ἄλλους τε καὶ τὸν υἱὸν Ἀντιόχου, καὶ τοὺς αὐτομόλους πάντας ἐκδοῦναι, ἐν οἷς καὶ ὁ Ἀννίβας ἦν. καὶ ὁ Ἀντιόχος καὶ ἄκων πρὸς ἅπαντα ἐπειθάρχησεν. οὐ μόντοι καὶ τὸν Ἀννίβαν ἐκδοῦναι ἠδυνήθη· πρὸς γὰρ Προουσίαν τὸν βασιλεῦ τῶν Βιθυνῶν προ-
P I 454 κατέφυγε. καὶ ὁ μὲν Ἀντιόχος πρέσβεις ἐπὶ τούτοις εἰς τὴν Ῥώ-15 μιν πέμψας ἐπέσαστο, Σκιπίων δὲ Λούκιος ἐπηρεῖτο ἐπὶ τῇ νικῇ καὶ τὴν τοῦ Ἀσιατικοῦ ἐπωνυμίαν δι' αὐτὴν ἔσχευ, ὥσπερ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἀφρικανὸς ἐπεκλήθη, τῆς Καρχηδόνας κρατήσας μέγιστον ἐν τῇ Ἀφρικῇ δυνηθείσης.

Τοιοῦτοι δ' οὖν ἄνδρες οὗτοι γενόμενοι καὶ ἐπὶ τοσοῦτον 20 δόξης ἑλθόντες ἐξ ἀρετῆς, δικαστηρίῳ καὶ τῷ δήμῳ οὐ πολλῶ ὕστερον πυρεδόθησαν· καὶ ὁ μὲν Λούκιος κατεψηφίσθη ὡς τάχα πολλὰ ἐκ τῆς λείας σφετερισάμενος, Ἀφρικανὸς δὲ ὡς ἐπιεικιστέ-

4 δὲ om A. 5 ἐπεσέσθη ABCW. "fortassis ἐποιήθη" WOLFIIUS.
"mss. Reg. et Colb. ἐπεσέσθη" DUCANGIUS. 7 ἐπέταξε A.
8 Μάλλιος PW, mox Μάλλιος. 17 ὥσπερ δὲ ὁ A. 18 ἐπλήθη A.

Antiochus victus statim in Syriam recessit: Asiani Graeci ad Romanorum amicitiam se contulerunt.

Post haec induciae quaedam Antiocho petenti pactae sunt. nam et Scipio propter filium ei bene cupiebat, et consul victoriam successori appropinquantem concedere nolebat. cum igitur nihil amplius Antiocho imposuissent quam ea quae ante pugnam postularant, Cn. Manlius eorum successor, illa pactione haud contentus, plura exegit; et inter obsides ipsius etiam filium Antiochum dare et transfugas omnes dedere iussit, inter quos erat etiam Hannibal. iis postulatis Antiochus vel invitatus paruit: sed Hannibalem, qui iam ad Prusiam Bithyniae regem confugerat, dedere non potuit. et legatis Romam missis, iis conditionibus pacem fecit. L. vero Scipio ea victoria magnam laudem adeptus, Asiatici cognomentum ex provincia deportavit: quemadmodum frater Carthagine subacta, potentissima Africae urbe, Africanus.

Tanti autem viri tantamque virtute gloriam adepti non multo post in iudicium adducti et populi potestati subiecti sunt; ac Lucius repetundarum damnatus, quasi ex manibus multa subtraxisset; Africa-

ρας τὰς συνθήκας διὰ τὸν υἱὸν ποιησάμενος· τὸ δ' ἄληθές, διὰ Β. φθόρον. ὅτι δ' οὐδὲν ἠδίκουν δηλοῦται μὲν καὶ ἄλλοθεν, οὐχ ἥμισυ δὲ ὅτι καὶ τῆς οὐσίας τοῦ Ἀσιατικοῦ δημοφιλίης οὐδὲν πλέον τῶν αὐτῶ προῦπαρχόντων εὐρέθη, ὅτι δὲ τοῦ Ἀφρικανοῦ 5 ἐς τὸ Ἀίτηρον πρὸ ψήφου ἀνεχωρήσαντος καὶ μέχρι τελευταίας ἐκεῖ κατεμείναντος οὐδεὶς αὐτοῦ ἔτι κατεψηφίσαστο.

Ὁ δὲ γε Μάλλιος τότε Πισιδίαν Λυκαονίαν τε καὶ Παμφυλίαν τῆς τε Γαλατίας τῆς Ἀσιανῆς πολλὰ προσηγάγετο. ἔστι γάρ 10 γὰρ ποτε βασιλεῖα σφῶν προστησάμενοι τὴν τε Ἑλλάδα καὶ τὴν Θράκην ἐπέδραμον, κάκειθεν εἰς τὴν Βιθυνίαν διαβάντες C μέρη τινὰ τῆς τε Φρυγίας καὶ τῆς Παφλαγονίας τῆς τε Μυσίας τῆς πρὸς τῷ Ὀλύμπῳ καὶ Καππαδοκίας ἀπειτέμοντο καὶ ἐν αὐτοῖς κατέφκησαν, καὶ τὴν ἔθνος ἰδίον εἰσι τὸ ὄνομα τῶν Γαλατῶν 15 φέροντες. οὗτοι δὲ πράγματι τῷ Μάλλῳ παρέσχον. ἀλλὰ καὶ τοῦτων ἐκράτησε, τὴν μὲν Ἀγκυραν τὴν πάλιν ἐλὼν ἐξ ἐπιδρομῆς, τὰς δ' ἄλλας ὁμολογία παραστήσάμενος. πράξας δὲ ταῦτα καὶ συχνὸν παρὰ Ἀριαράθους τοῦ Καππαδοκῶν βασιλέως W II 106 ἀργύριον ἐπὶ εἰρήνῃ λαβὼν ἀπήρην οἴκαδε.

20 21. Οἱ δ' Αἰτωλοὶ πρόσβεις τὸ δεύτερον ὑπὲρ εἰρήνης ἐς τὴν Ῥώμην πέμψαντες αὐτοὶ αὐθις ἐνωτέρηζον. διὸ οἱ Ῥωμαῖοι D

2 ὅτι δ' οὐδὲν — 6 κατεψηφίσαστο Dionis excerptum Peirescianum
70. 4 αὐτῶ om A. δὲ] τὰ C. τε? 5 λίστερον A.
7 μάλιος B. τότε add ABC. πσιδίαν τε λυκαονίαν καὶ C.
8 τε om A. 9 βρένον A. 15 δῆ] δὲ A.

Fontes. Cap. 21. *Dionis Historiae Romanae libri deperditi.*

nus vero, quod pactiones propter filium mitiores fecisset. sed vera damnationis causa fuit invidia. nam eos insontes fuisse cum aliunde patet, tum ex eo, quod publicatis Asiatici bonis nihil plus est reperitam quam ante habuerat; et quod Africanum antequam suffragia ferrentur Liternum profectum, ubi usque ad obitum exsulavit, nemo amplius condemnavit.

At Manlius tum Pisidiam Lycaoniam Pamphyliam et Galatiae sive Galliae Asiae magnam partem subegit. est enim ibi quoque Gallica gens, ex Europa profecta. nam cum olim Brennum regem creassent, Graeciam et Thraciam pervagati atque inde in Bithyniam transgressi, partibus quibusdam Phrygiae Paphlagoniae Mysiae ad Olympum et Cappadociae occupatis, peculiarem gentem condiderunt qui Galatae appellantur. hi etsi Manlio negotium facesserunt, tamen et ipsi victi sunt, Ancyra urbe primo impetu capta, caeteris deditio subactis. his rebus gestis, et Ariarathi Cappadocum regi magna pecunia pace data, domum recessit.

21. Aetoli autem, secundum legatis de pace Romam missis, ipsi ultro novis rebus studuerunt. quomobrem Romani legatis statim reie-

τούς τε πρέσβεις εὐθὺς ἀπέπέμψαντο καὶ Μάρκῳ Φουλοντίῳ τὴν Ἑλλάδα ἀνέθεντο. ὁ δὲ ἐς Ἀμβρακίαν τὴν πόλιν πρῶτον ὤρμησε μεγάλην οὖσαν (ἦν γάρ ποτε τοῦ Πύρρου βασιλείον, τότε δὲ κατείχετο πρὸς τῶν Αἰτωλῶν), καὶ ἐπολιόρκει αὐτήν. οἱ οὖν Αἰτωλοὶ πρὸς αὐτὸν ὑπὲρ εἰρήνης διειλέχθησαν· ὡς δ' οὐκ ἤθελσε σπείσασθαι, μέρος τι τοῦ στρατοῦ ἐς τὴν Ἀμβρακίαν εἰσέπεμψεν. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι δι' ὑπόνομον τινὸς ἐπεχείρησαν τὴν πόλιν ἐλεῖν, καὶ διώρυσσον πόρρωθεν· καὶ τέως μὲν ἐλάνθανον τοὺς πολιορκουμένους, ἐπεὶ δ' ὁ γοῦς ἤθροίσθη, ὑπετόπησαν τὸ γινόμενον. ἀγνοοῦντες δ' ἤδη ὀρύσσοιτο, χαλκῆν ἀσπίδα κατὰ 10 P I 455 τὸν περιβόλον πρὸς αὐτὸ ἐτίθουν τὸ δάπεδον· καὶ διὰ τῆς ἡχῆς τὸν τόπον γνόντες καὶ αὐτοὶ ἀντιώρυσσον ἔνδοθεν, καὶ πελάσαντες τοῖς Ῥωμαίοις ἤσαν εἰς μάχας κρυπτάς. τέλος δὲ τι τοιοῦτον ἀντετεχνήσαντο. πίθον μέγαν πτελῶν πληρώσαντες πῦρ ἐς αὐτὸν ἐνήκαν, καὶ πῶμα χαλκοῦν αὐτῷ πολλαχῆ τετρα- 15 μένον ἐνέθηκαν, καὶ εἰς τὸν ὑπόνομον τὸν πίθον κομισάντες καὶ πρὸς τοὺς πολεμίους τρέψαντες τὸ στόμα αὐτοῦ ἀκροφ'σίον οἱ κατὰ τὸν πυθμένα ἐνέβαλον, καὶ τούτῳ φύσας προσσέροντες πλεῖστον καὶ δυσχερῆ καπνὸν ὅσα ἐκ πτελῶν ἐκθορεῖν ἐποίουν, ὃν οὐδεὶς τῶν Ῥωμαίων ὑπέμενε. ὄθεν ἀπογόντες οἱ Ῥωμαῖοι 20 B αὐτῶν καὶ οἱ Αἰτωλοὶ μετεβάλλοντο· καὶ διεπράξαντο ἀνοχῆν, εἴτα καὶ εἰρήνην παρὰ τοῦ δήμου, πολλὰ μὲν χρήματα πολλοὺς

I μάρκῳ λουτίῳ A. 6 ἠθέλησαν A. 10 γινόμενον AC, γενόμενον PW. 14 πτελῶν A. 21 δ' om C. 22 μετεβάλλοντο A, μεταβάλλοντο PW.

ctis, M. Fulvio Graeciam provinciam decreverunt. qui primum Ambra-
ciam urbem magnam, Pyrrhi olim regiam, tum autem Aetolis obnoxiam,
obsedit. Aetoli frustra de pacificatione cum eo locuti, exercitus partem
in urbem miserunt. quam Romani per cuniculos capere aggressi a lon-
ginq̄uo suffoderunt. id obsessi principio non animadverterunt; sed ex-
aggerata humo suspicati quid rei esset, quia tamen ignorabant ubi fode-
retur, aereum clipeum humi moenibus applicarunt, eque sonitu loco de-
prehenso, atque intrinsecus vicissim suffossis moenibus, cum Romanis
occulta praelia commiserunt. tandem huiusmodi dolium excogitarunt.
magno dolio plumis repleto ignem iniecerunt, aereo operculo multis per-
forato locis addito. eius dolii ore in cuniculis hostibus obverso, fundo-
que folle inserto inflato, maximum et molestissimum fumum, ut ea mate-
ria fert, excitarunt; quem cum Romanorum tolerare posset, despe-
rata expugnatione solutaque obsidione pacem fecerunt. post Ambracio-
tarum deditionem Aetoli quoque mutati primo inducias, mox etiam pacem
a Romanis impetrarunt, magna pecunia et multis obsidibus datis. Ful-

δὲ καὶ ἡμίφρους δόντες. καὶ ὁ Φουλοῖος τὴν Κεφαλληνίαν ὁμολογίᾳ παρεστήσατο καὶ τὴν Πελοπόννησον στασιάζουσαν κατεστήσατο.

Γαῖτον δὲ Φλαμινίου καὶ Αἰμιλίου Λεπίδου ὑπατεόντων 5 μετέπειτα ὁ Ἀντίοχος ἔθανε, καὶ αὐτὸν ὁ υἱὸς ὁ Σέλευκος διεδέξατο· τελευτήσαντος δὲ κακείνου πολλῶ ὕστερον ὁ εἰς τὴν Ῥώμην ἡμερεύων Ἀντίοχος ἐβασίλευσεν. ὁ δὲ γε Φίλιππος ἐτόλμησε μὲν νεωτερίσαι ὅτι πόλειών τιων ἐστερήθη ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ πρὸς ταῖς δὲ καὶ Αἴνου καὶ Μαρωνείας, οὐκ ἠδυνήθη δὲ διὰ τὸ γῆρας καὶ 10 διὰ τὰ περὶ τοὺς παῖδας συννεχθέντα αὐτῷ. καὶ Γαλάται τινὲς τὰς Ἄλπεις ὑπερβάντες πόλιν ἐντὸς αὐτῶν κτίσαι ἠθέλησαν. ὧν C ὁ Μάρκος ὁ Μάρκελλος τά τε ὄπλα ἀφείλετο καὶ τὰλλυ ὅσα ἐπεκομίζοντο· οἱ δ' ἐν τῇ Ῥώμῃ πρεσβευσαμένοις σφίσι ἐπὶ τῷ εὐθὺς ἀναχωρήσαι πάντα ἀπέδωκαν.

15 Τότε δὲ καὶ ὁ Ἀντίβας ἀπέθανε. πρέσβειων γὰρ πρὸς τὸν Προυσίαν τὸν τῆς Βιθυνίας κρατοῦντα πεμφθέντων ἐκ Ῥώμης δι' ἄλλα τέ τινα καὶ ὅπως καὶ τὸν Ἀντίβαν ἐκδοίη παρ' αὐτῷ ὄντα, προμαθῶν τοῦτ' ἐκείνος καὶ διαδρῶναι μὴ οἶδός τε ὧν ἐαυτὸν διεχρήσατο. χρησιμοῦ δὲ ποτε αὐτῷ γενομένου, ἐν γῇ Λι- 20 βύσση τεθνήξεσθαι, ὁ μὲν ἐν τῇ πατρίδι τῇ Λιβύῃ προσεδόκα θανεῖν, ἔτυχε δὲ θνήσκων ἐν χωρίῳ τινὶ τυγχάνων καλουμένῳ Λιβύσση. καὶ ὁ Ἀφρικανὸς δὲ Σικιῶν τότε μετέλλαξε. D

1 Κεφαλληνίαν PW.
om A.

2 Πελοπόννησον PW.
15 δὲ om A.

5 ὁ tertium

16 τῆς om A.

vius vero Cephallenia deditioe capta Peloponnesum seditione laborantem composuit.

Deinde C. Flaminiō et Aemilio Lepido consulibus Antiocho defuncto filius Seleucus successit: quo et ipso multo post mortuo, Antiochus qui Romae obses erat regnum suscepit. Philippus novas res moliri ausus, urbibus quibusdam Thessalicis et Aeno Maroneaque ereptis, nihil gerere potuit ob senectutem et filiorum casus. Galli quidam Alpibus superatis urbem intra eas condere statuerunt, quibus M. Marcellus arma caeteraque quae domo attulerant ademit: Romani vero legatis eorum illa omnia restituerunt, ut statim Italia excederent.

Tum etiam Hannibal interiit. nam legatis ad Prusiam Bithyniae regem tum ob alia, tum ut Hannibalem apud ipsum degentem dederet, Roma missis, ille ea re praecognita, cum effugere non posset, necem sibi conscivit. qui cum aliquando accepisset oraculum se in terra Libyssa obiturum, se in Africa patria decessurum esse putabat: verum id castellum, in quo moriebatur, Libyssae nomen habuit. tunc etiam Scipio Africanus decessit.

22. Φίλιππος δὲ ὁ Μακεδόνων βασιλεύς, τὸν υἱὸν Δημήτριον ἀποκτείνας καὶ τὸν ἕτερον υἱὸν τὸν Περσέα μελλήσας φρονέουσιν, ἀπέθανεν. ἐπεὶ γὰρ προσφιλῆς τοῖς Ῥωμαίοις ἐκ τῆς ὀμηρείας ἐγένετο ὁ Δημήτριος, καὶ αὐτός τε καὶ οἱ λοιποὶ τῶν Μακεδόνων ἠλπίζον ὅτι μετὰ τὸν Φίλιππον τὴν βασιλείαν λήψεται, ἐφθόνησεν αὐτῷ ὁ Περσεὺς ἅτε καὶ πρεσβύτερος αὐτοῦ ὦν, καὶ διέβουλεν αὐτὸν ὡς ἐπιβουλεύοντα τῷ πατρὶ. καὶ ὁ μὲν φάρμακον πιεῖν ἀναγκασθεὶς ἐτελεύτησεν, ὁ δὲ Φίλιππος οὐ πολλῷ ὕστερον τὸ ἀληθὲς γινῶσθαι τὸν Περσέα ἤθελησεν, οὐ μέντοι καὶ ἴσχυσεν, ἀλλ' αὐτός τε ἀπέθανε καὶ τὴν βασιλείαν ὁ 10 W Π 107 Περσεὺς διεδέξατο. καὶ οἱ Ῥωμαῖοι ταύτην τε αὐτῷ ἐπιβαλῶσαν καὶ τὴν πατρῶαν φιλίαν ἀνενώσαντο.

Ἐν δὲ τοῖς μετὰ ταῦτα χρόνοις συνηχθήσαν μὲν τινα, οὐ μέντοι καὶ ἀναγκαῖα πάνν ὥστε καὶ συγγραφῆς νομιζέσθαι ἄξια. ὕστερον δὲ ὁ Περσεὺς πολέμιον ἑαυτὸν τοῖς Ῥωμαίοις ἐποίησεν. 15 ἵνα δὲ ἀναβολὴν τοῦ πολέμου σχολή μέχρις ἂν παρασκευάσῃται, πρέσβεις εἰς τὴν Ῥώμην ἐπέμψεν ἀπολογησομένους τάχα περὶ ὧν ἐνεκαλεῖτο. οὓς οἱ Ῥωμαῖοι οὐτ' εἶσω τοῦ τείχους ἐδέξαντο, καὶ πρὸ τοῦ ἄσπεος αὐτοῖς χρηματίσαντες οὐδὲν ἀπεκρίναντο ἕτερον B ἢ ὅτι ὑπάτον πέμψουσι πρὸς ὃν ὅσα βούλεται διαλεχθήσεται. καὶ 20 αὐθιμηρὸν αὐτοὺς ἀπιέναι ἐποίησαν, δόντες σφίσι καὶ ἀγωγὸς ὥστε μὴ τιμὴν συγγένωνται· καὶ τῷ Περσεῖ τῆς Ἰταλίας ἐπιβαίνειν τοῦ λοιποῦ ἀπειρήκασιν.

3 γὰρ] δὲ A.

4 ὁ om A.

12 πατρῶαν] προτέραν A.

17 ἐπέμψαν ἀπολογησαμένους A.

20 πέμπουσι B.

FOUNTES. Cap. 22. Dionis Historiae Romanae libri deperdit: cap. Peirescianum 73, Ursinianum 159.

22. Philippus Macedonum rex filio Demetrio occiso, Perseum quoque occisurus, obiit. nam cum Demetrius Romanis, apud quos obses fuerat, acceptus esset, atque ipse caeterique Macedones sperarent fore ut regnum Philippo mortuo obtineret, Perseus ut natus maior ei invidit, et ut patri insidiantem calumniatus est. itaque venenum bibere coactus periiit. Philippus autem non multo post veritate cognita Perseum ulcisci volens, morte interceptus regnum Perseo vel invitus reliquit: quod ei Romani, paterna amicitia renovata, confirmarunt.

Insecutis temporibus accidere quaedam scripstone parum digna. sed post Perseus Romanorum inimicitiis susceptis, ut bello moram, dum se pararet, produceret, legatos Romam misit, obiecta sibi crimina purgatarus scilicet. quibus Romani in urbem non admissis, senatu foris dato, nihil responderant aliud nisi consulem se missuros esse cum quo ageret quae vellet. eodemque die illos abire iusserunt, ductoribus adiunctis, ne cum quoquam colloquerentur; ac Perseo adita Italiae in posterum interdixerunt.

Οἱ μὲν οὖν Ῥωμαῖοι μετὰ ταῦτα Γναῖον Σικίνιον στρατηγὸν μετὰ δυνάμειος ὀλίγης ἐξέπεμψαν (οὐ γὰρ πω τὴν μείζω παρεσκευάσαντο), καὶ ὁ Περσεὺς εἰς Θεσσαλίαν παρεμβάλλων τὰ γε πλείεστα αὐτῆς ψικεύσαστο· ἐπεὶ δὲ τὸ ἔαρ ἐπέστη, πέμπουσιν ἐπ' αὐτὸν Λικίνιον Κράσσον, καὶ στρατηγὸν ἐπὶ τοῦ ναυτικοῦ Γάϊον Λουκρίτιον. συμμίζας οὖν πρῶτον περὶ Λάρισσον τῷ Περσεῖ ἐν ἵππομαχίᾳ ἔπταισεν· ὕστερον μέντοι περιεγένετο, ὥστε καὶ ἀναχωρῆσαι τὸν Περσεῖα εἰς τὴν Μακεδονίαν. ὁ Κράσσος δὲ ταῖς πόλεσι ταῖς Ἑλληνικαῖς ταῖς ὑπὸ τοῦ Φιλίππου κατεχομένους C 10 προσέβηλε, καὶ τῶν μὲν πλειόνων ἀπεκρούσθη, ἔστι δ' ἄς χειρώσαστο· καὶ τινὰς κατασκάψας τοὺς ἄλόντας ἀπέδοτο. ὑπερ οἱ ἐν τῇ Ῥώμῃ πυθόμενοι ἠγανάκτησαν, καὶ τὸν τε Κράσσον ὕστερον ἐζημίωσαν χρήμασι καὶ τὰς Ξαλωνίας πόλεις ἠλευθέρωσαν καὶ τοὺς πρᾶθέντας ἐξ αὐτῶν καὶ ἐν τῇ Ἰταλίᾳ εὐρεθέντας τότε 15 παρὰ τῶν ἰωνημένων αὐτοὺς ἐξεπράσαντο.

Ταῦτα μὲν οὖν οὕτως ἐπραξαν οἱ Ῥωμαῖοι, ἐν δὲ τῷ πρὸς τὸν Περσεῖα πολέμῳ πολλὰ καὶ μεγάλα ἠτύχησαν, καὶ πολλαχόθεν ἐπόνησε τὰ αὐτῶν, καὶ ὁ Περσεὺς τῆς Ἠπείρου καὶ τῆς Θεσσαλίας κατέσχε τὰ πλείονα. τὴν τε γὰρ ἄλλην δύναμιν πολλὴν 20 ἀσυνεκρότησε, καὶ πρὸς τοὺς ἐλέφαντας τῶν Ῥωμαίων φάλαγγα D ὀπλιτῶν ἠσκήκει, ὄξισιν ἤλοις τὰς ἀσπίδας καὶ τὰ κράνη σιδηρούσους αὐτῶν. ὅπως δὲ μήτε τοῖς ἵπποις φοβεροὶ εἴεν, εἰδῶλα

1 σικίνιον AB, Σικίνιον PW. 3 γε] τε A. 4 ἐπ' om C.
 5 λικίνιον B. τῷ ναυτικῷ A. 8 τὴν add A. 9 Φιλίππου cum P libri mss omnes, etiam Regii et Colbert.: περσεῖος W ex coniectura. 12 τε] γε A. 14 εὐρεθέντας ἐν τῇ Ἰταλίᾳ A.
 18 ἐαντῶν A.

Deinde Cn. Sicinius praetorem cum parvis copiis ablegarunt, maioribus nondum paratis. Perseus Thessaliam ingressus maximam eius partem sibi adiunxit. imminente vere Licinius Crassus contra eum missus est, et classi praefectus C. Lucretius. ac primo apud Larisam equestri conflictu Crassus impegit, deinde victoria potitus eo redegit Perseum ut in Macedoniam recederet. urbes autem Graecas aggressus a Philippo possessas, a plerisque repulsus est, nonnullas subegit, nonnullas evertit, civibus sub corona venditis. quibus Romani auditis indignati, Crasso postmodum pecuniariam multam dixerunt; captas urbes liberas esse iusserunt, earumque cives venundatos, quos in Italia reperere, ab emptoribus redemerunt.

His ita gestis bello Persico multas magnasque elades acceperunt, rebus eorum passim afflictis. nam Perseus Epiri et Thessaliae pleraque obtinuit. praeter enim alias ingentes copias, adversus Romanorum elephantans etiam phalangem armatorum instruxerat quorum clipei et galeae ferreis clavis acutis horrebant. ne autem equis formidabiles essent,

ἐλεφάντων σκηνάσας δεινὴν μὲν ὑπὸ χρίσματός τινος ὄσμην ἔχοντα, φοβερά δὲ καὶ ὀφθῆναι καὶ ἀκουσθῆναι ὄντα (βροντώδη γὰρ ἦφιει ἡχὴν τινα ἐξ ἐπιτηδεύσεως), πρὸς ἐκείνα προσῆγεν αὐτοὺς συνεχῶς, μέχρις οὗ καὶ ἐθάροσαν. ὁ μὲν οὖν Περσεὺς μέγα ἐκ τούτων ἐκέκτητο φρόνημα καὶ τὸν Ἀλέξανδρον τῇ δόξῃ καὶ 5 τῷ μεγέθει τῆς ἀρχῆς ὑπεροίσειεν ἐπήλπισεν, οἱ δ' ἐν τῇ Ῥώμῃ ταῦτα
 P I 457 μιθόντες τὸν Μάρκιον Φίλιππον ὑπατεύοντα σπουδῇ ἐξέπεμψαν. καὶ ὅς εἰς τὴν Θεσσαλίαν πρὸς τὸ στρατόπεδον ἀφικόμενος τοὺς τε Ῥωμαίους καὶ τοὺς συμμάχους ἐξήσκει, ὥστε δρῖσαντα τὸν Περσεῖα ἐν τῷ Ἰδίῳ τῷ Μακεδονικῷ καὶ πρὸς τοῖς Τέμπεσιν ἦσαν-10 χίαν ἄγειν καὶ τὰ στενὰ τηρεῖν. Θαρσῆσας δὲ διὰ ταῦτα ὁ Φίλιππος διὰ μέσων ὄρων ὑπερέβαλλε, καὶ τινα τοῦ Περσεῖος κατέσχε. προῖων δ' ἐπὶ τῆς Πίδνης τῶν ἐπιτηδείων ἐσπάνισε, καὶ εἰς τὴν Θεσσαλίαν ἀνέστρεψε. καὶ αὐθις ὁ Περσεὺς ἀν- θάρσῃ καὶ ἄ κατέσχεν ὁ Φίλιππος ἀνεκτίσαστο καὶ τῷ ναυτικῷ 15 συχὰ τοὺς Ῥωμαίους ἐλύπει, συμμάχους τε προσηγάγετο καὶ πάντη τοὺς Ῥωμαίους ἐκ τῆς Ἑλλάδος ἤλπισεν ἐκβαλεῖν. τῇ δὲ
 B πολλῇ καὶ ἀκαιρῷ φειδωλίᾳ καὶ τῇ δι' αὐτὴν τῶν συμμάχων ὀλιγωρίᾳ ἀσθενῆς αὐθις ἐγένετο. ὡς γὰρ τὰ τῶν Ῥωμαίων ὑπε- δίδου, τὰ δ' ἐκείνου ἐπηύξετο, κατεφρόνησεν ὡς οὐδὲν ἔτι τῶν 20 συμμάχων δεόμενος, καὶ οὐκ ἐδίδου χρήματα σφίσιν ἃ ἐπηγγεί-

5 καὶ τὸν Ἀλέξανδρον τῇ δόξῃ om C. 10 "ἐν τῷ Ἰδίῳ] sic Reg. et Colberteus, ubi Wolfius quid si ἐν Δίῳ" DUCANGIUS. καὶ om A. 12 ὑπερέβαλε A. 14 ἐς C. 17 πάντη τοὺς — p. 271 v. 3 σπονδῶν δεηθῆναι Dionis excerptum Peirescianum 73. 19 τῶν om A.

simulacra elephantorum paravit ex unguento quodam tetrum foetorem spirantia, visu audituque horrenda, quae arte quadam sonitum instar tonitrus ederent: ad quae equi subinde adducti timere denique desierunt. his rebus Perseus auctis animis se Alexandro gloria et magnitudine imperii superiorem fore putabat. Romani vero iis cognitis Marcium Philippum consulem celeriter ablegarunt. qui cum in Thessaliam ad exercitum venisset, Romanos et socios ita exercuit, ut Perseus territus in suo regno Macedonico et ad Tempe quietus angustias tueretur. aucta ex eo audacia Philippus, mediis montibus superatis, quasdam illius urbes cepit; et ad Pynam progressus, ob comaeat penuriam in Thessaliam rediit. unde Perseus resumpta fiducia, quae Philippus occuparat, recepit, et classe Romanos crebris detrimentis affecit, adscitisque sociis tota Graecia se Romanos eiectionum sperabat. sed nimia et importuna parsimonia, ex eaque sociorum neglectu, rursus eius opes imminutae sunt. rebus enim Romanorum labescentibus, suis incrementis fretus socios ita contempsit, quasi eorum opera nihil esset opus, nec promissam illis pe-

λατο. τῶν μὲν οὖν ἀμβλυθέντων τὸ πρόθυμον, τῶν δὲ καὶ W II 108
τέλειον αὐτὸν ἐκλιπόντων, τοσοῦτον ἀπέγνω ὥστε καὶ σπονδῶν
δεηθῆναι. καὶ κἄν ἔτυχε τούτων διὰ τοῦ Εὐμένους, εἰ μὴ καὶ
Ῥόδιοι συνεπρέσβευσαν· ὑπερηφάνως γὰρ οὗτοι τοῖς Ῥωμαίοις
5 διαλεχθέντες τυχεῖν αὐτὸν ἐκώλυσαν τῶν σπονδῶν.

23. Ἐντεῦθεν ὁ κατ' αὐτοῦ πόλεμος Παύλῳ ἀνετέθη τῷ
Αἰμιλίῳ τὸ δεύτερον ὑπατεύοντι. ὃς σπονδῆ κομισθεὶς εἰς τὴν C
Θεσσαλίαν καὶ τὰ τῶν στρατιωτῶν προκαταστησάμενος, βιασά-
μενος διὰ τῶν Τεμπῶν (ὀλίγοι γὰρ ἐφρούρουσαν αὐτὰ) ἐπὶ τὸν
10 Περσίου ὤρησεν. ἐπεὶ δ' ἐκείνος τὸν Ἑλλιον ποταμὸν προσυπέ-
γραψεν ὄντα ἐν μέσῳ, προκαταλαβὼν δὲ καὶ πᾶν τὸ μεταξὺ τοῦ
τε Ὀλύμπου καὶ τῆς θαλάσσης αἰμασιαῖς καὶ σταυρώμασι καὶ
οικοδομήμασιν ἄπορον ἀπειργάσατο, ἐθάρρει δὲ καὶ τῇ ἀνδρίᾳ
τοῦ τόπου, ἐπίειρασε μὲν καὶ οὕτως ὁ ὑπατος διελθεῖν, καὶ τῆς
15 ἀνδρίας ἐπορίσατο ἐπικούρημα. διαμησάμενος γὰρ τὴν ἐν τῇ
ὑπὸ τῆς Ὀλύμπου ἄμμον ὕδωρ εὔρε δαυιλίς τε καὶ πότιμον. D
κἄν τούτῳ τῶν Ῥοδίων πρέσβεις ἀφίκοντο πρὸς αὐτὸν ἀπὸ τῆς
αὐτῆς θρασύτητος ἀφ' ἧς καὶ ἐς τὴν Ῥώμην πρὶν ἐπρεσβεύεσθαι.
ὁ δὲ οὐδὲν εἰπὼν πλέον αὐτοῖς ἢ ὅτι μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἀπόκρισιν

1 γοῦν A. ἀμβλυθέντων AB, ἀμβλυθέντων PW. 2 σπον-
δῶν δεηθῆναι — 5 τῶν σπονδῶν Dionis excerptum Ursinianum 159.
3 καὶ om C. καὶ κἄν p. 79 v. 17. 4 γὰρ om C. 9 διὰ]
γὰρ A. 10 Ἑλλιον] Enipeum Livius. 15 "ἐπορίσατο]
alter. e Regiis et Colberteus ἐκομίσασατο" DUCANGIUS.

FONTES. Cap. 23. Dionis Historiae Romanae libri deperditi:
excerpta Peiresciana 74 75 (cf. excerptum Planudeum 59 in Scrip-
ptorum veterum novae collectionis ab A. Maio editae vol. 2 p. 546).
Plutarcki Aemilius Paulus, c. 26.

cuniam dedit. aliorum igitur alacritate imminuta, ab aliis plane desti-
tutus, ita rebus suis diffidere coepit ut pacem peteret: eamque per Eu-
menem impetrasset, nisi Rhodii legatis adiuncti superba oratione Roma-
norum animos alienassent.

23. Inde bellum Persicum Paulo Aemilio iterum consuli est man-
datum. qui prope in Thessaliam profectus, militari disciplina correcta,
per Tempe quae a paucis custodiebantur vi patefacta via, contra Per-
seum duxit. is vero cum Elpium amnem interfluentem munitionibus, et
quicquid inter Olympum et mare interiacet septis atque aggeribus oc-
cupasset, et siccitate loci quoque fretus esset, tamen sic etiam consul
transiit periculo facto sitis primum invenit remedium. perfossis enim
arenis in montis Olympi radicibus affatim aquae potabilis repperit. in-
terea Rhodiorum legati eadem audacia qua prius Romae usi fuerant ad
eum venerunt: quos ita dimisit ut nihil aliud diceret nisi se post pau-

δώσει, ἀπέπεμψεν αὐτούς. ὡς δὲ προσβάλλων οὐδὲν ἐπέβαινε, ἔμαθε δὲ τὰ ὄρη ὄντα που πορεύσιμα, μέρος τι τοῦ στρατοῦ ἐπὶ τὴν δυσπροσοδωτέραν αὐτῶν ὑπερβολὴν ἔπεμψε, καταληψόμενον τὰ ταύτη ἐπίκαιρα (διὰ γὰρ τὸ δυσπρόσιτον καὶ ἐλαχίστην εἶχε φρουράν), αὐτὸς δὲ τῷ λοιπῷ τοῦ στρατεύματος προσέμιξε τῷ 5 Περσεῖ, ἵνα μὴ τι ὑποτοπήσας φυλακὴν τῶν ὄρων ἀκριβεστέραν ποιήσαιο. καὶ μετὰ τοῦτο καταληφθέντων τῶν ἄκρων νυκτὸς πρὸς τὰ ὄρη ὤρμησε, καὶ πῆ μὲν λαθῶν πῆ δὲ βιασάμενος ὑπερέβαλεν αὐτά. ὁ μαθὼν ὁ Περσεύς, καὶ θείσας μὴ κατὰ νότου αὐτῷ προσπέση ἢ καὶ τὴν Πύδναν προκατάσχη (καὶ γὰρ τὸ ναυτικὸν 10 ἄμμα τὸ τῶν Ῥωμαίων παρέπλει), τό τε ἔρυμα τὸ πρὸς τῷ ποταμῷ ἐξέλιπε, καὶ πρὸς τὴν Πύδναν ἐπειχθεὶς πρὸ τῆς πόλεως ἑστρατοπεδεύσατο. καὶ ἦλθε μὲν καὶ ὁ Παῦλος ἐκεῖ, οὐ μέντοι καὶ παραχρῆμα προσέμιξαν, ἀλλὰ καὶ διέτριψαν οὐκ ὀλίγας ἡμέρας. προμαθὼν δὲ ὁ Παῦλος ὡς ἡ σελήνη ἐκλείπειν μέλλει, 15 συνθηροῦμαι πρὸς ἐσπέραν τὸ στρατεύμα διετὴν ἐκλείπειν γενέσθαι ἐχρῆν, καὶ προείπε τὸ συμβησόμενον, καὶ μὴ τι διὰ τοῦτο ταραχθῆναι παρήγεσεν. οἱ μὲν οὖν Ῥωμαῖοι τὴν ἐκλείπιν θεασάμενοι οὐδὲν κακὸν ἐξ αὐτῆς ὑπετόπισαν, οἱ δὲ γε Μακεδόνες δέος ἔσχον ἐκ τούτου καὶ ἐς τὸν Περσεῖα τὸ τέρας τείνειν ἐνόμισαν. οὕτω δ' ἑκατέρων ἐχόντων συμβάν τι κατὰ τύχην τῇ ὀσπεραία συνέρρηξεν αὐτούς εἰς μάχην ἀκήρυκτον καὶ τέλος τῷ πολέμῳ ἐπέδηκεν. ἐπεὶ γὰρ ὑποζώγιόν τι τῶν Ῥωμαίων εἰς τὸ ὕδωρ

1 αὐτούς om C.
τὸν ποταμὸν B.

4 ταύτης A.
14 προσέμιξεν A.

11 τὸ tertium BC, τῷ PW.
διέτριψεν B.

cos dies eis responsurum esse. cum autem oppugnando nihil proficiens montes alicubi esse pervios didicisset, partem exercitus ad cacumen accessu difficilium misit ut loca opportuna occuparet (nam ob arduum adscensum minimum ibi praesidium collocatum erat): reliqua copiarum parte cum Perseo dimicavit, ne quid suspicatus montes accuratius tueretur. post verticibus occupatis noctu ad montes contendit, eosque partim aperto Marte partim occulte superavit. quo Perseus cognito, metuens ne a tergo circumveniretur aut Pydna ab hoste occuparetur (nam Romana classis accedebat), castello quod ad amaem erat deserto Pydnam prope contendit, et ante urbem castra posuit. eodem Paulus quoque venit. non statim tamen sunt congressi, praelio in plures dies dilato. et quia lunae defectum praecognorat, exercitum sub vesperam qua ille instabat convocatum, edocuit quid futurum esset, monuit ne quid ea re turbaretur. proinde Romani ex eo nihil adversi timuerunt: Macedones autem territi Perseo sinistri aliquid portendi indicarunt. sic utrisque affectis fortuito casu postridie in pugnam non denuntiatam sunt impulsus: quae bello finem imposuit. nam cum iumentam Romanum in

εἰσέπεισεν ἐξ οὐπερ ὑδρεύοντο, καὶ οἱ τε Μακεδόνες αὐτοῦ ἐπελάβοντο καὶ οἱ ὑδροφόροι ἀντείχοντο, τὸ μὲν πρῶτον οἷοι καθ' ἑαυτοὺς ἐμαχέσαντο, ἔπειτα καὶ οἱ λοιποὶ ἐπικουροῦντες τοῖς οἰκείοις κατ' ὀλίγους ἐκ τῶν στρατοπέδων ἐξήσαν, καὶ πάντες C
5 συνέμιξαν ἀπ' ἀμφοῖν. καὶ μάχης ἀσυντάκτου μὲν ὀξείας δὲ γενομένης, οἱ Ῥωμαῖοι ἐκράτησαν, καὶ καταδιώξαντες τοὺς Μακεδόνας μέχρι τῆς θαλάσσης πολλοὺς μὲν αὐτοὶ ἐφόνευσαν, πολλοὺς δὲ τῷ ναυτικῷ προσπλεύσαντι ἀποκτεῖναι παρέδουσαν. οὐδ' ἂν τις ὑπελείφθη αὐτῶν, εἰ μὴ νῦξ αὐτοῖς ἐβοήθησε· περὶ δελφῶν 10 γὰρ ὀπίαν ἢ μάχῃ ἐγένετο.

Διφυγῶν οὖν εἰς Ἀμφίπολιν ὁ Περσεὺς ὡς τοὺς τε περιλιπεῖς ἀναληψόμενος καὶ συστήσων αὐθις τὰ πράγματα, ἐπεὶ οὐτ' ἤλθόν τινες πρὸς αὐτὸν πληρὴ μισθοφόρων Κρητῶν, καὶ τὴν W Π 109 Πύδναν ἄλλας τε πόλεις τὰ τῶν Ῥωμαίων ἠρῆσθαι ἔμαθε, κάκῃ- D
15 θεν μετέστη καὶ εἰς πλοῖα τὰ χρήματα ὅσα ἐπήγετο θέμενος νυκτὸς ἐς Σαμοθράκην ἀπέπλευσε. καὶ πυθόμενος οὐ πολλῷ ὕστερον τὸν Ὀκταοῦϊον, ὃς τοῦ ναυτικοῦ πρόστατο, προσπλέοντα, καὶ τὸν Παῦλον ἐς Ἀμφίπολιν παρόντι, ἐπέστειλεν αὐτῷ συμβῆναι δεόμενος. καὶ ἐπεὶ βασιλέα ἑαυτὸν ἐν τῇ ἐπιστολῇ ἀνόμασεν, 20 οὐδ' ἀποκρίσεως ἔτυχεν. ὕστερον δὲ ἄνευ τινὸς τοιαύτης προσήσεως ἐπιστελλαντος προσεδέξατο μὲν τὸν ὑπὲρ τῶν σπονδῶν λόγον, οὐκ ἄλλως μέντοι συμβήσεσθαι ἔφη εἰ μὴ καὶ ἑαυτὸν καὶ τὰ ἑαυτοῦ πάντα τοῖς Ῥωμαίοις ἐπιτρέψει. καὶ διὰ ταῦτα οὐ συνέ-

9 ὑπελείφθη A, ὑπελίφθη B, ἀπελείφθη PW.
τούτους B. 15 ὅσα] καὶ ὅσα A.

11 τοὺς τε]

flumen unde aquabantur incidisset, idque sibi et Macedones et lixae vindicarent, primum inter hos certatum est; deinde caeteri etiam suis opitulaturi alii post alios castris sunt egressi, donec omnes utrinque conflixerunt, pugna confusa illa quidem sed acri, cuius victoria pones Romanos fuit. qui Macedones usque ad mare persecuti multos ipsi occiderunt, multos classi accedenti trucidandos obiecerunt; neque quicquam eorum evasisset, nisi noctis beneficio conservati essent: pugna enim sub vesperam commissa est.

Perseus Amphipolim profugus, ut et reliquias colligeret et rem in integrum restitueret, cum nulli venirent praeter Cretenses stipendiarios, et Pydnam caeterasque urbes ad Romanos defecisse audiret, illinc digressus omni pecunia quam secum vehebat navibus imposita noctu in Samothraciam navigavit. cum autem non multo post audivisset Octavium classi praefectum accedere, et Paulum Amphipolim venisse, per litteras pacem ab eo petiit. in quibus quod se regem nominasset, ne responsam quidem tulit. deinde cum sine tali titulo idem petiisset, Paulus pacificationis mentione admissa non alias ei condiciones tulit nisi ut semetipsum et sua omnia Romanorum fidei permitteret: itaque

Zonaræ Annales II.

18

βησαν. μετὰ τοῦτο δὲ ἐξαιτηθεὶς παρὰ τῶν Ῥωμαίων Εὐανδρόν
 P I 459 *τινα Κρητα πολλὰ κατ' αὐτῶν ὑπουργηκῶτα καὶ πιστότατον*
αὐτῷ, οὐκ ἐξέδωκε μὲν φοβηθεὶς μὴ κατείπῃ ὅσα αὐτῷ συνήδει,
λάθρα δὲ αὐτὸν ἀποκτείνας ἑαυτὸν διαχειρίσασθαι ἐφήμισε.
τότε μὲν οὖν οἱ συνόντες αὐτῷ φοβηθέντες τὴν ἀπιστίαν αὐτοῦ 5
(οὐ γὰρ ἠγνόησαν τὸ γινόμενον) μεθίστασθαι ἤρξαντο. κάκεινος
δείσας μὴ τοῖς Ῥωμαίοις παραδοθῆ, ἐκδραῖναι νυκτὸς ἐπεχειρήσε.
καὶ ἔλαθεν ἄν πρὸς Κότυν Θρακία δυνάστην κομισθεὶς, εἰ μὴ οἱ
Κρητες αὐτὸν ἐγκατέλιπον· ἐνθήμενοι γὰρ τὰ χρήματα εἰς τὰ
πλοῖα οἴκαδε ἀπήραν. ὁ δὲ ἡμέρας μὲν τινὰς αὐτοῦ μετὰ Οι- 10
 B *λίππου ἐνὸς τῶν νείων κρυπτόμενος ἔλαθεν, ἐπεὶ δὲ τοὺς ἄλλους*
παῖδας καὶ τὴν θεραπείαν ἔγνω κατεσχηκῶτα τὸν Ὀκταούσιον,
εὐρέθη ἐθελοντῆς. καὶ ἀχθέντα εἰς τὴν Ἀμφίπολιν οὐδὲν ὁ
Παῦλος ἐκάκωσεν, ἀλλὰ καὶ ἐδεξιώσατο καὶ ὁμόσιτον ἐποίησατο
καὶ ἐν ἀδελφῷ φυλακῇ ἐτήρει καὶ ἐν θεραπείᾳ ἤγε. μετὰ δὲ 15
ταῦτα εἰς τὴν Ἰταλίαν διὰ τῆς Ἡπείρου ἀνεκομίσθη.

Ὁ δὲ Πλούταρχος ἀχθῆναι λέγει τὸν Περσέα πρὸς τὸν Αἰ-
 μίλιον, καὶ τὸν δεδακρυμένον προσπαντῆσαι αὐτῷ, ἐκείνον δ'
 ἐπὶ στόμα καταβαλεῖν ἑαυτὸν καὶ γονάτων δρεξάμενον ἀφεῖναι
 C φωνὰς ἀγενεῖς. καὶ τὸν Αἰμίλιον ἀλγοῦντι προσώπῳ προσιδόντα 20

1 μετὰ τοῦτο — 6 μεθίστασθαι ἤρξαντο Dionis excerptum Peire-
 scianum 74. 6 γινόμενον AB, γινόμενον PW. 10 ὁ δὲ om A.
 13 εὐρέθη ἐθελοντῆς — 15 θεραπεία ἤγε Dionis excerptum Peire-
 scianum 75. cf. excerptum Planudeum 59 apud Maium p. 546, quod
 utrum Dionis verba exhibeat, incertum. 17 Πλούταρχος] Aemilii
 Pauli c. 26. 18 προσπαντῆσαι A. δ' om A. 19 δρεξά-
 μενον A.

inter eos non convenit. post, Evandrum Cretensem Romanis postulanti-
 bus, cuius multis in rebus fidelissima contra eos usus erat opera, non
 dedidit, veritus ne arcana sua proderet, sed eo clam interfecto rumorem
 sparsit cum sibi ipsum manus attulisse. tum igitur familiares, eius per-
 fidiam veriti (neque enim eos id latebat facinus), ab eo desciscere coe-
 perunt. quare veritus ne Romanis dederetur, noctu fugam capessere
 instituit; ac clam ad Cotym Thraciae dynasten pervenisset, nisi Creten-
 ses rebus suis in naves impositis domum discedentes eum reliquissent.
 ipse vero ibi per dies aliquot cum Philippo filio latuit: sed cum caete-
 ros liberos suos Octavium tenere didicisset, ultro e latebris prodiit.
 Amphipolim perductum Paulus non male tractavit, sed porrecta dextera
 ad mensam suam admisit, et in libera custodia asservatum honorifice
 habuit. deinde per Epirum in Italiam est perductus.

Plutarchus refert Aemilium, cum Persens adduceretur, ei lacrimis
 oppletum obviam ivisse; illum vero in faciem prostratum prehensis eius
 genibus voces parum generosas edidisse; Aemilium autem tristi vultu

αὐτὸν εἰπεῖν “τί, ὦ ταλαίπωρε, ταῦτα πράττεις; ἀφ’ ὧν δόξεις οὐκ ἀναξίως ἀτυχεῖν, οὐδὲ τοῦ νῦν ἀλλὰ τοῦ πάλαι δαίμονος ἀνάξιος γεγενῆσαι. τί δέ μου καταβάλλεις τὴν νίκην καὶ συμκρύνεις μου τὸ κατόρθωμα, ἐπιδεικνύμενος ἑαυτὸν οὐ γενναῖον ὡδὲ πρόποντα Ῥωμαίοις ἀνταγωνιστῆν; ἀρετὴ τοι δυστυχοῦσι μεγάλῃν ἔχει μοῖραν καὶ παρὰ πολέμοις, δειλά δὲ Ῥωμαίοις, κὰν εὐποτιμῇ, πάντα ἀτιμότερον.”

24. Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ Λούκιος Ἀνίκιος στρατηγὸς πεμφθεὶς ἐπὶ τὸν Γέντιον τοὺς προσμίζαντάς τε αὐτῷ ἐνίκησε καὶ τὸν Γέντιον φυγόντα ἐπιδιώξας ἐς Σκοδρὰν κατέκλει- D
σεν, ὅπου ἦν αὐτῷ τὰ βασιλεια. καὶ διακενῆς ἂν προσήδρευεν αὐτῇ (ἐπὶ γὰρ ἀκρωνυχίας ὄρους πεπέλισται, καὶ φάραγγι βαθύλαις ποταμοῦς ῥοοῦδεις ἐχούσαις περιελεῖται, τείχει τε ὄχυρῳ περιέλωσται), εἰ μὴ ὁ Γέντιος μέγα ἐπὶ τῇ δυνάμει ἐλλείσας ἐκὼν
15 εἰς μάχην ἐχώρησε. κακὰ τούτου τὴν τε ἀρχὴν αὐτοῦ πᾶσαν ὁ Ἀνίκιος προσηγάγετο, καὶ μέχρι τῆς Ἡπείρου προελθὼν πρὶν τὸν Παῦλον ἐλθεῖν κἀκείνην ταραττομένην ἡμέρωσεν.

Οἱ δ’ ἐν τῇ Ῥώμῃ ἔμαθον μὲν τὴν τοῦ Παύλου νίκην τε-
τάρτη μετὰ τὴν μάχην ἡμέρα ἐκ τινος φήμης, οὐ μόντοι καὶ
20 ἀκριβῶς ἐπίστευον. εἰτα γραμμῶν ὑπὲρ ταύτης κομισθέντων P I 460

6 μεγάλα, margo ην, C. μοῖραν] μοῖραν αἰδοῦς Plutarchus.
7 ἐπὶ οἱ Ἄ. 10 ἐς ABC, εἰς PW. σκοδρὰν ABC.
11 προσήδρευεν A, προσήδρευσεν PW. 17 προελθεῖν A.
19 τὴν om A.

FONTES. Cap. 24. Dionis Historiae Romanae libri deperditi:
excerpta Ursiniana 160 161 162, Peirescianum 76.

eum intuentem dixisse “quid, o miser, ista facis, unde non praeter meritum in calamitatem incidisse, neque praesenti sed praeterita fortuna indignus esse videaris? quid meam victoriam deprimis et res gestas attenuas, ignaviam prae te ferendo teque adversarium Romanis indignum declarando? virtus enim etiam in calamitate multum vel apud hostes momenti habet: ignaviam vero etiam secundis in rebus extremo contemptu Romani dignam iudicant.”

24. Eodem tempore L. Anicius praetor contra Gentium missus hostes praelio fudit; Gentium profligatum persecutus Scodrae, ubi eius regia erat, obsedit. idque frustra futurum erat, quoniam urbs in montis cacumine sita et profundis vallibus, quae fluvios torrentes habent, cincta muroque firmo munita est, nisi Gentius suis copiis fretus ultro ad pugnam venisset. unde factum ut omne eius imperium Anicius subegerit, et usque ad Epirum progressus ante Pauli adventum illam etiam tumultuantem pacarit.

Romani Pauli victoriam quarto post pugnam die ex rumore audiverunt, sed non plane crediderunt. deinde Pauli acceptis litteris ma-

τοῦ Παύλου, ὑπερήσθησαν, καὶ οὕτως ὡς τὸν Περσέα νενικηκότες
 καὶ τὴν Μακεδονίαν κτησάμενοι ἀλλ' ὡς τὸν Φίλιππον ἐκείνον
 W Π 110 τὸν πάντων καὶ αὐτὸν τὸν Ἀλέξανδρον μετὰ πάσης τῆς ἀρχῆς ἐκεί-
 νης ἦν ἔσχηκε νικήσαντες ἐσεμνύοντο. ἔλθοντι δ' ἐς Ῥώμην τῷ
 Παύλῳ πολλὰ ἐψηφίσθη, καὶ ἡ πομπὴ τῶν νικητηρίων αὐτῷ
 λαμπροτάτη ἐγένετο. ἔπεμψε μὲν γὰρ καὶ τὰλλα δοῦναι ἐαλώκει
 πάντα, ἔπεμψε δὲ καὶ Βίθυν τὸν τοῦ Κότυος υἱόν, τὸν τε Περ-
 σέα καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ τούς τε παῖδας τρεῖς ὄντας ἐν τῷ τῶν
 αἰχμαλώτων σχήματι. δεισας δὲ διὰ τὴν τῆς εὐτυχίας ὑπερβολὴν
 μὴ τι νειμσθήσῃ αὐτοῖς τὸ δαιμόνιον, ἤβησεν καὶ οὗτος κατὰ τὸν 10
 B Κάμιλλον, μὴ τι κακὸν τῇ πόλει ἐκ τούτων ἀλλ' ἐαυτῷ εἰ τι δέοι
 γενήσεσθαι· καὶ δύο υἱεῖς, τὸν μὲν πρὸ τοῦ Θριάμβου μικρόν,
 τὸν δὲ ἐν αὐτῇ τῇ τῶν ἐπινικίων ἀπέβαλεν ἑορτῇ. ἦν δὲ οὐ στρα-
 τηγῆσαι μόνον ἀγαθὸς ἀλλὰ καὶ ὑπερόπτης χρημάτων. τεκμή-
 ριον δέ, δεύτερον τότε ἑπατεύσας καὶ λαφύρων ἀμυθῆτων κρα- 15
 τήσας ἐν τῷσάυτῃ πενία διεβίω ὥστε χαλεπῶς τῇ γυναικὶ αὐτοῦ
 τὴν προῖκα τελευτήσαντος ἀποδοθῆναι.

Τῶν δ' ἄλλων τῷ πατρὶ μὲν ὁ Βίθυσ προῖκα ἐδόθη,
 Περσεὺς δὲ εἰς Ἄλβαν σὺν τοῖς παισὶ καὶ τῇ θεραπείᾳ κατετέθη·
 C κἀκεῖ ἕως μὲν ἤλπιζε τὴν βασιλείαν κομίσουσαι ἀντιῆχεν, ἐπεὶ δ' 20
 ἀπέγνω, ἐαυτὸν διεχειρίσατο. καὶ ὁ Φίλιππος ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἦν τε
 θυγάτηρ αὐτοῦ οὐκ εἰς μακρὰν ἀπέθανον· μόνος δ' ὁ νεώτατος
 τοῖς τῶν Ἀλβανῶν ἄρχουσιν ὑπογραμματεύων ἐπὶ τινα χρόνον

11 τι prius om A. 12 τοῦ om C. 13 τῇ om B. ἦν δὲ οὐ
 — 17 ἀποδοθῆναι Dionis excerptum Peirescianum 76. 16 post
 τῷσάυτῃ C add δὲ. 20 ἕως μὲν A, μὲν ἕως PW.

xima laetitia affecti, non quasi victo Perseo subactaque Macedonia, sed
 tanquam Philippum illum regem praestantissimum et ipsum Alexandrum
 cum toto illo imperio vicissent, ita sunt gloriati. Paulo Romam reverso
 multi honores sunt decreti et triumphus splendidissimus, in quo praeter
 alias manubias Bithym Cotyis filium et Perseum cum uxore et tribus
 liberis habitu captivorum duxit. veritus autem ex immodica felicitate
 invidiam numinis, Camilli exemplo precatus est, si quid inde mali immi-
 neret, ut id incolumi re publica in suum caput redundaret. ac duos
 filios, alterum paulo ante triumphum, alterum in ipsa illa celebritate
 amisit. fuit non tantum egregius imperator, sed etiam pecuniae con-
 temptor. quod ex eo apparet quod secundum consul et spoliis innume-
 rabilibus potitus in tanta paupertate vitam exegit, ut post eius obitum
 uxori dos aegre posset reddi.

Ex captivis Bithys patri gratis est redditus: Perseus cum liberis
 et ministris Albam missus est. ubi cum se regni recuperandi spe ali-
 quamdiu sustentasset, ea amissa sibi ipse manus attulit. Philippus eius
 filius et filia non multo post obierunt: solus filius natus minimus, Albanis

δήρκεσεν. οὕτως ὁ Περσεὺς ὁ δι' εἴκοσι βασιλέων ἀρχῶν γε-
 νέναι, καὶ πολὺν μὲν τὸν Φίλιππον, πλείω δὲ Θυρῶν τὸν Ἀλέ-
 ξανδρον, καὶ τὴν βασιλείαν ἀπώλεσε καὶ αὐχμάλωτος γέγονε καὶ
 ἐν τοῖς ἐπινικίοις ἐπόμπησεν, δεσμὰ μετὰ τοῦ διαδήματος περι-
 5 κείμενος.

Οἱ δὲ γε Ῥόδιοι, μετὰ φρονήματος πρῶην τοῖς Ῥωμαίοις
 προσφερόμενοι, τότε μὴ μνησικακεῖν αὐτοῖς ἤξιον, καὶ σύμμα-
 χοι πρόσθεν αὐτῶν καλεῖσθαι μὴ προσδεχόμενοι, τότε καὶ πάνυ D
 τούτου τυχεῖν ἐσπούδαζον· καὶ ἔτυχον τῆς σπουδῆς, ἀλλ' ὀψέ.
 10 καὶ τοῖς Κρησὶν ὠργίζοντο μὲν οἱ Ῥωμαῖοι, ἱκεταῖαις δὲ πολλαῖς
 χρησαμένοις ἀφῆκάν ποτε τὴν ὀργήν. καὶ ὁ Προυσίας δὲ καὶ ὁ
 Εὐμένης, ὁ μὲν δι' ἑαυτοῦ εἰς τὴν πόλιν ἐλθὼν καὶ εἰς τὸ βου-
 λευτήριον εἰσελθὼν καὶ τὸν οὐδὸν φιλήσας καὶ προσκυνήσας τοῖς
 βουλευτὰς ἠλεήθη τε καὶ ἠθώωτο, Εὐμένης δὲ δι' Ἀττάλον τοῦ
 15 ἀδελφοῦ τὸ μὴ τι μνησικακεῖν αὐτῷ εἴληφε.

Τότε δὲ καὶ τὰ τῆς Καππαδοκίας οὕτω διωκθήη. Ἀρια-
 ράθης ὁ ταύτης κρατῶν παῖδα γνήσιον ἔσχεν Ἀριαράθην. πρὶν
 δ' ἐσχηκέναι αὐτόν, ἐπεὶ πολὺν χρόνον ἢ γυνὴ αὐτοῦ οὐκ ἐκύν- P I 461
 σκε, παῖδα προσποιήσατο Ὀροφέρνην καλέσασα. γεννηθέντος
 20 δ' ἔπειτα τοῦ γνησίου φωραθεὶς ἐκείνος ἐξηλάθη. ὃς μετὰ τὸν
 Ἀριαράθου θάνατον τῷ ἀδελφῷ δῆθεν ἐκάνεστη. καὶ συνεμά-

1 οὗτος A. εἴκοσι] εἰ C. 6 Οἱ δὲ γε — 9 τυχεῖν ἐσπού-
 दाζον Dionis excerpta Ursiniana 160 161. 8 αὐτοῖς A.
 10 χρησαμένοις πολλαῖς A. 11 καὶ ὁ Προυσίας — 14 ἠλεήθη
 Dionis excerptum Ursinianum 162. 12 sq. Εὐμένης PW, quae
 p. 225 v. 6 Εὐμένης. 20 δὲ ποτε τοῦ B. φωραθεὶς]
 quid si φωραθεὶς" WOLFIIUS.

magistratibus pro scriba inserviando, ad tempus vitam toleravit. ad
 hunc modum Perseus, a viginti regibus se ortum ducere gloriatus, cre-
 bro Philippum crebrius Alexandrum in ore habens, et regnum amisit et
 in hostium potestatem venit et in triumpho ductus est, catenas simul
 cum diademate gestans.

Rhodii dudum superbe cum Romanis agere soliti, tum veniam
 delictorum petentes eorumque societatem nuper spretam admodum flagi-
 tantes, quod voluere tandem impetrarunt. Romani etiam Cretensibus
 irati multis precibus denique mitigati sunt. Prusias item sponte in
 urbem profectus, curiae limen osculatus senatque adorato, veniam et
 impunitatem est consecutus. Eumei fratris Attali intercessio delicto-
 rum gratiam fecit.

Tunc etiam Cappadociae hic status fuit. Ariarathes rex germa-
 num filium habuit Ariarathem: ante quem susceptam uxor eius longo
 tempore sterilis Orophernem adoptarat, qui deinde nato legitimo pro-
 pter insidiarum suspicionem pulsus, post Ariarathis obitum contra fra-

χουν Ἀριαράθῃ μὲν Εὐμένης, Ὀροφέρνη δὲ Δημήτριος ὁ τῶν Σύρων βασιλεύς. Ἰλαττωθεὶς δὲ Ἀριαράθῃς πρὸς τοὺς Ῥωμαίους κατέφυγε, καὶ κοινῶς τῷ Ὀροφέρνη τῆς βασιλείας ἐπ' αὐτῶν ἀποδέδεικτο. ὅτι δὲ ὁ Ἀριαράθῃς τοῖς Ῥωμαίοις φίλος καὶ σύμμαχος προσηγόρευτο, πᾶσαν ἐκεῖνος τὴν ἀρχὴν ἐκ τούτου προσ-5 φκειώσατο. καὶ ὁ Ἄτταλος δὲ τὸν Εὐμένην θανόντα διαδεξάμενος τὸν τε Ὀροφέρνην καὶ τὸν Δημήτριον παντελῶς ἐκ τῆς Καππαδοκίας ἀπήλασεν.

B 25. Ὁ δὲ τῆς Αἰγύπτου κρατῶν Πτολεμαῖος ἐπὶ θυσὶν υἱέσι καὶ μιᾷ ἔξελπε θυγατρὶ. ὡς δὲ πρὸς ἀλλήλους οἱ ἀδελφοὶ 10 περὶ τῆς ἀρχῆς ἰστασάσαν, Ἀντίοχος ὁ τοῦ μεγάλου Ἀντιόχου υἱὸς τὸν νεώτατον ἐκπεσόντα ἐδέξατο, ἵνα προφάσει τοῦ αὐτῷ ἀμύνειν εἰς τὰ τῶν Αἰγυπτίων παρέλθοι. καὶ στρατεύσας ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον τῆς τε πλείονος χώρας ἐκράτησε καὶ ἐπολιορκεῖ τὴν Ἀλεξάνδρειαν. καταφυγόντων δὲ τῶν ἄλλων πρὸς τοὺς Ῥωμαίους, 15 πεμφθεὶς πρὸς τὸν Ἀντιόχον ὁ Ποπίλιος ἀποσχέσθαι αὐτὸν τῆς

W II 111 Αἰγύπτου ἐκέλευσεν· οἱ γὰρ ἀδελφοὶ συνέντες τὴν τοῦ Ἀντιόχου διάνοιαν κατηλλάγησαν. ὡς δ' ἐκεῖνος ὑπερέθετο τὴν ἀπόκρισιν,

C κύκλον ῥάβδῳ περὶξ αὐτοῦ περιέγραψε, κἀναυῖθα αὐτὸν ἐστηκότα ἀπήτησε βουλευσασθαι τε καὶ ἀποκρίνασθαι. ἐντεῦθεν 20 δείσας ὁ Ἀντίοχος τὴν πολιορκίαν κατέλυσεν. ἀπαλλαγέντες δὲ τοῦ ἔξωθεν φόβου οἱ Πτολεμαῖοι (οὕτω γὰρ ἐκαλοῦντο ἀμφοτέ-

5 ἐκ om A. 6 δὲ om C. εὐμένη C, Εὐμένη PW. 11 ὁ τοῦ ἀντιόχου τοῦ μεγάλου υἱὸς A. 13 ἐς C. 14 τῆς τοῦ A. 16 πόπλιος B, πούπλιος A. 19 περιέγραψε ABC, περιέγραψε PW.

FONTES. Cap. 25. *Dionis Historiae Romanae libri deperditi.*

trem insurrexit. Ariarathi opem tulit Eumenes, Oropherni Syriae rex Demetrius. Ariarathes victus ad Romanos confugit, ab eisque una cum Oropherne regnare iussus, quia populi Romani amicus et socius appellatus erat, totum imperium exinde sibi vindicavit. atque Attalus Eumenis successor Orophernem et Demetrium Cappadocia prorsus egegit.

25. Aegypti rex Ptolemaeus moriens duos filios et unam reliquit filiam. fratribus autem inter se de regno contententibus, Antiochus magni Antiochi filius natu minorem pulsum suscepit, ut per eius defendendi speciem aditum in Aegyptum haberet; adductoque exercitu, maxima parte occupata, obsedit Alexandriam. cum autem reliqui ad Romanos confugissent, Popillius ad Antiochum missus eum Aegypto abstinere iussit: fratres enim intellecto illius consilio in gratiam redierant. Antiocho responsum differente, virga circumscrisit regem, ac priusquam eo circulo excederet, deliberare ac responsum reddere iussit. ea re territus Antiochus obsidionem solvit. externo metu liberati Ptolemaei

ροι) αὐθις ἑστασίασαν. εἶτα συνηλλάγησαν αὐθις ὑπὸ τῶν Ῥω-
μαίων ἐφ' ᾧ τὸν μὲν πρεσβύτερον τὴν Αἴγυπτον καὶ τὴν Κύπρον,
τὰ δὲ περὶ τὴν Κυρὴν ἔχειν τὸν ἕτερον· καὶ ταῦτα γὰρ τότε
τῶν Αἰγυπτίων ἦν. ἀγανακτῶν δ' ὁ νεώτερος διὰ τὴν ἐλάττωσιν
5 ἕς τὴν Ῥώμην ἀφίκετο· καὶ εὐρατο παρ' αὐτῶν καὶ τὴν Κύπρον.
ὁ δὲ πρεσβύτερος συμβάσεις ἔθετο αὐθις πρὸς τὸν νεώτερον, πό-
λεις τέ τινας ἀντὶ τῆς Κύπρου δούς, καὶ χρήματα καὶ οἶτον
ταξάμενος συντελεῖν.

Τοῦ δ' Ἀντιόχου τελευτῶντος μετὰ τοῦτο καὶ παιδὶ ὁμο- D
10 νόμῳ τὴν βασιλείαν καταλιπόντος, ταύτην τε αὐτῷ ἐβεβαίωσαν,
καὶ τρεῖς ἄνδρας ἐπιτρόπους δῆθεν (μικρὸς γὰρ ἦν) ἐπεμψαν. οἱ
παρὰ τὰς συνθήκας εὐρόντες ἐλέφαντας καὶ τριήρεις, τοὺς τε
ἐλέφαντας σφαγῆναι πάντας ἐκέλευσαν, καὶ τὰλλα πρὸς τὸ τῆ
Ῥώμῃ συμφέρον διώκουν. δι' ἕπερ Ἀνσίας ὁ τοῦ βασιλέως τὴν
15 κηδεμονίαν ἐγκειρισμένος παρῶξυνε τὸ πλῆθος ἐκβαλεῖν τοὺς
Ῥωμαίους, τὸν δὲ Γάϊον τὸν Ὀκτάβιον καὶ ἀποκτεῖναι. καὶ
τούτων γενομένων ὁ μὲν πρέσβεις εὐθὺς εἰς τὴν Ῥώμην ἀπέστει-
λεν ἕπερ τῶν πεπραγμένων ἀπολογούμενος, Δημήτριος δὲ ὁ Σε-
λεύκου υἱὸς τοῦ παιδὸς Ἀντιόχου ὁμηρεῶν ἐν τῇ Ῥώμῃ κατὰ
20 τὸν τοῦ πατρὸς θάνατον καὶ ὑπὸ Ἀντιόχου τοῦ θελοῦ τῆς βασι- P I 462
λείας ἑστρατημένος, ὡς τὸν τοῦ Ἀντιόχου θάνατον ἔγνω, ἤπει μὲν
τὴν πατριάν ἀρχήν, οἱ δὲ οὔτε ταύτην αὐτῷ συνέπραξαν οὐκ'
ἀπᾶραι τῆς Ῥώμης ἐπέτρεψαν. καὶ ὅς καὶ δυσχεραίων ὁμῶς
ἠσύχαζεν. ἐπεὶ δὲ τὰ κατὰ τὸν Ἀνσίαν ἐγένετο, οὐκέτι' ἐμέλλη-

14 διώκουν B, διακ C, διώκησαν PW. 19 τῇ add AB.
22 ἐπραξαν B. 23 καὶ δυσχεραίων] ἐδυσχεραῖον A.

denno et dissenserunt et a Romanis reconciliati sunt, ut natus maior
Aegypto et Cypro, Cyrenis vero iunior potiretur: nam haec quoque
tum Aegyptiorum erant. iunior vero inique secum agi existimans, Ro-
mam profectus, Cyprum etiam impetravit. at senior denno cum eo
pactus, pro Cypro urbes quasdam et frumentum ei assignavit.

Antiocho rege mortuo Romani filio eiusdem nominis regnum con-
firmarunt, eique ob teneram aetatem scilicet tres curatores miserunt,
qui cum praeter pacta et conventa triremes et elephantos invenissent,
belluas occidi iusserunt, ac caetera ex Romanorum utilitate administra-
runt. qua de causa Lysias, cui regis tutela commissa erat, populum
concitavit ut Romanos eiiceret, C. vero Octavianus occideret. his factis
statim legatos Romam misit, ut id facinus purgaret. Demetrius autem
Seleuci filius Antiochi nepos, Romae obses tempore paterni obitus, ab
Antiocho patris regno spoliatus, cum eius interitu cognito paternum
regnum repeteret, a senatu nec adiutus nec Roma exire situs est. quod
quamvis aegre ferret, tamen quievit. caeterum cum Lysias illa facisset,

σεν, ἀλλ' ἀπέδρα· καὶ ἐκ Λυκίας τῇ γερούσιᾳ ἐπέστειλε, μὴ ἐπὶ τὸν ἀνεψιὸν τὸν Ἀντίοχον (οὕτω γὰρ οἱ πάλαι τοὺς ἐξαδέλφους ἐκάλουν) ἀλλ' ἐπὶ τὸν Ἀσσίαν τὴν ὄρμην ἔχειν, ὥστε τῷ Ὀκταβίῳ τιμωρήσειν. ἐς Τρίπολιν δὲ τῆς Συρίας ἐπειχθεὶς καὶ ταύ-
B τὴν προσαγαγόμενος ὡς ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ἐπὶ τὴν βασιλείαν 5 σταλεὶς (τὴν γὰρ ἀπόδρασαν αὐτοῦ οὐδεὶς ἐγενόει) καὶ Ἀπαμείας κρατήσας δυνάμιν τε συναγαγὼν ἐπὶ τὴν Ἀντιόχειαν ἤλασε, καὶ τό τε παιδίον καὶ τὸν Ἀσσίαν φιλικῶς ἀπαντήσαντας αὐτῷ (δεδιότιες γὰρ τοὺς Ῥωμαίους οὐκ ἀντήσαν) διέφθειρε, καὶ τὴν βασιλείαν ἀνεκομίσατο, κἂν τῇ Ῥώμῃ στέφανον καὶ τοὺς τοῦ Ὀκταβίου αὐθέντας ἀπέστειλεν. οἱ δὲ χαλεπαίνοντες αὐτῷ οὐδέτερον ἰδέξαντο.

Μετὰ ταῦτα δ' ἐπὶ Δαλματίας οἱ Ῥωμαῖοι ἱστῶντες. τὸ δ' ἔθνος τοῦτο ἔστι μὲν Ἰλλυριῶν τῶν παρὰ τὸν Ἴόνιον κέ-
C λπον, ὧν τινὰς Ταυαντίους ὠνόμαζον Ἕλληνας, ἔχονται δὲ τοῦ 15 **C** Δυρραχίου ἐν μέρει. αἴτιον δὲ τοῦ πολέμου ὅτι τινὰς τῶν προσχώρων αὐτοῖς ἐν φίλᾳ τοῖς Ῥωμαίοις ὄντας ἠδίκουν, συμ-προσβευσασμένοι τε ὑπὲρ αὐτῶν τοῖς Ῥωμαίοις οὐδὲν μέτριον ἀπεκρίναντο, ἀλλὰ καὶ τοὺς τῶν ἄλλων πρέσβεις συλλαβόντες ἀπέκτειναν. τούτους ὁ Σκιπίων ὁ Νασικᾶς ὑπέταξεν, ἐπ' αὐτοὺς 20 στρατεύσας· τὰς τε γὰρ πόλεις αὐτῶν εἴλε καὶ τοὺς αἰχμαλώτους ἐπίπρωσκε. καὶ ἄλλα δὲ κατ' ἐκείνους συνέβη τοὺς χρόνους, οὐ μνήμης μέντοι οὐδ' ἱστορίας ἐπάξια.

2 οὕτω γὰρ] cf. T. 1 p. 453 v. 7. 5 τῶν add A. 11 αὐτοίν-
της A. 23 ἄξια A.

nihil cunctatus Roma profugit; et ad senatum e Lycia scripsit se non contra patrualem Antiochum sed contra Lysiam proficisci et Octavii necem ulturum esse. cum Tripolim Syriae celeriter sibi adiunxisset, tanquam a senatu ad regnum occupandum missus (de fuga enim eius nemo cogitabat), et Apamea potitus, comparatis copiis Antiochiam contendit, ibique puerum et Lysiam amice obviam egressos (Romanorum enim metu armis abstinerant) interfecit. regno recuperato coronam et Octavii percussores Romam misit: quorum neutrum Romani illi irati acceperunt.

Post haec Dalmatis bellum intulerunt, quae gens Illyrica est in sinu Ionio: quorum quosdam Graeci Taulantios nominant, ex parte Dyrrhachio vicinos. belli causa erat quod, in finitimos Romanis amicos iniurii, nec Romanorum legatis moderate respondiissent, et aliorum legatos occidissent. hos Scipio Nasica domuit, eorumque urbibus expugnatis captivos vendidit. iisdem temporibus alia quoque acciderunt, memoria et descriptione parum digna.

26. Ἐντεῦθεν αὖθις ὁ πρὸς τοὺς Καρχηδονίους τὸ τρίτον ἀνερριπίζετο πόλεμος. οἱ μὲν γὰρ οὐκ ἔπιρον ἑλαττούμενοι, ἀλλὰ καὶ συμμαχικὰ καὶ ναυτικὸν ἐπὶ τῇ τοῦ Νομαδικοῦ πολέμου παρασκευῇ παρὰ τὰς συνθήκας ἡτοίμαζον· οἱ δὲ Ῥωμαῖοι ὡς τὰ 5 ἄλλα κατὰ γνώμην ἔθεντο, οὐχ ἡσύχασαν, ἀλλὰ πέμψαντες τὸν D Σκιπίωνα τὸν Νασικῶν ταυτὰ τε αὐτοῖς ἐνεκάλουν καὶ τὴν παρα- W II 112 σκευὴν διαλύσαι ἐκέλευον. καὶ ἐπεὶ τὸν Μασινίσσαν ἤτιῶντο ἐκεῖνοι καὶ διὰ τὸν πρὸς ἐκείνον πόλεμον ἀπειρήκασι ποιῆσαι τὸ κελενόμενον, σύμβασιν τινα πρὸς τὸν Μασινίσσαν αὐτοῖς ἔπραξαν 10 καὶ τινος αὐτοῖς ἀποστήναι χώρας αὐτὸν ἔπεισαν. ὡς δ' οὐδὲν μᾶλλον εἰσήκουον, μικρὸν ἐπισχόντες Ῥωμαῖοι, ἐπεὶ τάχιστα νικηθέντας σφᾶς μεγάλῃ μάχῃ πρὸς τοῦ Μασινίσσου ἐπόθοντο, εὐθὺς αὐτοῖς τὸν πόλεμον ἐψηφίσαντο. ὁ μαθόντες οἱ Καρχηδόνιοι, οὐκ εὖ ὑπὸ τῆς συμφορᾶς ἔχοντες, κατέδεισαν, καὶ πρῆσβεις ἐς 15 τὴν Ῥώμην διὰ συμμαχίαν ἐστάλκασι (καὶ ἄλλοι γὰρ τῶν προσχώρων αὐτοῖς ἐπετίθεντο), καὶ ἐς πᾶν τοῖς Ῥωμαίοις ὑπέβλεψεν ἐπλάτ- P I 463 τοντο. μὴ γὰρ ταῖς σπονδαῖς ἐμμένειν μέλλοντες, ὅῃον ἅπαντα ἐπηγγέλλοντο.

Τῆς δὲ γερουσίας βουλήν περὶ τούτου συναγαγούσης, ὁ μὲν 20 Σκιπίων ὁ Νασικῶς δέξασθαι τὴν τῶν Καρχηδονίων πρεσβείαν καὶ σπονδὰς αὐτοῖς ποιήσασθαι συνεβούλευεν, ὁ δὲ Κάτων ὁ Μάρκος μῆτε σπείσασθαι τούτοις δεῖν εἶπε μῆτε λῦσαι τοῦ πολέ-

FONTES. Csp. 26. Dionis Historiae Romanae libri deperditi: excerptum Planudeum 42, Scriptorum veterum novae collectionis ab A. Maio editae vol. 2 p. 540.

26. Dehinc tertium bellum Punicum est confiatum. Carthaginienses enim humilem illam fortunam haud ferentes, socios et classem ad bellum Numidicum contra foedus comparabant. Romani autem, caeteris robus ex sententia confectis, non quieverunt, sed per Scipionem Nasicam iis de rebus exposulantes, apparatus illum omitti iusserunt. et quia de Masinissa querebantur, et propter bellum cum illo susceptum imperata detrectabant, pactione inter illos facta a Masinissa impetravit ut quadam provincia eis cederet. sed cum nihilo magis parent, Romani paulisper cunctati, cum primum magno praelio a Masinissa victos esse audiverunt, bellum eis indixerunt. Carthaginienses vero ea clade afflicti et territi (nam ab aliis quoque finitimis premebantur) legatis Romam missis auxilia petiverunt, se Romanis omnibus in rebus obsecuturos simulantes. nam eam foedus rupturi essent, facile quidvis promittebant.

Ea de re concilio a senatu indicto Scipio Nasica legatos Carthaginiensium admittendos et pacem cum eis faciendam esse censuit, M. Cato contra nec admittendos esse nec belli decretum abrogandum.

μον τὸ ψήφισμα. οἱ δὲ γε βουλευταὶ τὴν τε τῶν πρέσβειων ἰκε-
 τείαν ἐδέξαντο καὶ σπονδὰς αὐτοῖς ὑπέσχοντο παρασχεῖν καὶ ἐπὶ
 τούτοις ὁμήρους ἤτησαν. οὗς Λούκιος Μάρκιος καὶ Μάρκος
 Μανίλιος, εἰς τὴν Σικελίαν ἐλθόντες, ἐκεῖσε πεμφθέντας ἔλαβον.
 B καὶ τοὺς μὲν εἰς τὴν Ῥώμην ἐπεμψαν, αὐτοὶ δὲ σπουδῇ τὴν⁵
 Ἀφρικὴν κατειλίψασιν. καὶ στρατοπεδευσόμενοι τὰ τέλη τῶν
 Καρχηδονίων ἐκεῖ μετεπέμψαντο· καὶ ὡς ἀφίκοντο, οὐ πάντα
 ἅμα σφίσιν ὅσα ἤθουν ἐξέφηναν, δεισαντες μὴ ταῦτα προμαθόν-
 τες ἀκεραίοις τοῖς πράγμασι σφῶν καταστῶσιν εἰς πόλεμον. καὶ
 τὸ μὲν πρῶτον οἶτον ἤτησαν καὶ ἔλαβον, εἶτα τὰς τριήρεις καὶ 10
 ἐπὶ ταύταις τὰ μηχανήματα, εἶτα τὰ ὄπλα προσήτησαν. λαβόν-
 τες οὖν πάντα (οἱ γὰρ Καρχηδόνιοι πολλὴν ἑτέραν παρασκευὴν
 κεκρυμμένην εἶχον) τέλος ἐκέλευον αὐτοὺς κατασκάψαι μὲν τὴν
 πόλιν αὐτῶν, ἑτέραν δ' ἐν μεσογείῳ οἰκοδομησάμενοι ἀτείχιστον,
 C ὀγδοήκοντα σταδίους τῆς θαλάσσης διέχουσαν. πρὸς τοῦτο δ' 15
 οἱ Καρχηδόνιοι ἐς δάκρυα κατηνέχθησαν καὶ ὡς ἐαλωκότες ἀνω-
 λοφύροντο καὶ ἐδέοντο τῶν ὑπᾶτων μὴ καταναγκάσαι σφᾶς γενέ-
 σθαι τῆς πατρίδος ἀυτόχειρας. ὡς δ' οὐδὲν ἤρνον, ἀλλ' ἢ
 πρᾶξιαι τὸ προσταττόμενον ἐκελεύοντο ἢ ἀναρῆψαι τὸν πόλεμον,
 συχνοὶ μὲν αὐτοῦ παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις ὡς ἤδη κεκρατηκόσι κατέ- 20
 μειναν, οἱ δὲ λοιποὶ ἀπαναχωρήσαντες τῶν τε σφετέρων ἀρχόν-
 των ἐνόουσι ἀπέκτειναν ὅτι μὴ κατ' ἀρχὰς τὸν πόλεμον εἶλοντο,
 καὶ τοὺς ἐντὸς τοῦ τείχους εὐρεθέντας Ῥωμαίους διέφθειραν, καὶ

4 ἐκεῖ A. 10 τὰς om A. 13 μὲν om A. 15 δ' om A.
 19 ἀναρρηπίσαι A. 23 Ῥωμαίους om C. 23 διέφθειραν] ἀπέκτειναν C.

verum senatus et preces legatorum admisit, et pacem eis est pollicitus, obsidibus petitis, quos L. Marcius et M. Manilius in Sicilia acceptos Romam miserunt: ipsi festinanter in Africam appulerunt, castrisque positis et magistratibus Carthaginiensium arcessitis non omnia simul quae postulabant exposuerunt, veriti ne iis praecognitis, rebus integris bellum caperent. ac primum frumentum petentibus datum, deinde triremes, postea machinae. denique armis etiam acceptis (Carthaginienses enim clam alium magnum apparatus habebant), eos urbem diruere et aliam in mediterraneo sine muris exstruere, octoginta stadiis a mari disitam, iusserunt. ad illud Carthaginienses in lacrimas soluti tanquam urbe capta lamentati sunt, precatique consules ne patriae afferre manus cogerentur. sed cum nihil proficerent, et aut imperata exsequi aut bellum experiri iuberentur, multi apud Romanos ut iam victores remanserunt, caeteri in urbem regressi quosdam ex magistratibus occiderunt quod non principio bellum amplexi essent, et Romanis quos intra moe-

πρὸς τὸν πόλεμον ἄρμησαν. διὸ τοὺς τε δούλους ἄπαντας ἐλευ-
 θέρωσαν καὶ τοὺς φηγάδας κατήγαγον, καὶ τὸν Ἀσδρούβαν στρα-
 τηγὸν αἰθίς εἴλοντο, καὶ ὄπλα καὶ μηχανὰς τριήρεις τε ἤτοιμά- D
 σαντο. ὡς γὰρ τοῦ πολέμου ἐπικειμένου, καὶ περὶ ἀνδραποδι-
 5 σμοῦ κινδυνεύοντες, δι' ἐλαχίστου πάνθ' ὅσων ἔχρηζον κατι-
 σκεύαζον. ἐφείδοντο γὰρ οὐδενός, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀνδριάντας
 πρὸς τὴν χρεῖαν τοῦ χαλκοῦ συνεχώνευσαν καὶ ἐς τὰς σχολήους
 τῶν γυναικῶν ταῖς κόμαις ἐχρήσαντο. οἱ δ' ἕπατο τὸ μὲν πρῶ-
 τον αὐτοὺς ὡς ἀόπλους ταχέως αἰρήσειν ἐλπίσαντες μόνας ἤτοιμά-
 10 σαντο κλίμακας ὡς δι' αὐτῶν εὐθὺς τοῦ τείχους ἐπιβησόμενοι,
 ἔπειτα προσβαλόντες καὶ ὠπλισμένους σφᾶς καὶ τὰ πρὸς πόλιορ-
 κίαν ἔχοντας ἰδόντες πρὸς μηχανῶν ἐργασίαν ἐτρέποντο, καὶ αὐ-
 τὰς ἐπικινδύνως κατασκευάσαντες (ὁ γὰρ Ἀσδρούβας ἔλαγωγοῦν- P I 464
 τας ἐνεδρεῶν ἐλπίει) προσέμιγον τῇ πόλει. καὶ Μανίλιος μὲν
 15 ἐκ' τῆς ἠπείρου αὐτῇ προσβαλῶν οὐδὲν ἔβλαψε, Μάρκιος δ' ἐκ
 θαλάσσης κατὰ τὸ λιμνῶδες προσπεσῶν κατέσεισε μὲν τι τοῦ τεί-
 χους, οὐ μόντοι καὶ εἰσῆλθεν. οἱ γὰρ Καρχηδόνιοι τοὺς τε βια- W II 113
 ζομένους εἰσελθεῖν ἐξεκρούσαντο. καὶ νύκτωρ διὰ τῶν ἐρειπίων
 ἐξελθόντες ἀνθρώπους τε συγχρόδ' ἔκτειναν καὶ μηχανήματα πλεῖ-
 20 στα κατέπερσαν. ἀλλ' οὐδὲ ἐπὶ πολὺ τῆς χώρας παρὰ τοῦ
 Ἀσδρούβου καὶ τῶν ἱππέων εἰῶντο σκεδάννυσθαι, οὔτε μὴν ὁ

5 δι' ἐλαχίστου — 8 κόμαις ἐχρήσαντο Dionis excerptum Plan-
 deum 42, Scriptorum vet. novae coll. ab A. Maio editae vol. 2
 p. 540. ὄσα A. 7 τὰς] τοὺς A. 9 ὡς om A. 10 τοῦ
 τείχους εὐθὺς A. 11 post ἔπειτα A add δὲ. τὰ om A.
 13 ὄραγογοῦντας A. 14 προσέμιγον A. 15 μάρκιος B.
 17 γὰρ om A. 19 ἐπεξελθόντες A.

nia reppererant interfectis bellum aggressi omnes servos manumiserunt, exsules revocarunt, et Hasdrubale denuo imperatore creato arma triremes machinas repararunt. quippe bello urgente de excidio periclitantes omnia quibus erat opus perexiguo tempore compararunt, nulli rei parcentes, adeo ut statusas quoque ob aeris penuriam conflarent, et capillis mulierum ad funes conficiendos uterentur. consules principio spe concepta, se eos ut inermes facile capturos, scalas duntaxat pararunt quibus moenia transscenderent: sed ea oppugnare adorti, cum hostes armatos et rebus ad propulsandam obsidionem necessariis instructos vidissent, machinas fabricare instituerunt. quibus non sine periculo confectis (Hasdrubal enim materiam comportantes ex insidiis vexabat) urbem sunt aggressi. ac Manilius, terra impetu facto, nihil urbi nocuit: Marcius, qua mare paludosum est, parte muri deiecta, non ingressus est. Carthaginenses enim eos qui penetrare conabantur reppererunt: et noctu per ruinas eruptione facta, multis occisis, machinas plures cremarunt. neque etiam Hasdrubal cum equitibus eos late vagari in agris patieba-

B Μασινίσσας αὐτοῖς ἐπεκούρησεν. οὐ γὰρ ἐν ἀρχῇ τοῦ πολέμου προσεκέκλητο, καὶ πρὸς τὸν Ἀσδρούβαν τότε διαπολεμήσειν ὑποσχόμενος οὐκ ἐπέτρεψαν.

27. Οἱ δ' ἕπατοι, διὰ τε τὰ συμβάντα καὶ ὅτι τὸ ναυτικὸν αὐτῶν ἐκ τῆς ἐν τῇ λίμνῃ διατριβῆς ἐνόσησεν, ἔλυσαν τὴν 5 πολιορκίαν. καὶ Μάρκιος μὲν ἐπιχειρήσας κατὰ θάλασσαν τι πρᾶξαι ἢ τὴν παραλίαν κυκῶσαι, ὡς οὐδὲν ἤνυσεν, ἀπέπλευσεν οἴκαδ'· καὶ ἀνθυποστρέψας Αἰγίμουρον χειρῶσατο· Μανίλιος δὲ ὤρμησε μὲν εἰς τὴν μεσόγειον, κακούμενος δ' ὑπὸ Ἴμίλκωνος
C τοῦ τῶν Καρχηδονίων ἐπάρχου, ὃν καὶ Φαμίαν ἐκάλουν, πρὸς 10 τὴν Καρχηδόνα ἐπανελήλυθε. κακεῖ δὲ ἔξωθεν ὁ Ἀσδρούβας, ἔνδοθεν δ' ἐπεξιόντες οἱ ἐν τῇ πόλει, καὶ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν αὐτὸν ἐκάκουν. καταφρονήσαντες οὖν οἱ Καρχηδόνιοι καὶ μέχρι τοῦ στρατοπέδου αὐτῶν ἐπῆλθον, καὶ σιγήσας ἀποβαλόντες (ἄσπλοιο γὰρ οἱ πλείους ἦσαν) εἰς τὸ τεῖχος αὐθις συνεκλεισθήσαν. 15 ὁ δὲ Μανίλιος τῷ Ἀσδρούβῃ συμμιῖξαι μάλιστα εἴλετο, καὶ εἰ ἐκεῖνον νικήσει ὅσον τοῖς λοιποῖς προσπολεμήσειν ἐνόμιζε. καὶ οἱ προσέμιξε· πρὸς δὲ τι φρούριον ἀναχωροῦντι ἐπακολουθήσας,
D ἔλαθεν εἰσὼ χῶρας τραχείας καὶ στενοπόρου γενόμενος, καὶ δεινῶς ἐκακώθη. καὶ πανσυδὲ ἂν διεφθάρη, εἰ μὴ Σκιπίων ὁ τοῦ 20

2 πολεμήσειν A, διαπολεμήσειν B. 5 αὐτοῖς AB. 8 ἐγίμουρον A. 9 ἐς C. 10 φαμίαν AB et Ducangii codices, φαμίαν C qui mox φαμίαν, Φαβίαν PW. Appiano Φαμίαν. 12 οἱ om C. 13 οὖν] οὖν αὐτὸν A.

FOUNTAIN. Cap. 27. Dionis Historiae Romanae libri deperditi: excerptum Peirescianum 77; fragmentum libri 21 apud grammaticum περί συντάξεως in Imm. Bekkeri Anecd. p. 124 v. 9.

tur, neque auxiliis Masinissa iuvabat: nam principio belli non arcessitus, neque permissum ei pollicenti fuerat ut solus Hasdrubalem debellaret.

27. Consules igitur, propter eventus illos et classem ex statione in paludibus morbo laborantem, obsidionem solverunt, ac Marcius mari aliquid efficere aggressus aut oram maritimam vexare, cum res non succederet, domum versus abiit, cursuque converso Aegimurum subegit. Manilius in mediterranea profectus, cum ab Himilcone, qui etiam Phameas dicebatur, Carthaginiensis equitatus praefecto lacesseretur, Carthaginem rediit. sed ibi quoque foris ab Hasdrubale, intus eruptione civium, noctu et interdum fatigabatur. itaque Carthaginienses per contemptum usque ad castra processerunt; ac multis amissis (nam plerique inermes erant) rursus in moenia sunt conclusi. Manilius vero, si Hasdrubalem vicisset, caetera in proclivi fore ratus, in primis operam dedit ut cum eo congregeretur, factaque pugnandi copia, recedentem in castellum quoddam persecuturus, per imprudentiam in locum asperum et angustum delapsus graviter impegit. ac cum toto exercitu periisset, ni Scipio

Ἄφρικανοῦ χρησιμώτατος αὐτῷ ἐγένετο, ἀνὴρ ἄριστος μὲν νοῆσαι καὶ προβουλεύσαι τὰ κράτιστα, ἄριστος δὲ χειρορρηῆσαι· καὶ γὰρ τῷ σύματι ἔρρωτο. ἐπικηῆς τε καὶ μέτριος ἦν· δι' ἧ καὶ τὸν φθόρον ἐξέφυγεν. ἴσος μὲν γὰρ τοῖς ὑποδεστέροις, οὐκ ἄμεινων δὲ τῶν ὁμοτίμων (ἐχιλιάρχει γάρ), ἀσθενέστερος δὲ τῶν μειζόνων ἤξιου εἶναι. ὁ οὖν Μανίλιος καὶ εἶπε τὰ περὶ αὐτοῦ καὶ ἐπέστειλε τοῖς ἐν τῇ Ῥώμῃ μὴ τι ἀποκρουσάμενος καὶ τάλλα καὶ τὰ κατὰ Μασινίσσαν καὶ τὸν Φαμίαν· ἃ ἔσχον οὕτως.

Θνήσκων ὁ Μασινίσσας ἠπόρει ὅπως περὶ τῆς βασιλείας
 10 διαθήηται, διὰ τε τὸ τῶν υἱῶν πλήθος καὶ τὸ διάφορον τοῦ κατὰ P I 465
 τὰς μητέρας γένους αὐτῶν. διὸ πρὸς συμβουλίαν τὸν Σκιπίωνα μετέπεμψατο· ὃν ὁ ὕπατος ἔστειλεν. ἀλλ' ὁ Μασινίσσας πρὶν
 ἔλθειν τὸν Σκιπίωνα ἐκλείπων τὸν μὲν δακτύλιον τῷ Μικίπῃ τῷ
 υἱῷ ἔδωκε, τὰ δ' ἄλλα πάντα τὰ τῇ ἀρχῇ προσήκοντα τῷ Σκι-
 15 πίωνι ἔρρι ἐλθόντι παρέσχεν καὶ ἐνετείλατο. ὁ οὖν Σκιπίων
 κατανοήσας τὰς προαιρέσεις τῶν υἱῶν αὐτοῦ, οὐδενὶ μὲν αὐτῶν
 μόνῳ τὴν βασιλείαν ἀπένευμε, τριῶν δὲ τῶν ἔλλογιμωτάτων ὄν-
 των, πρεσβυτάτου μὲν Μικίπου, νεωτάτου δὲ Γουλούσσου, μέσου
 20 κατένευμε. τῷ μὲν γὰρ πρεσβυτάτῳ χρηματιστῆι τε ὄντι καὶ B
 φιλοπλοῦτῳ τὴν διοίκησιν ἐνεχείρισε, τῷ δὲ μετ' αὐτὸν τὰς δια-

1 ἄριστος μὲν — 6 ἤξιου εἶναι Dionis excerptum Peirescianum 77.
 3 ἔρρωστο A. 8 φαμίαν libri mss, Φαβίαν PW: et sic in
 sequentibus. 10 διὰ τε ABC, διὰ PW. 18 γουλούσσου AC.
 19 βαστανάβου A, μαστανάμου W. μεμερισμένως AC, μεμει-
 ρισμένος PW.

Africani filius strenuam operam ei navasset, vir praesentis animi optimique consilii et manu promptissimus: erat enim robusto etiam corpore. aequitate autem modestiaque morum invidiam effugit: nam cum tribunus militum esset, inferioribus par, paribus non melior, maioribus infirmior esse volebat. Manilius igitur de eo et locutus est et Romam scripsit, nulla re dissimulata: atque inter caetera de Masinissa quoque et Phamea. quae ita se habebant.

Masinissa moriturus, quid de regno statueret ob filiorum multitudinem ex diversae conditionis mulieribus susceptorum dubitans, Scipionem consilii capiendi causa arcessit. quem cum misisset consul, Masinissa ante adventum eius moribundus Micipsae filio anulum dederat; caetera vero omnia quae ad regnum pertinebant Scipioni, cum primum venisset, commendavit. is vero animadversis filiorum eius ingentis nulli uni regnum attribuit, sed cum tres ex iis praecipui essent, Micipsa natu maximus, Gulussa minimus, medius Mastanabal, inter eos rerum administrationem trifariam partitus, natu maximo avaro et pecuniae amanti vectigalium tractatione mandata, proximo post eum disceptandi contro-

φορὰς κρίνειν ἐπέτρεψε δικαστῆ ὄντι, τῷ δὲ Γουλούσσα πολεμικῷ τυχάνοντι τὰς δυνάμεις παρέδωκε. τοῖς δ' ἀδελφοῖς αὐτῶν πολλοῖς οὖσι πόλεις τινὰς καὶ χώρας ἔνειμε. καὶ τὸν Γουλούσσαν παραλαβὼν πρὸς τὸν ὑπατον ἤγαγεν.

Ἀρχομένου δὲ τοῦ ἔαρος ἐπὶ τοὺς τῶν Καρχηδονίων συμμάχους ἐστράτευσαν, καὶ πολλοὺς μὲν αὐτῶν βία, πολλοὺς δὲ ὁμολογία, καὶ μάλιστα ὁ Σκιπίων, παρεστήσαντο. ὡς δὲ ὁ Φαμέας ἀπογνοὺς τὰ τῶν Καρχηδονίων πρὸς τοὺς Ῥωμαίους ἀπέκλινε καὶ εἰς λόγους τῷ Σκιπίωνι ἦλθε, τότε καὶ ἐπὶ τὸν Ἀσδρούβαν ἄπαντες ὤρμησαν. καὶ προσέμιξαν μὲν τῷ φρουρίῳ συγκαίς ἡμέ-
 W II 114 C ραις, ἐπιλιπόντων δὲ αὐτοὺς τῶν ἀνυγκαιῶν ἀνεχώρησαν εὐπερπῶς. προσέβαλε γὰρ αὐτοῖς ὁ Φαμέας προσεδρεύουσιν ἔτι ὡς πολεμήσων καὶ ἐν τῷ ἔργῳ μεθ' ἑπείων τινῶν ἠτύμολῃσε. κἀντεῦθεν Μανίλιος μὲν εἰς τὴν Οὐτικήν ἐλθὼν ἠσύχαζε, Σκιπίων δὲ τὸν Φαμέαν εἰς τὴν Ῥώμην ἀνήγαγε· καὶ αὐτὸς τε ἐψηφίετο 15 καὶ ὁ Φαμέας τετίμητο ὥστε καὶ ἐν τῷ βουλευτηρίῳ συγκαθῆσθαι τῇ γερονσίᾳ.

28. Τότε δὲ συνηχθῆ καὶ τὰ κατὰ τὸν Προουσίαν. ὅς γέρων ὦν καὶ τοὺς τρόπους τραχὺς ἐφοβήθη τοὺς Βιθυνοὺς μὴ τῆς βασιλείας αὐτὸν ἐκβάλωσι, τὸν Νικομήδην τὸν υἱὸν ἀνθελό-
 D μενοι. καὶ κατὰ τινα πρόφασιν ἔπεμψεν εἰς τὴν Ῥώμην αὐτὸν

1 κρίνειν] τοῖσιν A. γουλούσα C, γουλούσσου B. 3 γουλούσσαν BC. 7 παρεστήσαντο B. ὁ τε Φαμέας ἀπογνοὺς τὰ τῶν Καρχηδονίων πράγματα Dionis lib. 21: Bekkeri Anecd. p. 124 v. 9. 11 αὐτοῖς] αὐτοῖς A. sequebatur αὐτοῖς, quod delevi. 12 γὰρ] μὲν γὰρ AB. 15 τε om A. 16 συγκαθίσθαι A. 18 δὲ] δὴ A, om C.

FONTES. Cap. 28. Dionis Historiae Romanae libri deperditi.

versias munere assignato, Gulussae homini bellicoso exercitus tradidit. reliquis fratribus, qui multi erant, urbes quasdam et praedia divisit. Gulussam vero ad consulem perduxit.

Sub veris initium Carthaginiensium foederatos aggressi multos vi, multos pactione, Scipio praesertim, subegerunt. ut vero Phameas desperatis Carthaginiensium rebus ad Romanos inclinans cum Scipione collocutus est, tum vero omnes armis in Hasdrubalem conversis, cum per dies plures castellum oppugnassent, comaeuati destituti citra dedecus recesserunt. nam durante adhuc obsidione Phameas hostilem in modum eos aggressus in ipsa pugna cum aliquot equitibus ad Romanos transiit. inde Manilius Uticam profectus quieti: Scipio Phamea Romam perducto laudatus est, et is honos Phameae habitus ut in consessum a senatu reciperetur.

28. Tum Prusias, homo senex et asperis moribus, veritus ne Bithyni se eiecto Nicomedem filium regem crearent, eum per causam

καὶεὶ διάγειν ἐκέλευσεν. ὡς δὲ κὰν τῇ Ῥώμῃ διαιτωμένῳ τῷ
 νιῷ ἐπεβούλευσε καὶ ἔσπευδε κτεῖναι αὐτόν, Βιθυνοὶ τινες εἰς
 Ῥώμην φοιτήσαντες ἐξήγαγον λάθρα τὸν Νικομήδη, καὶ ἐς τὴν
 Βιθυνίαν κομισάντες, τὸν μὲν γέροντα ἐφόνευσαν, βασιλέα δ'
 5 ἐκεῖνον ἀπέδειξαν. ταῦτα ἤγασε μὲν τοὺς Ῥωμαίους, οὐ μὴν
 καὶ εἰς πόλεμον ἐξηρέθισε.

Τὴν δὲ Μακεδονίαν Ἀνδρίσκος τις ἐξ Ἀδραμυττίου φύς,
 τῷ Περσεῖ δ' ἐμφερῆς τὸ εἶδος γενόμενος καὶ παῖς εἶναι ἐκείνου
 πλαττόμενος καὶ Φίλιππον ἑαυτὸν ὀνομάζων, ἐπὶ πλεῖστον ἀπεί-
 10 σιτησε. τὸ μὲν γὰρ πρῶτον ἐς τὴν Μακεδονίαν ἐλθὼν ταράττει P I 466
 αὐτὴν ἐπειρᾶτο, ὡς δὲ οὐδείς προσεῖχεν αὐτῷ, πρὸς τὸν Δημή-
 τριον εἰς τὴν Συρίαν ἐτρέπετο, ὡς ἐξ ἐκείνου διὰ τὸ γένος βοή-
 θείας τευξόμενος. συλληφθεὶς δὲ παρ' ἐκείνου καὶ εἰς τὴν Ῥώ-
 μην πεμφθεὶς, ὅτι τε μὴ ὦν τοῦ Περσεῖως υἱὸς ἠλέγχθη καὶ ὅτι
 15 οὐδέ τι ἕτερον εἶχεν ἄξιον λόγου, κατεφρονήθη. καὶ ἀφειδὲς
 χεῖρά τε συνήγαγεν ἀνθρώπων νεωτεροποιῶν καὶ πόλεις πολλὰς
 ἐπηγάγετο, καὶ τέλος βασιλικὴν στολὴν περιθέμενος καὶ δύναμιν
 συγκροτήσας εἰς Θράκην ἀφίκετο, καὶ συχνοὺς μὲν τῶν αὐτῶσθμων
 συχνοὺς δὲ καὶ τῶν δυναστῶν τοῖς Ῥωμαίοις ἀχθόμενους παρα-
 20 λαβὼν εἰς Μακεδονίαν ἐνέβαλε καὶ αὐτὴν κατέσχε, καὶ ἐπὶ τὴν B
 Θεσσαλίαν ὀρμήσας οὐκ ὀλίγα ταύτης προσεποιήσατο.

Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι κατεφρόνουν μὲν πρότερον τοῦ Ἀνδρίσκου,
 εἴτε τὸν Σκιπίωνα τὸν Νασικᾶν ἔπεμψαν εἰρηνικῶς πως τὰ ἐκεῖ

1 δὲ ABCW, τε P. 7 ἀνδρῦσκος A. ἀδραμυττίου A.
 11 δ' B. 14 ὦν] ἦν AB. περσεῖος A.

quandam Romam missum ibi degere iussit. sed cum etiam Romae agen-
 tem per insidias occisum vellet, Bithyni quidam Nicomedem clam in
 Bithyniam perductum sene occiso regem dixerunt. haec Romanos, quam-
 vis molesta, non tamen ad bellum inferendum commoverunt.

In Macedonia vero Andriacus quidam Adramyttenus, Perseo forma
 non dissimilis, adscito sibi Philippi nomine eiusque filium sese dicitans,
 ad defectionem plurimos impulit. nam primo adventu Macedoniam tur-
 bare conatus, cum a nemine curaretur, in Syriam ad Demetrium se con-
 tulit, spe auxilii propter cognationem impetrandi; ab eoque comprehensus
 et Romam missus, cum neque Persei filium esse constaret, et alioqui
 nihil insigne haberet, per contemptum dimissus magnam factiosorum
 hominum manum coegit, multas urbes attraxit. denique regio habitu
 sumpto collectoque exercitu in Thraciam profectus, multis liberis populis,
 multis dynastiis Romanum imperium aegre ferentibus adscitis, impressio-
 nem in Macedoniam fecit, eaque occupata in Thessaliam transgressus
 non pauca loca subegit.

Romani Andricco primum despecto, postea Scipionem Nasicam ad
 tumultum illum pacandum miserunt. qui rebus illis in Graecia cognitis,

διοικήσοντα. ὃς εἰς τὴν Ἑλλάδα ἔλθων καὶ μαθὼν τὰ γενόμενα, τοῖς μὲν Ῥωμαίοις δηλῶν ταῦτα ἐπέστειλε, δύναμιν δὲ παρὰ τῶν ἐκεί συμμάχων ἀθροίσας ἔργου εἶχετο, καὶ προῆλθε μέχρι Μακεδονίας. οἱ δ' ἐν τῇ Ῥώμῃ γνόντες τὰ κατὰ τὸν Ἀνδρίσκοι, στρατεύματα ἐπέμψαν καὶ στρατηγὸν Πούπλιον Ἰουβέντιον. ᾧ περὶ 5 Μακεδονίαν γενομένῳ συμβαλὼν ὁ Ἀνδρίσκος ἐκείνόν τε ἀπέκτεινε, καὶ τοὺς ἄλλους πάντας ἂν κατειργάσατο, εἰ μὴ τῆς νυκτὸς ἀπεχώρησαν. καὶ εἰς τὴν Θεσσαλίαν μετὰ ταῦτα εἰσέβαλε καὶ πλείοστα αὐτῆς ἐκάκωσε, καὶ τὰ τῶν Θρακῶν προσηταιρίσατο. πάλιν οὖν διὰ ταῦτα οἱ ἐν τῇ Ῥώμῃ Κύντων Καϊκίλιον Μέτελλον στρατηγὸν 10 σὺν δυνάμει πολλῇ ἔστειλαν. καὶ ὃς εἰς τὴν Μακεδονίαν ἦλθε, καὶ ὁ Ἄτταλος προσήμυνε ναυτικῶ. διὰ δέους ὁ Ἀνδρίσκος περὶ τῶν παραθαλασσιῶν οὐκ ἐτόλμησε περικεῖρω προελθεῖν· ὄλιγον δὲ τῆς Πύδνης ἔξω προχωρήσας ἵππομαχίᾳ μὲν ὑπερέλαχε, φοβηθεὶς δὲ τὸ πεζὸν ἀνέστρεψε. καὶ ἐπαρθεὶς διχῆ 15 τὸν στρατὸν διείλε, καὶ τοῖς μὲν αὐτὸς κατὰ χώραν προσήδρευε, τοὺς δὲ πορθῆσαι τὴν Θεσσαλίαν ἀπέστειλε. καταφρονήσας οὖν D ὁ Μέτελλος τῶν παρόντων συνέμιξε· καὶ τῶν πρώτων αὐτῷ εἰς χεῖρας ἔλθόντων περιγεγόμενος ῥῆον καὶ τοὺς λοιποὺς παρεστήσατο· εἰομῶς γὰρ ὡς ἐξήμαρτον αὐτῷ ὁμολόγησαν. ὁ δὲ Ἀνδρίσκος εἰς τὴν Θράκην ἀπέδρα, καὶ δύναμιν ἀθροίσας συνέβαλε τῷ Μετέλλῳ προιόντι οὗ προεχώρει. καὶ τῶν προμάχων αὐτοῦ τραπέντων τό τε συμμαχικὸν αὐτοῦ ἰσκεδάσθη καὶ αὐτὸς ὑπὸ W Π 115 Βύζου Θρακὸς δυνάστην προδοθεὶς ἐδικαιώθη.

6 τε Α, μὲν PW.
14 προσχωρήσας Α.

9 προσηταιρίσατο Α, προσηταιρίζετο PW.

ad Romanos scripsit omnia; et coacto a sociis exercitu rei gerendae intentus ad Macedoniam processit. Romani igitur P. Iuventium cum exercitu contra eum miserunt. quem Andrisco circa Macedoniam adortus interfecit; ac caeteros etiam trucidasset, nisi noctu discessissent. post haec in Thessalia passim grassatus Thraeces sibi adiunxit. quam-obrem Romani Quintum Caecilium Metellum praetorem cum magnis copiis miserunt. cui Macedoniam ingressus Attalus classe auxilio venit. Andrisco igitur de ora maritima sollicitus, ulterius progredi non est ausus, sed paulum extra Pydnam productus copiis, equestri praelio victor, metu pedestris exercitus retro ablit. ea tamen victoria elatus, copiis bifariam divisus, partem ad vastandam Thessaliam misit, partem apud se retinuit. proinde Metellus eorum paucitate contempta in aciem descendit; ac victis iis qui primi ad manus venerant, facilius etiam caeteros ad officium reduxit, ingenue peccatum suum agnoscentes. Andrisco vero in Thraciam profugus reparatis copiis cum Metello progrediente qua res ferebat conflixit; suisque propugnatoribus profligatis, sociisque dissipatis, a Byzantyna Thraece proditus poenas dedit.

Και Ἀλέξανδρος δέ τις Περσέως και αὐτὸς λέγων εἶναι
 υἱὸς και χεῖρα συναγαγὼν κατέλαβε τὴν περι τὸν Μέστον καλού-
 μενον ποταμὸν χώραν· ὃν ὁ Μέτελλος ἐπεδίωξεν ὑποφυγόντα
 μέχρι τῆς Δαρδανίας.

5 29. Ἐπὶ δὲ τοὺς Καρχηδονίους οἱ Ῥωμαῖοι Πείσωνα τὸν P I 467
 ὕπατον ἔστειλαν. ὃς τῇ μὲν Καρχηδόνι και τῷ Ἀσδρούβῳ οὐ
 προσέμιξεν, ἐπὶ δὲ τὰς παραλίους πόλεις ἐτράπετο· και τῆς μὲν
 Ἀσπίδος ἀπεκρούσθη, τὴν δὲ Νέαν πόλιν ἔλων κατέσκαψεν· ἐπὶ
 δὲ Ἰππῶνα πόλιν ὀρμήσας κατέτριψε τὸν καιρὸν μηδὲν περᾶνας.
 10 οἱ δὲ Καρχηδόνιοι ἀνεθάρσθησαν διὰ ταῦτα και ὅτι και τινες αὐ-
 τοῖς προσεγένοντο σύμμαχοι. μαθόντες οὖν ταῦτα οἱ Ῥωμαῖοι
 οἳ τε ἐν τῷ στρατοπέδῳ και οἱ ἐν τῇ πόλει, ἐπὶ τὸν Σκιπίωνα
 ὤρμησαν και ὕπατον αὐτὸν ἐψηφίσαντο, καιτοὶ τῆς ἡλικίας μὴ
 ἐμφίσεως αὐτῷ τὴν ἀρχήν· ἀλλὰ τὰ τε ἔργα αὐτοῦ και ἡ ἀρετὴ
 15 τοῦ πατρὸς Παύλου και τοῦ πάππου Ἀφρικανοῦ ἐλπίδα παρεῖχον B
 ἅπασιν βεβαίαν και τῶν πολεμίων δι' αὐτοῦ κρατήσῃν και τὴν
 Καρχηδόνα παντελῶς ἐξαιρήσῃν.

Ἐν ᾧ δ' ὁ Σκιπίων εἰς τὴν Λιβύην ἐκομίσσεται, Μαγκίνος
 παραπλέων τὴν Καρχηδόνα χωρὶον τι τοῦ τείχους αὐτῆς ἐντὸς ὃν
 20 Μεγαλία ὀνομαζόμενον και ἐπὶ πέτρῳ ἀποτόμου καθῆκον πρὸς
 θάλασσαν πολὺ τε τῆς ἄλλης πόλεως ἀπηρητημένον και μηδὲ πολ-

3 μετῴωξεν A. 5 τοῖς καρρηδονίοις B. 7 καρέλους A.
 13 αὐτὸν add AB. 15 post πατρὸς A add αὐτοῦ. 16 ἅπα-
 σαν A. 19 αὐτοῦς A. ὃν A, ὢν PW. 20 Μεγαλία]
 sic libri. Appianus *Μίγαρα*, alii *Megalía* et *Magaria*. ἀπρο-
 τόμου B.

FOENTES. Cap. 29. *Dionis Historiae Romanae libri deperditi.*

Sed et Alexander quidam, Persei filium se professus, regionem
 Mesto flumini adiacentem occupavit; quem Metellus usque in Dardaniam
 est persecutus.

29. Contra Carthaginienses missus Piso consul, urbe et Hasdraba-
 le omissis maritimas urbes invasit; et ab Aspie (Clupea) repulsus,
 Neapoli capta et eversa in Hipponis obsidione tempus frustra trivit.
 unde Carthaginienses, sociorum etiam auxiliis aucti, animos receperunt.
 quo Romani tam qui in castris quam qui in urbe erant cognito, citra
 dubitationem Scipionem consulem crearunt. nam quamvis aetas adhuc ei
 dignitati immatura erat, tamen et res eius gestae et virtus patris Pauli
 et avi Africani certam spem afferebant omnibus, eius armis et hostes
 superatum iri et Carthaginem perituram.

Scipione in Africam navigante Mancinus, Carthaginis litus legens
 locum quendam intra moenia, nomine Megalia, in praerupta petra in
 mare prominentem et longe ab urbe remotam, cum non magno praesidio

Zonarae Annales II.

λοδς φρουροὺς ἔχον ὡς τῇ φύσει ὄν ἐρυμνὸν κατανοήσας, κλίμα-
 κας ἔξαπινάλως προσθεῖς ἀπὸ τῶν νεῶν ἐπανέβη. ἤδη δὲ ἀνελεύθ-
 οτος συνέδρομιον μὲν τῶν Καρχηδονίων τινές, οὐ μέντοι καὶ ἐκ-
 κροῦσαι αὐτὸν ἠδυνήθησαν. ὁ δὲ πέμψας πρὸς τὸν Πείσωνα
 C τὰ τε γεγονότα ἐδήλωσε καὶ αὐτῷ ἐπαμύναι ἠξίωσε. πόρρω δ' ὅ
 ὦν ἐν τῇ μεσογείῳ οὐδὲν αὐτῷ χρήσιμος ὁ Πείσιον ἐγένετο. ὁ δὲ
 Σκιπίων ὑπ' αὐτὴν τὴν ἀγγελίαν νυκτὸς κατὰ τύχην ἐλθὼν εἰσθῆς
 ἐβροήθησεν. εἶλον γὰρ ἂν τὸν Μαγκίνον οἱ Καρχηδόνιοι ἢ καὶ
 διέφθειραν, εἰ μὴ παραπλευσάσας εἰδόν· τὰς ναῦς τοῦ Σκιπίωνος.
 τότε δ' ἠθύμησαν μὲν, οὐκ ἀπέστησαν δέ. αἰχμαλώτους οὖν 10
 τινὰς ἐπέμψεν ὁ Σκιπίων ἐροῦντας ὅτι πάρεστι. καὶ τοῦτο γνόν-
 τες οὐχ' ἐπέμειναν ἔτι ἄλλ' ἀνεχώρησαν καὶ τὸν Ἀσδρούβαν μετε-
 πέμψαντο καὶ ταφρεύμασι καὶ σταυρώμασι τὸ πρὸ τῶν οἰκιῶν
 διατείχισμα διεφύλαξαν. ὁ μέντοι Σκιπίων τὰ μὲν Μεγάλλια τὸν
 Μαγκίνον φρουρεῖν κατέλιπεν, αὐτὸς δὲ πρὸς τὸν Πείσωνα καὶ 15
 D πρὸς τὰς δυνάμεις ἀπῆρεν, ὡς ἂν μετ' αὐτῶν ἔργου ἔχηται. καὶ
 ἐπανῆλθε τυχεῶς σὺν τῷ κουφοτάτῳ τῆς στρατιᾶς, καὶ κατέλαβε
 τὸν Ἀσδρούβαν εἰς τὴν Καρχηδόνα εἰσελεύοντα καὶ δευνῶς τῷ
 Μαγκίνῳ ἐπιτιθέμενον· καὶ ἐλθὼν ὁ Σκιπίων τὴν ἐπίθειον ἔλυσεν.
 ἀφικομένου δὲ καὶ τοῦ Πείσιωνος ἤδη, ἐκείνων μὲν ἔξω τοῦ τεύχους 20
 ἀύλισσασθαι κατὰ τινὰς πύλας ἐκέλευσε, καὶ στρατιώτας ἑτέρους
 πρὸς πυλῖδα τινὰ πολὺ ἀφ' ἐαυτῶν ἀπέχουσαν περιέπεμψε, παραγ-
 γείλας αὐτοῖς ἅττα πράξειν ἐχρήν, αὐτὸς δὲ τὸ κράτιστον τοῦ

4 τὸν om A. 14 διεφύλαξεν A. 16 ἀπὸ τοῦ A. 18 καὶ
 om A. 20 καὶ om AB. 21 ἀύλισσασθαι A. 22 περιέπεμψε A.

custodiri, ut qui situ ipso defenderetur, animadverteret, scalis subito ex
 navibus admotis ascendit. quem cum iam teneret, etsi Carthaginienses
 aliquot concurrerunt, eum tamen expellere non potuerunt. at ille Pisoni
 quid egisset nuntiat et auxilia sibi mitti petit. sed Piso, qui procul in
 mediterraneis aberat, nihil opis ei tulit. Scipio vero sub ipsum nuntium
 forte fortuna noctu adventans statim auxilium ei tulit. nam Cartha-
 ginienae Mancinum cepissent vel occidissent, nisi naves Scipionis appel-
 lere vidissent. tum vero etsi animos desponderant, non tamen ab obsi-
 dione recesserunt prius quam Scipio se adesse per captivos quosdam eis
 nuntiare iussit; arcesitoque Hasdrubale fossis et aggeribus murum aedi-
 ficium obductum manierunt. Scipio Mancino Megalia tueri iusso ad
 Pisonem et copias abiit, ut cum eis bellum urgeret: sed celeriter cum
 expeditissimis cohortibus reversus Mancinum ab acerrima Hasdrubalis ex
 urbe oppugnatione liberavit. cum iam Piso quoque advenisset, eum
 extra moenia ad portas quasdam manere iussit; alios milites ad aliam
 portam longe distantem, monitos quid facto opus esset, misit: ipse optima
 copiarum parte assumpta sub noctem mediam transfugis ducibus intra

στρατοῦ κατὰ μέσας νύκτας λαβῶν ἔνδον τοῦ περιβόλου ἐγένετο, αὐπομόλοις χρησάμενος ἄγουσι, καὶ ὑπὸ τὴν πυλῖδα παραδραμῶν κατὰ τὸν μοχλὸν διακώφας τοὺς τε ἔξωθεν ἐφειδρεύοντας εἰσέγαγε P I 468 κατὰ τοὺς φύλακας ἔφθειρε. καὶ πρὸς τὰς πύλας ἠπειχθη καθ' ὡς 5 ὁ Πείσων προσήδρευε, τοὺς φρουροὺς τοὺς τὰ μέσα φυλάττοντας ἄλλους καθ' ἑκάστους ὄντας τρέπων, ὥστε τὸν Ἀσδρούβαν ἅμα τε πυνθάνεσθαι τὰ γενόμενα καὶ ὄρῶν τὴν τῶν Ῥωμαίων δύναμιν μικροῦ πᾶσαν οὖσαν ἐντός. καὶ χρόνον μὲν τινα ἀντίσχεον, ἔπειτα τὴν μὲν ἄλλην πόλιν ἐξέλιπον, εἰς δὲ τὸν Κώθωνα τὴν τε Βύρσαν 10 κατέφυγον. εἶτα ὁ Ἀσδρούβας πάντας τοὺς τῶν Ῥωμαίων αἰχμαλώτους ἀπέκτεινε, ὅπως ἀπόγνωσιν συγγνώμης σχόντες οἱ Καρχηδόνιοι προθυμότερον ἀντικατερέησιν· πολλοὺς δὲ καὶ τῶν B ἐπιχωρίων ὡς προδιδόντας ἑαυτοὺς διεχρήσατο. καὶ ὁ Σκιπίων W II 116 περιεσταύρωσε μὲν αὐτοὺς καὶ ἀπειχίσειεν, οὐ μὴν καὶ ταχέως 15 εἴλε. τὰ τε γὰρ τεῖχη καρτερὰ ἦν καὶ οἱ ἐντός πολλοὶ ὄντες ἰσχυρῶς ἐν ἀλίῳ χώρῳ ἠμύνοντο καὶ σίτου ἀφθόνως εἶχον. ὁ γὰρ Βιθίας ὀλκάδας ἀπὸ τῆς ἀντικρῆ τῆς πόλεως ἠπέειρον κατὰ κῆμα καὶ ἄνεμον, ὁσάκις σφοδρῶς ἔπνει, ἐς τὸν λιμένα αὐτοῖς εἰσέπεμπε. πρὸς ὅπερ ὁ Σκιπίων μέγα ἔργον καὶ ἐπενόησε καὶ 20 ἐπετέλεισε· τὸν γὰρ εἰσπλουὶν τοῦ λιμένος στενὸν ὄντα συνέχευσε, χαλεπῶς μὲν καὶ ἐπιπόνως, ὁμῶς μέντοι ὑπὸ πολυχειρίας τὸ ἔργον ἐξεύραστο. εἶργειν μὲν γὰρ αὐτοὺς ἐπεχείρουν οἱ Καρχηδόνιοι, C καὶ πολλαὶ μάχαι ἐν τούτῳ ἐγίνοντο, οὐ μέντοι καὶ κωλύσαι τὸ χῶσαι ἠδυνήθησαν.

10 τῶν om B.

19 καὶ prius om A.

15 εἴλεν· ἦν γὰρ τὰ τεῖχη καρτερὰ καὶ B.

20 συνέχευσε om C.

moenia penetravit, et ad portam illam transgressus, vectibus resectis et introductis iis qui foris exspectabant, vigiles cecidit; propeque ad portas ante quas Piso stationem habebat occurrit, profligatis custodibus qui medias partes tuebantur et singulis in locis pauci erant. ita Hasdrubal simul et quid actum esset audivit et Romanas copias paene universas intra urbem vidit. Carthaginienses cum aliquamdiu restitissent, in Cothonem et Byrsam confugerunt. deinde Hasdrubal omnes Romanos captivos occidit, ut cives desperata venia hosti atrocius resisterent: multos etiam ex popularibus proditionis suspectos sustulit. Scipio etiam eos muris et aggeribus sepsit, non statim tamen expugnavit, nam et moenia firma erant, et multi in angusto conclusi spatio fortiter se defendebant, comaeatu abunde instructi Bithias subsidio: qui ex obversa urbi continente, observato fluctu ventique impetu, onerarias eis naves in portum submittebat, contra quod Scipio rem magnam et excogitavit et perfecit, aditu portus angusto, difficulter quidem magnoque cum labore, sed tamen operarum multitudine tandem obstructo, quamvis Carthaginienses crebris dimicationibus id opus prohibere conarentur.

30. Οἱ οὖν Καρχηδόνοι, τοῦ στόματος τοῦ λιμένος χωσθέντος, τῇ τοῦ σίκτου σπάνει δεινῶς ἐπίσθησαν· καὶ οἱ μὲν ἡτόμολον, οἱ δὲ ἐγκαρτεροῦντες ἔθνησκον, οἱ δὲ τῶν νεκρῶν ἐγένοντο. ὄθεν ἀθυσήσας Ἀσδρούβας πρόσβεις πρὸς τὸν Σκιπίωνα περὶ σπονδῶν ἐπεμψε· καὶ ἔτυχεν ἂν τῆς ἀδείας, εἰ μὴ 5 καὶ τοῖς λοιποῖς ἅπασι καὶ τὴν σωτηρίαν καὶ τὴν ἐλευθερίαν πρᾶ-
 D ξαι ἔθελησε. διαμυρτῶν οὖν αὐτῆς εἰς τὴν ἀκρόπολιν τὴν γυναῖκα κατέκλεισεν, ἐπεὶ τῷ Σκιπίωνι ὑπὲρ ἑαυτῆς καὶ τῶν τέκνων διεκρηκεύσατο· καὶ τᾶλλα διώκει τολμηρότερος γενόμενος διὰ τὴν ἀπόγνωσιν. αὐτὸς τε οὖν καὶ ἄλλοι ἀπονοία κρατούμενοι καὶ 10 νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐμάχοντο, καὶ τὰ μὲν ἠττῶντο τὰ δ' ἐπεκρά-
 τουν, καὶ ἀντεμηχανῶντο πρὸς τὰς Ῥωμαϊκὰς μηχανάς. καὶ ὁ Βιθίας δὲ φρούριόν τι ἐρυμνὸν ἔχων καὶ ἐπὶ πολλὰ τῆς ἠπείρου προῖων τοὺς τε Καρχηδόνιους ὠφέλει καὶ τοὺς Ῥωμαίους ἐκάκον. διὸ καὶ ὁ Σκιπίων τὸ στράτευμα διελὼν τὸ μὲν τῇ Καρχηδόνι 15 προσεδρεύειν ἔταξε, τὸ δὲ ἐπὶ τὸν Βιθίαν ἐπεμψεν, ἐπιστήσας αὐτῷ τὸν ὑποστράτηγον τὸν Γάϊον Λαίλιον· καὶ αὐτὸς ἐκατέρωσε
 P 1 469 διεφοῖτα ἄμφω ἐπισκοπῶν. καὶ ἦλω τὸ φρούριον. εἴτ' αὐθις πάσῃ τῇ στριτιᾷ ἐπολιορκεῖτο ἡ Καρχηδών.

Ἀπογόντες οὖν οἱ Καρχηδόνοι μηκέτι ἐκάτερον τεῖχος δια-20 σῶσασθαι δύνασθαι, εἰς τὸν τῆς Βύρσης περίβολον ἄτε καὶ ἐρυμνότερον ἀνεσκεύασαντο, καὶ μετακομίσαντες ὅσα ἠδύναντο,

7 ante διαμαρτῶν B add καί. 8 ἐαυτῆς ABC, αὐτῆς PW.
 10 οὖν om A. 12 ἀπεμηχανῶντο A. 15 καρχηδονία A.
 21 καὶ om A.

Fontes. Cap. 30. *Dionis Historiae Romanae libri deperditi.*

30. Tum vero Carthaginienses, penuria commeatus graviter urgente, alii transfugerunt, alii qui obsidionem tolerabant partim moriebantur partim cadavera gustabant. Hasdrubal igitur spe destitutus, legatis ad Scipionem de pace missis impunitatem impetrasset, nisi caeteris etiam omnibus salutem et libertatem petiisset. itaque frustratus uxorem in arce conclusit, quod de se ipsa et liberis suis caduceatorem illa ad Scipionem misisset; caeteraque instruxit desperatione facius audacior. atque ipse una cum aliis noctes diesque pugnabant, alias vincentes, alias succumbentes, et Romanorum machinis alias machinas opponabant. ad haec Bithias, cui munitum castellum erat, longe in continentem excurrando et Carthaginienses iuvabat et Romanis incommodabat. quare Scipio divisim copiis partem in obsidione reliquit, partem contra Bithiam misit C. Laelio legato duce: ipse ultro citroque commeans utrinque inspexit omnia. castello capto rursus toto cum exercitu urbem obsedit.

Carthaginienses igitur abiecta spe utriusque munitionis defendendae in Byrsam ut munitiorem contulere quae potuerunt omnia, navali

κατέρησαν νυκτὸς τὸ νεώριον καὶ τῶν ἄλλων τὰ πλείω, ἵνα τῆς
 ἕξ αὐτῶν ὠφελείας τοῦς πολεμίους στερήσωσιν. ὡς δ' ἔγνω
 τὸ ἔργον οἱ Ῥωμαῖοι, τὸν λιμένα κατέσχον καὶ ἐπὶ τὴν Βύρσαν
 ὤρμησαν, καὶ κατασχόντες τὰς ἐκατέρωθεν αὐτῆς οἰκίας οἱ μὲν
 5 ἐπὶ τῶν τεγῶν αὐτῶν ἐπὶ τὰς αἰεὶ ἔχομένας βεβιάζον οἱ δὲ τοῦς
 τοίχους διορύσσοντες κάτωθεν διήεσαν, ἕως πρὸς αὐτὴν τὴν ἄκραν B
 ἀφίκυντο. ἐνταῦθα δὲ γενομένοις οὐκέτι ἀντήραν οἱ Καρχη-
 δόνιοι, ἀλλ' ἐπεκηρυκέσαντο, πλὴν τοῦ Ἀσδρούβου. ἐκείνος
 δὲ μετὰ τῶν αὐτομόλων (ὁ γὰρ Σκιπίων οὐκ ἐσπέισατο αὐτοῖς) εἰς
 10 τὸ Ἀσκληπιεῖον ἀνειλήθη μετὰ τῆς γυναικὸς καὶ τῶν παιδῶν,
 κἀντεῦθεν ἡμύνετο τοῦς προσβάλλοντις, μέχρις οὗ ἐμπρήσαντες
 τὸν νεῶν οἱ αὐτόμολοι ἐπὶ τὸ τέγος αὐτοῦ ἀνέβησαν, τὴν ἐσχά-
 την τοῦ πυρὸς ἀνάγκην ἀναμένοντες· τότε γὰρ ἤσσηθεις πρὸς
 τὸν Σκιπίωνα ἤλθεν ἰκετηρίαν ἔχων. ἰδοῦσα δὲ αὐτὸν ἡ γυνή
 15 ἀντιβολοῦντα ὀνομασιτὶ ἀνεκάλεσεν, καὶ ἔξονειδίσασα ὅτι ἑαυτῷ
 τὴν σωτηρίαν πράξας οὐκ ἐπέτρεψεν ἐκείνη σπείσασθαι, τὰ τέκνα C
 ἐνέβαλεν εἰς τὸ πῦρ καὶ ἑαυτὴν προσεπέριψεν.

Ἐλὼν οὖν οὕτω τὴν Καρχηδὸνα ὁ Σκιπίων τῇ γερονσίᾳ
 ἐπέστειλε τάδε "Καρχηδῶν ἑάλω· τί οὖν κελεύετε;" ἀναγνωσθέν-
 20 των οὖν τούτων βουλὴν ἔθεντο περὶ τοῦ τί δέον ποιεῖν. καὶ ὁ
 μὲν Κάτων κατασκάψαι τὴν πόλιν καὶ τοῦς Καρχηδονίους ἔξα-
 φανίσαι δεῖν ἔγνωμάτευσεν, ὁ δὲ Νασικᾶς φείσασθαι τῶν Καρ-
 χηδονίων καὶ ἔτι συμβούλευε. κἀντεῦθεν εἰς ἀντιλογίαν πολλὴν W II 117

4 ὤρμησαν] ἐχώρησαν A. 10 ἀνειλήθη AB, ἀνειλήθει C, ἀνι-
 ληλύθει PW. 15 ἑαυτοῦ A. 18 ὁ om AB. 20 ποιεῖν]
 εἰπεῖν A. 21 ἐξαφανίσαι om A.

noctu incenso, et caeterarum partium plerisque, ne hostibus usui essent.
 tum Romani portu occupato Byrsam adorti, aedibus quae utrinque erant
 conscensis, partim in ipsis tectis ad vicinas transibant, partim parietibus
 inferne perfoasis in ipsam arcem penetrabant. quo cum venissent, Car-
 thaginienses pugna ommissa pacem petierunt, praeter Hasdrubalem. qui
 cum transfugis (his enim Scipio veniam negarat) et uxore atque liberis
 in Aesculapii templum contrusus se contra oppugnantes defendebat, donec
 transfugae aede incensa eiusque tecto conscenso extremam ignis necessi-
 tatem exspectarunt. tum demum supplex ad Scipionem accessit. quem
 cum uxor deprecantem videret, eo nominatim vocato exprobravit quod
 privatae salutis consulens ipsi pacem impetrare non permisisset; ac primum
 liberos, deinde semetipsam in ignem coniecit.

Carthagine ad hunc modum capta Scipio scripsit in hanc senten-
 tiam "Carthago capta est: quid igitur iubetis?" qua de re cum lectis
 his deliberaretur, Catone urbem evertendam et Carthaginienses delendos
 esse censente, Nasica vero adhuc eis parcendum esse asseverante, magna

προήχθη καὶ ἀμφισβήτησιν τὸ συνέδριον, ἔως ἔφη τις διε εἰ καὶ δι' οὐδέν ἕτερον ἀλλὰ γε ἑαυτῶν ἕνεκα φείσασθαι αὐτῶν ἀναγκαιὸν νομίζοιτο ἂν, ἢ ἀνταγωνιστὰς αὐτοὺς ἔχοντες ἀρετὴν
 D ἀσκήσει, καὶ μὴ πρὸς ἡδονὰς καὶ τροφὴν τρώπωνται, τῶν δυναμένων αὐτοὺς καταναγκάζειν εἰς ἀσκήσιν τῶν πολεμικῶν περιαιρε- 5
 θέντων, καὶ χεῖρους ὑπ' ἀνασκησίας γίνωνται, ἀξιοχρόους ἀντιπολέμους μὴ ἔχοντες. ἔκ τούτων οὖν τῶν λόγων πάντες κατασκύψαι τὴν Καρχηδῶνα ὠμογνωμόνησαν, μήποτε εἰρηγήσειν ἐκείνους πιστεύσαντες ἀκριβῶς. καὶ πᾶσα ἄρδην ἀνάστατος γέγονε, καὶ ἐπάρατον ἐψηφίσθη τὸ ἐπ' αὐτὴν κατοικῆσαι τινα. καὶ τῶν 10
 ἀνδρῶν τῶν ἀλόγτων οἱ μὲν πλείους εἰς τὸ δεσμοωτήριον ἐνεβλήθησαν κακῆ διεφθάρησαν, ὀλίγοι δέ τινες πλὴν τῶν πάνυ πρώτων ἐπρώθησαν· οὗτοι γὰρ οἱ τε Ἰσχυροὶ καὶ ὁ Ἀσδρούβας καὶ ὁ Βιθίας ἄλλοι ἄλλῃ τῆς Ἰταλίας ἐν φρουραῖς ἀδέσμοις κατεβίωσαν.
 P I 470 ὁ δὲ Σκιπίων δόξης τε ἔτυχε καὶ τιμῆς, καὶ Ἀφρικανὸς οὐκ ἀπὸ 16
 τοῦ πάππου ἀλλ' ἀπὸ τῶν οἰκειῶν ἐπεκέκλητο πράξῃων.

31. Τότε δὲ καὶ ἡ Κόρινθος κατεσκάφη. ἐπεὶ γὰρ οἱ τῶν Ἑλλήνων κορυφαῖοιτοιοὶ ὑπὸ Παύλου τοῦ Αἰμιλίου μετωκίσθησαν εἰς τὴν Ἰταλίαν, οἱ λοιποὶ τὸ μὲν πρῶτον πρεσβείαις τοὺς ἀνδρας ἀπήτουν, ὡς δ' οὐκ ἔτυχον, καὶ τινες ἐκείνων τὴν 20
 οἴκαδε ἀπογόνους ἐπάνοδον ἑαυτοὺς διεχρήσαντο, χαλεπῶς διέ-

1 καὶ alterum] μὴ A, καὶ μὴ B. 6 ἀντιπολέμους A. 7 ἐκ] ἢ' ἐκ A. 8 ὠμογνωμόνησαν A. 12 πρῶτον B. 17 οἱ τῶν Ἑλλήνων ABC, τῶν Ἑλλήνων οἱ PW. 18 παύλου του αἰμιλίου B, τοῦ Παύλου Αἰμιλίου PW. Παύλου om A.

Fontes. Cap. 31. *Dionis Historiae Romanae libri perperditi: excerptum Ursinianum* 165.

orta est dissensio. quidam vero dixit, si nulla alia de causa, propter ipsos Romanos saltem eis parci necesse esse, ut adversarios habentes virtutem exerceant, neque ad luxum et delicias converterentur, sublati iis a quibus ad rei bellicae exercitationem cogentur; neve per ignaviam deteriorerent fierent, paribus adversariis carentes. tandem tamen una omnium sententia fuit Carthaginem evertendam esse, cum credere non possent eam urbem unquam sincere pacem servaturam. itaque funditus eversa est, et eius solum diris imprecationibus obstructum, ne quis unquam in eo habitaret. ex captivis plerique in carcere perierunt: pauci, principibus exceptis, venditi. nam ii et obsides et Hasdrubal et Bitbias, alii in aliis Italiae partibus, vitam in liberis custodiis exegerunt. Scipio gloriam et honorem adeptus nomen Africani non iam ab avo haereditarium sed per se partum habuit.

31. Tum Corinthus etiam est eversa. nam cum Paulus Aemilius Graecorum principes in Italiam transtulisset, caeteri primum eos legationibus repetiverunt, ea autem re non impetrata, cum quidam eorum domum

κειντο και πένθος δημόσιον ἐποίησαντο, τοῖς τε τὰ Ῥωμαίων φρονούσι παρὰ σφίσιν ὠργίζοντο, οὐ μέντοι και πολέμιόν τι ἐπεδείξαντο, μέχρις οὐ τοὺς περιλιπεῖς τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων ἐκομίσαντο. τότε δὲ διενεχθέντες ἀλλήλοισι οἱ τ' ἠδικημένοι και οἱ τὰ ἀλλότρια B 5 ἔχοντες ἐπολέμησαν. ἤρξαντο δὲ τῆς διαφορᾶς οἱ Ἀχαιοί, τοῖς Λακεδαιμονίοις ἐγκαλοῦντες ὡς αἰτίοις τῶν συμβεβηκότων αὐτοῖς· και τῶν Ῥωμαίων διαλλακτὰς αὐτοῖς στείλάντων οὐκ ἐπεισθησαν, ἀλλὰ πρὸς πόλεμον ὤρμησαν, Κριτόλαον προσητάμενοι. δέισας οὖν ὁ Μέτελλος μὴ και τῆς Μακεδονίας ἄσπονται (ἤδη γὰρ εἰς 10 τὴν Θεσσαλίαν παρήλθον), προσηγήτησεν αὐτοῖς και ἐπέφασκε.

Και τοῦ Κριτολάου πεσότος διχῆ διήρητο τὸ Ἑλληνικόν. οἱ μὲν γὰρ πρὸς εἰρήνην ἀπέκλιναν και τὰ ὅπλα κατέθεοντο, οἱ δὲ και ἔτι ἑστασαίον τῷ Διαιῷ τὰ πράγματα ἐπιτρέψαντες. ἃ μαθόντες οἱ ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐπ' αὐτοὺς τὸν Μόμμιον ἐπεμψαν. ὃς C 16 τὸν μὲν Μέτελλον ἀπήλλαξεν, αὐτὸς δὲ τοῦ πολέμου εἶχετο. και τινα πληγὴν μέρει τῆς στρατιᾶς λαβὼν ἐξ ἐνέδρας, τοῦ Διαιῶν καταδιώξωντος μέχρι τοῦ σφῶν στρατοπέδου τοὺς φεύγοντας, ἀντιπεξῆλθε, και τρεψάμενος αὐτὸν πρὸς τὸ τῶν Ἀχαιῶν ἦλθε χαράκωμα. ἀθροίσας δὲ δύναμιν ὁ Διαιὸς πλείονα συμβαλεῖν 20 αὐτοῖς ἐπιχειρήσεν. ὡς δ' οὐκ ἀντιξώρησαν οἱ Ῥωμαῖοι, καταφρόνησεν αὐτῶν, και εἰς τὸ μέσον τῶν στρατοπέδων κοῖλον ὄν προῆλθεν. ἰδὼν οὖν τοῦθ' ὁ Μόμμιος, τῶν ἱππέων τινὰς λάθρα

3 περιλιπεῖς C. 4 τοὺς ἀλλοτρίους A. 5 ἤρξαντο δὲ —
7 οὐκ ἐπεισθησαν Dionis excerptum Ursinianum 165. 8 ὠρμισαν B.
13 δικαίῳ A. 16 στρατῆς λαόν A. 18 ἀντιπεξῆλθον A.
20 καταφρόνησαν C. 21 εἰς BC.

reditiois spe sublata ipsi sibi manus attulissent, graviter afflicti publicum luctum instituerunt, Romanorum apud se studiosi irati; nihil tamen hostile prae se tulerunt, donec reliquis ex iis viris receptis il quibus iniuriae factae erant et qui aliena tenebant bellum susceperunt. Achaei dissensionis auctores, Lacedaemonios sibi causam malorum exstitisse conquerentes, arbitris Roma missis non paruerunt, sed Critolao duce creato arma ceperunt. itaque veritus Metellus ne Macedoniam quoque invaderent (iam enim Thessaliam intrarant), prior obviam profectus eos profligavit.

Critolao caeso Graeci in duas partes sunt distracti, cum alii positis armis pacem expeterent, alii seditionem urgerent, Diaeo summa rerum permessa. quo Romani cognito Mummius Metello successorem miserunt. qui cum belli administratione suscepta plagam ex insidiis cum parte exercitus accepisset, Diaeo fugientes usque ad castra persecuto, vicissim egressus eo profligato ad Achaeorum vallum venit. Diaeus vero maioribus copiis collectis, pugnare paratus, Romanos in castris se continentes contempsit, in convallem inter castra mediam progressus. eo viso Mummius

ἔπεμψεν, ἵνα ἐκ πλαγίου αὐτοῖς ἐπιγέωνται. καὶ ἐπεὶ ἐκεῖνοι
D προσβαλόντες αὐτοὺς συνειτάραξαν, ἐπήγαγε τὴν φάλαγγα κατὰ
 πρόσωπον, καὶ πολλοὺς ἐφόνευσεν. ἐκ δὲ τούτου Δίαιος μὲν
 ἀπογνοὺς ἑαυτὸν ἀπέκτεινε, τῶν δ' ἐκ τῆς μάχης περισωθέντων
 οἱ μὲν Κορινθιοὶ κατὰ τὴν χώραν ἐσκεδάσθησαν, οἱ δ' ἄλλοις
 οἴκαδε ἔφυγον. ὅθεν καὶ οἱ ἐν τῷ τείχει Κορινθιοὶ πάντας ἀπολω-
 λέναι νομίσαντες ἐξέλιπον τὴν πόλιν· καὶ κενὴν αὐτὴν ἀνδρῶν
 ὁ Μόμμιος ἔλαβε. καὶ μετὰ ταῦτα κἀκείνους καὶ τοὺς ἄλλους
 Ἕλληνας ἀπόνως προσεποιήσατο. καὶ τότε μὲν τὰ τε ὅπλα αὐτῶν
 καὶ ὄσα πρὸς τοῖς ἱεροῖς ἀνέκειντο καὶ τοὺς ἀνδριάντας τὰς τε **10**
P I 471 γραφὰς καὶ εἴ τι ἄλλο πρὸς κόσμον εἶχον παρέλειτο, πεμφθέντων
W II 118 δὲ οἱ τοῦ τε πατρὸς καὶ ἄλλων ἐπὶ καταστάσει τῶν ἀλόντων, τείχη
 τέ τινων περιεῖλε καὶ ἔλευθέρους πάντας καὶ αὐτονόμους πλὴν
 τῶν Κορινθίων ἀφῆκε. τῆς δὲ Κορίνθου τοὺς τε οἰκήτορας
 ἀπέδοτο καὶ τὴν χώραν ἐδημοσίωσε, τὰ τε τείχη καὶ τὰ ἄλλα **15**
 οἰκοδομήματα πάντα κατέσκαψε, φοβηθεὶς μὴ καὶ αὐτῆς τινὲς
 πρὸς αὐτὴν οἶα μεγίστην συστῶσιν. ἵνα δὲ μήτε τις ἐκείνων
 λάθῃ μήτε τῶν λοιπῶν τις Ἑλλήνων πρᾶθῃ ὡς Κορίνθιος, συνε-
 κάλεσε, πρὶν ἐκφῆναι τὸ ποιητέον, πάντας τοὺς παρόντας, καὶ
 αὐτοὺς ἀφανῶς πως τοῖς στρατιώταις ἐγκυκλωσάμενος ἐκήρυξε **20**
B ἔπειτα προσέταξε πᾶσι τῶν παρεστηκότων σφίσι λαβέσθαι, καὶ
 οὕτω σαφῆ τὴν διάκρισιν αὐτῶν ἐποιήσατο.

3 δὲ om A. 9 τὰ τε ABCW, τὰ P. 16 καὶ om A. 18 μήτε] η A. 20 κυκλωσάμενος A. 21 τε om A. 22 τῶν om A.

aliquot equites misit qui hostes ex obliquo aggrederebantur; a quibus cum turbati essent, phalange a fronte adducta multos occidit. unde Diaetus desperatis rebus sibi manus attulit. ex iis vero qui e pugna evaserant Corinthii passim in agris sunt dispersi, caeteri domum refugerunt. proinde Corinthii qui moenia tuebantur omnes periisse rati urbem deseruerunt. qua Mummius viris vacua capta et illos et caeteros Graecos citra laborem domuit. ac tum eis arma, donaria templorum, statuas, picturas et alia ornamenta ademit. patre autem eius cum aliis ad res post victoriam componendas misso, quorundam moenia evertit; omnesque liberos et sui iuris esse passus est praeter Corinthios. quos sub corona vendidit, agro eorum publicato, muris caeterisque omnibus aedificiis subversis, veritus ne eam alii ob tantam amplitudinem occuparent. ne quis vero Corinthiorum lateret, aut aliorum Graecorum pro Corinthio veniret, omnes qui aderant, priusquam quid agendum esset declararet, convocavit, iisque dissimulante militibus circumclusis tum reliquorum libertatem tum Corinthiorum servitatem pronuntiavit. deinde quosque sibi proximum apprehendere iussit, ut plane discernerentur.

Καὶ ἡ μὲν Κόρινθος οὕτως ἀνάστατος γέγονε, τὸ δ' ἄλλο Ἑλληνικὸν παραχρῆμα μὲν καὶ σφαγαῖς καὶ χρημάτων ἐκλογαῖς ἐκακώθη, ἔπειτα ἔν τε ἀδείᾳ καὶ ἐν εὐδαιμονίᾳ τοσαύτῃ ἐγένετο ὥστε λέγειν ὅτι, εἰ μὴ θῶπτον ἐαλώκεισαν, οὐκ ἂν ἐσέσωντο.

5 Ἡ μὲν οὖν Καρχηδὼν ἢ τε Κόρινθος αἱ ἀρχαῖαι ἐκείναι τοῦτο τέλος ἔσχον ἅμα, χρόνῳ δὲ πολλῶ ὕστερον Ἀποικίαν Ῥωμαίων λαβοῦσαι ἠκδησαν αὐθις καὶ εἰς τὴν πυλινίαν ἐπανῆλθον κατὰστασιν.

Τὰ μὲν οὖν μέχρι τοῦδε πεπραγμένα Ῥωμαίοις, βίβλων 10 τυχῶν τῶν πάλαι ταῦτα ἱστορησάντων ἀρχαίων ἀνδρῶν, ἐκείθεν ἐξέληφα κατ' ἐπιτομῆν καὶ τῷ συγγράμματι τούτῳ ἐντέθεικα, C ἐπὶ δὲ τοῖς ἐξῆς ἂ τοῖς ὑπᾶτοις καὶ τοῖς δικτάτορσιν ἐπράχθη μέχρις ἂν ταῖς ἀρχαῖς ταύταις τοῖς ἐν τῇ Ῥώμῃ διωκεῖτο τὰ πράγματα, μὴ μέ τις αἰτιῶτο ὡς ἡ καταφρονησεῖ ἢ ἔραθυμια ἢ 15 ὄκνη ταῦτα παρελθόντα καὶ ἀτελεῖς οἷον εἰκότου τὸ σύγγραμμα. οὐ γὰρ ἔρασιώνῃ μοι τὰ λείποντα παρεώραται, οὐδ' ἡμιτελεῖς ἐκῶν τὸ πόνημα καταλέλοιπα, ἀλλ' ἀπορία βίβλων αἴπερ αὐτὰ διεξίασι, καὶ ταῦτα πολλάκις ζήτησαντί μοι ταύτας, μὴ εὐρηκότε δ' ὁμῶς, οὐκ οἶδα εἰθ' ὅτι μὴ σώζοιντο, τοῦ χρόνου διεφθαρκότος αὐτάς, 20 εἰθ' ὅτι μὴ φροντιστικώτερον τὴν τούτων ἴσως ζήτησιν ἰποιή- D σαντο οἷς αὐτὴν ἀνεθέμην, αὐτὸς ὑπερόριος ὢν καὶ πόρρω τοῦ ἄστεος ἐν νησίδι ἐνδαισιώμενος. ὅτι γοῦν μοι ταῖς βίβλοισι ταύ-

3 ἐν alterum om A. 4 εἰ μὴ ὅτι A. 5 ἀρχαί A. 6 τοῦτο τέλος] cf. p. 141 v. 13 τοῦτο τέλος ἐγένετο. ἅμα ἔσχον AB.
10 ἱστορησάντων ταῦτα B. ἀρχαίων om A. 11 τούτων A.
14 μέ] τέ A. αἰτιῶτο C. 20 ἴσως om A. 21 αὐτῆν] αὐτοῖς A. 22 νησιδί A. διαισιώμενος C.

Corintho sic eversa, Graecia initio statim et caedibus et pecuniarum exactionibus est vexata, deinde tamen libertatem et felicitatem adeptā, ut dicerent, ni mature capti essent, se incolumes esse non potuissent.

Carthaginis et Corinthi vetustissimarum urbium tum simul hic fuit exitus: longo autem tempore post, colonis Romanorum eo missis, refflorescentes ad pristinum statum redierunt.

Hactenus res a Romanis gestas ex veteribus scriptoribus in compendium redactas exposui. quae vero deinceps a consulibus et dictatoribus, dum illa rei publicae forma viguit, gesta sunt, ea nemo putet a me vel contemptu vel negligentia vel pigritia praeterita esse. nam quo minus absolutum hoc opus ederetur, non per me stetit, sed penuria librorum, quibus ista continentur, voluntati meae ad perfectionem historiae contendenti obstetit. quos cum saepe quaesierim, reperire non potui, haud scio utrum vetustate amissos an vero negligentius inquisitos ab iis quibus id negotii dedi, dum ipse extorris et procul ab urbe in parva

ταις νῦν οὐκ ἐξεγένετο ἐντυχεῖν, ἡμίτερος ἐντεῦθεν ὄσον ἐπὶ τοῖς τῶν ὑπάτων ἔργοις ἀλλὰ μέντοι καὶ τοῖς τῶν δικτατόρων ἢ ἱστορία γεγένηται. παρελθὼν οὖν αὐτὰ καὶ ἄκων, τὰ τῶν αὐτοκρατόρων συγγράψομαι, μικρὰ τινα προδιηγησάμενος, ἵν' ὄθην εἰς αὐταρχίαν ἐξ ἀριστοκρατίας ἢ καὶ δημοκρατίας οἱ Ῥωμαῖοι μετ-5 πρέχθησαν, δῆλον εἶη τοῖς ἀναγνωσομένοις τὸ σύγγραμμα, ἅμα τε πρὸς τούτῳ καὶ ἀκολουθίας ἔχοιτο ἢ γραφῆ.

LIBER DECIMUS.

PI 472 1. Ἐξ ἀρχῆς μὲν οὖν, ὡς ἱστόρηται, βασιλεῦσιν ἢ τῶν Ῥωμαίων ἀνεῖτο ἀρχὴ μέχρι τῆς τῶν Ταρκύνιων τυραννίδος καὶ καταλύσεως, ἔκτοτε δὲ στρατηγοῖς καὶ δικτάτορσιν ὑπάτοις τε καὶ 10 χιλιάρχοις ἀλλὰ μὴν καὶ δημάρχοις ἢ τῶν κοινῶν διοικήσις ἀνετίθετο, καὶ τοιαύταις πολιτείαις τὰ Ῥωμαίων ἰθύνετο μέχρι Πομπηίου Μάγνου καὶ Γαίου Ἰουλίου τοῦ Καίσαρος. υἱὸς δὲ ἦν ὁ Πομπήϊος Στράβωνος, ἐνὸς τῶν ἐπισήμων Ῥωμαίων καὶ στρατηγίας ἠξιωμένου, τῷ Κίνας τε ἀντιτετυγμένου τυραννικώτερον 15 τῇ ἀρχῇ χωμένῳ. ἥδη γὰρ ἐνόσει Ῥωμαίοις τὰ πράγματα, καὶ

5 μετήχθησαν AC. 8 ante Ἐξ ἀρχῆς A inscriptionem habet βίβλος δευτέρα Ἰωάννου τοῦ ζωναρά. ἐπιτομὴ ἱστοριῶν συλλεγείσα καὶ συγγραφείσα παρὰ Ἰωάννου μοναχοῦ τοῦ ζωναρά. ἢ μὲν προτέρα βίβλος περιέχει τὰ ἑβραϊκὰ καὶ τὰ τῆς ὥμης καὶ τὰ τῶν ὑπατειῶν, αὕτη δὲ τὰς περὶ τῶν αὐτοκρατόρων ἱστορίας. ὡς ἱστόρηται] ὡς ἐν τῇ προτέρῃ βίβλῳ μοι προῖστέθηται A et codex Regius Parisiensis 1768. 11 μὴν AC, μὲν PW. 13 τοῦ om A.

Fontes. Corp. 1. Plutarchi Pompeius, c. 1 et 5—10.

insula vitam ago. unde factum est ut consulam et dictatorum historia minus absoluta easset. iis igitur praeter institutum memm omissis imperatorum historias conscribam, re paulo altius repetita, ut et lectores qua ratione Romanorum sive democratia sive aristocratia in monarchiam sit mutata intelligant, et historia certo quodam ordine progrediatur.

1. Romanum imperium, ut dictum est, initio reges tenuere, usque ad eversionem tyrannidis Tarquiniorum. ab eo tempore administratio rerum penes praetores dictatores consules tribunos consulari potestate et tribunos plebis fuit, usque ad Pompeium Magnum et C. Iulium Caesarem. Pompeius porro filius fuit Strabonis illustris Romani virique praetorii, qui Cinnae violentius imperanti restitit, iam tum enim res Romana laborabat, magistratibus tyrannidem spectantibus, legitimaque imperia asper-

ἐπὶ τυραννίδα οἱ σφῶν ἀπέκλινον ἄρχοντες, ἀλλ' οὐ νομίμως B
 ἄρχειν ἐβούλοντο. ὁ μὲν οὖν πατὴρ αὐτοῦ Στράβων διὰ φιλο- W II 119
 χρηματίαν ὑπὸ Ῥωμαίων μεμίσθητο, ὁ δὲ Πομπήϊος ἐφιλιῖτο διὰ
 τε πίστιν ἤθους καὶ τὸ εὐέντευκτον καὶ τὸ σῶφρον τὸ περὶ δίκαιαν
 5 καὶ τὴν ἐν ὄπλοις ἄσκησιν. καὶ τοσοῦτον ἦν τὸ πρὸς αὐτὸν
 φίλτρον, ὡς δεύσαντος αὐτοῦ τὸν Κίρνα ἐκ διαβολῆς καὶ τοῦ
 στρατοπέδου λάθρῃ διεκπεσόντος, ἐπεὶ τε μὴ ἦν ἐμφανῆς λόγου
 διαδοθέντος ὅτι ἀνήρηται παρὰ Κίρνα, ὠρμησαν κατ' αὐτοῦ οἱ
 μισοῦντες καὶ ἄλλως αὐτόν, καὶ ἀηρέθη Κίρνας φεύγων κατα
 10 ληφθεὶς ὑπὸ τοῦ τῶν λοχαγῶν.

Οὕτω δὲ Κίρνα φθαρέντος Κάρβων τὰ πράγματα διεδέξατο,
 ἐμπληκτότερος ἐκείνου τύραννος. τοῦ Σύλλα δ' ἀντικαθισταμένου C
 τῷ Κάρβωνι, τούτῳ προσετέθη καὶ ὁ Πομπήϊος· οὐ πρότερον
 μέντοι προσῆλθε πρὶν ἢν τις χάριτος πρὸς ἐκείνον κατήρξατο.
 15 ἦν μὲν οὖν τότε εἴκοσι καὶ τρία γεγονῶς ἔτη, καὶ στρατιωτικὸν
 καταλέξας περιήει τὰς πόλεις, τοὺς τὰ Κάρβωνος φρονούοντας
 ἐξελαύνων αὐτῶν, καὶ πρὸς Σύλλαν ἀπιών. ἐν δὲ τῷ ἀπίεναι
 τρεῖς αὐτὸν στρατηγοὶ τῶν προσκειμένων τῷ Κάρβωνι ἐκκυλώ-
 σαντο. ὁ δὲ τούτους τρεψάμενος, τὰς πόλεις αὐτῷ προσχωρού-
 20 σαι ἐδέχετο. εἴτ' αὖθις Σκιπίωνος τοῦ ὑπάτου ἐπιόντος αὐτῷ,
 τὸ Σκιπίωνος στρατιωτικὸν ἀσπασάμενον τοὺς τοῦ Πομπήϊου
 αὐτῷ προσερούρησαν, ὁ δὲ Σκιπίων ἔφυγε. καὶ Κάρβωνος δὲ
 ἰππέων ἴλας συχρὰς πέμψαντος κατ' αὐτοῦ, καὶ ταύτας ἐτρέψματο, D
 ὡς δι' ἀπόγνωσιν σωτηρίας ἑαυτοῦς αὐτῷ ἐγχειρίσαι. οὕτω δὲ

4 εὐέντευκτον B. 12 ἐμπληκτικώτερος A. 24 ἐγχειρίσαι C,
 ἐγχειρήσαι A, ἐγχειρίσας PW.

nantibus. ut autem pater eius propter sordes civibus invisus, sic Pompeius ob morum integritatem, affabilitatem, modestiam in victu armorumque exercitationem usque adeo carus fuit, ut cum metu Cinnae, apud quem delatus fuerat, clam castris excessisset, quia nusquam comparebat, rumore de caede eius sparso, Cinna impetum eorum quibus alioqui invisus erat fugiens a centurione quodam propter eam suspicionem occideretur.

Post Cinnae caedem Carbo, importunior illo tyrannus, imperium suscepit, cui cum Sylla resisteret, Pompeius quoque se adiunxit: nec id fecit prius quam beneficio aliquo eum sibi devinxisset. annum tum agebat tertium et vicesimum; collectisque copiis urbes circumiens, Carbonis studiosos eiiciebat. dum autem ad Syllam proficiscitur, tribus Carbonis ducibus, a quibus circumventus erat, profligatis, urbes in deditio-nem accepit: deinde Scipionis consulis exercitus, cum contra Pompeium duceretur, consalutatis eius militibus ad Pompeium defecit, ipse Scipio fugit. post complures equitum turmas a Carbone contra se missas eo

αὐτὸν ὁ Σύλλας ἐδέξατο ὡς ἀπονηδῆσαι τοῦ ἵππου καὶ προσυγορευθεὶς ὑπὸ Πομπηίου αὐτοκράτωρ καὶ αὐτὸς ἀντιπροσερεῖν αὐτοκράτορα τὸν Πομπηῖον. καὶ τὰλλα δὲ ταῖς πρώταις φιλοφροσύναις συνέβαινεν· ὑπέξανίστατο γὰρ προσιώντι τῷ Πομπηίῳ καὶ ἄλλα πρὸς τιμὴν ἐκείνου ἐποίει ἃ πρὸς ἄλλους οὐκ ὤπτο ῥαδίως ποιῶν. ἐπεὶ δ' ἐκράτησε τῆς Ἰταλλίας ὁ Σύλλας καὶ δικτάτωρ ἀνηγορεύθη, τοὺς μὲν ἄλλους ἡγεμόνας καὶ στρατηγούς ἡμίσειτο πλουτίζων καὶ ἐπ' ἀρχὰς καθιστῶν, Πομπηῖον δὲ ἔσπευσεν οἰκειώσασθαι ἑαυτῷ· καὶ πείθει αὐτὸν τὴν γαμετὴν ἣν εἶχεν ἀποπεμφάμενον ἀγαγεῖσθαι τὴν ἑαυτοῦ πρόγονον Αἰμιλίαν, 10 ἣν ἡ Μετέλλα, ἣ τῷ Σύλλᾳ συνώκει, ἐκ Σκαύρου ἐγένετο τοῦ προτέρου ἀνδρός. ἦν δὲ τὰ τοῦ γάμου τυραννικά· ἀνδρὶ γὰρ ἡ Αἰμιλία ἤδη ἐκδότο καὶ ἐκύει.

Οὕτω δ' ὁ Σύλλας οἰκειωσάμενος τὸν Πομπηῖον εἰς Σικελίαν ἀπέστειλε μετὰ βαρείας δυνάμειος· ἦν γὰρ ἡ νῆσος τοῖς τοῦ 15 Κάρβωνος ὀρηγητήριον. καὶ ἀπελθόντος ἐκεῖ Πομπηίου οἱ μὲν ἐναντίοι τῆς νήσου ἐξέστησαν, αὐτὸς δὲ τὰς πόλεις ἀνελάμβανε Β τετραχωμένους καὶ φιλανθρώπως ἐλέγχετο. κατασχὼν δὲ καὶ τὸν Κάρβωνα ἀνέτελεν. ἀκούων μὲντοι τοὺς στρατιωτίας ἐν ταῖς ὁδοπορίαις ἀτυκτεῖν, σφραγίδας ταῖς αὐτῶν μαχαίραις ἐπέβαλεν, ἣν 20 ὁ μὴ φυλάξας ἐκολάζετο.

1 ὁ om A. 2 αὐτοκράτωρ ὑπὸ πομπηίου A, αὐτοκράτωρ ὑπὸ τοῦ πομπηίου B. 9 οἰκειώσασθαι ἔσπευσεν A. 10 ἀγαγεῖσθαι post ἀνδρός v. 12 A. 13 ἤδη add AB Plutarchus. 15 τοῖς] τῆς A. 20 σφραγίδα Plutarchus.

desperationis redegit, ut se ipsius fidei committerent. eum igitur Sylla sic excepit ut ex equo desiliret, et ab eo imperator salutatus vicissim eum imperatore salutaret. fuerunt et reliqua primis illis officiis consentanea: nam et accedenti Pompeio assurgebat, et alia eius honori deferebat quae haud temere aliis praestare solebat. postquam autem subacta Italia dictator dictus est, alios duces opibus et magistratibus remuneratus, Pompeium arctiore sibi necessitudine devincturus ei persuasit ut dimissa uxore quam habebat Aemiliam ipsius privignam, Metellae uxoris ex Scauro marito priore filiam, duceret. id coniugium tyrannicum fuit: nam Aemilia viro iam elocata uterum ferebat.

Pompeium ita sibi conciliatum Sylla cum magnis copiis in Sicilia ablegavit, factionis Carbonis receptaculum. quo cum venisset, adversariis insula eiectis urbes vexatas humanitate singulari recreavit; Carbonem comprehensum occidit; milites in itineribus immodestos sigillis eorum gladiis impressis coercuit, quae qui non conservarant, poenas dabant.

2. Ταῦτα δὲ πράττων ἐν Σικελίᾳ ἐδέξατο γράμματα τῆς
 συγκλήτου καὶ Σύλλα κελεύοντα πλεῖν εἰς Λιβύην καὶ πολεμεῖν
 Δομίτιω. καὶ ὁ μὲν ἐξέπλει, ἑπτακισχίλιοι δὲ αὐτῷ τῶν ὑπὸ τὸν
 Δομίτιον προσεχώρησαν. ἀντιτεταγμένου δὲ Δομίτιου συρρήγγνυ-
 5 ται τὰ στρατεύματα, καὶ νικῶσιν οἱ Πομπήϊου, καὶ ὁ Δομίτιος
 κτείνεται. τῶν δὲ πόλεων αἱ μὲν εὐθὺς προσεχώρησαν, αἱ δὲ
 κατὰ κράτος ἐάλωσαν. καὶ εἰς τὴν Νομαδικὴν ἐμβαλῶν, καὶ
 πάντων κρατήσας οἷς ἐνέτυχε τεσσαράκοντα ταῖς πάσαις ἡμέραις, C
 γράμματα δέχεται Σύλλα, ἀφεῖναι μὲν τὴν ἄλλην στρατιάν, αὐ-
 10 τὸν δὲ μεθ' ἑνὸς τάγματος περιμένειν εἰς Ἴτυκην τὸν διαδεξόμενον
 στρατηγόν. ἐπὶ τούτοις αὐτὸς μὲν καθ' ἑαυτὸν ἤχθητο, ὁ δὲ
 στρατὸς εἰς τοῦμφανὲς ἠγανάκτει. καὶ θύλοντος προελθεῖν Πομ-
 πήϊου, τοῦ τε Σύλλα κακῶς ἐμνημόνεον, κάκεινον οὐκ εἶον
 πιστεύειν τῷ τυράννῳ ἑαυτὸν. καὶ ὁ μὲν ἐπειράτο πραῦναι αὐ- W II 120
 15 τούς, οἱ δὲ μένειν αὐτὸν καὶ ἄρχειν ἐκέλευον, ἄχρις οὗ, προσ-
 λιπαρούντων καὶ καταβοώντων, ὥμοσεν ἀναιρήσειν ἑαυτὸν εἰ βιά-
 ζοιντο· καὶ μόλις οὕτως ἐπαύσαντο.

Πρῶτον μὲν οὖν ἠγγέλη τῷ Σύλλᾳ ἀφιστάναι Πομπήϊον, D
 εἶτα πυθόμενος τὰληθὲς ἀπήνησεν αὐτῷ προσίοντι καὶ δεξιωσά-
 20 μενος Μάγνον προσεῖπε μεγάλη τῇ φωνῇ· σημαίνει δὲ μέγαν ὁ

3 δομίτιω B Plutarchus, δομητίω A, Δομητίω PW, et sic v. 4 5.
 ἐξόπλει C. ἑξακισχίλιοι A: Plutarchus ἑπτακισχίλιοι. 10 Ἴτυ-
 κην] Οὐτικὴν p. 242 4 et 286 14 ex Dione. διαδεξόμενον A Pla-
 tarchus, διαδεξάμενον PW. 12 θύλοντος] δεηθέντος Plutarchus.
 14 ἑαυτὸν om Plutarchus. 20 τῇ om AB Plutarchus.

FONTES. Cap. 2. Plutarchi Pompeius, c. 11—22.

2. Haec dum in Sicilia gerit, litteris senatus et Syllae in Afri-
 cam navigare iubetur et bellum gerere cum Domitio. a quo septem
 milia ad eum in Africam profectum transierunt. pugna commissa Domi-
 tius vincitur atque occiditur: urbes partim sponte partim coactae Pom-
 peium recipiunt. inde in Numidiam facta impressione, subactis obvis
 omnibus totaque provincia diebus quadraginta perdomita, litteras a Sylla
 accipit quibus caeteris dimissis cum una legione successorem Uticae
 expectare iubetur. quam rem ipso clam aegre ferente exercitus aperte
 est indignatus; Pompeioque progredi volente de Sylla parum commode
 sunt locuti nec passi Pompeium se tyranno credere. qui cum eos miti-
 gare conaretur, manere et imperare iubebatur cum obstestationibus et
 vociferationibus; aegreque destiterunt, cum iurasset se sibi ipsum manus
 allaturum si cogèrent.

Principio Syllae nuntiatum est defecisse Pompeium: deinde veri-
 tate cognita obviam progressus porrectaque dextera magna voce Magnum
 eum cognominavit. sed triumphum petenti adversatus est, quod nemini

Μάγνος. Θρίαμβον δὲ Πομπήτου αἰτοῦντος ὁ Σύλλας ἀπέλεγεν ὡς ὑπάτω ἢ στρατηγῷ θριαμβεύειν νενομισται, ἄλλω δὲ οὐδενί· εἰ δὲ Πομπήιος οὕτω γενειῶν ἀκριβῶς θριαμβεύσει, ᾧ βουλῆς διὰ τὴν ἡλικίαν οὐ μέτεστιν, ἐπιθρόνος ἔσεται αὐτῷ ἢ τιμῆ· ταῦτα τοῦ Σύλλα λέγοντος ὁ Πομπήιος οὐχ ἐπέτηξεν, ἀλλ' ὅ

P I 474 ἐνοιεῖν ἔφη δεῖν εἶναι τὸν ἥλιον ἀνατέλλοντα πλείονες ἢ δυνάμενον προσκυνῶσι, δηλῶν ἐντεῦθεν ὡς αὐτῷ μὲν ἡ δύναμις αὔξεται,

καὶ ἐκείνῳ δὲ μειοῦται τε καὶ μαραινεται. πρὸς ταῦτα ὁ Σύλλας καταπλαγείς, δις ἐφεξῆς "θριαμβευσαῦτα" ἔβησεν. ὡς δὲ οἱ στρατιῶται ἐνοχλεῖν ἔβούλοντο καὶ θορυβεῖν, μὴ τυχόντες ἡλικίαν 10 προσεδόκησαν, ὁ Πομπήιος ἀφήσεν ἔφη μᾶλλον τὸν θρίαμβον ἢ κολακεύειν τοὺς στρατιώτας. πρὸς δὲ Σερούλιος ἀνὴρ ἐπιφανῆς καὶ ἀντιλέγων πρὶν πρὸς τὸν θρίαμβον "νῦν" ἔφη "Πομπήιος καὶ Μάγνος ἀληθῶς καὶ ἄξιος θριαμβεῦσαι."

Σύλλας δὲ ἡνιάτο μὲν ὁρῶν εἰς ὅσον πρόεσι δόξης καὶ 15 δυνάμειος ὁ Πομπήιος, ἀσχυρῶν δὲ κωλύειν ἡσυχίαν ἦγε. Λεπίδος μὲντοι σπουδῇ Πομπήτου ὑπατείας τυχαῖν, εἰς τὴν Σύλλα δύναμιν ἐκείνου τελευτήσαντος ἑαυτὸν εἰσπολεῖ, καὶ εὐθὺς ἔνοπλος

B ἦν, τὰ νῦν στάσεων ὑπολείμματα ἀνακινῶν. καὶ ὁ Πομπήιος ἡγεμῶν στρατεύματος ἀπεδείχθη κατὰ Λεπίδου, ἤδη πολλὰ τῆς 20 Ἰταλίας κεινηκός καὶ τὴν ἐντὸς Ἄλπειν Γαλατίαν διὰ Βρούτου κατέχοντας. τῶν μὲν οὖν ἄλλων ῥαδίως ἐκράτησεν ὁ Πομπήιος,

13 πρὶν post θρίαμβον A.
20 ἤδη] ἤδη δὲ A.
Plutarchum.

19 ἀνακινῶν ὑπολείμματα AB.
21 κεινηκός] κεινηκός secundum

praeterquam consuli aut praetori triumphare liceret: sin Pompeius paene imberbis, cui per aetatem in senatum venire non liceret, triumphasset, eum honorem invidiosum fore. haec Sylla dicente Pompeius respondere non dubitavit, orientem solem plures adorare quam occidentem: quo dicto significare voluit suam potentiam augeri, illius imminui et exolescere. eo responso Sylla obstupefactus bis deinceps exclamavit "triumphet". militibus autem obturbantibus et tumultuantibus quod exspectatione sua minora accepissent, Pompeius se triumphum potius omissurum quam militibus adulaturum esse affirmavit. ad quod Servilius vir illustris, qui ante triumpho eius adversatus fuerat, "nunc" inquit "Pompeius et vero Magnus est et triumpho dignus."

Sylla etsi crescenti Pompeii gloriae et potentiae invadebat, tamen pudore deterrebat quo minus ei adversaretur. Lepidus vero Pompeii studio consulatum adeptus, cum post Syllae obitum statim illius potentiam sibi vindicans armatus seditionum scintillas excitaret, Pompeius dux contra eum missus est, cum ille magnam Italiae partem iam commovisset et Cisalpinam Galliam per Brutum occupasset. ac caeteros quidem Pom-

ἀντικαθήμενος δὲ τῷ Βρούτῳ ἰχρόνισεν. εἶτα ἑαυτὸν ὁ Βρούτος αὐτῷ ἐνεχείρισεν, ἢ μεταβαλλόμενος ἢ προδοθεὶς. καὶ ὁ μὲν ἀνηρέθη (οὐπερ υἱὸς ἦν ὁ τὸν Καίσαρα ἕστερον διαχειρισάμενος Βρούτος), Λέπιδος δὲ τῆς Ἰταλίας ἐκπεπτικῶς νόσῳ ἀπέθανεν.

6 Ὁ μὲντοι Σερτώριος τὴν Ἰβηρίαν ἔχων φοβερός ἦν. καὶ πρὸς τοῦτον οὖν ὁ Πομπηῖος ἐστάλη, συμμαχήσων Ὀπιῶ Μετέλλῳ μαχομένῳ πρὸς τὸν Σερτώριον. εἰς Ἰβηρίαν δὲ ἀφικόμενος πρῶτον μὲν δυοὶ στρατηγοὺς ἀντικατέστη τοῦ Σερτωρίου, καὶ νικήσας ὑπὲρ μυρούς ἀπέκτεινεν· εἶτα καὶ αὐτῷ Σερτωρίῳ προσ-
10 μίξας ἀμφίδρονον ἔσχηκε τὸν ἀγῶνα. ἐπελθόντος δὲ Πομπηῖου ὄντι ἰππότη ἀνδρὸς μεγάλου πεζοῦ, ὁ μὲν Πομπηῖος ὑπ' ἐκείνου ἐπλήγη τὴν χεῖρα, ἐκείνος δὲ ὑπὸ Πομπηίου αὐτὴν ἀπεκόπη. ἐνωθεὶς δὲ τῷ Μετέλλῳ ἐτίμησε τὸν ἄνδρα καὶ ἐτιμήθη.

Ἄλλὰ τοῦ Σερτωρίου δολοφορηθέντος ὑπὸ τῶν φίλων, Περ-
15 πέννας ὁ τῶν αὐτοῦ ἡγεμόνων κορυφαίδητος ἐπεχείρησεν ἐκείνῳ ποιεῖν ὁμοίως, τὰς ἐκείνου δυνάμεις περιβαλλόμενος. ἀλλ' ὁ D Πομπηῖος ἀντικατάμενος αὐτῷ ἐκράτησε πάντων· καὶ διεφθάρησαν οἱ πλείστοι τῶν ἡγεμόνων ἐν τῇ μάχῃ, αὐτὸν δὲ τὸν Περπένναν ἑυλωκότα ζῶν ἀπέκτεινε. καὶ προσμείνας ἐκεῖ καὶ κατα-
20 στήσας τὰ πράγματα καὶ κατασβέσας τὰς ταραχὰς εἰς Ἰταλίαν ἀπήγαγε τὸν στρατόν. ἦν δ' ὑποψία καὶ δέος ὡς οὐ πρόησεται τὸ στρατεύμα, δι' ὧν δὲ βυδιεῖται μοναρχίας καταρχων. ὁ δὲ ταύτην ἀνείλε τὴν ὑπόνοιαν, ἀφήσειν τὸ στρατεύμα φήσας

6 ὁπίω A. Ἀπίω vel Πίω Plutarchus. 8 ἀνέστη A. 15 ὁ post ἡγεμόνων B. 16 περιβαλλόμενος A. 23 ταύτην] καὶ ταύτην AB Plutarchus.

peius facile superavit, sed dimicationem adversus Brutum paulo diutius distulit: donec tandem ipse, vel sententia mutata vel a suis proditus, deditione facta sublatus est. eius Bruti filius is Brutus fuit qui post Caesarem interfecit. Lepidus Italia pulsus morbo periit.

Sed cum Sertorius Hispaniis occupatis formidabilis esset, Pompeius Oppio [Pio] Metello cum illo bellum gerenti auxilio missus duobus Sertorii ducibus superatis ultra decem milia cecidit: deinde cum Sertorio ipso ancipiti victoria dimicavit. a pedite ingentis corporis ipse eques manum ictus, illius manum amputavit. castris cum Metello coniunctis virum honoravit et vicissim est honoratus.

Sertorio ab amicis per dolum interfecto Perpenna ducum eius princeps exemplo illius legionibus munitus a Pompeio victus est, plerisque ducibus in acie caesis; et ipse vivus in potestatem redactus poenas dedit. moratus in Hispania dum sopitis tumultibus res componeret, reductis in Italiam copiis suspicionem et metum hominum ne retentis legionibus principatum armis sibi vindicaret abolevit, se post triumphum exercitum dimissurum professus. unam rem in eo reprehendebant in-

W Π 121
P I 475

μετὰ τὸν Θραμβον. Ἐν δ' ἔτι οἱ βασκαίνοντες αὐτὸν ἠτιῶντο, ὅτι τῷ δήμῳ μᾶλλον ἢ τῇ βουλῇ προσέειμεν ἑαυτὸν· ὅπερ ἦν ἀληθές. οὐ γὰρ ἔστιν οὐτινος ἐμμανέστερον ὁ Ῥωμαίων ἡράσθη δῆμος. ἐψηφίσθη γοῦν αὐτῷ ὑπατεία καὶ δεύτερος Θραμβος· συνυπατεύειν δὲ αὐτῷ καὶ ὁ Κράσσος ἐψηφίσθη αὐτοῦ σπουδά-⁵σαντος. ἀλλ' ἀποδειχθέντες ὑπατοὶ διεφέροντο, καὶ ἐν μὲν τῇ βουλῇ ὁ Κράσσος ἴσχυε μᾶλλον, παρὰ δὲ τῷ δήμῳ ἐκράτει Πομπήϊος. παρητήσατο δὲ καὶ τὴν στρατηγίαν· καὶ ἔθους ὄντος τοῖς Ῥωμαίοις ἱππεῦσιν, ὅταν στρατεύσῳνται τὸν νόμιμον χρόνον, ἄγειν τὸν ἵππον εἰς ἀγορὰν ἐπὶ τοὺς τιμητὰς, καταριθμησάσθαι τε ¹⁰ τῶν στρατηγῶν καὶ αὐτοκρατόρων ἕκαστον ὑφ' οἷς ἰστράτευσαντο, καὶ εἰθύναις δίδόναι τῆς στρατείας καὶ οὕτως ἀφίεσθαι, νεμο-
B μένης τιμῆς ἢ ἀτιμίας προσηκούσης τοῖς βλοῖς ἑκάστων, τότε προεκάθητο μὲν οἱ τιμηταὶ καὶ οἱ ἱππεῖς παρήεσαν ἑξεταζόμενοι, ὠφθῆ δὲ καὶ Πομπήϊος εἰς τὴν ἀγορὰν, τὰ μὲν ἄλλα παράσημα ¹⁵ τῆς ἀρχῆς ἔχων, αὐτὸς δ' ἄγων τὸν ἵππον διὰ χειρός. ἦν δὲ τοῦ δήμου θαῦμα καὶ σιωπή. εἶτα ὁ εἰς τῶν τιμητῶν “πυνθά-
νομαί σου” εἶπεν “ὦ Πομπήϊε Μάγνε, εἰ πάσας ἰστράτευσαι τὰς κατὰ νόμον στρατείας.” ὁ δὲ μεγάλη φωνῇ “ἰστράτευμαι” ἀπεκρίνατο, “καὶ πάσας ὑπ' ἐμυνητῷ αὐτοκράτορι.” πρὸς τοῦτο ²⁰ ὁ δῆμος ἔξεκραγε, καὶ οἱ τιμηταὶ τοῖς πολλταῖς χαριζόμενοι ἀνά-
στάντες προέπιμπον αὐτὸν οἴκαδε.

2 προσέειμεν A, προσέειμεν PW. 3 οὐτινος apud Plutar-
chum ad τὸ τῆς δημοκρατίας ἀξίωμα refertur. ἐμμανέστερος A.
7 ἴσχυος B. δὲ om C. 8 παρητήσαντος καὶ τὴν A.
10 εἰς τὴν ἀγορὰν A: Plutarchus εἰς ἀγορὰν. 21 ἔξεκραγε A
Plutarchus, ἔξεκράγα PW.

vidi, quod popularis aurae magis quam optimatum studiosus esset: id-
que verum erat. neque enim quisquam maiora et ardentiora populi
Romani studia habuit. itaque ei et alter triumphus et consulatus et
ipsius impulsu Crassus collega datus est. caeterum in consulatu non
consenserunt; ac maior fuit Crassi in senatu, Pompeii apud populum
auctoritas. imperatoriae quidem dignitati renuntiavit: et quia moris
erat ut Romani equites, cum legitimum tempus militassent, equo quis-
que suo in forum ad censores adducto duces et imperatores recenserent
sub quibus stipendia meruissent, et rationibus militiae redditis vel ho-
nore vel ignominia pro antea vitae ratione afficerentur, Pompeius
etiam inter caeteros, imperii insignibus ornatus, equum manu ad censo-
res adduxit. admirante autem populo et tacente, cum alter censorum
rogaret an omnes expeditiones ex lege obiisset, magna voce Pompeius
se obiisse respondit, easque omnes se ipso imperatore. tum populo ac-
clamante a censoribus in multitudinis gratiam honorifice domum est
deductus.

3. Ἡδὴ δὲ τῆς ἀρχῆς περανθείσης ἀπέθετο αὐτὴν ὁ Πομπήϊος. καὶ μετὰ ταῦτα ὁ πειρατικὸς αὐτῷ ἀνετίθη πόλεμος. C ὤρητο μὲν γὰρ ἡ πειρατικὴ δύναμις ἐκ Κιλικίας, ἐν τῷ Μιθριδατικῷ πολέμῳ ταῖς βασιλικαῖς ὑπηρεσίαις χρῆσασα ἑαυτήν· εἶτα 5 Ῥωμαίων ἐν τοῖς ἐμφυλοῖς πολέμοις συμπεσόντων ἀλλήλοις, ἀφύλακτος οὕσα ἡ θάλασσα κατ' ὀλίγον αὐτοὺς ἐφειλκύνετο· καὶ δύναμιν σχόντες οὐ τοῖς πλέουσιν ἐπετίθεντο μόνον, ἀλλὰ καὶ νήσους καὶ πόλεις παράλλους παρεσπῶντο. ἐγένοντο δ' οὖν αἱ μὲν ληστρικάι νῆες ὑπὲρ χιλίας, αἱ δὲ ἀλοῦσαι ὑπ' αὐτῶν πόλεις 10 ὑπὲρ τετρακοσίας. πολλὰ δὲ καὶ τῶν ἀβάτων ἐξέκοψαν ἱερῶν, ἐνύβριζον δὲ καὶ τοῖς Ῥωμαίοις. ὁπότε γάρ τις ἄλοὺς ἀνεβῆσε Ῥωμαῖος εἶναι, ἐκπεπλήχθαι προσποιούμενοι καὶ δεδιέναι, τοὺς τε μηροὺς ἐπαλοντο καὶ προσέπιπτον αὐτῷ· καὶ οἱ μὲν ὑπέδουν D αὐτὸν κάλτια, οἱ δὲ τήβεννον περιέβαλλον, οὕτω τε κατειρωνευ- 15 σάμενοι τέλος ἐν μέσῳ πελάγει κλίμακα προβαλόντες ἐκέλευον ἐκβαίνειν καὶ ἀπιέναι χαίροντα· εἰ δὲ μὴ βούλοιο, ὠθοῦντες αὐτὸν κατέδνον.

Πιάσης δὲ θαλάσσης ἀπλώτων τοῖς ἐμπόροις οὔσης, σπάνις ἦν τῶν ἀναγκυλίων ἐν τῇ ἀγορᾷ. δόξαν δὲ τὸν Πομπήϊον ἐκπέμ- 20 ψαι κατὰ τῶν πειρατῶν, Γαβίνιος εἰς τῶν Πομπήϊου συνήθων ἔγραψε νόμον οὐ ναυαρχίαν, ἀντικρὺς δὲ μοναρχίαν αὐτῷ δίδοντα.

2 ἀνετίθη AC, ἐνετίθη PW. 3 μὲν om B. 10 ὑπὲρ τε-
τρακοσίας] τετρακόσαιο Plutarchus. 14 κάλτια, corr καλτία, C:
Plutarchus τοῖς καλτίοις. τήβεννον A. περιέβαλλον A
Plutarchus, περιέβαλον PW. 15 προσβαλόντες ἐκέλευον ἐμβα-
ίνειν Plutarchus, male. 19 ἐν] παρὰ A. 20 γαβίνιος B,
ταμίνιος A. 21 ἔγραψε νόμον — δίδοντα] εἰσήνεγκε γνομήν —
διδούσαν A: Plutarchus illud. ἀντικρὺς A, ἀντικρὺς BC,
ἀντικρῶ PW.

Fontes. Cap. 3. Plutarchi Pompeius, c. 23—28.

3. Finito consulatus anno cum magistratum deposuisset, bellum piraticum ei mandatum est. piratae enim ex Cilicia profecti bello Mithridatico regiae classi navarant operam, deinde Romanis bellis civilibus inter se congressis, freti multitudine paulatim mare incustoditum invaserunt, non nautas duntaxat aggredi sed insulas et urbes maritimas etiam occupare soliti. naves habuerunt amplius mille, urbes cepertur ultra quadringentas, multa religiosissima fana exciderunt et Romanis ipsis insultarunt. nam cum aliquis captus exclamabat se Romanum esse, se territis prae metu femora ferire simulantes, ante eum provoluti partim calceos ei circumligabant, partim togam induebant; sic ludibrio habitum demissa in medium pelagus scala exscendere et laetum abire iusserunt, resitantem impellendo demerserunt.

Cum autem maria omnia mercatoribus interclusa essent, et rerum in foro venalium penuria laboraretur, Pompeio duce delecto Gabinius familiaris eius legem tulit qua illi non classis imperium sed plane monar-

Zonarae Annales II.

20

ἐδίδου γὰρ ὁ νόμος αὐτῷ ἀρχὴν τῆς ἐντὸς Ἡρακλείων στηλῶν
 θαλάσσης, ἠπείρου δὲ πάσης ἀπὸ θαλάσσης ἐπὶ τετρακόσια στά-
 P I 476 δια, καὶ πεντεκαίδεκα πρεσβευτὰς ἐκ τῆς βουλῆς ἐλεῖσθαι ἐπὶ τὰς
 κατὰ μέρος ἡγεμονίας, χρήματα δὲ λαμβάνειν ἐκ τῶν ταμείων
 καὶ τῶν τελῶν ὅσα βούλοιο, καὶ ναῦς διακοσίας. ταῦτα ὁ μὲν 5
 δῆμος προθύμως ἐδέξατο· οἱ δὲ τῆς συγκλήτου περιφανέστεροι
 φόβου ἄξιον ἐνόμιζον τὸ τῆς ἔξουσίας ἀπερληπτον καὶ ἀόριστον,
 καὶ ἀντέλεγον, πλὴν Καίσαρος· οὗτος δὲ συνηγόρει τῷ νόμῳ,
 οὐ διὰ τὸν Πομπηϊόν, τὸν δῆμον δὲ θεραπεύων καὶ οἰκειούμενος
 ἑαυτῷ. τῶς μέντοι ἐκρωθήτῃ τὸ ψήφισμα. καὶ ὁ Πομπηϊὸς 10
 εἰς ἐκκλησίαν ἔλθων διπλάσια τὰ ἐψηφισμένα λαβῆν διεπράξατο.
 διελὼν οὖν τὰ πελάγη καὶ διαστήματα τῆς θαλάσσης εἰς μέρη
 B τρισκαίδεκα, καὶ νέων ἀριθμὸν ἐφ' ἐκάστῳ καὶ ἄρχοντα τάξας,
 ἐκάθηρε τῶν λησθηρίων τὸ Τυρρητικὸν πέλαγος, τὸ Λιβυκόν,
 τὸ περὶ Σαρδῶνα καὶ Κύρον καὶ Σικελίαν, ἡμέραις τεσσαρά- 15
 W Π 122 κοντα. εἶτα παραπλέων τὰς πόλεις μετὰ σπουδῆς οὐ παρήλαθε
 τὰς Ἀθήνας, ἀναβὰς δὲ καὶ Θύσας καὶ προσαγορεύσας τὸν δῆ-
 μον, εὗρεν ἐπιγραφὰς εἰς αὐτὸν πεποιημένας, ὧν ἡ μὲν ἐντὸς
 τῆς πόλης ἔλεγεν
 Ἐφ' ὅσον ὦν ἄνθρωπος οἶδας, ἐπὶ τοσοῦτον εἶ θεός· 20
 ἡ δ' ἐκτός

Προσεδοκῶμεν, προσεκνουῦμεν, εἶδομεν, προπέμπομεν.

1 ὁ νόμος om A. τῆς] τῆν B. Ἡρακλείων στηλῶν θαλάσ-
 σης AB Plutarchus, θαλάσσης Ἡρακλείων στηλῶν PW. 4 τα-
 μείων B, ταμείων PW. 5 τῶν τελῶν] παρὰ τῶν τελῶν
 Plutarchus. 8 τῷ νόμῳ] τῇ γνώμῃ A. 9 δὲ om A.
 15 Σαρδῶνα Plutarchus. supra et p. 313 v. 17 Σαρδῶ.

chia tribuebatur, concessa potestate maris quod intra columnas Hercu-
 lanas est et terrae continentis a quolibet mari ad quadringenta stadia,
 et ut quindecim legatos e senatu ad partes imperii tutandas sibi lego-
 ret, et pecuniae quantum vellet ex aerario et vectigalibus sumeret ac
 naves ducentas. haec plebs alacriter approbavit: primores autem seoa-
 tus, immensam illam et infinitam potestatem metuentes, adversati sunt,
 praeter Caesarem, qui legem non in Pompeii gratiam sed plebis sibi
 conciliandae studio defendit. decreto illo firmato Pompeius in contione
 dupla omnia impetravit; divisoque pelago, et maris intervallis in partes
 tredecim descriptis, certis navibus et duce in parte qualibet collocatis,
 mare Tyrrhenum Africanum Sardoum Corsicum Siculum intra dies qua-
 draginta pacavit. deinde cum urbes festinanter praeterveheretur, Athe-
 nas non praeteriit, sed excensu in terram et re divina facta populoque
 salutato inscriptiones sui honoris causa factas invenit, unam intra por-
 tam his verbis "Quatenus te hominem esse agnoscis, eatenus deus es",
 alteram extra "Exspectabamus, adorabamus, vidimus, deducimus."

Κατελύθη μὲν οὖν ὁ πειριτικὸς πόλεμος καὶ τὰ πανταχοῦ τῆς
 Θυλάσσης ἐξηρέθη λησιτήριον οὐκ ἐν πλείονι χρόνῳ μηνῶν τριῶν· C
 (4) τοῦτων δὲ εἰς Ἐύμην ἀπαγγελθέντων γράφει νόμιον εἰς τῶν
 δημάρχων ὁ Μάλλιος, παραλαβόντα Πομπήϊον πᾶσαν τὴν χώραν
 5 δσης ὁ Λεύκολος ἤρχε, προσλαβόντα δὲ καὶ Βιθυνίαν, πολεμειῖν
 Μιθριδάτη καὶ Τιγράνῃ τοῖς βασιλεῦσιν, ἔχοντα καὶ τὴν ναυτι-
 κὴν δύναμιν καὶ τὸ κράτος τῆς Θυλάσσης ὡς ἦδη τοῦτο εἰλήφει·
 τοῦτο δὲ ἦν ἐφ' ἐνὶ συλλήβδην γενέσθαι τὴν Ῥωμαίων ἡγεμονίαν.
 τὸ μὲν οὖν ψήφισμα ἐκρωάθη φοβηθέντων τὸν δῆμον τῶν ἀρι-
 10 στοκρατικῶν καὶ σωπησάντων, Πομπήϊος δὲ δεξιόμενος τὰ γράμ-
 ματα λέγεται τὰς ὁφῶς συναγαγεῖν καὶ τὸν μηρὸν πατάξει ὡς
 δυσχεραίνων καὶ βαρυνόμενος τὴν ἀρχήν. τὴν δ' εἰρωνεῖαν οὐδ' D
 οἱ πάντῃ συνήθειαι αὐτῷ ῥῆθον ἤνεγκαν. τέως δὲ τὴν μεταξὺ Φοι-
 νίκης καὶ Βοσπόρου θάλασσαν ἐπὶ φρουρᾷ τῷ στόλῳ διαλαβῶν
 15 αὐτὸς ἐβύδιζεν ἐπὶ Μιθριδάτην. ἐκείνου δ' ἐκλιπόντος ὄρος
 δύσμουχον ὡς ἄνδρον, ἐν ᾧ ἰστροποπεδέυετο, ὁ Πομπήϊος κατ-
 ἔσχεν αὐτό, καὶ τῇ φύσει τῶν βλασιανόντων καὶ ταῖς συγκλίσεις
 τῶν τόπων τεκμαιρούμενος ἔχειν πηγὰς τὸ χωρίον, ὀρύσσειν ἐκέλευσε
 φρέατα. καὶ ταχὺ μιστὸν ἦν ὕδατος τὸ στρατόπεδον. ἔπειτα
 20 περιστρατοπεδεύσας ἀπειτείχεν αὐτόν. ὁ δὲ πέντε καὶ τεσσαρά-
 κοντα πολιορκηθεὶς ἡμέρας, ἔλαθεν ἀποδράς μετὰ τῆς ἐρρωμιεν- P I 477

4 Μάλλιος] Μανίλιος Plutarchus. πᾶσαν] ὄλην B. 5 δὲ om A.
 6 Μιθριδάτη] sic PW ex Wolfii coniectura vel ex altero codice
 Fuggerano: nam τηριδάτη AC cum duobus Regiis et Colbert., τη-
 ριδάτη B. 8 ἐφ' B Plutarchus, ὑφ' PW. 13 πάντῃ add.
 AB Plutarchus. 18 ἐκέλευε A. 20 ἀπειτείχεν A, ἐπετεί-
 χιζεν PW: Plutarchus περιτετείχισεν.

Fontes. Cap. 4. Plutarchi Pompeius, c. 30 — 36.

Piraticum bellum confectum est et latrocinia toto mari profligata non amplius trimestri spatio. (4) quibus Romam nuntiatis Manlius tribunus plebis rogationem tulit ut Pompeius Luculli provincia suscepta et Bithynia adiuncta bellum Mithridati et Tigrani regibus inferret, retenta classe et maris imperio. quod non aliud erat nisi Romanum principatum uni tradere. tamen ea rogatio, optimatibus metu populi tacentibus et consaiventibus, valuit. Pompeius vero litteris acceptis fertur contractis superciliis percussoque femore prae se tulisse quasi graviter molesteque ferret imperium: quam dissimulationem ne amicis quidem suis probavit. inde mari intra Bosporum et Phoeniciam praesidiis occupato contra Mithridatem est profectus, qui cum montem inexpugnabilem ob aquae penuriam deseruisset, eundem Pompeius occupavit, coniectura tum ex stirpium natura tum ex locorum flexibus capta, locum illum fontes habere. cumque puteos effodi iussisset, tota castra celeriter aqua abundarunt. deinde castris circumpositis hosti fugam intercludere studuit, sed ille dies quadraginta quinque obsessus, nihilominus cum firmissima parte

στέρας δυνάμεως, ἀποκτείνας τοὺς ἀχρήστους καὶ τοὺς νοσοῦν-
 τας. καταλαβὼν δὲ αὐτὸν περὶ τὸν Εὐφράτην ὁ Πομπηΐος, ἵνα
 μὴ φθάσῃ περάσας τὸν ποτιμὸν, ἐκ μέσων νυκτῶν ἐπήγε τὴν
 στρατιάν. ἦν οὖν ἀνάγκη ὑπὲρ τοῦ χάρακος μάχεσθαι. σελήνη
 δ' ἦν καταφερομένη, ἧ τοὺς βασιλικοὺς ἔσφηλεν· εἶχον μὲν γὰρ 5
 κατὰ νότου τὴν σελήνην Ῥωμαῖοι, ἤδη δὲ περὶ δύσιν οὐσῆς αἰ-
 σκιαὶ τῶν σωμάτων πρόσθεν προϊοῦσαι πολὺ δόκησιν παρεῖχον
 τοῖς πολεμίοις ἐγγίζειν τοὺς Ῥωμαίους αὐτοῖς, καὶ τοὺς ὕσους
 B ἀφέντες ἐφίκοιτο οὐδενός· ὁ συνιδόντες Ῥωμαῖοι μετὰ κραυγῆς
 ἐπέδραμον καὶ φεύγοντας ἔκτεινον, ὡς πολλὸν πλείους μυρῶν ἀπο-10
 θανεῖν. αὐτὸς δὲ Μιθριδάτης μετὰ πλειόνων διέφυγε.

Πομπηΐος δὲ εἰς Ἀρμενίαν ἐνέβαλε, τοῦ νέου Τιγράνου
 καλοῦντος αὐτόν· ἤδη γὰρ ἀφεισθήκει τοῦ πατρός. ὁ δὲ βασι-
 λεὺς Τιγράνης ὑπὸ Λευκόλου συντετριμμένος, ἡμερον δὲ πνυθα-
 νόμενος τὸν Πομπηΐον, ἑαυτὸν τε παρέδωκε καὶ φρουρὰν ἰδέξατο 15
 περὶ τὰ βασιλεια. προσιὼν δὲ τῷ Πομπηΐῳ τὴν τε κίδαριν
 ἀπέειλε τῆς κεφαλῆς καὶ ὤρησε πρὸ ποδῶν αὐτῆν ἐκείνου θείναι
 C καὶ καταβαλεῖν ἑαυτόν. ἀλλ' ὁ Πομπηΐος τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ
 λαβόμενος προσηγάγετο καὶ πλησίον ἰδρύσατο, τὸν δ' ἐκείνου
 νῆδον ἐπὶ θάτερα, καὶ εἶπε τῶν μὲν ἄλλων δεῖν αἰτιασθαι Λευκό-20
 λον (ἵπ' ἐκείνου γὰρ ἀφηρησθαι Συρίαν Φοινίκην Κιλικίαν Γα-
 λατίαν Σωφῆνην), ἃ δὲ ἄχρις αὐτοῦ διατετήρηται ἕξιν, Σωφῆ-

2 δὲ αὐτόν om A. 3 φθάσας περάσῃ B. 5 ἔσφαλεν C.
 16 κίδαριν B, κίταριν Plutarchus. 21 ἀφῆρησθε A. 22 potius
 Σωφηνῆν et mox Σωφηνῆς. διατετήρημεν Plutarchus.

exercitus elapsus est, inutilibus et aegrotis interfectis. quem Pompeius circa Euphratem assecutus, timens ne flumen traiceret, intempesta nocte eduxit exercitum. ibi necesse erat pro vallo certare, lunaresque radii turbabant regiones. nam Romani lunam iamiam occiduam a tergo habebant, unde corporum umbrae longe antrorsum projectae opinionem hostibus afferebant eos in propinquo esse. telis igitur incassum emissis attingebant neminem. hoc Romani animadverso, clamore sublato accurrerunt, et ultra decem milia in fuga ceciderunt. ipse Mithridates cum pluribus effugit.

Pompeius vero in Armeniam impressionem fecit, a Tigrae iunioris arcessitus: iam enim a patre defecerat. at rex Tigranes a Lucullo attritus, humanitate Pompeii audita deditionem fecit, praesidio in regiam accepto. ad Pompeium accedens cidarim capiti detractam ante pedes illius collocare et humi procumbere voluit: sed Pompeius prehensa dextera, eo iuxta se, filie eius ex altera parte collocato, dixit caetera Lucullo esse adscribenda, a quo ei adempta esset Syria Phoenicia Cilicia Galatia Sophene; quae vero ad suum usque adventum conservasset, ea

νης δὲ βασιλεύσειν τὸν υἱόν. ἐπὶ τούτοις ὁ μὲν Τιγράνης ἠγάπησεν, ὁ δὲ υἱὸς ἔδυσφόρει, καὶ κληθεὶς ἐπὶ δεῖπνον οὐκ ἔφη Πομπηίου δεῖσθαι τοιαῦτα τιμῶντος· καὶ γὰρ αὐτὸς ἄλλον εἰρήσειν Ῥωμαίων. ἐκ τούτου δεθεὶς εἰς τὸν Θράκιον ἐφυλάττετο.

- 5 Καταλιπὼν δὲ Πομπηῖος φρουρὸν Ἀρμενίας Ἀφράνιον, αὐτὸς διὰ τῶν περιοικούντων τὸν Καύκασον ἔθνων ἐπὶ Μιθριδάτην ἐβάδιξε. μέγιστα δὲ αὐτῶν εἰσιν ἔθνη Ἀλβανοὶ τε καὶ Ἰβηρες, οἱ μὲν ἐπὶ τὰ Μεσσηκὰ ὄρη καὶ τὸν Πόντον καθήκοντες, Ἀλβανοὶ δ' ἐπὶ τὴν ἕω καὶ τὴν Κασπίαν θάλασσαν. οὗτοι πρῶτον μὲν αἰτήσαντι Πομπηῖω δίοδον ἔδοσαν, ἔτα, γενόμενοι τετρακισμυρίων οὐκ ἐλάττους, προσέβαλον αὐτῷ, καὶ τρυπέντες ἐφθάρησαν παμπληθεῖς. τῷ δὲ βασιλεῖ αὐτῶν πέμπσαντι πρέσβεις σπεισάμενος ἀπῆει ἐπὶ τοὺς Ἰβηρας μαχιμωτέρους ὄντας τῶν Ἀλβανῶν καὶ μήτε Μήδοις μήτε Πέρσαις ὑπέλξαντας, διαφυγόντας δὲ καὶ τὴν Μακεδόνων δυναστείαν, Ἀλεξάνδρου ταχέως ἐκ τῆς Ἑρκανίας ἀπάραντος. ἀλλὰ καὶ τούτους μεγάλη μάχη τρωψάμενος πολλοὺς ἀνεῖλε καὶ πλείους ἐζώγησεν. ἐντεῦθεν εἰς τὴν Κόλχων ἐνέβαλεν. αὐθις δὲ Ἀλβανῶν ἀποστάντων ἤλαυνεν ἐπ' αὐτοὺς δι' ἀνύδρου καὶ ἀργαλέας ὁδοῦ, ὕδωρ ἐν ἀσχοῖς πολλοῖς ἐπικομιζόμενος. καὶ συμβυλὼν αὐτοῖς ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ σφῶν βασιλέως στρατηγουμένους ἐνίκησε· καὶ αὐτὸν ἐπελθόντα

3 εὐρήσει A. 4 Ῥωμαίων Plutarchus. 7 καὶ om A.
8 Μεσσηκὰ Plutarchus. 15 post τὴν PW add τῶν, om B Plutarchus. 17 πλείους AB, πολλοὺς PW. 18 κόλχων AC, Κόλχων PW.

habiturum: filium eius in Sophene regnaturum esse. his Tigranes acquievit: eius vero filius iratus, cum ad cenam vocaretur, nihil sibi opus esse istis Pompeii honoribus dixit: se enim alium Romanum inventurum esse. quare in vinculis ad triumphum servatus est.

Pompeius Afranio ad Armeniae praesidium relicto per gentes Caucasi montis accolae Mithridatem est persecutus; quarum maximae sunt Albani et Iberes, hi ad Meschicos montes et Pontum pertinentes, illi versus ortum et mare Caspium habitantes. Albani Pompeio petenti transitum dederant: deinde cum non pauciores quadraginta milibus convenissent, impetum in eum fecerunt; sed profligati sunt, atque ingens multitudo perit. eorum vero regi pace quam per legatos petierat data, contra Iberes est profectus, Albanis bellicosiores, qui neque Persis neque Medis cesserant, et Macedonum quoque dominatum effugerant, Alexandro celeriter ex Hyrcania digresso. sed et his magno praelio superatis multos occidit, plures cepit. inde Colchidem invasit. et iterum contra Albanos, qui defecerant, per asperam et aridam viam, aqua multis utribus allata, profectus eos devicit, eorumque ducem, regis fratrem,

οἱ καὶ βαλόντα ἐκ χειρὸς διελάσας ἀπέκτεινεν. ὅτε καὶ Ἀμαζόνες λέγονται συμμαχῆσαι τοῖς Ἀλβανοῖς. μετὰ γὰρ τὴν μάχην σκυλευομένων τῶν νεκρῶν, πέλαις Ἀμαζονικαῖς οἱ Ῥωμαῖοι καὶ B κοθόρνοι ἐνέτυχον, σῶμα δὲ γυναικεῖον οὐδὲν εὗρέθη. νέμονται δὲ αὐτοὶ τὰ καθήκοντα πρὸς Ἰσκιαν θάλασσαν τοῦ Κανκάσου. 5 μέσον δὲ τῶν Ἀλβανῶν καὶ αὐτῶν οἰκοῦσι Γέλαι καὶ Λίγες. οἷς ἔτους ἐκάστου περὶ τὸν Θερμῶδοντα ποταμὸν εἰς ταῦτ' ἐπιβιῶσαι ὁμιλοῦσιν ἐπὶ δύο μῆνας· εἶτα καθ' ἑαυτὰς ἀπαλλαγῆσαι βιοῦσι· τεκοῦσαι δὲ τὰ μὲν ἄρρενα κομίσασαι περὶ τὴν τῶν πατέρων ἐκτίθενται γῆν, τὰ δὲ γὰρ θήλια τρέφουσι. 10

Τῶν δὲ τοῦ Μιθριδάτου παλλακῶν ἀναχθεισῶν πρὸς αὐτὸν οὐδεμίαν ἔγνω Πομπηῖος. (5) Στρατονίκη δέ, ἥ καὶ μέγιστον παρὰ Μιθριδάτῃ ἔσχεν ἀξίωμα καὶ τὸ πολυχρηστότατον τῶν C φρουρίων ἐφύλαττε, δῶρά τε πολλὰ τῇ Πομπηῖῳ προσήγαγε καὶ τὸ φρούριον παρεδίδου. ὁ δὲ τῶν προσαχθέντων ὄσα κόσμον 15 ἱεροῖς καὶ λαμπρότητα τῷ Θριάμβῳ παρεῖχον λαβὼν μόνη, τὰ λοιπὰ τὴν Στρατονίκην ἔχειν ἐκέλευσε. καὶ τοῦ βασιλέως δὲ τῶν Ἰβήρων κλίνην καὶ τράπεζαν καὶ θρόνον χρυσοῦ πάντα πέμψαντος αὐτῇ, καὶ ταῦτα τοῖς ταμίαις εἰς τὸ δημόσιον παραδέδωκεν. ὡς δὲ τὸν Μιθριδάτην ἑώρα φεύγοντα χαλεπώτερον ἢ μαχόμενον, 20 τούτῳ μὲν εἶπεν ἰσχυρότερον ἑαυτοῦ πολέμιον τὸν λιμὸν ἀπολεί-

4 κοθόρνοι ABC Plutarchus, κοθόρνοι PW. 6 Γέλαι καὶ Λίγες Plutarchus. 9 τεκοῦσαι — 10 τρέφουσι non habet Plutarchus, c. 35. 11 τοῦ om A. 12 καὶ om A. 18 κερφότος A.

FOENTES. Cap. 5. Plutarchi Pompeius, c. 36—46 et 50.

ipsi ictam inferentem gladio transfixit. in Albanorum exercitu Amazonas fuisse perhibentur. nam cum post praelium cadavera spoliarentur, Romani peltas Amazonicas et cothurnos, nullum tamen femineum corpus reppererunt. incolunt eae mulieres eas Caucasi partes quae ad mare Hyrcanum descendunt. in illarum Albanorumque medio habitant Gellae et Ligyes. cum quibus quotannis circa flumen Thermodontem per duos menses coeunt: inde digressae vitam sine viris agunt: cum pepererunt, mares circa patrum terram exponunt, puellas ipsae educant.

Mithridatis pellicibus ad se adductis, nullius consuetudine Pompeius usus est. (5) Stratonice vero summa dignitate apud Mithridatem praedita, castello opulentissimo praefecta, multa munera Pompeio obtulit, et castellum ipsum tradidit. is vero iis tantum, quae vel templis ornamento futura vel triumpho splendorem allatura erant, acceptis, reliqua Stratonice habere iussit. item lectum mensam solium, aurea omnia, sibi a rege Iberum missa quaestoribus dedit in aerarium referenda. ut Mithridatem fugiendo quam pugnando molestiorem esse vidit, se hostem illi famem se ipso graviorem relicturum esse minatus, cum exercitu

ψειν, αὐτὸς δὲ προῆγε σὺν στρατιῷ. χειρωσάμενος δὲ δι' Ἀφρανίου τοὺς περὶ Ἀμανὸν Ἀραβας, καταβάς εἰς Συρίαν ταύτην μὲν D ἐπιουρχίαν καὶ κτήμα Ῥωμαίων ἀπέφηνε, τὴν δὲ Ἰουδαίαν ὑπέταξε καὶ τὸν βασιλέα αὐτῆς Ἀριστόβουλον συνέλαβεν, ὡς ἐν τοῖς Ἰουδαϊκοῖς ἤδη ἰστόρηται. μέγα δ' ἦν ὄνομα τῆς αὐτοῦ δυνάμειος καὶ μείζον τῆς ἀρετῆς καὶ πραότητος. ὁ δὲ τῶν περὶ τὴν Πέτραν Ἀράβων βασιλεὺς δέσας ἔγραψε Πομπηῖω πάντα πείθεισθαι. ἠγγέλη μέντοι αὐτῷ τεθνεὺς καὶ ὁ Μιθριδάτης, Φαρνάκου τοῦ υἱοῦ διαχρησαμένου αὐτόν. εἰς Ἀμισὸν σὺν ἀφικομένῳ Πομπηῖω 10 πολλὰ μὲν δῶρα παρὰ Φαρνάκου κεκόμιστο, πολλὰ δέ γε προσήνεκτο σώματα, καὶ αὐτὸς ὁ Μιθριδάτου νεκρός.

Ἐπαιῶν δὲ λυπηρὰν τὴν ἐπάνοδον ἔσχηκε διὰ τὴν γυναῖκα P I 479 Μουκίαν ἐξυβρίσασαν παρὰ τὴν ἀποδημίαν αὐτοῦ· καὶ πλησιάσας τῇ Ἰταλίᾳ ἐπεμψεν ἐκείνη τὴν ἄφρῃσιν. εἰς δὲ τὴν Ῥώμην λόγους 15 περὶ αὐτοῦ ἐγίνοντο καὶ θόρυβος ἦν ὡς τὸ στρατεύμα τῇ πόλει ἐπάξοντός τε καὶ μοναρχήσαντος. ὁ δὲ τῆς Ἰταλίας τε ἅμα ἐπέβη, καὶ ἐκκλησιάσας τοὺς στρατιώτας ἐκέλευσεν ἕκαστον πρὸς τὰ W II 124 οἰκίᾳ τρέπεσθαι καὶ αὐδῆς ἀθροισθῆναι διὰ τὸν Θραμβρον. σκεδασθείσης δ' οὕτω τῆς στρατιῆς ἀνοπλον αἱ πόλεις ὄρωσαι 20 Πομπηῖον καὶ μετ' ὀλίγων ἀπίοντα, ὅφ' ἠδονῆς ἐκχεόμενοι καὶ προπέμπουσαι συγκατήγον εἰς τὴν Ῥώμην μετὰ δυνάμειος πλείο- B

5 [ιστόρηται] T. 1 p. 402.

8 Φαρνάκου — 9 αὐτόν] στασιάσαντος Φαρνάκου τοῦ υἱοῦ διαχρησάμενος ἐαυτόν Plutarchus. 9 post υἱοῦ AC add αὐτοῦ. Ἀμισὸν Plutarchus. 11 μιθριδάτης A. 13 ἢ καὶ πλησιάσας τῇ Ἰταλίᾳ τὴν ἄφρῃσιν ἐπεμψεν A. 15 ἐγένοντο B. 16 μοναρχήσαντος B, μοναρχήσαντος PW. 18 καὶ αὐδῆς ἀθροισθῆναι] αὐδῆς δὲ συναθροισθῆναι A. 19 οὕτως B. 20 ὀλίγων A.

progressus est. domitisque per Afranium Arabibus qui ad Amanum habitant, Syriam populi Romani provinciam et possessionem fecit: Iudaeam subegit Aristobulo rege comprehenso, ut iam in historia Iudaica est expositum. cum potentia Pompeii multum, virtus et clementia magis etiam celebrarentur, Arabiae Petraeae rex territus ei acrispit se in eius potestate fore. nuntiato Mithridatis interitu Amisum profectus a Pharnace parricida multa munera accepit, multos homines, et ipsum Mithridatis cadaver.

Reditum ei molestum fecit uxoris Mucia per ipsius absentiam adulterium: cui, cum Italiae appropinquasset, libellum repudii misit. Romae autem rumore et tumultu orto, quasi exercitum in urbem adducturus et regnum occupaturus esset, simulatque Italiam attigit, contione advocata milites in sua quemque redire atque iterum ad triumphum praesto esse iussit. exercitu dimisso civitates cum inermem cum paucis ire videntes, prae laetitia effusae, Romam cum maioribus copiis officii

νος. τοῦ δὲ νόμου μὴ συγχωροῦντος πρὸ τοῦ Θριάμβου παρελθεῖν εἰς τὴν πόλιν, πέμψας ἤξιον τὴν βουλὴν ὑπερθέσθαι τὰς τῶν ὑπάτων ἀρχαιρεσίας. Κάτωνος δ' ἐναντιωθέντος οὐκ ἔτυχε διὸ καὶ οικειώσασθαι τὸν ἄνδρα ἠθέλησε. δεῖν οὖν ἀδελφιδῶν οὐσῶν ἐκείνῳ, τὴν μὲν αὐτὸς ἐξήτει λαβεῖν, τὴν δὲ τῷ νιῷ συνοικίσει. παραιτουμένου δὲ τὴν ἀγχιστείαν τοῦ Κάτωνος, ὡς διαφθορὰν ἐσομένην αὐτῷ τοῦ τρόπου, ἡ ἀδελφὴ καὶ ἡ γυνὴ ἐχάλεπαινον. Ἀφρανῶ δὲ Πομπηίου ὑπατεῖαν μειόντος, καὶ διὰ τοῦτο πρὸς τὰς φυλὰς ἀργύριον ἀναλίσκοντος, καὶ κακῶς ἐντεῦθεν ἀκούοντος ὡς ὄνιον τὴν ἀρχὴν ποιουμένου τοῖς μὴ ταύτης ἄξις, ὁ Κάτων ἔφη πρὸς τὰς γυναῖκας "τούτων τῶν ὀνειδῶν κοινωνητέον ἡμῖν οικείοις γενομένοις πρὸς τὸν Πομπήϊον."

Τοῦ δὲ Θριάμβου τῷ μεγέθει καίπερ εἰς δύο ἡμέρας μερισθέντος ὁ χρόνος οὐκ ἐξήρκεσεν, ἀλλὰ τῶν παρεσκευασμένων πολλὰ τῆς θέας ἐξέπεσε. γράμμασι δὲ προηγουμένοις ἰδηλοῦτο τὰ γένη καθ' ὧν ἔθριάμβευεν. ἦν δὲ ταῦτα, Πόντος Ἀρμενία Παφλαγονία Καππαδοκία Μηδία, Κόλχοι Ἴβηρες Ἀλβανοί, Συρία Κιλικία Μεσοποταμία, τὰ περὶ Φοινίκην καὶ Παλαιστίνην, Ἰουδαία Ἀραβία, τὸ πειρατικὸν ἅπαν ἐν γῆ καὶ θαλάττῃ καταπεπολεμημένον· ἐν δὲ τούτοις φρούρια μὲν ἡλωκῶτα χιλίων οὐκ ἔλάττω, πόλεις δὲ οὐ πολλὰ τῶν ἐνακισίων ἀποδέουσαι, καὶ νῆες πειρατικαὶ ὀκτακόσιοι· κατοικίαι

4 δυοῖν A. 11 ἔφη post τούτων A. 12 τὸν om A. 13 δὲ Θριάμβον AB Plutarchus, Θριάμβον δὲ PW. καίπερ εἰς δύο ἡμέρας μερισθέντος ὁ χρόνος οὐκ ἐξήρκεσεν A cum Plutarcho, ἐν δυοῖν τελεσθέντος ἡμέραις οὐκ ἐξήρκεσαν αὐταὶ PW. 14 παρασκευασμένων AC. 17 Κολχίς Plutarchus. 18 Ἰουδαίους A. 19 καταπολεμημένον C. 21 ἐννακισίων PW. καὶ νῆες π.] πειρατικαὶ δὲ νῆες A.

gratia perduxerunt. lege autem non permittente ut ante triumphum urbem ingrederetur, a senatu petiit ut comitia consularia differrentur: sed id Catone adversato non impetravit. quare virum eum conciliare sibi studens, ex duabus illius neptibus alteram ipse ducere, alteram filio suo despondere voluit. qua affinitate Cato, ut quae corrumpendae suae integritati esset, repudiata, et sororem et uxorem iratas habuit. post Pompeio ob consulatum Afranio petendum pecunia per tribus distributa male audiente, ut qui dignitates indignis venales faceret, Cato mulieribus dixit "ista probra nobis communia erunt, si affinitatem cum Pompeio contraxerimus."

Triumpho propter magnitudinem biduo peracto, tamen ex apparatus rebus, temporis exclusae angustiis, multae spectari non potuerunt. et scriptura praelata significatum est de quibus gentibus triumpharetur. hae autem fuerunt, Pontus Armenia Paphlagonia Cappadocia Media, Colchi Iberes Albani, Syria Cilicia Mesopotamia Phoenicia Palaestina Iudaea Arabia, piratae terra marique debellati: inter haec castella mille non pauciora capta, urbes paene nongentae, naves piraticae octingentae;

δὲ πόλεων μιᾶς δέουσαι τεσσαράκοντα. πρὸς δὲ τούτοις ἔφραζε διὰ τῶν γραμμάτων ὅτι πεντακισχλῖαι μὲν μυριάδες ἐκ τῶν τελῶν ὑπῆρχον, ἐκ δὲ ὧν αὐτὸς προσεκτέησαστο μυρίας ὀκτακισχίλιας πεντακοσίας Ῥωμαῖοι λαμβάνουσιν, ἀναφέρεται δὲ εἰς τὸ β δημόσιον ταμιεῖον ἐν νομίσματι καὶ κατασκευαῖς ἀργυρίον καὶ χρυσίου δισμύρια τάλαντα, πάρεξ τῶν τοῖς στρατιώταις δεδομένων. ἀλχημάτωι δὲ ἐπομπεύθησαν, ἄνευ τῶν ἀρχιπειρατῶν, υἱὸς Τιγράνου τοῦ Ἀρμενίου μετὰ γυναῖκός καὶ θυγατέρων, αὐτοῦ τε Τιγράνου τοῦ βασιλέως γυνή Ζωσίμη, καὶ βασιλεὺς Ἰου- P I 490
 10 δαίων Ἀριστόβουλος, καὶ συγγενεῖς Μιθριδάτου, ἄλλοι τε πλείους. μέγιστον δὲ ὑπῆρξε πρὸς δόξαν αὐτῶ, ὅτι τρεῖς τεθριαμβευκῶς, τὸν μὲν πρῶτον ἐκ Λιβύης, τὸν δὲ δεῦτερον ἐξ Ἐδρώπης, τὸν δὲ τελευταῖον ἀπὸ τῆς Ἀσίας κατάγων, τρόπον τινὰ τὴν οἰκουμένην ἐδόκει τοῖς τρισὶν ἐπῆχθαι θριάμβοις. ἦν δὲ τότε ἑτῶν τεσ-
 15 σαράκοντα.

Σιτοδείας δὲ μετὰ ταῦτα τὴν Ῥώμην καὶ τὰ περὶ αὐτὴν κατασχοῦσης πλείους εἰς Σικελίαν καὶ Σαρδῶ καὶ Λιβύην ἤθροισε σῖτον. καὶ ἀνάγεσθαι μέλλων, τῶν κυβερνητῶν δκνούντων διὰ πνεύματα βίαια, πρῶτος αὐτὸς ἐμβὰς τὰς ἀγκύρας αἰρεῖν ἐκέλευσε
 20 καὶ ἀνεβόησε "πλεῖν ἀνάγκη, ζῆν δὲ οὐκ ἀνάγκη." τοιαύτη δὲ B
 τόλμη χρώμενος καὶ ἀγαθῇ τέχῃ ἐνέπλησε τὰ ἐμπόρια σῖτου,

1 πολέμων B. 3 μυρίας] μυριάδας Plutarchus: octingenties et quinquagies centena milia. 5 ταμιεῖον BC Plutarchus, ταμιεῖον PW. 6 δεδομένων A Plutarchus, γενεμημένων PW. 8 γυναικός AC Plutarchus, γυναικῶν PW. 9 θυγατέρων] θυγατρός Plutarchus. 9 τε om B. 11 ὑπῆρξε Plutarchus. 14 ἐπῆχθαι etiam Plutarchus: Reiskius ἐπῆχθαι. 16 τὴν Ῥώμην om A. 17 κατεχοῦσης A. 21 καὶ om A.

coloniae deductae undequadráginta. ad haec in litteris referebatur, cum ex vectigalibus quingenties centena milia in aerarium redirent, se milies octingenties et quinquagies centena milia adiciisse; in aerarium inferri signatae pecuniae et aurei atque argentei ornatus vicies mille talenta, praeter ea quae militibus donata essent. in triumpho ducti sunt praeter archipiratas Tigranis Armenii filius cum uxore et filiabus, ipsiusque regis Tigranis uxor Zoime et Iudaeorum rex Aristobulus et cognati Mithridatis aliique plures. illud autem in eius gloria praecipuum fuit quod, cum tres triumphos duxisset, primum ex Africa, alterum ex Europa, postremum ex Asia, victoriis totum paene terrarum orbem complexus videbatur. annos autem tum natus erat quadráginta.

Post, Roma finitimisque locis annonae penuria laborantibus, in Sicilia Sardinia et Africa maxima frumenti copia coacta, cum gubernatores ob ventorum vehementiam solvere recusarent, primus navi conscensa et ancoris revelli iussis exclamavit "navigare necesse est, vivere non est necesse." hac audacia secundaque fortuna usus omnes mercatus

πλοίων δέ γε τὴν θάλασσαν. καὶ ᾤητο μὲν ἂν ἐνταῦθα τοῦ βίου παυσάμενος· ὁ δὲ ἐπέκεινα χρόνος αὐτῷ τὰς μὲν εὐτυχίας ἤνεγκεν ἐπιφθόνους, ἀνήκεστα δὲ γε τὰ δυστυχήματα. προστεθείς γὰρ Καίσαρι, καὶ διὰ τῆς οἰκείας δόξης τε καὶ δυνάμειος ἑξάρας αὐτόν, ὑπ' ἐκείνου ἀνατίτραπτό τε καὶ καταβέβητο. 5

Ἴνα δὲ μὴ δις τὰ αὐτὰ ἱστορῆται, ἐν τοῖς περὶ Καίσαρος τὰ λοιπὰ τοῦ Πομπηίου εἰρήσεται, τῇ περὶ ἐκείνου συνεμπίπτοντα ἱστορίᾳ.

W II 125

6. Εὐτυχῆς δὲ ὁ Καῖσαρ ἐν στρατηγίαις γενόμενος καὶ πολλοὺς κατορθωτικῶς πολέμους, μνηστευόμενος δ' ἑαυτῷ τὴν ἐκ 10 C τοῦ δήμου ῥοπήν, αὐτὸν ἐθεράπευε· καὶ μοναρχίας ἐρῶν, ἐπεὶ ἑώρα τινὰς ἐναντιουμένους αὐτῷ, καὶ μάλιστα τὸν Πομπηίου μέγα τότε δυνάμενον, τῇ Ῥώμῃ ἔξ Ἰβηρίας ἐπιδηδήμηκεν. ἦν πρὸ τούτου λαχὼν, ὡς ταύτης ἐπέβη, ἐπὶ Λυσιτανοὺς καὶ Καλαϊκούς ἐστράτευσεν· καὶ κρατήσας τούτων ἄχρι τῆς ἔξω προῆλθε 15 D θριαμβεύσας, πρὸς αὐτὰς τε τὰς ὑπατικὰς ἀφιγμένους ἀρχαιρίας, καὶ μνόμενος ἑαυτῷ ὑπατείαν, ἐν ἀντινομίᾳ ἐγένετο. τοὺς 20 μὲν γὰρ θριαμβεύειν μέλλοντας ἔξω νενόμιστο διατρίβειν τῆς πόλεως, τοὺς δὲ μειέναι θέλοντας ὑπατείαν δι' ἑαυτῶν τοῦτο

7 εὐρήσεται C. συμπίπτοντα AC. 9 γενόμενος om C.
13 μέγα τότε AB, τότε μέγα PW. 14 Καλαϊκούς Plutarchus.

Fontes. Corp. 6. Plutarchi Caesar, c. 12—23. pauca praemissa sunt quae et apud Dionem et apud Plutarchum reperiuntur.

frumento, navibus mare implevit. e re porro eius fuisset, si tum vitam cum morte commutasset: insecutum enim tempus ei successus invidiosos et casus exitiosos attulit. nam cum se cum Caesare coniunxisset, eumque sua auctoritate et potentia extulisset, ab illo eversus et conculcatus est.

Ne autem bis eadem commemorentur, quae de Pompeio restant, in Caesaris historia (in eam enim incidunt) referentur.

6. Fuit et Caesar in re militari fortunatus, multaque bella prospere confecit. cum autem cultu et observantia populi regnum affectaret, in eoque cum aliorum adversationes tum magnas Pompeii opes sibi obstare cerneret, Romam ex Hispania rediit. in quam provinciam ante id tempus sibi decretam cum primum venisset, Lusitanis et Gallaecis domitis usque ad exterius mare processit, easque gentes subegit quae ante Romanis non paruerunt. ex provincia discessit gloria et opibus auctus, etiam militibus ditatis. triumphaturus cum ad consularia comitia venisset et consulatum ambiret, in leges contrarias incidit. moris enim erat ut triumphaturi extra urbem manerent, qui vero consulatum ambirent,

πράττειν, τοῖς ἀρχαιρεσιάζουσιν ἐκτυγχάνοντας. καταφρονεῖ τοίνυν τοῦ Θριάμβου, καὶ παρελθὼν εἰς τὴν πόλιν εἰς ὑπατείαν παρήγγειλε.

Τῶν δὲ μέγα δυναμένων ἐν τῇ βουλῇ καὶ ὁ Κράσος ὢν, 5 πρὸς ὃν ὁ Καῖσαρ ᾤκειώτο, ἀντιπολιτευόμενος τῷ Πομπηίῳ ἐτύχχανε. τούτους ὁ Καῖσαρ ἐκ διαφορᾶς εἰς φίλιαν μετήνεγκε, καὶ ἐπ' ἄμφοιν ὥσπερ δορυφορούμενος εἰς ὑπατείαν προήχθη· καὶ αὐτίκα νόμους εἰσέφερε δι' ὧν ᾤκειούτο τὸν δῆμιον. ἔτι δὲ P I 481 τὴν Πομπηίου ἰσχὸν ὁ Καῖσαρ ἐαυτῷ προσάπτων, τὴν οἰκίαν 10 θυγατέρα Ἰουλίαν αὐτῷ κατηγγύησε. γήμας οὖν αὐτῆν ὁ Πομπηίος ὄπλων τὴν ἀγορὰν αὐτίκα ἐπέπλησε, καὶ τοὺς τε νόμους τῷ δήμῳ συνεπέκυρου, καὶ Καίσαρι τὴν ἐντὸς Ἄλπειν καὶ τὴν ἐκτὸς ἄπασαν Κελτικὴν καὶ τὸ Ἰλλυρικὸν μετὰ ταγμάτων τεσσάρων εἰς πενταετίαν προσέθετο. τῶν δ' ἀντειπόντων ἐκ τῆς βου- 15 λῆς πρὸς ταῦτα περιβρισθέντων, ὀλίγοι πυντῆλασι ἐπατεύοντι τῷ Καίσαρι συνήεσαν εἰς βουλήν. εἰπόντος δὲ τις τῶν σφόδρα B γερόντων ὡς φόβῳ τῶν ὄπλων καὶ τῶν στρατιωτῶν οὐ συνέρχονται, "τί οὖν" ἔφη ὁ Καῖσαρ "οὐ καὶ σὺ ταῦτα δεδιῶς οἰκουρεῖς;" ὁ δὲ "ὄτι με ποιῆ μὴ φοβεῖσθαι τὸ γῆρας" εἶπε· "βράχιστος γὰρ 20 ὁ βίος ὅς ἔτι μοι λείπεται."

Τοὺς δὲ Κελτικούς πολέμους μαχόμενος Ἑλβετίους μὲν καὶ Τιγυρηνοὺς κατεπολέμησε καὶ ὑπέταξε, Γερμανοὺς δὲ συμμίξει μέλλων, ὁρῶν τοὺς ἡγεμόνας ἀποδειλιῶντας, καὶ μάλιστα ὅσοι

8 εἰσέφερε A Plutarchus, εἰσήγε PW. 19 εἶπε AB, ἔφη PW.
21 τοῦς] μετὰ A.

ipsi comitiis candidai interessent. contempto igitur triumpho urbem ingressus consulatum petiit.

Crassum virum in senatu potentissimum sibi que amicum, et Pompeium, inter sese dissidentes atque invicem adversantes, Caesar reconciliavit; eorumque tanquam satellitum opera consul factus statim leges tulit quibus sibi populum devinceret. praeterea ut Pompeii potentiam sibi adiungeret, Juliam ei filiam despondit. qua ducta Pompeii foro armatis impleto et popularibus legibus confirmatis Caesari Galliam Cisalpinam et Transalpinam omnem et Illyricum et quattuor legiones in quinqueannium decrevit. cum autem, senatoribus qui istis rebus adversati erant contumeliose tractatis, paucissimi ad Caesarem consulem in curiam convenirent, quodam natu admodum grandi dicente senatum armorum et militum metu non frequentari, Caesar "cur et tu" inquit "non eodem metu domi te contines?" cui senex respondit, aetate se reddi audaciorem, cum sciat brevissimum sibi vitae tempus superesse.

Dum in Galliis bellum gerit, Helvetios et Tigurinos devicit atque subegit. cum Germanis congressurus cum duces trepidare videret, illustres in primis et adolescentes, eos abire iussit atque abesse a prae-

τῶν ἐπιφανῶν ἦσαν καὶ νέων, ἐκέλευσεν ἀπιέναι καὶ μὴ κινδυνεύειν παρὰ γνώμην οὕτως ἀνάνδρως καὶ μαλακῶς ἔχοντας, αὐτὸς δὲ C ἔφη τὸ δέκατον τάγμα παραλαβὰν ἐπὶ τοὺς βαρβάρους πορεύεσθαι, μῆτε κρείττους μέλλων Κίμβρων μάχασθαι πολεμίους, μῆτε αὐτὸς Μαρίου χείρων ὢν στρατηγός. ἐκ τούτου ὀρηγῆς καὶ προ-5 θυμίας γενόμενοι πλήρεις ὑπαντες ἠκολούθουν, καὶ μαχεσάμενοι λαμπρῶς τοὺς ἐναντίους ἐτρέφαντο, ὥστε νεκρῶν μυριάδας ὀκτῶ γενέσθαι. ὁ δὲ τούτων βασιλεὺς Ἀριόβστος φθάσας μετ' ὀλίγων διεπέρασε τὸν Ῥήνον.

Ταῦτα διαπραξάμενος εἰς τὴν περὶ Πάδον Γαλατίαν κατέβη, 10 ἐνθα διατρέβων ἐδημαγωγῆι πολλῶν ἀπὸ Ῥώμης πρὸς αὐτὸν ἀφικνουμένων, τοῖς ἀπὸ τῶν πολεμίων χρήμασι τοὺς πολίτας D χειρούμενος. ἐκεῖθεν δὲ ἄλλοις ἔθνεσι ἐπελθὼν, καὶ νικήσας περιφανῶς, αὐδῆς ἐν τοῖς περὶ Πάδον χωρίοις διαχειμιάσων ὑπέστρεψε, τοὺς περὶ τὴν Ῥώμην εὐνοὺς ἑαυτῷ τιθέμενος χρή- 15 μασιν, ἃ τοῖς τὰς ἀρχὰς ἑαυτοῖς γνωμένοις χορηγῶν ἐκείνος τὸν W II 126 δῆμον τούτοις διαφθεῖρειν ἐποίει καὶ τοῖς τὰ χρήματα διδοῦσι ψηφίεσθαι τὰς ἀρχάς. οἱ δὲ πᾶν ὃ τὴν ἐκείνου δύναμιν αὐξῆιν ἐμελλεν ἔπραττον. εἶτα καὶ ἕτερον Κελτικὰ νικήσας ἔθνη καὶ τὸν Ῥήνον γεφυρώσας στρατῷ διέβη. ἐκεῖθεν δ' ἐπαναζεύξας τὴν 20 τῆς παιδὸς αὐτοῦ τελευτήν, ἣ τῷ Πομπητῶ συνώκει, μεμύθηκε, καὶ ὅτι τίκτουσα τέθνηκε, καὶ ὡς μετ' ὀλίγον καὶ τὸ τεχθὲν

2 οὕτως hoc loco AB Plutarchus, post μαλακῶς PW. 4 μέλλων κίμβρων A Plutarchus, Κίμβρων μέλλων PW. 8 Αριόβστος PW, Αριόβστος Plutarchus. ὀλίγων A. 12 ἀφικνουμένων AB Plutarchus, ἀφικουμένων PW. πολεμίων A Plutarchus, πολέμων PW. 16 ἀπαρχὰς B.

lio, quos praeter opinionem suam adeo molles et effeminatos cerneret: se vero cum decima legione barbaros invasurum esse dixit, quod neque hostes fortiores Cimbris oppugnandi essent, neque ipse imperator Mario deterior. hac oratione omnium animis ad alacritatem et audaciam excitatis, secuti milites victoriam illustrem ab hostibus reportarunt, octoginta milibus caesis. eorum rex Ariovistus cum paucis Rheno traiectus elapsus est.

His rebus gestis in Circumpadana Gallia degens populi studia est aucupatus, et multos ad se Roma profectos hostili pecunia sibi obnoxios reddidit. inde ad alias gentes domandas profectus, illustribus victoriis partis ad Padum in hiberna rediit, Romanos pecunia sibi concilians, quam iis suppeditabat qui magistratus ambiebant, quo populus per eos corrumpeteretur, ut iis tantum, qui numerarent, magistratus decerneret. illi igitur nihil eorum omittebant quibus eius potentia augetetur. deinde aliis Galliae populis superatis Rhenum ponte iunctum cum exercitu transiit. inde reversus, filiae Pompeio nuptae morte ex puerperio cognita, puero etiam paulo post defuncto, ipse et Pompeius in luctu fue-

ἐπαπῆλθε τῇ μητρὶ. ὁ μὲν οὖν Καῖσαρ καὶ ὁ Πομπηΐος πένθος ἔσχον ἐπὶ τῇ συμφορᾷ, καὶ οἱ φίλοι δ' ἀμφοῖν βαρῶς τὸ πάθος P I 482 ἤνεγκαν, ὡς τοῦ συνδέσμου λελυμένου τῆς αὐτῶν οἰκειότητος.

7. Ἦδη δὲ μέγας ὁ Καῖσαρ γενόμενος καὶ τὴν οἰκίαν 5 ἔδωξαν ἐπάρως ἐκ τῶν κατορθωμάτων, ἀνταγωνιστὴν Πομπηΐῳ ἑαυτὸν κατεστήσατο. καὶ Κράσσου ἐν Πάρθοις ἀπολωλότες, ὃς ἔφεδρος αὐτῷ τε καὶ Πομπηΐῳ ἐλλείπτο, καταλύειν ἐμιλέτα Πομπηΐον, ἀκέϊνος αὐθις τὸν Καῖσαρα. τῆς δὲ πολιτείας νοσοῦσης, καὶ τῶν ἀρχᾶς μετιόντων ὠνούμενων αὐτάς, τοῦ δὲ δήμου 10 ὑπὲρ τῶν δεδωκότων οὐ ψήφοις χρωμένων ἀλλ' ὄπλοις, καὶ τῆς πόλεως ὡς ἀκυβερνήτου κυκῶς φερομένης, τοῖς νουνεχέτεροις B ἀγυπητὸν ἐδόκει εἰ πρὸς μοναρχίαν ἐκ τοσούτου κλύθωνος καὶ μή τι χεῖρον περιστάτῃ τὸ τῆς Ῥώμης πολιτεῖα, ὡς ἄλλως ἀνήκεστα σφίσι εἶναι τὰ πράγματα· χρῆναι δὲ τοῦ πρῶτάτου 15 τῶν ἱατρῶν ἀνασχέσθαι τὸ πάθος τουτὶ φαρμακεύοντος, ὑποδηλοῦντες δὴ τὸν Πομπηΐον. ἀκέϊνος μέντοι, εἰ καὶ λόγῳ παραιτίσθαι τὴν ἀρχὴν ὑπεκρίνετο, ἀλλ' ὅς ἐπολεῖ ἔσπευδε δικτάτωρ ἀνυδειχθῆσεσθαι. ἵνα γοῦν μὴ βιάσασαιτο ψηφισθῆναι δικτάτωρ, ἕπατον αὐτὸν μόνον ἢ γερουσία προὔβαλετο, τῇ μοναρχίᾳ παρ- 20 ηγορουμένη τούτου τὴν ἔφεισιν.

Ἐκ τούτου ἐπέμωον ὁ Καῖσαρ καὶ αὐτὸς ἐπὶ ὑπατείαν C

1 ἐπαπῆλθε ABCW, ἐπανῆλθε P. 4 τὴν add ABC. 6 παρ-
θένοις A. 11 νουνεχέτεροις AC. 15 ἀνασχέσθαι A Plutar-
chus, ἀνέχεσθαι PW. φαρμακεύοντος] θεραπεύοντος A. ὄπο-
δηλοῦντος A. 19 αὐτὸν om C. 21 ἐπὶ om BC.

Fontes. Cap. 7. Plutarchi Caesar, c. 28—34.

runt; necnon utriusque amici casum eum graviter tulerunt, vinculo necessitudinis eorum dissoluto.

7. Caesar iam magnus factus, et rebus gestis parta gloria eventus, adversari Pompeio instituit; et Crasso a Parthis interfecto, qui veluti pacis sequester inter eos fuerat, evertere Pompeium, Pompeius vicissim Caesarem, est conatus. re publica labefactata, cum magistratus per ambitum peterentur et populus non suffragia sed arma pro iis ferret a quibus pecuniam accipiebat, et urbs veluti navis sine gubernatore periclitaretur, prudentioribus boni consulendum esse visum est, si civitas ex tantâ tempestate ad regnum rediret, alioqui gravius allidenda: nec enim spem salutis aliam restare; et medicum mitissimum adhibendum esse, qui morbo illi medicinam faceret. quibus verbis subobscurè Pompeium intelligi volebant, qui etsi verbis imperium se detrectare simulabat, re ipsa tamen id agebat ut dictator diceretur. ne igitur dictaturam per vim invaderet, solus a senatu consul est designatus, desiderium eius solitario imperio leniente.

Ob hoc Caesar et ipse per legatos consulatum petiit, aliis adver-

παρήγγελεν. ἐναντιουμένων δ' ἐτέρων ἐσιώπα Πομπηΐος. ὡς δὲ ὁ Καῖσαρ πολλοὺς τὰ αὐτοῦ φρονεῖν ἀνέπεισε χρήμασι, δέισις τὴν σύστασιν ὁ Πομπηΐος ἀναφανδὸν δι' ἑαυτοῦ καὶ τῶν φίλων ἐπραγματεύετο πανθῆναι τὸν Καίσαρα τῆς ἀρχῆς ψηφισόμενος· ὦν ἐκείνος οὐδ' ὄλωσ ἐφρόντιζεν. ἤξιόν δὲ ὁ Καῖσαρ αὐτὸν τε 5 ἄμω καὶ τὸν Πομπηΐον καταθεμένους τὰ ὄπλα ἰδιωτεῦσαι καὶ ἄμω· εἰ δ' αὐτὸν μὲν ἀφαιροῦνται τὴν ἀρχήν, ἐκείνῳ δὲ βεβαιοῦσι, τὸν ἕτερον κατασκευάζουσι τύραννον. λέγεται δὲ τινα τῶν παρὰ Καίσαρος σταλέντων ταξιορχῶν, μαθόντα μὴ διδόναι D τὴν γερουσίαν τῆς ἀρχῆς χρόνον τῷ Καίσαρι, “ἀλλ' αὐτῇ” φάναί 10 “ὄσκει”, κρούσαντα τῇ χειρὶ τὴν τοῦ ξίφους λαβήν. εἶτα γνώμη εἰσῆνεκτο, εἰ μὴ ἐν ὤρωμένη ἡμέρᾳ Καίσαρ τὰ ὄπλα καταθήται, ἠγγεῖσθαι τὸν ἄνδρα πολέμιον. Ἀντωνίου δὲ καὶ τῶν πρατιόντων τὰ Καίσαρος ἀξιούστων καὶ Καίσαρα καὶ Πομπηΐον τὰς ἀρχὰς ἀποθέσθαι, τῇ γνώμῃ πάντες συνέθεντο. ἐπεὶ δὲ παρὰ Καίσα- 15 ρος ἦγον ἐπιστολαὶ τῶν μὲν ἄλλων ἐξισταμένων, τὴν δ' ἐντὸς Ἀλπειῶν ἐπαρχίαν καὶ τὸ Ἰλλυρικὸν ἀξιούστων αὐτῷ δοθῆναι μετὰ P I 483 δουρὶν ταγματῶν, τὰλλα μὲν εἰδὶδον Πομπηΐος, τοὺς δὲ γε στρατιώτας ἀφῆρει. οἱ δ' ὑπατεύοντες καὶ τῆς βουλῆς ἐξήλασαν τὸν Ἀντώνιον καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ. οἱ δὲ διὰ φόβον ἐν δουλικαῖς 20 ἐσθῆσι μετημφιεσμένοι ἐπὶ ζευγῶν μισθίων τῆς Ρώμης ἐξῆσαν. ὁ τοὺς στρατιώτας παρώξυνεν, ἄνδρας ἑλλογίμους καὶ ἄρχοντας

2 πολλοὺς om C. 9 ταξιορχεῖν A. 14 ἀξιοῦσθαι C.
18 δουρὶν C Plutarchus, δουρὶν PW. 21 μετημφιεσμένοι A, μετημφιασμένοι PW. 22 ἑλλογίμους] ἑλλογισμοὺς BCW.

santibus, Pompeio vero tacente. ut autem Caesar largitionibus multos in suas partes traduxit, Pompeius eam conspirationem veritus aperte per sese et amicos imperium Caesari per decreta abrogavit. quibus ille neglectis petebat ut et ipse et Pompeius simul armis positis privati esse iuberentur: sin sibi eriperetur imperium, illi vero confirmaretur, alterum tyrannum constitui. fertur etiam quidam centurio a Caesare missus, cum didicisset senatum imperium Caesari non diutius dare, pulsato gladii capulo dixisse “at hic dabit.” deinde senatusconsultum factum est, nisi Caesar intra certum diem imperio se abdicasset, hostem esse indicandum. verum Antonio caeterisque Caesaris studiosis postulantiibus ut et Caesar et Pompeius simul magistratibus abirent, eam sententiam probarunt omnes. sed cum Caesar per litteras caeteris omnibus cedens, solum Cisalpinam provinciam et Illyricum atque duas sibi legiones relinquit pereret, caetera quidem ei concessit Pompeius, milites autem ademit. senatus vero Antonium et factionem eius senatu eiecit. itaque servili habitu ex timore sumpto, conducticiis bigis Roma exierunt. quae res militum indignationem commovit, cum viros claros et principes contume-

περιϋβρισμένους ὀρῶντας. Καῖσαρ δὲ πολλοὺς λογισμοὺς κινήσας καὶ διαφόρων γνώμῶν γεγονάς, τέλος τοῦτο δὴ τὸ κοινὸν ὑπεῖ πῶν “ἐρρήφθω κύβος” ὤρμησε, καὶ τὸν ποταμὸν Ῥουβίκον διέβη, καὶ τὸ Ἀρίμινον κατέσχε, μεγάλην πόλιν τῆς Κελτικῆς. λέγεται 5 δὲ τῇ πρὸ τῆς διαβάσεως νυκτὶ ὄναρ ἰδεῖν ἔκθεσμον· ἰδὸκει γὰρ B αὐτὸς τῇ ἑαυτοῦ μητρὶ μίγνυσθαι τὴν ἄρρητον μίξιν.

Ἐπεὶ δὲ τὸ Ἀρίμινον κατελήφθη, ὡς ὑπὸ πνευμάτων ἢ Ῥώμῃ πιμπλαμένη σάλου καὶ κλύδωνος, μικροῦ αὐτῇ ἔφ’ ἑαυτῆς W Π 127 ἀνετίραπτο. οἱ τε γὰρ ὑπατοὶ καὶ οἱ πλείους τῶν βουλευτῶν 10 ἔφευγον, καὶ αὐτὸν δὲ Πομπήϊον ἔκκληξις εἶχε, καὶ ἄλλος ἄλλαχόθεν τὸν ἄνδρα ἐτάραττον αἰτιώμενοι ὡς καθ’ ἑαυτοῦ καὶ τῆς πολιτείας ἀξήσαντα Καίσαρα, καὶ οὐδεὶς εἶα αὐτὸν τοῖς οἰκείοις χρῆσασθαι λογισμοῖς. διὸ καὶ τὴν πόλιν ἐξέλιπεν, ἔπισθαι τὴν γεροσιαν κελύσας. εἶποντο δ’ οἱ πλείους, τὴν μὲν φυγὴν ὡς 15 πυτιρίδα αἰρούμενοι διὰ τὸν Πομπήϊον, τὴν δὲ Ῥώμην ὡς Καί- C σαρος στρατόπεδον φεύγοντες. ὅτε καὶ Λαβιηρός, ἀνὴρ τοῖς φίλοις Καίσαρος ἀριθμούμενος καὶ συνηγωνισμένος ἐν πολέμοις αὐτῷ προθυμότευτα, ἀφείς ἐκείνον ἀφίκετο πρὸς Πομπήϊον. ᾧ καὶ καταλιπόντι αὐτὸν ὁ Καῖσαρ τὰ τε χρήματα καὶ τὰς ἀπο- 20 σκευὰς ἐξυπέστειλε. Δομίτιος δὲ κατέχων Κορφίνιον ἐπελθόντος αὐτῷ Κίσαρος ἀπογνὸς τὰ καθ’ ἑαυτὸν φάρμακον ἔπιεν ὡς θανούμενος· εἶτα θυμαστῇ φιλανθρωπίᾳ μαθὼν πρὸς τοὺς

2 ἐπεικῶν A. 3 ποταμὸν Ῥουβίκον] Plutarchus ποταμὸν (Ῥουβίκων καλεῖται). 4 et 7 ἀρίμενον C. 9 ἀνετράπετο B. 10 ἄλλος AC Plutarchus, ἄλλως PW. 11 αἰτιώμενον A.

illis affectos cernerent. Caesar vero variis rationibus animo agitatis, ac subinde mutatis consiliis, tandem vulgari illo dicto “iacta est ales” arma sumpsit, superatoque Rubicone flumine Ariminum magnam Galliae urbem occupavit. fertur pridie eius diei noctu in somnis sibi cum matre per foedam incestamque imaginem coire visus esse.

Arimino occupato Roma tanquam turbine quodam fluctuum undis exagitata paene se ipsa demersit. nam et consules et maxima pars senatus fugerunt, et ipse Pompeius territus est et ab aliis aliunde turbatus, querentibus eum Caesaris opes contra sese et rem publicam auxisse: neque quisquam illum suis uti consiliis sivit, quare urbe relicta senatum sequi se iussit. et plerique eum secuti sunt, exilium pro patria amplexi propter Pompeium, Romam vero perinde ut castra Caesaris fugientes. eo tempore Labienus etiam Caesaris amicus, cui strenuam in bellis operam navarat, eo relicto Pompeium est secutus. tamen Caesar ei et pecuniam et sarcinas, quanquam desertori, misit. Domitius vero, qui Corfinium praesidiis tenebat, Caesare adventante rebus desperatis venenum bibit ut moriturus: deinde cum Caesarem mirabili clementia

άλισκομένους τὸν Καίσαρα χρώμενον, ἑαυτὸν ἐθρήνει. ὑπνωτι-
D κὸν δ' εἶναι τὸ φάρμακον καὶ οὐ θανάσιμον εἰπόντος τοῦ λατροῦ,
ἀπῆει πρὸς Καίσαρα, καὶ λαβὼν δεξιὰν αὐτοῦ διεξέπεσε πρὸς
Πομπήϊον.

8. Ταῦτα εἰς τὴν Ῥώμην ἀπαγγελλόμενα τοὺς ἀνθρώπους⁵
ἠδίους ἐποίησε, καὶ τινες ἐπανάστρεφον. πολὺς δὲ γεγονὼς ὁ
Καῖσαρ ἦδη ἐπ' αὐτὸν ἐχώρει Πομπήϊον. ὁ δὲ φυγὼν εἰς Βρεν-
τέσιον ἐξέπλευσεν. ἀπορῶν δὲ νηῶν ὁ Καῖσαρ εἰς τὴν Ῥώμην
ἀνέστρεψε, καὶ πάσης τῆς Ἰταλίας ἀναιμωτὶ κύριος γέγονεν ἡμέ-
ραις ἐξήκοντα. εὐρῶν δὲ καὶ τὴν πόλιν καθεστῶσαν, καὶ τῶν 10
ἀπὸ τῆς βουλῆς συγχροὺς ἐν αὐτῇ, τοῦτοις ἐπιεικῆ διειλέχθη,
P I 484 ἀξιῶν αὐτοὺς πρὸς Πομπήϊον ἀποστέλλειν ἐπὶ συμβάσειν. ἐπέ-
σθη δ' οὐδείς. τοῦ δὲ δημάρχου Μετέλλου κωλύοντος αὐτὸν ἐκ
τῶν ἀποθέτων χρημάτων λαμβάνειν, καὶ νόμους προσφέροντος,
ἔφη μὴ τὸν αὐτὸν ὄπλων καὶ νόμων εἶναι καιρὸν· “σὺ δὲ νῦν μὲν 15
ἐκποδῶν ἄπιθι· παρησίας γὰρ οὐ δεῖται πόλεμος. ὅταν δὲ τὰ
ὄπλα κατάθωμαι, τότε δημαγωγῆσεις. καὶ ταῦτα” ἔφη “λέγω
τῶν ἑαυτοῦ δικαίων ὑφιέμενος· ἐμὸς γὰρ εἶ καὶ σὺ καὶ πάντες
δοσους τῶν πρὸς ἐμὲ στυσιασάντων συνέλαβον.” μὴ φαινομένων
δὲ τῶν κλειδῶν ἐκκόπτει ἐκέλευεν. αὐτοῖς δὲ τοῦ Μετέλλου 20
κωλύοντος, καὶ τινῶν ἐπαινούντων, ἠπειλήσεν ἀποκτενεῖν αὐτὸν

6 ἰδίους AC.

7 βροντέσιον C.

8 ὁ καῖσαρ νηῶν B.

11 συγχροὺς A Plutarchus, πολλοὺς PW.

FOUNTES. Cap. 8. Plutarchi Caesar, c. 34 — 43.

uti erga captos audivisset, semetipsum deploravit. sed a medico edo-
ctus id pharmacum soporiferum esse, non letiferum, Caesarem adiit; ac-
ceptaque dextera rursus ad Pompeium evasit.

8. Haec Romae nuntiata cives nonnihil recrearunt, ut quidam in
urbem redierint. Caesar vero auctis viribus iam contra ipsum Pompe-
ium proficiscens, cum is Brundisii nave conscensa abiisset, quia naves
ipse non habebat, Romam converso itinere totius Italiae dominatu citra
sanguinem sexaginta diebus est potitus. cum autem et urbem tranquil-
lam reperisset et multos in ea senatores, humaniter cum eis egit ut ad
Pompeium legatos de pacificatione mitterent. sed nemo ei paruit. Metello
tribuno prohibente ne quid pecuniae ex publicis thesauris efferret, et leges
recitante, respondit non idem legum et armorum esse tempus. “tu vero
nunc” inquit “cedito: bellum enim verborum contentionem non admittit.
ubi vero arma posuero, tum tu tribunus eris. et haec dico de meo iure
concedens: nam et tu meus es, et ii omnes quos contra me tumultuatos
cepi.” cum autem claves non reperirentur, securibus aerarium aperiri
iussit; et Metello, cuius nonnulli constantiam laudabant, denno obstanti

εἰ μὴ παύσαιτο, εἰπὼν “μειράκιον, ἀγνοεῖς ὅτι δυσκολώτερόν B
ἐστὶ μοι εἰπεῖν ἢ πράξαι;”

Ἐστράτευσεν δ' εἰς Ἰβηρίαν, καὶ τὰς ἐκεῖ δυνάμεις καὶ τὰς
ἐπαρχίας ὑφ' ἑαυτὸν ποιησάμενος οὕτως ἐπὶ Πομπήϊον ἤλαυνεν.
5 αἰρεθείς δὲ δικτάτωρ ὑπὸ τῆς βουλῆς φυγάδους τε κατήγαγε καὶ
ἄλλων ἤψατο πολιτευμάτων. ἐν ἡμέραις δὲ ἑνδεκα τὴν μὲν
μοναρχίαν ἀπειπάμενος, ὕπατον δὲ ἀναδείξας ἑαυτὸν καὶ Σερουί-
λιον Ἰσαυρικόν, εἶχετο τῆς στρατείας, καὶ διαβὰς τὸν Ἴόνιον
᾿Ωρικὸν καὶ Ἀπολλωνίαν αἰρεῖ. ἐξ Ἀπολλωνίας δὲ κρύφα πάντων
10 εἰς πλοῖον ἐμβὰς δωδεκάσκαλμον ἐν ἐσθῆτι θεράποντος ἀναχθῆ-
ναι πρὸς τὸ Βρεντέσιον ἐβουλεύσαστο, τοῦ πελάγους ὑπὸ τῶν C
πολεμίων περιεχομένων στόλοις μεγάλοις. χειμῶνος δὲ ὄντος ὁ
πλοῦς ἄπορος ἐδόκει τῷ κυβερνήτῃ, καὶ μεταβαλεῖν ἐκέλευσε τοὺς
ναύτας ὡς ἀποστρέψων τὸ πλοῖον. ὁ δὲ Καῖσαρ ἀναδείκνυσεν
15 ἑαυτόν. καὶ τοῦ κυβερνήτου πρὸς τὴν ὄψιν ἐκπεπληγμένου “τόλμα
καὶ μὴ δέδιθι.” ἔφη, “Καῖσαρα φέρετε καὶ τὴν Καίσαρος τύχην
συμπλέουσιν.”

Κατέπλευσε δὲ καὶ Ἀντώνιος τὰς δυνάμεις ἄγων. καὶ θαρ-
ρήσας Καῖσαρ προδικαλεῖτο Πομπήϊον. ἀεὶ δὲ τινες περὶ τοῖς
20 ἐρώμασι Πομπήϊου μάχῃ σποράδες ἐγίνοντο, καὶ περιῆν ὁ Καῖ-
σαρ πάσαις πλὴν μιᾶς, ἐν ἣ τροπῆς γενομένης μεγάλης ἐκινδύ- D
νευσε μὲν ἀπολλῆσαι τὸ στρατόπεδον, καὶ αὐτὸς δὲ παρὰ μικρὸν W II 128

5 τε add A Plutarchus.
νάριον A. δὲ om A.
τοῦ A, Τοῦ δὲ PW.

9 ᾿Ωρικὸν Plutarchus, Νάρικον PW,
14 ὁ δὲ A, Καὶ ὁ PW. 15 καὶ
21 μεγάλης om A.

mortem comminatus nisi obturbare desisteret, “hoc” inquit, “adolescens,
mibi scito dictu quam factu esse difficilius.”

Profectus in Hispaniam, et legionibus illis atque provinciis ad-
scitis, Pompeii persequendi consilium cepit. dictator a senatu dictus
exsules revocavit et alia in re publica egit. sed dictatura intra dies
undecim deposita, se ipso et Servilio Isaurico suapte auctoritate con-
sulibus designatis, expeditioni intentus, superato Ionio mari Oricum et
Apolloniam capit. Apolloniae clam omnibus navigio duodecim scalorum
ministri habita consensu Brundisium traicere statuit, quamvis mare
magnis hostium classibus teneretur. sed cum in tempestate gubernator
navigari non posse crederet, et nautas mutare cursum ac reverti iussisset,
se agnoscendum praeiit; et gubernatore ad eius conspectum ob-
stupefacto “bono” inquit “animo et securo esto: Caesarem enim et Cae-
saris fortunam vehis.”

Appulit et Antonius cum copiis. quibus Caesar fretus Pompeium
provocavit. et cum crebro ante munitiones sparsim dimicaretur, semper
superior evasit, una pugna excepta: in qua cum magnam plagam acce-
pisset, parum absfuit quin castris exueretur atque ipse etiam caederetur.

Zonaras Annales II.

21

ἦλθεν ἀποθανεῖν. φεύγοντι γὰρ ἀνδρὶ μεγάλῳ καὶ ῥωμαλέῳ τὴν
 χεῖρα ἐπιβαλὼν μένειν ἐκέλευε καὶ στρέφασθαι πρὸς τοὺς πολε-
 μίους· ὁ δὲ μεστός ὢν ταραχῆς ἐπῆρε τὴν μάχαιραν ὡς πληξίαν
 αὐτόν, καὶ ἐπληξεν ἄν, εἰ μὴ ὁ τοῦ Καίσαρος ὑπαπιστῆς τὸν
 ὤμον ἐκείνου φθάσας ἀπέκοψεν. οὕτω δ' ἀπέγνω τότε Καίσαρ
 τὰ καθ' ἑαυτὸν, ὥστε τοῦ Πομπηίου ζῶντι μεγάλῳ μὴ ἐπιθέντος
 τέλος, ἀλλὰ καθείρξαντος τοὺς φεύγοντας εἰς τὸν χάρακα καὶ
 ἀναχωρήσαντος, εἶπεν ὁ Καίσαρ “σήμερον ἡ νίκη παρὰ τοῖς
 P I 485 πολεμίοις ἐγένετο ἄν, εἰ τὸν νικῶντι εἶχον.”

Ἐκείθεν δὲ μεταστάς τὸν στρατὸν εἰς Μακεδονίαν προῆγεν **10**
 ἐπὶ Σκιπίωνι. τοῦτο τὴν Πομπηίου στρατιὰν ἐπῆρε καὶ τοὺς
 περὶ αὐτὸν ἡγεμόνας ὡς ἠττημένου καὶ φεύγοντος Καίσαρος διώ-
 κοντας ἔπεσθαι. εὐλαβῶς δ' εἶχε πρὸς τοῦτο Πομπηῖος, καὶ
 ἤξιον τριβεῖν καὶ μαραίνειν τὴν τῶν πολεμίων ἀκμήν. τὴν δὲ
 γνώμην μόνος ἐπῆρει Κάτων, φειδοῖ τῶν πολιτῶν. ὅς γε καὶ **15**
 τοὺς πεσόντας τῶν πολεμίων ὡς εἰς χιλίους ὄντας ἰδὼν ἀπῆλθεν
 ἐγκαλυψάμενος καὶ καταδακρύσας. οἱ δ' ἄλλοι πάντες ἐκάκιζον
 B φυγομαχοῦντα Πομπηῖον. ἐντεῦθεν καὶ ἄκων εἰς μάχην ἐχώρει,
 διώκων τὸν Καίσαρα. ὡς δὲ εἰς τὴν Φαρσαλίαν ἐμβαλόντες ἀμ-
 φότεροι ἐστρατοπεδεύσαντο, ὁ μὲν Πομπηῖος αὐθις τῆς πρώτης **20**
 εἶχετο γνώμης, φασμάτων οὐκ αἰσίων αὐτῷ γενομένων καὶ καθ'
 ἕπρον ὄψεώς τινος (ἐδόκει γὰρ ἑαυτὸν ὄραῖν ἐν τῷ θεάτρῳ ὑπὸ
 Ῥωμαίων κροτούμενον), οἱ δὲ περὶ αὐτὸν θρασεῖς ἦσαν καὶ τὴν
 νικῆν ταῖς ἑλλείψει προειληφότες.

3 μάχαιραν A Plutarchus, χειρὰ PW. 6 αὐτόν C. 19 τὸν om A.
 23 δὲ om C.

nam vir quidam magnus et robustus fugiens, cum ab eo manu iniecta
 manere et ad hostes converti iuberetur, plane perturbatus ictum ei in-
 tentavit; ac percussisset, nisi armiger eius humerum illius amputasset.
 cum autem Pompeius, magno facinori colophone non adiecto, fugienti-
 bus in vallum compulsis recessisset, Caesar dixit ea die victoriam penes
 hostem fuisse, si victorem habuisset.

Inde digressus exercitum in Macedoniam contra Scipionem pro-
 movit. ea res Pompeii exercitum et ducum animos vana spe inflavit,
 ut Caesarem voluti victum et fugientem persequi cuperent. a quo con-
 silio Pompeius abhorrens bellum ducere et mora ipsa vires hostium at-
 tenuare consultius esse duxit, quam sententiam soli Catoni probavit,
 civibus parcere cupienti. qui cum hostium circiter mille caesos vidis-
 set, obvoluta facie illos deploravit. caeteris vero omnibus pugnae de-
 tractationem vituperantibus Pompeius vel invitus Caesarem est persecu-
 tas. ut vero ambo in Pharsalia castra posuerunt, in pristina sententia
 permansit ob omnia parum auspicata et visum nocturnum, quo in theo-
 atro suo plausum dari sibi putabat. eius vero familiares audaces erant,
 spe victoriae praecipua.

‘Ο δὲ Καῖσαρ ἤρῳτα τοὺς οἰκίους στρατιώτας εἰ καθ’ ἑαυ-
 τὸς αἰροῦνται μαχέσασθαι ἢ περιμένειν καὶ ἑτέρους ἤδη ἔγγος
 ὄντας· οἱ δὲ μὴ περιμένειν ἔδοντο. θύσαντι δὲ τῷ Καίσαρι ὁ
 μάντις ἐσήμαινε τριῶν ἡμερῶν πρὸς τοὺς πολεμίους κριθῆσεσθαι.
 5 Ἐρομένου δὲ Καίσαρος περὶ τοῦ τέλους τί προορᾷ, μεγάλην εἶπεν C
 ἐπὶ τὰ ἐναντία δηλοῦσθαι μεταβολὴν καὶ μετάπτωσιν· “εἰ μὲν οὖν
 εὖ πράττεις ἐν τῷ παρόντι τὴν χεῖρονα προσδόκα τύχην, εἰ δὲ
 κακῶς τὴν ἀμείνονα.”

9. Τῇ δὲ πρὸ τῆς μάχης νυκτὶ τὰς φυλακὰς περιμόντος
 10 περὶ τὸ μεσονύκτιον Καίσαρος ὤφθη λαμπὰς οὐρανόθεν πυρός, ἦν
 τὸ αὐτοῦ ὑπερενεχθεῖσιν στρατόπεδον ἔδοξε λαμπρὰν καὶ φλο-
 γώδη γενομένην εἰς τὸ Πομπηίου πεισεῖν. ἤδη δὲ διαλαμψάσης
 ἡμέρας οἱ σκοποὶ καταβαίνειν ἀπήγγελλον ἐπὶ μάχῃ τοὺς πολε-
 μίους. περιχαρῆς δὲ γενόμενος ὤρμησεν εἰς μάχην, καὶ συμβα- D
 15 λῶν τοῖς τοῦ Πομπηίου τρέπεται τούτους. Πομπηῖος δὲ κατιδὼν
 τοὺς ἱππεῖς φυγῇ σκεδασθέντας οὐκέτι ἦν ὁ αὐτὸς οὐδ’ ἐμμένητο
 Πομπηῖος ὢν Μάγνος, ἀλλ’ ὡς ὑπὸ θεοῦ βλαπτόμενος ὤχετο
 ἀφθογγος ἀπῶν ἐπὶ σκηνήν, καὶ καθήμενος ἐκαρᾶόκει τὸ μὲλ-
 20 λον. ὡς δὲ τοῦ χάρακος ἐπέβαινον οἱ πολέμοι, φεύγοντι πρὸ-

‘Ο δὲ Καῖσαρ καὶ τοῦ χάρακος τῶν πολεμίων ἐκράτησε, καὶ
 τοὺς ἀλόντας ζωοὺς τοῖς ἑαυτοῦ κατέμιξε τάγμασι, πολλοῖς δὲ

1 εἰ] ἢ BW.

2 ὄντας ἔγγος AB.

12 τὸ] τὸ τοῦ A.

19 δὲ] δὲ καὶ A. 22 ζωοὺς] Plutarchus τῶν δὲ κελῶν τῶν ἀλόντων
 κατέμιξε τοὺς πλείστους ὁ Καῖσαρ εἰς τὰ τάγματα.

FOUNT. Cap. 9. Plutarchi Caesar, c. 43—46; Pompeius, c.
 55 et 73—80.

Caesar cum suis milites rogasset utrum soli pugnare mallet an
 reliquos exspectare qui in propinquo essent, ab iis oratus est ne exspe-
 ctaret. hostis caesis haruspex dixit intra triduum pugnatarum cum ho-
 stibus. et Caesari qualem pugnae exitum praevideret percortanti re-
 spondit magnam fore mutationem in contrarium: quod si in praesentia
 bene cum eo ageretur, deteriores fortunam esse exspectandam, sin male,
 meliorem.

9. Prædie quam pugnatum est, a Caesare excubias sub mediam
 noctem obeunte conspecta est fax caelestis ignis, quam supra sua castra
 delatam, resplendentem et flammantem in castra Pompeii cadere putavit.
 diluculo cum speculatores narrarent hostes ad pugnam descendere, laeti-
 tia exsultans praelium iniit, et Pompeii exercitum pepulit. qui cum suos
 equites fuga dissipatos vidisset, non amplius idem fuit neque se Pom-
 peium Magnum esse meminuit, sed attonito similis, mutas tabernaculum
 ingressus, eventum sedens exspectavit. hostibus vere vallum invadenti-
 bus, habitu fugienti apto sumpto se subduxit.

Caesar etiam castris potitus captos in suas legiones inseruit, et

καὶ τῶν ἐπιφανῶν ἄδειαν ἔδωκεν· ὧν καὶ Βροῦτος ἦν ὁ κτείνας
 P I 486 αὐτὸν ὕστερον. ἔδωκε δὲ τὸν Πομπήϊον. ὁ δὲ πλοῖον ἐπιβάς
 φορηγοῦ καὶ παραπλεύσας ἐπ' Ἀμφιπόλειως εἰς Μιτυλήνην
 κατήχθη, βουλόμενος τὴν γυναικα Κορνηλίαν ἀναλαβεῖν ἐκεῖθεν
 καὶ τὸν υἱόν. ἣ δὲ ἦν θυγάτηρ Μετέλλου Σκιπίωνος, συνοική-5
 σασα μὲν ἐκ παρθενίας Ποπλίῳ τῷ Κράσσου παιδί, ἐκείνου δὲ
 τεθνηκότος ἐν Πάρθοις γαμηθεῖσα τῷ Πομπήϊῳ. ἦν δὲ ἡ κόρη
 καὶ τὴν ὥραν διαπρηπής, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ περὶ γράμματα καλῶς
 ἥσκητο καὶ περὶ λύραν καὶ γεωμετρίαν, καὶ λόγων φιλοσόφων
 εἰδιστο χρησίμως ἀκούειν, καὶ προσῆν τούτοις ἦθος περιεργίας 10
 W II 129 καθαρόν. ἀκούουσα τοίνυν ἤκειν Πομπήϊον μετὰ νηὸς μιᾶς καὶ
 B αὐτῆς ἀλλοτρίας φεύγοντα, κατέπεισε χαμῶζε καὶ ἄναυδος ἔκειτο.
 μόλις δ' οὖν εἰς ἑαυτὴν ἐλθοῦσα ἐξέθραμεν ἐπὶ θάλασσαν.
 ἀπαντήσαντος δὲ τοῦ Πομπήϊου καὶ ἐναγκαλισαμένου "ὄρω σε"
 εἶπεν "ἄνερ, οὐ τῆς σῆς τύχης ἔργον ἀλλὰ τῆς ἐμῆς, προσεργι-15
 μένον ἐνὶ σκάφει, τὸν πρὸ τῶν τῆς Κορνηλίας γάμων πεντακο-
 σίαις ναυσὶ ταύτην παραπλεύσαντα τὴν θάλασσαν. ὡς εὐτυχῆς
 μὲν ἂν ἤμην γυνὴ πρὸ τοῦ Πόπλιον ἐν Πάρθοις ἀκοῦσαι τὸν
 παρθένιον ἄνδρα κείμενον ἀποθανοῦσα, σώφρων δὲ μετ' ἐκείνον,
 C ὥσπερ ὤρησα, τὸν ἑαυτῆς προεμένη βίον. ἰσωζόμεν δὲ καὶ 20

1 δέδωκεν AB. βροῦτος A Plutarchus, ὁ Βροῦτος PW. 4 κορ-
 νηλίαν ABCW, Κορνήλιαν P. ἐκεῖθεν καὶ AB, καὶ δὲ P, καὶ W.
 5 ἣ δὲ ABCW, ἦ P. ἣ δὲ ἦν — 10 περιεργίας καθαρὸν e Plu-
 tarchi Pompeio, c. 55. 6 ποπλίῳ ABC cum Plutarcho, Πο-
 πλίῳ PW. 7 τῷ add ABC. 9 ante γεωμετρίαν PW add
 περὶ, om A Plutarchus. 15 προσεργιμένον ἐνὶ σκάφει AB Plu-
 tarchus, ἐνὶ σκάφει προσεβδόμενον PW. 16 τὸν πρὸ τῶν τῆς AW,
 τὸν πρὸ τῆς B, τὴν πρὸ τῶν τῆς C, τῶν πρὸ τῶν τῆς P.
 18 μὲν add A Plutarchus. πόπλιον AC Plutarchus, Ποπίλιον PW.

multis claris viris impunitate concessa, e quorum numero Brutus quo-
 que fuit qui eum post occidit, Pompeium est persecutus. is vero navi
 oneraria conscensa Amphipolim atque inde Mitylenem est profectus, ut
 filium et uxorem Corneliam Scipionis Metelli filiam inde secum abduce-
 ret. quae cum virgo Publico Crassi filio nupta fuisset, eo a Parthis in-
 terfecto Pompeio desponsa fuerat, puella et eleganti forma et in litteris
 probe erudita, nec fidium nec geometriae ignara, et philosophicas dispu-
 tationes utiliter audire solita. cum tantis dotibus etiam morum simpli-
 citas coniungebatur. quae cum Pompeium navigio uno eoque alieno
 fugientem adesse audisset, humi prolapsa diu sine voce iacuit. aegre
 refocillata ad mare decurrit. ubi cum eam Pompeius obviam progressus
 amplexus esset, "video te" inquit "mi vir, in unam navem coniectum,
 meae, non tuae fortunae culpa, qui ante Corneliae nuptias quingentis
 navibus hoc mare tenuisti. quam fortunata fuisses mulier, si ante au-
 ditum Publici primi mariti in Parthis interitum obissem: sapiens vero si,
 ut institueram, post illum necem mihi conscivissem. verum incolomis

σοί, Πομπήϊε Μύγνε, γενήσεσθαι συμφορά". ὁ δὲ πρὸς ταῦτα "μίαν ἄρα, Κορνηλία, τύχην ἤδεις" ἔφη "τὴν ἀμείνονα, ἣ καὶ σὲ ἴσως ἐξηπάτησεν, ὅτι μοι πλέον τοῦ συνήθους παρέμεινεν. ἀλλὰ καὶ ταῦτα δεῖ φέρειν ἀνθρώπους ὄντας, καὶ τῆς τύχης ἔτι βπειρατέον. οὐ γὰρ ἀνέλπιστον ἐκ τούτων εἰς ἐκεῖνα μεταπειεῖν τὸν ἔξ ἐκείνων ἐν τούτοις γενόμενον."

Ἀναλαβῶν οὖν τὴν γυναῖκα καὶ τοὺς φίλους ἐκομίζετο. καὶ εἰς Ἀττάλειαν ἐλθὼν, πόλιν τῆς Παμφυλίας, εὔρε καὶ τριήρεις ἐκ Κιλικίας καὶ στρατιώτας, καὶ πολλοὶ τῶν συγκλητικῶν περὶ D
10 αὐτὸν συνελέγησαν. πολλῶν δὲ γενόμενος λογισμῶν, ἐνίκησε τελευταῖον φεύγειν εἰς Αἴγυπτον. καὶ μαθὼν Πτολεμαῖον διάγειν εἰς τὸ Πηλοῦσιον, ἐκεῖ κατηνέχθη. Πτολεμαίου δὲ ὄντος κομιδῆ νέον διεῖπε τὰ πράγματα Ποθρινὸς ὁ εὐνοῦχος. καὶ μαθὼν περὶ Πομπήϊου ἤθροισε βουλὴν τῶν παρ' αὐτῷ δυναμένων
15 τὰ μέγιστα. καὶ οἱ μὲν ἀπειλούνειν Πομπήϊον συνεβούλευον, οἱ δὲ δέχεσθαι. ὁ δὲ Χῖος Θεόδοτος ὁ ῥήτωρ γνώμην εἰσήνεγκεν ἀνελεῖν αὐτόν, ἐπειτὼν ὅτι νεκρὸς οὐ δάκνει. ἐστάλησαν οὖν τινες τὸν ἄνδρα μετακαλούμενοι. ὡς δ' εἶδον οἱ μετ' αὐτοῦ οὐ βασιλικὴν οὐδὲ λαμπρὰν τὴν ὑποδοχὴν, ἀλλ' ἐπὶ μιᾷς ἀλιάδος
20 προσπλέοντας ὀλίγους ἀνθρώπους, ὑπώπτευσαν τὴν ὀλιγωρίαν, P I 487
καὶ τῷ Πομπήϊῳ παρήνουν τὴν ναῦν εἰς πέλαιος ἀνακρούεσθαι.

2 ἦ] ἣ C. 7 οὖν] δὲ A Plutarchus. 8 ἀττάλειαν A, ἀττα-
λαιαν B, Ατταλείαν P. 10 ἐνίκησε, τελευταῖον φεύγει BW:
in reliquis libri consentiunt. 12 κατήχθη AC. 13 ὁ om A.
14 τῶν — δυναμένων] τὴν — δυναμένην A. 15 τὰ add ABC.
συνεβούλευον om C. 16 Θεόδοτος] ὁ Θεόδοτος C. 19 οὐδὲ]
οὐ C. 21 ἀνακρούεσθαι A Plutarchus, ἀνακρούσασθαι PW.

mansi, Pompei Magne, ut tibi etiam calamitati essem." ad haec Pompeius "unam ergo fortunam Cornelia nosti meliorem, quae te fortassis etiam decepit, quod solito diutius me fovit. sed et haec (homines enim sumus) nobis ferenda sunt, et fortuna adhuc periclitanda. neque enim desperandum est, qui e felici miser factus sit, eum ex misero vicissim felicem fore."

Igitur uxore et amicis navi impositis, Attaliam Pamphyliae urbem profectus Cilicicas triremes et milites reperit: multi etiam senatores ibi ad eum convenerunt. in variis deliberationibus cum tandem in Aegyptum confugere placuisset, Pelusium appulit, ubi Ptolemaeum degere audierat. qui quod immatura erat aetate, Pothinus eunuchus regni procurator adventu Pompeii cognito concilium virorum convocavit. quorum aliis eum repellendum, aliis recipiendum esse suadentibus, Theodotus Chius orator tollendum esse pronuntiavit: canem enim mortuum non mordere, itaque missi sunt qui eum arceserent. ut vero eius familiares eum non regio apparatu aut splendido excipi, sed in una cymba homines paucos accedere viderunt, contemptum illum suspectum habuerunt, Pompeiamque monuerunt ut navem in mare converteret. ubi

πελαγοῦσης δὲ τῆς ἀλιάδος μετελθεῖν εἰς αὐτὴν ἤξιον αὐτὸν Ἑλληνοισι ἀσπασάμενοι, τέναγος λέγοντες εἶναι πολὺ, καὶ βᾶθος οὐκ ἔχειν οὐδὲ πλώϊμον εἶναι τριήρει τὴν θάλασσαν, ὑπόψαμμον οὖσαν. ἀσπασάμενος οὖν τὴν Κορηλίαν προαποθρηνοῦσεν αὐτοῦ τὸ τέλος, καὶ δύο ἑκατοντάρχους προσεμβῆναι κελύσας καὶ 5 τῶν ἀπελευθέρων ἓνα Φίλιππον καὶ Θερμόποντα Σκύθην ὄνομα, Β στραφεῖς πρὸς τὴν γυναῖκα καὶ τὸν υἱὸν εἶπε Σοφοκλέους ἱμβεῖτα
δοτις δὲ πρὸς τύραννον ἐμπορεύεται
κεῖνον ὅτι δοῦλος κἄν ἐλεύθερος μὸλη.

ταῦτα φθγγεζάμενος ἐνέβη. καὶ συχοῦ διουσιήματος ὄντος ἐπὶ 10 τὴν γῆν, ὁ Πομπήιος ἔχων ἐν βιβλίῳ μικρῷ λόγον ὑπ' αὐτοῦ γεγραμμένον Ἑλληνικόν, ᾧ παρισκείαστο χρῆσασθαι πρὸς τὸν Πτολεμαῖον, ἀνεγίνωσκεν. ὡς δὲ τῇ γῆ προσεπλάζον, ἡ μὲν Κορηλία μετὰ τῶν φίλων ἐκ τῆς τριήρους περιπαθῆς οὖσα τὸ μέλλον ἀπεσκόπει, ἐν τούτῳ δὲ τὸν Πομπήιον, τῆς τοῦ Φιλίππου 15
C λαμβανόμενον χειρὸς ὡς ἔξανυσταίη, Σεπτίμιος ὀπισθεν τῷ ξίφει διελαύνει πρῶτος, εἶτα καὶ Ἀχιλλᾶς καὶ ἕτεροι. ὁ δὲ ταῖς χεροὶ τὴν τήβεννον ἐφελκυσάμενος κατὰ τοῦ προσώπου, μόνον στενάξας, μηδὲν δ' εἰπὼν ἀνάξιον ἑαυτοῦ, ἐνεκαρτέρησε ταῖς πληγαῖς, ἐξήκοντα ἐνὸς δέοντα βεβιωκῶς ἔτη. 20

1 εἰς αὐτὴν ἤξιον αὐτὸν AB, ἤξιον αὐτὸν εἰς αὐτὴν PW. 3 πλώϊμον A. 5 καὶ τῶν A Plutarchus, τῶν τε PW. 6 Σκύθη] Σκίθη Plutarchus vulgo. 7 Σοφοκλέους] incerti dramaticis: Plutarchi Pomp. c. 78 et Moral. (πῶς δεῖ τὸν νέον κ. ε. 1.) p. 33 d. 8 δὲ] δὴ C. 9 μολῆ P, om W. 10 ὄντος om C. 14 ἐκ] καὶ A. 15 ἀπεσκόπειτο Plutarchus. φίλιππον AB Plutarchus, φίλον C, φίλον Φιλίππου PW. 16 λαμβανόμενον A Plutarchus, λαβόμενον PW. 17 τὸν τήβεννον C.

cymba accesserat, qui ea vehabantur, eum salutarunt graece, et in naviculam conscendere iusserunt: mare enim vadosum et arenosum triremem non capere. salutata igitur Cornelia uxore iam eius exitium plangente, et duobus centurionibus ac liberto Philippo servoque cui Scythae nomen erat una conscendere iussis, ad uxorem et filium conversus illis Sophoclis versibus recitatis

tyranni in aedes quisquis intulit pedem
fit servus illi, liber etsi venerit

cymbam ingressus est. et cum a terra longe adhuc abesset, orationem quam in parvo libello graece scripserat, ut eam apud regem haberet, legit. ut ad terram appulerant, Cornelia et amici e triremi quid futurum esset solliciti speculabantur. interea Pompeium, qui Philippi manum prehenderat ut surgeret, Septimius primus a tergo traiecit, deinde Achilles et caeteri. at ille toga facie obducta tantum ingemuit, neque quicquam se indignum locutus ex vulneribus mortuus est, anno aetatis undecagesimo.

Οἱ δ' ἀπὸ τῶν νεῶν ὡς ἐθείσαντο τὴν σφαγὴν, θρήνον
 ἐξάκουστον ἄχρι τῆς γῆς ἐκχέαντες ἔφυγον. τοῦ δὲ Πομπηίου
 τὴν μὲν κεφαλὴν ἀποτέμνουσι, τὸ δὲ ἄλλο σῶμα γυμνὸν ἐμβα-
 λόντες ἀπὸ τῆς ἀλιάδος τοῖς δεομένοις ἀπέλιπον τοιοῦτου θεάμα-
 5 τος. παρέμεινε δὲ αὐτῷ Φίλιππος ἕως ἐγένοντο μεστοὶ τῆς ὕψεως· W II 130
 εἶτα περιλούσας τῇ θαλάσῃ τὸ σῶμα καὶ χιτωνίῳ τινὶ τῶν ἐαυ-
 τοῦ περιστείλας, μικρᾶς ἀλιάδος εὐρῶν λείψανα, τούτοις αὐτὸ
 κατέκασε, καὶ τινος ἀνδρὸς Ῥωμαίου γηραιοῦ ἤδη, τὰς δὲ πρώ- D
 τας στρατείας ἔτι νέῳ Πομπηίῳ συστρατευομένῳ, συννεπιλαβο-
 10 μένου αὐτῷ. ὃς ἐπιστὰς τῷ Φιλίππῳ εἶπε "τίς ἄν, ὦ ἄνθρωπε,
 θάπτειν διανοῆ Μάγνον Πομπηίον;" ἐκείνου δὲ φήσαντος ὡς
 ἀπελεύθερος, "ἀλλ' οὐ μόνῳ σοί" ἔφη "τοῦτο τὸ καλὸν ὑπάρξει,
 καμὲ δὲ ὡσπερ εὐρήματος εὐσεβοῦς δέξαι κοινωνόν, ἄρασθαι
 καὶ περιστέλλαι ταῖς ἑμαῖς χερσὶ τὸν μέγιστον αὐτοκράτορα Ῥω-
 15 μαίων."

Οὗτω μὲν ἐκηδέυθη Πομπηίος· (10) οὐ πολλῶν δ' ὕστερον
 Καίσαρ ἔλθων εἰς Αἴγυπτον τὸν μὲν προσφέροντα τὴν κεφαλὴν
 Πομπηίου ὡς παλαμναῖον ἀπειτράφη, τὴν δὲ σφραγίδα τοῦ ἀν- P I 488
 δρὸς δεξιόμενος ἐδάκρυσεν, Ἀχιλλᾶν δὲ καὶ Ποθεινὸν ἔκτεινεν.
 20 αὐτὸς δὲ ὁ βασιλεὺς Πτολεμαῖος μάχῃ λειφθεὶς παρὰ τὸν ποτα-
 μὸν ἠφανίσθη. Θεόδωτος δὲ ὁ σοφιστὴς τὴν μὲν ἐκ Καίσαρος

2 ἐκχέοντες C. 5 τῆς om C. 13 ὡσπερ ABCW Plutarchus,
 om P. 19 Ἀχιλλᾶν δὲ καὶ Ποθεινὸν ἔκτεινεν etc.] haec ex
 Plutarchi Pompeio, c. 80: iidem et rex Ptolemaeus mox vivi intro-
 ducuntur, secundum Plutarchi vitam Caesaris, c. 48. 20 λειφθεὶς
 Plutarchus, ληφθεὶς PW.

Fontes. Cap. 10. Plutarchi Pompeius, c. 80; Caesar, c. 48—56.

Qui in navibus erant, caede eius visa cum tanto eiulatu ut in
 terra exaudiretur fugerunt. caedis vero ministri capite amputato trun-
 cum nudum e cymba in litus abiecerunt, ut spectaculo quibusvis esset.
 quo dum populus satiaretur, Philippus ibi mansit: deinde mari ablutum
 corpus et sua tunica involutum parvae cymbae reliquiis cremavit, et
 senex quodam Romano, qui prima stipendia sub Pompeio adolescente me-
 ruerat, adiutore sepeliit. cui Philippus percontato quis esset, qui Pom-
 peium Magnum sepelire institueret, respondit se libertum illius esse.
 tum senex "istud" inquit "decus non tui unius erit: me quoque pii
 quasi lucri consortem admittito, ut meis et ipse manibus tangam et or-
 nem Romanorum imperatorem maximum."

Haec Pompeii fuerunt exsequiae: (10) Caesar autem non multo
 post in Aegyptum cum venisset, eum a quo ei caput Pompeii affereba-
 tur tanquam parricidam est aversatus; et anulo eius accepto illacrima-
 vit: Achillam et Pothinum interfecit. ipse rex Ptolemaeus in praelio
 ad flumen a suis derelictus evanuit. Theodotus vero rhetor tum quidem

δίεκιν διέφυγεν ἐπέξειλθὼν Αἴγυπτον καὶ ταπεινὰ πράττων καὶ
μισούμενος, Βρούτῳ δὲ Μάρκῳ τῷ Καίσαρα κτείναντι περιπεσὼν
ἐν Ἀσία καὶ πῦσαν αἰκίαν ὑπ' αὐτοῦ αἰκισθεὶς ἀπεκτάνθη. ὄσοι
δὲ τῶν Πομπηίου φίλων ἐαλώκεσαν ὑπὸ τοῦ τῆς Αἴγυπτος κρα-
τοῦντος, πάντας εὐηργέτησεν ὁ Καῖσαρ καὶ προσηγάγετο. 5

Κακεῖ δὲ πόλεμον συνεστήσατο, καὶ κρύφα τὴν Κλεοπά-
B τραν ἀπὸ τῆς χώρας μετεπέμπετο, ἐκβληθεῖσαν ἤδη τῆς βασι-
λείας τε καὶ τῆς πόλεως παρὰ τοῦ εὐνούχου Ποθεινοῦ. ἡ σὺν
μόνῳ τῷ Σικελιώτῃ Ἀπολλοδώρῳ εἰς ἀκάτιον μικρὸν ἐμβᾶσα τοῖς
βασιλεῦσι προσέσχε, καὶ εἰς στραματοδέσμον ἐνδύσα προτείνει 10
μακρὰν ἑαυτήν, ὃ δὲ Ἀπολλόδωρος ἰμάντι συνδήσας τὸ στραυμα-
τόδεσμον εἰσοκμῆζει διὰ θυρῶν πρὸς τὸν Καίσαρα. καὶ διὰ τοῦτο
τὸ τέχνημα λαμνρῶς φανείσης, καὶ τῆς ἄλλης ὀμίλλας καὶ χάρι-
τος αὐτῆς ἤτηθεῖς, διήλλαξε πρὸς τὸν ἀδελφὸν ὡς συμβασιλεύ-
σουσαν. 15

Ἐστιωμένων δ' ἐπὶ ταῖς διαλλαγαῖς, ἐπιβουλήν φωράσας ὁ
C Καῖσαρ τυρνεομένην ὑπ' Ἀχιλλᾶ τοῦ στρατηγοῦ καὶ Ποθεινοῦ
τοῦ εὐνούχου, τὸν μὲν Ποθεινὸν ἀνείλεν, Ἀχιλλᾶς δὲ φηγῶν εἰς
τὸ στρατόπεδον βαρὸν αὐτῷ περιίστησι πόλεμον. ὅτε πῦρ ἐμβα-
λόντος Καίσαρος τῷ στόλῳ καὶ ἡ μεγάλη βιβλιοθήκη ἐμπέροητο. 20
μάχης δὲ συνεσιώσης κατεπήδησε μὲν ἀπὸ τοῦ χύματος εἰς ἀκά-
τιον, ἐπιπλέοντων δὲ πολλαχόθεν αὐτῷ τῶν Αἰγυπτίων ῥίψας

3 ἀπεκτάνθη] huc usque ex Plutarchi Pompeio excerpta. 9 μι-
κρὸν om C. 17 τυρνεομένην ABC, τυρνεομένην PW. 20 Καί-
σαρος add AB.

Caesaris ultionem evasit, clam ex Aegypto elapsus et in humili fortuna
degens invisus omnibus, sed post a M. Bruto Caesaris percussore in
Asia comprehensus et omni suppliciorum genere excruciatius interit.
quotquot autem Pompeii amici ab Aegypti tyranno capti fuerant, eos
omnes Caesar beneficiis sibi adiunxit.

Ibi quoque bellum Caesar gessit, Cleopatra ex regione clam ar-
cessita, quae a Pothino eunucho et regno et urbe iam eiecta erat, quae
cum, solo Apollodoro Siculo comite, parva cymba conscensa ad regiam
appulisset, et involuta stragulo, quam longa erat, et colligata ab eodem
per fores ad Caesarem perlata esset, tum illius commentum sollertiam ad-
miratus, tum suavitate morum et lepore eius captus, eam ut regni esset
particeps cum fratre reconciliavit.

Cum autem in convivio propter reconciliationem eam instituto ab
Achilla duce exercitus et Pothino eunucho insidias sibi parari animad-
vertisset, Pothinum interfecit: Achilles vero fuga elapsus grave bellum
ei intulit, quo tempore cum Caesar ignem classi iniecisset, magna quo-
que illa bibliotheca conflagravit. commisso praelio ab aggere in lembam
desiluit; sed cum ab Aegyptiis navibus undique cingeretur, mari se

ἰαυτὸν εἰς τὴν θάλασσαν ἀπενήξατο μόλις. ὅτε λέγεται καὶ βιβλίδια κρατῶν πολλὰ μὴ προέσθαι νηχόμενος, ἀλλ' ἀνέχειν αὐτὰ ὑπὲρ τῆς θαλάσσης τῇ ἑτέρᾳ χειρὶ, καὶ ταῦτα βαλλόμενος. τέλος δέ, τοῦ βασιλείως πρὸς τοὺς πολεμίους ἀποχωρήσας, 5 ἐπελθὼν καὶ συνάψας μάχην ἐνίκησε, πολλῶν πεσόντων καὶ τοῦ βασιλείως ἀφανοῦς γενομένου.

Καταλιπὼν δὲ τὴν Κλεοπάτραν βασιλεύουσαν Αἰγύπτου καὶ μικρὸν ὕστερον ἐξ αὐτοῦ τεκοῦσαν υἱόν, ὃν Ἀλεξανδροῖς Καισαρίωνα προσηγόρευον, ὤρμησεν ἐπὶ Συρίαν. καὶ Φαρνάκη τῷ 10 Μιθριδάτου παιδί πολεμήσας αὐτὸν μὲν τοῦ Πόντου ἐξέβαλε, τὴν δὲ στρατιὰν ἄρδην ἀνεῖλε. καὶ τῆς μάχης ταύτης τὸ τάχος καὶ τὴν ὀξύτητα δηλῶν εἰς Ῥώμην ἔγραψε τρεῖς λέξεις "ἦλθον εἶδον ἐνίκησα." ἐντεῦθεν εἰς Ἰταλίαν ἀπελθὼν εἰς Ῥώμην ἀνέβαινε, τοῦ μὲν ἐνιαυτοῦ καταστρέφοντος εἰς ὃν ἤρρητο δικτάτωρ 15 τὸ δεύτερον, οὐδέποτε πρότερον τῆς ἀρχῆς ταύτης γενομένης ἐνιαυσίου· εἰς δὲ τὸ ἐπιδὸν ἔτος ὑπατος ἀνεδείχθη. P I 489

Τῶν δὲ περὶ Κάτωνα καὶ Σκιπίωνα μετὰ τὴν ἐν Φαρσάλῳ μάχην εἰς Λιβύην φυγόντων καὶ δυνάμεις ἠθροικόντων ἀξιολόγους, W II 131 ἐπ' αὐτοὺς ὁ Καῖσαρ ἐστράτευσε· καὶ μικρῷ μέρει μιᾶς ἡμέρας 20 τριῶν στρατοπέδων ἐκράτησε, καὶ πεντακισμυρίους τῶν πολεμίων ἀνθηρῶς οὐδὲ πενήκοντα τῶν ἰδίων ἀπέβαλε. τῶν δὲ πεφευγόντων

2 βιβλία B: Plutarchus βιβλίδια. 3 ὑπὲρ A Plutarchus, ὑπὸ PW. 5 μάχην AB Plutarchus, πόλεμον PW. 8 καισαρίωνα AC Plutarchus, Καισαρίωνα PW. 9 προσηγόρευον A, προσηγόρευσαν Plutarchus, ἐκάλον PW. ἐπὶ Συρίας Plutarchus. 12 εἰς Ῥώμην A Plutarchus, τοῖς ἐν Ῥώμῃ PW. 21 πεφευγόντων AB, πεφευγόντων PW.

commisit et aegre enatavit. fertur autem libellos multos manu inter natandum in sublime elatos non abiecisse, quanquam telis peteretur. tandem, cum rex ad hostes abiisset, reversus, commisso praelio vicit, multis caesis ipsoque rege desiderato.

Mox Cleopatrae Aegypti regno relicto (quae non multo post filium ei peperit ab Aegyptiis Caesariionem vocatum) in Syriam contendit. et Pharnace Mithridatis filio Ponto eiecto, eius vero exercitu prorsus deleto, ut belli confecti celeritatem demonstraret, tria verba Romam scripsit "veni vidi vici." inde in Italiam profectus Romam ascendit sub anni exitum quo secundum dictator creatus fuerat, cum ea potestas antea nunquam annua fuisset. in sequentem annum consul est declaratus.

Cum autem Cato et Scipio post Pharsalicam cladem in Africa iustas copias coegissent, Caesar contra eos profectus exigua unius diei parte tres exercitus superavit, et quinquaginta milibus hostium occisis, suorum non quinquaginta amisit. viri consulares et praetorii qui e pugna

των ἐκ τῆς μάχης ὑπατικῶν καὶ στρατηγικῶν ἀνδρῶν οἱ μὲν ἑαυ-
 τοὺς διέφθειραν ἄλισκόμενοι, συχνοὺς δὲ Καῖσαρ ἔκτεινεν ἀλόν-
 τας. Κάτωνος δὲ ἑαυτὸν διεργασαμένου δῆλος ἦν δηχθεῖς· οὗ
 B δ' ἕνεκα λελύπητο ἄθηλον· εἶπε δ' οὖν “ὦ Κάτων, φρονῶ σοι
 τοῦ θανάτου· καὶ γὰρ σύ μοι τῆς σωτηρίας ἐφθόνησας.” ἀλλὰ 5
 γὰρ ἐπανελθὼν εἰς Ῥώμην ἀπὸ Λιβύης θριάμβους κατήγαγε καὶ
 θείας ἐτέλεσε ναυμάχων καὶ μονομάχων ἀνδρῶν. τιμῆστων δὲ
 γενομένων ἀντὶ τῶν προτέρων δευρὶν καὶ τριάκοντα μυριάδων αἰ
 πᾶσαι πεντεκαίδεκα περισθεῖσαι εὐρέθησαν· τηλικαύτην φθορὰν
 τοῦ δήμου ὁ ἐμφύλιος ἐργάσατο πόλεμος. 10

Ἐκτι ὑπατος τὸ τέταρτον αἰρεθεῖς εἰς Ἰβηρίαν ἐστράτευσεν
 C ἐπὶ τοὺς Πομπηίου υἱούς, νέους μὲν ὄντας ἔτι, τόλμαν δ' ἐπι-
 δεικνυμένους ἀξιοχρεῶν πρὸς ἡγεμονίαν. ὅτε καὶ εἰς κίνδυνον
 περιέστη ὁ Καῖσαρ, ὡς βοᾷν διὰ τῶν τάξεων περιθῶν τῶν ἑαυ-
 τοῦ, εἰ μὴ αἰδοῦνται λαβόντας αὐτὸν ἐγχειρῆσαι τοῖς παιδαρίοις. 15
 πρὸς δὲ τοὺς φίλους μετὰ τὴν μάχην εἶπεν ὡς πολλῶν μὲν ἀγω-
 νίσαιτο περὶ νίκης, νῦν δὲ πρῶτον περὶ ψυχῆς. νικήσαντος δὲ
 Καίσαρος ὁ μὲν νεώτερος τῶν Πομπηίου παίδων διέδρα, ἀνηνέχθη
 δ' αὐτῷ μετὰ ἡμέρας τοῦ πρεσβυτέρου ἢ κεφαλῆ. τοῦτον ἔσχα-
 τον Καῖσαρ ἐπολέμησε πόλεμον. 20

11. Ἐπανελθὼν δ' εἰς Ῥώμην δικτάτωρ διὰ βίου ἐψηφι-

2 ἔκτεινεν ἀλόντας A Plutarchus, ἀλόντας ἀπέκτεινε PW. 3 οὗ
 δ' ABCW, οὐδ' P. 4 σοι om sola P. 7 ἐτέλεσε AC,
 ἐτέλεσε PW. 8 θυοῖν A. 14 ὁ καῖσαρ add A. 15 λαθόν-
 τας C. 18 παίδων A Plutarchus, υἱῶν PW. διέδρα AB,
 ἀπέδρα PW. ἀνηνέχθη A cum Plutarcho, ἠνέχθη PW. 21 δὲ B.

FONTES. Cap. 11. Plutarchi Caesar, c. 57 — 66. addita sunt
 pauca de nomine Caesaris.

evaserant cum caperentur, partim ipsi necem sibi consciverunt, partim
 captos Caesar suppliciiis affecit. Catonis necem, qui sibi ipse manus
 attulerat, palam aegre tulit: cur autem, incertum est. illud quidem dixit
 “invideo tibi mortem istam, Cato: nam et tu mihi salutem invidisti.”
 ex Africa Romam reversus triumphavit, et spectacula navalis pugnae et
 gladiatorum edidit: cum census ageretur, centum quinquaginta milia
 civium de trecentis viginti milibus quae ante censa fuerant sunt in-
 venta: tantam populi stragem bellum civile attulerat.

Deinde quartum consul factus in Hispaniam abiit contra Pompeii
 filios, adolescentes quidem illos adhuc, sed audacia principatu digna
 praeditos. ubi in tantum periculum Caesar venit, ut per aciem discurs-
 rens clamitaret, an milites non puderet se captum pueris in manus tra-
 dere. post pugnam autem amicis dixit, se de victoria saepe, tam vero
 primum de vita certasse. Caesare victore iunior Pompeii filius fuga est
 elapsus: post dies aliquot natus maioris caput Caesari allatum.

11. Extremo hoc bello gesto Romam reversus Caesar dictator

στο, ὃ τυραννὶς ἐτύγχανεν ἄντικρυς, τῷ ἀνυπευθύνῳ τῆς μοναρχίας προσλαβούσα τὸ ἀδιάδοχον. οὕτω δὲ καταστὰς εἰς μοναρχίαν πολλοὺς ἀφῆκε τῶν πεπολεμηκότων αὐτῷ, ἐνίοις δὲ καὶ ἀρχὰς καὶ τιμὰς ἔδωκεν, ὧν ἦσαν καὶ Βρούτος καὶ Κάσσιος, καὶ τὰς Πομπηίου δὲ στήλας καταβεβλημένας ἀνέστησεν. ἀξιούτων δὲ τῶν φίλων δορυφορεῖσθαι αὐτὸν παρητήσατο “βέλτιόν ἐστιν” εἰπὼν “ἅπαξ ἀποθανεῖν ἢ αἰεὶ προσδοκᾶν.” μειζόνων δ’ ἐρῶν πραγμάτων καὶ καινοτέρας δόξης, γνώμην ἔσχε στρατεύειν ἐπὶ Πάρθους καὶ δι’ Ὑγκανίας εἰς τὴν Σκυθικὴν ἐμβαλεῖν.

- 10 Μῖσος μέντοι τοῖς ἀνθρώποις κατ’ αὐτοῦ καὶ ἕτερα ἐνεποίησαν, τὸ δὲ γε μῆζον ὃ τῆς βασιλείας ἔρως εἰργάσατο, δι’ ἃ P I 490
 ὃν οἱ περὶ αὐτὸν καὶ λόγον εἰς τὸν δῆμον ἐπέσειραν, ὡς ἐκ γραμμάτων Σιβυλλείων φαίνεται μὴ ἄλλως ἔσσεσθαι τὰ Πάρθων Ῥωμαίοις ἀλώσιμα, εἰ μὴ βασιλεὺς αὐτοῖς συστρατεύσοιτο. καὶ ἐκ 15 τῆς Ἀλβης δὲ πρὸς τὴν Ῥώμην ἰόντα τὸν Καῖσαρα ἐτόλμησάν τινες προσεῖπεν βασιλέα. τοῦ δὲ δῆμον θορυβηθέντος ἐκείνος οὐ βασιλεὺς ἀλλὰ Καῖσαρ ἔφη καλεῖσθαι.

Ἐλέγτο δὲ Καῖσαρ, ὡς τινες οἴονται, οἷα δὴ τάχα τῆς μητρὸς αὐτοῦ ἐν τῷ τίκτειν θανούσης, καὶ αὐτοῦ αἰ’ ἀνατομῆς 20 προαχθέντος εἰς φῶς. οὐκ ἀληθές δὲ τοῦτό ἐστι· τὴν γὰρ μητέρα αὐτοῦ ζῆν οἱ περὶ αὐτοῦ γεγράφασι ἱστορήσαντες καὶ αὐτοῦ ἀν- B

7 εἰκὼν om C.

12 εἰς AB, πρὸς PW.

15 δὲ om A.

18 Ἐλέγτο δε — p. 332 v. 3 ἐκείνον ἀπόγονοι Plutarchi verbis addita sunt. 21 γεγραφασι [ιστορήσαντες] συγγεγραφότας ἱστορήσαν A.

perpetuus est creatus: quae manifesta tyrannis fuit, praeter monarchiae summam potestatem successore quoque carens. solus rerum potitus multos qui arma contra tulerant absolvit, nonnullis magistratus et honores dedit: quorum e numero fuerunt Brutus et Cassius. Pompeii statuas deiectas restituit. monitus ab amicis ut satellites ad custodiam corporis adhiberet, recusavit: melius enim esse mortem semel oppetere quam perpetuo formidare. in maiorum rerum studio et novae gloriae appetitione, in animo habuit Parthis inferre bellum, et per Hyrcaniam in Scythiam facere impressionem.

Oidium populi Romani cum aliis de causis tum ob regni amorem vel maxime suscepit. unde familiares eius rumorem in vulgus sparserunt, Sibyllinis libris contineri, Parthos non nisi rege duce a Romanis posse vinci. et Alba Romam proficiens a quibusdam rex appellatus, cum ea re populum perturbatum vidisset, se non regem sed Caesarem esse dixit.

Caesaris autem nomen, ut quidam opinantur, habuit, quod matre mortua ex utero caesus esset. quod falsum est: matrem enim ad viri-

δρωθέντος. τὸ δ' ἔξ ἀνατομῆς παρελθεῖν εἰς τὸν βίον οὐκ ἐπ' αὐτῷ γέγονεν, ἀλλ' ἐπὶ τινι τῶν προγόνων αὐτοῦ, καὶ ἔξ ἐκείνου τὴν κλῆσιν ἔσχον οἱ ἐκείνου ἀπόγονοι.

Προσιόντων δὲ ποτε τῶν ὑπάτων αὐτῷ καὶ τῶν στρατηγῶν καὶ τῆς βουλῆς ἀπάσης ἐπομένης, διτι μὴ ἔξανέστη καθήμενος οὐδ' ἄλλ' ἄλλοι μόνον ἐλύπησε τὴν βουλήν ἀλλὰ καὶ τὸν δῆμον, ὡς ἐν τῇ βουλῇ προπηλακισμένης τῆς πόλεως, καὶ μετὰ κατηφείας οἱ πλείους ἀπῆλθον εὐθύς. ἐπιγίνεται δὲ τοῖς προσκρούσμασι τούτοις καὶ ὁ τῶν δημάρχων προπηλακισμός. ἐτελεῖτο μὲν γὰρ τῇ πόλει ἑορτή, Καῖσαρ C δ' ἐπὶ δίφρου χρυσοῦ καθήμενος κόσμῳ κατεκοσμεῖτο Θριαμβικῷ 10
W II 132 Ἀντάνιος δὲ ὑπατεύων εἰς ἀγυρὰν ἐνέβαλε φέρων διάβημα στεφάνῳ δάφνης περιπελεγμένον, καὶ ἐδίδον τῷ Καίσαρι. καὶ γίνεται κρότος οὐ λαμπρὸς ἐκ παρασκευῆς· ἀπωσαμένου δὲ τοῦ Καίσαρος ἅπας ὁ δῆμος ἀνεκρότησε· καὶ τούτου δις γεγονότος ἡ πείρα ἐξηλέγχετο καὶ ὁ Καῖσαρ ἀνέστη. ἐπεὶ δὲ καὶ ἀνδριάντες 15 αὐτοῦ διαδήμασιν ὠφθησαν ἀναδεδεμένοι βασιλικοῖς, ἀπέσπασαν ταῦτα οἱ δήμαρχοι, καὶ τοὺς προσειπόντας αὐτὸν βασιλέα ἀπῆγον εἰς δεσμοτήριον. καὶ ὁ δῆμος ἐπὶ τούτοις ἐκρότει καὶ Βρούτους ἐκάλεε τοὺς ἄνδρας· Βρούτος γὰρ ἦν, ὡς ἰστόρηται ἄνωθι, ὁ καταλύσας Ταρκύνιον καὶ τὸ κράτος εἰς τὸ κοινὸν περιότησας ἐκ 20
D μοναρχίας. ἐπὶ τούτοις ὁ Καῖσαρ παροξυνθεὶς τὴν μὲν ἀρχὴν τοὺς δημάρχους ἀφείλετο, ἐν δὲ τῷ κατηγορεῖν αὐτῶν, ἅμα καὶ τὸν δῆμον ἐφυβρίζων, πολλάκις Βρούτους ἀπεκάλεε τοὺς ἄνδρας.

1 παρελθεῖν εἰς τὸν βίον] εἰς τὸν βίον ἔλθεῖν A. 2 αὐτοῦ προγόνων AB. 5 καθήμενος om B. 17 αὐτὸν βασιλέα] βασιλέα τὸν καίσαρα A.

lem usque aetatem habuisse scribitur. aliquis autem ex maioribus eius eo modo natus cognomentum id in familiam propagavit.

Cum aliquando consulibus et praetoribus ad se accedentibus, toto senatu comitante, non assurrexisset, non senatum tantum sed populum etiam offendit, quasi per senatum totam rem publicam ludibrio haberet; ac plerique statim maesti recesserunt, ad has offensas etiam tribunorum plebis accessit contumelia. nam cum in festo in sella aurea triumphali habitu sederet, Antonius consul in forum irrupit, diadema lauro implexum Caesari offerens. ob eam rem plausus haud sane illustris datus est, a subornatis hominibus: sed cum id Caesar recusasset, totius populi plausum tulit. ita bis populi animos expertus surrexit. ad haec regias fascias statuis eius impositas tribuni plebis detraxerunt, et eos qui regem illum salutarant in carcerem duxerunt, applaudente populo et Brutus eos appellante. ut enim supra est expositum, Brutus pulsus Tarquinii monarchiae potestatem ad populum transtulit. quibus rebus Caesar irritatus tribunos potestate privavit, et eos graviter increpans, in populi etiam contumeliam, brutos saepe appellavit.

Ἐντιϋθεν πρὸς Μάρκον Βροῦτον τρέπονται οἱ πολλοί, ἐκ Βροῦτου τοῦ πάλαι δοκοῦντα τὸ γένος ἔλκειν· καὶ πρὸς μόνον ἐκείνον ἢ πρῶτον οἱ μεταβολῆς ἐφιέμενοι ἀποβλέποντες αὐτῷ μὲν οὐκ ἐτόλμων προσομιλεῖν, νύκτωρ δὲ γράμματα περὶ τὸ βῆμα καὶ 5 τὸν δίφρον ἐρρίπτουν ἐφ' οὗ στρατηγῶν ἐχηματίζε, λέγοντα “καθ' ἑαυτοῦ ὡς Βροῦτε” καὶ “οὐκ εἰ Βροῦτος.” καὶ Κάσσιος δὲ παρώξυνεν αὐτόν.

Καὶ τῷ Καίσαρι δὲ πολλὰ λέγεται σημεῖα γενέσθαι δη-
 λούντα τὸν ὄλεθρον, ὧν ἓν καὶ τοῦτο ἐστί. παριαύων τῇ γυναικί
 10 φωνᾶς ἀσαφείς καὶ στεναγμοὺς ἀνάνδρους ἐκείνην ἀναπέμπουσαν P I 491
 ᾗσθετο· ἰδοῦκε δὲ κλαίειν ἐκείνον ἐπὶ ταῖς ἀγκύλαις ἔχουσα κατ-
 εσφαγμένον. ἢ καὶ μεθ' ἡμέραν ἰδεῖτο τοῦ ἀνδρὸς μὴ προελθεῖν
 εἰς τὴν σύγκλητον. ὡς δὲ καὶ θύσαντες οἱ μάντις δυσιερεῖν ἔλε-
 γον, ἔγνω πέμψας Ἀντώνιον ἀφεῖναι τὴν σύγκλητον. Βροῦτος
 15 μέντοι Ἀλβίνος, πιστευόμενος μὲν ὑπὸ Καίσαρος, τῶς δὲ περὶ
 Μάρκον Βροῦτον καὶ Κάσσιον μετέχων τῆς συνωμοσίας, τοὺς τε
 μάντις ἐχλεύαζε καὶ καθήπτετο Καίσαρος ὡς διαβολὰς ἐαυτῷ
 προστρέφοντος καταφρονήσεως πρὸς τὴν σύγκλητον. ἦκει γὰρ
 20 ὥστε τῶν ἐκτὸς Ἰταλίας ἐπαρχιῶν ἀναγορεύεσθαι βασιλεῖα καὶ τὴν
 ἄλλην ἐπιόντα γῆν τε καὶ θάλασσαν ἐαυτῷ περιτιθέναι διάδημα.
 ταυθ' ἄμα λέγων ὁ Βροῦτος ἦγε τὸν Καίσαρα λαβόμενος τῆς

4 περὶ τὸ βῆμα om C.

“περιαύων mas” DUCALCIUS.

9 παριαύων ABCW, περιαύων P.

Ex eo populus ad M. Brutum spectavit, qui a veterē Bruto genus ducere putabatur; ab eoque solo vel primo pendebant qui mutationem desiderabant. quia vero ipsum alloqui non audebant, noctu litteras circa tribunal et sellam in qua praetor ius dicebat spargebant, in quibus scriptum erat “Brute, dormis” et “non es Brutus.” incitabatur idem etiam a Cassio.

Caesari futura caedes pluribus prodigiis denuntiata esse fertur: e quibus etiam illud est, uxorem accubantem voces obscuras et confusas edere animadvertit. ea vero sibi lamentari visa erat, et eum occisum in ulnis tenere; et mane oravit ne in senatum veniret. cum etiam augures sacra parum auspiciata fuisse dicerent, abstinere curia statuit et per Antonium senatum dimittere. sed Brutus Albinus, cui Caesar fidem habebat, coniurationis cum M. Bruto et Cassio particeps, et augures deridebat, et Caesarem reprehendebat, ut qui crimen contempti senatus in se admitteret: qui iam aderat eius iussu. paratos etiam esse omnes decernere ut omnium extra Italiam provinciarum rex appellaretur, utque, cum nationes externas peragraret aut mare traiceret, diadema gestaret. haec dicens Brutus Caesarem manu prehensum ducebat. ab-

χειρός. οἰκίτης δὲ τις ἀλλότριος ἐντυχεῖν αὐτῷ προθυμούμενος ἀπὸντι μὴ δυνηθεὶς παρέδωκεν ἑαυτὸν τῇ τοῦ Καίσαρος γυναικὶ φυλάττειν, εἰπὼν ἔχειν μεγάλα πράγματα ἐπανόντι καταγγεῖλαι τῷ Καίσαρι. σοφιστῆς δὲ τις Ἀρτεμίδωρος Κνίδιος βιβλίον περὶ τῆς συνομοσίας γράψας καὶ ἐγγίσας αὐτῷ "τοῦτο" ἔφη "Καίσαρ ὁ μόνος καὶ ταχέως ἀνάγνωθι· μεγάλα γάρ σοι καταγγεῖλει καὶ σοι C διαφέροντα." ὁ δεξάμενος ἐκείνος ὤρμησε μὲν ἀνυγνῶναι, μὴ μέντοι δυνηθεὶς ὑπὸ τῶν ἐντυγχανόντων, κατεῖχε τῇ χειρὶ, καὶ παρῆλθεν οὕτω πρὸς τὴν σύγκλητον. ἡ δὲ ὑπέξανέστη. τῶν δὲ περὶ Βροῦτον οἱ μὲν ἐξόπισθεν τοῦ δίφρου αὐτοῦ περιέστησαν, οἱ 10 δὲ ἀπήντησαν ὡς περὶ τινος φηγάδος δεδμενοί. τὸν δὲ Ἀτῶνιον πιστὸν ὄντα Καίσαρι καὶ ῥωμαλέον ἔξω πυρακατεῖχε Βροῦτος Ἀλβῖνος. ὡς δὲ καθίσας ὁ Καῖσαρ διεκρούετο τὰς δεξιὰς, ξίφει παρὰ τοῦ Κάσκα πρώτου πλήττεται τὸν ἀγένα, πληγὴν οὐ θανατηφόρον. ὡς δὲ καὶ τῶν συνωμοτῶν ἕκαστος τὸ ξίφος ἐγύ- 15 D μνωσε, λέγεται πρὸς μὲν τοὺς λοιποὺς ἀπομαχέσθαι ἐνεκλούμενος καὶ κεκραγώς, ὅτε δὲ καὶ Βροῦτον εἶδεν ἰσχυρισμένον τὸ ξίφος, ἐφελκύσασθαι κατὰ τῆς κεφαλῆς τὸ ἱμάτιον μηκέτι ἀπομαχόμενος. W II 133 εἰκοσι μέντοι καὶ τρεῖς λαβῶν τραύματα, ἀνδριάντος ὄντος ἐκῆ Πιομπήϊου, περὶ τὴν βῆσιν ἐφρέθη κείμενος καὶ καθαιμάξας 20 αὐτόν, ὡς δοκεῖν αὐτὸν ἐφροστάναι τῷ φόνῳ τοῦ πολέμου Πιομπήϊου.

3 μεγάλα] μάλα B. καταγγεῖλαι ABC, ἀπαγγεῖλαι PW: Plutarchus κατεκτεῖν. 4 Κνίδιος om A. βιβλίδιον A. 5 ἐγγίσας A. 13 ἀλβῖνος A. 21 τῷ φόνῳ om C.

euantem servus alienus eius alloquendi cupidus cum convenire non posset, se uxori eius custodiendum tradidit, quod magnas res haberet reverse Caesari nuntiandas. Artemidorus item rhetor Gnidius libellum de conluratione a se scriptum ei porrexit, et "hunc" inquit, "Caesar, solus et celeriter legito: res enim magnas tibi declarabit, quaeque tua intersunt." libellus acceptum Caesar lecturus, cum a salutantibus impediretur, manu tenuit, itaque in senatum venit. qui cum ei assurrexisset, Bruti coniurati partim a tergo sellam eius circumsteterunt, partim ad eum accesserunt tanquam exsuli cuidam veniam petituri. Antonium vero Caesarī fidelem et robustum Brutus Albinus foris tenuit. ubi conasedit Caesar, et intercessionem reiecit, primus Casca iugulum ei ferit ictu non letifero. ut autem omnes coniurati pugiones strinxerunt, contra caeteros se defendisse fertur veste convoluta et vociferans, sed cum a Bruto etiam stricto ense peti se vidisset, toga capite obvoluto non amplius restitisse. ita tribus et viginti vulneribus confossus ad basim statuac Pompeii cecidit, eamque cruentavit, ut ipse Pompelus caedi inimici adstare videretur.

12. Ὁ μὲν οὖν Γάιος Ἰούλιος Καῖσαρ οὕτως ὑπὸ φιλοτιμίας καὶ φιλαρχίας ἀπώλετο· οἱ γὰρ θωπεύοντες αὐτὸν τὸ φιλόπρωτον αὐτοῦ καὶ φιλόδοξον κατανοοῦντες οὐκ ἐπαύοντο ἄλλα ἐπ' ἄλλοις αὐτῷ ψηφίζόμενοι. ἦσαν δὲ τοιαῦτα ἃ ἐψηφίζοντο, τὴν P I 492
 5 ἐπανάμιον στολὴν ἀεὶ φορεῖν, καὶ ἐπὶ τοῦ ἀρχικοῦ ὀφθρου καθέζεσθαι, τοῖς τε ῥαβδούχοις δαφνηφοροῦσιν ἀεὶ κεχρησθῆναι, πατέρα τε αὐτὸν τῆς πατρίδος ἐπονομάζεσθαι, καὶ ἐς τὸ νόμισμα ἐγγαράττεσθαι, δημοσίᾳ τε ἐορτάζειν αὐτοῦ τὰ γενέθλια, ἐν τοῖς ναοῖς τε τῆς Ῥώμης καὶ ἐν πάσαις ταῖς πόλεσιν ἀνδριάντις αὐτοῦ
 10 ἴσταςθαι. ἐπὶ δὲ γε τοῦ βήματος δύο αὐτοῦ ἀνδριάντις ἰδρύσαντο, τὸν μὲν ὡς τοὺς πολλὰς σεσωκότος, τὸν δ' ὡς ἐκ πολιορκίας ῥυσομένου τὴν πόλιν· ἑσπεράωντο δὲ καὶ ἄμφω στεφάνοις τοῖς ἐπὶ τοιοῦτοις νενομισμένοις. βουλευτήριόν τε καινὸν οἰκοδομηθῆναι ἐπέταξαν, ἣν Ἰουλιανὸν ἐπὶ τῷ αὐτοῦ κληθεῖν ὀνόματι.
 15 τιμητὴν τε καὶ διὰ βίου καὶ μόνον αὐτὸν ἐψηφίσαντο εἶναι, ἔχειν δὲ καὶ τὰ τῶν δημόρων προνόμια· καὶ εἴ τις αὐτὸν ἔργῳ ἢ λόγῳ ὑβρίσειεν, ἱερὸν εἶναι ἐθέλοισιν καὶ τῷ ἄγῃ ἐνέχεσθαι. τί δὲ τὸ ἱερὸν εἶναι νενομιστόν, ἤδη μοι προσηγήθηται. χαίροντα δὲ τούτοις ὄρωντες αὐτὸν, ἐπὶ χρυσόν τε ὄφθρον αὐτῷ ἔδωσαν καὶ
 20 στολὴν ἥπερ οἱ βασιλεῖς πάλαι ἐπέχρηστο καὶ φρουρὰν ἐκ τῶν ἰππέων καὶ ἐκ τῶν βουλευτῶν, εὔχεσθαι τε δημοσίᾳ ὑπὲρ αὐτοῦ

4 ἃ ἐψηφίζοντο] τὰ ψηφίζόμενα A. 7 ἐπονομάζεσθαι A cum Dione, ὀνομάζεσθαι PW. 8 ἐν] καὶ A. 16 λόγῳ ἢ ἔργῳ B. 18 προσηγήθηται] T. 2 p. 56 v. 12. 20 ἥπερ οἱ βασιλεῖς πάλαι ἐπέχρηστο A, ἢ ποτε οἱ βασιλεῖς ἐπέχρηστο Dio, ἢ πάλαι ἐχρῶντο οἱ βασιλεύοντες C, ἢ πάλαι ἐχρῶντο οἱ βασιλεύσαντες PW.

Fontes. Cap. 12. Dionis Hist. Rom. lib. 44 c. 3—7 et 20—53.

12. Sic Caesar ex ambitione et appetitione principatus interit. adulatores enim eius ambitioni et gloriolae studio inservientes alios atque alios ei honores decernere non destiterunt. qui huiusmodi fuerunt: ut triumphalem vestem perpetuo ferret et in sella curuli sederet, ut fascibus laureatis perpetuo uteretur et pater patriae appellaretur, ut eius imago in nummis exsculperetur et natalis publice celebraretur, ut in Romanis fanis et omnibus urbibus eius statuæ collocarentur. pro eius autem tribunali duas statuas collocarunt, alteram ob cives servatas, alteram ob urbem obsidione liberatam, corona civica et obsidionali ornatas. et novam curiam aedificari iusserunt, quæ Julia de ipsius nomine diceretur. censuremque eum solum et perpetuum crearunt: privilegia tribunorum ei dederunt: si a quoquam dicto factove offensus esset, ut caput eius sacrum esset ac piaculo obligatum. quid autem sacrum esse significet, iam est a me expositum. iam quia talibus eum rebus gaudere cernebant, auratam ei sellam concesserunt et vestem qua olim reges uti fuerant et custodiam ex equestri et senatorio ordine, utque publice pro eo supplicationes fierent et per eius genium iuraretur et acta eius omnia

καὶ τὴν τύχην αὐτοῦ δυνάμει καὶ τὰ πραχθησόμενα παρ' αὐτοῦ
 C πάντα κύρια τυγχάνειν ἐνομοθέτησαν, Δία τε αὐτὸν Ἰούλιον
 προσηγόρευσαν, καὶ ἄλλα πλείονα (ἵνα μὴ τὸ καθ' ἕκαστον ἀ-
 αριθμοῦντες τὸν ἀκροατὴν ἀποκινῶμεν) αὐτῷ ἐψηφίσαντο. ἔξ
 ὧν ἐπίφθονος ἔδοξεν ἢ μᾶλλον νεμεσητός, καὶ καθ' ἑαυτοῦ ὅ
 πολλοὺς διηρέθισε, μέχρις ἂν εἰς τὸ ἐπιελθὸν αὐτῷ κατηγή-
 κει τέλος.

Καὶ ὁ μὲν οὕτω σφαγείς ἔκειτο, οἱ δὲ ἐκεῖ παρόντες ἅπαν-
 τες ἐταράττοντο, τὴν τῶν σφαγέων ἀγνοοῦντες διάνοιαν, καὶ ὡς
 αὐτίκα κινδυνεύουσιν ἔφηνον, καὶ τοὺς συναντῶντας ἐξέπλησσαν, 10
 καὶ Θρήνων τὴν πόλιν ἐπλήρουν. καὶ ἡ μὲν πόλις οὕτω δίκειτο,
 D οἱ δὲ σφαγείς δεδιότες μὴ τις σφίσι ἐπίθῃται, γυμνοῖς καὶ ἡμα-
 γμμένοις τοῖς ἔσφροι διὰ τῆς ἀγορᾶς διελθόντες ἀνέδραμον εἰς τὸ
 Καπιτώλιον, ἐκεῖ τε τὴν ἡμέραν καὶ τὴν νύκτα διήγαγον. ὁ δὲ
 Λέπιδος ἐν τῷ στρατοπέδῳ μαθὼν τὰ γεγενημένα, νυκτὸς σὺν 15
 τοῖς στρατιώταις κατέλαβε, καὶ κατὰ τῶν σφαγέων ἐδημηγόρει.
 Ἀντώνιος δὲ τοῦ Καίσαρος ἀναιρεθέντος φοβηθεὶς ἐκρύβη· τὸν δὲ
 Λέπιδος ἐλθόντα μαθὼν καὶ τοὺς φονεῖς εἰς τὸ Καπιτώλιον ὄν-
 τας, θαρρήσας ἐξῆλθε, καὶ τὴν γερούσιαν ἀθροίσας ὠμίλει αὐτῇ,
 καὶ γνώμας εἰσήγε πρὸς τὰ γενόμενα. ὁ δὲ Κικέρων δημηγορή- 20

2 πάντα add A Dio. διὰ τε PW. post αὐτὸν A add τὸν
 μήνα, quod excidisse Wolfius suspicatus erat. sed Dio καὶ τέλος
 Δία τε αὐτὸν ἀντικρὺς Ἰούλιον προσηγόρευσαν, καὶ τὰς αὐτῶν τῆ
 τ' ἐπιεικεία αὐτοῦ τεμενισθῆναι ἐγνωσαν, ἑρῆα σφίσι τὸν Ἀντώ-
 νιον ὡσπερ τινα διάλιον προχειρισάμενοι. idem Dio, sed non eo
 loco quem Zonaras hic exscripsit, τὸν τε μήνα ἐν ᾧ ἐγεγέννητο
 Ἰούλιον, καὶ τῶν φυλῶν μίαν τὴν κλήσιν λαχούσαν Ἰουλίαν ἐκ-
 ἐκάλεσαν. 3 μὴ AB, om C, δὲ PW addito μὴ post ἀκροατὴν.
 8 post παρόντες PW add ἀνθρώποι, om AC. 16 κατέλαβε]
 τὴν ἀγορὰν κατέλαβε Dio.

rata essent sanxerunt, et Iovem Iulium appellaverunt. haec et alia plura,
 ne singulis commemorandis lectorem obtundamus, ei decreverunt. qui-
 bus rebus invidiam hominum vel potius iram deorum suscepit, multo-
 que in se provocavit, donec eum exitum, quo repente concidit, est
 sortitus.

Cum ita interfectus iaceret, omnes qui ibi aderant turbati et con-
 silii percussorum ignari, quasi et ipsi periculo proximi, fugerunt et ter-
 rendis obviis urbem luctu impleverunt. civitate sic affecta percussores
 vim timentes strictis et cruentis gladiis per forum in Capitolium accur-
 rerunt, ibique diem et noctem exegerunt. at Lepidus eo facinore in
 castris audito, urbe cum militibus occupata, pro contione in percussore
 est inventus. Antonius autem prae metu latitans, cum, illius adventu
 cognito et percussorum fuga in Capitolium, resumpta fiducia prodissset,
 et senatu convocato sententias rogaret, Cicero omnibus auctor fuit ut

σας ἔπεισε πάντας μὴ μνησικακεῖν ἀλλήλοις, ἀλλὰ κἄν τισιν
 ἡμάρτηται τι, παρόψεσθαι τοῦτο, ἵνα μὴ ἐμφύλιος αὐθις γένη- P I 493
 ται πόλεμος καὶ τῶν πολιτῶν ὄλεθρος ὑπ' ἀλλήλων ὀλλυμένων,
 ὁμοιοῦσαι δὲ ὁμοφύλους ὄντας καὶ συγγενεῖς. καὶ προσέθετο δεῖν
 5 καὶ τὰ παρὰ τοῦ Καίσαρος πρᾶχθέντα, εἴ τε ἐν δωρεαῖς ἢ τι-
 μαῖς εἶεν ἢ ἐν ἀρχαῖς, φυλάξαι, καὶ μὴ τι τούτων πολυπραγμο-
 νῆσαι ἢ ἀνατρέψαι. πεισθέντες οὖν αὐτῷ μηδενὶ μνησικακεῖν
 ἐψηφίσαντο. καὶ οἱ σφαγεῖς δὲ τοῖς στρατιώταις ὁμιλοῦντες ἐκ
 τοῦ Καπιτωλίου μηδὲν τῶν τῷ Κεῖσαρι πρᾶχθέντων ἀκρωῶσαι
 10 ἐπέσχοντο, μήτ' ἀφαιρήσεσθαι τινα μηδὲν τῶν ἐκάστῳ δεδομέ-
 των· καὶ οὕτως ἐς καταλλαγὰς ἤκον. οὐ πρότερον δὲ οἱ ἐν τῷ W II 134
 Καπιτωλίῳ κατέβησαν ἢ τὸν τε τοῦ Λεπίδου παῖδα καὶ τὸν τοῦ
 Ἄντωνίου ὁμήρους λαβεῖν. B

Μετὰ ταῦτα τῆς διαθήκης τοῦ Καίσαρος ἀναγνωσθείσης
 15 μαθῶν ὁ δῆμος ὅτι νιδὸν πεποιήται τὸν Ὀκτάβιον, καὶ ὅτι τῇ τε
 πόλει δωρεὰς καὶ ἐκάστῳ δραχμὰς, ὡς μὲν Ὀκτάβιος γράφει,
 τριάκοντα, ὡς δ' ἕτεροι, πέντε καὶ ἑβδομήκοντα καταλέλοιπεν,
 ἐταράχθησαν. καὶ ὁ Ἄντωνιος τὸν νεκρὸν εἰς τὴν ἀγορὰν προ-
 20 θέμενος ἡματωμένον καὶ λόγον ἐπὶ τῷ κειμένῳ εἰπὼν τὸ πλῆθος
 παρῴξυνε πρὸς ὄργην. εἶπε γὰρ πολλὰ μὲν πρὸς ἔπαινον τοῦ
 ἀνδρὸς καὶ πρὸς ἔλεον τοῦ πάθους τοὺς ἀκροατὰς ἐρεθίζοντα,
 εἶτα καὶ τὰ ψηφισθέντα αὐτῷ καταλέξας ὀνόματα ἐπήγαγεν "ἀλλ'
 οὗτος ὁ πατήρ, οὗτος ὁ ἀρχιερεὺς ὁ ἄστυλος ὁ ἥρωας ὁ θεὸς τέθνη- C

2 αὐθις] καὶ αὐθις A. 15 πεποίησ A. 17 ὡς δ' ἕτερος
 γράφει πέντε καὶ ὄγδοήκοντα B. 20 μὲν post εἶπε AC.
 21 τοῦ πάθους om A.

mutuis odiis abolitis utrinque, si quid peccatum esset, condonarent, ne
 civile bellum recrudesceret et cives a civibus interirent: consentirent
 potius, ut populares et cives deceret. adiecit etiam, acta Caesaris, sive
 ad donationes sive ad honores sive ad magistratus pertinerent, rata esse
 oportere nec exagitanda curiosius aut rescindenda. his rationibus ad-
 ducti omnium iniuriarum oblivionem decreverunt. percussores vero de
 Capitolio verba facientes militibus promiserunt se nulla Caesaris acta
 rescisuros neque cuiquam quicquam ab illo datum erepturos. seditione
 hoc modo composita non prius e Capitolio descenderunt, quam filium
 Lepidi et Antonii obsides accepissent.

Deinde cum lecto Caesaris testamento populus cognovisset Octa-
 vium ab eo adoptatum esse, et rei publicae munera, et virtutem vel tri-
 cenas, ut Octavius, vel octogenas quinās, ut alii tradunt, drachmas reli-
 ctas, turbatus est. cum autem Antonius, cadavere eius adhuc cruento
 in foro proposito, orationem ad defuncti laudes et ad caedis commisera-
 tionem pertinentem habuisset, multitudo concitata est. deinde recitatis
 honoribus qui ei decreti fuerant, subiecit "sed pater, pontifex, sacro-

κεν, οἴμοι, οὐ νόσφ βιασθεῖς οὐδὲ γήρφ μαρανθεῖς οὐδὲ ἔξω που ἐν πολέμφ τρωθεῖς οὐδὲ ἐκ δαιμονίου τινὸς αὐτομάτως ἀρπαχθεῖς, ἀλλ' ἐνταῦθα τοῦ τείχους ἐντὸς ἐπιβουλευθεῖς ὁ καὶ εἰς Βρεττανίαν ἀσφαλῶς στρατεύσας, ἐν τῇ πόλει ἐνεδρευθεῖς ὁ τὸ πωμήριον αὐτῆς ἐπαυξήσας, ἐν τῷ βουλευτηρίφ κατασφαιγείς ἄσπλος ὁ ἐδπόλεμος, γυμνὸς ὁ εἰρηνοποιός, πρὸς ταῖς δικαστηρίοις ὁ δικαστής, πρὸς ταῖς ἀρχαῖς ὁ ἀρχων, ὑπὸ τῶν πολιτῶν ὄν μηδεις τῶν πολεμίων μηδ' εἰς τὴν θάλασσαν ἐκπεσόντα κτείνειν δεδόνητο, ὑπὸ τῶν ἑταίρων ὁ πολλάκις αὐτοὺς ἐλέησας. ποῦ δῆτ' αὖ σοι, Καῖσαρ, ἡ φιλανθρωπία, ποῦ δ' ἡ ἀσυλία, ποῦ δ' οἱ νόμοι; ἀλλὰ σὺ μὲν ὄπως μηδ' ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν τις φονεύηται πολλὰ ἐνομοθέτησας, σὲ δὲ οὕτως οἰκτρῶς ἀπέκτειναν οἱ φίλοι· καὶ νῦν ἐν τῇ ἀγορᾷ πρόκεισαι ἐσφαγμένος· δι' ἧς πολλάκις ἐπόμπευσας ἐστεφανωμένος· καὶ ἐπὶ τοῦ βήματος ἔρρημαι κατατετρωμένος, ἀφ' οὗ πολλάκις ἐδημηγόρησας. οἴμοι πολιῶν ἡμα-16 τωμένων· ὃ στολῆς ἐσπαραγμένης, ἦν ἐπὶ τούτφ μόνον, ὡς ζοικεν, ἔλαβες, ἵνα ἐν ταύτῃ σφαγῆς."

Ἐπὶ τούτοις ὁ δῆμος ἔξοργισθεῖς τοὺς μὲν σφαγεῖς ἐξήτει, τὸ δὲ σῶμα τοῦ Καίσαρος ἀρπάσαντες ἐν τῇ ἀγορᾷ ἔκασαν, καὶ P I 494 ἐπὶ τὰς τῶν φονέων οἰκίας ὤρμησαν, καὶ Ἐλβιον Κίνναν δημαρ-20 χοῦντα διεχειρίσαντο, πλανηθέντες τῇ ὁμωνυμίᾳ· οὐ γὰρ οὗτος τῷ Καίσαρι ἐπεβούλευσεν, ὁ στρατηγὸς δὲ Κίννας Κορινθίος.

2 ἀρπαχθεῖς A, ἀρπασθεῖς PW. 3 ὁ om A. ἐς C. 5 post κατασφαιγείς Dio add ὁ καὶ ἴδιον ἄλλο κατασκευάσας. 13 δι' ἧς — 14 ἐστεφανωμένος om B.

sanctus, heros, deus obit (hei mihi) non morbo non senio extinctus, non foris in bello vulneratus nec fortuito aliquo casu raptus: sed hic intra moenia per insidias periit qui citra periculum in Britanniam penetravit, in urbe per dolum occubuit qui urbis pomerium promovit, intra curiam est trucidatus inermis vir bellicosus, nudus pacificator, ad tribunaia iudex, apud magistratus magistratus praeditus, a civibus quem nemo hostium vel in mari natantem occidere potuit, a familiaribus qui saepe eorum misertus fuit. quorsum tibi, Caesar, humanitas, quorsum sacrosancta auctoritas, quorsum leges? tu quidem accurate providisti ne quis ab inimicis caederetur, te vero crudeliter amici occiderunt, et nunc iugulatus iaces in eo foro in quo saepe coronatus triumphasti, in suggestu iaces vulneribus confectus, unde multas ceationes habuisti. heu canos sanguine concretos, heu vestem laceratam, quam eo scilicet induisti ut in ea iugulareris."

His verbis populus commotus percussores quaeritavit, raptum cadaver Caesaris in foro cremavit, ad aedes percussorum tetendit, et Helvium Cinnam tribunum plebis per errorem nominis occidit: neque enim is Caesari fecerat insidias, sed Cornelius Ciana praetor. quo in loco

βωμόν δὲ ἔνθα κατέκασαν τὸ σῶμα τοῦ Καίσαρος ἤγειρε τὸ πλῆθος, ἔν' ἐπ' αὐτοῦ θύοιεν ὡς θεῷ τῷ Καίσαρι. οἱ δ' ἔπαυτο αὐτὸν ἀντίρριψαν, καὶ νόμον εἰσήνεγκαν μηδένα αὐδῆς γενέσθαι δικατόρα, θάνατον θέντες τὸ ἐπιτίμιον εἴ τις εἰσηγήσεται ἅ τοῦτο καὶ εἴ τις που δέξεται. Ἀντώνιος δὲ τότε πολλὰ ἐναυθεντῶν διεπράξατο, ἀρχάς τε διδοὺς καὶ χώραν καὶ ἑλευθερίαν καὶ ἀτέλειαν, καὶ φυγάδας κατὰγων, ὡς τῆς δυναστείας τοῦ Καίσαρος τάχα διάδοχος, καὶ πολλὰ ἐκ τούτων ἠργυρολόγησε χρήματα. B

13. Ὀκτάβιος δὲ Γάιος, ὃς καὶ Πίος ὠνόμαστο, ἀδελφῆς 10 τοῦ Καίσαρος ἦν υἱὸς συνοικουσίας Ὀκταβίῳ τῷ ἐκ Βελιτρῶν τῶν Οὐλοουσιδῶν, ἐτράφη δὲ παρὰ τῇ μητρὶ καταλειφθεὶς ὀρφανός. αὐξήθει δὲ διῆγε παρὰ τῷ Καίσαρι ἄ παιδί ὄντι. διδὼ καὶ ἕστεργε τὸν ἀδελφεῖδόν καὶ μεγάλως εἶχεν ἐπ' αὐτῷ τὰς ἐλπίδας. ἦ τε γὰρ μήτηρ αὐτοῦ Ἀττία ἑγκυμονοῦσα αὐτὸν ἔδοξε κατ' ὄναρ τὰ 15 σπλάγγνα αὐτῆς εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναφέρεσθαι καὶ ἐπὶ πᾶσαν ἐκτετάσθαι τὴν γῆν, καὶ ὁ ἐκείνης ἀνὴρ κατὰ τὴν αὐτὴν νύκτα ἐδόκει ὄραν ἥλιον ἐκ τῆς νηδύος αὐτῆς ἀνατέλλοντα. ἄρτι δὲ τοῦ W II 136 παιδὸς τεχθέντος, Νιγίδιος Φίκουλος βουλευτῆς, διαγινώσκειν C τὰς τῶν ἀστέρων κινήσεις ἄριστα πιστευόμενος, βραδύτερον εἰς

1 κατέκασαν A, κατέκασσε PW. 6 χώραν A Dio, χώρας PW. 7 καὶ om B. 8 τούτου C. 9 "καὶ Πίος] ita alter e Regiis et Colberteus: alter Reg. Πίος, Πίος" DUCANCIUS. immo Regii omnes, 1714 1716 1768, cum Colberteo (nunc Regio 1717) καὶ Πίος habent. Dio ὁ δὲ δὴ Γάιος ὁ Ὀκταβίου Καίσαρος· οὕτω γὰρ ὁ τῆς Ἀττίας τῆς τοῦ Καίσαρος ἀδελφῆς υἱὸς ἀνομάζετο. 11 οὐλοουσιδῶν CW: "Οὐλοουσιδῶν mss Reg. et Colbert." DUCANCIUS. 18 φίβουλος ABC et aliquot Dionis codices pro Φίβουλος. "duo Regii et Colberteus Φίβουλος" DUCANCIUS. 19 πιστευόμενος] παιδευόμενος C.

FOUNTES. Cap. 13. Dionis Hist. Rom. lib. 45 c. 1—11.

Caesar crematus est, plebs aram erexit, in qua illi ut deo sacrificaret. sed eam consules everterunt, lege lata ne quis deinceps dictator crearetur: qui autem dictaturam vel decrevisset vel accepisset, ut capite plecteretur. Antonius tum pro auctoritate multa egit, dandis magistratibus agris libertate immunitate, atque exulibus revocandis, non secus ac si potentatus Caesaris successor esset; iisque rebus magnam pecuniam coegit.

13. C. vero Octavius, qui et Pius, sororis Caesaris filius, nuptae Octavio Veliterno (sunt autem Velitrae Volscorum municipium), pupillus relictus, apud matrem educatus est. cum adolevisset, apud Caesarem egit orbem liberis: qui eum amavit, magna de eo spe concepta. nam Attia mater eius praegnans somniavit, intestina sua ferri ad caelum explicarique per omnem terrarum ambitum. somniavit et pater Octavius eadem nocte, utero Attiae iubar solis exortum. qui cum ob uxoris puerperium serius in curiam venisset, P. Nigidius Figulus senator, qui astro-

τὸ συνέδριον τοῦ Ὀκταβίου ἀπηγηκότος, ἤρετο αὐτὸν τὴν αἰτίαν τῆς βραδυτήτος. ὡς δὲ διὰ τὸν τοῦ παιδὸς τόκον ἐκείνος ἔφη, ἀνεβόησεν ὅτι “δεσπότην ἡμῖν ἐγέννησας.” τρεφομένου δὲ τοῦ παιδὸς ἐν ἀργῷ, αἰετὸς ἐκ τῶν χειρῶν αὐτοῦ ἔξαρπάσας ἄρτον, καὶ μετεωρισθεὶς, αὐθις ἀπέδωκεν αὐτὸν καταπτώτας. παιδίσκου 5 τε αὐτοῦ ὄντος καὶ ἐν Ῥώμῃ διατρίβοντος, ἔδοξεν ὁ Κικέρων καθ’ ὕπνου ὄραν αὐτὸν ἁλύσειι χρυσαῖς ἐκ τοῦ πόλου πρὸς τὸ Καπιτώλιον καθιμώμενον καὶ παρὰ τοῦ Διδος μιστιζόμενον. Κά-
 D τουλος δὲ καὶ αὐτὸς ἐν ὕπνοις ἐδόκει τὸν Δία τῆς Ῥώμης εἰκόνα εἰς τὸν κόλπον τοῦ Ὀκταβίου παιδὸς ἔτι ὄντος ἐμβεβληγέηναι. ἐκ 10 τούτων τοίνυν ὁ Καῖσαρ μεγάλα ἐπ’ αὐτῷ ἐλπίας εἰσεποιήσατό τε τὸν παῖδα καὶ κληρονόμον κατέλιπε, καὶ ἐπιμελῶς ἐπαίδευε λόγοις ἑητορικοῖς τῇ τε τῶν Λατίνων καὶ τῇ Ἑλληνίδι φωνῇ, καὶ ἤσκει πρὸς τε τὰς στρατείας καὶ πρὸς πραγμάτων διοίκησιν πολιτικῶν τε καὶ ἀρχικῶν. 15

Οὗτος οὖν ὁ Ὀκτάβιος, ὅτε ὁ Καῖσαρ ἐσφάγη, ἐν Ἀπολλωνία ἔτυχεν ὢν, ἐπὶ παιδείᾳ σταλείς. ἐνθα μαθὼν τὸ συμβεβηκὸς ἐπεραιώθη πρὸς τὸ Βρεντέσιον. καὶ τὰς τε διαθήκας τοῦ Καίσαρος γνούς καὶ ὡς ὁ δῆμος τετάρακται, τὸ ὄνομά τε τοῦ Καίσαρος 20 φεικίωσατο καὶ τὸν κληρὸν ἐδέξατο καὶ τῶν πραγμάτων εἶχετο, δκτωκαδικέτης ὢν. εἰσιόντος δὲ αὐτοῦ εἰς τὴν Ῥώμην ἴρις πάντα τὸν ἥλιον ποικίλη καὶ πολλή περιέσχεν, ἣ προεδήλου τὴν μέλλουσαν ἔσεσθαι ταραχὴν. εἰσελθὼν δὲ δημαρχῆσαι μὲν

4 αὐτοῦ om C. 7 πόλου] πολέμου A. 9 ἐν ὕπνοις A cum Dione, καθ’ ὕπνου PW. 11 ἐπιλείας A et aliquot Dionis codices. 12 τὸν παῖδα] αὐτὸν B. 19 τό τε τοῦ καίσαρος ὄνομα A. 23 μὲν om C.

nomiae peritissimus habebatur, comperta Octavii morae causa exclamavit “tu nobis dominum genuisti.” cum puer ruri educaretur, aquila pane ex manibus eius raptο subvolavit, ac delapsa rursus eundem restituit. deinde, cum adolescentulus in urbe degeret, somniavit Cicero, se videre illum catenis aureis e caelo ad Capitolium demitti et a Iove flagris caedi. Catulus vero et ipse in somnis vidit Iovem Romae imaginem in sinu filii Octavii pueri adhuc demittere. his de causis eum Caesar, in amplissima spe adoptatum, haeredem instituit, ac diligentissime in arte dicendi graece latineque erudiendum curavit. exercuit et in re militari, et ad negotiorum rei publicae atque imperii administrationem assuefecit. Hic igitur Octavius, Apolloniae studiorum causa degens, interitu Caesaris audito Brundisium traiecit; cognitoque avunculi testamento et tumultu populi, Caesaris nomen sibi vindicavit; aditaque haereditate rebus gerendis animum intendit, annos octodecim natus, eo urbem ingrediente magnus circulus et instar caelestis arcus variis orbem solis

ἐπεχείρησεν, ἀλλ' ἐκωλύθη ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Ἀντώνιον. ὁ δ' οὐχ ἠσύχασεν, ἀλλὰ τὸν δῆμαρχον ὑπέλαθ' ὡς καὶ παρ' αὐτοῦ ἐς τὸν δῆμον εἰσαχθεὶς ἐδημηγόρησε καὶ τὴν καταλειφθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Καίσαρος δωρεὰν εὐθὺς ἐκτίσειν ὑπέσχετο, ἄλλων τὲ τινων 5 αὐτοῖς ἐλπίδας ὑπέτεινε. καὶ οὕτω τὸν δῆμον ἐφελευσάμενος, ἐπεὶ τις ἀστὴρ τότε ἐφάνη ἕξ ἄρκτου πρὸς ἐσπέραν, ὃν οἱ μὲν κομήτην ἔλεγον προσημαίνοντα οἶά που εἴωθεν, οἱ δὲ τῷ Καίσαρι B αὐτὸν ἀντιτίθεισαν ὡς ἐς τὸν τῶν ἀστέρων ἀριθμὸν ἐγκατελειγμένον, θαρσύνσας ὁ πρῶην μὲν Ὀκτάβιος ἤδη δὲ Καῖσαρ κληθεὶς, μετὰ 10 ταῦτα μέντοι καὶ Αὐγουστος, χάλκειον ἀνδριάντα τοῦ Καίσαρος ἀστὴρα φέροντα ὑπὲρ κεφαλῆς εἰς τὸ Ἀφροδίσιον ἔστησεν. ὡς δὲ παρ' οὐδενὸς τοῦτο κειώλυτο, φόβῳ τοῦ δήμου, καὶ ἄλλα τιὰ εἰς τιμὴν τοῦ Καίσαρος διεπράξατο.

Ἀντώνιος δὲ τὸν νέον Καίσαρα τυττον περιὺβριζέ τε καὶ 15 ἀδικῶν ἦν. δι' ἣ ποτε θροῦς πρὸς τοῦ πλήθους ἐγένετο, καὶ σφόδρα πάντες σχεδὸν ἠγανάκτησαν. φοβηθεὶς οὖν ὁ Ἀντώνιος εἰς λόγους ἤλθεν αὐτῷ· καὶ ἔδοξαν κατηλλάχθαι, ἀλλ' αὐθις ἕξ C ὑποψίας τινὸς διηνέχθησαν. ὄρων οὖν ὁ Ἀντώνιος τὸν Καίσαρα αὐξανόμενον, ἐπεχείρησεν εἰς ἑαυτὸν τὸν ὄμιλον ἐπισπάσασθαι, 20 τινὰ αὐτοῖς χαριζόμενος. ἠδύνατο γὰρ αὐτὸς ὑπατεῦσαν, Φατέρου τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ δημαρχοῦντος, τοῦ Λουκίου δηλαδὴ, τοῦ δὲ γε λοιποῦ τοῦ Γαίου στρατηγοῦντος. τὰ δὲ γε τῆς πόλεως ἐν ἀκαταστασίᾳ ἦσαν. ἰδὲ δὲ ὁ Ἀντώνιος, αἶτε καὶ ὑπατεῦσαν,

3 ἐδημηγόρησέ τε καὶ A.
et aliquot Dionis codices.

6 τότε] ἐκ τούτου A. ἕξφάνη B
22 γε om AB. 23 καὶ add A Dio.

ambit, futuri tumultus praenuntius. tribunatum, quamvis ab Antonio prohiberetur, ambire non destitit, sed tribuno conciliato sibi in forum perductus pro contione promisit se legata patris testamento relicta statim soluturum, et aliorum emolumentorum plebi spem fecit, cuius studia cum sibi adiunxisset, exorta stella quae a septentrione versus occasum tendebat, quam alii cometam dicebant ea portendentem quae solet id genus impressionum, alii Caesari dedicabant in stellarum numerum recepto scilicet, non dubitavit pridem Octavius, tum Caesar, post etiam Augustus, aeneam statuam Caesaris cum stella supra caput in aede Veneris dedicare, quod cum populi metu nemo prohiberet, etiam alia in Caesaris honorem fecit.

Antonius vero, qui eum contumeliis et iniuriis agitabat, plebe aegre ferente ac paene omnibus indignantibus, sibi metuens cum eo collocutus est. et cum reconciliati viderentur, ex suspicione quadam inimicitiae recruduerunt. et quia Caesaris opes crescere videbat; multitudinem largitionibus et obsequiis ad se allicere studuit, idque facile consecuturus videbatur, cum ipse consul, frater Lucius tribunus plebis, Gaius vero praetor esset. in tanto rerum motu et Antonii summa pro-

πλεονεκτεῖν. ὁ δὲ Καῖσαρ ὑπὸ τοῦ πλήθους μάλιστα ἐσπουδάζετο, καὶ διὰ τὸν πατέρα καὶ διὰ τὰς ὑποσχέσεις ἄς ἐποιεῖτο, τὸ δὲ μείζον, ὅτι πολλὰ δυναμένῳ τῷ Ἀντωνίῳ ἤχθοντο καὶ ταπεινώσαι αὐτὸν ἐβούλοντο.

WII 136

14. Ἀντωνίου δὲ εἰς τὸ Βρεντέσιον ἀπελθόντος πρὸς τοὺς 5 ἐκ Μακεδονίας περαιωθέντας στρατιώτας, ὁ Καῖσαρ ἐκεῖ μὲν φίλους μετὰ χρημάτων, ἵνα σφᾶς σφετερίσωνται, προαπέστειλεν, αὐτὸς δὲ μέχρι Καμπανίας ἔλθων πλήθος συνέλεξεν ἐκ διαφόρων χωρῶν, τῷ πατρὶ τιμωρεῖν λέγων, χρήματα τὰ μὲν διδοὺς τὰ δὲ ὑπασχνούμενος, καὶ σὺν αὐτοῖς εἰς τὴν Ῥώμην ἤπειλθετο πρὶν 10 ἐπανελθεῖν τὸν Ἀντωνίον, καὶ τῷ δήμῳ ὀμιλήσας ἐπαίνων ἔτυχε, καὶ αὐθις ἀπεδήμησε δύναμιν ἀδροῖσων. Ἀντωνίον δὲ οἱ στρα- P I 496 τιώται ἐν Βρεντεσίῳ φιλοφρόνως ἐδέξαντο· εἶτα πικρῶς αὐτοῖς προσφερομένου, ὡς καὶ πολλοὺς αὐτῶν ἀποκτείνει, ἐνεωτέρισαν, καὶ συχνοὶ μετέστησαν πρὸς τὸν Καῖσαρα. 15

Ἀντώνιος δὲ ἐκ τῆς Ῥώμης εἰς τὴν Γαλατίαν ἐξώρμησε, φοβηθεὶς μὴ αὐτῇ τι νεοχμῶση· καὶ ὁ Καῖσαρ δ' ἐπηκολούθησεν. ἤρχε δὲ τότε τῆς Γαλατίας ὁ Βροῦτος ὁ Δέκιμος, εἰς ὧν τῶν συνομοσάντων κατὰ τοῦ Καίσαρος· καὶ ὅς μίσει τῷ πρὸς Ἀντωνίον οὐχ ὑπέβλεπε αὐτῷ. τοῦτο μαθὼν ὁ Καῖσαρ τὸν Βροῦ- 20 τον προσηταιροῖσατο· οὐπω γὰρ ἑώρα καιρὸν τοῦ τιμωρησασθαι τοὺς φονεῖς τοῦ πατρὸς. ἐν δὲ τῇ Ῥώμῃ ἡ σὺγκλητος ἐβουλεύετο

5 δ' ἐς B, δὲ πρὸς C. 12 δὲ om C. οἱ στρατιώται ἐν βρεντεσίῳ AB Dio, ἐν Βρεντεσίῳ οἱ στρατιώται PW. 18 δέκιμος A et Dio vulgo. ὧν add AB. 19 συνομοσάντων BC.

Fontes. Cyp. 14. Dionis Historiae Romanae lib. 45 c. 12 — ib. 46 c. 37.

pter consulatum potentia, populus tamen Caesari maxime studuit, cum propter patris memoriam tum ob ipsius pollicitationes, sed ob illud in primis, ut Antonium, cuius vires aegre ferebant, premerent.

14. Antonio Brundisium ad legiones Macedonicas profecto, Caesar amicis eo cum pecunia praemissis in Campaniam progressus exercitum ex diversis provinciis coegit, patris necem ulturus, pecunia partim numerata partim promissa; cum eoque ante reditum Antonii prope in urbem reversus, oratione ad populum habita laudatus est; atque iterum ad delectus habendos abiit. Antonium vero milites benigne Brundisii acceperunt. deinde cum ab eo nonnullis interfectis crudeliter tractarentur, tumultuati sunt, ac multi ad Caesarem defecerunt.

Antonius vero in Gallias properavit, veritus ne rebus novis staderent: eumque Caesar secutus D. Brutum, coniurationis contra Caesarem participem, qui ei provinciae praecerat, Antonii inimicum, sibi conciliat: nam tempus vindicandi patris nondum adesse cernebat. Romae

θορυβουμένη διὰ τὸν πόλεμον. καὶ πολλοὶ μὲν γνώμας ἄλλας B καὶ ἄλλας εἰσήνεγκαν, Κικέρων δὲ πολέμιον δεῖν εἶπε ψηφισασθαι τὸν Ἀντώνιον, τὸν Καίσαρα μέντοι καὶ τὸν Βρούττον τὸν Δέκιμον αὐτῷ ἐναντιουμένους ἐπαινεῖσαι ἐφ' οἷς ἰδιογνωμονήσαντες πεποιήκασι, καὶ ἐπικουρῆσαι αὐτοῖς καὶ ἐξουσίαν νεῖμαι πρὸς τὸ μέλλον, καὶ τοὺς ὑπάτους ἄμφω πρὸς τὸν πόλεμον πεπομφέναι καὶ πολεμῆσαι αὐτῷ μηδὲ διατρέβειν καὶ μέλλειν. ταῦτα τοῦ Κικέρωνος συμβουλευσάντος ὁ Καλῆνός ὁ Κύντιος ἐναντιούμενος αὐτῷ συνεβούλευε πέμψαι πρὸς ἅπαντας τὴν βουλήν κελεύουσαν 10 ὁμοίως αὐτοῖς καταθέσθαι τὰ ὄπλα καὶ ἐπ' αὐτῇ καὶ ἑαυτοὺς καὶ τοὺς στρατιώτας ποιήσασθαι, καὶ πεισθέντας μὲν ἐπαινεῖσαι, εἰ δ' ἀπειθήσουσι πολεμῆσαι, τὸν πόλεμον δὲ τοῖς ὑπάτοις πειστέυσασθαι. ὁ μὲν οὖν εἶπε ταῦτα, οἱ πρῶτοντες δὲ τὰ τοῦ Καίσαρος ἐπεκράτησαν. καὶ τινες πρὸς τὸν Ἀντώνιον ἐκ τῆς 15 βουλῆς ἀπεστάλησαν κελενούσης αὐτῷ τὰ τε στρατόπεδα καὶ τὴν Γαλατίαν ἀφεῖναι καὶ ἀπελθεῖν εἰς Μακεδονίαν, τοῖς αὐτῷ τε συστρατευομένοις προστατούσης οἴκαδε ἀναχωρῆσαι ῥητῆς ἡμέρας ἐντός, ἣ γινώσκειν ὡς ἐν μοίρᾳ πολεμίων αὐτοῖς λογισθήσονται. πρὸ δὲ τοῦ τὴν γνώμην τοῦ Ἀντωνίου μαθεῖν τὸν πρὸς 20 αὐτὸν πόλεμον τοῖς ὑπάτοις καὶ τῷ Καίσαρι, ἀρχὴν αὐτῷ στρατηγῶ δόντες, ἐμπειπιστέυκασι.

Ταῦτα μαθὼν ὁ Ἀντώνιος τοὺς μὲν πρὸς αὐτὸν σταλέντας ἐξωνείδισεν, ἀντιστείλας δ' ἑτέρους τὴν αἰτίαν τοῦ πολέμου δι' D

4 δέκιον ABC. ἐπαινεῖσαι] καὶ ἐπαινεῖσαι A. 6 ἄμφω AB, ἅμα C, ἅμα ἄμφω PW.

senatu deliberante et propter bellum terrore alii alias sententias dixerunt: Cicero autem Antonium hostem indicandum, et Caesarem ac D. Brutum, privata auctoritate cum illo bellum gerentes, laudandos et adiuvandos esse censuit, data etiam in posterum auctoritate; et ambos consules sine ulla cunctatione ad bellum ei inferendum mittendos. Q. Calenus contra, legatos ad omnes mittendos esse, qui eos armis positissimemetipsos et legiones auctoritati senatus permittere iuberent. quod si auscultassent, laudandos esse: sin minus, bellum consulibus contra eos mandandum. verum Caesariana factione praevalente, quidam ex senatu ad Antonium missi, qui eum, exercitibus et Galliis omissis, in Macedoniam ire, eius item milites intra statum diem domum redire iuberent; alioqui hostium loco habendos esse. et priusquam nosset animum Antonii senatus, bellum contra eum consulibus, Caesari potestatem imperatoris mandavit.

His rebus Antonius cognitis, legatis senatus contumeliose tractatis, per suos legatos causam quae bello praetexebatur in ipsos decreti

ὧν προετίμετο εἰς τοὺς κατ' αὐτοῦ ψηφισαμένους ἀντιπερίστα. οἱ δ' ἐν τῇ Ῥώμῃ πολέμιον αὔθις τὸν Ἀντώνιον ἐψηφίσαντο καὶ τοὺς αὐτῷ συστρατιευμένους εἰ μὴ αὐτὸν καταλίποιεν, ἑτέραν ἡμέραν εἰς τοῦτο αὐτοῖς ὀρισάμενοι. ὁ δὲ ἐπολιόρκει τὸν Δέκιμον ἐν τῇ Μουτινῇ, οὐ μέντοι λόγον τι κατώρθωσεν ἄξιον. ὁ Δέκιμος δὲ πρῶτον μὲν ἰσχυρῶς ἡμύνετο τὸν Ἀντώνιον, ἔπειτα παντελῶς ἀπετειχίσθη. δεισας οὖν ὁ Καῖσαρ μὴ ἢ ἀλώῃ ἢ ἀπορίᾳ τῶν ἐπιτηδείων ἐνδολεῖ, σὺν γε τῷ Ἰρτίῳ ἐπεστράτευσεν πρὸς Μουτινήν. τὸν δὲ πρὸς αὐτῇ ποταμὸν περαιοθῆναι οὐκ ἠδυνήθησαν διὰ τὴν ἐν αὐτῷ φρουράν· σπεύδοντες δὲ τὴν ἑαυτῶν παρουσίαν¹⁰

P I 497 τῷ Δέκιμῳ γνωρίσαι, ἀπὸ τῶν ὑψηλοτάτων δένδρων ἐφρυκτώρου. ὡς δ' οὐ συνίει, μολίβδου λεπτὸν ἄγαν ποιήσαντες ἔλασμα ἔγραψαν ἐν αὐτῷ, καὶ ὡς χάρτην τοῦτο ἔλξαντες κολυμβητῇ διενεγκεῖν ἔδωκαν· καὶ οὕτως ὁ Δέκιμος τὴν παρουσίαν αὐτῶν

W II 137 μαθῶν ἀντεπέστειλε σφίσι τὸν αὐτὸν τρόπον.

15

Ἐοὖν Ἀντώνιος ὄρῳν οὐκ ἐνδιδόντα τὸν Δέκιμον, ἐκίειν τὸν ἀδελφὸν κατέλιπε Λούκιον, αὐτὸς δ' ἐπὶ τὸν Καῖσαρα καὶ τὸν Ἰρτίον ὤρμησε. καὶ πρότερον μὲν ἰσοπαλεῖς ἐγίνοντο μάχαι, ὑπερέσχε δ' ὕστερον ὁ Ἀντώνιος. καὶ τὸν Ἰούνιον αἰσθόμενος πλησιάζοντα, ἀπῆρε λαθῶν νυκτὸς ἐπ' αὐτόν, καὶ ἐνεδρεύσας²⁰ αὐτόν τε κατέτρωσε καὶ τῶν στρατιωτῶν τοὺς πλείους ἀπέκτεινε, τοὺς δὲ γε λοιποὺς εἰς τὰ ταφρεύματι κατέκλεισε· καὶ πρὸς τὸν

7 ἢ primum om B.

19 et seq. Ἰούνιον] Οὐδιούτιον Dio: Vibium

Pansam consulem.

22 εἰς τὰ ταφρεύματα κατέκλεισε A Dio,

κατέκλεισεν εἰς τὸ τάφρευμα PW.

πρὸς] πρὸς τε A.

auctores retorsit. quamobrem denuo et ipse hostis iudicatus est, et milites, ni illum reliquissent, alio die praefinito. ille vero Mutinae Decimum obsidens nihil gessit memorabile. Decimus vero primum egregie se defendit: deinde, cum operibus undique cinctus esset, veritus Caesar ne caperetur aut penuria comaeatus deditionem faceret, cum Hirtio exercitum versus Mutinam duxit. sed cum animum praeterfluentem propter custodias traicere non possent, et de sua praesentia eum certiorem factum cuperent, ex altissimis arboribus ei signa dederunt, flamma elata. quae cum non intelligeret, laminae plumbi tenuissimi quid vellent inscripserunt, eamque chartae instar convolutam natatori perferendam dederunt. sic Decimus praesentia eorum cognita eodem illis modo rescripsit.

Antonius cum Decimum nihil cedere videret, Lucio fratre ad obsidionem relicto contra Caesarem et Hirtium est profectus. ac primum aequo Marte certatum est: tandem victor Antonius noctu clam contra Junium [Vibium], quem appropinquare senserat, ducit, eumque per insidias vulnerat, maximam eius militum partem caedit, reliquos in vallo

Καίσαρα καὶ τοὺς ἄλλους ἐτράπετο. καὶ οἱ ὁ Ἰρτιος καὶ τῆς Β πορείας καὶ τῆς μάχης πεπονηκότε ἀνεκλίσιως ἀπαντήσας πολὺ ἐκράτησε. (15) τὴν δ' ἦταν τοῦ Ἀντωνίου μαθοῦσα ἡ βουλή αὐτοκράτορας τὸν τε Ἰρτιον καὶ τὸν Ἰούνιον καὶ τὸν Καίσαρα ὁ ἀνόμασαν, καίτοι τοῦ μὲν Ἰουνίου κακῶς ἀπαλλάξαντος, Καίσαρος δὲ μηδὲ μαχασαμένου· ἐπὶ γὰρ τῇ τοῦ στρατοπέδου κατέμεινε φυλακῇ, τοῦ Ἰρτίου κατὰ τοῦ Ἀντωνίου ὀρμήσαντος.

Οὕτω μὲν οὖν ὁ Ἀντώνιος ἦτητο· καὶ Τίτος δὲ Μουνάτιος Πλάγκος, τῶν Ἀντωνίου ὄν καὶ Ποντίῳ Ἀκὺλα τῷ Δεκίμῳ ὑπο-
10 στρατηγοῦντι προσπολεμῶν, ἐνικήθη. κἀντεῦθεν οἱ τε τοῦ Ἀντωνίου στρατιῶται οὐχ ὡς πρῶην διέκειντο πρὸς αὐτόν, καὶ τινες C τῶν αὐτῷ προσκειμένων δήμων πρότερον ἑστασιαζόν. ὁ δὲ τῶς μὲν κατεπέπληκτο καὶ ἠσύχαζεν, ὡς δὲ τις ἐκ τοῦ Δελίδου δύναμις αὐτῷ παρεγένετο, ἀνεθάρσησεν καὶ αἰφνιδίαν ἐπεκδρομὴν
15 ἐποίησατο· φόβον δὲ ἐξ ἀμφοῖν τῶν στρατευμάτων γενομένου πολλοῦ τραπεὶς ἔφυγεν. ἡ δὲ γερουσία τὰ πρῶχθέντα μαθοῦσα, τῇ μὲν ἦτη τοῦ Ἀντωνίου ἔχαιρε, τοὺς δὲ αὐτῷ συνέξασθέν-
20 τας πολεμίους πάντας ἀπέφηνε, καὶ τὰς οὐσίας αὐτῶν καὶ τὴν ἐκείνου ἀφείλετο. τὸν δὲ Καίσαρα οὔτε τινὸς μεγάλου ἠξίωσαν
καὶ καταλύειν προσεπεχείρησαν, πάντα δσὺ ἐκείνος ἤλπιζε λήψε-
σθαι τῷ Δεκίμῳ δόντες. ἵνα δὲ μὴ δυναθῇ τι δοῦσαι κακόν, D τοὺς ἐχθροὺς αὐτῷ ἐς ἀρχὰς ἐψηφίσαντο, τῷ μὲν Πομπηίῳ

14 ante ἀνεθάρσησεν PW add καὶ, om AB. 17 τοῦ om A.
18 πάντας ἀπέφηνε AB, ἀπέφηνε πάντας PW. 22 αὐτοῦ A.

Fontes. Cap. 15. Dionis Historiae Romanae lib. 46 c. 38 — c. 47.

obsidet, et contra Caesarem, Hirtium et caeteros convertitur. verum Hirtius eum et de via et pugna fessum ex improvise aggressus illustri victoria superavit. (15) qua Antonii clade cognita senatus et Hirtium et Iunium [Vibium] et Caesarem imperatores appellavit, quamvis Iunius [Vibius] rem male gessisset, Caesar vero non pugnasset, ab Hirtio ad castrorum custodiam relictus.

Sic Antonius succubuit. sed et T. Munatius Plancus, eiusdem factionis, a Pontio Aquila Decimi legato victus est. Antonius, alienatis a se militum animis et populis quibusdam sibi prius addictis tumultuantibus territus, ad tempus quievit: sed nonnullis a Lepido copiis auctus recepit animum, subitaque eruptione facta et multis utrinque caesis profligatus fugam cepit. itaque senatus illius clade laetus omnes qui cum eo fecerant hostes indicavit, tam ipsorum quam Antonii bonis publicatis. Caesarem vero nec insigni aliquo honore affecerunt, et premere sunt conati, iis omnibus quae se accepturum sperabat in Decimum collatis. ac ne malefacere posset, magistratus inimicis eius decreverunt, Sexto

Σέξτω τὸ ναυτικὸν ἀναθέμενοι, τῷ δὲ Βρούτῳ τῷ Μάρκῳ τὴν Μακεδονίαν, Κασσίῳ δὲ τὴν Συρίαν καὶ τὸν πρὸς Λυλοβέλλαν πόλεμον ἐπιτρέψαντες. τοὺς δὲ τοῦ Καίσαρος στρατιώτας συγκροοῦσιν ἀλλήλοις αὐτοὺς μηχανώμενοι τοὺς μὲν ἐπήνεσαν καὶ χρήματα καὶ στεφάνους αὐτοῖς παρέσχον ἐξ ἐλαιῶν, τοῖς δ' οὐδὲν ἐψηφίσαντο. ἀλλ' ἐκείνοι καὶ οὕτως ὠμονόουν, τοῦ Καίσαρος αὐτοὺς πρὸς τοῦτο ἐνάγοντος. μαθόντες ὅν οἱ ἐν τῇ πόλει ταῦτα, καὶ φοβηθέντες, ὑπατον μὲν αὐτὸν οὐδ' οὕτως ἀπέδειξαν, ἄλλας δὲ οἱ τιμὰς ἐψηφίσαντο. ὡς δ' ἐν οὐδενὶ λόγῳ ταύτας ἔσχε,

P I 498 στρατηγὸν τὸ πρῶτον καὶ μετὰ τοῦτο καὶ ὑπατον ἐψηφίσαντο. 16

Καὶ οἱ μὲν οὕτω τὸν Καίσαρα ἐδόκουν μεταχειρίζεσθαι ὡς παῖδα καὶ ὡς μειράκιον, ἅπερ καὶ διεθρόλλουν· ἐκείνος δὲ ἐπὶ τε τοῖς ἄλλοις καὶ ὅτι παῖς ἤκουε δεινῶς ἀγανακτῶν ἐπὶ τὰ ὄπλα ἐτρέπετο, καὶ πρὸς τε τὸν Ἀντώνιον λάθρα διεκρηκεύεσθαι, καὶ τοὺς διαφρονότας ἐκ τῆς μάχης, οὗς πολεμίους ἢ βουλή ἐψηφί- 15 σαιτο, συνήθροϊζε, καὶ κατηγορεῖ παρ' αὐτοῖς τῆς γερουσίας τε καὶ τοῦ δήμου. ταῦτα δὲ οἱ ἐν τέλει τέως μὲν ἐν ὀλιγορῶν πεποίητο, ἔπει δὲ συμπεφρονηκότας ἔμαθον τὸν Ἀντώνιον καὶ τὸν B Λέπιδον, θεραπεύειν τὸν Καίσαρα ἤθεξαν, καὶ τὸν πρὸς ἐκεί- 20 νους αὐτῷ ἀνέθεντο πόλεμον, ἀγνωοῦντες τοὺς λόγους οὗς ἐπεποιήκει πρὸς τὸν Ἀντώνιον. ὁ δὲ τὸν πόλεμον ὑπεδέξατο, ὑπατος δι' αὐτὸν ἀποδεχθῆναι πειρώμενος (πάνυ γὰρ ἦν αὐτῷ ἡ ὑπατεία δι' ἔρωτος), καὶ τὴν μάχην ἀναδιξάμενος ἡτοιμάζετο

1 σέξτω A, et sic ubique. 2 πρὸς om A. 8 αὐτὸν om A.
16 αὐτοῖς] αὐτῆς A. 17 δὲ] καὶ O. ὀλιγορῶν A. 22 αὐ-
τὸν AC Dio, αὐτῶν PW. αὐτῷ ἡ ὑπατεία AB, ἡ ὑπατεία
αὐτῷ PW.

Pompeio classis praefecto designato, M. Bruto Macedonia, Cassio Syria et bello contra Dolabellam mandato. ut autem Caesaris milites inter sese committerent, alios laudantur pecuniis et coronis oleaginis datis, aliis nihil tribuerunt. verum Caesaris industria factum ut nihilominus inter se consentirent. quo Romae cognito ne sic quidem consulatum, sed alios ei honores decreverunt. quos adspersantem, praetorem primum, deinde consulem fecerunt.

Atque illi quidem Caesarem pro puero et adolescentulo, sicuti vulgo appellabatur, tractabant: ille vero cum caetera tam pueri appellationem aegre ferens, ad arma conversus, clam de pace cum Antonio egit; et e pugna elapsos, quos senatus hostes iudicarat, collegit. apud quos de senatu populoque questus est. haec ii qui summae rerum praerant principio neglectui habuere; sed Lepidi Antoniiue consensu cognito Caesarem colere coeperunt, bello quod contra illos gereret mandato, ignari quid cum Antonio egisset. eam ille condicionem non recusavit, per id bellam consulatus adipiscendi spe, cuius amore aestuabat.

μὲν ὡς πολεμήσων, τοὺς στρατιώτας δὲ λάθρα παρεσκευάσεν
 δμῶσαι δῆθεν ἀφ' ἑαυτῶν πρὸς μηδὲν τῶν στρατοπέδων μαχέσα- W II 138
 σθαι τῶν ἐκείνου γενομένων τοῦ Καίσαρος. τοῦτο δ' ἦν, μήτε
 πρὸς Ἀντώνιον μήτε πρὸς Λέπιδον ἀντιτάξασθαι· πλείστοι γὰρ
 5 αὐτοῖς ἔξ ἐκείνων συνεστρατεύοντο. πρέσβεις οὖν διὰ τοῦτο πρὸς
 τὴν βουλὴν ἔξ αὐτῶν τῶν στρατιωτῶν τετρακοσίους ἐκπέπομφε·
 τοῦτο δὲ σκηνή μὲν ἦν πρεσβείας, τὸ δὲ πᾶν τῶν ἐψηφισμένων C
 αὐτοῖς εἰσπραξίς καὶ σπουδὴ τοῦ ἀποδειχθῆναι τὸν Καίσαρα
 ἕπατον. ἀναβαλλομένων δὲ αὐτῶν τὴν ἀπόκρισιν οἱ στρατιῶται
 10 ὠργίζοντο· εἷς δὲ τις αὐτῶν ἐξελθὼν τοῦ βουλευτηρίου καὶ τὸ
 ξίφος λαβὼν (ἄσπλοι γὰρ εἰσελθεῖν ἐκελεύσθησαν) εἶπεν "ἂν ὑμεῖς
 τὴν ὑπατείαν μὴ δόιητε Καίσαρι, τοῦτο δώσει." ὁ Καῖσαρ μέν-
 τοι, ὅτι εἰς τὸ συνέδριον εἰσόντες ἠναγκάσθησαν ἀποδέσθαι τὰ
 15 δπλα, καὶ ὅτι ἐπόθετό τις πότερον πυρὰ τῶν στρατοπέδων ἐπέμ-
 ψθησαν ἢ πρὸς τοῦ Καίσαρος, ἔγκλημα ἐποιεῖτο, καὶ τὸν Ἀν-
 τώνιον καὶ τὸν Λέπιδον σπουδῇ μετεπέμψατο, καὶ αὐτοὺς ἐπὶ τὴν D
 Ῥώμην μετὰ τῶν στρατιωτῶν, ὡς ἦπ' αὐτῶν τάχα ἐκβιασθεῖς,
 ἔθρησε. καὶ τινὰς τῶν ἰππέων ἀπέκτειναν, ὡς κατασκόπους αὐ-
 τῶν. οἱ δὲ τῆς βουλῆς τὴν ἔφοδον γρόντες αὐτῶν, τὰ τε χρήματα
 20 αὐτοῖς μήπω πλησιάσασιν ἐπέμψαν καὶ ἕπατον τὸν Καίσαρα
 ἐψηφίσαντο. ἀλλ' οἱ στρατιῶται ἀνάγκη ταῦτα πράξαντας εἰδό-
 τες αὐτοὺς καὶ ἐξεφόβουν καὶ ἐθρασύνοντο. πρὸς δὲ ταῦτα ἡ
 γεροσύνη μεταβαλλομένη ἀπηγόρευσε τῇ στρατιᾷ πλησιάσαι τῇ

10 αὐτῶν AB Dio, ἔξ αὐτῶν PW.

19 γρόντες τὴν ἔφοδον B.

proinde cum ad pugnam se parare videretur, clam id cum militibus ege-
 rat ut veluti sua sponte iurarent se cum nullo exercitu, qui sub Caesare
 patre eius militasset, pugnatorios: quod non erat aliud quam cum
 Antonio et Lepido, qui militum illorum plurimos haberent, non congressu-
 ros esse. eaque de causa quadringentos ex ipsis militibus per speciem
 legationis ad senatum misit; cum revera id ageretur, ut promissa exige-
 rentur et Caesar consuli declararetur. cum responsum differri milites
 aegre ferrent, unus eorum curia egressus sumpto gladio (inermes enim
 ingredi iussi fuerant) "si vos" inquit "Caesari consulatum non dederitis,
 hic dabit." Caesar vero per eam causam, quod in ingressu curiae arma
 ponere coacti et a quodam rogati essent utrum a legionibus an a Caesare
 missi essent, Lepido et Antonio festinanter arcessitis Romam veluti
 coactus a militibus properavit, equitibus aliquot in itinere pro explora-
 toribus occisis. senatus, eorum adventu cognito, et pecuniam antequam
 appropinquarent misit, et consulem Caesarem designavit. quod quia
 necessitate milites expressum intelligebant, ferociter atque insolenter se
 contra senatores gesserunt. qui ea re irritati mutata sententia exerci-

πόλει, καὶ τοῖς στρατηγοῖς τὴν φρουρὰν αὐτῆς ἐνεχείρισε. τῷ
 Καίσαρι δὲ οὖν τῇ στρατιᾷ πρὸ τοῦ ἄστεος γενομένῳ τῶν τε
 βουλευτῶν τινες καὶ τῶν τοῦ δήμου πολλοὶ προσεχώρησαν, καὶ οἱ
 στρατηγοὶ ἑαυτοὺς καὶ τοὺς στρατιώτας ἐκείνῳ παρέδωσαν· καὶ
 P I 499 οὕτω τὴν πόλιν ἀμαχεὶ κατασχὼν ὑπατος καὶ παρὰ τοῦ δήμου⁵
 προῦβέβλητο, μὴδ' ἀπαντήσας εἰς τὴν συνάθροισιν, ἵνα μὴ δοκῇ
 βιάζεσθαι τούτους. καὶ συνάρχων αὐτῷ ἐδόθη ὁ Κύντος ὁ Πέ-
 διος, εἶγε οὕτω καλέσαι αὐτὸν ἀλλὰ μὴ ὑπαρχον δεῖ.

Οὕτω δ' ὑπατος αἰρεθεὶς ὁ Καῖσαρ τὰ τε ἐν τῇ πόλει πρὸς
 τὸ δοκοῦν αὐτῷ κατεστήσατο, καὶ χρήματα τοῖς στρατιώταις¹⁰
 παρέσχετο, λόγῳ μὲν οἰκοθεν, ἔργῳ δ' ἐκ τῶν κοινῶν, καὶ τού-
 τοις χάριν ὠμολόγει. παρὰ δὲ τῆς βουλῆς αὐτῷ πολλὰ πρὸς
 τιμὴν ἐψηφίσθησαν, δοκῆσει μὲν ἐκούσης, τῇ δ' ἀληθεία φόβῳ
 βιαζομένης. πρὸς δὲ τοῖς ἄλλοις καὶ εἰς τὸ τοῦ Καίσαρος γένος
 κατὰ τὰ νομιζόμενα εἰσποιήθη, καὶ τὴν ἐπίκλησιν εἴληφεν. ὠνό-
 B μαξε μὲν γὰρ καὶ πρότερον αὐτὸς ἑαυτὸν Καῖσαρα, ὡς μετὰ τοῦ
 κλήρου καὶ τὴν προσηγορίαν διαδεξάμενος, οὐ μέντοι βεβαίως
 αὐτὴν εἶχε πρὸ τοῦ ταύτην κατὰ τὰ πάτρια βεβαιώσασθαι. ἔκτοτε
 δὲ Γάιος Τούλιος Καῖσαρ Ὀκταβιανὸς ἐπεκλήθη· νενόμισται γὰρ
 τοὺς νόθετουμένους τὴν μὲν ἄλλην πρόσησιν ἀπὸ τοῦ εἰσποιη-
 20 σαμένου λαμβάνειν, ἐν δὲ τι τῶν προτέρων ὀνομάτων τηρεῖν.

16. Ἐπεὶ οὖν τοὺς τε στρατιώτας ὠκείωσατο καὶ τὴν βου-

1 ἐνεχείρισε ABCW, ἐνεχείρησε P. 7 βιάσασθαι A. 17 καὶ
 om B. 19 δὲ om C. 22 τε add A Dio.

FOUNTES. Cap. 16. *Dionis Historiae Romanae lib. 46 c. 48 —*
lib. 47 c. 6.

tui urbis aditu interdixerunt, civitatis custodia praetoribus mandata. sed quum Caesar ad urbem venisset, multi ex senatu et plebe ad eum transierunt, praetoresque et se et milites eius fidei permiserunt. sic urbe citra pugnam potitus consul etiam a populo est designatus, in conditionem non progressus, ne vim afferre civibus videretur. collega ei (si tamen ita nominandus est ac non potius administer) datus est Q. Pedius.

Consul factus statum civitatis arbitrato suo composuit: militibus pecuniam, quam e publico largiebatur, se de suo dare simulavit, et gratias egit. a senatu multi honores illi per speciem benevolentiae, sed revera cogente metu, sunt decreti: praeter caeteros vero in familiam Caesaris usitato ritu adoptatus cognomentum id accepit. quod etsi prius etiam usurparat veluti una cum haereditate acceptum, non tamen constanter tenuerat priusquam more maiorum confirmatum esset. ex eo C. Iulius Caesar Octavianus est appellatus: usitatum enim est ut qui adoptantur caetera nomina adoptantis assumant, uno ex gentilicis retento.

16. Militibus conciliatis senatque oppresso paterna legata po-

λὴν ἐδουλώσατο, τὴν τῶν καταλειφθέντων τῷ δήμῳ διανομὴν παρὰ τοῦ πατρὸς ἐποίησατο, ἵνα καὶ τούτους ἐφ' ἑαυτὸν ἐπισπάσῃται καὶ μὴ ἐναντιουμένους. ἔξει πρὸς τὴν τῶν φονέων τοῦ πατρὸς τιμωρίαν τραπόμενος. δικαστήρια μὲν οὖν ἐκάθισεν, ἵνα C
5 μὴ δοκῆ βιαιῶς τι πράττειν, καὶ ταῦτα τῶν πλείονων ἀπόντων, τινῶν δὲ καὶ ἡγεμονίας ἐχόντων ἐθνῶν. εἰ δὲ τινες καὶ παρῆσαν, οὔτε ἀπήντησαν δεδιότες, ἀλλὰ καὶ λάθρα πον ἐξεχώρησαν. ἐρήμην οὖν οὐχ οἱ αὐτόχειρες οὐδ' οἱ συνομόσαντες μόνον ἤλωσαν, ἀλλὰ καὶ συχνοὶ ἕτεροὶ μὴ μετασχόντες τῆς ἐπιβουλῆς, τινὲς
10 δὲ μὴδ' ἐνόημουντες τότε τῇ πόλει, ὧν εἷς ἦν καὶ ὁ Πομπηϊὸς Σέξτος· οἱ πυρός τε καὶ ὕδατος εἴρχθησαν, καὶ αἱ οὐσαὶ σφῶν ἐδημεύθησαν.

Ταῦτα τοίνυν πράξας ὁ Καῖσαρ ἐπὶ τὸν Λέπιδον καὶ τὸν Ἀντώνιον δῆθεν ἐστράτευσεν· ἔργον δ' οὐδὲν ἐπραξεν, οὐχ ὅτι W II 139
15 τῷ Ἀντωνίῳ κεκοινολόγητο καὶ δι' ἐκείνου καὶ τῷ Λεπίδῳ, ἀλλ' D ὅτι ἰσχυροὺς αὐτοὺς ἔαρε καὶ ὁμογνώμονας, καὶ ἤλπισε δι' αὐτῶν τὸν τε Κάσσιον καὶ τὸν Βροῦτον μέγα δυνηθέντας ἤδη καταγωνίσασθαι καὶ μετὰ τοῦτο κάκεινους δι' ἀλλήλων χειρώσασθαι. διὰ ταῦτα τὰς συνθήκας ὁ Καῖσαρ καὶ ἄκων ἐτήρει, καὶ καταλλαγὰς
20 αὐτοῖς πρὸς τὴν βουλὴν καὶ πρὸς τὸν ὄμιλον ἐπρωτάνευσεν, οὐκ αὐτὸς ταύτας εἰσηγησάμενος διὰ τὸ ἀνόπιστον, ἀλλὰ τὸν Κύντον τοῦτο συμβουλευσάμενος παρασκευάσας. αὐτὸς δὲ τῶν ἐν τῇ πόλει κοινωσαμένων αὐτῷ περὶ τούτου ἄκων προσεπειεῖτο τῇ

8 οὐδ' οἱ] οἱ δὲ B. συνομόσαντες PW. 10 ὁ πομπηϊοῦ
σέξτος A. 14 ἔργῳ A. 16 αὐτῶν] αἰτιῶν A. 17 μέγα]
καὶ μέγα B. 19 ἐτήρησε A.

pulo distribuit, ut eum etiam sibi devinciret, nec in ulciscendis patris percussoribus adversarium haberet. ne quid autem per vim facere videretur, iudicia coegit; quamvis rei plerique abessent, nonnulli etiam provincias obtinerent. si qui vero aderant, ii se prae metu clam ex urbe proripiebant. quare indicta causa non percussores tantum et coniurati, sed multi etiam alii ei crimini non affines, quidam etiam qui tum urbe abfuerant, ut S. Pompeius, sunt condemnati et aqua atque igni interdicti, eorumque bona publicata.

His peractis contra Lepidum et Antonium Caesar est profectus: sed nihil rei gessit, non quod cum Antonio clam quaedam egerat et per illum cum Lepido, sed quod eos firmos et concordēs esse videbat, spemque habebat eorum ope Bruti et Cassii, quorum iam magnae vires essent, debellandi, ac postea illos etiam inter se commissos opprimendi. his de causis vel invitus pacta servavit, operamque dedit ut senatui populoque reconciliarentur, non per se, quo minus suspecta res esset, sed Q. Pedio eius sententiae auctore subornato. ipse vero ea de re consultus a civibus, invitum se et coactum a militibus assentiri simula-

P I 500 πράξει συγκατατίθεσθαι, παρὰ τῶν στρατιωτῶν βιωζόμενος. ψηφισθείσης δὲ τῆς καταλλαγῆς αὐτοῖς, ὤρμησαν καὶ ἄμφω ἐπὶ τὸν Καῖσαρα, τὸ πλείστον καὶ τὸ κράτιστον τοῦ στρατοῦ ἐπαγόμενοι. οὔτε γὰρ βεβαίως ἐπίστευον αὐτῷ, οὔτε δι' ἐκείνον ἦθελον δοκεῖν τὴν ἄδειαν ψηφισθῆναι αὐτοῖς καὶ τὴν κάθοδον, δι' 5 ἑαυτοὺς δὲ καὶ τὴν σφετέραν ἰσχύν, καὶ τυχεῖν ἤλπιζον ὧν ἐβούλοτο διὰ τὰ στρατόπεδα. καὶ ὁ Καῖσαρ δ' αὐτοῖς μετὰ πλήθους στρατιωτῶν προσυπήντησε. καὶ συνῆλθον εἰς ἑμιλίαν, διαλεξάμενοι τέ τινα ἡσυχῇ τὸ μὲν σύμπαν ἐπὶ τε τῇ δυναστείᾳ καὶ κατὰ τῶν ἐχθρῶν συνώμοσαν, ἐς δὲ τὸ φανερόν διωμολογήσαντο κοινῇ 10 **B** τοὺς τρεῖς ἐπιμελητὰς καὶ διοικητὰς τῶν πραγμάτων γενέσθαι ἐπὶ πενταετία, ἵνα μὴ ὀλιγαρχίας δοκῶσιν ἐφίεσθαι. ἰδίᾳ δὲ καὶ ἀρχὰς ἐθνῶν ἑαυτοῖς προσενέμναντο, ἵνα μὴ πᾶσαν τὴν ἀρχὴν νομιζῶνται σφετερίζεσθαι. καὶ τῶν ἐχθρῶν σφαγὰς ἀλλήλοις ἀντέδοσαν. καὶ Λεπίδῳ μὲν τῆς τε Ῥώμης τὴν φυλακὴν καὶ τῆς 15 **C** λοιπῆς Ἰταλίας ἀνέθεσαν, Καῖσαρ δὲ καὶ Ἀντώνιος ἐπὶ τὸν Μάρκον Βροῦτον στρατεύσασθαι συνέθεντο καὶ τὸν Κάσσιον. καὶ ἄρκους τὰ δόξαντα ἐπιστῶσαντο, καὶ τοὺς στρατιώτας συγκαλέσαντες ἐδημηγόρησαν ὅσα ἐπὶ τούτοις εἰκόσ. οἱ δὲ τοῦ Ἀντωνίου στρατιῶται ἕξ ὑποθήκης αὐτοῦ τὴν θυγατέρα τῆς γυναικὸς Ἀντωνίου Φουλβίας, ἣν εἶχεν ἐκ τοῦ Κλωδίου, λαβεῖν ἤξιλον τὸν Καῖσαρα. κάκεῖνος οὐ παρητήσατο, καίτοι ἑτέρας αὐτῷ προ-
μεμηνηστευμένης.

12 ἰδίᾳ C: Dio ἰδίᾳ.
φλαμίας B.

13 διενέμναντο A.

21 Φουλβίας]

vit. illi vero impetrata reconciliatione ambo contra Caesarem potissimam ac maximam copiarum partem adduxerunt, cum quod ei fidem plane non habebant, tum quod illius auctoritate revocati esse videri nolebant sed per se et suis viribus, tum quod sperabant se per legiones ea quae vellent assecuturos. Caesar item eis cum magna manu obviam processit. congressi et secreto quaedam collocti, de stabilienda sua potentia et ulciscendis inimicis coniurarunt. ac publice professi se triumviros et rerum curatores fore in quinquennium, ne dominatus paucorum cupidum viderentur, privatim et provincias inter se partiti sunt, ne totum imperium sibi vindicare viderentur; et caedes inimicorum invicem condonarunt. Lepido Romae atque Italiae custodia attributa est: Caesar vero et Antonius se bellum communi ope M. Bruto et Cassio illaturos iureiurando interposito pepigerunt, milites ut res postulabat allocuti. verum milites Antonii instinctu a Caesare petierunt ut Fulviae et Clodii filiam, Antonii privignam, duceret. non recusavit Caesar, quanquam alia ei desponsa erat.

Ἐπιῦθεν εἰς τὴν Ῥώμην ἠπειλοντο. σημεῖα δὲ τινα τῷ τε Ἀντωνίῳ καὶ τῷ Λεπίδῳ ἀπαίσια συμβεβήκασι, τῷ Καίσαρι δὲ αἰτὸς ὑπὲρ τῆς σκηπῆς ἰδρυθεὶς δύο κόρακας προσπειδόντας αὐτῷ καὶ τλλειν τινὰ τῶν πτερῶν αὐτοῦ πειρωμένους ἀπέκτεινεν· ὃ τὴν 5 νίκην κατ' ἀμφοτέρων τῶν συνιόντων αὐτῷ προσεήμαινε. καὶ οἱ μὲν οὕτως εἰς τὴν Ῥώμην ἤλθουσαν μετὰ τῶν στρατευμάτων, καὶ παραχρῆμα τὰ σφίσι δόξαντα ἔπραττον· καὶ σφαγαὶ πολλῶν ἐποιήθησαν, ὡς πληρωθῆναι τὴν πόλιν νεκρῶν. οἱ μὲν γὰρ ἐν ταῖς οἰκίαις, οἱ δὲ ἐν ταῖς ὁδοῖς κἂν ταῖς ἀγοραῖς καὶ πρὸς τοῖς D 10 ἱεροῖς ἀπεκτίνοντο, καὶ αἱ μὲν κεφαλαὶ αὐτῶν ἐπὶ τὸ βῆμα αὐτοῖς ἀνετίθεντο, τὰ δὲ λοιπὰ σώματα τὰ μὲν αὐτοῦ που ἐρριπτεῖτο βορὰ κυσὶ τε καὶ ὄρνεσι, τὰ δὲ εἰς τὸν ποταμὸν ἐνβιάλλετο. καὶ οὐχ οἱ ἐχθροὶ αὐτῶν ἀλλὰ καὶ οἱ φίλοι ἀπώλλυντο. πάντας γὰρ τοὺς ἐκάστῳ τῶν τριῶν συναραμένους ἢ συμπράξαντας ἐν πολε- 15 μίῳ μοῖρα οἱ ἄλλοι ἐτίθεντο. καὶ οὕτω συνέβαινε τοὺς αὐτοὺς καὶ φίλους τινὲς αὐτῶν καὶ ἐχθροὺς τοῖς ἑτέροις εἶναι, ὥστε ἐν ᾧ ἰδίᾳ ἕκαστος τοὺς ἐπιβουλευσοντας αὐτῷ ἡμύνητο, καὶ τοὺς φι- P I 501 τάτους κοιῆ συναπώλλυσαν. οὐ γὰρ τις τὸν ἑαυτοῦ ἐχθρὸν τιμω- ρήσασθαι φίλον ἑτέρου ὄντα ἠδύνατο, μὴ ἀντιδιδούς ἕτερον φίλον 20 ἑαυτοῦ νομιζόμενον, ἢ καὶ πλείους, εἰ ὁ αἰτούμενος εἰς σφαγὴν ἔντιμος ἦν ἕξ ἀρετῆς ἢ γένους ἢ ἀξιώματος. καὶ τοὺς πλουσίους W II 140 δέ, κἂν μηδὲν εἶχον αὐτοῖς ἐγκαλεῖν, προσαπώλλυνον, πολλῶν

5 ἀμφω C. 9 πρὸς om A. 10 αὐτοῖς] ἀτίθις Dio, Sullana tempora respiciens. 12 ὄρνισι A. 15 οὕτως BC. 19 ἀντι- διδοὺς A Dio, ἀντιδοὺς PW.

Inde dum Romam properant, Antonio et Lepido parum auspiciata omnia obvenerunt. Caesaris autem tabernaculo aquila insedit, quae duos corvos irruentes et pennas aliquot ei evellere conantes occidit: quo augurio victoria contra duos collegas ei portendebatur. Romam cum legionibus ingressi statim fecere quae voluerunt, tot civibus occisis ut urbs cadaveribus impleretur. nam alii in aedibus, alii in viis, alii in foro et ad templa deorum immortalium trucidabantur. proscripitorum capita in rostris proponebantur, trunci corporum partim temere abiciebantur, canibus esca et alitibus, partim in Tiberim praecipitabantur. nec inimici duntaxat sed amici eorum etiam perimebantur. nam eos omnes qui uni ex triumviris opem tulerant aut suffragati fuerant, reliqui duo hostes iudicabant. ita fiebat ut iidem alicui eorum amici et caeteris hostes essent, et dum quisque insidiatores ulcisceretur, eadem opera suos amicissimos perderet. nec enim ullus inimicum suum, si alterius amicus esset, nisi alium eius loco dedisset qui ipsius amicus haberetur, aut plures etiam, si is qui ad caedem postulabatur sive virtute sive nobilitate sive dignitate excelleret, e medio tollere poterat. divites vero vel

χρημάτων δεόμενοι ἵνα τὰς ἐπιθυμίας τῶν στρατιωτῶν ἀποπλήσωσι.

17. Ταῦτα δὲ ὑπὸ τοῦ Λεπίδου καὶ τοῦ Ἀντωνίου ἐπράττετο μάλιστα. τιμηθέντες γὰρ ὑπὸ τοῦ προτέρου Καίσαρος, καὶ **B** ἐπὶ πλείστον ἄρξαντες καὶ ἡγεμονεύσαντες, καὶ πλείστους εἶχον ἔχθρους. ἐδόκει δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ νέου Καίσαρος γίνεσθαι διὰ τὴν τῆς δυναστείας κοινωνίαν. αὐτὸς γὰρ οὐ συγχρὸς ἀπέκτεινε, φόσει τε οὐκ ὤμῳ ὦν καὶ τεθραμμένος τοῖς ἤθεσι τοῦ πατρὸς, καὶ μήτε πολλοῖς μίσος τρέφων σφοδρὸν καὶ φιλεῖσθαι πραγματευόμενος. καὶ οὐ μόνον οὐ πολλοὺς ἐφθειρεν, ἀλλὰ καὶ ἔσωσε πλεί- **10** στους· καὶ τοῖς κρύψασί τινες ἐπιεικέστατα ἐχρήσατο, ἐπεὶ θάνατος καὶ τούτοις προεῖρητο.

Ὁ δὲ Λεπίδος ἀπαραίτητος ἦν, καὶ ὁ Ἀντώνιος ὡμῶς καὶ ἀνηλεῶς ἔκτεινε καὶ τοὺς ἐπικουρήσας τοῖς κτεινομένοις ἐπιχει- **C** ροῦντας, καὶ τὰς κεφαλὰς τῶν σφαττομένων καὶ σιτούμενος **15** ἐπεσκόπει, καὶ τῆς ἀνοσίτου θέας αὐτῶν ἐνεπιμπλατο. καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἡ Φουλβία πολλοὺς καὶ αὐτὴ καὶ δι' ἔχθραν καὶ διὰ χρέματα θανάτωσεν, ἔστι δ' οὐδὲ γινωσκομένους ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς. ποτὲ γοῦν καὶ τῆς τοῦ Κικέρωνος κεφαλῆς κομισθείσης (φεύγων γὰρ κατελήφθη καὶ ἐσφάγη) ὁ μὲν Ἀντώνιος **20** πολλὰ αὐτὸν βλασφημήσας ἐκέλευσεν αὐτὴν ἐκφανέστερον τῶν ἄλλων ἐν τῷ βήματι προτεθῆναι, ἵν' ὄθιν ἠκούετο δημηγορῶν κατ' αὐτοῦ, ἐκεῖ μετὰ τῆς χειρὸς τῆς δεξιᾶς ὄρῳτο· οὕτως γὰρ

11 ἐπιεικέστατος Α.

ΦΟΝΤΕΣ. Cap. 17. *Dionis Historiae Romanae lib. 47 c. 7—15.*

innocentes in proscriptorum numerum referebant, quod ingenti pecunia esset opus ad explendas militum cupiditates.

17. Haec a Lepido et Antonio potissimum agebantur: quorum, quod sub maiori Caesare honorati fuissent et amplissimis magistratibus atque imperiis ornati, etiam inimicitiae latissime patebant, sed eadem a Caesare quoque fieri putabant propter potentatus societatem. paucos enim ipse occidebat, nec natura crudelis et moribus patris educatus et paucis graviter infensus, quique diligi se quam timeri mallet, nec tantum non multos occidit, sed plurimos etiam conservavit, et eos qui aliquos occultarant humanissime tractavit: nam id quoque capitale erat.

Lepidus vero inexorabilis fuit: Antonius item saevus; qui proscriptorum quoque defensores crudeliter trucidabat, occisorumque capita vel inter epulas intuens nefario spectaculo ad satietatem perfruebatur. uxor item eius Fulvia multos ex odio, multos pecuniae causa, nonnullos etiam marito plane ignotos trucidabat. Ciceronis autem caput (nam is quoque in fuga iugulatus fuerat) Antonius ad se allatum maledictis insectatus, illustriori in loco pro rostris, una cum dextra eius manu, unde

ἀπετέμνητο. ἡ δὲ δὴ Φουλβία ἔς τε τὰς χεῖρας αὐτὴν ἔλαβε, καὶ ἐμπικρανεμένη καὶ ἐμπτύσσα ἐπὶ τὰ γόνατα ἔθηκε, καὶ τὸ δ στόμα αὐτῆς διανοίξασα τὴν γλῶσσαν ἐξέλικνυσε, καὶ ταῖς βελό- ναις, αἷς εἰς τὴν κεφαλὴν ἐκέχρητο, κατεκέντησε, πολλὰ καὶ β μισαρὰ ἐπισκώπτουσα.

Πολλοὶ μὲν οὖν ἀπώλοντο, τινὲς δὲ καὶ ἐσώθησαν. δοῦλοι γὰρ τὰς τῶν δεσποτῶν ἐσθῆτας περιβαλλόμενοι, ἐκείνους κατα- κρύψαντες, ὡς οἱ δεσπότες ἐσφάττοντο. καὶ τις στιγματίας δοῦ- λος οὐ μόνον οὐ προέδωκε τὸν στίξαντα αὐτὸν δεσπότην, ἀλλὰ 10 καὶ περιέσωσεν. ὡς γὰρ συναπιθίδρασκε τῷ δεσπότη καὶ διώκε- σθαι ἔγνω, ἀπέκτεινέ τινα συναντήσαντα σφίσι, καὶ τὴν στολὴν ἐκείνου τῷ δεσπότη δούς, ἀπιέναι ἀφήκεν· αὐτὸς δὲ πύρρον ἀνάσας P I 502 τὸν νεκρὸν ἐπέθηκεν ἐπ' αὐτήν, τὴν δ' ἐσθῆτα τοῦ δεσπότη καὶ τὸν δακτύλιον φέρων ἀπήνησε τοῖς διώκουσι, καὶ εἰπὼν φεύγοντα 15 τὸν δεσπότην ἀποκτείνει ἐπιστεύθη διὰ τὰ σκῆλά τε καὶ τὰ στί- γματα, καὶ ἐκείνον ἔσωσε, καὶ αὐτὸς ἐτιμήθη. Κεῖντον δὲ Κι- κέρωνα τὸν τοῦ Μάρκου ἀδελφὸν ὁ παῖς ἐξέκλεψε, καὶ στριβλω- θεῖς ἐπὶ τούτῳ οὐκ ἐξελάλησεν. ὁ δὲ πατὴρ αὐτοῦ μισθὸν τὸ γινόμενον καὶ ἐλέησας τὸν παῖδα ἐθελοντῆς αὐτὸς ἑαυτὸν τοῖς 20 σφαιγεῦσι παρέδωκε. πολλοὶ δὲ καὶ λανθάνοντες ἀπεθίδρασκον - καὶ πρὸς τὸν Βροῦτον ἀπήεσαν καὶ τὸν Κάσσιον. οἱ δὲ γε πλείους τῷ Σέξτῳ προσεχώρουν. ναυαρχεῖν γὰρ πρότερον αἰρεθεῖς, καὶ χρόνον τινα ἐν τῇ Θυλάσῃ δυνηθεῖς, ἰσχὸν οἰκείαν, καίτοι τῆς B ἀρχῆς ὕστερον ὑπὸ τοῦ Καίσαρος στερηθεῖς, περιεβάλλετο, καὶ

2 ἐμπικρανεμένη ABCW Dio, ἐμπικρανεμένη P. 6 ἀπώλοντο A.
8 ἐσφάγησαν A. 17 τοῦ om B.

contionatus fuerat, affigi iussit. Fulvia vero id primum in manus sum- ptum ira percita conspuat, deinde genibus impositum, oreque diducto, linguam extractam acubus, quibus ad ornamenta capitis utebatur, pupu- git, cum multis nefariis diceriis.

Multis pereuntibus quidam evaserunt. servi enim dominorum ve- stibus sumptis illisque occultatis ipsi pro eis caesi sunt. et quidam he- rum, a quo ignominiosis notis compunctus fuerat, non modo non prodidit sed etiam conservavit. nam cum herum in fuga comitans percussores insequi animadvertisset, quendam obvium occidit, eiusque veste data domino, eoque abire iusso, cadaver in pyram conlecit, vestem vero et anulum herilem persecutoribus obtulit, se fugientem dominum occidisse professus: quod cum ob notas illas et spolia crederetur, et illi salutem et sibi honorem peperit. Q. Ciceronem Marci fratrem filius suffuratus, cum torqueretur, non prodidit. sed pater ea re cognita, filii misertus, ultro se percussoribus obtulit. multi ex latebris ad Brutum et Cassium, plures ad Sextum confugerunt: qui classi praefectus et ad tempus mari potitus, privatis viribus (quanquam post a Caesare adempto imperio)

τὴν Σικελίαν κατέσχευεν. εἶτα, ὡς καὶ ἐκείνῳ ἐπεκηράχθη αἱ τε ἄλλαι σφραγαὶ ἐγένοντο, πλεῖστον τοῖς ὁμοίοις συνήρατο, ὑποδεχόμενος τοὺς ἐς αὐτὸν ἰόντας καὶ παντοίως ἐπικουρῶν· ὅθεν καὶ συγχροὶ πρὸς αὐτὸν ἤλθον.

Τοιαῦτα μὲν περὶ τὰς σφραγὰς γίνετο, πολλὰ δὲ καὶ ἄτοπα 5 καὶ περὶ τὰς τῶν ἄλλων οὐσίας συνέβαινε, καὶ αἱ τῶν ἐνπόρων οἰκίαι ἐπορθοῦντο, καὶ ἐνοίκιον ἐνιαύσιον πασῶν τῶν ἐν τῇ ἄστει W II 141 οἰκιῶν καὶ τῶν ἐν τῇ λοιπῇ Ἰταλίᾳ ἐπράξαντο, τῶν μὲν μισθωθείσων καθ' ὁλόκληρον, ὧν δ' οἱ δεσπόται ᾤκουν, ἕξ ἡμισείας, C πρὸς τὴν τῆς καταγωγῆς ἀξίαν· καὶ τοὺς τῶν χωρίων κτήτορας 10 τὸ ἥμισυ τῶν προσόδων ἀφείλοντο, καὶ τὰ κτήματα τῶν κτεινομένων τοῖς στρατιώταις παρείχον, τὰ μὲν δῶρον, τὰ δὲ ἐπενωνίζοντες· ἀπείρητο γὰρ μηδένα τῶν ἄλλων ἀπαντῶν εἰς τὸ πρυτῆριον ὠνησόμενον, θάνατον τάζαντες τῷ ἀπαντήσαντι ἐπιτίμιον. καὶ ἀρχὰς καὶ τιμὰς καὶ ἀρχιερωσύντας ἐδίδοσαν, καὶ νόμους τοὺς 15 μὲν ἀπήλειψαν, τοὺς δὲ ἀντελέγραψαν, καὶ πᾶν κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτοῖς ἐπρασσον, ὥστε χρηστὴν τὴν τοῦ ἀνηρημένου Καίσαρος μοναρχίαν νομίζεσθαι.

D 18. Τὸν μὲν οὖν ἐνιαυτὸν ἐκείνον ταῦτα ἐποίησαν· τοῦ δὲ Λεπίδου τοῦ Μάρκου τοῦ τε Πλάγκου τοῦ Λουκίου τῷ ἐπιόντι 20 ἔτει ὑπατευσάντων τέλη τε ἤδη ἐσχολακότε ἀνευῶθησαν καὶ ἐκ

7 ἐνοίκιον A. 13 περὶ κτήριον B. 14 ἀπαντήσουσι A.
15 ἀρχιερωσύντας BC, ἀρχιερωσύντας PW. 17 χρηστὴν] Dīo χρυσόν.

Fontes. Cap. 18. Dionis Historiae Romanae lib. 47 c. 16 — c. 34.

collectis, Siciliam occupavit. deinde, cum ipse quoque proscriptus et caedes factae essent, in eodem periculo versantibus plurimum tulit opitum suscipiendo tum aliis rationibus. itaque frequentes ad eum convenerunt.

Ac caedium huiusmodi ratio fuit: bonorum autem nihilo melior. nam locupletum aedes diripiebantur, et anaiae domorum mercedes tam in aliis Italiae urbibus quam Romae exigebantur; earum quae locatae erant, integrae: in quibus ipsi domini habitabant, dimidia, pro amplitudine habitationum. his item qui praedia possidebant reddituum semissem ademerunt, et occisorum possessiones militibus assignarunt, alias gratis, alias vili pretio. nam capite sanxerant ne quis alius in auctionem emendi gratia prodiret. largiebantur magistratus, honores, sacerdotia; leges alias rogabant, alias abrogabant; omnia denique arbitrato suo sic gerabant ut Caesaris interfecti monarchia clemens haberetur.

18. Haec ille anno acta sunt: sequenti, M. Lepido et L. Plancō consulis, vectigalia intermissa revocata et nova excogitata sunt; mul-

καινῆς προσκατέστησαν ἕτερα, καὶ πολλὰ μὲν ἐπὶ τῇ γῆ πολλὰ δὲ καὶ ἐπὶ τοῖς οὐκίταις ἐπράττοντο. ὃ δὲ πλεον τῶν ἄλλων πάντας ἠγάσεν, ἦν τὸ παντὸς οὐσίαν δεκατευθῆναι ὅποσονοῦν εὐποροῦντος ἀνδρὸς ὁμοίως καὶ γυναικός. λόγῳ μὲν γὰρ τὸ δέκατον τῆς θουσίας παρ' ἐκάστου σφῶν εἰσπεράχθη, ἔργῳ μὲντοι οὐδὲ τὸ δέκατον κατελείφθη τι. καὶ ἕτερον δὲ τι ἐπιανεόητο. τῷ γὰρ βουλομένῳ ἐνεδόθη πάσης τῆς οὐσίας ἐκοτάντι τὸ τρίτον μετὰ ταῦτα αὐθις ἀπαιτῆσαι αὐτῆς, τουτέστι μήτε τι λαβεῖν καὶ πράγματα σχεῖν. οἱ γὰρ βίαι τὰ δύο μέρη συλῶμενοι προφανῶς, πῶς P I 503
10 ἂν τὸ τρίτον ὑπέλαβον; καὶ ἄλλα δὲ πλείστα τοῖς ἀνθρώποις τότε πρὸς πενίαν αὐτοὺς συναυλόνοντα ἐπενήνεκτο, μόνου δὲ οἱ τὰ ὄπλα ἔχοντες ὑπερεπλούτησαν.

Οὕτως οἱ ἄνδρες οἱ τρεῖς ἐκείνοι ἐποιοῦν, καὶ ἅμα τὸν Καίσαρα ἐκείνον τὸν πρότερον ἀπεσέμνον, καὶ τιμὰς ποικίλας τε
15 καὶ πολλὰς αὐτῷ ἐψηφίσαντο. πράξαντες δὲ ταῦτα, Λέπιδος μὲν ἐν Ῥώμῃ τὴν τε πόλιν καὶ τὴν ἄλλην Ἰταλίαν διαῶν ὑπέμεινε, Καίσαρ δὲ καὶ Ἀντώνιος κατὰ τοῦ Βρούτου καὶ τοῦ Κασσίου ἱστράτευσαν. ἐκείνοι γὰρ τὸν Καίσαρα τὸν Ὀκτάβιον μιθόντες τῶν πραγμάτων ἀντιλαμβάνεσθαι καὶ τὸν ὄμιλον σφειραλίσσθαι, B
20 τὴν τε δημοκρατίαν ἀπέγνων καὶ ἐκείνον φοβηθέντες ἐν Ἀθήναις ἐγένοντο. καὶ οἱ Ἀθηναῖοι σφᾶς λαμπρῶς ὑπέδεξαντο, καὶ εἰκόνας χαλκῆς αὐτοῖς ἐψηφίσαντο, ὡς τοὺς παρ' αὐτοῖς τυραννο-

1 προσκατέστησαν AC, προσκατέστησαν PW. 2 ἐκείναις A.
3 ἦν om A. ὅποσονοῦν AC, ὅποσονοῦν PW: Dio ἐφ' ὅποσονοῦν.
8 αὐθις om A Dio. αὐτῆς ἀπαιτῆσαι AB Dio.
μήτε τι ABCW Dio, μή τε P. 16 διαῶν A. 22 παρ' αὐτοῖς] παρανοῦ A.

taque de fundis, multa de servis exacta. sed inter omnia molestissima fuit facultatum omnium quantaecunque erant decimatio, sive virorum sive mulierum, nam verbo quidem decima exigebatur, sed verera nemini pars decima relinquebatur. est et aliud excogitatum. cuius concedebatur, si bonis omnibus cessisset, ut tertiam partem repeteret; hoc est ut nihil reciperet, et negotium sibi ipse faceretur, nam qui duabus partibus vi manifesta spoliabantur, tertiam quo pacto recuperassent? alia denique plurima tum, quibus ad egestatem redigerentur, hominibus sunt imposita, solis iis qui arma tenerent divitiis abundantibus.

Dum haec triumviri agitant, eadem opera Caesarem defunctum ornant, multis ei variisque decretis honoribus. his rebus confectis Lepidus in urbe mansit ut Romam et Italiam gubernaret: Caesar et Antonius contra Brutum et Cassium sunt profecti. qui eum Caesarem Octavianum rerum potiri et plebem sibi devincire velle audivissent, libertate patriae desperata, metu illius Athenis vixerant; splendideque ab Athe-

κτόνους ζηλώσασι, τὸν Ἀρμόδιον λέγω καὶ τὸν Ἀριστογείτονι.
 εἶτα πυθόμενοι ἐπὶ μείζον τὸν Καίσαρα αἵρεσθαι, ὁ μὲν Κάσσιος
 πρὸς τοὺς Σύρους ὤρμησε συνήθεις ὄντας αὐτῷ, Βροῦτος δὲ τὴν
 τε Ἑλλάδα καὶ τὴν Μακεδονίαν συνίστη. καὶ προσεῖχον αὐτῷ
 ἕκ τε τῆς δόξης τῶν πεπραγμένων, καὶ ὅτι καὶ στρατιωτικῶς συγχρόως, δ
 C τοὺς δὲ καὶ ἕκ τῶν τῷ Δολοβέλλα συνεξελθόντων ὑπολειφθέντας,
 προσλαβὼν εἶχε, καὶ χρήματα δὲ οἱ ἕκ τῆς Ἀσίας παρὰ τοῦ
 Τρεβωνίου ἀπέστειλε. τὸ μὲν οὖν Ἑλληνικὸν ἀπόνως προσεποιή-
 σατο, καὶ τὴν Μακεδονίαν δὲ μετὰ τοῦτο πᾶσαν καὶ τὴν Ἡπειρον 10
 προσλαβὼν τῇ γεροσσίᾳ ἐπέστειλε τὰ πεπραγμένα δηλῶν. οἱ δὲ
 (ἔνχον γὰρ τότε ὑπόπτως πρὸς τὸν Καίσαρα ἔχοντες) καὶ ἐπήνε-
 σαν αὐτὸν καὶ πάντων ἄρχων τῶν ἐκεῖσε ἐκέλευσαν. κἀντιῦθεν
 αὐτὸς τε γέγονε προθυμότερος, καὶ ὑπέικον ἀπροφασίστως ἔσχηκε
 τὸ ὑπήκοον. ἰπεὶ δὲ ὁ Καίσαρ ἐν τῇ Ῥώμῃ τε ἐνηθύνθη καὶ 15
 D τοὺς τοῦ πατρὸς ἐτιμωρεῖτο σφαγεῖς φανερώς, ἔσκιπει ὅπη αὐτὸν
 ἐπιόντα ἀμύναιτο, καὶ τινὰς ἐπιβουλάς πρὸς τινων αὐτῷ γενομένας
 ἀπεκρούσατο. καὶ ἐς τὴν ἄνω Μακεδονίαν ἀνεχώρησεν, ἔχων τὸ
 W Π 142 ἰσχυρότατον τοῦ στρατοῦ, κἀκείθεν εἰς τὴν Ἀσίαν ἔπλευσεν, ἵνα
 μὴ τὰ ἐν τῇ Ῥώμῃ πραιτόμενα ἐπὶ τὸ φοβερώτερον ἀγγελλόμενα 20
 μαθόντες οἱ στρατιῶται μεταβάλλωνται. εἴτ' αὐθις εἰς τὴν Εὐρώ-
 πην ἠπέλθῃ, δέσας μὴ τι νεωτερισθῇ.

Κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ καιρὸν καὶ ὁ Κάσσιος εἰς τὴν Ἀσίαν

1 ζηλώσασι ante τοὺς A. 5 τε om B. 9 τρεβωνίου AC.
 10 δὲ om A. 15 ἐν Ῥώμῃ A. 20 φοβερώτατον A.

nensibus sunt excepti, aereis statutis decretis, ut Aristogitonis et Hermodii tyrannicidarum imitatoribus. deinde crescente potentia Caesaris Cassius ad Syros, quibuscum familiaritas ei intercedebat, est profectus: Brutus Graecos et Macedones sibi adiunxit, quos tum ob rerum gestarum gloriam, tum ob multitudinem militum quos partim a Pharsalica pugna ibi oberrantes partim ex Dolabellae copiis relictos adsciverat, tum vero etiam ob pecuniam a Trebonio ex Asia missam, dicto audientes habebat. Graecia citra laborem occupata, deinde Macedonia quoque omni et Epiro adscitis, acta sua ad senatum perscripsit. qui cum Caesarem suspectum haberet, eum collaudavit et loca illa omnia tenere iussit. unde et ipse factus est alacrior, et subditos citra exceptionem obnoxios habuit. Caesare autem Romae iam dominante et patris percussores aperte ulciscente, quo pacto illius impetum propulsaret cogitans, evitatis insidiis sibi factis in superiorem Macedoniam, cum validissima parte copiarum concessit, atque inde in Asiam navigavit, ne militum fides Romanarum rerum fama ad terrorem amplificata mutaretur. postea in Europam rediit, novarum rerum meta.

Eodem tempore Cassius quoque ad Trebonium in Asiam traiecit;

ἐπειρώθη πρὸς τὸν Τρεβώνιον, καὶ λαβὼν παρ' αὐτοῦ χρήματα
 καὶ ἰππέας συχνούς καὶ ἑτέρους πολλούς τῶν τε Κιλικίων καὶ τῶν
 Ἀσιανῶν, τοὺς Ταρσείας καὶ ἄκοντας εἰς τὸ συμμαχικὸν προσηγά-
 γετο. καὶ εἰς τὴν Συρίαν ἐλθὼν, ἀμαχεῖ πάντα τὰ τε τῶν δῆμων
 5 καὶ τὰ τῶν στρατευμάτων προσεποιήσατο. παραλαβὼν οὖν τὴν P I 504
 Συρίαν εἰς τὴν Ἰουδαίαν ὤρμησε, πυθόμενος τοὺς στρατιώτας
 τοὺς ἐν τῇ Αἰγύπτῳ ὑπὸ τοῦ Καίσαρος καταλειφθέντας προσίεναι.
 ἐκείνους τε οὖν ἐτοίμως καὶ τοὺς Ἰουδαίους πυρροποίησατο. οὕτω
 δὴ καὶ ὁ Κάσσιος διὰ ταχέων ἐγένετο ἰσχυρός, καὶ τῇ γερουσίᾳ
 10 τὰ ὅμοια τῷ Βρούτῳ ἐπέσειλέ· καὶ οἱ τὴν τε τῆς Συρίας ἀρχὴν
 ἢ βουλήν ἐβίβαίωσε καὶ τὸν κατὰ τοῦ Δολοβέλλου πόλεμον ἐψηφί-
 σατο. οὗτος γὰρ ἐτέτακτο μὲν τῆς Συρίας ἀρχεῖν, εἰς δὲ τὴν
 Ἀσίαν ἐνδιατρίβων τὸ δόγμα ἐμμετρήκει, καὶ πρὸς μὲν τὴν Συ-
 ρίαν οὐκ ἀπῆλθεν, αὐτοῦ δὲ κατὰ μείρας τὸν Τρεβώνιον δόλω ἐν
 15 τῇ Σμύρνῃ ἀνέτελε καὶ πᾶσαν τὴν Ἀσίαν κατέσχεν. οὕτω δὲ τῆς
 Ἀσίας γενόμενος ἐγκρατὴς εἰς τὴν Κιλικίαν ἦλθε, τοῦ Κασσίου
 ἐν Παλαιστίνῃ τυγχάνοντος, καὶ τοὺς μὲν Ταρσεῖς ἐκουσίους B
 προσλαβὼν, φρουροὺς αὐτοῦ Κασσίου ἐν Αἰγαῖς ὄντας ἐνίκησεν·
 εἰς δὲ τὴν Συρίαν ἐνέβαλε, καὶ τῆς μὲν Ἀντιοχείας ἀπεκρούσθη,
 20 τὴν δὲ Λαοδικεῖαν προσεποιήσατο. καὶ τὸ ναυτικὸν αὐτῷ προσ-
 ῆλθε· κἀντεῦθεν ἰσχύσας εἰς Ἄραδον ἀπελήλυθεν, ἔνθα μετ'
 ὀλίγων ἀπολειφθεὶς ἐκινδύνευε. διαφυγῶν οὖν ἀπήντησε τῷ
 Κασσίῳ, καὶ συμβαλὼν αὐτῷ ἠτήθη, καὶ εἰς τὴν Λαοδικεῖαν
 ἐπολιορκεῖτο. ἐνδεία δὲ τῶν ἐπιτηδείων ἀνυγκασθεὶς, καὶ φοβη-

3 ἐς C.

11 κατὰ om B.

19 ἐνέβαλλε A.

20 ἀπὸ A.

22 ὀλίγον A.

a quo pecunia accepta cum multis equites aliosque non paucos Cilices
 et Asianos sibi adiunxisset, Tarsenses vel invitos in suam societatem
 pertraxit. inde in Syriam profectus omnes populos, omnes legiones citra
 dimicationem sibi adiunxit. Syria suscepta in Iudaeam properavit, au-
 dito militum quos Caesar in Aegypto reliquerat accessu: quos una cum
 Iudaeis facile ad deditionem compulit. ita Cassius quoque viribus cele-
 riter auctis, eodem modo quo Brutus ad senatum scripsit. a quo Syriam
 provinciam obtinere et bellum gerere cum Dolabella iussus est. qui,
 cum ei Syria mandata esset, in Asia moram trahens, senatusconsulto
 cognito in provinciam non abiit, sed ibidem degens Trebonium dolo
 Smyrnae sustulit; totaque Asia potitus. Cassio in Palaestina agente,
 Ciliciam venit, et a Tarsensibus ultro est receptus. Cassii praesidio,
 quod Aegis erat, superato, impressionem in Syriam fecit. ab Antiochia
 repulsus Laodiceam subegit, et classis accessione auctis viribus Aradum
 abiit. ubi cum paucis circumclusus in periculo fuit; sed tamen elapsus
 occurrit Cassio, ab eoque acie victus et Laodiceae circumsessus, cum

Φεις μὴ ζῶν ἄλλῳ, ἑαυτὸν διεχρήσατο. 8 καὶ ὁ ὑποστράτηγος αὐτοῦ Μάρκος Ὀκτάβιος ἔπρυσε.

Κάσσιος δὲ ἐπὶ τὰ ἐν τῇ Συρίᾳ καὶ τῇ Κιλικίᾳ κατεστή-
 C σατο, εἰς τὴν Ἀσίαν πρὸς τὸν Βροῦτον ἀφίκετο. ὡς γὰρ τὴν
 συνομοσίαν τῶν τριῶν ἀνδρῶν ἔμαθον, καθ' ἑαυτῶν εἰδότες ἐκέ- 5
 ρους πάντα ποιεῖν, προθυμότερον καὶ αὐτοὶ κοινῇ πάντα καὶ
 ἐβουλευόντο καὶ συνέπραττον. καὶ αὐτοὶ τε περιόντες καὶ ἑτέ-
 ρους διαπέμποντες τοὺς μὴ ἐκείνοις ὁμοφρονούντας προσήγοντο
 καὶ χρήματα καὶ στρατιώτους συνήθροίζον, τινῶν δὲ μὴ συμμη-
 χῆσαι πειθόμενων αὐτοῖς, ἐπ' ἐκείνους ἐγράφησαν. καὶ Κάσσιος 10
 μὲν ναυμαχίᾳ τοὺς Ῥοδίους ἐνίκησε καὶ τὰς ναῦς αὐτῶν ἀφείλετο
 καὶ τὰ χρήματα, μετὰ ταῦτα δὲ καὶ τὸν Ἀριοβαρζάνην συλλαβὸν
 ἀπέκτεινε· Βροῦτος δὲ τῶν Ἀσικίων ἐκράτησε, καὶ τῶν πόλεων
 D τὰς μὲν πλείους ἀμαχεί προσηγάγετο, Ξάνθον δὲ εἰς πολιορκίαν
 κατέστησε, καὶ εἶλεν αὐτὴν καὶ κατέπρησεν. εἶτα πρὸς Πάταρα 15
 ἦλθε, καὶ προσεκαλεῖτο αὐτοὺς ὡς φίλους· ὡς δ' οὐχ ὑπήκου-
 σαν, τοὺς αἰχμαλιώτους τῶν Ξανθίων συγγενεῖς αὐτοῖς ὄντας
 ἔπεμψεν, ἑλπίζων δι' ἐκείνων αὐτοὺς προσαγαγέσθαι. οἱ δ' οὐδ'
 οὕτως ἐπέδωσαν. πωλήσας οὖν τῶν αἰχμαλιῶτων τοὺς λοι-
 ποὺς ἤλευθέρωσεν. ἰδόντες δὲ τοῦτο οἱ Παταρεῖς εὐθὺς αὐτῷ 20
 ὡς ἄρετὴν ἔχοντι προσέθεντο. τοῦτο δὲ καὶ οἱ Μυρεῖς ἐποίησαν,
 ἐπειδὴ τὸν στρατηγὸν αὐτῶν ἐν τῷ ἐπινειῷ λαβὸν ἀπέκτεσε. καὶ
 τὰλλα δὲ δι' ὀλίγον παρεστῆσατο.

2 μάχης δ ὀκτάβιος Α. 4 Ἀσίαν] συρίαν C. 7 ἔκρα-
 τον Α. 10 πειθόμενων] καταθρομένων Α. 12 δι ταῦτα Α.
 14 εἰς πολιορκίαν κατέστησε καὶ εἶλεν αὐτὴν Α cum Dione, πολιορ-
 κία εἰς PW. 17 αὐτῶν Α. 22 αὐτὸν Α. 23 ὀλίγον Α.

sanonae penuria premeretur, ne vivus in hostis potestatem veniret, se ipse interfecit. idemque legatus eius M. Octavius fecit.

Cassius Syriae et Ciliciae rebus constitutis in Asiam ad Brutum venit. cognita enim triumvirorum conieratione, quos contra se moliri omnia nocent, atacrius ipsi quoque communi consilio et deliberabant et agebant; et adversa factione partim per semetipos partim per legatos ad se traducta, et pecunia et militibus collectis, quosdam societatem detrectantes oppugnavunt. ac Rhodios Cassius mari victis et naves et pecunias ademit: deinde Ariobarzanem comprehensum occidit. Brutus vero Lyciam subegit, plerisque urbibus ultro deditionem facientibus; sed Xanthum vi expugnatam incendit. deinde Patara profectus cives ad amicitiam suam invitavit: quam cum aspernarentur, per Xanthios captivos, cognatos eorum, conciliatione frustra tentata, captivis aliquot venditis caeteros dimisit liberos. quo viso Patarense statim ad eum, virtutis opinione illecti, se contulerunt. idem et Myrenses fecerunt, cum duocem eorum in navali captum dimisisset. reliqua etiam exiguo tempore subegit.

19. Ἐντεῦθεν ἄμφω εἰς τὴν Ἀσίαν ἦλθον, καὶ εἰς τὴν P I 505
 Μακεδονίαν ἤπειγοντο. Γάιος δὲ ὁ Νορβανὸς καὶ Δεκίλλιος
 Σάξας παρὰ τοῦ Καίσαρος καὶ τοῦ Ἀντωνίου εἰς Μακεδονίαν
 ἐστάλησαν, καὶ πρὸς τοῖς Φιλίπποις στρατοπεδευσάμενοι τὴν
 5 σέγτομον ὁδὸν προκατέλαβον. διὸ ὁ Βροῦτός τε καὶ ὁ Κάσσιος W II 143
 ἐτέραν μακροτέραν περιελθόντες, καὶ βιασάμενοι τὴν ἐκεῖ φρου-
 ράν, πρὸς τὴν πόλιν κατὰ τὰ μετέωρα παρῆλθον καὶ ἐστρατο-
 πεδεύσαντο. ὑπερτεροῦντες δὲ τῷ πλήθει τῶν ἐναντίων τό τε ὄρος
 τὸ Σύμβολον κατέλαβον καὶ τὰ ἐπιτήδεια ἐκ τε τῆς θαλάσσης
 10 ἐπήγοντο καὶ ἐκ τοῦ πεδίου καταθέντες ἐλάμβανον. Νορβανὸς
 δὲ καὶ Σάξας συμβαλεῖν αὐτοῖς οὐκ ἐτόλμων, τὸν Καίσαρα δὲ B
 καὶ τὸν Ἀντώνιον μετεπέμποντο. οἱ δὲ μέρος μὲν τι τοῦ στρατοῦ
 πρὸς φυλακὴν τῆς Ἰταλίας κατέλιπον, τῷ δὲ πλείονι ἐπεραιώθη-
 σαν τὸν Ἴόνιον. καὶ Καῖσαρ μὲν νοσήσας ἐν Αὐρραχίῳ κατέμει-
 15 νεν, Ἀντώνιος δὲ ἐπὶ Φιλίππους ἤλασε, καὶ τινὰς τῶν ἐναντίων
 ἐνεδρεύσας σιτωγωῦντας ἐσφάλη. ὁ δὲ Καῖσαρ καθ' ἑκάτερον
 δέσας, εἴτε τι ἐλαττωθεῖη κυταμόνας συμβαλὼν Ἀντώνιος, εἴτε
 καὶ κρατήσει (ἐκ μὲν γὰρ τοῦ τὸν Βροῦτόν τε καὶ τὸν Κάσσιον,
 ἐκ δὲ τοῦ τὸν Ἀντώνιον πάντως ἐφ' ἑαυτὸν ἰσχύσειν ἐνόμισεν),
 20 ἠπέλχθη καὶ ἔτι ἐρρωσίων· καὶ οἱ περὶ τὸν Ἀντώνιον ἀνεθάρ-
 σησαν.

1 ἐς C. 2 Νορβανὸς Dio. Δεκίλλιος, Δεκίλλιος, Δεκίλλιος
 Dionis codices. 3 Σάξας B et Dio vulge. 10 ἐπήγοντο C.
 καταθέντες ἐλάμβανον A Dio, ἐλάμβανον καταθέντες PW.
 12 τ C, τοι PW. 18 κρατήσεν Dio. τὸ om A.

FONTES Cap. 19. Dionis Hist. Rom. lib. 47 c. 35 — c. 48.
 Plutarchi Brutus, c. 39 43—45.

19. Inde ambo in Asiam, ex Asia in Macedoniam properabant. cum vero C. Norbanus et Decillius Saxa a Caesare et Antonio in Macedoniam missi, compendiosa via praeoccupata, castra iuxta Philippos posuissent, Brutus et Cassius per aliam longiorem viam eodem profecti pulso praesidio ad superiorem urbis partem castra et ipsi posuerunt; et quia numero superiores erant hostibus, monte Symbolo occupato com-
 meatum tum ex mari tum ex campestribus petiverunt. Norbanus vero et Saxa cum eis pugnare non ausi Caesarem et Antonium arcessiverunt, qui parte quadam copiarum ad Italiam tutandam relicta, cum maioribus Ionium traiecerunt, ac Caesar aegrotans Dyrrachii remansit: Antonius Philippos contendens, cum hostibus in frumentatione collocasset insidias, impedit. at Caesar utrumque timens, si Antonius seorsim vel vinceret vel vinceretur, quod aut is aut Brutus et Cassius ea ratione se omnino superiores futuri essent, tametsi infirmus, accurrit adventu-
 que suo Antonianos recreavit.

C Ἀντικαθημένων δ' ἀλλήλοις τῶν ἀντιπολέμων ἐκδρομαὶ μὲν παρ' ἀμφοτέρων ἐγένοντο, μάχη δὲ οὐδέμια ἐκ παρατάξεως, καί τοι τοῦ τε Καίσαρος καὶ τοῦ Ἀντωνίου συμβαλεῖν σπονδαζόντων. ὁ δὲ δὴ Κάσσιος καὶ ὁ Βροῦτος ἀνεβύλλοντο, οὐκ ὀκνοῦντες τὴν μάχην, ἀλλ' εἴ πως ἄνευ κινδύνων καὶ φθόρου τινῶν ἐπικρατή-5 σεϊαν. ὡς δὲ τὰ στρατεύματα τῆ τε τριβῆ βαρυνόμενα, καὶ τῶν ἀντικειμένων καταφρονήσαντα, ὅτι τὸ κυθάριον πρὸ τῶν ἀγῶνων γινόμενον ἐντὸς τοῦ ἐρύματος ὡς δεδιότες ἐποίησαντο οἱ περὶ Καίσαρα καὶ Ἀντώνιον, εἰς τὴν μάχην τε ὤρμησαν οἱ Βροῦτος, καὶ διελάουον ὅτι, ἂν ἐπιπλέον ὑπερτιθῆ, ἐκλιπόντες τὸ στρατό-10 πεδον σκεδασθήσονται, οὕτω δὴ καὶ ἄχοντες συνέμιξαν.

D Μέγιστος δὲ Ῥωμαίοις διαφυνῶς ὁ ἀγὼν οὗτος ἐγένετο. τοῦτο δὲ καὶ ἐκ τῶν γεγονότων σημείων ἐν τε τῇ Ῥώμῃ καὶ ἐν τῇ Μακεδονίᾳ τεκμήριαι τισ. ἐν γὰρ τῷ ἄστει ὁ ἥλιος τοτὲ μὲν ἤλαττοῦτο τοτὲ δὲ μέγας ἐφαίνετο, ἐξέλαμψε δὲ ποτε καὶ νυκτός, 15 λαμπάδες τε ἄλλοσέ πη καὶ ἄλλοσε ἄττειν ἐδόκουν, καὶ σουλπίγγων ἤχαι καὶ ὄπλων κτύποι καὶ βοαὶ στρατοπέδων νυκτὸς ἐκ τῶν τοῦ Καίσαρος καὶ τῶν τοῦ Ἀντωνίου ὁμοροῦντων ἀλλήλοις παρὰ τῷ Τιβέριδι ἐξηκούοντο, καὶ τι παιδάριον δεκαδυκτύλους χεῖρας ἔχον ἐγεννήθη, ἡμίονός τε ἔτεκε τέρας· τὰ μὲν γὰρ πρόσθια ἵππων, 20 τὰ δὲ λοιπὰ ἡμίονῳ ἔωκει. ἐν μὲν οὖν τῇ Ῥώμῃ ταυτὰ τε καὶ

1 ἀντικαθισταμένων B. 9 τε add AB Dio. 10 ὀπερτεθῆ AB. 13 ἐν om C. 17 "καὶ βοαὶ στρατοπέδων" ita in duobus Regiis: absunt vero haec verba in aliis et in Colbert." DUCANGIUS. 18 Ἀντωνίου] Ἀντωνίου κήπων Dio. 20 τέρας om W, e codicibus supplavit Ducangius. 21 ἡμίονος A.

Cum ambo exercitus ex adverso constitissent, excursiones utrinque factae sunt; sed nunquam iusta acie dimicatum est, quamvis Caesar et Antonius pugnae cupidi essent. Cassius enim et Brutus pugnam non metu differebant, sed spectabant an citra periculum et magnam caedem possent vincere. verum ubi exercitus et moram aegre ferre et hostes contemnere coeperunt, quod sacra iustalia ante pugnam fieri solita velut prae metu intra vallum Caesariani et Antoniani fecissent, et pugnam acriter poposcerunt Brutiani, si res diutius differretur se castris desertis dilapsuros esse iactantes, tum vero vel invitī in aciem descenderunt.

Maximum id certamen Romanis citra controversiam fuit; idque ostenta et Romae et in Macedonia conspecta declarant. nam in urbe sol alias augeri alias imminui visus, aliquando etiam noctu emicuit: faeces alio atque alio saltare visae: clangor tubarum, sonitus armorum, clamores exercituum ex vicinis inter se Caesaris et Antonii ad Tiberim hortis exauditi. puer denis manuum digitis natus. mula monstrum pe-

ἄλλα ἐγένετο, ἐν δὲ τῇ Μακεδονίᾳ περὶ τὸ στρατόπεδον τοῦ P I 506
Κασσίου μέλισσαι τε πολλαὶ αὐτὸ περιέσχον, καὶ ἐν τῷ καθαρισμῷ
τὸν στέφανον αὐτῷ κατεστραμιμένον ὁ ῥυβδοῦχος προσήνεγκε, καὶ
ἐν πομπῇ τινι παῖς Νίκην φέρων χρυσὴν ὀλισθήσας ἔπασσε, καὶ
5 γυῖπες πολλοὶ καὶ ἄλλοι ὄρνιθες νεκροφάγοι εἰς τὰ ἐκείνων διεφοί-
των στρατόπεδα ἐκλαζόν τε φρικῶδές τι καὶ δεινόν. τοῦ δὲ νέου
Καίσαρος λατρός ἔδοξε τὴν Ἀθηναῖαν ἐν ὑπνοῖς λέγειν αὐτῷ, ἐκ
τῆς σκητῆς τὸν Καίσαρα ἐξαγαγεῖν καὶ καταστῆσαι εἰς τὴν παρὰ-
ταξιν, καίτοι ἔτι κακῶς ἀρρωστοῦντα· ὃ καὶ περιέσωσεν αὐτόν,
10 ὡς εἰρήσεται.

Τὴν μὲν οὖν ἡμέραν τῆς μάχης οὐκ ὠρίσαντο, ὥσπερ δὲ
ἀπὸ συγκειμένου τινὸς ἔωθεν ἐξοπλισάμενοι προῆλθον, καὶ ἐν B
κόσμῳ καὶ ἡσυχῇ παρετάξαντο. ἔτι συμμιζάντες πολλῶ μὲν
ἐχρήσαντο ὠθισμῷ, πολλῶ δὲ ξιφισμῷ καὶ προσθυμίᾳ πολλῇ· καὶ
15 οὐθ' ὑπαγωγαῖς οὔτε διώξεσιν οὐδένευ ἐχρήσαντο, ἀλλ' αὐτοῦ
ὥσπερ εἶχον ἐπιτρῶσκον ἐπιτρῶσκοντο, ἐφόνεον ἐφονεύοντο. καὶ
ὁ μὲν Βροῦτος τοῖς περὶ τὸν Καίσαρα ἀντιμαχόμενος ἐπράτει, W II 144
Κάσσιος δὲ ἀντιτεταγμένος τοῖς περὶ τὸν Ἀντωνίου ἦττητο, καὶ
τὰ στρατόπεδα ἀμφοτέρωθεν ἐάλω. οὐκ ἔγνω μόντοι οὔτε τὴν
20 νίκην τῶν ἐτέρων οἱ ἠττημένοι, οὔτε τὴν ἦτταν οἱ νενικηκότες·
τά τε γὰρ στρατόπεδα παλὸν ἀφραστήκυσιν, καὶ ἀπλέτου κονιοροῦ C
γενομένου ἠγνόησαν τὸ τέλος τῆς μάχης. τέως δὲ τό τε τοῦ Καί-
σαρος τάφρευμα καὶ τὸ τοῦ Ἀντωνίου ἐπορθήθη, καὶ τὰ ἐν αὐτῷ.

2 παρὰ C. 12 ἔωθεν ὀπλισάμενοι A, ἐξοπλισάμενοι ἔωθεν
PW: Dio ἀμα ἔω ἐξοπλίσαντο. 20 ἐτέρων A, ἐταίρων PW.

perit, anteriori parte equo, caetera mulo simile. in Macedonia multae
apes Cassii castra circumdederunt: in sacris lustralibus lictor ei coro-
nam inversam attulit: in pompa quadam puer auream Victoriam gestans
ex lapsu concidit: multi vultures aliique carnivori alites castra illorum
cum borrendo et atroci sono frequentarunt. Caesaris vero adolescentis
medicus se a Minerva admoneri somniavit ut eum ex tabernaculo in
aciem deportaret, quamvis graviter aegrotantem: idque ei saluti fuit, ut
statim dicitur.

Ac pugnae diem non constituerunt, sed velut ex composito mane
in armis progressi modeste taciteque acies instruxerunt. deinde con-
gressi magna impressione, magna digladiatione et alacritate utriusque, neu-
tri vero recessu aut persecutionibus usi, sed suis quique vestigiis insi-
stentes, vulnerant vulnerantur, caedunt caeduntur. ac Brutus Caesaria-
nos vicit, Cassius ab Antonianis victus est, castris utrinque captis. sed
neque victi reliquorum victoriam neque victores cladem suorum norant.
nam et castra multum distabant, et immenso pulvere excitato eventum
pugnae ignorabant. interim tamen et Caesaris vallum et Antonii est

πάντα εάλω, ὥστ' εἰ μὴ κατὰ τὸ ὄναρ τοῦ λατροῦ ὑπέξῃλθεν ὁ Καῖσαρ τοῦ χαρικώματος, ἐν αὐτῷ ἂν καταληφθεὶς κενιδύνευκεν.

Ὁ δὲ Κάσσιος ἐκ μὲν τῆς μάχης ἐσώθη, τοῦ δὲ ἐρύμματος καὶ αὐτοῦ πορθηθέντος ἐπὶ λόφον ἀνεχώρησεν ἔχοντα πρὸς τὸ 5 πεδῖον σκοπᾶς. ὑποτοπήσας δὲ καὶ τὸν Βροῦτον ἐσφάλθαι, ἔπεμψεν ἑκατόνταρχον κατασκευόμενον καὶ ἀγγελοῦντα αὐτῷ ὅπου τε ὁ Βροῦτος εἶη καὶ ὃ τι πρόττοι. ἐπεὶ δὲ ὁ σταλεὶς συναντήσας
D ἰππεῦσιν, οὓς ἀπεστάλκει ὁ Βροῦτος μαθησομένους περὶ τῶν κατὰ Κάσσιον, παρ' αὐτῶν ἐκυκλώθη ἀσπάζομένων αὐτὸν καὶ δεξουσιν 10 μένων, ἔδοξεν ὁ Κάσσιος πολεμίους εἶναι τοὺς προσόντας καὶ ὑπ' αὐτῶν ἐσχιθῆναι τὸν ἑκατόνταρχον, καὶ τινὶ Πινδάρῳ ἐξελευθέρω τὸν ἑαυτοῦ φόνον προσέταξε.

Καὶ ὁ μὲν τοιοῦτον ἔσχε τέλος, καὶ ὁ ἑκατόνταρχος ἐπαπέθων καὶ γνοὺς τὸ δρᾶμα κακίσως τε διὰ τὴν βραδυτήτι ἑαυτὸν 15 ἐπαπέκτεινεν· ὁ δὲ γε Βροῦτος τὴν τε ἦτιαν τοῦ Κασσίου μαθὼν καὶ τὸν θάνατον ἐπεδάκρυσε, τοὺς δὲ περισωθέντας τῶν ἐκείνου στρατιωτῶν συναγαγὼν καὶ λόγοις καὶ δόσει χρημάτων παρεμύθησατο. ἔπεσον δ' ἐν τῇ μάχῃ τούτων μὲν περὶ ὀκτακισχιλίους, τῶν δὲ περὶ Καῖσαρα καὶ Ἀντώνιον πλείους ἢ διπλάσιοι. διὸ καὶ 20
P I 507 ἠδύμουν ἐκεῖνοι, πρηνὴ Δημήτριός τις Κασσίου θεράπων ἐσπέρας ἀφίκετο πρὸς Ἀντώνιον, τὰς χλαμύδας καὶ τὸ ξίφος ἐκείνου φέρων. ὡς κομισθέντων οὕτως ἀνεθάροισαν, ὥστε ἅμ' ἡμέρᾳ προάγειν

2 χάρακος AC. καταληφθεὶς A, κατελήφθη καὶ PW. 15 δρα-
μα] πάθος A. 16 ἀπέκτεινεν A.

vastatum, et quae in his erant capta omnia. quare nisi Caesar somnio medici parvisset, captus in periculo fuisset.

Cassius e pugna elapsus, sua quoque munitione vastata, tumulum conscendit unde prospectus in planitiem patebat; et Brutum quoque victum esse ratus, centurionem misit qui rem exploraret, sibi que ubi esset Brutus et quid ageret renuntiaret. sed cum is in Bruti equites incidisset, qui ut cum Cassio ageretur explorarent, ab iisque circumdatus perrectis dexteris salutaretur, Cassius accedere hostes putans ab usque captum esse centurionem, a Pindaro liberto se occidi iussit.

Hic illius fuit exiis. centurio vero reversus, eo facinore commotus, moram suam increpans ipse quoque se interfecit. Brutus Cassii clade atque interitu cognito illacrimavit, militum vero illius reliquias et verbis et pecunia data consolatus est. ceciderunt in ea pugna ex horum exercitu circiter octo milia, ex Antonianis et Caesarianis amplius quam bis totidem, quamobrem illi tristes fuere, priusquam Demetrius Cassii minister oblamydes et ensam illius attulit. quibus acceptis ita receperunt animos, ut exercitum ante diluculum armatum ad pugnam educerent.

ἠπλισμένην ἐπὶ μάχῃ τὴν δύναμιν. Βροῦτος δ' ἐκ παρατάξεως
 μυχέσθαι οὐκ ἐβούλετο, θορυβεῖν δὲ καὶ ταράττειν νύκτωρ
 ἐπειροῦτο τοὺς πολεμίους. καὶ ποτε καὶ τὸν ποταμὸν παρατρέψας
 πολὺ τοῦ ἐρύματος αὐτῶν κατέκλυσεν. ἐπεὶ δ' ἔγνω τινὰς αὐτο-
 5 μολοῦντας τῶν αὐτοῦ πρὸς τοὺς ἐναντίους, δεικνῶς μὴ καὶ πλεον
 τι νεωτερισθῆ, συμμῖξαι ἔγνω αὐτοῖς. πολλῶν δ' αἰχμαλώτων
 ἐν τῷ στρατοπέδῳ αὐτοῦ ὄντων, μὴ ἔχων ὅπως αὐτοὺς διάσῃται
 κατὰ τὸν τῆς μάχης καιρὸν, τὸ μὲν δουλικὸν πλῆθος ἀναιρεθῆναι B
 κτελέυκε, τῶν δ' ἐλευθέρων τοὺς μὲν φανερώς ἀπέλυσε, τοὺς
 10 δὲ κρύπτων καὶ συνεκπέμπων ἔσωξεν, ὁρῶν τούς ἡγεμόνας ἀδιαλλ-
 λάκτως ἔχοντας, καὶ τοὶ τῶν ἐναντίων τοὺς ζωορηθέντας τῶν αὐ-
 τοῦ στρατιωτῶν ἀποκτεινάντων.

20. Κατὰ δὲ τὴν ἐσπέραν, ὅτε τῇ ἐπιούσῃ ἔμελλον μαχέ-
 σασθαι, τὸ φάσμα ἐφάνη τῷ Βροῦτῳ ὃ καὶ πρῶτην ἐξ Ἀσίας
 15 διαβαίνων νυκτὸς εἰδεώσατο· ἦν δὲ τοιοῦτος. νύξ ἦν βαθεῖα καὶ
 φῶς οὐ πᾶν λαμπρὸν ἐν τῇ σκηνῇ αὐτοῦ ὑπανήπτο· ὃ δ' ἠγρύπνει
 σκοπῶν τι καὶ λογιζόμενος. ἔδοξεν οὖν εἰσεῖναι τινὰ τὴν σκηνήν,
 καὶ ἀπιδῶν πρὸς τὴν εἴσοδον ὄρᾳ δευτῆν καὶ ἀλλόκοτον ὄψιν ἐκ- C
 φθλου σώματος σιωπῇ παρεστῶτος αὐτῷ. ἐρόμενος δὲ “τίς ποτ’
 20 ὦν ἢ τί βουλόμενος ἦκεις;” ἤκουσεν ἐξ ἐκείνου “ὃ σός εἰμι,
 Βροῦτε, δαίμων κακός, ὅψει δέ με περὶ Φιλίππου.” καὶ ὁ
 Βροῦτος ἔπισητάς “ὄψομαι” εἶπε. τοῦτο οὖν αὐθις τὸ φάσμα

4 κατέκλυσεν C. 13 τὴν om C. μαχέσασθαι ἔμελλον AB.
 22 φάντασμα A.

FONTES. *Cap. 20. Plutarchi Brutus, c. 13 36 48—53. Dionis
 Historiae Romanae lib. 47 c. 48 et 49.*

sed Brutus acie discernere molens, hostes turbare noctu instituit, et ali-
 quando fluvio averse magnam partem valli eorum demersit. sed quia
 nonnullos transfugisse cogoratur, veritus ne id malum latius serperet,
 pugnare statuit. et quia multos captivos in castris habebat, neque scie-
 bat quo pacto cum eis pugnae tempore ageret, servilem turbam occidi
 iussit, ex ingenuis vero alios aperte dimisit, alios occultando et deduc-
 eundo ob implacabilem ducum iracundiam conservavit, quamvis hostes
 ipsius milites quos ceperant occidissent.

20. Pridie eius diei quae pugnata est, spectrum illud Bruto
 vesperi apparuit quod prius etiam ex Asia traiciens noctu viderat. id
 erat huiusmodi. alta nocte cum ad obacurum ignem lucubraret cogitans
 atque meditans aliquid, putavit aliquem tabernaculum ingredi. cum ad
 ingressum respexisset, vidit ignotum hominem horrendo et miro adpectu
 tacite sibi adstare, qui percontanti quis esset et quid vellet, respondit
 se malum eius esse genium, quem Philippis visurus esset, cui Brutus
 intrepide respondit, se eum visurum esse. id spectrum eodem vultu

ἐώρακε τὴν αὐτὴν ἐπιθειζόμενον ὄψιν, οὐδὲν μέντοι φθρεζόμενον ἀλλ' οἰχόμενον. καὶ ἀετοὺς δύο φασὶν ἐν μεταίχμιῳ τῶν στρατοπέδων συμπεσόντας ἀλλήλοις μάχεσθαι τότε, εἶξαι δὲ καὶ φρυγῆν τὸν κατὰ Βροῦτον.

D Συμβαλὼν οὖν τοῖς ἐναντίοις καὶ αὐτὸς ἠττήθη. τό τε γὰρ 5
W II 145 ὀπλιτικὸν αὐτοῦ ἀγγώμαλα ἐπιπλεῖστον ἀγωνισάμενον ἐνέκλινε, καὶ τούτου καὶ τὸ ἵππικὸν καίτοι γενναίως μαχόμενον ἐνέδωκεν. ἐνταῦθα καὶ Μάρκος ὁ Κάτωνος υἱὸς ἐν τοῖς ἀρίστοις καὶ γενναιοτάτοις τῶν νέων ταττόμενος οὐκ εἶξε καταπονοσόμενος οὐδὲ ἔφυγεν, ἀλλὰ χρώμενος τῇ χειρὶ καὶ φράζων ὅστις εἴη καὶ πατρό- 10
 θεν ἑαυτὸν ὀνομάζων ἔπεσεν ἐπὶ πολλοῖς τῶν πολεμίων νεκροῖς. ἐπιπτον δὲ καὶ τῶν ἄλλων οἱ κράτιστοι τοῦ Βροῦτου προκινδυνεύοντες.

Λουκίλλιος δὲ τις ἀνὴρ ἀγαθὸς ὄρων βαρβάρους τινὰς ἱππέας θλαύοντιαις εὐδην ἐπὶ τὸν Βροῦτον, αὐτὸς ἔφη Βροῦτος εἶναι 15
P I 508 καὶ ἄγειν ἐδεῖτο ἐπὶ τὸν Ἀντώνιον, ὡς τάχα τὸν Καίσαρα δεδοικώς. οἱ δὲ ἦγον τὸν ἄνδρα, ἀγγέλους προπέμψαντες. ἐπεὶ δ' ἔγγυς ἦσαν, ὁ μὲν Ἀντώνιος διηπόρει ὅπως χρῆθῃ δέξασθαι τὸν Βροῦτον, ὁ δὲ Λουκίλλιος προσαρχθεὶς "Μάρκον μὲν Βροῦτον" εἶπεν, "Ἀντώνιε, οὐδεὶς ἦρηκεν οὐδ' ἂν ἔλοι πολέμιος. μὴ 20
 τοσοῦτον κρατήσῃεν ἢ τύχη τῆς ἀρετῆς. εὐρεθήσεται δὲ ζῶν ἐκείνος ἦπου καὶ νεκρὸς ἀξίως κείμενος ἑαυτοῦ." Θανμάσας δὲ ὁ Ἀντώνιος τοῖς αὐτὸν ἄγουσι στρατιώταις ἔφη "χαλεπῶς, ὦ

8 μάρκων AB. 14 λουκίλλιος ABC, Λουκίλλιος PW. 19 λουκίλλιος AC, Λουκίλλιος PW. εἶπε βροῦτον A. 22 ἀξίως κείμενος AB Plutarchus, κείμενος ἀξίως PW. 23 αὐτόν] αὐτοῦ B.

denuo illi conspectum est, sed nihil locutum abiit. ferunt etiam duas aquilas in eo spatio, quod erat inter utramque aciem, inter se pugnassee, et eam quae versus Brutum erat cessasse ac fugisse.

Cum adversariis congressus et ipse succubuit. nam legiones cum diutissime restitissent, cesserunt: unde equitatus quoque fortiter dimicans inclinavit. ibi et Marcus Catonis filius, inter optimos et fortissimos adolescentes collocatus, cum urgeretur, non cessit neque fugit, sed manu rem gerens, patrio suo nomine edito, super magno hostium acervo cecidit. ex caeteris etiam optimi quique Brutum propugnantes ceciderunt.

Lucilius vero vir fortis, conspectis barbaris equitibus qui impetu in Brutum ferebantur, seipsum Brutum esse dixit, eosque rogavit ut ad Antonium duceretur, quasi Caesarem timeret. qui cum praemissis nuntiis ab eis abductus prope castra venisset, Antonius dubitabat quo pacto Brutus excipiendus esset. ille vero "M. Brutum" inquit "Antoni, cepit nemo neque capiet ullus hostis. absit enim ut tantum fortunae in virtutem liceat. verum ille aut vivens aut etiam mortuus ut ipso dignum est invenietur." hanc orationem miratus Antonius ductoribus illius ait

συστρατιῶται, φέρετε τὴν ἀπάτην ἴσως· ἀλλ' ἵστε κρείττονα τῆς ζητουμένης ἄγρου ἤρηκότες· πολέμιον γὰρ ζητοῦντες φίλον ἡμῖν B κομιζετε."

Βρούτος δὲ πρὸς τι χωρίον ὑλῶδες κατηντηκῶς ἤδη σκό-
5 τους ὄντως, δόλων περι αὐτὸν ἡγεμόνων ὄντων, εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναβλέψας ἀνεφθίγγετο

Ζεῦ, μὴ λάθῃ σε τῶνδ' ὄς αἴτιος κακῶν.

τοῦτον τὸν σίχον εἰπεῖν αὐτὸν ὁ Πλούταρχος ἀναγράφει· ὁ δὲ γε
Δίων ταῦθ' ἱστορεῖ τότε τὸν Βρούτον εἰπεῖν "ὦ κλῆμον ἀρετά,
10 ἄλλως ἄρ' ἦσθα λόγος, ἐγὼ δὲ σε ὡς ἔργον ἤσκουν, σὺ δ' αὖ C
ἰδοῦλεες τύχη." εἰπόντος δὲ τινος ὡς δεῖ φεῖγειν, "πάνυ μὲν
οὖν" ἔφη "φευκτεόν, ἀλλὰ διὰ τῶν χειρῶν, οὐ διὰ τῶν ποδῶν."
καὶ τοῦτο εἰπὼν καὶ γυμνῷ τῷ ξίφει ἐπιπεσὼν ἐτελεύτησε. τὸν δὲ
τούτου νεκρὸν Ἀντώνιος ἀνευρὼν τῇ πολυτελεσιτύτῃ τῶν ἑαυτοῦ
15 φοινικίδων περιέβυλε.

Πορκάδῃ δὲ ἡ τοῦ Βρούτου γυνή, ἡ Κάτωνος ἦν θυγάτηρ,
φυλαττομένη καὶ μὴ ἐωμένη ἑαυτὴν ἀνελεῖν, ἀνθρακις ἐκ τοῦ
πυρὸς ἀρπύσουσα καὶ καταπιοῦσα ἀπέθανε. περὶ ἧς ἰστορήσῃ
Πλούταρχος ὡς πρὸ τῆς τοῦ Καίσαρος τοῦ προτέρου σφαγῆς
20 ὄρωσα τὸν ἄνδρα σύννον καὶ μεστὸν ταραχῆς ἀήθους, καὶ τι

7 Ζεῦ] Euripidis Medea, v. 332. λάθοι Plutarchus. 8 Πλού-
ταρχος] in Bruto, c. 51. 9 Δίων] Hist. Rom. lib. 47 c. 49 ita
ὦ κλῆμον ἀρετή, λόγος ἄρ' ἦσθ', ἐγὼ δὲ σε
ὡς ἔργον ἤσκουν, σὺ δ' ἄρ' ἰδοῦλεες τύχη.
10 ἄλλως etiam Xiphilinus et aliquot Dionis codices habent. 13 τῷ
ξίφει γυμνῷ A. 14 εὐρών A. 16 ἡ Κάτωνος ἦν] κάτωνος
δὲ A. 18 περι δὲ ἦς B. [ιστορήσῃ Πλούταρχος] ὁ πλού-
ταρχος ἔγραψεν A. 19 Πλούταρχος] in Bruto, c. 13.

"fortasse, commilitones, imposturam iniquis fertis animis. sed scitote vos praedam ea quam quaeritis meliorem cepisse: nam cum hostem persequeremini, amicum nobis adduxistis."

Brutus vero cum iam tenebris ohoitis ad locum quendam saltuosum cum paucis tribunis pervenisset, oculis in caelum sublati hunc versum, ut Plutarchus scribit, pronuntiavit

o dii, ne fallat vos tanti mali caput.

Dio vero haec eum verba protulisse refert "o virtus misera, in verbis sita inanibus, culta mihi vice numinis, iniquae sortis servula." cum quidam dixisset fugiendum esse, omnino fugiendum esse respondit, verum manibus, non pedibus. hoc dicto, stricto gladio incubuit. Antonius cadaver eius inventum pretiosissima purpura involvit.

Porcia vero Bruti uxor, Catonis filia, cum ne se occideret custodiretur, prunis de foco devoratis interiit. de qua Plutarchus scribit, cum ante prioris Caesaris caedem maritum tristem et perturbatiorem solito consilium aliquod inexplicabile animo agitare vidisset, non prius

D βούλευμα κατανοήσασα παρ' ἐαυτῷ θάλλοντα δυσεξελικτον, οὐ πρότερον αὐτὸν περὶ τῶν ἀπορρήτων ἀνήρετο πρὶν ἢ λαβεῖν διάπειραν ἐαυτῆς. λυβοῦσα γάρ, φησί, μαχαίριον, τομὴν βαθεῖαν λάθρα ἐπήνεγκε τῷ μηρῷ, ὡς μετὰ μικρὸν ὀδύνας ἐπιγενέσθαι κενικὰς καὶ φρικώδεις ἀναφθῆναι πυρετοὺς ἐκ τοῦ τραύματος. 5 ἀγωνιωῶντος δὲ τοῦ Βρούτου ἐν ἀκμῇ τῆς ἀλγηδόνας ὁσθα ἔφη αὐτῷ "ἐγώ, Βροῦτε, οὐχ ὡς αἱ παλλικευόμεναι κοίτης μεθεξουσα καὶ τραπέζης μόνον ἐδόθη σοι, ἀλλὰ κοινωνὸς εἶναι καὶ ἀγαθῶν καὶ ἀναιρῶν. τὰ μὲν οὖν σὰ πάντα περὶ τὸν γάμον ἄμεμπτα, τῶν δὲ παρ' ἐμοῦ τίς ἀπόδειξις ἢ χάρις εἰ μήτε πάθος ἀπόρρητον 10 συνδιοίσω σοι μήτε φροντίδα πίστεως δεομένη; αἰδ' ὅτι γυναικία φύσις ἀσθενὴς δοκεῖ λόγον ἐνεργεῖν ἀπόρρητον· ἀλλ' ἔστι τις καὶ τροφῆς ἀγαθῆς καὶ ὀμιλίας χρηστῆς εἰς ἦθος ἰσχυρῶς. ἐμοὶ δὲ τὸ Κάτινος εἶναι θυγατέρα καὶ τὸ Βρούτου γυναικίᾳ πρόσεστιν. οἷς πρότερον μὲν ἤττον ἐπεποθεῖν, νῦν δ' ἐμμαντὴν ἔγνωκα καὶ 16 πρὸς πόνον ἀήτητον εἶναι." ταῦτ' εἰποῦσα δεικνυσὶν αὐτῷ τὸ τραῦμα καὶ δηγεῖται τὴν πείραν. ὁ δ' ἐκπλαγείς ἐπὶ ἤξατο δοῦναι τοὺς θεοὺς κατορθοῦντα τὴν πρᾶξιν ἄνδρα Πορκίους ἄξιον φανῆναι.

W II 146 21. Τῷ μὲν οὖν Βρούτῳ ὃν εἴρηται τρόπον ἐπέλιπε τὸ 20 βιώσιμον, τῶν δὲ μετ' αὐτοῦ γενομένων ἐπισήμων ἀνδρῶν οἱ μὲν B πλείους ἐαυτοὺς ἀτίκῃ ἀπέκτειναν ἢ ἄλόντες ἐφθάρησαν, οἱ δὲ

3 φησί BC, φασί PW. 14 τὸ prius] τῷ C: Plutarchus καὶ τὸ 20 Τῷ] καὶ τῷ A.

Fontes. Cap. 21. Dionis Hist. Rom lib. 47 c. 49 — lib. 48 c. 20.

eum de arcanis percontatam esse, quam sui ipsius periculum fecisset; sumptoque cultello clam profundum vulnus intulisse femori, quod paulo post graves dolores et periculosae febres consecutae sint. Brutoque sollicito, in summo dolore dixisse "ego tibi, Brute, data sum, non ut pellicis instar victim et lectum duntaxat communem tecum haberem, sed ut fortunae secundae adversaeque socia tibi essem. ac tu quidem talem te maritum praebes de quo nihil queri possim: ego vero quo pacto gratum animum declarabo, si neque occultum dolorem neque sollicitudinem, quae fidem postulat, tecum una tulerō? equidem scio quam imbecilla sit natura muliebris ad celanda arcana. sed recte educationis et honestae consuetudinis aliquae vires sunt. mihi vero contigit ut et Catonis filia et Bruti uxor essem: quibus rebus dudum minus freta nunc me a labore invictam esse cognovi." his dictis ei vulnus, causa illius exposita, ostendit, is vero obstupefactus deos precatus est ut re bene gesta dignum Porcia maritum se praerberet.

21. Bruto ad hunc modum defuncto viri clari qui eum secuti fuerant plerique statim aut ipsi se occiderunt aut capti perierunt: cae-

λοιποὶ τότε διαφυγόντες ἐπὶ τὴν Θάλασσαν μετὰ αὐτοῦ τῷ Σέξτω
προσέθεντο.

Καὶ ὁ μὲν Βροῦτος καὶ ὁ Κάσσιος οὕτως ἀπόλοντο τοῖς
ξίγῃσι σφαγέντες οἷς τὸν Καίσαρα διεχρήσαντο, Καῖσαρ δὲ καὶ
5 Ἀντώνιος αὐτίκα τὴν ἀρχὴν ἀνεδύσαντο· καὶ τῷ μὲν ἢ τε Ἰβηρία
καὶ ἡ Νομηδία προσεκεκλήρωτο, Ἀντωνίῳ δὲ ἡ Γαλατία τε καὶ
ἡ Ἀφρική, συνθεμένοις, εἰ ἐπὶ τούτοις ἀγανακτοῖη ὁ Λέπιδος,
ἐκστῆναί οἱ τῆς Ἀφρικής. ταῦτα δὲ μόνα ἐδάσαντο, ὅτι Σαρδω
μὲν καὶ Σικελίαν Σέξτιος κατείχε, τὰ δ' ἔξω τῆς Ἰταλίας ἐν ταυροχῆ
10 ἔτι ἦν. καὶ ἐπὶ τούτοις Ἀντώνιος μὲν εἰς τὴν Ἀσίαν, καταστήσων
τοὺς αὐτοῖς ἀντιπολεμήσαντας καὶ ἀργυρολογήσων, ἀπῆει· Καί- C
σαρ δὲ εἰς τὴν Ἰταλίαν ὠρμήθη, τὸν Λέπιδον κωλύσων ἄν τι
παρακινή, καὶ τῷ Σέξτῳ ἀντιταξόμενος. νοσῶν δὲ καὶ διὰ τοῦτο
βραδύτερον ἰὼν εἰς τὴν Ῥώμην ἀφίκετο, καὶ τὰ νενομισμένα ἐπὶ
15 τῇ νίκῃ τελέους πρὸς τὴν τῶν πραγμάτων ἐστράφη διοίκησιν. ὁ γὰρ
Λέπιδος καὶ θόβῳ καὶ ψοφείῳ ἰσύχασεν, ἢ δὲ τοῦ Ἀντωνίου γυνῆ
Φουλβία καὶ ὁ Λούκιος Ἀντώνιος ὑπατεύων τῶν πραγμάτων ἀντι-
ελαμβάνοντο καὶ τῷ Καίσαρι διηρέθησαν, ὥστε τὸν Καίσαρα τὴν
τῆς Φουλβίας θυγατέρα πέμψαι αὐτῇ, τὴν ἐκ τῆς ἐπιγαμίας
20 συγγένειαν λύσαντα.

Καὶ διὰ ταῦτα οὖν καὶ διὰ τὸν λιμὸν, ὃς τότε τοὺς Ῥω-

3 Καὶ — Κάσσιος] βροῦτος μὲν οὖν καὶ κάσσιος A. 5 ἀνεδύ-
σαντο BCW Dio, ἀνεδήσαντο A, ἀνεδύσαντο P. 6 νομηδία
AB, Νομηθία PW. 7 ἀγανακτοῖη AB, ἀγανακτῆσαι PW.
10 ἔτι add A Dio. 12 δ' εἰς Ἰταλίαν B. 16 καὶ prius
om AB. 17 φουβία A.

teri periculo tum fuga ad mare evitato, post ad Sextum se con-
tulerunt.

Cum Brutus et Cassius iisdem ensibus quibus Caesarem trucidarant periissent, Caesar et Antonius statim dividerunt imperium, illi Hispania et Numidia attributa, huic Gallia et Africa, pacti inter sese, si Lepidus eam partitionem iniquo ferret animo, se illi Africa cessuros. solas autem has provincias dividerunt, quod Sardiniam et Siciliam Sextus obtinebat, caeterae praeter Italiam adhuc in tumultu erant. proinde Antonius in Asiam ad pacandos eos qui arma contra tulerant et ad pecuniam exigendam abiit: Caesar in Italiam properavit, ut Lepidum, si quid movisset, coerceret, et cum Sexto bellum gereret, sed ex morbo tardius progrediens Romam venit, peractisque victoriae sollennibus rerum administrationem capessit. Lepidus enim prae metu et socordia quiescebat: Antonii vero uxor Fulvia et L. Antonius consul suscepta rerum cura Caesari adversabantur. itaque is affinitate repudiata filiam remisit Fulviae.

Ea igitur de causa et propter famem Romanos prementem animo

D μαίους ἐπέλεον, ὁ Καῖσαρ ἐν ἀμηχανίᾳ ἐγένετο. ἡ μὲν γὰρ κατὰ Σικελίαν θάλασσα ὑπὸ τοῦ Σέξτου κατέχετο, ὁ δ' Ἴόνιος κόλπος ὑπὸ Δομιτίου Γναίου, ὃς τῶν μὲν σφαγῶν τοῦ Καίσαρος ἦν, ἐκ δὲ τῆς ἐν Φιλίπποις μάχης διαφυγῶν ναυτικῶν συνεκρότησε, καὶ τοῦ τε κόλπου χρόνον τινα ἐκράτησε καὶ τὰ τῶν ἐναντίων ἐφθειρε. διὰ γοῦν τὸν λιμὸν τοῦτον καὶ δι' αἰτίας ἐτέρας καὶ ἐστιασίωσαν πρὸς ἀλλήλους ὃ τε δῆμος καὶ τὸ στρατιωτικόν, καὶ εἰς μάχας ἢ στάσεις περιέστη, ὥστε καὶ τιτρώσκεισθαι καὶ θνήσκειν ἐξ ἀμφοτέρων καὶ οὐκίας καταπρησθῆναι συγχάς. ἐντεῦθεν δείσας ὁ Καῖσαρ καταλλαγῆναι τῇ τε Φουλβίᾳ καὶ τῷ ὑπάτῳ τῷ Λου- 10 κίῳ ἤθελησεν. ἐπεὶ δὲ διὰ πολλῶν ἄλλων καὶ τῶν ἐστρατευμένων

P I 510-πρεσβευσάμενος πρὸς αὐτοὺς οὐδὲν ἤνευεν, βουλευτὰς ἔστειλε, τὰς τε συνθήκας τὰς πρὸς τὸν Ἀντώνιον αὐτῷ γενομένας ἐκφῆρας σφίσι, καὶ δικαστὰς τῶν διαφορῶν αὐτοὺς ποιήσας. ὡς δ' οὐδὲν οὐδ' οὗτοι πρᾶξιμι ἴσχυσαν, πρὸς τὸ στρατιωτικόν αὐδῆς ἀπέκλινε. 15 καὶ εἰς τὴν Ῥώμην οἱ στρατιῶται, ὡς καὶ τῷ δήμῳ καὶ τῇ βουλῇ κοινωσόμενοι τι, συνελθόντες, τούτων μὲν οὐκ ἐφρόντισαν, ἐς δὲ τὸ Καπιτώλιον ἀθροισθέντες τὰς τε συνθήκας ὡς ὁ Ἀντώνιος καὶ ὁ Καῖσαρ ἔθεντο ἀναγνωσθῆναι σφίσι ἐκέλευσαν, καὶ ἐκείνας τε ἐπεκύρωσαν, καὶ περὶ ὧν διεφέροντο ἑαυτοὺς ἐκάθισαν δικαστὰς. 20 καὶ ἐπειδὴ ὁ μὲν Καῖσαρ ἔτοιμος δικασθῆναι κατὰ τὴν ὠρισμένην ἡμέραν ἐγένετο, ἡ Φουλβία δὲ καὶ ὁ ὕπατος οὐ παρῆν, ὡς ἀδι-
B κούτων ἐκείνων κατεψηφίσαντο, καὶ τὰ τοῦ Καίσαρος ἐπρόσβευσαν. καὶ μάχη μεταξὺ αὐτῶν συγκεκρότητο, καθ' ἣν ὑπερέσχεν

4 συνεκράτησε, om καὶ τοῦ τε κόλπου χρόνον τινα ἐκράτησε, B.
5 τὰ τῶν ἐναντίων AB Dio, τοὺς ἐναντίους PW. 12 ἤνευσε B.
13 τὸν om B. ἐκφῆρας om C.

Caesar aestuabat. nam mare Siculum a Sexto tenebatur, sinus Ionius a Cn. Domitio, qui ex Caesaris percussoribus unus, e pugna Philippica elapsus classe comparata adversarios infestabat. ob eam igitur famem et aliis de causis seditione orta inter plebem et milites ad manus ventum est: utrinque aliquot vulnerati et caesi, et complures aedes incensae. his rebus territus Caesar cum Fulvia et Lucio consule in gratiam redire studuit. sed reconciliatione per multos alios et milites frustra tentata senatores misit, eosque, pactis quae cum Antonio fecerat expositis, controversiarum indices sumpsit. qui cum nec ipsi quicquam impetrassent, rursus ad milites inclinavit. hi vero Romam ingressi, ut cum senatu populoque acturi aliquid, iis neglectis in Capitolio convenerunt, et pactis quae recitari sibi iusserant confirmatis, semetipsos controversiarum indices constituerunt. ac Caesare ad diem statum causam dicere parato, Fulviam et consulem absentes ut iniurios condemnarunt, Caesaris causa probata. inde pugna inter dissentientes orta, in qua multi

ὁ Καῖσαρ, ὥστε πολλοὺς τῶν τε βουλευτῶν καὶ τῶν ἱππέων φθαρῆναι, καὶ τὸν ἕπαιτον ἀλῶναι τὸν Λούκιον, ἀπολυθῆναι δέ. ἡ δὲ Φουλβία μετὰ τῶν τέκνων ἀπέδρα πρὸς τὸν Ἀντώνιον.

Καῖσαρ δὲ τὰ τε ἐν τῇ Ἰταλίᾳ κατεργασάμενος, καὶ τοῦ
 5 Ἰονίου κόλπου ἡλευθερωμένου (ὁ γὰρ Δομίτιος ἀπογνοὺς ἀπέπλευσε
 πρὸς Ἀντώνιον), παρεσκευάζετο ὡς πρὸς τὸν Σέξτον ὀρηθήσων.
 διὰ δὲ τὴν δύναμιν αὐτοῦ, καὶ ὅτι τῷ Ἀντωνίῳ διὰ τῆς μητρὸς
 ἐκοινολογήσατο, ἔδειξε μὴ καὶ ἀμφοῖν ἄμμι πολέμησιν· καὶ τὸν
 Σέξτον προτιμήσας, ἕτε τοῦ Ἀντωνίου πιστότερόν τε καὶ ἰσχυρό-
 10 τερον, τὴν τε μητέρα Μουκίαν αὐτῷ ἐπεμψε, καὶ τὴν τοῦ πεν-
 θεροῦ αὐτοῦ Λουκίου Σκριβωνίου Λίβωνος ἀδελφὴν ἔγχευεν, εἰ
 πως ἐκ τῆς εὐεργεσίας καὶ τῆς συγγενείας φίλον αὐτὸν ποιήσαιο.
 ὁ γὰρ Σέξτος τῆς ἀρχῆς ἧς εἶχεν ὑπὸ τοῦ Καίσαρος πρῶην παρα-
 λυθείς, τοῦ δὲ ναυτικοῦ ἀντεχόμενος, ἕτε μὴ τοῦ φόβου τοῦ
 15 Καίσαρος ἐκείνου μετεσχηκῶς ἠλιπίε καὶ καταχθῆσθαι πρὸς
 τοῦ νέου Καίσαρος. ὡς δ' ἔγνω καὶ ἐπ' αὐτῷ τὸν ἐκείνου φόβον
 ἐπικεκηρυγμένον, ἀπέγνω καὶ πρὸς πόλεμον ἡτοιμάζετο, ναυπηγῶν
 τρήρεις καὶ τοὺς αὐτομολοῦντας δεχόμενος καὶ τοὺς καταποντι-
 στὰς προσεταιριζόμενος. καὶ ἐν ὀλίγῳ ἐγένετο ἰσχυρὸς καὶ τῆς
 20 πρὸς τῇ Ἰταλίᾳ θαλάσσης ἐκράτησε. προχωροῦντων δ' αὐτῷ
 τῶν πραγμάτων ἐς Σικελίαν ἐπλευσε, καὶ ταύτην κατέσχε, καὶ Δ
 στρατιώτας ἐκεῖθεν πλείους καὶ ναυτικὸν ἰσχυρότατον συνέγαγε.

W II 147
C

3 πρὸς τὸν ἀντώνιον μετὰ τῶν τέκνων ἀπέδρα A. 8 καὶ prius om A.
 22 στρατιώτας ἐκεῖθεν πλείους A cum Dione, στρατιᾶν ἐκεῖθεν
 πλείω PW. ἰσχυρότερον συνέγαγε A; ἰσχυρότατον συνέγαγε
 Dio, συνέγαγεν ἰσχυρότατον PW.

senatores atque equites caesi sunt: victoria penes Caesarem fuit, Lucio consule capto sed dimisso. Fulvia vero cum liberis ad Antonium profugit.

Caesar Italia subacta et Ionio sinu liberato (nam Domitius desperatis rebus ad Antonium se contulerat) contra Sextum se parabat, sed eius potentiam metuens et, quoniam is per matrem cum Antonio de pacificatione egerat, ne cum utroque pugnandum esset veritus, Sextum ut et potentioorem et fideliorem Antonio praetulit, missa ei matre Mucia, et soceri eius L. Scribonii Libonis filia ducta, eo beneficio et affinitate in amicitiam illius se insinuare studens. Sextus enim, adempto sibi pridem a Caesare imperio quod tenuerat, classe nitebatur; et quia caedis Caesaris particeps non fuerat, spem fovebat fore ut a iunioris Caesare revocaretur. ut vero cognovit se quoque ob caedem illius proscripsum esse, desperato reditu, triremibus aedificandis et transfugis recipiendis ad bellum se parabat. piratis etiam adscitis exiguoque tempore magnis viribus nitens, Italico mari potitus, prospero fortunae flatu Siciliam occupavit, ibique aucto exercitu classem firmissimam comparavit. his igitur

διὰ ταῦτά τε καὶ ἵνα μὴ τῷ Ἀντωνίῳ φιλιωθῆ, καταλλαγῆναι οἱ ὁ Καῖσαρ ἰμείρετο. διαμαρτῶν δὲ τούτου, ἐκείνῳ μὲν Μάρκον Ἀγρίππαν πολεμήσοντα ἐπεμψεν, αὐτὸς δ' ἐς Γαλατίαν ἀπῆρε. μαθὼν οὖν ὁ Σέξτος ταῦτα ἐς τὴν Ἰταλίαν ἀνέπλευσε καὶ ἐνέμεινεν αὐτὴν ληϊζόμενος. ὁ δὲ δὴ Καῖσαρ τὴν Γαλατίαν κατέσχε, τὸν μέντοι Λέπιδον ἐς τὴν Ἀφρικὴν ἐπεμψεν, ἵν' ὡς παρ' αὐτοῦ ταύτην λαβὼν, καὶ οὐχὶ καὶ παρὰ τοῦ Ἀντωνίου, αὐτῷ μόνῳ τὴν χάριν ὁμολογῆ.

P I 511

22. Ἀντώνιος δὲ Μάρκος εἰς τὴν Ἀσίαν ἐλθὼν, τὰ μὲν αὐτὸς περιῶν, ἐς δὲ τινα στέλλων ἑτέρους, τὰς τε πόλεις ἤργυ-10 ρολόγει καὶ τὰς δυναστείας ἐπίπρασκε. τῆς δὲ γε Κλεοπάτρας ἐν Κιλικίᾳ ὀφθείσης αὐτῷ, ἔρωτι τῆς γυναικὸς οὐκέτ' οὐδεμίαν φροντίδα τοῦ καλοῦ ἐποίησατο, ἀλλὰ τῇ Αἰγυπτίᾳ ἰδούλευε· καὶ ἄλλα τε διὰ τοῦτο ἔπραξεν ἄτοπα καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῆς ἀπέκτεινε· καὶ τέλος ἀπῆρεν εἰς Αἴγυπτον. ὅθεν οἱ Πάρθοι, καὶ 15 πρὶν κινούμενοι, τότε δὴ καὶ μᾶλλον τοῖς Ῥωμαίοις ἐπέθεντο, τοῦ Λαβιηνοῦ πρὸς τοῦτο σφᾶς ἐρεθίσαντος· ὃς τῷ Βρούτῳ μὲν B καὶ τῷ Κασσίῳ συνιστρατεύετο, πεμφθεὶς δὲ παρ' ἐκείνων εἰς Πάρθους συμμαχίαν αἰτουμένων, ὡς τὴν ἐκείνων ἦταν ἔγνω, κατέμεινε παρὰ τοῖς βαρβάροις, καὶ τότε τοῦ πολέμου τε ἡγεμῶν 20 γενέσθαι ἐπέσχετο, καὶ πολλὰ μεταστήσειν τῶν ἐθνῶν ἐπηγγελᾶτο. ὅθεν καὶ δύναιμι πολλὴν πρὸς τοῦ τῶν Πάρθων βασιλείας

7 καὶ alterum add A Dio. 11 γε om A. 14 τε A Dio, δὲ PW. 18 καὶ add ABC. 20 τε ABCW, om P.

Fontes. Cap. 22. *Dionis Historiae Romanae* lib. 48 c. 24 — c. 38. *Plutarchi Antonius*, c. 32.

tur de causis, et ne cum Antonio iniret amicitiam, cum eo redire in gratiam Caesar desideravit. sed impos voti factus, M. Agrippa contra illum misso ipse in Gallias abiit. quo Sextus cognito in Italiam appulit, ex eaque praedas egit. Caesar Galliis potitus Lepidum in Africam ablegavit, ut sibi uni, non etiam Antonio gratiam illam deberet.

22. M. vero Antonius in Asia partim ipse partim per alios pecuniam a civitatibus exigebat et praefecturas vendebat. ut autem Cleopatra in Cilicia visa mulieris amore captus est, omnis honestatis abiecta cura Aegyptiae serviit, in eius gratiam praeter alia indecora fratribus illius occisis; ac denique in Aegyptum discessit. unde factum est ut Parthi, qui iam ante in motu erant, tum magis etiam Romanos vexarent, a Labieno irritati. qui cum a Bruto et Cassio ad Parthos petendi auxilii causa missus esset, audito eorum interitu apud barbaros remansit, seque belli ducem professus, et multas gentes ad defectionem impulsurum pollicitus, magnis copiis ab Orode Parthorum rege acceptis,

Ἐράδου ἔλαβε, καὶ τῷ υἱῷ αὐτοῦ τῷ Πακόρω συναπεστάλη. καὶ ὁ μὲν Πάκορος τὴν Συρίαν ἰχειρώσατο πλὴν Τύρον, καὶ εἰς Παλαιστίνην εἰσέβαλεν, ὁ δὲ Λαβιηνὸς τὴν τε Κιλικίαν κατέσχε καὶ τῆς Ἀσίας τὰς ἡπειρώτιδας πόλεις.

- 5 Ἀντώνιος δὲ ἐπυνθάνετο μὲν καὶ ταῦτα, ὥσπερ δὴ καὶ τὰλλα τὰ ἐν τῇ Ἰταλίᾳ δρώμενα, ὑπὸ δὲ τοῦ ἔριτος καὶ τῆς μέθης οὔτε τῶν πολιτῶν οὔτε τῶν συμμάχων ἐφρόντιζε, τῇ Κλεο- C πάτρῃ δὲ καὶ τοῖς Αἰγυπτίοις συνετρόφα, μέχρις οὗ παντελῶς κατελύθη. ὁπὲ δ' οὐδὲν ποτε ἔξαναστὰς ἔπλευσεν εἰς Τύρον· τὸν 10 δὲ τοῦ Σέξτου προφασισάμενος πόλεμον ἀπέλιπεν αὐτούς, καὶ παρὰ τὴν ἡπειρον μέχρι τῆς Ἀσίας πυρακομισθεὶς εἰς τὴν Ἑλλάδα διῆλθεν. ἐνθα τῇ τε μητρὶ καὶ τῇ γυναικὶ ἐντυχῶν, τὸν τε Καίσαρα πολέμιον ἐποίησατο καὶ τῷ Σέξτῳ ἰσπέσατο. εἶτα εἰς τὴν Ἰταλίαν περαιωθεὶς, τινὰ μὲν ταύτης κατέσχε, τινὰ δ' ἐπολιόρκει. 15 καὶ ὁ Καῖσαρ τὰς δυνάμεις ἤθροϊζε. συνερρωγῶτων οὐδὲν αὐτῶν ἐς τὸν πόλεμον ἢ τε ἄλλη Ἰταλία ἐταράσσεται καὶ ἡ Ῥώμη δὲ μάλιστα. ἐν τούτοις ἡ Φουλβία ἐν Σικυῶνι διάγουσα ἐτελετύησεν. ὡς δὲ τοῦτο ἠγγέλθη, τὰ τε ὄπλα κατέθεντο ἄμφω καὶ συνηλλά- D γησαν. καὶ Καῖσαρ μὲν Σαρδίᾳ τε καὶ Λαλαματιαν τὴν τε Ἰβηρίαν 20 καὶ τὴν Γαλιταίαν ἐκλήρωσατο, Ἀντωνίῳ δὲ πάντα τὰ ἄλλα τὰ ὑπὲρ τὸν Ἴονιόν τε ἐν τῇ Εὐρώπῃ καὶ τὰ ἐν τῇ Ἀσίᾳ Ῥωμαίοις ὄντα ἐπέλαχε· τὰ δ' ἐν τῇ Λιβύῃ ἔθνη ὁ Λέπιδος καὶ τὴν Σικελίαν ὁ Σέξτος εἶχον.

5 δὲ om A.

6 ἐν add ABC.

15 ἤθροϊζε A cum Dione.

συνῆθροϊξε PW.

16 ἐταράσσεται A Dio, τετάρακτο PW.

18 τε add A Dio.

20 ἀντώνιος A: Dio Ἀντώνιος — ἀπέλαχε.

22 ὁ add AB.

cum eius filio Pacoro est ablegatus. qui Syriam, Tyro excepta, subegit, et in Palaestinam impressionem fecit: Labienus vero Ciliciam occupavit et urbes Asiae mediterraneas.

Enimvero Antonius, quamvis et haec et caetera quae in Italia gerebantur audiret, tamen amore et ebrietate praepeditus neque cives neque socios curabat, sed cum Cleopatra et Aegyptiis genio indulgebat, donec funditus everteretur. ac vix tandem expectatus Tyrum navigavit; sed ea per causam belli cum Sexto gerendi relicta, per continentem in Asiam usque profectus in Graeciam transiit. ubi cum matre et uxore congressus, Caesare hoste declarato, cum Sexto pacem fecit. deinde in Italiam traiecit, ubi quasdam urbes occupavit, quasdam oppugnavit. coegit et Caesar suas copias. bello inter eos orto, cum tota Italia tum Roma turbata fuit. interea Fulviae morte Sicyone nuntiata ambo armis positus in gratiam redierunt; ac Caesar Sardiniam Dalmatiam Hispaniam et Galliam est sortitus: Antonio caetera omnia, quae ultra sinum Ionium in Europa et Asia Romanis patebant, obvenerunt. Libycas gentes Lepidus, Siciliam Sextus tenuit.

W II 148 Τὴν μὲν οὖν ἀρχὴν οὕτως αὐθις ἐδάσαντο, τὸν δὲ πρὸς τὸν
 Σέξτον πόλεμον ἐκοινώσαντο· καὶ ἐπὶ ταῖς καταλλαγαῖς εἰστιά-
 σαν ἀλλήλους ἐν τοῖς περὶ τὸ Βρεντέσιον στρατοπέδοις, Καῖσαρ
P I 512 μὲν Ῥωμαϊκῶς τε καὶ στρατιωτικῶς, Ἀντώνιος δὲ Ἀσιανῶς τε
 καὶ Αἰγυπτίως. κατηλλαγμένων δ' αὐτῶν ὡς ἐδόκουν, περιστά- 5
 ντες τὸν Ἀντώνιον οἱ τότε συνόντες τῷ Καίσαρι, ἀπήτουν παρ'
 αὐτοῦ τὰ χρήματα ἃ ἀπὸ τῆς μάχης τῆς ἐν Φιλίπποις ὑπέλοχοντο
 σφῆσι, δι' ἃ καὶ ἐς τὴν Ἀσίαν, ὅπως πλείστα ἀθροίσαιεν, ἔσταλτο.
 κἂν ἐξιργάσαντό τι αὐτὸν μηδὲν διδόντα, εἰ μὴ σφῶς ὁ Καῖσαρ
 κατόχευ, ἔλλισι μετεωρίσας αὐτούς. καὶ μετὰ τοῦτο τοῦ πρὸς 10
 τὸν Σέξτον πολέμου ἤπτοντο. λιμοῦ δὲ τοὺς ἐν τῇ Ῥώμῃ τοῦ
 Σέξτου θαλασσοκρατοῦντος πιζόντος, τελῶν τε πολλῶν καὶ παν-
 τοίων ἐπιτασσομένων αὐτοῖς, δεινῶς ἥσυχаллон, καὶ οὐκέθ' ἡσύ-
 χαζον, ἀλλὰ παρεκάλουν σφῶς σπείσασθαι τῷ Σέξτῳ. ὡς δ' οὐκ
B ἔπειθον, πρὸς τὸν Σέξτον ἀπέκλιναν, καὶ τοὺς ἐν ταῖς ἀρχαῖς 15
 ὄντας λίθοις ἐξήλασαν ἐκ τῆς ἀγορᾶς, τὰς τε τοῦ Καίσαρος καὶ
 τοῦ Ἀντωνίου εἰκόνας κατέβαλον, καὶ ἐπ' αὐτοὺς ὡς ἀποκτενοῦν-
 τες σφῶς ὤρμησαν. ὄθεν ἠναγκάσθησαν τῷ Σέξτῳ καὶ ἄκοντες
 ἐπικηρυκεύσασθαι. καὶ πρῶτον μὲν διὰ τῶν ἐταίρων αὐτῷ διει-
 λέχθησαν, ἔπειτα καὶ αὐτοὶ ἐς λόγους ἤλθον. καὶ ἐσπείσαντο 20
 ἐπὶ συνθήκαις, ὥστε τοὺς αὐτομολήσαντας τῶν δούλων ἐλευθέ-
 ρους εἶναι, καὶ τοὺς ἐκπεσόντας πλὴν τῶν σφαγιῶν κατελθεῖν,
 καὶ τισιν αὐτῶν δημαρχίας τε καὶ στρατηγίας καὶ ἱερωσύνας εὐ-

2 ἐκοινολογήσαντο C. 8 ἀθροίσαιεν C. 14 ἀλλ' ἐπαρεκά-
 λουν B. 19 πρῶτα A. αὐτῶν C.

Imperium sic de integro partiti bellum cum Sexto communibus
 opibus gerendum decreverunt. reconciliata gratia se mutuo in castris
 Brundusinis convivii exceperunt, Caesar Romano et militari more sine
 lauticiis, Antonius Asiano et Aegyptiaco luxu. cum inter sese reconci-
 liati viderentur, Caesariani circumsteterunt Antonium, ab eo pecuniam
 in pugna Philippica promissam flagitantes, quam ut affatim afferret, in
 Asiam profectus esset. sed cum nihil daret, male ab eis tractatus esset,
 nisi eos Caesar amplissime pollicendo compescuisset. deinde bellum ad-
 versus Sextum gerendum susceperunt. sed populus Romanus, cum ob
 illum mari dominantem fame et multiplicibus tributis premeretur, indi-
 gnabatur neque se continere poterat quin, ut pacem cum eo facerent,
 postularet. quo non impetrato ad Sextum defecit, et magistratus lapi-
 dibus foro exegit, et Caesaris atque Antonii statuis eversis ad ipsos
 occidendos concitatus est. quare vel invidi de pace cum Sexto agere
 sunt coacti. ac primum per amicos cum eo tractarunt: deinde ipsi in
 colloquium convenerunt. et his condicionibus pacem fecerunt: servos
 transfugas libertate donandos, exules percussoribus exceptis revocandos
 esse, et quibusdam eorum tribuatus praeturas et sacerdotia statim tri-

θὺς δοθῆναι, αὐτὸν δὲ τὸν Σέξτον ὑπατὸν τε αἰρεθῆναι καὶ C
οἰωνοιστὴν ἀποδειχθῆναι καὶ τῆς πατρῴας οὐσίας χιλίας πεντακο-
σίας πενήκοντα μυριάδας δραχμῶν κομισασθαι, καὶ Σικελίας
καὶ Σαρδοῦς τῆς τε Ἀχαΐας ἐπὶ πέντε ἔτη ἄρξαι, μὴ αὐτομόλους
5 δεχόμενον, μὴ νυῖς ἐπικτώμενον, μὴ τιμὴν ἐν τῇ Ἰταλίᾳ ἔχοντα
φρούρια, ἀλλὰ τὴν τε εἰρήνην τὴν ἐν τῇ θαλάσῃ αὐτῇ πρυτα-
νεύοντα καὶ οἶτον τοῖς ἐν τῇ πόλει τακτὸν πέμποντα.

Τὰς γοῦν συνθήκας ταύτας συγγραψόμενοι, καὶ τὰ γραμ-
ματεῖα ταῖς ἱερείαις ταῖς ἀειπαρθένους παραθέμενοι, δεξιὰς τε
10 σφίσι ἐδοσαν καὶ ἀλλήλους ἐφιλησαν· καὶ ἐπὶ τούτοις ἄπλετος
ἡγέρθη βοή καὶ τῆς ἠπείρου καὶ τῶν νεῶν, ὥστε καὶ τὰ ὄρη D
συνηχῆσαι. μετὰ ταῦτα μέντοι οἱ τε ἄλλοι ὑπέδεχοντο ἀλλήλους
καὶ ἀνθειστῶν καὶ αὐτοὶ ἐκείνοι, πρότερος μὲν ὁ Σέξτος ἐν τῇ
νηί, ἔπειτα καὶ ὁ Καῖσαρ ὁ τε Ἀντώνιος ἐν τῇ ἠπείρῳ. οὐνηθείς
15 δὲ ὁ Σέξτος ἄμφω ἐν τῷ σκάφει σὺν ὀλίγοις ὄντας κτανεῖν, ὡς
καὶ ὁ ἐξελεύθερος αὐτῷ Μηνᾶς συνεβούλευσε, τεμῖν ἐπιὼν εἰ
βοῦλοίτο τὸ πρυμνήσιον καὶ ἀποπλεῦσαι, οὐκ ἤθελησεν, ἀλλὰ
καὶ τὴν θυγατέρα Μάρκῳ Μαρκέλλῳ τῷ τοῦ Καίσαρος ἀδελφιδῷ
ἐνηγγύησε.

20 Καὶ οὗτος μὲν ὁ πόλεμος ἀνεβέβλητο· (23) ἐς τὴν Ἑλλάδα
δὲ ὁ Ἀντώνιος ἀπὸ τῆς Ἰταλίας ἐπανελθὼν ἐπὶ πλείστον ἐν ταύτῃ
διέτριψε, τὰς τε ἐπιθνημίας ἀποπλημψας καὶ τὰς πόλεις κακῶν ὡς P I 513

2 πεντακοσίας] ἑπτακοσίας Dio. 3 δραχμῶν B. 15 σὺν
ὀλίγοις ἐν τῷ σκάφει A. 16 τεμῖν — 17 ἀποπλεῦσαι Plutar-
chi Antonius, c. 32. 18 ἀδελφῶ C. 20 οὗτος AB Dio,
οὕτως C, οὕτω PW.

Fontes. Cap. 23. Dionis Historiae Romanae lib. 48 c. 39 — c. 52.

buenda; ipsum Sextum consulem designandum et augurem creandum esse; de paternis opibus mille quingentas quinquaginta myriadas drachmarum restituendas esse; Siciliam Sardiniam Achaiam quinquennium tenendas, transfugas nullos suscipiendos, classi nullas naves adiungendas, nulla in Italia praesidia habenda, sed et mare pacandum et certum frumenti numerum in urbem mittendum esse.

Has condiciones tabulis inscriptas apud Vestales virgines deposuerunt, porrectisque dexteris inter se osculati sunt. inde clamor ingens tam in continente quam in navibus est sublatus, ut et montes resonarent. postea cum alii convivia inter se agitavere, tum illi ipsi, ac primum Sextus in navi, postea Caesar et Antonius in litore. ubi cum utrumque Sextus cum paucis Menae liberti suasu occidere potuisset, qui, si vellet, se rudentibus resectis navigaturum dicebat, noluit; sed etiam filiam suam M. Marcello Caesaris consobrino despondit.

23. Eo bello dilato Antonius ex Italia in Graeciam reversus longissimo tempore ibi et genio indulsit et civitates afflixit, ut quam

ἀσθενέσταται τῷ Σέξτω παραδοθῶσι, καὶ ἄλλα δὲ πολλὰ ἐξειδη-
τήθη παρὰ τὰ πάτρια, καὶ Διόνυσον νέον ἑαυτὸν ἐκάλει καὶ παρὰ
τῶν ἄλλων ὀνομάζεσθαι ἤθελε. καὶ τῶν Ἀθηναίων διὰ ταῦτα
τὴν Ἀθηναίων αὐτῷ κατεγγνωμένων, δέχεσθαι τε τὸν γάμον ἔφη,
καὶ προῖκα μυριάδας ἑκατὸν ἐπράξατο παρ' αὐτῶν. 5

Κάκτινος μὲν περὶ ταῦτα εἶχε, τὸν δὲ Βεντίδιον τὸν Πού-
πλιον εἰς τὴν Ἀσίαν προέπεμψεν. ὃς τῷ Λαβιηνῷ συμμίζας
μετὰ τε τῶν περὶ αὐτὸν Ῥωμαίων καὶ τῶν Πάρθων παραταξα-
B μένω τρέπεται τούτους· καὶ πολλοὶ μὲν τῶν Πάρθων παρὰ τῶν
πολεμίων ἐσφάγησαν, πλείους δὲ ὑπ' ἀλλήλων ἐσφάγησαν ἐν τῇ 10
φυγῇ συμπιπτούμενοι, οἳ τε περιλειφθέντες εἰς Κιλικίαν ἔφυγον.
W II 149 ὁ Λαβιηνὸς δὲ αὐθις ἠτοιμάζετο ἦξεν ἐς χεῖρας αὐτῷ. οἳ δὲ
στρατιωτῶται ἀσθμοῦντες διὰ τὴν τῶν βυρβάρων φυγὴν, ἀποδρά-
ναι νυκτὸς ἐπεχείρησαν. καὶ τοῦτο ἔξ αὐτομόλου προγνοῦς ὁ
Βεντίδιος, πολλοὺς μὲν ἐν τῇ ἀποχωρήσει λοχίους ἀπέκτεινε, 15
τοὺς δὲ λοιποὺς εἰς ἑαυτὸν ἐπισπάσατο. ἑκείνος δὲ τότε μὲν δι-
έφυγεν, ὕστερον δὲ ὑπὸ Δημητρίου ἐάλω, ὃς τοῦ προτέρου Καλ-
C σαρως ἐξελεύθερος ὦν, τότε παρὰ τοῦ Ἀντωνίου εἰς Κύπρον
ἀπέσταλτο. Βεντίδιος δὲ τὴν Κιλικίαν ἐκομίσατο καὶ Σίλωνα
μεθ' ἑπτεῶν εἰς τὸν Ἀμμωνὸν προέπεμψεν (ὄρος δὲ τοῦτο ἐστὶν ἐν 20
μεθορίῳ κείμενον Συρίας καὶ Κιλικίας, κομιδῇ στενὴν ἔχον τὴν
δίοδον)· ἔνθα καὶ ἐκινδύνευσεν ἂν ὑπὸ τῶν παρὰ τοῦ Πακόρου

3 τῶν add A.
γνοῦς PW.
ὑπὸ τοῦ PW.
Dio μεθορία.

8 παραταξαμένων B.
15 ἀποχωρήσει λοχίους C.
21 μεθορίοις κιλικίας καὶ συρίας κείμενον A.
22 ἐκινδύνευσαν ἂν A.

14 προγνοῦς A Dio,
17 ὑπὸ ABC,
21 μεθορίοις κιλικίας καὶ συρίας κείμενον A.
22 ἐκινδύνευσαν ἂν A.

infirmisimas Sexto traderentur; et praeter alia multa a patriis moribus
abhorrentia, se Bacchum iuniorem nominabat et ab aliis appellari iube-
bat, qua de causa cum ei Athenienses Minervam desponderent, acci-
pere se condicionem illam dixit, et ab eis dotis nomine decies centena
milia drachmarum exegit.

His rebus occupatus P. Ventidium in Asiam praemisit: qui Labieai
Romanas et Parthicas copias vicit. ac Parthi multi ab hostibus
caesi sunt, plures a se invicem in fuga conculcati, reliqui in Cilicium
fugerunt. Labieno praelium redintegrato, cum Ventidius milites eius
ob fugam barbarorum minus alacres noctu aufugere velle ex transfuga
cognovisset, multos in discessu per insidias exceptos occidit, caeteros
ad se attraxit. ac tum quidem Labienus evasit, sed post a Demetrio
Caesaris patris liberto, quem tum Antonius in Cyprum miserat, captus
est. Ventidius Cilicia recepta Silonem cum equitibus ad Amanum prae-
misit, montem in confinio Ciliciae et Syriae situm, cuius perangusti
sunt aditus. ubi discrimen adiisset a Parthis, quos Pacorus praesidiū

τεταγμένων φυλάττειν αὐτό, εἰ μὴ κατὰ τύχην ὁ Βεντίδιος μαχο-
μένην αὐτῷ ἐπιστάς ἐβοήθησε. καὶ οὕτω τὴν τε Συρίαν, πλὴν
τῶν Ἀραδίων, παρέλαβεν, εἶτα καὶ τὴν Παλαιστίνην κατέσχεν.

Ἀπλίου δὲ Κλαυδίου καὶ Γάϊου Νορβανοῦ ὑπατευόντων τὸ
5 πλῆθος πρὸς τοὺς τελώνας βαρυνόμενον ταῖς εἰσπραξέσιν ἐστα-
σίασε, κύκνειοις καὶ τοῖς ὑπηρεταῖς τοῖς τε στρατιώταις τοῖς
συνεισπράττουσι σφίσι τὰ χρήματα ἐς χεῖρας ἤεσαν.

Ὁ δὲ Καῖσαρ τὴν Λιβίαν ἔγημεν. ἦν δὲ θυγάτηρ μὲν D
Λιβίου Δρούσου ὃς ἑαυτὸν μετὰ τὴν ἐν Μακεδονίᾳ ἦτταν διεχει-
10 ρίσαστο, γυνὴ δὲ τοῦ Νέρωνος, καὶ ἔγκυος ἦν ἐξ ἐκείνου μῆνα
ἕκτον. διατάζοντος δὲ διὰ τοῦτο τοῦ Καίσαρος ἀγαλῆσθαι αὐτὴν
ἐν γαστρὶ ἔχουσαν, οἱ ἱερεῖς οἱ ποντίφικες εἰ μὴ ἀνόσιον εἶη τοῦτο
ἐρωτηθέντες εἶπον ὡς εἰ μὲν ἐν ἀμφιβόλῳ τὸ κήρυμα ἦν, ὑπερτε-
θῆναι τὸν γάμον ἐχρῆν, ὁμολογουμένου δὲ αὐτοῦ οὐδὲν κωλύει
15 αὐτὸν γενέσθαι· τάχα μὲν οὕτως καὶ ἐν τοῖς πατρίοις τοῦτο εὐ-
ρόντες, εἰ δὲ καὶ μὴ εὔρον, οὕτως αὐτὸ εἰπόντες διὰ τὸν Καί-
σαρα. ἐξέδωκε δὲ αὐτὴν αὐτὸς ὁ ἀνὴρ ὡσπερ τις πατήρ. συνοι-
κοῦσα δὲ ἤδη ἡ γυνὴ τῷ Καίσαρι τέκετὶ Κλαύδιον Δρούσον
Νέρωνα, καὶ αὐτὸν ὁ Καῖσαρ τῷ πατρὶ ἐπεμψεν· ὃς τελευτῶν P I 514
20 πολλῷ ὑστερον τούτῳ τε καὶ τῷ Τιβεριῷ ἐπίτροπον αὐτὸν τὸν
Καῖσαρα καταλέλοιπεν.

Ἐν δὲ τούτῳ ὁ Καῖσαρ τε καὶ ὁ Σέξτος ἐπολέμησαν· οὗ
γὰρ ἐθελονταὶ ἀλλ' ἀναγκαστοὶ τὴν ὁμολογίαν πεποιημένοι οὐδ'

7 εἰσπράττουσι A. 8 ἦν δὲ A Dio, ἦν δ' αὕτη PW. 13 ἐν
om A. 20 τῷ om A.

causa ibi reliquerat, nisi ei pugnanti Ventidius fortuito superventu opem
tulisset. sic etiam Syriam recepit, praeter Aradlos. deinde Palaestina
quoque potitus est.

Appio Claudio et C. Norbano consulibus multitudo, publicanorum
exactionibus onerata, per seditionem cum eis, ministris et militibus
eorum, vectigalium exigendorum adiutoribus dimicavit.

Caesar Liviam, Livii Drusi filiam, qui post adversam in Mae-
donia pugnam sibi manus attulerat, Neroni nuptam, uxorem duxit. quae
cum ex priore marito sextum iam mensem ferret uterum, dubitans an
rite nuptiae fierent, a pontificibus hoc responsi tulit: si conceptus am-
biguus esset, eas fuisse differendas, sed cum de eo constet, nihil ob-
stare quo minus fiant, quod haud scio an sic in libris suis scriptum
invenerint, an in Caesaris gratiam sic pronuntiarint. elocavit autem
eam ipse maritus tanquam pater. iam Caesaris materfamilias Cl. Dru-
sum Neronem parit mulier, quem Caesar patri misit. is longo tempore
post moriens et huic et Tiberio ipsum Caesarem tutorem reliquit.

Interea Caesar et Sextus, qui non sponte sed coacti inter sese

ἐνέμειναν ταύτη. ἔμελλον μὲν γάρ, εἰ καὶ μὴ σπῆνις αὐτοῖς ἐγένετο, μαχέσασθαι. τέως δ' οὖν καὶ τινες αὐτοῖς αἰτίαι λαβὰς τῆς μάχης δεδώκασιν. Μηνᾶς γὰρ ἐξελεύθερος ὢν τοῦ Σέξτου καὶ ἐν τῇ Σαρδοῖ τῇ νήσῳ τυγχάνων ὑπωπτεύθη δι' ἄλλα τε καὶ διὰ τῷ Καίσαρι ἐκκοινολόγητο, καὶ μεταπεμφθεὶς ὑπὸ Σέξτου ὡς λόγους δώσων περὶ ὧν διωκῆκει, τοὺς μὲν πεμφθέντας ἀπέκτεινε, τὴν δὲ νῆσον τῷ Καίσαρι καὶ τὸ ναυτικὸν καὶ τὸ λοιπὸν **B** στρατεύμα καὶ ἑαυτὸν παραδέδωκεν. ὁ δὲ αὐτὸν μεγάλως τιμίμηκε· δακτυλλοῖς τε γὰρ χρυσοῖς ἐκόσμησε καὶ τοῖς ἵππευσι συγκατηροῖσθαι. τὸ δὲ τῶν δακτυλλῶν τοιοῦτον ἵστιν. οὐδενὶ τῶν 10 πάλαι Ῥωμαίων, οὐχ ὅτι τῶν ἀπελευθέρων, ἀλλ' οὐδὲ τῶν ἐλευθέρων, πλὴν τῶν βουλευτῶν καὶ ἱππέων, δακτυλλοῖς χρυσοῖς κεχορησθαι ἐξῆν, εἰ μὴ ὁ τὸ κράτος ἔχων τοῦτο ἐπέτρεψε. τοῦτον οὖν τοῦ Σέξτου ἐκδοθῆναι οἱ αἰτήσαντος ὁ Καῖσαρ οὐκ ἐξέδωκεν, ἀντεγκαλῶν τῷ Σέξτῳ τὸ τοὺς αὐτομόλους τε ὑποδέχεσθαι καὶ 15 ναυπηγεῖν τριήρεις παρὰ τὰ συγκείμενα καὶ ἕτερα. ὁ δὲ δὴ Σέξτος διὰ τε τὸν Μηνᾶν καὶ δι' ἄλλα τὸν Καῖσαρα αἰτιώμενος, πέμπας πολλὰ τῆς Καμπανίας ἐπόρθησε. καὶ ὁ Καῖσαρ τοῦτο **C** μαθὼν τὸν τε Λέπιδον καὶ τὸν Ἀντώνιον μετεπέμψατο. καὶ ὁ μὲν Λέπιδος οὐκ εὐθὺς ὑπήκουσεν, Ἀντώνιος δὲ ἦλθε μὲν ἐκ τῆς 20 Ἑλλάδος εἰς τὸ Βρεντέσιον, πρὶν δὲ τῷ Καίσαρι συνελθεῖν, δέισας ὅτι λόχος εἰς τὸ στρατήγιον αὐτοῦ εἰσῆλθε καὶ στρατιώτας ἔφθει-

8 παραδέδωκεν A, παραδεδώκει PW. 15 τε post τὸ A. καὶ ναυπηγεῖν τριήρεις] τριήρεις τε ναυπηγεῖν A. 16 ἐνκειμένα A, συγκείμενα Dio, ὁμολογημένα PW. ἕτεραττα A. 19 τε add A.

pepigerant, rupto foedere bellum gesserunt: ad quod ultro propensi, praebita occasione facile inclinarunt. Menas enim Sexti libertus in Sardinia agens cum ob alia tum ob habitos cum Caesare sermiones suspectus, cum a Sexto quasi ad reddendam gestae provinciae rationem arcesseretur, legatis occisis insulam legiones classem semetipsum Caesari tradidit. a quo magnis honoribus ornatus aureos anulos accepit: quos olim Romae nec libertis nec liberis, nisi is apud quem summa potestas erat permisisset, gestare licebat, sed senatoribus et equitibus duntaxat. hunc igitur cum dedi sibi Sextus postulasset, Caesar autem non dedisset, vicissim questus illum et transfugas recipere et triremes aedificare et alia praeter pacta et conventa facere, tum propter Menam tum ob alia crimina missis militibus Campaniam longe lateque vastavit. quo Caesar cognito Lepidum et Antonium arcessivit. ac Lepidus quidem non statim obtemperavit: Antonius etsi e Graecia Brundisium venit, tamen priusquam cum Caesare congrederetur, lupi in praetorium suum ingressa,

ρεν, εἰς τὴν Ἑλλάδα πάλιν ἀνέπλευσε, προφασισάμενος τὰ τῶν Πάρθων ὡς κατεπίγοντα.

Ὁ δὲ Σέξτος προθυμότερον εἶχετο τῶν πραγμάτων, καὶ τῇ W Π 150 Ἰταλίᾳ ἐπέπλει, καὶ πολλὰ μὲν ἐκάκου, οὐ μίω δὲ καὶ ἀντίπασχε. 5 καὶ ναυμαχιῶν δὲ γεγονυῶν οἱ τοῦ Σέξτου μῦλλον ἐκρότου, πολλῶν μὲν νηῶν τοῦ Καίσαρος καὶ ἐν ταῖς ναυμαχίαις φθαρεισῶν, πολλῶν δὲ καὶ ὑπὸ βιαιῶν πνευμάτων κινδυνευσαῶν, ὥστε τὸν Καίσαρα βουλόμενον εἰς Σικελίαν ἐμβαλεῖν τοῦτο μὲν ἀπογνῶναι, τῆς δὲ παραθαλασσίας ἠπίερον τὴν φυλακὴν ποιῆσθαι D 10 ἀγαπητιῶς. ὁ Σέξτος δ' ἔτι μῦλλον ἤρθη, καὶ αὐτὸς μὲν τὴν Ἰταλίαν ἐκάκου, εἰς δὲ τὴν Λιβύην τὸν Ἀπολλοφάνην ἀπέστειλε. Καῖσαρ μέντοι πλοῖά τε πολλὰ ἐναυπήγει καὶ ἐρέτας παρὰ τε τῶν βουλευτῶν καὶ τῶν ἱππέων καὶ τῶν δημοτῶν συνέλεγε, ὅπλιντας τε κατελέγετο καὶ χρήματι πανταχόθεν συνήθροισε· καὶ αὐτὸς μὲν 15 τὰ τε ἐν τῇ Ἰταλίᾳ καὶ τὰ ἐν τῇ Γαλατίᾳ διέταττε, τῷ δὲ Ἀγρίππᾳ τὴν τοῦ ναυτικοῦ παρασκευὴν ἐγχειρίσας ἐκπονήσαι καὶ ἐξασκῆσαι τοῦτο ἐκέλευσε. καὶ ὅς τὰς τε ναῦς καὶ τοὺς ἐρέτας ἤθροισε, καὶ τὰς μὲν κατέφραττε, τοὺς δ' ἐπ' ἰκρίων ἐρέττειν ἤσκει.

20 Οἱ δ' ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐταράττοντο μὲν καὶ ταῖς τῶν ἀρχόντων πρὸς ἀλλήλους στάσεις, ἔθροιστον δὲ αὐτοὺς καὶ σημεῖα ἄλλα τε P I 515 καὶ ὅτι λευκὴν ὄρνιν κλίονιον δάφνης ἐγκάρπου φέρουσαν αἰετὸς ἀρπάσας εἰς τὸν κόλπον τῆς Λιβύης ἐνέβαλεν· ὁ οὐ μικρὸν ση-

1 ἀνέπλευσε A Dio, ἀνέστρεψε PW. 3 εἶχετο A Dio, ἤπει-
το PW. 5 δὲ add A. 10 ἀγαπητικῶς A. 11 ἀπολ-
λοφάνη AC. 12 μέντοι] δὲ A. 15 τὰ ἐν τῇ A Dio, τῇ
PW, om C. 16 ἐγχειρήσας A.

qui milites aliquot ibi interfecerat, territus, per causam belli Parthici quo urgeretur in Graeciam rediit.

Sextus factus alacrior classe Italiam aggressus multas clades et inferebat et accipiebat, in navalibus tamen pugnis superior: ut Caesar navibus compluribus tam bello quam vi tempestatum amissis, desperata Sicilia, bene secum agi putaret si oram maritimam tueretur. qua re Sextus elatior Italiam vexabat, Apollophane in Africam misso. Caesar et navibus multis fabricatis, et remigibus a senatoribus equitibus et plebeis corrogatis, et militibus scriptis et pecunia undique coacta, ordinanda Italia et Gallia occupatus, Agrippae navalem instructionem exercendam et exornandam tradidit. is et navibus et remigibus in unum conductis illas refecit, hos ut in tabulatis remigarent exercuit.

Quae dum fiunt, Romani et principum discordiis et prodigiis terrebantur, eo potissimum quod albam gallinam ramum lauri cum baccis ferentem aquila correptam in Liviae gremium deiecit: id quod signum hand exiguum

μείον ἐδόκει. ἡ δὲ τῆς τε ὄρνιθος ἐπεμελήθη καὶ τὴν δάφνην ἐφύτευσε, καὶ ἡ μὲν εἰζωθεῖσα ἠΰξῃσιν, ἡ δὲ Λίβια ἐγκολπώσασθαι τὴν τοῦ Καίσαρος λαχὺν καὶ ἐν πῦσιν αὐτοῦ κρατήσῃν ἔμελλεν.

24. Ἐν δὲ τούτῳ τῷ χρόνῳ ἦλθε μὲν ὁ Ἀντώνιος ἐκ τῆς 5 Συρίας εἰς Ἰταλίαν, ὡς τῷ Καίσαρι διὰ τὰ συμβεβηκότα αὐτῷ τοῦ πρὸς τὸν Σέξτον μεθ'ἑξῶν πόλεμον, οὐ μέντοι παρέμεινεν, B ἀλλὰ ναῦς δοὺς αὐτῷ καὶ ἑτέρας πέμψειν ἐπαγγειλάμενος ὀπλίτας ἀνεπέληφεν, αὐτὸς δὲ ὡς ἐπὶ Πάρθους στρατεύσων ἀπῆρε. πρὶν δὲ ἀπιέναι αὐτὸν ἠτιάσαντο ἀλλήλους· εἶτα καὶ διελλάγησαν, τῆς 10 Ὀκταβίως τὰς διαλλυγὰς πραιτούσης. ἡ δὲ Ὀκταβία τοῦ Καίσαρος ἦν ἀδελφή, ἡ μετὰ θάνατον τῆς Φουλβίας τῷ Ἀντωνίῳ συνήφθη παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ, τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ᾧ συνῴκει πρότερον τελευτήσαντος. καὶ ἐπειδὴ οὐπω παρήκειν ὁ πένθιμος χρόνος, ψήφῳ τῆς συγκλήτου ἐλύθη τὸ ἐπιτίμιον. καὶ τότε δέ, ἵνα 15 πλείων αὐτοῖς ἐκ συγγενείας σύνδεσμος γένοιτο, Ἀντύλῳ τῷ τοῦ Ἀντωνίου υἱῷ τὴν θυγατέρα ὁ Καῖσαρ τὴν ἑαυτοῦ κατηγγύησεν. C ἐπλάττοντο δὲ ταῦτα καὶ ὑπεκρίνοντο διὰ τὰ τότε σφίσις ὑπάρχοντα πράγματα. τὸν δὲ Σέξτον τῆς τε ἱερωσύνης ἔπαυσαν καὶ τῆς υπατείας, ἑαυτοῖς δὲ τὴν ἡγεμονίαν εἰς ἄλλην πενταετίαν 20 ἐπέτρεψαν· ἡ γὰρ προτέρα ἐκμεμέρητο ἦδη.

1 τε om B. 7 συμμεθέξων A. 8 ὀπλίτας ABC Dio, στρατιώτας PW. 9 ἀπέληφεν C. 16 γένηται A. 17 υἱὸς A Dio. 21 ἦδη ἐξεμετρήθη A.

FONTES. Cap. 24. Dionis Historiae Romanae lib. 48 c. 54 — lib. 49 c. 7.

videbatur. enimvero Livia gallina curanda et lauro plantanda, quae radicibus actis crevit, utique Caesaris potentiam gremio complectebatur omnibus in rebus eius domina futura.

24. Interea temporis Antonius ex Syria in Italiam profectus, ut Caesari parum feliciter cum Sexto belligeranti opem ferret, non permansit; sed navibus partim ei datis partim promissis milites vicissim accepit. priusquam autem ad bellum Parthicum reverteretur, controversia inter eos orta per Octaviam Caesaris sororem composita est. quae cum Antonio post Fulviae obitum luctu ob priorem maritum nondum finito nupsisset, senatusconsulto multa illa sublata est. tum etiam, ut per affinitatem artiore necessitudinis vinculo adstringerentur, Antyllo Caesar Antonii filio suam filiam despondit. haec temporum causa uterque fingebat et simulabat omnia. Sexto autem et consulatum et anguratum eripuerunt, sibi que principatum in aliud quinquennium vindicarant, priore quinquennio iam elapso.

Καὶ Ἀντώνιος μὲν εἰς Συρίαν ἠπείγετο, Καῖσαρ δὲ εἰς τὸν πρὸς Σέξτον πόλεμον ἠτοιμάζετο. ὁ δὲ Μηνᾶς πρὸς τὸν Σέξτον αὐθις ἀπηντομόλησεν, ἄπιστος ὢν καὶ θεραπεύων αἰετὰ τοῦ κρείττονος. Καῖσαρ δ' ἐπιστάντος τοῦ ἕαρος ὠρμησε κατὰ τῆς Σικελίας, περισαεῖν ἐλπίσας τῷ στόλῳ αὐτήν, καὶ τῷ τε πληθῆει τεθαρρηκῶς τῶν σκαφῶν καὶ τῷ μεγέθει καὶ τοῖς πύργοις οἷς ἔφερον ἔν' ἐξ αὐτῶν ὡς ἀπὸ τείλους ἐξ ὑπερδεξιῶν ἀνταγωνίζωνται. ἀπιόντι δὲ χειμῶν συνέβη βιαιότητος καὶ πολλὰς ναῦς ἐφθειρε, καὶ ὁ Μηνᾶς ταῖς λοιπαῖς τετραγαμῖναις ἐπιενχθεῖς 10 συχνὰς μὲν ἔκαυσε, τὰς δ' ἀνεδήσατο. εἰ δὲ μὴ αὐθις τῷ Καίσαρι προσεχώρησε καὶ τὸ ναυτικὸν οὗ ἦρχε προέδωκεν, εἰς κενὸν ἂν καὶ τότε τῷ Καίσαρι ὁ ἐπίπλους ἐγένετο. ἠτομόλησε δ' ὁ Μηνᾶς πρὸς ἄπαν παρὰ τοῦ Σέξτου ὑποπιετούμενος· ἀλλ' οὐδ' ὁ Καῖσαρ ἔτι αὐτῷ ἐπίστευεν. ἐπεὶ δὲ τὸν στόλον αὐθις ὁ Καῖσαρ 15 ἀνεκτίσατο, εἰς τὴν ἠπειρον ἀνεκομίσθη, ὡς τὸ πεζὸν τοῦ στρατεύματος εἰς τὴν Σικελίαν, ὅτε καιρός, περιουσίῳ. ὁ δὲ Σέξτιος ἐν Μισσηνῇ τὸν αὐτοῦ διάπλουν ἐτήρει. τῷ δ' Ἀγρίππᾳ εἰς Π I 516 Λιπάραν σὺν ταῖς ναυσὶ καταλειφθέντι παρὰ τοῦ Καίσαρος Δημόχαριν ἀνθορμεῖν ἐν Μύλαις ἐκέλευσε. καὶ διέτριψαν ἐκίσε 20 χρόνον ὑπόσπγγον, τέλος δὲ ὁ Ἀγρίππας σὺν ταῖς ἀρλοταῖς τῶν νεῶν ἐπὶ κατασκοπῇ τῶν ἐναντιῶν ἀπελήλυθε. καὶ ὡς οὔτε πάντας κατεῖδεν οὔτ' ἀναχθῆναί τις ἠθέλησεν, ἐπανῆλθε, καὶ παρ-

3 τὰ om A. 4 δὲ τοῦ ἕαρος ἐπιστάντος A. 6 οἷς A, οἷς PW. 8 ναῦς ἐφθειρε A Dio, ἐφθειρε τῶν νεῶν PW. 10 εἰ δὲ A Dio, Καὶ εἰ PW. 11 προέδωκεν A Dio, παρέδωκεν PW. 14 ὁ καῖσαρ αὐθις A. 15 ἐκομίσθη A. 17 Μισσηνῇ PW, et sic infra. 18 ταῖς add A. 19 Δημοχάρην Dio. ἀνθ' ὀρμεῖν A, ἀνθορμεῖν Dio, ἀνθορμῖσαι PW. 20 χρόνον om A.

Antonio in Syriam properante Caesar bello cum Sexto gerendo, ad quem Menas homo perfidus semperque potentiores colere solitus denue transfugerat, intentus primo vere in Siciliam traiecit; et multitudine ac magnitudine navium fretus, turribus praesertim quas gerebant, unde tanquam de muro ex superiore loco pugnarent, spem conceperat insulae classe occupandae. sed inter eundem gravissima tempestate complures naves amisit; et Menas in reliquis turbatas invectas multas cremavit, nonnullas attraxit; ac nisi rursus ad Caesarem defecisset et classem illi suam tradidisset, tum etiam irrita fuisset illius expeditio. Menas transfugii causa fuit, quia in omnibus suspectum se esse videbat Sexto. sed ne Caesar quidem amplius ei fidem habuit, et classe recepta in continentem rediit, peditatum per occasionem transportaturus. Sextus vero eius traiectum Messanae observans Democharem in Myllis contra Agrippam, a Caesare cum navibus Liparae relictum, in procinctu esse iussit. ubi cum diutius commorati essent, tandem Agrippa cum optimis navibus ad speculandam hostilem classem profectus, cum nec omnem conspexisset

εσκευάζετο ὡς πολεμήσων τῇ ἐπιούσῃ. τὰ δ' αὐτὰ καὶ τῷ Ἀημο-
 χάρει συμβέβηκε, καὶ ἡτοιμάζετο κἀκείνος ὡς τοῖς πολεμίοις
 ἐπελευσόμενος, καὶ τὸν Σέξτον δὲ μετεπέμψατο. ἡμέρη τε ἤδη
 ἐπέλαμπε, καὶ ἄμφω τὰ ναυτικὰ ἐπ' ἄλληλα ἔπλεον καὶ τῆς ναυ-
 B **μαχίας ἀπῆρξαντο.** καὶ ἐπὶ πλείστον μὲν ἀγχωμάλως ἠγωνίσαντο, 5
 δὴν δ' οὖν ποτε καὶ πρὸς νύκτα ἤδη οἱ τοῦ Καίσαρος ἐκράτησαν,
 οὐ μέντοι καὶ ἐπεδίωξυν.

Καῖσαρ δὲ τοῦ Σέξτου ἐκ τῆς Μεσσήνης διὰ τὴν ναυμαχίαν
 ἀπάραντος ἀκινδύνως ἐπραιώθη πρὸς Ταυρομένιον. ἤδη δὲ τῆς
 ναυμαχίας πανθείσης σπουδῇ πρὸς τὴν Μεσσήνην ὁ Σέξτος ἀφί- 10
 κετο, καὶ μαθὼν περαιωθέντα τὸν Καίσαρα, προσέμιξεν αὐτῷ
 κατὰ γῆν. καὶ ὁ Καῖσαρ τοῦ τε ναυτικοῦ τὸ πλεῖον ἀπέβουλε καὶ
 αὐτὸς ὀλίγον προσδιεφθάρη· τέως δ' οὖν εἰς τὴν ἠπειρον διωκέ-
 σωστο. ἤχθετο δὲ τοῦ στρατεύματος ἐν τῇ νήσῳ ἀπειλημμένον,
 καὶ οὐ πρὶν ἀνεθάρσησεν ἕως ἰχθῦς ἀναθορῶν ἐκ τῆς Θαλούσσης 15
 C **αὐτόματος πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ ἔπεσε·** τοῦτο γὰρ οἱ μάντιες
 δηλοῦν ἐξηγήσαντο ὅτι δουλώσεται τὴν Θάλασσαν. ἡ δὲ τοῦ Καί-
 σαρος στρατιὰ ἐπολιορκεῖτο, καὶ ἐπεὶ τὰ ἐπιτήδεια ἐπλείπον σαῶς
 καὶ ὁ βοθητῶν οὐκ ἦν, ὁ ταύτης ἄρχων Κορνούφιμος τὰ τε
 σκάφη ὅσα ἐκ τῆς ναυμαχίας περισείωστο ἔκασσε, καὶ αὐτὸς 20
 πρὸς τὰς Μύλας ἀπῆγε τὴν στρατιάν. καὶ πολλὰ ἐκακώθησαν
 παρὰ τῶν ἐναντιῶν ἐφεπομένων αὐτοῖς ἐν τε τῇ ἄλλῃ πορείᾳ καὶ
 μᾶλλον ἐν ταῖς τῶν ποταμῶν διαβάσει. καὶ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας

5 ἀπείρξαντο A.
 Κορνούφιμος PW.

17 δηλοῦντες A.
 20 περισέσωστο A, περιέσωστο PW.

19 κορνούφιμος AB,
 20 περιέσωστο A, περιέσωστο PW.

et nemo contra iret, reversus se ut postridie dimicaturus paravit. idem
 et Demochari accidit, qui et ipse ut in hostem pugnaturus Sextum ar-
 cessivit. diluculo ambae classes productae longissimo tempore aequo
 Marte dimicarunt: tandem sub noctem Caesariani vicerunt, sed victos
 non persecuti sunt.

Caesar, cum Sextus propter navalem pugnam Messana decessisset,
 citra periculum Taurominium traiecit. peracto praelio Sextus Messanam
 celeriter reversus, cognito Caesaris traiectu, terra eum aggressus est:
 qui classis maxima parte amissa propemodum ipse quoque periisset, sed
 tum terra evasit, aegreque ferens exercitum in insula circumventum
 esse non prius recepit animum quam piscis saltu e mari in terram facto
 sponte ante pedes eius concidit. id enim vatos interpretabantur, fore
 ut mari potiretur, eius vero exercitus cum et obsideretur et alimenta
 non haberet et opem ferret nemo, Cornuficius dux eius navibus e pugna
 reliquis exustis ipse quoque ad Mylas abduxit copias; atque in itinere
 multas clades accepit, in fluminum transitu potissimum, hostibus tergo

ἔπασχον οὕτως, τῇ δέ γε τελευταία πάντα αὐτοὺς ἐκάκωσαν, προσγενομένοι αὐτοῖς καὶ τοῦ Σέξτου. καὶ πάντες ἄν διεφθάρησαν, εἰ μὴ σφῶν καὶ ἄκοντες ἀπέσχοντο οἱ πολέμιοι. ὁ γὰρ Ἀγρίππας νικήσας τὴν ναυμαχίαν ἐς Σικελίαν ἐπεραιώθη καὶ D
5 οὐτόν τε τῷ στρατῷ καὶ βοήθειαν ἔπεμψε. καὶ ὁ Σέξτος αὐτὸν τὸν Ἀγρίππαν ἤξειν ἐκεῖ προσδοκῆσας καὶ φοβηθεὶς, σπουδῇ ἀνεχώρησεν, ὥστε σκευή τινα καὶ ἐπιτήδεια καταλείψαι ἐν τῷ ἐρῶματι, ἐξ ὧν τραφέντες οἱ περὶ τὸν Κορνηφίκιον πρὸς τὸν Ἀγρίππαν ἀπήγεσαν· οὗς ὁ Καῖσαρ ἐπαίνοις καὶ δωρεαῖς ἀνεκτήσατο.

10 25. Μετὰ τοῦτο δ' ἐς τὴν Σικελίαν ἰλθόντι τῷ Καίσαρι περὶ τὸ Ἀρτεμίσιον ὁ Σέξτος ἀντεστρατοπεδεύσατο. ἀντικαθημένων δ' ἀλλήλοις καὶ ἀκροβολιζομένων τῷ μὲν Σέξτῳ ὁ Γάλλος, τῷ δὲ Καίσαρι ὁ Λέπιδος σὺν ταῖς δυνάμεσι προσήνωντο. καὶ ὁ μὲν Γάλλος ἐπέρρωσε τὸν Σέξτον, ὁ δὲ Λέπιδος διηρέθη τῷ P I 517

15 Καίσαρι, αὐτὸς μὲν ἐκ τοῦ ἴσου συνδιόικειν αὐτῷ τὰ πάντα βουλόμενος, ἐκείνου δὲ ὡς ὑποστρατήγῳ αὐτῷ χωρῶν ἐν ἡπιασι. διὸ καὶ πρὸς τὸν Σέξτον ἀπέκλιε, καὶ ἐκοινολογεῖτο δι' ἀπορρήτων αὐτῷ. ὁ ὑπονόησας ὁ Καῖσαρ ἔσπευσε πρὶν νεοχωθῆναι τι διὰ μάχης τῷ Σέξτῳ χωρῆσαι. καὶ ναυμαχίας τε κατὰ θάλασσαν
20 συρραγείσης, καὶ κατὰ γῆν τῶν πεζῶν ἀμφοῖν παρατεταγμένων, ἐπὶ πολὺ μὲν τῆς ναυμαχίας γινομένης ἰσορροπῶν τε καὶ ἰσοπαλοῦς

8 κορνηφίκιον ABC, Κορνηφίκιον PW. 10 τοῦτο] τοῦ A.
τὴν add C Dio. 18 πρὶν νεοχωθῆναι τι A, πρὶν νεοχωθῆ-
ναι τι Dio, πρὶν τι νεοχωθῆναι PW. 19 θάλατταν B.
20 συρραγείσης — 21 ναυμαχίας om C. 21 μὲν add A.

Fontes. Cap. 25. Dionis Historiae Romanae lib. 49 c. 8 — c. 18.

inhaerentibus; idque per triduum duravit. extremo vero die cum Sextus etiam advenisset, undique vexati omnes periissent, nisi Pompeiani coacti essent retrocedere. Agrippa enim navali pugna victor, Siciliam ingressus exercitui frumentum et auxilia misit, cuius adventum metuens Sextus tanta festinatione recessit, ut impedimenta quaedam et commeatum in munitione relinqueret; quo sustentati Cornificiani, ubi ad Agrippam pervenerunt, a Caesare laudibus et muneribus recreati sunt.

25. Post haec cum Sextus in Siciliam venisset, ad Artemisium castra posuit. ubi cum inter se velitarentur, Gallus suas copias cum Sexto, Lepidus cum Caesare coniunxit. atque ille quidem Sextum confirmavit, hic autem cum Caesare contendit. nam ex aequo cum eo administrare voluit omnia, Caesar vero eo pro legato in omnibus uti voluit. quare ad Sextum inclinavit et clam cum eo verba contulit. quo Caesar animadverso, primo quoque tempore, priusquam aliquid novaretur, discernere cum Sexto instituit. cum praelium in mari commissum longissimo tempore, victoria neutram in partem inclinante, duraret, utrique

τὰ πῆλ καὶ ἄμφω στρατεύματα ἐθιῶντο καὶ ἡγωνίων· ἐπεὶ δ' οἱ τοῦ Σέξτου ἐγράποντο, οἱ μὲν ἐπαιάνισαν οἱ δ' ὠλοφύροντο. καὶ B οἱ μὲν τοῦ Σέξτου πῆσοι πρὸς τὴν Μεσσηνίαν ἐχώρουσαν αἶτε καὶ αὐτοὶ συνητηθέντες τῷ ναυτικῷ, ὃ δὲ Καῖσαρ τοὺς ἐκπίπτοντας τῶν ἡττωμένων εἰς τὴν γῆν ἐξεδέχετο καὶ τῶν σκαφῶν ὅσα προ- 5 ὠκέλλον ἐνεπίμπρα. κὰν τούτῳ ὃ μὲν Δημόχαρις ἑαυτὸν ἀπέσφαιξεν, ὃ δ' Ἀπολλόδωρος τῷ Καίσαρι προσεχώρησε. τοῦτο δὲ ἄλλοι τε καὶ ὁ Γάλλος καὶ οἱ ἰππεῖς οἱ σὺν αὐτῷ πάντες καὶ τινες τῶν πῆσων πεποιήκασιν.

Ὁ Σέξτος δ' ἐντεῦθεν ἀπογνοῦς καὶ τὴν θυγατέρα καὶ ἄλ- 10 λους παραλαβὼν τὰ τε χρήματα καὶ τῶν ἄλλων τὰ τιμιώτερα εἰς τὰς ναῦς τὰς κρείττους τῶν σωθειῶν ἐνθήμενος ἀπῆρε νυκτός· C οὐδ' ἐπεδιώξεν τις αὐτόν, ὅτι τε λάθρα ἐξέπλευσε καὶ ὁ Καῖσαρ W Π 152 ἐν μεγάλῃ γέγονε ταραχῇ. ὃ γὰρ Λέπιδος τῇ Μεσσηνίᾳ ἐπελθὼν καὶ εἰσοδεχθεὶς εἰς αὐτὴν τὰ μὲν ἐνεπίμπρα τὰ δ' ἠρπαξεν· εἶτα 15 φοβηθεὶς ἐπελθόντα τὸν Καίσαρα, ἐπὶ λόφον καρτερόν στρατοπεδευσάμενος, πάντα τε ὅσα ἐλαττοῦσθαι ἐνόμιζεν ἐπενεκάλει αὐτῷ, καὶ ἀπῆιτε ὅσα αὐτῷ κατὰ τὴν πρώτην συνωμοσίαν ἐδέδοτο, καὶ τῆς Σικελίας ἀντεποιεῖτο ὡς αὐτὴν καταστρεψάμενος, καὶ ταῦτα πέμπων τινὰς ὠμίλει τῷ Καίσαρι, ἔχων ἄς τ' ἐκ τῆς 20 Λιβύης ἐπῆκτο δυνάμεις καὶ τοὺς ἐγκαταλειφθέντας ἐν τῇ Μεσσηνίᾳ πάντας. ὃ δὲ Καῖσαρ τοῖς ὄπλοις θαρρῶν εὐθύς ἐπ' αὐτόν

6 Δημόχαρος Dio. 7 Ἀπολλοφάνης Dio. 12 ἀπῆρε AB, ἀπείρε PW. 15 ἐς C. 21 ἐγκαταλειφθέντας ἐν τῇ μεσσηνίᾳ A cum Dione, ἐν τῇ Μεσσηνίᾳ ἐγκαταλειφθέντας PW.

pedestres exercitus in procinctu terra stantes eventum solliciti speculabantur. Sexto tandem profligato alteri paeanes canebant, alteri lamentabantur. ac Sexti pedites, quasi et ipsi una cum classe victi essent, Messanam tendebant: Caesar vero victos qui in terram enatabant excipiebat, et naves quae terrae allidebantur incendebat. interea Demochares sibi ipse manus attulit, Apollodorus [Apollonphanes] ad Caesarem defecit. idem praeter alios et Gallus et eius equites omnes et quidam pedites imitati sunt.

Itaque Sextus desperatis rebus filia cum aliis et pecunia et pretiosissimis quibusque rebus firmissimis navibus impositis noctu abiit, persequente nemine, tum quod clam solverat tum quod Caesar pertinuerat. Lepidus enim Messanam aggressus et moenibus receptus alia incendebat alia rapiebat. deinde Caesaris adventu territus, castris in munitissimum tumultum translatis, cum eo de rebus omnibus in quibus iniuriam sibi fieri putabat expostulavit, et ea omnia quae in prima conurbatione sibi concessa essent flagitavit, et Siciliam quod eam subegisset sibi vindicavit. quae cum per legatos ageret, copiis quas ex Africa adduxerat munitus et iis qui Messanae relictis erant adscitis omnibus, Cae-

- μετ' ὀλίγων τινῶν ὤρμησε. δόξας δὲ διὰ τὴν τῶν συνεπομένων
ὀλιγανδριαν εἰρηγικόν τι πράξειν, ἐς τὸ στρατόπεδον εἰσεδέχθη.
ὡς δ' οὐδὲν πρὸς τὴν καταλλαγὴν ἔλεγε, παρωξύνθησαν οἱ τοῦ
Λεπίδου καὶ τινὰς τῶν ἐκείνου ἀπέκτειναν, αὐτὸς δὲ βοηθείας
5 τυχῶν ἐσώθη. καὶ μετὰ τοῦτο αὐδῖς ἐπῆλθεν αὐτοῖς ὅν παντὶ
τῷ στρατῷ καὶ ἐπολιόρκει κατακλείσας σφᾶς εἰς τὸ τάφρουμα.
φοβηθέντες ὅν τὴν ἄλωσιν ἀθρόοι μὲν αἰδοῦμενοι τὸν Λέπιδον
οὐ μετέστησαν πρὸς τὸν Καίσαρα, κατ' ὀλίγους δὲ προσεχώρουν
αὐτῷ. καὶ οὕτω κἀκείνος ἐθελοντῆς δῆθεν ἐν ἐσθῆτι φαίλα ἰκέτης P I 518
10 αὐτῷ προσελήλυθε. καὶ ὁ μὲν τῆς ἔξουσίας τε παρελύθη καὶ ἐν
τῇ Ἰταλίᾳ δῖαιταν ἐπεποίητο ἔμφρουρον. τῶν δὲ τὰ τοῦ Σέξτου
πραξάντων τινὺς μὲν ἐκόλασεν, ἐνόους δ' ἀφῆκε· καὶ τῶν πόλεων
τὰς μὲν ἐκουσίως προσχωρησάσας αὐτῷ συγγνώμης ἤξιωσε, τὰς
δ' ἀντιστάσας αὐτῷ ἐδικαίωσεν.
- 15 Οἱ στρατιῶται δὲ ἐστασίασαν τε καὶ ἐθρασύνοντο καὶ συλ-
λεγόμενοι ἤτουν ἕκαστος ὃ ἐπόθει. τοῦ δὲ Καίσαρος ἐν ὀλιγωρίᾳ
σφᾶς ποιουμένου, ὡς μὴ τινος πολεμίου παρόντος, ἐπηπείλων.
ὡς δ' οὐδὲν ἤνον, τῆς στρατείας ἀφεσθῆναι ἠξίουον θυμῷ καὶ B
βοῇ· λήψεσθαι γὰρ ἤλπισαν ἃ ἀπῆτουν διὰ τὴν ἀπειλὴν τῆς
20 ἐγκαταλείψεως. ὃ δὲ Καῖσαρ μὴ δεῖν νομῶν τὸν ἄρχοντα ἐξ
ἀνάγκης τοῖς ὑπηκόοις ὑπέκτειν, εὐλογά τε αὐτοῖς ἀξιοῦν ἔφη,
καὶ δῆκε πρῶτον μὲν τοὺς ἐπὶ τὸν Ἀντώνιον αὐτῷ συστρατεύ-

2 ἐς om A. 3 τὴν om A. 4 δὲ βοηθείας τυχῶν ἐσώθη A
cum Dione, δ' ἐσώθη βοηθείας τυχῶν PW. 6 στρατῷ A cum
Dione, στρατεύματι PW. 20 ἐξανάγκης τὸν ἄρχοντα A.

sar armis fretus cum paucis ad eum ivit: et quia propter paucitatem
comitantium de pace acturus putabatur, in castra est receptus, sed cum
nihil ad reconciliationem loqueretur, Lepidi milites irritati quosdam ex
eius comitatu occiderunt: ipse protectus a quibusdam evasit, deinde
toto exercitu rursus adducto eos in vallo obsedit: cuius expugnationem
veriti, Lepidi verecundia universi ad Caesarem non defecerunt, sed paul-
latim alii post alios ad eum transierunt. demum et ipse Lepidus ultro
scilicet pulla veste supplex eum adiit; ademptaque potestate in Italia
sub custodia vivere iussus est. eos qui a Sexto steterant Caesar partim
supplicio affecit partim dimisit. urbibus quae sponte deditionem fecerunt
veniam dedit: eas quae restiterunt multavit.

Milites vero per seditionem et tumultum congressi quod cuique
visum est postularunt. cum autem a Caesare negligenter, quasi nullus
hostis superesset, minisque nihil proficerent, cum indignatione et clamoribus
missionem flagitarunt, eo pacto se quae peterent impetraturos sperantes.
Caesar non decere ratus ut princeps necessitate coactus subditis
cedere videretur, aequum eos postulare dixit. ac primum eos dimisit
qui secum contra Antonium militabant: caeteris quoque urgenti-

σαντας, ὡς δὲ καὶ οἱ ἄλλοι ἐνέκειντο, καὶ τοὺς δέκατον ἔτος στρατευσαμένους διαφῆκεν, εἰπὼν ὡς οὐδενὶ ἔτ' αὐτῶν οὐδ' ἂν τὰ μάλιστα ἐθελήσωσι χρῆσται. ὁ ἀκούσαντες οὐδὲν ἔτι ἐφθέγγαντο, ἀλλὰ προσέειπεν αὐτῶ ἤρξαντο.

Καὶ τότε μὲν τὰ ἐν τῇ Σικελίᾳ διώκησε καὶ τὴν Λιβύην 5
 C ἑκατέραν πέμψας ἀμαχεί παρεστήσατο, καὶ οἱ ἐν τῇ Ῥώμῃ πολ-
 λὰς αὐτῶ τιμὰς ἐψηφίσαντο· Σέξτος δὲ ἐκ τῆς Μεσσήνης ἀνα-
 χθεις, ὑποτοπήσας δὲ διωχθῆναι ἢ καὶ προδοθῆναι ὑπὸ τῶν
 συνόντων, προεῖπε μὲν διὰ τοῦ πελάγους πλεύσειν, ἀποσβέσας δὲ
 τὸν πυρὸν ὃν αἱ στρατηγίδες τριήρεις ὡς καὶ αἱ λοιπαὶ αὐταῖς 10
 ἐφέπωνται φαίνουσιν, εἰς Κεφαληνίαν κατέπλευσεν· ἔνθα καὶ οἱ
 λοιποὶ κατὰ τύχην ὑπὸ χειμῶνος ἐκπεσόντες αὐθις αὐτῶ συνελέ-
 νοντο. συγκαλέσας οὖν αὐτοὺς καὶ τὸ στρατηγικὸν ἀποδυσάμενος
 ἐνδύμα ἄλλα τε εἶπε καὶ ὅτι ἀθρόοι μὲν ὄντες οὐ λήσουσι, σκε-
 D δασθέντες δὲ ῥῆμα ποιήσονται τὴν διάφευξιν. κἀντεῦθεν ἄλλων 15
 ἄλλοσε ἀποχωρησάντων αὐτὸς ἐς τὴν Ἀσίαν ἐπεραιώθη, γνώμης
 ὦν ὀρμηῆσαι πρὸς τὸν Ἀντωνίου. ἐν Λέσβῳ δὲ μαθὼν ἐκείνον
 μὲν ἐς Μήδους στρατεῦσαι, πεπολεμῶσθαι δὲ τὸν Καίσαρα καὶ
 τὸν Λέπιδον, καὶ ἑλπίσας τὴν τοῦ Ἀντωνίου ἀρχὴν διαδέξασθαι,
 τό τε στρατηγικὸν ἀνέλαβε σχῆμα καὶ παρεσκευάζετο ὡς καὶ τὴν 20
 περὶ αὐτὸν καταληφόμενος. κἀντεῦθεν τοῦ Ἀντωνίου τὰ πρῶτό-
 μενα ὑπ' αὐτοῦ γνότος, ἄδειαν τε αὐτῶ καὶ εὐνοίαν, ἂν τὰ

2 εἰπὼν om B. 12 ἐκπεσόντες A Dio, εἰσπεσόντες PW.
 13 στρατιωτικὸν A cum Dione. 15 ποιήσουσι A. 21 κἀντεῦ-
 θεν] καὶ τούτου A.

bus, eos etiam dimisit qui annum decimum militabant; seque ullo eorum, ut maxime vellent, usurum esse negavit. quo audito nihil amplius locuti ei parere coeperunt.

Postea Siciliae rebus compositis et utraque Libya per legatos citra pugnam recepta Romani multos Caesari honores decreverunt: Sextus vero cum Messana solvisset, hostem insequi aut a suis proditum iri se metuens, pelagus traiecurum esse dixit; extinctoque igni quo praetoriae triremes sequentibus navibus praeluceant, in Cephaleniam appulit. quo reliquae quoque forte fortuna tempestate compulsae ad eum redierunt. iis igitur convocatis, imperatoria veste posita, cum alia dixit tum illud: si una manerent, se latere non posse; sin dispergerentur, facilius effugituros, inde aliis alio digressis ipse in Asiam traiecit, eo consilio ut ad Antonium se conferret. sed cum Lesbi didicisset illum contra Medos profectum esse, Caesarem vero et Lepidum inter sese pugnare, spe concepta principatum Antonii obtinendi habitum imperatorium resumpsit et ita se paravit quasi transmarinas provincias occupaturus. quo conatu Antonius cognito cum ei et impunitatem et benevolentiam

δπλα κατάθῃται, ὑποσχομένου, κατένευσε μὲν, οὐκ ἐποίησε δὲ γε
 ὡς ἐπηγγελματο, ἀλλὰ καὶ τῶν πραγμάτων ὡς πρῶην εἶχετο καὶ
 πρὸς τοὺς Πάρθους διεκρηκεύσατο. ταῦτα δὲ μαθὼν ὁ Ἀντωνί- P I 519
 νιος τὸ ναυτικὸν μετὰ Μάρκου Τίτιον ἐπ' αὐτὸν ἐπεμψε. καὶ ὅς W II 153
 5 φοβηθεὶς διεπρεσβεύσατο πρὸς Ἀντώνιον. ὡς δ' ἐκείνος οὐκ ἔφη
 σπείσασθαι, εἰ μὴ τὰς τε ναῦς καὶ τὴν λοιπὴν αὐτοῦ παραλήψοιτο
 δύναμιν, τὰ βαρύτερα τῶν σκευῶν εἰς τὰς ναῦς ἐμβαλὼν αὐτὰς
 τε κατέκαισε καὶ εἰς τὴν μεσόγειον ὤρμησε. καὶ οἱ τοῦ Ἀντωνίου
 ἐπιδιώξαντες αὐτὸν κατέλαβον καὶ ἐζώγησαν. ὁ μαθὼν ὁ Ἀν-
 10 τώνιος εὐθὺς μὲν ὑπ' ὀργῆς ἐπέστειλε κτανθῆναι αὐτόν, ὕστερον
 δὲ μεταμεληθεὶς ἔγραψε σωθῆναι αὐτόν. τοῦ οὖν δευτέρου γραμ-
 ματοφόρου τὸν πρῶτον προφθάσαντος, ὕστερον τὰ περὶ τοῦ
 θανεῖν ὁ κατέχων αὐτὸν κομισάμενος, καὶ ἣ νομισας ὄντως δεύ- B
 τερα εἶναι ἢ ἄγνοιαν τοῦ ὄντος ὑποκρινάμενος, τὸν Σέξτον τὸν
 15 Πομπηϊὸν ἐθανάτωσε.

Καὶ τῷ μὲν τοιοῦτον τὸ τέλος ἐγένετο, (26) Ἀντώνιος δὲ
 διὰ τοῦ Βεντιδίου τοὺς Πάρθους ἐνίκησεν. ὁ τε γὰρ βασιλεὺς
 ἐκείνων ὁ Πάκορος ἐν τῷ πολέμῳ ἔπεσε, καὶ οἱ βάρβαροι οἱ μὲν
 ἐκτάνθησαν ἐν τῇ μάχῃ οἱ δὲ ἔφυγον, καὶ τὰς τῆς Συρίας πόλεις
 20 ὁ Βεντιδίους ὑπεργάγετο. εἶτα κατὰ τοῦ Ἀντιόχου τοῦ τῆς Κομ-
 γηνῆς βασιλεύοντος ἐπιστράτευσεν. ἐνταῦθα δὲ ὄντι ἀθρόον ὁ
 Ἀντώνιος ἐπιστὰς οὐ μόνον ἐπὶ τοῖς κατορθώμασιν οὐχ ἡσθη,

3 δὲ add A. 4 μετὰ] μετὰ τοῦ A. 8 μεσόγειον AB Dio,
 μεσόγειον PW. 10 ἀπέστειλε A. 13 θανεῖν] θανεῖν ἀθ-
 τὸν A. ἣ add A. 16 Καὶ τῷ — ἐγένετο om A.

Fontes. Cap. 26. *Dionis Historias Romanae lib. 49 c. 19 — c. 33.*

suam promississet si arma poneret, annuit ille quidem, sed nec ea quae
 promiserat praestitit, et rebus gerendis aequae ut prius intentus per ca-
 duceatores Parthorum amicitiam petiit. sed cum Antonius M. Titium
 cum classe contra eum misisset, territus per legatos ab Antonio veniam
 oravit. qui cum pacem detrectasset nisi naves eius caeterasque copias
 accepisset, impedimentis gravioribus in naves coniecit et ipsis navibus
 crematis in mediterranea se contulit. caeterum Antonianis persecutis
 vivus in potestatem eorum venit. eum Antonius ira percitus statim per
 litteras occidi, post mutata sententia conservari iussit. sed cum alter
 tabellarius priori antevertisset, is qui eum ceperat, litteras de eo occi-
 dendo posterius acceptas seu vere posteriores esse ratus seu veritatis
 ignorantia simulata, Sextum Pompeium necavit.

26. Eo hunc exitum sortito Antonius per Ventidium Parthos vicit.
 nam et rex eorum Pacorus in bello cecidit, et barbaris partim in praefio
 caesis partim fugatis Ventidius Syriacas urbes recepit. deinde Antiocho
 Comagene regi arma intulit. ubi Antonius ex improvviso cum eo con-

Zonarae Annales II.

25

ἀλλὰ καὶ ἐφθόνησε καὶ τῆς ἀρχῆς αὐτὸν ἔπαυσε, αὐτὸς δὲ τῷ
 C Ἀντίῳ προσέβαλε καὶ κατέκλεισε αὐτὸν εἰς Σαμόσατα. ὡς δ'
 οὐδὲν ἦντι πολιορκῶν αὐτόν, συνθήκας σπονδῶν ἐποιήσατο καὶ
 εἰς τὴν Ἰταλίαν ἀφώρμησεν.

Ἄρῳδης μέντοι ὁ τῶν Πάρθων βασιλεὺς ὑπέργηρος γεγο- 5
 νῶς, καὶ τῷ τοῦ Πακῆρου πένθει τὴν βασιλείαν ἀπαγορεύσας,
 Φραάτη τῷ πρεσβυτέρῳ τῶν λοιπῶν αὐτοῦ παίδων τὴν ἀρχὴν
 ἐνεχείρισεν. ὁ δὲ ἀνοσιώτατος γεγωνὸς τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ
 ἐδολοφόνησε, καὶ αὐτὸν τὸν πατέρα δυσανασχετοῦντα δι' ἐκεί-
 νους ἀπέκτεινε, καὶ τῶν ἄλλων τοὺς ἀρίστους διέφθειρεν. 10

Ἄντωνιος δὲ πρέσβεις μὲν πρὸς τοὺς Πάρθους περὶ εἰρήνης
 ἐκπέπομφε, πρὸς δὲ πόλεμον ἠτοιμάζετο, ἵνα ἀπαρασκευοῖς αὐ-
 τοῖς ἐντύχη διὰ τὴν ἐλπίδα τῆς συμβάσεως. καὶ μαθὼν τὸν
 D Μῆδον ἐπὶ συμμαχίαν τοῦ Πάρθου χωρήσαντα, τὰ μὲν σκευο-
 φόρα καὶ πολλὰ τῆς στρατιᾶς ὑπελείπετο μετὰ τοῦ Στατιανοῦ ἕν' 15
 ἔποιοντο, αὐτὸς δὲ σὺν τοῖς ἵππεῦσι καὶ τῶν πεζῶν τοῖς εὐζῶνοις
 ἠπείγετο ὡς αὐτίκα τὰ τῶν Μῆδων καταστρεφόμενος. ὁ μέντοι
 Πάρθος καὶ ὁ Μῆδος τῷ Στατιανῷ ἀπροδοκίτως ἐπιπεσόντες
 καὶ τῇ μετ' αὐτοῦ στρατιᾷ, πάντας ἐφόνευσαν, τοῦ Ἀντωνίου
 σπεύσαντος μὲν βοηθῆσαι αὐτοῖς, πλὴν ὑστερίσαντος καὶ μόνους 20
 τοὺς νεκροὺς εὐρηκότος. ὃς οὐ πολλῷ ὕστερον συμβαλὼν τοῖς
 βαρβάροις ἐτρέφατο μὲν αὐτούς, οὐ μέντοι μέγα τι ἔβλαψε.

5 τῶν add A. 12 δὲ ABCW, τὸν P. 13 ἐντύχοι A. τῆς]
 τῆς τῆς B. συμβιβάσεως A. 15 ὑπελείπετο A. στα-
 τιανοῦ AC Dio, Στρατιανοῦ PW. 18 στατιανῷ ABC Dio,
 Στρατιανῷ PW.

gressus non modo successibus eius gratulatus non est, sed etiam ex in-
 vidia magistratu ei abrogato ipse cum Antiocho congressus Samosata
 regem compulit. sed cum obsidione nihil proficeret, pace facta in Ita-
 liam est profectus.

Orodes vero Parthorum rex grandis admodum natus, ob luctum
 Pacori abdicato imperio, Phraati e caeteris filiis natus maximo regnum
 tradidit. qui per summum scelus fratres dolo sustulit, ipsumque patrem
 ob caedem illorum indignantem et ex caeteris optimos quosque tra-
 cidavit.

Antonius legatis ad Parthos de pace missis interim bello se para-
 vit, ut eos ob spem transactionis imparatus aggrediretur. sed cum
 Medum auxilio venire Partho didicisset, impedimentis et magna exerci-
 tus parte Statiano relictis ut sequeretur, ipse cum equitibus et expedito
 peditatu properavit, quasi Medos statim superaturus esset. caeterum
 Parthus et Medus Statianum subito adorti cum omni exercitu ceciderant.
 nam Antonius suppetias eis laturus serius venit, neque quicquam praeter
 cadavera suorum invenit. nec multo post barbaros profligavit; sed non

πολιορκῶν δὲ τὰ τοῦ Μήδου βασιλεία ἐπολιορκεῖτο μᾶλλον αὐτὸς P I 520
ἐπιλαπόντων τῇ αὐτοῦ στρατιᾷ τῶν ἐπιτηδείων, καὶ ἐπὶ συναγω-
γῆν αὐτῶν ἑξιόντων σφόδρα παρὰ τῶν βαρβάρων κακουμένων,
ἐνεδρενόντων αὐτοῖς.

5 Ἐν τούτοις ὄντος τοῦ Ἀντωνίου ὁ Φραάτης ἑποβαλὼν τινὰς
ἔπεισε δι' ἐκείνων αὐτὸν ἐπικηρυκεύσασθαι συμβάσεων ἕνεκεν· καὶ
ὁ Πάρθος τοὺς πεμφθέντας ἕξονειδίσας πολλὰ μὴ ἄλλως σπέισα-
σθαι εἶπεν εἰ μὴ αὐτίκα ἀποστρατοπεδεύσονται. καὶ ὁ Ἀντώνιος
ἀπανέστη. προσδεχομένου δ' αὐτοῦ τὰς σπονδὰς οἱ Μῆδοι τὰς
10 τε πολιορκητικὰς κατέκυσαν μηχανὰς καὶ τὰ χύματα διεσκεδά-
σαν. οἱ δὲ γε Πάρθοι πολλὰ καὶ δεινὰ υἰφνίδιον προσπεσόντες
εἰργάσαντο. ὥς οὖν ἔγνω ὅτι ἠπάτηται, ἕς τὴν Ἀρμενίαν ἀπελ-
θεῖν ἐπεχίρησε. καὶ διὰ χωρῶν ἀπιῶν ἀγνώστων, πολλαῖς B
δυσχερεῖαις ἐνέτυχε. καὶ κἂν ἀπάλοντο οἱ μετ' αὐτοῦ ζῦμπαυτες
15 εἰς ἐνέδραν ἐμπεσόντες καὶ πυκνοῖς βαλλόμενοι τοῖς τοξυμάσιν,
εἰ μὴ τὴν χελώνην ἐπωήσαν συνασπίσαντες.

Ἡ δὲ χελώνη γίνεται οὕτως. τὰ μὲν σκευοφόρα καὶ οἱ
ψιλοὶ ἐν μέσῳ τοῦ στρατεύματος τέτακται, τῶν δ' ὀπλιτῶν οἱ W II 164
μὲν ταῖς προμήκεισιν ὤπλαι ταῖς κοίλαις χρώμενοι περὶ τὰ ἔσχατα
20 τάσσονται καὶ τοὺς ἄλλους τὰ ὄπλα περιβεβλημένοι ἕξω τε βλε-
πόντες περιέχουσι, οἱ δὲ τὰς πλατείας ἀσπίδας φέροντες ἐν τῷ
μέσῳ συσπειρῶνται, κάκεινας ἄνω ἑαυτῶν τε καὶ τῶν λοιπῶν
ὑπεραίρουσι, ὥστε μηδὲν ἕτερον ἢ ἀσπίδας ὀρεῖσθαι διὰ πύσης C

8 ἀποστρατοπεδεύονται BC, στρατοπεδεύονται A, ἀποστρατοπε-
δεύονται PW. 9 δὲ B, om C. 15 πυκνοῖς] πολλοῖς C.

multam eis nocuit. dumque regiam Medorum obsidet, magis ipse obsi-
detur, exercitu penuria commeatu laborante: quem cum ex agris pete-
ret, a Parthis ex insidiis erumpentibus male accipiebatur.

Hoc Antonii stata Parthus per subornatos quosdam ei persuasit
ut pacem peteret; ac legatis post multa opprobria respondit, se alia
condicione pacem non facturum, nisi statim castra moverent. Antonio
digresso et pacis condiciones exspectante, obsidionalibus machinis cre-
matis et aggeribus disiectis a Medis, Parthi repentina impressione facta
Romanos graviter affligerunt. Antonius igitur se deceptum esse videns
in Armeniam abire statuit; et per loca ignota iter faciens in tantas dif-
ficultates incidit, ut exercitus eius interneccione deletus esset, in insidias
praecipitatus ubi crebris sagittis obruebatur, nisi conglobati testudinem
fecissent.

Testudo autem fit hoc modo. impedimenta et velites in medium
agmen compelluntur. armati, qui oblongos et cavos clipeos gerunt, in
extrema acie collocati et hosti obversi armis caeteros tegunt. qui vero
latis clipeis utuntur, in medio conglobati eos supra semetipsos et cae-

τῆς φάλαγγος, καὶ ἐν σκέπη ἐκ τῶν βελῶν πάντας εἶναι αὐτοὺς ἐκ τῆς πυκνότητος τῆς συντάξεως. οὕτω γὰρ τοὶ πεπύκνωται, ὡς καὶ βαδίζειν τινὰς ἐπάνω αὐτῆς δύνασθαι. τὸ μὲν οὖν σχῆμα τῆς τάξεως ταύτης τοιοῦτόν ἐστι, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὴν χελώνης ἔλαχε κλήσιν, διὰ τε τὸ ἰσχυρὸν αὐτῆς καὶ τὸ εὐσκεπές· χρώνται δὲ αὐτῇ διχῆ· ἢ γὰρ πρὸς φρούριον τι προσμίγοντες προσπορεύονται καὶ τειχομαχοῦσιν, ἢ ὑπὸ τοξοτῶν περιστοιχισθέντες ποτὲ κυπτάζουσιν οὕτω πάντες, ὡς δοκεῖν ὅτι κεκμήκασιν, πελασάντων δὲ τῶν ἐναντίων ἑξαίφνης ἐγείρονται, κἀντεῦθεν σφᾶς D ἐκπλήττουσι καὶ ταράττουσιν. δ καὶ τότε συμβέβηκε. πολλοῖς 10 γὰρ, ὡς εἴρηται, βαλλόμενοι βέλεσι, τὸν τε συνασπισμὸν τῆς χελώνης ἐποίησαν καὶ τὰ γόνατα πρὸς τὴν γῆν ἤρρισαν τὰ ἐώνυμα. νομίσαντες οὖν αὐτοὺς οἱ βύρβαροι ὑπὸ τῶν τραυμάτων καταπεσεῖν, τὰ μὲν τόξα ἀπέθεντο, τὰ δὲ ξίφη σπασάμενοι ὡς συγκόψοντες ἐπῆλθον αὐτοῖς. ἑξαναστάντες δὲ οἱ Ῥωμαῖοι καὶ αὐτοῖς 15 προσπεισόντες, οἷα γυμνοὺς ὠπλισμένοι, ἀπροσδοκῆτους παρειασμένοι, τοξότας ὀπλίται, βαρβάρους Ῥωμαῖοι κατέκοψαν.

Ἀντώνιος μὲν οὖν ὑπὸ τῶν πολεμίων οὐκέτι δεῖνον οὐδὲν ἔπαθεν, ὑπὸ δὲ ψύχους τεταλαιπώρητο. χειμῶν γὰρ ἦν, καὶ τῆς Ἀρμενίας τὰ πρόσορα, δι' ὧν ἐπορεύετο, κρυσταλλώδη αἶε εἶσιν· 20 P I 521 ὄθεν συχροὶ τῶν αὐτοῦ διεφθείροντο. διὸ ὑπῆλθε τὸν Ἀρμένιον καὶ ἐθώπενσε, καίτοι δι' ὀργῆς ἐκείνον ποιούμενος. χρήματα δὲ τοῖς περιλειφθεῖσι διανείμας τῆς στρατιᾶς ἀπῆρεν εἰς Αἴγυπτον

4 χελώνης A Dio, Χελώνη PW. 8 κυπτάζουσιν C. 15 α-
τοῖς prius] αὐτοῦς A. 21 διὸ] διὸ καὶ A.

teros sustinent, ut in tota phalange nihil praeter clipeos cernatur, et omnes propter aciei densitatem a telis defendantur: quae quidem ita condensata est ut super ea ingredi possis. acies igitur, et ob hanc formam et ob robur et ob protectionem, testudinis nomen accepit. eaque bifariam utuntur, sive castella et moenia oppugnaturi, sive a sagittariis circumventi. et aliquando ita se inclinant ut fatigati esse videantur; sed hostem appropinquantem subito exurgendo percussant et turbant. id quod tum quoque accidit. cum enim, ut dictum est, crebris sagittis ferirentur, testudinem fecerunt sinistro genu humi nitentes: unde barbari eos prae vulneribus concidisse rati, positis arcubus strictis gladiis ad eos occidendos irruerunt. verum milites erecti impetu in illos facti nudos clipeis tecti, inopinantes parati, sagittarios armati, Romani barbaros deleverunt.

Hostili metu liberatus Antonius a frigore est afflictus. nam hiems erat, et Armeniae montana semper congelata sunt: unde complures saorum amittebat. qua re Armenio fucum fecit atque adulatas est, quamvis ei infensus esset; et reliquiis exercitus pecunia data in Aegyptum

πρὸς τὴν Κλεοπάτραν. δι' ἣν μεγάλως ὑπὸ τῶν ὁμογενῶν διεβέβλητο, ὅτι τε παῖδας ἐξ αὐτῆς ἔσχε καὶ ὅτι χώρας αὐτῇ πολλὰς ἐχαρίσατο. οὕτως γὰρ τῷ ἔρωτι αὐτῆς καὶ ταῖς γοητείαις ἐδόυλευσεν, ἕως καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ τὴν Ὀκταβίαν πρὸς αὐτὸν ἐκ 5 Ῥώμης ἀφικνουμένην ἐπανελθεῖν κελεύσαι καὶ μὴ αὐτῷ προσελθεῖν.

27. Ὁ δὲ Καῖσαρ ἦλθε μὲν εἰς τὴν Σικελίαν, χρονίσας δ' ἐν αὐτῇ διὰ τὸν χειμῶνα, καὶ μαθὼν ὡς τινα τῶν ἔθνων τῶν Β Ῥωμαίοις ὑποκειμένων διὰ τὴν ἀποδημίαν αὐτοῦ ἐπανέστησαν, 10 ἐπαῆλθε καὶ ἐπ' ἐκείνους παρεσκευάζετο, καὶ τοὺς μὲν δι' ἑαυτοῦ, τοὺς δὲ δι' ἑτέρων προσηγάγετο καὶ ὑπέταξεν. εἶτα καὶ ἐπὶ Παννονίους ἐστράτευσεν, οἳ νέμονται μὲν πρὸς τῇ Δαλματία παρ' αὐτὸν τὸν Ἰστρὸν ἀπὸ Νωρῖκου μέχρι τῆς ἐν τῇ Εἰρώπῃ Μυσίας, κακοβίωτοι μὲν ὄντες, αἵτε μὴ γῆς μῆδ' ἀέρων εὖ ἤκοντες, οὐκ οἶνον 15 γεωργοῦντες, οὐκ ἔλαιον, τὰς δὲ κριθὰς καὶ τὰς κέγγρους ἐσθλόντες ὁμοίως καὶ πίνοντες, νομίζονται δ' ὄντ' ἀνδρείωτατοι. οὓς καὶ τινες τῶν Ἑλλήνων Παίονας προσηγόρευσαν, τὸ ἀληθὲς ἀγνοήσαντες· πρὸς γὰρ τῇ Ῥοδόπῃ καὶ πρὸς αὐτῇ τῇ Μακεδονίᾳ τὸ τῶν Παίωνων C ἔθνος ἐστίν, τούτους δὲ Παννονίους καὶ οἱ ἄλλοι καλοῦσι καὶ αὐτοὶ 20 ἐαυτούς. ἐπὶ τούτους ὁ Καῖσαρ τότε στρατείας, καὶ διὰ μάχης αὐτοῖς πολλάκις χωρήσας, ὁμολογία προσηγάγετο ὕστερον.

2 πολλάς αὐτῇ A. 8 τῶν alterum] τοῖς A. 10 ἑαυτοῦ AC, αὐτοῦ PW. 13 νωρῖου C. 14 κακοβιότατοι Dio. 16 καὶ om AC.

FOENTES. Cap. 27. *Dionis Historiae Romanae lib. 49 c. 34 — lib. 50 c. 1.*

ad Cleopatram abiit. ob quam a civibus pessime audiebat, quod et liberos ex ea suscepisset et multas ei provincias donasset. cuius amoribus et praestigiis ita irretitus fuit, ut Octaviam uxorem Roma ad se venientem in conspectum suum non admissam domum redire iuberet.

27. Caesar vero cum propter hiemem in Sicilia diutius moratus quasdam Romanae dicionis gentes per absentiam suam defecisse cognovisset, reversus contra illas se paravit, atque alias per se alias per alios ad officium reduxit et subegit. deinde contra Pannonios est profectus. hi iuxta Dalmatiam ad ipsum Istrum incolentes a Norico usque ad Europaeam Mysiam [Moesiam] pertinent, homines asperae vitae, ut qui nec terram fertilem nec aërem clementem habeant, non vinum non oleum colant, sed hordeo et milio tam in potu quam cibo utantur. habentur tamen bellicosissimi. a Graecis nonnullis ignoratione veri Paeones appellantur. Paeones enim ad Rhodopen et ipsam Macedoniam habitant: hos autem tum alii tum ipsi sese Pannonios appellant. quos Caesar crebris praeliis tandem ad deditionem compulsit.

Ἀντώνιος δὲ τὸν Ἀρμένιον τιμωρήσασθαι μηχανώμενος οὐκ ἐνέλιπε πάντα λίθον κινῶν, τὸ τῆς παροιμίας, ἕως αὐτὸν ὑπηγάγετο εἰς τὸ στρατόπεδον εἰσελθεῖν. εἰσελθόντα δὲ κατέσχε καὶ ἐν ἀδέσμῳ εἶχε φρουρᾷ, καὶ περιῆγεν αὐτὸν κατὰ τὰ φρούρια ἔνθα ἐκείνῳ οἱ θησαυροὶ ἐναπέκειντο, σπεύδων αὐτοὺς λαβεῖν. ὡς δ' 5 οὐδὲν ἦνεν (οἱ γὰρ Ἀρμένιοι τῶν παιδῶν αὐτοῦ τὸν πρεσβύτατον D τὸν Ἀρτάξην βασιλέα ἀνθελοντο), ἔδησεν αὐτὸν ἀλύσειν ἀργυραῖς, οἷονεὶ τιμὴν αὐτῷ ταύτην νέμων ὡς βασιλεῖ· καὶ πᾶσαν W II 156 τὴν Ἀρμενίαν κατέσχε, τοῦ Ἀρτάξου πρὸς τοὺς Πάρθους ἀποχωρήσαντος, ἐπέπερ ἥτιςτο μαχόμενος. 10

Ἀντώνιος δὲ τὰ μὲν στρατεύματα εἰς Ἀρμενίαν κατέλιπεν, αὐτὸς δ' ἀνεκομισθῆ πρὸς Αἴγυπτον, μετὰ τῆς γυναικὸς καὶ τῶν παιδῶν ἄγων ἐκεῖ τὸν Ἀρμένιον· καὶ τὴν τε λιάν τῇ Κλεοπάτρᾳ ἔχαρισσατο, καὶ τὸν Ἀρμένιον μετὰ τῶν οἰκείων περιβαλῶν χρυσείοις δεσμοῖς ἐκείνη προσήγαγεν. οἱ δὲ οὐθ' ἐκίτευσαν αὐτὴν 15 οὔτε μὴν προσεκύνθησαν, ἀλλ' ὄνομασι προσηγόρευσαν.

Μετὰ δὲ τοῦτο τὴν Κλεοπάτραν Ἀντώνιος βασιλίδι βασι- P I 522 λέων καλεῖσθαι ἐκέλευσε, καὶ τοῦ προτέρου Καίσαρος αὐτὴν μὲν γυναῖκα ἠνόμαζε, τὸν δὲ υἱὸν αὐτῆς παῖδα ἐκείνου ὡς ἀληθῶς, ἵνα τὸν Καίσαρα τὸν Ὀκτάβιον ὡς ποιητὸν ἐκείνου παῖδα καὶ μὴ 20 γνήσιον διαβάλλῃ, καὶ χώρας αὐτοῖς ἔνειμε. τοῖς δ' οἰκείοις παισὶ τοῖς ἐκ τῆς Κλεοπάτρας, κεκλημένοις Πτολεμαῖω καὶ Ἀλεξάνδρῳ,

2 ἐνέλιπε] ἐνέμεινε C. 7 βασιλέα ἀνθελοντο τὸν ἀρτάξην A. ἀργυραῖς] σιδηραῖς ἢ ἀληθέστερον ἀργυραῖς alter Wolfii codex Fuggeranus: Dio ἔδησεν αὐτὸν ἀργυραῖς ἀλύσειν· αἰσχρὸν γὰρ ὡς εἰκεν ἦν βασιλέα αὐτὸν γεγονότα σιδηραῖς δεθῆναι. cf. pag. 569 D. 14 μετὰ τῶν οἰκείων om C. 17 δὲ add AB.

Antonius vero Armenii ulciscendi cupidus omnem lapidem, ut proverbio dicitur, movit, donec in castra pellectum comprehendit. et in libera custodia ad ea castella circumduxit ubi thesauri eius repositi erant, quibus potiri studebat. sed cum nihil proficeret (nam Armenii filium eius nata maximum Artaxem regem eius loco fecerant), eum compedibus urgentibus regii honoris causa vinxit; ac totam Armeniam subegit. Artaxes vero acie victus ad Parthos confugit.

Antonius legionibus in Armenia relictis ipse in Aegyptum reversus est, Armeniam cum uxore et liberis eo abducens; praedaque donata Cleopatrae, Armenium cum suis, aureis catenis vinctum, ad eam adduxit. illi vero nec supplices mulieri facti sunt neque eam adorarunt, sed suo nomine compellarant.

Post haec Cleopatram Antonius reginam regum appellari iussit; et prioris Caesaris uxorem, filium ipsius germanum Caesaris filium nominavit, ut Caesarem tanquam adoptivum et alienum criminaretur; eisque provincias assignavit. suis vero ex Cleopatra filiis Ptolemaeo et Alexandro multa

ἑτέρας πολλὰς προσκεκλήρωκε. τοιαῦτα δὲ πράττων ἐπέστειλε τῇ βουλῇ ὅτι τῆς ἀρχῆς τε παύσεται καὶ τὰ πράγματα ἐπ' αὐτῇ καὶ τῷ δήμῳ ποιήσεται, οὐχ οὕτω φρονῶν, ἀλλ' ὅπως ταῖς παρ' αὐτοῦ ἑλλείσιν ἢ ἀναγκάσωσι παρόντα τὸν Καίσαρα καταθέσθαι
5 τὰ ὄπλα, ἣ μισήσωσιν ἀπειθήσαντα.

Ἄχρι δὲ τοῦ Ἀράξου ἑλθῶν, ὡς ἐπὶ τοὺς Πάρθους στρα- B
τεύων, ἠρέσθη τῇ πρὸς τὸν Μῆδον ὁμολογίᾳ. συμμαχήσειν γὰρ ἀλλήλοις συνέθεντο, ὃ μὲν κατὰ τῶν Πάρθων, ὃ δὲ γε κατὰ τοῦ Καίσαρος, καὶ στρατιώτας ἀλλήλοις ἀντέδωσαν. καὶ ὃ μὲν Μῆδος
10 τῆς Ἀρμενίας τῆς νεοκλήτου ἐξ Ἀντωνίου εἰλήφει τινα, Ἀντώνιος δὲ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Ἰωτάπην, ὡς τῷ Ἀλεξάνδρῳ τῷ υἱῷ αὐτοῦ συνοικήσουσαν. καὶ ἐπὶ τούτοις ἐς τὴν Ἰωνίαν καὶ ἐς τὴν Ἑλλάδα ἐπὶ τῷ πολέμῳ τοῦ Καίσαρος ὤρμησεν. ὃ δὲ γε Μῆδος συμμαχοῦμενος τοῖς Ῥωμαίοις, ἐπελθόντας αὐτῷ τοὺς Πάρθους
15 καὶ τὸν Ἀρτάξην ἐνίκησε. τοῦ δ' Ἀντωνίου τοὺς οἰκείους στρατιώτας μετακαλεσαμένου, τοὺς δ' ἐκείνου κατεσχηκότος, ἀνθ- C
ῆτητο καὶ ἐάλω. καὶ οὕτως ἡ Ἀρμενία μετὰ τῆς Μηδίας ἀπώλετο.

Οἱ μέντοι Ῥωμαῖοι τὴν μὲν δημοκρατίαν ἀφῆρητο, οὐ μὴν
20 καὶ εἰς φανεράν μοναρχίαν κατάλισθον, ἕως ὃ τε Σέξτος ἀπώλετο καὶ τὰ ἐπαναστάτητα ἔθνη δεδούλωτο, καὶ ὃ Πάρθος οὐδὲν παρ-
εκίνει. τότε γὰρ φανερώς ἐπ' ἀλλήλους ὃ Ἀντώνιος καὶ ὃ Καίσαρ ἐστράποντο, καὶ ὃ δῆμος ἀκριβῶς ἐδουλώθη. αἰτίαι δὲ τοῦ πολέ-

6 ἀράξου CW.
om B Dio.

9 Μῆδος] δῆμος B.

10 ἐξ Ἀντωνίου

regna attribuit. quae dum agit, ad senatum scripsit se imperio abiturum et summam rerum ipsi et populo restitaturum: non quod ita sentiret, sed ut ea spe Caesarem vel ab armis discedere cogere vel non obtemperantem odissent.

Usque ad Araxem progressus, ut Parthos oppugnaturus, pactis cum Medo factis acquievit. ita enim convenerat ut Medus Antonio contra Caesarem, Antonius Medo contra Parthos praesto esset: et milites inter se commutarunt. ac Medus Armeniae recens partae nonnulla accepit, Antonius Iotapen Medii filiam, quam Alexandro filio desponderet. post haec in Ioniam et Graeciam ad Caesarianum bellum est profectus. Medus Romanorum auxiliis munitus Parthos et Artaxen arma inferentes vicit. sed cum Antonius suos milites revocasset, illius vero retinuisset, vicissim victus et captus est. sic et Armenia et Media perierunt.

Romani vero etsi libertatem amiserant, non tamen apertae monarchiae subiecti sunt prius quam Sexto interfecto et seditiosis gentibus subactis a Partho quoque otium fuit. tum vero Antonio et Caesare manifeste inter se bellum gerentibus populus haud dubia servitute est

μου αἶδε σφίσι ἐσκήπτοντο. Ἀντώνιος μὲν Καίσαρι ἐνεκάλει ὅτι τὴν τοῦ Λεπίδου χώραν καὶ τὴν δύναμιν καὶ τὴν τοῦ Σέξτου D ἐσφετερίσατο, καὶ τούτων ἀπήγει τὰ ἡμίση καὶ τῶν στρατιωτῶν οὐδ' ἐκ τῆς ἀνηκούσης αὐτῷ Ἰταλλίας ἐστράτευσεν· ὁ δὲ Καίσαρ ἐκείνῳ ὅτι τὴν Αἴγυπτον καὶ ἄλλα μὴ λαχὼν εἶχε, καὶ ὅτι τὸν Σέξτον ἀπέκτεινεν (αὐτὸς γὰρ ἐκὼν ἐκείνου φελοσασθαι ἔλεγε), καὶ ὅτι τὸν Ἀρμένιον ἀπάτη συνειληφῶς ἔδησε καὶ τούτου Ῥωμαίους κακοδοξίαν προσέτριψε, καὶ τὰ ἡμίση τῶν λαφύρων καὶ αὐτὸς ἀπήγει, καὶ τὴν Κλεοπάτραν αὐτῷ καὶ τοὺς παῖδας τοὺς ἐξ αὐτῆς καὶ τὰ δωρηθέντα σφίσι πρὸς πάντας ἐπέφερον, ἐν τοῖς μά-10 λιστα δ' ἤγιάτο ὅτι τὸν Καισαρίωνα ἐς τὸ γένος εἰσήγε τοῦ Καίσαρος.

P I 523 28. Ταῦτ' οὖν ἐνεκάλουν ἀλλήλοις. καὶ τέως οὐκ ἀναφανδὸν κατ' ἀλλήλων ὠπλίζοντο, ἕως Δομίτιος Γναῖος καὶ Σόσσιος Γάιος, τῆς τοῦ Ἀντωνίου μερίδος ὄντες, ὑπάτευσαν. τότε 15 δὲ προδήλως ἐπολεμώθησαν. ὁ γὰρ Σόσσιος πολλὰ μὲν ἐν τῇ νομηρίᾳ ἐπήγεσε τὸν Ἀντώνιον, πολλὰ δὲ κατεῖπε τοῦ Καίσαρος. καὶ τότε μὲν ὁ Καίσαρ τῆς πόλεως ἐξεχώρησεν, αἰτίαν ἄλλην πλασάμενος· μετὰ ταῦτα δ' ἐπανελθὼν, καὶ φρουρὰν ἐαυτῷ περιστήσας στρατιωτῶν, μέτρια μὲν ὑπὲρ ἑαυτοῦ διειλέχθη, τοῦ 20 B δὲ Ἀντωνίου καὶ τοῦ Σοσσίου πολλὰ κατηγορήσε, καὶ ἀδικούντα W II 156 τὸν Ἀντώνιον διὰ γραμμάτων ἐξελέγχειν ὑπέσχετο. οἱ οὖν ὑπατοί

18 ἐξεχώρησεν om C. 19 μετὰ δὲ ταῦτα A. 20 μὲν om C.

FOUNTES. Cap. 28. *Dionis Historiae Romanae lib. 50 c. 2 — c. 11. addita sunt* Τούτω μὲν p. 394 v. 7 — ἐσθῆτι βαρβαρικῇ v. 11.

oppressus. belli autem causae hae praetendebantur. Antonius Caesarem accusabat quod Lepidi et Sexti provincias et copias sibi vindicasset, earumque semissem postulabat, nec non eorum militum quos ex Italia ad illum pertinente in exercitu haberet: Caesar illum vicissim quod Aegyptum privata auctoritate sibi vindicasset et Sextum occidisset, cui ipse ultro pepercisset, et quod Armenio per fraudem capto et victo nomini Romano ignominiae maculam adpersisset; ac manubiarum semissem et ipse postulavit. Cleopatram vero et susceptos ex ea liberos et donationes eis factas ante omnia ei obiiciebat, illud tamen in primis querebatur quod Caesarienem in familiam Caesaris induceret.

28. Dum ad hunc modum invicem expostulant, arma dissimulante parabant, donec Cn. Domitius et C. Sossius Antonianae factionis consules sunt designati. tum vero aperte hostes facti sunt. cum enim Sossius Kalendis multa in Antonii laudem cum Caesaris criminatione disseruisset, Caesar per aliam causam urbe excessit. deinde reversus, praesidio militum adhibito, modesto de se ipso locutus Sossium et Antonium acriter accusavit, seque Antonium litteris prolati iniuriarum

μήτ' ἀντειπεῖν θαρροῦντες μήτε σιωπᾶν ὑπομένοντες, τῆς πόλεως ἐκχωρήσαντες ἀπῆλθον πρὸς τὸν Ἀντώνιον, καὶ τῶν ἄλλων βουλευτῶν οὐκ ὀλίγοι αὐτοῖς συναπεληλύθασιν· καὶ αὐθις ἕτεροι τὸν Ἀντώνιον λιπόντες τῷ Καίσαρι προσεχώρησαν, ὅτι τὴν τε τῆς Ὀκταβίας συνοίκησιν ἀπέλειπτο καὶ ὅτι τῇ Κλεοπάτρᾳ ἤχθοντο. ἔξ ὧν μαθὼν ὁ Καίσαρ τὰ τε ἄλλα τοῦ Ἀντωνίου καὶ τὰς διαθήκας αὐτοῦ καὶ παρὰ τίνι ἐτόγγαρον, ἔλαβέ τε αὐτὰς καὶ δημοσίᾳ ἀνέγνω, πρᾶγμα ποιήσας παρανομώτατον. τὸσαύτην δὲ διὰ τὰ γεγραμμένα ὀργὴν καὶ οἱ πάντῃ ἐκείνῳ προσκεῖμενοι ἐνεδείξαντο, C
 10 ὥστε τὴν τε ὑπατείαν καὶ τὴν ἄλλην ἕπασαν ἐξουσίαν ἀφείλοντο, καὶ τοῖς συνοῦσιν αὐτῷ ἄδειαν καὶ ἐπαίνους, ἐὰν ἐγκαταλίπωσιν αὐτόν, ἐψηφίσαντο· καὶ τῇ Κλεοπάτρᾳ πόλεμον ἐπήγγειλαν ἀντικρῆς, ὃς μᾶλλον πρὸς τὸν Ἀντώνιον ἔτεινεν· ἤδισεν γὰρ αὐτὸν ὑπὲρ ἐκείνης πάντα ὑπόσποντα. οὕτω γὰρ αὐτὸν ἐδουλώσατο ὥστε
 15 βασιλῆς τε καὶ δέσποινα ὑπ' ἐκείνου καλεῖσθαι, στρατιώτας τε Ῥωμαίους ἐν τῷ δορυφορικῷ αὐτῆς ἔχειν, καὶ ταῖς ἀσπίσι πάντων τὸ ὄνομα αὐτῆς ἐπιγράφεσθαι. καὶ εἰς τὴν ἀγορὰν δὲ μετ' αὐτοῦ εἰσεφοῖτα καὶ τὰς πατηγύρεις συνδιειθότο τὰς τε δίκας συνέξήταζε, καὶ συνίπνευε, καὶ ἐν ταῖς πόλεσιν ἐκείνη μὲν ἐν δόρυφῳ D
 20 ἐφέρετο, ὃ δ' Ἀντώνιος πεζῇ μετὰ τῶν ἐθνόνων αὐτῆς ἠκολούθει· συνεγράφετό τε αὐτῇ καὶ συνεπλάττετο, αὐτὸς Ὅσιρις καὶ Διόνυσος λεγόμενος, ἐκείνη δὲ Σελήνη καὶ Ἴσις. ὅθεν ἔκφρων

10 καὶ om C.

ἠγγειλαν C.

17 δὲ om C.

διαθήκας C.

συνεγράφετό B.

τὴν add AB.

13 ἤδισαν A.

18 τε δίκας A Dio,

δίκας τε PW.

συνεξήταζε C.

11 ἐκείνους om C.

ἤδισαν — 14 ὑπόσποντα om C.

δίκας]

21 συνεγράφετό] καὶ συν-

convicturum esse affirmavit. consules igitur, qui nec contradicere audent et tacere non possent, urbe relicta non paucis senatoribus comitantibus ad Antonium se contulerunt. ac vicissim alii Antonio relicto ad Caesarem abierunt, infensi ob Octaviam repudiatam et Cleopatrae odio. e quibus Caesar cum aliis Antonii arcanis cognitio tum quale et ubi testamentum eius esset, id acceptum publice recitavit, facinus iniquissimum ausus; eaque recitatione etiam addictissimos Antonio sic commovit ut et consulatum et omnem potestatem ei adimerent, et eius familiaribus impunitatem et laudationes decernerent si illum reliquissent, et Cleopatrae bellum aperte indicerent: quod ad Antonium potius spectabat, quem propter illam nihil non subiturum norant. cui ita serviebat, ut eam et reginam et dominam appellaret, et milites Romanos in custodia habere pateretur, quorum clipeis Cleopatrae nomen inscriptum erat. praeterea mulier una cum eo forum ingrediebatur, ludos una curabat, ius una dicebat, una equitabat. in urbibus lectica ferebatur: ipse pedes cum eunuchis sequebatur. una et pingebatur et fingebatur: atque ipse quidem Bacchus et Osiris, illa Isis et Luna vocabatur. quam

ὑπ' αὐτῆς ἐκ μαγανείας ἔδοξε γεγενῆσθαι. καὶ οὐκ ἐκείνον μόνον ἀλλὰ καὶ τοὺς παρ' αὐτῶ δυναμένους καὶ ἐγοήτευσεν καὶ κατέδησεν, ὡς ἐλλίπαι καὶ τῶν Ῥωμαίων ἄρξαι, εὐχρῆν τε ποιῆσθαι μεγίστην καὶ ὄρκον τὸ ἐν τῷ Κυριτωλίῳ δικάσαι. ὁ δὲ Ἀντώνιος ἀκινάκην τε ἐνόησε παρεζώννυτο καὶ ἐσθῆτι ἐχρήτο παρὰ τὰ 5 πάτρια.

Τούτῳ μὲν οὖν ὑπάτω ὄντι καὶ στρατηγῶ Ῥωμαίων εἰς
P I 52A αἰτίαμα ἐλογίσθη ἢ ἔξω τῶν πατρῶων στολή, τοὺς δὲ νῦν βασι-
λεῖς Ῥωμαίων πῶς ἂν τις ἐξαιρησάιτο μύμων καὶ αἰτιάσειως,
μεταμφιενημένους παρὰ τὰ πάτρια, καὶ οὐκ ἐνόησε αἰεὶ δὲ κερη-10
μένους ἐσθῆτι βαρβυρικῆ;

Οὕτω μὲν οὖν τῷ τε Καισαρι καὶ τῷ Ἀντωνίῳ συνηρέθη
τὰ πράγματα· οἱ δὲ παρεσκευάζοντο πρὸς τὸν πόλεμον, ἕκαστος
πολλοὺς συμμάχους προσειληφώς. καὶ πολλὰ παρὰ τῶν ἀνθρώ-
πων ἐθρολλεῖτο, πολλὰ δὲ καὶ σημεία γέγονασι. πλῆθικός τε γὰρ 15
ἐς τὸ Δημήτριον ἐν ἱερουργίᾳ τινὶ εἰσελθὼν πάντα τὰ ἔνδον συν-
έχει, καὶ παῖδες ἐν τῇ Ῥώμῃ πολλοὶ ἀθροισθέντες κελύσαντος
μηδεὸς συνέμιξαν ἀλλήλοις, οἱ μὲν ὡς Καισάρειοι οἱ δὲ ὡς τοῦ
B Ἀντωνίου μαχόμενοι, καὶ ἠττήθησαν οἱ τὸ τοῦ Ἀντωνίου ὄνομα
φέροντες· εἰκὼν τε αὐτοῦ λιθίνῃ αἶμα ἀνῆκε, καὶ πῦρ τό τε Δη-20
μήτριον καὶ ναὸν ἕτερον Ἑλλίδος διέφθειρε, καὶ ἄλλα τοιαῦτα
συμβέβηκεν. οὐδὲν δὲ τούτων αὐτοὺς ἐφόβησεν, ἀλλ' ὁ μὲν
Ἀντώνιος ὤρμησεν ὡς ἐν τῇ Ἰταλίᾳ ἀδοκῆτως αὐτοῖς τὸν πόλεμον

2 καὶ ἐγοήτευσεν ABC Dio, κατεγοήτευσεν PW. 7 οὖν om C.
8 αἰτίαμα AB, αἰτίαμα PW. δὲ γὰρ βασιλεῖς] δὲ γὰρ ἀρχοντας A.
18 καισάρειοι BCW, καισαρῆιοι A, Καισάρειοι P. 23 ὡς om C.

ob rem artibus illius mente captus putabatur. neque vero eum solum sed et proceres eius quasi quadam incantatione ita constrinxerat, ut Romanis se imperaturam esse speraret, et in Capitolio ius dicere votum et iusiurandum maximum duceret. Antonius vero aliquando acinacem accingebat et peregrina veste utebatur.

Quod si illi Romanorum consuli et duci crimini dabatur peregrina vestis, nostri temporis imperatores quis reprehensione eximat, qui a patrio vestitu recedunt, et non interdum sed subinde barbarica veste utantur?

Hoc rerum statu Caesar et Antonius ad bellum se parabant, uterque multis sociis munitus, ac multa vulgo iactabantur, et signa fiebant. nam in sacrificio quodam simius fanum Cereris ingressus conturbavit omnia. multi pueri Romae congregati et in factionem Antonianam et Caesarianam divisi nemine iubente inter sese decertarunt; et qui Antonii nomen praeferebant, victi sunt. eiusdem statua marmorea sanguine manavit. ignis fanum Cereris et Spei absumpsit. acciderunt et alia huius generis. quorum nihil eos terruit. Antonius enim festinavit ut eos inopinantes

ποιησόμενος, ἰλθὼν δὲ εἰς Κέρκυραν κάκειθεν εἰς τὴν Πελοπόννησον ἀναπλεύσας αὐτὸς μὲν ἐν Πάτραις περὶ χειμᾶσε, τοὺς δὲ στρατιώτας πανταχόσε διέπεμψεν· ὁ δὲ Καῖσαρ ἀνήχθη μὲν ἐκ τοῦ Βρεντέσιου, χειμῶνι δὲ περὶ πεσῶν καὶ πονηθεῖς ἀνεχώρησεν.

6 29. Ἦργμένου δὲ ἔαρος ὁ μὲν Ἀντώνιος οὐδαμῆ ἐκινήθη· σύμμικτοι γὰρ ἐκ πολλῶν ἔθνων ὄντες οἱ τριηρῆται αὐτοῦ καὶ πόρρω χειμᾶζοντες ἀπ' αὐτοῦ οὐτ' ἐγυμνάζοντο καὶ νόσῳ καὶ C αὐτομολαῖς ἠλάττωντο, καὶ ὁ Ἀγρίππας τὴν Μειθιώνην ἐξ ἐφόδου κατασχὼν καὶ τὰς κατάρσεις τῶν ὀγκάθων ἐπιτηρῶν καὶ ἀπο-
10 βάσεις ἄλλοτε ἄλλη τῆς Ἑλλάδος ποιοῦμενος ἰσχυρῶς αὐτὸν ἐθυ-
ρῖβει· ὁ δὲ Καῖσαρ πάντας μὲν τοὺς στρατιώτας πάντας δὲ τοὺς
δυναμένους τι τῶν βουλευτῶν καὶ ἱππέων εἰς τὸ Βρεντέσιον συν-
ῆγαγε, τοὺς μὲν ὅπως αὐτῷ τι συμπράξωσι, τοὺς δ' ὅπως μὴ W II 157
μονωθέντες τι νεοχωμάσῃσι, καὶ ἵν' ἐνδείξῃται ὅτι τὸ πλεῖστον καὶ
15 κραισιστεῖον τῶν Ῥωμαίων ὁμόγνωμον κέκτηται. καὶ σὺν αὐτοῖς D
τὸν Ἴονιον διαβέβηκε, καὶ τὴν Κέρκυραν ἐκλειφθεῖσαν ὑπὸ τῶν
φρουρουμένων λαβῶν εἰς τὸν λιμένα τὸν Γλυκὸν κατήρε (καλεῖται
δὲ οὕτως ὅτι ἐκ τοῦ ποταμοῦ τοῦ εἰς αὐτὸν ἐμβάλλοντος γλυκαί-
νεται), κάκειθεν εἰς τὸ Ἄκτιον ἔπλει. ὡς δ' οὐδεὶς οὔτε ἀντίπλει
20 οὔτε ἐς λόγους ἦεν αὐτῷ ἢ πρὸς μάχην ἢ πρὸς ὁμολογίαν ἐκκα-
λουμένῳ τοὺς ἐναντίους, κατέλαβε τὸ χωρίον τοῦτο ἐν ᾧ τῶν ἔστιν

1 Πελοπόννησον PW. 6 αὐτῷ BC. 8 ἐξ ἐφόδου κατα-
σχὼν A, κατασχῶν ἐξ ἐφόδου PW. 12 εἰσῆγαγε C. 19 ὡς —
ἀντίπλει om A. 20 ἐκκαλουμένους A.

FOUNTAIN. Cap. 29. *Diuis Historiae Romanae lib. 50 c. 11 —*
a. 35. *Plutarchi Antonius, c. 66—68.*

in Italia opprimeret. sed cum Corcyram appulisset atque inde in Peloponnesum navigasset, Patris hibernavit et milites passim distribuit. Caesar vero cum Brundisio solvisset, tempestate fatigatus recessit.

29. Vere incipiente Antonius se non commovit: nam eius classiarum ex diversis gentibus collecti cum procul ab eo hibernarent, neque sese exercebant et morbo ac transfugis diminuti erant. Agrippa quoque Methone impetu capta, navium onerariarum appulsi observando et in aliis atque aliis Graeciae locis excensus faciendo admodum eum perturbabat. Caesar vero omnes milites, omnes senatores, omnes equites quorum aliqua erat auctoritas, Brundisii convenire iussit, alios ut aliquid adiutarent, alios ne seorsim rebus novis studerent, utque ostenderet se maximae praestantissimaeque partis Romanorum consensu niti. cum hisque Ionio transmissis et Corcyra, quam praesidiarii reliquerant, capta in porta Glyce appulsi (qui a dulcedine fluvii in eum influentis nomen habet): inde Actium navigavit. cum nemo contra classem educeret, neque quicquam vel ad pugnam vel ad deditionem hostes provocanti responderent,

ἡ Νικόπολις, καὶ τούτου ἐφήδρευε τῷ Ἀκτίῳ κατὰ γῆν τε καὶ θάλασσαν. τὸ δὲ Ἀκτιον οἱ τοῦ Ἀντωνίου προκατελάβοντο καὶ πύργους ἀχώρωσαν ἐκατέρωθεν.

Ἐπεὶ δὲ τὴν τοῦ Καίσαρος ἄφιξιν ἐπέθετο ὁ Ἀντώνιος, P 1 525 ἠπειχθη μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν εἰς τὸ Ἀκτιον· οὐκ εὐθὺς μέντοι 5 καὶ ἠγωνίσαστο, καίτοι τοῦ Καίσαρος παντὶ τρόπῳ εἰς ἀγῶνα τοῦτον ἐνάγοντος, ἀκροβολισμοῖς δ' ἐπὶ πλείους ἡμέρας ἐχρήσατο, μέχρι συνήθροισε τὰ στρατεύματα. ὁ δὲ Καίσαρ εἰς τὴν Ἑλλάδα τὴν τε Μακεδονίαν ἐπιμψε στρατιάν, ὅπως πρὸς ἐκείνα μετενέγκη καὶ ἄκοντα τὸν Ἀντώνιον. καὶ ὁ Ἀγρίππας τῆς τε Λευκάδος καὶ 10 τῶν ἐν ταύτῃ σκαφῶν αἰφνιδίως ἐπιπλεύσας ἐκράτησε, καὶ Πάτρας εἶλε καὶ τὴν Κόρινθον παρεστήσατο. καὶ ὁ Τίτιος ὁ Μάρκος Τυψρός τε ὁ Σιατίλιος τὸ ἵππικὸν τοῦ Ἀντωνίου ἀθρόον ἐκδραμόντες συνέσχον καὶ Φιλάδελφον βασιλεῖα Παφλαγονίας προσ- B ἐποίησαντο· καὶ ὁ Δομίτιος ὁ Γναῖος καὶ ἄλλοι τῷ Καίσαρι 15 προσεχώρησαν. φοβηθεῖς οὖν ὁ Ἀντώνιος μὴ ὅσοι ἐς τὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν Θράκην ἐπέμφθησαν παρ' αὐτοῦ τῷ Καίσαρι πρόσθωνται, ὤρμησε πρὸς αὐτούς.

Κὰν τούτῳ ναυμαχία τις συνέστη, καὶ παρὰ μὲν τῇ πρώτῃ προσβολῇ ἐτρέμαντο οἱ τοῦ Ἀντωνίου τοὺς τοῦ Καίσαρος ὀλίγους 20 ὄντας, τοῦ δὲ Ἀγρίππου, ᾧ πᾶν ἀνείτο τὸ τοῦ Καίσαρος ναυτικόν, κατὰ τύχην ἐπιδημήσαντος, οὐ μόνον οὐδὲν τῆς νίκης οἱ τοῦ

4 τοῦ om A. 7 ante ἀκροβολισμοῖς A add καί. 12 Τίτος PW, quae supra Τίτιος. ὁ alterum om A. 13 στρατιλίος B. 20 τοῦ alterum add A.

eum occupavit locum in quo nunc est Nicopolis, ibique circa Actum terra marique stationes habuit. nam ipsum Actium Antoniani praeoccupatum turribus utrinque munierant.

Antonius adventu Caesaris cognito cum suis Actium properavit: sed non statim pugnavit, quamvis a Caesare modis omnibus lacesseretur: tumultuariis tamen pugnis per dies complures certavit, donec conduxisset suos exercitus. at Caesar in Graeciam et Macedoniam misit copias, ut Antonium vel invitum vel invidum pertraheret. Agrippa subito accessu Leucade et navibus illius loci potitus est, Patras cepit, Corinthum ad deditionem compulit. Marcus Titius et Statilius Taurus equitatum Antonii subita excursionem ceperunt, et Philadelphum Paphlagoniae regem in suas partes traduxerunt. Cn. item Domitius et alii ad Caesarem se contulerunt. veritus igitur Antonius ne ii quos in Macedoniam et Thraciam misisset idem facerent, ad eos properavit.

Interea conflictus quidam mari factus est; et Caesariani, pauci numero, ab Antonianis principio pulsati; sed fortuito Agrippae superventu, qui toti Caesarianae classi praeerat, factum est ut illi non modo nullum victoriae fructum caperent sed etiam interirent. qua de causa reversus

Ἀντωνίου ἀπάναντο ἀλλὰ καὶ ἀπώλοντο. καὶ διὰ τοῦτο ἐπαυ-
 θῶν ὁ Ἀντώνιος ἵππομαχίᾳ τινὶ πρὸς τὴν τοῦ Καίσαρος προφυ-
 λακὴν ἤτιθέσθαι. καὶ ἐπεὶ τὰ ἐπιτήδεια αὐτὸν ἤρξαντο ἐπιλείπειν, C
 βουλὴν ἐποίησατο πότερον κατὰ χώραν μείναντες διακινδυνεύου-
 σιν ἢ μεταστάντες χρόνῳ τὸν πόλεμον διενέγκωσι. καὶ ἄλλοι μὲν
 ἄλλα συνεβούλευσαν, ἣ δὲ γε Κλεοπάτρα τὰ ἐπικαιρότατα τῶν
 χωρίων φρουραῖς παραδοθῆναι καὶ τοὺς λοιποὺς συναπαῖραι αὐ-
 τοῖς εἰς τὴν Αἴγυπτον συμβουλεύσασι ἐνίκησε. εἰς δὲ ταύτην
 ἦλθε τὴν γνώμην ὑπὸ σημείων θορυβηθεῖσα καὶ ἐκ τῆς τοῦ στρα-
 10 τεύματος ἀδυσμίας καὶ ἀρρωστίας δέισασι. καὶ τὸν Ἀντώνιον ἐξ-
 εφόβησεν. οὐ μόντοι λάθρα οὐδὲ μὴν φανερῶς ἐκπλεῦσαι ὡς φεύ-
 γοντες ἐβουλεύσαντο, ἵνα μὴ εἰς δέος τοὺς συμμάχους ἐμβάλωσιν, D
 ἀλλ' ὡς ἐπὶ ναυμαχίαν παρασκευαζόμενοι· κἀντιῦθεν τὰ ἄριστα
 τῶν σκαφῶν ἐκλεξάμενοι, ὅτι ἐκ τῆς φθορᾶς τε καὶ τῆς αὐτομο-
 15 λίας οἱ ἐρέται ἠλάττωντο, κατέπρησαν τὰ λοιπὰ, καὶ νύκτωρ
 πάντα τὰ τιμιώτατα λαθραίως ἐμβυλόντες αὐτοῖς ἔτοιμα εἰς ἔκ-
 πλουν ἐποίησαν. καὶ τοὺς στρατιώτας παρεθάρρυνε πρὸς τὴν ναυ-
 μαχίαν διαλεχθεὶς αὐτοῖς ὁ Ἀντώνιος. καὶ οὕτως πάντας μὲν τοὺς
 πρώτους τῶν συνόντων αὐτῷ εἰς τὰς ναῦς ἐνεβίβωσεν, ἵνα μὴ τι
 20 νεωτερίωσιν ὡς ὁ Ἀέλλιος καὶ ἄλλοι τινὲς αὐτομολήσαντες, παμ-
 πληθεῖς δὲ καὶ τοξότας καὶ σφενδονήτας καὶ ὀπλίτας ἐνεβιβάσατο.
 τρηήρεις μὲν γὰρ ὀλίγας εἶχεν, αἱ δὲ λοιπαὶ τετρήρεις καὶ δεκῆρεις P I 526
 ἦσαν αὐτῷ.

2 ναυμαχία C. 3 καὶ ἐπεὶ] ἐπειδὴ A, καὶ ἐπειδὴ Dio. τὰ]
 καὶ τὰ AC Dio. 8 τὴν om C. 12 ἐς B. 16 τιμιώτατα A.
 18 αὐτοῖς om B. 21 ἐνεβιβάσατο A Dio, ἐνεβίβασε PW.

Antonius equestri certamine cum primis Caesaris excubiis congressus succubuit. et quia commeatus penuria laborare incipiebat, concilio indicto deliberavit an manendum et Martis alea periclitanda, an vero alio abeundum et bellum ducendum esset. aliis aliud consentibus Cleopatrae sententia vicit, ut opportunissimis locis praesidia imponerentur, caeteri secum in Aegyptum navigarent. id autem consilium cepit tum quod prodigiis quibusdam terrebatur, tum quia exercitus desperationem et morbum timebat. Antonio quoque terrorem incussit. sed quia neque clam neque etiam aperte tanquam abire volebant, ne sociis terrorem incuterent, sed tanquam ad pugnam parati navibus optimis delectis, et quia morbo et transfugiis remigum imminutus erat numerus, reliquis crematis et noctu pretiosissimis quibusque rebus clam illatis ad navigandum se instruxerunt. Antonius milites pro contione ad pugnam incitavit, atque ita primores omnes familiarium suorum in naves imposuit, ne quid novi molirentur, ut Dellius et alii transfugae fecerant. quam plurimos etiam funditores, sagittarios et armatos imposuit. triremes enim paucas habebat: caeterae quadriremes et deciremes erant.

Καῖσαρ δὲ καθέωρα μὲν καὶ τὴν παρασκευὴν αὐτῶν καὶ
 W Π 158 ἤτρεπλετο, μαθῶν δὲ καὶ τὴν διάνοιαν σφῶν ἕξ ἄλλων τε καὶ
 τοῦ Δελλίου, συνήγαγε τὸ στράτευμα καὶ εἰς μάχην δι' ὧν εἴρηκε
 παρεκάλεσε. κὰν τούτῳ ὑετοῦ γενομένου λαύρου καὶ ζάλης πολ-
 λῆς εἰς τὸ τοῦ Ἀντωνίου ναυτικὸν ἐμπεσοῦσης ἀνεθάρσθησεν ὁ 5
 Καῖσαρ καὶ τὸν ἔκπλον αὐτῶν ἐπετήρει. ὡς δὲ παρετάξαντο
 μὲν οἱ τοῦ Ἀντωνίου, οὐ μὲντοι προσήσαν, ὠρμησε μὲν ὡς καὶ
 ἐστῶσι σφίσι προσμῆξιν ἢ καὶ ἀναχωρήσαι ποιήσων, ὡς δ' οὐτ'
 ἔξωρμησαν οὐτ' ἀνέστρεψαν ἀλλὰ κατὰ χώρων ἔμενον τῇ συν-
 B τάξει τε ἐπεπύκνωντο, ἀνέσχε χρόνον τινά, εἶτα συμπεσόντες 10
 ἐνανμάχον.

Ἀγχαμάλου δὲ τῆς ναυμαχίας οὔσης ἐπὶ πολὺ καὶ ἀκρίτου,
 αἱ Κλεοπάτρας ἐξήκοντα νῆες συνθήματος παρ' αὐτῆς δοθέντος
 πρὸς ἀπόπλουν ἤρασι τὰ ἰστία καὶ πρὸς τὸ πέλαγος ὠρμησαν.
 ὁ δ' Ἀντώνιος τὴν Κλεοπάτρας ναῦν ἰδὼν ἀποπλεύουσαν, πάντων 15
 ἐπιλαθόμενος εἰς πενήτην μεταβάς ἐδίωκε τὴν ἀπολωλεκυῖαν αὐ-
 τὸν καὶ ἔτι προσαπολέσουσας. ἐκείνη δὲ γνωρίασα τὸ τῆς νεῶς
 σημεῖον, ἀνέσχε· καὶ ἀναληφθεῖς εἰς τὴν ἐκείνης ναῦν, μόνος
 παρελθὼν ἐς πρῶραν ἐκάθητο σιωπῶν. καὶ τρεῖς μὲν ἡμέρας
 C οὕτω διήγαγεν, ἐν δὲ Ταϊνάρῳ γενομένους αἱ συνήθεις γυναῖκες 20
 καὶ συνήγαγον καὶ συνδειπνεῖν καὶ συγματοῦθειν ἀνέπεισαν. τὸ δὲ
 τοῦ Ἀντωνίου ναυτικὸν μετὰ τὴν αὐτοῦ ὑποχώρησιν ἀντισχόν
 μέχρις ὥρας δεκάτης, πυρὸς ἐπενεχθέντος τοῖς σκάφεσι κελύ-

5 ἐς B. 7 προσήσαν A. 9 ἀνέστρεψαν C. 14 πρὸς
 ἀπόπλουν A Plutarchus, εἰς ἀπόπλουν PW. 20 οὕτως AB.

Caesar eorum instructione visa contra se parabat; sed eorum con-
 silio tum ex aliis tum ex Dellio cognito exercitum convocavit. quem
 dum ad pugnam cohortatur, ingenti imbrī et turbine in classem Antonii
 illato, resumpta fiducia eorum abitum observavit. cumque Antoniani in
 prociactu starent nec tamen prodirent, in animo habuit eos vel stantes
 aggredi vel repellere. sed quia neque prodibant neque se convertabant,
 sed loco non mutato aciem condensabant, aliquantulum moratus est:
 deinde congressi pugnaverunt.

Cum diu aequo Marte et ancipiti victoria dimicaretur, Cleopatrae
 sexaginta naves signo ab ea dato velis ad discessum clatis pelago se
 commiserunt. Antonius vero abeuntem Cleopatrae navem conspicatus
 in quinqueremem transcendit, oblitusque rerum omnium eam persequitur,
 quae ipsam perdiderat et amplius perditura erat. illa vero agnitis navis
 insignibus substitit, ita in illius navem receptus et solus in proram pro-
 gressus sedit tacitus. triduoque sic exacto, cum Taenarum venisset, a
 familiarium mulierum coetu ad concenationem et ad concubitum est in-
 vitatus. eius vero classis post discessum ipsius cum ad horam usque

σαντος Καίσαρος τὸ μὲν κατεφλέχθη, τὸ δὲ ἐάλω· λέγεται γὰρ περὶ τριακοσίας νῆας ἐαλωκέσαι.

30. Τοιοῦτον μὲν οὖν τῇ ναυμαχίᾳ τέλος ἐγένετο κατὰ τὴν δευτέραν τοῦ Σεπτεμβρίου μηνός, καὶ τότε μόνῃ τῷ Καίσαρι 5 τὸ κράτος ἄπαν περιελήλυθεν, ὡς ἐκ τούτου δὴ τοῦ καιροῦ τὴν αὐτοῦ μοναρχίαν ψηφίσθησθαι. πόλιν δ' ἐν τῷ τοῦ στρατοπέδου D τόπῳ συνώκησε, Νικόπολιν καλέσας αὐτήν. ἔστησε δὲ καὶ στήλας χαλκᾶς ἀνθρώπου καὶ ὄνου. λέγεται γὰρ νυκτὸς ἔτι οὕσης, καθ' ἣν ἡμέραν ἡ ναυμαχία συνέστη, ἀπὸ τῆς σκηνῆς αὐτῷ 10 προελθόντι καὶ περιόντι τὰς ναῦς ἀνθρώπος συναντήσῃσι ὄνον ἐλαύνων, πυθομένῳ δὲ τοῦνομα εἰπεῖν "ἐμοὶ μὲν Εὐτυχὸς ὄνομα, τῷ δ' ὄνῳ Νίκων." αἱ στήλαι δ' αὐταὶ ὑστερον ἀνακομισθεῖσαι εἰς τὸ Βυζάντιον ἔστησαν ἐν τῷ τῆς ἱππηλασίας θεάτρῳ.

Ἡ δὲ περὶ τε καὶ ἱππικὴ δύναμις τοῦ Ἀντωνίου μετὰ τὴν 15 ἐκείνου φυγὴν ἡμέρας ἑπτὰ συμμείνασα, τέλος τῷ κρατήσαντι P I 527 προσεχώρησεν. τινὲς δὲ καὶ μάλιστα τῶν Ῥωμαίων ἀπῆλθον πρὸς τὸν Ἀντώνιον, οἱ δὲ γε σύμμαχοι οἴκαδε. ὁ μόντοι Καῖσαρ εἰς τὴν Ἰταλίαν ἡπείχθη, μὴ τι στασιάζουσι φοβηθεῖς· ἰλθῶν δ' εἰς τὸ Βρεντέσιον, οὐκέτι πορρωτέρω προσχώρησεν· ἢ τε γὰρ

3 οὖν add A. 4 μηνός om A Dio. 10 προελθόντι om A. 11 ὄνομα] τοῦνομα B. 12 αἱ στήλαι — 13 ἱππηλασίας θεάτρῳ habet etiam Michael Glycas Annalium p. 380 ed. Bonn. eas statuas inter aera a Latinis Cpoli direpta memorat Nicetas Choniata p. 860 ed. Bonn. cf. Suetonii Aug. c. 96. 14 τοῦ Ἀντωνίου om C. 16 προσεχώρησεν A, προσεχώρησαν PW.

FOUNTES. Cap. 30. Dionis Historiae Romanae lib. 51 c. 1—10. Plutarchi Antonius, c. 65 68 69 74 76 — 78. addita sunt quae de statu Bysantium translatis narrantur v. 12 13.

decimam restitisset, iussu Caesaris igni iniecto partim cremata est partim capta. dicuntur circiter trecentae naves esse captae.

30. Hic navalis pugnae fuit exitus, quarto nonas Septembris; ac tum Caesar solus rerum omnium potiri coepit, ut ab eo tempore imperium eius numerari incipiat. in castrorum loco urbem Nicopolim a victoria nomine indito condidit, et statuas aereas hominis et asini collocavit. fertur enim nocturno tempore pridie eius diei quo navale praelium commissum est tabernaculo ad naves contemplandas egressus in hominem agasonem incidisse, qui rogatus quis esset responderit, sibi Fortunati esse nomen, asino Victorini. eas statuae post Byzantium translatae in equestri theatro steterunt.

Pedestres autem et equestres Antonii copiae cum septem post illius fugam dies permansissent, denique ad victorem transiverunt. quidam vero ex Romanis potissimum ad Antonium, socii domum abierunt. Caesar in Italiam properans, veritus ne quis in ea motus existeret, Brundisium cum venisset, non amplius est progressus: nam ibi eum et

γερουσία καὶ ἡ ἰππὰς τοῦ τε δήμου τὸ πλεῖον καὶ ἕτεροι συνήλθον ἐκεῖ. ἔνθα τὰ αὐτῶ δοκοῦντα καταπραξάμενος εἰς τὴν Ἑλλάδα αὐθις ἀπῆρε. καὶ διὰ τοῦ Ἴσθμοῦ τῆς Πελοποννήσου τὰς ναῦς διὰ τὸν χειμῶνα διαγαγὼν ταχέως εἰς τὴν Ἀσίαν ἀνεκομίσθη. 5

B Κλεοπάτρα δὲ φυγοῦσα καταλαβεῖν τὴν Αἴγυπτον ἔσπευσε, δεδοικῖα μὴ τι νεωτερίσωσι. καὶ γενομένη ἐν ταύτῃ πανταχόθεν συνέλεγε χρήματα ἡθροίζε τε δυνάμεις. Ἀντώνιος δὲ εἰς Λιβύην ἀπέπλευσεν. ἐπεὶ δὲ καὶ ὄπισθεν εἶχεν ἐκεῖ στρατεύματα ἀπέστη αὐτοῦ, ὤρμησε μὲν ἑαυτὸν ἀνελεῖν, ὑπὸ δὲ τῶν φίλων κεκάλυτο, καὶ 10 ἀνεκομίσθη εἰς Ἀλεξάνδρειαν. καὶ παρεσκευάζοντο μὲν ὡς καὶ πολεμήσοντες, ἔστειλαν δὲ τινὰς καὶ πρὸς Καίσαρα λόγους ὑπὲρ εἰρήνης κομίζοντας, τοῖς δὲ συνοῦσιν αὐτῶ χρήματα. καὶ ἡ Κλεοπάτρα κρύφα τοῦ Ἀντωνίου σκῆπτρον αὐτῶ χρυσοῦν καὶ

C στέφανον ὁμοίων καὶ δίφρον βασιλείων ἐπεμψεν, ὡς καὶ τὴν ἀρχὴν 15 αὐτῶ δι' αὐτῶν διδοῦσα. ὁ δὲ τὰ μὲν δῶρα ἔλαβεν, οἰωνὸν αὐτὰ ποιησάμενος, ἀπεκρίνατο δὲ τῶ μὲν Ἀντωνίῳ οὐδέν, Κλεοπάτρῃ δὲ ὅτι ἀποκτενιάσῃ τὸν Ἀντώνιον ἢ ἐκβαλοῦσῃ ἄδειαν αὐτῇ δώσει καὶ τὴν ἀρχὴν ἑάσει ἀπαρχειρητον. ἐν τοσοῦτῳ δὲ τὰς ἐν τῷ Ἀραβικῷ κόλῳ ναυπηγηθείσας τῇ Κλεοπάτρῃ τριήρεις κατέπερ- 20 σαν οἱ Ἀράβιοι, καὶ τὰς ἐπικουρίας οἱ δῆμοι καὶ οἱ δυνάσται ξύμπαντες ἀπρηθήσαντο. Ἀντώνιος δὲ καὶ ἡ Κλεοπάτρα ἀκού-

1 πλεῖον A Dio, πλεῖστον PW. 3 πελοποννήσου B, Πελοπονήσου PW. 9 ἐπέπλευσεν C. 12 πολεμώσοντες A. 16 δι' αὐτῶν om B. 20 κατέπερσαν A Dio, κατέκασαν PW.

senatus et ordo equester et plebis maxima pars convenerunt. ubi rebus quibusdam ex sententia confectis iterum in Graeciam discessit, et navi- bus per Isthmum Peloponnensem ob tempestatem traductis, celeriter in Asiam transiit.

At Cleopatra Aegyptum occupare contendit, ne qui res novas molirentur metuens, quo cum venisset, undique pecuniam et copias coegit. Antonius in Libyam navigavit, cum autem is quoque exercitus quem ibi habebat defecisset, sibi manus afferre voluit: sed ab amicis prohibitus Alexandria venit. ibi ad pugnam se instruit, tamen legatos de pacis condicionibus ad Caesarem miserunt, et familiaribus eius pecunias. Cleopatra vero clam Antonio ipsi Caesari aureum sceptrum, eiusdem materiae coronam et sellam regiam misit, tanquam una cum his imperium etiam ei traderet. Caesar muneribus boni ominis causa acceptis Antonio nihil respondit: Cleopatrae nuntiari iussit, si Antonium vel occidisset vel eiecisset, se impunitatem ei daturum et regnum inviolatum relicturum. interea aedificatas Cleopatrae in sinu Arabico naves Arabes cremaverunt, auxilia populi dynastaeque omnes negaverunt. accepto Caesaris responso denuo legatos miserunt: Cleopatra magnam pecuniam pollicens, Antonius cognationis et amicitiae eum commonefaciens, seque

σαντες τὰ παρὰ τοῦ Καίσαρος αἰτοῖς ἐπεσταλμένα ἔπεμψαν αὐ-
 5 θεις, ἡ μὲν χρήματα αὐτῷ πολλὰ δώσειν ὑπισχνουμένη, ὁ δὲ τῆς D
 τε φιλίας καὶ τῆς συγγενείας αὐτὸν ἀναμιμνήσκων· καὶ ἑαυτὸν
 διαχειρῖσθαι ἐπηγγέλλετο, ἂν διὰ τοῦτο ἡ Κλεοπάτρα σωθῆ-
 10 οὐδὲν μέντοι οὐδὲ τότε Ἀντωνίῳ ἀπεκρίθη, τῇ δὲ Κλεοπάτρᾳ
 πολλὰ καὶ τότε ἠπειλήσῃ καὶ ὑπέσχετο. φοβηθεὶς δὲ μὴ τὰ χρή-
 ματα παμπληθῆ ὄντα διαφθείρῃ ἡ Κλεοπάτρα, ἃ εἰς τὸ μνη-
 μεῖον, ὃ ἐν τοῖς βασιλείοις κατεσκεύασεν, ἤθροισε (καὶ γὰρ πάντα
 κατακαύσειν ἠέλλει μεθ'· ἑαυτῆς εἰ ὡν βούλοιτο διαμάρτη),
 15 Θύρσον οἰκίον ἔπεμψεν ἐξελεύθερον, πολλὰ ἔροῦντα αὐτῇ φι-
 λάνθρωπα καὶ ὅτι ἔρωτα τρέφει ὁ Καῖσαρ αὐτῆς. ὅθεν καὶ τὸ
 Πηλαῖσιον κατέσχευε ὁ Καῖσαρ, δυνάμει μὲν τὸ φαινόμενον, λά- P I 528
 θρα δὲ προδοθὲν ὑπὸ Κλεοπάτρας. ἐρᾶν γὰρ αὐτῆς ἐκείνον
 ἀκούουσα, καὶ τούτου ἐφιεμένη, εὐθὺς αὐτῷ προήκατο τὸ Πη-
 15 λούσιον. ὁ δ' οὖν Ἀντώνιος ἀπὼν, καὶ τὴν τοῦ Πηλουσίου
 κατάληψιν γνοὺς, ἐπανελθὼν πρὸ τῆς Ἀλεξανδρείας τῷ Καίσαρι
 προϋπήρτησε, καὶ συμβαλὼν τοῖς ἵππεῦσι κεκμηκόσιν ἐκ τῆς ὁδοι-
 πορίας ἐνίκησε. καὶ τούτου ἀναθαρσήςας, καὶ ὅτι τοξέυμασιν
 20 ἐς τὸ στρατιώτερον τοῦ Καίσαρος γομμυμία ἔπεμψε, πολλὰ χρή-
 ματα τοῖς στρατιώταις ἐπαγγελόμενος, προσέμιξε καὶ τῷ πέζῳ,
 καὶ ἤτησθη. καὶ ὁ μὲν ἐλατιωθεὶς ἀπέκλινε πρὸς τὸ ναυτικὸν
 καὶ ὡς ναυμαχίῳ παρεσκευάζετο ἢ πρὸς Ἰβηρίαν πλευσοῦμενος, B
 γνοῦσα δὲ τοῦτο ἡ Κλεοπάτρα τὰς μὲν ναῦς αὐτομολῆσαι ἐποίη-
 σεν, αὐτῇ δὲ εἰς τὸ ἤριον εἰσέδου αἰφνίδιον, ὡς τάχα τὸν Ἀντώ-

4 καταχρήσεσθαι ἐπηγγέλλετο Dio. 5 τῇ δὲ — 6 ὑπέσχετο om C.

sibi manus allaturum affirmans, si suus interitus Cleopatrae salutem al-
 laturus esset. Caesar vero ne tum quidem Antonio quicquam respondit,
 Cleopatrae vero multa et comminatus et pollicitus est: et quia metuebat
 ne mulier ingentem pecuniam, quam in monumentum in regia paratum
 intulerat, aboleret (minata enim erat, nisi votorum compos fieret, eam
 se una secum crematuram). Thyrsum libertum ad eam misit, qui prae-
 ter alia humanitatis plena illud etiam ei diceret, Caesarem amore illius
 esse captum. sic Pelusio potitus est, quasi urbem vi expugnasset, cum
 revera prodita esset a Cleopatra. nam cum se ab illo amari audisset
 atque eius desiderio teneretur, statim ei Pelusium dedit. Antonius
 igitur absens Pelusii occupatione cognita in reditu ante Alexandriam
 equitatum Caesaris iunere fatigatum vicit. inde receptis animis, et eo
 fretus quod litteras sagittis appensas in castra Caesaris eiaculatus esset
 quibus magnam pecuniam militibus pollicebatur, etiam pedites aggressus,
 et victus, spe in classem collata ita se paravit quasi aut mari pugnatu-
 rus aut in Hispaniam abiturus. eo Cleopatra cognito curavit ut naves
 ad Caesarem transirent, ipsa monumentum repente cum duabus ancillis

νιον φοβουμένη ὑπεκλιθότα προδίδοσθαι παρ' αὐτῆς. δύο δὲ ἦσαν ἐκεῖ σὺν αὐτῇ θεράπαινοι καὶ ἐθνοδχος εἷς. εἰσελθοῦσα δὲ τὰς μὲν θύρας κατέκλεισεν ἀσφαλῶς, πρὸς δὲ τὸν Ἀντώνιον τοῦς ἀπαγγελοῦντας ἐπέμψεν ὅτι τέθνηκεν. πιστεύσας δ' ἐκείνος, τινὶ τῶν παρόντων ἐπέτρεψεν ἀποκτεῖναι αὐτόν. ὡς δ' ἐκείνος σπα-5 σάμενος τὸ ξίφος ἑαυτὸν κατεργάσατο, "εὔγε" εἶπεν "ὦ Ἔρως" (τοῦτο γὰρ ἦν ὄνομα τῷ ἀνθρώπῳ) "ὅτι με τί χρὴ ποιεῖν διδά- C σκεις;" καὶ πλήξας ἑαυτὸν διὰ τῆς κοιλίας εἰς τὴν κλίνην ἀφῆκεν. ἦν δὲ οὐκ εὐθυθάνατος ἢ πληγῇ. Θορόβου δὲ γενομένου ἦσθετο ἢ Κλεοπάτρα, καὶ τὰς μὲν θύρας οὐκ ἀνέωξεν, ἄνωθεν δὲ προ-10 κήμασα (οὐπῶ γὰρ τὰ πρὸς τῇ ὀροφῇ ἐξείργαστο) καὶ μαθοῦσα τὸ γεγονός, κομίζειν αὐτὸν ἐς τὸν τάφον ἐκέλευσε. γρῶς δὲ κάκει- ρος ἔτι ζῶσαν αὐτὴν, παρεκάλει κομισθῆναι ἐκεῖ, καὶ κομισθεὶς σειραῖς καὶ καλωδίσις ἀνείλκετο παρ' αὐτῆς καὶ τῶν θεραπευαίνιδων ἀμφοῖν. δεξαμένη δὲ αὐτὸν αἵματι πεφυρμένον καὶ δυσθανα-15 τοῦντα, τοῦς πέπλους περιερόηξατο ἐπ' αὐτῷ καὶ τὰ στέρνα ἔτυπτε καὶ κατεσπάρατε ταῖς χερσίν. ὃ δὲ οἶνον πιεῖν ἤτησε, D καὶ πιὼν καὶ τινα ἑμιλῆσας τῇ Κλεοπάτρῃ ἐξέλιπε. Καίσαρ δὲ ἀγγελθέντος αὐτῷ τοῦ θανάτου τοῦ Ἀντωνίου ἀπεδάχρυσε, καὶ τὰς ἐπιστολάς ἐκείνου τοῖς φίλοις ἀναγινώσκων κατεγίνωσκεν ἑαν-20 τοῦ, ὡς εἰγνώμονα αὐτοῦντος ἐκείνου καὶ δίκαια, αὐτοῦ δὲ φορ- τικῶς καὶ ὑπερηφάνως πρὸς τὰς ἀποκρίσεις διακειμένον.

2 σὺν αὐτῇ om C.

4 ὅτι τέθνηκεν — 5 ἐπέτρεψεν om B.

14 Θεραπεινίδων ἀμφοῖν] δύο θεραπεινίδων αὐτῆς A. 20 ἐκεί-
νον] αὐτοῦ A.

et uno eunucho subiit, quasi Antonium timeret qui se ab ipsa prodi putaret: et ianna diligenter clausa ad illum misit qui ei nuntiarent ipsam esse mortuam. quod cum crederet Antonius, se a quodam occidi iussit. ut vero ille stricto gladio semetipsum interfecit, "recte vero" inquit, "Eros" (id enim homini erat nomen) "quid sit agendum me doces": illatoque in ventrem ictu non statim letifero, lectulo incubuit. tumultu orto Cleopatra fores non aperuit, sed superne prospectans (necdum enim tectum absolutum erat) eo facinore cognito illum in monumentum inferri iussit. qui cum eam vivere cognovisset, ut ad eam portaretur oravit. cum allatus esset, catenis et funibus ab ea et ambabus ancillis attrahebatur. quem ubi cruentatum et moribundum accepit, vestes suas scidit et pectus manibus planxit ac se laceravit. at ille vino postulato haustoque. nonnulla cum muliere collocutus expiravit. Caesar Antonii morte nuntiata illacrimavit: et litteras eius amicis recitans seipsum damnavit, quod illi aequa et iusta postulanti arroganter et superbe responsum negasset.

31. Εἰς δὲ τὴν Κλεοπάτρην ἔπεμψε τὸν Προκλήσιον, ζώσης αὐτῆς κρατῆσαι θέλων, μέγα πρὸς δόξαν ἠγοούμενος διαγαγεῖν αὐτὴν εἰς τὸν Θυρίαμβον. ἣ δὲ ἐντὸς θυρῶν κεκλεισμένων ἰσχυρῶς στάσσει διειλέχθη αὐτῷ. ὡς δὲ καταμαθὼν τὸν τόπον ἀπήγγειλε W II 160
 5 Καίσαρι, Γάλλος μὲν ἐπέμφθη αὐτῇ ἐντευξόμενος, ὃς ἐμῆκυσε πρὸς ταῖς θύραις τὸν λόγον ἐπίτηδες, Προκλήσιος δὲ κλμακι διὰ P I 529
 θυρίδος εἰσῆλθε λαθῶν μετὰ δύο ὑπηρετῶν. τῆς δὲ μιᾶς τῶν αὐτῇ συγκαθειρμένων γυναικῶν ἀνακραγούσης “τάλαινα Κλεοπάτρα, ζωρηῆ,” ὤρησε μὲν ἑαυτὴν πατάξαι (παρῆζωστο γὰρ τι 10 ξιφίδιον), προσδραμῶν δὲ αὐτῇ ὁ Προκλήσιος συνέσχεεν αὐτὴν, καὶ ἀφείλετο τὸ ξιφίδιον, καὶ μὴ τι κρύπτη φάρμακον ἐξηρεύνησεν. ἔπεμψε δὲ Καῖσαρ Ἐπαφροδίτου ἀπελεύθερον, κελύσας ζώσαν τηρεῖν πάνυ ἐπιμελούμενον. αὐτὸς δὲ Καῖσαρ εἰσῆλασεν εἰς τὴν πόλιν. καὶ ὁ Ἀντώνιος παρὰ τῆς Κλεοπάτρας ἐτάφη πολυτελεῶς 15 καὶ βασιλικῶς. πυρετῶν δὲ αὐτῇ γενομένων (ἐφλέγημην γὰρ αὐτῆς B τὰ στέφνα καὶ ἠλκωτο) τροφῆς ἀπέχετο, ὡς ἐντεῦθεν λυθνησομένη τοῦ ζῆν. ὁ ὑπονόησας ὁ Καῖσαρ ἀπειλὰς αὐτῇ καὶ φόβους περὶ τῶν τέκνων προσέβαλεν, οἷς ἐκείνη καθάπερ μηχανήμασι ὑπερείπετο, καὶ τροφὴν τε καὶ θεραπείαν προσέτετο. ἦκε δὲ μετ’ ὀλίγον 20 καὶ ὁ Καῖσαρ αὐτῇ ἐντευξόμενος. ἣ δὲ λιτῶς ἐν στιβάδι κατακειμένη μονοχίτων ἀναπηδήσασα προσπίπτει αὐτῷ, ὑπότρομος τῇ

3 ἰσχυρῶς om C. 10 προσδραμῶν — 11 ξιφίδιον om AB.
 11 κρύπτοι Plutarchus. 18 ὑπερείπετο Plutarchus. 21 ante
 μονοχίτων PW add ὄσπερ, om AC Plutarchus.

Fontes. Cap. 31. Plutarchi Antonius, c. 71 et 78—86. Dio-
 nis Historiae Romanae lib. 51 c. 6 et 14—22.

31. Procleium autem ad Cleopatram capiendam et in vita retinendam misit: quod magnae sibi gloriae fore putabat, si eam in triumpho duceret. illa vero intra fores fortiter clausas stans, cum eo colloca est. Caesar cognito loco in quo esset, Gallum misit qui cum ea ageret. quo de industria sermonem ad fores trahente, Procleius cum duobus ministris scala per fenestram clam scandit. cum vero altera ex una inclusis mulieribus exclamasset “misera Cleopatra, viva caperis,” pugione quo accincta erat se ferire instituit. sed Procleius celeriter accurrit eamque continuit, ereptoque pugione inquisivit ne quod venenum occultaret. Caesar Epaphrodito liberto mandavit ut eam omni diligentia viventem asservaret, atque ipse urbem ingressus est. Antonio a Cleopatra magnifico et regio apparatu tumulato, cum febre laboraret (nam pectus eius exulceratum erat et inflammatum), inedia sibi necem consciscere instituit. quo Caesar animadverso minis et terrore de liberis iniecto eam veluti machinis admotis expugnavit ut cibum et curationem admitteret. ac paulo post ipse ad eam alloquendam venit. illa vero in tenui stragulo decumbens simplicem induta tunicam exsilii: et

φωνῇ καὶ συντετηκυῖα ταῖς ὄψεσι. κελύσαντος δὲ τοῦ Καίσαρος ἀνακλιθῆναι καὶ αὐτοῦ παρακαθισαμένου ἐδεῖτο αὐτοῦ ὡς μάλιστα τοῦ ζῆν περιεχομένη· τέλος δὲ τῶν χρημάτων ἀναγραφῆναι C αὐτῷ ἐνεχείρισεν. ὁ δὲ φιλοψυχεῖν αὐτὴν οἰόμενος ἤδeto, καὶ εἰπὼν ὅτι πάσης ἐλπίδος αὐτῇ λαμπρότερον χρήσεται, ἡπατῆκεν αἵ μὲν αὐτὴν ᾤετο, μᾶλλον δ' αὐτὸς ἐξηπάτητο. μαθοῦσα γὰρ ὡς ὁ Καῖσαρ μὲν περὶ διὰ Συρίας ἔγνωκεν ἀπιέναι, αὐτὴν δ' ἐς τὴν Ῥώμην στέλλει μετὰ τρίτην ἡμέραν, ἐδεῖθη Καίσαρος ὅπως ἐπενέγκῃ τῷ Ἀντωνίῳ χοάς. καὶ ἐπιτρέψαντος, ἐπὶ τὸν τάφον κομισθεῖσα πολλὰ ὠλοφύρατο, εἶτα στέψουσα καὶ κατασπασαμένη 10 τὴν σορόν, ἐκέλευσεν αὐτῇ λουτρὸν γενέσθαι. λουσαμένη δὲ καὶ κατακλιθεῖσα ἄριστον ἤριστον λαμπρόν. καὶ τις ἦεν ἀπ' ἀγροῦ D κομίζων ἀγγεῖον σῦκων μεστόν. τῶν δὲ φυλάκων τί φέροι ἀνακρινόντων, ἐκείνος τὰ σῦκα ὑπέδειξεν· οἱ δὲ εἰσάγειν ἐκέλευον. μετὰ δὲ τὸ ἄριστον ἢ Κλεοπάτρα δέλτον κατασημασμένην τῷ 15 Καίσαρι ἔστειλε. Καῖσαρ δὲ ὡς ἐνέτωχε λιταῖς δεομένης αὐτῆς συνταφῆναι τῷ Ἀντωνίῳ, ταχὺ συνέχε τὸ πεπραγμένον, καὶ κατὰ τάχος τοὺς σχευομένους τὸ γενόμενον ἐπεμψεν. οἱ δὲ ὁδῶν καταλαβόντες εἶρον αὐτὴν τεθνηκυῖαν ἐν χρυσῇ κλίνῃ κεκοσμημένην βασιλικῶς. τῶν δὲ γυναικῶν ἡ μὲν Εἰρὰς πρὸς τοῖς ποσὶν ἀπ- 20 ἐθνησκεν, ἡ δὲ Χαρμόνιον ἤδη καρῆβαροῦσα καὶ σφυλλομένη κατεκόσμη τὸ περὶ τὴν κεφαλὴν ἐκείνης διάδημα. εἰπόντος δὲ

3 τέλος] καὶ τέλος B. 6 αὐτὴν] αὐτῷ A. 9 ἐπενέγκῃ A
cum Plutarcho, ἐνέγκῃ PW. 20 γυναικῶν A Plutarchus,
θεραπειῶν PW. εἰρὰς A. 21 Χάρμον Plutarchus.
22 τὴν add A.

cum ad eius genua provoluta recumbere iussa esset, eum voce tremula et oculis fletu confectis assidentem perinde oravit ac si vitae cupidissima esset, postremo pecuniae descriptionem ei obtulit. Caesar eam vitae cupidam esse ratus, gravisus est: ac se omni spe illam splendidius tractaturum pollicendo decepisse putans, ipse magis est deceptus. cum enim illa cognovisset eum terra per Syriam iturum, ipsam vero post triduum Romam misurum, oravit ut Antonio parentare liceret. quo permissum ad monumentum perlata, magno luctu edito, loculoque coronis et inferiis ornato, balneum sibi parari iussit. dum lota accumbit splendideque prandet, quidam ex agro vas plenum ficibus portans, a custodibus quid ferret rogatus, ostensis ficibus ingredi iussus est. post prandium Cleopatra litteras obsignatas Caesari misit, quibus orabat ut cum Antonio sepeliretur. unde ille statim intellexit quid actum esset, ac rem explorari iussit. qui missi erant, cum prope accurrissent, mortuam eam in aureo lecto regaliter ornatam invenerunt, altera eius ancilla Irade ad pedes illius expirante, altera Charmonio ex gravedine capitis iam labescente, et diadema Cleopatrae exornante. cui cum quidam dixis-

τινος “καλά ταῦτα, Χαρμόνιον”, “κάλλιστα μὲν οὖν” ἔφη “καὶ P I 530
πρέποντα τῇ τοσοῦτων ἀπογόνῳ βασιλείων.” καὶ ταῦτα εἰπούσα
παρὰ τὴν κλίνην ἔπεσε καὶ αὐτῇ.

Λέγεται δὲ ἀσπίδος δῆγματι θανεῖν κομισθείσης μετὰ τῶν
5 σύκων. οἱ δ' ἐν ὑδρίᾳ τηρεῖσθαι τὴν ἀσπίδα φασίν, ἡλακάτη
δὲ χρυσοῦ τῆς Κλεοπάτρας ἐκκαλουμένης αὐτὴν καὶ ἀγριαίνουσης
ὀρμήσασαν ἐμφῶναι αὐτῆς τῷ βραχίονι. λέγεται δὲ καὶ φάρμακον
αὐτὴν ἔχειν ἐν κνηστίδι κολλη, καὶ τὴν κνηστίδα κρύπτειν τῇ κόμῃ.
ὁ δὲ Δίων βελόνῃν αὐτὴν εἶναι φησιν, ἧ τὰς τρίχας ἀνείφεν, ἰψ
10 περιεχρισμένην, δύναμιν ἔχοντι, ἂν αἵματος ἄψηται, ὡς τάχι- B
στα καὶ ἀλυπότατα φθείρειν. ἡ μὲν οὖν ἀπώλετο, τὸ δ' ἀληθές
οὐκ ἐγνώσθη, ἧ ὅτι περὶ τὸν ἐκείνης βραχίονα δύο νυγμῶν ὥφθη-
σαν λεπταὶ τε καὶ ἀμυδραὶ, οὔτε δὲ φαρμάκου τι σημεῖον περὶ
τὸ σῶμα ἐκείνης ἐξήνθησεν οὔτε τὸ θηρίον ἐρώθη, εἰ μὴ τινος
15 συρμόδος αὐτοῦ παρὰ θάλασσαν, ἧ τὸ δωματίον ἀφιώρα καὶ W II 161
θυρίδες ἦσαν, ἰδεῖν ἔφασκον. εἰκασταὶ δὲ ἐξ ἀσπίδος αὐτὴν
θανεῖν, ὅτι πολλὰ πρῶν συνῆγε θανάσιμα φάρμακα, καὶ ταῦτα
τοῖς κατεψηφισμένοις θάνατον προῦβαλλε· καὶ τὰ μὲν ἀκόμορα
κατελάμβανεν, ὀδυνηρὸν δ' ἐπάγοντα θάνατον, τὰ δὲ πρῶτερα C
20 μὲν, διὰ χρόνου δὲ γε κατεργαζόμενα· μόνον δ' εὔρισκε τὸ δῆγμα

1 καὶ πρέποντα om A. 4 τῶν om A. 7 ὀρμήσασαν om B.
9 Δίων] Hist. Rom. 51 14. 12 ἐκείνης om A. 13 οὔτε
ABC, οὐδὲ PW. 19 ἐπαγόντα B. 20 χρόνου ABC,
χρόνον PW.

set “pulchra vero ista sunt, Charmonium”, illa “pulcherrima” inquit “et
decora tot regibus oriundae.” his dictis et ipsa iuxta lectum exanimis
concidit.

Fertur autem Cleopatra morsu aspidis serpentis periisse, una
cum ficibus allatae: alii in hydria asservatam tradunt aspidem, et colu
aurea lacessitam et irritatam eius brachium mordicis arripuisse. dicitur
et venenum in cultello cavo habuisse, quem capillo occultaverit. Dion
autem refert acum qua capillum discriminaret veneno inunctam fuisse:
cuius veneni ea vis esset, ut cum sanguinem attigisset, celerrime et mi
nima cum molestia exitium afferret. utcunque sit, illa perit: veritas
ignōratur, nisi quod in eius brachio duae vibices tenues et obscurae
apparuerunt, in corpore nulla veneni indicia sunt animadversa: neque
serpens ipse repertus est, nisi quod nonnulli dixerunt se tractus illius
quosdam iuxta mare, quo conclave adspectabat et fenestrae erant, con
spexisse. caeterum coniectura fuit eam aspidis morsu periisse, quod
multa letalia venena pridem collegerat, eaque damnatis capitis propone
bat, quorum alia mortem celerem cum magno cruciatu afferrent, alia
mitiora tardiore. solum autem morsum aspidis observarat veternum

τῆς ἀσπίδος ἄνευ σπασμοῦ κάρων ὑπνώδῃ ἐφελκόμενον ἰδρωτί μαλακῷ καὶ τῶν αἰσθητηρίων ἀμαυρώσει φρόδιως ἀπονεκροῦν.

Ἀκούσας δὲ ὁ Καῖσαρ τὴν τελευταίαν αὐτῆς ἐξεπλάγη, καὶ φάρμακα τῷ σώματι καὶ ψύλλους ἐπήνεγκεν. οἱ δὲ ψύλλοι ἀνδρες εἶσι (γυνὴ γὰρ τὴν δύναμιν ταύτην ἔχειν οὐ πέφυκεν), δύναται δὲ πάντα ἰὸν παντὸς ἐρπετοῦ, πρὶν θανεῖν τὸν δεδηγμένον ἢ τετριμμένον, ἐκμυζᾷν, καὶ αὐτοὶ τε μὴ βλάπτεισθαι καὶ τὸν πε-
D φαρμαγμένον θεραπεύειν. φύονται δὲ ἐξ ἀλλήλων, καὶ δοκιμάζουσι τὰ γεννηθέντα ἢ μετὰ ὕφρων ἐμβληθέντα, ἢ καὶ τῶν σπαργάνων αὐτῶν ἐπιβληθέντων ἰοβόλοις τισίν· οὔτε γὰρ τῷ παιδί τι
10 λυμνίζονται, καὶ ὑπὸ τῆς ἐσθῆτος αὐτοῦ ναρκῶσιν.

Ὁ μὲν οὖν Καῖσαρ ἐπὶ τῇ τῆς γυναικὸς τελευταίῃ καὶ ἡχθρόσῃ καὶ τὴν ἐγγένειαν αὐτῆς ἐθαύμαζε, καὶ συνταφῆναι τῷ Ἀντωνίῳ ἐκέλευσε πολυτελεῶς καὶ βασιλικῶς. ἐντίμου δὲ καὶ αἱ
θεράπαινοι ταφῆς ἔτυχον ἐκείνου προστάξαντος. ἐτελεύτησε δὲ
15 Κλεοπάτρα μὲν τεσσαρακοντοῦτις ἐνὸς δέοντος, τούτων δύο καὶ εἴκοσι βασιλεύσασα, πλείω δὲ τῶν δεκατεσσάρων Ἀντωνίῳ συνάρ-
ξασα· Ἀντώνιον δὲ οἱ μὲν ἕξ οἱ δὲ τρισὶν ὑπερβαλεῖν φασὶ τὰ
P I 531 πενήκοντα. τὸν δὲ τοῦ Ἀντωνίου υἱὸν Ἀντυλον τὸν ἐκ τῆς
Φουλβίας καὶ τὸν τῆς Κλεοπάτρας τὸν Καισαρίωνα ὁ Καῖσαρ
20 ἀπέκτεινεν.

10 τι add A Dio. 11 τῆς om C. 12 καὶ add A. 13 ἐγγένειαν αὐτῆς A Plutarchus, ἐγγένειαν ἐκείνης B, ἐκείνης ἐγγένειαν PW. 18 Ἀντώνιον] καὶ ἀντώνιον B. 19 τὸν ἐκ τῆς Φουλβίας] Dio 51 6. 20 ἀπέκτεινεν ὁ καῖσαρ A.

seperiferum cum molli sudore citra convulsionem inducere et sensibus hebetatis leviter extinguere.

Caesar eius interitu audito obstupuit, et cadaveri remedia et Psyllos adhibuit. Psylli autem viri sunt (nulla enim mulier ea vi praedita est) qui quodvis venenum cuiusvis serpentis, priusquam is qui morsus aut vulneratus est moritur, exsugendo nec ipsi laeduntur et venenis infecto salutem afferunt, propagantur alii ex aliis, et foetus explorant vel in serpentes coniectos, vel eorum fasciis serpentibus iniectis: qui nec puerum laedunt et vestibus illius tecti torpescunt.

Caesar igitur Cleopatrae obitu doluit, generosam eius indolem admiratus, eamque magnifice regaliterque cum Antonio sepeliri iussit: sunt et ancillae iussu illius honorificam sepulturam assecutae. obiit Cleopatra annos undequadragesima nata, e quibus duos et viginti regnavit, amplius quattuordecim cum Antonio imperavit. Antonium vero alii tres alii sex et quinquaginta vixisse annos tradunt. eius ex Fulvia filium Antyllum et Cleopatrae filium Caesarionem Caesar interfecit.

Ἀντώνιος μὲν οὖν καὶ Κλεοπάτρα οὕτως ἀπῆλλαξαν· Καίσαρ δὲ τὸν τοῦ Ἀλεξάνδρου τοῦ βασιλέως νεκρὸν εἶδε καὶ προσήψατο αὐτοῦ. τὰ δὲ τῶν Πτολεμαίων σώματα, καίτοι τῶν Ἀλεξανδρέων δεῖξαι οἱ καὶ ταῦτα βουληθέντων, ἰδεῖν οὐκ ἤθελησεν, 5 εἰπὼν ὅτι "βουσιλέα ἄλλ' οὐ νεκρούς ἰδεῖν ἐπεθύμησα." οὐδὲ τῷ Ἄπιδι ἐντυχεῖν ἐπέσθη, λέγων ὅτι "θεοὺς ἄλλ' οὐχὶ βοῦς προσκυνεῖν εἴθισμαι." τὴν δ' Αἴγυπτον ὑποτελῆ ἐποίησε, χρήματά τε πάμπολλα εὔρε καὶ πάντα ἀφείλετο. καὶ τὰ ἐκεί ὡς αὐτῷ B ἑδόκει διοικησάμενος εἰς τὴν Ἀσίαν διὰ τῆς Συρίας ἀπῆλθε καὶ 10 ἐκεῖ παρεχέμασεν. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι καὶ τότε καὶ πρότερον, ὅτε τὴν ναυμαχίαν ἐνίκησε, πολλὰ ἐς τιμὴν αὐτῷ ἐψηφίσαντο. κατὰ δὲ τὸν τοῦ Θέρους καιρὸν ἐς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐς τὴν Ἰταλίαν ἐπεραιώθη. καὶ αὐτοῦ εἰς τὴν πόλιν εἰσελθόντος ἔθυσαν οἱ Ῥωμαῖοι καὶ ὁ ὕπατος ἐβουθότησεν, ὃ μῆνω πρότερον ἐπ' ἄλλω 15 ἐγένετο. εἴωρτασε δὲ καὶ ἐπὶ τρισὶν ἡμέραις τὰ νικητήρια. καὶ ἐπιφανεῖς αἱ πομπαὶ πᾶσαι γεγόνασι· τοσαῦτα γὰρ ἡθροίσθησαν λάφυρα ὥστε πᾶσαις ἐπαρθέσαι. παρεκομίσθη δὲ καὶ στήλη τῆς C Κλεοπάτρας ἐπὶ κλίνης, ἀσπίδου ἐμπεφυκυῖαν ἔχουσα τῷ βραχίονι, καὶ μετὰ τῶν ἄλλων ἀιχμαλώτων καὶ οἱ ἐκείνης παῖδες, ὃ τε 20 Ἀλέξανδρος ὁ καὶ Ἡλῖος, καὶ Κλεοπάτρα ἡ καὶ Σελήνη. ἐφ' ἑπασι δ' ὁ Καίσαρ ἐσήλασε. καὶ θεωρεῖται ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἐγένοντο.

6 προσκυνεῖν] ἰδεῖν A. 8 τσ] δὲ A. 12 τὴν alterum om A.
 16 πᾶσαι] πᾶσι A. 20 ὃ καὶ A Dio, ὃ PW.. 21 δ' ὃ]
 δὲ καὶ A.

Cleopatra atque Antonio ad hunc modum sublati Caesar Alexandri regis corpus vidit et attrectavit. Ptolemaeorum etiam Alexandriis ostendere volentibus recusavit: se enim regem videre cupivisse, non cadavera. neque Apidem adire voluit: quod deos, non boves adorare consuevisset. Aegyptum tributariam fecit, et pecuniam omnem quam ibi maximam repperit secum avexit. rebus in Aegypto suo arbitratu ordinatis per Syriam in Asiam abiit, ibique hibernavit. Romae vero et tunc et prius etiam Actiacam victoriam adepto plurimos honores decreverunt. sub aetatem in Graeciam et Italiam traiecit. eo Romam ingresso populus sacrificavit et consul bovem immolavit: quod nulli prius acciderat. triumphum per triduum egit. pompae omnes illustres fuerunt: nam tantam manubiarum adfuit, ut iis omnibus sufficerent. est et Cleopatrae status in lecto traducta, eius brachio aspide inhaerente. inter alios captivos etiam liberi eius, Alexander qui et Sol, et Cleopatra quae et Luna dieebatur, in triumpho ducti sunt. post omnia Caesar inventas spectacula per multos dies edidit.

32. Καὶ ὁ Κράσος ὁ Μάρκος κατὰ τούτους τοὺς χρό-
 νους εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ εἰς τὴν Θράκην καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα
 πεμφθεὶς πολλοῖς ἐπολέμησεν ἔθνεσι, καὶ τὰ μὲν ἐνίκησε τὰ δὲ
 προσήγαγετο. τὰ δ' ἔθνη ταῦτα πάλαι μὲν Μυσοὶ τε καὶ Γέται
 ἐκέκληντο, πᾶσαν τὴν μεταξὺ τοῦ τε Αἰμου καὶ τοῦ Ἰστρου οὖσαν 5
 D νεμόμενοι, προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου τινὲς αὐτῶν καὶ ἄλλοις ὀνό-
 μασις ἐπεκλήθησαν. καὶ μετὰ ταῦτα πάνθ' ὅσα ὁ ποταμὸς ὁ
 Σαῦος εἰς τὸν Ἰστρον ἐμβάλλων ὑπὲρ τῆς Δαλματίας καὶ τῆς
 Μακεδονίας τῆς τε Θράκης ἀπὸ τῆς Παννονίας ἀφορίζει, εἰς τὸ
 τῆς Μυσίας προεκχώρηκεν ὄνομα. καὶ ἐν αὐτοῖς ἄλλα τε πολλά 10
 εἰσιν ἔθνη καὶ οἱ Τριβαλλοὶ προσαγορευθέντες οἳ τε κεκλημένοι
 W II 162 Δαρδάνιοι.

Ταῦτα μὲν οὖν ἐν τε τῇ βασιλείᾳ καὶ τῇ δημοκρατίᾳ ταῖς
 τε δυναστείαις πέντε καὶ εἴκοσι καὶ ἑπτακοσίους ἔτεσιν ἔπραξάν τε
 Ῥωμαῖοι καὶ ἔπαθον, ἐκ δὲ τούτου μοναρχεῖσθαι αὐτοῖς ἀκριβῶς 15
 ἤρξαντο, καίτοι τοῦ Καίσαρος τὰ τε ὄπλα καταθέσθαι βουλευο-
 μένου καὶ τῇ γερούσια καὶ τῷ δήμῳ ἐπιτρέψαι τὰ πράγματα. τὴν
 P I 532 μέντοι γνώμην τῷ Ἀγρίππᾳ καὶ τῷ Μαικίηνᾳ, οἷς ἐπίστευε τὰ
 ἀπόρρητα, κοινωσάμενος, τὴν μὲν Ἀγρίππου γνώμην ἀποτρέπου-
 σαν αὐτὸν τῆς μοναρχίας εὔρηκεν· ὁ δὲ Μαικίηνας τὸναντίον 20
 συμβούλευεν ἅπαν, εἰπὼν ἤδη τὴν μοναρχίαν ἐπὶ πολὺ διοικῆσαι
 αὐτόν, καὶ ἀναγκαῖον εἶναι δεῦν θάτερον, ἢ μείναι ἐπὶ τῶν αὐ-

5 τὴν ABC, γὰρ PW. 8 Σαοῦος Dio. 9 πανονίας B.
 14 τε prius om P sola. 18 ἐπίστουε A, ἐπίστευσε PW. 22 δουὶν A.

ΦΟΝΤΕΣ. Cap. 32. *Dionis Historiae Romanae* lib. 51 c. 22 —
 lib. 53 c. 18.

32. Sub haec tempora M. Crassus in Macedoniam Thraciam et
 Graeciam missus et cum multis gentibus bella gerens alias vicit, alias
 in deditionem accepit. eae gentes olim Moesi et Getae vocabantur,
 omnem eum tractum qui intra Haemum et Istrum est incolentes: pro-
 gressu temporis autem quaedam earum aliis nominibus sunt appellatae:
 deinde omnia ea quae Savus fluvius in Istrum influens supra Dalmatiam
 Macedoniam et Thraciam a Pannonia disternat, Moesiae appellatio-
 nem subierunt, inter eos praeter alias multas gentes sunt Triballi et
 Dardanii.

Haec igitur Romani sub regibus ac in libera re publica, et a po-
 tentibus oppressa annis 725 et gesserunt et pertulerunt: deinceps haud
 dubie sub unius potestatem reciderunt. nam cum Caesar in animo ha-
 beret armis positus imperium senatui populoque restituere, idque consi-
 lium Agrippae et Maecenati, quibus arcana sua credebat, aperuisset,
 Agrippa deponendae potestatis auctor ei fuit, Maecenas contrarium
 omnino suavit. nam cum longo iam tempore rerum potitus esset, aut
 potestatem ei retinendam aut ea posita pereundum esse affirmabat:

τῶν ἢ ἀπολέσθαι ταῦτα προέμενον. τοῖς γὰρ ἅπαξ μοναρχήσασιν ἀσφαλῶς ἰδιωτεύσαι εἶναι ἀδύνατον. ἐπέθετο δὲ καὶ ὅπως ἀσφαλῶς τε καὶ δικαίως ἄρξῃ, πρὸς δὲ καὶ ἀνεπάχθως, πολὺν κατατενας λόγον περὶ τῆς ὑποθέσεως. καὶ ἐπὶ πᾶσι ταῦτα ἐπήγαγεν
 5 "εἰ ὅσα ἕτερόν τινα ἄρξαντά σου ποιεῖν ἐβούλου, ταῦτα αὐτὸς Β
 αὐτεπάγγελτος πρῶττεϊς, οὔτε τι ἁμαρτήσεις καὶ πάντα κατορθώσεις, ἥδιστατά τε καὶ ἀκινδυνότατα ζήσεις."

Οἱ μὲν οὖν ταῦτα τῷ Καίσαρι συνεβούλευσαν, ὁ δὲ ἄμφω μὲν καὶ ἐθαύμασε καὶ ἐπήνεσεν, ἔλατο δὲ τοῦ Μαικήνου τὴν
 10 συμβουλὴν· καὶ οὔτε τὴν μοναρχίαν ἀπέθετο καὶ τὴν τοῦ αὐτοκράτορος προσειλήφει ἐπικλήσιν, οὐ τὴν ἐπὶ νίκαις κατὰ τὸ ἀρχαῖον διδομένην τισὶ (ταύτην γὰρ πολλάκις ἐπεκλήθη), ἀλλὰ τὴν τὸ κράτος σημαίνουσαν τὸ βασιλείον. τῷ δ' ἐξῆς ἔτει ἔκτον ὑπάτευσεν, Ἀγρίππυ οἱ συνάρχοντος, ὃν ὑπερβαλλόντως ἐτίμα, καὶ τὴν
 15 ἀδελφὴν αὐτῷ τὴν Ὀκταβίαν συνώκισε. καὶ τῆς γερουσίας πρό- C
 κριτος ἐπεκλήθη ὁ Καῖσαρ, ὡς ἐν τῇ ἀκριβεῖ δημοκρατίᾳ νενομιστο, ἀλλὰ τε πολλὰ πεποίηκεν εἰς τιμὴν τῆς Ῥώμης καὶ τῶν πολιτῶν, καὶ χρήματα πολλοῖς τῶν βουλευτιῶν ἐχαρίσατο λαμπρῶς πενητεύσασι, τὰ τε παλαιὰ συμβόλαια τῶν εἰς τὸ κοινὸν ὀφειδόν-
 20 των κατέκαυσε· καὶ ὅσα ἐπὶ Λεπίδου καὶ Ἀντωνίου ἀδίκως ἐγένοντο, δι' ἐνὸς προγράμματος κατέλυσεν ἅπαντα. καὶ ἐπὶ τούτοις ὑμνούμενος, ἵνα μᾶλλον τιμηθεῖη, καὶ παρ' ἐκόντων τὴν

3 τε add AB. ἄρξει A. 4 καὶ ἐπὶ πᾶσι] ἐπὶ πᾶσι δὲ A.
 15 ἀδελφὴν — τὴν Ὀκταβίαν] ἀδελφὴν τὴν ἰδίαν Xiphilinus: Dio ἀδελφιδῆν, Marcellam. 17 πολλά om A. εἰς τὴν Ῥώμης τιμὴν A. 18 βουλευτῶν] πολιτῶν PW, πολιτῶν βουλευτῶν A: Dio βουλευταις τισι.

quod, qui semel imperarint, tuto vitam privatam agere nullo modo possent. longaue oratione monuit, quibus rationibus tuto et iuste atque etiam citra civium molestiam imperare posset, hac addita clausula "si ea quae alio imperante tibi fieri velles, ipse ultro feceris aliis, neque peccabis quicquam et omnia feliciter administrabis et suavissime nulloque cum periculo aetatem deges."

His consiliis auditis, utroque probato et collaudato, Maecentis sententiam est secutus; et monarchia non deposita cognomentum imperatoris sibi adscivit, non illud quod antiquitus ob victoriam tribui solebat, sed id quo regia potestas significabatur. anno sequenti sextum consul factus, Agrippa collega, quem insigni honore prosequabatur desponsa etiam sorora Octavia, et princeps senatus cognominatus est, ut in liberrima civitate receptum fuerat. in honorem Romae et civium tum alia fecit, tum multos patrum ad egestatem redactos liberaliter donavit, tum veteres tabulas eorum qui in aerarios relati fuerant exussit, tum quae sub Antonio et Lepido per iniuriam acta fuerant uno decreto abolevit omnia. quas ob res cum laudibus in caelum efferretur, maioris etiam

μοναρχίαν λαβεῖν ἐπεθύμησεν, ὡς μὴ δοκοῖη ἀκόντων ἔρχειν. καὶ
 D τοὺς αὐτῷ μάλιστα ἐπιτηδείους παρασκευάσας εἰς τὴν γερουσίαν
 εἰσῆλθεν ἑβδομον ὑπατεύων· καὶ παραιτεῖσθαι λέγων τὴν μοναρχίαν
 καὶ πάντα ὑπὸ τοῖς ἀρίστοις ποιεῖν, ἔδειτο τούτων δέξασθαι
 αὐτοῦ τὴν τῆς μοναρχίας ἀπόθεσιν. οἱ δὲ τῆς βουλῆς, οἱ μὲν ἔ
 εἰδότες τὴν γνώμην αὐτοῦ οἱ δ' ὑποπτέοντες, οἱ μὲν ἐλέγξα
 αὐτὸν οὐκ ἐβούλοντο οἱ δ' ἔδεδοίκεσαν. ἔθεν καὶ πιστεύειν αὐτῷ
 οἱ μὲν ἐπλάττοντο οἱ δὲ ἠναγκάζοντο· καὶ ἔβλασαν δῆθεν αὐτὸν
 αὐταρχεῖν. καὶ τὴν μὲν ἡγεμονίαν οὕτως παρά τε τῆς γερουσίας
 καὶ τοῦ δήμου ἰβεβαιώσατο, καὶ τὴν φροντίδα τῶν κοινῶν πᾶσαν 10
 ὑπέδεξατο. τῶν δ' ἐθνῶν τὰ μὲν ἀσθενέστερα ὡς εἰρηναῖά τε
 καὶ ἀπόλεμα ἀπέδωκε τῇ βουλῇ, τὰ δ' ἰσχυρότερα ὡς ἐκινδύνου
 P I 533 τάχα καὶ σφαλερὰ κατέχευεν αὐτός, δοκῆει μὲν ὅπως ἡ γερουσία
 τὰ κάλλιστα τῆς ἀρχῆς καρπῶτο, αὐτῷ δ' οἱ πόνοι ἐπικινεῖται,
 τῇ δ' ἀληθείᾳ ἵνα ἐκεῖνοι μὲν καὶ ἄοπλοι καὶ ἄμαχοι ᾖσιν, αὐτός 15
 δὲ καὶ ὄπλα ἔχη καὶ στρατιώτας τρέφῃ. ἵνα δὲ μὴ τι μοναρχικὸν
 δοκοῖη φρονεῖν, ἐς δέκα ἔτη τὴν ἀρχὴν τῶν ἀπονημηθέντων αὐτῷ
 κατεδέξατο. τοσοῦτω γὰρ χρόνῳ αὐτὰ καταστήσειν ὑπέλαχτο,
 λόγῳ ταῦτα ἐπαγγελλόμενος. τῆς γὰρ δεκαετίας περανθείσης
 ἕτερα πέντε ἔτη, εἴτ' αὐθις πέντε καὶ μετὰ τοῦτο δέκα καὶ ἕτερα 20
 πάλιν, πεντάκις αὐτῷ ἐψηφίσθη, ὥστε τῇ τῶν δεκαετηρίδων δια-
 B δοχῇ διὰ βίου μοναρχῆσαι αὐτόν. κἀντεῦθεν καὶ οἱ μετ' αὐτὸν

10 τῶν κοινῶν πᾶσαν A Dio, πᾶσαν τῶν κοινῶν PW. 12 ἀ-
 ἔδωκε A Dio, προσένευε PW. 21 πεντάκις] πέντε W contra
 codicum auctoritatem. "πεντάκις duo Regii et Colberteus: alter
 Regius καὶ πεντάκις" DUCANCIUS. 22 μετ' αὐτῶν AC.

honoris desiderio imperium a volentibus accipere desideravit, ac ne in-
 vitis imperare videretur, subornatis intimis suis septimum consul in curia
 deprecatus est imperium, et summa rerum optimatibus demandata eos
 rogavit ut aequo animo se privatam vitam agere paterentur. at sena-
 tores eius sententiam partim scientes partim suspicantes, alii arguere
 volebant, alii timebant, cum igitur ei credere alii fingerent, alii necesse
 haberent, imperium retinere coactus est scilicet. quo ad hunc modum
 a senatu populoque firmato, omnem rei publicae curam in se suscepit.
 provincias infirmiores ut pacatas et imbelles attribuit senatui, firmiores
 ut periculosas et parum tutas ipse retinuit. id eo pertinebat, ut senatus
 pulcherrimis imperii partibus frui, ipse labores sustinere videretur: cum
 id eius consilium esset, ut illi inermes et imbelles essent, ipse arma te-
 neret et milites aleret. ac ne quid regium praes se ferret, in provincias
 sibi attributas imperium ad decennium accepit, quanto tempore se illas
 pacaturam pollicebatur. sed ea nimirum verba erant: finito enim decen-
 nio quinquennium ei decretum est, deinde alterum quinquennium, post
 decennium, et aliud iterum, quinta vice: ita ut decenniorum successione
 per omnem aetatem solus rerum potiretur. unde factum est ut impera-

αὐτοκράτορες, καίτοι διὰ βίου ἀποδεικνόμενοι, ὅμως διὰ τῶν W II 163
δέκα ἐτῶν αἰὲ ἐώρταζον, ὡς αὐδεις τότε τὴν ἡγεμονίαν ἀνα-
ναιούμενοι.

Πολλὰ δὲ καὶ τότε εἰς τιμὴν ἐψηφίσθη τῷ Καίσαρι, καὶ
5 Ἀύγουστος ἐπικληθῆναι. ἐφίετο μὲν γὰρ Ῥωμύλος ὀνομασθῆναι,
αἰσθόμενος δὲ ὑποπτεύεσθαι ἐκ τούτου τῆς βασιλείας ἐπιθυμεῖν
(οἱ γὰρ Ῥωμαῖοι πράγματι μὲν τὰ τῶν βασιλευμένων ὑπέμενον,
τῷ δ' ὀνόματι ἤχθοντο) ἀπέσχετο τοῦ Ῥωμύλος ἐπικληθῆναι, καὶ
10 Ἀύγουστος καλεῖσθαι ἠθέλησεν, ὡς καὶ πλείον τι ἢ κατὰ ἀνθρώ-
πους ὑπάρχων. πάντα γὰρ τὰ ἐρώτατα καὶ σεβύσματα αὐγουστα
προσαγορεύεται. ἔξ ὅπερ καὶ σεβαστὸν προσεῖπον αὐτόν, ἀπὸ C
τοῦ σεβάζεσθαι, ἐξελληνίζοντες πως, ὡσπερ τινα σεπτόν. ἡ δὲ
τῶν αὐτοκρατῶρων κατοικία παλάτιον ὠνομάσθη, ὅτι ἐν τε τῷ
Παλατίῳ λεγομένῳ ὕρει, ἐν ᾧ Φανστοῦλος ᾤκει ὁ τὸν Ῥωμίλον
15 θρηνούμενος, ὡς ἤδη ἰστόρηται, ὁ Καῖσαρ ᾤκει καὶ ἐκεῖ τὸ
στρατήγιον εἶχε. καὶ διὰ τοῦτο κἄν ἄλλοθί ποιν ὁ αὐτοκράτωρ
καταλύη, τὴν τοῦ παλατίου κλησιν ἢ καταγωγὴ αὐτοῦ ἔχει. πῶσα
δὲ ἐξουσία, ἢ τε τοῖς ὑπάτοις τὸ παλαιὸν διδομένη καὶ ἢ τοῖς
δημάρχοις καὶ ἢ τοῖς τιμητικαῖς καὶ τοῖς ἄλλοις ἄνθρωποις, τοῖς αὐτο-
20 κράτορι δέδοται· καὶ προσέτι καὶ λεγέσθαι τῶν νόμων ἐδόθη
αὐτοῖς, τουτέστιν ἐλευθέρους ἀπὸ πάσης τῶν νόμων ἀνάγκης εἶναι D
καὶ μηδενὶ τούτων ἐνέχεσθαι.

6 ἐκ τούτου om C. 8 Ῥωμύλος ἐπικληθῆναι] ὀνόματος A.
14 ὁ τὸν — 15 ᾤκει add BC: eadem sed omisiis ὡς ἤδη ἰστόρη-
ται habent A et Michael Glycas Annallum p. 266 ed. Bonn. bre-
viora sunt apud Dionem. 15 ἰστόρηται] p. 10 v. 10. 19 τοῖς]
καὶ τοῖς A. 21 ἀνάγκης τῶν νόμων B.

tores qui illum secuti sunt, cum in omnem aetatem crearentur, tamen
decimum quemque annum festum agerent, imperium quasi renovantes.

Tum praeter multos alios honores etiam Augustus est cognomina-
tas. nam cum Romulus dici cuperet, et tamen suspicionem regni con-
cupiti vitaret (Romani enim cum ipsum regnum paterentur, nomen regni
adversabantur), ea quidem appellatione abstinuit, Augustum autem se
appellari voluit ut humana condicione maiorem. sic enim sanctissima
quaeque et summae venerationis dicuntur. imperatorum domicilium pal-
latium vocatur, quod in monte Palatino Caesar, ut et Faustulus Romuli
nutricius, sicut supra dictum est, habitabat ibique praetorium habebat.
quamobrem etsi imperator alibi diverterit, tamen eius hospitium id nomen
obtinet. omnis autem potestas quae consulum, tribunorum plebis, cen-
sorum, caeterorum denique omnium olim fuerat, in imperatores est
translata: atque illud etiam eis datum ut legibus soluti essent nec ullo
praescripto tenerentur.

33. Ὅτε δὲ Αὐγουστος ἐπεκλήθη ὁ Καῖσαρ, σημεῖον οὐ μικρὸν τότε κατὰ τὴν νύκτα ἐκείνην ἐγένετο· ὁ γὰρ Τίβερις πελαγίσις πᾶσαν τὴν πεδιάδα τῆς Ῥώμης κατέλαβεν ὥστε πλειῶσαι καὶ οἱ μάντις ὅτι τε ἐπὶ μέγα αὐξήσει καὶ ὅτι πᾶσαν τὴν πόλιν ἐποχειρίαν ἔξει ἐκ τούτου προεῖπον. ὁ δὲ τὰ τε ἄλλα τὰ τῇ ἀρχῇ⁵ προσήκοντα προθυμότερον ἔπραττεν, ὡς ἐθελόντων ἀρχῶν, καὶ ἐνομοθέτει. οὐ μέντοι πάντα ἐθελογνωμονῶν ἐνομοθέτει, ἀλλ' ἔστιν ἃ καὶ ἐς τὸ δημόσιον προετίθει, ὅπως, ἂν τι μὴ ἀρέσῃ, P I 534 ἐπανορθώσῃ· καὶ προετρέπετο πάντα συμβουλεύειν αὐτῷ εἴ τις τι ἄμεινον γνώῃ αὐτοῦ. καὶ τοῖς ὑπάτοις, καὶ ἐκ τῶν ἄλλων ἀρχόντων ἓνα παρ' ἐκάστων, καὶ ἐκ τοῦ τῶν βουλευτῶν πλῆθους πεντεκαίδεκα συμβούλους ἐς ἐξάμηνον παρελάμβανεν, ὥστε δι' αὐτῶν καὶ πᾶσι κοινοῦσθαι τὰ βουλευόμενα. ἔστι δ' ὅτε καὶ ἐδίκαζε μετ' αὐτῶν. ἔκρινε μὲν γὰρ καὶ καθ' ἑαυτὴν ἢ βουλή, καὶ πρεσβείαις καὶ κηρυκταῖς ἐχρημάτιζεν. ὃ τε δῆμος εἰς τὰς ἀρχαι-15 ρσίας συνελέγετο, οὐ μέντοι ἐπράττετό τι ὃ μὴ ἐκείνῳ ἤρρασκε. καὶ τοὺς ἄρχοντας τοὺς μὲν αὐτὸς προεβύλλετο, τοὺς δὲ ἐς τὸ κοινὸν ἐποίητο, ἐπιμελούμενος ὥστε μήτ' ἀνεπιτήδειοι μήτ' ἐκ B παρακελεύσεως ἢ καὶ ἐκ δεκασμοῦ ἀποδείκνυνται. καὶ ἔθνη τὰ μὲν δι' ἑαυτοῦ τὰ δὲ δι' ἐτέρων τῇ Ῥωμαίων ἡγεμονίᾳ ὑπέταξεν. 20

7 ἰδιογνωμονῶν Dio. 9 αὐτῷ] αὐτοῦ C. 12 παρελάμβανεν om A. 18 ὥστε — 19 ἀποδείκνυνται: Dio ὅπως — ἀποδεικνύονται.

Fontes. Cap. 33. *Dionis Historiae Romanae lib. 53 c. 20 — lib. 54 c. 3.*

33. Quo die Caesar Augustus cognominatus est, noctu magnum prodigium exstitit. Tiberis enim omnia Romanae urbis plana loca sic inundavit ut navigarentur. quo vates portendi affirmarunt, fore ut urbem amplificaret et totam in potestate sua haberet. is vero cum alia ad imperium pertinentia, ut qui volentibus imperaret, alacrius administravit, tum leges sanxit; nec tamen suapte auctoritate omnes, sed quasdam ad populum tulit, ut quae displicerent, ea corrigeret; hortans omnes ut si quid melius scirent monerent. consules item et e caeteris magistratibus singulos, et e senatorum numero quindecim ad semestre in consilium adhibuit, ut per eos⁵ omnibus ea communicaret quae deliberranda essent: interdum etiam ius cum eis dixit. nam senatus etiam per se suffragia ferebat, legatisque et caduceatoribus respondebat. populus quamvis ad comitia conveniret, nihil tamen gerebatur quod illi displiceret. magistratus partim ipse designavit, partim arbitrio populi designandos permisit: in id intentus, ne inepti neve per ambitum et largitiones aliqui crearentur. gentes quasdam per semetipsum, partim per alios Romano imperio subiecit.

Ὁ δὲ τῆς Αἰγύπτου ἄρχων Αἴλιος Γάλλος ἐπὶ Ἀραβίαν τὴν
 εὐδαίμονα καλουμένην, ἧς Σάβος ἐβασίλευεν, ἐστράτευσε τότε.
 καὶ οὐδεὶς μὲν ἐνώπιον αὐτοῦ ἔσθη τῶν πολεμίων, οὐ μὴν ἀπόνως
 προῦχώρει. ἦ τε γὰρ ἐρημία καὶ ὁ ἥλιος τὰ τε ὕδατα φύσει
 5 ἄτοπον ἔχοντα σφόδρα αὐτοὺς ἐταλαιπώρησεν, ὥστε τὸ πλεῖον
 φθαρῆναι τῆς στρατιᾶς. τὸ δὲ νόσημα τῇ κεφαλῇ ἐνοσχῆτον,
 ἐξήραινεν αὐτήν, καὶ πολλοὺς μὲν αὐτίκα ἀπώλλυε, τῶν δὲ περι-
 γενομένων ἕς τὰ σκέλη κατῆι, ἅπαν τὸ μεταξὺ τοῦ σώματος C
 ὑπερβαῖνον, καὶ αὐτοῖς ἐλυμαίνεται. ἰαμὰ τε οὐδὲν ἦν ἢ εἴ τις
 10 ἔλαιον οἴνω μειγμένον ἠλείψατο· τὰ δὲ πάνυ ὀλίγοις ἦν· ἦ τε
 γὰρ χώρα οὐδέτερον αὐτῶν φέρει, κἀκείνοις οὐκ ἄφθονα ταῦτα
 προπαρεσκευάστω. κὰν τῷ πόνῳ τούτῳ καὶ οἱ βάρβαροι σφίσι
 ἐπιτιθέμενοι τὰ τε χωρία ἢ πρὶν ἀφῆρητο ἐκομίσαντο, καὶ τοὺς
 περιλειφθέντας ἐκ τῆς χώρας ἐξήλασαν.
 15 Ὁ δ' Αὐγουστος ἐνδέκατον ὑπατεύσας ἐνόσησεν ὥστε μηδ'
 ἔλπιδα σχεῖν σωτηρίας, καὶ ὡς τελευτήσων διέθετο, καὶ διάδοχον
 μὲν οὐδένα ἀπέδειξε, τῷ Πείσῳνι δὲ τὰς τε δυνάμεις καὶ τὰς D
 κοινὰς προσόδους εἰς βιβλὸν γράψας ἔδωκε, τῷ δ' Ἀγρίππᾳ τὸν
 δυκτύλιον ἐνεχείρισεν. Ἀντώνιος δὲ τις Μούσας οὕτω κακῶς
 20 αὐτὸν διακείμενον ψυχρολουσίαις καὶ ψυχροποσίαις ἀνέρωσῆ. W II 164
 διὸ καὶ χρήματα πῦρ' αὐτοῦ τε καὶ παρὰ τῆς βουλῆς ἔλαβε, καὶ
 δακτυλοῖς χρυσοῖς, ἀπελεύθερος ὢν, ἐπιετρόπη κεχρησθῆαι, ἀτέ-

2 καλουμένην add AB Dio. Σαβῶς Dio, Σαμῶς Xiphilinus:
 Strabo Σάβος. 3 αὐτοῦ ἐνώπιον A. 14 περιληφθέντας A.
 18 ἐγγράφας A, ἐσγράφας Dio. 20 ἀνέσσωσ Dio.

At Aegypti praetor Aelius Gallus expeditione in Arabiam felicem, cui Sabos imperabat, suscepta, etsi ei resistebat nemo, non tamen citra aerumnam est progressus. nam et solitudine et solis ardore et aqua insalubri milites graviter sunt afflicti, ut maxima pars exercitus ex morbo quo capita exsiccabantur interiret. is multos statim perimebat: si qui vero evadebant, in eorum pedes toto reliquo corpore incolumi desiderabat eosque vexabat: nec ullum erat remedium aliud, nisi ut oleo vino temperato inungerentur. id vero perpaucis suppetebat: nam ea regio neutrum gignit, neque illi magnam copiam praepararant. in ea lue barbari quoque, receptis locis quae amiserant, eorum reliquias regione expulerunt.

Augustus vero undecimo consulatu sine ulla spe salutis aegrotans ut moriturus testamentum fecit, nec imperii successore ullo relicto libellum in quo legiones et publicos redditus perscripserat Pisoni tradidit, Agrippae anulum porrexit. sed ab Antonio Musa lotionibus et potionibus frigidis est recreatus. qua de causa medicus et ab illo et a senatu pecuniam et ius aurei anuli, quamvis libertinus, accepit, impunitate et

λειάν τε αὐτῷ καὶ τοῖς δημοτέργοις τοῖς οὐσὶ τε καὶ τοῖς ἑσομένοις παρέσχοντο. οὕτω δὲ σωθεὶς εἰς τὸ συνέδριον τὰς διαθήκας εἰσήνεκε, καὶ ἀναγνωσθῆναι ἐπέτρεπεν, ἐνδεικνύμενος ὅτι οὐδένα τῆς ἀρχῆς διάδοχον καταλέλοιπεν· οὐ μέντοι καὶ ἀνέγνω αὐτὰς τις. 5

Διμοῦ δὲ τῷ ἐξῆς ἔτει καὶ λοιμοῦ γενομένου ἐν πάσῃ τῇ
 P I 535 Ἰταλίᾳ, νομίσαντες οἱ Ῥωμαῖοι οὐκ ἄλλως ταῦτα συμβεβηκέναι ἢ ὅτι μὴ καὶ τότε ὑπατεύοντα τὸν Ἀύγουστον ἔσχον, δικτάτορα αὐτὸν ἠθέλησαν προχειρίσασθαι, καὶ τὴν βουλὴν εἰς τὸ συνέδριον κατακλείσαντες ἠνάγκασαν τοῦτο ψηφίσασθαι. καὶ αὐτῷ προσ- 10
 ἦλθον δεόμενοι λεχθῆναι δικτάτορα καὶ τῆς τοῦ σίτου συναγωγῆς ἐπιμελητήν. καὶ ὅς τὴν μὲν τοῦ σίτου φροντίδα ἐδέξατο, τὴν δικτατορίαν δὲ οὐ προσήκατο, ἀλλ' ἐπεὶ μῆτε διαλεγόμενος αὐτοῖς μῆτε δεόμενος ἐπειθε, τὴν ἐσθῆτα διέρρηξεν· ὀρθῶς γὰρ καὶ συνετῶς τὸ μισητὸν τῆς ἐπικλήσεως ἐφυλάξατο καὶ ἐπίφθονον, 15
 B ἐπὲρ τοὺς δικτάτορας ἔχων τὴν ἐξουσίαν καὶ τὴν τιμὴν. ἐπιβουλήν δὲ κατ' αὐτοῦ συστησαμένων τινῶν, αὐτοὶ τε καὶ οἱ συνωμόται ἐρήμην ἤλωσαν ὡς φευξόμενοι, οὐ πολλῶ δ' ὕστερον ἀπιστάγησαν.

34. Μετὰ ταῦτα δ' εἰς Σικελίαν ἦλθε. καὶ αἱ ὄντος ὁ 20
 δῆμος τῶν Ῥωμαίων τοὺς ὑπάτους χειροτονῶν ἰστασίασιν, ὡς κἀνεῦθεν δειχθῆναι ὅτι ἀδύνατον ἦν δημοκρατουμένους αὐτοὺς σωθῆναι. οὕτω γὰρ ἐθορύβησαν καὶ ἅπαντα συνετάραξαν, ὥστε

1 *ts alterum add A.*

Fontes. Cap. 34. *Dionis Historiae Romanae lib. 54 c. 6 — c. 35.*

ipsi et medicis omnibus et tum et in posterum data. ita conservatus testamentum in concilium illatum recitari iussit, ut ostenderet se nullam successorem scripsisse: sed id a nemine lectum est.

Anno sequenti cum peste et fame per totam Italiam laboraretur, Romani opinantes non aliam eorum malorum esse causam quam quod Augustus tum quoque consul non creatus esset, dictatorem eum dicere vulerunt, et senatum in curia conclusum hoc decernere coegerunt, eumque orarunt ut et dictatorem et rei frumentariae procuratorem se dici pateretur. is vero annonae curationem suscepit, dictaturam repudiavit; et cum neque dissuadendo neque rogando quicquam proficeret, vestem suam laceravit, recte prudenterque vitato invisio et odioso nomine, cum dignitatem et potestatem dictatura superiorem obtineret. quidam, qui insidias ei compararant, indicta causa exsilio multati nec multo post una cum coniuratis interfecti sunt.

34. Deinde cum in Sicilia abesset, in comitiis consularibus seditio orta est: ut vel ex eo perspicuum esset Romanos libera re publica incolumes esse non posse. ita enim tumultuati sunt, ita turbaverunt omnia,

καὶ τὸν Ἀύγουστον ὑπὸ τῶν ἐμφορόνων ἀνακληθῆναι. ἀγανακτή-
 σας δ' ἐπὶ τούτῳ ὁ Ἀύγουστος, καὶ μήτε αἰετῇ Ῥώμῃ σχολάζειν
 δυνάμενος μήτ' αὐτῷ ἀναρχὸν αὐτὴν καταλείπειν τολμῶν, ἐξήτει C
 αὐτῇ ἐπιστῆσαι τινά. καὶ ἔκρινε μὲν τὸν Ἀγρίππαν πρὸς αὐτὸν
 5 ἐπιτηδειότατον, βουληθεὶς δὲ καὶ μείζον αὐτῷ περιθῆναι ἀξίω-
 μα, ἵνα ἐκ τούτου ὄψον αὐτῶν ἄρχῃ, κατηγάκασεν αὐτὸν τὴν
 γυναῖκα ἀφέντα τῇ αὐτοῦ θυγατρὶ συνοικῆσαι τῇ Ἰουλίᾳ, καὶ
 ἐς τὴν Ῥώμην αὐτίκα ἐπὶ τε τῷ γάμῳ καὶ ἐπὶ τῇ μεταχειρῶ-
 σει τῆς πόλεως ἐπεμψε, διὰ τε ἄλλα καὶ ὅτι Μαικήρας εἶπε
 10 τῷ Καίσαρι ὡς "τηλικούτον αὐτὸν πεποίηκας, ὥστε ἢ γαμβρόν
 σου γενέσθαι χρῆναι ἢ φρονεῖσθῆναι;" Ἀγρίππας οὖν οἰδοῦντα
 εὐρῶν ἐν τῇ Ῥώμῃ τὰ πράγματα κατεστήσατο. ὁ δ' Ἀύγουστος D
 τὰ ἐν τῇ Σικελίᾳ διοικήσας εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐπεριεώθη, καὶ τὸ
 Ἑλληνικὸν διαγαγὼν εἰς τὴν Σάμον ἔπλευσε, κάκει χειμάσας εἰς
 15 τὴν Ἀσίαν ἐν τῷ ἕαρι ἐκομίσθη, καὶ τὰ τε ἐκεῖ καὶ τὰ ἐν τῇ
 Βιθυνίᾳ δέταξε, καὶ τοὺς Κυζικηνοὺς ἐδουλώσατο, ὅτι Ῥωμαῖους
 τινὰς μαστιγιάσαντες ἔκτειναν· τὸ αὐτὸ δὲ καὶ τοῖς Τυριοῖς καὶ
 τοῖς Σιδωνίοις ἐποίησεν, ἐν τῇ Συρίᾳ γενόμενος. ἡ Ἰουλίᾳ δὲ
 τὸν Γάϊον ἔτεκε. καὶ ὁ Ἀύγουστος ἐθνῶν ἡγεμονίας τισὶ δεδω-
 20 κῶς ἐπανῆλθεν εἰς Σάμον, κάκει καὶ αὐθις ἐχείμασε καὶ πολλὰ
 διώκησεν· ἀφίκοντο γὰρ ἐνταῦθα πρεσβεῖαι πλείους· καὶ οἱ
 Ἴνδοι τότε φιλίαν ἐποιήσαντο, δῶρα πέμψαντες ἄλλα τε καὶ
 τήρεις, πρῶτον τότε Ῥωμαῖοις ὀφθείσας. αὐθις τε στάσις ἐν P I 536

1 ἀγανακτήσας δ'] καὶ ἀγανακτήσας A.

15 τε add A Dio.

ut Augustus a prudentioribus arcesseretur. id iniquo ferens animo, cum neque Romae semper vacari posset neque urbem sine magistratu relinquere auderet, de aliquo cui summam rerum mandaret diligendo deliberavit. quam ad rem cum aptissimus Agrippa videretur, et quo maiori esset auctoritate, dignitatem illius augere vellet, eum coegit relicta uxore Iuliam filiam ducere; ac statim Romam et ad nuptias contrahendas et ad magistratum incundum cum aliis de causis, tum quod Maecenas dixerat eum tantum esse factum ab ipso Caesare ut aut generum deligere aut occidi oporteret, ablegavit. Agrippa igitur rem Romanam fluctuantem composuit: Augustus Sicilia ordinata in Graeciam traiecit: qua constituta Samum navigavit, ibique hieme exacta verno tempore in Asiam profectus cum eam provinciam et Bithyniam ordinasset, Cyzicenos in servitutem redegit, quod Romanos cives flagris caesos occiderant, eodem modo Tyrios et Sidonios, cum in Syriam venisset, tractavit. interea Iulia Gaium peperit. Augustus ubi certos homines provinciis praefecit, denuo Sami hibernavit, ibique multis negotiis et plurimis legationibus audiendis occupatus fuit. tum Indi amicitiam cum eo fecerunt, tigridibus dono datis: quas Romani tum primum viderunt. Romae autem denuo

τῇ Ῥώμῃ συνέβη καὶ σφαγαὶ γεγῶνασι διὰ τὰς τῶν ὑπάτων ἀρχαι-
 ρείας. μαθὼν οὖν ταῦθ' ὁ Καῖσαρ, καὶ συνιδὼν ὅτι οὐδὲν
 πέρασ γενήσεται τοῦ κακοῦ, εἰς τὴν Ῥώμην ἠπέλθῃ καὶ αὐτὸς
 ἀπέδειξεν ὑπατον. ἐπει δὲ ὑπαντήσῃ αὐτῷ πάντες παρεσκευά-
 ζοντο, νύκτωρ εἰς τὴν πόλιν ἀνεκορίσθη· ὁ καὶ πολλὰκις ἐποίησε, 5
 καὶ ἔξιὼν τοῦ ἄστεος καὶ ἐπανιῶν, ἵνα μηδενὶ δὴληρὸς εἴη. εἶτα
 τῶν τρόπων ἐπιμελητῆς καὶ τιμητῆς εἰς πενταετίαν παρακληθεῖς
 B ἐχειροτονήθη, τὴν δὲ τῶν ὑπάτων τιμὴν διὰ βίου ἔλαβε. τινῶν
 W II 165 δ' αἰτίας σχόντων ἐπιβουλεύειν αὐτῷ καὶ τῷ Ἀγρίππῃ, ἄλλους
 μὲν τινὰς ἐδικαίωσε, τὸν δὲ Λέπιδον ἐμίσει μὲν καὶ δι' ἄλλα καὶ 10
 ὅτι ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἐπεβούλευσεν αὐτῷ, οὐ μόντοι καὶ ἀποκτείναι
 ἠθέλησεν, ἀλλ' ἄλλοτε ἄλλως προειπηλάκιζε καὶ ἐχλεύαζεν. ἔθετό
 τε καὶ ἄλλους νόμους, καὶ τὸ τοὺς δεκάσαντάς τινὰς ἐπὶ ταῖς
 ἀρχαῖς ἔς πέντε ἔτη αὐτῶν εἴργεσθαι· τοῖς τε ἀγύμοις καὶ ταῖς
 ἀνάνδροις ἐπιτίμια ἔταξε, τοῦ δὲ θάμου καὶ τῆς παιδοποιίας ἄθλα 15
 ἔθηκε. κἀπειδὴ πολὺ πλεῖον τὸ ἄρρεν τοῦ θήλεος τοῦ εὐγενοῦς ἦν,
 C ἐπέτρεψε καὶ ἀπελευθέρους τοῖς ἐθέλουσι πλὴν τῶν βουλευτῶν ἄγε-
 σθαι, ἕννομον τὴν τεκνοποιῶν αὐτῶν εἶναι κελεύσας. ἐπει δὲ
 βρέφη τινὲς μνηστευόμενοι τὰς μὲν τῶν γεγαμηκότων ἔκαρποῦντο
 τιμάς, τὸ δ' ἔργον αὐτῶν οὐ παρείχοντο, προσέταξε μηδεμίαν 20
 ἰσχύειν μνηστεῖαν μισθ' ἣν οὐ δύο διελθόντων ἑτῶν εὐθὺς γαμή-
 σαι τις, τουτέστι δεκῆτιν πάντως ἐγγυᾶσθαι· δώδεκα δὲ ταῖς κό-

3 ὑπέλθῃ A. 5 δ καὶ πολλὰκις — 6 δὴληρὸς εἴη Dio alio loco
 narrat, Xiphilinus hic. 14 ταῖς] τοῖς A. 16 πλεῖον πολὺ C.
 21 εὐθὺς om A Dio. 22 δεκῆτην B. δέ] γὰρ Dio.

tumultuatum est ob comitia consularia, et caedes factae. quo cognito
 Caesar, quia nullum mali finem fore providebat, Romam prope re-
 tendit et ipse consulem designavit. et quia se omnes ut procederent ob-
 vium parabant, noctu ingressus est; atque id tam in egressu quam ingressu
 urbis saepius fecit, ne cuiquam esset gravis. deinde precibus ab eo im-
 petratum est ut morum magistrum et censorem in quinquennium se creari
 pateretur: consulare vero dignitatem in omnem aetatem accepit. cum
 quidam ob insidias, quas et ipsi et Agrippae fecissent, accusati essent,
 alios quosdam supplicio affecit, Lepidum autem cum aliis de causis tum
 ob insidias a filio illius sibi factas invisum non occidit sed alias aliter
 ludibrio et contemptui habuit. praeter leges alias illam quoque tulit ut,
 qui in comitiis suffragia corrupissent, magistratibus quinqueannium ex-
 cluderentur. vitae caelibis tam virorum quam mulierum poenas, coniugio
 et procreationi liberorum praemia proposuit; et quia plures erant patri-
 cii mares quam femellae, permisit etiam libertinas ducere si qui vellent,
 senatoribus exceptis, eorumque progeniem legitimam esse iussit. iam
 quia nonnulli infantibus sibi desponsis, cum fraudem legi facerent, praem-
 iis coniugum fruebantur, sanxit ne qua sponsalia rata essent nisi post
 biennium nuptiae celebrarentur, hoc est, ut puellas non minores decem

ρις ἔτη εἰς τὴν τοῦ γάμου ὥραν πλήρη νομίζεται. ὁ δὲ Ἀγρίππας
 καὶ ἕτερον υἷον ἐκ τῆς Ἰουλίας ἐγένετο, Λούκιον ὀνομασθέντα·
 δὲν Ἀύγουστος καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ τὸν Γάϊον εἰσεποίησατο, D
 καὶ διαδόχους τῆς ἀρχῆς αὐτόθιν ἀπέδειξεν, ἵν' ἤτιον ἐπιβου-
 βλεύηται. ἐστιώμενος δὲ ποτε παρὰ Πωλίῳ, ἀνδρὶ πλουσίῳ μὲν
 σφόδρα ὠμῶ δὲ λίαν καὶ ἀπηνεῖ, ἐπεὶ ὁ οἰνοχόος ἐκείνου κύλικα
 κρυσταλλίνην κατέαξε καὶ ἐς τὰς μυραίνας ὠρίσθη παρὰ τοῦ
 δεσπότητος ἐμβληθῆναι (ἔτρεφε γὰρ ἐν δεξαμεναῖς τοιαύτας, ἀν-
 θρώπους δεδιδαγμένας ἐσθίειν, καὶ τοὺς δούλους αὐταῖς οὕς
 10 ἐθανάτου παρέβυλλε), παρηγεῖτο τὴν τιμωρίαν ὁ Καῖσαρ τοῦ
 οἰνοχόου· ὡς δ' οὐκ ἔπειθε τὸν Πωλίῳ, "φέρε" φησὶν "ὅσα
 τοιαῦτα ἔχεις ἐκπώματα ἢ καὶ ἕτερα ἔντιμα, ἵν' αὐτοῖς χρῆσω- P I 537
 μαι." κομισθέντα δὲ συνέτριψεν, εἰπὼν ἵνα μὴ διὰ ταύτας κολά-
 ζοιντο ἄνθρωποι. ὁ δὲ Πωλίῳ πρὸς τὸ πλῆθος τῶν ἀπολωλότων
 15 τῆς μιᾶς ἐπελάθετο κύλικος, καὶ τὸν οἰνοχόον τιμωρήσασθαι μὴ
 δυνάμενος, ὅτι ἐπὶ πολλοῖς τὸ αὐτὸ ἐπέποιήκει ὁ Ἀύγουστος, καὶ
 ἄκων ἠσύχασεν.

Ἀγρίππας δὲ νοσήσας ἐν Καμπανίᾳ ἀπέθανεν· οὗ ὁ Καῖσαρ
 παραγενόμενος τό τε σῶμα αὐτοῦ εἰς τὴν Ῥώμην ἐκόμισε καὶ ἐν
 20 τῇ ἀγορῇ προθέμενος λόγον ἐπ' αὐτῷ ἀλέγων καὶ τὴν ἐκφορὰν
 αὐτοῦ πολυτελεῖ ἐποίησατο καὶ ἐν τῷ ἑαυτοῦ μνημείῳ ἔθαψεν.
 ὁ δὲ τοῦ Ἀγρίππου θάνατος κοινὸν τι τοῖς Ῥωμαίοις πένθος ἐγένε-
 νετο. τὰ τε γὰρ ἄλλα ἄριστος τῶν κατ' ἑαυτὸν ἀνθρώπων ἐγένε-

7 κρυσταλλίνην PW.

13 εἰπὼν — 14 ἀνθρώποι om Dionis

codices. 13 ταύτας] ταῦτα οὕτως A. 22 πένθος] Dio πάθος.

annis desponderentur: quarum annus aetatis duodecimus maturus coniun-
 gio habetur. Agrippa filium alterum ex Iulia suscepit Lucium, quem una
 cum Gaio Augustus adoptatos statim imperii successores designavit, ut
 minus insidiis appetetur. cum aliquando Pollionis hominis locupletis
 sed saevi et crudelis conviva esset, et is pincernam ob calicem crystal-
 linum fractum muraenis quas in piscinis aiebat ad devorandos homines
 assuefactas obici iussisset (id enim supplicium servis quos occidebat
 constituerat), poenam pincernae Caesar deprecatus est: cum nihil impe-
 trasset, Pollionem etiam alia eiusdem materiae pocula et si qua praeterea
 pretiosa haberet ut eis uteretur afferre iussit, allata confregit "ne pro-
 pterea" inquit "homines occidant." sic Pollio propter multitudinem con-
 fractorum ab Augusto calicum unius oblitus cum pincernam punire non
 posset, vel invitus homini pepercit.

Agrippa in Campania ex morbo defuncto Caesar eo profectus
 corpus eius Romam advexit, eoque in forum allato orationem recitavit,
 factoque magnifico funere ossa in suum monumentum intulit. Agrippae
 mors publicum Romanis luctum attulit. nam cum caetera vir suae aeta-

Zonarae Annales II.

- B** νετο, καὶ τῇ τοῦ Αὐγούστου φιλίᾳ πρὸς τὸ κείνου καὶ πρὸς τὸ κοινῇ συμφέρον ἐκέχρητο, καὶ πῶσαν τὴν ἑαυτοῦ σοφίαν καὶ ἀνδρείαν εἰς τὰ λυσitteλέστατα παρέχων τῷ Καίσαρι πῶσαν τὴν παρ' ἐκείνου καὶ δύναμιν καὶ τιμὴν εἰς τὸ τοῖς ἄλλοις εὐεργετεῖν ἀνήλυσκεν· ὅθεν οὐτ' αὐτῷ ἐπαχθῆς οὔτε τοῖς ἄλλοις ἐπιφθονος ἐχρημάτισε. τούτου μεταλλάξαντος, ἐπεὶ συνεργοῦ πρὸς τὰ πράγματα ἐδεῖτο, τὸν Τιβέριον καὶ ἄκων προσεῖλετο· οἱ γὰρ τοῦ Ἀγρίππου υἱοί, ἔγγονοι δ' αὐτοῦ, ἐν παισὶν ἔτι ἐτέλουν. καὶ ἀποσπάσας ἐκείνου τὴν γυναικα, θυγατέρα οὖσαν Ἀγρίππου ἐξ ἄλλης γαμετῆς, τὴν Ἰουλίαν αὐτῷ ἐνηγγύησεν. εἶτα διὰ τε τούτου καὶ διὰ **10**
- C** τοῦ Δρούσου καὶ διὰ Πείσωνος Λουκίου πολλὰ τῶν ἐθνῶν ὑπηγάγετο. ἀργύριον δὲ τῆς τε βουλῆς καὶ τοῦ δήμου εἰς εἰκόνας αὐτοῦ συνενεγκόντων, ἑαυτοῦ μὲν οὐδεμίαν ἔστησεν, Ὑγιείας δὲ δημοσίας καὶ Ὀμονοίας καὶ Εἰρήνης εἰκόνας ἐργάσατο. καὶ ἐν αὐτῇ τῇ πρώτῃ τοῦ ἔτους ἡμέρᾳ αὐτῷ ἐκείνῳ προσιόντες οἱ μὲν **15** πλείον οἱ δ' ἤτιον ἐδίδουσαν, καὶ ὅς προστιθεὶς ἕτερον τοσοῦτον ἢ καὶ πλεον ἀντιδίδου, οὐ μόνοις τοῖς βουλευταῖς ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις. τέθνηκε δὲ τότε καὶ ἡ ἀδελφὴ αὐτοῦ Ὀκταβία, καὶ αὐ-
- W Π 166** τός τε ἐπ' αὐτῇ δημοσίᾳ προτεθείσῃ ἐπιτάφιον εἶπε καὶ ὁ Δροῦσος· καὶ οἱ βουλευταὶ πενθήρεις χιτῶνας ἔλαβον, δημοσίᾳ τὸ **20** πένθος ποιήσαντες.
- D** 35. Τῷ δ' ἐχομένῳ ἔτει ὁ Δροῦσος ὑπατεύσας κατ' ἐθνῶν

2 ἀνδρίαν A. 4 καὶ prius add A Dio. 10 ἐνεγγύησεν A.
13 αὐτοῦ] sic A, αὐτῷ PW: Dio ἑαυτοῦ. ὕγιείας A, Ὑγείας
PW. 22 ἐρχομένῳ A.

FONTES. Cap. 35. Dionis Hist. Rom. lib. 55 c. 1—10. nonnulla Zonaras habet quae in Dionis codicibus desiderantur.

tis optimus fuit, tum Augusti amicitia ad ipsius et rei publicae utilitatem usus est, suamque prudentiam et fortitudinem omnem in res Caesari utilissimas contulit, omnipotentia et honore, quibus ab illo ornatus erat, ad beneficentiam conversa: quare nec Augusto gravis nec caeteris invidiosus fuit. eo defuncto cum rerum gerendarum socio carere non posset, Tiberium vel invitus adscivit (nam Agrippae filii, nepotes ipsius, pueri adhuc erant); ereptaque uxore, Agrippae ex alia coniuge filia, Iuliam ei despondit. deinde per eum et Drusum et Lucium Pisonem multas nationes subegit. pecunia a senatu et populo ad eius imagines faciendas collata, sui nullam imaginem erexit, sed publicae Salutis, Concordiae et Pacis statuas fecit. primo anni die eum adibant homines, atque alii plus alii minus offerebant: quibus ipse duplum aut amplius reddebat, non senatoribus duntaxat sed aliis etiam. Octaviam sororem tunc mortuam publice proposuit: funebres de ea orationes ipse et Drusus habuerunt: senatus vestes lugubres induit ut in luctu publico.

35. Anno sequenti Drusus consul factus gentibus quibusdam bel-

τινων ξεστράτευσε. και τινα χειρωσάμενος προσωτέρω χωρεῖν ἐπεχείρησε. και τινη γυναικι μείζονι ἢ κατὰ ἀνθρώπου φύσιν ἀπήνητησεν ἀπιών, ἢ "ποιῶ δῆτα ἐπέληγῃ Δροῦσε ἀκρόεστε" λέγειν αὐτῷ ἔδοξεν· "οὐ πάντα σοι ταῦτα ἰδεῖν πέπρωται. ἀλλ' ἄπιθι· 5 ἢθῃ γάρ σοι και ἡ τοῦ βίου και ἡ τῶν ἔργων πάρεστι τελευτή." ἵποστρέφοντι δ' ἐκείθεν αὐτῷ νόσος ἐνέσκηψεν, ἐξ ἧς ἐτελεύτησε. πυθόμενος δ' ὁ αὐτοκράτωρ ὅτι νοσεῖ, τὸν Τιβέριον κατὰ τάχος ἐπεμψεν· ὃς ἔμπνουν τε αὐτὸν εὔρε και θανόντα ἐς τὴν Ῥώμην ἐκόμισε. και ἐν τῇ ἀγορᾷ προτεθέντα ὅ τε Αὐγουστος και ὁ 10 Τιβέριος ἐπιταφίους ἐπήνεσαν.

P I 538

Νόμους δὲ μετὰ ταῦτα ὁ Καῖσαρ εἰσήνεγκε, και τοῖς βουλευταις αὐτοὺς ἀναγνώναι ἐπέτρεψεν, ὅπως, εἰ μὴ τι ἀρέσκει ἢ ἄμεινόν τι νοήσουσι, εἴπωσιν. οὕτω γὰρ δημοκρατικὸς ἤξιλον εἶναι, ὥστε τιδὸς τῶν συστρατευσαμένων αὐτῷ συνηγορήματος 15 παρ' αὐτοῦ δεηθέντος, τῶν φίλων τινὰ συνειπεῖν αὐτῷ ἐπέμψεν, ὡς αὐτὸς οὐκ ἄγων σχολήν, ἐπεὶ δὲ ὁ τῆς συνηγορίας δεόμενος ἀχθεσθεὶς ἔφη "ἐγὼ δ' ὅσάκις ἐπικουρίας ἰδεήθης οὐκ ἄλλον ἀντ' ἐμαντοῦ ἐπέμψα ἀλλ' αὐτὸς σου προεκινδύνευσα", εἰς τὸ δικαστήριόν τε ἐφοίτησε και αὐτῷ συνηγόρησεν. αἰτιαθέντων δὲ 20 τινων ἀρχόντων ὡς ἐκ δεικασμοῦ τὰς ἀρχὰς λαβόντων, οὗτ' ἔξ- B ἤλεγξε και προσειπήσατο μηδὲ γνῶναι τοῦτο· οὕτε γὰρ κολάσαι τινὰς διὰ τοῦτο οὕτε συγγνώμην ἐλεγχθεῖσιν ἠθέλησε. τὴν δ'

2 και γυναικι τινη A. 6 ἵποστρέφοντι δ'] ἵποστρέφοντος B.
 13 οὕτω] οὕτω A. 14 συστρατευσαμένων A. 15 τινὰ συν-
 ειπεῖν αὐτῷ AB Dio, αὐτῷ συνειπεῖν τινα PW. ἐπέμψεν A.
 19 δι' om A. 20 ἐκ om A.

lum intulit; et cum nonnullis subactis ulterius progredi statuisset, mulier ei natura humana maior obvia dicere visa est "quonam properas Druse insatiabilis? non in fatis est ut ista omnia videas. verum abito: iam enim et vitae et operum tibi finis instat." inde rediens in morbum incidit, ex quo decessit. eius morbo imperator audito Tiberium festinanter ad eum misit: qui et aegrotantem illum vidit, et mortuum Romam advectum in foro proposuit. atque in defuncti laudem et Augustus et Tiberius orationes habuerunt.

Inde ad leges ferendas conversus eas senatoribus legendas dedit, ut si quid vel improbarent vel melius nossent, dicerent. adeo enim popularem se praebebat ut, cum ex commilitonibus quidam eum advocatum orasset, ipse vero propter occupationes amicam suo loco misisset, idque ille moleste ferens dixisset "at ego quoties tibi auxilio fuit opus non alium pro me misi sed ipse pro te discrimen adii", in forum veniret et ipse ei patrocinaretur. cum quidam ut per ambitum et corruptelas magistratus adepti arguerentur, rem neque exploravit et dissimulavit, quod ea de causa neque militare quenquam neque convictis veniam dare vo-

ἡγεμονίαν καίπερ, ὡς ἔλεγεν, ἀφίεις, ἐπειδὴ καὶ τὰ δεύτερα δέκα ἔτη παρῆλθον, ἄκων δῆθεν αὐθις ἐδέξατο, ὡς ἐπὶ τοὺς Κελτοὺς στρατεύσων. καὶ αὐτὸς μὲν οἴκοι κατέμεινεν, ἐπ' ἐκείνους δὲ τὸν Τιβέριον ἐπεμψεν. ὃν ἐπανελθόντα αὐτοκράτορα ἀνείπε καὶ ὕπατον αὐθις ἀπέδειξε καὶ τοῖς ἐπινικίοις ἐπέμψεν. αὐτὸς δὲ τὸν 5

C Σεξιλιον καλούμενον μῆνα Αὐγουστον ἀντανόμασε.

Τοῦ δὲ Μαικήνου τελευτήσαντος ἤλγησε· πολλὰ μὲν γὰρ καὶ ἄλλα ὑπ' αὐτοῦ ὤνητο, μάλιστα δὲ τῆς δογῆς, ὅτι ἀκρατέστερον αὐτῇ ἐκέχρητο, παρελύετο καὶ μετήνεκτο πρὸς τὸ ἡπιώτερον. τεκμήριον δὲ, δικάζοντός ποτε καὶ πολλὰς ἀποφρημαζόμενον ψήφους 10 θανατικὰς, ἐπεχείρησε μὲν ὁ Μαικήνας διώσασθαι τοὺς περιεσιτώτας καὶ ἐγγὺς αὐτῷ προσελθεῖν, μὴ δυνηθεὶς δὲ ἔγραψεν ἐν χάρτῃ μικρῷ "ἀνάστα δήμιε", καὶ αὐτὸ εἰς τὸν κόλπον αὐτοῦ ἔριψεν· ὃ ἐπελθὼν ἐκείνος εὐθὺς ἀνέστη καὶ τὰς ψήφους ἠκύρωσεν ἕς τῆνικαῦτα ἣν ψηφισόμενος. οὐ γὰρ ἡγανάκτει διορθοῦ- 15

D μενος ὑπὸ τῶν φίλων ἀλλὰ ἔχαιρε. μέγιστον δὲ τῆς ἀρετῆς τοῦ Μαικήνου δείγμα, ὅτι τῷ τε Αὐγούστῳ πρὸς τὰς δομάς αὐτοῦ ἀνθιστάμενος ὠκείωτο, καὶ τοῖς ἄλλοις ἄπασιν ἤρσεκε, καὶ ὅτι πλείστον πυρ' αὐτῷ δυνηθεὶς, ὥστε πολλοῖς καὶ τιμὰς καὶ ἀρχὰς δοῦναι, αὐτὸς ἐν τῷ τῶν ἵππων τέλει κατεβίω καὶ οὐχ ὑπερ- 20 ἐφρόνησεν.

4 αὐτοκράτορα ἀνείπε B, αὐτοκράτορά τε ἀνείπε A, ἀνείπεν αὐτοκράτορα PW. 5 ἀνέδειξε A: Dio ἀπέδειξε. 6 κατανόμασε A: Dio ἀντανόμασε. 13 αὐτὸ ad γραμματεῖον refertur apud Dionem. 19 ὥστε πολλοῖς καὶ τιμὰς A Dio, ὡς καὶ τιμὰς πολλοῖς PW. 20 ἐν om AC Dio.

lebat. principatum etiam depositurum prae se ferebat altero decennio elapso, invitus scilicet denuo suscepit ut Gallis bellum inferret. caeterum ipse domi mansit et Tiberium contra illos misit: reversum imperatorem declaravit et consulem fecit et triumpho ornavit. mensem Sextilem de suo nomine Augustum appellavit.

Maecenatis obitum aegre tulit: qui cum aliis in rebus ei fuit utilis, tum ira effervescentem placare solitus et ad moderationem traducere. cuius illud argumentum est. cum aliquando pro tribunali multos capitibus condemnasset, Maecenas per turbam populi ad eum penetrare frustra conatus chartulae inscripsit "surge carnifex", eamque in gremium eius coniecit: qua lecta surrexit Caesar et sententias abrogavit quas tum prouuntiariat, nam se ab amicis castigari adeo non aegre ferebat, ut gauderet. Maecenatis porro virtutem illud declarat maxime, quod cum cupiditatibus Augusti refragaretur, nihilominus ei carus erat, et caeteris omnibus placebat; et quamvis tanta eius esset auctoritas ut multis honores et magistratus largiretur, ipse in ordine equestri omnem aetatem aequo animo exegit.

Ὀρῶν δὲ ὁ Αὐγουστος τὸν τε Γάϊον καὶ τὸν Λούκιον τοὺς
 ἐγγόνους αὐτοῦ, οὓς καὶ υἰοθετήσατο, μὴ τὰ ἤθη ζηλοῦντας αὐ-
 τοῦ (οὐ γὰρ ἀβρότερον διήγον μόνον ἀλλὰ καὶ ἐθρασύνοντο), καὶ
 βουληθεὶς αὐτοὺς σωφρονεσιτέρους θέσθαι ἕς ἰδιώτους, τῷ Τιβε-
 5 ρῶ εἰς πέντε ἔτη τὴν δημαρχικὴν ἐξουσίαν ἀπένειμε καὶ τὴν
 Ἀρμενίαν ἀλλοτριουμένην μετὰ τὸν τοῦ Τιγράνου θάνατον προσ- P I 539
 ἐκλήρωσεν. οὐδὲν δ' ἐκ τούτου ἀπάνωτο. οἱ μὲν γὰρ παῖδες
 πυρορᾶσθαι δόξαντες ἤχθοντο, ὁ δὲ Τιβέριος τὴν ἀρχὴν αὐτῶν
 ἐφοβήθη· διὸ οὗτ' εἰς Ἀρμενίαν ἀπεληλύθει, ἀλλ' εἰς Ῥόδον
 10 ἀφίκετο. τῷ δ' ἐφεξῆς ἔτι δωδέκατον ὑπατεύων ὁ Αὐγουστος
 εἰς τοὺς ἐφήβους τὸν Γάϊον ἔταξε καὶ εἰς τὸ βουλευτήριον ἅμα
 εἰσήγαγε καὶ πρόκριτον ἀπέφηνε τῆς νεότητος ἰλαρχόν τε φυλῆς W. II 167
 γενέσθαι ἐπέτρεψε. καὶ μετ' ἐνιαυτὸν καὶ ὁ Λούκιος τὰς τιμὰς
 ὄσαι τῷ Γαίῳ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ἐδέδοντο ἔλαβεν. ἀθροισθέντος
 15 δὲ τοῦ δήμου καὶ ἐπανορθωθῆναι τινα ἄξιόντος καὶ τοὺς δημάρ- B
 χους διὰ τοῦτο πρὸς τὸν Αὐγουστον πέμψαντος, ἦλθεν ἐκεῖνος
 καὶ περὶ ὧν ἐδέοντο σφίσι συνδιεσκέψατο· καὶ ἐπὶ τούτῳ ἦσθη-
 σαν ἅπαντες. τὴν δὲ θυγατέρα Ἰουλίαν ἀσελγαίνουσαν φαρμάσας
 ὑπερωργίσθη· καὶ ἐκείνην μὲν εἰς νῆσον ἀπήγαγεν ὑπερόριον, ἣ
 20 καὶ ἡ μήτηρ ἡ Σκριβωνίη ἐκοῦσα συνέξέπλευσε, τῶν δὲ δὴ χρη-
 σαμένων αὐτῇ τὸν μὲν Ἰούλιον Ἀντώνιον ἔκτεινεν ἄλλους τε τινὰς
 ἐπιφανεῖς ἄνδρας ὡς τῆς μοναρχίας ἐφιεμένους, τοὺς δὲ λοιποὺς
 εἰς νήσους τινὰς ὑπερώρισε.

6 μετὰ τὸν τοῦ Τιγράνου θάνατον om Dionis exemplaria. 10 τῷ
 δ' ἐφεξῆς — 18 ἦσθησαν ἅπαντες om Dionis exemplaria. 10 post
 δωδέκατον C add ἔτι. 14 ἐδέδοντο AB, ἐίδοντο PW.
 19 ἀπήγαγεν om B. 20 δὴ add AB Dio. 21 Ἰούλιον Reimarus.

Augustus cum Gaium et Lucium nepotes eosdemque filios adopti-
 yos non suos imitari mores videret (nec enim luxuriosius duntaxat sed
 ferocius etiam se gerebant), eosque ut privatos modestiores reddere
 statuisset, tribuniciam potestatem in quinquennium Tiberio decrevit et
 Armeniam post Tigranis obitum alienatam attribuit. verum ea re nihil
 profecit. nam et pueri cum se negligi putarent, ei succensebant; et
 Tiberius illorum iram veritus in Armeniam non abiit, sed Rhodum est
 profectus. Augustus vero anno sequenti duodecimum consul Gaium toga
 virili data in curiam adductum principem iuventutis designavit et sevi-
 rum turmae equitum esse iussit, annoque post Lucio eius fratri eosdem
 honores dedit. populo congregato et quaedam corrigi postulante, ea de
 causa tribunis ad Augustum missis, ipse venit, et quae petebant una
 cum eis consideravit: qua re omnes sunt delectati. Iuliam filiam, lasci-
 viam eius aegerrime ferens, in insulam relegavit: cum eaque mater Scri-
 bonia ultro in exsilium abiit. ex amatoribus eius Iulium Antonium et
 alios claros viros ut regnum affectantes interfecit, caeteros in insulas
 relegavit.

36. Τῶν Ἀρμενίων δὲ νεωτερισάντων καὶ τῶν Πάρθων
 C αὐτοῖς συνεργοῦντων ἀλγῶν ἐπὶ τούτοις ὁ Αὐγουστος ἠπόρει τι
 ἂν πράξει. οὔτε γὰρ αὐτὸς στρατεῦσαι οἶδεν τε ἦν διὰ γῆρας, ὅ
 τε Τιβέριος, ὡς εἴρηται, μετέστη ἤδη, ἄλλον δὲ τίνα πέμψαι
 τῶν δυνατῶν οὐκ ἐτόλμα· ὁ Γάιος δὲ καὶ ὁ Λούκιος νέοι καὶ 5
 πραγμάτων ἐτύγχανον ἕπαιροι. ἀνάγκης δ' ἐπικειμένης τὸν Γάιον
 εἵλετο, καὶ τὴν τε ἔξουσίαν αὐτῷ τὴν ἀνθύπατον καὶ γυναῖκα
 ἔδωκεν, ἵνα κάκ τούτου τι προσλάβῃ ἄξιωμα, καὶ οἱ καὶ συμ-
 βούλους προσέταξε. καὶ ὁ μὲν ἀφωρηθήσθαι ἐντίμως παρὰ πάντων
 ὑποδεχόμενος οἶα τοῦ αὐτοκράτορος ἔγγονος ἦ καὶ παῖς νομιζόμε- 10
 D νος, καὶ ὁ Τιβέριος δ' ἐς Χλον ἐλθὼν αὐτὸν ἐθεράπευσε, τὰς
 ὑποψίας ἀποτριβόμενος, ὑποκίπτων τε διὰ τοῦτο καὶ ταπεινού-
 μενος· ἀπελθὼν δὲ εἰς τὴν Συρίαν καὶ μηδὲν μέγα κατωρθωκῶς
 ἐτερώθη. Ἄδδων γάρ τις τὰ Ἀρτάγειρου κατέχων ἐπηγάγετο παρὰ
 τὸ τεῖχος τὸν Γάιον ὡς τι φράσεων ἀπόρητον, καὶ αὐτὸν ἐτρωσεν. 15
 ὁ μὲν οὖν πολιορκηθεὶς ἤλω, ὁ δὲ Γάιος ἐνόσησεν ἐκ τοῦ τραύ-
 ματος, καὶ ἄλλως μέντοι μὴ ὦν ὑγιεινός. διδὼν καὶ τὴν διάνοιαν
 ἐξελέλυτο καὶ πολλῶν μᾶλλον ἀπημβλύθη, καὶ ἰδιωτεύειν ἤξλου·
 ὥστε τὸν Αὐγουστον περιαλγήσαντα προτρέψασθαι αὐτῷ ἐς τὴν
 Ἰταλίαν ἐλθόντα πράττειν ὃ βούλοιο. ὁ δὲ ἐς Λυκίαν ἐν Ὀλαδί 20
 P I 540 παρέπλευσεν, ἔνθα δὴ καὶ μετήλλαξεν. ὁ δὲ Λούκιος ὁ ἀδελφός

1 Τῶν Ἀρμενίων — 14 κατωρθωκῶς ἐτερώθη] horum plurima omit-
 tunt Dionis codices. 8 καὶ post of add A. 14 κατέχων W.
 παρὰ] περι AB: Dio ὑπὸ. 17 ἄλλως μέντοι] ἄλλος δὲ A.
 18 καὶ prius om A Dio. 20 ἐλθόντα A: Dio ἐλθόντα.

FOUNTES. Cyp. 36. Dionis Historiae Romanae lib. 55 c. 11 — 22.
 nonnulla Zonaras habet quae in Dionis codicibus desiderantur.

36. Cum Armenii defecissent et a Parthis iuvarentur, ea re dolens, quid ageret ambigebat. nec enim ipse propter senectutem bellum gerere poterat, et Tiberius, ut dictum est, iam secesserat, nec alium ex potentioribus mittere audebat. Gaius vero et Lucius adolescentes et rerum imperiti erant. verum urgente necessitate Gaium delegit, potestate proconsulari et uxore data, ut ea quoque re dignitas eius augetetur, et consiliariis adiunctis. is iter ingressus ab omnibus ut imperatoris nepos ac potius filius honorifice exceptus est. Tiberius etiam Chium traiecit et adolescentem coluit, purgando suspiciones et summis humiliterque se gerendo. cum in Syriam venisset et nihil praecleari gessisset, vulnus accepit. Adde enim, qui Artagira tenebat, eum ad moenia pellectum tanquam arcani aliquid dicturus vulneravit. ac is quidem urbe expugnata captus est, Gaius autem, et iam alioqui parum firma valetudine, et dissolutiore ingenio, ex vulnere aegrotavit; et multo hebetior factus postulavit ut privatam sibi vitam liceret agere. id Augustus aegerrime ferens eum hortatus est ut in Italiam reversus quod vellet ageret. ille vero nave oneraria in Lyciam advectus obiit, Lucio

αὐτοῦ προαιέσβη, ἑξαίφνης νόσῳ ἀποθανών. ἢ τε οὖν Λιβία ἐπὶ τῷ θανάτῳ τούτῳ ὑπωπεύθη καὶ ὁ Τιβέριος, οὐ πολλῷ πρότερον ἐκ τῆς Ῥόδου πρὸς τὴν Ῥώμην ἵκοντοσθήσας. αὐτὸς τε γὰρ τῆς διὰ τῶν ἄστρον μαντικῆς ἐμπειρότατος ἦν, καὶ Θράσυλον εἶχεν ἄνδρα τὴν ἀστρολογίαν ἀκρότατον· ὃθεν καὶ τὰ ἑαυτῷ καὶ τὰ ἑκείνοις μέλλοντα συμβαίνειν ἠπίστατο. λέγεται γοῦν ὅτι βουληθεὶς ποτε ὁ Τιβέριος ἐν τῇ Ῥόδῳ τὸν Θράσυλον ἀπὸ τοῦ τεύχους ὤσειν, ὡς μόνον συνειδῶτα ὅσαπερ ἐνενοεῖ, σκυθρωπασαντά τε ἰδὼν αὐτόν, ἤρετο δι' ὅ τι συνένηφε· τοῦ δὲ κίνδυνόν 10 τινα προορᾶν ἐληρητιμένον αὐτῷ φήσαντος ἐθαύμασεν ὁ Τιβέριος, B καὶ φυλάξει αὐτὸν ἑαυτῷ διὰ τὰς ἐλλίδας ἠθέλησεν.

Ἄλλὰ ταῦτα μὲν οὕτω· ὁ δὲ Αὐγουστος δεσπότης ὑπὸ τοῦ δήμου ὀνομασθεὶς, καὶ ἀπειπάμενος μηδένα πρὸς αὐτὸν κεχρησθαι τούτῳ δὴ τῷ προσήματι, χίλλας τε καὶ πεντακοσίας μυ- 15 ριάδας δραχμῶν ἀτόκους τοῖς δεομένοις δανείσας ἐπ' ἔτη τρία, ἐπηνεῖτο παρὰ πάντων καὶ ἐσεμνύετο. δύναται δὲ παρὰ Ῥωμαίοις αἱ εἴκοσι καὶ πέντε δραχμαὶ χρυσοῦν νόμισμα ἔν, παρὰ δὲ τοῖς Ἑλλησιν εἴκοσι δραχμῶν ὁ Ἄλων φησὶ τὸ χρυσοῦν ἀλλάσσει- C σθαι νόμισμα.

20 Μετὰ δὲ ταῦτα Κέλτικοσ πολέμου κεκινήμενον, αὐτὸς ὑπὸ τε γήρουσ καὶ νόσου κεκμηκὸς ἔχων τὸ σῶμα καὶ ἐκστριπεύσας

4 διὰ om A. Θράσυλλον Dio. 8 εἰδῶτα C. 9 συν-
 νίνοσφεν Dio. 14 χίλλας τε — 16 ἐσεμνύετο om Dionis codices.
 18 Ἄλων] haec παρὰ δὲ τοῖς Ἑλλησιν — 19 νόμισμα non leguntur
 apud Dionem. 20 Μετὰ δὲ — p. 424 v. 4 ἐπίτροσφεν partim
 desiderantur apud Dionem. ἀντὸς AB, καὶ ἀντὸς PW.

fratre eius repentino morbo prius extincto. unde Livia et Tiberius non multo ante Rhodo reversus suspicione non caruerunt. nam cum et ipse divinationis ex sideribus peritissimus esset, et Thrasyllum virum in astrologia summum secum haberet, quid et sibi et illis eventurum esset praesciebat. illud certe quidem fertur: cum aliquando Rhodi Thrasyllum de muro praecipitare in animo haberet ut solum cogitationum suarum conscium, et eum tristem vidisset, tristitiae causam rogasse: qui cum respondisset magnum sibi periculum imminere, Tiberium admiratione scientiae et propter spem principatus apud se retinuisse.

Sed haec hactenus. Augustus vero cum domini appellationem a populo Romano sibi tributam repudiasset, vetuissetque ne a quoquam ita compellaretur, et indigentibus decies milia centena milia drachmarum sine usura in triennium mutaasset, ab omnibus laudabatur et celebrabatur. valent autem apud Romanos quinae et vicenae drachmae unum aureum nummum: apud Graecos autem vicenis drachmis aureum nummum permutari scribit Dio.

Post haec Gallico bello orto cum ob corpus et senio et morbo

μη οἷός τε ὦν, τὸν Τιβέριον πῆ μὲν ὑπὸ τῶν πραγμάτων ἀναγκασθεὶς πῆ δ' ὑπὸ τῆς Ἰουλίας ἀναπεισθεὶς (ἦδη γὰρ αὕτη ἐκ τῆς ὑπεροφίας κατήχθη) υἰοθεήσατο, καὶ τὴν ἐπὶ τοὺς Κελτοὺς ἐκατρατεῖαν ἐπέστρεψεν. ὑποπιεύσας δὲ μὴ τι νοχομῶση ὁ Τιβε-
 W II 168 ριος ὑπερφρονήσας, καὶ τὸν Γερμανικὸν τὸν Δρούσου παιδὸς εἰσεποίησατο. πρῶσποντι δὲ ταῦτα ἄλλοι τε καὶ Γναῖος Κορη-
 D οὖν ἀποκτεῖναι σφᾶς ἐθέλων (οὐδὲν γὰρ ἐκ τῶν ἀπολλυμένων ἑώρα πρὸς ἀσφάλειαν αὐτῷ κατορθούμενον) μήτ' ἀπολῶσαι θυρ-
 ρῶν, ἵνα μὴ καὶ ἄλλους ἐκ τούτου ἐφ' ἑαυτὸν ἐπισπάσῃται, οὐθ' 10 ἡμέρας ἀφροντιστεῖν οὔτε νυκτὸς ἠδύνατο ἡρεμεῖν. ταῦθ' ἡ Λιβία ὁρῶσα ἤρετο αὐτὸν τί ὅτι οὐ καθεύδει. ὁ δὲ "τίς ἄν" εἶπεν "ὦ γύναι, κἂν ἐλάχιστον ἀτρεμήσειε, τοσοῦτους ἔχων ἐχθροὺς καὶ οὕτω συνεχῶς ἐπιβουλεύομενος;" ἡ δὲ πολλὰ μὲν περὶ τούτου διειλέχθη αὐτῷ, τελευταῖον δὲ γνώμην ἔδωκε, θανά- 15 τῶ μὲν μηδένα τῶν τοιούτων τιμωρεῖσθαι, ἑτέρως δὲ πῶς αὐτοὺς
 P I 541 σωφρονίζειν, ὥστε μηκέτι τοιοῦτόν τι ἐξαμαρτεῖν, καὶ μάλιστα συγγνώμη καὶ εὐποιίας. "οὐ γὰρ πείθειν ἢ ἀναγκάζειν" ἔφη "φιλεῖν τινα τὸ ξίφος δεδύνηται, ἀλλὰ τὸν μὲν κολαζόμενον ἀπόλ-
 λυσι, τὰς δὲ δὴ τῶν ἄλλων ψυχὰς. ἄλλοτριοι τοῦ κολαζόντος, 20 ἐπεὶ μηδὲ φιλοῦσιν ὅτι ἑδικαιώθησάν ἕτεροι, ἀλλ' ἀπεχθάνονται μᾶλλον ὅτι φόβος καὶ αὐτοῖς ἐντεῦθεν ἐπήρηται." τοιαῦτα πολλὰ

2 αὕτη] καὶ αὕτη A. ἐκ] ὑπὸ C. 7 ἐπεβούλευσε A.
 16 μὲν om A. τιμωρεῖσθαι A Xiphilinus, κολάζειν PW.
 19 τινα τὸ ξίφος A, τὸ ξίφος τινὰ PW.

fessum ipse ducere exercitum non posset, Tiberium partim ipsis rebus urgentibus partim Iuliae impulsu (iam enim ab exilio revocata erat) adoptatum contra Gallos misit. veritus autem ne is per superbiam novi aliquid moliretur, etiam Germanicum Drusi filium adoptavit. haec agentis cum alii tum Cn. Cornelius Pompeii Magni ex filia nepos sunt insidiati. quos cum nec occidere vellet (neque enim securitati suae interitu illorum quicquam consuli videbat) nec absolvere auderet, ne plarium ea lenitate contra se audacia confirmaretur, neque interdiu securus neque noctu quietus esse poterat. quae cum Livia videret, rogabat qua de causa noctu non dormiret. cui ille "quisnam" inquit, "mulier, inter tot hostes vel minimam capiat quietem, et in tam frequentibus insidiis?" tum illa multis ea de re verbis factis denique consulit ne quem insidiatorem occideret, sed alio quovis modo eos castigaret, ne quid eiusmodi deinceps conarentur, venia in primis et beneficiendo. "nunquam enim" inquit "gladius cuiquam sui amorem persuadere aut extorquere potuit, sed eum qui punitur perdit, caeterorum animos ab eo qui poenas sumit alienat. neque enim profecto ob aliorum supplicia amare incipiunt, sed oderunt magis ob metum sibi quoque impendentem." haec et id genus

τῆς Λιβίας εἰπούσης ὁ Αὐγουστος ἐπέσθη αὐτῇ, καὶ πάντας ἀφῆκε τοὺς ὑπαιτίους, λόγοις νουθετήσας αὐτούς· τὸν δὲ γε Κορνῆλιον καὶ ὑπατον προσαπέδειξε. καὶ ὁ λοιπὸς δὲ τοῦ Αὐγουσίου θυγατροῦς ὁ ἐκ τῆς Ίουλλίας τῷ Ἀγρίππᾳ τεχθεὶς, ὃν B 5 καὶ Ἀγρίππῳ ἐκάλεσαν, εἰς ἐφήβους ἐγράφη.

37. Ὁ δὲ γε Τιβέριος τὰ τε τῶν πολέμων διώκει καὶ εἰς τὴν Ῥώμην συνεχῶς εἰσεφοῖτα, φοβούμενος μὴ ὁ Αὐγουστος ἄλλον τινὰ ἀπόντος αὐτοῦ προτιμήσῃ. κινήθέντων δὲ τῶν Δακῶν καὶ Σαυροματιῶν καὶ ἄλλων Παννονικῶν ἔθνων, ὁ Τιβέριος πρὸς 10 αὐτοὺς ἀνέστρεψεν ἐκ τῆς Κελτικῆς. καὶ τὸν Γερμανικὸν δὲ ὁ Αὐγουστος ἐκεῖ ἐπέμψεν, ὡς τάχῃ τοῦ Τιβερίου ταχέως αὐτῶν κρατῆσαι δεδυνημένον, ἐκουσίως δὲ τὸν καιρὸν τρίβοντος, ἴν' ἐν τοῖς δπλοῖς εἴῃ διὰ τὸν πόλεμον. ἐπέμψε δὲ τὸν Γερμανικόν, ὅτι C 15 αὐτοῦ τῷ στρατιωτικῷ ταμίῳ ἀπενεμήθη, κάκτινος εἰς νῆσον περιωρίσθη. πολλὰ μέντοι καὶ ποιήσαντες οἱ Ῥωμαῖοι ἐν τοῖς τῶν ἔθνων τούτων πολέμοις, οὐ μείων δὲ καὶ παθόντες, τέλος τὰ μὲν ὁμολογία ὑπηγάγοντο τὰ δὲ μάχαις ἐνίκησαν. ὁ δὲ Τιβέριος ἐς τὴν Ῥώμην ἐπανελήλυθε, καὶ αὐθις παρὰ τοῦ Αὐγουσίου εἰς 20 Δαλματιαν ἰστάλη ἀνταιρόντων ἐκεῖ τινων· οὓς μόλις μὲν καὶ σὺν κινδύνοις, τέως δ' οὖν ἐχειρώσατο, καὶ ὁ Γερμανικὸς ὁμοίως ἐτέρους.

3 καὶ ὁ λοιπὸς — 5 ἐγράφη] breviora sunt apud Dionem. 5 ἐκάλεσαν A.

FOUNTAIN. Cap. 37. Dionis Historiae Romanae lib. 55 c. 27 — lib. 56 c. 25. nonnulla Zonaras habet quae in Dionis codicibus desiderantur.

alia disserenti Liviae obtemperavit Augustus, et reos omnes verbis castigatos dimisit: Cornelium etiam consulem designavit. superstiti ex Italia filia et Agrippa nepoti, quem Agrippam nominavit, togam virilem dedit.

37. Tiberius rem bellicam administrans Romam crebro venit, metuens ne sibi Augustus per absentiam suam alium antefereat. sed Dacia, Sauromatibus aliisque Pannonicis gentibus concitata ex Gallia ad eas rediit. eodem Augustus Germanicum misit, cum fortasse Tiberius eas celestiter vincere posset, ac tempus de industria tereret, ut propter bellam in armis esset. misit autem Germanicum, quod Agrippa propter pertinacem morum improbitatem abdicato, eius pecunia in aerarium relata militare, ipse in insulam relegatus erat. eas gentes Romani post multas clades illatas nec pauciores acceptas tandem partim ad deditio-nem compulerunt partim acie vicerunt. Tiberius Romam reversus ab Augusto in Dalmatiam contra quosdam tumultuantes missus est: quos aegre ille quidem et cum periculo, sed vicit tamen. vicit et Germanicus alios.

Καὶ ὁ μὲν πόλεμος οὗτος τοῦτο ἔσχηκε τέλος, ἐκ δὲ Γερ-
D *μανίας ἀγγέλια κομισθεῖσα ἐορτάσαι τὰ νικητήρια τοὺς ἐν τῇ*
Ῥώμῃ ἐκώλυσεν. ἐν γὰρ τῇ Κελτικῇ εἶχον αὐτῆς τινα οἱ Ῥωμαῖοι,
οὐχ ἁμοῦ συγκείμενα ἀλλὰ σποράδην ὡς ἔτυχε χειρωθέντα. καὶ
στρατιῶται ἦσαν ἐκεῖ, καὶ πόλεις συνωκίζοντο, καὶ οἱ βάρβαροι 5
πρὸς ἔθῃ Ῥωμαϊκῇ καὶ εὐκοσμίαν μετερρυσμίζοντο. ἕως μὲν οὖν
κατὰ βραχὺ καὶ ὁδῶ τινα ἐκ τῶν πατρίων μετήγοντο, οὐκ ἤχθοντο
τῇ τοῦ βίου μεταβολῇ· ἐπεὶ δ' ὁ Οὐάρου ὁ Κυντίλιος τὴν ἡγε-
μονίαν τῆς Γερμανίας λαβὼν ἔσπευσεν αὐτοὺς ἀθρόον μεταστῆ-
σαι, καὶ ὡς δουλεύουσι σφίσι ἐπέταττε καὶ χρήματα ἔπραττεν, 10
P I 542 *οὐκ ἠθέλοντο, ἀλλὰ δεξάμενοι τὸν Οὐάρου, ὡς τὰ προστατό-*
μενα ποιήσοντες, πόρρω τοῦ Ῥήνου προήγγυον, καὶ πίστιν αὐτῶ
παρέσχον ὡς καὶ ἄνευ στρατιωτῶν δουλεύουσιν. ὁ δὲ πιστεύσας
οὔτε τὰ στρατεύματα ὡς ἐν πολέμῳ συνέχε καὶ ἄλλους ἀλλαχοῦ
W II 169 *ἔπεμπε. θαρροῦντος οὖν αὐτοῦ καὶ μὴ τι δεινὸν ὑποπιεύοντος 15*
ἐπανίστανται, καὶ ἀποκτείναντες τοὺς παρὰ σφίσι στρατιώτας
ἐπῆλθον αὐτῶ ἐν ὕλαις δυσεκβάτοις ὄντι μετὰ τῆς περὶ αὐτὸν
στρατιᾶς, καὶ ἐξάπινα σφᾶς διὰ τῶν λοχυμωδεστάτων, ἔμπειροι
τούτων ὄντες, περιεστοίχισαν. καὶ πλείστα μὲν καὶ πλειστάκις
B *ἐκάκωσαν, τέλος δὲ τῶν μὲν Ῥωμαίων ἀποβαλόντων πολλούς, τοῖς 20*
δὲ βαρβάροις αἰεὶ προστιθεμένων ἑτέρων ἁμογενῶν, ῥῆον οἱ Ῥω-
μαῖοι κυκλούμενοι ἐφρονέοντο, ὥστε καὶ τὸν Οὐάρου καὶ τοὺς

6 ἡθῃ A. 11 προστατόμενα AB cum Dione, πρατόμενα PW.
 15 οὖν A Dio, δ' PW, om C. 21 ἁμογενῶν ἑτέρων A.

Bello sic confecto nuntius ex Germania allatus obstitit quo minus triumpharetur. nam in Gallia nonnullas eius partes Romani occuparant, non eodem sitas loco, sed sparsim pro tempore subactas. erant in ea legiones, et urbes condebantur, et barbari ad Romanos mores et civilitatem traducebantur. qui dum paulatim et ratione quadam a patriis institutis avocabantur, vitae mutationem haud iniquis animis patiebantur. sed cum Quintilius Varus Germaniae praepositus eos subito ac penitus ab inveterata consuetudine avellere aggrediretur, superbeque et avare ut mancipiis imperitaret, ferre non potuerunt, sed eum receptum, tanquam imperata facturi, data fide se citra milites ultro servituros, longe a Rheno abduxerunt. qui cum eis crederet, neque milites, ut in hostili agro, coniunctos haberet, et alios alio dimisisset, securo illo nec ullum periculum metuente consurgunt, et occisis qui apud ipsos erant militibus illum cum suis legionibus in densis et impeditis silvis versantem ex improviso pro notitia locorum, qua minime patebat exitus, circumvenerunt, ac saepissime Romanos plurimum afflixerunt. qui cum tandem multos suorum amisissent, barbaris vero subinde ex popularibus novae vires accederent, facilius circumdati caedebantur. itaque Varus et praecipui

λοιποὺς τοὺς λογιμωτάτους τρωθῆναι· οἱ φοβηθέντες μὴ ζωορῆ-
θῶσιν αὐτοὶ ἐαυτοὺς ἀνείλον. τοῦτο δὲ γνόντες καὶ οἱ λοιποί, οἱ
μὲν τὸν ἄρχοντα ἐμιμήσαντο, οἱ δὲ τὰ ὄπλα τιθέντες ἐπέτρεπον
τῷ βουλομένῳ φονεύειν αὐτούς. ἐκόπτοντο οὖν ἀδεῶς, καὶ τὰ
ἐρύματα πάντι κατέσχον οἱ βάρβαροι, ἄτερ ἑνός, περὶ δ' ἄσχο-
ληθέντες οὔτε τὸν Ῥήνον διέβησαν οὔτ' ἐς τὴν Γαλιλίαν εἰσέβα-
λον. ἀλλ' οὐδ' ἐκεῖνο χειρώσασθαι ἠδυνήθησαν, ἐπεὶ μήτε πο-
λιορκεῖν ἠπίσταντο καὶ τοξόταις οἱ Ῥωμαῖοι συχνοῖς ἐχρῶντο, ἐξ
ᾧ καὶ ἀνεκόπτοντο καὶ πλεῖστοι ἀπώλλαντο. μετὰ δὲ τοῦτο
10 πυθόμενοι φυλακὴν τοῦ Ῥήνου τοὺς Ῥωμαίους ποιήσασθαι καὶ
τὸν Τιβέριον οὖν βαρεῖ προσελαύνειν στρατεύματι, οἱ μὲν πολλοὶ
ἀπανόστησαν τοῦ ἐρύματος, οἱ δ' ὑπολειφθέντες ἀποστάντες αὐ-
τοῦ, ὥστε μὴ αἰφνιδίως ἐπιξελεύσει τῶν ἐντὸς κακοῦσθαι, τὰς
ἑδοὺς ἐτήρουν, σπάνι σιτίῳ αἰρήσειν ἠλπικότες αὐτούς. οἱ δ'
15 ἐντὸς ὄντες Ῥωμαῖοι, ἕως μὲν εὐπόρου τροφῆς, κατὰ χώραν
ἕμενον, βοήθειαν προσδεχόμενοι· ὡς δ' οὔτε τις ἐπεκούρει αὐτοῖς D
καὶ λιμῶ συνέχοντο, ἐξῆλθον νύκτα τηρήσαντες χειμέριον (ἦσαν
δὲ στρατιῶται μὲν ὀλίγοι, ἄοπλοι δὲ πολλοί), καὶ τὸ μὲν πρῶτον
καὶ τὸ δεύτερον φυλακῆριον τῶν βαρβάρων παρῆλθον, πρὸς δὲ
20 τῷ τρίτῳ γενόμενοι ἐφωράθησαν. καὶ πάντες ἂν ἀπώλοντο ἢ καὶ
ἐάλωσαν, εἰ μὴ οἱ βάρβαροι περὶ τὴν ἀρπαγὴν τῆς λείας ἐτρέ-
ποντο, καὶ οἱ σαλπικταὶ τροχαῖόν τι συμβοήσαντες δόξαν παρ-

4 καὶ τὰ ἐρύματα — 18 ἄοπλοι δὲ πολλοί om Dionis codices.
9 ἀπώλλαντο A. 13 αἰφνιδίως ABC, αἰφνιδίαις PW. 19 τὸ
add AB. 21 οἱ βάρβαροι — τῆς λείας] περὶ τὴν τῆς λείας
ἀρπαγὴν οἱ βάρβαροι A.

quique vulnerati, metuentes ne vivi in hostium potestatem venirent,
ultra sibi necem consiverunt. quo caeteri cognito partim duces imitati
sunt, partim abiectis armis cuius se iugulandos praebuerunt. eos igitur
barbari impune occiderunt; et munitionibus omnibus, una excepta, sunt
potiti. quam dum oppugnant, neque Rhenum traiecerunt neque in Gal-
liam impressionem fecerunt. ac ne castellum quidem illud expugnare
potuerunt ex obsidionum imperitia, et sagittariorum quibus Romani ute-
bantur multitudine, a quibus repellebantur et plurimi occidebantur. de-
inde cum praesidiis Rhenum teneri et Tiberium cum magnis copiis ad-
ventare audivissent, plerique a castello recesserunt: reliqui, ne subitis
hostium excursionibus infestarentur, longius digressi vias obsederunt, ut
penuria commeatu eos expugnarent. Romani vero dum cibaria suppetebant
expectatione auxilii obsidionem tolerabant: sed cum nemo opem
ferret, et fame urgerentur, tempestuosa nocte captata egressi (erant
autem pauci milites, multi inermes) primas ac secundas barbarorum ex-
cubias sefellterunt: apud tertias demum deprehensi omnes aut caesi aut
capti essent, nisi barbari ad direptionem praedae conversi essent, et

έσχον ὡς ἐπικουρία τοῖς πολιορκουμένοις ἐλήλυθεν· εἶτα καὶ ὡς ἀληθῶς ἐπεκουρήθησαν. ὁ δὲ Τιβέριος διαβῆναι τὸν Ῥήνον οὐκ
 P I 543 ἔκρινεν, ἀλλ' ἠτρέμιζεν ἐπιτηρῶν μὴ οἱ βάρβαροι τοῦτο ποιήσω-
 σιν. ἀλλ' οὐδ' ἐκείνοι διαβῆναι ἐτόλμησαν, γρόντες αὐτὸν παρόντα.
 μετὰ ταῦτα δὲ αὐτοὺς καὶ ὁ Γερμανικὸς εἰσέβαλον εἰς τὴν Κελτι- 5
 κήν καὶ τινα ταύτης κατέδραμον, οὐ μέντοι καὶ μάχῃ ἐνίκησαν
 οὔτε ἔθνος τι ὑπηγάγοντο, ὅτι μηδ' ἦι τις ἐς χεῖρας αὐτοῖς, καὶ
 οὐδ' αὐτοὶ τοῦ Ῥήνου πόρρω προήλθοσαν, δεδιότες μὴ καὶ αὐθις
 σφαλῶσιν, ἀλλ' αὐτοῦ που μέγρι τοῦ μετοπύρου διατρίψαντες
 ἐπανήλθον. 10

38. Ὁ Αὐγουστος δὲ τὰ τῆς μοναρχίας διοικῶν καὶ ὑπέρ-
 γηρος ἤδη γενόμενος τὸν μὲν Γερμανικὸν ὑπατεύσαντα πρὸ τοῦ
 στρατηγήσαι παρακατέθετο τῇ βουλῇ, τὴν δὲ τῷ Τιβερίῳ. ἱπ-
 B ποδρομίας δὲ τελουμένης ἐν τοῖς γενεθλίοις αὐτοῦ ἐμμανῆς τις
 ἀνὴρ ἐκάθισεν ἐς τὴν δίφρον τὸν τῷ Ἰουλίῳ Καίσαρι ἀνακειμένον 15
 καὶ τὸν ἐκείνου στέφανον περιέθετο· ὁ πάντας ἐτάραξεν ὡς εἰς
 τὸν Αὐγουστόν τι σημαῖνον. ἀλλὰ καὶ τέρατα πρὸς τοῦτο φέροντα
 προσέπεσε πλείονα. ὁ τε γὰρ ἥλιος ἄπας ἐξέλιπε καὶ τοῦ οὐρανοῦ
 πολὺ πυρῶδες φαινόμενον καλεσθαι ἔδοξε καὶ ἀστέρες κομῆται
 καὶ αἱματώδεις ὤφθησαν· βουλῆς τε ἐπὶ τῇ νόσῳ αὐτοῦ ἐπαγ- 20
 γέλθεισης ἴν' εὐχὰς ποιήσονται, κεκλεισμένον εὐρητο τὸ συν-
 ἔδριον· καὶ κεραυνὸς εἰς εἰκόνα αὐτοῦ ἐμπεσὼν τὸ πρῶτον γράμμα

13 παρακατέθετο AC Dio, παρακάθετο PW.

FONTES. Cap. 38. *Dionis Historiae Romanae lib. 56 c. 26—45.*
nonnulla Zonaras habet quas in Dionis codicibus desiderantur.

tubicines incitato clangore opinionem illis attulissent quasi auxilia venissent obsessis: quae tandem revera advenerunt. Tiberius autem Rhenum sibi transeundum non censuit, sed quietus se continuit, observans an id barbari facturi essent. verum nec illi, praesentia eius cognita, transire ausi fuerunt. post haec ipse et Germanicus in Celticam impressione facta quasdam eius partes incursarunt; neque tamen vel praelio vicerunt vel gentem aliquam subegerunt, propterea quod nemo ad mans veniebat; nec ipsi a Rheno longe processerunt, veriti ne denuo cladem acciperent, sed ibi usque in autumnum commorati domum redierunt.

38. Augustus vero cum in imperio admodum senuisset, Germanicum ante praetoram consulatu functum senatui, senatum Tiberio commendavit. ludis circensibus, natali eius, homo quidam insanus sellam Iulio Caesari dedicatam occupavit, illiusque coronam suo capiti imposuit. id turbavit omnes, Augusto sinistri aliquid portendi existimantes. eodem prodigia complura accesserunt. nam et sol totus defecit, et caelum late ardere visum, et stellae crinitae sanguineo colore apparuerunt. indictoque propter morbum eius senatu, ut pro salute eius vota nuncuparentur, curia clausa est inventa; et fulmen in statuam eius delatum primam

τοῦ ὀνόματος τοῦ Καίσαρος ἠφάνισι. ταῦτα μὲν οὖν ζῶντος ἔτι αὐτοῦ προεφάνη· ὁ δὲ νοσήσας ἐν Νώλῃ μετέλλαξε τῇ ἐννεακαι- C δεκάτῃ τοῦ Αὐγούστου μηνός, ζήσας ἕξ ἔτη καὶ ἑβδομήκοντα, W II 170 τριάκοντα καὶ τεσσαράων ἑνδεουσῶν ἡμερῶν, μοναρχήσας δὲ ἄφ' 5 οὗ πρὸς τῷ Ἀκτίῳ ἐνίκησεν ἐνιαυτούς πρὸς τέσσαροι τεσσαυράκοντα. ἐπωπεύθη μέντοι ἐπὶ τῷ θανάτῳ αὐτοῦ ἡ Λιβία, ὅτι πρὸς τὸν Ἀγρίππυον ὁ Αὐγουστος λάθρα ἐς τὴν νῆσον διέπλευσεν, ἐνθα μετὰ τῆς Ἰουλίας τῆς μητρὸς πεφυγάδεντο. δέισασα γὰρ μὴ καταλλαγίς ἐπὶ τῇ μοναρχίᾳ αὐτὸν καταγάγῃ, σὺκά τινα ἐπὶ 10 δένδροις ἔτι ὄντα, ἕξ ὧν ὁ Αὐγουστος αὐτοχειρὰ σπαράξαι ἐβόησεν, φαρμάξαι λέγεται, καὶ αὐτὴ μὲν τὰ ἀφάρμακτα ἤσθιεν, D ἐκείνῳ δὲ τὰ πεφαρμαγμένα προσέβουλεν. εἴτ' οὖν οὕτως εἴτ' ἄλλως ἀρρωσθήσας τότε τοὺς ἐταίρους συνήθροισεν καὶ ἂ ἠβούλετο τοῦτοις διαλεχθεὶς τέλος ἔφη ὅτι “τὴν Ῥώμην πηλίνην παραλα- 15 βῶν λιθίνην ὑμῖν καταλείπω”, τὸ τῆς ἀρχῆς ἰσχυρὸν τοῦ λόγου ἐνδεικνυμένον. οὐ μέντοι τὸν θάνατον αὐτοῦ αὐτίκα ἡ Λιβία ἔξεφηνε, φοβηθεῖσα μὴ τι νεωτερισθῆ, ἐν Δαλματία τοῦ Τιβερίου διάγοντος, ἀλλὰ συνέκρυπεν αὐτὸν μέχρις ἐκεῖνος ἀφίκετο. ἀνακομισθέντος δὲ τοῦ σώματος αὐτοῦ εἰς τὴν Ῥώμην, τὰς δια- 20 θήκας αὐτοῦ ὁ Δροῦσος ἐκ τῶν ἀειπαρθένων τῶν τῆς Ἔστιας ἱερειῶν αἷς παρετέθειτο εἰληφῶς εἰς τὸ συνέδριον εἰσηνεγχε, καὶ P I 544 τὰς σφραγίδας οἱ κατασημνημένοι ἐπεσκέπαντο, καὶ ἀνεγνώσθη-

I ἔτι om C. 7 ἐνθα μετὰ τῆς Ἰουλίας τῆς μητρὸς πεφυγά-
δεντο non leguntur apud Dionem. 13 ἐτέρους A. 17 δαλ-
ματία AC, Δαλματία PW. 19 τὰς διαθήκας — p. 430 v. 1
τοῦ συνεδρίου] horum plurima omittuntur in Dionis exemplaribus.

litteram nominis Caesaris delevit. haec eo adhuc superstite acciderunt: ipse vero Nolae ex morbo decessit decimo quarto Kalend. Septembres, septuagesimo et sexto aetatis anno, diebus quattuor et triginta minus: imperii post Actiacam victoriam quarto et quadragesimo. de eius morte suspecta fuit Livia, quod Augustus ad Agrippam in insulam, in qua cum matre Iulia exsulabat, clam traiecerat. verita enim ne reconciliata gratia eum ab exsilio revocatum imperatorem designaret, ficus quasdam adhuc in arboribus pendentes, unde eas ipse decerpere solebat, infeciasse dicitur, ac salubres ipsa edisse, venenatas illi reliquisse. sive igitur ea sive alia de causa morbo affectus amicos convocavit et quae voluerat collocatus denique dixit “urbem latericiam repperi, marmoream vobis relinquo”: quibus verbis stabilitum esse a se imperium innuebat. mortem eius Livia non statim aperuit, verita ne quid absente in Dalmatia Tiberio novaretur, sed in eius usque reditum celavit. cadaverē Romam perlato Drusus testamentum eius a Vestalibus virginibus, quae id asser-
vabant, acceptum in curiam attulit. id sigillis ab iis qui ea impresse-

σαν ἐν ἐπηκόῳ τοῦ συνεδρίου. ἐκομίσθη δ' εἰς τὸ συνέδριον καὶ βιβλία αὐτοῦ τέσσαρα, ὧν τὸ μὲν ἐν τὰ περὶ τῆς ταφῆς διατά-
τετο, τὸ δ' ἕτερον τὰς πράξεις ὡς εἴργαστο διεξῆμι, τῷ δὲ τρίτῳ
τὰ τῶν στρατιωτῶν καὶ τὰ τῶν προσόδων καὶ τῶν ἀναλωμάτων
τῶν δημοσίων συντάξε καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἐν τοῖς θησαυροῖς 5
χρημάτων, τὸ δὲ τέταρτον ἐντολὰς περιεῖχε τῷ Τιβερίῳ καὶ τῷ
κοινῷ ἐπισκήψεις. τούτων δ' ἀναγνωσθέντων ἡ ἔκφορὰ γέγονε
B καὶ ἐπιτάφιοι ἐρρήθησαν παρὰ τε τοῦ Δρούσου καὶ παρὰ τοῦ
Τιβερίου· εἶτα ἐκαύθη τὸ σῶμα αὐτοῦ. καὶ πένθος τότε μὲν οὐ
πολλοί, ὕστερον δὲ πάντες ἔσχον, μεμνημένοι ὅτι τε πᾶσιν ἐδ- 10
πρόσδος ἦν καὶ πολλοῖς ἐπήρκει ἐς χρήματα, καὶ ὅτι λίαν ἐτίμα
τοὺς φίλους καὶ χάριτας ὡμολόγει τοῖς αὐτὸν διορθουμένοις ἐφ'
οἷς ἐσφάλλετο· ὡσπερ καὶ τῷ Ἀθηνόδωρῳ ἀνδρὶ σοφῷ ἐπὶ
τοῖς αἰτίαι.

Εὐκατάφορος πρὸς τὰ ἀφροδίσια ἦν, καὶ οἱ γυναῖκες ἐκομί- 15
ζοντο ὡς ἐβούλετο ἐν καταστέγοις φορεῖσι καὶ οὕτως εἰς τὸν αὐ-
τοῦ εἰσήγοντο θάλαμον, ἐκεῖνος δὲ ταύτας ἐξῆγγέ τε καὶ ἐέχρητο.
ἠρόσθη γοῦν ποτε γυναικὸς καὶ ἐπεμψε λαβεῖν αὐτήν. ἐν τούτῳ
C δὲ ὁ Ἀθηνόδωρος, τῷ τῆς γυναικὸς ἐκεῖνης ἀνδρὶ συνήθης ὢν,
ἔτυχεν ἀπελθὼν τὸν φίλον ὀψόμενος, καὶ ἀσχάλλοντα εὐρών 20
κάκεινον καὶ τὴν γυναῖκα (οὐ γὰρ ἠδύναντο ἀντιστῆναι) τὴν αἰτίαν
τῆς λύπης ἐπέθετο. καὶ μαθὼν ἠρμεῖν αὐτοὺς ἐκέλευσεν· αὐτὸς

4 τῶν ἀναλωμάτων A, τὰ τῶν ἀναλωμάτων PW. 6 δὲ] δὲ
ye A. 8 τε add A. παρὰ (alterum) om B. 16 Εὐκατάφορος —
p. 431 v. 9 σωφρονέστερος γέγονε] horum perperca habent Dionis
codices. 16 ἐς B.

rant recognitis audiente senatu recitatum est. sunt et quattuor eius libelli in curiam allati: quorum unus sepulturae rationem praescribebat, alter acta eius continebat: in tertio milites, reditus et impensas publicas perscripserat et pecuniae numerum quae in thesauris esset: quartus mandata ad Tiberium et populum continebat. his lectis funus elatum est, orationes funebres a Druso et Tiberio habitae. deinde corpus eius crematum est. ac tum non multi, post omnes luxerunt, recordati eum omnibus accessu facilem, multis pecuniam suppeditasse, amicis summum honorem habuisse, gratias egisse iis a quibus ipsius errata corrigerentur: ut et Athenodoro viro sapienti, tali de causa.

Pronus erat in venerem, et mulieres ad eum quas volebat in lectis lecticis allatae in eius thalamum adducebantur, quibus ad libidinem abutebatur. igitur aliquando mulierem, cuius amore captus erat, arcessivit. cuius maritum Athenodorus pro familiaritate invisurus, cum et ipsum et uxorem indignantes invenisset (nec enim resistere poterant), maeroris causa cognita eos tranquillo animo esse iussit: se enim ipsum

γὰρ ἀπελθεῖν ἔφη πρὸς τὸν Αὐγουστον καὶ τὴν αὐτοῦ ἀποστρέψαι ὁρμήν. καὶ κομισθέντος τοῦ καταστύγον διφρον ὡς τῆς γυναικὸς ἐν αὐτῷ εἰσελευσομένης, εἰσῆλθεν ὁ Ἀθηνόδωρος, καὶ ξίφος λαβὼν καὶ κατακαλυφθῆναι τὸν διφρον ἀκριβῶς ἐπιτάξας οὕτω πρὸς τὸν τοῦ Αὐγούστου κεκόμιστο θάλαμον. ἐκείνου δὲ τὸν διφρον ἀποκαλύπτοντος ξιφῆρης ἐκπεπήδηκεν εἰπὼν “ἔτι οὐ φοβῆ μὴ τίς σε οὕτως εἰσελθὼν ἀποκτείνῃ;” ὁ δ’ Αὐγουστος οὐ μόνον οὐκ ὠργίσθη οὐδ’ ἐκάκισε τὸν Ἀθηνόδωρον, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι ἐγγὺς αὐτῷ καὶ σωφρονέστερος γέγονε. διὰ ταῦτα τοίνυν
10 καὶ ἄλλα δὲ πλείω ἐπόθουν αὐτόν, καὶ ὅτι τοῦ Τιβερίου μετ’ αὐτὸν μοναρχήσαντος οὐχ ὁμοίου ἐπειράθησαν.

39. Ἐν δὲ τῷ τεσσαρακοστῷ δευτέρῳ ἔτει τῆς Αὐγούστου W II 171
μοναρχίας ἐτέχθη ἐνανθρωπήσας ὁ κύριος ἡμῶν καὶ Θεὸς Ἰησοῦς Χριστὸς κατὰ τὸν Πιμφίλου Εὐσέβιον, ὃς ἐν τῇ Ἐκκλησιαστικῇ
15 ἱστορίᾳ καὶ πενήκοντα καὶ ἑπτὰ ἔτη αὐτὸν ἱστορεῖ μοναρχῆσαι, τῶν ἄλλων τέσσαρα ἐπὶ τεσσαράκοντα τὰ τῆς μοναρχίας αὐτοῦ ἀριθμούντων ἔτη. γίνεται δὲ ἡ διαφωνία ἐντεῦθεν, ὅτι οἱ μὲν ἄλλοι τὴν μοναρχίαν τῷ Καίσαρι ἐλογίσατο ἑξότου ναυμαχίᾳ ἐν Ἀκτίῳ ἐνίκησε τὸν Ἀντώνιον, ὅτι καὶ ὡς ἀληθῶς ἐμονάρχησε, P I 545
20 μόνος τῶν Ῥωμαϊκῶν πραγμάτων γενόμενος κύριος, ὁ Εὐσέβιος δὲ

1 ἀποστρέψαι Α. 15 καὶ ἦ καὶ ζ' ἔτη Α. 16 τέσσαρα ἐπὶ
τεσσ.] β καὶ δ' Α. cf. quae p. 429 v. 5 ex Dione narrata sunt.
εὐ om B. αὐτῶν Α. 18 μοναρχίαν ἐλογίζοντο καίσαρι
ἑξότου ναυμαχίᾳ ἐνίκησε τὸν ἀντώνιον ἐν ακτίῳ Α. 20 πρα-
γμάτων AC, ταγμάτων PW.

FONTES. Cap. 39. Eusebii (Hist. eccl. 1 5) Dionis (Hist. Rom. 56 30) et Luciae (Evangel. 3 1 et 23) testimonia inter se comparantur.

Augustum accessurum et eius impetum repressurum. allata lectica Athenodorus gladio accepto pro muliere incoendit, eaque diligenter tegi iussa ad Augusti thalamum est perlatus, qui cum illum aperuisset, ille stricto gladio exiliens "itane" inquit "non times ne te aliquis sic ingresus occidat?" id factum Augustus non modo non aegre tulit nec Athenodorum obiurgavit, sed et gratias ei egit et modestior factus est. eum igitur cum ob haec tum ob alia plura, et quod Tiberium successorem eius alium sunt experti, desiderarunt.

39. Anno imperii Augusti quadragesimo secundo homo factus et natus est dominus noster et deus Iesus Christus, auctore Eusebio Pamphili, qui eum in Ecclesiastica historia 57 annos solum rerum potitum esse refert, cum reliqui 44 duntaxat numerent. verum dissensio inde existit, quod reliqui ab Actiaca demum victoria numerare incipiunt, quo tempore vere imperare coepit, Romanarum rerum solus factus dominus,

καὶ τὸν χρόνον ὃν συνῆρξε τῷ Ἀντωνίῳ τῇ μοναρχίᾳ προστίθῃσιν, ὡς καὶ τότε τοῦ Ἀυγούστου ὅσα ἐβούλετο πράττοντος, ἐκείνου τῇ Ἀιγύπτῳ σχολάζοντος καὶ τῷ τῆς Κλεοπάτρας δουλεύοντος ἔρατι, δι' ὃν καὶ ἀπώλετο. οὕτως οὖν καὶ ἐν τῷ τεσσαρακοστῷ δευτέρῳ ἔτει τῆς μοναρχίας τοῦ Καίσαρος ἰσθόρησεν ὁ Εὐσέβιος τὸν Χρι- 5 στὸν γεννηθῆναι τὸ κατὰ σάρκα. εἰ γὰρ τεσσαράκοντα καὶ τέσσαρας φαίμεν τοὺς τῆς μοναρχίας ἐνιαυτοὺς γενέσθαι τοῦ Καίσαρος, οὐ κατὰ τὸ τεσσαρακοστὸν δεύτερον ἔτος ἢ ἐπιφάνεια γέγονε τοῦ κυρίου καὶ σωτῆρος ἡμῶν, ἀλλὰ κατὰ τὸ εἰκοστὸν ἐννατον ἔτος συμβαίνει τεχθῆναι τὸν κύριον. ὡς γὰρ ὁ Θεοπέσιος 10 Β εὐαγγελιστῆς Λουκᾶς ἰστορεῖ, ἐν ἔτει πεντεκαίδεκάτῳ τῆς ἡγεμονίας Τιβερίου Καίσαρος τὸν Χριστὸν ὁ Ἰωάννης ἐβάπτισε· τριάκοντα δ' ἦν ἐτῶν ὅτε ἐβαπτίσθη, κατὰ τὸν αὐτὸν εὐαγγελιστὴν· ὥστε λοιπὸν τοὺς μὲν πεντεκαίδεκα τῶν τριάκοντα ἐνιαυτῶν ἐκ τῶν τῆς αὐταρχίας τοῦ Τιβερίου χρόνων λαμβάνεσθαι, τοὺς δὲ 15 γε λοιποὺς πεντεκαίδεκα ἐκ τῶν τοῦ Ἀυγούστου τεσσαράκοντα καὶ τεσσάρων καταλογίζεσθαι. συμβαίνει τοίνυν τοὺς ἔξ αὐτῶν περιλιμπανομένους ἐννέα εἶναι καὶ εἴκοσιν. ἐν γοῦν τῷ εἰκοστῷ ἐννάτῳ τῆς ἀκριβοῦς μοναρχίας τοῦ Καίσαρος Ἀυγούστου καταλαμβάνεται τεχθῆναι τὸ κατὰ σάρκα ἐκ τῆς ἀειπαρθένου καὶ ἁγίας 20 Μαρίας τῆς Θεοτόκου τὸν κύριον.

1 συνῆρξε B. 4 δν] ὦν A. τῷ μβ ἔτει A. 11 Λου-
κᾶς ἰστορεῖ AB, ἰστορεῖ Λουκᾶς PW. 19 τοῦ Καίσαρος om A.
21 τῆς add AB.

Eusebius vero id quoque tempus annumerat quo cum Antonio gessit Imperium, quod tum quoque, illo in Aegypto otium agente et amoribus Cleopatrae serviente, quae illi causa interitus fuit, aequae fecerit quae voluerit. sic igitur anno quadragesimo secundo imperii Caesaris narravit Eusebius Christum secundum carnem esse natum. nam si imperii eius annos 44 statuamus, adventus et nativitas domini et servatoris nostri non in annum quadragesimum secundum sed in nonum et vigesimum cadit. ut eaim S. Lucas evangelista narrat, Ioannes Christum anno decimo quinto imperii Tiberii baptissavit: quo tempore annos eodem auctore Christus triginta natus fuit; ut iam quindecim anni de triginta ex imperio Tiberii, quindecim reliqui de quadraginta quattuor annis Augusti sumantur. unde constat de iis restare annos viginti novem. proinde anno vigesimo nono confirmati imperii Caesaris Augusti secundum carnem ex semper virgine et sancta Maria deipara natum esse dominum deprehenditur.

LIBER UNDECIMUS.

1. Ὁ μὲν οὖν Αὐγουστος ἀπεβίω ὡς εἴρηται, τὴν δὲ C
 μοναρχίαν ὁ Τιβέριος διεδέξατο. δς εὐπατριδῆς μὲν ἦν καὶ πεπαί-
 δευτο, τὴν δὲ γνώμην ἦν ποικιλώτατος, ἐναντίους τῇ προαιρέσει
 5 τοὺς λόγους ποιούμενος. ὧν γὰρ ἐβούλετο τὰναντία ἔλεγεν, ἄλλα
 μὲν κεύθων ἐνὶ φρεσὶν ἄλλου δὲ λέγων· καὶ ἀργύζεσθαι προσποιού-
 μενος ἐν οἷς οὐκ ἀργύζετο, καὶ ἐν οἷς ἐθνμοῦτο σχηματιζόμενος
 ἐπιείκιαν· καὶ ὡς οἰκειότατον ἔωρα τὸν ἔχθιστον, καὶ ὡς ἄλλο-
 τρωτάτῳ προσεφέρετο τῷ φιλάτῳ. καὶ οὐκ ἤξιον τοῖς ἄλλοις
 10 δῆλον εἶναι οἱ τὸ φρόνημα, τοῦτο προσήκειν τῷ αὐταρχοῦντι
 φρονῶν. καὶ εἴτε τις ἠναντιοῦτο οἷς ἔλεγεν, εἴτε μὴν καὶ συνῆρει, D
 μεμίσητο.

Τίως δ' οὖν εἰς τὰ στρατόπεδα καὶ εἰς τὰ ἔθνη πάντα ὡς
 αὐτοκράτῳ αὐτίκῃ ἐπέστειλε, μὴ λέγων αὐτοκράτῳ εἶναι· ψη-
 15 φισθὲν γὰρ αὐτῷ καὶ τοῦτο μετὰ τῶν ἄλλων ὀνομάτων οὐκ ἐδέ-
 ξατο. καὶ τὰ τῆς ἀρχῆς διοικῶν ἅπαντα, μηδὲν αὐτῆς δεῖσθαι
 ἔλεγε, καὶ ταύτης ἐξιστασθαι ἐκομψεύετο καὶ διὰ τὴν ἡλικίαν (ἔξ
 γὰρ καὶ πεντήκοντα ἐτῶν ἦν) καὶ δι' ἀμβλυωπίαν· πλεῖστον γὰρ
 ἐν σκότει βλέπων ἐλάχιστα τὴν ἡμέραν ἔωρα. εἴτα κοινωνοὺς ἦντι
 20 τῆς ἀρχῆς καὶ συνάρχοντας, οὐδὲν τούτων ποιῆσαι μέλλων, ἀλλ' P I 546

6 ἀργύζετο A: Dio ἀργύζετό τε ἐν οἷς ἦμεθα ἐθνμοῦτο. 9 καὶ
 om B. 13 Τίως δ' οὖν] τοιοῦτος οὖν δὴ τις ὦν Dio. 15 αὐ-
 τῷ om B. 16 αὐτῆς A Dio, αὐτοῖς PW. 19 τὴν om A.

FONTES. Cap. 1. *Dionis Historiae Romanae lib. 57 c. 1 — c. 13.*

1. Augusto ad hunc modum quo expositum est defuncto imperium Tiberius suscepit, ex gente patricia, litteris eruditus, sed ingenio perquam vario, aliud loqui aliud sentire solitus, pectore a lingua dissentiente, cum non irascebatur iram simulans, cum commotus erat lenitatem prae se ferens, inimicissimum ita intuens ut amicissimum, et amicissimum ut alienissimum. neque enim principis animum aliis esse cognitum oportere arbitrabatur. proinde sive adversarere sive assentire illius orationi, odium incurreres.

Ad legiones et omnes gentes statim ut imperator legatos misit, dissimulato imperatoris nomine, quod una cum caeteris sibi decretum repudiavit. et cum totum imperium administraret, nihil sibi opus esse dixit imperio; eoque se cessurum esse tum propter aetatem (annos enim sex et quinquaginta natus erat) tum propter aciem ocalorum obtusiorum iactavit: nam in tenebris plurimum, in luce minimum cernebat. deinde socios et collegas imperii postulavit. haec, quamvis neutrum in animo

Zonaras Annales II.

ὅτι τε ὑποῦλον εἶχεν ἦθος, καὶ ὅτι καὶ τὰ στρατεύματα τὰ τε ἐν
 W H 172 Παννονίᾳ καὶ ἐν Γερμανίᾳ ὑπώπτευε, καὶ τὸν Γερμανικὸν ἐδεδίει
 τῆς Γερμανίας ἄρχοντα τότε καὶ τοῖς στρατιώταις φιλοῦμενον.
 καὶ διὰ ταῦτα οὐδὲν ὡς αὐτοκράτωρ ἐπρατε φανερώς, ἀλλὰ καὶ
 νοσεῖν προσποιούμενος οἰκουρῶν ἦν καὶ διέμελλεν, ἔν' ἐλπίδι τοῦ 5
 ἐκόντα τὴν ἀρχὴν ἀφήσειν αὐτὸν μὴ τί τινες νεοχμῶσωσι, μέχρις
 οὗ τῆς ἡγεμονίας ἐγκρατῆς διὰ πάντων ἐγένετο. τὸν μὲν οὖν
 Ἀγρίππαν αὐτίκα πέμψας ἀπέκτεινε, τοῦ Ἀδούστου, ὡς εἴρηται,
 B ὄντα Θυγατριδοῦν ἐξ Ἰουλίας καὶ τοῦ Ἀγρίππου· τὸν δὲ Γερμα-
 νικὸν λίαν ἐφοβεῖτο. 10

Ἐθοροῦβησε δὲ καὶ τὸ ἐν τῇ Παννονίᾳ στράτευμα, ὡς καὶ
 κατὰ τοῦ ἄρχοντος αὐτῶν ὁρμησῆαι. εἶτα τῶν Θρυσυτέρων καὶ
 πρωτακτίων κολασθέντων κατέστησαν οἱ λοιποί. οἱ δὲ ἐν τῇ Γερ-
 μανίᾳ τὸν τε Τιβέριον ἐκυκηγόρησαν καὶ τὸν Γερμανικὸν ἐπεκά-
 λησαν αὐτοκράτορα. ἐκείνου δὲ τὸ ξίφος σπασαμένου ὡς ἑαυτὸν 15
 ἀναιρήσοντος, εἷς τις τῶν στρατιωτῶν τὸ ἑαυτοῦ ξίφος ἀνατίνας
 "τοῦτο" ἔφη "λάβε· δεξιότερον γάρ ἐστιν." ὁ οὖν Γερμανικὸς
 τοῦ κτείνου μὲν ἑαυτὸν ἀπέσχετο ἵνα μὴ μᾶλλον στασιάζωσι, γράμ-
 ματα δὲ ὡς ἐκ τοῦ Τιβηρίου πεμφθέντα πλασάμενος δωρεῖς αὐ-
 C τοῖς διδόντα καὶ ἄλλα τινὰ ὑπισχνόμενα τὴν στάσιν τότε κατ- 20
 ἐπασεν. ὕστερον δὲ πρεσβυτέρων παρὰ τοῦ Τιβηρίου πεμφθέντων
 γνόντες τὸ τοῦ Γερμανικοῦ στρατήγημυ καὶ ὑποπτεύσαντες τοὺς

5 ἐλπίδι A Dio, ἐν ἐλπίδι PW. 6 τινες om C. 8 ὡς
 εἴρηται om A. 12 post εἶτα PW add καὶ, om AC. 14 ἐνα-
 κηγόρησαν A Dio, κατηγόρησαν W, κατηγόρησαν P. ἐνάλε-
 σαν A.

haberet, partim propter occultum ingenium, partim ob Germanicas et Pannonicas legiones quas suspectas habebat, et Germanici metu faciebat, qui tum Germaniae praeses, carus erat militibus. his igitur de causa nihil aperte pro imperio faciebat, sed et morbum simulans domi se continebat, et moras necebat, ut novarum rerum cupidi, sperantes eum ultro depositurum imperium, quiescerent donec principatum ab omni parte firmasset. tum vero Agrippam Augusti ex Iulia nepotem, Agrippae filium, occidi iussit. Germanicum vero admodum timuit.

Sunt et Pannonicae legiones contra suum ducem tumultuatae. sed audacioribus et seditionis primis auctoribus supplicio affectis caeteri quieverunt. Germanicae vero legiones Tiberio maledixerunt et Germanicum imperatorem salutarunt. qui cum gladium strinxisset quasi se ipso occisurus, miles quidam suo enae sublato "hunc" inquit "cape tuo acutorem." itaque a sui caede abstinuit, ne magis tumultuarentur; sed confectis sub Tiberii nomine litteris, quibus illis munera et alia quaedam promittebantur, tum seditionem compescit. deinde legatis a Tiberio missis, Germanici artificio cognito, suspicati illos adesse ut eius pro-

πρέσβεις ἀνατρέφοντας ἤκειν τὰ ὑπ' ἐκείνου ἐπηγγελμένα, ἐθο-
 ρύθησαν αὐθις καὶ κατὰ τῶν πρέσβιων ὤρμησαν. καὶ τὴν τοῦ
 Γερμανικοῦ γυναῖκα τὴν Ἀγριππίαν, τῆς τοῦ Καίσαρος θυγα-
 τρὸς τῆς Ἰουλίας καὶ τοῦ Ἀγρίππου παῖδα γεγωνίαν, συνέλαβον,
 5 καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Γάϊον· καὶ τὴν μὲν Ἀγριππίαν ἐγκύμονα οὖ-
 σαν ἀφήκαν αὐτῶ, κατεῖχον δὲ τὸν υἱόν. ὡς δ' οἰδὲν ἦννον,
 ἠσύχασαν καὶ αὐτοί. καὶ ὁ μὲν δυνάμενος τὴν αὐτοκράτορα D
 λαβεῖν ἀρχὴν οὐκ ἠθέλησεν, ὁ δὲ Τιβέριος κατὰ μὲν τὸ φαινόμε-
 νον ἐπήκει αὐτὸν παρὰ τῇ βουλήῃ, παρ' ἑαυτῶ δὲ καὶ λίαν ὑπ-
 10 ὤπτευσεν καὶ ἰδεῖν αὐτὸν ὡς ἐγκειραλισμένον στρατεύματα.

Ὡς δ' οὐδὲν ἔτι νεώτερον ἠγγέλλετο, τὴν ἀρχὴν οὐκέτι
 εἰρωνευόμενος ὑπεδέξαστο. καὶ μέχρις ὁ Γερμανικὸς περιῆν, οὐδὲν
 καδ' ἑαυτὸν ἔπραττεν, ἀλλὰ πάντα εἰς τὴν γερούσιαν εἰσέφερε,
 καὶ οὐδὲ αὐτοκράτωρ καλεῖσθαι παρὰ του ἢ μόνων τῶν στρατιω-
 15 τῶν ἤξιον, Καῖσαρ δὲ καὶ Γερμανικὸς καὶ πρόκριτος τῆς γερου-
 σίας ἀνομάζετο, ἤνχετό τε τοσοῦτον καὶ ζῆσαι καὶ ἄρξαι χρόνον
 ὅσον ἂν τῶ δημοσίῳ συμφέρῃ, καὶ διὰ πάντων δημοτικὸς δοκεῖν P I 547
 ἔπειθε, καὶ ἐλάχιστα εἰς ἑαυτὸν δαπανῶν πλεῖστα εἰς τὸ κοινὸν
 ἀνήλασε. τὰ πεπονηκότα τε ἀνορθῶν καὶ ἐπικοσμῶν, τὰς τῶν
 20 ἀρχῆθαι οἰκοδομησάντων αὐτὰ κλήσεις σφίσι ἐπέγραψε, καὶ
 πόλεσι καὶ ἰδιώταις ἐπήρκει, καὶ τῶν βουλευτῶν συχνοὺς πενομέ-
 νους ἐπλούτισε, καὶ τὰ δωρούμενα ἐθδὺς ὀρῶντος αὐτοῦ ἤριθμείτο,

1 ἀνατρέφοντας B. 5 μὲν om A. 9 καὶ om C. 14 μό-
 ρον A. 16 ζῆσαι καὶ ἄρξαι AB Dio, ἄρξαι καὶ ζῆσαι PW.
 17 ὅσον A Dio, ὅσος PW. 20 σφίσι ἐπέγραψε AB, ἐπέγραψε
 σφίσι PW.

missa tollerent, denuo tumultuati sunt et contra legatos concitati. et
 Germani uxorem Agrippinam, Agrippae et Iuliae (Augusti filiae) filiam,
 et filiam eius Gaium comprehenderunt; atque uxorem praegnantem ei
 restituerunt, filio retento. verum cum nihil proficerent, et ipsi quievere-
 runt. sic ille imperium cum occupare posset, aspernatus est. qua de
 causa palam cum Tiberius apud senatum laudabat; sed apud sese ad-
 modum suspectum habebat, et ut munitum legionibus metuebat.

Caeterum cum nullae amplius turbae nuntiarentur, omissa dissi-
 mulatione principatum admisit. ac quamdiu Germanicus superes fuit,
 nihil in saepe auctoritate egit, sed ad senatum retulit omnia, neque ab
 ullo nisi a militibus imperatorem se appellari voluit: Caesar tantum et
 Germanicus et princeps senatus nominabatur; et ut tantisper et viveret
 et imperaret optabat, dum prodesset rei publicae. in rebus omnibus
 popularis esse studebat; et paucissima in semetipsum insumens, magnos
 sumptus publice faciebat. ruinosa aedificia instaurabat et adornabat,
 primorum conditorum nominibus inscriptis; civitatibus et privatis homi-
 nibus opem ferebat, et multos ordinis senatorii ad egestatem redactos

ἵνα μὴ οἱ δοτῆρες νοσφίζωνται τι αὐτῶν, εἰδὼς τοῦτο ἐπὶ τοῦ
Αὐγούστιου γινόμενον. καὶ οὔτε ἀπέκτεινέ τινα διὰ χρήματα οὔτ'
 οὐσίαν τότε ἰδῆμυσεν οὐδενός, οὐδ' ἔξω τι τῶν νεομισμῆτων
 B ἠγογγυολόγησεν. *Αἰμιλίω* γοῦν χρήματα πλείω παρὰ τὸ διατε-
 ταγμένον πέμψαντι ἀντεπέστειλεν ὅτι "κείροσθαί μου τὰ πρόβατα 5
 ἀλλ' οὐκ ἀποξυροῦσθαι βούλομαι." καὶ ἐδπρόσοδος καὶ ἐδπρο-
 ἡγορος ἦν, τοὺς τε ἄρχοντας ὡς ἐν δημοκρατίᾳ ἐτίμα καὶ τοῖς
 ὑπάτοις ὑπανίστατο, καὶ τοῖς ἐταίροις ὡς ἐν ἰδιωτεῖᾳ συνῆν,
 νοσοῦντίας τε ἐπισκέπτετο, μηδεμίαν φρουρὰν ἐπαγόμενος· καὶ
 ἐπὶ τινι αὐτῶν τελευτήσαντι αὐτὸς ἀνέγνω τὸν ἐπιτάφιον. καὶ τὴν 10
 μητέρα τὴν *Λιβίαν* ὁμοίως προσφέρεσθαι πᾶσιν ἐκέλευεν. ἡ δὲ
 W II 173 πάνυ ὄγκωτο, καὶ αἱ τοῦ *Τιβερίου* ἐπιστολαὶ χρόνον τινὰ καὶ τὸ
 C ἐκείνης ὄνομα εἶχον, τὰ τε ἄλλα πάντα ὡς αὐταρχοῦσα διοικεῖν
 ἐπεχείρει, καὶ οὐκ ἐξ ἴσου ἄρχειν ἀλλὰ καὶ προεβείειν αὐτοῦ ἤθ-
 λεν, αὐτῇ ποιῆσαι ἀρχοῦσα αὐτὸν αὐτοκράτορα. ὁ δὲ ἤχθετο 15
 πρῶτον αὐτῇ· εἴτα τῶν μὲν δημοσίων αὐτὴν ἔπαυσε, τὰ δ' οἴκοι
 διοικεῖν ἀφῆκεν· ὡς δὲ κὰν τούτοις ἦν ἐπαχθής, ἀπεδήμει καὶ
 αὐτῆς ἐξίστατο. σωφρονέστατὰ τε χρόνον τινὰ διῆγε, καὶ ἄλλους
 δ' ἐκόλυξεν ἀσελγαίνοντας, καὶ τῷ *Δρούσῳ* δὲ τῷ εὐῶ, ὃν ἐξ
Ἀγριππίνης τῆς προτέρας αὐτοῦ γυναικὸς ἔσχηκε, καὶ ἀσελγεῖ 20
 D τυγχάνοντι καὶ ὠμῶ, ἐπειμία καὶ ἤχθετο. καὶ ποτε αὐτῷ εἶπεν

9 νοσοῦντίας AC Dio, Νοσοῦντος PW.
 20 ἀγριππίνας A.

18 αὐτῆν Dio.

locupletabat: eaeque largitiones statim ipso vidente numerabantur, ne
 quid inde, ut sub Augusto factum meminerat, per dispensatores subtra-
 heretur. pecuniae causa neminem occidebat, neque bona tum cuiusquam
 publicabat, neque ultra constitutum quicquam exigebat. Aemilio certe,
 qui plus pecuniae quam ordinatum erat miserat, rescripsit se oves suas
 tonderi velle, non deglubi. erat et aditu facilis et affabilis: magistratus
 tanquam in libera civitate colebat, consulibus assurgebat: amicorum con-
 suetudine aequo ut privatus fecerat utebatur: aegrotantes invisebat,
 nullo satellitum comitatu; et quodam ex eis defuncto funebrem oratio-
 nem ipse recitavit. matrem Liviam erga omnes eodem se gerere modo
 iussit. illa vero magnum fastum prae se ferens in Tiberii epistolis ad
 tempus adscribebatur, atque adeo pro imperio se gerebat ut non ex ae-
 quo cum illo imperare sed meliore condicione esse vellet, se illum facisae
 imperatorem glorians. quod Tiberius principio aegre tulit, deinde eam
 a rei publicae administrationibus remotam domestica negotia curare sivit:
 ut vero in iis etiam molesta erat, peregre abiit, ut ab ea abesset. ad
 tempus modestissime vixit, et aliorum immodestiam poenis coërcuit:
 Drusum quoque filium ex priorē uxore Agrippina susceptum ob crudeli-
 tatem et lasciviam obiurgavit et odio habuit. cui aliquando dixit "me

ὅτι “ζῶντος ἑμοῦ οὔτε βίβιον οὔθ’ ὑβριστικόν τι πράξεις· ἂν δέ τι καὶ τολμήσης, οὐδὲ τελευτήσαντος.”

2. Οὕτω ταῦτα καὶ ἄλλα μέχρις ὃ Γερμανικὸς ἔζη ἐποίη· μετὰ δὲ τοῦτο συχνὰ τούτων μετέλλαξε. μήπω γὰρ τῶν παρὰ 5 τοῦ Ἀγούστου τῷ δήμῳ καταλειμμένων δοθέντων, ἐπεὶ νεκρὸς διὰ τῆς ἀγορᾶς ἐξεφέρετο, καὶ προσελθὼν τις εἰς τὸ οἷς αὐτῷ ἐψυδίρισε, καὶ ἐρωτηθεὶς ὃ τι εἶρηκεν, ἐντετάλθαι ἔφη τῷ Ἀγούστῳ εἰπεῖν ὅτι οὐδέπω οὐδὲν ἐκομίσαντο, τὸν μὲν αὐτίκα ἀπ- P I 548 ἔκτεινε, καὶ εἶπεν ὡς ἐπισκώπτων, ἴν’ αὐτάγγελος αὐτῷ γένηται, 10 τοῖς δ’ ἄλλοις τὰ καταλειμμένα διένειμε. τοῦ δ’ ἑγγόνου αὐτοῦ, ὃν ἐκ τοῦ Ἀροῖσου εἶχε, θανάσιος, οὐδεμιᾶς τῶν συνήθων ἀπέσχετο πράξεως, μὴ δεῖν διὰ τοὺς οἰχομένους τὰ τῶν ζῶντων λέγων προτεσθαι.

Κλήμης δὲ τις τοῦ Ἀγρίππου γεγονὸς δοῦλος καὶ προστοι- 15 κῶς αὐτῷ ἐπλάσαστο αὐτὸς ὁ Ἀγρίππας εἶναι· καὶ εἰς τὴν Γαλατίαν ἐλθὼν πολλοὺς μὲν ἐκεῖ, πολλοὺς δὲ ἐν τῇ Ἰταλίᾳ προσ- ἐποίησαστο, καὶ τέλος ἐπὶ τὴν Ῥώμην ὤρμησεν ὡς τὴν παππῶν μοναρχίαν ἀποληψόμενος. χειρωσόμενος δ’ ὅμως αὐτὸν ὁ Τιβε- B ριος διὰ τινῶν τὰ ἐκείνου προσποιησαμένων φρονεῖν, καὶ βασιυ- 20 σσας ἴνα περὶ συνιστόρων τι μάθῃ, ἐπεὶ μηδὲν ἐξελάλησεν, ἤρετο αὐτὸν “πῶς Ἀγρίππας ἐγένου;” καὶ ὡς ἀπεκρίνατο ὅτι “οὕτως ὡς καὶ σὲ Καῖσαρ.”

12 πράξεων AB.

15 ὃ add A.

20 μάθοι A.

FONTES. Cap. 2. Dionis Historiae Romanae lib. 57 c. 13 — lib. 58 c. 15. nonnulla Zonaras habet quae in Dionis codicibus desiderantur.

vivo neque per vim neque per contumeliam quicquam feceris: sin feceris, ne defuncto quidem me facturus es.”

2. Haec et his similia, quamdiu Germanicus in vivis fuit, egit: post illius obitum multa ex his immutavit. nam cum populo Augusti legata nondum data essent, et quidam mortuo qui per forum ferebatur in aurem aliquid insuurrasset, ac rogatus quid dixisset, respondisset se ei mandasse ut Augusto diceret, populum Romanum nondum quicquam accepisse, occidit hominem, hoc addito ioco, ut id ipse illi nuntiaret: caeteris vero legata distribuit. nepote ex Druso filio mortuo nulla re consueta abstinuit, negans propter mortuos viventium officia esse deserenda.

Clemens quidam, qui Agrippae servus fuerat, hero similis, se Agrippam esse simulans, in Gallia et Italia multos sibi adscivit, ac tandem Romam contendit ad avitum imperium recipiendum. quem cum per quosdam se illius esse factionis simulantes subegisset, ac quaestiones de eo habuisset ut consocios proderet, illo neminem nominante rogavit qua pacto Agrippa factus esset. respondit homo “eodem plane modo qua tu Caesar.”

Τὴν δὲ γυναῖκα Ἰουλίαν οὔτε ἐπαρήγαγεν ἐκ τῆς ὑπερορίας ἦν παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτῆς τοῦ Ἀδούστου κατεδικάσθη δι' ἀσέλγειαν, ἀλλὰ καὶ κατέκλεισεν αὐτὴν ὡσθ' ὑπὸ κακουχίας καὶ λιμοῦ φθαρήναι. πολλῶν τε αὐτὸν ἀξιούντων τὸν Νοέμβριον μῆνα, οὗ τῆ ἕκτη ἐπὶ δεκάτῃ γεγέννητο, Τιβέριον ἕξ αὐτοῦ κα-
5 λείσθαι, "καὶ τί" ἔφη "ποιήσετε ἂν δεκυτρεῖς Καίσαρες γέ-
νωται;"

- C Ἐν τούτοις ὁ Γερμανικὸς ἐτελεύτησεν ἐν Ἀντιοχείᾳ, κατα-
γοητευθεὶς τε καὶ φαρμαχθεὶς ὑπὸ Πείσωνος. δοτῶ τε γὰρ εὐρέθη
ἀνθρώπεια κατορωρηγμένα ἐν τῇ οἰκίᾳ ἐν ἣ κατώκει, καὶ μολλίδι-10
νοι λασμοὶ ἀράς τινος μετὰ τοῦ δνόματος αὐτοῦ ἔχοντες. δι-
τε δὲ καὶ φαρμάκῳ ἐφθάρη τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐξέφηρεν εἰς τὴν ἀγορὰν
κομισθὲν καὶ τοῖς παροῦσι δειχθέν. θανόντος δὲ ὁ μὲν Τιβέριος
καὶ ἡ Λιβία ἠσθησαν, οἱ δ' ἄλλοι σφοδρότατα ἤλγησαν. κά-
λιστος μὲν γὰρ τὸ σῶμα ἄριστος δὲ τὴν ψυχὴν ἔφν, παιδεία τε15
ἄμα καὶ ἀνδρεία ἐν πολέμοις εὐδοκιμῶν ἡμερώτατα τοῖς ὑπ' αὐ-
τὸν προσεφέρετο, καὶ μέγα δυνάμενος ἕτε Καῖσαρ ἕξ ἴσου τοῖς
D ἀσθενεστάτοις ἐσωφρόνει, καὶ οὔτε τι πρὸς τὸν Δροῦσον ἐπίφθο-
νον οὔτε πρὸς τὸν Τιβέριον ἐποίει ἐπίβουλον, καὶ δυνάμενος παρὰ
τε τῶν στρατιωτῶν ἐκόντων καὶ τῆς βουλῆς καὶ τοῦ δήμου τὴν 20
ἀρχὴν τὴν αὐτοκράτορα λήψεσθαι οὐκ ἠθέλησεν. ὁ δὲ Πείσων

1 Τὴν δὲ γυναῖκα — 4 λιμοῦ φθαρήναι om Dionis codices. 2 τοῦ
alterum om C. 4 αὐτὸν] αὐτῶν PW. 8 ὁ] καὶ ὁ A.
11 δι τε δὲ — 13 δειχθέν om Dionis codices. 12 δι om C.
14 σφοδρότατα ἤλγησαν] σφοδρῶς ἐλυπήθησαν A. 16 καὶ ἀν-
δρεία — 20 τοῦ δήμου] horum plurima, in Dionis codicibus omissa,
habent Exc. Peiresc.

Uxorem Iuliam a patre Augusto ob lasciviam in exilium missam adeo non revocavit, ut etiam incluserit, ut prae aerumna et fame interiret. quibusdam postulantibus ut mensem Novembrem, cuius die decimo sexto natus esset, a se Tiberium appellaret, "et quid" inquit "facietis si tredecim Caesares fuerint?"

Interca Germanicus obiit Antiochiae, incantamentis et veneficio Pisonis. nam et ossa mortuorum in quibus habitabat aedibus defoesa reperta sunt, et plumbeae laminae in quibus devotiones cum nomine eius inscriptae erant. veneno autem sublatam esse corpus eius ostendit in forum perlatum et populo ostensum. eius obitu Tiberius et Livia gavisī sunt, alii vehementissime doluerunt. nam et corpore pulcherrime et animo optimo praeditus fuit, et eruditione et militari fortitudine insignis: humanissimum subditis suis se praebuit. et cum eius, ut Caesaris, magnae opes essent, temperantia infimos aequavit. neque contra Drusum invidiose neque contra Tiberium insidiosae quicquam fecit. imperium a militibus et senatu populoque ultro delatum non accepit. Piso

χρόνῳ ὕστερον εἰς τὴν Ῥώμην ἀνακομισθεὶς, καὶ ἐπὶ τῷ φόνῳ τοῦ Γερμανικοῦ εἰς τὸ βουλευτήριον ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Τιβερίου εἰσαχθεὶς διακρονομένου τὴν ὑποψίαν τὴν ἐπὶ τῇ φθορῇ τοῦ Γερμανικοῦ, καὶ ἀναβολὴν αἰτήσας, ἑαυτὸν κατεχρήσατο. ἐπὶ 5 τρισὶ δ' ὑέσιν ὁ Γερμανικὸς ἐτελεύτησεν, οὓς ὁ Αὔγουστος ἐν ταῖς διαθήκαις αὐτοῦ ὠνόμασε Καίσαρας. τούτων ὁ πρεσβύτατος Νέρων κατὰ τὸν χρόνον ἐκείνον τοῖς ἐφήβοις κατηριθμῆθη. μέχρι μὲν οὖν τοῦ χρόνου τούτου πλείστα χρησιὰ ὁ Τιβέριος ἐπραξε καὶ 10 βραχέα ἐξήμαρτεν, ἐπεὶ δ' ὁ Γερμανικὸς ἐκποδῶν οἱ ἐγένετο, κατ' ὄλλῃον ἠλλοίωτο. τὰ τε γὰρ ἄλλα ἀγχιῶς ἤρχε, καὶ τοῖς εἰς αὐτὸν ἢ τὴν μητέρα ἢ τὸν Αὔγουστον πράξασί τι ἢ εἰποῦσιν ἀνεπιτήδειον ἀπηνῶς ὡς δεσβήσασι προσεφέρετο, καὶ εἰς τοὺς ὑπονοηθέντας ἐπιβουλεύειν αὐτῷ ἀπαραίτητος ἦν. ἤδη δὲ καὶ ἐνδεικνύμενός τιςιν ὅτι βούλεται τεθνάναι τινάς, δι' ἐκείνων σφῶς 15 ἀπεκίτνυε, καὶ οὐκ ἐλάνθανε ταῦτα ποιῶν. ἐξήταξέ τε τῶν δυνατῶν ἐκάστου τὴν ἡμέραν καὶ τὴν ὥραν ἐν ᾗ γεγέννητο, καὶ Β οὕτω τὸ πεπρωμένον ἐκάστῳ ἐξηρῆναι· ὥστε καὶ τῷ Γάλβῳ τῷ μετὰ ταῦτα ἀνταρχήσαντι ἀπαντήσας ἔφη “καὶ σύ ποτε τῆς ἡγεμονίας γεύσῃ.” ἐφέλωτο δὲ αὐτοῦ, λέγων ὅτι ἐν γῆρα καὶ μετὰ 20 πολὺ τῆς τελευτῆς αὐτοῦ ἄρξει. εἴτω μετὰ τοῦ Δρουσοῦ ὑπάτεισεν ὁ Τιβέριος, ὅθεν πολλοὶ τὸν ὄλεθρον ἐκ τούτου τοῦ Δρουσοῦ

W II 174
P I 549

1 χρόνῳ — ἀνακομισθεὶς om Dionis codices. 3 διακρονομένου — 4 Γερμανικοῦ om Dionis codices. 4 ἐπὶ τρισὶ — 7 κατηριθμῆθη om Dionis codices. 5 δὲ νόοις A. 6 καίσαρας ὠνόμασε A. πρεσβύτερος A. 7 ἐγκατηριθμῆθη? cf. Alciph. 3 61 τοῖς δικάζουσι καταριθμείται. 12 καὶ εἰς τοὺς — 15 ταῦτα ποιῶν om Dionis codices. 16 δυνατῶν C. τὴν alterum om A. ἐγγένητο A. 19 ἐφείδετο B.

vere aliquanto post Romam reversus et ab ipso Tiberio suspicionem necis Germanici abolere cupiente in senatum adductus mora petita se ipse interfecit. Germanicus tres reliquit filios, quos Augustus in testamento suo Caesares appellavit. eorum natu maximus Nero tum virilem togam sumpsit. atque ad hoc usque tempus Tiberius plurima recte fecit, in paucis deliquit: Germanico vero e medio sublato paulatim mores imputavit. nam cum caetera aspere imperavit, tum eos a quibus vel ipse vel Livia vel Augustus sive dicto sive facto violati essent tanquam impietatis reos crudeliter tractavit, contra insidiarum suspectos inexorabilis. tandem ostendens aliquibus se velle mori aliquos, illorum opera hos occidebat; idque non dissimulante faciebat. potentiam omnium diem et horam natalem inquirebat, itaque fata cuiusque indagabat. proinde Galbae, qui post imperavit, obviam factus dixit “et tu aliquando principatum degustabis.” pepercit autem ei, quia dicebat eum in senectute et longe post suum obitum imperaturum. deinde cum Druso consulatum gessit. unde multi Drusi interitum divinarunt: nemo enim Tiberii in

προεμαντεύσαντο· οὐ γὰρ ἔστιν ὅστις τῶν συνυπατευσάντων αὐ-
 τῷ οὐ βιαίως ἀπέθανε. μετὰ ταῦτα γὰρ φαρμικῶς διώλετο.
 Σεϊανὸς γὰρ τις μέγα παρὰ τῷ Τιβερίῳ δυνήθεις καὶ ὑπέρογκος
 γεγονώς, πᾶξ αὐτῷ ποτε ἐντεινας καὶ τούτου δειλάς κάκεινον καὶ
 C τὸν Τιβέριον, ἅμα καὶ προσδοκήσας ἂν τὸν Δροῦσον κατεργάσθη-5
 ται ῥῆον μεταχειρίσασθαι τὸν Τιβέριον, φάρμακόν τι αὐτῷ διὰ
 τινων θεραπεύοντων αὐτοῦ καὶ διὰ τῆς γυναικός, ἣν Ἰουλίαν ἕτεροι
 δὲ Λιβίαν γράφουσι, (καὶ γὰρ ἐμοίχευεν αὐτήν) ἔδωκεν. ὁ μὲν
 οὖν οὕτως ἀπώλετο, ὁ δὲ γε Τιβέριος εἰς τὸ συνέδριον ἀρξικόμε-
 νος ἐκείνῳ τε ἀπωδύρατο, καὶ τὸν Νέρωνα τὸν τε Δροῦσον τοῦς 10
 τοῦ Γερμανικοῦ παῖδας τῇ γερονσίᾳ παρακατέθετο, καὶ τὸ σῶμα
 τοῦ Δρούσου προδτέθη ἐπὶ τοῦ βήματος· καὶ ὁ Νέρων γαμβρός
 αὐτοῦ ὦν ἐπαίνους ἐπ' αὐτῷ εἶπεν. ὁ δὲ δὴ θάνατος αὐτοῦ πολ-
 D λοῖς αἰτίας θανάτου ἐγένετο ὡς ἐφησθεῖσι τῇ ἀπωλείᾳ αὐτοῦ.
 πολλοὶ τε γὰρ καὶ ἄλλοι διώλοντο καὶ ἡ Ἀγrippίνα μετὰ τῶν 15
 παίδων αὐτῆς, τοῦ νεωτάτου χωρὶς. πολλὰ γὰρ κατ' αὐτῆς ὁ
 Σεϊανὸς παρῶξυνε τὸν Τιβέριον, προσδοκήσας ἐκείνης μετὰ τῶν
 τέκνων ἀπολομένης τῇ τε Λιβίᾳ συνοικήσειν τῇ τοῦ Δρούσου
 γυναικί, ἣς ἤρα, καὶ τὸ κράτος ἔξειν, μηδενὸς τῷ Τιβερίῳ τυγχά-
 νοντος διαδόχου· τὸν γὰρ υἱοῦσιν ἐμίσει ὡς καὶ μοιχίδιον. καὶ 20
 ἄλλους δὲ πολλοὺς ἐπὶ ἄλλαις καὶ ἄλλαις αἰτίαις, ταῖς δὲ γε

1 συνυπατευόντων A. 3 σεϊανὸς ABC, Σεϊανὸς PW: Dio
 Σεϊανὸς. τῷ om A. 5 ἅμα καὶ — 6 Τιβέριον om A.
 7 αὐτοῦ add A. ἣν — 8 γράφουσι.] Dio ἦν τινας Διοσέλλαν
 ὀνομάζουσιν. 9 διώλετο A. ὁ δὲ γε Τιβέριος — p. 441
 v. 1 διέφθειρε] horum plurima om Dionis codices. 15 ἡ om P sola.
 17 σεϊανὸς A, σεϊανὸς B, Σεϊανὸς PW. 19 διαδόχου τυγχάνον-
 τος AB. 21 δὲ prius om A.

consulatu collega violentam mortem evitavit. post enim veneno periit.
 nam Seianus quidam homo apud Tiberium potens et superbus cum
 Druso aliquando aliam dedisset, eaque de causa et ipsum et Tiberium
 metueret, simulque speraret Druso sublato Tiberium sibi magis oppor-
 tunum fore, per quosdam ministros et uxorem sive Iuliam sive Liviam
 (nam scriptores in nomine variant) stupro sibi cognitum venenum ei
 propinavit. eius sic necati mortem Tiberius in curia deploravit, et
 Neronem ac Drusum Germanici liberos senatui commendavit. Drusum,
 cadavere eius pro rostris proposito Nero gener laudavit. caeterum eius
 interitus multis causa fuit interitus, quod eius nece laetati esse videren-
 tur. nam praeter alios multos etiam Agrippina cum liberis, filio natu
 minimo excepto, interiit, Tiberio contra ipsam vehementer irritato a
 Seiano, qui illa cum liberis sublata spem coniugii Liviae, viduae Drusi,
 quam adamabat, et imperii alebat, cum Tiberius nullum successorem
 haberet: nam nepotem ex filio ut adulterinum oderat. et alios multos
 aliis atque aliis de causis, sed plerisque confictis, vel in exsilium mitte-

πλείοσι πεπλασμέναις, καὶ ἐφυγάδευσε καὶ διέφθειρε, καὶ τινα
 οἷ τὰ τοῦ Καίσαρος καὶ τὰ τοῦ Ἀυγούστου ἰστόρησε, καίτοι
 μή τι κατ' ἐκείνων συγγεγραφότα, ἐκόλασε, καὶ τὸ σύγγραμμα P I 550
 ἔπον δὴ καὶ ἐρέθη κατέκασεν, ὅτι μὴ ἐκείνους ἐσέμνυε. πλει-
 ονας δὲ ὡς αὐτὸν βλασφημοῦντας διέφθειρε. καὶ τις Σαβίνος ἐπὶ
 τοιαύτῃ κατηγορηθεὶς αἰτία εἰς τὸ δεσμοτήριον καθείχθη, εἶτα
 καὶ ἐφρονεύθη, καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ εἰς τὸν ποταμὸν ἐρρίφη. καὶ
 δεινὸν μὲν τοῦτο καὶ καθ' ἑαυτὸ ἅπασιν ἦν, ἐδείνωσε δ' αὐτὸ
 ἐπὶ πλείον κύνων τις τοῦ Σαβίνου, συνεισελθὼν τε αὐτῷ εἰς τὸ
 10 δεσμοτήριον καὶ ἀποθανόντι πυρρμείνας καὶ εἰς τὸν ποταμὸν
 ῥιφέντι συνεισεπισών. ταῦτα ταύτῃ ἐγένετο, καὶ ἐκ τῶν πολλῶν
 ἄλλα ἰστόρηται.

Ἡ δὲ Λιβία ὑπέργηρος γεγονυῖα μετήλλαξεν, ἔξ ἤσασα
 ἔτη καὶ ὀγδοήκοντα. καὶ οὔτε νοσοῦσαν αὐτὴν ὁ Τιβέριος ἐπ- B
 15 ἐσκέπαστο, οὔτε ἀποθανοῦσαν ἐτίμησε, πλὴν μόνῃς ἐκφορᾷς καὶ
 εἰκόνων τινῶν. ἀλλὰ πρὸς διαβολὴν τοῦ Τιβερίου πένθος ταῖς
 γυναιξὶν ἢ βουλὴ παρ' ἄλλοις ἐνιαυτὸν ἐπ' αὐτῇ ἐψηφίσαστο· καὶ
 ὅτι δὲ πολλοὺς αὐτῶν ἐσεσώκει καὶ παῖδας πολλῶν ἐτετρόφει κό-
 ρας τε πλείοσιν ἐξεδεδώκει, καὶ ἄλλας τιμὰς ἐκείνῃ ἀπένειμαν.
 20 οὐδὲν δὲ τῶν τισὶ καταλειφθέντων ὑπ' ἐκείνης δέδωκεν ὁ Τιβέριος.
 ἀπομνημονευτέον δὲ καὶ τῶν παρ' ἐκείνης εἰρημένων ἐνίων. λέγε-
 ται ὅτι γυμνοὺς ποτε ἄνδρας αὐτῇ ἀπαιτήσαντας, καὶ μέλλοντας

3 μή τι A, μὴ PW. 9 συνελθὼν AC. 11 τῶν om AB.
 17 αὐτῷ C. 18 δὲ om AB. 20 οὐδὲν δὲ — Τιβέριος om
 Dionis codices.

bat vel occidebat. quendam qui Caesaris et Augusti res gestas, neque
 quicquam tamen contra eos scripserat, supplicio affecit; et ipsum scrip-
 ptum ubicunque reperire potuit exussit, quod illos non ornasset. pleros-
 que quasi sibi maledixissent interfecit; et Sabinus quidam ob huiusmodi
 crimen in carcerem coniectus et occisus est, et cadaver eius in Tiberim
 abiectum. id facinus cum per se atrox visum, tum per Sabini canem
 atrocius factum. is enim cum hero suo carcerem ingressus est et inter-
 fecto assedit et eo in profluentem abiecto ipse quoque se praecipitem
 dedit. haec pauca de multis commemorata sunt.

Livia autem anno aetatis 86 decessit: quam Tiberius nec aegro-
 tantem invisit nec mortuam honoravit, nisi funere et statutis quibusdam.
 senatus autem traducendi Tiberii causa luctum totius anni matronis in-
 dixit; et quod et multos ex eo ordine conservasset et liberos multorum
 aluisset et filias multorum elocasset, alios etiam honores ei habuit. sed
 Tiberius nemini quicquam dedit quod illa legarat. enimvero dicta quo-
 que Liviae nonnulla referenda sunt. cum aliquando viri aliquot pro-
 pterea quod nudi ei occurrissent occidendi essent, servavit eos et dixit

W II 175 C
 διὰ τοῦτο θανατωθῆναι, ἔωσεν εἰποῦσα ὅτι “οὐδὲν ἀνδριάντων
 ταῖς σφρονοῦσαις οἱ τοιοῦτοι διαφέρουσιν.” ἐρομένου δέ τινα
 αὐτήν “πῶς καὶ τί δρῶσα τοῦ Ἀδούστου κατεκράτησας;” ἀπε-
 κρίνατο ὅτι “αὐτὴ τε ἀκριβῶς σφρονοῦσα, καὶ πάντα τὰ δο-
 κοῦντα αὐτῷ ἠδέως ποιοῦσα, καὶ μηδὲν τῶν ἐκείνου πολυπραγμο-
 νοῦσα, καὶ τὰ ἀφροδίσια αὐτοῦ ἀθύρματα μὴτ’ ἀποῦεν μὴτ’
 αἰσθάνεσθαι προσποιουμένη.”

Τὸν δὲ Σεϊανὸν ὁ Τιβέριος ἐπὶ μέγα δόξης ἐπάρας, καὶ
 κηδεστὴν ἐπὶ Ἰουλίᾳ τῇ τοῦ Δρούσου θυγατρὶ ποιησάμενος, ὅστι-
 ρον ἔκτεινε, τῆς γερούσιας θάνατον αὐτοῦ καταψηφισαμένης σπου-
 δῆ αὐτοῦ. καὶ τῷ σώματι αὐτοῦ ἐπὶ τρισὶν ἡμέραις ἐρομμένου
 D τὸ πλῆθος ἐνύβρισεν, εἶτα εἰς τὸν ποταμὸν ἐπέβαλε. τὰ τε παῖδια
 αὐτοῦ κατὰ δόγμα ἀπέθανε, καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἑαυτὴν διεκρή-
 σατο. καὶ ἄλλοι δι’ ἐκείνον ἀπώλοντο, οἱ μὲν ἐυστοῦς ἀνελόντες,
 οἱ δὲ ὑφ’ ἐτέρων ἀνααιρεθέντες. 15

3. Τιβέριος δὲ πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ διὰ τοὺς ἔρωτας, οἷς
 ἀσελγῶς τε καὶ ἀναιδῶς ἐχρῆτο τῶν εὐγενεστάτων καὶ ἀρρένων
 καὶ θηλειῶν, διεβάλλετο, καὶ διὰ τὸν τῆς Ἀγριππίνης τοῦ τε
 Δρούσου θάνατον ἐς ὠμότητα ἐλοιδορεῖτο. δοκοῦντες γὰρ οἱ
 ἄνθρωποι ὑπὸ τοῦ Σεϊανοῦ πάντα τὰ κατ’ ἐκείνων πρότερον γίνε-
 σθαι, ὡς κακίονους κτανθῆναι ἔμαθον μετὰ τὴν ἐκείνου φθοράν, 20

8 σιανὸν ABC. καὶ κηδεστὴν — 9 ποιησάμενος non leguntur
 apud Dionem. 10 αὐτοῦ καταψηφισαμένης θάνατον A. 12 ἐν-
 ὑβριζεν A. 18 τὸν om C. 20 σιανοῦ AB, αἰσιανοῦ C.

FONTES. Cap. 3. *Dionis Historiae Romanae* lib. 58 c. 22 —
 c. 28. *Eusebii Historiae ecclesiasticae* lib. 1 c. 10 et lib. 2 c. 2.

tales nihil differre a statutis ei quae pudica sit. a quodam interrogata
 qua ratione Augustum vicisset, respondit “castitate accurate tuenda, et
 quicquid ille voluit alacriter faciendo, et nullas res eius curiose vesti-
 gando, et lusus eius venereos perinde ac si caeca et surda essem dissi-
 mulando.”

Sejanum Tiberius ad magnam auctoritatem evectum, desponsaque
 Iulia Drusi filia, curavit a senatu capitis condemnandum; eiusque cada-
 veri per triduum proiecto vulgus insultavit, deinde id in Tiberim pro-
 fecit. sunt et eius liberi senatusconsulto interfecti: uxor eius ipsa manus
 sibi attulit. etiam alii eius causa perierunt, partim a sese, partim ab
 aliis occisi.

3. Tiberio praeter alia flagitia etiam stupra nobilissimis utrius-
 que sexus intemperanter et impudenter illata probro data sunt; et pro-
 pter Agrippinae et Drusi necem crudelitatis nomine male audivit. nam
 cum prius putarent homines a Seiano contra illos omnia fieri, cum eos
 etiam post Seiani interitum occisos esse cognovissent, vehementer do-

ὑπερήλγησαν. τὸν δὲ δὴ Γάϊον τὸν νεότερον τῶν τοῦ Γερμανικοῦ P I 551 παιδῶν ταμίαν ἀπέδειξε. τὸν γὰρ ἔγγονον τὸν Τιβέριον, ὅτι τε παιδίον ἦν καὶ ὅτι μὴ εἶναι τοῦ Δρούσου παῖς ὑπωπιτεύετο, παρ-εώρα, τῷ Γαίῳ δὲ ὡς καὶ μοναρχήσουσι προσεῖχεν. ἤγγόει γὰρ 6 οὐδὲν τῶν κατὰ τὸν Γάϊον, ἀλλὰ καὶ ἔφη ποτὲ αὐτῷ διαφερομένης πρὸς τὸν Τιβέριον ὅτι "σύ τε τοῦτον ἀποκτενεῖς, καὶ σὲ ἄλλοι." οὔτε δὲ ἕτερόν τινα ὁμοίως προσήκοντα ἑαυτῷ ἔχων, καὶ ἐκείνον εἰδῶς ἐσόμενον κάκιστον, ἀσμένως τὴν ἀρχήν, ὡς φασί, δέδωκεν αὐτῷ, ὅπως τῇ τοῦ Γαίου τῆς κακίας ὑπερβολῇ τὰ ἑαυτοῦ κρυ- 10 φθείη, καὶ τὸ πλείστον καὶ εὐγενέστατον τῆς βουλής φθαρήν παρ-ελθόντος αὐτοῦ. λέγεται δὲ καὶ πολλάκις ἀναφθέρξασθαι τοῦτο B δὴ τὸ ἀρχαῖον

ἑμῷ θανάτος γαῖα μυχθήτω πυρί,
καὶ τὸν Πρίλαμον μακαρίζειν ὅτι ἄρδην μετὰ τῆς πατρίδος καὶ τῆς 15 βασιλείας ἀπώλετο. τοσοῦτον δὲ πλῆθος τῶν τε βουλευτῶν καὶ τῶν ἄλλων διέφθαρτο, ὥστε τοὺς τὰς ἡγεμονίας τῶν ἐθνῶν ἔχον-τας ἀπορίᾳ τῶν αὐτοῦ διαδεξιμένων ἀδιαδόχους εἶναι. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι δι' ἄλλας αἰτίας καὶ ψευδεῖς καὶ ἀληθεῖς ἐκτινύοντο, Αἰμίλιος δὲ Σκαῦρος διὰ τραγωδίας ἀπέθανεν. Ἄτριες μὲν γὰρ 20 τὸ ποίημα ἦν, παρήγει δὲ τῶν ἀρχομένων τιτὴν τοῦ κρατοῦν-τος ἀβουλίαν φέρειν. μαθὼν οὖν ταῦτα ὁ Τιβέριος ἐπ' αὐτὸν C

6 σὲ ἄλλοι A Dio, ἕτεροι σὲ PW. 7 αὐτῷ A. 11 καὶ om A. 20 ἐν ᾧ εἰσηγάγε τινα λέγοντα κατὰ τὸν Εὐριπίδην ὅτι "τὰς τῶν κρατούντων ἀραδίαι φέρειν χρῆται" Exc. Vatic. 82. (Eurip. Phoen. v. 393.) δ] δὲ δὴ A.

luerunt. Gaium ex Germanici filii nati minimum quaestorem designavit. nam Tiberium nepotem tum ob pueritiam tum quia suspicio erat e Druso non esse natum despexit: erga Gaium vero ita se gessit, quasi is imperaturus esset. nihil enim rerum eius ignorans, semel ei cum Tiberio nepote rixanti dixit "et tu istum occides, et alii te." et quamvis sciret eum fore pessimum, tamen imperium libenter ei dedit, tum quod neminem aequae propinquum habebat, tum ut eius insigni improbitate sua vitia occultarentur, et maxima et nobilissima senatus pars interiret. veterem illum versiculum

deflagret omnis terra memet mortuo

subinde in ore habuisse et Priami fortunas laudasse fertur, quod funditus cum patria et regno interiisset. senatorum certe quidem et aliorum tanta multitudo interfecta est, ut non essent qui provinciarum praesidibus successores dari possent. atque alii alias ob causas tam falsas quam veras occidebantur, Aemilius vero Scaurus ob Atrium tragoediam, in qua monebat quendam ut principis temeritatem ferret, interfectus est. nam Tiberius illa contra se conficta existimans dixit "ego vero illum

πειοῖσθαι τὸ ἔπος ἐνόμισε, καὶ εἶπε “καὶ γὰρ οὖν Αἴαντα αὐτὸν ποιήσω”, καὶ αὐτοεντία ἀπολέσθαι αὐτὸν ἠνάγκασεν. ἐν τούτοις νεανίσκος τις Δροῦσος εἶναι λέγων περὶ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Ἰωνίαν ὤφθη. καὶ ἐδέξαντο αὐτὸν ἀσμένως αἱ πόλεις, καὶ κἄν ἐς τὴν Συρίαν προχωρήσας κατέσχε τὰ στρατόπεδα, εἰ μὴ ἐπι-5 γνοὺς τις αὐτὸν συνέλαβε καὶ πρὸς τὸν Τιβέριον ἤγαγεν· ὁ δὲ ἐν Ἀντίῳ τοὺς τοῦ Γαίου γάμους ἐώρταζεν.

Ὁ Τιβέρις δὲ τότε πολλὰ τῆς Ρώμης ἐπέκλυσεν ὥστε πλε-
σθῆναι, καὶ πυρὶ μυρία ἐφθάρη. εἰ δέ τι καὶ τὰ Αἰγύπτια πρὸς
τοὺς Ῥωμαίους προσήκει, ὁ φοινῖξ ἐκείνῳ τῷ ἔτει ὤφθη. καὶ 10
D ἔδοξε ταῦτα τὸν θάνατον τῷ Τιβερίῳ προσημαίνειν· ὃς ἐνόησε
μὲν πρὸ πλείονος χρόνου, οὔτε δὲ τὴν δόλιαν παρήλλαξεν οὔτε
τοῖς λατοῖς ἐκέρχρητο, διὰ τὸν τοῦ Θερασίου λόγον, ὃς πάνν μὲν
ἀκριβῶς ἤδει καὶ τὴν ἡμέραν καὶ τὴν ὥραν καθ’ ἣν τεθνήξομαι
ἔμελλεν ὁ Τιβέριος, ἐκείνῳ δὲ δέκα ἐνιαυτοὺς ἔτι βιώσεσθαι ἔλε- 15
γεν, ἔν’ ὡς ἐπὶ μακρότερον ζήσων μὴ ἐπειχθῆ πολλοὺς ἀποκτείναι.
οἷα δ’ ἐν γῆρα καὶ νόσῳ μὴ ὀξείᾳ τοτὲ μὲν κατεπονείτο, τοτὲ δὲ
ἀνεργῶνντο. κἀντεῦθεν ἐνίοτε μὲν ἤδοντο οἱ τε λοιποὶ καὶ ὁ
Γαῖος ὡς τελευτήσοντος, ἐνίοτε δὲ ὡς καὶ ζησομένου πεφύβητο.

P I 552 δέσας οὖν ὁ Γαῖος μὴ καὶ ἀνυσθῆ, οὔτε φαγεῖν αἰτήσαντι ἔδω- 20
W II 176 κεν, ὡς τάχα βλαβησομένη, καὶ ἱμάτια πολλὰ καὶ παχέα ὡς θερ-
μασίας δεομένην προσέβαλε, καὶ οὕτως ἀπέπνιξεν αὐτόν, ζήσαντα

2 αὐτοεντία AB, αὐτοεναντία C, αὐθεντία PW: Dio αὐτοεντει.
5 ἐπιγνοὺς τις A, τις ἐπιγνοὺς PW: Dio γνωρίσας τις. 6 κα-
έλαβε C. 16 ἐπιχθῆ C, ἐπέχθη P sola. 19 τελευτήσαν-
τος A. δὲ om B.

Aiacem faciam”, eumque sibi manus afferre coegit. inter haec adoles-
cens quidam in Graecia et Ionia se Drusum esse iactans cupide a civi-
tatibus est susceptus; atque in Syriam usque progressus legiones etiam
accepisset, nisi agnitus a quodam et captus ad Tiberium Gaii nuptias
Antii celebrantem perductus esset.

Et anno Tiberis multa urbis loca sic inundavit ut navigarentur,
et igni plurima aedificia sunt absumpta. quod si quid Aegyptiaca ad
Romanos pertinent, phoenix eo anno conspectus est. quae res Tiberii
mortem portendere videbantur. qui cum multo ante aegrotaret, neque
victus rationem mutabat neque medicis utebatur, propter Thrasylli
verba; qui cum et diem et horam mortis eius exquisite nosset, ei dixe-
rat, decennium adhuc victurum, ut spe diuturnioris vitae minus multos
occideret. ut autem fit in senio et morbo non acuto, alias decumbebat,
alias convalescebat. unde Gaius et alii nunc ut eo morituro laetaban-
tur, nunc ut evasuro maerebant. ac veritas Gaius ne valetudinem re-
cuperaret, nec cibum potenti dabat, quasi is incommodaturus ei esset,
et multis ac densis stragulis iniectis, quasi calefactione opus esset, eum

ἔτη ἑπτὰ πρὸς τοῖς ἑβδομήκοντα καὶ μῆνας τέσσαρας καὶ ἡμέρας ἑννέα, ἀφ' ὧν δύο καὶ εἴκοσιν ἐνιαυτοὺς ἐμονάρχησε καὶ μῆνας ἑπτὰ καὶ ἡμέρας ἑπτὰ. μετέλλαξε δὲ τῇ εἰκοστῇ τοῦ Μαρτίου ἡμέρα.

5 Τούτου τῷ πεντεκαιδεκάτῳ ἔτει ἐβαπτίσθη ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ἐν δὲ τῷ δεκτωκαιδεκάτῳ παρεδόθη καὶ ἐσταυρώθη καὶ ἀνέστη. ἱστορεῖ δὲ ὁ Εὐσέβιος τὸν Πιλάτον τῆς Ἰουδαίας τηρικαῦτα ἐπιτροπεύοντα γράψαι τὰ περὶ τοῦ κυρίου τῷ Τιβεριῷ, ἔθους ὄντος τοῖς τῶν ἐθνῶν ἄρχουσι τὰ παρὰ σφίσι 10 καινοτομούμενα δηλοῦν τῷ τῆν μοναρχίαν ἰθύνοντι, ἴν' αὐτῷ μῆδὲν ἀγνοῖται τῶν παρ' ἐκάστοις τῶν ἐθνῶν γινομένων. ἤδη γάρ φησι τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως τοῦ σωτῆρος ἡμῶν εἰς ἄπαντας ἐν πάσῃ τῇ Παλαιστίνῃ διαβεβοημένης, τὰ περὶ αὐτῆς ὁ Πιλάτος ἐκοινώσατο Τιβεριῷ τῷ αὐτοκράτορι, ὃς τὰς τε ἄλλας αὐ- 15 τοῦ πυθόμενος τερατίαις καὶ ὡς μετὰ θάνατον ἐκ νεκρῶν ἀναστὰς θεὸς εἶναι παρὰ πλείστοις ἤδη πεπίστευται, ἀνήνεγκε μὲν τῇ συγκλήτῳ ταῦτα· ἐκέλευε δὲ τὸν λόγον ἀπώσατο, ὅτι μὴ πρότερον ὁ αὐτῆ τοῦτο δοκιμάσασα ἦν, παλαιοῦ νόμου κεκρατηκότος μὴ ἄλλως τινὰ παρὰ Ῥωμαίοις θεοποιεῖσθαι μὴ οὐχὶ ψήφῳ τῆς συ- 20 κλήτου καὶ δόγματι. ταύτης δ' οὖν ἀπωσαμένης τὸν περὶ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν λόγον, τὸν Τιβέριον, ἦν καὶ πρόωγν εἶχε γνώμην

1 πρὸς τοῖς] καὶ A. 3 εἰκοστῇ] ἔκτη καὶ εἰκοστῇ Dio.
 5 Τούτου τῷ — 7 καὶ ἀνέστη] Eusebii Hist. eccl. 1 10. 7 ἱστορεῖ δὲ ὁ Εὐσέβιος] Hist. eccl. 2 2. 14 τὰς τε ἄλλας αὐτοῦ
 πυθόμενος τερατίαις A Eusebius, τὰ λοιπὰ τε αὐτοῦ ἠρωτισμένους
 θαυμάσια PW. 16 μὲν add A. 18 κεκρατηκότος A Eusebius, κειμένου PW.

suffocavit, annos septem et septuaginta natum, menses quattuor et dies novem; quorum viginti duos annos ac septem menses et totidem dies imperavit. obiit decimo tertio Kal. Apriles.

Anno eius imperii decimo quinto dominus noster Iesus Christus baptissatus est: decimo octavo traditus et crucifixus resurrexit. narrat Eusebius Pilatum Iudaeae tum praesidem domini acta ad Tiberium scripsisse, cum moris esset ut provinciarum praefecti, si quid novi accidisset, id principi significant, ne ullius rei quae apud exteros gereretur ignarus esset. cum enim, inquit, servatoris nostri e mortuis resurrectio per totam Palaestinam celebrata esset, Pilatus eam rem Tiberio imperatori communicavit: qui cum caeteris eius miraculis auditis, tum quod post resurrectionem e mortuis a plurimis deus esse crederetur, ad senatum de eo rettulit. is vero refragatus est, quod ipse id non prius probasset. nam veteri lege sancitum erat ne quis aliter apud Romanos in deorum numerum referretur, ni senatus iussisset ac decrevisset. cum autem Romani rogationem de servatore nostro improbassent, Tiberium

τηρήσαντα, μηδὲν ἄτοπον κατὰ τῆς τοῦ Χριστοῦ διδασκαλίας ἐπινοῆσαι. μάρτυρα δ' ἐπὶ τούτοις παράγει Τερτυλιανὸν ὁ Εὐσέβιος, ἄνδρα Ῥωμαῖον καὶ ἓνα τῶν ἐν τῇ Ῥώμῃ λάμπρων, ἐν συγγραφῇ τινι παρ' αὐτοῦ ἐκτεθείσῃ Ῥωμαϊκῇ διαλέκτῳ, μεταβληθείσῃ δ' εἰς τὴν Ἑλλάδα φωνήν, λέγοντα ταῦτα "παλαιὸν ἦν 5 δόγμα μηδένα θεὸν ὑπὸ του καθιεροῦσθαι πρὶν ὑπὸ τῆς συγκλήτου του δοκιμασθῆ. ὁ Τιβέριος οὖν, ἐφ' οὗ τὸ τῶν Χριστιανῶν ὄνομα εἰς τὸν κόσμον εἰσεληλύθει, ἀγγελέντος αὐτῷ ἐκ Παλαιστίνης τοῦ δόγματος τούτου ἔνθα πρῶτον ἤρξατο, τῇ συγκλήτῳ ἀνεκοινώσατο, δῆλος ὢν ἐκείνοις ὡς τῷ δόγματι ἀρέσκειται. ἡ δὲ 10 σύγκλητος ἐπεὶ οὐκ αὐτῇ δεδοκίμακε τούτο ἀπάσαστο. ὁ δὲ ἐν τῇ αὐτοῦ γνώμῃ ἔμεινεν, ἀπειλήσας θάνατον τοῖς τῶν Χριστιανῶν κατηγοροῖς." ταῦτα ὁ Εὐσέβιος ποιῆσαι τὸν Τιβέριον ιστορεῖ μαθόντα περὶ τῆς θεότητος τοῦ σωτῆρος ἡμῶν καὶ τῆς ἐκ νεκρῶν αὐτοῦ ἀναστάσεως, ἐκ τῆς τοῦ Τερτυλιανοῦ συγγραφῆς αὐτὰ 15 ἐκλεξάμενος.

4. Καὶ ὁ μὲν Τιβέριος οὕτως ἀπεβίω, διεδέξατο δὲ αὐτὸν ὁ Γάιος ὁ τοῦ Γερμανικοῦ καὶ τῆς Ἀγριππῆς παῖς, ὃν καὶ Γερ- P I 553 μανικὸν καὶ Καλλιγὸλαν ἐπωνόμαζον. εἰ γὰρ καὶ ὁ Τιβέριος καὶ τῷ ἰδίῳ ἐγγόνῳ τῷ Τιβερίῳ τὴν αὐταρχίαν κατέλιπεν, ἀλλ' ὁ 20

1 τοῦ add A Eusebius.

4 συγγραφῇ τινι] Tertulliani Apolog.

5, cuius verba infra posuimus.

ἐκτεθείσῃ Ῥωμαϊκῇ διαλέκτῳ] συγγραφείσῃ A.

10 τῷ δόγματι ἀρέσκειται A Eusebius, ἀρέσκειται τῷ κηρύγματι PW.

12 αὐτοῦ AB Eusebius, αὐτῆ PW.

13 ἱστορεῖ τὸν τιβέριον ποιῆσαι A.

17 δὲ om C.

FOUNT. Cap. 4. Dionis Historias Romanae lib. 59 c. 1 — c. 6.

in pristina de eo sententia permanentem nihil gravius in doctrinam Christianam constituisse. ac testem laudat Tertullianum, Romanum scriptorem et clarum virum, cuius in libro quodam latine scripto et in graecum converso haec ea de re verba exstant: "vetus erat decretum ne qui deus ab imperatore consecraretur nisi a senatu probatus. Tiberius ergo, cuius tempore nomen Christianum in saeculum introivit, annuntiatum sibi ex Syria Palaestinae, quod illic veritatem illius divinitatis revelaverat, detulit ad senatum cum praerogativa suffragii sui. senatus, quia non ipse probaverat, respuit. Caesar in sententia mansit, comminatus periculum accusatoribus Christianorum." haec Tiberium fecisse Eusebius, divinitate servatoris nostri et resurrectione ex mortuis cognita, e Tertulliani scriptis commemorat.

4. Tiberio ad hunc modum defuncto Gaius Germanici et Agrippinae filius, qui et Germanicus et Caligula cognominabatur, successit. etsi enim Tiberius etiam Tiberio nepoti reliquerat imperium, tamen

Γαίως τὰς διαθήκας αὐτοῦ εἰς τὸ συνέδριον πέμψας ἀκύρους παρεσκεύασε γενέσθαι, ὡς παραφρονήσαντος, οἷα παιδί, ᾧ μὴδ' εἰσελθεῖν ἐξῆν εἰς τὸ βουλευτήριον, ἄρχειν τῶν Ῥωμαίων ἐπιτρέψαντος. τῆς μὲν οὖν ἀρχῆς αὐτὸν οὕτως αὐτίκα παρέλυσε καὶ 5 μετὰ τοῦτο εἰσποιησάμενος ἀπέκτεινεν ὡς τελευτῆσαι αὐτὸν ἐξάμενον, χρήματα δὲ πολλὰ τοῖς στρατιώταις καὶ τῷ δήμῳ διένειμε, τὰ μὲν ἐκ τῶν Τιβερίου διαθηκῶν, τὰ δὲ ἐκ τῶν τῆς Λιβίας, ἃ ὁ Τιβέριος οὐ παρέσχε. καὶ εἶπερ καὶ τὰ λοιπὰ δεόντως ἀνήλκυε, B μεγαλόνονος ἂν καὶ μεγαλοπρεπῆς ἔδοξε· νῦν δὲ καὶ εἰς ὀρηχτάς 10 καὶ ἵππους καὶ μογομάχους καὶ τοιουτοτρόπα ἕτερου ἀπλήστως δαπανῶν, καὶ τοὺς θησαυροὺς μεγάλους γεγονότας διὰ βραχέος ἐξεκένωσε, καὶ ἑαυτὸν προσεξήλεγξεν ὅτι εὐχερῆα καὶ ἀκρισίᾳ κἀκείνου πεποίηκε. καὶ οὐδ' ἐς τρίτον ἔτος μέρος αὐτῶν τι δέσω- W II 177 σεν, ἀλλ' εὐθὺς παμπόλλων προσεδεήθη.

15 Τῷ δ' αὐτῷ τούτῳ τρόπῳ καὶ ἐς τὰ ἄλλα ἐκέχρητο. μοιχικώτατός τε γὰρ ἀνδρῶν γεγενημένος, καὶ γυναῖκα μίαν μὲν ἀρπάσας ἐκδιδομένην ἀνδρῆ, ἄλλας δὲ ἤδη ἐκδεδομένας καὶ συνοικούσας τισὶν ἀποσπάσας, πλὴν μιᾶς τὰς ἄλλας ἐμίσησε· πάντως C δ' ἂν κἀκείνην ἐμίσησεν εἰ ἐπὶ πλεόν ἐβειβίωκει. καὶ ἐς τὴν μητέρα 20 καὶ τὰς ἀδελφὰς τὴν τε τήθην τὴν Ἀντωνίαν πολλὰ εὐσεβῶς ἐνδειξάμενος, μετὰ ταῦτα τὴν μὲν τήθην ἐπιτιμησασάν τι αὐτῷ εἰς ἀνάγκην ἰκουσίου θανάτου κατέστησε, τὰς ἀδελφὰς δὲ διαφθε-

13 ἔτος etiam Dionis exemplaria, pro ἔτους. 15 τούτῳ add A Dio. 16 γεγενημένος A Dio, γενόμενος PW. 18 ἐμίσησε — 19 κἀκείνην om A. 18 πάντας W. 22 διαφθειρας A Dio, φθειρας PW.

Gaius testamento eius ut deliri in curiam misso effecit ut aboleretur, quod puero, cui per aetatem necdum ingredi curiam liceret, Romanum imperium reliquisset. atque ita principatum ei statim ademit. post adoptatum interfecit, ut qui ipsum mori optasset. magnam pecuniam et militibus et populo partim ex Tiberii partim ex Liviae testamento nondum a Tiberio numeratam distribuit. quod si reliquam etiam, ita ut decebat, insumpisset, magnanimus et magnificus esset habitus: nunc infinitis impensis in saltatores equos gladiatores et id genus alia factis et thesauros maximos exhausit, et illa quoque se temeritate et levitate quadam fecisse declaravit. nam publicae pecuniae nec in tertium annum partem ullam [in tertiam anni partem quicquam] retinuit, sed statim multis egere coepit.

Iisdem moribus etiam aliis in rebus, et maximus adulter fuit; et cum mulierem quandam viro desponsam rapuisset, alias iam elocatas et in coniugio viventes a maritis abstraxisset, caeteras omnes odio prosecutus est, una excepta; quam et ipsam utique osurus fuit, si diutius vixisset. erga matrem sorores et aviam Antoniam multa pie fecit; postea aviam a qua obiurgatus erat ad necem voluntariam compulsi,

ρας ἀπάσας εἰς νῆσον τὰς δύο κατέκλεισεν· ἡ γὰρ τρίτη προετι-
 θνήκει· καὶ ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα ἐποίησε· καὶ τὸν Τιβέριον ὡς
 ἀσελγῆ καὶ μαιφόνον διέβαλλεν, ὥστε καὶ ἄλλους ἐκ τούτου χα-
 ρειεῖσθαι οἱ νομίσαντας προπετεστέρα παρρησία χρῆσασθαι· εἴτα
 D ἐπῆνε τε καὶ ἐξέμυνην, ὥστε καὶ κολάσαι τινὰς ἐφ' οἷς κατ' 5
 ἐκείνου εἰρήκεσαν· καὶ τοὺς βλασφημοῦντας ἐκείνου ἐκάκιζεν, καὶ
 τοὺς ἐπαινοῦντας ὡς φίλους ἐκείνου ἐμίσει· καὶ παμπληθεῖς ἀπ-
 ἐκτεινε τῶν κατὰ τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρὸς καὶ τῶν ἀδελφῶν
 αὐτοῦ τὸν Τιβέριον ἐρεθισάντων, καίτοι τὴν ὀργὴν αὐτοῖς ἀφεί-
 ναι λέγων καὶ τὰ γράμματα καταφλέξαι αὐτῶν· καὶ ναοὺς δέ 10
 ἑαυτοῦ καὶ θυσίας ὡς θεῶ γίνεσθαι ἐκέλευσεν· αἰτούμενός τε τι
 ὠργίζετο, καὶ αὐδὶς ἐμηνία ὡς μὴ αἰτούμενος· ὀξὺς τ' ἐπὶ τινος
 πράξεως ἐφέριτο, καὶ νοθέστατα ἐνίως μεταχειρίστο· τὰ τε
 P I 654 λόγους καὶ ἀφειδέστατα ἀνήλισκε, καὶ ῥυπαρώτατα ἡργου-
 λῶγει· τοῖς τε θωπεύουσιν αὐτὸν καὶ τοῖς παρρησιαζομένοις καὶ 15
 ἤχθετο ὁμοίως καὶ ἤθετο· καὶ πολλοὺς μὲν μεγάλα ἀδικήσαντας
 ἐκόλασε, πολλοὺς δὲ μηδὲν ἠδικηκότας ἀπέκτεινε· καὶ τῶν ἐταί-
 ρων τοὺς μὲν ὑπερεκυλάκευε, τοὺς δὲ ὑπερέβριζε· τοιοῦτω δὲ τὸ
 σύμπαν οἱ Ῥωμαῖοι τότε παρεδόθησαν αὐτοκράτορι, ὥστε τὰ τοῦ
 Τιβερίου ἔργα, καίτοι δοκοῦντα παγχάλεπα, τσοῦτον τὰ τοῦ 20
 Γαίου παρενεγκεῖν, ὅσον κρεῖττω ἐκείνων τὰ τοῦ Λόγουστου εἶναι
 ἰδόκουν· Τιβέριος μὲν γὰρ ἤρχε καὶ τοῖς ἄλλοις ὑπηρεταῖς πρὸς

9 ἀφείλε B.
om B.

13 μεταχειρίστο P sola.

15 τοῖς alterum

sorores omnes corruptit et duas in insulam relegavit: nam tertia prius
 obierat. ac multa id genus fecit. cum Tiberium ut luxuriosum et ho-
 micidam criminaretur, alii quoque se illi gratum facturos rati liberius in
 eum sunt invecti. deinde eundem laudavit et celebravit et poenas de
 iis sumpsit qui illi maledixerant. male de eo loquentes vituperabat,
 laudantes oderat ut amicos illius. magnam turbam eorum qui Tiberium
 contra patrem matrem et fratres eius irritarant occidit, quamvis se pla-
 catum eis esse eorumque litteras cremasse diceret. templa sibi et sacri-
 ficia ut deo fieri iussit. si quid petebatur, irascebatur, si nihil peteba-
 tur, rursus succensebat. res quasdam celerrime aggrediebatur, nonnullas
 tardissime suscipiebat. pecuniam ut per summam temeritatem effunde-
 bat, ita sordidissime comparabat. tam adulatoribus quam monitoribus
 ex aequo et delectabatur et offendebar. multos gravissimis facinori-
 bus constrictos puniebat, multos plane insontes occidebat, amicorum
 aliis immodice assentabatur, alios extremis contumeliis afficiebat. tali
 denique imperatori tum Romani sunt traditi, ut Tiberii facinora quan-
 tumvis atrocita a Gaii sceleribus tanto intervallo vincerentur quanto Au-
 gustus princeps utroque melior habebatur. nam Tiberius imperabat et

τὸ αὐτοῦ ἐκέχρητο βούλημα, Γάιος δὲ ἤρχετο μὲν ὑπὸ τῶν ἀρ-
ματηλατούντων καὶ ὑπὸ τῶν ὀπλομαχούντων, ἐδούλευε δὲ καὶ τοῖς B
δρχισταῖς καὶ τοῖς λοιποῖς τοῖς περὶ τὴν σκηνήν. τὸν γοῦν Ἀπελ-
λῆν τῶν τότε τραγωδῶν τὸν εὐδοκιμώτατον καὶ δημοσιεύων συν-
5 ὄντα αὐτῷ εἶχεν αἰεὶ, καὶ χωρὶς μὲν ἐκείνος, χωρὶς δ' οἱ λοιποὶ
πάνθ' ὅσα ἂν τοιοῦτοι δυνηθέντες τολμήσειαν, ἐπ' ἐξουσίας
ἔπολλον. καὶ αὐτῶν τὰ μὲν πρῶτα θεατῆς καὶ ἀκροατῆς γίνετο,
συσπουδάξων καὶ ἀντιστασιάζων τισίν· εἶτα καὶ ἄρματα ἤλασε
καὶ ἐμονομάχησεν, δρχήσει τε ἐκέχρητο καὶ τραγωδίαν ὑπεκρίνετο.
10 ἅπαξ δὲ τοὺς πρῶτους τῆς γερονσίας νυκτὸς ὡς ἐπὶ τι ἀναγκαῖον
μεταπεριψάμενος ὠρχήσατο.

Ἐν μὲν οὖν τῷ ἔτει ἐν ᾧ ὁ Τιβέριος ἐτελεύτησε τοὺς τε C
βουλευτὰς καὶ τοὺς ἰππέας καὶ τὸν δῆμον ἐκολάκευε, πέμπτον καὶ
εἰκοστὸν ἀνῶν ἐνιαυτὸν, καὶ τοὺς ἐν δεσμοτηγροῖς ἀπέλυσε τὰ τε
15 ἐγκλήματα τῆς ἀσεβείας κατέλυσε καὶ τὰ περὶ αὐτῶν τοῦ Τιβε-
ρίου γράμματα, ὡς ἔλεγεν, ἔκασεν, ἐπηγεῖτό τε ἐπὶ τούτοις:
(5) εἶτα καὶ ὑπάτευσε, τὸν θεῖον τὸν Κλαύδιον προσλαβῶν. οὗ-
τος γὰρ ἰππέας ὦν τότε πρῶτον καὶ ὑπάτευσε καὶ ἰβούλευσεν, ἔξ
καὶ τεσσαράκοντα ἐτῶν γεγονώς. ὁ δὲ δὴ πενθερὸς αὐτοῦ Μάρκος
20 Σιλανός, ἐπειδὴ βαρὺς αὐτῷ ὑπὸ τε τῆς ἀρετῆς καὶ ὑπὸ τῆς
συγγενείας ἦν, προπηλακιζόμενός τε καὶ περιυβριζόμενος, διεχει- D

1 ante Γάιος PW add ὁ, om ABC Dio. 3 ἀπελλῆ B. 9 ἐκ-
κρίνατο Dio. 17 οὗτος ABCW, Οὗτος P.

Fontes. Cap. 5. *Dionis Historiae Romanae* lib. 59 c. 6 —
c. 19.

aliorum ministerio ad explendam libidinem suam utebatur, at Gains
aurigis et gladiatoribus parebat et saltatoribus caeterisque scenicis ser-
viebat. Apellem quidem tragoedorum eius aetatis principem etiam in
publico semper habebat secum; ac privatim et ille et caeteri pro aucto-
ritate faciebant ea quae id genus hominum data licentia audere solet.
ac principio quidem se illis et spectatorem et auditorem praebebat, et
aliquibus vel favebat vel adversabatur: deinde autem et currus agita-
vit et cum gladiatoribus in arenam descendit et saltavit et tragoedias
egit. semel primoribus senatus ut in re admodum seria noctu arcessit-
tis saltavit.

Bo anno quo Tiberius obiit, senatui, equestri ordini et plebi
assentatus est, annum agens quintum et vigesimum, et victos carcere
eduxit, et crimina laesae maiestatis sustulit, litteris Tiberii ea de re
crematis, ut aiebat; quas ob res laudabatur: (5) deinde consulatum
gessit, adscito collega Claudio patruo. is enim cum eques esset, tum
primum et consul et senator factus est, annos sex et quadraginta natu-
at socer eius M. Silanus, a Tiberio in summo honore habitus, Gaio tum

Zonaras Annales II.

ρίσαιο ἑαυτὸν, καίτοι παρὰ τοῦ Τιβερίου σφόδρα τιμώμενος. ὁ
 W Π 178 δὲ καὶ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ ἐκβαλὼν ἐγγημὲ Κορηλίαν Ὀρεστίναν,
 ἣν ἐν αὐτοῖς τοῖς γάμοις ἀφῆρασεν οὗς συνειώραζε τῷ ἐγγενη-
 μένῳ αὐτῇ Γαίῳ Καλπουρνήῳ Πίσωνι. καίτοι δὲ τοιοῦτος ὢν
 ἐπραξέ τινα καὶ ἐπαίνου ἄξια. ἐμπροσθὸν γὰρ μετὰ τῶν στρα- 5
 τιωτῶν κατασβέσας ἐπήρκεισε τοῖς ζημιωθεῖσι, τοῦ τε τῶν ἱππέων
 τέλους ὀλιγανδροῦντος ἐξ ἀπάσης ἀρχῆς τοὺς πρώτους μεταπεμ-
 ψόμενος κατέλεξαστο, καὶ τὰς ἀρχαιρείας τῷ δῆμῳ ἀπέδωκε, καὶ
 P I 365 ἄλλα τινὰ τοιαῦτα ἐποίησεν. ἑπαίτια δὲ εἰργάσατο πολλαπλάσια.
 καὶ πολλοὺς ἀπέκτεινεν· ἦν δὲ οὐ τὸ πλῆθος τῶν ἀπολλυμένων 10
 οὕτω δεινόν, καίτοι δεινὸν ὄν, ἀλλ' ὅτι τοῖς τε φόνοις αὐτῶν
 ὑπερέχειρε καὶ ἀπλήστως εἶχε τῆς θείας τοῦ αἵματος. ὑπὸ γοῦν
 ἁμόκλητος ἐπιλιπόντων ποτὲ τῶν τοῖς θηρίοις ἐκ καταδικῆς διδο-
 μένων, ἐκέλευσεν ἐκ τοῦ ὄχλου τοῦ τοῖς ἰκρίοις προστετηκότος
 συναρπασθῆναι τινὰς καὶ παραβληθῆναι αὐτοῖς. καὶ ὅπως μῆτε 15
 ἐπιβοήσασθαι μῆτε τι αἰτιώσασθαι δυναθῶσι, τὰς γλώσσας αὐ-
 τῶν προαπέτεμον. πολλοὺς δὲ καὶ διὰ τὰς οὐσίας ἐφόνευσεν, ἕτερ'
 B ἅττα σφίσι ἐπεγαλῶν. καὶ ὁ τῆς Δρουσίλλης τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ
 θάνατος οὐ μείους διέφθιρεν, ἢ συνώκει μὲν Μάρκος Λέπιδος
 παιδικὰ ἔμα αὐτοῦ καὶ ἑραστῆς ὢν, συνῆν δὲ καὶ ὁ Γάιος. ἀπο- 20
 θανούσων οὖν πολλῶν μὲν καὶ ἄλλων ἠξίωσεν, εἶτα καὶ ἀπεθίωσε.

2 Κορηλίαν Ὀρεστίναν etiam Dio: Suetonius Liviam Orestillam.
 3 ἦν] ἦν καὶ A. 4 καλπουρνήῳ B, καλπουρνήῳ AC. 12 ὀπερ-
 εἶχαιρε] οὐχ ὑπερέχειρε C. 14 ἰκρίοις] θηρίοις C. 16 τι
 add A Dio. 18 αὐτοῦ add A Dio.

ob virtutem tum ob affinitatem gravis, cum iniuriis et contumeliis agi-
 taretur, se ipse interfecit. Gaius vero filia eius eiecta Corneliam Ore-
 stinam duxit, in ipsis nuptiis, quas una celebrabat, C. Calpurnio Pisoni
 sponso ereptam. quamvis autem talis esset, tamen nonnulla laude digna
 fecit. nam incendio cum militibus extincto sublevavit eos quibus ignis
 nocuerat, et equestri ordine ad paucitatem redacto praecipuos ex uni-
 verso imperio arcessitos in eum allegit, et suffragia comitorum populo
 restituit, et alia id genus egit. quae cum delictis comparata nullo in
 numero erunt. nam cum multos occideret, acerbum id quidem erat tan-
 tam perire multitudinem, sed illud multo acerbius, quod caedibus usque
 adeo delectabatur et spectaculo sanguinis satiari non poterat. nam ea
 saevitia fuit ut, cum aliquando condemnati non satis multi essent qui
 bestiis obicerentur, iuberet e turba quae tabulatis inhaerebat aliquot
 illis obici; quibus, ne vociferari et quiritari possent, linguas in primis
 praecidit. multos alia causa simulata propter bona occidit. mors quo-
 que Drusillae sororis eius non paucis exitio fuit; quae M. Lepido eius
 amasio simul et amatori nupta fratri quoque sui copiam faciebat. eam
 mortuam praeter alios honores in numerum deorum rettulit. paulo post

μετ' ἄλλῳ δὲ ἔγημε Λολλίαν Παυλίαν, αὐτὸν τὸν ἄνδρα αὐτῆς ἔγγυθσαι αὐτῷ τὴν γυναῖκα βιάσας, ἵνα μὴ ἀνέγγυον αὐτὴν λαβῶν παρνομήσῃ.

Ἐν στενωπῷ δὲ ποτε πηλὸν πολὸν θρασυμένως, ἐκέλευσεν αὐτὸν εἰς τὰ τοῦ ἀγορανομοῦντος τότε καὶ τῆς τῶν ὁδῶν καθάρσεως ἐπιμελουμένου ἱμάτια ἐμβληθῆναι. Οὐδεσπασιανὸς δὲ τότε ἦν ἀγορανομῶν· ὥστε ὕστερον ἐκείνου τὰ πράγματα τεταραγμένα C καὶ πεφυρμένα παραλαβόντος καὶ καταστήσαντος ἔδοξεν οὐκ ἄδειε τὸ τότε συμβῆναι γεγονέναι, ἀλλ' ἄντικρυς αὐτῷ τὴν πόλιν πρὸς 10 ἐπανόρθωσιν παρὰ Γαίου ἐγχειρισθῆναι.

Διηλεκῶς δὲ πολλοὺς ὁ Γάιος ἐφόρευε, καὶ ἦν ἔξω τῶν φόνων οὐδέν. καὶ οὐδὲ τῷ πλήθει τι ἐχυρῆζετο. κάκεινοι πάνυ αὐτῷ ἀπηχθάνοντο· πολλὰ μὲν γὰρ καὶ ἄλλα αὐτῷ μὴ ἀρέσκοντα 15 ἔλεγόν τε καὶ ἔπραττον, πρὸς δὲ τοῖς ἡγανάκει δεινῶς ὅτι μεγαλύνοντες αὐτὸν "νεανίσκε Ἀύγουστε" ἐπεβόων. οὐ γὰρ μακαρίζεσθαι ἠγείτο ὅτι κλος ᾧν ἐμονάρχει, ἀλλ' ἐγκαλεῖσθαι ὅτι ἐν ἡλικίᾳ D τοιαύτῃ τηλικαύτην εἶχεν ἀρχήν. ἐχρημάτιζε δὲ ἐκ τρόπου πάντος, ἀργυρισμοῦ ἄλλοτε ἄλλας ἐφευρίσκων λαβίας· καὶ ἀζήμιος τῶν γέ τι ἐχόντων οὐδεὶς οὐκ ἀνὴρ οὐ γυνὴ καταλλειπτο. κἂν 20 τινὰς δὲ τῶν ἀρηλικιστέρων ζῆν εἶα, ἀλλὰ πατέρας τε καὶ πάππους μητέρας τε ὀνομάζων καὶ τήθας, καὶ ζῶντας ἐξεκαρπούτω καὶ τελευτώντων τὰς οὐσίας ἐκληρονόμει.

7 τὰ AC, καὶ τὰ PW.
 τες A Dio, δοκοῦντες μεγαλύνειν PW.
 om C.

11 ἐφόρευσε A.

14 μεγαλόνον-

17 δὲ AB, δ' PW,

20 δὲ] καὶ A.

ἀλλὰ] ἀλλὰ καὶ B.

Lolliam Paulinam duxit, coacto marito eius ut eam sibi desponderet: ne in leges committeret scilicet, si eam sine sponsalibus duxisset.

Cum aliquando in angiportu multum caeni vidisset, id in aedilis, qui viis purgandis praeerat, vestimenta confici iussit. tum autem aedilis erat Vespasianus. qui cum postea imperium quoque turbatum et confusum tranquillitati restitutum adornasset, illud non sine numine factum, sed plane civitas ei ad corrigenda vitia tradita esse a Gaio putabatur.

Caedium nullum Gaius faciebat modum, nec eius dominatus aliud quam carnificina erat. et ut plebi nulla in re gratificabatur, sic illi admodum invidius erat. ac praeter alia multa dicta et facta minime grata illud aegerime ferebat, quod populus per speciem honoris acclamabat "adolescens Auguste": nec enim se felicem praedicari credebat quod adolescens imperaret, sed accusari quod tantilla aetate tantum imperium obtineret. pecuniam quovis modo parabat, alias atque alias questus occasiones captans; neque quisquam vel vir vel mulier multam effugiebat. quod si quos provecioris aetatis vivere patiebatur, eos patres et aves et matres et avias appellando tum viventium adhuc bonis fruebatur, tum defunctorum haereditatem cernebat.

Ἐλάσαι δὲ διὰ τῆς θαλάσσης τρόπον τινὰ καὶ διηπειῦσαι ἐπεθύμησε, καὶ ἐγαφύρωσε τὸ μεταξὺ τῶν Ποιτιόλων καὶ τῶν Βαύλων. τὸ δὲ χωρὶον τοῦτο καταντιπέραν τῆς πόλεως ἔστι, διέχον αὐτῆς σταδίους ἕξ καὶ εἴκοσι. πλοῖα δὲ εἰς τὴν γέφυραν τὰ μὲν κατεσκευάσθη τὰ δὲ ἠθρολόθη. ἀφ' οὗπερ καὶ λιμὸς ἐν 5 τε τῇ Ἰταλίᾳ καὶ ἐν τῇ Ῥώμῃ μάλιστα ἰσχυρὸς ἐγένετο. ὁ δὲ τὸν τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὡς ἔλεγε, θώρακα ἐνδυσάμενος καὶ ἐπ' αὐτῷ χλαμύδα σηρικὴν ἄλουργῆ πολὺ μὲν χρυσίον πολλοὺς δὲ λίθους Ἰνδικοὺς ἔχουσιν, καὶ ξίφος περιζωσάμενος καὶ ἀσπίδα λαβὼν δρῦτ' τε στεφανωσάμενος, σπουδῆ καθάπερ ἐπὶ πολέμιαν εἰς τὴν 10 πόλιν εἰσῆλασε, παμπληθεῖς ἰππεῖς τε καὶ πεζοὺς ὠπλισμένους B ἐπαγόμενος· καὶ ἄλλα δὲ τινα τοιαῦτα ποιήσας καὶ ἑαυτὸν ἀποσεμνύνας ἐν δημηγορίᾳ διὰ ταῦτα ἐς τὸν Δαρεῖον καὶ τὸν Ξέρξην ἀπέσκωπτεν, ὡς πολλαπλάσιον ἢ ἐκείνοι τῆς θαλάσσης μέτρον ζεύξας αὐτός. 15

W II 179 Αἰτία δὲ θανάτου πολλοῖς καὶ αὕτη ἡ γέφυρα γέγονε. χρήματα γὰρ εἰς αὐτὴν ἀναλώσας ἀμύθητα πολλῶ πλείοσι διὰ τὰς οὐσίας ἐπιβόλευσιν. ὥστε Ἰούνιος τις Πρίσκοσ στρατηγὸς ἠτιάθη μὲν ἐπ' ἄλλοις τισίν, ἀπέθανε δὲ ὡς πλούσιος· μαθὼν δὲ ὁ Γάιος ὅτι οὐδὲν ἄξιον τοῦ θανάτου ἐκέκτητο, εἶπεν ὅτι "ἠπάτησέ 20 με καὶ μύτην ἀπώλετο, ζῆν γὰρ ἠδύνατο." Ἄφροσ δὲ Δομίτιος C παρὰ μικρὸν κινδυνεύσας παραδόξως ἐσώθη. ἐπὶ τινὶ γὰρ αἰτία ἐς τὸ συνέδριον ἀγαγὼν αὐτόν, λόγον κατ' αὐτοῦ ἀνέγνω μακρόν

2 ποτιόλων B, Ποιτιόλων Dio.
11 τε ἰππεῖς B.

5 τὰ δὲ ἠθρολόθη om B.

Cum ei libido incessisset in mari aliquo modo aurigandi et equitandi, fretum quod inter Puteolos et Baulos est ponte iunxit. is vero locus e regione urbis est, sex et viginti stadiis ab ea distans. ad eum pontem cum navigia partim aedificata partim convecta essent, ingens fames in tota Italia et Romae in primis fuit. ipse vero Alexandri, ut aiebat, thoracem indutus, et super eo chlamydem sericam purpurei coloris multo auro multis Indicis gemmis ornatam, gladio accinctus sumptoque clipeo et querna corona redimitus festinanter in urbem quasi contra hostes cum maximo equitum et peditum armatorum numero introivit; et aliis id genus rebus pro contione gloriando Darium et Xerxem derisit, quod ipse longe maius quam illi spatium maris ponte occupasset.

Is quoque pons multis causa mortis exstitit. nam pecunia in eum insumpta innumerabili longe pluribus propter divitias est insidiatus. itaque Iunio Prisco praetore aliis quidem criminibus accusato sed pro divite interfecto Gaius, ubi didicit nihil eum morte dignum possidere, "decepit me" inquit "frustra que periit, cum vivere potuisset." Domitius vero Afer periculo proximus mirabiliter evasit: nam cum Gaius in

(νικᾶν γὰρ ἡξίου πάντας τοὺς ῥήτορας, καὶ τὸν Δομίτιον δεινότατον ὄντα εἰπεῖν ὑπερβαλεῖν ἰσπούδασεν), ὃ δὲ οὔτε τι ἀντείπεν οὔτ' ἀνταπελογήσατο, θαυμάζειν δὲ τὴν τοῦ Γαίου δεινότητα προσεποιεῖτο καὶ καταπλήττεσθαι, καὶ ἠντιβόλει τε καὶ ἰκέτενε, 5 τὸν ῥήτορα μᾶλλον ἢ τὸν Καίσαρα φοβεῖσθαι λέγων. καὶ ἐπὶ τούτοις ἡσθεῖς ἐκεῖνος, καὶ πιστεύσας τῇ τῶν λόγων δεινότητι κρατῆσαι αὐτοῦ, ἐπαύσατο τῆς ὁργῆς.

6. Ἔλτα εἰς τὴν Γαλατίαν ἀφώρμησεν ὡς τάχα τῶν Κελ- D τῶν τι παρακινούντων, καὶ τοὺς μὲν πολεμίους οὐδὲν τι ἔβλαψε, 10 τοὺς δ' ὑπήκους καὶ τοὺς συμμάχους καὶ τοὺς πολίτας πλείεστα ἐκάκωσε. κυβέων δὲ ποτε, καὶ γνοῖς ὡς οὐκ ἔχει ἀργύριον, ᾗησε τὰς τῶν Γαλατῶν ἀπογραφάς. καὶ κελύσας θανατωθῆναι τοὺς πλουσιωτάτους αὐτῶν, ἐπανῆλθε πρὸς τοὺς συγκεβευτὰς καὶ εἶπεν ὡς "περὶ ὀλίγων δραχμῶν ἑμεῖς ἀγωνίεσθε, ἐγὼ δὲ μυρίας 15 καὶ πεντακισχιλίας ἤθροισα μυριάδας." οὕτως ἀκρίτως πάντα ἐγένετο. καὶ τὸν Λέπιδον δ' ἐκείνον τὸν ἱραστήν, τὸν ἐρώμενον, τὸν τῆς Δροσυλλῆς ἄνδρα, ὃν ὑπερετίμησε καὶ διάδοχον ἔξεν τῆς ἀρχῆς ἐπηγγέλλετο, ἐκτείνε· καὶ τὰς ἀδελφὰς τῆς οἰκίας ὡς ἐκείνῳ συμφυραείσας εἰς τὰς Ποντίους νήσους ἀπήγαγε· καὶ ἄλλα P I 557 20 πολλὰ τοιαῦτα πεποίηκεν. ἔλτα τὴν Παυλίαν ἐκβαλὼν, προφάσει

1 δεινὸν C.
19 Ποντίας Dio.

10 δ' ABCW, om P.

14 δραχμῶν B.

FONTES. Cap. 6. *Dionis Historiae Romanae lib. 59 c. 21 — c. 26. nonnulla Zonaras habet quae in Dionis codicibus desiderantur.*

curia longam contra eum orationem recitaret (omnes enim oratores se vincere putabat, et Domitium virum eloquentissimum superare conabatur), neque quicquam contra dixit neque se defendit, sed eloquentiam hominis se mirari eaque obstupescere simulans orabat et supplicabat, seque oratorem magis timere quam Caesarem profitebatur. quibus rebus ille delectatus et Domitium a se dicendi vi superatum credens irasci desiit.

6. Deinde in Galliam ad motus Celtarum suppressendos profectus hostibus quidem nihil nocuit, sed subditos et socios et civēs plurimum afflixit. et cum aliquando in lusu aleae sibi deesse pecuniam sensisset, Gallorum descriptiones postulavit, ac ditissimis interfici iussis ad collusores reversus "vos" inquit "de paucis drachmis laboratis: ego vero interea centies quinquagies milies mille coegi." adeo temere faciebat omnia. et Lepidum illum amatorem, amasium, Drusillae maritum, quem summis affecit honoribus, quem se imperii successorem relicturum promisit, interfecit; et sorores suas ut ab illo corruptas in Pontias insulas relegavit; et alia huiusmodi fecit. deinde Paulina, cum eum satietas

μὲν ὡς μὴ τίκτουσαν, τὸ δ' ἀληθές ἐστι διακορῆς ἐκείνης γένητο, Μιλωνίαν Καισιωνίαν ἔγημεν, ἣν πρότερον μὲν ζευχόχουσε, τότε δὲ καὶ γαμετὴν ἐσχηκέναι ἠθάρτησεν, ἐπειδὴ ἐν γαστρὶ ἔσχεν, ἔν' αὐτῷ παιδίον τέκη τριακονθήμερον.

Οἱ δ' ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐταράττοντο μὲν ἐκ τούτων, ἐταράττοντο **5** δὲ καὶ ὅτι δίκαι σφίσι πλείσται ἐπήγοντο ἐπὶ τῇ πρὸς τὰς ἀδελφὰς αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τῇ πρὸς τοὺς πεφονεωμένους φιλίᾳ, προσεδόκων **B** τε καὶ ἐπὶ πλείον τῆν τε ἀμύθητα τοῦ Γαίου καὶ τῆν ἀσελγίαν ἀδῆσειν, εἰ δὲ τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ χρόνος πλείων γένηται. καὶ οἱ μὲν οὕτω δίκαιοντο πρὸς αὐτόν, ὁ δὲ καὶ τὸν Πτολεμαῖον **10** τὸν τοῦ Ἰόβα παῖδα μεταστειλόμενος ὡς πλουτοῦντα ἀπέκτεινε.

Τούτων δὲ τὸν τρόπον βίος πάντως ἐπιβουλευθήσεσθαι ἔμελλε. καὶ ἐφώρασε τὴν ἐπίθεσιν, καὶ συλλαβῶν Νίκιον Κερεάλιον καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Σέξτον Παπίνιον ἐβασάνισε· καὶ ἐπεὶ **15** μηδὲν ἐξελάλησεν, ἀνέπεισε τὸν Παπίνιον, σωτηρίαν αὐτῷ καὶ ἀδειαν ὑποσχόμενος, κατεπειν τινῶν ἢ ἀληθῶς ἢ ψευδῶς, καὶ ἐκείνον ἀντίκα καὶ τοὺς ἄλλους ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ ἀπέκτεινεν. **C** ἐνδὸς δὲ τῶν κτεινομένων καὶ τὸν πατέρα παρεῖναι κατηγάχασε τοῦ υἱοῦ φονεομένου· πυθόμενόν τε εἰ μύσαι αὐτῷ ἐπιτρέψει, καὶ **20** ἐκείνον σφαγῆναι προσέταξεν. ὁ δὲ κινδυνεύων προσειπίσαστο ἐκ

13 Τούτων δὲ — p. 455 v. 17 περιφύβων ὄντων] horum plurima om Dionis codices: nonnulla habent Exc. Vatic. 14 καὶ συλλαβῶν — p. 455 v. 6 καὶ ὁ μὲν ἀπέθανεν Dionis Exc. Vatic. 86. 14 scr. Ἀνίκιον. κερεάλιον B. 15 et 16 παπίνιον AB, Παπίνιον PW. 15 καὶ ἐπεὶ μηδὲν ἐξελάλησεν] καὶ ὁ μὲν Κερεάλιος παντελῶς σὸδὲν εἶπεν Dionis Exc. Vat.

mulieris cepisset, per causam sterilitatis eiecta Miloniam Caesoniam duxit, quam prius stupro cognitam tum vero quia uterum ferebat uxorem habere voluit, ut sibi puer triginta dierum nasceretur.

Romani igitur tum his rebus, tum crebris ob amicitiam cum sororibus eius et interfectis accusationibus turbati, saevitiam eius et libidines auctum iri exspectabant, si diutius imperaret. quibus sic affectis, ille Ptolemaeum etiam Iubae filium arcessitum ut divitem interfecit.

In hac vitae ratione fieri non poterat quin appeteretur insidiis: easque deprehendit. Nicium [Anicium] Ceresalem et filium eius S. Papinium comprehensus torsit. cum ille nihil effaretur, Papinio salute et impunitate promissa persuasit ut aliquos seu seu falso nominaret: eumque statim, et caeteros in conspectu eius interfecit. et cuiusdam occidendi patrem caedi filii interesse coegit: qui cum rogaret an caecum claudere liceret, ipsum quoque mactari iussit. is vero in periculo com-

τῶν ἐπιβεβουλευκότων εἶναι, καὶ τοὺς λοιποὺς πάντας ἐκφῆναι ἐπέσεχο, καὶ ὠνόμασε τοὺς τε ἑταίρους τοὺς τοῦ Γαίου καὶ τοὺς συνεργοὺς τῆς ἀσελγείας καὶ τῆς ὀμότητος. καὶ πολλοὺς ἂν ἀπώλεσεν, εἰ μὴ καὶ τοὺς ὑπάρχους καὶ τὸν Κάλλιστον καὶ τὴν
 5 **Καισιωνίαν** προσδιαβυλῶν ἠπιστήθη.

Καὶ ὁ μὲν ἀπέθανεν, τῷ δὲ Γαίῳ τὸν ὄλεθρον αὐτὸ τοῦτο παρεσκευάσεν. ἰδίᾳ γὰρ τοὺς ὑπάρχους τε καὶ τὸν Κάλλιστον προσκαλεσάμενος "εἷς εἰμι" ἔφη, "τρεῖς δὲ ὑμεῖς· καὶ γυμνός D
 10 μὲν ἐγώ, ὠπλισμένοι δ' ὑμεῖς. εἰ οἶν μισεῖτέ με καὶ ἀποκτείνειν
 10 θέλετε, φονεύσατε." ἔξ ἐκείνου δὲ μισεῖσθαι νομίσας καὶ ἄθε- W II 180
 σθαι τοῖς πραττομένοις ἐκείνους, ὑπώπτενε σφᾶς, καὶ ξίφος κἂν τῇ πόλει παρεζύοντο, καὶ συνέβυλλεν αὐτοὺς ἀλλήλοις ὅπως μὴ συμφωνῶσι κατὰ μόνους ἐκάστῳ ὡς πιστοτάτῳ διαλεγόμενος περὶ τῶν λοιπῶν, μέχρις οὗ συνέντες τὸ ἐπιχειρήμα προήκοντο αὐτὸν
 15 τοῖς ἐπιβουλεύουσι.

Τῶν δὲ βουλευτῶν, ὅτι μὴ κατεψηφίσαντό τινων, περιφθ-
 βων ὄντων, Πρωτογένης τις πρὸς τὰ χαλεπώτατα τῷ Γαίῳ ὑπηρε-
 τῶν, ὥστε καὶ βιβλία δύο περιφέρειν ὧν τὸ μὲν ξίφος τὸ δ' ὠνό-
 μαζεν ἔγχειρίδιον, εἰσῆλθεν εἰς τὸ συνέδριον, καὶ πάντων δεξιου-
 20 μένων αὐτόν, οἷα εἰκός, δριμύ τι προσέβλεψεν ἐνὶ Σκριβωνίῳ P I 558
 Πρόκλῳ, εἰπὼν "καὶ σὺ με ἀπάξῃ, μισῶν οὕτω τὸν αὐτοκρά-

1 βεβουλευκότων A. 2 τοὺς ante τοῦ om A. 3 ἂν om A.
 5 προσβαλῶν C. 7 ἰδίᾳ etc. Dionis Exc. Vatic. 87. τε om A.
 καὶ τὸν Κάλλιστον om C. 8 ὠπλισμένοι μὲν ὑμεῖς, ἐγὼ δὲ
 γυμνός B. 11 σφᾶς ὑπώπτενε BC. 13 συμφρονῶσι A.

stitutus se ex insidiatoribus unum esse simulavit, et caeteros omnes indicaturum pollicitus amicos Gaii ministrosque libidinum eius et saevitiae nominavit: ac multis exitio fulsset, nisi et praefectos et Callistum et Caesoniam quoque criminato fides abrogata esset.

Ac is quidem periit, sed illud ipsum factum Gaio quoque perniciem attulit. nam praefectis et Callisto seorsim arcessitis "unus" inquit "ego sum, vos tres estis: ego nudus, vos armati. quod si me odistis et occidere vultis, occidite." ab eo tempore se invisum illis facta sua aegre ferentibus esse ratus, gladium etiam in urbe gestavit; et homines suspectos inter se commisit, ne consentirent, cum unoquoque tanquam fidissimo de caeteris colloquens; donec eius consilio perspecto eum insidiatoribus condonarunt.

Cum senatores ob quosdam non condemnatos in metu essent, Protopogenes quidam saevissimorum Gaii mandatorum minister, duos circumferre libellos solitus, quorum alterum ensem alterum pugionem vocabat, curiam ingressus, cum omnes ei dexteram porrigerent scilloet, torvo vultu Scribonium Proclum intuitus "et tu me" inquit "salutare audes,

τορα;” ἀκούσαντες δὲ τοῦτο οἱ παρόντες περιέσχον τὸν συμβουλευτὴν καὶ διέσπασαν· ἔφ’ ὧπερ ἦσθη ὁ Γάϊος καὶ ἔφη κατηλάχθαι αὐτοῖς.

7. *Θωπεύοντων δ’ αὐτὸν καὶ τῶν μὲν ἤρωα τῶν δὲ θεὸν ἀποκαλούντων δεινῶς ἕξεφρόνησεν. ἤξιον μὲν γὰρ καὶ πρότερον ὕπερ ἄνθρωπον νομίζεσθαι, καὶ τῇ Σελήνῃ συγγίνεσθαι καὶ Ζεὺς εἶναι ἐπλάττετο, καὶ διὰ τοῦτο μύλιστα ταῖς ἀδελφαῖς προεφασίζετο μίγνυσθαι, καὶ πάντας θεοὺς ὑπεκρίνετο, καὶ τὰς θηλείας*
B *αὐτάς, καὶ Ἥρα καὶ Ἄρτεμις καὶ Ἀφροδίτη ἐγίνετο, καὶ πρὸς τὴν τῶν ὀνομάτων μετάθεσιν καὶ πᾶν τὸ σχῆμα μετήμειβεν, ὡς 10 ποτὲ μὲν θηλυδρίαν ὄρᾳσθαι αὐτὸν καὶ κρατῆρα καὶ θύρσον φέρειν, ποτὲ δὲ ἄρρενωπὸν καὶ ῥόπουλον καὶ λεοντῆν ἐνημμένον, καὶ αὐθις λειογένειον ἢ πωγωνίαν δεικνυσθαι. τριαινάν τε ἐκράτει καὶ ἀνέτεινε κεραννόν, παρθένω τε κυνηγετικῇ ὠμοιοῦτο, καὶ ἐγυμνακίζεν αὐθις, καὶ τῇ στολῇ καὶ τοῖς προσθέτοις καὶ περιθῆ- 15 τοις ἀκριβῶς ἐποικίλλετο, καὶ πάντα μᾶλλον ἢ ἄνθρωπος δοκεῖν αὐτοκράτωρ ἰβούλετο. καὶ ποτε ἰδὼν τις αὐτὸν ἀνὴρ Γαλάτης*
C *ἐπὶ δίφρου ὑψηλοῦ ἐν εἶδει Διὸς χρηματίζοντα, ἔγλασε. μαθὼν οὖν τοῦτο ἐκάλεσεν αὐτὸν καὶ ἤρετο “τί σοι δοκῶ εἶναι;” κάκεινος “μέγα παραλήρημα” ἔφη. καὶ οὐδὲν ἔπαθε δεινόν· παρελο- 20*

1 τοῦτο A Dio, ταῦτα PW.
 ελογίσθη γὰρ om A.

7 προεφασίζετο A.

20 κατ-

FOENTES. Cap. 7. *Dionis Historiae Romanae lib. 59 c. 26 — c. 30, ex quibus nonnulla Zonaras transcripsit quae nunc in Dionis exemplaribus desiderantur. Eusebii Historiae eccles. lib. 2 c. 6 et 7.*

imperator tam infensus?” quo caeteri audito senatorem illum discerpserunt. ea re delectatus Gaius se reconciliatum esse senatai dixit.

7. Omnibus ei assentantibus, et aliis heroem aliis deum appellantis, in magnam incidit insaniam. nam prius etiam humana conditione maior haberi volebat, et se Iovem esse et cum Luna rem habere factabat, eaque de causa potissimum se consuetudine sororum uti profitebatur, et deorum dearumque omnium personas agebat: fiebat Iuno Diana Venus, et pro nominum mutatione habitum quoque mutabat. proinde alias effeminatus cernebatur, craterem et thyrsus gestans; alias virilis, clava et leonina pelle ornatus; alias imberbis, alias barbatus. et tridentem sustinebat, et fulmen vibrabat, et virginem venatricem referebat, atque iterum muliebrem habitum omnibus adsciticiis et appositiciis rebus exquisite repraesentabat, ac quidvis potius quam homo imperator videri malebat. cum igitur aliquando Iovis habitu in sublimi sella ius diceret, Gallus quidam eo viso risit; et a Gaio rogatus quis ei esse videretur, respondit “magnum deliramentum”, nihil grave passus: nam cum

γίσθη γὰρ σκντοτόμος ὤν. ἠσπάζετό τε βραχεῖς, τοῖς δ' ἄλλοις
καὶ τῶν βουλευτῶν ἢ τὴν χεῖρα ἢ τὸν πόδα προσκννεῖν ὤρεγε.
πάντες δὲ αὐτὸν ἐκολάμενον. καὶ ποτε τὸν Λούκιον τὸν Οὐτίλλ-
ιον ἄνδρα ἐδγενῆ καὶ φρονήσεως εὖ ἔγοντα ἤρετο, τῇ Σελήνῃ
5 μύγνυσθαι λέγων, εἰ ὁρῶν τὴν θείον συνοῦσαν αὐτῷ. ὁ δὲ κύτω
νεύων, ὅσα δὴ ἐτέθηπώς, καὶ μικρὸν τι φθεγξάμενος καὶ ὑπότρο-
μον "ἕμῳ" ἔφη "τοῖς θεοῖς, δέσποτα, μόνους ἀλλήλους ὁρᾶν D
ἔξεστιν."

Οὕτω δ' ἔξεμάνη ὁ Γάιος ὡς καὶ τοῖς ἐν τῇ Ἀσίᾳ τέμενος
10 ἑαυτῷ ἀνεγείραι κελεῦσαι κατὰ τὴν Μίλητον. καὶ ἐν τῇ Ῥώμῃ
δύο ναοὶ αὐτῷ ἰδρῶθησαν· τὸν μὲν γὰρ αὐτὸς ἑαυτῷ ἐν τῷ παλα-
τίῳ ἐτεκτήνατο, ὁ δ' ὑπὸ τῆς βουλῆς αὐτῷ ἐψηφίσθη καὶ ἔδο-
μήθη. ἐπενεκάλει δὲ καὶ τῷ Διὶ ὅτι τὸ Καπιτώλιον προκατέλαβε.
καὶ ἀγάλματα δ' ἑαυτοῦ πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης ἀπέστειλε,
15 προσκννεῖσθαι ταῦτα κελεύσας. τὸν δ' ἐν ἱεροσολέμοις ναὸν εἰς
οἰκίον ἱερὸν μεθηρημόζετο, ἵνα Διὸς ἐπιφανοῦς νέου χρηματιζῆ
Γαίου, εἰ καὶ ὁ Ἰώσηπος τοῦτο παρεσιώπησεν ἀρχαιολογῶν. ὄθεν P I 559
καὶ ἡ τῶν Ἰουδαίων ἀποστasia ἔσχηκε τὴν ἀρχήν. ἱερέας τε
πολλοὺς ἑαυτῷ κατεστήσατο, καὶ αὐτὸς δ' ἑαυτῷ ἱεράτο. ταῖς
20 τε βρονταῖς ἐκ μηχανῆς ἀντιβρόντα, ἀντήστραπτέ τε ταῖς ἀστρα-

2 προσκννεῖν ὤρεγε A, ὤρεγε προσκννεῖν PW. 3 τὸν alterum
add AB. οὐτίλλιον AB. 6 μικρὸν A cum Dione, βραχὺ
PW. 9 Οὕτω — 13 ἐδομήθη om Dionis codices, habent Exc.
Peiresc. 13 προκατέλαβε om C. 15 τὸν δ' — 17 Γαίου]
Euseb. Hist. eccl. 2 6, ex Philonis Legat. ad Gaium T. 2 p. 596
ed. Mangey.

autor esset, negligebatur. salutavit paucos: caeteris, etiam senatoribus, manum aut pedem porrexerat adorandum. cum omnes ei adularentur, aliquando ad L. Vitellium, virum nobilem et cordatum, dixit se cum Luna rem habere, eumque rogavit an deae congressum vidisset. is vero hunc intuens instar admirantis exigua et tremula voce "vobis" inquit "divis dantaxat, domine, invicem intueri fas est."

In eam porro insaniam Gaius venit, ut ab Asianis Mileti templum sibi iuberet exstrui. sunt et Romae duo ei templa condita: quorum alterum ipse in palatio sibi exstruxit, alterum a senatu ei et decretum est et aedificatum. cum Iove expostulabat quod Capitolium praecoccupasset, imagines suas quovis terrarum missas adorari iussit. templum Hierosolymitanum in suam aedem commutavit, ut Gaii novi illustris Iovis appellaretur: quamvis hoc Iosephus in suis Antiquitatibus dissimularit. eaque res Iudaicae defectionis initium fuit. sacerdotes sibi multos legit, et ipse sibi immolavit. machinis quibusdam tonitribus tonitrua, fulguri-

παῖς. καὶ ὅποτε κατήνεκτο κεραυνός, λίθους ἀντηκόντιζεν, ἐπὶ λέγων ἐφ' ἐκάστῳ τὸ τοῦ Ὀμήρου "ἦ μὲν ἀνάειρ" ἢ ἐγὼ σέ."

Ἐπὶ τούτου, ὡς Εὐσέβιος ἱστορεῖ, ἐκ τῶν τὰς Ὀλυμπιάδας ἀναγραφάντων ἀναλξασθαι ταῦτα λέγων, τοσαύταις περιέπεσε συμφοραῖς ὁ Πιλάτος, ὥστε ἀναγκασθῆναι ἑαυτοῦ γενέσθαι ἀν- 5
W II 181 τόχειρ, τῆς θείας δίκης μετελθούσης αὐτόν.

- B** Ὡς οὖν πάντα τρόπον ἐξεμῖνεται (ἀπαριθμεῖν γὰρ τὸ καθ' ἕκαστον πολλῆς ἂν εἴη λέσχης καὶ ἀηδίας) ἐπιβούλευσαν αὐτῷ Κάσσιός τε Χαιρέας καὶ Κορνήλιος Σαβίνος. συνώμοσαν μὲν γὰρ πλείονες καὶ συνήδρισαν τὸ πραττόμενον καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ὄντες· 10 καὶ ὅσοι δὲ οὐ συνώμοσαν, γρόντες οὐτ' ἐξέφηναν καὶ ἄσμενοι εἶδον αὐτὸν ἐπιβουλεύμενον. ἐπιβουλεύθη δὲ θάνατον ἐπιτελών. ὁ γὰρ Χαιρέας καὶ ὁ Σαβίνος ἐπὶ τοῖς γινομένοις ἀσχροῖς ἀλογοῦντες, ὁμῶς ἐκαρτέρον ἐπὶ πέντε ἡμέρας. ὡς δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Γάιος καὶ ὀργησθεῖν καὶ τραγωδίαν ἠθρήλησεν ὑποκρίνασθαι, καὶ διὰ 15
C τοῦτο ἑτέρας τρεῖς ἡμέρας προήγγειλε, τηρήσαντες αὐτὸν ἐκ τοῦ θεάτρου ἐξερχόμενον ἐν στενωπῷ τινι περιστάνας ἀπέκτειναν. καὶ πεσόντος οὐδείς τῶν παρόντων ἀπέσχετο, ἀλλὰ καὶ νεκρὸν αὐτὸν κατετίτρωσκον. καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ τὴν θυγατέρα αὐτίκα ἀπέσφαξαν. 20

3 ὡς ABC, ὁ PW. Εὐσέβιος] Hist. eccles. 2 7. 5 ὡς A.
7 ἐξεμῖνεται om C. 9 καὶ] καὶ ὁ A. 12 ὁ γὰρ Χαιρέας —
16 προήγγειλε pleniora sunt quam in Dionis codicibus. 20 ἐπ-
έσφαξαν A.

bus fulgura regressit. contra fulmina lapides est ei aculatus, illud Home- ricum subinde usurpans "tollito me, vel ego te."

Sub hoc Caesare Pilatus, ut Eusebius ex Olympiadum scriptori- bus refert, in tantas calamitates incidit ut divina vindicta urgente ma- nus sibi afferre cogeretur.

Postquam igitur omni furoris genere fuit percitus (nam enumerari singula sine magnis nugis magnaue molestia non queunt) insidiati ei sunt Cassius Chaerea et Cornelius Sabinus. plures vero in eum coniu- rarunt, et quid ageretur etiam familiares eius non ignorabant; et qui non coniurarent, rem intellectam nec prodiderunt, et eum insidiis appeti- haud moleste tulerunt. est autem, dum spectaculum oderet, appetitus. nam Chaerea et Sabinus, quamvis flagitia illa aegre ferrent, tamen quin- que adhuc dies se continuerunt. ut vero ipse Gaius et saltare et tra- goediam agere voluit, eaque de causa alterum triduum denuntiavit, ob- servarunt dum theatro egrederetur, et in angiportu quodam circumven- tum occiderunt. cum cecidisset, nemo qui aderat sibi temperavit quo- minus etiam mortuum convulneret. etiam uxor eius et filia statim sunt occisae.

Γάϊος μὲν δὴ ταῦτα ἐν τε τρισὶν ἔτεσι καὶ μηνὶ ἐννέα καὶ ἡμέραις ὀκτὼ καὶ εἴκοσι πράξας ἔργοις αὐτοῖς ὡς οὐκ ἦν θεὸς ἔγνωκεν, ὡς δὲ ὁ θάνατος αὐτοῦ διηγγέλθη, πλὴν ὀλλῶν τῶν συνησεληγκότων· αὐτῷ, πάντες ἔχαιρον, μνημημένοι καὶ τοῦ λε-
 5 χθέντος ποτὲ ὑπ' αὐτοῦ, ὅτε θρηγισθεὶς τῷ δήμῳ ἔφη "εἶθε ἕνα ἀχένα εἴχετε", καὶ ἐπιλέγοντες ὅτι "σὺ μὲν ἕνα ἔχεις ἀχένα, ἡμεῖς Δ
 δὲ χεῖρας πολλὰς." διαθεόντων δὲ τινῶν ὀλλῶν καὶ θορυβούντων βοώντων τε "τίς Γάϊον ἀπέσφαξεν;" Οὐαλλέριος Ἀσιατικός, ἀνὴρ ὑπατευκῶς, ἀνῆλθεν εἰς ἀποπτόν τι χωρίον, καὶ ἐκβοήσας
 10 ἔφη "εἶθε ἐγὼ αὐτὸν ἤμην ἀπεκτονῶς." καὶ οὕτω καταπλαγέστες οἱ θορυβούντες ἡσύχασαν.

8. Ἄλλ' οὕτω μὲν διέφθαρτο Γάϊος· τῆς δὲ βουλῆς ἐν τῷ
 Καπιτωλίῳ συναθροισθείσης τοῖς μὲν δημοκρατεῖσθαι ἐδόκει, οἱ
 δὲ μοναρχεῖσθαι καὶ αὐδεις ἔκρινον· καὶ τούτων οἱ μὲν τόνδε, οἱ
 15 δὲ τόνδε ἤρουντο. κὰν τούτῳ στρατιῶται τινες εἰς τὸ πάλαιον, P I 560
 ἵνα τι διαρπύσωσιν, εἰσηγήσαντες εὖρον ἐν σκοτεινῇ γωνίᾳ κατα-
 κρυπτόμενον πον τὸν Κλαύδιον (συνῆν γὰρ τῷ Γαίῳ τοῦ θεάτρον
 ἐξερχομένῳ, καὶ τὴν ταραχὴν φοβηθεὶς κατεκρίβη), καὶ ἐξείλκον
 αὐτὸν μὴ εἰδότες ὅστις ἦν· γνόντες δὲ αὐτοκράτορά τε προσηγό-
 20 ρευσαν καὶ ἐς τὸ στρατόπεδον ἤγαγον, καὶ μὴ τινος ἐνδοιάσαντας
 ἄπαντες αὐτῷ τὸ κράτος δεδώκασιν, ὡς ἐκ γένους ὄντι βυσιλικῷ

3 ὡς δὲ — 4 ἔχαιρον om Dionis codices. 6 ὅτι om A. 10 αὐ-
 τὸν om A. 12 Ἄλλ' — Γάϊος] Γάϊος μὲν οὕτως ἐφθάρη A.
 17 τοῦ θεάτρον ἐξερχομένῳ om Dionis codices. 19 τε om C Dio.

Fontes. Cap. 8. Dionis Historiae Romanae lib. 60 c. 1—12.
 nonnulla Zonaras habet quae in Dionis codicibus desiderantur.

Haec cum tribus annis, mensibus novem et diebus octo egisset, re ipsa cognovit se non esse deum. mors eius nuntiata paucis luctum, omnibus laetitiam attulit, dicti eius recordantibus quod aliquando iratus protulerat "utinam populus Romanus unam cervicem haberet." tum igitur populus Romanus dixit "at tu unam cervicem habes, nos vero manus multas." paucis autem discursantibus et per tumultum vociferantibus quis Gaium occidisset, Valerius Asiaticus vir consularis tumulto conscenso exclamavit "utinam ego eum occidissem." qua voce illi percussis tumultuari destiterunt.

8. Gaius interfecto senatuque in Capitolio coacto, dum alii popularem rem publicam, alii regium imperium laudant, et ex his alii aliam praeferunt, interea milites aliquot impetu in palatium facto, ut aliquid raperent, Claudium in obscuro angulo latitantem repererunt. nam cum Gaius theatro exierat, tumultuque territus se occultarat. eum igitur protraxerunt, ignari quis esset: agnitum imperatorem salutarunt, in castra perducto citra ullam habitationem omnes detulerunt imperium, quod et

καὶ νομιζομένῳ ἐπιεικεῖ. εἰ γὰρ καὶ ἀνεδέετο καὶ ἀντέλεγεν, ἀλλ' ὅσον ἐξίστατο καὶ ἀντέκειτο, τοσοῦτον μᾶλλον ἀντεφιλονείκουν οἱ στρατιῶται μὴ παρ' ἐτέρων λαβεῖν αὐτοκράτορα ἀλλ' αὐτοὶ δοῦναι πᾶσι. διὸ καὶ ἄκων, ὡς ἐδόκει, ὑπέκλυσε. μαθόντες δὲ καὶ οἱ ὕπατοι καὶ οἱ βουλευταὶ ἤδη προκατελιῆθαι τὴν ἀρχήν, καὶ 5 αὐτοὶ ὠμολόγησαν.

Καὶ οὕτω Τιβέριος Κλαύδιος Νέρων Γερμανικὸς ὁ τοῦ Ἀρούσου τοῦ τῆς Αἰβλίου υἱοῦ παῖς τῆς αὐτοκρατοῦς ἀρχῆς ἔτυχεν, ἄγων ἔτος πεντηκοστόν. ἐγένετο δὲ τὴν μὲν ψυχὴν οὐ φαῦλος, ἀλλὰ καὶ ἐν παιδείᾳ ἥσκητο, ὥστε καὶ συγγράμματα τινά· τὸ 10 δὲ σῶμα νοσώδης. πάνυ δὲ ἐγυναικοκρατήθη ἄμμι καὶ ἐδουλοκρατήθη. αἶτε καὶ ἐκ παιδῶν ἐν τε νοσηλείᾳ καὶ ἐν φόβῳ πολλῶν τραφεῖς, κἀντεῦθεν εὐθήθειαν καὶ ἐπὶ πλείον τῆς ἀληθείας προσ-
C ποιησάμενος καὶ ἡθους χαννότητι (ὅπερ καὶ αὐτὸς ἐν τῇ βουλήῳ ὠμολόγησε), καὶ πολὺν μὲν χρόνον τῇ τῆθῃ Αἰβλία πολὺν δὲ τῇ 15 μητρὶ Ἀντωνίᾳ τοῖς τ' ἀπελευθέροις συνδιαιτηθεῖς, οὐδὲν ἐλευθεροπρεπὲς ἐπεδείκνυτο. ἐπετίθεντο δ' αὐτῷ αἱ γυναικῆς τε καὶ οἱ ἀπελεύθεροι ἐν τοῖς πότοις καὶ ἐν ταῖς μίξεσι· πάνυ γὰρ ἀπλήστως ἀμφοτέροις προσέκειτο. πρὸς δὲ καὶ δειλίαν εἶχε. τοιοῦτος δὲ πεφκῶς, ὡς συνελόντι εἰπεῖν, ὅμως οὐκ ὀλίγα καὶ δεόντως 20
D ἔπραττεν δούκις τῶν εἰρημένων παθῶν ἔξω ἐγένετο καὶ ἑαυτοῦ

1 εἰ γὰρ καὶ — 4 ὑπέκλυσε om Dionis codices. 9 μὲν add A Dio. 13 εὐθήθειαν post προσποιησάμενος A. 18 τοῖς πότοις καὶ ἐν ταῖς μίξεσι A cum Dione, ταῖς μίξεσι καὶ τοῖς πότοις PW. 21 παθῶν om A.

Caesarei generis esset, et clemens haberetur. etsi enim recusabat et refragabatur, tamen quantum ille renitebatur seque opponebat, tantum milites contendebant, ne ab aliis imperatorem acciperent sed ipsi omnibus darent. itaque invitatus tandem, ut prae se ferebat, illis cessit. consules vero et senatores ubi iam praeoccupatum esse imperium didicerunt, ipsi quoque renuntiationi eius sunt assensi.

Ita Tiberius Claudius Nero Germanicus, Liviae ex Druso nepos, imperium est adeptus, anno aetatis quinquagesimo. ingenio quidem fuit non contemnendo, et disciplinis ita eruditus ut quaedam conscripserit, valetudine autem parum firma: mulieribus et servis parere solitus, quippe iam inde a pueritia in morbis et magno metu educatus, unde simpliciorum et dissolutioribus moribus se esse fingebat quam re vera erat (quod et ipse in senatu confessus est), cum vitam longo tempore cum avia Livia et Antonia matre ac libertis egisset, nihil ingenuo dignum prae se ferebat. sunt ei et mulieres et liberti in computationibus et re Venerae insidiati, quibus utrisque satiari non poterat. ad haec timidus fuit. quamvis autem (ut rem paucis complectar) talis esset, tamen multa opportuna fecit, quoties vitis istis evitatis sui iuris fuit. in

ἐκράτει. οὐκ εὐθὺς μέντοι εἰς τὴν βουλὴν εἰσῆλθεν, ἀλλὰ μετὰ τριακοστὴν ἡμέραν, διὰ τε τὸν Γάϊον οὕτως ἀπολωλότα δεδιώς, καὶ ὅτι τινὲς ἑαυτοῦ βελτίους εἰς τὴν ἀρχὴν παρὰ τῆς βουλῆς ἠνομήσθησαν. ἀλλὰ τὰ τε ἄλλα ἀκριβῶς ἐφυλάσσετε καὶ πάντας 5 τοὺς αὐτῷ προσιόντας ἐρευνᾶσθαι ἐποίει μὴ τι ξιφίδιον ἔχωσι, καὶ ἐν τοῖς συμποσίοις στρατιώτας εἶχεν αὐτῷ συνόντας. ὃ καὶ μετὰ ταῦτα ἐγένετο· ἢ δὲ τῶν ξιφιδίων ἔρευνα διὰ Οὐεσπασιανοῦ ἐπαύσατο.

Τὸν μὲν οὖν Χαιρέαν καὶ τινὰς ἄλλους ἀπέκτεινεν, οὐ διὰ 10 τὸν Γάϊον, ἀλλ' ἑαυτῷ ἀσφάλειαν προμηθοίμενος· καὶ ὁ Σαβίνος δὲ ἐκὼν ἀπέθῆκε, μὴ ἀξιώσας κολασθέντος τοῦ Χαιρέου αὐτὸς περιεῖναι· τὰς δὲ τοῦ Γάϊου ἀδελφὰς τὴν τε Ἀγριππίναν καὶ P 1 561 τὴν Ίουλίαν καταγαγὼν ἐκ τῆς ὑπερορίας, καὶ τὰς οὐσίας αὐταῖς ἀπέδωκε, καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς ἐκπιόντας ὁμοίως κατήγαγε. καὶ 15 τοὺς ἐν εἰρκταῖς δεδιμένους ἀκριβῶς ἐξετάσας, τοὺς μὲν συγκοφαντουμένους ἀφῆκε, τοὺς δὲ κακορρησαντίς τι ἐκόλασε. καὶ τὰ φάρμακα ἃ πολλὰ ἐν τοῖς τοῦ Γάϊου εὐρέθη, καὶ τὰ βιβλία τοῦ Πρωτογένους, ὃν καὶ ἀπέκτεινεν, ἔκασε. τὰ τε γράμματα ἃ ἔλεγε μὲν κατακαῦσαι ὁ Γάϊος, εὐρέθησαν δὲ ὄντα, τοῖς βου- 20 λευταῖς τε ἐπέδειξε, καὶ ἔδωκεν ἀναγῶναι τοῖς τε γράψασιν αὐτὰ καὶ τοῖς καθ' ὧν ἐγγραπτο, καὶ μετὰ τοῦτο κατέφλεξε. τῆς τε γερουσίας ἀτιμῶσαι βουληθείσης τὸν Γάϊον, ψηφισθῆναι μὲν B τοῦτο αὐτὸς ἐκώλυσε, νυκτὸς δὲ τὰς εἰκόνας αὐτοῦ πάσας ἠφάνισε, καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Γάϊου καὶ ὑφ' ἑτέρων δι' ἐκείνων οὐκ ὀρθῶς

3 αὐτοῦ C.

20 ἀπέδειξε A.

τς alterum om A.

curiam non statim sed trigesimo die post venit, tum Gaii interitū territus, tum quod aliqui ipso ad imperium aptiores a senatu nominati erant. cum caeteris in rebus accurate se custodit, tum omnes a quibus addiretur executi iussit ne sicas ferrent, et milites ad convivia secum adduxit. quod deinceps quoque factum: sicarum vero inquisitio per Vespasianum sublata est.

Chaeream et aliquot alios occidit, non ut Gaii necem ulcisceretur, sed ut securitati suae consultum esset. Sabinus ultro sibi manus attulit, indignum ratus si Chaerea interfecto superstes esset. Gaii sorores Agrippinam et Iuliam revocavit, bonis restitutis. eodem modo caeteros quoque exules tractavit. eos qui in carcere victi erant accurate exploravit: per calumniam delatos dimisit, soutes supplicio affecit. venena, quorum magna copia in Gaii scriniis est reperta, et libellos Protogenis, quem etiam occidit, cremavit. scripta, quae Gaius se cremasse affirmarat, reperta senatui ostendit, legendaque tam iis a quibus quam iis contra quos scripta erant exhibuit, postea exuasit. senatui Gaium ignominia notaturo restitit quo minus id decretum fieret. ipse vero noctu statuas eius omnes sustulit, et quae vel ab ipso vel ab aliis pro-

γεγονότα ἀνέτρεψεν· ἀνδριάντων δὲ αὐτῷ ψηφισθέντων παρητή-
 σατο· καὶ θύειν ἢ προσκυνεῖν ἐν ἀγάλμασιν αὐτῷ ἀπηγόρευσε.
 καὶ ἄλλα δὲ τοιαῦτα πολλὰ ἐποίει, μετριοφρονῶν καὶ κρίσει ταῦτα
 πράττων, ἀλλ' οὐκ ἐπιτηδεύσει· τὰς γοῦν θυγατέρας κατηγγήσθη
 τὴν μὲν Λουκίαν Ἰουλίαν Σιλανῶ, τὴν δὲ Γναίω Πομπηίῳ Μάγνῳ.⁵
 καὶ οὐδὲν ἐπέρογκον ἐπραξεν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἐν ταῖς ἡμέραις
 ἐκείναις ἐδίκασε καὶ ἡ βουλή ἤθροισθη. ταῦτά τε οὖν ἐπιεικῶς
 C ἔπραττε, καὶ τῶν ἐπάτων ἐν τῷ συνεδρίῳ καταβάντων ἀπὸ τῶν
 δίσκων ἵνα διαλεχθῶσιν αὐτῷ, προσεξανέστη τε καὶ ἀντιπροσηλάθε
 σφίσι. ἰδιωτικῶς τε ἔζη ὡς τὰ πολλὰ καὶ ἑλληνικῶς αὐτὸς τε¹⁰
 καὶ οἱ περὶ αὐτὸν διητῶντο.

Περὶ τὰ χρήματα δὲ θανμαστός ἐγένετο. ἀπηγόρευσε γὰρ
 ἀργύριον αὐτῷ προσφέρεσθαι, ὃ καὶ ἐπὶ τοῦ Λεύγουστου ἐγένετο.
 ἀπέπειε δὲ μηδὲ κληρονόμος παρὰ τινος συγγενεῖς ἔχοντος κατα-
 λιμπάνεσθαι. καὶ τῶν προδημευθέντων ἐπὶ τε τοῦ Τιβερίου καὶ¹⁵
 τοῦ Γαίου τὰ μὲν αὐτοῖς ἔτι περιοῦσι τὰ δὲ τοῖς τέκνοις αὐτῶν
 ἀπέθωκε· καὶ πολλοῖς παρὰ τοῦ Γαίου τὰς σφετέρας ἀρχὰς καὶ
 D χώρους ἀφαιρεῖται αὐτὸς αὐθις ἐπανεσώσατο. καὶ ἄλλα τοιαῦτα
 ἔργα εἰργάσατο, δι' ἃ ἐφημεῖτο. ὑπὸ δὲ τῶν ἐξελευθέρων αὐτοῦ
 καὶ τῆς γυναικὸς Βαλλερίας Μεσσαλίνης ἕτερα ἐπράχθη οὐχ²⁰
 ὁμοίωτροπα. λιμοῦ μέντοι ἰσχυροῦ γενομένου οὐ μόνον τῆς τότε
 W II 183 ἀφθονίας ἐφρόντισεν, ἀλλὰ καὶ τῆς εἰσέπειτα. ἐπιστάτου γὰρ

2 αὐτῷ ἐν ἀγάλμασιν A. 8 ἀπὸ τῶν δίσκων om C. 12 δὲ
 om A. ἐγένετο — 13 Λεύγουστου om A. 12 ἀπηγόρευσε
 BC Dio, ἀπηγόρευσε PW. 19 αὐτοῦ om C. 21 γενομένου
 add ABC.

pter ipsum perperam acta erant abolevit. statuas decretas recusavit,
 sibique sacrificari aut effigiem suam adorari vetuit. fecit et alia multa
 id genus moderate, iudicio, non simulatione. filiam certe quidem unam
 L. Iunio Silano, alteram Cn. Pompeio Magno despondit, nullo immodico
 apparatu: nam et ipse diebus illis ius dixit et senatus convenit. prae-
 terea cum consules in curia consurrexissent ut eum alloquerentur, assur-
 rexerit et ipse et vicissim eis obvium ivit. privato et graeco more ple-
 rumque cum suis vixit.

In pecunia mirabilem se praeiuit. vetuit enim offerri sibi argen-
 tum, quod et sub Augusto fiebat: vetuit ne ab ullo qui cognatos habe-
 ret haeres institueretur. bona quae sub Tiberio et Gaio publicata fue-
 rant aut ipsis possessoribus, si superstites erant, aut eorum liberis red-
 didit. multis magistratus et provincias a Gaio ereptas restituit; et hoc
 genus alia fecit ob quae laudatus est. verum ab eius libertis et uxore
 Valeria Messalina alia acta sunt his minime consentanea. cum ingenti
 annonae penuria laboraretur, non illi duntaxat temperi, sed in futurum

παντὸς σχεδὸν τοῦ σίτου τοῖς Ῥωμαίοις ὄντος, ἡ χώρα ἢ πρὸς ταῖς ἰκθυλαῖς τοῦ Τιβέριδος οὔτε κατέρσεις ἀσφαλεῖς οὔτε λιμένας ἐπιτηδείους ἔχουσα ἀνωφελὲς σφίσι τὸ κράτος τῆς θαλάσσης ἐποίει· οὐδὲν γὰρ κατὰ τὴν χειμερινὴν ὥραν ἠδύνατο εἰσφοιτᾶν. 5 τοῦτο οὖν συνιδῶν λιμένας τε κατεσκεύασε καὶ ἀπετέλεισε πρᾶγμα καὶ τοῦ φρονήματος καὶ τοῦ μεγέθους τῆς Ῥώμης ἄξιον. ἐν πᾶσι P I 562 δὲ μετριάζων, οὔτε γεννηθέντος αὐτῷ υἱός (ὃς τότε μὲν Κλαύδιος Τιβέριος Γερμανικός, ὕστερον δὲ καὶ Βρεττανικός ἐπωνομάσθη) ἄλλο τι ἐκίφανές ἐπραξεν, οὔτ' Αὐγουστον αὐτὸν ἢ τὴν 10 Μεσσαλίαν Αὐγουσταν ἐπικληθῆναι ἐφῆκε.

9. Συνεχῶς δὲ μονομαχίας ἀγῶνας ἐτίθει, πάνυ χαίρων αὐτοῖς, κἀντεῦθεν πολλοὶ ἀπώλλυντο ἄνθρωποι, ἐπ' αἰτίαις τισὶ καταψηφισθέντες. ἐθισθεῖς οὖν οὕτως αἵματος καὶ φόνων ἀναπιμπλασθαι, προπετίστερον καὶ ταῖς ἄλλαις σφαγαῖς ἐχρήσατο. 15 αἰτίοι δὲ τούτου οἱ τε καισάρειοι καὶ ἡ Μεσσαλίνα ἐγίνοντο. εἰ γὰρ ἀποκτεῖναι τινα ἐθελήσῃαν, ἔξεφόβον αὐτόν, καὶ πάνθ' ὅσα B ἐβούλοντο ποιεῖν ἐπετρέποντο. καὶ πολλάκις ἐξαινιαῖος ἐκπλαγείς καὶ κελεύσας τινὰ ἐκ τοῦ παραχρῆμα περιδεοῦς ἀπολέσθαι, ἔπειτα ἀνεγκῶν καὶ ἀναφρονήσας, μαθὼν τὸ γεγονός ἐλπεῖτο καὶ 20 μετεγίνωσκε.

Τοιαῦτα δὲ ποιούντος αὐτοῦ οὐκέτι χρηστὴν ἐλπίδα ἐπὶ Κλαυδίῳ οἱ Ῥωμαῖοι ἐσχίχασιν. διὸ καὶ ἐπεβουλεύθη ἕφ' ἐτέρων

9 αὐτὸν A, αὐτὸν PW. 21 οἱ Ῥωμαῖοι ἐπὶ κλαυδίῳ B.

Fontes. Cap. 9. Dionis Historiae Romanae lib. 60 c. 13 — c. 29. nonnulla Zonaras habet quae in Dionis codicibus desiderantur.

etiam prospexit. nam cum Romani frumento fore tantum aliunde importato utantur, regio quae ad ostia Tiberis est, cum eiusmodi esset ut neque tato appellii posset, neque portus commodos haberet, efficiebat ut eis maris imperium parum proficere: hiberno enim tempore nihil importari poterat. ea re considerata portus aedificavit, operumque perfecti magnitudine et animi et imperii Romani dignum. ac modestus in rebus omnibus, nato sibi filio (qui tum Claudius Tiberius Germanicus, post etiam Britannicus est cognominatus) nec ullo alio splendore usus est, nec eum Augustum aut Messalinam Augustam appellari sivit.

9. Ludis gladiatorii impense delectabatur: quos cum crebro ederet, multi mortales variis criminibus condemnati peribant. ad hunc modum sanguini et caedibus assuefactus facilius etiam ad alios occidendos est impulsus. in causa autem fuerunt caesarei liberti et Messalina: qui si quem sublato volebant, terrore ei incusso potestatem accipiebant faciendi quod vellent. saepe ex improvise consternatus cum in subito terrore aliquos occidi iussisset, postea sibi redditus et sanitate mentis recuperata facti paenitens doluit.

Quae cum faceret, Romanique spem de eo parum bonam habe-

τε καὶ ἐπ' Ἄννιου Βινικιανοῦ, ὃς πρὸς Φούριον Κάμιλλον Σκριβωνιανὸν τῆς Δαλματίας ἄρχοντα ἐπεμψε καὶ ἀνέπεισεν αὐτὸν ἐπινασθῆναι. τῶν δὲ στρατιωτῶν μὴ πεισθέντων αὐτῷ, αὐτὸς μὲν ἀπέκτεινεν ἑαυτὸν, Κλαύδιος δὲ καίτοι πάνυ καταδείσας ὡς C ἐπιόμως ἔχειν ἐκοτῆναι αὐτῷ τοῦ κράτους ἐθελοντήs, ὁμως τὸν 5 θάνατον αὐτοῦ μαθὼν ἀνεθάροσσε, καὶ τοὺς μὲν στρατιώτας ἄλλοις τέ τισι καὶ χρήμασιν ἀντημέληατο, τοὺς δὲ συνεπιβουλευσαντας ἀνεζήτησε καὶ πλείστους ἐκόλασε. συγχροὶ δὲ ἄλλοι τε καὶ ὁ Βινικιανὸς διεχειρίσαντο ἑαυτούς. ἡ γὰρ Μεσσαλίνα καὶ ὁ τοῦ Κλαυδίου ἀπελεύθερος Νάρκισσος οἱ τε συναπελεύθεροι αὐτοῦ, 10 τῆs ἀφορμῆs ταύτης λαβόμενοι, οὐδεὶς τῶν δεινοτάτων ἀπέσχοτο. ἄνδρες τε οὖν πολλοὶ καὶ γυναῖκες ἐκολάσθησαν· τινὲs δὲ καὶ τῶν πάνυ ὑπαιτῶν ἐσώθησαν, οἱ μὲν χρήμασιν ἔνιοι δὲ γε καὶ χάρισι. Γαλαῖσος δὲ τις ἀπελεύθερος τοῦ Καμίλλου ἐν τῷ βουλευτηρίῳ τοῦ Ναρκίσσου παρελθόντος εἰς τὸ μέσον καὶ εἶπὸν· 15 D τος αὐτῷ "τί ἂν ἐποίησας Γαλαῖσε εἰ Κάμιλλος ἐμονάρχησεν;" ἀπεκρίνατο ὅτι "εἰστήκειν ἂν ὀπισθεν αὐτοῦ καὶ ἐσιώπων." Ἄρρηια δὲ γυνὴ Καικίνου ὑπάτου οὖσα, εἰ καὶ τῇ Μεσσαλίῃ σφόδρα ὤκειλωτο, οὐκ ἤνεγκε ζῆν τοῦ ἀνδρὸς θνήσκοντος, ἀλλὰ καὶ τὸν ἄνδρα ἀποδειλιῶντα ἐπέρωσε. τὸ γὰρ ξίφος λαβοῦσα ἐαν· 20 τὴν ἐπληξε κάκεινῳ ἐπέδωκεν εἰπούσα "ἰδοὺ παῖε, οὐκ ἀλγῶ."

1 "legendum videtur μινουκιανού" WOLFIIUS. "Βινικιανού codices ms." DUCANGIUS. Φούριον ABC. 11 ταύτης A. 14 γαλαῖσος A. Καμίλλου etiam Dio, Σαβίνου Dionis Exc. Vatic. 89. 17 Ἄρρηια Dio, Ἀριάμη Dionis Exc. Vatic. 89. 18 καικίνου B, Καικίνου PW. ὑπάτου etiam Dionis codices: scr. Παῖτου. 21 καὶ ε A, καὶ Dionis codices: scr. Παῖτε.

rent, cum ab aliis tum ab Annio Viniciano insidiae ei comparatae sunt: qui Furio Camillo Scriboniano Dalmatiae praefecto auctor defectionis fuit. sed is cum milites dicto audientes non haberet, se ipse interfecit: Claudius vero quanquam ita territus ut ultro illi cedere imperio in animo haberet, illius interitu cognito recepit animum, et milites tum aliis rebus tum pecunia remuneratus, insidiatores quam plurimos indagatos suppliciiis affecit. Vinicianus et alii complures ipsi manus sibi attulerunt. nam Messalina et Narcissus una cum aliis eius libertis eam nacti occasionem nullo summae crudelitatis genere abstinerunt. itaque et viri et mulieres multi caesi, quidam etiam ex nocentissimis vel pecunia vel gratia absoluti. Gaesius vero Camilli libertus a Narcisso in curia rogatus quid facturus fuisset si Camillus factus esset imperator, respondit se tacitum a tergo eius staturum fuisse. Arria Caecinae consulis [Paeti] uxor, Messalinae admodum familiaris, marito superstes esse recusavit, eumque mortem reformidantem confirmavit, eodem gladio quo se ipsam percusserat illi porrecto, dixitque "ecce feri [Paete], ego non doleo."

καὶ οἱ μὲν ἐπὶ τούτοις ἐπηρεῶντο, Κλαύδιος δὲ οὕτως πρὸς τὰς
κολάσεις ἔσχεν ὥστε καὶ σύνθημα τοῖς στρατιώταις τὸ ἔπος τοῦτο
συνεχῶς διδόναι, χρῆ

ἄνδρ' ἀπαμύνασθαι ὅτε τις πρότερος χαλεπήγη.

5 ἢ δὲ Μεσσαλίνα καὶ οἱ ἀπελεύθεροι αὐτοῦ οὕτως τὴν πολιτείαν P I 563

καὶ τὰς στρατίας καὶ τὰς ἐπιτροπὰς τὰς τε ἡγεμονίας καὶ τὰ
ἄλλα πάντα ἐπώλουν καὶ ἐκαπήλευον, ὥστε σπανίσι πάντα τὰ
ἄνια, κἀντεῦθεν βιασθῆναι τὸν Κλαύδιον ἀπὸ βήματος τὰς τι-
μὰς αὐτῶν διατάξαι. Αὐλον δὲ Πλαυτίου ἐς τὴν Βρεττανίαν

10 στρατεύσαντος, καὶ τὰ μὲν παθόντος τὰ δὲ δρᾶσαντος, εἴτα τῷ W II 184

Κλαυδίῳ τὰ συμβάντα γνωρίσαντος, ἐκεῖνος τὰ οἴκοι Οὐτέλλῳ
Λουκίῳ τῷ συνπατεκνῶτι ἐγγειφίσας ἐξεστράτευσε. καὶ πρὸς τὸν
᾿Ωκεανὸν ἀφικόμενος εἰς τὴν Βρεττανίαν περαιωθεὶς μετὰ πλειο-
νος παρασκευῆς καὶ ἐλεφάντων συνέμιξε τοῖς στρατεύμασι. καὶ B
15 μετ' αὐτῶν τοῖς βαρβάροις συμβαλὼν ἐνίκησε καὶ τὸ βασιλεῖον
αὐτῶν εἴλε. καὶ εἰς τὴν Ῥώμην ἐπαγγέλα, τὴν ἀγγελίαν τῆς
νίκης διὰ τῶν γαμβρῶν τοῦ τε Μάγνου καὶ τοῦ Σιλανοῦ προπέμ-
ψας. μαθοῦσα δὲ ταῦτα ἡ γερουσία Βρεττανικὴν καὶ αὐτὸν καὶ
τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐπεκάλεσε, καὶ πολλὰ αὐτοῖς ἐψηφίσαστο ἕτερα.

20 Ἡ δὲ Μεσσαλίνα ὀρχηστοῦ ἐρασθεῖσά τινος Μησητῆρος
ἄνομασμένου, ἐπεὶ μήθ' ὑποσχέσειν αὐτὸν μήτ' ἐκφοβήσειν

4 ἄνδρα A. Π. Ω 369. Od. Π 72 Φ 133. χαλεπήγη AC,
χαλεπαῖνη PW. 9 πλατίου A, Πλαυτίου PW. Πλαύτιος Dio
cum Tacito. 10 καὶ τὰ — δρᾶσαντος om B. 11 Οὐτέ-
λλῳ PW. 17 σιλουανοῦ A. 18 βρεττανικὸν τε αὐτὸν A.
καὶ τὸν add ABC.

ob quod factum hi laudati sunt. Claudius vero ad supplicia tam pro-
pensus evasit, ut militibus istum versum subinde pro tessera daret

poena luenda viro, si quis prior intulit arma.

porro Messalina et liberti eius ita rem publicam expeditiones praefecturas magistratus caeteraque omnia vendebant, ut in omnium rerum venalium penuria Claudius ipse pro tribunali pretia constituere cogeretur. cum Aulus Plautius cum exercitu in Britanniam profectus clades alias accepisset, alias intulisset, ac statum rerum Claudio significasset, Lucio Vitellio collegae in consulatu suo summa rerum mandata per Oceanum cum maioribus copiis et elephantis in insulam vectus cum caeteris legionibus barbaros aggressus est, iisque victis regiaeque illorum capta Romam rediit, Magno et Silano generis victoriae nuntiis praemisissis. qua cognita senatus et ipsi et filio eius Britannici cognomentum et alios multos honores decrevit.

Messalina saltatorem quendam Mnesterem nomine, cuius amore capta erat, cum nec pollicitationibus nec minis ad concubitum percellere

Zonaras Annales II.

ἀνέπειθε συγγενέσθαι αὐτῆ, τὸν Κλαύδιον παρεσκεύασεν ἐπιτάξαι αὐτῷ πειθαρχεῖν αὐτῆ, ὡς ἐπ' ἄλλο τι δεομένη αὐτοῦ· καὶ εἰ-
 C πόντος αὐτῷ τοῦ Κλαυδίου ὅσα προστάττεται παρὰ τῆς Μεσσα-
 λίνης ποιεῖν, συνῆν αὐτῆ, ὡς καὶ τοῦτο ὑπ' ἐκείνου κεκλευσμέ-
 νος. τοῦτο δὲ καὶ πρὸς συγχνοὺς ἐτέρους ἐποίη. ὡς γὰρ εἰδότες 5
 τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς τὰ γινόμενα καὶ συγχωροῦντος ἀκολασταίνειν
 αὐτῆ ἔμοιχεύετο. Βινίκιος δὲ ὅτι μὴ ἤθελησεν αὐτῆ συγγενέσθαι,
 φαρμάκῳ ὑπ' αὐτῆς διεφθάρη. ἤσχαλλον δὲ οἱ Ῥωμαῖοι δου-
 λεύοντα αὐτὸν τῆ γυναικὶ καὶ τοῖς ἀπελευθέροις ὄρωντες.

Τῷ δ' ἐξῆς ἐνιαυτῷ ὀκτακοσιοστῷ ἔτει τῆ Ῥώμῃ ὄντι τὸ 10
 τέταρτον ὑπάτευσε Κλαίδιος, ὅτε Γάλλον τινά, βουλευσάαι δυνά-
 μενον εἰς δὲ τὴν Καρχηδόνα ἐξοικησάαι, σποδῆ μετεπέμψατο,
 D εἰπὼν ὅτι “χρυσαῖς σε πέδαις δήσω.” καὶ οὕτω τῷ ἀξιώματι
 πεδηθεὶς κατὰ χώραν ἔμεινεν. ἐπιβουλῆς δὲ τινος τῷ Κλαυδίῳ
 μηνυθείσης κατεφρόνησε τοῦ μηνυθέντος καὶ ἐν οὐδενὶ λόγῳ αὐ-
 τὸν ἐποίησατο, εἰπὼν ὅτι “ὄχ ὁμοίως δεῖ ψύλλαν καὶ θηρίον
 ἀμύνεσθαι.” ἄλλους δὲ πολλοὺς διμβληθέντας ὑπὸ τῆς Μεσσα-
 λίνης καὶ τὸν Ἀσιατικὸν καὶ τὸν γαμβρὸν τὸν Μάγνον ἀπέκτεινε·
 τὸν μὲν Ἀσιατικὸν διὰ τὴν οὐσίαν, τὸν δὲ Μάγνον διὰ τὸ γένος
 καὶ τὸ κῆδος. ἐάλωσαν μέντοι ὡς ἐπ' ἄλλοις τισίν. ἐπεὶ δὲ 20
 πολλοὺς δούλους νοσοῦντας οὐδεμιᾶς θεραπείας οἱ δεσπόται

2 αὐτῷ om B. 3 αὐτῷ A Dio, αὐτοῦ PW. προστάσεται A.
 6 τὰ γινόμενα add A cum Dione. 7 συγγενέσθαι] συμφοραῆ-
 ναι A. 11 Γάλλον τινά] Dioni Σουρδινίος τις Γάλλος. 12 ἐς C.
 17 ἄλλους — 20 ἄλλοις τισίν partim om Dionis codices. 20 κῆ-
 δος ABC et Ducangii codices, κῆδος PW. “legendum videtur diā
 τὸ κῆδος, ob gloriam” WOLFIIUS.

potuisset, curavit ut is a Claudio ipsi parere in omnibus iuberetur, quasi ad alias res eius opera usura esset. sic ille cum ea rem habuit, quasi id quoque ab imperatore iussus esset. idem cum aliis quoque multis ausa, adulteris sui copiam fecit, quasi conscio marito et ad lasciviam ipsius connivente. Vinicium vero ob stuprum recusatum veneno sustulit. eam illius sub muliere et libertis servitutem Romani indigne ferebant.

Anno sequenti, qui fuit ab urbe condita octingentesimus, quartum consul factus Claudius Gallum quandam senatoriae dignitatis virum, qui Carthaginem migrarat, propece arcessivit, eumque se aureis compe-
 dibus alligaturum professus, dignitate tributa effecit ne loco se move-
 ret. cum aliquando insidiae ei detectae essent, eum qui delatus erat contempsit, nec ulla eius ratione habita dixit pulicem non eodem modo
 quo belluam esse ulciscendum. alios vero multos ob Messalinae crimina-
 tiones, Asiaticum item et generum Magnum interfecit: illum propter di-
 vitias, hunc ob genus et affinitatem, licet ob alia crimina damnati fue-
 rint. cum multi servi aegrotantes plane a dominis neglecti aedibus

ἤξιον, ἀλλὰ καὶ τῶν οἰκιῶν ἔξωθον, ἐνομοθέτησε πάντας τοὺς ἐκ τοῦ τοιοῦτου περιγενομένους ἐλευθέρους εἶναι. γεννηθέντος δὲ οἱ ἐγγόνου ἐκ τῆς Ἀτωνίας τῆς θυγατρὸς, ἣν Κορηλίῳ Φαύ- P I 564
στῳ Σύλλῃ ἀδελφῷ τῆς Μεσσαλίνης ὄντι μετὰ τὸν τοῦ Μάγνου
5 συνώκισε θάνατον, οὐδὲν ἀφῆκε ψηφισθῆναι, μετροφρονῶν. ἡ
δὲ Μεσσαλίνα καὶ οἱ ἐξελεύθεροι αὐτοῦ ἔξωγκωντο. ἦσαν δὲ
τρεῖς οἱ μάλιστα τὸ κράτος διειληφότες· ὁ τε Κάλλιστος, ὃς ἐπὶ
ταῖς βίβλοις τῶν ἀξιώσεων ἐτέτακτο· καὶ ὁ Νάρκισσος, ὃς τῶν
ἐπιστολῶν ἐπιστάτης, διὸ καὶ ἐχειρίδιον παρεζώννυτο· καὶ ὁ
10 Πάλλας, ᾧ ἡ τῶν χρημάτων διοικήσις ἐμπεπίστευτο.

10. Ἡ δὲ Μεσσαλίνα μὴ ἀρκουμένη ὅτι ἐμοιχέυετο, ἐπ-
εθύμησε καὶ ἄνδρας πολλοὺς ἔχειν· καὶ συνώκησεν ἂν πᾶσι τοῖς B
αὐτῇ χρωμένοις μετὰ συμβολαίων, εἰ μὴ ἐν τῷ πρώτῳ φωρα-
θεῖσα ἀπόλετο. ἕως μὲν γὰρ οἱ καισάρειοι πάντες ὁμοιοῦν
15 αὐτῇ, οὐδὲν ἦν ὃ οὐκ ἀπὸ κοινῆς γνώμης ἐποιοῦν· ἐπεὶ δὲ τὸν
Πολέβιον, καίτοι κάκεινα πλησιάζουσα, διέβαλε καὶ ἀπέκτεινεν,
οὐκέτι αὐτῇ ἐπίστευον, καὶ ἐρημιωθεῖσα τῆς παρ' αὐτῶν εὐνοίας
ἐφθάρη. τὸν γὰρ Σίλιον τὸν Γάιον τὸν τοῦ Σιλίου τοῦ ὑπὸ
Τιβερίου σφραγίστος υἱὸν ἄνδρα ἐπεγράψατο, καὶ τοὺς τε γάμους
20 πολυτελεῶς εἰστάσε καὶ οἰκίαν αὐτῷ βασιλικὴν ἐχαρίσατο, πάντα

1 οἰκειῶν C. 2 τοῦ τοιοῦτου A Dio, τοιοῦτων PW. γεννη-
θέντος — 10 ἐμπεπίστευτο om Dionis codices. 4 σύλλῃ B.
τοῦ add A. 5 συνώκισε ABC, συνώκησε PW. 9 ad παρεζών-
νυτο in margine A ὃ καὶ νῦν ὁ λογοθέτης τοῦ δρόμου περιζώννυ-
ται. 11 μεσσαλίνη A. 12 καὶ συνώκησεν — 18 ἐφθάρη
om Dionis codices, habent Exc. Peiresc.

FOUNTAIN. Cap. 10. *Dionis Historiae Romanae lib. 60 c. 31 —*
c. 33. *multa Zonaras habet quae in Dionis codicibus desiderantur.*

eiicerentur, eos omnes qui sanitatem recuperassent liberos esse lege
lata iussit. nepoti ex Antonia filia et Cornelio Fausto Sylla nato, cui
post Magni caedem nupserat, nihil decerni passus est. verum quo ipse
moderatus, eo se Messalina et liberti eius insolentius gesserunt: quo-
rum tres potissimum potestatem inter sese partiti erant, Callistus sup-
plicum libellorum magister, Narcissus ab epistolis, qua de causa pugione
accinctus erat, et Pallas fisci praefectus.

10. Messalina vero adulteriis non contenta maritos quoque mul-
tos habere concupivit: etque omnibus suis amatoribus nupsisset tabulis
conscriptis, nisi in primis nuptiis deprehensa periisset. nam dum caesa-
riani omnes cum ea consentiebant, nihil non de communi sententia gere-
batur: postquam vero Polybium, quamvis eius etiam consuetudine ute-
retur, per calumniam interfecerat, nemine iam ei fidem habente, ab
eorum benevolentia deserta periit. nam cum C. Silium, Silius a Tiberio
interfecti filium, maritum sibi adscripsisset, nuptias magnificis opulis
celebravit et aedes illi regias donavit, in quas pretiosissima quaeque

C τὰ τιμώματα τῶν τοῦ Κλαυδίου κειμηλίων συμφορήσασα εἰς αὐτήν· καὶ τέλος ἕπατον αὐτὸν ἀπέφηγε. ταῦτα δὴλα τοῖς ἄλλοις ὄντα τὸν Κλαύδιον ἐλάνθανεν. ἀποδημοῦντι δέ ποτε αὐτῷ καὶ μωνοθέντι ὁ Νάρκισσος μηνύει πάντα διὰ τῶν παλλακῶν τὰ γινόμενα. ὄθεν εἰς τὴν Ῥώμην ἐπανήλθε, καὶ ἄλλους τε πολλοὺς καὶ 5
W II 185 τὸν ὄρχηστὴν τὸν Μνησιτῆρα ἐφόνευσε, καὶ μετὰ τοῦτο καὶ αὐτὴν τὴν Μεσσαλίαν ἀπέσφαξεν.

Ἐκείνης δ' οὕτω διαφθοραίσης τὴν Ἀγριππίαν τὴν ἀδελφιδὴν ἐγῆμε σπουδῆ τῶν ἀπελευθέρων, ὅτι τὸν Δομίτιον ἐς προσήβους ἤδη τελοῦντα εἶχεν υἱόν, ὅπως ἔφεδρον αὐτὸν ἐπὶ τῇ 10 ἀρχῇ τρέφοντες μηδὲν ὑπὸ τοῦ Βρεττανικοῦ δεῖνὸν πάθωσιν, ὡς τὴν αὐτοῦ μητέρα τὴν Μεσσαλίαν ἀναιρεθῆναι ποιήσαντες. δε-
D δογμένου δέ ἤδη τοῦ γάμου, δέισαντες τὸν Σιλανὸν ὑπὸ τοῦ Κλαυδίου τιμώμενον ὡς ἄνδρα ἀγαθόν, ἅμα δέ καὶ τὴν Ὀκταβίαν τὴν θυγατέρα αὐτοῦ τῷ τῆς Ἀγριππίνης υἱῷ τῷ Δομίτῳ 15 προμνώμενοι, ἐγγεγνημένην τῷ Σιλανῷ, πείθουσι τὸν Κλαύδιον ὡς ἐπιβουλεύοντά οἱ τὸν Σιλανὸν ἀποκτείνειν. γενομένου δέ τούτου λόγους ἐν τῇ βουλῇ ὁ Οὐτίελλιος ἐποίησατο ὅτι συμφέρει τῷ κοινῷ γῆμαι τὸν Κλαύδιον. καὶ τὴν Ἀγριππίαν ἐπιτήδειαν εἰς τοῦτο ἀπέφαινε, καὶ βιάσασθαι σφίσι αὐτὸν ἐπὶ τὸν γάμον 20 συνεβούλευεν. ἐντεῦθεν ὀρμηθέντες οἱ βουλευταὶ πρὸς τὸν Κλαύ-

1 ἐξ C. 3 ἀποδημήσαντι δέ που αὐτῷ A. 5 ἐξ BC.
Ῥώμην] Ῥώμην τε AB. 6 τὸν alterum add A. 8 Ἐκείνης —
p. 469 v. 3 ἐκεκώλυτο] horum plurima desiderantur apud Dionem.
10 ἐπὶ add A. 16 ἐγγεγνημένην B. 18 Οὐτίελιος PW.
21 συνεβούλευσεν B.

Claudii ornamenta congesserat: tandem etiam consulem illum designavit. quae cum nota essent caeteris, Claudium latebant. sed Narcissus aliquando peregre absentem ab eaque remoto per concubinas omnia significavit. itaque Romam reversus et alios multos et Mnesterem saltatorem interfecit, ac deinde ipsam quoque Messalinam.

Qua sic interfecta Agrippinam fratris filiam libertorum impulsu duxit, quod filium Domitium iam paene puberem haberet, quem in spem regni alerent, ne Britannico necem matris ipsorum opera interfectae ultro poenas darent. decreto iam coniugio, Silanum timentes, qui a Claudio ut vir bonus honorabatur, nec non Octaviam filiam eius Silano desponsam Agrippinae filio Domitio iam ante destinantes, Claudio persuadent ut Silanum pro insidiatore occidat. quo facto Vitallius in senatu proposuit esse e re publica ut Claudius uxorem ducat, et Agrippinam ei fore idoneam pronuntiavit, utque ad eas nuptias adigeretur auctor fuit. ita senatores propterea ad Claudium abierunt, eumque coegerunt

διον ἦλθον καὶ ἠγάκασαν δῆθεν αὐτὸν γῆμαι, καὶ ψήφισμα ἐποίησαντο ἐξεῖναι Ῥωμαίοις ἀδελφιδᾶς ἄγεσθαι· πρότερον γὰρ P I 565 ἐκεκώλυτο.

Ὡς δ' ὁ γάμος ἐτελέσθη, τὸν τε Κλαύδιον ἐσφετερίσατο, 5 δεινότητι οὖσα πράγμασι χρῆσθαι, καὶ πρὸς οὗς ἐδνοικῶς ἐκεῖνος εἶχε, τοὺς μὲν φόβῳ τοὺς δὲ εὐεργεσίαις ὥκείωσατο. καὶ τέλος τὸν μὲν Βρεττανικὸν τὸν παῖδα αὐτοῦ ὡς τῶν τυχόντων τινὰ τρέφεσθαι ἐπολεῖ (ὁ γὰρ ἕτερος ἔθανε), τὸν δὲ Δομίτιον τότε μὲν γαμβρὸν τῷ Κλαυδίῳ ἀπέδειξεν, ὕστερον δὲ καὶ εἰσεποίησε, 10 καὶ εἰσποίησασα τῷ Κλαυδίῳ αὐτὸν καὶ πρὸς τὸ κράτος ἐξήσκει καὶ παρὰ τῷ Σενέκᾳ ἐξεπαίδευεν. ἀμύθητόν τε πλοῦτον συνέλεγεν, οὐδὲ τὴν τυχοῦσαν λαβὴν ἐπ' ἀργυρισμῶ παραλείπουσα, πολλοὺς δὲ καὶ φονεύουσα διὰ χρημάτων. ἤδη δὲ τινὰς καὶ γυναῖκας ζηλο- B τυπήσασα ἔκτεινε. τὴν γοῦν Παυλίαν τὴν Λολλίαν ἀποκτείνασα 15 καὶ τὴν κεφαλὴν αὐτῆς κομισθεῖσαν μὴ γνωρίσασα, τὸ τε στόμα αὐτῆς αὐτῇ ταῖς χερσὶν ἀνέωξε καὶ τοὺς ὀδόντας ἐπισκέφατο ἰδίως πως ἔχοντας.

Μετὰ ταῦτα δὲ καὶ Ἀνγούστην τὴν Ἀγριππίναν ὁ Κλαύ- 20 διος ἐπεκάλεσε, καὶ τὸν υἱὸν αὐτῆς εἰσποιησάμενος μετωνόμασε Τιβέριον Κλαύδιον Νέρωνα Δροῦσον Γερμανικὸν Καίσαρα, μηδὲν φροντίσας ὅτι καλεσθαι ὁ οὐρανὸς τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἔδοξε. καὶ μετὰ τοῦτο τὴν θυγατέρα τὴν Ὀκταβίαν εἰς ἕτερόν τι γένος εἰσ-

6 καὶ τέλος — 10 τῷ Κλαυδίῳ, partim omīssa in Dionis codicibus, habent Exc. Peiresc. 9. καὶ εἰσποίησε] ἐπεποίησε A. 11 σενέκα A, σενέκα B. 13 καὶ γυναῖκας om C. 14 λολλίαν A. 18 Μετὰ ταῦτα — p. 470 v. 7 ἐπέβαλε desiderantur apud Dionem.

scilicet ut matrimonium contraheret, facto senatus consulto ut fratrum et sororum filias ducere liceret, quod ante vetitum erat.

Peractis nuptiis mulier ingenii callidissimi Claudium plane in sua quasi verba iurare coegit: amicos eius partim metu partim beneficiis sibi conciliavit. denique Britannicum privignum plebeio more educari fecit (nam alter obierat), Domitium autem tum generum Claudii designavit, post etiam adoptandum curavit: quo facto eundem ad imperium sub praeceptore Seneca erudiit. divitias coegit ineffabiles, ne levissima quidem pecuniae faciendae occasione praetermissa, multis etiam pecuniae causa occisis. interfecit etiam mulieres nonnullas ex zelotypia, ut Lolliam Paulinam. cuius caput ad se allatum cum non agnosceret, suis manibus os aperuit, ut dentes adspiceret, quorum peculiaris erat series.

Posthaec Augustam appellavit Agrippinam Claudius, et filium eius adoptatam Tiberium Claudium Neronem Drusum Germanicum Caesarem nominavit, nihil turbatus quod eo die caelum ardere visum est. deinde filiam Octaviam in aliam familiam adoptatam, ne fratrem et sororem

C αγαγών, ἵνα μὴ ἀδελφὸς συνοικίσει δοκῆ, ἐνεγγήσεν αὐτῷ. Ἀγριππίνα δὲ καὶ Καλπουρνιαὶν γυναικῶν τῶν πρώτων ἐφρογάδου-
 σεν, ἢ ὡς λέγεται καὶ ἀπέκτεινεν, ἐπειδὴ τὸ κάλλος αὐτῆς ὁ
 Κλαύδιος ἐθαύμασε καὶ ἐπήνεσε. τοῦ δὲ Νέρωνος (τοῦτο γὰρ
 τὸ ὄνομα ἐπ' αὐτῷ ἐξενίκησεν) ἐς τοὺς ἐφήβους ἐγγραφέντος,⁵
 κατὰ τὴν ἡμέραν ἐν ᾗ ἐνεγράφη τὸ δαιμόνιον τὴν τε γῆν ἐπὶ πολὺ
 ἔσεισε καὶ φόβον νυκτὸς πᾶσιν ὁμοίως ἐπέβαλε. Νέρων μὲν οὖν
 ἠῤῥετο, Βρεττανικὸς δὲ οὔτε τινα τιμῆν οὔτε ἐπιμέλειαν εἶχεν· ἢ
 γὰρ Ἀγριππίνα τοὺς περιέποντας αὐτὸν τοὺς μὲν ἐξήλασε τοὺς δὲ
 D καὶ ἀπέκτεινε· καὶ τὸν Σωσίβιον, ᾧ ἡ τροφή αὐτοῦ καὶ ἡ παι-¹⁰
 δεία προσετέτακτο, κατέσφαξεν ὡς τῷ Νέρωνι ἐπιβουλεύοντα. καὶ
 πυρρῶσθα αὐτὸν οἷς ἤθελεν, οὔτε τῷ πατρὶ συνίναι οὔτε δημο-
 σιεύειν εἶα. ἡδύνατο δὲ πάντα, τοῦ Κλαυδίου κρατοῦσα καὶ τὸν
 Νάρκισσον καὶ τὸν Πάλλαντα οἰκειωσαμένη· ὁ γὰρ Κάλλιστος
 ἐπὶ πολὺ προχωρήσας δυνάμειος ἐτελείτησεν. 15

Οἱ ἀστρολόγοι δὲ ἐξ ἀπάσης τῆς Ἰταλίας ἠλάθησαν, καὶ οἱ
 αὐτοῖς συγγινόμενοι ἐκολάσθησαν. Κυράτακος δὲ τις βαρβάρων
 W II 186 ἀρχηγὸς ἀλοῦς καὶ εἰς τὴν Ῥώμην ἀχθεῖς, καὶ συγγνώμης παρὰ
 τοῦ Κλαυδίου τυχών, εἶτα περνοστήσας τὴν πόλιν μετὰ τὴν
 P I 566 ἄφισεν, καὶ ἰδὼν αὐτῆς τὴν λαμπρότητα καὶ τὸ μέγεθος "εἶτα" ²⁰

2 καὶ om A. καλπουρνιαν AB, καλπερνιαν C. 5 τὸ om B.
 7 Νέρων — 13 δημοσιεύειν εἶα, omissa in Dionis codicibus, habent
 Exc. Peiresc. 10 καὶ primum om A. σωσίβιον C, Σοσίβιον P quae
 in notis Σωσίβιον, σοσίκιον BW. 13 ἡδύνατο — p. 471 v. 2
 ἐπιθυμεῖτε om Dionis codices. 14 Πάλλαντα PW, quae supra
 Πάλλας. 17 Κυράτακος — p. 471 v. 2 ἐπιθυμεῖτε] Dionis Exc.
 Vat. 90, ubi τῶν Βρεττανικῶν ἀρχῶν Καρτάκης.

copulare videretur, ei despondit. Agrippina Calpurniam quoque princi-
 pem matronam vel in exilium egit vel, ut fertur, etiam occidit, quod
 Claudius eius formam admiratus esset ac laudasset. quo die Nero (hoc
 enim nomen fere usurpatur) virilem togam sumpsit, terra late concussa
 est, et noctu omnibus ex aequo terror incussus. crescentibus Neronis
 opibus Britannicus sine ullo honore penitus negligebatur, ministris eius
 ab Agrippina partim fugatis partim occisis. Sosibius autem, cui educa-
 tio et institutio illius mandata erat, quasi Neroni insidiatum esset, inter-
 fectus est. Britannicum vero iis commissum quos ipse probabat, nec
 cum patre vivere nec prodire in publicum passa est. poterat autem
 omnia, cum Claudio dominaretur et Narcissum ac Pallantem amicos ha-
 beret: nam Callistus potentiam maximam adeptus obierat.

Astrologi tum tota Italia pulsati sunt, et qui eos consuebant mul-
 tati. Caratacus quidam barbarorum princeps captus et Romam ductus
 veniam a Claudio impetravit, qui cum dimissus esset et Romae splen-
 dorem atque amplitudinem perlustrasset, "itaque" inquit "cum haec et

ἔφη “ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα κεκτημένοι τῶν σκηνηδίων ἡμῶν ἐπι-
 θνυμεῖτε;” Ἰουλίῳ δέ τινι Γαλικῷ δίκην λέγοντι ἀχθεσθεὶς ὁ
 Κλαύδιος ἐκέλευσεν αὐτὸν εἰς τὸν Τίβεριν ἐμβληθῆναι. ἐφ’ ᾧ
 δὴ Δομίτιος Ἄφρος, πλεῖστον τῶν καὶ αὐτὸν ἐν τῷ συνηγορεῖν
 5 βλοχύσας, κάλλιστα ἀπέσκηψε· δεηθέντος γάρ τις τῆς παρ’
 αὐτοῦ βοηθείας ἐπειδὴ ὑπὸ τοῦ Γαλικοῦ ἐγκατελείφθη, ἔφη πρὸς
 αὐτὸν “καὶ τίς σοι εἶπεν ὅτι κρεῖσσον κείνου νήχομαι;”

11. Νοσήσαντος δὲ μετὰ ταῦτα τοῦ Κλαυδίου εἰσῆλθεν ὁ
 Νέρων εἰς τὸ συνέδριον καί, εἰ ἀναρρωσθεῖη ὁ Κλαύδιος, ἵππο-
 10 δρομίαν ὑπέσχετο. πάντα γὰρ τρόπον ἢ Ἀγριππίνα ἐκίνει ἵνα Β
 τῷ τε πλήθει χαρίζοιτο καὶ μόνος ἔσεσθαι νομιζοίτο τῆς αὐταρ-
 χίης διάδοχος. διὸ τὸν τε ἵππικὸν ἀγῶνα, ᾧ προσέκειντο μάλι-
 στα, ἐποίησε τὸν Νέρωνα ὑποσχέσθαι ἐπὶ τῇ τοῦ Κλαυδίου ὑγείᾳ,
 ἦν καὶ πάνν ἀπύχετο· καὶ πρὸς τὴν πρᾶσιν τῶν ἄριων θόρουβόν
 15 τίνα γενέσθαι παρασκευάσασα, ἀνέπεισε τὸν Κλαύδιον τῷ τε δήμῳ
 ἐκ προγομφῆς δηλώσαι καὶ τῇ γερούσι ἐπιστεῖλαι ὅτι, κὰν αὐτὸς
 ἀποθάνοι, ὁ Νέρων τὰ κοινὰ ἱκανὸς ἤδη ἐστὶ διοικεῖν. καὶ ὁ μὲν
 πολὺς τε ἔκτοτε ἦν καὶ διὰ στόματος ἤγετο ἅπασι, τὸν δὲ Βρετ-
 τανικὸν συχνοὶ μὲν οὐδ’ εἰ ἔζη ἐγίνωσκον, οἱ λοιποὶ δὲ παραπλήγῃ C

1 καὶ τὰ τοιαῦτα om A. 2 Dio Γαλλικῶ: quem Γαλλικανὸν
 Dionis Exc. Vatic. 90, cum Frontone. 3 ἐς BC. 8 Νοσήσαν-
 τος — p. 472 v. 13 παρεσκευάζετο om Diones codices. 11 καὶ
 μόνος ἔσεσθαι νομιζοίτο om A. 18 τε om B. ἔκτοτε] ἐκ
 τούτου A.

Fontes. Cap. 11. Dionis Historiae Romanae lib. 60 c. 34 et
 35, ex quibus multa Zonaras transcripsit quae nunc in Dionis
 codicibus desiderantur. Eusebii Historiae ecclesiasticae lib. 2 c. 11
 et c. 13—15, unde petita sunt Iosephi Lucae et Iustini Martyris
 testimonia.

huiusmodi habeatis, nostra tuguriola concupiscitis?” Iulium Gallicum
 Claudius causam dicentem in Tiberim iratus praecipitari iussit. in quem
 Domitius Afer, optimus illius aetatis patronus, facete admodum iocatus
 est: nam cum quidam a Gallico destitutus eius auxilium implorasset,
 “quis tibi” inquit “narravit me natatorem illo meliorem esse?”

11. Post haec Claudio aegrotante Nero curiam ingressus ludos
 circenses nuncupavit, si convalesceret. Agrippina enim quidvis tentabat
 ut Nero populi gratiam colligeret et unus imperii successor fore putare-
 tur. itaque et ludos circenses, quibus maxime Romani studebant, a
 Nerone ob salutem Claudii, quam maxime deprecabatur, promittendos
 curavit; et tumultu ob panis venditionem subornato, Claudio persuasit
 ut populo per publicam edictum, senatui per litteras significaret, etsi
 ipse moreretur, Neronem iam ad rem publicam administrandam esse
 idoneum. is igitur ex eo magnus fuit et celebris: Britannicum vero vi-
 vere plerique ignorabant, caeteri ex rumoribus a noverca sparsis vae-

καὶ ἐπιληπτον, ταῦτα κηρυττούσης τῆς Ἀγριππίνης, ᾤοντο. ῥάσσαντος δὲ τοῦ Κλαυδίου τὴν ἵπποδρομίαν ὁ Νέρων μεγαλοπρεπῶς ἐπετέλεσε, καὶ τὴν Ὀκταβίαν δὲ τότε ἔγχευεν, ὥστε καὶ ἐκ τούτου ἀνὴρ ἤδη δοκεῖν. οὐδὲν δὲ ἀρκοῦν τῇ Ἀγριππίνῃ ἐδόκει· καίτοι ὅσα τε ἡ Λιβία ἔσχε κάκεινη ἐδέδοτο, καὶ ἄλλ' ἄττα πλείω 5 ἐψήφιστο. ἡ δὲ καὶ ἰσοκρατῆς τῷ Κλαυδίῳ ἀντικρυς ὀνομάζεσθαι ἤθελε. καὶ ποτε πολλοῦ τὴν πόλιν ἐπινεμομένου πυρός, πρὸς τὴν ἐπικουρίαν ἐκείνῳ συμπαρεγένετο.

Ὁ γοῦν Κλαύδιος ἀχθόμενος τοῖς θρωμένοις τοῖς τέως εἰς γυνῶσιν D ἰοῦσιν αὐτῷ, καὶ τῷ Βρεττανικῷ ὁπότε ἐντόχοι φιλοφρόνως συγγινόμενος, οὐκ ἤνεγκε τὰ γινόμενα, ἀλλ' ἐκείνην τε καταλύσαι καὶ τὸν υἱὸν ἐς τοὺς ἐφήβους εἰσαγαγεῖν καὶ διάδοχον ἀποδείξαι παρεσκεύαζετο. γνοῦσα δὲ ταῦτα ἡ Ἀγριππίνα προκαταλαβεῖν αὐτὸν φαρμάκῳ πρὶν τι τοιοῦτον προχθῆναι ἐσπούδασεν. ὡς δ' ἐκείνο οὐδὲν ὑπὸ τε τοῦ οἴνου, ὃν πολὺν αἰεὶ ὁ Κλαύδιος ἔπινεν, ἐξαιργάσατο, καὶ ὑπὸ τῆς ἄλλης διαίτης, ἣ πάντες ἐπίπαν οἱ τὸ κράτος ἔχοντες χρῶνται πρὸς φυλακὴν ἑαυτῶν, Λουκούσταν φαρμακίδα τινὰ περιβόητον ἐπ' αὐτῷ τούτῳ νέον ἑάλωκυῖαν μετεπέμψατο· καὶ τι φάρμακον ἕτερον ἄφικτον σκευάσασα δι' αὐτῆς, εἰς ἔνια P I 567 τῶν καλουμένων μυκήτων ἐπέβαλε, καὶ αὐτὴ μὲν ἐκ τῶν ἄλλων 20 ἤσθιεν, ἐκείνον δὲ ἐκ τοῦ τὸ φάρμακον ἔχοντος, ὄντος μεγίστου τε καὶ καλλίστου, φαγεῖν περισκεύασε. καὶ ὁ μὲν οὕτως ἐπιβου-

4 ἤδη AB, εἶναι C, εἶναι ἤδη PW.

5 ἀλλάττα A, ἄλλα τὰ

BC, ἄλλα τε PW.

- 7 καὶ ποτε om A.

10 τῷ add ABC.

20 μυκώτων C.

cordem et lunaticum esse putabant. cum Claudius convaluisset, Nero ludos magnifice fecit, et sub idem tempus Octaviam duxit, ut ex eo quoque iam vir esse videretur. quamvis autem Agrippinae et ea quae Livia habuerat, omnia concessa et plura etiam decreta essent, nihil tamen ei satis erat, nisi manifeste ex aequo cum Claudio imperatrix nominaretur. et magno incendio urbem pervagante una cum eo ad opem ferendam in publicam prodiit.

Claudius igitur offensus iis quae hactenus acta esse cognoverat, nec ferenda illa et mulierem coercendam esse ratus, Britannicum et humaniter quoties conveniebat tractavit, et data virili toga imperii successorem designare in animo habuit. quo Agrippina cognito, veneno eum antevertere, priusquam ea perficeret, instituit. quod cum ob merum affatim semper a Claudio hauriri solitum et victus rationem qua omnes principes tuendae salutis ergo uti solent fuisset inefficax, Lucustam venenicam celebrem et ob id ipsum crimen nuper deprehensam accessivit: cuius opera boletos aliquot veneno letifero infecit; atque ipsa quidem de caeteris edit, illum autem ut venenato qui maximus et pulcherrimus vesceretur impulit. ad hunc modum fraude circumventus, tanquam cra-

λευθείς, ὡς ὑπερκορῆς σφόδρα τῇ μέθῃ γενόμενος, ὅπερ καὶ ἄλλοτε πολλάκις ἐγένετο, ἐκ τοῦ συμποσίου ἐξεκομισθῆ· κατεργασθεὶς δὲ τῷ φαρμάκῳ μετήλλαξε διὰ τῆς νυκτὸς μήτ' εἰπεῖν μήτ' ἀκοῦσαι τι δυνηθεὶς, ζήσας ἔτη ἐπὶ τρισὶν ἐξήκοντα καὶ 5 μῆνας δύο καὶ ἡμέρας τρισκαίδεκα, αὐταρχήσας δ' ἐνιαυτοῦς δεκατριῶς μῆνάς τε ὀκτώ καὶ ἡμέρας εἴκοσι.

Ταῦτα δὲ ἡ Ἀγριππίνη πεποίηκε τὸν Νάρκισσον εἰς Καμπανίαν προπέμψασα, ὡς τοῖς ὕδασι ἐκεῖ πρὸς τὴν ποδάγραν Β χρησόμενον· οὐ γὰρ ποτε πυρόντος ἐκείνου τοιούτον τι δεδρακέναι 10 ἴσχυσεν ἄν· τοιούτος τοῦ διαπότου φύλαξ ἐτύγχανε. Θανάτος W II 187 δὲ τοῦ Κλαυδίου καὶ αὐτὸς εὐθὺς διεφθάρη, μέγιστον δυνηθείς. πρὸ δὲ τοῦ σφαγήναι ἔργον λαμπρὸν διεπράξατο. τὰ γὰρ γράμματα τοῦ Κλαυδίου ὅσα ἀπόρρητα κατὰ τε τῆς Ἀγριππίνης καὶ καθ' ἑτέρων τιῶν ἔχων, ὅσα τὰς ἐπιστολάς αὐτοῦ διοικῶν, ἅπαντα 15 προκατέκρινεν. ἐσφάγη δὲ παρὰ τῷ τῆς Μεσσαλίνης μνημείῳ, ὅπερ ἐκ συντυχίας συννεχθέν, ἔδοξεν εἰς τὴν ἐκείνης τιμωρίαν γενέσθαι. ὤφθη μέντοι κομήτης ἀστὴρ ἐπὶ πλείστον, καὶ ψεκὰς αἱματώδης καὶ σκηπτὸς ἐς τὸ δορυφορικὸν σημεῖον ἐνέπεσε, καὶ C ἕτερόν ἄττα συνέπεσεν ἃ σημεῖα τῆς Κλαυδίου τελευταῖας ἐλογί- 20 σθησαν.

Τούτου γοῦν μοναρχοῦντος καὶ Θεωδᾶς ἐγένετο, οὗ καὶ δ

3 διὰ om C.

Dionis codices.

ορηται B.

17 πλείστον C.

ετέμε] Eusebii Hist. eccl. 2 11.

4 καὶ μῆνας δύο καὶ ἡμέρας τρισκαίδεκα om

6 δεκατριῶς AB, τρισκαίδεκα PW. 13 ἀπόρ-

15 ἐσφάγη — 17 γενέσθαι om Diones codices.

21 Τούτου γοῦν — p. 474 v. 5 κάραν ἀπ-

μοναρχοῦντος] βασιλευσ-

pula et ebrietate, ut alias saepius factum erat, oppressus esset, e convivio elatus et a veneno per noctem confectus interiit, et linguae et aurium usu statim adempto. vixit annos 63 menses 2 dies 13: imperavit annos 13 menses 8 dies 20.

Haec Agrippina fecit Narcisso in Campaniam ad calidas aquas podagrae leniendae causa ablegato. nam illo praesente nihil huiusmodi conficere potuisset: tam accuratus erat domini custos. sed Claudio defuncto et ipse statim interiit, cum summam potentiam tenuisset. antequam autem occideretur, egregium facinus edidit. nam litteras Claudii arcanas contra Agrippinam et alios scriptas cremavit, quas, ut qui illi esset ab epistolis, omnes habebat. est autem iuxta Messalinae sepulcrum interfectus: quod fortuito factum, in illius ultionem accidisse visum est. cometa longissimo tempore apparuit, et vexillum satellitum guttis sanguineis infectum est et de caelo tactum. contigerunt et id genus alia quae signa interitus Claudii putabantur.

Sub hoc principe Theudas exstitit, cuius D. Lucus in Actis me-

θεῖος Λουκάς ἐν ταῖς Πράξεσι μέμνηται, καὶ ὁ Ἰώσηπος ἐν τῷ ἐννεακαιδεκάτῳ λόγῳ τῆς Ἀρχαιολογίας ἱστορεῖ γόητα αὐτὸν ὄντα πολλοὺς ἀπατήσασαι, ἕως Φάδος ὁ τῆς Ἰουδαίας ἐπίτροπος ἰλην ἐπιπέων πέμψας πολλοὺς τῶν περὶ αὐτὸν ἀνείλε, πολλοὺς δ' ἔζω-
ργησε, καὶ αὐτοῦ δὲ τοῦ Θεοῦ ζωοργηθέντος τὴν κάραν ἀπέτεμε. 5

Καὶ Σίμων δ' ὁ μάγος ἐπὶ τούτου τοῦ βασιλείως τῆ Ῥώμῃ ἐπιδημήσας πολλοὺς τῶν αὐτῆν οἰκοῦντων γοητείας ἠπάτησε καὶ ἐσφετερίσατο. δηλοῖ δὲ τοῦτο Ἰουστίνος ὁ φιλόσοφος τε καὶ
D μάρτυς ἐν τῇ πρὸς Ἀντωνῖνον ὑπὲρ τοῦ καθ' ἡμᾶς δόγματος ἀπολογία γράφων ταῦτα “καὶ μετὰ τὴν ἀνάληψιν τοῦ κυρίου εἰς 10 οὐρανὸν προσβάλλοντο οἱ δαίμονες ἀνθρώπους τινὰς λέγοντας ἑαυτοὺς εἶναι θεοὺς, οἳ οὐ μόνον οὐκ ἐδιώχθησαν ὑφ' ἡμῶν ἀλλὰ καὶ τιμῆς ἠξιώθησαν· ὧν εἷς καὶ Σίμων ὁ Σαμαρεὺς ὁ ἀπὸ κώμης Γεττῶν, ὃς ἐπὶ Κλαυδίου Καίσαρος διὰ τῆς τῶν δαιμόνων ἐνεργείας δυνάμεις μαγικὰς ποιήσας ἐν τῇ πόλει ἡμῶν τῇ βασι- 15 λίδι Ῥώμῃ θεοὺς ἐνομιλοῦν καὶ ἀνδριάντι παρ' ἡμῶν τετιμῆται ἐν τῷ Τιβέριδι ποταμῷ μεταξὺ τῶν δύο γεφυρῶν ἱσταμένῳ, γράμμασιν ἐπιγεγραμμένῳ Ῥωμαῖκοῖς Σίμωνι δέω σάγκτω”· ὅπερ ἐξ-ελληνιζόμενον Σίμωνι θεῷ ἄγλω δηλοῖ.

P I 568

Καὶ ὁ Πέτρος δὲ ἐπὶ Κλαυδίου πρῶτον ἐπεδήμησε τῇ Ῥώμῃ, 20

1 Πράξει] 5 36.

2 ἐννεακαιδεκάτῳ] immo Antiquit. lib. 20

c. 5 § 1. erravit Zonaras in exscribendo Eusebio, qui undevigesimum Iosephi librum paulo ante citaverat. ceterum de Theuda Zonaras eadem habet t. 1 p. 512 v. 13.

6 Καὶ Σίμων — p. 475

v. 8 εὐαγγελίου συγγραφῆς] Eusebii Hist. eccl. 2 13—15.

7 σὺ-
τῆν] τὴν δόμην A.

8 Iustini Martyris Apolog. I (cap. 26, t. 1 p. 190 ed. Otton.) apud Eusebium.

11 προσβάλλοντο et προσβάλλοντο Eusebii codices.

14 κόμης γεττῶν B.

minit: et Iosephus Antiquitatum libro 19 refert eum fuisse impostorem, qui multos seduxerit, donec Fadus Iudaeae procurator missis equitibus multos eius sectatores occiderit, multos ceperit, atque ipsi Theudae caput amputarit.

Simon quoque magus hoc imperante Romae versatus multos praestigiis deceptos in suam sectam pertraxit: id quod Iustinus philosophus et martyr in defensione religionis nostrae ad Antoninum declarat his verbis “post domino in caelum assumptionem daemones quosdam homines subornarant qui se deos esse dicerent: qui adeo a vobis pulsati non sunt, ut eis honorem habueritis. quorum e numero fuit Simon Samaritanus e pago Gittano: qui cum sub Claudio Caesare daemorum opera miracula edidisset in urbe vestra imperatrice Roma deus est habitus et status a vobis honoratus in Tiberi fluvio posita inter duos pontes, cui Romanis litteris inscriptum est Simoni deo sancto.”

Petrus quoque sub Claudio Romae salutaris praeconii semina

τὸ σωτήριον κήρυγμα ἐγκατασπείρων αὐτῇ καὶ τῷ φωτὶ τῆς ἀληθείας καταναγίζων τὰς διανοίας τῶν ἐν αὐτῇ, ὡς καὶ πολλοὺς πιστεῦσαι τῶν Ῥωμαίων καὶ οὕτως ἀλῶναι τῇ διδασκαλίᾳ τοῦ κορυφαίου τῶν ἀποστόλων ὡς μηδὲ τοῖς λόγοις αὐτοῦ ἀρκεοῦσθαι μόνοις, παρακλήσει δὲ πρὸς Μάρκον χρῆσασθαι τὸν ἀπόστολον ὁπαδὸν ὄντα Πέτρον, ἔγγραφον αὐτοῖς τῆς τοῦ κορυφαίου διδασκαλίας ἐκθέσθαι ὑπόμνημα, καὶ αὐτὰς αἰτίας γενέσθαι τῆς τοῦ κατὰ Μάρκον εὐαγγελίου συγγραφῆς. οὕτω ταῦθ' ἰστορήσεν ὁ Εὐσέβιος.

10 12. Καὶ Κλαύδιος μὲν ὃν εἴρηται τρόπον ἕξ ἀνθρώπων ἐγένετο, τὴν δ' ἡγεμονίαν ὁ Νέρων ἐσφετερίσατο τῆς Ἀγριππίνης Β σπουδῆ, υἱὸς αὐτῆς ὢν καὶ εἰσποιητὸς παῖς τῷ Κλαυδίῳ γενόμενος, τῶν τε διαθηκῶν τοῦ Κλαυδίου ἀφανισθεισῶν καὶ τοῦ Βρετανικοῦ παρηγωνισμένου, ὃς γνήσιος ἦν τοῦ τεθνεώτος υἱός, ἐν 15 παιδικῇ ἔτι τυγχάνων τῇ ἡλικίᾳ. τοῦ Νέρωνος δὲ αὐτοκράτορος καὶ Αὐγούστου ὑπὸ τε τῆς βουλῆς καὶ τῆς στρατιᾶς ἀναγορευθέντος ἢ Ἀγριππίνᾳ πάντα τὰ τῇ ἀρχῇ προσήκοντα διώκει τῷ ἐκείνου ὄνματι καπηλεύουσα πάντα. προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου ὁ 20 τοῦ Νέρωνος τὴν μὲν ἔπαυσαν, αὐτοὶ δὲ τὴν ἀρχὴν ἤνυσαν ἄριστα ἐφ' ὅσονπερ ἠδυνήθησαν. ὁ γὰρ Νέρων νεώτερος τυγχά- C

1 καὶ τῷ — 2 ἐν αὐτῇ om B. 5 δὲ] δὲ καὶ A. 8 ταῦτα ἱστορεῖ A. 11 ὁ add AB. 19 σεννέκας BC, σεννέας A. ἔπαρχος ὢν etc.] Xiphilinus ὃ τε Σενέκας καὶ ὁ Βούρρος· ὁ μὲν γὰρ ἔπαρχος τοῦ δορυφορικοῦ ἦν, ὁ δὲ διδάσκαλος αὐτοῦ.

Fontes. Cap. 12. *Dionis Historiae Romanae lib. 61 c. 1 — lib. 63 c. 16. nonnulla Zonaras habet a Xiphilino praetermissa. sunt quae in collectaneis Constantinianis reperiantur.*

sparsit. cui multi ex Romanis fidem habuerunt, itaque doctrina principis apostolorum capti sunt, ut solis eius verbis non contenti Marcum apostolum Petri comitem exorarent ut contiones summi viri scriptis manderet, atque in causa essent ut Marci evangelium conscriberetur, quem admodum refert Eusebius.

12. Claudio ad hunc modum, ut expositum est, rebus humanis exempto, Nero adoptivus eius filius Agrippinae matris opera sibi vindicavit imperium, Claudii testamento abolito et Britannico amoto, qui germanus defuncti filius pueritiae annos nondum excesserat. Nerone a senatu et militibus imperatore et Augusto declarato Agrippina imperium sub illius nomine administrans venalia habuit omnia. sed tempore procedente Seneca praefectus satellitum et Burrus magister Neronis illa submota imperium quam diu licuit optime gesserunt. Nero enim eam

ων δὲ ἐμονάρχησεν (ἑπτακαίδεκατον γὰρ ἔτος ἦγε τότε τῆς ἡλι-
 W II 188 κίας αὐτοῦ), καὶ μῆτε φιλοπραγματίας ὦν, ἐτρόφα καὶ ἦρα καὶ
 ἐκώμαζε καὶ ἐμέθυε, καὶ μονομαχίαις καὶ ἵπποδρομίαις ἐσχόλαζε.
 πολυδάπανος δὲ καὶ οὐ μικρόφρων ἦν, ἀλλὰ μᾶλλον ἀσωτευόμενος.
 τεκμήριον δέ, τινι τῶν περὶ αὐτὸν πενήτηντα ἄμα καὶ διακοσίας 5
 μυριάδας ἀργυρίου δοθῆναι κελεύσας, ἐπειδὴ ἡ Ἀγριππίνα ἀθροί-
 σασα τὸ ἀργύριον ἐνώπιον αὐτοῦ τεθῆναι πεποίηκεν, ἔν' ἀθρόον
 ἰδὼν αὐτὸ μεταβάλλεται, συνεὶς ἐκεῖνος ἦρετο πόσον εἴη τὸ κείμε-
 D νον, καὶ μαθὼν "ἠγγόησα" εἶπεν "ὄλιγον οὕτω κεχυρισμένος",
 καὶ διπλασιασθῆναι ἐκέλευσεν. οὕτω δὲ ταχὺ τοὺς βυσιλικούς 10
 ἐξήντησε θησαυρούς, ταχὺ δὲ πόρων ἐδεήθη καινῶν, καὶ τέλη
 οὐκ εἰθισμένα πάντοθεν ἐξελέγετο.

Τῆς δ' Ἀγριππίνης, ὅτι μὴ ἀργυρολογεῖν ἡδύνατο φιλαρ-
 γυρωτάτη οὖσα, περιθύμως δραγισθείσης, καὶ ἀπειλησαμένης τὸν
 Βρεττανικὸν αὐτοκράτορα καταστήσειν, φοβηθεὶς ὁ Νέρων ἀπ- 15
 ἔκτεινε φαρμάκῳ αὐτόν. καὶ ὁ μὲν παραχρῆμα ἀπέψυξε καὶ
 φοράδην ὡς ἐπιληπτος ἐκκεκόμειστο· ἐν δὲ γε τῇ ἐκφορᾷ, ἐπεὶ
 πλιθὸν ἐπὶ τοῦ φαρμάκου γέγονε, γύψῳ χρισθεὶς διὰ τῆς ἀγο-
 ρᾶς ἦγετο· ὑετὸς δὲ πολὺς ὑγρᾶς ἔτι τῆς γύψου οὐσης ἐκπιπῶν
 P I 569 ἄπασαν αὐτὴν ἀπέκλυσεν, ὥστε τὸ δεινὸν μὴ μόνον ἀκούεσθαι 20
 ἀλλὰ καὶ ὀρᾶσθαι.

γαρ om C. 2 μῆτε etc.] οὐτ' ἄλλως φιλοπραγματίας ἦν,
 καὶ ἔχειεν ἐν δραστῶνι διάγων Xiphilinus. 13 μῆ] μῆδὲ A.
 14 περιθύμων A. καὶ om A. 18 ψύψ et mox ψύγον C.
 20 αὐτὴν A Xiphilinus, ἐκέντηρ PW.

rerum potiretur, admodum adolescens (annos enim tum septendecim ha-
 bebatur) et otii quam negotii amantior, indulgebatur genio, amabat, comi-
 sabatur, potabatur, ludis gladiatorii et circensibus vacabat, non angusti
 animi homo sed sumptuosus ac potius prodigus. cuius vel illud argu-
 mentum est, quod uni ex sodalibus bis milies et quingentes mille drach-
 mas argenti simul dari iussit: cum vero Agrippina pecuniam coactam ei
 proponendam curasset, ut tanta summa visa mutaret consilium, ille re
 intellecta rogavit quantum esset id: cum didicisset, "ignorabam" inquit
 "me tam parum donasse", ac summam duplicari iussit. eo pacto fisco
 celeriter exhausto celeriter novis faciendae pecuniae rationibus fuit opus.
 itaque insolita vectigalia ubivis exegit.

Agrippina vero, ut erat avarissima, vehementer indignante corra-
 dendae sibi pecuniae ademptam occasionem, et comminata se Britanni-
 cum imperatorem facturam, Nero territus illum veneno sustulit. qui cum
 statim diriguisset et pro epileptico efferretur, cum livores ex veneno in
 corpore apparerent, gypso inunctus per forum gestabatur. id adhuc li-
 quidum ingens pluvia prorsus detersit, ut facinus non tantum audiretur
 sed etiam oculis cerneretur.

“Υστερον δὲ καὶ τὴν μητέρα τὴν Ἀγριππίαν, τὸν ἀπελεύθερον Ἀνίκητον πέμψας, διεχειρίσατο. ἢ τὸν πεμφθέντα ἰδοῦσα, καὶ γνοῦσα ἐφ’ ὅτι ἤκει, τὴν ἐσθῆτα περιερρήξατο, καὶ τὴν γαστέρα ἀπογμνώσασα “παῖε ταύτην” ἔφη “Ἀνίκητε, παῖε, ὅτι 5 Νέρωνα ἔτεκε.” καὶ ἡ μὲν ἐσφάγη, ὁ δὲ Νέρων καὶ αὐτόπτης τοῦ τολμήματος γέγονε καὶ πᾶσαν εἶδε γμνώσας καὶ τὰ τραύματα ἐξηρόθησε. ταῖς δὲ νύξιν ἔξεταράττετο ὥστε καὶ ἐκ τῆς εὐνῆς ἀναπηδᾶν καὶ ἐκδειματοῦσθαι. ἐν δὲ τῇ Ῥώμῃ πολλαχόδι ἐγράφετο παρὰ τινων ἀφανῶς

10 Νέρων Ὁρέστης Ἀλκμαίων μητροκτόνοι.

Καὶ τὴν Ἀυγούσταν Ὀκταβίαν τὴν τοῦ Κλαυδίου θυγατέρα, B τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα, ἀπεπέμψατο. τῆς γὰρ Σαβίνης ἐρῶν, ἤθελεν αὐτῇ συνεῖναι ὡς γαμετῇ. δέσασα δὲ ἡ Σαβίνα μὴ ποτε ἡ Ὀκταβία μετακληθῆ, κληγόρους ἐπ’ αὐτῇ καὶ μοιχείας καὶ γοη- 15 τείας ψευδοῦς παρισκευάσατο. καὶ τὸ μὲν πρῶτον φρυγαδεύθῆναι αὐτὴν, ἔπειτα καὶ σφαγῆναι ἐποίησεν. εἶτα καὶ αὐτὴ ἡ Σαβίνα ἐκάνθη ὑπὸ τοῦ Νέρωνος· κνούση γὰρ αὐτῇ λᾶξ ἐνέθορεν. ἐπὶ πολλῶν δὲ θανούσων ἐπέδησεν. οὕτως δ’ αὐτὴν ἐπέδησεν ὥστε τὰ μὲν πρῶτα γυναῖκά τινα προσφερῆ ἐκείνη μετεπέμψατο καὶ ἔσχεν, 20 ἔπειτα παῖδα ἀπελεύθερον, ὃν Σπόρον ὠνόμαζεν, ἐκτεμῶν ἐγγυμεν, C

3 περιερρήξατο A Xiphilinus, περιέβηξε PW: ἔρηξε Dionis Exc. Vatic. 92. 6 τὰ add AC Xiphilinus. 10 Ἀλκμίων Xiphilinus Rob. Stephani. 11 θυγατέρα AC, et sic infra. 13 δέσασα — 15 παρισκευάσατο om Dio exc. 14 μετακληθῆ ABC, μετακληθείη PW. καὶ μοιχείας om C. μοιχείας A, μοιχείας PW. 18 τὰ μὲν πρῶτα — 19 ἔσχεν, a Xiphilino ommissa, habent Exc. Peiresc.

Post etiam matrem Agrippinam per libertum Anicetum sustulit, quae cum caedis ministrum adesse intellexisset, lacerata veste nudatoque ventre “hunc hunc” inquit “Anicete feri, quod Neronem peperit.” ea interfecta Nero ipse intueri facinus voluit, eamque omnem nudatam perlustravit et vulnera numeravit. noctu autem ita turbabatur ut ex lecto exsiliret praeter terroribus. et Romae multis in locis a quibusdam clam scribebatur “Nero Orestes Alcmaeon matricidiae.”

Octaviam Augustam Claudii filiam, uxorem suam, repudiavit: nam Sabinam adamatam uxoris loco habere voluit. quae verita ne illa revocaretur, calumniatores subornavit a quibus et adulterii et veneficii accusaretur; ac primo relegendam, deinde occidentem curavit. post ipsa etiam Sabina a Nerone interfecta est, cum in eam praegnantem calcibus insiliisset. quam quidem longo tempore luxit ac tantopere desideravit ut principio mulierem illi similem eius loco teneret, deinde puerum libertinum nomine Sporum exsectis virilibus uxorem duceret, quod is quoque

ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς τῇ Σαβίῃ ἐρέει, καίπερ Πυθαγόρα τινὶ ἐξ-
 ελευθέρῳ γεγαμημένος. καὶ συνεγίνοντο ἅμα τῷ Νέρωνι Πυθα-
 γόρας μὲν ὡς ἀνήρ, Σπύρος δὲ ὡς γυνή. καὶ ἐκιδιαιρέθησε δὲ
 δημοσίᾳ, καίτοι βραχὺ καὶ μέλαν φώνημα ἔχων, καὶ ἐν τῷ ἵπ-
 ποδρομίῳ ἤρματιηλάτησεν. ἐπεραιώθη δὲ καὶ πρὸς τὴν Ἑλλάδα, 5
 οὗτοι γὰρ ὡς οἱ πρόγονοι αὐτοῦ, ἀλλ' ἐπὶ ὀρχήσει καὶ ἐπὶ κιθα-
 ρωδῆσει κηρύξει τε καὶ τραγωδίας ὑποκρίσει. οὐ γὰρ ἤρκει αὐτῷ
 D ἢ Ῥώμῃ, ἀλλ' ἰδεῖσθαι καὶ ἐκστρατείας, ἵνα καὶ περιοδονίκης,
 ὡς ἔλεγε, γένηται.

Ἄλλὰ τί ἂν τις καθ' ἕκαστον λέγοι τῶν παρ' ἐκείνου πρατ- 10
 τομένων; πάντα γὰρ ἀπλῶς ὅσα οἱ τυχόντες ὑποκρίνονται, κἀκεῖ-
 νος ἔλεγέ τε καὶ ἔπραττε καὶ ἔπασχε, πλὴν καθ' ὅσον χρυσαῖς
 ἐδεῖτο ἀλίσειον· οὐ γὰρ ἔπρεπε Ῥωμαίων αὐτοκράτορα σιδηραῖς
 W II 189 καὶ προσδραμῶν ἔλυσεν. ἕτερος δέ, ἐρομένου τινὸς τί ποιῆι ὁ 15
 αὐτοκράτωρ, ἀπεκρίνατο ὅτι "τίκει". τοιοῦτον γὰρ τι ὑπεκρίνετο
 τότε. ἤρξατο δὲ καὶ τὸν Ἴσθμὸν τῆς Πελοποννήσου διορύξει,
 P I 570 καίπερ τῶν ἀνθρώπων ὀκνοῦντων. λαβὼν οὖν αὐτὸς δεικίλλαν,
 καὶ τι καὶ ἀνασκάφας, ἔπεισε καὶ τοὺς ἄλλους ἀνάγκη αὐτὸν
 μιμήσασθαι. αἷμα δὲ τοῖς πρώτοις ἀψαμένους τῆς γῆς λέγεται 20
 ἀναβλύσαι καὶ οἰμωγὰς καὶ μυκηθμοὺς ἐξακούεσθαι καὶ εἰδῶλων
 γενέσθαι φαντασίαν πολλῶν.

11 πάντα — 12 ἔπασχε, a Xiphilino omissa, habent Exc. Peiresc.
 14 ποτε om A Xiphilinus. 17 Πελοποννήσου PW.

Sabinae esset similis, quanquam ipse Nero Pythagorae liberto nupsisset. hi duo igitur una rem habebant cum Nerone, Pythagoras ut vir, Sporus ut mulier. publice cithara cecinit, quamvis exigua et obscura voce praeditus, in circo aurigavit. traiecit in Graeciam, non ut maiores sui, sed saltandi, citharae pulsandae, praeconii faciendi agendaequae tragoediae causa. nec enim ei Roma satis ampla erat, sed expeditione erat opus, ut periodonices, ut aiebat, evaderet.

Sed quis singula eius facta enumeret? nam uno verbo, quicquid viles histriones repraesentant, ea omnia ipse et dicebat et faciebat et tolerabat, nisi quod aureis catenis vinciebatur: nam ferreae Romanorum imperatorem haud decuissent. aliquando igitur miles vincitum conspicatus prae indignatione accurrat eumque solvit. alius interrogatus quid ageret imperator, respondit eum parturire: partum enim tum repraesentabat. coepit etiam Isthmum Peloponnesi perfodere: a quo cum homines abhorrerent, sumpto ligone ipse fodere coepit, idemque suo exemplo facere caeteros coegit. fertur autem sanguis ebullisse cum terra primum tangeretur, et gemitus et mugitus exauditus esse et spectra multa apparuisse.

13. Οὗτος πρῶτος καὶ τοῦ κατὰ Χριστιανῶν ἤρξατο διω-
 γμοῦ, καὶ Πέτρον καὶ Παῦλον τοὺς κορυφαίους τῶν ἀποστόλων
 ἀπέκτεινε κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν, ὡς ὁ Εὐσέβιος ἱστορεῖ, ἐκ
 πωλαιότερων συγγραφέων μαρτυρίας πικράων. ἕτεροι δὲ κατὰ
 5 τὴν αὐτὴν μὲν ἡμέραν φασὶ τελειωθῆναι καὶ ἄμφω τοὺς ἀποστό-
 λους, ἐν ἄλλῳ δὲ ἔτει καὶ ἄλλῳ. μετὰ δὲ Πέτρον πρῶτος ἀρχι-
 ρεὺς τῆς Ῥώμης ὁ Λίνος ἐγένετο.

Ἔτι δ' ἐν τῇ Ἑλλάδι ὄντος τοῦ Νέρωνος Ἰουδαῖοι εἰς B
 προὔπτον ἀπέστησαν· καὶ ἐπ' αὐτοῖς τὸν Οὐεσπασιανὸν ἐπεμφε.
 10 καὶ οἱ ἐν τῇ Βρεττανίᾳ δὲ καὶ οἱ Γαλάται βαρυνόμενοι ταῖς εἰσφο-
 ραῖς ἠσχαλλόν ἐκ πλείονος καὶ ἐφλέγμανον. Γάϊος δὲ Ἰούλιος
 Οὐτῆδιξ, ἀνὴρ κατὰ τὸν πατέρα βουλευτῆς τῶν Ῥωμαίων, ὄρων
 τοὺς ὁμοφύλους Γαλάτας ὑργῶντας πρὸς ἀποστασίαν, δι' ὧν
 ἐδημηγόρησεν ἠρέθισεν αὐτούς, καὶ ὤρκωσε πάντα ὑπὲρ τῆς βου-
 15 λῆς καὶ τοῦ δήμου τῶν Ῥωμαίων ποιῆσειν, καὶ ἑαυτὸν ἂν τι παρὰ
 ταῦτα πράξῃ φρονέσειν. αὐτοκράτορα δὲ Γάββαν τὸν Σερούϊον
 τὸν Σουλπίκιον προχειρίσατο, γενόμενον ἐξ εὐπατριδῶν, καὶ τότε C
 τῆς Ἰβηρίας ἄρχοντα. καὶ ὅς τὴν ἡγεμονίαν ἐδέξατο, οὐκ ἠθέλησε

3 ὁ om AB. Εὐσέβιος] Hist. eccl. lib. 2 c. 25. ἐκ πα-
 λαιότερων συγγραφέων] ex epistolis Dionysii Corinthiorum episcopi.
 4 ἕτεροι] ex. gr. Prudentius et Augustinus. haec unde Zonaras
 hauserit, incertum. 6 ἐν ἄλλῳ δ' ἔτι ἄλλῳ A. "καὶ ἄλλῳ"
 fortasse μηνί: aut καὶ ἄλλῳ redundat" WOLFIIUS. 8 Ἔτι δ' —
 11 ἐφλέγμανον om Dio exc. 14 καὶ ὤρκωσε — 16 φρονέσειν
 om Dio exc. 16 πράξειν A. σερούϊον AC, Σερουλίον PW.
 17 γενόμενον ἐξ εὐπατριδῶν et 18 οὐκ ἠθέλησε — p. 480 v. 1
 προσλαβεῖν τότε om Dio exc.

FONTES. Cap. 13. Eusebii Historiae ecclesiasticae lib. 2 c. 24
 25, et lib. 3 c. 2. Dionis Historiae Romanae lib. 63 c. 22 — c. 29,
 unde multa Zonaras excerpit quae apud Xiphilinum et in colle-
 ctaneis Constantinianis desiderantur.

13. Hic persecutionis Christianorum princeps Petrum et Paulum
 principes apostolorum interfecit eodem tempore, ut Eusebius ex anti-
 quiorum testimoniis asserit. nam alii eodem quidem die utrumque
 consummatum esse tradunt, sed anno diverso. post Petrum primus Romae
 pontifex Linus fuit.

Nero adhuc in Graecia degens Vespasianum contra Iudaeos, qui
 iam aperte defecerant, misit. Britanni quoque et Galli exactionibus gra-
 vari se iniquis et exulceratis animis patiebantur. itaque C. Julius Vin-
 dex senatorii ordinis, ut et pater fuerat, populares suos iam ante ad
 defectionem propensos magis etiam contionibus instigavit, iureiurando
 adactos, se pro senatu populoque Romano facturos esse omnia, et ipsam,
 si quid secus fecisset, occisuros. imperatorem vero Servium Sulpicium
 Galbam designavit, virum patricium, tum Hispaniae praetorem. atque

δὲ τὰς τῆς αὐταρχίας ἐπικλήσεις προσλαβεῖν τότε. τῆς δ' ἀποστασίας παρατεινομένης ὁ Οὐϊνδιξ ἑαυτὸν ἀπέσφαξε, τῶν μετ' αὐτοῦ στρατιωτῶν κινδυνευσάντων ὑπεραλγῆσας, καὶ πρὸς τὸ δαιμόνιον ἀγανακτήσας ὅτι τοιοῦτου πράγματος ὀργινηθεὶς, τοῦ τὸν Νέρωνα καθελεῖν καὶ τοὺς Ῥωμαίους ἐλευθερῶσαι, οὐκ ἔξ-5 ἐτέλεισεν αὐτό. τοσαύτη γὰρ προθυμία πρὸς τοῦτο ἐχρήσατο, ὥστε τοῦ Νέρωνος διακοσίας καὶ πεντήκοντα μυριάδας ἐπικηρύξαντος τῷ τὴν κεφαλὴν αὐτῷ κομίσονται τοῦ Οὐϊνδικος, ἐκεῖνος D ἔφη ὅτι "ὁ Νέρωνα ἀποκτείνας καὶ τὴν ἐκείνου κομίσας μοι κεφαλὴν, τὴν ἐμὴν ἀντιλήψεται." 10

Ὁ δὲ Νέρων μαθὼν καὶ τὸν Πιτρώνιον, ὃν κατὰ τῶν ἐπαναστάντων μετὰ τοῦ πλείονος προειπεύομφοι στρατεύματος, τὰ τοῦ Γάλβα φρονήσαντα, οὐκέτ' οὐδεμίαν ἐλπίδα τῶν ὄπλων ἔσχεν, ἀλλ' ἐβουλεύσατο τοὺς τε βουλευτὰς ἀποκτείνειν καὶ τὴν πόλιν καταπρῆσαι καὶ πλεῦσαι εἰς Ἀλεξάνδρειαν, ὑπειπὼν ὅτι "ἂν καὶ 15 τῆς ἀρχῆς ἐκπέσωμεν, ἀλλὰ τό γε τέχνιον ἡμᾶς ἐκεῖ διαθρέψει." μέλλοντος δὲ ταῦτα πράσσειν ἢ βουλὴ τὴν περὶ τὸν Νέρωνα φρουρὰν ἀποκαλέσασα εἰσῆλθεν εἰς τὸ στρατόπεδον, καὶ τὸν μὲν πολέμιον ἀπέφηνε, τὸν δὲ Γάλβαν ἀνθελλετο αὐτοκράτορα. Νέρων P I 571 δὲ ὡς ἤσθετο ὅτι ὑπὸ τῶν φυλάκων ἐγκαταλέλειπται, ἐσθῆτά τε 20

1 λαβεῖν C. 2 τῶν μετ' αὐτοῦ — 6 ἐχρήσατο om Dio exc. 5 καθελεῖν] καταλύσαι A. 8 τοῦ οὐϊνδικος κομίσονται ἀπὸ A. 10 post ἀντιλήψεται PW add κεφαλὴν, om AB Xiphilinus et Exc. Vatic. 98. 11 Ὁ δὲ — 13 ὄπλων ἔσχεν om Dio exc. 13 γάλβον AB. 16 ἐκεῖ διαθρέψει AB Xiphilinus et Exc. Vatic., διαθρέψει ἐκεῖ PW. 17 μέλλοντος — 19 αὐτοκράτορα om Dio exc. 17 πράσσειν] δράσειν A. 20 τῶν om A.

is principatum quidem suscepit, sed imperii cognomenta tum assumere noluit. cum autem defectio lente procederet, Vindex prae dolore propter militum suorum periculum sibi ipse manus attulit, fortunae iratus quod tam praeclarum facinus occidendi Neronis et populi Romani liberandi ad exitum perducere non potuisset. quod tanta alacritate ab eo susceptum fuit, ut cum Nero bis milies et quingenties mille drachmas ei promitteret qui sibi Vindicis caput attulisset, dixerit se ei qui Neronis interfecti sibi caput attulisset suum caput vicissim daturum esse.

Nero vero cum Petronium quoque, contra seditiosos cum maiori parte copiarum praemisum, ad Galbam defecisse cognovisset, spe armorum abiecta, in animo habuit, senatu occiso et urbe incensa navigare Alexandriam; atque adiecit "etsi imperio exciderimus, tamen illic ars nos alet." quae dum agigaret, senatus eius praesidio avvocato stationem militum ingressus Neronem hostem iudicavit et Galbam eius loco imperatorem creavit. Nero ubi se a satellitibus destitutum esse vidit, vili

φάυλην ἐνέδν καὶ ἐπὶ ἵππον οὐδὲν βελτίονα ἀνέβη, καὶ κατακεκαλυμμένος, ὅπως διαλάθῃ, μετὰ Ἐπαφροδίτου καὶ τοῦ Σπόρου νυκτὸς ἔφυγε. γνωρισθεὶς δὲ ὡς καὶ παρὰ του τῶν ἀπαντησάντων αὐτοκράτωρ προσαγορευθῆναι, τῆς ὁδοῦ ἀπετράπητο καὶ εἰς 5 καλαμῶδη τόπον τιὰ κατεκρύφθη.

Ἄλλοι δὲ ὁ δῆμος ἐν τῇ Ῥώμῃ, ἐπεὶ ἡμέρα ἐγένετο, ὑπερέχαιρον καὶ τὴν πόλιν στεφανωμάτων ἐπλήρωσαν, καὶ τινες καὶ πῖλλα ὡς ἡλευθερωμένοι ἔφερον, καὶ ἡ βουλὴ τῷ Γάλβῃ τὰ τῇ ἀρχῇ προσήκοντα ἐψηφίσαιτο. ὁ δὲ ὄμιλος εἰς τε τὸν Νέρωνα ἀπέσκωπτον, 10 καὶ συγχροῦς τῶν παρ' αὐτῷ δυνηθέντων φρονέοντες εἴλικον. ἐκείνου δὲ ζήτησιν οἱ στρατιῶται καὶ ἄλλοι πεποίητο, καὶ γρόντιες 15 ὅσοι ποτὲ ἦν, ἐπεμψαν ἐπ' αὐτὸν ἰππέας. ὁ δὲ προσίοντας αὐτοὺς αἰσθόμενος προσέταξε τοῖς παροῦσι καὶ ἑαυτὸν καὶ σφᾶς ἀποκτεῖναι. ὡς δ' οὐχ ὑπήκουον, μέγα ἐστέναξεν. εἶτα τὸν Σπόρον ἀνελεῖν θελήσας καὶ μὴ δυνηθεὶς, “ἐγὼ μόνος” ἔφη “οὔτε φίλον οὔτε ἐχθρὸν ἔχω.” καὶ ἤδη πελασάντων τῶν ἰππέων αὐτὸς ἑαυτὸν ἐπάταξεν, εἰπὼν “ὦ Ζεῦ, οἷος τεχνίτης ἀπόλλυμαι.” δυσθανατοῦντα δ' αὐτὸν ὁ Ἐπαφρόδιτος προσκυτειογάσατο.

Ἄλλοι δὲ οὖν οὕτω κατὰ τὸν Ἰούλιον ἐτελεύτησε μῆνα, βιοῦς

1 κατακεκαλυμμένος A Xiphilinus, κατακαλυφάμενος PW. 4 ἐς C.
 5 κατεκρύβη B: Xiphilinus κατεκρύφθη. 6 ἐπεὶ ἡμέρα ἐγένετο
 et 7 τὴν πόλιν στεφανωμάτων ἐπλήρωσαν om Dio exc. 8 καὶ
 ἡ βουλὴ . . ἐψηφίσαιτο] Xiphilinus καὶ . . ἐψηφίσαιτο. 9 ὁ δὲ
 ὄμιλος — 10 εἴλικον om Dio exc. 10 αὐτῷ B, αὐτῶν A, αὐ-
 τοῦ PW. 12 ὅση ποτε A, ὅτι ποίποτε C. 13 καὶ ἑαυτὸν
 καὶ σφᾶς] Xiphilinus tantum αὐτὸν. 14 εἶτα — 15 δυνηθεὶς
 om Dio exc. 19 Ὁ μὲν — μῆνα om Dio exc. Ἰούσιος
 legendum arbitratur Reimarus.

veste induta et simili equo conscenso, tecta facie ne agnosceretur, noctu cum Epaphrodito et Sporo fugit. agnitus et ab obvivo quodam imperator salutatus, via declinata in culmis se occultavit.

Populus Romanus, cum diluxisset, gaudio exultans urbem coronis implevit: quidam etiam, ut in libertatem asserti, pileati in publicum prodierunt. senatus ea quae imperatorem decent Galbae decrevit. plebs Neronem et salibus incessit et multos qui apud eum potentes fuerant interemptos per viam traxit. milites et alii Neronem quaeritantes cum latebras indagassent, equites contra eum miserunt. quos cum adventare sensisset, comites iussit et ipsum et semetipsum occidere. quibus non obsecutis ingemuit, deinde Sporum irrito conatu occidere aggressus “ego solus” inquit “nec amicum habeo nec inimicum.” cum iam in proximo essent equites, ictu sibi illato “proh Iuppiter” inquit, “qualis artifex pereō.” moribundum et aegre spiritum trahentem Epaphroditus plane confecit.

Sic ille periit, mense Iulio, cum vixisset annos triginta, menses Zonarae Annales II.

C ἔτη τριάκοντα πρὸς μῆσιν πέντε καὶ ἡμέραις εἴκοσιν, ἀφ' ὧν ἤρξεν ἔτη τρισκαίδεκα καὶ μῆνας ὀκτώ δυοῖν ἡμέραιν δέοντας. ἐν δὲ τῷ ὀγδόῳ τῆς τούτου μοναρχίας ἔτει πρῶτος ἐπίσκοπος Ἀλεξάνδρειος μετὰ τὸν ἀπόστολον καὶ εὐαγγελιστὴν Μάρκον Ἀνιανὸς ἔγγονεν. 5

14. Γάλλβας δ', ἐπεὶ ὁ Νέρων διεφθαρτο καὶ ἡ βουλή τὴν ἀρχὴν αὐτῷ ἐψηφίστατο καὶ ὁ Ρούφος αὐτῷ προσεχώρησεν, ἀνεδάρσασεν, οὐ μέντοι καὶ τὸ Καίσαρος ἀνέλαβεν ὄνομα πρὶν τοὺς τῆς βουλῆς πρεσβευτὰς πρὸς αὐτὸν ἐλθεῖν· ἀλλ' οὐδὲ τὸ τοῦ αὐτοκράτορος πρότερον εἰς οὐδὲν γράμμα ἐνεγεγράφει. τοὺς δὲ συκοφαντήσαντάς τινας ἐπὶ τοῦ Νέρωνος ἢ ψευδομαρτυρήσαντας ἐκό- 10
D λυσε. καὶ οἱ δοῦλοι οἱ κατὰ τῶν διαποτιῶν πράξαντές τι ἢ εἰπόντες αὐτοῖς ἐκείνοις ἐπὶ τιμωρίᾳ παρεδόθησαν. καὶ τὰ χρήματα δὲ καὶ τὰ κτήματα ὅσα τινὲς παρὰ τοῦ Νέρωνος εἰλήφισαν ἀπῆρτετο. τοὺς γε μὴν ὑπ' ἐκείνου φηγαδεδέντας ὡς ἡσεβηκότας τι εἰς αὐ- 15
τὸν κατήγαγε, καὶ τὰ ὀστέα τῶν ἐκ τοῦ βασιλικοῦ γένους σφαγέντων εἰς τὸ τοῦ Ἀδγούστου μνημεῖον μετεκόμισε, καὶ τὰς αὐτῶν εἰκόνας ἀποκατέστησεν.

1 πρὸς μῆσιν πέντε καὶ ἡμέραις εἴκοσιν] καὶ μῆνας ἑννέα Xiphilinus. 2 δυοῖν ἡμέραιν δέοντας om Xiphilinus. ἡμερῶν A. 3 μοναρχίας] βασιλείας A. 4 Ἀνιανὸς Eusebii codices Mazar. ac Medic., Hist. eccl. 2 24. 6 Γάλλβας — 18 ἀποκατέστησεν om Dio exc. 6 ὁ] ὁ τε A. 7 αὐτῷ] οἱ A. 12 καὶ οἱ δοῦλοι] huc pertinere videtur Exc. Vatic. 99, Scriptorum vet. novae collect. vol. 2 p. 216, ὅτι τινὲς τῶν ἰδίων δούλων etc. 16 σφαγέντος A. 17 εἰκόνας αὐτῶν A.

FONTES. Cap. 14. *Dionis Historiae Romanae lib. 64 c. 4 — c. 6. non pauca pleniora sunt quam apud Xiphilinum et in Constantini Porphyrogeniti collectaneis.*

quinque, dies viginti: ex quibus imperavit annos tredecim, menses octo, biduo minus. octavo eius imperii anno primus post Marcum apostolum et evangelistam Alexandriae episcopus factus est Anianus.

14. Galba post Neronis interitum decreto sibi a senatu principatu, etiam Rufi copiis auctus, recepit animum; sed Caesaris appellationem non admisit nec imperatoris nomen in ullis litteris usurpavit prius quam legati a senatu advenissent. eos qui sub Nerone alios calumniati erant aut falsis testimoniis opprimerant, supplicio affecit. servi qui dominos dictis factisque laeserant, eis ad poenam dediti. pecuniae et possessiones quas Nero donarat repetitae sunt. ab eodem ob crimine laesae maiestatis in exsilium missos revocavit. ossa eorum qui ex imperatorio genere occisi erant in Augusti monumentum intulit, eorumque statuas reposuit.

Οἱ δὲ ἐν ταῖς Γερμαναῖς στρατιώται προσησάμενοι *Αὔλον*
Οὐτίελλον ἐπανάστησαν. ὁ οὖν *Γάλβας* τὴν ἐπανάστασιν πυθό-
 μενος, *Λούκιον Πείσωνα*, νεανίσκον εὐγενῆ ἐπιεικῆ φρόνιμον,
 υἱοθεήσατο καὶ ἀπέδειξε *Καίσαρα*. ὁ δὲ *᾽Οθων* ὁ *Μάρκος* ὁ P I 572
 5 *Σαλοῦϊος*, ἀγανακτήσας ὅτι μὴ αὐτὸς ἐπὶ τοῦ *Γάλβου* υἱοθετή-
 θη, ἐπανάστη αὐτῷ, τριάκοντα μόνους στρατιώτας ἐτοιμασάμε-
 νος. ἐπεὶ γὰρ θύοντι τῷ *Γάλβῳ* μένος τῶν βουλευτῶν αὐτῷ
 παρέστη, καὶ τοῦ ἱερόπτου ἐπιβουλευθήσεσθαι αὐτὸν ἐλπόντος
 ἤκουσε καὶ παραινοῦντος οἴκοι μείναι καὶ μηδαμῆ προελθεῖν,
 10 κατέδραμέ τε εὐθὺς ὡς ἐπ' ἄλλο τι εἰς τὸ στρατόπεδον ἀπιῶν,
 καὶ ὑπὸ τῶν σνομοιωμοκότων αὐτῷ στρατιωτῶν εἰς τὸ τεῖχος εἰσ-
 ῆχθη, καὶ τοὺς ἄλλους στρατιώτας προσαναπέλας, ἢ μᾶλλον
 εἰπεῖν, ἐκπριάμενος πολλαῖς ὑποσχέσεσι, παρ' ἐκείνων τε παρη-
 χρῆμα καὶ τῶν ἄλλων ἔλαβε τὴν ἀρχήν. B
 15 Ὁ *Γάλβας* δὲ μαθὼν τὰ πρασσόμενα ἔπεμψεν εἰς τὸ στρα-
 τόπεδόν τινας ὡς μεταπεῖσαι τοὺς ἐν αὐτῷ δυνησόμενος. κἂν
 τοῦτῳ στρατιώτης τις γυμνὸν τὸ ζῆφος καὶ ἡμαχμένον ἀνατείνων
 προσῆλθεν αὐτῷ, φάσκων "θάρσει αὐτόκρατορ· ᾽Οθωνα γὰρ ἀπ-
 ἔκτεινα." πιστεύσας οὖν ὁ *Γάλβας* εἰς τὸ *Καπιτώλιον* ὡς θύσων
 20 ὤρμησε. καὶ ἐν μέσῃ τῇ ἀγορῷ ἀπαντήσαντες αὐτῷ ἵππεις καὶ
 πεζοὶ ἐκεῖ τὸν γέροντα τὸν ὕπατον τὸν ἀρχιερεῖα τὸν *Καίσαρα* τὸν
 αὐτοκράτορα πολλῶν ὀρώντων κατέκοψαν· καὶ τὴν κεφαλὴν ἀπο-

2 Οὐτίελλον PW passim. * 6 τριάκοντα — ἐτοιμασάμενος om
 Dio exc. 13 πολλαῖς ὑποσχέσεσι om Dio exc. 18 αὐτό-
 κρατορ C, Αὐτοκράτωρ PW. 20 post αὐτῷ PW add καί, om
 A Xiphilinus. 21 τὸν ὕπατον et τὸν Καίσαρα om Dio exc.

Caeterum cum A. Vitellium a Germanicis legionibus imperatorem salutatum esse audivisset, L. Pisonem, adolescentem nobilem modestum prudentem, adoptatum Caesarem dixit. id M. Salvius Otho aegre ferens, quod ipse adoptatus non esset, seditionem movit, triginta duntaxat militibus fretus, nam cum Galbae immolanti solus ex senatoribus adstantibus haruspicum insidias ei portendi dicere audisset, ac monere ut domi maneret nec usquam progrediretur, statim quasi per aliam causam in castra decurrit, et a coniaratis militibus in munitionem receptus, caeteris quoque persuasis aut, ut rectius dicam, magnis pollicitationibus emptis, imperator statim salutatus est.

Quo Galba cognito quosdam in castra misit qui milites a sententia dimoverent. interea vero miles quidam cum gladio cruento eum accessit ac "bono animo es" inquit, "imperator: Othonem enim occidi." quod Galba credens cum in Capitolium ad rem divinam faciendam properaret, in medio foro, peditum et equitum occursum, senex consul pontifex Caesar imperator multis inspectantibus est trucidatus: caput eius

κόψαντες κοντῶ ἐνέπειραν. καὶ ὁ μὲν οὕτως ἐφρονεῦθη, τοῦτο
 C μόνον εἰπὼν "καὶ τί κακὸν ἐποίησα;" ἀπέθανε δὲ καὶ ὁ Πείσιων
 καὶ ἄλλοι συγχροί. καὶ πράξαντες ταῦτα οἱ στρατιῶται, τὰς τε
 κεφαλὰς ἐκείνων ἀποτεμόντες, πρὸς τὸν Ὄθωνα αὐτὰς ἐν τῷ
 στρατοπέδῳ καὶ εἰς τὸ συνέδριον ἐκόμισαν, ὥστε τοὺς βουλευτὰς 5
 καταπλευγέοντας χαιρεῖν τε προσποιεῖσθαι καὶ τῷ Ὄθωνι πάντα τὰ
 W II 191 πρὸς τὴν ἀρχὴν φέροντι ψηφίσασθαι. οὐκ ἐλάνθανε δὲ ὅτι αὐ-
 τὸς τὴν βουλὴν ἐβιάζετο καὶ ὡς ἀσελγέστερον καὶ πικρότερον τοῦ
 Νέρωνος ἄρξειν ἐμελλε.

Γάλβα μὲν ὅν ζήσαντι ἔτη δύο καὶ ἑβδομήκοντα καὶ ἡμέ- 10
 ρας τρεῖς καὶ εἴκοσι, ἄρξαντι δὲ μῆνας ἑννέα καὶ ἡμέρας τρισ-
 καίδεκα, τοῦτο τέλος ἐγένετο· (15) ὁ δὲ Ὄθων μετέγνω μὲν ἐπὶ
 D τοῖς πεπραγμένοις, τῶν ἱερῶν αὐτῷ θύοντι ποτηρῶν ὑφ' ἐντέμων
 καὶ ἄλλων σημείων αὐτῷ γενομένων, ἀλλ' οὐκ εἶχεν εἰς τὴν ἀρχὴν
 ἤδη εἰσελθῶν ἀναδύναι. καὶ ἐνέμεινεν αὐτῇ καὶ δίκην δέδωκεν. 15

Ἐν τούτοις δὲ τις πλασάμενος Νέρων εἶναι ἐκ τῆς πρὸς τὸν
 Νέρωνα οὔσης ἐμφορείας αὐτῷ, τὴν Ἑλλάδα ὀλίγου πάσαν ἐτά-
 ραξε, καὶ χεῖρα κακούργων ἀνδρῶν ἀθροίσας πρὸς τὰ ἐν τῇ Συ-

3 συγχροί] πολλοί B. καὶ πράξαντες — 6 προσποιεῖσθαι om
 Dio exc. 3 καὶ πράξαντες] πράξαντες δὲ A. τὰς τε] καὶ
 τὰς A. 4 πρὸς] πρὸς τε A. τῷ om B. 7 ὅτι αὐτὸς
 τὴν βουλὴν ἐβιάζετο om Dio exc. 10 καὶ ἡμέρας τρεῖς καὶ
 εἴκοσι om Dio exc. 11 μῆνας om B. 12 τοῦτο τὸ τέλος
 Xiphilinus. 15 ἤδη om A: Xiphilinus ἀπαξ. 16 Ἐν τού-
 τοις — p. 485 v. 13 ἀνεμίχθησαν σφίσι] horum plurima om
 Dio exc.

Fontes. Cap. 15. *Dionis Historias Romanae lib. 64 c. 7 —*
c. 15. nonnulla Zonaras habet quae apud Xiphilinum in Constan-
tini Porphyrogeniti collectancis desiderantur.

conto praefixum. cum occideretur nihil aliud locutus est nisi "ocquis
 mali feci?" periit etiam Piso et alii multi. his peractis milites capita
 illorum in castra ad Othonem et in curiam attulerunt. quibus constan-
 tati patres laetitia simulata Othoni omnia quae ad imperium pertinent
 decreverunt. neque vero obscurum erat eum senatui vim fecisse et
 petulantius atque acerbius ipso Nerone imperaturum esse.

Galba annos septuaginta duos, dies tres et viginti natus, imperii
 mense nono et die decimo tertio, hunc exitum habuit: (15) Othonem
 vero, cum exta sacrificanti parum fausta essent, aliaque signa apparuis-
 sent, perpetrati facinoris paenituit. sed imperio, quod semel susceptum
 deponere non licebat, retento poenas dedit.

Interea quidam ob lineamentorum corporis similitudinem se Nero-
 nem esse professus totam paene Gracciam conturbavit, et manu sicario-

ρία στρατόπεδα ὤρμησεν. ἐν Κύδνω δὲ περαιούμενον αὐτὸν ὁ Καλπούρνιος συνέλαβε καὶ ἀπέκτεινεν.

Ὁ δὲ Ὄθων λάθρα πολλοὺς πρὸς τὸν Οὐτίελλον ἐπὶ καταλλαγῇ ἐπεμψεν. ὡς δ' οὐκ ἐπιίθετο, πρεσβευτὰς ἀπέστειλε 5 φανερώς. οὔτε δὲ ἀπεκρίνατό τι αὐτοῖς Οὐτίελλιος, οὔτε ἀντέπεμψεν αὐτούς. εἴτι ἐπεμψεν Ὄθων ἰσχὸν κατὰ γῆν τε καὶ κατὰ θάλασσαν, ἠτήθη δὲ διὰ πολυαρχίαν, οὐ δι' ἀσθένειαν. P I 573
καὶ τῆς Ῥώμης δὲ ἐξωρμήθη καὶ τοὺς πρώτους ἐξήγαγε. μέρος δὲ τι τῆς δυνάμειος τῷ Πρόκλῳ δούς, αὐτὸς ἀνεχώρησε, λέγων 10 μὴ φέρειν μάχην ἀνδρῶν ὁμοφύλων ἰδεῖν. ὅθεν μαλακίαν αὐτοῦ καταγόντες οἱ στρατιῶται καὶ οἱ στρατάρχαι οὐδὲν τῶν δεόντων ἔπραξαν, ἀλλ' ἠτήθησαν καὶ τοῖς τοῦ Οὐτίελλου ἐπεκηρυκῶσαντο καὶ ἀνemίχθησαν σφίσι. τῷ δὲ Ὄθωνι ἤγγειλε ταῦτα ἐπιπέως, καὶ ἀπιστούμενος "εἶθε" ἔφη "ταῦτα ψευδῆ, Καῖσαρ, ἦν".
15 καὶ εἰπὼν ἑαυτὸν διεχρήσατο. πιστευσάντων δ' ἐκ τούτου πάντων καὶ ἐτοίμως ἐχόντων ἀναμαχέσασθαι (οἳ τε γὰρ δορυφόροι συγχοὶ ἦσαν, καὶ ἕτεροι οὐκ ὀλίγοι παρήσαν) καὶ ἰκετευόντων ἀδ- B
τὸν μῆθ' ἑαυτὸν μῆτε σφᾶς προδοῦναι ("πάντες γάρ" ἔλεγον "ὑπὲρ σοῦ ἡδέως ἀποθανούμεθα"), ὁ Ὄθων "πολὴν δικαιοτέρον 20 ἔστιν" εἶπεν "ἕνα ὑπὲρ πάντων ἢ πολλοὺς ὑπὲρ ἑνὸς ἀπολέσθαι", καὶ μὴ βούλεσθαι δι' ἕνα ἄνδρα τὸν δῆμον τῶν Ῥωμαίων στασιάζειν καὶ τοσοῦτον ὄχλον ἀνθρώπων φθεῖρεσθαι. ταῦτ' εἰπὼν

2 καλπουρῖος ABC. 7 κατὰ om AB. 9 ἀνεχώρησε —
10 ἰδεῖν] Excerpta Peiresc. p. 697 ed. Vales. 15 κατεχρήσατο A.
τούτου] τούτων A. 16 οἳ τε — 17 παρήσαν] Xiphilinus αὐ-
τοῖ τε γὰρ συγχοὶ ἦσαν καὶ ἕτεροι ἐκ τῆς Παννονίας παρήσαν.
17 καὶ ἰκετευόντων — 19 ἀποθανούμεθα om Dio exc.

rum comparata ad Syriacas legiones properavit. sed cum Calpurnius in traiectu Cydni amnis comprehensum interfecit.

At Otho clam multos ad Vitellium reconciliandum, cum nihil impetrasset, aperte legatos misit. quos cum Vitellius nullo responso dignatus esset atque etiam retinisset, copiis terra marique missis non ex imbecillitate sed propter ducum multitudinem victus ipse Roma cum primoribus egressus est. et parte militum Proclo data recessit, se pugnam civium inter se videre posse negans. itaque milites et duces ignaviam eius pertaesii, re male gesta ad Vitellianos defecerunt. quod cum eques quidam Othoni nuntiasset, atque is non crederet, "utinam" inquit, "Caesar, haec falsa essent", seque statim interfecit. deinde cum omnes de pugnae eventu non amplius dubitantes denuo Martis aleam experiri parati essent (nam et satellites multi et alii non pauci aderant), eumque rogarent ne semetipsum et ipsos destitueret, se enim omnes libenter pro eo morituros, Otho multo aequius esse dixit unum pro omnibus quam multos pro uno perire, neque se commissurum ut ob unum virum populi Romani seditio oriretur et tanta hominum multitudo interiret. his dictis

κόψαντες κοντῶ ἐνέπειραν. καὶ ὁ μὲν οὕτως ἐφρονεῖσθαι, τοῦτο
 C μόνον εἰπὼν "καὶ τί κικλὸν ἐποίησα;" ἀπέθανε δὲ καὶ ὁ Πείσιων
 καὶ ἄλλοι συγχροί. καὶ πράξαντες ταῦτα οἱ στρατιωτῶται, τὰς τε
 κεφαλὰς ἐκείνων ἀποτεμόντες, πρὸς τὸν Ὄθωνα αὐτὰς ἐν τῷ
 στρατοπέδῳ καὶ εἰς τὸ συνέδριον ἐκόμισαν, ὥστε τοὺς βουλευτὰς 5
 καταπλαγέντας χαιρεῖν τε προσποιεῖσθαι καὶ τῷ Ὄθωνι πάντα τὰ
 W II 191 πρὸς τὴν ἀρχὴν φέροντα ψηφισοῦσθαι. οὐκ ἐλάνθανε δὲ ὅτι αὐ-
 τὸς τὴν βουλὴν ἐβιάζετο καὶ ὡς ἀσελγέστερον καὶ πικρότερον τοῦ
 Νέρωνος ἄρξαι ἐμελλε.

Γάλβα μὲν οὖν ζήσαντι ἔτη δύο καὶ ἑβδομήκοντα καὶ ἡμέ- 10
 ρας τρεῖς καὶ εἴκοσι, ἄρξαντι δὲ μῆνας ἑννέα καὶ ἡμέρας τρις-
 καίδεκα, τοῦτο τέλος ἐγένετο. (15) ὁ δὲ Ὄθων μετέγνω μὲν ἐπὶ
 D τοῖς πεπραγμένοις, τῶν ἱερῶν αὐτῷ θύοντι ποτηρῶν δεφθέντων
 καὶ ἄλλων σημείων αὐτῷ γενομένων, ἀλλ' οὐκ εἶχεν εἰς τὴν ἀρχὴν
 ἤδη ἐισελθῶν ἀναδύναι. καὶ ἐλέμεινεν αὐτῇ καὶ δίκην δέδωκεν. 15
 Ἐν τούτοις δὲ τις πλουσάμενος Νέρων εἶναι ἐκ τῆς πρὸς τὸν
 Νέρωνα οὔσης ἐμπερείους αὐτῷ, τὴν Ἑλλάδα ὀλίγου πάσαν ἐτά-
 ραξε, καὶ χεῖρα κικουόρων ἀνδρῶν ἀθροίσας πρὸς τὰ ἐν τῇ Συ-

3 συγχροί] κολλοί B. καὶ πράξαντες — 6 προσποιεῖσθαι om
 Dio exc. 3 καὶ πράξαντες] πράξαντες δὲ A. τὰς τε] καὶ
 τὰς A. 4 πρὸς] πρὸς τε A. τῷ om B. 7 ὅτι αὐτὸς
 τὴν βουλὴν ἐβιάζετο om Dio exc. 10 καὶ ἡμέρας τρεῖς καὶ
 εἴκοσι om Dio exc. 11 μῆνας om B. 12 τοῦτο τὸ τέλος
 Xiphilinus. 15 ἤδη om A: Xiphilinus ἀπαξ. 16 Ἐν τού-
 τοις — p. 485 v. 13 ἀνεμίχθησαν σφίσι] horum plurima om
 Dio exc.

Fontes. Cap. 15. Dionis Historiae Romanae lib. 64 c. 7 —
 c. 15. nonnulla Zonaras habet quae apud Xiphilinum in Constan-
 tini Porphyrogeniti collectaneis desiderantur.

conto praefixum, cum occideretur nihil aliud locutus est nisi "ecquid
 mali feci?" periit etiam Piso et alii multi, his peractis milites capita
 illorum in castra ad Othonem et in curiam attulerunt, quibus conster-
 nati patres laetitia simulata Othoni omnia quae ad imperium pertinent
 decreverunt, neque vero obscurum erat cum senatui vim fecisse et
 petulantius atque acerbius ipso Nerone imperaturum esse.

Galba annos septuaginta duos, dies tres et viginti natus, imperii
 mense nono et die decimo tertio, hunc exitum habuit: (15) Othonem
 vero, cum exta sacrificanti parum fausta essent, aliaque signa apparuis-
 sent, perpetrati facinoris paenituit, sed imperio, quod semel susceptum
 deponere non licebat, retento poenas dedit.

Interea quidam ob lineamentorum corporis similitudinem se Nere-
 nem esse professus totam paene Graeciam conturbavit, et manu sicario-

ρία στρατόπεδα ὤρμησεν. ἐν Κύδνω δὲ περαιούμενον αὐτὸν ὁ Καλπούρνιος συνέλαβε καὶ ἀπέκτεινεν.

Ὁ δὲ Ὄθων λάθρα πολλοὺς πρὸς τὸν Οὐτίελλιον ἐπὶ καταλλαγῇ ἐπεμψεν. ὡς δ' οὐκ ἐπιείθετο, πρὸς βεντάς ἀπέστειλε 5 φανερώς. οὔτε δὲ ἀπεκρίνατό τι αὐτοῖς Οὐτίελλιος, οὔτε ἀντέπεμψεν αὐτούς. εἶτα ἐπεμψεν Ὄθων ἰσχὴν κατὰ γῆν τε καὶ κατὰ θάλασσαν, ἠτιτήθη δὲ διὰ πολυαρχίαν, οὐ δι' ἀσθένειαν. P I 573 καὶ τῆς Ῥώμης δὲ ἐξωρμήθη καὶ τοὺς πρώτους ἐξήγαγε. μέρος δὲ τι τῆς δυνάμειος τῷ Πρόκλῳ δούς, αὐτὸς ἀνεχώρησε, λέγων 10 μὴ φέρειν μάχην ἀνδρῶν ὁμοφύλων ἰδεῖν. ὄθεν μαλακίαν αὐτοῦ καταγνόντες οἱ στρατιῶται καὶ οἱ στρατάρχαι οὐδὲν τῶν δεόντων ἔπραξαν, ἀλλ' ἠτιτήθησαν καὶ τοῖς τοῦ Οὐτίελλίου ἐπεκηρυκίσαντο καὶ ἀνεμίχθησαν σφίσι. τῷ δὲ Ὄθωνι ἠγγεῖλε ταῦτα ἱππεύς, καὶ ἀπιστοῦμενος "εἶθε" ἔφη "ταῦτα ψευδῆ, Καῖσαρ, ἦν". 15 καὶ εἰπὼν ἑαυτὸν διεχρήσατο. πιστευσάντων δ' ἐκ τούτου πάντων καὶ ἐτοίμως ἐχόντων ἀναμαχέσασθαι (οἱ τε γὰρ δορυφόροι συχνοὶ ἦσαν, καὶ ἕτεροι οὐκ ὀλίγοι παρήσαν) καὶ ἰκετευνόντων αὐ- B τὸν μῆθ' ἑαυτὸν μῆτε σφᾶς προδοῦναι ("πάντες γάρ" ἔλεγον "ὑπὲρ σοῦ ἠδέως ἀποθανούμεθα"), ὁ Ὄθων "πολλὴ δικαιοτέρον 20 ἔστιν" εἶπεν "ἔνα ὑπὲρ πάντων ἢ πολλοὺς ὑπὲρ ἐνὸς ἀπολέσθαι", καὶ μὴ βούλοσθαι δι' ἑνα ἄνδρα τὸν δῆμον τῶν Ῥωμαίων στασιάζειν καὶ τοσοῦτον ὄχλον ἀνθρώπων φθεῖρεσθαι. ταῦτ' εἰπὼν

2 καλπούρνιος ABC. 7 κατὰ om AB. 9 ἀνεχώρησε — 10 ἰδεῖν] Excerpta Peiresc. p. 697 ed. Vales. 15 κατεχρήσατο A. τούτου] τούτων A. 16 οἱ τε — 17 παρήσαν] Xiphilinus αὐτοῖς τε γὰρ συχνοὶ ἦσαν καὶ ἕτεροι ἐκ τῆς Παννονίας παρήσαν. 17 καὶ ἰκετευνόντων — 19 ἀποθανούμεθα om Dio exc.

rum comparata ad Syriacas legiones properavit. sed cum Calpurnius in traiectu Cydni amnis comprehensum interfecit.

At Otho clam multos ad Vitellium reconciliandum, cum nihil impetrasset, aperte legatos misit. quos cum Vitellius nullo responso dignatus esset atque etiam retinisset, copiis terra marique missis non ex imbecillitate sed propter ducum multitudinem victus ipse Roma cum primoribus egressus est. et parte militum Proclo data recessit, se pugnam civium inter se videre posse negans. itaque milites et duces ignaviam eius pertaesi, re male gesta ad Vitellianos defecerunt. quod cum eques quidam Othoni nuntiasset, atque is non crederet, "utinam" inquit, "Caesar, haec falsa essent", seque statim interfecit. deinde cum omnes de pugnae eventu non amplius dubitantes denuo Martis aleam experiri parati essent (nam et satellites multi et alii non pauci aderant), eumque rogarent ne semetipsum et ipsos destitueret, se enim omnes libenter pro eo morituros, Otho multo aequius esse dixit unum pro omnibus quam multos pro uno perire, neque se commissurum ut ob unum virum populi Romani seditio oriretur et tanta hominum multitudo interiret. his dictis

εἰς τὸ δαμάτιον ἀνεχώρησε, καὶ τινα τοῖς τε-οικείοις καὶ τῷ Οὐί-
 τελλίῳ ὑπὲρ αὐτῶν ἐπιστείλας, τὰ τε γράμματα ὅσα τινὲς αὐτῷ
 κατ' ἐκείνου ἐγγράφεισαν ἔκαυσεν, ὥστε μηδένα ἐξ αὐτῶν φωρα-
 θέντα κινδυνεύσαι, καὶ καλῶν ἔνα ἕκαστον τῶν παρόντων ἡσπά-
 ζετο αὐτοὺς καὶ ἐδίδον σφίσι χρήματα. κὰν τούτῳ ταραχῆς γενο-
 C μένης στρατιωτῶν ἐξῆλθε, καὶ καταστήσας αὐτοὺς οὐ πρότερον
 ἀνεχώρησε πρὶν εἰς τὸ ἀσφαλὲς ἄλλους ἀλλαχοῦ πέμψαι. καὶ
 οὕτως ἐπεὶ μηδὲν ἔτι ταραχῶδες ἐγένετο, ἑαυτὸν διεχρήσατο. καὶ
 οἱ στρατιῶται τὸ σῶμα αὐτοῦ ἔθαψαν, καὶ τινες αὐτῷ ἐπέσφραξαν
 ἑωυτούς. 10

Τοῦτο τὸ τέλος τῷ Ὄθωνι γέγονε, ζήσαντι μὲν ἑπτὰ καὶ
 τριάκοντα ἔτη, ἄρξαντι δὲ ἡμέρας ἐνενηκόντα· ὅθεν καὶ τὴν
 ἀσβείαν καὶ τὴν πονηρίαν τοῦ βίου συνεσκίασε· κάκιστα γὰρ ἀν-
 θρώπων ζήσας, κάλλιστα ἀπέθανεν. οἱ δὲ στρατιῶται εὐθὺς μὲν
 ἐταράχθησαν, καὶ ὑπ' ἀλλήλων πολλοὶ ἀηρέθησαν· ἔπειτα ὡμο-
 W II 192
 D νόησαν καὶ προσεχωρήκεσαν τοῖς κεκρατηκόσιν. 15

16. Οἱ δ' ἐν τῇ Ρώμῃ τὸ πάθος μαθόντες τοῦ Ὄθωνος
 (ἀπεδήμει γὰρ τοῦ ἄστεως ὡς προεῖρηται) αὐτοκράτορα τὸν Οὐί-
 τέλλιον ἀνηγόρευον. ὄντι δ' ἐν τῇ Γαλιατῇ ὁ θάνατος ἠγγέλθη

1 καὶ τινα — 8 ταραχῶδες ἐγένετο om Dio exc. 3 ἐγγρά-
 φεσαν A. 8 διεχρήσατο A Xiphilinus, κατεχρήσατο PW.
 12 ὅθεν — 13 συνεσκίασε et 14 οἱ δὲ στρατιῶται — 16 κεκρατη-
 κόσιν om Dio exc. 18 ἄστεως A. 19 ὅθεν — p. 487 v. 4
 ἀνευ αὐτῶν om Dio exc. 19 ὁ τοῦ ὀθωνος θάνατος ἀνη-
 γέλθη A.

FONTES. Cap. 16. *Dionis Historiae Romanae lib. 65 c. 1—22, ex quibus multa Zonaras excerpit quae apud Xiphilinum et in eologiae Constantinianis desiderantur. Iosephi de bello Iudaico lib. 4 c. 10 11. Eusebii Historiae ecclesiasticae lib. 3 c. 8: cuius ver-
 bis et alia addita sunt et Appiani testimonium, Hist. Rom. lib. 22.*

in conclave ingressus, cum nonnulla ad suos et ad Vitellium de suis scripsisset, litteris ad se contra illum scriptis crematis ne cui periculum inde crearetur, singulos salutavit et pecunia donavit. interea militum tumultu orto exiit, eoque sopito non prius discessit quam alios alio in loca tuta misisset. atque ita demum, cum tranquilla essent omnia, se ipse interfecit. milites cadaver eius sepeliverunt, nonnulli quoque super eo se iugularunt.

Hic Othonis fuit exitus, cum annos septem et triginta vixisset, dies nonaginta imperasset: quo aetatem superiorem impie et scelerate actam obumbravit, et vitam omnium flagitiosissimam morte honestissima decoravit. post eius obitum milites statim tumultuati sunt; et multis invicem caesis, gratia reconciliata se ad victores contulerunt.

16. Romani cognito Othonis interitu (nam, ut ante dictum est, urbe aberat) Vitellium imperatorem designarunt, cui mors Othonis in

τοῦ Ὀθωνος. ἦλθε δὲ πρὸς αὐτὸν καὶ ἡ γυνὴ καὶ τὸ παιδίον, ὃ καὶ ἐπὶ βήματος Γερμανικόν τε καὶ αὐτοκράτορα ἐπωνόμασεν, ἐξήμετες ὄν. φιλόμαντις δὲ ὑπάρχων καὶ μηδὲ τὸ βραχὺ πράσων. ἀνευ αὐτῶν, τότε μὲν τοὺς ἀστρονόμους, ὕστερον δὲ καὶ τοὺς βγόντας ἐξήλασε, προειπὼν ἀφίσαι ἐντὸς τῆσδε τῆς ἡμέρας ἐξ ἀπίσης ἐκχωρῆσαι τῆς Ἰταλίας. κακείνοι νυκτὸς ἀντιπροσθέντες προγράμματα, ἀντιπαρήγγειλαν αὐτῷ ἀπαλλαγῆναι τοῦ βίου ἐντὸς P I 574 τῆς ἡμέρας ἐν ᾗ ἐτελεύτησεν.

Ἦν δὲ τροφῆ τε καὶ ἀσελείᾳ προσκείμενος. καὶ ἀπ' ἀρχῆς 10 τοιοῦτος ὢν οἶος περὶ τὰ καπηλεῖα καὶ τὰ κυβευτήρια καὶ τοὺς ὀρχηστὰς καὶ τοὺς ἄρματιηλάτας ἐσπουδαίνειν, καὶ ἀμύθητα ἐς τὰ τοιαῦτα ἀνήλκε καὶ διὰ τοῦτο καὶ δανειστὰς πολλοὺς εἶχε· τότε δὲ καὶ μᾶλλον ὑβριζε, καὶ τῆς τε ἡμέρας τὸ πλεῖστον τῆς τε νυκτὸς ἐδαπάνη ἀπλήστως ἐμφορούμενος καὶ συνεχῶς ἐξεμῶν, ὡς μόνῃ τῇ παρόδῳ 15 τῶν σιτίων τρέφεσθαι. ἀφ' οὗπερ καὶ ἀνταρκεῖν ἠδύνατο· οἱ δὲ συνδειπνοῦντες αὐτῷ πάννυ κακῶς ἀπηλλάσσοντο. ὅθεν εἰς τις αὐτῶν νοσήσας καὶ διὰ τοῦτο ἡμέρας τινὰς τοῦ συσσιτίου ἀπο- B λειφθεὶς εἶπεν ὅτι "εἰ μὴ ἐνόσησα, πάντως ἂν ἀπολώλειν." καὶ ἐγένετο ὁ χρόνος ὁ τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ σύμπας οὐδὲν ἄλλο ἢ μέθαι 20 τε καὶ κῶμοι. καὶ τί ἂν τις καθ' ἕκαστον αὐτῶν καταλέγοι,

4 ἀστρολόγους Dionis Exc. Vatic. 100 et Xiphilinus. ὕστερον
δὲ καὶ τοὺς γόντας om Xiphilinus: Exc. Vatic. ἐξέβαλε τοὺς γόν-
τας καὶ τοὺς ἀστρο. 6 ἀντιπροσθέντες A. 7 γράμματα A
Xiphilinus: Dionis Exc. Vatic. πρόγραμμα. 15 ἀνταρκεῖν PW
et Xiphilinus vulgo. 18 ἂν om A. 19 ἀρχῆς] ἀναρχίας A.

Gallii versanti nuntiata est: ubi eum uxor cum filio sex annos nato convenit, quem pro suggestu Germanicum et Caesarem designavit. iam cum divinationibus deditus esset nec sine iis vel minima susciperet, tum astronomos, post etiam hariolos pepulit, certo die praefinito intra quem tota Italia excederent. qui noctu vicissim schedis propositis ei denuntiarent intra eum diem e vita excederet quo excessit.

Cum autem luxui et lasciviae deditus, et a prima aetate in cauponis, foro aleatorio, saltationibus et anrigationibus versatus esset, et infinita in eas res pecunia insumpta multum aeris alieni fecisset, tum aucto luxu insolentius se gessit maioresque sumptos fessit, maximam dei partem et noctu quoque se citra ullam satietatem ingurgitando, et subinde quae ingesserat revomendo, ut solo cibariorum transitu ali videretur. quae res efficiebat ut perpetuam crapulam tolerare posset, cum eius compotores pessime haberent. e quo numero cum quidam propter morbum per aliquot dies a sodalitate abfuisset, se omnino perituro fuisse dixit, nisi aegrotasset. nec totum tempus imperii eius quicquam aliud fuit nisi ebrietas et comissationes. quis autem singula comme-

ὁπότε πρὸς πάντων ὠμολόγηται δύο μυριάδας μυριάδων καὶ χίλλας πεντακοσίας ἐν τῷ τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ χρόνῳ ἐς τὰ δεῖπνα αὐτὸν δεδωπυνηκέναι. πολλάκις δὲ καὶ παρ' ἄλλοις εἰσιτιάτο, καὶ τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἄλλοι μὲν ἀκρατίσυσθαι παρεῖχον αὐτῷ, ἄλλοι δὲ ἀριστῆσαι, ἕτεροι δὲ δεῖπνον, καὶ ἕτεροι μετυδρόπια τινα πλη-5 σμονῆς παρὰμύθια.

Οὕτω δὲ βιοὺς οὐκ ἄμοιρος ἦν παντάσῃ καὶ καλῶν ἔργων. τὰ τε γὰρ ἐπὶ Νέρωνος καὶ τὸ ἐπὶ Γάλβου τοῦ τε Ὄθωνος κοπὴν νόμισμα ἐτήρησεν, οὐκ ἀγανακτῶν ταῖς εἰκόσιν αὐτῶν· καὶ ὅσα τισὶν ἐδεδώρητο ἐφύλαξε, μηδένα μηδὲν ἀφελόμενος· καὶ οὔτε 10 τὰ ἐκ τῶν συντελειῶν ἐποφληθέντα ἀπήτησεν οὔτε οὐσίαν τινὸς ἐδήμειυσεν, ὀλίγους μὲν πάνυ τῶν τὰ Ὄθωνος προξέντων ἀποκτείνων, μηδὲ τὰς ἐκείνων μέντοι οὐσίας τοὺς προσήκοντας σφῶν D ἀποστερήσας. καὶ τοῖς οἰκείοις δὲ τῶν πρότερόν ποτε θανατωθέντων ἐδώρησατο πάντῃ ὅσα ἔτι ἐν τῷ δημοσίῳ εὑρητο. ἀλλ' 15 οὐδὲ τὰς διωθήκας τῶν ἀντιπολεμησάντων αὐτῷ καὶ ἐν ταῖς μάχαις πεόντων ἤτιστατο. ἀπηγόρευσε δὲ καὶ τοῖς βουλευταῖς καὶ τοῖς ἱππεῦσι μονομαχεῖν ἢ ἐν ὀρχήστρῳ θέαν τινὰ παρέχειν. καὶ διὰ ταῦτα ἐπηρεῖτο.

Ἐπὶ τούτοις ἠγγέλθη αὐτῷ ἡ ἐν Ἰουδαίᾳ κατ' αὐτοῦ ἐπ-20 ἀνάστασις. καὶ δεινῶς κατέδεισε δι' αὐτήν, ἄλλων τε συμβάν-

1 χίλλας] διοχιλλας Xiphillinus, recte: nam Tacitus (Historiarum lib. 2 cap. 95) novies milies sestertium. cf. annot. 5 καὶ ἔτεροι] ἔτεροι δὲ A. 7 Οὕτω δὲ — 19 ἐπηρεῖτο om Dio exc. 15 ἔτι add AB. 20 Ἐπὶ τούτοις — 21 δι' αὐτήν om Dio exc.

moret, cum inter omnes constet eum imperii sui tempore bis milies centies quinquagies centena milia drachmarum in cenas insumpsisse. saepe etiam apud alios convivatus est: eodemque die alius ei ientaculum, alius prandium, alius cenam, alius bellaria post cenam ad leniendam crapulam praebuerunt.

Inter haec vitia virtutes ei non defuerunt. monetam enim sub Nerone Galba Othone percussam retinuit, imaginibus eorum nihil offensus; et quae aliquibus donata fuerant, omnia rata habuit, neque cuiquam quicquam eripuit; neque ea quae ex contributionibus debentur exegit, neque cuiusquam bona publicavit, paucis duntaxat Othonianae factionis occisis: neque tamen eorum bona cognatis eripuit. eorum item cognatis qui prius occisi fuerant ea restituit omnia quae adhuc in publico reperiebantur. neque testamenta adversariorum, qui in bello ceciderant, reprehendit. vetuit ne senatores et equites in arena pugnarent aut in orchestra se spectandos praebarent. atque ob haec laudabatur.

Nuntiato motu Iudaico in magno terrore fuit, cum ob alia predi-

των σημείων, καὶ τῆς σελήνης παρὰ τὸ καθεστηκὸς δις ἐκλειο-
πέται δοξάσης· καὶ γὰρ τεταρτάτα καὶ ἑβδομαία ἐκιάσθη. ἥλιος
τε δύο ἅμα τότε εἶδον ἐκ τε τῶν ἀνατολῶν καὶ ἐκ τῶν δυσμῶν,
τὸν μὲν ἀσθενῆ καὶ ὠχρόν, τὸν δ' ἕξ ἀνατολῶν ἰσχυρόν.

P I 575

- 5 Ἐπράχθη δὲ τὰ τῆς ἐπανάστασεως ᾧδε. Οὐεσπασιανὸς ἐν
Ἰουδαίᾳ διατρέψων (ὡς γὰρ ἤδη ἰσθόρηται, παρὰ Νέρωνος ἦν
ἐκείσε σταλεῖς διὰ τὴν τῶν Ἰουδαίων ἀποστασίαν) τῷ μὲν Γάλβᾳ
αὐταρχήσαντι τὸν υἱὸν ἐπέμψε Τίτον προσερούντα αὐτόν· ἐπ- W II 193
ανελθόντος δὲ τοῦ Τίτου, ἐπεὶ καδ' ὁδὸν ἐμεμυθήκει τὴν τοῦ
10 Οὐίτελλιον καὶ τοῦ Ὄθωνος ἐπανάστασιν, πρὸς μοναρχίαν καὶ
αὐτὸς ὠρμήθη, κατὰ τὸν Δίωνα. ὡς δ' ὁ Ἰώσηπος ἐν τῇ τῆς
ἀλώσεως ἱστορίᾳ φησίν, οἱ μετ' αὐτοῦ στρατιῶται μυθόντες τοὺς
μὲν ἐν τῇ Εὐρώπῃ Γαλάτας στυσιάζουσας Γάλβαν προχειρίσα-
σθαι αὐτοκράτορα, τοὺς δ' ἐν Γερμανίᾳ στρατενομένους ἀνθ-
15 ἐλίσθαι τὸν Οὐίτελλιον, τοὺς δ' ἐν τῇ Ῥώμῃ προχειρίσασθαι B
Ὄθωνα, καὶ αὐτοὶ τὴν μοναρχίαν τῷ σφετέρῳ στρατηγῷ ἐψηφί-
σαντο, καὶ παρακροτήσαντες ἀλλήλους ἀνηγόρευσαν τὸν Οὐεσπα-
σιανὸν αὐτοκράτορα καὶ σῶζειν τὴν τῶν Ῥωμαίων ἡγεμονίαν κιν-
δυνεύουσαν παρεκάλουν. ἀρνούμενον δ' ἐκείνου οἱ μὲν ἡγεμόνες
20 προσέκιντο, οἱ δὲ στρατιῶται περιχυθέντες ξιφῆρεις ἀνελεῖν
ἠπέλιον αὐτόν. πείθεται οὖν, καὶ πρῶτον τῷ τὴν ἀρχὴν τῆς
Αἰγύπτου ἰθύνοντι ἐπιστέλλει περὶ τῶν κατ' αὐτόν· καὶ δε εὐθὺς

1 τὸ ABCW Xiphillinus, om P. 3 δύο add AB Xiphillinus.
ἀνατολικῶν A. 6 [ισθόρηται] p. 479 v. 9. 7 τῷ μὲν Γάλβᾳ
— 9 ἐπέμψθηκε om Dio exc. 9 τοῦ om ABC. 11 Δίωνα]
Historiae Romanae lib. 65 cap. 8. ὡς δ' ὁ Ἰώσηπος — p. 490
v. 1 αὐτὸν αὐτοκράτορα] Iosephi de bello Iudaico lib. 4 cap. 10
§ 3—6. 16 ἐψηφίσαντο στρατηγῷ A. 17 παρακροτή-
σαντες C.

gia, tum quod luna bis defecisset praeter solitum videbatur, et quarto
et septimo die obscurata. simul etiam duo soles visi, alter ab occasu
alter ab oriente: ille infirmus et pallidus, hic robustus.

Motus illius haec ratio fuit. Vespasianus in Iudaea degens, quo
cum a Nerone propter Iudaeorum defectionem missum fuisse iam dixi-
mus, filium Titum ad Galbam salutandum misit. Titus autem reverso
(nam in via seditionem Othonis et Vitellii didicerat), et ipse, ut Dio
refert, regnum affectavit. Iosepho vero auctore in excidio Iudaico, mi-
lites eius cum audissent a Gallis Galbam per seditionem imperatorem
esse creatum, a Germanicis legionibus Vitellium, a Romanis Othonem,
ipsi quoque suo duci imperium decreverunt, atque aliis alios concitantibus
Vespasianum imperatorem salutarunt, hortati ut periclitanti rei pu-
blicae subveniret. refraganti tribuni institerunt et milites strictis ensi-
bus circumstantes mortem sunt minati. paret igitur; et primum ad
Aegypti praetorem scribit quo loco res suae sint: a quo statim saluta-

ἀνηγόρευσεν αὐτὸν αὐτοκράτορα. Οὐδεσπασιανὸς δὲ τοῦτο μαθὼν τὸν μὲν τῆς Συρίας ἡγούμενον Μουκιανὸν εἰς τὴν Ἰταλίαν ἐπὶ τὸν
 C Οὐιτέλλιον ἐπεμψεν. ὅτε καὶ τὸν Ἑβραῖον Ἰωσήπον, ὃς αὐτὸν
 ἔτι ζῶντος τοῦ Νέρωνος αὐτοκράτορα προσεπεινὴν ἐθάρρησε, δε-
 σμώτην ὄντα ἔτι παρ' αὐτῷ καὶ αἰχμάλωτον, καλέσας πρὸς ἑαυ-5
 τόν, οἷα προμαρτυρούμενον αὐτῷ τὴν ἀρχήν, λυθῆναι κελεύει.
 τοῦ δὲ Τίτου τῷ πατρὶ Οὐδεσπασιανῶ δίκαιον εἰπόντος εἶναι καὶ
 τὸ ὄνειδος ἐξ Ἰωσήπου ἀφαιρεθῆναι σὺν τῷ σιδήρῳ, τοῦτο δ' ἔσε-
 σθαι εἰ μὴ λυθῶσι τὰ δεσμὰ ἀλλὰ διακοπῶσιν, ὃ ἐπὶ τῶν μὴ
 δεόντως δεθέντων πράττεται, συνευδοκεῖ καὶ ὁ Οὐδεσπασιανός, 10
 καὶ παρέλθὼν τις διέκοψε πελέκει τὴν αἷλυσιν.

Ὁ γὰρ Ἰωσήπος, ὡς αὐτὸς ἐκείνος ἰσθόρησε, χρησμόν τινα
 ἐν γραμμασιν ἱεροῖς εὐρηκὼς δηλοῦντα ὡς ἀρξέι τις ἀπὸ τῆς
 χώρας αὐτῶν τῆς οἰκουμένης, διὰ τὴν ἐν τῇ Ῥώμῃ στάσεις καὶ
 τῶν ἐκεῖ βασιλέων τὰς συνεχεῖς ἀλλαγὰς εἰς τὸν Οὐδεσπασιανόν 15
 D τεῖναι ὑπέλαψε τὸν χρησμόν, καὶ οἱ τὸ κράτος προεμαντεύσατο.
 τούτου δὲ τοῦ χρησιμοῦ μέμνηται καὶ Ἀππιανὸς ἐν τῷ εἰκοστῷ
 δευτέρῳ λόγῳ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἱστορίας αὐτοῦ. δικαιοτέρων δ' ἂν
 ἢ ἀληθῆς μάλιστα νομισθῆι τὸ ἐπὶ τὸν σωτήρα τοῦ τῶν ἀνθρώ-
 πων γένους τὸν κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν χρησμόν ἐκληφθῆναι. 20

1 αὐτὸν ἀνηγόρευσεν B. 2 τῆς Συρίας ἡγούμενον ex Iosepho,
 ut videtur. 3 ὅτε καὶ — 11 τὴν αἷλυσιν] Iosephi de bello Ju-
 daico lib. 4 cap. 10 § 7. 5 ἔτι ὄντα AB. καλέσας πρὸς
 ἑαυτὸν post τὴν ἀρχήν A. 10 ὁ om A. 11 Ὁ γὰρ Ἰω-
 σήπος — p. 491 v. 6 πέρατα τῆς γῆς] horum plurima ex Eusebii
 Hist. eccl. lib. 3 cap. 8. 16 προεμαντεύσατο BC. 17 τοῦ
 ABCW, om P. εἰκοστῷ δευτέρῳ] is enim liber ἑκατονταετία
 inscriptus res sub imperatoribus gestas usque ad Traiani fere tem-
 pora continebat. 18 Ῥωμαϊκῆς ἱστορίας αὐτοῦ AB, ἱστορίας
 αὐτοῦ Ῥωμαϊκῆς PW. 19 τῷ] τοῦ A.

tus est imperator. deinde Mucianum Syriae praetorem in Italiam contra Vitellium mittit. quo tempore Iosephum Hebraeum, quem vivente adhuc Nerone imperatorem se appellare ausum, captivum adhuc in vinculis tenebat, ob eam divinationem solvi iussit. Tito vero hortante ut ei una cum ferro etiam ignominia demeretur (quod fiebat cum vincula non solvebantur sed dissecabantur, atque in eos usurpabatur qui per iniuriam vincti essent), approbante Vespasiano quidam securi catenam dissecuit.

Iosephus enim, ut ipse narrat, cum in sacris litteris oraculum reperisset, fore ut quidam ex Iudaea orbi terrarum imperaret, id oraculum ob Romanorum seditiones et imperatorum frequentes mutationes ad Vespasianum rettulit, eique vaticinatus est imperium. eius oraculi meminit etiam Appianus Historiae Romanae libro 22. — roctius autem ac verissime id oraculum de servatore humani generis domino Iesu Christo

ὡδὲ γὰρ τῆς οἰκουμένης ἀπάσης Οὐεσπασιανὸς ἐβασίλευσε, κατὰ τὸν χρησμὸν, ἀλλὰ τῆς ὑπὸ Ῥωμαίους μόνης· πολλὰ δὲ τῆς οἰκουμένης ἦν ὃ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἀρχῆς ἦν ἐκτός· ὃ δὲ κύριος συμπύσης τῆς οἰκουμένης ἐβασίλευσέ τε καὶ βασιλεύει, ᾧ παρὰ τοῦ πατρὸς β. ἐβρῆθη "αἰτήσαι παρ' ἐμοῦ, καὶ δώσω σοι ἔθνη τὴν κληρονομίαν σου, καὶ τὴν κατύσχεσίν σου τὰ πέρατα τῆς γῆς."

Οὐεσπασιανὸς δὲ πρὸς Ἀλεξάνδρειαν ὤρμησεν, ἔνθα καὶ P I 576 ἀπὸ τῆς Ῥώμης εὐαγγέλια ἤκεν αὐτῷ, ὡς Οὐϊτέλλιος μὲν ἀπεσφάγη, αὐτὸς δὲ αὐτοκράτωρ τῷ τε δήμῳ καὶ τῇ συγκλήτῳ 10 ἀνηγορεύθη, καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Δομετιανὸς εἰς ἡγεμονίαν προήχθη μέχρι τῆς αὐτοῦ πρὸς τὴν Ῥώμην ἀφίξεως.

Ὁ δὲ τοῦ Οὐϊτέλλου θάνατος τοῦτον τὸν τρόπον ἐγένετο. ἤδη οἱ Οὐεσπασιάνειοι στρατιῶται πεπλησιακότες ἦσαν τῇ Ῥώμῃ, καὶ ἐς αὐτὴν ἐσβαλόντες οὐδὲν ὃ τι τῶν δεινῶν οὐκ ἐποίησαν. 15 τῆς δὲ πόλεως πορθουμένης ὁ Οὐϊτέλλιος φοβηθεὶς, χιτωνίσκον τε φικώδη περιβαλλόμενος, ἐς οἶκημα σκοτεινόν, ἐν ᾧ κύνες ἐτρέφοντο, κατεκρύφθη, διανοούμενος νυκτὸς ἐς τὴν Ταρακίαν πρὸς τὸν ἀδελφὸν ὑποδρῆναι. ἀναζητήσαντες δὲ οἱ στρατιῶται B αὐτὸν συνέλαβον φορτυῶ πεπλησμένον καὶ αἵματος (ὅπῃ γὰρ τῶν 20 κυνῶν ἐλελύμαντο), καὶ τὴν ἐσθῆτα περιρρήξαντες αὐτοῦ καὶ εἰς τοῦπίσω τῷ χεῖρε δεσμήσαντες, σχοῖνόν τε περιθέντες αὐτῷ περιανχένιον, οἱ μὲν ἐρράπιζον, οἱ δὲ τοῦ γενείου ἔπιλλον, πάντες δὲ

1 πάσης AB. 7 Οὐεσπασιανὸς — 11 ἀφίξεως] Iosephi de bello Iudaico lib. 4 c. 11 § 4 5. 8 μὲν om C. 9 καὶ τῇ συγκλήτῳ non habet Iosephus. 14 ἐμβαλόντες B. 16 περιβαλλόμενος A, περιβαλλόμενος PW. 17 ἐτρέφοντο A Xiphilinus, ἐδέδεκτο PW. 20 ἐλελύματο Xiphilinus. αὐτὸν A. 21 αὐτῷ περιθέντες A.

intelligetur. neque enim toti terrarum orbi Vespasianus imperavit sed Romanis provinciis duntaxat, extra quas multa alia regna fuerunt: at dominus toti orbi dominatus est et dominatur. cui a patre dictum est "petito a me, et dabo tibi gentes haereditatem tuam, et possessionem tuam fines terrae."

Vespasiano Alexandriam profecto Roma nuntii venerunt de caede Vitellii, et ut ipse a senatu populoque Romano imperator declaratus, et filius Domitianus principatum in eius adventum tenere iussus esset.

Vitellius autem hoc modo periit. Vespasianii milites cum prope Romam atque in ipsam urbem venissent, nullo violentiae genere abstinuerunt. cum autem urbs vastaretur, Vitellius sibi metuens induta pannosa tunica in obscuram domunculam, ubi canes alebantur, se abdidit, nocta Tarracinas ad fratrem confugere cogitans. milites vero eum repletum illuvie et sanguine plenum (nam a canibus morsus fuerat), lacerata veste, manibus post tergum revinctis et laqueo collo injecto, partim colaphis ceciderunt partim barbam evellerunt, omnes vero luxum ei

ἔσχωπον τὰ τε ἄλλα καὶ τὴν ἀσωτίαν αὐτοῦ. αἰσχρνομένου δὲ
 W II 194 ἐπὶ τούτοις καὶ κάτω βλέποντος, οἱ στρατιῶται ξιφιδίους αὐτὸν
 ὑπὸ τὸ γένειον ὑπέκέντον, ἵνα καὶ ἄκων ἄνω βλέπῃ. Κελεύς δὲ
 τις ἐλεήσας αὐτὸν “ἐγὼ σοὶ” ἔφη “βοηθήσω ὡς μόνος δύναμαι.”
 καὶ ὁ μὲν ἐκείνον ἔτρωσε καὶ ἐαυτὸν ἀπέσφαξεν· οὐ μέντοι καὶ ὁ δ
 C Οὐτίλλιος ἀπέθανεν ἐκ τοῦ τραύματος, ἀλλ’ ἐσύρετο εἰς τὸ
 δεσμοστήριον. περιελγῆσας δὲ οἷς τε ἐπασχε καὶ οἷς ἤκουεν “ἀλλ’
 ἔγωγε” ἔφη “αὐτοκράτωρ ὑμῶν ἐγενόμην.” ὀργισθέντες οὖν οἱ
 στρατιῶται κατέκοψαν αὐτὸν, καὶ τὴν κεφαλὴν ἀποτεμόντες αὐ-
 τοῦ κατὰ πᾶσιν τὴν πόλιν περιήγαγον, ζήσαντος ἔτη τέσσαρα καὶ 10
 πεντήκοντα καὶ ἡμέρας ἑννέα καὶ ὀγδοήκοντα, ἄρξαντος δὲ ἐνιαυ-
 τὸν δέκα ἡμερῶν ἐπιδύοντα.

17. Περικυμένων δὲ τούτων ὁ Μουκιανὸς ἐπῆλθε καὶ τῷ
 Δομετιανῷ συνδιόκει· αὐτοκράτωρ τε ὁ Οὐέσπυσιανὸς καὶ πρὸς
 τῆς βουλῆς εὐφημηθῆ, καὶ Καίσαρες δὲ τε Τίτος καὶ ὁ Δομετια-15
 D νὸς ἐπεκλήθησαν. ὁ δὲ Μουκιανὸς ἀδελφὸς παρὰ τοῦ Οὐέσπα-
 σιανοῦ ὠνομάζετο, καὶ ἐξουσίαν εἴληφε πάνθ’ ὅσα ἐβούλετο
 πράττειν καὶ γράφειν, τὸ ὄνομα τοῦ αὐτοκράτορος μόνον ἐπι-
 γραφόμενος· καὶ διὰ τούτου καὶ δακτύλιον πεμφθέντα οἱ ἐφόρει,
 ἵνα τὸ αὐτοκρατορικὸν σφράγισμα λαμβάνῃ τὰ σημαίνοντα. 20

2 αὐτὸν om A. 3 ὑπέκέντων A. κειλεύς B. 4 μόνος
 etiam Xiphilinus: “rectius μόνως” SYLVBURGIUS. 8 ἔφη om C.
 11 καὶ ἡμέρας ἑννέα καὶ ὀγδοήκοντα om Dio exc. ἀρξαντος
 A cum Xiphilino, μοναρχήσαντος PW. 14 ὁ om A. καὶ
 om B. 18 γράφειν καὶ πράττειν B. 19 καὶ alterum om B.
 20 σημαίνοντα A Xiphilinus, συμβαινόμενα PW.

FONTES. Cap. 17. Dionis Historiae Romanae lib. 65 c. 22 et
 lib. 66 c. 1 — c. 17. multa Zonaras habet quae apud Xiphili-
 num et in eclogis Constantinianis desiderantur.

opprobriarunt. ob quae verecundantem et humum intuentem cultellis sub
 mento pupugerunt, ut vel inuitus vultum attolleret. verum Germanus
 quidam eius misertus “ego tibi” inquit “quantum unus possum opem
 feram”, eoque vulnerato seipsum iugulavit. sed Vitellius ex eo vulnere
 non mortuus cum in carcerem traheretur, ex verberum et contumelliarum
 impatientia “at ego” inquit “vester imperator fui.” quo dicto irritati
 milites eo dissecto caput amputatum per totam urbem circumtulerunt.
 vixit annos quinquaginta quattuor et dies octoginta novem; imperavit
 annum unum, decem diebus demptis.

17. His peractis Mucianus advenit, unaque cum Domitiano rem
 publicam capessit. Vespasianus a senatu imperator salutatus, duo eius
 filii Caesares cognominati sunt. Mucianus vero frater a Vespasiano
 vocabatur, accepta potestate quidvis et agendi et decernendi, tantum
 imperatoris nomine praescripto: eaque de causa missum sibi anulam
 gestabat, ut mandata imperatorio anulo signarentur. igitur ipse et Do-

πολλοῖς γοῦν ἀρχάς τε καὶ ἐπιτροπείας αὐτὸς καὶ ὁ Δομετιανὸς ἔδοσαν, καὶ ἐπάρχους ἄλλους ἐπ' ἄλλοις καὶ ὑπάτους ἀπέδειξαν, ὡς αὐτοὶ αὐταρχοῦντες. ἄσπε τὸν Οὐεσπασιανὸν ἐπιστεῖλαι τῷ Δομετιανῷ ὅτι "χάριν ἔχω σοι τέκνον, ὅτι με εἰς ἀρχεὶν καὶ οὐδέπω με καταλέλυκας."

Ἐς δὲ τὴν Ἀλιξάνδρειαν ὁ Οὐεσπασιανὸς ἀφικόμενος χρήματα πολλὰ κειῖθεν ἠργυρολόγησε, χρηματιζόμενος πάντοθεν, καὶ P I 577 τέλη πολλὰ τὰ μὲν ἐκλείμμενα ἀνενώσατο, τὰ δὲ καὶ νομιζόμενα προσεπλήρῃσε, καινὰ τε προσέθετο ἕτερα. τὸ δ' αὐτὸ τοῦτο 10 καὶ ἐν τῇ ἄλλῃ ὑπηκόῳ τῇ τε Ἰταλίᾳ καὶ αὐτῇ τῇ Ῥώμῃ μετὰ ταῦτα ἐποίησε. τὴν μὲν οὖν Αἴγυπτον δι' ὄλεγου κατεστήσατο, καὶ οἶτον πολὺν εἰς τὴν Ῥώμην ἐπέμψεν ἀπ' αὐτῆς· τὸν δὲ υἱὸν αὐτοῦ Τίτον εἰς Ἱεροσόλυμα καταλειποῦς πορῆσαι αὐτά, τὴν ἐκείνων ἀνέμενεν ἄλωσιν, ἵνα μετὰ τοῦ υἱέος ἐπανέλθῃ πρὸς τὴν 15 Ῥώμην. τριβομένου δὲ χρόνου ἐν τῇ πολιουρκίᾳ, τὸν μὲν Τίτον ἐν τῇ Παλαιστίνῃ κατέλιπε, αὐτὸς δὲ ὀκτάδος ἐπιβάς εἰς Λυκίαν ἔπλευσε, κάκειθεν τὰ μὲν περὶ τὰ δὲ πλοιζόμενος εἰς τὸ Βρεντέσιον ἐκομίσθη.

Ἐλθὼν δ' εἰς τὴν Ῥώμην καὶ τοῖς στρατιώταις καὶ τῷ δήμῳ B 20 παρέσχκε δωρεάς, καὶ τὰ τεμένη καὶ τὰ δημόσια ἔργα τὰ πεπονηκότα ἀνελάμβανε, καὶ τὰ ἤδη ἐφθαρμένα ἐπανεσκεύαζε, καὶ συντελουμένους αὐτοῖς οὐ τὸ ἑαυτοῦ ἐπέγραφεν ὄνομα, ἀλλὰ τὸ

1 πολλοῖς — 2 ἀπέδειξαν om Dio exc. 9 καινὰ τε ἕτερα προσκατεστήσατο Exc. Peir., om Xiph. 10 ἐν om C. τῇ τε Ἰταλίᾳ om Dio exc. 11 τὴν μὲν οὖν — p. 494 v. 4 προσδιέφθειρε om Dio exc. 13 εἰς] εἰς τὰ A. 14 ἐπανέλθοι A. 17 πλοιζόμενος] ναυτιλλόμενος A. 21 ἐφθαρμένα] ἰσκαμμένα B. ἐπανεσκεύαζε B, ἐπανασκεύαζε PW, ἀνεσκευάζετο A.

mitianus magistratus et praefecturas multis dederunt, et alios atque alios praesides et consules designarunt, non secus ac si ipsi rerum potirentur. unde Vespasianus Domitiano scripsit, se illi habere gratiam quod se imperare pateretur necdum imperio pepulisset.

Alexandriam autem cum venisset, magnam pecuniam coegit, nullo quaestuo praetermisso, vectigalibus quibusdam obsoletis restitutis, usitatis exaggeratis et novis excogitatis. quod deinde in aliis quoque provinciis, in Italia et Romae fecit. Aegypto parvo tempore constituta, magnam inde frumenti copiam Romam misit. filium Titum ad oppugnanda Hierosolyma reliquit, ut una cum eo in urbem reverteretur. sed cum obsidio diu traheretur, sine illo nave oneraria in Lyciam venit. inde partim terra partim mari Brundisium appulit.

Romam ingressus militibus et populo munera dedit. templa publicae operae ruinosae refecit. aedificia quorum fundamenta iacta erant perfecit, non suo sed eorum qui inchoarant nominibus inscriptis. bona

τῶν πρώτως δομησαμένων. τὴς τε οὐσίας τῶν ἐναντιωθέντων
 αὐτῶ καὶ ἐν ταῖς μάχαις πεισόντων τοῖς παισὶν ἐκείνων ἢ τοῖς
 ἄλλως οἰκείους ἀφῆκε, καὶ τὰ συμβόλαια τὰ τῶ δημοσίῳ προσ-
 ἦκοντα προσδιέφθειρε. μεγαλοπρεπῶς δὲ εἰς τὸ κοινὸν ἀναλλασκων,
 εὐτελέστατα διηγάτο, καὶ οὐδὲν ἔξω τῶν ἀναγκαίων ἔδαπανα. ἦν 5
 δὲ οὔτε ἔξ ἐγγενῶν οὔτε πλούσιος. πάντας δὲ τοὺς προσιόντας
 αὐτῶ προσεδέχετο. τοῖς δὲ φίλοις καὶ πρὸ τῆς ἔω καὶ ἐπὶ τῆς
 εὐνῆς κατακείμενος συνεγίνετο· καὶ αἱ θύραι τῶν βασιλικῶν
 C ἠνεωγμέναι διὰ πάσης τῆς ἡμέρας ἦσαν, καὶ φρουρὸς οὐκ ἦν ἐν
 αὐταῖς. τό τε σύμπαν, τῇ μὲν προνοίᾳ τῶν κοινῶν αυτοκρά- 10
 τωρ νερόμιστο, εἰς τᾶλλα δὲ πάντα κοινὸς καὶ ἰσοδύμιτος ἦν τοῖς
 λοιποῖς.

Τῶν δ' Ἱεροσολύμων ἀλόντων ὁ Τίτος εἰς τὴν Ἰταλίαν ἐπ-
 ανελθὼν τὰ ἐπιτίκια αὐτός τε καὶ ὁ πατὴρ ἐφ' ἄρματος ἐπεμφαν·
 συνέπεμπε δὲ σφίσιν αὐτὰ καὶ ὁ Δομετιανὸς ὑπατεύων ἐπὶ κέλητος. 15
 μετὰ τοῦτο διδασκάλους ἐν τῇ Ῥώμῃ καὶ τῆς Αὐτῶν καὶ τῆς
 Ἑλληνικῆς παιδείας κατέστησε, μισθὸν ἐκ τοῦ δημοσίου φέροντας.
 κατηγορίαν δὲ ὁ Μουκιανὸς τῶν φιλοσόφων πολλὴν ποιησάμενος
 ἐπέισε τὸν Οὐσέπασσανδρὸν ἐξελάσαι αὐτοὺς τῆς Ῥώμης· καὶ πλὴν
 W II 195
 D τοῦ Μουσωνίου ἄπαντες ἀπηλάθησαν. χρηματιστῆς δ' ἐνομιζέτο, 20
 διὲ ἀνδριάντα στήσαι αὐτῶ ψηφισαμένων τινῶν, οὗ τὸ ἀνάλωμα
 μυριάδες ἦσαν πέντε καὶ εἴκοσι, πρότεινε τὴν χεῖρα “ὅτι μοι

2 post μάχαις PW add τε, om ABC. 3 ἄλλως A, ἄλλοις PW.
 post συμβόλαια A add τὰ παλαιά. 5 ἦν δὲ — 6 πλούσιος om
 Dio exc. 13 Τῶν δ' Ἱεροσολύμων — 17 φέροντας om Dio
 exc. triumphum descripsit Iosephus de bello Iudaico lib. 7 cap. 5.
 15 δὲ om A. 16 μετὰ] μετὰ δὲ A. 22 post χεῖρα A add
 καὶ ἔφη.

adversariorum qui in praeliis ceciderant eorum liberis aut cognatis reli-
 quit, publicis etiam aeris alieni tabulis abolitis. publice magnificus, pri-
 vatim tenuissime vivebat, neque ullos sumptus nisi necessarios faciebat,
 genere ortus neque nobili neque locuplete. ab omnibus adiri se patie-
 batur. cum amicis ante auroram in lectulo recubans colloquebatur.
 palatii fores per totum diem patebant sine ullo custode. ut paucis ab-
 solvam, curatione rei publicae princeps agnoscebatur: comitate victu
 cultaque a caeteris nihil differebat.

Hierosolymis expugnatis Titus in Italiam reversus simul cum pa-
 tre curru vectus triumphum egit: cui Domitianus quoque consul equo
 singulari interfuit, postea Vespasianus magistros et Latinarum et Grae-
 carum disciplinarum Romae constituit, decretis ex aerario stipendiis.
 sed Mucianus philosophis acriter accusatis effectus ut uno Muciano ex-
 cepto eosdem urbe pelleret. avaritiae crimen ex eo subit, quod decreta
 sibi a quibusdam statua pretio 250000 drachmarum, manu extenta “pe-

τὸ ἀργύριον” εἰπὼν· “ἡ γὰρ βάσις αὐτοῦ αὕτη ἐστὶ.” καὶ πρὸς τὸν Τίτον ἀναγκαστῶντα τέλει τινὶ ᾧ αὐτὸς καταδεδείχει, εἶπε, χρυσοῦς ἐξ αὐτοῦ πεπορισμένους λαβῶν, “ἰδοῦ, τέκνον, εἴ τι ὄξουσι.” ἐπεβουλεύθη δὲ ὑπὸ Ἀλιηνοῦ καὶ ὑπὸ Μαρκελλοῦ. βρωμαθῆντες δέ, ὁ μὲν Ἀλιηνὸς ἐν τοῖς βασιλείοις ἐσφάγη, τοῦ Τίτου κελεύσαντος, Μάρκελλος δὲ κριθεὶς ἐν τῷ συνεδρίῳ καὶ καταδικασθεὶς αὐτὸς ἐαυτὸν ἀνεῖλε ξυρῶν τεμῶν τὸν λαμόν.

Οἰεσπασιανὸς δὲ νοσήσας πυρετοῖς μετέλλαξεν· ὡς δὲ τινες ἔφασαν, τοῦ Τίτου καταψευδόμενοι, φάρμακον ἐν συμποσίῳ τινὶ 10 πεπωκῶς. ἐπιτιμῶντων δὲ αὐτῷ νοσοῦντι τῶν ἰατρῶν ὅτι νοσῶν P I 578 πάντα τὰ τῇ ἀρχῇ προσήκοντα ἔπραττε, “τὸν αὐτοκράτορα” ἔφη “ἑστῶτα δεῖ ἀποθνήσκειν.” ἀπεβίω δὲ ζήσας ἔτη ἑννέα καὶ ἐξήκοντα καὶ μῆνας ὀκτώ καὶ ἡμέρας ὀκτώ, μοναρχήσας δὲ ἔτη δέκα, ἐξ ὀλίγα ἡμερῶν.

16 18. Τούτου δὲ τελευτήσαντος ὁ Τίτος τὴν ἀρχὴν διεδέξατο. ὃς μοναρχήσας οὔτε φοινικὸν τι οὔτε ἑλωτικὸν ἔπραξεν, ἢ ὅτι μετεβάλετο, ἢ ὅτι ἐπὶ βραχύτατον, ὥς γε ἐς ἡγεμονίαν εἰπεῖν, ἐπεβίω. δύο γὰρ ἔτη μετὰ τὴν αὐταρχίαν καὶ μῆνας δύο ἡμέρας τε εἴκοσι ἐζήσεν, ἐπ’ ἑννέα καὶ τριάκοντα ἔτεσι καὶ μῆσι πέντε 20 καὶ ἡμέραις πέντε καὶ εἴκοσι. διὸ καὶ ἐξ ἴσου αὐτὸν ἄγουσι τῇ

1 εἰπὼν om A. 2 καταδεδείχει A, καταδέδειχεν PW. 4 ἀλιηνοῦ et mox ἀλιηνός A cum Xiphilino, Ἀλιηνοῦ et Ἀλιηνός PW. 12 ἑννέα καὶ A Xiphilinus, πρὸς ἑννέα PW. 13 καὶ ἡμέρας ὀκτώ om Dio exc. 18 ἐπεβίω etiam Xiph. cod. Pal.

FONTES. Cap. 18. Dionis Historiae Romanae lib. 66 c. 18 — c. 26, unde nonnulla Zonaras hausit quae apud Xiphilinum et in eclogis Constantinianis desiderantur. Eusebii Historiae ecclesiasticae lib. 3 c. 13.

cuniam mihi date” inquit: “nam haec eius est basis.” Tito filio ob institutum vectigal quoddam succensenti aureos inde comparatos ostendit ac periculum facere iussit an olerent. Alienus et Marcellus insidiatores eius deprehensi sunt, et Alienus Titi inssu in palatio interfectus: Marcellus iudicio damnatus novacula sibi gulam praecidit.

Vespasianus ex febre decessit, vel ut alii de Tito mentiuntur, veneno in convivio hausto. obiurgatus a medicis quod in morbo omnia munia obiret, imperatorem respondit stantem mori oportere. extinctus est anno aetatis nono et sexagesimo, mense et die octavo, imperii anno decimo, sex diebus minus.

18. Huic defuncto Titus successit. qui tempore imperii neque crudeliter neque libidinose quicquam fecit, sive ob mutatos mores sive ob exiguum tempus quo imperavit. nam rerum potitus biennium duntaxat, menses duos et dies viginti, vixit: vitae autem eius spatium fuit annorum triginta novem, mensium quinque, dierum viginti quinque.

B τοῦ Ἀγούστου πολυετία, ὅτι οὐτ' ἐκείνος ἐφιλήθη ἄν εἰ ἐλάττω χρόνον ἐζήκει, οὐτ' ἄν οὗτος εἰ πλεονα· ὁ μὲν ὅτι τραχύτερος κατ' ἀρχὰς διὰ τοὺς πολέμους καὶ τὰς στάσεις γενόμενος ἠδυνήθη μετὰ ταῦτα εὐεργεσίαις ἐν τῷ πολυχρονίῳ λαμπρύνεσθαι, ὁ δ' ὅτι ἐπιεικῶς ἄρξας ἐν ἀκμῇ τῆς δόξης ἀπέθανε, τάχ' ἄν ἐλεγ-
5
χθεὶς, εἴ γε ἐβίω ἐπὶ μακρόν, ὅτι εὐτυχία πλείονι ἐχρήσατο ἢ ἀρετῇ. οὐτε δέ τινα τῶν βουλευτῶν ἐν τῇ αὐτοῦ ἡγεμονίᾳ ἀπέκτεινε, καὶ γράμματα ἐξέδθηκε βεβαιῶν πάντα τὰ ὑπὸ τῶν πρό-
τερον αὐτοκρατόρων δοθέντα τισίν. ἦν δὲ περὶ χρήματα ἀκρι-
βῆς καὶ οὐ μάτην ἀνήλισκεν· οὐδένα μέντοι ποτὲ διὰ ταῦτα
10 ἐκόλασεν.

C Ἐπὶ τούτου καὶ ὁ Ψευδονέρων ἐφάνη, ὃς Ἀσιανὸς ἦν, ἐκα-
λεῖτο δὲ Τερέντιος Μάξιμος, προσεικῶς δὲ τῷ Νέρωνι καὶ τὸ
εἶδος καὶ τὴν φωνήν· καὶ γὰρ καὶ ἐκιδραψώδει. ἔκ τε τῆς Ἀσίας
τινὰς προσεποιήσατο, καὶ ἐπὶ τὸν Εὐφράτην προχωρῶν πολλῶ
πλείους ἀνηρέησατο, καὶ τέλος πρὸς Ἀρτάβανον τὸν τῶν Πάρθων
κατέφυγεν ἀρχηγόν· ὃς καὶ δι' ὀργῆς τὸν Τίτον ποιοῦμενος ἐδέ-
ξατο τούτου καὶ καταγαγεῖν εἰς Ῥώμην παρεσκευάζετο.

Ἐν δὲ τῷ πρώτῳ τῆς ἡγεμονίας τοῦ Τίτου ἔτει πῦρ ἐν
Καμπανίᾳ πολλὰ κατὰ τὸ φθινόπωρον ἀθρόον ἐξήνθησε. τὸ γὰρ
20

D ὄρος τὸ Βέσβιον, κατὰ Νέαν ὃν πόλιν, ἔχει πυρὸς ἀφθόουτος

3 διὰ τὰς στάσεις καὶ τοὺς πολέμους A. 4 εὐεργεσίαις om A.
8 προτέρων Xiphilius. 9 ἦν δὲ — 11 ἐκόλασεν om Dio exc.
10 ποτὲ διὰ ταῦτα ἐκόλασεν AB, διὰ ταῦτα ἐκόλασε ποτε PW.
12 Ἐπὶ τούτου — 18 παρεσκευάζετο om Dio exc. 14 καὶ
ante ἐκιδραψ. om AC. 17 ἐδέξατο] καὶ ἐδέξατο A. 19 Ἐν δὲ
τῷ πρώτῳ — ἔτει om Dio exc. τοῦ Τίτου] αὐτοῦ A.

quare cum longaevitate Augusti comparatur, quod nec is admatuſ esset
si pauciores annos vixisset, nec hic si plures: quod ille principio pro-
pter bella et seditiones asperior longo illo spatio beneficentia inclaruit,
hic moderate gesto imperio in ipso gloriae fastigio decessit: quod si diu
vixisset, crimini dari forte potuisset eum maiori fortuna quam virtute
usum fuisse. in principatu suo nullum senatorem occidit: privilegia a
superioribus imperatoribus concessa litteris publice propositis confirma-
vit. pecuniam accurate conservavit nec temere consumpsit; neque tamen
quonquam ex avaritia supplicio affecit.

Sub eo Pseudonero exstitit, homo Asiannus, nomine Terentius
Maximus, Neroni et facie et voce similis: nam ad citharam quoque can-
ebat. is comparata in Asia factione, et ad Euphratem progressus,
manu longe maiore facta, denique ad Artabanum Parthorum regem con-
fugit. qui Tito iratus illum receptum Romam reducere instituit.

Primo anno principatus Titī sub autumnum subito ingens in Cam-
pania incendium exstitit. Vesuvius enim mons iuxta Neapolin situs

πηγὰς· μέσον δὲ γε μόνον πεπύρωται, τὰ δ' ἔξω τούτου εἰσὶν ἄπυρα. τῶν οὖν ἐν τῷ μέσῳ κραυρουμένων καὶ τεφρουμένων, αἱ μὲν περίξ κορυφαὶ τὸ ἀρχαῖον σώζουσι νῦνος, τὸ δὲ μέσον διαπυρηθὲν τῷ πυρὶ κοῖλον ἐκ τοῦ συνιζάνειν ἐγένετο. καὶ ἀναδίδεται ἐξ αὐτοῦ τῆς μὲν νυκτὸς φλόξ, τῆς δ' ἡμέρας καπνός, καὶ ποτὲ μὲν μᾶλλον, ποτὲ δὲ ἥττον· ἐνίοτε δὲ καὶ τέφραν ἀναβάλλει δταν ἀθρόον ἐπιζήση, καὶ λίθους ἀναπέμπει δταν ὑπὸ πνεύματος ἐκβιασθῆ· ἡγεῖ τε καὶ βοᾷ, μὴ συμπεπιλημένους ἀλλ' ἀραιὰς καὶ ἐλευθέρως τὰς ἀναπνοὰς ἔχον. τοιοῦτον μὲν ἐστὶ τὸ Βέσβιον· P I 579

10 τότε δὲ κτύπος ἑξαίσιος ἑξαπίνης ὡς τῶν δρῶν συμπίπτόντων ἐξηκούσθη, καὶ ἀνέθορον πρῶτον μὲν λίθοι ὑπερμεγέθεις, ἔπειτα W II 196 πῦρ πολὺ καὶ καπνός ἄπλετος, ὡς καὶ τὸν ἥλιον συγκυρφοθῆναι καὶ σκότος ἐκ φωτὸς γενέσθαι. καὶ τέφρα δὲ ἀνεφυσήθη ἀμύθητος, ὡς τῆς τε γῆς καὶ τῆς θαλάσσης καὶ τοῦ ἄερος κατασκευ-

15 δασθῆναι παντός, καὶ τοὺς ἰχθύνας τὰ τε ὄρεα διαφθαρῆναι, καὶ δύο πόλεις, τὸ τε Ἑρκουλάειον καὶ τοὺς Πομπηῖους, ἐν θεάτρῳ τοῦ δήμου αὐτῶν κυθημένους, καταχωσθῆναι. τσαυτῆ δ' ἦν ἡ τέφρα, ὥστε τι αὐτῆς καὶ ἐς Ἀφρικὴν ἐλθεῖν καὶ εἰς Συρίαν καὶ εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Ῥώμην· ἐξ ἧς B

20 ὕστερον λοιμώδης νόσος ἐπέσκηψεν.

‘Ο δ’ οὖν Τίτος τοῖς Καμπανοῖς καὶ οἰκιστὰς ἐπέμψε καὶ

1 ἔξω τούτου] ἐξωθεν A, ἐξωθεν αὐτοῦ Xiphilinus. 2 γούν B. κραυρουμένων C Xiphilinus, κραυνομένων PW. 6 ποτὲ δὲ ἥττον A, ποτὲ δὲ ἐπὶ ἥττον Xiphilinus, ἐνίοτε δ' ἐλάττω PW. ἐνίοτε A, Ἄλλοτε PW. 8 ἐκβιασθῆ A Xiphilinus, ἀρσθῆ PW. 9 ἐλευθέρως] λαθραίας Xiphilinus. 16 Ἑρκουλάειον Xiphilinus. κομπόλιος AB. 17 αὐτῆς Xiphilinus. 21 οἰκιστὰς] Xiphilinus δύο ἄνδρας ἐκ τῶν ὑπατευκότων οἰκιστὰς.

uberrimos habet ignis fontes. sed in medio duntaxat ardet, extrinsecus caret igni. interiore igitur parte exusta et in cineres conversa, circumiacentia quidem cacumina veterem servant altitudinem, medius vero mons igni consumptus, dum magis magisque subsedit, concavus est redditus. unde noctu flamma, interdiu fumus, alias maior alias minor erumpit: aliquando etiam subito dehiscens cineres et saxa vi ventorum impulsae eiaculatur; et cum murmure resonat, ob spiracula non densa sed rara et libera. ac talis est Vesuvius. tum autem immani tumultu, quasi montes inter se colliderentur, subito exaudito, primum ingentia saxa exsillerunt, deinde magnus ignis et fumus immensus, ut sol occultaretur et lux in tenebras converteretur. est et cineris vis ineffabilis effusa, quo in aëre terra et mari dissipato pisces et volucres perierant; et duo oppida Herculaneum et Pompeii, populo in theatro consistente, sunt oppressa. tantum porro cineris fuit, ut aliquantum etiam in Africam, in Aegyptum et Syriam ipsamque Romam perferretur: unde pestilentia consecuta est.

Titus vero Campanis curatores restituendae regioni misit et pe-
Zonaræ Annales II.

χρήματα ἐδωρήσατο ἄλλα τε καὶ τὰ τῶν ἀκληρονομήτων. αὐτὸς δὲ οὐδὲν παρ' οὐδενός, καίτοι πολλῶν διδόντων, ἐδέξατο· πολλὰ δὲ τῶν δημοσίων ἔργων ἀνέστησεν οἰκοθεν. καὶ ἀγῶνας ἐποίησε θαναμαστούς, ἐν οἷς σφαιρία ξύλινη μικρὰ ἄνωθεν ἐρρίπτει, σύμβολον ἔχοντα τὸ μὲν ἐδωδίμου τινός, τὸ δὲ ἐσθῆτος, ἄλλο χρυσῶσού ἵππων ὑποζυγίων βοσκημάτων ἀνδραπόδων· ἃ οἱ ἀρκάζοντες πρὸς τοὺς δοτῆρας αὐτῶν ἀπάγοντες τὸ ἐπεγεγραμμένον ἐλάμβανον.

C Τούτου ἔστι καὶ ἡ ἀοιδίμος ἐκείνη φωνὴ εἰπόντος “σήμερον οὐκ ἐβασίλευσα ἐπεὶ οὐδένα ἐδηργέτησα.” 10

Τούτου τῷ δευτέρῳ ἔτει Λίνος ὁ πρῶτος ἐπίσκοπος τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας τελευτῶν Ἀνεγκλήτω τὴν ἀρχιερωσύνην παρέδωκε.

Τῷ δ' ἐπιγενομένῳ ἔτει μετέλλαξεν ὁ Τίτος, ὡς μὲν φήμη κρατεῖ, πρὸς τοῦ ἀδελφοῦ ἐπιβουλευθεὶς, ὡς δ' ἔνιοι γράφουσι, 15 νοσήσας. ἔμπνουν μέντοι αὐτὸν ἔτι ὄντι καὶ τάχα περιγενέσθαι δυνάμενον ἐς λάρανακα πλήρη χιόνος ὁ Δομετιανὸς ἐπέβαλεν, ὡς δεομένης τῆς νόσου τάχα τινὸς περιψύξεως. ἀποψύχων δὲ ἐλεῖν λέγεται ὅτι “ἐν μόνον ἐπλημμέλησα”· τί δὲ τοῦτο ἦν οὐ διεσά-

D ψησι. τινὲς μὲν οὖν λέγουσιν ὅτι τὴν Δομετιανὴν ἔσχε τὴν γυναῖκα 20 τοῦ ἀδελφοῦ, ἕτεροι δὲ ὅτι τὸν Δομετιανὸν οὐκ ἀπέκτεινεν ἐπι-

3 τῶν δημοσίων ἔργων om Dio exc. 9 Τούτου — 10 ἐδηργέ-
τησα om Dio exc., similia tamen habet Maximus Planudes apud A.
Maium Script. vet. novae collect. vol. 2 p. 555. 11 δευτέρῳ
A Eusebius, πρώτῳ PW. 12 ἐρωσύνην B. 16 post τάχα
PW add καὶ, om B Xiphilinus. 17 ὡς δεομένης — 18 περι-
ψύξεως om Dio exc. 18 ψύξεως B. 20 δομετιαν AB,
Δομετιαν PW, quae infra Δομιτιαν.

cunias donavit, eorum praesertim qui sine haeredibus decesserant. ipse a nemine quicquam, etsi multi offerrent, accepit: multa publica aedificia de suo extruxit. ludos mirabiles fecit, in quibus globulos ligneos conticiebat, in quorum aliis esculenti aliquid, aliis vestis, aliis aurum equi inmenta pecudes mancipia inscripta erant; quae qui rapuerant, cum ad dispensatores pertulissent, ea accipiebant quae inscripta erant.

Huius est etiam celebrata illa vox, cum dixit “hodie non imperavi, quia nemini benefeci.”

Secundo eius anno Linus, primus Romanorum episcopus, moriens thronum Anacleto reliquit.

Anno sequenti decessit Titus, vel insidiis fratris vel ex morbo. a Domitiano certe quidem spirans adhuc, cum distans forsitan vivere posset, in cistam nive plenam est coniectus, quasi morbus refrigerationem postularet. moriturus se unum quiddam peccasse dixit: quod quale esset non explicavit, quidam id ad Domitiam fratris uxorem, quae consuetudinem habuerit, referunt, alii ad Domitianum, quem aperte sibi

βουλευόντά οἱ σαφῶς, ἀλλ' αὐτός τε ὑπ' ἐκείνου ἐφθάρη καὶ τὴν τῶν Ῥωμαίων ἀρχὴν ἀνδρὶ τοιοῦτῳ ἐξέδωκεν.

19. Ἐτι γοῦν τοῦ Τίτου ἐμπνέοντος ὁ Δομιτιανὸς εἰς τὴν Ῥώμην ἀφίπτευσεν καὶ εἰς τὸ στρατόπεδον εἰσελήλυθε καὶ τὴν ἐπέκλησεν καὶ τὴν ἔξουσιαν τοῦ αὐτοκράτορος ἔλαβεν. ἦν δὲ θρασὺς καὶ ἀργυλὸς καὶ ἐπίβουλος καὶ κρυψίνους· ἀνθρώπων δὲ ἐφίλησε μὲν ἀληθῶς οὐδένα πλὴν τινῶν γυναικῶν, ἐπλάττετο δὲ ἀγαπᾶν ὃν μάλιστα κτεῖναι ἤθελεν. ἄπιστος γοῦν καὶ πρὸς τοὺς χαριζομένους αὐτῷ καὶ ὑπηρετοῦντας εἰς τὰ δεινότερα ἦν. καὶ P I 580
 10 ὅποτε τινὲς αὐτῷ ἢ πλείοστα πορίσειαν χρήματα ἢ πολλοὺς συκοφαντήσειαν, τούτους ἐκτίννουν, ἢν' ὑπ' αὐτῶν μόνων δοκῆ προβαίνειν τὰ ἀδικήματα. κάκιστος δὲ ὢν καὶ τοὺς τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ ἀδελφοῦ φίλους ἀτίμως εἶχε, τοὺς δὲ καὶ διώλεσε. καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ Δομιτίαν ὡς ἐπὶ μοιχείᾳ ἀπεπέμψατο, τὸν Πάριν 15 τὸν ὀρχηστὴν ἐν μέσῃ τῇ ὁδῷ δι' αὐτὴν φονεύσας, καὶ τῇ ἀδελφιδῇ Ἰουλίᾳ συνῆν ἀπαρκαλύπτως ὡς γαμετῆ. εἶτα δεηθέντος τοῦ δήμου κατηλλάγη μὲν τῇ Δομιτίᾳ, ἐχεῖτο δ' οὐδὲν ἤττον τῇ B Ἰουλίᾳ.

2 τῶν add A Xiphillinus. ἀνδρὶ om A. ἐξέδωκεν ἀνδρὶ τοιοῦτῳ B. 3 ὁ δομιτιανὸς add A. τε add A Xiphillinus. 11 ἢν' ὑπ' αὐτῶν — 12 ἀδικήματα, a Xiphilino ommissa, habent Exc. Peiresc. 15 τῇ ante ἀδελφ. om B. ἀδελφῆ AC. 16 εἶτα — p. 500 v. 9 μεγαλομέθους ποιήσας om Dio exc.

Fontes. Cap. 19. Dionis Historiae Romanae lib. 66 c. 26 — lib. 67 c. 18, ex quibus multa Zonaras excerpit quae apud Xiphilinum et in eclogis Constantinianis desiderantur: a Dione etiam Philostratum auctorem citatum fuisse credibile est. Eusebii Historiae ecclesiasticae lib. 3 c. 14 — c. 21.

insidiantem non peremisset; a quo et ipse interiret et cui tali viro Romanum imperium traderet.

19. Tito adhuc spirante Domitianus Romam equitavit, castraque ingressus et cognomentum et potestatem imperatoris accepit: homo audax, iracundus, insidiator, occulti ingenii, mortalium neminem ex animo diligens praeter mulieres quasdam, summum erga eos quos maxime perditos cupiebat amorem simulans, infidus iis qui ipsi gratificabantur et in rebus atrocissimis operam navabant. nam qui maximam ei pecuniam procurabant aut multos calumniabantur, eos occidebat, ut ab illis duntaxat iniuriarum proficisci viderentur. patris et fratris amicos, ut homo pessimus, partim ignominiose tractabat partim occidebat. uxorem Domitiam per causam adulterii repudiavit, Paride saltatore in media via illius causa occiso. cum filia fratris Iulia tanquam uxore haud diasimulante rem habebat. deinde a populo exoratus in gratiam cum Domitia rediit, sed Iuliae consuetudine nihilo secius usus est.

Και μετὰ ταῦτα εἰς Γαλατίαν ἔξορμήσας, καὶ λεηλατήσας
 τινὰ τῶν πέραν Ῥήνον τῶν ἐνοσπόνδων, ὠγκοῦτο-ὡς τι μέγα κατ-
 ωρθωκώς, καὶ τοῖς στρατιώταις ἐπηύξησε τὴν μισθοφορὰν, τάχα
 διὰ τὴν νίκην. πέντε γὰρ καὶ ἑβδομήκοντα δραχμὰς ἐκάστου
 λαμβάνοντος, ἑκατὸν ἐκέλευσε δίδοσθαι. μεταμελήθεις δὲ τὴν
 μὲν ποσότητα οὐκ ἐμείωσε, τὸ δὲ πλῆθος τῶν στρατευομένων
 συνέστειλε. καὶ ἐκατέρωθεν μεγάλα τὸ δημόσιον ἔβλαψε, μὴδ'
 W II 197 ἱκανοὺς τοὺς ἀμόνοντας αὐτῷ, καὶ τούτους μεγαλομίσθους ποιή-
 C σας. καὶ τοῖς θεραπεύουσι δὲ καὶ τοῖς μὴ, ἀμφοτέροις ὁμοίως
 ἤχθητο, τοῖς μὲν ὡς θεραπεύουσι, τοῖς δὲ ὡς καταφρονοῦσι. νίκας 10
 δὲ ψευδεῖς προσποιούμενος, ὑπατος μὲν ἐπ' ἑτῆ δέκα, τιμητῆς
 δὲ διὰ βίον χειροτόνητο.

Πολλοὶ δὲ τῶν ὑποτελῶν Ῥωμαίοις ἀφίσταντο, χρήματα
 βιαίως πρᾶσσόμενοι, ὡς καὶ οἱ Νασαμῶνες. τοὺς τε γὰρ τῶν
 χρημάτων πρᾶκτορας ἐφθειραν, καὶ τὸν Νουμιδίας ἄρχοντα 15
 Φλάκκον ἐπελθόντα σφίσιν ἤτησαν οὕτως ὡς πορθῆσαι καὶ τὸ
 στρατόπεδον. εὐρόντες δὲ ἐν αὐτῷ τὰλλά τε ἐπιτήδεια καὶ οἶνον,
 D ἐμπλησθέντες ὑπνωσαν. καὶ γοῦς ὁ Φλάκκος τοῦτο ἐπέθετο
 αὐτοῖς καὶ πάντας ἀπώλεισε καὶ τοὺς ἀπομάχους διέφθειρεν ἅπαν-
 τας. ἐφ' ᾧ ὁ Δομετιανὸς ἐπαρθεὶς εἶπε πρὸς τὴν βουλὴν ὅτι 20
 "Νασαμῶνυς ἐκώλυσα εἶναι." ἦδη γὰρ καὶ θεὸς ἤξλου νομιζε-
 σθαι, καὶ δεσπότης κυλούμενος καὶ θεὸς ὑπερηγάλλετο. ταῦτα

5 λαμβάνοντος AB, λαμβάνοντας PW. 13 Πολλοὶ δὲ — 21
 ἐκώλυσα εἶναι om Dio exc. 19 ἀπομάχους C. "ἀπομάχους
 mss. Reg. et Colb." DUCANCIUS. 21 ἦδη γὰρ — p. 501 v. 1
 ἐγράφετο partim om Dio exc.

In Galliam profectus et trans Rhenum agros eorum cum quibus
 pax intercedebat populatus, quasi re praeclare gesta superbiebat, aucto
 militibus stipendio ob victoriam scilicet. nam cum eis septuagenae qui-
 nae drachmae solverentur, centenas dari iussit, cuius largitionis cum
 paenituisset, stipendiis non imminutis sed numero militum contracto,
 utraque re rei publicae multum incommodavit, quod nec satis erant qui
 eam defenderent, et magna stipendia accipiebant. eos a quibus obser-
 vabatur et a quibus negligebatur ex aequo oderat, alteros ut adulate-
 res, alteros ut contemptores. falsis victoriis iactandis consulatum in
 decennium, censuram per omnem aetatem accepit.

Multi provinciales ob violentas exactiones defecerunt, ut Nasamo-
 nes: qui et quaestores occiderunt, et Numidiae praetorem Flaccum ita
 vicerunt ut castris eius potirentur. in quibus cum praeter alia cibaria
 vini quoque copiam repperissent, inebriati obdormiverunt. quo Flaccus
 cognito eos aggressus internecione delevit, ac ne imbelli quidem aetate
 pepercit. quo successu elatus Domitianus ad senatum dixit, se Nasa-
 monibus vita interdixisse. iam enim deum se perhiberi volebat, et deum

οὐ μόνον ἐλέγετο ἀλλὰ καὶ ἐγράφετο. ἐν δὲ θάλασσῳ πολλοῦ καὶ χειμῶνος σφοδροῦ ἑξαίφνης γενομένου οὐδένα εἶασεν ἐκ τῆς θάλασσης ἀπαλλαγῆναι, ἀλλ' αὐτὸς μανθῦας ἀλλασσόμενος ἐκείνοις οὐδὲν μεταμφιάσασθαι παρεχώρησε· κἀντεῦθεν πολλοὶ νοσήσαντες ἐτελεύτησαν. τοὺς δ' ὑπ' αὐτοῦ κολασθέντας οὐκ ἂν τις ἑξαριθμήσασθαι δύναιτο. συχνοὶ δὲ καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες τῶν πλουσίων ἐπὶ μοιχείᾳ ἐκολάσθησαν· ὧν ἔνια καὶ ὑπ' αὐτοῦ P I 581 ἐμοιχεύθησαν. καὶ ἄλλαις δ' αἰτίαις πολλοὶ καὶ ἐξημιώθησαν καὶ ἀπέθανον. γυνὴ γάρ τις ἐναντίον εἰκόνας αὐτοῦ ἀπεδύ-
10 σατο ἐφονεύθη, καὶ ἕτερος ὡς ἀστρολόγοις ὠμίληκός. Μέντιον δὲ τινα, ὃν ἡ φήμη μοναρχῆσαι μέλλειν ἐκήρυττεν, ἐξορίας ἐφόνευσεν, ἐγκαλέσας αὐτῷ ὅτι ἐν τοῖς τοῦ κοιτῶνος τοίχοις εἶχε γεγραμμένην τὴν οἰκουμένην. καὶ σοφιστὴν τινα, ὅτι ὀσκῶν μελέτην κατὰ τυράννων συνεγράψατο, θανάτῳ ἐκόλασε. πολλοὶ
15 δὲ καὶ ὡς φιλοσοφοῦντες διώλοντο, καὶ οἱ λοιποὶ ἐξηλάθησαν. B

Τοιαῦτα δὲ πράττων ἐπεβουλεύθη παρὰ τε Παρθενίου καὶ Σιγήρου τῶν προκοίτων αὐτοῦ, καὶ Ἐντέλλου τοῦ τὰ τῆς ἀρχῆς βιβλία διέποντος, καὶ Στεφάνου ἀπέλευθέρου. τὴν δ' ἐπιβου-
λήν οὔτε ἡ γυνὴ αὐτοῦ Δομιτία ἠγνόησεν, οὔτε ὁ ἑπαρχὸς Νωρ-
20 βανός, οὔτε ὁ συνάρχων Πετρώνιος. ἥ τε γὰρ Δομιτία ὑπ'

5 ἑξαριθμήσασθαι οὐκ ἂν τις δυνήσαιο A. 6 συχνοὶ δὲ —
9 ἀπέθανον om Dio exc. 6 καὶ prius om A. 10 καὶ
ἕτερος — ὠμίληκός om Dio exc. ἀστρολόγος C. 14 κατὰ
τυράννων μελέτην τινα συνεγράψατο A: Xiphilinus κατὰ τυράννων
εἰπέ τι. 16 παρὰ] διὰ B. 19 νωρβανός A Xiphilinus,
Νορβανός PW.

ac dominum nominari summopere laetabatur. atque haec non tantum dicebantur, sed etiam pingebantur. cum in spectaculo magna pluvia et tempestas subito erupisset, neminem discedere aut alias vestes induere passus, ipse penulas subinde mutavit: unde multi laesa valetudine perierunt. eos quos suppliciiis affecit nemo numerare queat: ac inter caeteros ob adulterii crimen multi locupletes et viri et mulieres, quarum aliquas ipse constuprarat, poenas dederunt. sunt et alii de causis multi et multati et interfecti. nam mulier quaedam quod se ante illius statuum exuisset occisa est, alius ut cum astrologis collocutus. Metium quendam, quem rerum potiturum esse fama erat, relegatum occidit, per eam causam, quod orbem terrarum in cubiculi sui parietibus pictum haberet. rhetorem quendam, quod exercendi ingenii causa contra tyrannos declamasset, capite multavit. multi ob philosophiae studium perierunt, pulsus reliquis.

Ad hunc modum grassanti insidiae structae sunt a Parthenio et Sigero cubicali custodibus, et ab Entello qui a libellis erat rei publicae, et a Stephano liberto. earum insidiarum et Domitia uxor, et Norbanus praefectus, et collega Petronius consilii fuerunt. nam Domitia, quae se

αὐτοῦ μισουμένη ἐδεῖται μὴ ἀποθάνῃ, καὶ οἱ ἄλλοι οὐκέτ' αὐτὸν ἐφίλον. λέγεται δὲ ὅτι πάντας ἅμα αὐτοῦς ὁ Δομιτιανὸς ὑποπιεύων ἀποκτείνουσι ἐμελέτα, καὶ τὰ θνόματα αὐτῶν ἀπογραφά-
C μενος ἐν τῇ κλίτῃ ὑπέθετο ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιον· καὶ τι παιδίον τὴν ἀπογραφὴν ἀφελόμενον ἔφερε, μὴ εἶδος τί φέροι. ἐντυχοῦσα **5** δὲ ἡ Δομιτία αὐτῷ, καὶ ἀναγνοῦσα τὰ γεγραμμένα, πακείνους ἐμήνησε· καὶ τούτου συνετάχυναν τὴν ἐπιβουλήν.

Καὶ πολλὰ δὲ σημεῖα ἐγένοντό οἱ οὐκ αἰσία. Λαργίνος δὲ τις Πρόκλος, ἐν Γερμανίᾳ προειπὼν ὅτι κατὰ τήνδε τὴν ἡμέραν τελευτήσει ὁ Δομιτιανός, ἐπέμφθη διὰ τοῦτο συσχεθεὶς εἰς τὴν **10** Ῥώμην· καὶ ἐρωτηθεὶς παρ' αὐτοῦ ἔφη καὶ τότε οὕτω γενήσεσθαι. κατωδικασθεὶς δὲ θανεῖν ἀνεβλήθη, ὅπως μετὰ τὴν ἡμέραν ἐν **15** ᾗ ἔφη ἀποθανεῖσθαι μέλλειν τὸν Δομιτιανὸν φονευθῆ· σφαγέν-
D τος δὲ τοῦ Δομιτιανοῦ κατ' ἐκείνην, ἐσώθη. ἕτερος δὲ τις εἰπὼν αὐτῷ ὅποτε καὶ ὅπως φθαρήσεται, ἠρωτήθη ὁποῶ καὶ αὐτὸς **18** τρόπῳ θανεῖται· καὶ φήσας ὡς ὑπὸ κυνῶν ἀναλωθήσεται, ζῶν κατεκρίθη καυθῆναι, καὶ τῷ πυρὶ προσερρήθη. ὑετοῦ δὲ κα-
 ταρραγέντος πολλοῦ ἢ μὲν πυρὰ ἐσβέσθη, ἐκείνον δὲ ὀπίσω τῷ χεῖρι δεδεμένον καὶ ἐπικείμενον αὐτῇ κύνας εὐρόντες διεσπάρ-
 ραξαν. **20**

Τῷ δὲ Δομιτιανῷ τὸ μεσημβρινὸν ἀναπαυομένῳ τὸν Στέφανον ὡς τῶν ἄλλων ἕρρωμενέστερον εἰσέπεμψεν ὁ Παρθένιος.

10 τελευτήσῃ Α.

19 χέρῃ ΒC.

invisam illi esse sciret, caedem metuebat, caeteris non amplius eum diligentibus. fertur autem eos omnes ob suspicionem occidere in animo habuisse, eorumque nomina pugillaribus inscripta sub cervicali suo posuisse. eam descriptionem pusio quidam abtulit, quid ferret ignarus: qua Domitia forte fortuna lecta et caeteris indicata effecit ut insidiae maturarentur.

Interitus ei multis signis est praenuntiatus. nam Proclus quidam Larginus, quod in Germania praedixerat certo die Domitianum obiturum esse, comprehensus, eaque de causa Romam missus et ab ipso rogatus, idem affirmavit: et capitis damnatus, et asservatus ut post eum diem quo Domitianum periturum esse dixerat occideretur, eo die illo interfecto evasit. alius, qui ei tempus et modum interitus praedixerat, interrogatus ab eo quo ipse mortis genere obiturus esset, respondit se a canibus esse lacerandum. damnatus igitur ut vivus cremaretur et in ignem coniectus est. sed ingenti pluvia rogo extincto ille revinctus post tergum manibus a canibus est discerptus.

Caeterum Parthenius Stephanum ut robustiorem contra Domitianum meridianam misit; qui ictu, sed non letali, prostrato incubuit,

καὶ ἐπλήγη μὲν ὁ Δομετιανός, οὐ μὴν καιρίαν, ἀλλὰ καταβλη-
 θείς ὑπ' αὐτοῦ ἔκειτο· εἶτ' αὐθις ὑπ' ἐκείνου καὶ ἑτέρων προσ- W II 198
 καταειργάσθη. καὶ ὁ μὲν οὕτω κατεσφάγη, καὶ ὁ Στέφανος δὲ
 προσαπώλετο, συνδραμόντων ἐπ' αὐτὸν τῶν οὐ μετेशχηκότων P I 582
 5 τῆς συνωμοσίας. Ἀπολλώνιος δὲ ὁ Τυανεύς (φιλόσοφος δὲ οὗτος
 ἦν Πυθαγορικός, γόης δὲ μάλιστα) ἐν Ἐφέσῳ τότε διάγων καὶ
 τῷ πλήθει διαλεγόμενος κατὰ τὴν ὥραν καθ' ἣν ὁ Δομετιανός
 ἀνηρείτο, ὡς ὕστερον ἐκ τῶν ἐκατέρωθεν γενομένων ἠκριβώθη,
 ἐπὶ τινι ὥρᾳ ἐνεὸς ἔστη, εἶτα ἐξεβόησεν "εὐγε Στέφανε, καλῶς
 10 Στέφανε, παῖε τὸν ἀλιτήριον· ἐπλήξας, ἔτρωσας, ἀπέκτεινας."
 τοῦτο δὲ καὶ ὁ Φιλόστρατος τὸν τοῦ Ἀπολλωνίου βίον συγγεγρα-
 φῶς οὕτως ἀνέγραψεν.

Ἐξῆσε δὲ Δομετιανός ἔτη πρὸς τέσσαρσι τεσσαράκοντα καὶ
 μῆνας δέκα καὶ ἡμέρας ἕξ καὶ εἴκοσι, ζμονάρχησε δ' ἐνιαυτοῦς B
 15 πεντεκαίδεκα καὶ ἡμέρας πέντε.

Τῷ δὲ τετάρτῳ ἔτει τῆς αὐτοῦ μοναρχίας ὁ τῆς Ἀλεξαν-
 δρέων ἐκκλησίας πρῶτος μετὰ Μάρκον τὸν ἀπόστολον ἀρχιερεὺς
 γεγονώς ἐτελεύτησε, καὶ Ἀβίλιος αὐτὸν διεδέξατο, δεύτερος ἐπί-
 σκοπος Ἀλεξανδρείας γενόμενος. τῷ δωδεκάτῳ δ' ἔτει τῆς ἡγε-
 20 μονίας αὐτοῦ τελευτήσαντος Ἀνεγκλήτου Κλήμης τὴν ἀρχιερωσύ-
 νην τῆς Ῥώμης παρέλαβε, τρίτος ταύτης χρηματίσας ἐπίσκοπος,
 κατὰ τὸν Εὐσέβιον.

2 προσκατειργάσθη ABCW, προσκατειργάσθη P. 5 ἦν οὗτος A.
 9 ἐπὶ τινι — ἔστη et 11 τοῦτο δὲ — 12 ἀνέγραψεν om Dio exc.
 9 ἐνεὸς A. 11 Φιλόστρατος] de vita Apollonii Tyanei lib. 8
 c. 10. 13 τετράσι A. 14 δὲ A. ἐνιαυτοῦς om A.
 16 μοναρχίας] βασιλείας A. 17 ὁ πρῶτος Ἀντιανός, omissis
 μετὰ Μάρκον τὸν ἀπόστολον, Eusebius. 19 δ' om AC. 22 Εὐ-
 σέβιον] Hist. eccl. lib. 3 cap. 15 (et 21).

donec aliis adiutantibus tyrannum plane confecit. occiso Domitiano Ste-
 phanus etiam concursu eorum qui coniurationis expertes erant periit.
 Apollonius vero Tyaneus, Pythagoricus philosophus et magus insignis,
 tum Ephesi ad populum verba faciens ea hora qua Domitianus caedeba-
 tur, ut post ex iis quae utrobique acciderunt certo compertum est, cum
 aliquamdiu attonitus stetisset, tandem exclamavit "euge Stephane, recte
 Stephane, feri sceleratum: percussisti, vulnerasti, occidisti." hoc et Phi-
 lostratus in Apollonii vita refert.

Vixit Domitianus annos quadraginta quattuor, menses decem, dies
 sex et viginti: imperavit annos quindecim et dies quinque.

Quarto anno imperii eius Alexandrinae ecclesiae primo post Mar-
 cum apostolum pontifici defuncto Avilius successit, secundus Alexan-
 driae pontifex. duodecimo anno principatus eius defuncto Anacleto Cle-
 mens pontificatum Romanum suscepit, tertius, Eusebio auctore, urbis
 episcopus.

Ὁδτος ὁ ἔχθιστος αὐτοκράτωρ μετὰ τὸν Νέρωνα αὐθις τὸν κατὰ τῶν Χριστιανῶν διωγμὸν ἀνεκίνησε, τῆς ἐκείνου θεομαχίας διάδοχος γεγονώς· δς καὶ τὸν ἀπόστολον καὶ εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην ἐν Πάτμῳ τῇ νήσῳ διὰ τὸ κήρυγμα περιώρσει, καὶ τοὺς ἀπογόνους Δαβὶδ ἀνααιρεῖσθαι προσέταξε. ταῦθ' ἱστορῶν ὁ Εὐ-5 σέβιος τὸν Ἠγήσιππον παράγει λέγοντα οὕτως. “ἔτι δὲ περιῆσαν υἱῶν τοῦ Ἰούδα τοῦ κατὰ σάρκα λεγομένου ἀδελφοῦ τοῦ κυρίου, οὓς τινες προσήγγειλαν ὡς ἐκ γένους ὄντας Δαβὶδ. τούτους πρὸς αὐτὸν ἀχθέντας ὁ Δομετιανὸς ἤρετο εἰ ἐκ Δαβὶδ εἰσι· καὶ κατέθεντο. προσεπήρετο οὖν πόσας κέκτηνται κτήσεις καὶ πόσων 10 εὐποροῦσι χρημάτων· οἱ δ' ἔφασαν ἐννακισχίλια δηνάρια ἔπαρχειν αὐτοῖς μόνα, καὶ ταῦτα οὐκ ἐν ἀργυρίοις ἔχεν ἀλλ' ἐν δια- D τιμήσει γῆς, ἐξ ἧς αὐτοὺς τε διατρέφεισθαι αὐτοφυοῦντας καὶ τοὺς φόρους εἰσφέρειν· καὶ τὴν τῶν χειρῶν δὲ τραχύτητα ἐπεδείκνυν τῆς αὐτοργίας μαρτύριον. ἐρωτηθέντες δὲ καὶ περὶ 15 τῆς τοῦ Χριστοῦ βασιλείας, ὅποια τις εἶη καὶ ποῖ καὶ πότε φανησομένη, οὐ κοσμικὴν αὐτὴν εἶναι οὐδ' ἐπίγειον ἀπεκρίναντο, ἀλλ' ἐπουράνιον, ἐπὶ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος φανησομένην. ἐφ' οἷς ὡς εὐτελῶν αὐτῶν καταφρονήσας ὁ Δομετιανὸς ἐλευθέρους ἀφῆκε, καὶ τὸν διωγμὸν προστάγματι ἔπαυσεν.” 20

Ὁ μὲν οὖν κάκιστος γεγονώς βιαίως ἀπέρρηξε τὴν ζωὴν, ὡς

1 τὸν prius om A. 2 τῶν Χριστιανῶν] χριστιανῶν A. ἀνεκαίνοσε. A: Eusebius ἀνεκίνησε. 5 Εὐσέβιος] Hist. eccl. lib. 3 cap. 19. 20. 18 τοῦ αἰῶνος A Eusebius, τῶν αἰῶνων PW. 20 ἔπαυσε] ἀφῆκεν A. 21 ὡς εἶθε καὶ πρὸ τῆς μοναρχίας om A.

Hic odiosissimus imperator persecutionem Christianorum post Nerone[m] redintegravit, illius in oppugnando numine audaciam imitatus; et Ioannem apostolum eundemque evangelistam ob praeconium in insulam Patmon relegavit, Davidisque posteros tolli iussit. quam rem Eusebius Hegesippi verbis ad hunc exponit modum. “adhuc superstites erant nepotes Iudae, qui frater domini secundum carnem dicitur: quos ut Davidis posteros quidam detulerunt. eos Domitianus ad se adductos percontatus est an Davidici essent. illis affirmantibus interrogare perrexit quot fundos possiderent et quantum pecuniae haberent. cui illi responderunt, novem milia denariorum tantum se habere, eaque non in pecunia sed in aestimatione fundorum, unde et ipsi labore suarum manuum victitarent et tributa penderent: et manuum callos pro laboris argumento ostenderunt. interrogati etiam de Christi regno, cuiusmodi id esset et ubi et quando revelandum, id non esse mundanum dixerunt neque terrenum, sed caeleste et in consummatione saeculorum revelandum. his auditis Domitianus eos ob vilitatem contempsit et liberos dimisit, et persecutionem edicto inhibuit.”

Hic igitur ut pessimus fuit, ita vitam violenter abruptit: quod

εἶθε καὶ πρὸ τῆς μοναρχίας, (20) ἢ δ' ἡγεμονία εἰς Νερούαν μετήνεκτο, ἄνδρα καὶ εὐγενέστατον καὶ ἐπιεικέστατον. οἱ γὰρ τῷ Δομετιανῷ ἐπιβουλεύοντες οὐ πρότερον ἔργον ἤψαντο πρὶν P I 583 τὸν διαδεχόμενον τὴν αὐταρχίαν ἐβειβαιώσαντο. ἤλθον οὖν ἐπὶ τὸν Νερούαν· ὃς ἀστρολόγων ὅτι μοναρχήσει φησάντων μικροῦ διώλετο ἄν. ὁ γὰρ Δομετιανὸς πάντων τῶν πρώτων τὰς τε ἡμέρας καὶ τὰς ὥρας ἐν αἷς ἐγγένηντο διασκοπῶν, οὐκ ὀλίγους κακ. τούτου τῶν ἐπιζομένων ἐν τινι δυνάμει ἔσεσθαι προαρήλισκε. καὶ τοῦτον ἀπέκτεινεν ἄν, εἰ μὴ τις τῶν ἀστρολόγων αὐτῷ ἐνοῶν 10 ἔφη ὅτι δι' ὀλίγων ἡμερῶν τελευτήσει· πιστεύσας γὰρ ὄντως τοῦτ' ἔσεσθαι, οὐκ ἠθέλησε κάκεινον πεφορευκέναι, ὡς πάντως μετὰ μικρὸν τεθνηξόμενον. διὰ ταῦτα γοῦν ῥῶον ἔπεισαν αὐτὸν συν- B θέσθαι τῇ τῆς ἡγεμονίας καταδοχῇ. καὶ φθαρέντος τοῦ Δομετιανοῦ εὐθὺς αὐτὸς τὴν αὐταρχίαν ἐδέξατο. καὶ τοῖς ὑπ' ἐκείνου W II 199 15 ἔξελαθεῖσι δόγματι ἐπανελθεῖν ἐφῆκε καὶ τὰς οὐσίας ἀπολαβεῖν. ἡ δέ γε σύγκλητος καθαιρεθῆναι τὰς Δομετιανοῦ τιμὰς ἐψηφίσατο.

Τότε τόνων καὶ τὸν μέγαν ἀπόστολον Ἰωάννην ἀπὸ τῆς ἐν τῇ Πάτμῳ ὑπερορίας λόγος ἔχει ἐπανελθεῖν πρὸς τὴν Ἐφεσον.

2 καὶ prius om A. 5 ὅτι μοναρχήσει φησάντων om Dio exc.
8 ἐπιζομένων om A. 10 πιστεύσας — 12 τεθνηξόμενον om Dio exc. 13 καὶ φθαρέντος — 17 ἐψηφίσατο] horum plurima om Dio exc. 14 τοῖς ἐξ ἐκείνου ἐλαθεῖσι A. 19 τῇ om C.

FONTES. Cap. 20. *Dionis Historiae Romanae lib. 67 c. 15 et lib. 68 c. 1 — c. 4, quorum nonnulla Xiphilinus praetermisit. indidem fortasse petita sunt quae ex Philostrati Vitii sophistarum (II 1, pag. 547 548 ed. Olear.) Zonaras attulit. Eusebii Historiae ecclesiasticae lib. 3 c. 21 — c. 23.*

utinam ante susceptum imperium factum esset: (20) regnum autem ad Nervam transit, virum et nobilissimum et moderatissimum. qui enim Domitiano insidiabantur, id facinus non prius aggressi quam certum successorem nacti essent, principatum Nervae detulerunt: qui ob praedictum ab astrologis imperium paene periisset. Domitiani enim omnium principum natalicis diebus et horis indagatis, ea quoque de causa non paucos, qui potentes fore putabantur, sustulit. occidisset et hunc, nisi astrologus quidam illi bene cupiens eum intra paucos dies decessurum dixisset. quod cum verum esse crederet, caede eius ut iamiam morituri abstinuit. Nerva autem ob eam praedictionem facilius persuaderi sibi passus est ut Domitiano interfecto statim susciperet imperium. cuius prima cura fuit ut ab illo actos in exsiliis decreto revocaret, bonis etiam restituitis. patres vero conscripti honores Domitiano decretos senatusconsulto abrogarunt.

Tum etiam magnus apostolus Ioannes e Patmico exsilio Ephesum rediisse fertur.

Ἦν δὲ ὁ Νερούας φιλοδίκαιος καὶ χρημάτων οὐχ ἤτητο. ἐκείνου γὰρ μοναρχοῦντος Ἀττικὸς ὁ τοῦ σοφιστοῦ Ἡρώδου πατήρ, ὡς ὁ Φιλόστρατος ἐν τοῖς βίοις τῶν σοφιστῶν ἀνεγράφατο, θη-
C σαυροῦ τι εὗρον ἐπὶ τῆς οἰκίας χρῆμα ἀμύθητον. καὶ φοβηθεὶς ἔγραψε τῷ Νερούᾳ ὡς “θησαυρὸς ἐπὶ τῆς οἰκίας εὗρέθη μοι· τίς οὖν κελεύεις περὶ αὐτοῦ;” καὶ ὃς ἀντέγραψε “χρῶ τῷ εὐρήματι.” ὁ δ’ ἔτι ἐδλαβηθεὶς ἔγραψεν αὐθις “ἀλλ’ ὑπὲρ ἐμὲ τυγχάνει τὸ εὗρεθέν.” καὶ ὁ αὐτοκράτωρ πρὸς τοῦτο “καὶ καταχρῶ” ἀν-
 ἐπέστειλε.

Τούτου βασιλεύοντος ὁ δεύτερος ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας 10
 Ἀβίλιος μετέλλαξε τὴν ζωὴν, καὶ Κέρδων τῆς ἐκεῖ ἐκκλησίας
 προέστη. τῆς δ’ ἐν Ἀντιοχείᾳ ἐκκλησίας Ἰγνάτιος τότε ὁ Θεο-
 φόρος πρόστατο, δεύτερος καὶ οὗτος ἐπίσκοπος ἐκεῖ μετὰ Εὐδόδιον
D γνωριζόμενος. ὁμοίως δὲ καὶ τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις τῶν πιστῶν
 ἐκκλησίας Συμεὼν ἐξηγεῖτο, δεύτερος καὶ οὗτος μετὰ τὸν συγγενῆ 15
 Ἰάκωβον τὸν ἀδελφὸν τοῦ κυρίου λεγόμενον τὴν ἐπισκοπὴν λε-
 λογχῶς.

Παρὰ τούτου τοῦ αὐτοκράτορος αἱ μονομαχίαι καὶ ἡ τού-
 των θέα ἀπηγορεύθησαν. ἔπραττε δὲ οὐδὲν γνάμης ἄτερ τῶν
 ἐξόχων τῶν τῆς βουλής. οὗτος ἐνομοθέτησε καὶ τὸ μὴ τινα τὰ 20
 παιδογόνα μόρια παρὰ Ῥωμαίοις ἐκτέμνεσθαι, μήτε μὴν ἄγεσθαι
 πρὸς γάμον ἀδελφιδῆν. φωρᾶσας δὲ τὸν Καλπούρνιον Κράσσον

3 Φιλόστρατος] in Vitis sophistarum II 1, pag. 547 548 ed. Olear.
 6 εὐρέμασι A. 10 Ἀλεξανδρείας] τῆς ἀλεξανδρείας B. 22 καλ-
 πουρῖνον κράσσον ABC.

Nerva et iustitiae amans et alienus ab avaritia fuit. nam cum Atticus Herodis rhetoris pater, ut Philostratus in Vitis sophistarum refert, domi suae ingentem thesaurum repperisset, ne quid ex eo periculi sibi crearetur timens Nervae scripsit “thesaurus a me inventus est: quid ergo iubes?” ei rescripsit Nerva “utere invento.” cum ille nondum securus denuo scripisset “at condicionem meam inventum superat”, respondit imperator “etiam abutere.”

Hoc imperante secundus Alexandrinus episcopus Avilius diem suum obiit et Cerdo eius ecclesiae gubernationem suscepit. Antiochenae ecclesiae Ignatius tum praefuit, vir deo plenius, secundus et ipse eius loci episcopus post Eudodium. similiter Hierosolymitanae quoque fidelium ecclesiae Symeon praefuit, alter et hic a cognato Iacobo, qui frater domini dicitur, episcopatum sortitus.

Hic imperator ludos gladiatorios horumque spectacula interdixit. nihil egit nisi de sententia principum senatorum. legem tulit ne quis in Romano imperio castretur, neve fratrum aut sororum filias ducere liceat. cum a Calpurnio Crasso et aliis insidias sibi fieriprehendisset, eis in

καὶ ἄλλους ἐπιβουλεύοντάς οἱ, ἔν τινι θύῃ πλησίον αὐτοῦ καθίσας P I 584 αὐτοὺς μῆπω γόντας ὅτι περῶρανται, ἕξιψ' αὐτοῖς ἐνεχείρισεν, ἵνα τάχα ἴδοιεν αὐτὰ εἰ εὔ ζείρωσται τε καὶ τέθῃκται· τῇ δ' ἀληθείᾳ, ἵνα γνοῖεν ὡς καταπεφρόνηται οἱ ὁ θάνατος. ἔλεγε δὲ ὅτι "οὕτως ἤρξα ὥστε δύνασθαι καὶ τὴν ἀρχὴν ἀποθέσθαι καὶ ἀσφαλῶς ἰδιωτεῦσαι." διὰ δὲ τρόπων χρηστότητα καὶ γῆρας βαθῶ καταφρονούμενος, ἀναβὰς εἰς τὸ Καπιτώλιον ἐξεβόησεν "ἀγαθῇ τύχῃ τῆς τε βουλῆς καὶ τοῦ δήμου, Μάρκον Οὐλλπιον Νεροῦσαν Τραιῖανὸν εἰσποιεῦμαι." εἶτα καὶ Καίσαρα ἀνέειπεν 10 αὐτόν, καὶ αὐτοχειρῶς ἐπέστειλε τῷ ἀνδρὶ τῆς Γερμανίας ἄρχοντι τότε

"τίσειαν Δυναοὶ ἐμὰ δάκρυα σοῖσι βέλισσιν."

ἄρξας οὖν ὁ Νεροῦσας ἐφ' ἓνα ἐνιαυτὸν καὶ μηνῶν τετρακτύν, B μετήλλαξε τὴν ζωὴν νοσήσας, καὶ αὐτοκράτορα τὸν Τραιῖανὸν 15 προβαλόμενος.

21. Τραιῖανὸς δὲ τὸ γένος εἶλκεν ἐξ Ἰβηρίας, δεῦτερον ἐπὶ τεσσαρακοστῷ ἔτος ἄγων ἀπὸ γενέσεως ὅτε τῆς αὐταρχίας τετύχηκεν, ὥστ' ἐν ἀκμῇ αὐτὸν εἶναι καὶ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος, καὶ μήτε θράσους ὑπὸ νεότητος κίμπλασθαι μήθ' ὑπὸ 20 γῆρους ἀμβλύνεσθαι. ἐτίμα δὲ τοὺς ἀγαθοὺς, καὶ εὔ πρὸς πάν-

6 τρόπων χρηστότητα om Dio exc. 9 εἰσποιεῦμαι τραϊανόν C. καὶ om A. 12 τίσειαν] Iliadis A 42. 13 ὁ add A. dies novem add Xiphilius. 15 προβαλόμενος PW. 17 ἐπὶ τεσσαρακοστῷ ἔτος ἄγων AB, ἔτος ἄγων ἐπὶ τεσσαρακοστῷ PW. 19 μήτε' ὑπὸ PW. 20 γῆρος Xiphilius.

* FORTES. Cap. 21. Dionis Historias Romanas lib. 68 c. 4 — c. 23, unde sumpta videntur etiam Appiani verba, quaevis apud Xiphilinum non legantur.

spectaculo quodam proxime se collocatis enses in manus tradidit, ignaris adhuc indicii, ut viderent scilicet an affabre facti atque acuti essent; cum revera innuerat mortem a se contemni. aiebat autem se ita imperasse, ut etiam deposito imperio vitam privatam tuto posset agere. sed cum ob mortem lenitatem et aetatem contemneretur, Capitolio conscenso exclamavit "quod felix faustumque sit senatui populoque, M. Ulpium Nervam Traianum adopto." dein Caesarem quibque eum appellavit, eique Germaniam tum obtinenti sua manu scripsit

"sentiat ob lacrimas nostras tua spicula Graius."

oblit ex morbo, cum imperavisset annum unum et menses quattuor, Traiano imperatore designato.

21. Traianus genus ex Hispania ducens anno aetatis secundo et quadragesimo imperium adeptus est, in ipso animi corporisque vigore, et a juvenili audacia et a senili socordia alienus. bonis honorem habebat: bene affectus erga omnes neminem timebat, neminem oderat: dela-

τας διατιθέμενος οὐτ' ἔδεδοίκει τινὰς οὔτε μὴν ἀπηχθάνετο, οὔτε προσεῖχε τοῖς διαβάλλουσιν, οὐτ' ἦν δέξυρροπος πρὸς ὀργήν, τῶν C τε χρημάτων τῶν ἀλλοτρίων ἴσα καὶ φόνων τῶν ἀδίκων ἀπέχετο. καίτοι μεγαλόφρων καὶ μεγαλογνώμων γενόμενος καὶ ἐν ὁδοῖς καὶ ἐν λιμέσι καὶ ἐν δημοσίοις οἰκοδομήμασιν ἐδαπάνησεν πολλά. καὶ 5 ἐπειδὴ τὸν ἐν τῇ Ῥώμῃ ἵππόδρομον φθαρέντα ἀνήγειρε μείζω τε καὶ περικαλλέστερον, ἐλέγραψεν αὐτῷ ὅτι ἐξαρκούντα τῷ τῶν Ῥωμαίων δῆμῳ ἐποίησε. καὶ μᾶλλον ἔχαιρε φιλούμενος ἢ τιμώμενος, καὶ ἀγαπητὸς ἤθελεν εἶναι τοῖς ὑπηκόοις, τοῖς πολεμίοις δὲ φοβερός. τῆς μὲν οὖν ἐν λόγοις παιδείας οὐ μετέσχκε, τὸ 10 δ' ἔργον αὐτῆς καὶ ἠπίστατο καὶ ἐργάζετο. οἴνου δ' ἠτιώμενος W Π 200 νήφων ἦν, καὶ ἐπτοημένος περὶ μεिरάκια οὐδένα ἐλόπησε. φιλο- D πόλεμος δὲ γεγωνὸς καὶ πλείστα κατωρθωκὸς οὐκ εἶα τοὺς στρατιώτας ὑπερφρονεῖν, οὕτως ἐγκρατῶς αὐτῶν ἤρχεν. ἦν δ' αὐτῷ γυνὴ Πλωτίνα. 15

Ἔστράτευσε μέντοι ἐπὶ Δάκας, ἢ Δακὸς κατὰ Ἰωνας, ὡς ὁ Ἀππιανὸς ἐν τῷ εἰκοστῷ τρίτῳ λόγῳ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἱστορίας φησί, μήτε χρήματα ἂ ἐπετείως ἐλάμβανον διδοῦναι αὐτοῖς ἀνεχόμενος, καὶ δίκας εἰσπράξασθαι τῶν πεπραγμένων αὐτοῖς ἰμειρόμενος. πυθόμενος οὖν ὁ Δεκέβαλος, ὃς Δακῶν ἤρχε, τὴν τοῦ 20 Τραιανοῦ κατὰ τοῦ ἔθνους ὀργήν, ἔδεισεν, εἰδὼς τὸν ἄνδρα στρατηγικώτατον. καὶ πολέμου συρραγέντος σφίσι πολλοὺς μὲν

2 οὐτ' ἦν δέξυρροπος πρὸς ὀργήν] καὶ ὀργῇ ἤμισα ἐδουλοῦτο Dio in Bekkeri Anecd. 134, 20: et sic Xiphilinus. 4 ἐν om B. 6 τε om A. 17 εἰκοστῷ τρίτῳ] in scripto Δακική. cf. Photii Biblioth. p. 16 a 22 ed. Bekkeri. 20 ἤρχε δακῶν AB. τοῦ om A.

tores contemnebat, non proclivis erat ad iracundiam: aliena pecunia aequae ac caedibus iniustis abstinerebat: quamvis magno animo magnoque ingenio praeditus in vias portus operaque publica magnos sumptus faceret. cum circum equestrem collapsum instaurasset, maioremque et pulchriorem fecisset, inscripsit se fecisse tantum ut populus Romanus satis spatium haberet. magis gavisus est se amari quam honorari: subditis carus, hostibus terribilis esse voluit. quamvis disciplina litterarum eruditus non esset, rem ipsam tamen et novit et exercuit. vini fuit avidior, sed citra ebrietatem: puerorum magnus amator, sed citra cuiusquam molestiam. cum vir bellicosus esset et res magnas gerisset, ea disciplina milites continebat, ut eos efferris animis non pateretur. uxorem Plotinam habuit.

Bello aggressus est Dacas, seu Dacos secundum Iones, ut Appianus ait vigesimo tertio Romanae historiae libro; quod et annua tributa pendere recusabat, et eorum facta ulcisci cupiebat. cuius adventum Decebalus gentis eius princeps timuit, non ignarus Traianum virum esse

τῶν πολεμίων ἀπέκτειναν οἱ Ῥωμαῖοι, οὐ μίλους δὲ καὶ αὐτῶν P I 586
 ἐτραυματίσθησαν. τοσοῦτοι δ' ἦσαν οἱ τραυματίαι, ὡς ἐπιλι-
 πόντων τῶν ἐπιδύσμων μὴδὲ τῆς ἐαυτοῦ ἰσθῆτος φείσασθαι τὸν
 Τραϊανόν. ἐπεὶ δὲ τὰ τε ἄκρα, δυσχερῶς μὲν, κατέλαβε δέ, καὶ
 5 πῆλας τῶν βασιλείων ἦλθεν αὐτῶν, πρέσβεις ὁ Δεκέβαλος πέ-
 πομφε, συντιθέμενος τὰ τε ὄπλα καὶ τὰ μηχανήματα καὶ τοὺς
 μηχανοποιούς παραδοῦναι, καὶ ἅπαν ἕτερον δ' ἂν ἀπαιτοῖτο ποιῆ-
 σαι· καὶ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα ἐλθὼν ἐς οὐδας κατακλιθεὶς αὐ-
 τῷ προσεκύνησεν. εἶτα εἰς τὴν Ἰταλίαν ὁ Τραϊανὸς ἀναξέζυξας
 10 καὶ τοὺς τοῦ Δεκεβάλου πρέσβεις ἐπήγετο. ὅπῃρ εἰσαχθέντες εἰς
 τὸ συνέδριον, τὰ ὄπλα ἀποθέμενοι καὶ τὰς χεῖρας συνάψαντες ἐν B
 αἰχμαλώτων σχήματι, πολλὰ τε εἶπον καὶ ἰκέτευσαν· καὶ οὕτω
 σπονδῶν τυχόντες αὐθις τὰ ὄπλα ἀπέλαβον. Τραϊανὸς δὲ καὶ
 ἐθρῖάμβευσε καὶ Δακικὸς ὠνομάσθη. οὐχ ὡς ἀρήγιος δὲ τῶν
 15 ἄλλων ἡμέλει ἢ ἤττον ἐδίκαζεν, ἀλλὰ καὶ πολλαχοῦ καὶ πολλάκις
 ἐπὶ βήματος ἔκρινεν.

Ὡς δὲ ἀπηγγέλλετο αὐτῷ ὁ Δεκέβαλος αὐθις νεωτερίζων
 καὶ ταῖς συνθήκαις οὐκ ἐμμένων, αὐτὸς καὶ πάλιν πρὸς ἐκείνον
 ἰστράτευσε. καὶ ὁ Δεκέβαλος ἠττώμενος ἰσχυί, δόλῳ αὐτοῦ περι-
 20 γενέσθαι διεμελέτησε. καὶ εἰδὼς εὐπρόσιτον ὄντα Τραϊανόν, καὶ
 τὸν βουλόμενον εἰς ὁμίλιαν δεχόμενον, ψευδαντομόλους ἀπέστει-
 λεν, ἵν' εἰ δυνήθειεν αὐτὸν διαχρήσαιντο. εἰς δ' ἐκείνων ἕπ- C

1 αὐτῶν καὶ A. 2 ἐτραυματίσαν C. 6 τὰ τε ὄπλα om C.
 11 τὰ ὄπλα] καὶ τὰ ὄπλα τε A. 12 οὕτως PW. 15 ἤττων PW.
 17 αὐτῷ add AB. αὐθις om C.

rei bellicae peritissimum. pugna commissa Romani multos hostes occi-
 derunt, nec pauciores ex ipsis vulnerati sunt: quorum tanta multitudo
 fuit, ut cum fasciae deessent, Traianus ne suae quidem vesti pepercerit.
 cum summis cacuminibus magno labore occupatis ipsi regiae appropin-
 quaret, Decebalus per legatos pollicitus se arma machinas et fabros tra-
 diturum, et quicquid praeterea a se postularetur facturum, ipse ad im-
 peratorem venit eumque humi prostratus adoravit. deinde Traianus in
 Italiam reversus legatos Decebali secum adduxit: qui in sonatum intro-
 ducti, positis armis, manibusque captivorum instar coniunctis, multis
 verbis supplicarunt, et pace impetrata arma receperunt. Traianus trium-
 pho acto Dacicus cognominatus est. neque vero propter rei militaris
 studium caetera neglexit, sed multis in locis et saepe ius pro tribu-
 nali dixit.

Cum Decebalus pactis et conyentis violatis res novas moliri nun-
 tiaretur, ipse denuo contra illum duxit exercitus: qui quia viribus im-
 par erat, dolo imperatorem vincere studebat. quem cum accessu esse
 facilem et quemvis ad colloquium admittere sciret, transfugas subornavit
 qui eum, si possent, occiderent. sed unus eorum ob suspicionem com-

οπτευθεις συνελήφθη, και έτασθεις εξέφηνε τὸ ἀπόρητον. γεφυρώσας δὲ τὸν Ἰστρον ὁ αὐτακράτωρ, και ἔργον ταῦτο διαπραξάμενος μήτε θυμασθῆναι ἀξίως μήτ' ἐξηγηθῆναι δυνάμενον, διὰ τῆς γεφύρας τε ταύτης τὸν ποταμὸν περακωθείς, μόλις μὲν και κινδυνωδῶς ἐκράτησε τῶν Λακῶν, ἐκράτησε δ' αὖν. και ὁ Δεκέ-⁸ βαιλος ἀπογνοδὸς διεχειρίσατο ἑαυτὸν. κἀντεῦθεν τὸ ἔθνος τὸ τῶν Λακῶν και ἡ χώρα σφῶν Ῥωμαίοις ὑπήκοος γέγονε. και τοὺς θησαυροὺς δ' εὔρε τοὺς Δεκεβάλου, καιτοι δυσχεροῦς οὔσης τῆς τούτων εὐρέσεως. ποταμὸν γάρ, ὅς τοῖς βασιλείαις αὐτοῦ παρέ-
D ρει, μετοχετεύσας ὁ βάρβαρος, τὴν γῆν ἐφ' ἧς διήει τὸ ὕδωρ ἴωρυξεν εἰς βάρθος πολὺ, και πλείστον μὲν χρυσόν, πλείω δὲ ἄργυρον, και ἄλλα τῶν τιμίων ὅσα μὴ πέφυκεν ἐξ ὑγρότητος φθειροσθαι, καταθήμενος τῷ ὀρύγματι, πλαξί τε κατέστρωσε τὴν ἐκεῖ γῆν και χοῦν ταύταις ἐπήνεγκε, και οὕτως ἀδθεις τὸ ὕδωρ εἰς τὴν πρώτην μετέστρεψε δίοδον· και ἐς σπήλαιον δὲ πολλὰ ἐναπέθετο. ¹⁰ ταῦτα δ' ἐποίηε μὴ τινος ἄλλου παρόντος ἢ αἰχμαλώτων οἱ περὶ ταῦτα ἐπόνουν· και μετὰ τὴν κατάκρυψιν τοὺς αἰχμαλώτους ἐκτίγγεν, ἵνα μὴ ἔκφορα τὰ παρ' αὐτῶν γεγονότα ποιήσωσιν. εἰς δὲ τις ἑταῖρος τοῦ Δεκεβάλου συνειδὼς τὰ τεθησαυρισμένα, ὑπέδειξεν αὐτά. ²⁰

P I 586

Τὸν δὲ Λιχίνιον Σούραν πλούσιον ἄνδρα φιλῶν, και ἐπ' ἐκείνον φιλούμενος, διαβαλόντων τινῶν τὸν ἄνθρωπον ὡς ἐπιβουλεύοντα αὐτῷ, ἄκλιτος πρὸς ἐκείνον ἐπὶ δειπνον ἀπῆλθε, και

8 τῆς τούτων οὔσης B. 10 ἐφ' οἷς B. 12 τῶν om B.
καταφθειροσθαι C. 15 πρώτην ABCW, πρώην P. 17 ἐ-
ήνον C. 18 ἐκτίγγεν] ἀπέκτεινεν A. 21 λιχίνιον B.
σοῦραν A, Σούρην P, σοῦρην BCW.

prehensus in quaestionibus arcanum effatus est. imperator autem ponte per Istrum facto, quod opus omnem admirationem et commemorationem superat, ductoque exercitu, vix ille quidem et cum periculo, sed vicit tamen Dacos. Decebalus prae desperatione se ipse interfecit. ex eoque gens Dacorum eorumque provincia Romanis parere coepit. reperit et thesaurus Decebali, quamvis difficilis eorum esset inventio. barbarus enim fluvio, qui regiam praeterfluebat, alio ducto, in alveo foveam praecaltam excavavit, quam magna auri, maiore argenti aliarumque rerum quibus humiditas non nocet copia iniecta, lapideis tabulis obstruxerat; aggestaque terra fluvium in veterem alveum reduxerat: multa etiam in speluncis abdiderat. haec nemine praesente nisi captivis faciebat: quos absoluto opere et rebus occultatis interficiendos curabat, ne arcanam proderent. unus tamen familiaris eius, gnarus ubi thesauri essent, indicium fecit.

Cum Licinium Suram, virum divitem, quem mutuo amabat, quidam ut insidiatorem criminati essent, invocatus cenatum ad eum abiit,

τοὺς δορυφόρους ἀπαπέμψας, τὸν ἰατρὸν τοῦ Σούρα ἐκάλεσε, καὶ δι' ἐκείνου τοὺς ὀφθαλμούς, διὰ δὲ τοῦ κουρέως ἐκείνου τὴν ὑπὴρην ἐξύρατο· εἶτα καὶ ἐλούσατο καὶ ἐδείπνησε. καὶ τοῖς τὸν Σούραν διαβάλλουσιν ἔφη τῇ ὑστεραίᾳ “εἰ ἤθελέ με Σούρας ἀποκτείναι, οὐδὲν ἐκώλυε τὸν ἄνδρα χθὲς τοῦτο ποιήσαι.”

Ἐπαρχον μέντοι τῶν δορυφόρων προχειριζόμενος, καὶ ὀρέγων αὐτῷ τὸ ξίφος ὃ παραζώννυσθαι αὐτὸν ἐχρῆν, “λάβε τοῦτο” ἔφη, “καὶ εἰ μὲν ἄρχω καλῶς, ὑπὲρ ἐμοῦ τούτῳ χρῆσαι, εἰ δὲ κακῶς, κατ' ἐμοῦ.” ἐποίησε δὲ καὶ βιβλίων ἀποθήκας. καὶ μετὰ ταῦτα κατὰ Πάρθων καὶ Ἀρμενίων ἰστροτεύσεν, ὅτι τὸ διάδημα ὃ Ἀρμένιος οὐχ ὑπ' αὐτοῦ ἔλαβεν, ἀλλὰ παρὰ τοῦ Πάρθων βασιλέως. ἦν δὲ σκῆψις τοῦτο, τὸ δ' ὄλον φιλοτιμία καὶ δόξης ἔρωσ. ἐχειρώσατο οὖν τὴν Ἀρμενίαν. καὶ αὐτῷ ἡ βουλή πολλὰ ἐψηφίσατο, πρὸς δὲ τοῖς ἄλλοις καὶ Ὀπτιμον ἐπωνόμωσεν (ἄριστον δὲ τοῦτο δηλοῖ ἐξελληνιζόμενον), εἶτα καὶ Παρθικὸν αὐτῷ ἐπικλήσιν ἔθετο. ὃ δὲ μᾶλλον τῶν ἄλλων τῇ τοῦ Ὀπτιμου προσηγορίᾳ ἦν σεμνυνόμενος, ὅτι τοὺς τρόπους ὑπέδηλου αὐτοῦ.

22. Σεισμοῦ δὲ ἐπὶ τῆς αὐταρχίας αὐτοῦ σφοδροτάτου συμβάντος, καὶ ἄλλαι μὲν ἔπαθον πόλεις, μᾶλλον δὲ τῶν ἄλλων ἡ πρὸς τῷ Ὀρόντῃ πέπονθεν Ἀντιόχεια. ὅτε καὶ αὐτὸς ὁ Τραϊανὸς ἐκεῖ διατρίβων μικροῦ κεινδύνευεν ἄν· ἐπλήγη δὲ τῶς ἐκ

1 σοῦρα CW, Σούρα P.
 2 σοῦρας ABCW, Σούρας P.

4 σοῦραν BW, Σούραν P.
 7 περιζώννυσθαι B.

σοῦρα
 20 ὀρόντη A.

FONTES. Cap. 22. Dionis Historiae Romanae lib. 68 c. 24 — c. 33. Eusebii Historiae ecclesiasticae lib. 3 c. 32 — lib. 4 c. 2.

et satellitibus alegantibus Surae medico oculos curandos, eius tonsori barbam radendam praebuit. deinde lavit et cenavit. postmodum calumniatoribus dixit “si me occidere Sura voluisset, nihil ei obstitisset quo minus id heri fecisset.”

Cum praefectum praetorio designaret, eique ense porrigeret quo is accingi debebat, “cape hunc” inquit, “et si bene impero, pro me, sin male, contra me illo utitor.” instruxit etiam bibliothecas, post contra Parthos et Armenios duxit exercitum, quod Armenius diadema non a se sed a Parthorum rege accepisset. ea causa praeterebatur bello, cum tota res ab ambitione et gloriae cupiditate proficisceretur. Armenia subacta multa ei a senata decreta sunt; et praeter caetera Optimi, post etiam Parthici cognomentum tributum. sed Optimi appellatione, quod mores suos exprimeret, magis est delectatus.

22. Maximo terrae motu sub eius imperio cum ahae urbes quasatae sunt, tum praeter caeteras Antiochia ad Orontem, ubi Traianus quoque paene perisset, ruina aedificii in quo debebat ictus. in iis rui-

τοῦ τῆς οἰκίας, ἐν ἧ δὴγε, συμπτώματος. ἀριθμοῦ δὲ κρείττον
 πληθὸς συγκέχωστο τοῖς συμπτώμασι. καὶ οἱ μὲν συντριβόμενοι
 τῷ βάρει τῶν καταπιπτότων ἀπώλλυντο, οἱ δὲ ἐν διακείνοις τισὶ
 τυχαίως συμβαίνουσι, οὕτω τῶν ὑλῶν συμπιπτοῦσων, διασωζό-
 μενοι, ἔξελεθ' ἐν δ' ἐκείθεν οὐκ ἰσχύοντες, λιμῷ διεφείροντο· 5
 ἐπεκράτει γὰρ ὁ κλόνος τῆς γῆς ἐφ' ἡμέρας πολλάς. ἤδη φέ
 παυσαμένης τῆς συμφορᾶς ἐπέβη τις ἀναθαρσήσας τῶν ξεραίων,
 D καὶ ἤκουσε βοώσης κάτωθεν γυναικός. ἀναρῶσαντες οἷν τὴν ἄν-
 θρωπον ἀνεσώσαντο, καὶ παιδίον φέρουσαν ὑπομάζιον, ὃ τῷ
 γάλακτι ἔτρεφεν, ἀλλὰ μέντοι καὶ ἑαυτήν. ἐκ τούτου καὶ τὰ 10
 λοιπὰ ἀνεχώωννον· ἀλλ' οὐχ εὖρον ζωντάς τινες πλην παιδίου
 ἐνός, τῷ λιμῷ δὲ φθαρέντας πολλούς.

Ἔαρος δ' ἐπιστάντος κατὰ τῶν Πάρθων αὐδὶς ἐχώρησεν ὁ
 Τραιανός· καὶ τῆς τε Ἀδιαβηνῆς ἀπάσης ἐκράτησεν, ἥ μέρος ἐστὶ
 τῆς Ἀσσυρίας τῆς περὶ Νίνον, καὶ τῶν Γαυγαμήλων καὶ τῶν 15
 Ἀρβήλων, παρ' οἷς Ἀλέξανδρος τὸν Δαρεῖον ἐνίκησε· καὶ μέχρι
 τῆς Βαβυλῶνος προῆλθεν αὐτῆς. ἐπεραιώθη δὲ καὶ τὸν Τίγρον
 καὶ εἰς τὴν Κτησιφῶντα εἰσῆλθεν. ἱμείρετο μέντοι καὶ τὴν Ἐρυ-
 θρὰν εἰσπλεῦσαι θάλασσαν, ἥ μοῖρα μὲν τοῦ Ὠκεανοῦ λέγεται,
 P I 587 κέκληται δ' οὕτως ἀπὸ τινος ἐν αὐτῇ δυναστεύσαντος. ἐνεόει δὲ 20
 καὶ Ἰνδοῦς, καὶ ἔλεγεν ὡς "εἰ νέος ἔτι ἦν, καὶ ἐπ' αὐτοὺς ἂν
 ἐπεραιώθη." ἐν ᾧ δὲ χρόνῳ ἐπὶ τὸν Ὠκεανὸν κατέπλει καὶ
 αὐδὶς ἀνήγετο, ὅσα ἐάλωσαν πρότερον ἀποστασίαν ἐνόησαν.

5 οὐχ PW. ἐξισχύοντες A. 14 πάσης A. 15 τῆς Ἀσσυρίας om C.
 ἀσσυρίας A Xiphilinus, Συρίας PW. γαυγαμήλων A. haec ali-
 ter apud Xiphilinum. 17 τίγρον ABC. 21 νέος ἔτι A Xi-
 philinus, εἰ νέος PW. 22 ἐπεραιώθη A.

nis innumera multitudo periit; alii gravitate molis oppressi, alii, qui
 fortuito aedificiorum casu in cavis locis inclusi perfringere non poterant,
 illa concussionem per dies complures durante, fame perierunt. tandem
 sedata calamitate quidam ruinas conscendere ausus mulierem infra voci-
 ferantem audivit: quam remota materia eduxerunt. ferebat autem illa
 puerum in ulnis; quem, ut et semetipsam, uberibus suis aluerat. deinde
 ruinis etiam caeteris remotis nullos viventes praeter unum puerum re-
 pererunt; qui autem fame perierant, multos.

Sub vernum tempus Traianus denuo contra Parthos profectus
 tota Adiabene potitus est (ea pars est Assyriae iuxta Ninum) et Gau-
 gamelis et Arbelis, ubi Darium Alexander vicit, et ad ipsam usque
 Babylonem progressus, Tigri traiecto Qesiphontem est ingressus. cupie-
 bat etiam Erythraeum mare lustrare, quae Oceani pars est, a rege eius
 loci quodam nomen adepti. etiam Indos animo agitabat; dicebatque, si
 iunior esset, se illos quoque petiturum. dum vero ad Oceanum tendit,
 atque inde revertitur, ii quos dudum subegerat, ad defectionem specta-

ὁ δὲ δαίσιος μὴ καὶ οἱ Πάρθοι τὸ αὐτὸ δρᾶσωσιν, ὁμογενῆ σφίσι βασιλεῖα προχειρίσασθαι, αὐτοὺς αὐτῷ τὸ διάδημα ἐπιθέμενος. εἶτα καὶ τῶν Ἀράβων ἀπειστηκότων ὥρμησε κατ' αὐτῶν· καὶ μηδὲν ἀνύσας ὀλίγου δεῖν ἐτρώθη ἄν· κἀκεῖθεν ἀπῆλθε νοσῶν.

- 5 Καὶ οἱ κατὰ Κυρήνην δὲ Ἰουδαῖοι ἀπέστησαν καὶ ἔκτεινον καὶ Ῥωμαίους καὶ Ἕλληνας, καὶ οἱ ἐν Αἰγύπτῳ καὶ οἱ ἐν Κύπρῳ οὐχ ἦττους ὁμοίως διεφθείριον. κατεστρέψατο δὲ τούτους Τραϊανός, στρατεύμα κατ' αὐτῶν πεπομφώς. μέμνηται τῆς τῶν Ἰουδαίων ταύτης ἀποστασίας καὶ ὁ Εὐσέβιος ἐν τῷ τετάρτῳ λόγῳ
10 τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας. ἐκείνῳ δ' ἦν πρὸς Μεσοποταμίαν τὸ δρῆγμα, τῇ δὲ νόσῳ καταπονοσόμενος ἤρξατο τοῦ πρὸς Ἰταλίαν πλοός, Πόπλιον Αἰλίον Ἀδριανὸν ἄρχην ἐπιστήσας τῶν στρατευμάτων ἐν τῇ Συρίᾳ. ἐλθὼν δ' εἰς Σελινόντι τῆς Κιλικίας, ἣ καὶ Τραϊανούπολις κέκληται, τὸν βίον κατέλυσεν, ὡς μὲν ἐκεῖνος
15 φῆθη φαρμάκῳ διαφθαρεῖς, ὡς δὲ τινες λέγουσι δι' ἐπίσχεσιν αἵματος ἰτησίως αὐτῷ ἐκκρυσσόμενου διὰ γαστρός. συνέβη δὲ οἱ καὶ ἀποπληξία, ἣ πάρεσις τοῦ σώματος ἐκ μέρους ἐπηκολούθησεν. ὕδρος δ' ἦν ὡς ἐπίπυρ αὐτῷ τοῦ θανάτου τὸ αἷτιον. ἤρξε δ' ἔτι ἐννεακαίδεκα πρὸς μῆσιν ἕξ.

- 20 Τούτου κρατούντιος Συμεῶν ὁ τοῦ Κλοπᾶ, δεύτερος ἀρχιερεὺς γεγωνὺς Ἱεροσολίμων μετὰ τὸν Θεῖον Ἰάκωβον, ἐμαρτύρησεν, αἰκισθεὶς μὲν πρότερον ἐπὶ πλείσταις ἡμέραις, εἶτα σταυρὸν καταδικασθεὶς, ἐτῶν ὦν ἑκατὸν τε καὶ εἴκοσι. μεθ' ὃν τρίτας Ἱερο-

5 δὲ om A. 9 τετάρτῳ λόγῳ] capite 2. 19 ἕξ] Xiphilinus addit ἡμέρας τε πέντε καὶ δέκα. 20 Κλοπᾶ Eusebius.

bant. veritus igitur ne Parthi quoque idem facerent, regem eis suae gentis praefecit, eique ipse diadema imposuit. deinde Arabes etiam sub iugum reducturus, re infecta paene vulneratus esset, atque aegrotans inde discessit.

Defecerunt etiam Cyrenenses Indaei, et Romanis et Graecis trucidatis. idem et Aegyptiaci et Cyprii imitati sunt. sed hos misso exercitu domuit. huius Iudaicae defectionis etiam Eusebius meminit, Ecclesiasticae historiae libro quarto. cum in Mesopotamiam ire cuperet, morbo oppressus cursum Italiam versus intendit, P. Aelio Hadriano Syriacis legionibus praeposito. sed cum Selinontem Ciliciae urbem, quae etiam Traianopolis dicitur, venisset, vita functus est, ut ipse putabat, veneno hausto; ut alii dicunt, ob suppressum sanguinem quem quotannis per alvum excernere solebat. accessit apoplexia, consecuta resolutione corporis ex parte. verum aqua intercus omnino mortis ei causa fuit. imperavit annos 19 cum semestri.

Et imperante Symeon Clopae filius, secundus Hierosolymorum post S. Iacobum pontifex, martirium subiit, post dierum complurium cruciatus ad crucem damnatus, anno aetatis vigesimo et centesimo.

σολύμων ἀρχιερεὺς Ἰουδαίος ἐκ περιτομῆς καὶ αὐτὸς ἐχρημάτισε· καὶ ἄλλους δὲ τότε πολλοὺς ἐν τόποις πλείοσι μαρτυρικῶν τέλων ἀξιωθῆναι ἰσθόρησεν ὁ Εὐσέβιος· ἴτα τὸ πλῆθος τῶν κτενομέ-
Dνων μιθόντα τὸν αὐτοκράτορα, καὶ ὡς οὐδὲν ἀνδρῶν πρᾶττουσιν ἄλλ' ἢ πρῶτ' ἄνδρα ἐξεγειρόμενοι τὸν Χριστὸν ὑμνοῦσιν ἴσα θεῶ, 5
 μόνον δ' εἰδώλοισι θύειν οὐ πείθονται, θεοπίσαι μὴ ἐκζητεῖσθαι·
 τοὺς κεκλημένους ἐκ τοῦ Χριστοῦ, ἐμπεσόντας δὲ γε κολάζεσθαι·
 καὶ οὕτως γενέσθαι τὸν διωγμὸν μετριώτερον. τότε καὶ ὁ θεοφ-
 ρος Ἰγνατίος, δεῦτερος τῆς κατὰ Κολίην Συρίαν Ἀντιοχείας τυγγά-
 ριον ἀρχιερεὺς, συλληφθεὶς εἰς Ῥώμην ἐπέμφθη δέσμιος, ἔνθα 10
 θηροῖσι παραδοθεὶς διήνυσε τὸ μαρτύριον. καὶ μετ' αὐτὸν τὴν
 ἱεραρχίαν διεδέξατο Ἡρώς. τῷ τρίτῳ δ' ἔτι τῆς αὐταρχίας
 Τραιανοῦ Κλήμεντος ἐκλειοπότης, ὃς τρίτος ἦν ἐν Ῥώμῃ ἀρχι-
P I 588 ρεὺς καὶ ἔτεσιν ἑνῆα τὴν ἐκκλησίαν ἴδυνε τῶν πιστῶν, τέταρτος
 ἀντεισήχθη Εὐάρεστος· ὃς ὄγδοον ἀρχιερατείεσας ἐνιαυτὸν μετ- 15
 ἔθετο τὴν ζωὴν, ὑπ' Ἀλεξάνδρου διαδεχθεὶς πέμπτου γεγονότος
 τῆς Ῥωμαίων ἀρχιερέως. καὶ ὁ τῆς Ἀλεξανδρίων κατὰ τρίτην
 τάξιν ἐπίσκοπος γενοὺς Κέρδων μεταστάς τῶν ἐνθ' ἑνὲ διαδόχον
 ἔσχηκε Πρῖμον.

23. Ἄπαιδος δὲ Τραιανοῦ τελευτήσαντος Καίσαρά τε καὶ 20
 αὐτοκράτορα τὸν Ἀδριανὸν ἦ τε τοῦ Τραιανοῦ σύζυγος Πλωτῖνα

1 καὶ om A. 2 τότε] τόπος C. 3 Εὐσέβιος] Hist. eccles.
 3 33. 8 θεοφώρος] μέγας A. 9 Ἀντιοχείας om A. 11 θη-
 ροῖσι παραδοθεὶς] θηριομαχίας A. τὴν ἱεραρχίαν] τὸν
 ἱεραρχὴν A. 17 τῆς prius A, τῶν PW. 19 ἕξο A.

FOUNTES. Cap. 23. Dionis Historiae Romanae lib. 69 c. 1 —
 c. 15.

post eum Iustus ex circumcisione tertius Hierosolymorum pontifex est delectus. alios quoque multos tum pluribus in locis martyrium obtinere refert Eusebius. deinde imperatorem cognita eorum qui occiderentur multitudinis, qui nihil impium agerent nisi quod matutino tempore Christum pro deo celebrarent et tantum simulacris immolare recusarent, edixisse ne inquirerentur Christiani, sed oblati punirentur: ita persecutionem factam esse mitiorem, tum etiam S. Ignatius alter Antiochiae Coelesyriae pontifex victus Romam missus est; ubi cum bestiis decertando martyrium absolvit. ei successit Heros in pontificatu, tertio anno imperii Traiani, Clemente tertio Romano pontifice defuncto, post ecclesiam fidelium novem annis gubernatam, quartus in eius locum suffectus est Evaristus: qui annis octo sacerdotio functus decessit Alexandro successore, qui Romanorum quintus fuit pontifex. Alexandrinus quoque episcopus ordine tertius Cerdo hac vita relicta Primum habuit successorem.

23. Traiano sine liberis defuncto Hadrianum Plotina Traiani

ἔξ ἑρωτικῆς φιλίας καὶ ὁ Τατιανὸς ἐπίτροπος αὐτοῦ γεγονὰς ἀπ-
 ἰδειξάν, ἐν Ἀντιοχείᾳ τῆς Συρίας διάγοντα ἐπεὶ καὶ ἤρχεν αὐτῆς, B
 προσγενῆ τε ὄντα Τραϊανοῦ καὶ συνοικοῦντα ἐκείνου ἀδελφιδῆ.
 ἦν δ' οὗτος υἱὸς Ἄφρου Ἀδριανοῦ, φιλόλογος ἀνὴρ, ὃς καὶ
 5 ποιήματά τινα περὶ τε καὶ ἐν ἔπεισι κατατέλλοιεν· ἀπλήρως δὲ γε
 πρὸς φιλοτιμίαν ἔχων πάντα τε ἐπετήδευε καὶ ἤρχει μηδὲν ἀγνοεῖν.
 ὄθεν καὶ τῶν ἐν τισιν εὐδοκιμούντων καθέειλε συγχροῦς καὶ οὐ
 μίλους ἀπώλειεν, ἴν' αὐτὸς κρατεῖν ἐν πᾶσι δοκῆ. ἐκακίετο
 10 πολύτροπον, ἀνελάμβανε δὲ ταῦτα καὶ λθεράπεινε τό τε προνοητι- C
 κὸν αὐτοῦ καὶ ἡ ἐπιμελεία καὶ τὸ μεγαλοπρεπὲς καὶ ἡ δεξιότης,
 καὶ τὸ μῆτ' ἄρξει πολέμου καὶ τοῦς ἠγχιμένους καταπαῦσαι, καὶ
 ὅτι οὐδενὸς ἀδίκως ἀφείλετο χρήματα, ἀλλὰ καὶ πολλοῖς παρ-
 ἔσχετο μάλιστα ἀθρομήτως καὶ μῆδ' αἰτούμενος, καὶ πόλει
 15 συμμαχίσι τε καὶ ὑποφόροις πάσαις ὡς εἰπεῖν ἐπεκούρησε, ταῖς
 μὲν ἔδωκε καταγαγῶν, ταῖς δὲ λιμένας οἰκοδομήσας, ταῖς δὲ σῖτον
 καὶ ἔργα καὶ χρήματα καὶ τιμὰς δούς. τῷ τε δήμῳ τῶν Ῥω-
 μαίων οὐ θωπευτικῶς ἀλλ' ἐμβριθῶς προσεφέρετο· καὶ ποτὲ τι D
 αἰτοῦντι θρασύτερον οὐκ ἔνειμεν, ἀλλ' εἰπεῖν ἐκέλευσε τῷ κήρυκι
 20 "σιωπήσατε"· ὡς δ' οὐδὲν εἰπόντος ἐκείνου, τὴν χεῖρα δὲ ἀνατεί-
 νακος, ἐσιώπησεν, οὐ μόνον κατὰ τοῦ κήρυκος οὐκ ἐξώργιστο
 ὡς μὴ πεποιηκός τὸ κελυσθῆν, ἀλλὰ καὶ τιμῆς τὸν ἄνδρα

1 Ἄττιανὸς Xiphilinus.

6 ἐπετήδευε ABCW, ἐπετήδευσε P.

15 συμμαχίσι ABC, συμμαχονσί P, συμμαχονσί W.

17 διδούς

A Xiphilinus.

19 ἐνέμεινε B.

20 δὲ om A.

coniunx ex amorum illecebris et Tatianus eius procurator Caesarem et imperatorem designarunt, Antiochiae Syriae, cui praeerat, tum agentem, et Traianum affinitate contingentem illiusque e fratre nepti tum matrimonio iunctum. fuit ille filius Afri Hadriani, vir admodum eruditus: libros et versu et soluta oratione conscriptos reliquit: caeterum tam immensae ambitionis, ut omnia affectaret seque nihil ignorare profiteretur. itaque multos aliqua arte celebres dignitate privavit, multos perdidit, ut ipse in omnibus excellere videretur. quare in eo nimia subtilitas, curiositas et morum varietas reprehendebantur. sed haec vitia providentia, diligentia, magnificencia et dexteritas ingenii pensabant, ad haec nullum bellum incipiebat, coepta sedabat; opes nemini per iniuriam eripiebat, sed potius multis ultro praesertim non rogatus donabat. urbibus omnibus sive sociis sive vectigalibus opem forebat, aliis aqua introducenda, aliis portibus extruendis, aliis frumento operibus pecunia honoribus dandis. adversus populum Romanum non submisit sed pro auctoritate se gerbat. cui aliquid aliquando audacius postulanti non cessit, sed praeconem edicere iussit "tacete." qui cum nihil locutus extenta tantum manu silentium fecisset, non modo non succensuit homini, quasi dicto minus audiens fuisset, sed et honorem habuit, quod id effecisset quod voluerat,

ἤξιωσεν ὅτι δ ἦν αὐτῷ βουλόμενον ἦνυσε, μὴ ἐκφῆρας τὸ τραχὺ
 W Π 203 τοῦ κειλεύσματος. οὐ γὰρ ἡγαπάσκει εἶ τι καὶ παρὰ γνώμην αὐ-
 τοῦ πρὸς τινας ἐγίνετο, τὸ δ' ἀφώρα πρὸς τὴν αὐτοῦ λυσιτέλειαν.
 παριόντος δ' αὐτοῦ ποτε γυνή τις ἐδέετο, καὶ εἰπόντος ὡς "οὐ
 σχολάζω", ἀνέκραξεν ἡ γυνή "καὶ μὴ βασίλευε." ὁ δὲ αὐτίκα 5
 P I 589 τε ἐπιστράφη καὶ προσέσχε τῇ δευμένῃ. καὶ πάντα δὲ τὰ μεγάλα
 καὶ ἀναγκαῖα οὐκ ἰδίᾳ ἀλλὰ μετὰ τῶν βουλευτῶν ἐπραττε, καὶ
 μετὰ τῶν πρώτων ἐδίκαζεν ἀπὸ βήματος, ὥστε δημοσιεύεσθαι τὰ
 γινόμενα, καὶ τοῖς ὑπάτοις συνδικάζουσι παρεγίνετο· ἀεὶ τε περὶ
 αὐτὸν τοὺς ἀρίστους εἶχε καὶ μετὰ τῶν πρώτων καὶ τῶν ἀρίστων 10
 συνεδεῖσθαι, καὶ ἦν αὐτῷ πλήρης λόγων παντοδαπῶν τὸ συσσί-
 τιον· τοὺς τε πᾶν νοσοῦντας τῶν φίλων ἐπεσκέπτετο, καὶ συν-
 διητᾶτο τῶν σονήθων τοῖς ἐορτάζουσιν.

Ἐπεὶ δ' ἐς τὴν Ῥώμην ἦκε, χροικοπλίαν ἐκήρυξε τοῖς ὄφλουσι
 τῷ βασιλικῷ ταμεῖω καὶ τῷ δημοσίῳ τῷ τῶν Ῥωμαίων. εἶτα εἰς 15
 ἄλλην ἐξ ἄλλης φοιτῶν ἐπαρχίαν, καὶ τὰς χώρας ἐπεσκέπτετο καὶ
 B τὰς πόλεις, καὶ μετεσκεύαζεν ἕκαστον πρὸς τὸ βέλτιον. καὶ οὐ
 τὰ κοινὰ τῶν στρατοπέδων μόνον ἐφώρα δι' ἑαυτοῦ καὶ ἐξήταξε,
 ἀλλὰ καὶ τὰ τοῦ καθ' ἕκαστον. καὶ δσοὺς πρὸς τὸ ἀβρότερον
 εὗρισκεν ἐκδειητημένους, πρὸς τὸ στρατιωτικώτερον μετέγηε καὶ 20
 μετερρῦθμιζε, καὶ πρὸς παντοίαν μάχην τοὺς στρατιώτας ἐγύμναζε

3 ἀφώρα ABC, ἀφεώρα PW. τὴν add A. 6 ἐπιστράφη A Xi-
 philinus, ἐστράφη PW. δὲ add A. 7 καὶ μετὰ — 10 εἰς om C.
 10 μετὰ τῶν πρώτων καὶ τῶν ἀρίστων συνεδεῖσθαι ABC, τοῖς ἀρί-
 στοῖς συνεδεῖσθαι PW: Xiphilinus μετὰ πάντων τῶν πρώτων καὶ
 ἀρίστων ἐδεῖσθαι. 14 τοῖς ὄφλουσι om C. 18 μόνον hoc
 loco A, post ἐξήταξε PW. 19 τὰ om A. 21 μετερρῦθμιζε A,
 μετερρῦθμιζε PW. καὶ πρὸς παντοίαν μάχην τοὺς στρατιώτας
 ἐγύμναζε add A cum Xiphilino.

dissimulata imperii asperitate. neque enim aegre ferebat si quid ab
 aliquo contra suam sententiam fiebat, modo ad utilitatem suam specta-
 ret. praeteriens aliquando cum mulieri interpellanti sibi non esse otium
 dixisset, atque illa exclamaret "ergo imperare noli", statim conversus
 eam audivit. omnes res magnas et necessarias non privato consilio sed
 senatoribus adhibitis egit. cum primoribus ius pro tribunali dixit, ut
 acta publicarentur. consulibus in concilio affuit, semper optimates apud
 se habuit et cum principibus atque optimis concenavit. convivia eius
 plena erant sermonum omnis generis. amicos graviter aegrotantes invi-
 sebat, familiarium suorum festivitatis interesse solebat.

Romam ubi venit, quicquid fisco imperatorio et aerario Romano
 debebatur, abolevit. provincias et urbes invisit, et omnia in melius
 provexit. non exercitus duntaxat sed etiam singulorum militum negotia
 per se lustrabat atque exercebat; et quos ad mollitiam declinasse vide-
 bat, eos ad militarem frugalitatem reducebat; et ad omne genus pugnae

καὶ ἐδίδασκεν ἄπερ ἔδει ποιεῖν. καὶ τοὺς μὲν ἐτίμα, τοὺς δὲ ἐνουθέτει, καὶ διητάτο σκληρότερον, ἢ ὄρωψή τὸ στρατιωτικὸν αὐτόν, καὶ οὕτω διαταῖσθαι κάκεινο ἐθλιότο. ἐντεῦθεν τοὺς στρατιώτας τοιοῦτους ἐποίησεν ὡς καὶ ἵπποτῶν ἴλην σὺν γε τοῖς 5 ὄπλοις τὸν Ἰστρον εὐμυρῶς διανήξασθαι, καὶ τοὺς βαρβάρους ταῦθ' ὄρωντας ἐκπλήττεσθαι, ὥστε καὶ χρᾶσθαι διαλλακτῇ τούτῳ τῷ αὐτοκράτορι ἐφ' οἷς ἀλλήλοισ' ἐκπεπολέμωτο. ἐσπούδαζε δὲ καὶ περὶ θήρας, ὡς ἐν ταύταις καὶ τινὰ οἱ μέλη κατευγῆναι. C καὶ ἐν Μυσίᾳ πόλιν ὤκισεν Ἀδριανοῦ θήρας καλέσας αὐτήν. εἰς 10 Αἴγυπτον δὲ ἀπιὼν καὶ τῷ τάφῳ Πομπηίου Μάγνου διεφθαρμένῳ περιτυχῶν, καὶ ἐνήγγισε τῷ κειμένῳ καὶ τοῦτ' εἶπε τὸ ἔπος
τῷ ναοῖς βροθοντι πόση σπάνις ἔπλετο τύμβου
καὶ τὸ μνημα ἀνωκοδόμησεν.

Ἐν δὲ Παλαιστίνῃ πόλιν οἰκοδομήσας ἀντὶ τῆς κατασκαφεί- 15 σης Ἱερουσαλήμ, Ἀλλίαν Καπιτωλίαν ὠνόμασε· καὶ ἔνθα πρώτην ὁ τοῦ θεοῦ νεὸς ἴδρυτο, τῷ Διὶ τέμενος ἀνδιδρύσατο ἕτερον. Ἰουδαῖοι δὲ μὴ φέροντες τῆς σφῶν παραπολεύοντας μητροπόλεως D ἄλλους ὄραν (Ἕλληνες γὰρ ἐν αὐτῇ κατοικήθησαν) μηδὲ ξενικοὺς τιμᾶσθαι θεοὺς ἐν αὐτῇ ἀνεχόμενοι, ἕως μὲν Ἀδριανὸς παρὰ τε 20 τῇ Αἰγύπτῳ καὶ τῇ Συρίᾳ διέτριβεν, ἡρέμονα διευλαβούμενοι, ἐπεὶ δ' ἐκεῖθεν ἀπῆλθε, τὰ τε τῆς χώρας ἐπίκαιρα κατελάμβανον ἢ ἔχοιεν αὐτὰ ὀρμητήρια, καὶ πολλὰ τοὺς Ῥωμαίους ἐνάκωσαν

3 τοιοῦτους τοὺς στρατιώτας A. 7 post ἀλλήλοισ A add ἕως.
11 καὶ prius et τῷ κειμένῳ add AC. ἐνήγγισε AB, ἐνήγγισε C,
ἐνήγγισε PW. 19 τιμωμένους A. ἐν αὐτῇ A Xiphilius,
ἐκεῖ PW.

milites exercebat et quid agendum esset edocebat. alios honorabat, alios castigabat. asperius et ipse vivebat, ut suo exemplo milites ad eandem victus rationem assuefaceret. eo pacto milites tales effecit, ut turma equitum Istrum in armis facile tranaret. quo spectaculo attoniti barbari ei arbitrium deferebant controversiarum ob quas bella inter se gerebant. fuit etiam venationi deditus: in qua membra aliquot fregit: et in Mysia urbem condidit quam Hadriani venationes appellavit. cum in Aegypto Pompeii Magni sepulcrum collapsum vidisset, defuncto ut heroi immolavit, et hoc versu pronuntiato

paene caret tumulto cui tot modo templa fuerunt
monumentum instauravit.

Urbem in Palaestina pro eversis Hierosolymis conditam Aeliam Capitolinam nominavit; et quo in loco dei templum olim fuerat, eo in loco post Iovis delubrum condidit. Iudaei vero cum suam metropolim a Graecis alienigenis incoli et peregrinos in ea deos coli ferre non possent, dum Hadrianus circa Aegyptum et Syriam versabatur, metu quiescebant: sed cum inde discessisset, opportunis regionis locis occupatis quo se in tutum recipere, multa Romanis detrimenta et clam et

λάθρα τε καὶ ἀναφανδόν, τῶν τε ἀπανταχοῦ γῆς Ἰουδαίων συνιόντων ἐκεῖ, καὶ πολλῶν ἀλλοφύλων ἔρωτι κέρδους συνεπικουρόντων αὐτοῖς. ὁ μόντοι Ἀδριανὸς τοὺς ἐπιφανεστάτους τῶν στρατιῶν τοῖς Ἰουδαίοις ἐπήγαγεν, ὧν ἐπῆρχε Σευῆρος Ἰούλιος. ὁς κατὰ συστάδην συμβαλεῖν τοῖς ἐναντίοις οὐκ ἔκρινε σύμφορον, τὸ δὲ πλήθος αὐτῶν καὶ τὴν ἀπόγνωσιν εὐλαβοῦμενος, τροφῆς δὲ σφῶν ἀπέργων καὶ κατακλείων, ἔστι δ' οὗ καὶ ὅπη παρήκοι τοὺς στρατιώτας μοίραις αὐτῶν ἐπάγων, χροσιώτερον μὲν, ἀκινδυνότερον δὲ τὸ ἔθνος αὐτῶν ἐξέτριψέ τε καὶ ἐξετρώχωσεν, ὡς κομιδῆ βραχίστους περιγενέσθαι. φρούρια μὲν γὰρ αὐτῶν τὰ κρείττω πεντήκοντα κατεστράφησαν, κῶμαι δὲ πέντε καὶ ὀγδοήκοντα ἐπ' ἐννακωσίαις ὀνομαστώταται κατεσκάφησαν· ἀνδρῶν δὲ μυριάδες δκτὼ καὶ πενήκοντα ἐν ταῖς καταδρομαῖς καὶ ταῖς μάχαις ἐσφάγησαν. τὸ δὲ πλήθος τῶν λιμῶν καὶ νόσοις καὶ πυρὶ φθαρέντων ἀνεξερεύνητον τυγχάνον οὐκ ἔγνωσται, ὥστε πᾶσαν σχεδὸν τὴν Ἰουδαίαν ἐρημωθῆναι. ὁ καὶ πρὸ τοῦ πολέμου αὐτοῖς συμβόλοις τισὶ τὸ θεῖον ἐπέφηνε. τὸ τε γὰρ μνημεῖον τοῦ Σολομῶντος ἐξ οὐδδευμιᾶς δῆλης αἰτίας διελύθη τε καὶ συνέπεσε, καὶ λύκοι καὶ θῆβαι πλείοσται εἰς τὰς πόλεις αὐτῶν εἰσέπιπτον ὠρνούμεναι. πολλοὶ μόντοι καὶ Ῥωμαῖοι τότε ἀπώλοντο, ὥστε καὶ Ἀδριανὸς γράφων πρὸς τὴν βουλὴν οὐ τῷ συνήθει προοιμίῳ ἐχρήσατο. τὸ δ' ἦν "εἰ καὶ αὐτοὶ καὶ οἱ παῖδες ὑμῶν ὑγιαίνετε, εὐ ἂν ἔχοι· καὶ ἐγὼ δὲ καὶ τὰ στρατεύματα ὑγιαίνομεν."

7 ὄποι A.
Xiphilius.

9 ἐξέτριψέ ABCW, ἐνέτριψέ P.
δὲ om C.

12 ἀνδρες A
22 καὶ ante αὐτοὶ om A.

aperte intulerunt. nam et Iudaei ex omnibus provinciis eo confuebant, et alienigenae multi spe lucri eis opitulabantur. Hadrianus igitur duces clarissimos contra illos misit, quibus Severus Iulius praefuit: qui cum hostibus ob multitudinem eorum et desperationem non decernendum esse ratus, prohibendo commeatu, obsidendo et contra partes illorum pugnando gentem eam tardius ille quidem sed minori cum periculo attrivit et afflixit, ut paucissimi superessent. nam castella eorum quinquaginta firmissima sunt expugnata, pagi eorum 985 celeberrimi eversi, virorum 580 milia in incursionibus et praeliis interfecta. eorum vero multitudo qui morbo fame incendio perierunt nec inquisita nec comporta est. tota quidem Iudaea fere vastata est. quam calamitatem deus prodigiis denuntiavit. nam Salomonis sepulcrum nulla evidenti de causa dissiliit et concidit: lupi et hyaenae multas urbes eorum cum ululatu intrarunt. caeterum Romani quoque multi perierunt. itaque Hadrianus cum ad senatum scriberet, usitato exordio non est usus: quod erat huiusmodi "si vos liberique vestri valetis, bene est: ego et exercitus valemus."

Ὁ μὲν δὴ πρὸς Ἰουδαίους πόλεμος οὕτως ἤνυστο, (24) ὁ δὲ C
 δὲ πρὸς Ἀλβανούς (εἰσὶ δὲ Μασσαγέται κατὰ τὸν Δίωνα) ὑπὸ
 Φαρασμάνου κεινόντο· καὶ τὴν μὲν Μηδίαν λίαν ἐλύπησε, τῆς
 δ' Ἀρμενίας καὶ τῆς Καππαδοκίας ἤψατο μὲν, τῶν δ' Ἀλβανῶν
 5 πῆ μὲν δάροις πεισθέντων πῆ δὲ δεισάντων ἐπαύσατο.

Ἐλθὼν δὲ εἰς τὴν Ῥώμην Ἀδριανὸς αἰτοῦντι τῷ δήμῳ ἀρ-
 ματηλάτην δοῦλον ἐλευθερίας τυχεῖν, ἀντεῖπεν ὡς "οὐ προσήκει
 οὗτ' ἐμοὶ ἀλλότριον ἐλευθερῶσαι δοῦλον, οὗθ' ὑμῖν τὸν δεσπότην
 αὐτοῦ ποιῆσαι τοῦτο βιάζεσθαι." νοσήσας δέ, αἵματος αὐτῷ
 10 διὰ τῆς ῥινὸς κενουμένον, καὶ ἀπογνωσθεὶς, Κόμοδον Λούκιον D
 Καίσαρα Ῥωμαίοις ἀνείπε. Σευηριανὸν δὲ καὶ Φοῦσκον τὸν ἔγ-
 γονον ἀγανακτοῦντας ἐπὶ τούτῳ ἐφόνησεν· ἦν δὲ Σευηριανὸς
 ἐνενηκοντούτης. Ἐς ἀποσφαγῆναι μέλλων πῦρ ἤτησε καὶ θυμῶν
 ἔφη "ὕμεις, ὦ θεοί, ἴστε ὅτι οὐδὲν ἀδικῶ· εὐχομαι δὲ τὸν
 15 Ἀδριανὸν ἐπιθυμῆσαι ἀποθανεῖν, μὴ δύνασθαι δέ." ὅθεν καὶ
 χροניתῶς νοσήσας Ἀδριανὸς ἠῤῥατο πολλάκις ἀποσβῆναι, ὥστε
 καὶ ἑαυτὸν ἐθελῆσαι διωχειρίσασθαι. ὁ μὲντοι Σευηριανὸς καὶ
 αὐτῷ τῷ Ἀδριανῷ ἄξιος τῆς αὐταρχίας νενομίστο. εἰπὼν γάρ
 τοῖς φίλοις ποτὲ ἴνα δέκα ἄνδρας δοκίμους εἰς αὐταρχίαν ἐξονομά- P I 591

2 ἀλανούς et mox ἀλανῶν A et Xiphilinus vulgo. *Μασσαγέται* PW.
 τὸν om A. 9 ποιῆσαι τοῦτο AB, τοῦτο ποιῆσαι PW. 11 sq.
 Σευηριανόν] Σερουιανόν rotius. Exc. Vat. 104 male δτι ὁ Σιλουα-
 νός καὶ Φοῦσκος ὑπὸ Ἀδριανοῦ ἀνηρέθησαν· ὅπερ μαθὼν Σιρβίλ-
 λιος λιβανωτὸν καὶ πῦρ ἤτησε etc. 16 ὁ ἀδριανός B.

Fontes. Cap. 24. *Dionis Historiae Romanae lib. 69 c. 15 —*
c. 23. Eusebii Historiae ecclesiasticae lib. 4 c. 4 — c. 8.

Et hic belli Iudaici fuit exitus: (24) Albanicum vero bellum (Albani Dione auctore Massagetae sunt) a Pharasmane est commotum. quod Mediam admodum afflixit, Armeniam vero et Cappadociam attigit quidem, sed Albanis partim muneribus delinitis partim metu aversis extinctum est.

Romam reversus Hadrianus populo servum aurigantem, ut in libertatem assereretur, flagitanti restitit his verbis "neque me alienum servum libertate donare neque vos domino eius vim asferre decet." cum ex profluvio sanguinis per nares sine spe salutis aegrotaret, Lucium Commodum Caesarem Romanorum designavit, Severiano et Fusco nepote, qui id aegre ferebant, occisis: erat autem Severianus annos nonaginta natus. qui cum occidendus esset, igni postulato suffitumque facto dixit "vos, o dii immortales, nostris me insontem esse. illud autem precor, ut Hadrianus mori cupiat, nec possit." ac Hadrianus diuturnitatem morbi pertaesus saepe mortem optavit, saepe manus sibi ipse asferre voluit, ac Severianum Hadrianus ipse imperio dignum iudicaverat. nam cum amicos aliquando sibi decem viros imperio dignos nominare iussis-

σωσι, μικρόν τι διαλιπὼν ἔφη ὡς “ἐντέα θέλω μαθεῖν· τὸν γὰρ ἔνα γινώσκω τὸν Σεηριανόν.”

Ἦσαν δὲ καὶ Τούρβων καὶ Σίμιλις τῶν ἀριστῶν ἐπιφανέστατοι. καὶ ὁ μὲν Τούρβων, οἷα στρατηγικώτατος, ἑπαρχος γεγωνὸς εἶτ’ οὖν ἄρχων τοῦ δορυφορικοῦ, ὡς εἰς τῶν πολλῶν διεβίω· ὃς οὐ ποτε ἡμέρας οἴκοι ᾤπτο, οὐδὲ νοσήσας, ἀλλὰ πρὸς τὸν βασιλέα διέτριβε. καὶ ποτε νοσοῦντι ἀτρεμήσειν αὐτῷ τοῦ αὐτοκράτορος συμβουλευόντος, εἶπεν ὅτι τὸν ἑπαρχὸν ἐστῶτα δεῖ τελευτᾶν. ὁ δὲ Σίμιλις ἡλικία καὶ τάξει προήκων αὐτοῦ, καὶ Β ἑκατονταρχῶν ἐπὶ Τραϊανοῦ, καὶ κληθεὶς παρ’ αὐτοῦ πρὸ τῶν 10 ἐπαρχῶν, ἔφη αὐτῷ εἰσελθὼν “ἀσχυρὸν ἐστὶ, Καῖσαρ, τῶν ἐπαρχῶν ἐστῶτων ἕξω, ἑκατοντάρχη σὲ ὀμιλεῖν.” εἶτα καὶ τῆς τῶν δορυφόρων ἀρχῆς ἄκων ἀξιώθεις ἔλαβε μὲν, ἐξέστη δ’ ἐκὼν καὶ ἐν ἀγρῷ διεβίω. ἔνθα καὶ τέθνηκεν, ἐνιαυτοῦς ἐκτεῖ διατρέψας ἑπτὰ, ἐπιγράψας τῷ μνήματι ὅτι Σίμιλις ἐνταῦθα κεῖται· βιωὺς 15 μὲν ἔτη τόσα, ζήσας δ’ ἑπτὰ.

Ἀδριανὸς δὲ φθόγῃ τ’ ἐλήφθη ἐκ τῆς πολλῆς τοῦ αἵματος φύσεως καὶ ὑδέρω. ὡς δὲ ὁ Καῖσαρ ὁ Λούκιος Κόμοδος αἵμα ἐμῶν ἐκ πλειονος ἐξαίφνης ἐξέλιπεν ἀθρόβον πλειστοῦ αἵματος ἐκχυθέντος, συνεκάλεσε τοὺς πρώτους τῶν βουλευτῶν καὶ εἶπεν 20

2 Σεηριανόν] σεηριανόν δηλαδή Α. 7 ἀτρεμήσειν etiam Xiphilinus. 8 εἶπεν ABCW, εἶπειν Ρ. 9 καὶ τάξει om alter Wolfii codex Fuggeranus. 14 διατρέψας] ζήσας Α. 16 τόσα] ος Cedreni codices: cf. Leunclavius ad Dionem, Hanoviae 1606 fol., pag. 10+2 (20+4): πεντήκοντα Dionis Exc. Vatic. 104. 17 τῆς add Α Xiphilinus. 18 ὁ λούκιος κόμοδος ὁ καίσαρ Α. 20 ἐκχυθέντος Α, ἐμεθέντος ΡW: Xiphilinus ἐκπεσόντος. εἶπε Β.

set, parlo post se novem duntaxat nosse velle dixit: unum enim Severianum sibi notum esse.

Fuerunt et Turbo et Similis inter optimos clarissimi. ac Turbo, ut rei militaris peritissimus, cum praefectus praetorio factus esset, ut unus e populo vitam exegit; nec unquam ob perpetuam cum imperatore consuetudinem domi, licet aegrotans, interdum visus est. a quo aliquando adversa valetudine admonitus ut quieti se daret, respondit praefectum praetorio stantem mori oportere. Similis autem nullo natu grandior et ordine prior, cum sub Traiano centurio ante praefectos ab illo vocatus esset, ingressus dixit “turpe est, Caesar, praefectis foris stantibus te cum centurione colloqui.” deinde praetorio praefectus dignitatem illam et invitatus accepit, et ultro ea repudiata, ruri septem annis exactis mortuus est, cum sepulcro suo inscribi iussisset “Similis hic situs est, qui in vita fuit tot annis, vixit annos septem.”

Hadrianus vero ex vehementi sanguinis fluxu et tabe et aqua intercute laborans, cum Caesar L. Commodus longo tempore sanguinem vomere solitus immodica egestionem subito extinctus esset, principibus

“τὸν Λούκιον τὸ δαιμόνιον ἀφείλετο ἡμῶν, εὖρον δὲ αὐτοκράτορα C
 ὑμῖν εὐγενῆ πρῶτον εὐεϊκτον φρόνιμον, μήθ’ ὑπὸ νεότητος προπε-
 τές μήθ’ ὑπὸ γῆρας ἀμελής τι ποιήσονται, τὸν Ἀντωνίνον Λούρη-
 λιον.” καὶ ὁ μὲν οὕτως προχειριστὸ αὐτοκράτωρ φρονιτίζων
 5 δὲ καὶ περὶ τῶν μετὰ ταῦτα ἀταρχησόντων Ἀδριανός, ἐπεὶ ἄρ-
 ρενος ὁ Ἀντωνίνος ἠμοίρει γονῆς, τὸν Κομόδου υἱὸν Κόμοδον
 αὐτῷ εἰσεποίησε, καὶ Μάρκον Ἄννινον Βῆρον, ὃς Κατίλιος ἀνό-
 μαστο πρότερον, Ἄννινου Βῆρου τοῦ τρις ὑπατεύσαντος καὶ
 χιλιαρχήσαντος ἕγγονος ὦν.

10 Ὑδέρῳ δὲ περιπεσῶν ὁ Ἀδριανὸς μαγγανείαις μὲν τισὶ καὶ W II 205
 D γοητείαις ἐκένου ποτὲ τὸ ὑγρὸν, δι’ ὀλίγου δ’ αὖθις ἤθρολιζετο
 ἕτερον· καὶ ὡς ἐπεδίδου πρὸς τὸ χεῖρον αἰεὶ, ἀποθανεῖν ἐπεθύμει,
 οὐκ ἠδύνατο δέ, μηδενὸς αὐτῷ δίδόντος μὴ ξίφος μὴ φάρμακον.
 καὶ τέλος, μὴ οἶός τε ὦν ἑαυτὸν διαχρήσασθαι, τῆς κατὰ τὴν
 15 δίαίταν ἀκριβείας μεθῆκε, καὶ μὴ προσήκουσιν ἐδωδίμοις καὶ
 ποτοῖς χρώμενος κατέλυσε τὴν ζωὴν, ζήσας ἔτη δύο καὶ ἐξήκοντα
 πρὸς μῆσι πέντε καὶ ἡμέραις ἑννεακαίδεκα, μοναρχήσας δὲ ἐπὶ
 εἴκοσι καὶ ἑνα ἑνιαυτὸν μηνὸς ἐνὸς λείποντος.

Ἐπὶ δὲ τῆς ἡγεμονίας αὐτοῦ Ἀλέξανδρος ἀρχιερατεύσας ἐν
 20 Πρώμῃ δέκατον ἔτος εἰς τὴν ἀγήρω μετέβη ζωὴν· ὃν διεδέξατο P I 592
 Εὐστός. καὶ Περῖμος δὲ Ἀλεξανδρέων ἐπισκοπήσας δωδέκατον
 ἑνιαυτὸν καὶ μεταλλάξας τὴν βιοτήν, Ἰούστον ἔσχε διάδοχον. τῶν

2 εὐστοκτον Xiphilinus.

4 καὶ περὶ τῶν μετὰ ταῦτα δὲ ἀταρ-

χησόντων φρονιτίζων A.

7 post Βῆρον PW add ἀνόμασεν,

om ABC.

8 τοῦ add AB Xiphilinus.

9 χιλιαρχήσαντος]

πολιαρχήσαντος Casaubonus ad Capitolini Marcum I. ἕγγονος
 ὦν] ἕγγονον A.

senatoribus convocatis dixit “Lucium nobis fortuna eripuit: verum rep-
 peri vobis imperatorem nobilem clementem facilem prudentem, qui ne-
 que prae adolescentia temere neque prae senio quicquam segniter est
 facturus, Aurellium Antoninum.” quo sic imperatore creato, quia is quo-
 que filio carebat, de secuturis imperatoribus sollicitus, Commodum Com-
 modi filium ei adoptandum dedit, et M. Anninum Verum, qui ante Catil-
 lius dicebatur, Annini Veri ter consulis et tribuni nepotem.

Hadrianus vero cum per magiam et praestigias quasdam aliquando
 noxios humores exhausisset, nec multo post aliis affluentibus in dies
 peius haberet, mortem optavit: sed voti compos fieri non potuit, cum
 nemo ei ense aut venenum praerberet. denique cum se ipse occidere
 non posset, omissa curiosiore victus ratione, cibus et potionibus ei morbo
 alienis utendo mortem arcessivit. vixit annos 62 menses 5 dies 19:
 imperavit annos 21 mense uno dempto.

Sub eius principatu Alexander pontificatu urbis Romae decem
 annis sanctus in vitam senectutis expertem migravit: cui successit Xystus.
 Primus Alexandrinus duodecimo episcopatus anno defunctus Iustum ha-

δ' ἐν Ἱεροσολύμοις ἐπισκόπων τὸν ἀριθμὸν εἰς πεντεκαίδεκα περι-
 στήναι μέχρι τῆς κατὰ Ἀδριανὸν Ἰουδαίων ἀποστασίας, βραχυ-
 βίων ὡς εἶκε γεγονότων, ὃ Εὐσέβιος ἱστορεῖ, πάντας δ' ἐξ Ἰου-
 δαίων πιστεύσαντας εἶναι. ὢν πρῶτος ἦν Ἰάκωβος ὁ τοῦ κυρίου
 λεγόμενος ἀδελφός, καὶ δεύτερος Συμεὼν, τρίτος Ἰούστος, Ζακ- 5
 χαῖος τέταρτος, Τωβίας πέμπτος, ἔκτος Βενιαμίν, ἕβδομος
 Β Ἰωάννης, ὄγδοος Ματθίας, ἔννατος Φίλιππος, δέκατος Σενεκάς,
 Ἰούστος ἄλλος ἐνδέκατος, Λεβὶς δωδέκατος, Ἐφρῆς τρισκαιδέ-
 κατος, τεσσαρεσκαιδέκατος Ἰωσήφ, καὶ Ἰούδας πεντεκαιδέκατος.
 Εὗστον δὲ μετὰ χρόνον δεκαεῖτη τελευτήσαντα ἕβδομος ἐν Ῥώμῃ 10
 διεδέξατο Τελεσφόρος. τῆς δὲ τῶν Ἀλεξανδρείων ἐκκλησίας τὴν
 προστασίαν ἔκτος Εὐμενῆς ἐκληρώσατο, Ἰούστου μετὰ ἐνδέκατον
 θανάτου ἐνιαυτόν.

Οὗτος ὁ αὐτοκράτωρ διὰ τὰς ἤδη ῥηθείσας στάσεις μετὰ
 τὸν πολὺν τῶν Ἰουδαίων ὄλεθρον καὶ δόγμα ἐξέθετο κωλύον τὸ 15
 ἔθνος αὐτῶν ἐπιβαίνειν τῶν Ἱεροσολύμων καὶ τῆς χώρας αὐτῶν
 C ἀπάσης. καὶ λοιπὸν ἐξ ἔθνῶν τῆς πόλεως οἰκοθείσης καὶ Ἀλλίας
 κληθείσης ὡς ὁ Ἀδριανὸς ἐχρημάτιζε, πρῶτος ταύτης ἀρχιερεὺς
 μετὰ τοὺς ἐκ περιτομῆς κατέστη Μάρκος. τότε καὶ Σατορνίνος
 Ἀντιοχεὺς καὶ Βασιλείδης Ἀλεξανδρεὺς καὶ Καρποκράτης αἰρέ- 20
 σιων διαφόρων πατέρες καὶ ἀρχηγοὶ ἐγνωρίζοντο. καὶ Ἠγήσιπ-

3 Εὐσέβιος] Hist. eccles. lib. 4 c. 5. 5 τρίτος AB Eusebius,
 καὶ τρίτος PW. 6 τωβίας C Eusebius, Τοβίας PW. 7 σε-
 νεκάς B Eusebius, σενακάς A. 8 Λεβὶς δωδέκατος om C.
 post Λεβὶς PW add δὲ, om A Eusebius. Ἐφρῆς τρισκαιδέ-
 κατος om A. 12 Εὐμενῆς supra pag. 255 v. 6 seqq. ex Dion.
 14 οὗτος AC, Οὗτος σὺν PW. 17 καὶ Ἀλλίας κληθείσης om W.

huit successorem. Hierosolymitanos episcopus usque ad Iudaicam sub
 Hadriano defectionem fuisse quindecim, omnes ex Iudaismo Christiani-
 smum amplexos, commemorat Eusebius: quos non diu vixisse apparet-
 eorum primus fuit Iacobus qui frater domini dicitur, alter Symeon, ter-
 tius Iustus, quartus Zacchaeus, quintus Tobias, sextus Benjamin, septi-
 mus Ioannes, octavus Matthias, nonus Philippus, decimus Seneca, alter
 Iustus undecimus, Levis duodecimus, Ephres tertius decimus, Iosephus
 quartus decimus, Iudas quintus decimus. Xysto post decennium defuncto
 Romae successit Telesphorus, ordine septimus. Alexandrinae ecclesiae
 gubernationem Eumenes numero sextus est sortitus, Iusto post annum
 undecimum defuncto.

Hic imperator propter seditiones iam commemoratas post insignem
 illum populi interitum Iudaeis ingressu Hierosolymorum et totius pro-
 vinciae interdixit. deinde cum urbs a gentilibus incoleretur, et de no-
 mine Hadriani Aelia vocaretur, primus eius pontifex post circumcisos
 fuit Marcus. tum etiam Saturninus Antiochenus, Basilides Alexandrinus
 et Carpocrates diversarum sectarum auctores nascebantur; et Hegesip-

πος δὲ τότε τὴν τοῦ ἀποστολικοῦ κηρύγματος παράδοσιν ἐν πέντε λόγοις συγγράφασθαι ἀναγράφεται. καὶ Ἰουστίνος ὁ φιλόσοφος, ὃς μετέπειτα καὶ μάρτυς ἐγένετο, τότε πρὸς Θεοσέβειαν ἐξ Ἑλληνικῶν σπουδασμάτων μετέθετο. ὃς ἱστορεῖ Ἐρρένιον Γρανιανὸν 5 τῆς Ἀσίας ἀνθυπατεύοντα ἐπιστεῖλαι Ἀδριανῷ, μὴ δίκαιον εἶναι ἐπ' ἐγκλήματι μηδενὶ κολάζεσθαι τοὺς χριστιανούς· καὶ τὸν Δθεοπίσαι μηδένα εἰ μὴ ἐπ' ἐγκλήματι ἐκ κατηγορίας ἀλῶ κτείνεσθαι.

LIBER DUODECIMUS.

10 1. Ἀνταρχήσαντος δὲ Ἀντωνίνου, ὃς εἰσποιηθεὶς παρὰ τοῦ Ἀδριανοῦ Καῖσάρ τε καὶ αὐτοκράτωρ ἐγένετο, ἡ γεροῦσία οὐκ ἤθελε τὰς ἡρωϊκὰς τιμὰς ψηφίσασθαι τῷ Ἀδριανῷ, διὰ φόνους ἀνδρῶν ἐπιφανιστάτων οὓς ἐκείνος ἐργάσατο. διὸ καὶ διαιλέχθη αὐτοῖς ὁ Ἀντωνίνος ἄλλα τε πλείω σὺν δάκρυσι, καὶ 15 ὅτι “οὐδὲ ἐγὼ ἄρα ἄρξω ὑμῶν· πάντα γὰρ τὰ ὑπ' ἐκείνου γεγόμενα, ὧν ἐν καὶ ἡ ἀνάρρησις ἡ ἐμὴ, ὡς ἐχθίστου ὑμῖν καὶ κα- P I 593 κίστου ἀδετηθήσεται.” ταῦτα δ' ἡ γεροῦσία ἀδεδωκίσα, οὐ

4 Ἐρρένιον A, Ἐρρένιον B: Eusebius παρὰ Σεργένιον Γρανιανῷ. 7 ἐπ' ABCW, om P. 11 ἡ γεροῦσία etc.] eadem, sed aliis verbis, Dionis Exc. Vatic. 105. 14 ὁ Ἀντωνίνος om C. 16 ὑμῶν A cum Xiphilino, τε PW.

Fontes. Cap. 1. *Dionis Historiae Romanae liber 70 mutilus et a Xiphilino Quadrati et Eusebii ope suppletus. quae sequuntur ex Dionis libro 71 excerpta, ad Marcum Aurelium potius quam ad Antoninum Pium pertinent. Eusebii Historiae ecclesiasticae lib. 4 c. 10 — c. 13.*

pus apostolici praecoonii traditionem quinque libris conscripsisse fertur; et Iustinus philosophus, post etiam martyr, a Graecis disciplinis ad dei cultam transiit. is narrat Herennium Granianum Asiae proconsulem scripsisse Hadriano, non esse aequum Christianos ob nullum facinus plecti: eum vero respondisse, neminem nisi criminis alicuius iudicio damnatum occidendum esse.

1. Antonino rerum potito, quem Hadrianus adoptatum et Caesarem et imperatorem designarat, senatus Hadriano divinos honores ob clarissimos viros interfectos decernere noluit, qua de causa Antoninus alia plura cum lacrimis disseruit, et se illis imperatorum esse negavit, sic enim omnia eius acta, inter quae et sua designatio esset, ut hominis inimicissimi et pessimi, abrogatum iri, senatus igitur cum ex verecundia

μείον μέντοι και τούς στρατιώτας εδλαβηθεῖσα, τῷ κειμένῳ τὰς
 τιμὰς ἐψηφίσαιτο. Εὐσεβῆς δ' ἐπεκλήθη οὗτος ὁ Ἀντωνίνος, δι
 ἄρι τῆς αὐταρχίας ἡμιμένου αὐτοῦ πολλοὶ γεγονόασιν ὑπ' αἰτια-
 W II 206 σιν, και τινες ἐξ ὀνόματος εἰς σφαγὰς ἐξητήθησαν, ὁ δὲ οὐδένα
 ἐκόλασε, φάμενος ὡς "οὐ δεῖ με ἐκ τοιούτων ἔργων τῆς προστα-
 σίας ὑμῶν ἄρξουσθαι." γέγονε δὲ και δι' ὅλης αὐτοῦ τῆς ἀρχῆς
 δίκαιός τε και χρηστός και πᾶσι τοῖς ὑπηκόοις ἀνεπαχθῆς, και
 αὐτοῖς δὲ χριστιανοῖς. οὐ μόνον γὰρ οὐκ ἐκύκκου αὐτούς, ἀλλὰ
 B μέντοι και αἰδοῦς ἤξιον. λέγεται δὲ ζητητικὸς γενέσθαι και περὶ
 μικρῶν ἀκριβολογούμενος· ὄθεν αὐτὸν κυμνοπρίστην ἐκάλουσιν οἱ 10
 σκώπτοντες. οὐ μὴν διὰ τοῦτο ἐκ τῶν ὑπηκόων ἐρηματίζετο,
 ἀλλ' ἐν ἀπορίᾳ ποτὲ γεγονῶς ἀργυρίων, πολέμων ἐπικειμένων οὔτε
 τέλος καινὸν ἐπενόησεν οὔτ' αἰτῆσαι παρὰ του ἠέσχετο χρήματα,
 ἀλλ' ἐν τῇ ἀγορᾷ πάντα τὰ ἐν τοῖς βασιλείοις κειμήλια θέμενος,
 και εἴ τι πρὸς κόσμον ἦν τῇ αὐτοῦ γυμετῇ, ἀνεῖσθαι ταῦτα τὸν 15
 βουλόμενον προετρέπετο· ὄθεν ἀθροίσας ἀργύρια τοῖς στρατιώ-
 ταις δίδωκε. και νικήσας τὸν πόλεμον ἐκτήσατο πολυπλάσια.
 C και κήρυγμα ἔθετο τὸν βουλόμενον ἐκ τῶν ἀνησιμίων τὰ κτή-
 ματα τὰ βασιλικὰ ἀναδιδόναι τὸ ἀνηθὲν και λαμβάνειν τὸ τίμημα.
 και τινες μὲν τοῦτο ἐποίησαν, οἱ δὲ πλείους ἀνένευσαν· και οὐδένα 20
 ἀναδοῦναι τὸ κτηθὲν αὐτῷ ἐβιάσατο.

2 οὗτος ὁ Ἀντωνίνος om A. 3 αὐτοῦ om A. 4 ἐξητήθησαν AC cum
 Xiphilino, ἐξητήθησαν PW. 5 ἐκόλασε A Xiphilinus, ἐκόλασε PW.
 7 δίκαιός τε A, και δίκαιος PW. 11 οὐ μὴν διὰ — p. 525
 v. 4 γονεῖσι καταλιμπάνειν non leguntur apud Xiphilinum. 12 ἀθ-
 ροῦλον W: ἀργυρίων ex codicibus reposuit Ducangius. 15 ἤν
 προσῆν AB. 18 κτήματα] χρήματα A.

Antonini tum militum metu honores defuncto decrevit. Pius autem hic
 Antoninus appellatus est, quod recens suscepto imperio, multis accusa-
 tis, nonnullis etiam nominatim ad caedem postulatis, de nullo poenas
 sumpsit. negavit enim a talibus operibus imperium sibi esse auspican-
 dum, et per omne tempus iustus et clemens permansit, et subditis omni-
 bus atque adeo Christianis etiam minime gravis: quos adeo non male
 tractabat, ut etiam veneraretur. fertur autem ad rem attentus fuisse ac
 ne minima quidem neglexisse: qua de causa ut sordidus est derisus,
 nec tamen a subditis pecuniam exegit: nam cum aliquando bellis urge-
 ntibus pecunia egeret, nec vectigal novum excogitavit nec a quocumque
 postulare pecuniam voluit, sed omnibus regiae ornamentis et uxoris suae
 mundo muliebri in foro venum expositis, pecuniam coactam militibus
 dedit. victis autem hostibus longe maiore parte, per praeconem edici
 iussit, qui imperatoria instrumenta restituere vellent, iis pretium reddi-
 tum iri. ac nonnulli id fecerunt: sed eorum qui recusarunt, qui plures
 fuere, neminem coegit.

Τούτου λέγεται νομοθέτημα εἶναι τὸ τῶν τέκνων ἀδιαθέτων τελευτώντων κληρονόμους ἀναφαίνεσθαι τοὺς γονεῖς, καὶ διατιθεμένοις τοῖς παισὶν ἐν ἀπαιδία ἀνάγκη εἶναι τὸ νόμιμον μέρος τοῖς γονεῦσι καταλιμπάνειν.

5 Ἐπὶ τούτου κλόνος τῆς γῆς συνέβη φρικώδης περὶ τὴν Βιθυνίαν καὶ τὸν Ἑλλάσποντον, ἔξ ὧν πλείους πόλεις κατέπεσον, μάλιστα δ' ἡ Κύζικος ἔπαθεν. ὅτε καὶ ὁ ἐν αὐτῇ περιβόητος κατεπιώθη ναὸς, οὗ λέγονται τετράοργοι τὸ πάχος εἶναι οἱ κλόνες, τὸ δ' ἕψος αἴρεσθαι μέχρι πεντήκοντα πήχων; ἐκ λίθου 10 συννεσιώτες ἑνός (ἐ' τῶ ταῦτα μὴ ἄπιστα δόξαιεν), καὶ τᾶλλα δὲ τοῦ ἔργου ἐκείνου θαυμάσια ζύμπυντα.

Περὶ τούτου τοῦ αὐτοκράτορος ἄδεται ὅτι καὶ τὸ τῆς συγκλήτου κατέκασε ψήφισμα, ὃ κατ' ἐπιταγὴν τοῦ Ἰουλίου γέγονε Καίσαρος, θεοπίκτον μηδεὶ ἐφείσθαι διαθήκην ποιεῖν, εἰ μὴ μέ- 15 ρος ὠρισμένον τῷ κοινῷ καταλείψει ταμίῳ. ὅθεν νομίζεται καὶ μέχρι τοῦδε ταῖς διαθήκαις ἐγγράφεσθαι ὅτι "καὶ τῷ βασιλικῷ ταμίῳ καταλιμπάνω τόδε." ἀπεβίω δὲ ὁ Εὐσεβῆς Ἀγκωνῖνος γηραιός, θανάτῳ ὑπὸν ἰοικότες μαλακωτάτῳ, μοναρχήσας ἐνιαυ- τοὺς σὸν τέσσαρσιν εἴκοσι.

20 Τούτου τῷ πρώτῳ ἔτει Τελεσφόρος ὁ Ῥώμης ἐπίσκοπος ἐν δέκατον ἔτος ἀνύσας ἐπὶ τῇ λειτουργίᾳ καὶ μαρτυρίῳ τεινωθεὶς, P I 594

1 τὸ] καὶ τὸ A. 8 τετράοργοι et τετραόργηνοι Xiphilini codices. 10 δόξαιεν] οὐ δόξει A. 12 Περὶ τούτου — 17 καταλιμπάνω τόδε non leguntur apud Xiphilinum. 12 τοῦ αὐτοκράτορος om A. 14 θεοπίκτων A. 15 ὠρισμένῳ κοινῷ ταμίῳ καταλείψει A.

Huius lex esse fertur, ut parentes liberorum, qui intestati decedant, haeredes sint; et qui testamento facto orbi decedant, necessario legitimam partem parentibus relinquunt.

Ex imperante horribili terrae motu complures Bithyniae et Helle-sponti urbes conciderunt, sed Cyzicus in primis est afflicta: in qua etiam celebre illud templum corruit, cuius columnae ex unico saxo quatuor orgyas crassae in altitudinem quinquaginta cubitorum assurrexerunt perhibentur: quod si cui incredibile videbitur, is caetera etiam eius operis omnia mirabilia fuisse cogitet.

In hoc imperatore illud etiam celebratur, quod senatus consultum Iulii Caesaris iussu factam cremavit, quo edicebatur ne cui testamenti factio esset nisi certam partem aeriario legaret. unde moris est ad hoc usque tempus inscribi testamentis, "hoc imperatorio fisco relinquo." decessit Antoninus Pius senex, morte somno lenissimo haud absimili, anno imperii 24.

Huius primo anno Telesphorus Romae episcopus undecimo anno ministerii sui martyrii corona insignitus, ut Irenaeus narrat, felicem

ὡς Εἰρηναῖος ἰστόρησε, τέλος μακάριον εὐρατο· καὶ ἀνθιδρόθη εἰς τὸν τῆς Ῥώμης θρόνον Ὑγίνος. ἐφ' οὗ Οὐαλεντίνος αἰρεσι-
 ἀρχης ἐγένετο, καὶ Κέρδων τῆς κατὰ Μαρκίωνα αἰρέσεως ἀρχη-
 γός. Ὑγίνου δὲ μετὰ τὸ τέταρτον ἔτος τοῦ Ῥώμης ἀρχιερατεῦσαι
 ἐκλιπόντος τὸν βίον, Πίος τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας προέστη. τῆς 5
 δ' Ἀλεξανδρίων Μάρκος ἠγήσατο μετὰ Εὐμενῆ τρισκαιδέκατον
 ἔτος ἀνύσαντα ἐν τῇ ἀρχιερωσύνῃ. καὶ τοῦ Μάρκου μετὰ δε-
 Β κατὶαν μεταχωρήσαντος πρὸς ἑτέραν ζωὴν, Κελαδίων τὴν λει-
 τουργίαν παρέλαβε. κὰν τῇ Ῥώμῃ τοῦ Πίου ἐκλειποῦτος πεντε-
 καιδεκάτῳ ἐνιαυτῷ τῆς ἐπισκοπῆς, ἀντικατέστη Ἀνίκητος. οὗτε 10
 καὶ ὁ φιλόσοφος καὶ μάρτυς ἤκμαζεν Ἰουστίνος, τοῦ θεοῦ λόγος
 ὑπεραγωνιζόμενος, ὅς καὶ κατὰ Μαρκίωνα ἐξέθετο σύγγραμμα,
 καὶ πρὸς τὸν εὐσεβῆ Ἀντωνῖνον ἀπολογίαν ὑπὲρ χριστιανῶν συν-
 εγράψατο. ὅθεν ὁ αὐτοκράτωρ οὗτος ὀρηθεῖς δόγμα τῷ κοινῷ
 τῆς Ἀσίας ἐπέστειλε, μηδένα χριστιανὸν διὰ τὴν θρησκείαν κολά- 15
 ζεσθαι, ἀλλὰ κὰν τις ὑπὸ του διὰ ταύτην κατηγοροῖτο, τὸν μὲν
 κατηγορούμενον ἀπολύεσθαι, τὸν δὲ κατηγοροῦν δίκης ἔνοχον γίνε-
 C σθαι. ταῦτα συνέβη ἐπὶ τοῦ Εὐσεβοῦς.

W II 207

2. Μετὰ δὲ τὴν τελευταίαν αὐτοῦ Μάρκος Ἀυρήλιος Ἀν-
 τωνῖνος ἐσποιητὸς αὐτῷ γεγονώς, ὡς ἰστόρηται, τὴν αὐταρχίαν 20

1 Εἰρηναῖος] lib. 3 cap. 4.	μακαριώτατον Α.	2 οὐαλεν-
τίνος B Eusebii, οὐαλεντιανός C,	Οὐαλεντιανός PW.	4 τὸ
om A. τοῦ Α, τῆς PW.	7 ἔτος — ἀρχιερωσύνη]	ἐνιαυ-
τὸν ἐν αὐτῇ ἀρχιερατεῦσαντα Α.	16 του] τίνος Α.	17 ἔνοχον
ABC, εὐνοχον W, εὐνοχον P.	19 τῆν om A.	20 ὡς
ἰστόρηται] p. 521 v. 7.		

Fontes. Cap. 2. Xiphilini epitome Historiarum Dionis (lib. 71
 c. 1 — c. 10) cum eiusdem Xiphilini additamentis. Eusebii Hi-
 storiae ecclesiasticae lib. 5 c. 5.

exitum sortitus est, Hygino in Romanam sedem collocato. sub quo
 Valentinus haereticus exstitit, et Cerdo sectae Marcionis auctor. Hygino
 post quartum pontificatus annum defuncto Pius Romanae ecclesiae, Ale-
 xandrinae Marcus est praefectus post Eumenem pontificatu annis tredecim
 functum. Marco etiam post decennium mortuo Celadio ministerium
 suscepit. Pio Romae post annos quindecim episcopatus defuncto suc-
 cessit Anicetus. quo tempore Iustinus etiam martyr et philosophus verae
 doctrinae assertor floruit. is et librum contra Marcionem edidit, et ad
 Antoninum Pium defensionem Christianorum scripsit, qua imperator im-
 pulsus decreto ad civitates Asianas misso cavet ne quis Christianos pro-
 pter religionem supplicio afficeret: quod si quis eo nomine accusaretur,
 reum absolvendum, accusatorem multandum esse. haec sub Pio
 gesta sunt.

2. Post eius obitum M. Aurelius Antoninus, a Pio, ut dictum

ἰδέξαστο· καὶ αὐτίκα κοινωὸν τοῦ κράτους πεποίηται Λούκιον Βήρον Κόμοδον, Λουκίου τοῦ Κομόδου υἱόν. ἦν μὲν γὰρ ὁ Μάρκος καὶ ἀσθενὴς τὸ σαρκίον, ἐσχόλαζε δὲ καὶ λόγοις οὕτως ὥστε καὶ αὐτοκράτωρ γενόμενος οὐκ ᾔδειτο ἐς διδασκάλου φοιτᾶν, ὁ δὲ ἄλλὰ καὶ Σέξτιω συνεφιλοσόφει τῷ Βοιωτῷ καὶ Ἑρμογένει τῷ ῥήτορι προσωμίλησε· μᾶλλον δ' ἀντεποιεῖτο τῶν Στοϊκῶν. ὁ δὲ γε Λούκιος νεώτερος ὢν καὶ πρὸς πόρους ἔρωτο καὶ ἐπεφύκει πρὸς στρατιωτικῶν μεταχειρίσιν. ὅθεν τῇ θύγατρὶ Λουκία τοῦ- D
τον ὁ Μάρκος συνάψας, αὐτῷ τὸν πρὸς Πάρθους ἀνέθετο πόλε-
10 μον, τοῦ Οὐλογογασίου πολλοὺς Ῥωμαίων κατατοξέυσαντος καὶ δλον τὸ στρατόπεδον διαφθείραντος καὶ πολέμιον Ῥωμαίοις ἐαν-
τὸν ἀποφήναντος καὶ φοβερὸν ἐπιόντα τῆς Συρίας ταῖς πόλεσιν. εἰς γοῦν Ἀντιόχειαν ὁ Λούκιος γεγονώς Κασσίω τὰ στρατεύματα ἐνεμειν· ὃς τῷ Οὐλογογασίω συμβαλὼν ἤτησέ τε καὶ μέχρι Σι-
15 λευκείας ἰδίωξε, καὶ ταύτην ἐνέπηρσε καὶ τὰ βασιλεια αὐτοῦ τὰ ἐν Κτησιφῶντι κατέσκαψε. τῷ δὲ Λουκίῳ ταῦτα ὄγκον περιεποιεῖ καὶ φρόνημα, ὥστε μετὰ ταῦτα καὶ ἐπιβουλεῦσαι τῷ κηδεστῇ τε καὶ αὐτοκράτορι. πρὶν δὲ τι δρᾶσαι φαρμάκῳ διώλετο.
Ἐντεῦθεν ὁ Κάσσιος τῆς Ἀσίας ἀπάσης ἐπίτροπος προκεχέ- P I 595
20 ριστο. ὁ δ' αὐτοκράτωρ τοῖς περὶ τὸν Ἴστρον βερβάρους, Ἰάξυξί τε καὶ Μαρκομάνοις καὶ ἄλλοτε ἄλλοις χρόνον συχρὸν ἐπολέμησε, τῇ Παιονίᾳ κεχρημένος ὀρημητηρίῳ. καὶ οἱ ἐπὲρ τὸν Ῥῆνον Κελ-

2 Λουκίου] τὸν Λουκίον A. 3 ἐσχόλαζε A Xiphilinus, ἐσχόλασε
PW. 4 διδασκάλους B. 8 στρατιωτῶν C. Λουκίᾳ
Xiphilinus. 21 μαρκομάνοις C Xiphilinus.

est, adoptatus, imperio suscepto statim L. Commodum Verum, L. Com-
modi filium, collegam sumpsit. erat enim Marcus et imbecilli corpore,
et disciplinis ita deditus, ut etiam imperatorem factum scholas frequen-
tare non puderet. cum Sexto igitur Boeotio philosophabatur, et Hermo-
geni rhetori operam dabat; sed Stoicis magis addictus erat. Lucius
vero utpote iunior et laborum tolerans et ad rem militarem natus erat.
itaque Marcus ei Lucia filia desponsa bellum Parthicum mandavit, cum
Vologesus multos Romanos sagittis confecisset ac totum exercitum per-
emisset seque Romanorum hostem declarasset et Syriacas urbes magno
cum terrore invaderet. Lucius igitur Antiochiam profectus Cassio legio-
nes dedit: qui Vologesum victum Seleuciam usque persecutus urbem
cremavit et eius regiam Ctesiphontem evertit. quo successu Lucius elatus
socero et imperatori deinde struxit insidias. sed cae priusquam ad
rem conferrentur, veneno periit.

Inde Cassius universae Asiae procurator est designatus. impera-
tor vero cum barbaris qui circa Istrum incolunt, Iazygibus, Marcoman-
nis et alias aliis longo tempore in Pannonia bellum gessit. Galli Trans-

τοὶ ἕως Ἰταλίας ἐπήλασαν· ὧν ἐν τοῖς νεκροῖς καὶ γυναικῶν σώματα ὠπλισμένα εὐρέθη. οὕτω δὲ καὶ σωφρόνως καὶ ἐγκρατῶς ἤρχεν, ὥστε ἐν τηλικούτοις πολέμοις μῆτε τι θωπευτικὸν πρὸς τοὺς στρατιώτας εἰπεῖν μῆτε τι φόβω ποιῆσαι. ὅτε δὲ μὴ πολλοῖς ἦν σχολάζων, ἐδίκαζε, καὶ τοῖς ῥήτορσι πρὸς ὕδωρ λέγουσι⁶ πλεῖον ἐγγεῖσθαι τὸ ὕδωρ ἐκέλευεν, ἵν' ἔχοι πάντοθεν τὸ δίκαιον
 B ἀκριβοῦν. ἦν δὲ καὶ φιλόπονος, ὡς καὶ νυκτὸς δικάζειν. καὶ οὐδὲν ἐν παρεργῶ οὐτ' ἐποίει οὐτ' ἔγραφεν οὐτ' ἔλεγε, μὴ δεῖν νομῶν τὸν αὐτοκράτορα ἐν παρεργῶ τι πράττειν μηδὲ τοῦλάχιστον, καὶ ταῦτα σώματος τυχῶν ἀσθενεῖς. 10

Μαρκομάννους μὲν οὖν καὶ Ἰάζυγας πολλοῖς καὶ μεγάλοις ἀγῶσι καὶ κινδύνοις ὁ αὐτοκράτωρ οὗτος ὑπέταξε· πρὸς δὲ τοὺς Κουάδους καὶ πόλεμος αὐτῷ βαρὺς συγκεκριόητο, καὶ νίκην παρὰδοξον αὐτῷ τὸ θεῖον παρέσχετο. κύκλω γὰρ τῶν Κουάδων τοὺς Ῥωμαίους περισχόντων συνασπίσαντες οἱ Ῥωμαῖοι καρτερῶς¹⁵ ἀντιμύνοντο· οἱ δὲ βάρβαροι ἀπέσχοντο μὲν τοῦ μάχεσθαι, τὰ
 C δὲ περίεξ ἀπέφραζαν, ὥστε μῆποθεν αὐτοὺς ὑδρεύσασθαι δύνασθαι, οὐόμενοι ῥῶν αὐτῶν περιγενέσθαι, μὴ οἶων τε ἰσομένων πρὸς δίψαν ἀντέχειν καὶ καύσασθαι. τῶν οὖν Ῥωμαίων καὶ καμῆτων κακομένων καὶ καύματι καὶ δίψει καὶ τραύμασιν, νέφη ἀθρόον²⁰ τὸν ἀέρα περιέσχον ἐκείνον, καὶ ὅσε γε πλείστα, οὐχ ὡς ὁ Δίων ἰστόρησεν, Αἰγυπτίου μάγου τὸν Ἐρμῆν ἐπικαλεσαμένου καὶ γοητείας δὲ αὐτοῦ τὸν ὑετὸν δυνηθέντος ἐπαγαγεῖν, ἀλλὰ τοῦ θείου

5 ἦν σχολάζων] ἐσχόλαζεν A. 9 τι] τιμὴ A. 11 μαρκομάννους
 C Xiphilinus. 22 γοητείας A, γοητείας PW.

rhenani usque ad Italiam sunt progressi: inter quorum cadavera etiam muliebria corpora armata sunt inventa. in tantis autem bellis ea prudentia et gravitate imperavit, ut militibus neque illo verbo adularetur neque metu eorum quicquam faceret. cum a bellis otium erat, ius dicebat; et oratoribus ad aquam verba facientibus plus infundi inbebat, ut ab omni parte aequitatem indagare posset. adeo laboriosus, idque in tenui valetudine, ut noctu etiam pro tribunali sederet, atque obiter nihil neque diceret neque scriberet neque faceret: neque enim decere putabat. ut imperator vel minimum perfunctoria opera administraret.

Marcomannos igitur et Iazygas multis magnisque praeliis et periculis subegit: contra Quados autem gravissimo bello suscepto admirabilem victoriam divinitus est adeptus. qui cum Romanos undique circumdédissent, hi vero testudine facta fortiter se defenderent, barbari omnia pugna circumiecta loca omnia obseperunt, necubi aquari possent, rati se eos siti et aestu afflictos facilius superaturos. Romanis autem labore aestu siti vulneribus confectis, aere subitis nubibus densato vehementer pluit, non ut Dion scribit, propter Aegyptii magi praestigias Mercurium

χριστιανῶν παρακληθέντος ἐντείξεισι καὶ ῥυσσάμενον τότε κἀκεί-
 νους παραδοξοποιῶν καὶ ἕπαν τὸ στρατεύμα. ἦν γὰρ τις ἐν τῇ
 τότε Ῥωμαϊκῇ στρατιᾷ λεγέων, οἳ πάντες ἦσαν χριστιανοί. ἀμη-
 χανῶντι δὲ τῷ αὐτοκράτορι καὶ διδοικότει περὶ παντὶ τῷ στρα- D
 5 τεύματι, λόγος ἐστὶ φάναι τὸν ἔπαρχον τοῦ δορυφορικοῦ ὡς οὐκ
 ἔστιν ὃ μὴ δύναται τὸ γένος τῶν καλουμένων χριστιανῶν· εἶναι
 δὲ παρὰ τῇ στρατιᾷ ἀνδρῶν τοιούτων τάγμα ὀλόκληρον. τὸν δὲ W II 208
 ἀκούσαντα δεηθῆναι τούτων ἐπικαλέσασθαι τὸν οἰκίον Θεόν.
 κἀκείνων ἐξωσμένων κερανῶ μὲν βληθῆναι τοὺς ἐναντίους, ὀμ-
 10 βρον δὲ Ῥωμαίοις καταραγῆναι. οἷς ἐκπλαγέντα τὸν Μάρκον
 τιμῆσαι μὲν τοὺς χριστιανοὺς δόγματι, κεραννοβόλον δ' ἐκεῖνο
 καλέσαι τὸ σύνταγμα. καὶ ὅτι μὲν οὕτως ὃ λεγέων ἐκείνος ἐκλήθη,
 καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις Ἑλλησι καὶ παρὰ τῷ Δίῳι ὠμολόγηται,
 τὴν δὲ αἰτίαν ῥῶ προστιθέασι. μέμνηται δὲ τῆς παραδοξοποιίας
 15 ταύτης ἐν τῇ Ἐκκλησιαστικῇ ἱστορίᾳ καὶ ὁ Εὐσέβιος. ὃ γε μὴν P I 596
 Δίῳι φησὶν ὅτι τοῦ ὀμβρον γινομένου οἱ Ῥωμαῖοι περὶ τὸ πίνειν
 ἀσχοληθέντες ὀλίγον δεῖν ἀπολώλεισαν ἄν, τῶν βαρβάρων ἐπιτι-
 θεμένων τότε αὐτοῖς, εἰ μὴ χάλαζα κατερρόγη σφοδρὰ καὶ κεραι-
 νοῖς πολλοῖς ἐβάλλοντο οἱ πολέμοι.

20 3. Ὁ δὲ Κάσσιος ἐν τῇ Συρίᾳ διάγων ἐνεωτέρεισεν· ὃς
 Σύρος ἦν, ἀνὴρ δὲ ἄριστος καὶ οἶον ἄν τις ἐξεν εὔξειντο αὐτο-
 κράτορα. ἐκινήθη δὲ πρὸς ἀπυστασίαν, ἀγγελίας αὐτῷ ψευδοῦς

12 καὶ om AC. 15 Εὐσέβιος] Hist. eccles. 5 5. 16 γινο-
 μένου AC, γενομένου PW. 18 τότε add AB. 19 πολλοῖς
 add AB: Xiphilinus κεραννοὶ οὐκ ὀλγοί.

FONTES. Cap. 3. Dionis Historiae Romanae lib. 71 c. 22 —
 c. 36. Eusebii Historiae ecclesiasticae lib. 4 c. 15 — lib. 5 prooem.

obtestati, sed deo Christianorum precibus exorato et ipsos omnemque
 exercitum per miraculum conservante. nam cum in Romanis castris
 Christiana legio esset, praetorio praefectus imperatori aestuanti et de
 toto exercitu sollicito dixisse fertur, populum Christianorum nihil non
 posse, esse autem in exercitu integram ex eo hominum genere legionem.
 quo ille audito eos rogarit ut suum deum implorarent. quo facto ful-
 mina in hostes sint illata, imber in Romanos. quare obstupefactus Mar-
 cus Christianos decreto honoravit et fulminatricem legionem illam appel-
 lavit. ac sic fuisse appellatam Dion et caeteri consentiunt, sed causam
 non addunt. miraculi huius etiam Eusebius in Ecclesiastica historia
 meminit. caeterum Dion ait imbre facto Romanos bibendo occupatos
 subita incursione barbarorum paene periisse, nisi vehementi grandine et
 multis fulminibus hostes petiti essent.

3. At Cassius in Syria agens novas res molitus est: homo Sy-
 rus, sed vir optimus et qualis imperator exoptari queat. est autem

Zonaras Annales II.

κομισθείσης ὡς ὁ Μάρκος ἀπέθανεν. ἄπαξ δὲ πρὸς τὸ ἔργον
B ὀρμήσας οὐκ ἀπέστη, μετ' ὀλίγον μαθὼν τὴν ἀγγελίαν εἶναι
 ψευδῆ· ἤτοιμιάζετο δὲ πολέμῳ τὴν ἔξουσίαν ἔξειν. ὁ δὲ Μάρκος
 τοὺς στρατιώτας συγκαλεσάμενος ἐδημηγόρησε καὶ παρεδάρουσι
 σαφῶς πρὸς τὸν πόλεμον. παρασκευαζομένῳ δὲ νικαί τε πλείσταίς
 κατὰ βαρβάρων διαφόρων ἠγγέλθησαν, καὶ ἡ Κασσίου σφαγή,
 ὃν ἐκατόνταρχός τις βαδίζοντι προσελθὼν ἔτρωσεν αἰφνίδιον, οὐ
 μέντοι καιρῶς, προσκατειργάσατο δὲ τὸν νόνον ὁ δέκαρχος. καὶ
 ὁ μὲν οὐδὲν ἀπώλετο μῆνας τρεῖς καὶ ἡμέρας ἕξ τὴν ἀρχὴν διει-
 ρώξας, καὶ ὁ υἱὸς δὲ αὐτοῦ ἐφρονεύθη τυγχάνων ἐτέρωθεν· ὁ δ' 10
 αὐτοκράτωρ οὐδένα τῶν ἐκείνῳ συναποστάντων διεχρήσατο, ἀλλ'
C ἐπεικῶς ἐχρήσατο ξύμψασι. καὶ τῇ βουλῇ δὲ ἐπέσειτε μὴδέναι
 τῶν Κασσίῳ συναραμένων τιθάναι· “μὴ γὰρ γένοιτο” ἔφη
 “μὴδέναι ὑμῶν δι' ἐμὲ μῆτε τῇ ἐμῇ μῆτε τῇ ὑμετέρῃ ψήφῳ σφα-
 γῆναι. ἂν δὲ μὴ τούτου τύχῳ, σπεύσω θανεῖν.” οὕτω διὰ 15
 πάντων καὶ εὐσεβῆς ἐγένετο καὶ χρηστός. ἐνομοθετήθη δὲ τότε
 μὴδέναι τοῦ ἔθνους ἄρχειν ὄθεν ἐγένετο, ὅτι ὁ Κάσσιος ἐν τῇ
 Συρίᾳ ἡγεμονεύων, ὅπου καὶ ἡ πατρίς αὐτοῦ ἦν, ἐνεόχμωσεν.
 Ἐλθὼν δ' εἰς Ἀθήνας ὁ Μάρκος τιμᾶς τε τοῖς Ἀθηναίοις
 ἔνειμε καὶ διδασκάλους ἐπὶ πάσης παιδείας ἔταξε, μισθὸν ἐτήσιον 20
 ἕκ τοῦ ταμείου κομιζομένους. ἕς δὲ τὴν Ῥώμην ἐλθὼν τοῖς

5 παρασκευαζομένων C.
 11 συναποστεινάντων A.
 μέλου om Xiphilina.

8 ὁ add A.
 14 ἡμῶν om C.

9 ἕξ] τρεῖς A.
 21 ἕκ τοῦ τα-

nuntio de Marci interitu ad defectionem impulsus: quem cum paulo post falsum esse comperisset, a re semel coepta desistere noluit, ita se parans ut qui imperium vi occupare vellet. Marco vero milites pro conditione ad rem strenue gerendam cohortato et ad bellum se paranti victoriae plurimae contra diversos barbaros nuntiatæ sunt, et Cassii caedes quem centurio quidam in itinere aggressus subito vulneravit, non tamen letaliter; sed caedem eius decurio absolvit. sic ille per tres menses et dies sex imperio somniato periit. est et filius eius alibi occisus. imperator vero nullum qui cum eo defecerat occidit, sed clementer tractavit omnes. ad senatum etiam scripsit neminem ex Cassii adiutoribus esse occidendum. “absit enim” inquit “ne quisquam vestrum propter me vel meo vel vestro suffragio perimatur. quod nisi impetrio, quamprimum moriar.” adeo in rebus omnibus et pius et clemens fuit. postea lex lata est ne quis ei provinciae praeeset e qua natus esset, propterea quod Cassius Syriae praetor, in qua patriam habebat, regnum affecerat.

Athenas profectus Marcus civibus honorem habuit, et omnium disciplinarum magistros ordinavit, annis stipendiis e publicis decretis.

ὄφλουσι τῷ βασιλικῷ ταμίῳ καὶ τῷ δημοσίῳ πᾶσιν ἀφῆκε τὰς D
 ὄφειλάς. πόλεσι τε χρήματα δέδωκε, καὶ τὴν Σμύρναν ὑπὸ σει-
 σμοῦ παθοῦσαν ἀνοικοδομηθῆναι προσέταξεν. ὡς δ' αὖθις τὰ
 Σκυθικὰ κελίητο, γυναῖκα τῷ νιῷ θάπτον ἢ ἰβούλετο Κρισπίαν
 5 συνώκισε, καὶ κατ' αὐτῶν ἐξεστράτευσε. καὶ χρήματα ἐκ τοῦ
 δημοσίου ἤτησε· πάντα γὰρ τῆς βουλῆς καὶ τοῦ δήμου ἔλεγεν
 εἶναι. καταπολεμηθέντων δὲ τῶν βαρβάρων αὐτοκράτωρ προσ-
 ηγορεύθη τὸ δέκατον. καὶ εἰ ἔτι ἐζήκει, τὰ ἐκεῖ πάντα ὑπὸ
 'Ρωμαίους ἂν ἐποιήσατο· ἀλλὰ μετέλλαξε, τῶν λατρῶν αὐτὸν
 10 κατεργασαμένων, ὡς λέγεται, τῷ Κομόδῳ χαριζομένων. ἄρτι δὲ P I 597
 θνήσκων τοῦτόν τε τοῖς στρατιώταις παρακατέθετο, ἵνα μὴ δοκῆ
 ἐπ' αὐτοῦ θνήσκειν, καὶ τῷ χιλιάρχῳ τὸ σύνθημα αἰτοῦντι "πρὸς
 τὸν ἀνατέλλοντα" εἶπεν "ἄπιθι· ἐγὼ γὰρ δύομι ἤδη." ἄριστα
 οὖν ἄρξας μετέλλαξε, ζήσους μὲν ~~ἑ~~ πεντήκοντα καὶ ἑνnea, τριά-
 15 κοντα καὶ ὀκτώ ἐνδέοντα ἡμερῶν, αὐταρχήσας δὲ ἔτη ἑνεακαί-
 δεκα καὶ ἡμέρας ἑνδεκα. ἦν γὰρ καὶ φύσει ἀγαθὸς ἀνὴρ, πλεῖ-
 στα δὲ καὶ ὑπὸ παιδείας βελτίων ἐγένετο. οὐ μέντοι ἀξίως τῆς
 ἀρετῆς εὐδαιμόνησεν. ἐντεῦθεν δὲ μᾶλλον θαναμίσειεν ἂν τις
 αὐτόν, ὅτι καὶ ἀλλοκότοις καὶ ἐξαισίοις χρῆσάμενος πράγμασιν,
 20 αὐτὸς τε περιεγένετο καὶ τὴν ἀρχὴν διεσάσαστο.
 . Τούτου κρατοῦντος ὁ ἱερὸς Πολύκαρπος ὁ Σμύρνης ἀρχιε- B
 ρεύς τὸν μαρτυρικὸν ἀνεδήσατο στέφανον· καὶ ὁ μέγας ἐπὶ λόγοις W II 209

9 αὐτῶν A. 11 τοῦτόν — 12 θνήσκειν om A. 14 ἔτη. ἢ
 καὶ ᾤ A. τριάκοντα καὶ ὀκτώ (λ καὶ ἦ A) ἐνδέοντα ἡμερῶν
 add AB. Xiphilinus ἔτη γὰρ ὀκτώ καὶ πενήκοντα καὶ μῆνας δέκα
 ἡμέρας τε εἴκοσι καὶ δύο ζήσας. 22 ἀνεδύσατο A.

cum Romam venisset, omnibus qui aerario aut fisco debebant, aes alienum condonavit. civitatibus pecuniam dedit, et Smyrnam terrae motu afflictam instaurari iussit. Scythicis gentibus denuo tumultuantibus, filio maturius quam statuerat Crispina uxore data, expeditionem suscepit, pecunia ex aerario petita: omnia enim senatus populique esse dicebat. barbaris debellatis decimum imperator est appellatus. quod si vixisset diutius, loca illa omnia subegisset: sed obiit, a medicis, ut aiunt, in Commodi gratiam confectus, quem tamen iam moriturus militibus commendavit, ne ab eo interfici videretur. tribuno tesseram postulanti "ad orientem" inquit "ito: ego enim iam occido." obiit annos 59 natus, diebus 38 minus. imperio annos 19 et dies 11 optime praefuit. nam cum natura vir bonus esset, doctrina longe melior evasit. neque tamen felicitas virtuti eius respondit. quo magis admirandus est, quod in asperrimis et difficillimis rebus et semetipsum et imperium conservavit.

Eῶ imperante S. Polycarpus Smyrnaeus pontifex martyrii corona redimitus est; et eloquentia magnus, confessione maior, Iustinus certamen

καὶ μετῶν ἐν ὁμολογίᾳ Ἰουστίνου ἐνήθλησεν, ὃ πολλὰ μέχρι τοῦδε συγγράμματα σώζονται. τῷ δὲ ὀγδόῳ ἔτει τῆς Μάρκου Οὐλήρου τοῦ Ἀντωνίνου τούτου ἀρχῆς Ἀνίκητος τελευταῖα, ἔτη δέκα ἐπὶ ἐνὶ τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας προστάς· καὶ τούτον Σωτῆρ διαδέχεται. καὶ Κελαδίωνος μετὰ δέκα καὶ τέσσαρα ἔτη τὴν ζωὴν 5 ἐκμετρήσαντος Ἀγριππίνος τὴν Ἀλεξανδρέων ἐπισκοπὴν ἐγκειχέριστο. καὶ τῆς Ἀντιοχέων ἐκκλησίας μετὰ Ἡρώνα Κορνηλίου προστάντος τετάρτου, πέμπτος Ἔρωσ αὐτὸν διεδέξατο, κακῆϊον C ἔκτος Θεόφιλος, ὃς καὶ κατὰ Μαρκίωνος ἐγγράφως ὠπλίσατο· ὃν ἑβδομος διεδέξατο Μαξιμίνος. τοῦ Ῥωμαίων δὲ ἀρχιερατεύσαντος Σωτῆρος μεταστάντος τῶν γητῶν, ἀντεισῆκτο Ἐλεύθερος.

4. Κόμοδος δὲ ὁ υἱὸς Ἀντωνίνου Μάρκου ἀρίστα παρὰ τοῦ πατρὸς τραφεῖς τε καὶ ἀναγχεῖς οὐ κατὰ τὴν παιδείαν ἀποβέβηκει ἤνπερ πεπαιδευτο. ἀλλ' ἄκακος μὲν ἦν καὶ πρὸς πανουργίαν ἀποπεφύκει, δειλὸς δὲ ὢν καὶ τοῖς συνοῦσι πειθόμενος δι' 15 ἀπλότητι τὰ ἤθη τε διεφθάρη καὶ εἰς ἀσέλγειαν καὶ μαιφονίαν προήχθη, ἐννεακαιδέκτης τυγχάνων ὅτε τῆς ἑξουσίας ἐκράτησεν. ὅθεν τὰς συμβουλίας τῶν ἀρίστων τῆς βουλῆς παρωσάμενος, οὓς D ἐπιτρόπους αὐτῷ ἐπέστησεν ὁ πατήρ, σπένδεται τοῖς βαρβάρους καὶ εἰς τὴν Ῥώμην ἕπονισίει, οὔτε ποιεῖν ἐθέλων καὶ ἐρρασιω- 20 νευμένης ἐρῶν βιοτῆς. ὅθεν καὶ πλειστάκις ἐπεβουλεύθη, καὶ

2 δ' B. 3 δέκα ἐπὶ ἐνὶ] ἔν ἐπὶ δέκα A. 5 τὴν ζωὴν — 7 ἐγκειχέριστο] τὴν τῶν Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίαν Ἀγριππίνος ἐγκειχέριστο codex Colbertinus cum uno Regio. 6 ἐπισκοπὴν] ἀρχὴν C. 17 ἐννεακαιδέκτου A. 19 αὐτῷ ἐπέστησεν ABC, ἐπέστησεν αὐτῷ P W.

FONTES. Cap. 4. *Dionis Historiae Romanae* lib. 71 c. 36 — lib. 72 c. 13.

obit, cuius multa scripta etiamnum exstant. octavo anno imperii huius M. Antonini Veri Anicetus obit, ecclesia Romana per annos 11 gubernata. ei successit Soter. Celadione post annos 14 vita functo Alexandrinus episcopatus Agrippino est traditus. Cornelio Heronis successori, ordine quarto, successit quintus Eros: illi Theophilus sextus, qui scriptis contra Marcionem pugnavit. ei successit Maximinus septimus. Sotere Romanorum pontifice rebus terrenis exempto in eius throno collocatus est Eleutherus.

4. Commodus vero M. Antonini filius, optime a patre educatus et institutus, disciplinae qua eruditus erat non respondit. sed cum simplex esset ac minime callidus et timidus, paruit familiaribus suis, corruptisque moribus ab iis ad luxum et caedes est impulsus. 19 annos natus cum imperio potiretur, principum senatorum quos ei pater curatores dederat consilii repudiatis, pace facta cum barbaris taedio laborum et dissolutae vitae amore Romam revertitur. quibus de causis crebris insidiis appetitus plurimos non viros tantum sed etiam mulieres est

συχροὺς ἀπέκτεινεν οὐκ ἄνδρας μόνον ἀλλὰ καὶ γυναῖκας, καὶ
 σχεδὸν πάντας τοὺς τότε ἀνθήσαντας, ἄτερ Πομπηϊανοῦ καὶ
 Περτίναικος καὶ Βικτωρίνου, ὥστ' ἄπορον λογιῆσθαι τοῖς ταῦτα
 5 συγγραφαιμένοις ὅπως ἐκείνοι τὸν φόνον τότε διέφυγον. εἰσίστη
 δὲ αὐτῷ εἰς τὸ θείατρον τὸ κυκκητικὸν ἐπεβούλευσε Κλαύδιος
 Πομπηϊανός. ξίφος γὰρ ἐν τῇ τῆς εἰσόδου ἀνατείνας στενοχωρῶν
 ἔφη "τοῦτό σοι πέπομφεν ἡ βουλή." ὃ κατηγγύητο μὲν ἡ θυγά-
 τηρ Λουκίλλης τῆς τοῦ Κομόδου ὁμαίμωνος, συνεφθείρετο δὲ καὶ
 αὐτὴ ἡ Λουκίλλα οὐτ' ἐπιεικιστέρα οὔτε σώφρονεσττέρα οὔσα τοῦ P I 598
 10 ἀδελφοῦ. διὸ καὶ τὸν Πομπηϊανὸν ἀνέπεισεν ἐπιθέσθαι τῷ Κο-
 μόδῳ, καὶ ἐκείνον καὶ ἐαυτὴν προσαπώλεσεν. ἀνείλε δὲ καὶ τὴν
 γυναῖκα Κρισπίναν ὁ Κόμοδος, μοιχείαν ἐπεγαλέσας αὐτῇ. καὶ
 εἴ τις ἕκαστον τῶν ὑπ' ἐκείνου κτανθέντων ἢ διὰ συκοφαντίας
 ψευδεῖς ἢ δι' ὑποψίας εἰκάσας ἢ διὰ πλοῦτον βυθὸν ἢ διὰ γένους
 15 λαμπρότητα ἢ διὰ παιδείας ὑπεροχὴν ἢ δι' ἀρετῆς εὐδοκίμησιν
 ἀκριβῶσασθαι τῇ συγγραφῇ βουληθῆ, ὄχλον ἂν παρέξει τοῖς
 ἐπιέναι τὸ σύγγραμμα μέλλουσιν.

Ἐγένοντο δὲ καὶ πόλεμοι αὐταρχοῦντος αὐτοῦ πρὸς τε τοὺς B
 ὑπὲρ τὴν Λακίαν βαρβάρους καὶ μέγιστος ὁ Βρετανικὸς, ἐφ' ὃν
 20 Μάρκελλον Οὐλίπιον ἐπεμψεν, ἄνδρα ἐγκρατῶς τε ζῶντα καὶ
 στρατιωτικῶς, ἀδωρότατόν τε καὶ φέσει ἀϋπνότατον καὶ ἔτι μᾶλ-
 λον ἐξ ἐγκρατείας. ἵνα γὰρ μηδὲ ἄρτον κορέννυται, πολυήμερόν

4 συγγραφαιμένοις] Dioni lib. 72 c. 4. εἰσίστη AB, εἰσελθόντι
 PW: Xiphilinus εἰσίστη. 7 φ] τοῦτω A. 16 παρέξει A,
 παρέξει PW. 21 ἀϋπνότατον φέσει A. καὶ ἐπιμᾶλλον C.

fero omnes illius aetatis claros homines, Pompeiano Pertinace et Victo-
 rino exceptis, interfecit, ut qui res illas scripserunt dubitent quo pacto
 illi caedem effugerint. theatrum venatorium ingredienti insidiatus est
 Claudius Pompeianus, et in aditus angustiis stricto ense dixit "hunc
 tibi senatus misit." ei Pompeiano filia Lucillae sororis Commodi nupta
 erat, sed et ipsa Lucilla eius consuetudine utebatur, fratre nihilo huma-
 nior aut modestior. eaque de causa Pompeiano persuaso ut Commodum
 aggrediretur, et ipsum et semetipsam perdidit. sustulit et Crispinam
 uxorem Commodus ob adulterii crimen. quod si quis eos omnes, quos
 vel ob falsas criminationes vel propter inanes suspiciones vel propter
 magnas divitias vel generis splendorem vel eruditionem excellentem vel
 gloriam virtutis interfecit, exquirere studeret, nae is magnam lectoribus
 molestiam pareret.

Bella quoque sub eius imperio gesta sunt adversus barbaros qui
 supra Daciam incolunt, et Britannicum omnium maximum: ad quod Ul-
 pium Marcellum misit, virum et continentis et militaris vitae, abstin-
 tissimum, nec tam natura quam ex sobrietate vigilantissimum. nam ut

τε καὶ παλαιότατον αὐτὸν ἦσθιεν, ὥστε μὴδὲ δύνασθαι τι φυγεῖν τοῦ ἀναγκαίου πάνν ἐπέκεινα. οὗτος τοὺς ἐν Βρετανίᾳ βαρβάρους σφόδρα ἐκάκωσεν. ὅθεν διὰ τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ ὀλίγον ἀπέκτεινεν ἂν τὸν ἄνδρα ὁ Κόμοδος.

- C Περέννιος δὲ ὁ τοῦ δορυφορικοῦ ἄρχων, τοῦ Κομόδου ἀρ-
ματῆλασίαις καὶ ἀσελγείαις ἐσχολακότος, ἠνυγκάζετο τὰ τε στρα-
τιωτικὰ καὶ τὰ τοῦ κοινοῦ δικικεῖν. εἴ τι γοῦν τοῖς στρατιώταις
ἀπήντα που δυσχερές, ἐπ' ἐκείνον τοῦτο ἀνέφερον καὶ ἐμνηίων
αὐτῷ. οἱ ἐν Βρετανίᾳ τοῖνν στρατιώταις στασιάζοντες καὶ διὰ
W II 210 τοῦτο ἐπιτιμηθέντες χιλίους ἐπὶ πεντακοσίοις ἕξ ἑαυτῶν εἰς τὴν 10
Ἰταλίαν ἐπεμψαν· οἷς τῇ Ῥώμῃ πλησιάσασιν ὁ Κόμοδος προῦπή-
τησε καὶ εἶπεν “ὦ σουστρατιῶται, τί βουλόμενοι πάρεστε;” οἱ δὲ
“ἦκομεν” ἔφασαν “ἐπεὶ σοὶ ἐπιβουλεύει Περέννιος.” καὶ ὃς ἐπέ-
D σθη καὶ τὸν ἄνδρα ἐξέδωκεν· καὶ οἱ στρατιῶται αὐτὸν καὶ ἤλι-
σαντο καὶ κατέκοψαν, διαγαγόντα τὴν ἀρχὴν ἀδωρότατά τε καὶ 15
σωφρονέστατα. οὐπερ ἀπαλλαγέντες οἱ καισάρειοι, ὧν ὁ Κλέαν-
δρος κορυφαϊότατος ἐτύγχανεν ὧν, ἅπαν ἔδρων χεῖριστον ἀδεῶς·
πάντα γὰρ ἐπώλουν καὶ ὑβρίζον καὶ ἠσέλγεινον.
Ὁ δὲ Κλέανδρος μέγα ὑπὸ τῆς τύχης ἀρθεὶς καὶ ἐχαρίσατο
καὶ ἐπώλησε βουλείας στρατείας ἐπιτροπείας ἡγεμονίας καὶ ἀπλῶς 20
ξύμπαντα. καὶ τινες πάντων ὧν εἶχον τὸ βουλευταὶ γενέσθαι

1 μὴδὲ] μὴ A. 3 σφόδρα ἐκάκωσεν A, σφόδρα ἐκάκωσαν B,
ἐκάκωσεν σφόδρα PW. 5 περρένιος ABC. 6 ἀσελγείαις
AB, ἀσελγείας PW. 9 στρατιῶται] στρατευσόμενοι A. 13 περ-
ρένιος B.

nec pane satiaretur, eo minime recenti sed ante multos dies cocto vesce-
batur, ut nihil ultra posset edere quam summa necessitas postularet.
qui cum Britannos graviter afflixisset, parum abfuit quin ob virtutem a
Commodo necaretur.

Perennius vero praetorio praefectus, imperatore aurigationibus et
luxui vacante, et rem publicam et rem militarem administrare cogeba-
tur. ac si quid militibus adversi accidebat, id illi iracunde imputabant,
qui igitur in Britannia militabant, ob motam seditionem obiurgati, mille
quingentos sui ordinis in Italiam miserunt: quibus Romae appropinquan-
tibus Commodus obviam profectus “qua de causa venitis,” inquit “com-
militones?” qui cum respondissent eo se adesse quod Perennius ei in-
sidiaretur, credidit ille virumque illis dedit. a quibus excruciatius in-
teriiit, cum magistratum modestissime et integerrime gessisset. quo amoto
caesariani, quorum dux et auctor erat Cleander, nullo facinore absti-
nuerunt, impune omnia vendentes et nihil non audentes quod superbia
et libido suasisset.

Cleander vero a fortuna in altum sublatus et donavit et vendidit
senatorias dignitates, expeditiones, praefecturas, provincias, omnia deni-
que. ac nonnulli omnibus suis bonis ordinem senatorium redemerunt :

ἐπρίαντο, ὥστε καὶ λεχθῆναι ἐπὶ Ἰουλίῳ Σόλωνι ἀφανιστάτῳ ἀνδρὶ ὅτι τὴν οὐσίαν ἀφαιρεθεὶς ἐξωρίσθη εἰς τὸ συνέδριον. καὶ P I 599
 ὑπάτους εἰς ἓνα ἐνιαυτὸν εἴκοσι καὶ πέντε ἀπέδειξεν, ὃ μῆτε πρό-
 τερον μῆτε ποτὲ ὕστερον ἐγένετο. πάντοθεν οὖν ἀργυρολογῶν
 5 ἐκτίσαστο ἀμίπολλα; ἀφ' ὧν πλείστα τῷ τε Κομόδῳ ἐδίδου καὶ
 ταῖς αὐτοῦ παλλακαῖς. καίτοι δ' οὕτως ὑπὸ τῆς τύχης ἀρθεὶς
 ἀτίμως ἀπώλειτο. σιτοδείας γὰρ ἐν Ῥώμῃ συμβάσης πλέον αὐτὴν
 Παπίριος Διονύσιος ἐπὶ τοῦ σίτου τεταγμένος ἐπέτεινεν, ὡς ἂν
 τὸν Κλεάνδρον οἱ Ῥωμαῖοι μισήσωσι τε καὶ διαφθείρωσιν ὡς
 10 αἴτιον τοῦ κακοῦ διὰ κλέμματα. ἤγετο τοίνυν ἵπποδρομία· καὶ B
 μελλόντων τῶν ἵππων ἀγωνισθῆναι εἰσέδραμε παιδίων πλῆθος εἰς
 τὸν ἵπποδρομον· καὶ τῶν παρθένος τις ἤγειτο μεγάλη καὶ βλο-
 συρά, ἣ δαίμων ἐς ὕστερον ἐνομίσθη. καὶ συνεβόησαν μὲν τὰ
 παιδία, καὶ ὁ δῆμος ἐκ τούτου ἐξέκραγε καὶ ὤρισσε πρὸς τὸν
 15 Κόμοδον ἐν προαστείῳ ὄντα, ἐκείνου μὲν ὑπερευχόμενος, τοῦ
 Κλεάνδρου δὲ κατευχόμενος· ὁ δὲ στρατιώτας ἐπέμψεν ἐπ' αὐ-
 τούς, οἱ καὶ ἔτριψάν τινες καὶ ἀπέκτειναν, ἀντιῶσαι δὲ τὸν δῆμον
 οὐκ ἔσχυσαν· ἀλλὰ τῷ πλήθει θυρῶν ἢ τῇ τῶν δορυφόρων ἰσχύϊ
 ἐκείνης ἠπέιχθη. πλησιαζόντων δὲ οὕτως ὁ Κόμοδος ἔδεισε, δε- C
 20 λότητος ὧν, ὡς αὐτίκα τὸν τε Κλεάνδρον καὶ τὸ παιδίον αὐτοῦ

4 ποτὲ om A. 5 τῷ AC, τό PW. 6 ἀρθῆς καὶ ἀτίμως A.
 8 παπίριος A Xiphilinus, Παπειριος PW. 9 κλέαρχον A.
 διαφθείρωσιν ABC, διαφθείρασιν PW. 10 καὶ μελλόντων τῶν
 ἵππων ἀγωνισθῆναι AB, τῶν ἵππων ἀγωνισθῆναι reliquis omisis C,
 τῶν δ' ἵππων ἀγωνισθῆναι μελλόντων PW. 12 καὶ alterum om B.
 13 ἢ δαίμων ἐς] ἢ δαίμων ὡς alter Wolfii codex Fuggeranus.
 18 ἰσχυσεν AC. ἢ ABC, καὶ PW. 19 ἠπέιχθη ἐκείνος B.

ut de Julio Solone homine obacurissimo diceretur, eum bonis adeptis in curiam relegatum esse. consules in unum annum 25 designavit, quod nec ante nec post unquam factum est. itaque pecunia undique colligenda magnas opes est adeptus, de quibus plurima Commodus et eius concubinis donabat. nihilo secius tamen in tanto fortunae fastigio ignominiose periit. nam cum annonae penuria Romae laboraretur, Dionysius Papius rei frumentariae praefectus eam magis coartavit, ut Cleander tanquam ob furta malorum auctor et invisus populo facilius interiret. ludis igitur circensibus cum equi iam excursuri essent, multitudo puerorum in circum accurrit, quos magna quaedam virgo torvo vultu ducebat, quae dea postmodum credita est: ortoque a pueris clamore populus etiam vociferans ad Commodum in suburbio agentem contendit, et illi bene precatus, Cleandro diras est imprecatus. is milites contra eos misit: qui nonnullos vulneraverunt et occiderunt, populum tamen repellere non poterunt; sed multitudine fretus vel praetorianorum robore ille instabat. sic turba appropinquante Commodus, homo ignavissimus, ita pertimuit ut Cleandrum et filium eius statim occidi iuberet. puer igitur limini

σφαγῆναι κελεύσαι. τὸ μὲν οὖν παιδίον προσουδιωθὲν διεφθάρη, τὸ δὲ τοῦ Κλεάνδρου σῶμα λαβόντες οἱ Ῥωμαῖοι ἔσυραν καὶ ἤκισαντο, καὶ ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ ἐπὶ δόρατος περιήνεκτο. καὶ τινες ἐτέρους τῶν παρὰ τῷ αὐτοκράτορι δυναμένων διεφθαιραν.

5. Κόμοδος δὲ ἐφόνα καὶ τοὺς ἐπιφανεῖς ἄνδρας διεχειρίζετο καὶ ἦν Ῥωμαίοις ἅπασι χαλεπώτατος, ἀνυγκάζων αὐτῷ ἐξ ἀνάγκης ψηφίζεσθαι ὅσα τῷ πατρὶ αὐτοῦ ἐκόντες δι' εὐνοίαν ἐψηφίζοντο. ἄλλα τε οὖν αὐτῷ πάμπολλα ἐψηφίσθησαν καὶ χρυσούς ἀνδριάς σταδίου χιλίων λιτρῶν. καὶ τοὺς μῆνας πάντας ἀπ' αὐτοῦ κεκληθῆσαι τεθέσπισκε· καὶ κατηρίθμητο οὕτως, Ἄμια-10 ζόνιος Ἀνίκητος Εὐτυχῆς Εὐσεβῆς Λούκιος Αἴλιος Αὐρήλιος Κόμοδος Αὐγουστος Ἡράκλειος Ῥωμαῖος Ὑπεραίρων. πάντα γὰρ ταῦτα ἐαντῷ ἐπέγραφε τὰ ὀνόματα, καὶ τῇ βουλῇ οὕτως ἐπέστειλεν "αὐτοκράτωρ Καῖσαρ Λούκιος Αἴλιος Αὐρήλιος Κόμοδος Αὐγουστος εὐσεβῆς εὐτυχῆς ἀνίκητος Ῥωμαῖος Ἡρακλῆς 15 ἀρχιερεὺς δημαρχικῆς ἔξουσίας τὸ ὀκτωκαιδέκατον αὐτοκράτωρ τὸ ὄγδοον ἕπατος τὸ ἕβδομον πατὴρ πατριδος ὑπάτοις στρατηγοῖς P. I 600 δημαρχικοῖς γερουσίαι Κομοδιανῆ εὐτυχεῖ χαίρειν." καὶ πολλοὺς ἔστησαν αὐτῷ ἀνδριάντας ἐν Ἡρακλέους σχήματι. καὶ τὸν αἰῶνα τὸν κατ' αὐτὸν ἀπ' αὐτοῦ χρυσοῦν ὀνομάζεσθαι καὶ γράφεσθαι 20

9 χιλίων λιτρῶν AB Xiphilinus, λιτρῶν χιλίων PW. πάντας A
Xiphilinus, ἅπαντας PW. 10 οὕτως] ὁδὲ A. 15 εὐσεβῆς
εὐτυχῆς A Xiphilinus ut nummi, Εὐτυχῆς Εὐσεβῆς PW. 19 Ἡρα-
κλέους A, Ηρακλέος PW.

FOUNT. Cap. 5. Dionis Historiae Romanae lib. 72 c. 14 —
c. 22. Eusebii Historiae ecclesiasticae lib. 5 c. 9 — c. 21.

illius periiit: Cleandri vero corpus Romani excarnificatum traxerunt, et caput eius hastae affixum circumtulcrunt. sunt et aliquot alii palatini proceres interfecti.

5. Commodus vero ad caedes incitatus viros illustres occidebat, et in omnes Romanos saevissimus ea sibi tribui cogebat quae patri eius ultro ex benevolentia delata fuerant. igitur praeter alia plurima statua aurea mille pondo librarum ei decreta est. et omnes menses de se nominari iussit: qui hoc ordine numerabantur, Amazonius Invictus Felix Pius Lucius Aelius Aurelius Commodus Augustus Hercules Romanus Exsuperatorius. nam haec sibi nomina omnia vindicabat, itaque ad senatum scribebat "imperator Caesar Lucius Aelius Aurelius Commodus Augustus pius felix invictus Romanus Hercules pontifex tribunicia potestate xviii imperator viii consul vii pater patriae consulibus praetoribus tribunis senatui Commodiano felici salutem." multas ei quoque statuas Herculis habitu erexerunt. est et decretum ut eius seculum ab eo au-

ἐψηφίσθη· ἐκαλεῖτο γὰρ πρὸς τοῖς ἄλλοις δνόμασι καὶ χρυσοῦς καὶ θιός. πολλὰ δὲ θαυανῶντι αὐτῷ ἐπέλιπε τὰ χρήματα· ὄθεν W Π 211 ἐγκλήματα καὶ ἀνδράσιν ἐπιφέρων καὶ γυναιξίν, οὗς μὲν ἐφόνευεν οἷς δὲ τὴν σωτηρίαν τῆς αὐτῶν οὐσίας ἐπίπρασκεν.

5 Ἡρατηλάτει δὲ οἶκοι (δημοσίᾳ γὰρ ἠδέϊτο τοῦτο ποιῆσαι) καὶ ἑμονομάχει, οἶκοι μὲν μέχρι φόνου, ἐν δὲ γε τῷ θεάτρῳ ἀσιδήρως καὶ αἵματος ἀνθρωπίνου χωρὶς. οἶκοι δὲ τινῶν τὰς τριῆρας ξυρῶν τῶν μὲν τὰς ῥίνας παρέτεμνε τῶν δὲ τὰ ὦτα, ἐνίων δ' B ἕτερόν τι. εἰσιῶν δ' ἐς τὸ θεάτρον τῷ τοῦ Ἑρμοῦ ἐκέκρητο 10 σχήματι, χρυσοῦν κηρύκιον μεταχειριζόμενος. ἐφρόνει δὲ μέγα καὶ ὅτι ἦν ἐπαρίστερος. Κάμων δ' ἐν τῷ ἀγωνίζεσθαι ἔπινε, καὶ οἱ τῆς βουλῆς καὶ οἱ τῶν ἰππέων παρόντες "ζήσειας" ἐξεβῶν· καὶ "κύριος εἶ" καὶ "πρῶτος εἶ" καὶ "πάντων εὐτυχεστάτας νίκας νικήσεις" καὶ "Ἀμαζόνιε νικᾷς" κράζειν συνεχῶς ἐκελεύοντο. 15 τοὺς δὲ ποδῶν ἰσπερημένους ἢ τούτους πεπηρωμένους ἐκ νόσου ἢ συμφορᾶς ἀφροίσας ποτέ, καὶ δρακόντων εἶδη αὐτοῖς περιπλέξας περὶ τὰ γόνατα, οἷα γίγαντας ὡς Ἡρακλῆς ῥοπαλῶ παίων ἀπέκτεινε.

Μέλλων δ' αὐθις μονομαχῆσαι ἐνετείλατο τοῖς ἰππεῦσι καὶ C 20 τῇ βουλῇ ἐν τῇ στολῇ τῇ ἰππάδι καὶ τοῖς μανδύαις εἰς τὸ θεάτρον εἰσελθεῖν, ὃ οὐκ εἶδιστο γίνεσθαι εἰ μὴ τις αὐτοκράτωρ

2 αὐτῷ add A. 4 δὲ] δὲ καὶ B. 5 ἠρατηλάτει AC, ἠρατηλάτου PW. 8 παρέτεμνε A Xiphilinus, ἀπέτεμνε P, ἀπέταμνε W. δὲ τι ἕτερον A. 9 εἰς B. 12 οἱ alteram om B. 13 Xiphilinus πάντων εὐτυχεστάτος, νικᾷς, νικήσεις. 15 τούτους] τοὺς B. 20 ταῖς μανδύαις et τοῖς μανδύοις Xiphilini codices.

reum seculum diceretur: nam praeter alia nomina etiam aurens et dens vocabatur. cum autem sumptibus immodicis fiscum exhausisset, viros et mulieres criminando alios occidit, alios salutem suam omnibus bonis redimere passus est.

Aurigabat domi: nam id in publico facere verebatur. pugnabat domi usque ad caedes, in theatro vero sine ferro et sanguine humano. domi quoque capillis quorundam radendis alios nasos praecidebat, aliis aures, aliis aliud membrum. theatrum Mercurii habitu ingrediebatur aureum caduceum manu versans. magnae sibi laudi ducebat quod scaeva esset. certando fessus potabat, senatu et equestri ordine acclamantibus "vivas." item "dominus es, primus es, victoriis omnium faustissimis potieris, Amazonie vincis" subinde clamare iuebantur. aliquando pedibus mutilatos aut ex morbo aliove casu claudos coegit, et draconum formis ad eorum genua annexis miseros tanquam Hercules pro gigantibus clava occidit.

Denuo cum gladiatoribus pugnaturus equitibus et senatui mandavit ut habitu equestri et penulati theatrum ingrederentur, quod non nisi

ἔτυχε τεθνηκώς· καὶ τὸ κράνος δ' αὐτοῦ τῇ τελευταίᾳ τῶν ἀγώνων ἡμέρᾳ διὰ τῶν πολλῶν ἐξεκομίσθη δι' ὧν οἱ τελευταῖοι ἐξέφεροντο· καὶ ταῦτα τεκμήριον τοῦ μέλλειν ἤδη ἀπαλλαγῆσεσθαι τῆς αὐτοῦ τυραννίδος ἄπασιν ἔδοξε. καὶ τοῦτο μετ' ὀλίγον ἐγένετο· Αἰμιλίος γὰρ Λαίτιος ὁ ἑπαρχος καὶ ὁ πρόκοιτος Ἐραλέτος, 5 τοῖς ὑπ' αὐτοῦ γινομένοις ἀγθόμενοι, μὴ ταῦτα ποιεῖν παρήνουν αὐτῷ· ὁ δὲ ἠπειλεῖ σφίσι καὶ ἐμηνία· κάκεινοι δέισαντες ἐπεβούδλευσαν αὐτῷ, δύντες ἐν βοτείοις κρέασι φάρμακον. μὴ ταχέως δὲ τῷ φαρμάκῳ κατεργασθέντα ἀλλὰ καὶ ἐξημεκῶτα ὑποποτήσονται τε τὸ γεγονός καὶ ἀπειλοῦντα ἀπέπνιξαν αὐτὸν διὰ τινος Ναρ- 10 κίσσου λουόμενον, ἔτη δώδεκα καὶ μῆνας ἑννέα καὶ ἡμέρας τσσαρεσκαίδεκα μοναρχήσαντα, βεβιωκότα δὲ τριάκοντα ἐναντιοῦς ἐφ' ἐνὶ καὶ μῆνας τέσσαρας. εἰς ὃν ἡ οἰκία τῶν ὡς ἀληθῶς Ἀσρηλίων τῆς αὐταρχίας ἐπαύσατο.

Ἐν δὲ γε τῷ πρώτῳ ἔτει τῆς μοναρχίας Κομόδου Ἰουλιανὸς 15 τὴν ἐπισκοπὴν Ἀλεξανδρείας ἐνεχειρίσθη, Ἀγριππίνον ἐπὶ δώδεκα ἔτη ταύτην οἰκονομήσαντος καὶ μεταστάντος τῶν τῆδε. τότε καὶ Κλήμης ὁ στρωματεὺς ἐγνωρίζετο, καὶ Πάνταϊνος ὁ φιλόσοφος P I 601 σπουδαστὴς τε καὶ κῆρυξ τοῦ καθ' ἡμᾶς μυστηρίου. ἀνωτέρω δὲ τῆς Ἱεροσολύμων ἐκκλησίας ὁ λόγος ἰσότηρησε Μάρκον μετὰ 20 τοὺς ἐκ περιτομῆς καθηγῆσασθαι, τῆς πόλεως παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος ἀνοικοδομηθείσης Ἀδριανοῦ, συνοικισθείσης τε ἐξ ἔθνων.

5 ὁ alterum add ABC.

10 ἀπειλοῦντα AB, ἀπειλοῦντι PW.

αὐτῷ A. 13 ὡς] εἰς C. 17 καὶ ὁ κλήμης ὁ A. 19 ἀνωτέρω]

p. 522 v. 19. 21 τοῦ αὐτοκράτορος ἀνοικοδομηθείσης Ἀδριανοῦ] ἀδριανοῦ ἀνοικοδομηθείσης A.

mortuo imperatore fieri solebat: et galea eius in extremo die ludorum per eam portam est elata qua mortui efferebantur: quae omnibus liberationem ab eius tyrannide brevi portendere videbantur. idque paulo post accidit: nam Aemilius Laetus praefectus et Electus cubicularius cum eum factis illis offensi monuissent ut desisteret, iracundiam et minas illius metuentes in bubulis carnibus venenum ei praebuerunt. quod cum ut parum efficax evomisset, ac quid actum esset suspicatus minas spiraret, lavantem a Narcisso quodam occidendum curaverunt, annos 12 menses 9 dies 14 rerum potitum, natum annos 31 et menses 4. in quo germana Aureliorum familia imperare desit.

Primo anno eius imperii Iuliano Alexandrinus episcopatus est traditus, Agrippino duodecimo gubernationis anno defuncto. tum quoque Clemens contextor floruit, et Pantaenus philosophus arcanorum nostrorum sectator et praeco. de Hierosolymis supra narravimus, illam ecclesiam post circumcisos a Marco esse gubernatam, urbe ab Hadriano in-

δὲν Κασσιανὸς διεδέξατο, καὶ τοῦτον Πούπλιος, καὶ Πούπλιον Ἰουλιανὸς, καὶ κείνον Γάϊος, καὶ Γάϊον Σύμμαχος. ὁ δ' ἐφ' ἑτέρω Γάϊῳ μετέλλαξε τὴν ζωὴν. εἰθ' ἕτερος Ἰουλιανὸς τὴν ἐπισκοπὴν διεδέξατο, καὶ τοῦτου διάδοχος Καπίτων ἐγένετο, καὶ Οὐάλης 5 Καπίτωνος, Οὐάλεντος δὲ Δολιχιανός, καὶ ἐπὶ πᾶσι Νάρκισσος τριακοστὸς ἐπίσκοπος τῶν Ἱεροσολύμων ἀπὸ τῶν ἀποστόλων ἐγένετο. δεκάτῳ δ' ἔτει τῆς Κομόδου ἀρχῆς Ἐλεύθερος ὁ τῆς Ρωμαίων ἐκκλησίας ἐπισκοπήσας ἐπ' ἔτη τρισκαίδεκα τῶν τῆδε Β μετέστη, καὶ Βίκτωρ τῶν ἐκεῖ προέστη πιστῶν. καὶ Ἰουλιανοῦ 10 ἐπὶ δέκατον ἔτος τὴν Ἀλεξανδρείαν ἐκκλησίαν ἰθύναντος, καὶ τὸ χρωτῶν λειτουργήσαντος, Δημήτριος τὸ τῆς ἐπισκοπῆς ἐνεχειρίσθη λειτουργήματα. ἐν δὲ τῇ Ἀντιοχείῳ ἐκκλησίᾳ μετὰ Μαξιμίον Σαραπίων ἐπισκόπει τοὺς χριστιανύμους, ὄγδοος ἀρχιερεὺς ἀπὸ τῶν ἀποστόλων γενόμενος. τότε καὶ Ἀπολλώνιος, ἀνὴρ ἐπὶ παι- 15 δεῖα καὶ φιλοσοφίᾳ βεβηγημένος, μαρτυρικῶ τέλει ἐν Ρώμῃ δόγματι τῆς συγκλήτου πρὸς τὰς αἰωνίους μετέστη σκηνῆς.

6. Ὁ μὲν οὖν Κόμοδος τὰ τῆς ἀρχῆς διαφθείρας, ὡς W II 212· εἴρηται, καὶ κείνος διέφθαρτο· οἱ δὲ περὶ τὸν Ἐκλεκτον καὶ τὸν C Λαίτον τὸν Περτίνικα εἰς τὴν αὐταρχίαν διὰ τὴν ἀρετὴν καὶ τὸ 20 ἀξίωμα αὐτοῦ ἐπελέξαντο. ὁ δέ, ὅτι τέθνηκε Κόμοδος ἀκριβω-

1 inter Publium et Iulianum excidit Maximus. 4 post Capitonem Eusebius in Chronico recenset Maximum et Antoninum, quos omittunt Historiae ecclesiasticae codices. 5 δὲ ABC, δὲ καὶ PW. 6 ἀπὸ τῶν ἀποστόλων τῶν Ἱεροσολύμων A. 7 ὁ τῆς ABCW, ὁ τῶν P. 10 τὸ] τῷ C: cf. p. 639 D ed. P. 11 τῆς add AB. 12 τῇ] τῇ τῶν A. 13 σεραπίων B. 16 σκηνῆς] μονᾶς A.

FONTES. Cap. 6. *Dionis Historiae Romanae lib. 73 c. 1* — c. 10.

staurata et a gentilibus habitata. ei successit Cassianus, huic Publius, Publio Iulianus, Iuliano Gaius, Gaio Symmachus, Symmacho alter Gaius, Gaio alter Iulianus, Iuliano Capito, Capitoni Valens, Valenti Dolichianus: post quos omnes Narcissus trigesimus ab apostolis Hierosolymorum episcopus fuit. decimo anno imperii Commodi Eleuthero Romani episcopus anno decimo tertio defuncto Victor coetui fidelium praefuit. Iuliano post decimum annum episcopatus Alexandrini mortuo id munus Demetrio est commissum. in Antiochena ecclesia Serapio post Maximinum Christianorum pastor fuit, octavus ab apostolis pontifex. tunc Apollonius philosophus inclita doctrinae fama, senatus Romani decreto condemnatus, per martyrium in aeterna tabernacula migravit.

6. Commodus imperio ad hunc modum perdit, ut expositum est, ipse quoque perit: Electus vero et Laetus ad Pertinacem, ob virtutem et dignitatem viri, principatum detulerunt. qui explorata Commodi

σάμενος, ἐδέξατο τὴν ἀρχήν, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ στρατόπεδον, καὶ τῇ τε παρουσίᾳ τοῦ Λαίτου καὶ ἄδραϊς ὑποσχέσει τοὺς στρατιώτας προσειπήσατο. εἶτα εἰς τὸ συνέδριον ἀφικόμενος εἶπεν ὅτι “ὠνόμασμαι ὑπὸ τῆς στρατιᾶς αὐτοκράτωρ, ἐξίσταμαι δὲ τῆς ἀρχῆς διὰ τε τὴν ἡλικίαν καὶ ἀρρωστίαν καὶ τὴν τῶν πραγμάτων δυσχέρειαν.” ὡς δὲ καὶ παρὰ τῆς βουλῆς καὶ ἐψηφίτο καὶ ἤρειτο, ὁ μὲν αὐτοκράτωρ ἀπεδείχθη, ὁ δὲ Κόμοδος ἐψηφί-
D σθη πολέμιος. καὶ ἡ βουλή καὶ ὁ δῆμος εἰς ἐκείνον ἐξέβριζον καὶ τὰς εἰκόνας αὐτοῦ κατέσπων. ἤθελον δὲ καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ διασῦραι καὶ διασπᾶσαι· ἐλπόντος δὲ τοῦ Περτιναξοῦ ἤδη τῇ γῆ **10** κερκίφθαι αὐτό, τοῦ μὲν ἀπέσχοντο, ἀλιτήριον δὲ καὶ τύραννον ἀπεκάλουν αὐτὸν καὶ ἄρματηλάτην καὶ μονομάχον καὶ πλείω ἕτερα. Αἰβυς δ' ἦν ὁ Περτιναξὸς ἐξ Ἄλβης Πομπητίας, πατρὸς οὐκ εὐγενοῦς, ἐν τοῖς ἱππεῦσι χλιαρχήσας. ἦν δ' εὐπροσήγορος, ἡκουέ τε ἐτοίμως καὶ ἀπεκρίνατο ὅσα οἱ ἐδόκει. **15**

Οὕτω μὲν ὁ Περτιναξὸς τῆς ἀρχῆς ἐπέλαβeto, καὶ πρὸς ταῖς ἄλλαις ἐπικλήσεσι καὶ πρόκριτος τῆς γερονσίας κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἐπωνομάσθη. ὅσα γοῦν διέκειτο πλημμελῶς πρὸς τὸ κόσμιον
P I 602 μετεσκεύαστο οἰκονομίᾳ καὶ προνοίᾳ τοῦ αὐτοκράτορος, καὶ ἡ ἀτιμία τῶν ἀδίκως πεφονευμένων ἐλύθη παρ' αὐτοῦ. **20** τσοῦτήτῃ δὲ χρημάτων ἔνδεια κατὰ τὸ βυσιλειον ἦν, ὡς πέντε καὶ εἴκοσι μυριάδας δραχμῶν εὐρεθῆναι μόνας. μόλις δ' οὖν ὁ Περτιναξὸς ἐξ ἀνδριάντων καὶ ὄλων καὶ ἐπίπλων καὶ τῶν τοῦ Κομόδου παι-

6 καὶ prius om A.

10 κατασῦραι AB, σῦραι Xiphilinus.

13 immo Αλγυς.

19 διεσκεύαστο C.

forte, suscepto imperio in castra venit, militumque favore et Laeti praesentia et magnis pollicitationibus conciliato, curiam ingressus, se a legionibus appellatum esse imperatorem, sed propter aetatem et imbecillitatem et rerum difficultatem cedere imperio dixit. cum vero a senatu quoque laudaretur et probaretur, imperator declaratus est: Commodus vero hostis iudicatus et a senatu populoque contumeliis affectus est. ac revulsis eius statuis in animo habebant cadaver etiam per vicos raptare: sed cum id Pertinax iam sepultum esse dixisset, ea re omissa Commodus nefarium, tyrannum, aurigam, gladiatorem, et pluribus aliis nominibus appellarunt. Pertinax Afer [Ligur] ex Alba Pompeia, patre haud nobili natus, tribunus equitum fuit: aditu facilis, haud gravatim audiebat, et respondebat quae videbantur.

Potitus imperio Pertinax praeter alios titulos etiam princeps senatus veteri more dictus est. prava instituta sua cura et providentia correxit atque in melius mutavit: per iniuriam caesos ignominia exemit. cum autem pecuniae tanta in palatio esset, ut in fisco non amplius 250 milia drachmarum invenirentur, aegre ex statuis, armis, domestico instrumento et deliciis Commodi tantum coegit, ut militi solveret

δικῶν ἀθροίσας ἀργύριον τοῖς τε δορυφόροις ἃ ὑπέσχετο ἔδωκε καὶ τῷ δήμῳ καθ' ἑκαστὸν δραχμίας. ὕσσις γὰρ ὁ Κόμοδος ἐς τρυφήν καὶ ἐς ὀπλομαχίαν καὶ ἀρματηλασίαν ἐκέκρητο, ζύμπαντα προδότεθετο εἰς τὸ πωλητήριον.

- 5 Ὁ δὲ Λαῖτος εὐφήμει μὲν τὸν Περτινακα, τὸν δὲ Κόμοδον Β ἔβριζε. καὶ τινὰς βαρβάρους, χρυσίον παρ' ἐκείνων κομισαμένους ἐπ' εἰρήνῃ πολύ, ἔτι τυγχάνοντας ἐν ὁδοῦ μετεπέμψατο καὶ τὸ χρυσίον ἀφείλετο, "φράσατε τοῖς οἴκοι" φήσας "ὅτι Περτιναξ ἄρχει". ἤδεισαν γὰρ τὸ ὄνομα τοῦ ἀνδρὸς ἐξ ὧν ἐπεπόνθεισαν.
- 10 καὶ ἄλλα δὲ τοιαῦτα ἐπὶ διαβολῇ τοῦ Κομόδου ὁ Λαῖτος ἐποίησεν. ἀλλ' οὐκ ἐπὶ μακρὸν οὗτος ἔμεινε πιστὸς τῷ Περτινακι. ὧν γὰρ ἰμίρετο μὴ τυγχάνων, τοὺς στρατιωτάς παρεθήξε καθ' αὐτοῦ. οἱ δὲ ἀρπαγῶν εἰργόμενοι παρ' αὐτοῦ, ἐμίσουν αὐτὸν καὶ ἐπεβούλευον σὺν τῷ Λαίτῳ. διὸ τὸν ὑπάτον Φάλκιωνα, γένει C
- 15 καὶ πλοῦτῳ λαμπρυνόμενον, αὐτοκράτορα ποιῆσαι συνέθεντο. ὁ μαθὼν ὁ Περτιναξ ἐς θάλασσαν διατρέψων διὰ τὴν τοῦ σίτου παρασκευήν, εἰς τὴν πόλιν ἤπειλθη καὶ εἰς τὴν βουλὴν παρελθὼν διειλέχθη. μελλόντων δὲ τῶν βουλευτῶν καταψηφισθῆναι τοῦ Φάλκιωνος ὁ Περτιναξ ἀνακραγῶν "μὴ γένοιτο" ἔφη "τινὰ βου-
- 20 λευτὴν ἐμοῦ ἄρχοντος μηδὲ δικαίως θανατωθῆναι."

Ὁ δὲ Λαῖτός τινὰς τῶν στρατιωτῶν ὡς ἐκείνου κελύοντος ἔφθειρε: φοβηθέντες δὲ οἱ λοιποὶ ἐθορόβησαν. διυκόσιοι δὲ οἱ

1 δέδωκε A.
είληθη A.

8 φράσαι τε PW, φράσας τὲ C.
22 ἐθοροβήθησαν A.

17 ὑπ-

quae promiserat, et populo centenas drachmas distribueret. ea enim omnia quibus Commodus ad delicias, compositiones gladiatorum et aurigaciones usus fuerat, Pertinax in foro vendidit.

Laetus vero et Pertinacem laudabat et Commodum proscindebat; et barbaros aliquot ex via revocatos, qui magnam pecuniam a Commodo servandae pacis ergo acceperant, erepto auro suis popularibus nuntiare iussit Pertinacem imperare: cuius illi nomen suis cladibus didicerant. haec et alia traducendi Commodi causa Laetus fecit. sed Pertinaci fidem non diu servavit. cum enim votorum non compos fieret, milites rapinis assuetos, et Pertinaci quod iis prohiberentur infensos, ad insidias ei faciendas impulit. itaque Falconem consulem, virum et genere et opibus illustrem, imperatorem designare statuerunt. quo Pertinax cognito, quod annonae parandae causa ad mare agebat, prope in urbem profectus et curiam ingressus orationem habuit; senatuque Falconem damnaturo exclamavit "absit ut me imperante ullus senator vel iure condemnetur."

Laetus vero militibus aliquot, quasi ab imperatore iussus, occisis, effecit ut caeteri sibi metuentes tumultuarentur, et 200 audacissimi stri-

- Θρασύτεροι ἤρκότες τὰ ξίφη πρὸς τὸ παλάτιον ὤρμησαν. ὡς δ' ἐντὸς ἐγένοντο, ἡ γυνὴ αὐτῷ τὴν τούτων παρουσίαν ἐμήνησεν· ὁ δὲ, καίτοι θυνόμενος ἀντιστῆναι καὶ διαφθεῖραι αὐτοὺς τῇ τε φυλακῇ τῇ νυκτερινῇ καὶ τοῖς ἵππευσιν, οὔτε τοῦτ' ἐποίησεν οὔτε κρυβῆναι καὶ διαφυγεῖν ἤρετίσματο, ἀλλ' ἐλπίσας ἴσως καταπλήξιν αὐτοὺς ὀφθεῖς καὶ πείσειν διάλεχθεῖς, ἀπήντησε προσιοῦσιν.
- W II 213 οἱ δὲ τὸ μὲν πρῶτον αἰδοῖ ὑπεστάλησαν καὶ τοῖς κουλεῖσι τὰ ξίφη ἐνέθεντο, ὡς δ' εἰς αὐτῶν προσηδήσας "τοῦτό σοι" ἔφη τὸ ξίφος δειξας "οἱ στρατιῶται πεπόμφασιν", καὶ αὐτὸν ἐπληξτε, καὶ οἱ ἄλλοι συνενικήθησαν καὶ κατέκοψαν αὐτὸν τε τὸν αὐτοκράτορα 10 καὶ τὸν Ἐκλεκτον. εἶτα τὴν τοῦ Περτίνακος κεφαλὴν οἱ στρατιῶται δόρατι περιπέραντες περιῆγον, τῷ ἔργῳ ἐλλαμπυρόμενοι.
- P I 603 ἐβίω δὲ ὁ ἀνὴρ ἔτη ἑπτὰ καὶ ἐξήκοντα δέοντα τεσσάρων μηνῶν, ἄρξας μόνος ἡμέρας ὀγδοήκοντα καὶ ἑπτὰ.

7. Διαγγελθείσης δὲ τῆς σφραγῆς τοῦ Περτίνακος Σουλπικιανός, σταλεῖς εἰς τὸ στρατόπεδον παρ' ἐκείνον ἵνα τὰ ἐκὶ καταστήσῃται, ἔμεινεν ἐν αὐτῷ καὶ ἔπραττεν ὅπως ἂν αὐτοκράτωρ ἀποδειχθῇ. κὰν τούτῳ Ἰουλιανὸς ὁ Δίδιος, χρηματιστής τε καὶ ἄπληροτος, νεωτέρων ἀεὶ πραγμάτων ἐπιθυμῶν καὶ πρὸς τοῦ Κομιόδου διὰ τοῦτο εἰς Μεδιόλωνα τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα ἐξελαθείς, 20 B μαθὼν τὴν τελευτὴν τοῦ Περτίνακος, σπεύσας εἰς τὸ στρατόπεδον παρεγένετο. καὶ πρὸς ταῖς πύλαις ἐστῶς ὁ μὲν ἔξωθεν, ὁ δὲ

11 οἱ στρατιῶται add A Xiphilinus.

20 ἐς B.

FONTES. Cap. 7. *Dionis Historiae Romanae* lib. 73 c. 11 — c. 17.

ctis ensibus ad palatium contenderent. quos cum uxor adesse Pertinacis nuntiasset, ille quamvis resistere eosque per nocturnas excubias et equites occidere posset, tamen nec hoc fecit nec se occultare aut effugere voluit. sed spe forsitan concepta, se conspectu suo illos territurum et oratione sedaturum, accedentibus obviam ivit. illi vero primum verecundia ducti gladios vaginis condiderunt: deinde cum unus stricto gladio prosiluisset eumque percussisset, eum gladium illi a militibus missum esse dicens, etiam caeteri concitati et ipsum imperatorem et Mectum occiderunt. deinde Pertinacis caput milites hastae affixum quasi re bene gesta circumtulērunt. vixit hic vir annos 67, quattuor mensibus demptis dies non amplius 87 imperavit.

7. Nuntiata Pertinacis caede, Sulpicianus, ab illo in castra tumultus sedandi causa missus, ibi mansit operamque dedit ut imperator crearetur. interea Didius Iulianus, homo inexplēbilis avaritiae, novis rebus subinde studens eaque de causa Mediolanum in patriam suam a Commodo relegatus, Pertinacis obitu cognito festinanter in castra venit.

Σουλπικιανὸς ἔσωθεν, τὴν Ῥώμην καὶ τὴν ταύτης ἀρχὴν ὠνητίων ἐκ τῶν στρατιωτῶν, διαγγελόντων τινῶν καὶ λεγόντων ἑκατέρω ὅτι “τόσον οὗτος” καὶ “τόσον ἐκείνος δίδωσι, τί οὖν σὺ προστίθης;” ὁμῶς πολλῶν ὑπεσχημένων τοῖς στρατιώταις παρὰ τοῦ Ἰουλιανοῦ, ἐκείνον προειμήσαντο, φοβηθέντες μάλιστα τὸν Σουλπικιανὸν ὡς τιμωρήσοντα τῷ Περτίνακι οἷα δὴ κηδεστῆ.

Εἰσοδεχθεὶς δὲ εἰς τὸ στρατόπεδον Ἰουλιανὸς καὶ αὐτοκράτωρ ἀποδειχθεὶς ἐκείθεν πρὸς τὴν ἀγορὰν ἐφοίτησε καὶ τὸ βουλευτήριον, δορυφόρους παμπληθεῖς ἐπαγόμενος, ἵνα δι’ ἐκείνων καὶ τὴν γερουσίαν καὶ τὸν δῆμον δεδιξῆται. καὶ εἶπε πρὸς τὴν βουλὴν ὅτι “καὶ ὑμεῖς ἄρχοντος δέεσθε, καὶ αὐτός, εἰ καὶ τις ἄλλος, ἀξιώτατός εἰμι ἡγεμονεῦσαι ὑμῶν.” εἰ οὖν καὶ ἕμισεῖτο διὰ τὴν μεγαλαυχίαν καὶ διὰ τοὺς τὸ βουλευτήριον κυκλωσαμένους ὀπλίτας, ἀλλὰ διὰ τὸ δέος καὶ τῆς βουλῆς τὴν αὐταρχίαν ἐβ- 15 βαιώσατο· καὶ ἀνῆλθεν εἰς τὸ παλάτιον.

Τῇ δ’ ὑστεραία οἱ μὲν τῆς βουλῆς προσῆλθον αὐτῷ, ἵνα μὴ φωραθεῖεν ἀχθόμενοι ἐπ’ αὐτῷ, ὃ δὲ δῆμος φανερώς ἐκυθρώπαζε· καὶ εἰς τὸ συνέδριον ἐλθόντος τοῦ αὐτοκράτορος ἐξέκραγον ὡς ἐκ συνθήματος ἅπαντες, πατροφόρον αὐτὸν καλοῦν- 20 τες καὶ ἄρπαγα τῆς ἀρχῆς. ἐκείνου δὲ μὴ χαλεπαίνειν προσποιοῦ- μένου καὶ ἀργυρίον τι σφίσις ὑπισχνουμένου ἡγυῖναι τὴν ὡς δεκαζόμενοι, καὶ ζύμπαντες ἐξεβόησαν “οὐ θέλομεν, οὐ λαμβά-

1 Σουλπίκιος PW, et sic hoc loco tres Ducangii codices. ὠνη-
τίων AC Xiphilinus, ὠνητίων PW. 8 καὶ τὸ βουλευτήριον
om C.

ibi ad portam stantes, hic extra, Sulpicianus intra, Romam et imperium a militibus mercabantur, quibusdam renuntiantibus et dicentibus utrique “hic tantum dat, ille tantum: quantum tu addis?” Iulianus tamen cum multam pecuniam promisisset, est praelatus, timentibus militibus ne Sulpicianus Pertinacis soceri necem ulcisceretur.

Iulianus vero in castra receptus et imperator salutatus inde ad forum et curiam maximo satellitum comitatu contendit, ut per illos senatui populoque Romano terrorem incuteret; ac senatui dixit “vobis princeps opus est: et ego prae caeteris omnibus sum principatu dignissimus.” quamvis igitur et ob orationis insolentiam et circumdatos curiae milites invidus esset, tamen ex metu a senatu etiam imperio confirmato in palatium ascendit.

Postridie senatores eum convenerunt, ne suum in illum odium animadverteretur. sed populus universus maestitia haud dissimulata imperatorem curiam ingressurum quasi ex composito cum magnis clamoribus parricidam et raptorem imperii appellavit. illo vero iram dissimulante et pecuniam pollicente indignati, quasi largitionibus corrumpentur, universi exclamarunt “nolumus, non accipimus.” cum Iulianus eos

νομεν." ὁ δὲ Ἰουλιανὸς τοὺς ταῦτα λέγοντας ἐκέλευσε κτείνεσθαι. καὶ ὁ δῆμος ἔτι παρῴσυντο, καὶ τοῦ τε Περτινάκος ἐμίμητο καὶ ἐξ τὸν Ἰουλιανὸν ἀπέσκωπτον. καὶ πολλοὶ πολλαχοῦ τῆς πόλεως τιτρωσκόμοι καὶ κτεινόμενοι ἀντεῖχον, καὶ ὄπλα λαβόντες συνέδραμον εἰς τὸν ἱππόδρομον, ἔνθα νύκτα τε καὶ ἡμέραν⁵ διήγαγον ἄσπιτοι ἐπιβουόμενοι τοὺς λοιποὺς στρατιώτας, καὶ μᾶλλον τὸν Νίγρον τὸν Πεσκέννιον καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ ἐν τῇ Συρία ὄντας. εἶτα τῷ λιμῷ καὶ τῇ ἀγρυπνίᾳ κακωθέντες διελύθησαν καὶ ἠσούχων. Ἰουλιανὸς δὲ οὕτως τὴν ἀρχὴν ἀρπάσας ἀνελθόντως αὐτῇ ἐχρήτο, θωπεύων τὴν βουλὴν καὶ τοὺς τι δυναμῆ-¹⁰ τους, καὶ τὰ μὲν χαριζόμενος τὰ δ' ἐπαγγελλόμενος· καὶ πάντα ἐπὶ θεραπείᾳ ἐποίει τῶν δυνατῶν, οὐ μέντοι καὶ ἐπιστεύετο.

P I 604

Ταῦτα μὲν οὖν κατὰ τὴν Ῥώμην ἐπράττετο· οἱ δὲ τῶν στρατοπέδων ἡγεμόνες τρεῖς ὄντες, ὃ τε Σευῆρος τῆς Παννονίας ἀρχων, τῆς Συρίας δ' ὁ Νίγρος, τῆς Βρετανίας δὲ ὁ Ἀλβίνος,¹⁵

W II 214

εἰς καθάρσιον τοῦ Ἰουλιανοῦ τὰ περὶ αὐτοῦ μαθόντες κινήθητο. τῶν ἄλλων δὲ ὁ Σευῆρος δεινότερος ὢν ἐλογίσατο ὡς, εἰ τὸν Ἰουλιανὸν καταλύουσι, σφίσιν αὐτοῖς οἱ τρεῖς ἀμφισβητήσουσι περὶ τῆς ἀρχῆς. ἔγνω τοίνυν τὸν ἕνα προσοικειώσασθαι. ὅτι δὲ πορρωτέρω αὐτοῦ ὁ Νίγρος ἐτύγχανεν ὢν, καὶ μέγα φρονεῖν αὐτὸν εἰκάξεν ἐπικεκλημένον ὑπὸ τοῦ δήμου ὡς εἴρηται, πρὸς τὸν Ἀλβίνον ἀπένευσε, καὶ δι' ἀπορρήτων αὐτῷ ἔγραψε Καίσαρα ποιήσει

2 ἐμίμητο B. 5 ἀνέδρομον A. 9 δὲ om C. ουτος A.
13 καὶ ταῦτα μὲν κατὰ A. 14 πανονίας B. 19 δὲ] δὲ
καὶ A.

qui ista dicerent occidi iussisset, populus magis etiam concitatus mentione Pertinacis facta Iulianum derisit; et quamvis multi passim per urbem et vulnerarentur et occiderentur, tamen non cedebant. ac sumptis armis in curiam equestrem concursu facto noctem et diem ibi sine cibo durarunt, reliquos milites inclamantes, Pescennium Nigrum in primis et Syriacas eius legiones. deinde fame et vigiliis fatigati domum quisque se receperunt. Iulianus vero ut imperium rapuerat, sic illiberaliter eo usus est, senatui et iis qui aliquid poterant assentando, ac partim donando partim pollicendo. quamvis autem nihil non ad cultum potentiorum faceret, tamen nemini fidem faciebat.

Quae dum Romae aguntur, tres exercituum duces, Severus Pannoniae, Niger Syriae, Albinus Britanniae, cognitis Iuliani rebus ad eum opprimendum properarunt. caeterum Severus caeteris callidior cum prospiceret everso Iuliano reliquos tres inter se de principatu dimicaturus esse, unum sibi conciliandum esse statuit. sed quia Niger longius aberat elatoque animo esse videbatur propterea quod populus, ut dictum est, eum nominatim implorasset, ad Albinum inclinavit, eique clam scripsit

αὐτόν. καὶ ὅς κατα χώραν ἔμεινεν, ὡς κοινωθήσει τῆς ἀρχῆς τῷ Σευήρῳ τεταραχηκώς. ὁ δὲ Σευῆρος ἐπὶ τὴν Ῥώμην ἤπειετο.

Καὶ ὁ Ἰουλιανὸς ταῦτα μαθὼν πολέμιόν τε ψηφίσασθαι τὸν Σευῆρον τὴν βουλὴν παρεσκεύασε, καὶ πρὸς πόλεμον ἠτοιμάζετο, δὲ καὶ τὸ παλάτιον κυχλίσι καὶ θύραις ἰσχυραῖς ἐκρατόνυτο· ὅτι γὰρ ἐνόμιζε μὴ ἂν ποτε ῥαδίως τοὺς στρατιώτας κτανεῖν τὸν Περτίνακα εἴ γε δὴ συνεκέλειστο, ὥτε ὡς δυνήσεται κατωκλει- C σθεῖς ἐν αὐτῷ περιγενέσθαι ἂν ἤττηθῆ. ἐφρόνευσε δὲ καὶ τὸν Λαῖ- τον, καὶ ἐπὶ τὸν Σευῆρον καθῆκε συγχρόνως ὡς τὸν ἄνδρα δολοφο- 10 νήσουτας. ἐπεὶ δ' ἐκείνος εἰς τὴν Ἰταλίαν εἰσέβηλε καὶ τὴν Ῥά- βενναν ὤκειώσατο, καὶ οἱ πεμπόμενοι προσεχώρουν αὐτῷ, καὶ οἱ δορυφόροι διὰ τὴν παρουσίαν Σευῆρου ἐδειλαίνοντο, συγκυλέσας τοὺς τῆς βουλῆς ἐκέλευε κοινωνὸν αὐτῷ τῆς ἀρχῆς τὸν Σευῆρον ψηφίσασθαι. τοῦ δὲ Σευῆρου τοῖς στρατιώταις μηδὲν κακὸν 15 πείσασθαι γράψαντος, ἐκδοῦσι τοὺς σφαγεῖς τοῦ Περτίνακος, πε- σθάντες ἐκείνους τε συνέλαβον καὶ τῷ Σιλίῳ Μεσσάλα ὑπατεύοντι ταῦτα ἐμήνησαν. ὁ δὲ τὴν βουλὴν ἀθροίσας εἰς τὸ Ἀθήναιον, οὕτω D καλούμενον ὡς ἐν αὐτῷ τῶν παιδευομένων ποιουμένων τὴν ἄσκησιν, τὰ παρὰ τῶν στρατιωτῶν αὐτῇ ἐκοινώσατο. καὶ ἡ βουλὴ τοῦ μὲν 20 Ἰουλιανοῦ κατεψηφίσαστο θάνατον, τὸν δὲ Σευῆρον ἀνείπεν εὐθὺς αὐτοκράτορα. κἀντεῦθεν ἐν τῷ παλατίῳ ὁ Ἰουλιανὸς ἐφρονεύθη, εἰπὼν "τί γὰρ δεινὸν ἐποίησα, καὶ τίνα ἀπέκτεινα;" ἐβίω δὲ ἔτη ἐξήκοντα πρὸς μῆσι τέσσασι καὶ ἰσαριθμοῖς ἡμέραις, ἄρξας ἡμέρας ἐξήκοντα.

3 ὁ om C. 16 μεσάλα BC, μετάλα A. 24 ἐξήκοντα] ἕ
A: Xiphilinus ξξ καὶ ἐξήκοντα.

se eum Caesarem facturum esse. eo autem Severi collegam se fore spe-
rante eodemque loco manente, Romam contendit.

Quo cognito Iulianus Severum a senatu hostem iudicandum cura-
vit, seque ad bellum paravit, palatio carceribus et robustis portis munito.
nam quia putabat milites Pertinacem non facile occisuros fuisse si se
inclusisset, se incolumem evasurum credebat si victus intra claustra se
contineret. Laetum quoque occidit, et complures emisit qui Severum
dolo occiderent. qui cum in Italiam irrupisset et Ravennam occupasset,
et qui contra eum mittebantur ad eum se conferrent, et satellites ob
illius adventum trepidarent; convocato senatu Severum collegam imperii
decerni iussit. sed cum is militibus impunitatem promississet si Pertina-
cis percussores dederent, obtemperarunt, iisque comprehensis Silio Mes-
sallae consuli rem indicarunt. is vero senatu in Athenaeum convocato,
quod ab institutione adolescentiae ita vocabatur, quae a militibus acce-
pisset exposuit. senatus igitur Iuliano capitis damnato Severum statim
imperatorem dixit. Iulianus vero cum occideretur "quid" inquit "mali
feci? aut quem occidi?" vixit annos 60, menses quattuor et dies toti-
dem: imperavit dies 60.

Zonarae Annales II.

35

8. Σευήρος μέντοι τὴν αὐταρχίαν λαβὼν τοὺς μὲν αὐτό-
 χειρας τοῦ Περτίνακος τῶν στρατιωτῶν θανάτῳ ἰδικαίωσε, τοὺς
 P I 606 δ' ἄλλους ὀνειδίσας πικρότατα τῶν τε ὄπλων ἀπέριξε καὶ τοὺς
 ἵππους ἀφείλετο καὶ τῆς Ῥώμης ἀπήλυσε. καὶ οὕτως εἰς τὴν
 Ῥώμην εἰσήλασε βαδίζων· καὶ οἱ καὶ ὁ στρατὸς ὀπλίτης παρεί-
 5 πετο, καὶ ἡ πόλις ἀνθεσί τε καὶ δάφναις ἅπανα ἐστεφάνωτο, καὶ
 οἱ ἄνθρωποι λευχιμονοῦντες εὐφῆμον αὐτὸν καὶ ἀκοῦσαι αὐτοῦ
 καὶ θεάσασθαι λίαν ἐσφάδαζον. εἰσελθὼν δὲ ἐνεανιεύσατο, οἷα
 καὶ οἱ πρώην ἀγαθοὶ αὐτοκράτορες, ὡς οὐδένα τῶν βουλευτῶν
 ἀποκτενεῖ, καὶ ὤμοσε περὶ τούτου, καὶ ψηφίσματι κοινῷ τοῦτο 10
 κυρωθῆναι προσετείλαται. ἀλλ' οὐκ εἰς μακρὰν τὸν νόμον τοῦτον
 παρέβη. αὐτὸν γὰρ τὸν Ἰούλιον Σόλωνα τὸν καὶ τὸ δόγμα τοῦτο
 B αὐτοῦ κελεύσαντος συγγραψάμενον οὐ πολλῶ ὕστερον ἔκτεινε, καὶ
 ἄλλους ἀνείλε πολλούς· καὶ τῇ βουλῇ οὐ καταθύμια ἔπραττε.
 καὶ εἰθισμένον τοὺς σωματοφύλακας ἐκ τῆς Ἰταλίας εἶναι καὶ 15
 ἄλλων ἐθνῶν ἐπεικειστέρων τοῖς εἶδεσι καὶ ἀπλονστέρων τοῖς
 ἤθεσι, ἐκείνος παρὰ τὸ ἔθος στρατιωτῶν τὴν πόλιν ἐνέπλησε καὶ
 ἰδεῖν ἀγριωτάτων καὶ ἀκοῦσαι φοβερωτάτων καὶ ὀμιλῆσαι ἀγρι-
 κοτάτων.

Ἐγένετο δὲ αὐτῷ σημεῖά τινα τὴν ἡγεμονίαν προμαντευό- 20
 μενα. ἔδοξέ ποτε ὄναρ λυκαϊναν θηλάζειν, ὡς περὶ Ῥωμύλου

5 καὶ alterum add A Xiphillinus. 15 εἰθισμένον ABCW, εἰθι-
 σμένον P. 20 τινα σημεῖα τὴν ἡγεμονίαν A. 21 ἔδοξέ] καὶ ἔδοξέ B.

Fontes. Cap. 8. Dionis Historiae Romanae lib. 74 c. 1 — c. 14.

8. Severus rerum potitus Pertinacis percussores supplicio affecit: caeteros milites acerrime insectatus et armis equisque privatos Roma expulit. hoc peracto pedes urbem ingressus, armato exercitu sequente, plateis floribus et laureis passim exornatis, a populo candidato laetis vocibus exceptus est, properantibus omnibus eum et videre et audire. ille vero statim veterum bonorum imperatorum more se neminem senatorem occisurum esse iureiurando affirmavit, idque communi decreto confirmari iussit. sed id iniurandum non diu servavit, ipso Iulio Solem, qui id decretum de illius sententia scripserat, non multo post occiso, atque aliis multis sublati; eaque fecit quae senatui minime cordi essent. iam cum moris esset satellites ex Italia caeterisque gentibus quarum et vultus humaniores et mores simpliciorens essent deligi, ille praeter solitum urbem militibus et adspectu saevissimis et audita horrendis et a civilitate morum alienissimis implevit.

Imperium ei signis quibusdam praesignificatum est. nam aliquando se lupam sugere, ut de Romulo proditum est, somnians; ex coeque der-

ιστόρηται· και ὕδωρ καθεύδοντος ὡσπερ ἐκ πηγῆς ἀνεδόθη· και
 καδ' ἕνους αὐτῷ ἢ τῶν Ῥωμαίων σύμπασα βουλὴ και ὁ δῆμος W II 215
 προσῆει τε και ἡσπάετο. και αὐθις ἐδόκει ἐν τῇ ἀγορᾷ τῇ Ῥω- C
 μαίᾳ ἰππεύοντα τὸν Περτίνακα τοῦ ἵππου ἀπορριφῆναι, αὐτὸς δὲ
 5 τούτου ἐκόντος ἐπιλαβέσθαι. ἔφηβος δὲ ὢν ἐς τὸν βασιλικὸν
 δίφρον ἀγνοῶν ἀλλ' οὐκ ἐκ προνοίας ἕνυρ ἐκάθισεν.

Ἀνταρχήσας δὲ διὰ πλείστων τρόπων ἐτίμησε τὸν Περτί-
 νακα, και ταφῆν αὐτοῦ καιτοι πάλαι θανόντος πολυτελεστάτην
 ἐποίησεν. εἶτα κατὰ τοῦ Νίγρου ἐστράτευσεν· ὃς Ἰταλὸς ἦν ἐξ
 10 ἰππέων, ὃδ τῶν πάντων δ' ἐπισήμων. και διαφόρων πολέμων συγ-
 κροτηθέντων τέλος ἐν Ἰσοῦ τῆς Κιλικίας περὶ τὰς καλουμένας
 Πύλας, αἱ διὰ τὴν τοῦ τόπου στενότητα οὕτω κέκληνται (ἐνθεν D
 μὲν γὰρ ὄρη ἀνατείνει ἀπότομα, κρημνοὶ δ' ἐκείθεν βαθεῖς καθ-
 ἤκουσιν εἰς τὴν θάλασσαν), μάχης καρτερῆς γενομένης ἠττήθη ὁ
 15 Νίγρος· και τὸ πλεον μὲν τῆς αὐτοῦ δυνάμεως ἐκείσε διώλετο,
 ἐκείνος δὲ φεύγων κατελήφθη και ἀνῆρέθη. οὗ τμηθεῖσαν τὴν
 κεφαλὴν ὁ Σευῆρος πέμψας εἰς τὸ Βυζάντιον ἀνισταύρωσεν, ἕν'
 ἰδόντες αὐτὴν οἱ Βυζάντιοι προσχωρήσωσι.

Τοὺς δὲ τὰ Νίγρου φρονήσαντας δικαιοῦντος Σευῆρου, βου-
 20 λευτῆς τις Κάσσιος Κλήμης κρινόμενος παρ' αὐτῷ ἐπαρορησιάσατο
 φήσας ὡς "ἐγὼ οὔτε σὲ οὔτε Νίγρον ἠπιστάμην, καταληφθεὶς δὲ

2 βουλὴ και ὁ δῆμος om AC, non male: Xiphilinus πᾶσα αὐτῷ ἢ
 τῶν Ῥωμαίων δυνάμεις προσῆλθέ τε και ἡσπάσατο. 4 ἀπορ-
 ριφῆναι ABC, ἀποβῆφθῆναι PW. 6 ἕνυρ ἐκάθισεν AC cum
 Xiphilino, ὑπερεκάθησεν PW. 8 πολυτελεστάτην] και πολυ-
 τελεστάτην A. 21 καταλειφθεὶς A.

miente aqua tanquam e fonte scaturit; et in somnis a senatu populoque Romano salutari sibi visus est. accessit aliud quoque somnium: putabat Pertinacem per forum equitatem ab equo excuti, qui sibi tergum ultro conscendendum praeberet. adolescens in sella imperatoria non de iudicia sed ignorans re vera consedit.

Imperium adeptus Pertinaci plurimos honores habuit et sumptuosissimum funus quamvis pridem defuncto fecit. deinde contra Nigrum est profectus, hominem Italum ex equestri ordine non admodum clarum. qui variis praeliis commissis denique Issi Ciliciae ad Portas, quae ab angustia loci hoc nomen accepere (hinc enim praerupti montes assurgunt, inde ingentia praecipitia ad mare descendunt), acri pugna superatus, maxima copiarum parte caesa, captus in fuga et interfectus est: caput eius Byzantium missum et cruci affixum, ut eo Byzantii conspecto deditionem facerent.

Cum Severus de Nigri studiosis poenas sumeret, senator quidam Cassius Clemens reus actus dicere non dubitavit "ego neque te neque Nigrum noveram, sed in illius partibus deprehensus non te oppugnare

P 1 606 ἐν τῇ ἐκείνου μερίδι οὐ σοὶ πολεμήσειν ἤθελον ἀλλ' Ἰουλιανὸν καταλύσειν· καὶ τὰ αὐτὰ σοὶ σπουδάσας οὐκ ἠδίκησα. ἀλλ' οὐδ' ὅτι μὴ πρὸς σέ ὕστερον μετέστην· οὐδὲ γὰρ οὐδέ σὺ ἂν ἠθελήσας οὐδένα τῶν σῶν ἑταίρων πρὸς ἐκείνον αὐτομολῆσαι. ἐξέταξε οὖν μὴ τὰ σώματα ἡμῶν μηδὲ τὰ δνόματα, αὐτὰ δὲ τὰ πράγματα· πᾶν γὰρ ὃ τι ἂν ἡμῶν καταγνῶς, τοῦτο καὶ σεαυτοῦ καὶ τῶν σῶν ἑταίρων καταψηφιεῖ." τοῦτον ὁ Σευῆρος τῆς παρηγορίας θαναμάσας ἀφῆκεν ἔχειν τῆς οὐσίας τὸ ἥμισυ.

Οἱ δὲ Βυζάντιοι καὶ ζῶντος τοῦ Νίγρου καὶ θανόντος πολλὰ καὶ θαναμαστὰ ἔδρασαν, ἐπὶ χρόνον πολιορκούμενοι τριετῆ. ἦρουν 10
 B μὲν γὰρ καὶ πλοῖα τινα παραπλέοντα, ἦρουν δὲ καὶ τριήρεις τῶν ἐν τῷ ὄρω τῶν ἐναντίων οὐσῶν. τὰς γὰρ ἀγκύρας αὐτῶν ὑφύδροις κολυμβηταῖς ἀποτέμνοντες καὶ ἤλους ἐς τοὺς ταρσοὺς σφῶν πηγνύντες καὶ τούτων καλώδια ἐξάπτοντες ἐπεσπῶντο αὐτάς, αὐτομάτας προσπλέειν δοκούσας. ἐπεὶ δὲ πάντα αὐτοῖς 15
 ἐξεδωπανήθησαν, ὁμῶς ἀντιῆχον, καὶ ξύλοις ἐκ τῶν οἰκιῶν ἐς τὰς ναῦς ἐχρῶντο καὶ σχοίνοις ἅς ἐπλεκον κείροντες τὰς τρίχας τῶν γυναικῶν. καὶ ὅτε τοῖς τείχεσι προσέβαλλον οἱ πολέμοι, λιθίνους τε καὶ ἐκ χαλκοῦ πεπονημένους καὶ ἀνδριάντας καὶ ἱκπούς ἠκόντιζον εἰς αὐτούς. ὡς δὲ καὶ πᾶν αὐτούς ἐπέλειπε νεο-20
 C μισμένον ἐδώδιμον, βύρσας διαβρέχοντες ἥσθιον. καὶ τοῦτως δὲ ἀναλωθεισῶν καὶ ἐπ' ἀλλήλους ἐτράποντο καὶ σαρκῶν ἀνθρῶ-

3 οὐδὲ alterum om A. 7 καταψηφιεῖ A, καταψηφιεῖ BCW, καταψηφίη P. 13 ἐφύδροις A. 20 καὶ om B. 22 καὶ τῶν σαρκῶν B.

sed Iulianum expugnare studui. cum igitur idem mihi quod tibi propositum fuerit, non peccavi. ac ne in eo quidem quod postea non ad te transii: nam tu quoque noluisse quemquam ex amicis tuis ad illum deficere. inquirito igitur non in personas nostras aut nomina, sed in res ipsas. nam utcumque nos damnaris, tu amicum tui in eodem crimine futuri estis." Severus hominis libertatem admiratus semissem bonorum ei reliquit.

Byzantii et vivente et mortuo Nigro multa fecerunt admiratione digna, cum triennium obsiderentur. naves enim aliquot praetercuntes et triemes in hostium stationibus ceperunt, ancoris earum per urimate resectis: quas clavus in fundos earum impactis annexisque funibus ita attrahebant ut ultro accedere viderentur. rebus omnibus consumptis nihilo minus perseverantes, tignis aedium ad naves, detonans mulierum capillis ad funes plectendos utebantur. cum moenia oppugnabantur, et marmoreas et aeneas statuas tam equorum quam hominum in hostes iaculabantur. cibariis omnibus usitatis destituti coria macerata comederunt: iis quoque absumptis, carnibus humanis gustatis, alii alios deve-

πειών ἐγεύοντο. εἶτα καὶ ἄκοντες τὴν πόλιν παρέδωσαν, καὶ οἱ Ῥωμαῖοι τοὺς στρατιώτας καὶ τοὺς ἐν τέλει σύμπαντας διεκρήσαντο. ὁ δὲ Σευῆρος ἤσθη λίαν ἐπὶ τῇ ἀλώσει τοῦ Βυζαντίου. ἀφειλετο δὲ τὴν τε ἐλευθερίαν τῆς πόλεως καὶ τὸ ἄξιωμα τὸ 5 πολιτικόν, καὶ δασμοφόρον ἀποφῆνας, δημεύσας τε τὰς οὐσίας τῶν πολιτῶν, Περινθίοις αὐτὴν τε καὶ τὴν χώραν αὐτῆς ἐχαρῆσατο. τὰ δὲ τεῖχη τῆς πόλεως καθελὼν ἐκείνους μὲν οὐδὲν πλέον ἐλύπησεν ἢ τῆς δόξης αὐτοῦς ἐστέρησεν ἢ ἐκαρποῦντο ἐκ τῆς αὐτῶν ἐπιδείξιως, τῶν δὲ Ῥωμαίων μέγα καθεῖλεν ὀρηκτήριον D 10 πρὸς τοὺς ἐκ Πόντου καὶ τῆς Ἀσίας βαρβάρους, ἀλλὰ μὴν καὶ κρησφύγετον ἦν γὰρ τὰ τεῖχη τοῦ Βυζαντίου καρτερώτατα.

9. Σευῆρος δὲ δοξομανῶν κατὰ τῶν Ὀσροηνῶν βαρβάρων καὶ τῶν Ἀδιαβηνῶν καὶ τῶν Ἀραβίων ἐστράτευσεν, καὶ εἰς τὴν Νίσιβιν ἀφικόμενος ἐκείθεν ἐπεμψε στρατηγούς τε καὶ τάγματα 15 κατὰ τῶν ἐιρημένων ἔθνων, οἳ τὴν τε χώραν αὐτῶν ἐδήουν καὶ W II 216 τὰς πόλεις ἐλάμβανον.

Ἄθις δὲ πόλεμος συνηλέχθη τῷ Σευῆρῳ ἐμφύλιος. ὁ μὲν γὰρ τῷ Ἀβλίνῳ οὐδὲ τὴν τοῦ Καίσαρος ἐδίδου τιμὴν, ὁ δ' ἦτιε καὶ τὴν τοῦ αὐτοκράτορος. συγκινουμένης δὲ διὰ ταῦτα τῆς 20 οἰκουμένης, ὁ δῆμος ἐν ἵπποδρομίᾳ συνειλεγμένος πολὺς ἐκφανεστάτα κατωδύρατο, “μέχρι ποτε τοιαῦτα πάσχομεν” κράζοντες P I 607 καὶ “μέχρι ποῦ πολεμοῦμεθα;” καὶ ἄλλα δὲ τινα τοιαῦτα ὡς ἐκ

8 ἢ ABC, ἢ ὅτι PW.

15 τε om B.

19 ταύτης A.

FOENTES. Cap. 9. Dionis Historiae Romanae lib. 75 c. 1 — c. 13.

rarunt. sed cum tandem vel inviti deditionem fecissent, Romani et milites et magistratus omnes occiderunt. et Severus ea expugnatione mirifice laetatus urbem libertate et dignitate civili adempta tributariam fecit, et publicatis civium bonis ipsam et agros eorum Perinthiis donavit. moenibus autem robustissimis eversis non illos maiore molestia affecit quam quod gloriae materia eos privavit, at Romanorum arcem munitissimam contra barbaros Ponticos et Asianos ac tutissimum asyllum destruxit.

9. Iam cum insano gloriae studio teneretur, barbaris Osroenis, Adiabenis et Arabibus bellum intulit; ac Nisibim profectus, missis ducibus et legionibus, illarum gentium agros vastavit et urbes expugnavit.

Sed cum Albino Caesaris honorem negaret, isque imperatoriam iam ambiret dignitatem, iterum civile bellum cum totius orbis motu est exortum. et magna populi Romani multitudo in circo equestri apertissime fortunas suas est miserata “quousque tandem ista feremus? quamdiu oppugnabimur?” et alia id genus quasi numinis afflatu vociferans.

θειότερας τινὸς ἐπιπολοῖας ἐνθουσιῶντες ἐβόησαν. πῶς γὰρ τοσαῦται μυριάδες ὡς ὑπὸ χορολέκτη ὁμοφώνως εἶπον καὶ ἀπεισίστως ἃ εἶπον; τέως μὲντοι μάχης συγκροτηθείσης καὶ πολλὰς ἰδέας τε καὶ τροπὰς καὶ μετακλίσεις τοῦ πολέμου ἰσχυρότος ὁ Ἀλβίνος ἠτήθη, πεσόντων μὲν ἀμφοτέρωθεν Ῥωμαίων σχεδὸν ὑπερβαίνοντων καὶ ἀριθμὸν, τοῦ δὲ Ἀλβίνου ἑαυτὸν ἀνελότος. ᾧ κειμένῳ ἐπειτροπήσας ὁ Σεῦρος καὶ γλωσσαλήσας τὸ μὲν ἄλλο σῶμα ῥιφήναι ἐκέλευσε, τὴν κεφαλὴν δ' ἐς τὴν Ῥώμην στείλας **B** ἀνεσταύρωσε. καὶ πολλοὺς τῶν τῆς γερουσίας ἀπέκτεινε, τινὰς δὲ καὶ ἀπέλυσε. 10

Μετὰ ταῦτα δὲ κατὰ τῶν Πάρθων ἐστράτευσεν τὴν Μεσοποταμίαν ἐλόντων. καὶ πλοῖα κατασκευάσας ἐν τῷ Εὐφράτῃ, τὴν τε Σελεύκειαν καὶ τὴν Βαβυλῶνα ἐκλειφθεῖσαν ἔλαβε. καὶ τὴν Κτησιφῶντα ἐλὼν διαρπάσαι τοῖς στρατιώταις ἐφῆκε, πολλοὺς τε ἀνείλε καὶ ζῶντας πλείονας εἶλεν. οὕτε δὲ τὸν Οὐολόγαισον ἐπεδίωξε τὸν τῶν Πάρθων ἡγεμονεύοντα ἀναχωρήσαντα οἴκαδε, οὕτε τὴν Κτησιφῶντι κατέσχεν, ἀλλ' ὄχρητο ὡς περ ἴνα διαρπάσῃ ταύτην μόνον ἐστρατευκώς.

Ἐν ᾧ δὲ ἐπολέμει, ἄνδρας δύο ἀπέκτεινε τῶν ἐπιφανῶν, **C** τὸν μὲν Κρίσπον Ἰούλιον χιλιάρχοντα τῶν δορυφόρων, ὅτι ἤχρητο τῇ τοῦ πολέμου κακώσει καὶ τι καὶ παρεφθέγγατο, καὶ τὸν κατηγορήσαντα αὐτοῦ στρατιώτην χιλιάρχον ἀπέδειξεν ἀντ' αὐτοῦ.

2 ὁμοφώνως et καὶ add A.
φθείσας Xiphilinus.
16 ἀπεδίωξε B.

5 Ῥωμαίων add AB. 13 ἐκλειφθεῖσας
14 ἐφῆκε A Xiphilinus, ἀφῆκε PW.

nam alioqui fieri qui potuisset ut tot hominum milia ea quae dicebant tanquam chori magistro praeeunte una voce et citra errorem pronuntiant? id bellum magna varietate et ancipiti Marte gestum; sed Albinus tandem victus, Romanis utrinque paene innumerabilibus caesis, sibi ipse manus attulit. cuius cadaveri Severus insolentibus et atrocibus verbis insultavit, truncoque abiecto caput Romam missum cruci affigi iussit. senatores multos occidit, nonnullos etiam dimisit.

Post haec contra Parthos est profectus, qui Mesopotamiam occupant; et navibus in Euphrate aedificatis Seleuciam et Babylonem desertas cepit. Ctesiphontem expugnatam militibus diripiendam dedit; ac multis interfectis plures vivos cepit. sed neque Vologesum Parthorum principem domum reversum fugavit, neque Ctesiphontem retinuit, ita inde profectus quasi expeditionem direptionis causa duntaxat suscepisset.

Huius belli tempore duos claros viros interfecit, Iulium Crispum tribunum praetorianorum, belli vexationes aegre ferentem et nescio quid locutum, milite a quo accusatus fuerat in eius locum suffecto; **Laetum**

τὸν δὲ Λαῖτον, ὅτι φρόνημα εἶχε καὶ ὅτι ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν ἠγαπᾶτο, καὶ οὐκ ἄλλως στρατεύσειν ἔλεγον εἰ μὴ Λαῖτος αὐτῶν ἠγοῖτο. καὶ τὸν φρόνον αὐτοῦ τοῖς στρατιώταις προσῆπτεν, ὅτι φρόνῳ αὐτὸν ἀνελὼν οὐκ εἶχε λέγειν αἰτίαν.

5 Εἶτα ἐπὶ τὰ Ἄτρα ἐστράτευσε. πόλις δὲ ταῦτα Ἀράβιος, ἐν ἧ πολλὰ τε ἄλλα ἀπέκειντο χρήματα, καὶ τὰ τοῦ Ἑλλίου δὲ ἀναθήματα, ᾧ ἡ πόλις ἀνείτο. οὐδὲν δὲ ἀνύσας, καίτοι τὸ ἐκτὸς τεῖχος καθρηγκῶς, καὶ πολλοὺς τῶν οἰκείων ἀποβαλὼν, ἀνεχώρησε· D καὶ εἰς τὴν Πυλαισιτίνην ἀφίκετο, καὶ ἐς Αἴγυπτον, καὶ πᾶσαν 10 εἶδε, καὶ τὰ κεκρυμμένα ἐπολυπραγμύνησεν. ἦν γὰρ οἶος μῆτε θεῖον μῆτε τι ἀνθρώπινον καταλιπεῖν ἀνερεύνητον. καὶ τὰ βιβλία ἃ τι εἶχον ἀπόρρητον ἐκ πάντων τῶν ἀδύτων ἀνέλλετο ὅσα τέως εὐρεῖν δεδύνητο.

Ἄλλὰ ταῦτα μὲν οὕτως· εἰρήσθω δ' ὡς ἐν παρόδῳ καὶ ὅσα 15 τὸν Δίωνα περὶ τοῦ Νείλου λέγοντα εὔρομεν, ὅθεν τε ἀναδίδεται καὶ διὰ τί κατὰ τὸ θέρος πεποιθται τὴν ἀνάβασιν. λέγει τοίνυν ὡς ἐκ τοῦ Ἀτλαντος ἀναδίδεται, τὸν δὲ Ἄτλαντα ὄρος εἶναι ἐν τῇ Μακεννίτιδι παρ' αὐτῷ τῷ Ὠκεανῷ πρὸς ἐσπέραν, καὶ ὀρῶν P I 608 ἀπάντων ὑπερανίστασθαι, ὥστε διὰ τὸ ὕψος καὶ κίονα αὐτὸν 20 παρὰ τῶν ποιητῶν κληθῆναι τοῦ οὐρανοῦ. μῆτε γὰρ ἀναβῆναι τίνα ποτε εἰς ἄκρον αὐτοῦ, μῆτι' ἰδέσθαι τὰς αὐτοῦ κορυφὰς χιόνος ἀεὶ πληθούσας, ἐξ ἧς πολὺ καταρρεῖν τὸ ὕδωρ ὑπὸ τὸ

5 καύτης CW. 6 ἐναπέκειντο A. 7 ἀνείτο ἀνέκειτο A.
 10 οἶος γὰρ ἦν B. 11 τι add AB. 14 Ἄλλὰ om A. 16 λέ-
 γεται τοίνυν ὅτι ἐκ A. 19 ὑπερανίσταται A. καὶ κίονα
 αὐτὸν διὰ τὸ ὕψος A. 21 τίνα ἐς τὸ ἄκρον αὐτοῦ ποτε B.

ob animi magnitudinem et gratiam apud milites, qui se non nisi illo duce militaturos affirmabant. et crimen caedis eius in milites transtulit, quod eo ex invidia interfecto causam dicere non poterat.

Deinde Atrā urbem Arabiae Soli dicatam oppugnavit, in qua praeter alias magnas opes etiam Solis donaria reposita erant, sed quamvis exteriori muro capto, re infecta multis militibus amissis in Palaestinam discessit atque in Aegyptum, quam totam perlustravit, arcanis quoque rebus indagatis. eo enim erat ingenio, ut neque divinum neque humanum quicquam impervestigatum relinqueret. libros arcanarum rerum, quos quidem invenire poterat, ex omnibus adytis sustulit.

Atque haec haecenus: nunc obiter illa quoque referam quae apud Dionem de Nilo memoriae prodita sunt, unde is oritur, cur aestivo tempore adscendat. narrat autem eum ex Atlante oriri, monte Macenitidis, ad ipsum occidentalem Oceanum, omnium montium altissimo: qua de causa caeli columna a poetis appelletur. neque enim quemquam eius cacumen adscendisse, neque fastigia vidisse, semper oppleta nivi-

θέρος, καὶ διὰ τοῦτο τότε τὸν Νεῖλον πληθύνεσθαι. λέγει δὲ ταῦτα Ῥωμαίοις ἀκριβωθῆναι ἐκ τῶν τῆς κάτω Μαυριτανίας ἀνθρώπων, προσοικῶν ὄντων τῇ Μακεννίδει, καὶ πολλοὺς τῶν ἐκεί στρατεύσαμένων Ῥωμαίων ἀφικέσθαι καὶ πρὸς τὸν Ἄτλαντα. ταῦτα μὲν οὖν περὶ τοῦ Νεῖλου τῷ Δίῳ, εἰ καὶ ἄλλοις οὐχ οὕτω τὰ περὶ τούτου ἰσθόρηται.

B 10. Πλαυτιανὸς δὲ παραδυναστεύων τῷ Σεύρῳ καὶ τὴν ἐπαρχικὴν ἔχων ἔξουσίαν καὶ μέγιστα δυνηθεὶς πολλοὺς τῶν ἑλλο-
W II 217 γίμων ἀνδρῶν καὶ ὁμοτιμῶν αὐτῷ ἐθανάτωσεν. ἄπληστος δὲ ὢν παρὰ πάντων ἦτει, καὶ οὔτε ἔθνος οὔτε πόλιν ἀφῆκεν ἀσύλητον, 10 καὶ πλεονα αὐτῷ πάντες ἢ τῷ Σεύρῳ ἐδίδουν. ἔξετεμε δὲ καὶ ἀνδράποδος Ῥωμαίους καὶ εὐγενεῖς ἑκατόν, οὐ παῖδας μόνον οὐδὲ μέντοι μειράκια, ἀλλὰ καὶ ἀνδρας γυναικας ἔχοντας, ὡσθ' ὀρασθαι τοὺς αὐτοὺς καὶ εὐνούχους καὶ ἀνδρας καὶ πατέρας ἀόρχεις καὶ ἑκτομίας καὶ πωγωνίας. πρὸ δὲ τούτου κῆτος ὑπέρογκον εἰς 15 τὸν Αὐγούστου κεκλημένον λιμένα ἐξώκειλε καὶ ἑάλω, καὶ μίμημα **C** αὐτοῦ γεγονὸς καὶ εἰς τὸ κωνηγέσιον εἰσαχθὲν πεντήκοντα ἄρκτους εἶσω λέγεται δέξασθαι. τὴν δὲ τοῦ Πλαυτιανοῦ θυγατέρα Πλαυτίλλαν τοῦ Σεύρου τῷ νιῷ Ἀντωνίνῳ συζεύξαντος, τοσαῦτα τῇ θυγατρὶ ὁ Πλαυτιανὸς ἔδωκεν ὅσα πολλαῖς βασιλίσσαις ἤρκειεν 20 ἄν. οὗτος ὑπέρμεγας γεγονὼς καὶ πλεῖστον δυνηθεὶς, ἢ καὶ ὑπὲρ

1 δὲ AC, καὶ PW. 5 οὖν] οὖν καὶ AB. 6 τοῦτον ἰσθόρηται] αὐτοῦ δεδιήγηται A. 15 πρὸ δὲ τοῦτον apud Xiphilinum est ante Plautiani necem. 17 καὶ om A. 20 ἤρασκεν B.

FONTES. Cyp. 10. Dionis Historiae Romanae lib. 75 c. 14 — lib. 76 c. 17.

bus. unde aestivo tempore magna aquarum copia defluente Nilus exundet. et haec Romanos ex inferioris Mauritaniae hominibus Macennitidi finitimis comperisse, ac multos Romanos exercitus ad ipsum Atlantem pervenisse. haec de Nilo Dion refert, etsi alii diversa eadem de re tradiderunt.

10. Caeterum Plantianus praefectus, imperii paene cum Severe particeps et summa potestate subnixus, multos claros viros et pari dignitate praeditos interfecit, et prae insatiabili avaritia ab omnibus aliis quid flagitans neque urbem ullam neque provinciam quam ullam praetermisit quam non spoliaret: unde omnes ei plura quam ipsi Severo dabant. Idem centum nobiles Romanos, non pueros duntaxat et adolescentes, sed maritos etiam castravit, ut iidem et viri et eunuchi, et patres intestabiles et castrati barbati que conspicerentur. ante id facinus ingens cetas in Augusti portum delatus est et captus, cuius simulacrum in amphitheatrum perlatum ursos quinquaginta abscondisse fertur. Plantianus vero filiae Plautillae a Severo Antonino filio desponsae tantum dedit quantum reginis pluribus satis fuisset. qui cum amplissimus evasisset,

τὸν Σεῦηρον αὐτόν, ὑπὸ τοῦ γαμβροῦ Ἀντωνίνου ἐπιβουλευθεὶς ἐσφάγη καὶ ἄνωθεν εἰς ὄδόν τινα ἐρρίφη. οἱ δὲ τοῦ Σεῦηρου παῖδες Ἀντωνίνος καὶ Γέτας ὥσπερ τινὰ παιδαγωγὸν τὸν Πλουτιανὸν ἀποσεισάμενοι ἦσαν μετῆσαν χεῖριστον.

- 5 Τότε καὶ Βούλλας Φηλιξ Ἰταλὸς ἀνὴρ ληστήριον συστησάμενος ἑξακοσίων ἀνδρῶν ἐληίζετο τὴν Ἰταλίαν ἐπ' ἔτη δύο. D πολλῶν δὲ φιλοτιμουμένων κατασχεῖν αὐτὸν ὁ δὲ οὐχ ἤλπισκετο, εὐμεθόδως διὰ τρόπων πολλῶν τοὺς αὐτὸν διώκοντας κατασοφίζόμενος· ὧν ἓνα εἰς ἔνδειγμα τῶν ἄλλων ἐροῦμεν. ἑκατοντάρχου 10 παρὰ Σεῦηρου κελευσθέντος λοχῆσαι αὐτόν, αὐτὸς ἐκείνῳ προσῆλθε δι' ἑαυτοῦ ὡς ἄλλος τις, καὶ διεβεβαιώσατο, εἰ ἔνοιτο, παραδοῦναι αὐτῷ τὸν ληστήν. τοῦ δὲ πεισθέντος εἰς λογγώδη τόπον ἀπαγαγὼν αὐτὸν ῥαδίως συνέλαβεν. εἶτα ἐπὶ βήματος καθίσας, ὡς δῆθεν ἄρχων τοῦ ληστήριου, μεταστειλάμενος τὸν 15 ἑκατοντάρχον, τὰς τριχὰς τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ἀπέξυρσε καὶ ἀφῆκεν αὐτόν, εἰπὼν, ἄγγελλε τῷ δεσπότῃ σου ὅτι "τοὺς δούλους P I 609 ὑμῶν τρέφετε, ἵνα μὴ ληστεύωσι." πολλοὺς γὰρ τῶν καισυρείων εἶχεν αὐτῷ προσχωρήσαντας. ὕστερον μέντοι ἐλήφθη καὶ θηρίοις ἐδόθη.
- 20 Σεῦηρος δὲ εἰς τὴν Βρεττανίαν ἐστράτευσεν, ἵνα μὴθ' οἱ παῖδες ἐκδιαιτῶνται αὐτοῦ, μήτε τὰ στρατεύματα ὑπ' ἀρχίας ἐκλύωνται. δύο δὲ γένη τῶν Βρεττανῶν εἰσι μέγιστα, Καληδό-

5 φηλιξ ABC. 10 λοχῆσαι C. 12 λογγώδη ABC Xiphilinus, λογιώδη PW. 16 αὐτόν om AC. 17 ληστεύωσι A. 22 καληδόνοι AC Xiphilinus, Καλυδόνοι PW.

adeoque Severum ipsum potentia superaret, insidiis Antonini generi occisus et ex superiore loco in viam proiectus est. quo tanquam paedagogo amoto Severi filii Antoninus et Geta nullo flagitio abstinerunt.

Eo tempore Bullá Felix homo Italus sexcentis latronibus coactis Italiam per biennium infestavit. et quamvis multi eum comprehendere studerent, tamen variis subinde rationibus magnaue solertia persequentes eludens non capiebatur: cuius hoc specimen esto. centurionem Severi iussu sibi insidiantem ipse quasi alius esset accessit, latronem ei se traditurum, si sequeretur, pollicens; et hominem verum id esse putantem in angustias perductum facile cepit. deinde pro tribunali sedens ut dux latronum centurionem capite raso cum his verbis dimisit "nuntia domino tuo ut servos suos alat, ne latrocinentur." multi enim caesariani liberti se ad eum contulerant. post tamen captus et bestii obiectus est.

Severus autem expeditionem in Britanniam suscepit, ne et filii luxu corrumpentur, et legiones otio remollescerent. sunt autem duae gentes Britannicae maximae, Caledonii et Maeatae. utrique asperos

νιοι καὶ Μαιᾶται· καὶ νέμονται ἐκάτεροι ἄγρια ὄρη καὶ πεδιά
 ἔρημα καὶ ἐλώδη, μήτε πόλεις ἔχοντες μήτε γεωργοῦντες τὴν γῆν,
 ἀλλ' ἐκ νομῆς καὶ θήρας καὶ ἀκροδρόων τὰ πρὸς τὸ ζῆν ποριζό-
 B μνοι· ἰχθῦς γὰρ καίτοι παμπληθεῖς παρὰ τῆ νήσῳ τυγχάνοντες
 οὐ σιτοῦνται. σκηπῆται δ' εἰσὶ, γυμνοὶ τε ζῶσι καὶ ἀνυπόδοιτοι, 5
 κοιναῖς κεχηρμένοι ταῖς γυναίξιν, καὶ τὰ γεννώμενα πάντα ἐπιτρέ-
 φοντες. δημοκρατοῦνται τε καὶ ληστεύουσι· καὶ στρατεύονται
 ἐπὶ ἀρμάτων, ἵππους ἔχοντες μικροὺς καὶ ταχεῖς, καὶ πεζοὶ· τρέ-
 χουσί τε ὀξύτατα. ὄπλοις δὲ κέχρηται ἀσπίδι καὶ βραχεῖ τινι
 δόρατι καὶ ἔγχειριδίῳ. λιμῶ δὲ καὶ ψύχει ταλαιπωρούμενοι καὶ 10
 ἄλλαις κακώσεσι φέρουσι, καὶ εἰς τὰ ἔλη καταδυόμενοι καρτε-
 ροῦσιν ἐπὶ πλείους ἡμέρας μόνην τὴν κεφαλὴν ἔξω τοῦ ὕδατος
 ἔχοντες, καὶ ἐν ταῖς ὕλαις τρέφονται ταῖς ῥίξαις καὶ τῷ φλοιῷ.
 C σκευάζουσι δὲ καὶ τι βρώμα ἔξ ὃ ὅσον κνάμου μέγεθος ἐμφαγόν-
 τες οὔτε πεινώσιν οὔτε διψῶσιν. 15

Ἡ μὲν οὖν Βρεττανία τοιαύτη τίς ἐστι νῆσος, καὶ ὑπὸ
 τοιούτων ἢ μὴ Ῥωμαίοις ὑποκειμένη τότε ᾤκειτο. εἶχον γὰρ ταύ-
 της μοῖραν Ῥωμαῖοι οὐκ ἐλαττούμενην πολλῶ τοῦ ἡμίσεος. καὶ
 τὸ μὲν μήκος τῆς ὅλης νήσου ἐς στάδια ἑπτακισχίλια καὶ ἑκατὸν
 τριάκοντα δύο ἐκτείνεσθαι λέγεται, τὸ δὲ πλάτος ὡς ἐπίπαι ἐς 20
 W II 218 διαχίλια πον καὶ τριακόσια, ἔστι δ' οὐ καὶ ἐλάττονα. ὁ δ' οὖν
 Σευῆρος πάσης κρατῆσαι τῆς νήσου διανοούμενος εἰς τὴν Καλη-

4 περὶ AC. 8 παχεῖς C. 9 post ἀσπίδι PW add τινι,
 om AB. 17 τότε ὑποκειμένη AB. 18 ἡμίσεος A. 19 καὶ
 om A. 20 δύο om A. 21 τριακόσια] Xiphilinus add δεκα.
 22 καληδοῖαν AC, Καλυδοῖαν PW.

montes et campos incultos ac palustres incolentes neque urbes habent
 neque terram colunt, sed ex pastu, venatione, fructibus arborum victi-
 tant: piscibus enim, quamvis abundet insula, non vescuntur. in taber-
 naculis habitant, nudi et sine calceis degunt, mulieribus promiscue utun-
 tur, infantes omnes educant. re publica populari utuntur, et latrociman-
 tur: militant cum in curribus, equos habentes parvos et celeres, tam
 pedites; ac celerime cursitant. arma sunt clipeus, brevis hasta et pugio.
 aerumnas famis frigoris aliasque vexationes tolerant. paludes subeunt,
 et in iis per dies complures morantur, solis capitibus ex aquis ominen-
 tes, et in silvis radicibus et corticibus se sustentant. parant etiam quod-
 dam edulii genus, de quo si fabae magnitudine gustarint, neque sitiunt
 neque esuriunt.

Talis igitur insula Britannia erat, et quatenus eam Romani non
 tenebant, a talibus hominibus incolebatur. nam partem eius Romani
 semisse haud multo minorem obtinebant. longitudo eius ad 7132 extendi,
 in latitudinem 2300 fere stadia patere dicitur: alicubi etiam angustior.
 Severus igitur totius insulae potiri cupiens, in Caledoniam impressione

δονίαν εισέβαλε, καὶ πράγματα ἔσχε μήτε μαχησάμενος μήτ' ἐν παρατάξει πολέμιον θεασάμενος, ἀλλ' ὕλοτομῶν καὶ τὰ μετέωρα D κατασκάπτων. οἱ δὲ αὐτοῦ στρατιῶται σκιδνάμενοι ἐκτιννύοντο ἐπιβουλεύομενοι, καὶ πολλὰι χιλιάδες ἀπώλοντο. τέως μέντοι ἐς ὁμολογίαν τοὺς Βρεττανοὺς ἔλθειν κατηνάγκασε.

Φροντίσαι δὲ αὐτὸν ὁ Ἀντωνῖνος ὁ υἱὸς περιέβαλεν ἀκολάστως βιοδὸς καὶ δῆλος ὢν εἰ δυνηθεῖη τὸν ἀδελφὸν διαχειρισόμενος. καὶ αὐτῷ δὲ τῷ πατρὶ ἐπεβούλευε, καὶ ἐπεφώροτο δις. ἀλλ' οὐδὲν δεινὸν ἔπαθεν ὁ Ἀντωνῖνος πρὸς τοῦ πατρός· καλέσας 10 δὲ αὐτὸν καὶ τὸν Παπιανὸν καὶ τὸν Κάστορα (δοῦλος δ' ἦν ὁ Κάστωρ αὐτοῦ, ἄριστος ἀνὴρ καὶ πιστότατος), καὶ ξίφος εἰς τὸ P I 610 μέσον θέμενος, ἔφη πρὸς τὸν υἱὸν "εἰ ἀποκτεῖναι με θέλεις, ἐνταῦθά με κατάρησαι, καὶ μὴ πάντων ὀρώντων· εἰ δ' αὐτόχειρ μου γενέσθαι ὀκνεῖς, κέλευσον παρόντι Παπιανῷ τῷ ἐπάρχῳ 15 ἵνα με ἔξεργάσῃται· οὐ γὰρ ἀπειθήσει σοι ἀδιοκράτορι ὄντι."

Ἀποστάτων δ' αὐθις τῶν Βρεττανῶν ἠτοιμάζετο ὡς πολεμῶν αὐτοῖς. ἐν δὲ τῷ μεταξὺ κατὰ τὴν νῆσον διάγων ἀπῆλλαξε ροσῶν, καὶ τοῦ Ἀντωνίνου ὡς λέγεται συννεργασαμένου πρὸς τοῦτο. πρὶν οὖν ἐκπνεῦσαι, λόγος αὐτὸν τοῖς παισὶν εἰπεῖν "ὁμο- 20 νοεῖτε, τοὺς στρατιώτας πλουτίζετε, τῶν ἄλλων μὴ ἀμελεῖτε." B ἤρξε δὲ ἐπτακαίδεκα ἔτη καὶ μῆνας ὀκτῶ ἔφ' ἡμέραις τρισί, βιώ-

4 ἐς ὁμολογίαν om A. 7 διαχειρισάμενος A. 8 πεφώροτο AC. 10 καππιανὸν B, Παπιανὸν Xiphilinus. "Παπιανὸν tres mss" DUCANCIUS. Παπιανὸν etiam Exc. Vatic. 13 καὶ μὴ πάντων ὀρώντων om Xiphilinus. 16 ἀποστάται A. 20 τῶν ἄλλων μὴ ἀμελεῖτε] Xiphilinus τῶν ἄλλων πάντων καταφρονεῖτε.

facta occupatus fuit non pugnando (neque enim hostilem aciem vidit), sed succidendis silvis et montibus complanandis. eius vero milites palantes per insidias occidebantur, eoque pacto multa milia perierunt. tamen Britannos ad deditionem compulit.

Antonini autem filii luxus et immodestia, se fratrem, si posset, occisurum haud dissimulantis, sollicitudinem ei attulit. quin patri etiam insidians, bis deprehensus, graviore poenas non dedit. nam pater ei Papiano et Castore praesentibus (erat autem Castor servus eius, vir optimus et integerrimus) ense in medium posito illud duntaxat dixit "si me cupis interficere, hic me conficito, non inspectantibus omnibus: sin tuis manibus me occidere dubitas, Papiantum praefectum praetorio id facere iubeto: neque enim tibi, cum sis imperator, non parebit."

Cum Britanni defecissent, in ipso belli apparatu ex morbo in insula decessit, morte, ut aiunt, ab Antonino accelerata. sed priusquam exspiraret, filiis mandasse fertur ut concordessent, milites ditarent,

σας τὸ σύμπαν ἔτη ἑξήκοντα καὶ πέντε καὶ μῆνας ἑννέα καὶ ἡμέρας ἑννέα καὶ εἴκοσι.

Τοιαύτη δ' ἦν αὐτῷ ἡ διαγωγή ἐν εἰρήνης καιρῷ. ἔπραττέ τι νυκτὸς ὑπὸ τὸν ὄρθρον, εἶτα ἐβιάδιζε λέγων καὶ ἀκούων τὰ τῆ ἀρχῇ πρόσφορα, καὶ οὕτως ἐδίκασεν ἕως μεσημβρίας; εἰ μὴ τις 5 μεγάλη ἦν ἑορτή, καὶ τοῖς συνδικάζουσι παρρησίαν ἐδίδου· καὶ ἐπὶ τούτοις ἵππευεν, εἰτ' ἑλούετο, ἤριστα τε καὶ ἐκάθευδε, καὶ ἀναστὰς τὰ λοιπὰ προσδιώκει, καὶ λόγοις ὠμίλει ἐν περιπάτῳ Λατίνους τε καὶ Ἑλληνικοῖς, καὶ πρὸς ἐσπέραν ἑλούετο αἴθρις καὶ C ἰδέλπει· καὶ ἐν ταῖς πάνυ ἀναγκαίαις ἡμέραις τὰ πολυτελῆ δεῖ-10 πνα συνεκρότει.

11. Ἐπὶ τούτου διωγμοῦ κινήθέντος κατὰ τῶν εὐσεβῶν πολλοὶ μὲν ἠνδρίσαντο καὶ μαρτυρίου στεφάνους ἤσαντο, τότε δὲ καὶ Λεωνίδης ὁ πατὴρ Ὀριγένους κατασχεθεὶς καὶ ἐφ' ἐτέραις τιμωρίαις τέλος τὴν κεφαλὴν ἐκμηθεὶς νέον κομιδῇ καταλείπει 15 τὸν παῖδα. ὃς ἔτι παῖς ὢν ὀργῶν πρὸς τὸ μαρτύριον λέγεται· ἡ δὲ γε μήτηρ αὐτοῦ λόγοις πρότερον ἐπειράτο τὸν υἱὸν ἀπάγειν τῆς ἐγχειρήσεως, ὡς δ' οὐκ ἔπειθε, τὴν ἰσθῆτα πᾶσαν ἀφείλετο καὶ οὕτως οἴκοι μένειν καὶ ἄκοντα παρσεκένευσεν. ὁ δὲ ἀπρόitos

2 ἑννέα καὶ εἴκοσι B, πέντε καὶ εἴκοσι Xiphilinus. 5 μεσημβρίας A Xiphilinus, τῆς μεσημβρίας PW. 8 προσδιώκει AC Xiphilinus, προσδιώκει PW. 14 ὀριγένους ABCW, Οριγένους P, et sic ubique. 16 ὄργα, omisso λέγεται, A.

ΦΟΝΤΕΣ. Cap. 11. Eusebii *Historiae ecclesiasticae* lib. 6 c. 1 — c. 26. addita sunt ἄλλοι δὲ φασί — νεκροῖς ἐοικέναι p. 558 o. 8 — o. 10.

caeteros non negligerent. imperavit annos 17, menses 8, dies 3: vixit annos 65, menses 9, dies 29.

Eius vitae ratio huiusmodi fuit in pace. noctu agebat aliquid sub diluculum, deinde ambulando ea mandabat et audiebat quae ad imperium pertinebant, atque ita ius dicebat usque ad meridiem, nisi magnum festum esset, assessoribus sententiae libere dicendae potestate data. post haec equitabat, deinde lavabat, prandebat, meridiabat. expectatus reliqua negotia peragebat, et inter deambulandum Graecis et Latinis disciplinis vacabat. vesperi denuo lavabat et cenabat. diebus summe necessariis sumptuosa convivia comparabat.

11. Mota sub eius imperio persecutione contra pios, multi fortiter obito certamine martyrii coronam meruerunt. tum etiam Leonides, Origenis pater, captus et post alia supplicia obruncatus filium admodum parvum reliquit. qui puer adhuc martyrii cupidus fuisse prohibetur. mater igitur cum eum verbis frustra a sententia deducere conaretur, vestibus omnibus occultatis effecit ut vel invitus maneret domi. cum

ὡν ἐπιστέλλει τῷ πατρὶ καθειργμένῳ, ὑπαλείφων ἐκείνον πρὸς τὸ μαρτύριον, πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ταῦτα γράψας “ἐπεχε μὴ δι’ ἡμᾶς ἄλλο τι φρονήσης.” παῖς δ’ ἔτι τυγχάνων καὶ τὴν ἐγκύκλιον μετιῶν παιδείαν καὶ ταῖς θείαις γραφαῖς ἐνησχόλητο, τοῦτ’ ὅ οἱ τοῦ πατρὸς ἐπιτάσσοντος. ὁ δὲ οὐχ ὡς παῖς τοῖς λόγοις τοῖς ἱεροῖς ἔξ ἐπιπολῆς ἐνετύγχανεν, ἀλλὰ καὶ βυθυτέρας ἤπτετο θεωρίας, καὶ ἐρωτῶν συνεχῶς τὸν πατέρα πράγματα παρείχεν αὐτῷ. ἐκείνος δὲ λόγῳ μὲν ἐπέπληττε τὸν παῖδα τῆς πολυπραγμοσύνης, τῇ δ’ ἀληθείᾳ τὴν αὐτοῦ διάνοιαν ἐξεπλήττετο· καὶ ὑπνοῦντι τῷ υἱῷ 10 ἐφιστάμενος ἐγύμνου τὰ στέρνα τούτου πολλὰκις καὶ κατησπάζετο ὡς θείου πνεύματος οἰκητήριον, καὶ τῆς εὐτεκνίας ἑαυτὸν ἐμακάριζε. τοῦ δὲ πατρὸς αὐτοῦ μαρτυρίῳ τελειωθέντος ἐσπάνιζε τῶν P I 611 ἀναγκαίων ὁ Ὠριγένης. προσληφθεὶς δὲ παρὰ τινος γυναικὸς τῶν W II 219 ἐπιφανεστάτων ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ἧ καὶ πλοῦτος ἦν δαυιλῆς, καὶ 15 τις ἀνὴρ Ἀντιοχεὺς εἰς Θετοῦ τάξιν υἱοῦ αὐτῆ εἰσπεπολήτο Παῦλος τὸ ὄνομα, εἷς τις τῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ αἰρεσιωτῶν, ἐφ’ ὃν πλήθους καθ’ ἐκάστην ἀθροισμένου (ἐδόκει γὰρ ἰκανὸς ἐν λόγοις), ἔξ ἀνάγκης συνῶν αὐτῷ ὁ Ὠριγένης οὐδέποτε αὐτῷ συνίστατο κατὰ τὴν εὐχὴν, ὡς ἰστόρηται, βδελυτῶμενος τὸν ἄνδρα ὡς μὴ 20 ὁρθόδοξον. ὀκτωκαίδεκα δ’ ἐτῶν γεγονὼς τοῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ κατηχητικοῦ προέστη διδασκαλείου, καὶ τοὺς τότε ἀθλοῦντας ἐπώτρυνε πρὸς τὴν ἄθλησιν, καὶ ἀπιούσι τὴν ἐπὶ θάνατον

1 ἐκείνον] τὸν ἄνδρα A. 2 post γράψας A add πρὸς ἔγμα.
 6 ἐτύγχανεν A. 9 αὐτοῦ om A. 10 τούτου κολλάκις AB,
 κολλάκις τούτου PW. 11 ὡς τοῦ θείου A. 15 υἱοῦ add
 AB Eusebius. 17 πλήθος C.

autem egredi non posset, patrem per litteras ad martyrium est cohortatus, inter caetera his etiam verbis positus "perseverato, neque nostri causa mutaris sententiam." in pueritia sacrarum litterarum studium patris iussu cum liberalibus disciplinis coniunxit: neque divina oracula obiter legit, sed ad reconditam doctrinam penetrare studuit, patri frequentibus interrogationibus molestus. qui cum eius curiositatem verbis obiurgaret, re vera ingenium mirabatur; et pueri dormientis pectus nudatum ut sancti spiritus habitationem saepe deosculabatur, sibi quae talem filium gratulabatur. post martyrium patris inopia laborans a clarissima et locuplete quadam Alexandrina matrona susceptus est, quae Antiochenum Paulum ex haereticis Alexandrinis num sibi adoptarat. ad quem cum ob eloquentiae opinionem in dies turba conflueret, Origines necessario illi familiaris nunquam precanti adstitisse fertur, perversam hominis opinionem abominatus. annos 18 natus instituentis Christianae religionis tironibus praefuit; et martyres cum ad mortem raperentur comitans atque ad certamen fortiter obeundum cohortans, multitudinem

- B** παρωμάρτει και ἐπειθάρρουνεν, ὡς και πολλάκις αὐτῷ τοὺς δῆμους ἐπιμαρῆναι· οὗς ἐκ θείας ἀρωγῆς διεδίδρασκεν. οὐ λόγῳ δὲ μόνῳ μέγας ἦν ὁ ἀνὴρ, ἀλλὰ και βίον διεβίω φιλόσοφον και τῷ λόγῳ συνάδοντα. οὔτε γὰρ δεύτερον ἔχειν χιτῶνα ἰστόρηται οὔθ' ὑποδεῖσθαι τοὺς πόδας ἐπ' ἔτισι πλείοισιν οὔτ' οἶνον κεχρησθῆσθαι οὔτε τροφήν παρὰ τὴν ἀναγκαίαν προσίεσθαι. ὡς δὲ ὁ Εὐσέβιος ἰστορεῖ ὅτι ἔρωτι σωφροσύνης και ἀπέκοψε τὰ παιδογόνα μόρια αὐτοῦ· ἄλλοι δὲ φασὶ μὴ ἐκτεμεῖν αὐτὸν ταῦτα, πόαν δὲ τινα τοῦτοις ἐπιενεγκεῖν, ἔξ ἧς ναρκωθῆναι ταῦτα συνέβη τοσοῦτον ὡς και νεκροῖς ἰοικέται. ἀφίκετο δὲ και εἰς Ῥώμην Ζεφυρίου τῆς ἐν αὐτῇ ἐκκλησίας προΐσταμένου· εἶτ' αὐθις ἐπανήλθεν εἰς
- C** Ἀλεξάνδρειαν. ἔξηγιετο δὲ τὰ Ἑβραϊκά, και τὴν Ἑβραϊκὰ διάλεκτον ἐκμαθὼν και τὰς παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις οὔσας γραφὰς Ἑβραϊκοῖς στοιχείοις κτησάμενός τε και ἐπιών, και τῶν ταύτας ἡρμηνευκῶτων συναγωγῶν τὰ συγγράμματα, τῶν ἑβδομηκονταδύο δηλαδὴ, 15 τοῦ τε Ἀκύλα και τοῦ Συμμάρχου και τοῦ Θεοδοτίωνος και δύο ἄλλων ἀνωνόμων ἑρμηνέων (ἡγνόηται γὰρ τὰ ἐκείνων ὀνόματα), ἐφιλοπόνθησε τὰ τῶν ἑξαπλῶν λεγομένων συγγράμματα. ἐν δὲ τοῖς ψαλμοῖς και ἑβδόμης μέμνηται ἑρμηνείας ὡς ἐν Ἱερειχοῖ εὐρημένης. ἰδιαίτατα δὲ τὴν Ἀκύλα και Συμμάρχου και Θεοδοτίωνος 20
- D** ἔκδοσιν μετὰ γε τῆς τῶν ἑβδομηκοντα και δύο παρατιθείς, τὰ λεγόμενα τετραπλᾶ παραδέδωκε.

1 συμπαρωμάρτει Α. δῆμους C, δημίους PW: Eusebius πολλάκις ἐπιμαρῆναι ὁ ἐν πύλῳ τῶν ἰθῶν δῆμος μικροῦ δεῖν κατέλεσεν. 6 ὡς ἰστορεῖ δὲ ὁ εὐσέβιος ὅτι Α. 7 Εὐσέβιος] Historiae ecclesiasticae lib. 6 cap. 8. 8 ἄλλοι] iam Epiphanius Haeres. 64 3 T. 1 p. 527 ed. Petav. οἱ μὲν λέγουσι νεῦρον ἀποτρυμῆναι —, ἄλλοι δὲ οὐχὶ φασιν, ἀλλὰ ἐπεινῶσέ τι φάρμακον ἐπιθεῖναι τοῖς μορίοις και ἀποξηρᾶναι. 16 ἀκύλα Α. 17 ἡγνόηται AC, ἀγνόηται B, ἡγνόηται PW. 22 παρέδωκε, ut videtur, B.

saepius contra se concitatum divina ope effugit. neque vero doctrina dumtaxat excelluit, sed et vitam philosopho dignam doctrinaeque consentaneam egit. neque enim duas habuisse tunicas neque calceis pluribus annis usus esse et vino abstulisse neque cibum nisi necessarium cepisse fertur. ac, ut narrat Eusebius, castitatis amore genitales sibi partes ipse praecidit. verum alii non praecisas illas sed adhibita herba ita emarcuisse ferunt ut mortuae esse viderentur. Zephyrino pontifice Romam profectus est. inde Alexandriam reversus Hebraico sermone cognito scripta Hebraeorum enarravit; eaque litteris Hebraicis exarata, adiunctis interpretationibus, videlicet septuagintaduorum, Aquilae, Symmachi, Theodotionis et duorum aliorum interpretum, quorum nomina ignorantur, ea quae dicuntur Hexapla elaboravit. in Psalmis etiam septimae interpretationis meminit Hierichunte repertae. separatim vero Aquilae, Symmachi et Theodotionis editione cum septuagintaduorum interpretatione composita, Tetrapla quae dicuntur edidit.

Δημητρίου μέντοι, ὃν ἄνω παραδέδωκεν ὁ λόγος τῆς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐκκλησίας προστῆναι, Θανόντος, Ἡρακλᾶς τῆς ἐπισκοπῆς ἀξιούται, φοιτητῆς Ὠριγένους γενόμενος. τῆς δ' ἐν Ἱεροσολέμοις ἐκκλησίας πρῶτατο Νάρκισσος, ἀνὴρ θαυματοποιός, 5 ὃς ψευδῶς παρὰ τινων κατηγορηθεὶς, ἐραστῆς δὲ βίου ὢν ἀναχωρητικοῦ, διέδρα λαθῶν καὶ ἐν ἐρημίαις ἠδύλλετο ἀγνοοίμενος. τοῦ δὲ ἀναχωρηκότος ἀντεισάγεται Δίος, μεθ' ὃν προχειρίζεται Γερμανίων, εἶτα Γόρδιος· ἐφ' οὗ ἐπανελθῶν αὐτῆς ὁ Νάρκισσος ὑπὸ τῶν πιστῶν ἐπὶ τὴν προστιασίαν παρακαλεῖται. μὴ δυναμένου P I 612
 10 δὲ τοῦ Ναρκίσσου διὰ γῆρας βαδὺ λειτουργεῖν, Ἀλέξανδρος διαπρέψας πρότερον τῇ διὰ Χριστὸν ὁμολογίᾳ, τότε δὲ ἐπισκοπῆς ἐν τῇ τῶν Καππαδοκῶν χώρᾳ ἤξιωμένος, ἐξ ἀποκαλύψεως προσελήφθη παρὰ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις πιστῶν ἄμμι τῷ Ναρκίσσῳ διέπειν τὰ τῆς ἐκκλησίας. ἐν δὲ τῇ Ἀντιοχείῳ ἐκκλησίᾳ Σαρα-
 15 πίωνος ἀναπυσοσαμένου Ἀσκληπιῶδης τὴν ἐπισκοπὴν παρειλήφει· οὗ καὶ ὑπομνήματι σώζεσθαι φησὶν ὁ Εὐσέβιος.
 Ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὕτως· (12) Ἀντωνίνος δὲ ἐδόκει μὲν κοινὸν ποιῆσθαι τῆς ἀρχῆς Γέταν τὸν ἀδελφόν, τῇ δ' ἀληθείᾳ μόνωρχος ἦν. καὶ τοῖς μὲν πολεμίοις τῶν Βρεττανῶν αὐτίκα B
 20 ἐσπέισατο τῆς τε χώρας αὐτοῖς καὶ τῶν φρουρίων ἐκστάς, τὸν δὲ

1 ὃν ἄνω παραδέδωκεν ὁ λόγος A, οὗ ἄνω ὁ λόγος ἐμνήσθη PW.
 5 ψευδῶς ABCW, ψεύδος P. 9 ante παρακαλεῖται A add αὐτῆς. 11 ἐπίσκοπος AB. 16 Serapionis commentarios exstare narrat Eusebius Historiae ecclesiasticae lib. 6 c. 12. 18 τῆς ἀρχῆς ποιῆσθαι B. 20 αὐτῆς A.

Fontes. Cap. 12. Dionis Historiae Romanae lib. 77 c. 1 — lib. 78 c. 8.

Demetrio, quem supra ecclesiae Alexandrinae praefuisse meminimus, defuncto, Heraclius Origenis auditor pontifex est delictus. Hierosolymitanae ecclesiae praefuit Narcissus, vir miraculis clarus et vitae solitariae amans. qui cum ob falsam criminationem clam profugisset atque in desertis lateret, in eius locum Deus introducit. post eum designatur Germanio: inde Gordius. sub quo Narcissus in urbem reversus cum ecclesiae ministeria, ad quam gubernandam a fidelibus vocabatur, obire praesens non posset, Alexander pridem confessione Christi inclitus, tum vero in Cappadocia episcopus, ex revelatione a fidelibus Hierosolymitanis arcessitus est, ut una cum Narcisso ecclesiam administraret. Serapione defuncto Antiochenae ecclesiae factus est Asclepiades episcopus: cuius commentarios exstare narrat Eusebius.

Atque haec haec tenus: (12) Antoninus autem etsi potestatem cum fratre Geta communicare videbatur, tamen re vera solus dominabatur. et cum Britannis hostibus statim pace facta, agris et castellis cedens,

W Π 220 ἔπαρχον τὸν Παπιανὸν μετέστησε τῆς ἀρχῆς· ἑτέρουσ δ' ἀπέκτεινε, καὶ τὸν τροφέα αὐτοῦ Εὐδοκὸν τὸν καὶ Κάστορα καὶ τὴν ἰδίαν γυναῖκα τὴν Πλαυτίλλαν καὶ τὸν αὐτῆς ἀδελφὸν τὸν Πλαύτιον καὶ ἐπὶ τούτοις τὸν ἑαυτοῦ ἀδελφόν. ἐπεβούλευε μὲν γὰρ αὐτῷ πρὸ μακροῦ, οὐκ ἠδύνατο δὲ κτεῖναι αὐτὸν φρουρούμενον ὑπὸ 5 στρατιωτῶν καὶ ἐτέρων συγγῶν. εἶτα ἔπεισε τὴν μητέρα μόνουσ σφῶς ἐπὶ καταλλαγῇ μεταπέμψασθαι. καὶ ὁ Γέτας πιστεύουσ εἰσῆλθε μετὰ τοῦ Ἀντωνίνου εἰς τὸ δωματίον· καὶ ὅπισω σφῶν C ἑκατοντάρχαί πρὸς τοῦτο ἡτοιμασμένοι παρὰ τοῦ Ἀντωνίνου εἰσωθῆσαντες ἑαυτοὺς ἐκεῖ τὸν Γέταν κατέκοψαν, τῷ τραχήλῳ 10 τῆς μητρὸς προσφύντα καὶ τοῖς μαστοῖς καὶ τοῖς στήθεσιν, ὥστε τοῦ αἵματος αὐτοῦ ἀναπλησθῆναι αὐτήν, πληγῆναι δὲ καὶ τὴν χεῖρα. ἡ δ' ἐκ τοῦ φόβου οὐδὲ τοῦ τραύματος ἤσθετο. καὶ οὐδὲ πενθῆσαι αὐτῇ τὸν υἱὸν ἐξεγένετο οὐτως οἰκτρῶς καὶ ἀώρως ἀπολωλότα (δύο γὰρ καὶ εἴκοσι ἐτῶν ἦν καὶ ἑννέα μηνῶν), δεδοικυῖα 15 μὴ καὶ αὐτὴ συναπόληται.

Ἐπισημασθέντα δ' αὐτίκα καταλαβὼν τὸ στρατόπεδον "χαίρετε" εἶπεν "ὦ ἄνδρες συστρατιῶται· καὶ γὰρ ἦδη ἔξεστί μοι εὐ- D εργεθεῖν ὑμᾶς, ἐπεὶ εἷς ἐξ ὑμῶν εἰμι, μεθ' ὑμῶν δὲ καὶ δι' ὑμᾶς ζῆν ἐθέλω, ἵν' ὑμῖν πολλὰ χαρίζωμαι· εἰ δὲ μή, ἀλλὰ μεθ' 20

1 Παπιανὸν pro Παπιανιανὸν, ut supra p. 555 v. 10. 2 Εὐδοκὸν τὸν καὶ Κάστορα] Xiphilinus ὃν ἦν καὶ Εὐδοκὸς ὁ τροφέος αὐτοῦ, ὁ Κάστωρ, ἡ τε γυνὴ αὐτοῦ ἡ Πλαυτίλλα. 4 ἑαυτοῦ] οἰκτεῖον A. 5 πρὸ] ἀπὸ C. 6 πρὸ μακροῦ] Xiphilinus ἐν τοῖς Κρονίοις. φρουρούμενον ὑπὸ στρατιωτῶν A, ὑπὸ στρατιωτῶν φυλαττόμενον PW: Xiphilinus στρατιῶται τὸν Γέταν ἐφροσφρον. 6 ἐτέρων] ἄλλων A. 13 καὶ add A. 15 δεδοικυῖα PW. 19 δὲ] τε A.

Papiano praefecto praetorio magistratum abrogavit. alios occidit: atque inter caeteros Evodum, qui et Castor dicebatur, nutricium suum; et uxorem Plautillam, eiusque fratrem Plautium; denique fratrem quoque Getam. quem cum iam pridem insidiis appetitum propter custodiam militum et plurium aliorum occidere non potuisset, tandem matri persuasit ut ipsos solos reconciliandae gratiae causa arcesseret. quod Geta vorum esse ratus, cum Antonino conclave ingressus est. tum centuriones ab Antonino subornati per vim subsecuti Getam collo mamillis et pectori matris inhaerentem occiderunt, ut sanguine sinus illius impleretur, manu quoque vulnerata: sed ea prae timore vulnus non sensit. nec lugere filium ausa est, adeo miserabiliter et immatura aetate interfectum (natus enim tum erat annos 22 et 9 menses), verita ne et ipsa occideretur.

Antoninus autem prope castra ingressus "gaudete" inquit "com-militones: nunc enim mihi vobis benefacere licet; quoniam unus e vobis sum, et vobiscum et per vos vivere volo, ut multa in vos beneficia

δμῶν γε θανεῖν εὐχομαι.” πρὸς δὲ τὴν σύγκλητον τῇ ὑστεραίᾳ πλείστα διαλεχθεὶς, τέλος εἶπεν “ἀκούσατέ μου· ἵνα πᾶσα ἡ οἰκουμένη χαρῆ, πάντες οἱ φρυγάδες κατελθέτωσαν.” τῶν δὲ καισαρείων καὶ τῶν μετὰ τοῦ Γέτα στρατιωτῶν ἐς δύο μυριάδας 5 ἀπέκτεινε, καὶ ἐκ τῶν ἐπιφανῶν ἀνδρῶν παμπόλλους διέφθειρε, καὶ πολλῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν τὴν Ῥώμην ἐστέρησε. τὸ δὲ ξίφος δι’ οὗ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἀπεσφάγη ἀνάθημα ἐποίησατο. ἐκ δὲ τῶν φόνων εἰς παιδιὰς μετιῶν καὶ ἐν ταύταις ἐφόνα. καὶ εἰς μὲν τοὺς στρατιώτας φιλοδωρότατος ἦν, τοὺς δὲ λοιποὺς ἀνθρώπους 10 περιδύειν ἀποσυλῶν ἐκτρέχειν ἐτίθετο σπούδασμα, καὶ οὐχ ἥκιστα τοὺς συγκλητικούς. οὕτω δὲ παρὰ πάντα τὸν τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ P I 613 χρόνον ἡ ὑπήκοος αὐτῷ γῆ ἐπορθήθη, ὥστε ποτὲ τῆς Ἰουλίας εἰπύουσης ὅτι “οὐκέθ’ ἡμῖν οὔτε δίκαιος οὔτ’ ἄδικος πόρος ἐπολείπεται” ἀπεκρίνατο τὸ ξίφος ἠρκύς “θάψει μῆτερ· ἕως γὰρ 15 ἂν τοῦτ’ ἔχωμεν, οὐδὲν ἡμῶς ἐπιλείψει.” ἦν δ’ ἐπὶ πᾶσι καὶ ἄπιστος. καλέσας γὰρ τὸν τῆς Ὀσροηνῆς βασιλέα Αὐγαρον ἤκειν παρ’ αὐτὸν ὡς φίλον, ἔδησεν ἐλθόντα καὶ οὕτω τὴν Ὀσροηνὴν ἐχειρώσατο. καὶ τὸν τῶν Ἀρμενίων βασιλέα πρὸς τοὺς ἰδίους παῖδας διαφερόμενον γράμμασι φιλικοῖς ὡς εἰρηγέσων αὐτοὺς 20 μετεπέμψατο, καὶ τὰ αὐτὰ τῷ Αὐγάρῳ καὶ εἰς ἑκείνους ἐποίησεν. B ἄλλ’ οὐχὶ καὶ τῶν Ἀρμενίων ἐκράτησεν, εἰς ὄπλα δ’ ἐχώρησαν· καὶ οὐδεὶς ἔτι ἐκείνῳ ἐπίστευεν. ἐν μέντοι ταῖς ἀνάγκαις καὶ ταῖς

3 φρυγαδεύοντες B. 5 καὶ ἐκ — διέφθειρε om B. 7 δὲ
add AB. 10 σπούδασμα om C. 11 ἀρχῆς] ζωῆς A.
13 ἡμῶν C. 15 ἔχωμεν C Xiphilinus, ἔχομεν PW. 17 ἐλθόντα
ἔδησε AB. 20 καὶ τὰ] τὰ δ’ A.

conferam. quod si non potero, mori vobiscum opto.” postridie post longam orationem apud senatum habitam dixit “audite me: ut totus orbis terrarum gaudeat, omnes exsules redeunto.” ex caesarianis autem et Getae militibus ad viginti milia occidit, Roma multis viris fortibus spoliata. ense quo frater occisus est consecravit. a caedibus ad ludos descendit, ac ne eos quidem incruentos. in milites liberalissimus, caeteros mortales senatorii praesertim ordinis vexare, spoliare, deglubere studio habuit, sic autem per omne tempus imperii illius omnes populi Romanæ provinciae vastatae sunt, ut cum aliquando Iulia dixisset “nullus nobis neque iustus neque iniustus quaestus relinquitur”, stricto ense responderit “bono animo es, o mater: dum enim hunc tenuerimus, nihil nobis deerit.” ad omnia caetera flagitia etiam perfidus fuit. nam Osroenes regem Abgarum per amicitiae speciem ad se vocatum in vincula coniecit, itaque regno illius potitus est. Armeniorum quoque regem cum filiis suis rixantem amicis litteris tanquam compositurus controversiam arcessitum eodem modo quo Abgarum tractavit. sed Armenios non subegit: hi enim ad arma descenderunt.

κατεπειγούσαις στρατείαις λιτός ἦν καὶ ἀπέρειτος, καὶ συνβιάδιζε τοὺς στρατιώταις καὶ συνέτρεχε, μὴ λουόμενος, μὴ μεταμφιεσμένος, ἀλλὰ πᾶν ἔργον συνεργαζόμενος καὶ τὰ αὐτὰ ἐκείνοις σιτοίμενος. καὶ τοὺς προέχοντας δὲ τῶν πολεμίων εἰς μονομαχίαν προεκυλεῖτο ἐνίοτε. τὰ μέντοι στρατηγικὰ οὐκ εὖ ἐκείνω μετεχει- 5 ρίζετο. πάντα δ' ἦν αὐτῷ κίβδηλα, καὶ αὐτὸ τὸ νόμισμα. ἐνόσει C δὲ καὶ ἐμφανέσει καὶ ἀρρήτοις ἀρρωστήμασι. καὶ πολλάκις καὶ τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὸν ἀδελφὸν ξιφήρει ἐδόκει ἐλαύνειν αὐτόν. διὸ λέγεται καὶ τὰς ψυχὰς ἐπωδαῖς ἀναγαγεῖν τοῦ τε πατρὸς καὶ τοῦ Κομόδου καὶ ἄλλων, μόνον δὲ τὸν Κόμοδον αὐτῷ φάσαι 10 "στεῖχε δίκης ἄσπον", καὶ ἐπὶ τελευτῆς "κρυφίῳσι τόποις ἔχων δυσάλθρα νοῦσον." εἶχε δὲ καὶ ὠτακουστὰς καὶ διοπτρεύοντας, W II 221 καὶ πάντα αὐτῷ καὶ τὰ βραχύτατα ἀγγελλετο. καὶ ἐπήγγελλε μὲν ὡς πρῶταίτερον δικάσων ἢ ἄλλο τι δημόσιον πράξων, παρέτεται δὲ καὶ ὑπὲρ τῆν μεσημβρίαν ἢ καὶ εἰς ἐσπέραν αὐτήν, μηδὲ εἰς 15 D τὰ πρόθυρα εἰσδεχόμενος τοὺς συνειλεγμένους τῆς γεροσσίας. ἀλλὰ καὶ ἐμμιφόνει καὶ παρηνόμει καὶ τὰ χρήματα κατατήλισκεν, οὐδ' ἐπέθρετο τῇ μητρὶ καὶ περὶ τούτων καὶ τῶν ἄλλων παρανοσοῦση πολλά καὶ χρηστά. ἔχειρε δὲ καὶ μάγοις καὶ γόησι. κατὰ Πάφ- 20 θων δὲ στρατεύσας, καὶ ἐν Ἀντιοχείᾳ γενόμενος καὶ τρυφῶν καὶ ἀγῶνας μονομαχίας συνιστάς, ὡς ἐν μεγάλοις πόνοις ἐγκινδυνεύων

4 δὲ om A. 5 μέντοι] μὲν C. 11 στεῖχε etiam Xiphilinus, βαίνε Dionis exc. Peir. τοποσίων Xiphilinus. 12 καὶ alterum om B. 17 ἀλλά] ὁ δὲ AC. κατηγάλλειεν B. 19 καὶ prius om B. μάγοις] τοῖς μάγοις A cum Xiphilino. 20 ἐν] ἐν τῇ B Xiphilinus. 21 συνιστῶν A.

neque quisquam ei amplius fidem habuit. verum in necessitatibus et expeditionibus quae moram non ferebant tenuis et frugalis fuit. cum militibus una et ambulavit et cursavit; non lavit, non vestem mutavit, sed quodvis opus una aggressus est, eodemque cum illis victu usus, hostes insigniores aliquando ad singulare certamen provocavit. sed ducis munia parum commode obiit. omnesque res eius adulterinae fuerunt, atque adeo ipsum nomisma. laboravit et manifestis et occultis morbis, ac saepe et patrem et fratrem strictis ensibus in se irruere putavit. quare patris, Commodi et aliorum manes elicuisse fertur, sed solus ei Commodus respondisse "perge ad supplicium", et ad extremum "letale tegens obscenis partibus ulcus." delatores et speculatores aluit, per quos etiam minutissima quaeque ad eum referebantur. iudicia et aliae publicae actiones mane denuntiabat, sed ultra meridiem aut in ipsam vesperam differabat, senatorum coeta nec in vestibulum admissa; spretoque multis salubribus matris suae monitis, caedibus, iniuriis, pecuniarum profusionibus se oblectavit. fuit et magorum et praestigiatorum amator, bello Parthis illato cum Antiochiae luxui et ludis gladiatorii vacaret,

καὶ καρτερῶν ἀπωδύρετο, καὶ τὴν γεροσίαν ὡς ἐν ῥασιῶνι ζῶσαν ἀνείδιξε, καὶ τέλος ἔγραψεν αὐτῇ ὡς "οἶδα ὅτι οὐκ ἀρέσκει ὑμῖν τὰ ζυμά· ἀλλὰ διὰ τοῦτο καὶ ἔπλα καὶ στρατιώτας ἔχω, ἵνα μὴ τῶν λογοποιουμένων ἐπιστρέφωμαι."

- 5 Ἀδθις δὲ εἰς τοὺς Πάρθους στρατεύσας ὅτι ὁ Ἀρτάβανος P I 614 τὴν θυγατέρα ἑαυτοῦ αὐτῷ μνηστευσάμενος οὐ παρέσχε ταύτην αὐτῷ (ἡπίστατο γὰρ ὅτι πρόφασιν τὸν γάμον τοῦ τὴν Πάρθων σφετερίσασθαι βασιλείαν πεποίητο), πολλὰ μὲν τῆς χώρας αὐτῶν ἐκάκωσε καὶ τὰ Ἄρβηλα παρεστήσατο καὶ τὰ μνημεῖα τῶν βασι-
 10 λέων τῶν Πάρθων ἀνυρρήξας διέριψε τὰ δοτῆ, πόλεμος δὲ αὐτῷ πρὸς τὸ ἔθνος οὐ συγκεκρόβητο. τὰλλά τε οὐδὲν παρηνόμει ἐν ταῖς στρατείαις, καὶ τινα ἰδίαν ἔνδυσιν βαρβαρικῶς πως συγκόπτων καὶ συρράπτων ἐς μανθῦα τρόπον προσεξέυρε, καὶ συνεχῶς αὐτὸν ἐνειδέτο, ὅθεν καὶ Καράκαλλος ἐπεκλήθη. καὶ τοὺς στρα-
 15 τιώταις δὲ οὕτως ἐστολλίσθαι ἐκέλευεν ἀγγελέθῃ μέντοι ὑπὸ στρα- B
 τιωτῶν. ὁ γὰρ Μακρίνος ὁ ἑαρχος ἐκ μάντειός τινας προειρημένον ἔχων αὐτῷ ὡς αὐταρχήσει, καὶ φοβηθεὶς μὴ διὰ τοῦτο ὑπὸ τοῦ Ἀντωνίνου διαφθαρή, οὐκ ἀνεβάλετο, ἀλλὰ δύο τινὰς χιλι-
 20 ἀρχοῦντας ἐν τῷ δορυφορικῷ πυρασκευάσας ἐπεβούλευσεν αὐτῷ.
 20 καὶ ἐξ Ἐδέσης ἐς Κάρας ἀπίοντι καὶ ἀποβάντι τοῦ ἵππου δι' ἀπόπαιτον προσήλθε τις στρατιώτης, τῶν χιλιάρχων ὑποπεμψάν-

4 λογοποιούτων A: idem legisse videtur interpres. 5 ἔξιστά-
 τευσεν A. 6 ἑαυτοῦ] αὐτοῦ A. μνηστευσάμενος Xiphilinus.
 8 μὲν] δὲ A. 10 ἀνορήξας Xiphilinus. 13 καὶ συρρά-
 πτων add B Xiphilinus. μανθῦας Xiphilinus. προσεξέυρε]
 συνίραπτε A. 14 καρέκαλος ABC. 15 ὑπὸ] ὑπὸ τῶν B.
 20 Ἐδέσης ἐς Κάρας Dionis exc. 21 ὑποπεμψάντων B Xi-
 philinus, ἀποπεμψάντων PW.

non secus querebatur ac si magnis in laboribus et periculis versaretur, et senatui ignaviam opprobrabat. demique ad eum scripsit, scire se acta sua illi non placere; sed hac de causa milites et arma habere, ne curaret nugatores.

Denique expeditione contra Parthos suscepta, quod Artabanus fidiam ei desponsam non dedisset (norat enim eam per speciem nuptiarum de vindicande sibi regno cogitare), agros passim vastavit, Arbela subegit, revulsisque Parthorum regum sepulcris ossa disiecit: cum ipsa autem gente acie non depugnavit. in re militari multa contra morem maiorum egit, et peculiarem quandam vestem barbarico more in pensilae modum incisam et confectam crebro induit, eademque milites uti iussit: unde Caracalla cognominatus est. tamen a militibus est occisus. nam Macrinus praetorio praefectus, cui vates quidam imperium praedixerat, veritas ne ea de causa ab Antonino tolleretur, sibi cunctatus, per suos tribunos militum insidias ei struxit. nam cum Edessa Carras profi-

των αὐτόν, ὡς εἰπεῖν τι δεόμενος, καὶ προσελθὼν ἐπάταξεν αὐτὸν
 ξιφιδίῳ μικρῷ.

Καὶ ὁ μὲν οὕτως ἐβίω καὶ οὕτως ἀπώλετο, ζήσας ἔτη ἐννέα
 καὶ εἴκοσιν, αὐταρχήσας δ' ἐκ τούτων ἐνιαυτοὺς ἕξ ἐπὶ δύο μῆσι
 C καὶ ἡμέραις τισί. λέγεται δὲ ἐν Ἀντιοχείᾳ τὸ τελευταῖον ὄντις
 αὐτῷ δόξαι κατ' ὄναρ τὸν πατέρα ξιφήρη ἐπιστῆναι λέγοντα ὡς
 "σὺ τὸν ἀδελφὸν ἔκτεινας, καὶ ἐγὼ σέ κτενῶ." καὶ μάντις δὲ
 εἶπον αὐτῷ τὴν ἡμέραν ἐκείνην φυλάσσεισθαι, καὶ ἄλλα δὲ φασὶ
 τοῦ ὀλέθρου αὐτῷ συμβῆναι τεκμήρια.

13. Τοῦ δ' Ἀντωνίνου διαφθαρέντος, ὃν καὶ Καράκαλλον 10
 ἐκάλουον, ὡς εἴρηται, ἀλλὰ μέντοι καὶ Τάραντα ἐκ μονομάχου
 τινὸς εἰδεχθεστάτου καὶ μαιφονωτάτου, ὁ Μιρκίνος μετὰ τε-
 τάριην ἡμέραν τὴν ἡγεμονίαν εἰλήφει παρὰ τῆς στρατιῆς, τὸ μὲν
 γένος Μαῦρος τυγχάνων ἐκ Σικελίας καὶ γονέων ἀσημοτάτων
 D (ὄθεν κατὰ τὸ τῶν Μαύρων ἔθος τῶν ὄτων τὸ ἕτερον διετέρητο), 15
 ἐπεικῆς δὲ καὶ τῶν νόμων φίλαξ πιστότατος. ὃς καὶ ἔπαρχος
 γεγονὼς ἄριστα τὰ τῆς ἀρχῆς διωκῆσατο, αὐταρχήσας δὲ οὐ
 πάντα καλῶς ἔπραξεν. ἀναξίονος γὰρ ἐφίστα ταῖς ἀρχαῖς, ὁ τὸ
 μέγιστόν ἐστι μέρος τῆς βασιλικῆς διοικήσεως, καὶ τρυφερωτέρᾳ
 ἐχρήσατο βιοτῇ, ἀλλὰ μέντοι καὶ σοβαρότητι. 20

7 δ' B. 10 καράκαλον AC. 11 Ταράνταν Dionis exc. Urs.
 12 μαιφόνον A. 13 ἡμέραν τὴν om B. 14 ἐκ Σικελίας]
 ἀπὸ Καισαρείας Dio (Ursin. et Falc.), ἀπὸ Σικελίας Καισαρείας
 Xiphillinus. 18 ἀναξίονος A.

FOENTES. Cap. 13. Dionis Historiae Romanae lib. 78 c. 9 —
 c. 41.

ciscens exonerandi ventris causa equo descendisset, miles quidam a tri-
 bunis submissus tanquam dicturus aliquid eum pugione percussit.

Sic ille vixit et periit, anno aetatis 29, imperii 6, cum duobus
 mensibus et diebus aliquot. fertur, cum postremo Antiochiae esset,
 somniasse, patrem stricto ense adstantom sibi dicere "tu fratrem occi-
 disti, et ego te occidam." est et a vatibus monitus ut diem illam cave-
 ret. memorantur alia quoque signa eius interitum praecessisse.

13. Antonino, qui et Caracalla, ut dictum est, et Taras de gla-
 diatoris cuiusdam turpissimi et crudelissimi nomine vocabatur, inter-
 empto, Macrinus quarto die post a militibus accepit imperium, natione
 Maurus Siciliensis, parentibus ortus obscurissimis (unde Maurorum more
 alteram aurem perforatam habuit), sed vir moderatus et legum castus
 fidelissimus. qui praefectus praetorio magistratum eum optime admini-
 strarat; sed imperium non per omnia recte gessit. nam magistratus in-
 dignis largiebatur, quae maxima pars est imperatorii muneris; et ratione
 victus delicatior utebatur, et fastum quendam prae se ferebat.

Ἰουλίᾳ δὲ ἡ μήτηρ τοῦ Ἀντωνίνου ἐν Ἀντιοχείᾳ διάγουσα καὶ τὸν θάνατον τοῦ υἱοῦ μαθοῦσα ἑαυτὴν διακρήσασθαι ὤρμησεν, οὐ διὰ τὸν υἱόν, ἀλλὰ δεδοικυῖα περὶ ἑαυτῆς μὴ ἰδιωτέσθαι. ἔπει δὲ οὐδὲν ἠλλοιωτὸ τῶν περὶ αὐτὴν, ἀλλὰ καὶ τὴν Θεραπείαν W Π 222
καὶ τοὺς δορυφόρους εἶχεν, ἐφιλοψύχησεν. εἶτα τοῦ Μακρινου P I 615
λοιδορεῖσθαι παρ' ἐκείνης ἀκούσαντος καὶ τῆς αὐταρχίᾳ αἰσθημένου ἐπιχειροῦσης, ἐκελεύσθη ἐκλειοπέναί τὴν Ἀντιόχειαν καὶ πληροῦσαι τοῦ ἀπελθεῖν. ἡ δὲ τότε διέφθειρεν ἑαυτὴν.

Τοῦ δ' Ἀρταβάνου δυνάμεισι μεγάλας φερομένου κατὰ
10 Ῥωμαίων, συμβαλὼν αὐτῷ περὶ τὴν Νισίβιν ὁ Μακρίνος δις ἠτήθη καὶ ἠνυγκάσθη πολλῶν χρημάτων τὴν εἰρήνην ἐκπρῶσαι. ὁ μὲν οὖν πρὸς Ἀρτάβανον κατηύναστο πόλεμος, ἀνεργάγη δὲ τοῖς Ῥωμαίοις ἐμφύλιος ἔτιρος. Εὐτυχιανὸς γάρ τις τῶν καισαρῶν, τὴν τῶν στρατιωτῶν εἰς τὸν Μακρίνον ἀπέχθειαν συνιδὼν
15 ὅτι μὴ ἄπλετα ὡς ὁ Ἀντωνῖνος αὐτοῖς ἐχαρίζετο, καὶ ὑπὸ μαρτυρίων ἀναπεισθεὶς, ἐπαναστάσει κατὰ τοῦ Μακρινου ἐπιχειρήσει. B
Μαίσης οὖν τῆς ὁμαιμόνος τῆς Ἰουλίης τῆς βασιλίδος θυγατέρας ἐχούσης δύο, Σοαμίδα καὶ Μαμαίαν, καὶ δύο ἑγγόνους ἄρσενας ἕξ αὐτῶν, τὸν ἕνα τούτων λαβὼν ὁ Εὐτυχιανός, καὶ υἱὸν εἰνα
20 μοιχίδιον τοῦ Καρακάλλου πλασάμενος, εἰς τὸ στρατόπεδον ὑπὸ νύκτα εἰσήγαγε, καὶ τοὺς στρατιώτας λαβὴν ζητοῦντας ἐπαναστάσεως νεωτερίσαι ἀνέπεισεν. οἱ καὶ Ἀντωνῖνον αὐτὸν ὀνομάσαντες αὐτοκράτορα αὐτίκα ἀνείπον, καίτοι παιδίον τυχάνοντα. καὶ

19 τὸν ἕνα om B. 20 μοιχίδιον αὐτὸν τοῦ B. καρακάλλου A. 23 καὶ τουτον — p. 566 v. 2 διάγοντα om C.

Julia vero Antonini mater, Antiochiae degens, caede Antonini cognita sibi ipsa manus afferre statuit, non propter filium, sed privatae vitae metu. sed cum res eius non immutarentur, ministeriis et satellitibus retentis, in vita manere maluit. post cum Macrinus audivisset eam sibi maledicere et imperium affectare, relicta Antiochia quo vellet abire iussa, tum demum sibi necem conscivit.

Macrinus vero ab Artabano magnis copiis Romanos invadente circa Nisibim bis acie victus pacem magna pecunia redimere coactus est. Parthico bello sedato civile bellum inter Romanos exarsit. nam Eutythianus quidam caesarianus, militum odiis in Macrinum perspectis, quod ad largiendum Antonino restrictior esset, vatunisque praedictionibus incitatus, contra Macrinum insurrexit. cum autem Maesa Iuliae imperatricis soror duas haberet filias Soaemidem et Mamaeam, totidemque nepotes ex eis, horum alterum Eutythianus adulterinum esse Caracallae filium mentitus noctu in castra perduxit, ac milites iam ante seditionis occasionem captantes ad studium novarum rerum impulit. qui eum nomine Antonini facto statim imperatorem consalutarunt, quamvis puerum;

τοῦτον παραλαβόντες ἐπὶ τὸν Μακρίνον ἤλασαν ἐν Ἀντιοχείᾳ
 διάγοντα· καὶ συμβαλόντες αὐτῷ ἐν τινὶ χωρίῳ πολὺ τῆς Ἀντιο-
 C χείας διέχοντι, ἠτιθήθησαν μὲν· εἰτ' αὐθις ἐπισυστάνας αὐτοὺς
 ὁ Μακρίνος ἰδὼν εἰς φυγὴν ἐτάραξε, καὶ ἀπήει εἰς Ἀντιόχειαν ὡς
 δῆθεν νενικηκώς, ἵνα μὴ ἀποκλεισθῆι τῆς πόλεως. τὸν δὲ εὐδὸν
 πρὸς τὸν Ἀρτάβανον ἐπεμψεν. ἀγγελθείσης δὲ τῆς ἡττης αὐτοῦ,
 καὶ φόνων γινομένων πολλῶν, ἀπέδρα νυκτός, τὴν κεφαλὴν ξυρά-
 μενος καὶ τὸ γένειον, καὶ φαιὰν ἐσθῆτα λαβὼν, ὡς ἂν μὴ ἐπιγε-
 νώσκοιτο· καὶ μετ' ὀλίγων εἰς Αἰγὰς τῆς Κιλικίας περαγευόμενος,
 καὶ διὰ Καππαδοκίας Γαλατίας τε καὶ Βιθυνίας ἐλθὼν μέχρις 10
 Ἐριβόλου τοῦ ἐπιπέλου κατανατικῶν κειμένου Νικομηδείας, διέκλυ-
 σεν εἰς Χαλκηδόνα. καὶ πρὸς τινα στείλας τῶν ἐπιτρόπων ἀρ-
 D γύριον ἤτησεν. ὅθεν γνωσθεὶς συνελήφθη παρὰ τῶν τὰ Ψευδαν-
 τωνίνου φρονούντων, καὶ ἤχθη μέχρι Καππαδοκίας. ἐνθα μαθὼν
 ὡς ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἐαλάκει, ἐκ τοῦ ὀχλήματος ἑαυτὸν ἔρριψε καὶ 15
 τὸν ὤμον συντέτριπτο. μετ' οὗ πολὺ δὲ καὶ ἐσφάγη, ζῆσος μὲν
 ἔτη τέσσαρα καὶ πενήκοντα, αὐταρχήσας δὲ Ῥωμαίων ἕνα ἔνιαυ-
 τὸν καὶ μῆνας δέο τριῶν δέοντας ἡμερῶν, καὶ καταλυθεὶς ὑπὸ
 παιδαρίου. λέγεται δὲ τοῦτο τὸ ἔπος ἐν τῷ χρησμῷ ἐρηθῆ-
 ναι αὐτῷ

ὦ γέρον, ἧ μάλα δὴ σε νέοι τέτρονσι μαχηταί,
 σὴ δὲ βίη λέλυται, χαλεπὸν δὲ σε γῆρας ἰκάνει.

2 διάγοντα A, τογχάνοντα PW. 4 ἐς C. 7 γινομένων
 AC cum Xiphilino, γενομένων PW. 8 βαλεῶν A. 9 ὀλίγων A.
 ἐς B. 10 Γαλατίας] καὶ γαλατίας B. 12 χαλκηδόνα ACW,
 καλχηδόνα B, Χαλχηδόνα P. 15 ὁ om C. 18 καὶ κατα-
 λυθεὶς ὑπὸ παιδαρίου om A. 22 ἰκάνει] ὀπάζει Iliadis Θ 103.

eoque assumpto contra Macrinum Antiochia agentem sunt profecti: ab
 eoque in loco quodam procul ab Antiochia dissito victi sunt. sed Ma-
 crinus, cum eos reparare aciem videret, in fugam versus Antiochiam
 pro victore se contulit, ne urbe excluderetur, filio ad Artabanum misso.
 eius autem clade nuntiata cum multae caedes fierent, raso capite et
 barba pullam vestem indutus, ne agnosceretur, noctu aufugit. nec multo
 post Aegae Ciliciae, atque inde per Cappadociam, Galatiam et Bithy-
 niam usque ad Eribolum navale e regione Nicomediae sitam profectus
 Chalcedonem traiecit; ac per ministros petita a procuratore quodam
 pecunia agnitus, ab iis qui cum Pseudantonino faciebant comprehensus
 et ad Cappadociam usque reductus est: ubi captivitate filii cognita e
 vehiculo se deiecit, fractoque humero non multo post occisus est,
 anno aetatis quarto et quinquagesimo, imperii primo cum duobus men-
 sibus triduo dempto, a puerulo eversus. id quod bis ei versibus prae-
 dictum fuerat

heu tua vis resoluta, senex, cadit, aegra senectus
 te domat, et iuvenis carpit tua robora miles.

14. Ἄβιτος δὲ ὁ Ψευδαντωνίνος ἢ Ἀσσύριός τε καὶ Σαρ- P I 616
 δανάπαλος ἐς τὴν Ῥώμην ἐλθὼν ἐν τι χρηστοῦ ἀυτοκράτορος
 ἔργον ἐποίησε. πολλὰ γὰρ καὶ ἰδίᾳ καὶ κοινῇ λόγῳ τε καὶ ἔργῳ
 ὑβρισθεὶς παρὰ τῶν ἐν τῇ Ῥώμῃ, τοῦ Μακρίνου περὶ αὐτοῦ αὐ-
 5 τοῖς ἐπιστελλαντος, οὐδένα ἐκόλασεν. ἐς τὰλλα δὲ καὶ αἰσχροτά-
 τος καὶ παρανομώτατος καὶ μισητονώτατος ἦν. ὁ μὲν οὖν Εὐτυ-
 χιανὸς τῶν τε δορυφόρων ἤρξε καὶ μετὰ τοῦτο καὶ ὑπάτευσε καὶ
 δὶς καὶ τρίς, οἱ δὲ ἄλλοι τῶν ἐπιφανῶν ἀνδρῶν ἢ προφάσειν
 πλαττομένων ἢ καὶ δίχῳ προφάσεως ἐφρονέοντο, δι τῶς πραττο-
 10 μένοις παρ' αὐτοῦ οὐκ ἤρέσκοντο· ἀλλ' ἔτι γὰρ ἠσχύνθη τοῦτο τῇ B
 βουλῇ γράψαι. ἐκεῖνος δὲ ἠνδραλιζετό τε καὶ ἐθιγλόνετο, καὶ ἔδρα W II 223
 καὶ ἐπασχεν ἐκάτερου ἀσελγέστατα. καὶ οὐ τοὺς ἄλλους ἔκτεινε
 μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν πάντῳ φιλιτάτων τινάς, οἱ σωφρόνως αὐτὸν
 παρήρουν βιοῦν. καὶ θεὸν δὲ τινα ξενικὸν εἰς τὴν Ῥώμην εἰς-
 15 ἤνεγκεν Ἐλεαγάβαλον καλούμενον, καὶ τοῦ Διὸς αὐτὸν προειμίμη-
 σεν· ὅθεν κἀκεῖνος ἐπωνομάσθη Ἐλεαγάβαλος. περιεμήθη τε
 τὸ αἰδοῖον καὶ κρεῶν χοιρείων ἀπέχετο καὶ ἐσθῆτα βαρβαρικὴν
 δημοσιεύων ἠμπόσχετο, οἷα οἱ τῶν Σύρων κίχρηται ἱερεῖς· ὅθεν
 καὶ ἐπεκλήθη Ἀσσύριος. ἔγχετο δὲ πρὸς ταῖς ἄλλαις καὶ ἱερωμέ- C
 20 νην τῇ Ἑστίᾳ παρθένῳ, ἀσεβήσας περὶ τὰ πάτρια ἀναιδέστατα.

3 λόγῳ] καὶ λόγῳ A. 4 τῇ add A. 7 τε add A Xiphilinus.
 ἤρξε A Xiphilinus, ἐπῆρξε PW. post ὀπάτερος Dio add καὶ
 ἐπολιάρχησε. καὶ ante δὶς om A. 13 τῶν] τῶν ἄλλων A.
 15 καλούμενον — 16 Ἐλεαγάβαλος om C.

FONTES. Cap. 14. Dionis Historiae Romanae lib. 79 c. 1 —
 c. 21. Eusebii Historiae ecclesiasticae lib. 6 c. 21.

14. Avitus vero Pseudantoninus, sive Assyrius et Sardanapalus, ubi Romam venit, unam rem fecit bono imperatore dignam. nam cum multis contumeliis privatim et publice a Romanis affectus esset ob Marcrini litteras contra se scriptas, de nemine poenas sumpsit: caetera flagitiosissimus, iniustissimus et saevissimus carnifex. Eutychianus quidem praetoris militibus praefectus bis ac tertium consulatum gessit, reliqui vero illustres viri qua causis confictis qua sine causis occidebantur, quod eius facinora non probarent: neque enim ad senatum id scribere eum puduit. agebat autem et virum et mulierem, et utraque et faciebat et patiebatur impudicissime: nec alios duntaxat sed ex amicissimis nonnullos ad vitae modestiam adhortantes occidebat. peregrinum quendam deum Eleagabalum Romam introductum Iovi optimo maximo praetulit; unde ipsi quoque cognomentum Eleagabali factum. pudenda sua circumcidit, suillis carnibus abstinuit, veste barbarica in publicum prodiit, quali Syriaci sacerdotes utantur: unde Assyrius appellatus est. praeter caeteras virginem vestalem uxorem duxit, patria

καὶ ἔλεγε διὰ τοῦτο γῆμαι τὴν τῆς Ἑστίας ἱέρειαν, ἣν ἔξ ἐκείνου ἀρχιερέως ὄντος τοῦ Ἐλεαγαβάλου καὶ τῆς ἱερείας γένωνται παῖδες θεοπρεπεῖς. καὶ οὐ μόνον βαρβαρικὰς ᾠδὰς ἕμα τῇ μητρὶ καὶ τῇ τήθῃ τῷ ξένῳ θεῷ αὐτοῦ ᾄδει, καὶ ἀπορρήτους προσῆγε θυσίας, παῖδας σφαγιάζων καὶ γοητεύμασι χρώμενος καὶ περι- 5 ἄπτοις μυθίοις ἐκάστοτε, ἀλλὰ καὶ γυναῖκα τῷ θεῷ αὐτοῦ ἐκέλευε ἐμνήστευσεν ὡς καὶ παίδων δεομένῳ, καὶ τὴν γυναῖκα ἐς τὸ πα-
D λάτιον καθιδρῦσατο, καὶ ἔδνα αὐτῇ ἐκ τῶν ὑπηκόων ἐπράξατο. αὐτὸς δὲ ἀσελγέστατα διεβίω. ἀλλ' ἔκαστον τῶν ἐκείνου κατα-
 ριθμεῖν καὶ τοῖς λέγουσι καὶ τοῖς ἀκούουσιν ἀηδέστατον· εἰρήσθω **10**
 δ' ὀλίγα τινά. ἐς καπηλεῖα νυκτὸς εἰσῆει, κόμας περιθέτους περιάπτων τῇ κεφαλῇ, καὶ ταῖς καπηλῆσι συνεξηγάζετό τε καὶ συνειργάζετο. καὶ εἰς τὰ περιβόητα τῶν πορνείων ἐφοῖτα καὶ τὰς ἐταίρας ἐξελαύνων ἐπόρνευε. καὶ ἐν τῷ παλατίῳ οἰκνμά τι ἀποτάξας, γυμνὸς τε ἐπὶ τὰς θύρας τούτου ἐστὼς ὡς αἱ πόρται **15**
 καὶ τὸ σινδόνιον διασειών, γυναικῶδει καὶ ἄβρῳ καὶ κεκλασμένην
P I 617 φωνῇ τοὺς παριόντας προσηταιρίζετο, χρήματά τε συνέλεγε παρ' αὐτῶν. καὶ πρὸς τοὺς συνυσηχιμονοῦντας αὐτῷ διεφέρετο, πλείους αὐτῶν ἔραστὰς ἔχειν αὐχῶν καὶ μᾶλλον αὐτῶν ἀργυρῶσθαι. καὶ οὐχ οὕτω μόνον ἡσέλγαιεν, ἡρματηλάτει τε καὶ ὠρχεῖτο, ἀλλὰ **20**
 καὶ ἄνδρα σχεῖν ἤθελεν ἕνα ὥσπερ γαμέτην δὴ τινα νόμιμον, καὶ

2 Ἐλεαγαβάλου BC, Εἰεογαβάλου PW. καί τις γένωνται A.
 3 καὶ οὐ μόνον] οὐ μόνον δὲ A. 16 γυναικῶδει AC, γυναι-
 κῶδη PW. καὶ alterum om A. 19 αὐτὸν ἀργυρ. A. 21 ἠθέλη-
 σεν A, ἐθέλησεν B.

religione per summam impudentiam violata: quam ideo se accepisse ferebat, ut ex sacrificula et se sacrificulo Eleagabali, pueri divini gignerentur. neque vero barbaricas duntaxat cantilenas cum matre et avia peregrino deo cantabat, et nefandas hostias immolabat, pueros sacrificando et praestigiis utendo et sexcenta amuleta subinde appendendo, sed uxorem etiam deo illi suo tanquam liberis egentī despondit, quam in palatio collocavit, dote a subditis exacta. ipsius vero tam corrupta fuit vita, ut singula neque commemorari neque audiri sine molestia summa possint. pauca tamen delibabimus. noctu cauponas ingrediebatur, capite appositita coma redimito, et inter canponias mulierculas operas faciebat, famosaque prostibula frequentabat et meretriculis expulsis pro meretrice quibusvis sui copiam faciebat. in palatio quoque peculiare conclave habuit, cuius pro foribus instar meretricularum nudus stans et flammeum vibrans, effeminata, molli fractaque voce praetereantes ad coitum invitabat, et pecuniam ab eis exigebat, cum eiusdem vero quaestus aemulis rixabatur, et se plures quam illos amatores habere maioremque pecuniam colligere gloriabatur. neque his flagitiis contentus aurigabat, saltabat, nubere etiam volebat, ut unum legitimum

Καίσαρα αὐτὸν ἐβούλετο προχειρίσασθαι, καὶ δέσποινά καὶ βασι-
 λης ἀνομάζετο, καὶ ἐφόρει κεκρύφαλον καὶ ἐριούργει καὶ τοὺς
 ὀφθαλμοὺς ὑπεγράφετο. ἅπαξ τε τὸ γένειον ἀποκείρας μετέπειτα
 ἐφυλλίζετο, ἵνα δοκοῖ γυνή. ὁ δὲ ἀνὴρ αὐτῆς Καρικὸν ἦν ἀνδρά-
 5 ποδον, ἐκαλεῖτο δ' Ἰεροκλῆς. ἤθελε δὲ καὶ μοιχεύεσθαι δοκεῖν, B
 ἵνα τὰς ἀσελγεσιότητας μιμηταὶ τῶν γυναικῶν. καὶ ἐπ' αὐτοφώρῳ
 ἐκουσίως ἠλίσκετο, καὶ ἐλοιδορεῖτο πρὸς τοῦ ἀνδρός, ἐπλήττετό
 τε ὑπώπια. καὶ τις δ' Ἀδρήλιος καλὸς μὲν καὶ πᾶν τὸ σῶμα,
 τὰ δ' αἰδοῖα φέρων ὑπερμεγέθη, ἐμηνύθη αὐτῷ, καὶ αὐτίκα ὑπὸ
 10 πομπῇ μεγαλοπρεπῆ προσήχθη. ᾧ προσειπόντι “χαῖρε κύριε
 αὐτόκρατορ” ἐκίνοσ θρήψει γυναικώδει τὸν ἀχένα παρεγκλίνας
 καὶ ἐπιμύσας βραχύ τι τὰ ὄμματα “μή με λέγε κέριον” ἔφη·
 “ἐγὼ γὰρ κυρία εἰμι.” ἐπεὶ δὲ συλλουσάμενος αὐτῷ εὔρε τὴν
 φήμην οὐ ψευσαμένην, ἔν τε τοῖς στέροισι αὐτοῦ κατεκλήθη καὶ C
 15 ἐν τοῖς κόλποις ὡς ἐρωμένη ἐδείπνησε. δεισας οὖν ὁ Ἰεροκλῆς
 μὴ ὑπὸ τοῦ Ἀδρήλιου παρευδοκιμηθῆ, γοητείαις ἢ καὶ φαρμάκω
 τινὶ ἐξεθήλυνεν αὐτὸν καὶ ἐνάρκωσεν, ὡς ἐπὶ πᾶσαν τὴν νύκτα
 μῖναι πρὸς μῖξιν ἀκίνητον· διὸ καὶ ἐκ τοῦ παλατίου ἐξηλάθη
 καὶ ἐκ τῆς Ρώμης καὶ ἐκ τῆς Ἰταλίας αὐτῆς. ἐς τοσαύτην δὲ
 20 συνηλάθη ἀσέλγειαν, ὡς καὶ τοὺς ἱατροὺς ἀξιούσιν αἰδῶ γυναικίαν W II 224

5 δὲ καὶ μοιχεύεσθαι δοκεῖν A, δὲ δοκεῖν καὶ μοιχεύεσθαι BCW,
 δοκεῖν καὶ μοιχεύεσθαι P. 11 αὐτοκράτορ C, Ἀυτοκράτωρ PW.
 παρεγκλίνας B. 16 καὶ om A. φαρμάκω AC Χιπιλίνος,
 φαρμακεία PW. 17 αὐτὸν] αὐτῷ A. 20 ὡς καὶ τοὺς
 ἱατροὺς ἀξιούσιν] haec etsi a Xiphilino omisa, Dionis esse testatur
 Cedrenus T. I p. 449 v. 22 ed. Bonn.

maritum haberet, quem Caesarem designaret: ac dominae et imperatricis
 nomine gaudebat, calanticam gestans et lanam tractans et genas pin-
 gens. barbam semel abrasam postea psilothro curabat, ut muliercula
 videretur. cuius mulierculae maritus erat Caricum mancipium, nomine
 Hierocles. voluit et adulterii suspectus esse, ut nequissimas feminas
 imitaretur; et in ipso stupro de industria deprehensus a marito obiu-
 gabatur et vapulabat, ut livore oculi suffunderentur. Aurelium quen-
 dam, cum toto corpore elegantem tum pudendis ingentibus praeditum,
 comitatu magnifico statim adducendum ad se curavit. qui cum ei dixis-
 set “salve domine imperator”, ille muliebri mollitie collo inclinato et
 oculis nonnihil conniventibus “ne me dominum” inquit “dixeris: domina
 enim sum.” cum autem una cum eo lotus famam non mentiri compe-
 risset, in pectore eius recubuit et in sinu eius cenavit instar amicae.
 veritus igitur Hierocles ne prae Aurelio negligetur, eum praestigiis
 aut veneficiis quibusdam effeminavit et stupefecit, ut per totam noctem
 ignavus ad coitum iaceret: qua de causa et palatio et Roma et tota

δι' ἀνατομῆς ἀπὸ μηχανήσασθαι, μεγάλους ὑπὲρ τούτου μισθὸς αὐτοῖς προῖσχομένους.

D Διὰ ταῦτα ἐμισήθη ὑπὸ πάντων ὁ Σαρδανάπαλος, μὴ σιγόντων τὰς μιαιρίας καὶ αἰσχροπαθείας αὐτοῦ. εἶτα Βασιανὸν τὸν υἱὸν Μاماίας τῆς ἀδελφῆς τῆς μητρὸς αὐτοῦ εἰς τὸ συνέδριον ὁ ἀγαγὼν παῖδα ἔθετο, καὶ Ἀλέξανδρον αὐτὸν καλεῖσθαι ἐκέλευσεν. μετ' οὐ πολὺ μέντοι πάντας ὑποπτεύων, μανθάνων δὲ καὶ ἰδοῦν ἐκείνῳ τοὺς πλείονας, μετέγνω, καὶ τέλος ἀνελεῖν αὐτὸν ἐπεχείρει. ὁ δὲ ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν ἐπιμελῶς ἐφυλάσσετο, καὶ οἱ δορυφόροι διὰ τοῦτο δευνῶς ἐθορούβησαν. ἐκεῖνος δὲ σὺν τῷ Ἀλεξάνδρῳ **10** εἰς τὸ στρατόπεδον εἰσελθὼν ἐπειρᾶτο καταπιῦσαι τὸν θόρυβον. ὡς δ' ἦσθετο παρὰ τῶν στρατιωτῶν ἐπιβουλεύμενος, ὥρμησε **P I 618** μὲν ἐκδρᾶναι, φωρυθεὶς δὲ ἀνηρέθη, καὶ ἡ μήτηρ περιπλακείσα ἀπὸ συναπώλετο. ὧν ἀμφοῖν γυμνωθέντα τὰ σώματα ἐτίρησαν διὰ μέσης τῆς πόλεως· εἶτα τὸ τοῦ Σαρδαναπάλου εἰς τὸν Τίβη- **15** ριν ἐνεβλήθη· διὸ πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ Τιβερίνος ἐπωνομάσθη. συγκατεσφάγη δ' ἀπὸ καὶ ὁ Ἰεροκλῆς καὶ ἄλλοι πολλοί, ἄρξαντι ἔτη τρία ἐπὶ μηνὸν ἑννέα ἡμέραις τε τέσσαρσιν, ἑξότου τὸν Μακρίων νικήσας ἐν τῇ μάχῃ τῆς ἀδιαρχίας τετάρτηκε.

Τούτου κρατοῦντος Ζεφυρίνος ὁ τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας **20** ἐπίσκοπος μεταλλάττει τὸν βλόν, ἰθύνυς ταύτην ἔτισιν ὀκτωκαί-

4 καὶ αἰσχροπαθείας add A. ἄσιανόν A, Βασιανόν Xiphili-
 nus. 7 μετ' οὐ] οὐ μετ' οὐ ABC. 10 διὰ τοῦτο om C.
 ἐθορουβήθησαν A. 15 ἐς C. 20 τῆς Ῥωμαίων A, Ρω-
 μαίων τῆς PW.

Italia pulsus est. tandem eo lasciviae venit ut ingentibus praemiis propositis a medicis postularet ut per incisiones vulvam sibi facerent.

His de causis omnibus invisus fuit iste Sardanapalus, flagitia et mollietatem eius non ferentibus. postea Bassianum Mamaeae materterae filium in curiam adductum adoptavit et Alexandrum appellari iussit. nec multo post omnes suspectos habere coepit: cumque illi plerisque bene cupere didicisset, facti paenitentis de eo perimendo cogitavit. sed cum is a militibus diligenter custodiretur, eaque de causa magnus tumultus satellitum ortus esset, eius sedandi causa cum Alexandro castra ingressus, animadversis insidiis quae a militibus sibi parabantur, effugere studuit. sed deprehensus in amplexu matris una cum ipsa iugulatus est, amborumque corpora nuda per mediam urbem tracta sunt. deinde Sardanapali cadaver in Tiberim abiectum, cognomentum ei praeter reliqua Tiberini fecit. occisus est cum eo Hierocles quoque et alii multi. imperavit annos tres, menses novem et dies quattuor, ex quo Macrinae acie victo rerum potitus fuit.

Et imperante Zephyrino ecclesiae Romanae episcopus decimo octavo suae gubernationis anno vitam cum morte commutavit. post

δεκα· μεθ' ὃν Κάλλιστος προέστη τῶν ἐκείσε πιστιῶν ἐπὶ πέντε ἐνιαυτούς· καὶ τοῦτον Οὐρβανὸς διαδέχεται.

15. Τοῦ δὲ Ψευδαντωνίνου ἀναιρεθέντος Ἀλέξανδρος ὁ Μاماίας ὁ ἐκείνου ἀνεψιός (οὕτω γὰρ οἱ παλαιοὶ τοὺς ἐξαδέλφους ἀνόμαζον) τὴν αὐταρχίαν ἀπεκληρώσατο. ὃς αὐτίκα τὴν οἰκίαν μητέρα Μاماίαν Ἀγούσταν ἀνείπεν, ἢ τὴν τῶν πραγμάτων οἰκονομίαν μεταχειρίστω, καὶ περὶ τὸν υἱὸν σοφοῦς ἄνδρας συνήγαγεν, ἵνα δι' ἐκείνων αὐτῷ τὰ ἥδη ῥυθμιζοίτο, κακὰ τῆς γερονσίας τοὺς ἀμείνονας συμβούλους προσέλιετο, ἅπαν πρακτέον 10 κοινουμένη αὐτοῖς. Δομιτίῳ δὲ γε Οὐλπιανῷ τῆς τῶν δορυφόρων ἀνατεθείσης ἀρχῆς καὶ τῆς τῶν κοινῶν διοικήσεως, πολλὰ τῶν ὑπὸ Σαρδαναπάλου πραχθέντων παρ' ἐκείνου ἐπηρωρθώθη. ὃς τὸν Φλαβιανὸν καὶ τὸν Χρῆστον ἀποκτείνας, ἕν' αὐτοὺς διαδέχεται, καὶ αὐτὸς οὐ πολλῷ ὕστερον ὑπὸ τῶν δορυφόρων νυκτὸς 15 ἐπιδημένων αὐτῷ κατεσφάγη. ζῶντος δ' ἔτι τοῦ Οὐλπιανοῦ στάσις ἔκ τινος βραχείας λαβῆς μέσον τοῦ δήμου καὶ τῶν δορυφόρων ἐγένετο, καὶ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἀλλήλοις ἐμάχοντο. ἥττωμένων δὲ τῶν στρατιωτῶν καὶ πῦρ ταῖς οἰκίαις ὑποβαλλόντων, δέσας ὁ δῆμος περὶ τῆς πόλεως κατηλλάγη καὶ ἄκων αὐτοῖς. καὶ 20 ἄλλαι δ' ἐπαναστάσεις γενόμεναι κατεπαύθησαν.

7 μεταχειρίστω Α·
16 στάσις] ἢ στάσις Α.

9 προέλιετο Α.

10 δομητίῳ Α.

FONTES. Cap. 15. *Dionis Historiae Romanae* lib. 80, cuius nonnisi laciniæ impersunt. quae sequuntur, ex eo libro petita videntur cuius particulas inscriptas μετὰ Δίωνα ἐκλογαὶ ἕως Κωνσταντίνου edidit A. Maius *Scriptorum veterum novae collectionis* vol. 2 p. 234: auctorem Niebuhrus suspicatus est Petrum Magistrum (*Corporis Byzantini Part. 1 Praefat. p. XXIV*). non pauca is auctor ex Herodiano videtur hausisse. Eusebii *Historiae ecclesiasticae* lib. 6 c. 20 — c. 22.

quem coetui fidelium praefuit Callistus per quinquennium. ei successit Urbanus.

15. Pseudantonino interfecto Alexander Mamaeae filius, consobrinus illius, imperium adeptus statim matrem Mamaeam Augustam declaravit. quae rerum administratione suscepta viros eruditos ad filium accessit, per quos mores eius formarentur, et optimum quemque ex senatu accivit, cum quibus omnium actionum consilia communicaret. Domitius Ulpianus praetorio praefectus rei publicae gerendae cura suscepta multa Sardanapali acta rescidit. qui Flaviano et Chresto occisis, ut eis succederet, non multo post et ipse a militibus noctu occisus est. quo adhuc superatite Iovi de causa inter milites et populum orta seditione per triduum est dimicatum. sed cum milites victi ignem aedibus iniicerent, populus vel ingratius cum eis in gratiam rediit. sunt et alii motus sedati.

Ἦτιων δ' οὔσα χρημάτων ἢ Ἀλεξάνδρου μήτηρ ἐχρηματί-
 ζετο πάντοθεν. ἠγάγετο δὲ καὶ τῷ νύῳ γαμετήν, ἣν οὐ συνεχώρη-
 σεν ἀναρρηθῆναι Ἀγνούσταν, ἀλλὰ καὶ μετὰ τινα χρόνον τοῦ
 νιοῦ αὐτὴν ἀποσπάσασα εἰς Λιβύην ἀπήλασε, καίτοι στεργομέ-
 ρην παρ' ἐκείνου. ὁ δὲ ἀντειπεῖν τῇ μητρὶ οὐκ ἠδύνατο, καταρ- 5
 χούση αὐτοῦ.

Ἀρταξέρξης μέντοι ὁ Πέρσης, ὃς ἐξ ἀφανῶν καὶ ἀδόξων
 ἦν, τὴν τῶν Πάρθων βασιλείαν Πέρσῃσι περιποιήσατο καὶ αὐ-
 τῶν ἐβασίλευσεν. ἀφ' οὗ λέγεται καὶ τὸ Χοσροῦ καταγέσθαι
 γένος. μετὰ γὰρ τὴν Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνης τελευτῆν οἱ 10
 ἐκείνου διάδοχοι Μακεδόνες ἐπὶ πλείστον μὲν Περσῶν τε καὶ
 Παρθυαίων ἤρχον καὶ τῶν ἄλλων ἐθνῶν, κατ' ἀλλήλων δὲ γε
 W II 225 χωρήσαντες ἀλλήλους κατέλυσαν. ἐκείνων δ' οὕτως ἠσθενηκότων
 πρῶτος Ἀρσακίδης Παρθυαῖος τῇ ἐξ αὐτῶν ἀποστασίᾳ ἐπικειρέ-
 ρηκε, καὶ Παρθυαίων ἐκράτησε, καὶ τοῖς ἑαυτοῦ ἀπογόνοις κατ- 15
 P I 619 ἔλιπε τὴν ἀρχήν· ὧν τελευταῖος γέγονεν ὁ Ἀρταβάνος. τὸν δὲ ὁ
 ῥήθεις Ἀρταξέρξης μάχαις νικήσας τρισὶ συνέλαβε καὶ ἀπέκτεινεν.
 εἶτα καὶ ἐπὶ τὴν Ἀρμενίαν ἐλάσας ἠττήθη τῶν Ἀρμενίων καὶ
 Μήδων μετὰ τῶν παιδῶν τοῦ Ἀρταβάνου προσβαλόντων αὐτῷ.
 ὁ δὲ αὐθις ἀνακτησάμενος ἑαυτὸν μετὰ δυνάμειος μελλόνος τῇ 20
 Μεσοποταμίᾳ καὶ τῇ Συρίᾳ ἐφῆδρενε, καὶ ἠπειλεῖ ἀνακτήσασθαι
 πάντα ὡς Πέρσῃσι ἐκ προγόνων προσήκοντα. εἶτα Καππυδοκίαν

9 καταλέγεσθαι B.

11 Μακεδόνες om A.

πλείστον A.

τε om A.

14 Ἀρσάκης Herodianus Histor. 6 2.

16 ἀρτα-

βάνης B.

Caeterum Alexandri mater, avara mulier, undique pecuniam coe-
 git. uxorem filio despondit, quam nec Augustam appellari passa est, et
 aliquanto post ab eo avulsam in Africam relegavit: quam etsi Alexander
 diligebat, tamen matri, in cuius potestate erat, refragari non audebat.

Interim Artaxerxes Persa, homo obscuro et inglorio genere ortus,
 Parthorum regnum ad Persas translatum sibi vindicavit: a quo Chosroae
 genus deduci fertur. nam post Alexandri Macedonis obitum successores
 illius Macedones longissimo tempore Persis et Parthis imperarunt, sed
 tandem intestinis bellis alii alios everterunt, quorum fractis viribus
 primus Arsacides Parthus ab eis defecere et Parthis dominari coepit,
 regno in successores prorogato: quorum postremus fuit Artabanus,
 quem hic Artaxerxes tribus praeliis victum et comprehensum interfecit.
 deinde bello Armeniae illato, ab Armeniis et Medis atque Artabani filiis
 superatus, et reparatis viribus Mesopotamiae Syriaeque occupandae cum
 maioribus copiis intentus, omnia se, ut quae antiquitus ad regnum Per-
 sicum pertinerent, recuperaturum esse minabatur. sed Cappadocia in-

ὁ Ἀρταξέρξης οὗτος σὸν τοῖς Πέρσαις κατέτρεχε, καὶ ἐπολιόρκει
 τὴν Νίσιβιν. ὁ μὲντοι Ἀλέξανδρος οὗτος πρὸςβεις ἔπεμψε πρὸς
 αὐτὸν εἰρήνην αἰτῶν. ὁ δὲ βάρβαρος τὴν πρεσβείαν μὲν οὐ B
 προσήκατο, ἄνδρας δὲ μεγίστους τετρακοσίους πολυτιλέσιν ἀμ-
 5 φείσας στολαῖς καὶ ἵπποις τῶν ἑκκρέτων ἐπιβιβάσας καὶ ὄπλοις
 κοσμήσας λαμπροῖς ἔπεμψε πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον, οὕτω κατα-
 πλήξεν αὐτὸν τε καὶ τοὺς Ῥωμαίους οὐόμενος. οἱ ἀφικόμενοι καὶ
 εἰς ὄψιν ἔλθόντες τῷ Ἀλεξάνδρῳ “κελεύει ὁ μέγας βασιλεὺς Ἀρ-
 ταξέρξης” εἶπον “ἀφίστασθαι Ῥωμαίους Συρίῳ καὶ τῆς ἀντικει-
 10 μένης τῇ Εὐρώπῃ Ἀσίας πάσης, καὶ παραχωρῆσαι Πέρσαις ἄρχην
 μέχρι θαλάσσης.” τούτους συλλαβὼν ὁ Ἀλέξανδρος, καὶ περι-
 δύσας τὰ ὄπλα καὶ τὰς στολὰς, ἀφελόμενός τε τοὺς ἵππους, εἰς
 κόμας πλείστας διέσπειρε καὶ ἠνάγκαζε γεωργεῖν· κτείνει γὰρ C
 αὐτοὺς οὐκ ἔκρινεν ὄσιον. αὐτὸς δὲ τὰ οἰκία στρατεύματα εἰς
 15 τρεῖς διελὼν μοίρας τριχῇ τοῖς Πέρσαις προσέβαλε. καὶ πολὺς
 μὲν τῶν Περσῶν συμβέβηκεν ὀλεθρὸς, πλείστοι δὲ καὶ τῶν Ῥω-
 μαίων ἐφθάρησαν, οὐ τοσοῦτον ἔπὸ τῶν πολεμίων ὅσον ἐν τῷ
 ἐπανίεναι διὰ τῶν τῆς Ἀρμενίας ὄρων. δυσχειμέρων γὰρ ὄντων
 τούτων οἱ τῶν ὕδοιπορούντων πόδες, ἐνίων δὲ καὶ αἱ χεῖρες ἐκ
 20 τοῦ ψύχους ἠκρωτησιάσθησαν μέλανθεῖσαι καὶ νεκρωθεῖσαι. διὸ
 καὶ ἐν αἰτίᾳ Ῥωμαίοις γέγονεν ὁ Ἀλέξανδρος. ὄθεν ἔξ ἀθυμίας
 ἦ καὶ ἀπὸ τῆς τῶν ἄερων ἐναλλαγῆς σφόδρα ἐνόσησεν. ἀνυρρω-
 σθεῖς δὲ καὶ εἰς Γερμανοὺς ἐμβάλων δι’ ἀκοντιστῶν καὶ τοξοτῶν D
 ἐλύπει αὐτούς. στέλλει δὲ καὶ πρὸς αὐτοὺς πρὸςβεις περὶ συμ-

8 ἐξ B.

19 αὶ add A.

cursata cum Nisibim obsideret, Alexander per legatos pacem ab eo
 petiit. barbarus vero legatione repudiata quadringentos procerissimos
 viros pretiosis vestibus amictos et splendidis armis exornatos in equis
 eximiiis ad Alexandrum misit, ea ratione se Alexandro et Romanis ter-
 rorem incussurum putans. qui cum in imperatoris conspectum venissent,
 dixerunt “iubet magnus rex Artaxerxes Romanos cedere Syria et uni-
 versa Asia quae Europam spectat, et Persis imperium usque ad mare
 concedere.” hos Alexander comprehensos et vestibus atque armis exutos,
 ademptisque equis in plurimos pagos distributos, agros colere iussit:
 nam eos occidere nefas esse putabat. ac suis legionibus in tres par-
 tes distributis trifariam Persas est adortus: quorum multi sunt occisi.
 perierunt Romani quoque plurimi, non tam ab hostibus quam in reditu
 per Armeniae montes: qui cum gelu rigeant, euntium pedes et quorun-
 dam manus sunt mutilatae, frigore adustae atque emortuae. qua de
 causa Romanis conquerentibus Alexander sive ex maerore sive ex aëris
 mutatione graviter aegrotavit. recuperata valetudine contra Germanos
 est profectus, eosque per forentarios et sagittarios vexavit: deinde pe-

βάσεων ἐπὶ χρήμασι. διὸ χαλεπήσαντες οἱ στρατιώται πρὸς ἀποστασίαν ἀπέιδον. καὶ τινὰ Μαξιμίνον Θρακὰ τὸ γένος, ἐκ παίδων δὲ πομαίνειν λαχόντα καὶ μετὰ ταῦτα στρατιώτην γενόμενον, ἄκοντα δῆθεν λαβόντες ἀνόμισσαν αὐτοκράτορα. ὁ δὲ τοὺς ἀνεπιόντας αὐτὸν παραλαβὼν ἀπῆει εὐθὺς ὅπου διέτριβεν ὁ Ἀλέξανδρος. ταῦτα δ' ἐκείνος πυνθόμενος τοὺς μετ' αὐτοῦ στρατιώτας εἰς ἀντιλήψιν αὐτοῦ παρεκάλει· οἱ δὲ ἐπηγγέλλοντο. καὶ ἐκιστάντος τοῦ Μαξιμίνου συνήγαγε τὴν στρατιάν ὁ Ἀλέξανδρος καὶ συμβουλευτὴν τοῖς τοῦ Μαξιμίνου ἐπέτρεπεν. οἱ δὲ τὴν τε μητέρα αὐτοῦ ἑλοιδόρουν καὶ ἐπὶ φιλοχρηματία διέστρον, καὶ εἰς ἐκείνον **P I 620** ἐξύβριζον ὡς δειλόν· καὶ καταλιπόντες αὐτὸν ἀνεχώρουν. ὁ δὲ ἔρημον βοήθειας ὄρων ἑαυτὸν, ἐπιανῆλθεν εἰς τὴν σκηνήν, καὶ τῇ μητρὶ περιπλακίς ὠλοφύρετο. καὶ ὁ Μαξιμίνος ἐκατόνταρχον στελέας καὶ αὐτὸν ἀνείλε καὶ τὴν μητέρα καὶ τοὺς οὐκ συήσαν αὐτοῖς, καὶ τῆς βασιλείας γέγονεν ἐγκρατής. **15**

Μαμαία δὲ ἡ Ἀλεξάνδρου μήτις ἀρετῆς ἦν ἀντιποιουμένη καὶ βίου σεμνοῦ. ἡ ἐν Ἀντιοχείᾳ συνδιάγουσα τῷ νυμφίῳ, καὶ περὶ Ὀριγένους πυνθόμενη, μετεπλήμματο ἐξ Ἀλεξανδρείας αὐτόν· καὶ ἐκ' αὐτοῦ τὸν λόγον κατηχηθεῖσα τῆς πίστεως, Θεοσεβιστάτη **B** γέγονεν, ὡς ὁ Εὐσέβιος ἱστορεῖ καὶ ἄλλοι δὲ τινες τῶν συγγραφέων φασίν. Ἔθεν οὐ μόνον ὁ κατὰ χριστιανῶν ἠρέμησε **W II 226** γμὸς τότε, ἀλλὰ καὶ τιμῆς ἤξιῶντο μάλιστα οἱ σεβόμενοι τὸν Χριστόν.

20 Εὐσέβιος] Hist. eccl. 6 21. 21 ἠρέμισε Α. 22 καὶ τιμῆς — p. 571 v. 1 Οὐρανῶς om C.

cuncta oblata ad pacem invitavit. quamobrem milites ei irati defecerunt: et Maximinum quendam natione Thracem, qui a puero armentarius fuerat, postea miles factus est, invitum scilicet, ad imperium pertraxerunt. qui his militibus assumptis, a quibus imperator appellatus fuerat, statim ad Alexandri tentorium contendit. quo is audito, milites quos secum habebat ad sui defensionem hortatus est: qui cum operam suam pollicerentur, exercitum coegit et cum Maximino decertare iussit. caeterum illi matri eius maledicentes, et eius avaritiam criminantes, ipsi quoque ut timido insultantes, eo relicto abierunt. cum igitur se omni ope destitutum cerneret, in tentorium regressus et matrem amplexus fortunam suam depleravit. Maximinus vero per centurionem et ipso et matre et familiaribus eorum occisis rerum potitus est.

Mamaea Alexandri mater virtutis honestaeque vitae studiosa, dum Antiochiae cum filio degeret, Origene, fama hominis permota, Alexandria arcessito, ab eoque doctrina fidei erudita, deum sanctissime coluit, ut Eusebius et alii memoriae prodiderunt. quo factum est ut persecutio Christianorum eo tempore non modo conquiesceret, sed et honos maximus Christi cultoribus haberetur.

Τότε Οὐρβανοῦ τῆς ἐπισκοπῆς τῆς Ῥωμαίων πόλεως προ-
εστῶτος καὶ Ἰππόλυτος ἦνθει, ἀνὴρ ἱερώτατος καὶ σοφώτατος,
ἐπίσκοπος τοῦ κατὰ Ῥώμην πόρτου γεγόμενος, ὃς καὶ πολλὰ συγ-
γράμματι συνεγράψατο, διάφορα τῆς θείας γραφῆς ἐξηγησάμε-
νος. Ἀντιοχείας δὲ ἦν τῆνικαῦτι προεστηκώς καὶ τὴν ἐκεί τῶν
πιστῶν ἐκκλησίαν Ἰθύνων Ἀσκληπιάδης· καὶ Σαρδιανὸς Ἱερο-
σολύμων.

16. Καὶ ὁ μὲν Ἀλέξανδρος ἔτη Ῥωμαίων ἡγεμονεύσας C
δέκα, ὃν εἶρηται τρόπον ἀνήρητο· ὁ δὲ Μαξιμῖνος τὴν ἀρχὴν
10 διεδέξατο. ὃς αὐτίκα καὶ διωγμὸν κατὰ τῶν χριστιανῶν
ἐπέγειρε, καὶ τοὺς τῶν ἐκκλησιῶν προεστῶτας ἀναιρεῖσθαι κε-
κέλευεν ὡς διδασκάλους τοῦ κατὰ Χριστὸν μυστηρίου καὶ κήρυ-
κας. λέγεται δὲ κατὰ μῆνιν τὴν πρὸς Ἀλέξανδρον κινήσαι τὸν
διωγμὸν, ὡς ἐκείνου τιμῶντος τοὺς σεβόμενους Χριστόν. ἔμε-
15 μῆνι γὰρ κατ' ἐκείνου τοῦ αὐτοκράτορος, ὅτι στρατηγὸς ὑπ'
ἐκείνου προχειρισθεὶς καὶ κατὰ Περσῶν ἐκστρατεύσας καὶ αἰσχί-
στα ἤττηθείς ὀργῆς ἐπειράθη βασιλικῆς. ἦν δὲ τοῦ διωγμοῦ καὶ
δεύτερον αἴτιον, ὅτι πολλοὶ κατὰ τὸν Ἀλεξάνδρου οἶκον ἦσαν τὸν
Χριστὸν ἐπεγνωκότες θεόν. ὅτε καὶ Ἀμβρόσιος φιλόλογος ἀνὴρ, D
20 ὃς τὸν Ὠργένην ἠρέθισεν εἰς ἐξήγησιν τῆς θείας γραφῆς καὶ
δαμιλῆ αὐτῷ ἐχορήγει τὰ ἀναλώματα καὶ ταχυγράφους ἐπὶ ἀδ-

6 καὶ Σαρδιανὸς Ἱεροσολύμων] haec per errorem addita videntur.
Sardianum Georgius Syncellus (T. 1 p. 674 ed. Bonn.) appellat
quem Eusebius et Zonaras (p. 569 v. 8) Gordium. Gordianus est
in Eusebii canone armeniace edito a Maio et Zohrabo p. 387.
9 δέκα] Eusebius τρισὶν ἔτεσιν ἐπὶ δέκα. 10 τῶν om A.
11 διήγειρε A. 20 Ὠργένην πρὸς ἐξήγησιν ἠρέθισε τῆς A.

Fontes. Cap. 16. Eusebii Historiae ecclesiasticae lib. 6 c. 23
et 28, ac fortasse Dio continuatus.

Sub Urbano Romano episcopo etiam Hippolytus, vir sanctissimus
et doctissimus, Romani portus episcopus floruit, qui in multa sacrae
scripturae opera commentarios conscripsit. tum Antiochia praefuit et
coetum eius loci fidelium rexit Asclepiades: Hierosolymis Sardinus.

16. Alexandre, cum decennium Romanis imperasset, ad hunc
modum interfecto, Maximinus statim suscepto imperio persecutionem
contra Christianos movit, et ecclesiarum gubernatores, ut doctores Chri-
stianorum arcanorum ac praecones, tolli iussit: idque indignatione con-
tra Alexandrum, qui Christum coluisset, fecisse perhibetur. eius enim
imperatoris insano odio flagrabat: a quo dux delectus, et a Persis tur-
pissime superatus, iram illius expertus fuerat. erat et altera persecutio-
nis causa, quod in Alexandri familia multi Christum deum agnoscebant.
quo tempore Ambrosius etiam, vir eruditionis amans, qui Originem ad
sacrarum litterarum enarrationem impulit sumptibus abunde suppeditatis

τῷ παρεστήσατο ἀμοιβυδὸν τῇ γραφῇ χρωμένους κατὰ τεταγμένους καιροὺς καὶ βιβλιογράφους οὐχ ἥτους κόρας τε καλλιγραφεῖν ἡσκημένας, τῷ τοῦ μαρτυρίου λέγεται κοσμηθῆναι σιφάνῳ, ἅμα Πρωτοκλήτῳ πρεσβυτέρῳ.

Ἀνταρχήσας δ' οὗτος ὁ Μαξιμίνος εὐθὺς ἐπέστειλε τῇ 5
 συγκλήτῳ, τὴν ἐκ τῶν στρατευμάτων ἀνάρρησιν ταύτῃ δηλῶν
 ἑαυτοῦ. οὐ μόνους δὲ χριστιανοὺς βαρὺς ἐπέρχε καὶ ἀπηγής,
 ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς ἐπηκόοις. ὑβριστὴς τε γὰρ ἦν καὶ ἐρωσιχρή-
 P I 621 ματος, κἀντεῦθεν καὶ ἀδικώτατος καὶ φόνων ἐργάτης καὶ τύραν-
 νος ἄντικρυς, χωρήσας εἰς ἀρπυγὰς καὶ ἀναιρέσεις ἀνθρώπων ἐξ 10
 οὐδεμιᾶς εὐλόγου λαβῆς. τοσοῦτον δ' εἰς μισοφονίας ἐξώκειλεν,
 ὡς μηδὲ τῆς ἰδίας φείσασθαι γυναικός· κἀκείνην γὰρ ἀνέιλε. τὴν
 οἰκείαν δ' ὅλον ἐπικαλύπτων δυσγένειαν, τοὺς μὲν ἐπατριδας
 ἡτίμους, προσωκειοῦτο δὲ τοὺς ἐξ ἀφανῶν. διὰ ταῦτα τοίνυν ὑπὸ
 πάντων μεμίσητο. ἐκστρατεύσας δὲ κατὰ Γερμανῶν τὴν χώραν 15
 αὐτῶν ἐληΐσατο, τῶν βαρβάρων μηδενὸς ὑποφαινομένου. εἶτα
 περὶ τὰ ἔλη καὶ τὰς συνεχεῖς ἀνεφάνησαν ἕλας· κἀκεῖ δὲ τῶν
 Ῥωμαίων εἰσελασάντων πλήθῃ πολλὰ ἀνῆρθησαν. καὶ οὕτω
 B νικήσας ἐπανῆλθεν ὁ Μαξιμίνος, αἰχμαλώτων πληθὺν ἐπαγόμε-
 νος. πάντα δὲ τὰ τῶν ἐπηκόων σφετεριζόμενος καὶ χρηματιζόμε- 20
 νος πάντοθεν οὐδὲ τῶν ἱερῶν ἀπέσχετο. αἰτιωμένων οὖν ξυμ-
 πάντων τοὺς στρατιώτας τοὺς αὐτὸν βασιλεύσαντας, οἱ ἐν Λιβύῃ

4 πρῶτεκτέτωρ A.

12 ἰδίας] οἰκείας AB.

et septem expeditis notariis adhibitis qui per vices scriberent ac libra-
 riis non paucioribus et virginibus eleganter scribere edoctis, martyrii
 corona cum Protoceto presbytero redimitus esse perhibetur.

Maximinus rerum potitus senatui statim, ut a militibus imperator
 appellatus esset, significavit. nec in Christianos duntaxat saevus atque
 immanis exstitit, sed in subditos aequae omnes. nam et superbus erat
 et pecuniae avidus, eaque de causa iniustissimus et sanguinarius, domi-
 que plane tyrannus, ad rapinas et caedes hominum sine ulla probabili
 causa ruens: ad quas adeo propensus fuit, ut nec uxoris suae vitae
 parceret, occultandae porro ignobilitatis suae studio, patriciis despectis,
 hominum obscurorum familiaritate utebatur. quibus de causis omnium
 odia suscepit. bello Germanis illato praedas ex agris egit, barbarorum
 nemine in conspectum veniente. deinde circa paludes et perpetuas sil-
 vas apparuerunt. quo cum Romani irruissent, magnam eorum multitu-
 dinem occiderunt. ita victor Maximinus cum maxima captivorum turba
 reversus est. sed quia sibi omnia subditorum bona vindicabat, nec ullam
 pecuniae rapiendae occasionem negligebat, ac ne sacris quidem
 abstinebat, omnibus eos milites, a quibus imperator creatus esset, cul-
 pantibus, Africanas legiones tum ea de causa tum alia quadam re irri-

στρατευόμενοι ταῦτα μαθόντες πρὸς ἀποστasiaν ἀπειδοί, καὶ
 τινος ἑτέρας αἰτίας ἐρεθισάσης αὐτούς. οἱ γὰρ τῶν τῆς Λιβύης
 πραγμάτων ἐπίτροποι τῶν ἐν αὐτῇ εὐπορούντων τὰς οὐσίας ἐξ
 οὐδεμιᾶς εὐλόγου ἀφηροῦντο λαβῆς καὶ τοὺς κεκτημένους αὐτὰς
 5 πρσαπώλλων. ἐντεῦθεν ἀγανακτήσαντες οἱ ἐκεῖ ἐπανίστησαν,
 καὶ τινα τῶν ἐκ τῆς βουλῆς ἄνδρα πρεσβύτην κεκλημένον Γορ- C
 διανὸν καὶ ἄκοντα κατασχόντες, διὰδημά τε τούτῳ περιτιθείασι
 καὶ πορφύραν ἐνδύουσι καὶ ἀναγορεύουσιν αὐτοκράτορά τε καὶ
 Αὔγουστον. ὁ δὲ ἐν Καρθαγένῃ παραγίνεται· καὶ αὐτὸν ἀσμέ-
 10 κως τῷ πρὸς τὸν Μαξιμίον μίσει ἐδέξαντο σύμπαντες. ἐπιστέλλει W Π 227
 οὖν τῇ βουλῇ, καὶ τοὺς ἀγγελοῦντας τὴν ἀνάρρησιν αὐτοῦ τοῖς
 ἐν τῇ Ῥώμῃ ἀπέστειλε. τῶν δὲ στυλέντων χρονισάντων κατὰ τὸν
 πλοῦν, καὶ οἱ ἐν τῇ Ῥώμῃ μὴ φέροντες τὴν τυραννίδα τοῦ Μαξιμίον
 πρὸς ἀποστasiaν κεικνητο καὶ τὰς ἐκείνου εἰκόνας καθήρουν καὶ
 15 τῷ τυράνῳ ἔλοιδοροῦντο. εἶτα γνωσιμαχῆσαντες, ὡς εἰ σώζοιτο D
 Μαξιμίον οὐκ ἔσται σφίσι σωτηρίας ἔλπις, δύο προβάλλονται
 στρατηγούς Μάξιμόν τε καὶ Ἀλβίνον, καὶ ἄμφω τῇ βουλῇ συν-
 αριθμονμένους. τινὲς δὲ Καισαρας αὐτοὺς πρὸς τῆς συγκλήτου
 ἰσχύρησαν ἀναγορευθῆναι, μήπω μαθούσης τὴν ἀνάρρησιν τοῦ
 20 Γορδιανῶ.

Ὁ δὲ γε Μαξιμίον ταῦτα μαθὼν ὤρμησεν ἐπὶ Ἰταλίαν,
 πολλὰ τῇ συγκλήτῳ ἀπειλησάμενος. γνούς δὲ τὸν Μάξιμον χωρή-
 σαντα κατ' αὐτοῦ (ὁ γὰρ Ἀλβίνος εἰς φυλακὴν τῆς Ῥώμης ἔμει-

14 καθήρουν εἰκόνας A. 15 ἔλοιδοροῦν C. 16 συγκλή-
 του] βουλῆς A. 19 τοῦ om A.

tatae defecerunt. nam Africanarum provinciarum procuratores bona locupletum sine ulla probabili specie invadebant, nec iis contenti ipsos quoque possessores trucidabant. quarum rerum indignitate ad seditio- nem concitati milites virum senatorii ordinis Gordianum, hominem pro- vectae aetatis, vel invitum rapiunt; impositoque diademate dataque purpura imperatorem et Augustum salutant. qui Carthaginem profectus, et Maximini odio ab omnibus benigne susceptus, litteras legatosque de sua designatione ad senatum mittit. qui cum in navigatione morati essent, Romani tyrannidis Maximini pertaesi defecerunt; et status eius eversis convicia in tyrannum iecerunt. deinde cum temeritatis paeniteret, quod Maximino incolumi nulla eis salutis spes relinqueretur, duos ex senatu Maximum et Albinum duces crearunt. quidam etiam Caesares a senatu appellatos esse ferunt, designationem Gordiani adhuc ignorante.

Quibus rebus Maximinus cognitis, minas contra senatum spirans in Italiam contendit. sed ubi Maximum, Albino ad urbis custodiam re-
Zonarae Annales II.

νεν ἐν αὐτῇ) ἐπὶ Ἀκυλητῶν ἀπένευσε, Μαυρουσίους ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ, ταύτην σπεύδων προκατασχεῖν. Ἀκυλητῶν δὲ ἡ νῦν Βερ-
 P I 622 νετία λέγεται εἶναι. ἀλλ' ἀπεκρούσθη, τῶν ἐν αὐτῇ ἀντιταξά-
 μένων αὐτῷ γενναιώτερον. ἀποκρουσθεὶς δὲ τῆς Ἀκυλητίας ὁ
 Μαξιμίος καὶ προσβυλῶν τοῖς περὶ τὸν Μάξιμον ἠτήθη. καὶ ὅ-
 ἐς τὴν οἰκίαν σκηνὴν ἀνεχώρησε· στασιασάντων δὲ τῶν στρατιω-
 τῶν καὶ τῶν δορυφόρων αὐτοῦ προῆλθε τῆς σκηνῆς μετὰ τοῦ
 οἰκείου παιδός, ὡς σφίσι διαλεξόμενος. οἱ δὲ αὐτίκα ἐπέδραντες
 ἀμφοῖν ἀντίλον αὐτοῦς. ἦν δὲ ὁ Μαξιμίος ἐτῶν πέντε καὶ ἐξ-
 ἦκοντα, ὅφ' ὧν ἐβυσίλευσεν ἕξ. αἱ κεφαλαὶ δὲ τῶν ἀναριθύντων
 τοῦτων ἐκμηθεῖσαι τοῖς τε ἐν Ἀκυλητῶν ἐπεδείχθησαν καὶ εἰς τὴν
 Ῥώμην ἐπέμφθησαν. οἱ δ' ἐν τῇ Ῥώμῃ κατὰ τὴν ἀγορὰν τὴν
 κεφαλὴν τοῦ Μαξιμίνου ἀνεσκόλοισαν, ἔν' αἷη πᾶσι περίοικτος.

B 17. Ἐντεῦθεν ὁ Μάξιμος εἰς τὴν Ῥώμην ἐπανελήλυθε,
 καὶ ὁ Ἀλβίνος ὑπηγήκει αὐτῷ, καὶ ὁ δῆμος δὲ καὶ ἡ σύγκλητος ἰσ-
 σὸν εὐφημίαις καὶ κρότοις αὐτὸν ἐπέδξαντο· καὶ συνῆρχον ἄμφω,
 καὶ ἤρχον καλῶς. οἱ δὲ γε στρατιῶται ἐδάκνοντο ὅτι οὐκ αὐτοὶ
 ἀλλ' ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος τοὺς αὐτοκράτορας προεβύλοντο. εἴτα
 καὶ αὐτοὶ οἱ βασιλεῖς πρὸς ἀλλήλους ἔσχον διαφοράς, καὶ τοῦτ'
 αἴτιον αὐτοῖς ἀπωλείας ἐγένετο. γινόντες γὰρ οἱ στρατιῶται ὡς
 διαφέρονται, ἐπῆλθον αὐτοῖς, καὶ ἀμφοτέρους δεσμήσαντες διὰ

3 εἶναι add AC. post αὐτῇ A add δὲ. 4 ὁ Μαξιμίος
 om A. 7 αὐτοῦ δορυφόρων AB. 11 τε om A. ἀπεδεί-
 χθησαν A. 15 δὲ om A. 19 τοῦτο BC. 20 αὐτῶν
 ἀπωλείας PW add τῆς, om ABC.

Fontes. Cap. 17. Fortasse Dio continuatus. Eusebii *Histo-
 riae ecclesiasticae* lib. 6 c. 23 — c. 31.

licto, contra se adventare didicit, Aquileiam, qua potiri in primis stude-
 bat, cum exercitu Maurorum declinavit. Aquileia vero dicitur eadem
 esse quae nunc Venetia. sed civibus fortiter se defendentibus ab urbe
 repulsus et a Maximo acie victus in suum tabernaculum rediit; ortoque
 inter ipsius satellites et milites tumultu egressus, ut oes alloqueretur,
 impetu illorum una cum filio, quem secum adduxerat, est occisus: matris
 annos quinque et sexaginta, quorum sex imperavit. amborum capita
 amputata Aquileiensibus ostentata Romamque missa sunt. Romani vero
 Maximini caput in foro palo affixerunt, ut omnibus conspicuum esset.

17. Post haec Maximus Romam reversus, Albino obviam egressus,
 a senatu populoque cum laetis acclamationibus et plausu est susceptus.
 inde ambo una, et quidem bene imperarunt. sed milites aegre forebant
 eos non a se sed a senatu populoque declaratos esse. post ipse etiam
 imperatores inter se dissentientes exitio suae causam praebuerunt. nam
 ea dissensione milites cogita, ambos vinculis constrictos per totam ur-

πάσης τῆς πόλειος αὐτοὺς περιήγαγον ἐμπαιρονομένους τε καὶ ἐμπαιζομένους ἀλλὰ μὴν καὶ αἰκίζομένους. εἴτε πυθόμενοι ὡς οἱ Γερμανοὶ ἀφελῆσθαι αὐτοὺς καὶ περισώσαι βουλευόμενοι, ἵνα μὴ τοῦτο γένηται ἀπέκτειναν αὐτούς. ὦν ὁ μὲν Μάξιμος ἑτῶν ἦν 6 ἑβδομήκοντα καὶ τεσσαράων, ὁ δὲ Ἀλβίνος ἑξήκοντα· καὶ ἔβασι- C
λευσαν κατὰ τινὰς μὲν ἡμέρας δύο καὶ εἴκοσι, καθ' ἑτέρουσ δὲ οὐχ ὅλους μῆνας τρεῖς.

Μετὰ δὲ τούτους οἱ μὲν Πομπηϊανὸν τινι συγγεγράφασι τὴν Ῥωμαίων ἱστορίαν ἀρχὴν, ταχύτατα δ' ἐκπεπτωκέναι αὐτῆς, 10 ὡς ἐν ὄνελῳ τῆς ἑξουσίας ἀπολούσαντα (οὐπω γὰρ δύο παρεληλυθέναι μῆνας, καὶ στερηθῆναι αὐτὸν πρὸς τῇ μοναρχίᾳ καὶ τῆς ζωῆς ἀναιρεθέντα· παρὰ τίνων δὲ καὶ διὰ τίνα αἰτίαν, μὴ εὐρηκώς, παρεσιώπησα καὶ αὐτός), οἱ δ' ἕτερόν τινα. μεθ' ὃν Πούπλιον ἀντισημαθῆναι Βαλβίνον ἰστόρησαν· καὶ μικρόν τι κάκεινον 15 τῆς αὐταρχίας ἀπογευσάμενον (ἐπὶ τρισὶ γὰρ μῆσιν αὐτῷ τὴν ἀρχὴν περιγράφουσι) ἀναιρεθῆναι κάκεινον, ἄρτι καταλαβόντος ἐκ Λιβύης Γορδιανοῦ, ὃς ἐκεῖ, ὡς ἤδη μοι ἐρρήθη, προσηγή- D
ρευτο. τὸν δὲ Γορδιανὸν τῆς Ῥώμης ἐπιβεβηκότα νοσήσαι, τὸ μὲν οὖν ἐπὶ ὑπέργηρος ἦν (ἑβδομήκοντα γὰρ καὶ ἑννέα ἔββω ἐνιαυ- 20 τοίς), τὸ δ' ἐπὶ χρονοτριβήσας ἐν τῇ θαλάσῃ κατὰ τὸν πλοῦν πᾶν τεταλαιπώρητο, καὶ ἐκ τῆς νόσου ταύτης ἐκλειοπέται, μόνος εἴκοσι καὶ δύο ἡμέρας ἐν ταύτῃ διαγαγόντα· καὶ σχεῖν ἐπὶ τῇ βασιλείᾳ διάδοχον τὸν οἰκεῖον υἱόν, Γορδιανὸν κάκεινον καλούμι- W II 228
νον καὶ ὁμωνυμοῦντα τῷ οἰκείῳ πατρί.

2 ἐμπαιζομένους] ἑβριζομένους B. 8 δὲ A. πομπηϊανόν BC; Cedrenus I 451 5 ed. Bonn. Πουπλιανόν pro Πομπηϊανόν. cf. annot. 13 οἱ δ' ἕτερόν τινα add AC.

bem per ludibrium et contumeliam nec sine verberibus circumduxerunt. deinde cum audivissent Germanos eripere et conservare illos velle, utrumque occiderunt. quorum Maximus annos 74, Albinus 60 natus erat. imperarunt vel, ut nonnulli auctores sunt, dies 22, vel, ut alii tradunt, non tres menses integros.

Post hos quidam Pompeianum rerum potitum esse tradunt, sed imperio vix per somnium degustato celerrime excidisse. priusquam enim duo menses elaborentur, una cum imperio vita etiam privatam esse: a quibus autem et quibus de causis, cum scriptum non invenerim, silentio et ipse praeterii. sunt et qui aliam eius loco nominent. ei P. Balbinum successisse tradunt: qui, cum per tres menses imperii fructum brevem percepisset, in Gordiani designati imperatoris (ut dictum est) ex Africa adventu occisus fuerit. Gordianum vero, cum Romam venisset, aegrotasse, partim ob extremam aetatem (annos enim 79 habebat), partim quod ex longiore navigationis vexatione afflictus esset; et obiisse 22 duntaxat diebus in imperio exactis, filiumque Gordianum successorem reliquisse.

Οἱ μὲν οὖν οὕτω παρηκολουθημένοι ταῦθ' ἰστορήκασι, οἱ δὲ τῷ πρεσβύτῳ Γορδιανῷ ἀναρρηθέντι κατὰ Λιβύην φασὶν αὐτοκράτορι ἐπαναστήναί τινας, καὶ μάχης συγκροτηθείσης ἤτη-
P I 623 θῆναι τοὺς τοῦ Γορδιανοῦ, καὶ πολλοὺς αὐτῶν ἀλλὰ μὴν καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἀνααιρεθῆναι· τὸν δὲ ὑπεραληθίσαντα ἀπάγξασθαι⁵ καὶ οὕτως ἑαυτὸν τῆς ζωῆς ὑπέξαγαγεῖν.

Οἱ δὲ τῷ υἱῷ ἐκείνου τῷ νέῳ Γορδιανῷ τὴν τῶν Ῥωμαίων ἡγεμονίαν μετὰ τὸν ἐκ νόσου θάνατον τοῦ πρεσβυτέρου Γορδιανοῦ προσκληροῦντες, κατὰ Περσῶν αὐτὸν γεγράφασι ἐκστρατεύσαντα καὶ συμβαλόντα αὐτοῖς κἂν τῇ μάχῃ τὸν ἵππον ἐλαύνοντα¹⁰ καὶ τοὺς οἰκίους παραθαρρύνοντα καὶ πρὸς ἀλκὴν ἐπαλείφοντα, ὀλισθήσαντος δὲ τοῦ ἵππου καὶ συμπεσόντος αὐτῷ, τὸν μηρὸν κατευγῆναι, καὶ οὕτως ἀναχομισθῆναι εἰς Ῥώμην, καὶ ἐκ τοῦ κατὰγματος τελευτήσαι, ἐπὶ ἕξ ἐνιαυτοὺς αὐταρχήσαντα.

B Οὐρβανὸς δὲ ὁ τῆς Ῥώμης ἀρχιερεὺς ἔτεσιν ἀρχιερατεύσας¹⁵ ὀκτώ τοῦ Μαξιμίνου βασιλεύοντος ἀπεβίω· ὃν Ποντιανὸς διεδέξατο. τῆς δ' Ἀντιοχείων ἐκκλησίας μετὰ Φιλητὸν προέστη Ζεβίνος. ἐπὶ δὲ γε Γορδιανοῦ τοῦ νέου ὁ τῶν ἐν Ῥώμῃ πιστῶν προεστῆκὼς Ποντιανὸς μεταλλάξας τὸν βίον ἔσχε διάδοχον τὸν Αντέρωτα, ἐν ἕξ ἔτεσι τῇ λειτουργίᾳ ἐσχολακῶς. ὁ δὲ γε Ἀντέρως²⁰ ἐπὶ βράχιστον πᾶν καιρὸν τὴν ἐκκλησίαν ἰθύνας πρὸς ἄλλην ζωὴν μετετέλλυθε. μεθ' ὃν Φλαβιανὸς θείᾳ ψήφῳ τῆς ἀρχιερωσύνης τετέλλυκεν, ὡς ἰστόρησεν ὁ Εὐσέβιος. λέγεται γὰρ τῶν

2 αὐτοκράτορι φασὶν A. 4 αὐτῶν αὐτοῦ A. 5 post ὑπεραληθίσαντα A add διὰ τοῦτο. ἀπάγξασθαι AC, ἀπάγξασθαι PW. 8 μετὰ τὸν — Γορδιανοῦ om A. πρεσβύτου C. 22 sq. Φαβιανὸς Eusebius. 23 ἰστορεῖ A. Εὐσέβιος] Hist. eccl. 6 29.

Atque alii haec ita consecuta esse tradunt: alii scribunt, quosdam Gordiano in Africa imperatori appellato seditionem movisse, et Gordiani milites succubuisse; multisque caesis, atque ipso Gordiani filio, senem prae doloris impatientia laqueo vitam finivisse.

Alii, qui iuniori Gordiano post patris obitum ex morbo imperium attribuant, eum Persis intulisse bellum ferunt; dumque in pugna equo incitato aciem circumvolitans suos ad rem strenue gerendam cohortatur, ex equi lapsu femore fracto Romam perlatum decessisse, cum sex annos imperasset.

Urbanus Romano pontificatu annis octo functus Maximino imperante obiit, Pontiano successore. Antiochenaec ecclesiae post Philetam Zebinus praefuit. sub Gordiano filio, Pontiano Romano pontifici sexto ministerii anno defuncto successit Anteros, ac paulo post in aliam vitam migravit. post quem Flavianus divino suffragio, ut narrat Eusebius,

πιστῶν ἀθροισθέντων, ὥστε τὸν μέλλοντα τῆς ἐπισκοπῆς προστή-
 ναι παρ' αὐτῶν ἐκλεγῆναι, παρεῖναι καὶ τὸν Φλαβιανὸν ἄρτι
 ἤκοντα ἕξ ἀγροῦ· μὴ μέντοι παρὰ τοῦ λόγον γενέσθαι περὶ αὐτοῦ C
 ὡς προστισημένου τῆς ἐκκλησίας, ἀλλ' ἐτέρους εἶναι περὶ ὧν ἦν
 5 τοῖς συνειλεγμένοις φροντίς τίς ἂν προκριθεῖ αὐτῶν. ἐν τοσοῦτῳ
 δὲ περιστερὰν καταπτήναι καὶ ἐφιζῆσαι τῇ τοῦ Φλαβιανοῦ κεφα-
 λῇ· κἀντεῦθεν ἅπαντας τοὺς ἠθροισμένους ἐκεῖ μιᾷ χρήσασθαι
 φωνῇ ὡσπερ ἀπὸ συνθήματος, καὶ "ἄξιός" ἐπιβοῆσαι αὐτῷ, καὶ
 τῷ τῆς ἀρχιερωσύνης θρόνῳ τὸν ἄνδρα προσενεγκεῖν μηδὲν τι
 10 μελλήσαντας. τότε καὶ ὁ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ τῶν πιστῶν ἐκκλησίας
 προεστηκὼς Ζεβίνος τὸν βίον λιπῶν ὑπὸ Βαβύλα διαδέχεται.
 Ὡριγένης δὲ κατὰ τὴν ἐν Παλαιστίνῃ διατριβῶν τηρικαῦτα Και-
 σάρειαν πολλοὺς μὲν καὶ πολλαχόθεν ἐκέκτητο φοιτητάς, εἶχε δὲ D
 καὶ τὸν μέγαν Γρηγόριον τὸν θαυματουργὸν καὶ τὸν τούτου ὁμαί·
 15 μονα Ἀθηνόδωρον τῶν ἑαυτοῦ λόγων ἀκροατάς. τότε δὲ καὶ
 Ἀφρικανὸς ὁ συγγραφεὺς ἔγνωρίζετο.

18. Μετὰ δὲ τὸν νέον Γορδιανὸν ἕτερος αὐθις Γορδιανὸς
 τῆς ἀρχῆς ἐπέλαβετο, κατὰ γένος, ὡς λόγος, προσήκων τοῖς ἀπ-
 ελθοῦσι Γορδιανοῖς. ὃς ἐστρατεύσας εἰς Πέρσας καὶ πολεμήσας
 20 αὐτοῖς, Σαπώρου τοῦ υἱοῦ Ἀρταξέρξου τοῦ ἔθρους ἡγεμονεύον-
 τος, ἤττησέ τε τοὺς ἐναντίους, καὶ Νίσιβιν καὶ Κάρας Ῥωμαίοις
 αὐθις ἐπανεσώσατο, ὑπὸ Περσῶν ἐπὶ Μαξιμίνου ὑφαρπασθείσας.

7 τοὺς om A.
 ὑπὸ A.

χρήσασθαι φωνῇ A, φ. γ. PW.

22 ἐπι]

FONTES. Cap. 18. Fortasse Dio continuatus.

episcopatum est adeptus. fertur enim fidelibus deligendi pontificis causa congregatis Flavianum quoque recens ex agro advenisse, neque ab ullo mentionem esse factam quasi is ecclesiae praefaturus esset, sed concilium curasae quemnam ex aliis anteferet. interea columbam advolantem capiti illius insedissee. atque inde omnes veluti signo dato una voce exclamasse, eum dignum pontificatu: ac citra ullam cunctationem in throno collocatum esse. tum Zebino quoque Antiochiae defuncto successit Babyla. Origenes vero sub id tempus Caesareae Palaestinae degens, praeter alios qui undique confluerant, etiam magnum Gregorium, mirificum illum, auditorem habuit, et fratrem eius Athenodorum. tum quoque Africanus historicus noscebatur.

18. Post Gordianum iuniorem alius Gordianus, defunctis, ut fertur, genere coniunctus, imperium suscepit. is contra Persas profectus, Sapore Artaxerxis filio regnante, hostibus acie superatis Nisibim et Carras recuperavit, a Persis Maximino imperante Romanis ereptas. de-

εἶτα πρὸς Κτησιφῶντα γενόμενος ἔξ ἐπιβουλῆς Φιλίππου τοῦ ἐπαρχοῦ τοῦ δορυφορικοῦ ἀνηρέθη. οὗτος γὰρ ὁ Γορδιανὸς ἄρξας ἐπαρχον τὸν οἰκίον προχειρίσαστο πενθερὸν Τιμησοκλέα καλούμενον. μέχρι μὲν οὖν περιῆν οὗτος, καλῶς εἶχε τὰ τῆς ἔξουσίας τῷ αὐτοκράτορι καὶ κατὰ ῥοῦν ἐφέρετό οἱ τὰ πράγματα, Τιμησοκλέους δὲ τελευτήσαντος Φίλιππος προχειρίσαστο ἐπαρχος. καὶ στασιάζουσι τοὺς στρατιώτας βουλόμενος τὰς αὐτῶν σιτήσεις ἡλάττωσεν, ὡς τάχα τοῦτο κεκελευκότος τοῦ αὐτοκράτορος. οἱ δὲ φασιν ὅτι τὸν σῖτον ἐπέσχε τὸν εἰς τὸ στρατόπεδον κομιζόμενον, ὥστε τοὺς στρατιώτας ἐνδεεῖα πιέζεσθαι, κἀντεῦθεν αὐτοὺς πρὸς 10 σιάνισιν ἐρεθισθῆναι. στασιάζουσαντες δὲ κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος ἐπανέστησαν ὡς αἰτίου αὐτοῖς γεγονότος λιμοῦ, καὶ ἐπειθόντες αὐτῷ ἀπέκτειναν αὐτόν, ἐπὶ ἐνιαυτοῦς ἡγεμονεύσαντα ἔξ. καὶ αὐτίκα ὁ Φίλιππος ἐπεπήδησε τῇ ἀρχῇ. ὡς δ' ἀπηγγέλη τῇ Β γερουσίᾳ ἢ τοῦ Γορδιανοῦ σφαγῇ, ἕτερον αὐτοκράτορα διήγειρεν 15 αὐτὴν προχειρίσασθαι. καὶ ἀνεῖπεν αὐτίκα Καίσαρα Μάρκον τινὰ φιλόσοφον. ὁ δὲ πρὶν ἐρεῖσαι τὸν πόδα τῇ ἀδιαρχίᾳ θνήσκει αἰφνίδιον ἐν τῷ παλατίῳ διάγων. τοῦ δὲ θανόντος κρατεῖ τῆς Ῥωμαίων ἡγεμονίας Σεῦρος Ὀστιλιανός. ἀλλὰ καὶ οὗτος οὕτω σχεδὸν ταύτης ἐπιλημμένους ἀπέτισε τὸ χρεῖων 20 νοσήσας γὰρ καὶ φλεβοτομηθεὶς ἐτελεύτησεν.

3 Τιμησοκλέα] qui Zosimo Τιμησικλῆς, Iulio Capitolino Misitheus.
 4 οὗτος] ἐκείνος A. τὰ om B. 7 σιτήσεις B. 8 τοῦτο
 τάχα AB. 9 κομιζόμενον A. 13 αὐτῷ om A. 14 ὁ
 φίλιππος αὐτίκα AB. 19 ὀστιλιανός C, ὁ στυλιανος B, ὁ
 Στυλιανός PW, om A. 20 οὕτω A, οὕτω PW.

inde Ctesiphontem profectus insidiis Philippi praefecti praetorio perit. nam cum rerum potitus esset, Timesoclem socerum praefectum praetorio designavit. eoque superstite res imperii bene se habuerunt prosperoque successerunt: eo vero defuncto Philippus praefectus designatus, ut seditionem concitaret, stipendia militum minuebat, quasi id iussisset imperator. alii frumentum, quod in castra perferendum esset, cum inhibuisse ferunt: itaque milites commeatus penuria laborantes contra imperatorem tanquam famis causam insurrexissent. quem sexto imperii anno occiderunt. Philippus vero statim summam rerum arripere studebat. nuntiata Gordiani caedo a senatu Marcus quidam philosophus statim Caesar renuntiatus est: qui ante firmatum imperium in palatio repente obiit. eo mortuo rerum potitus Severus Hostilianus, et ipse fere priusquam habenas imperii capesseret, vena propter morbum incisa, naturae debitum persolvit.

19. Ἐπαελθῶν οὖν ὁ Φίλιππος ἰγκρατῆς ἐγένετο τῆς τῶν Ῥωμαίων ἀρχῆς. ἐν δὲ τῷ ἐπανίεναι τὸν υἱὸν Φίλιππου κοινωὸν τῆς βασιλείας προσελέτο. σπονδὰς δὲ πρὸς Σαπύρην θέμενος τὸν τῶν Περσῶν βασιλεύοντα, τὸν πρὸς Πέρσας κατέλυσε πόλεμον, παραχωρήσας αὐτοῖς Μισσοποταμίας καὶ Ἀρμενίας. ἦνος δὲ Ῥωμαίους ἀχθομένους διὰ τὴν τῶν χωρῶν τούτων παραχώρησιν, μετ' ἄλλῃον ἠθέτησε τὰς συνθήκας καὶ τῶν χωρῶν ἐπελάβετο. ἦν δὲ ὁ Σαπύρης, ὡπερ ἰστόρηται, ὑπερμεγέθης τὸν ὄγκον τοῦ σώματος, καὶ ὁλος οὕτω τότε ὤφθη ἀνῆρ.

10 Ἐπαναζεύξας δὲ ὁ Φίλιππος εὐμενῆς ἦν τοῖς χριστιανοῖς, μάλιστα δὲ κατὰ ἐνόους καὶ προσετέθη τῇ πίστει Χριστοῦ, ὥστε καὶ εὐχῶν ἐπ' ἐκκλησίας κοινωῆσαι χριστιανοῖς καὶ ἀσμένως ἐξαγορευῆσαι ὅσα οἱ ἡμάρτητο. οὐ γὰρ ἄλλως εἰς κοινωσίαν παρὰ τοῦ προεσιῶτος τῆς ἐκκλησίας ἐδέχετο, εἰ μὴ ἔξομολογήσεται καὶ 15 τοῖς αἰτοῦσι μετόνοιαν ἐνυτὸν καταλέξει· κἀκεῖνον λέγεται πειθ-
αρχῆσαι. φασὶ μέντοι τινὲς τοῦτον εἶναι τὸν πατέρα τῆς μάρτυρος Εὐγενίας· ἀλλὰ περὶ τὴν δόξιν ταύτην πεπλύνηται. ἔπαρχος μὲν γὰρ κἀκεῖνος γενέσθαι ἰστόρηται, ἀλλ' Αἰγύπτου, καὶ οὐ τοῦ δορυφορικοῦ· καὶ μετὰ τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν ἐκεῖνος παραιτη-
20 σάμενος τὴν ἀρχὴν, ὑπὲρ τῆς εἰς Χριστὸν ὁμολογίας ἠνδρίσατο καὶ μαρτυρίῳ κεκόσμηται.

1 Φίλιππος] "alter codex addit ἐκ τῆς Ἰουδαίας" WOLFIIUS. "at desunt in Reg. et Colbert." DUCANGIUS. τῶν om A. 8 ὥσπερ] ὡς A. 11 μάλιστα δὲ — 12 χριστιανοῖς om A. 18 γὰρ om A.

FOUNT. Cap. 19. Fortasse Dio continuatus. Eusebii Historiae ecclesiasticae lib. 6 c. 34.

19. Philippus reversus imperium Romanum occupavit, Philippo filio in via collega adscito. cum Sapore Persarum rege pacem fecit, Mesopotamia et Armenia concessis. sed cum Romanos earum provinciarum iacturam graviter ferre intellexisset, paulo post pace abrogata eas defendendas suscepit. fuit autem Sappores, ut ferunt, tanta mole corporis, quanta eo tempore visa nondum fuit.

Philippus a bello Persico reversus erga Christianos bene affectus fuit; ac potius auctores quidam sunt, eum Christianam fidem amplectum in ecclesia communia cum Christianis vota fecisse, et peccata sua non gravatim confessum esse. nam cum a praeposito ecclesiae ad communionem non admitteretur, nisi confiteri vellet et nomen suum inter paenitentes profiteri, haud recusasse. qui vero eum martyris Eugeniae patrem esse tradunt, errant. nam is quidem et ipse praefectus fuisse narratur, sed Aegypti, non praetorio; ac post Christianam fidemposito magistratu Christum fortiter professus ac martyrii corona ornatus est.

Οὗτος δ' ὁ αυτοκράτωρ Φίλιππος πρὸς Σκύθας ἀράμενος
 πόλεμον εἰς Ῥώμην ἐπανῆλθεν. ἐν δὲ Μυσοῖς Μυρίνος τις ταξι-
 ἀρχης ὢν παρὰ τῶν στρατιωτῶν βασιλεύειν ἤρθε. καὶ διὰ τοῦτο
 ὁ Φίλιππος τεθορόβητο, καὶ τῇ συγκλήτῳ διειλέχθη περὶ τῆς
 P I 625 στάσεως. τῶν ἄλλων δὲ σιωπῶντων ὁ Δέκιος μὴ δεῖν φροντίζειν 5
 εἶπεν αὐτῷ περὶ τοῦ Μυρίνου, ὡς παρ' αὐτῶν ἀναιρεθησομένου
 τῶν στρατιωτῶν, οἷα ἀναξίου τῆς βασιλείας τυγχάνοντος. ὁ μετ'
 ὀλίγον κατὰ τὴν ἐκείνου γέγονε πρόρρησιν. Θανμάσας οὖν ὁ Φί-
 λιππος διὰ τοῦτο τὸν Δέκιον, ἀπελθεῖν προειρέπετο εἰς Μυσίαν 10
 κολάσαι τοὺς αἰτίους τῆς στάσεως. ὁ δὲ τὴν ἀποστολὴν
 παρηγεῖτο, λέγων μήθ' ἑαυτῷ μήτε τῷ στέλλονται συμχεῖν αὐ-
 τὸν ἐκεῖ ἀπελθεῖν. ὁ δὲ Φίλιππος καὶ ἔτι ἐνέκειτο. κάκινος καὶ
 ἄκων ἀπήει· καὶ ἀπελθόντα εὐθὺς αὐτὸν οἱ στρατιῶται βασιλεῖα
 εὐφῆμησαν. τοῦ δὲ ἀπαναινομένου, τὰ ξίφη σπασάμενοι δέξα-
 σθαι αὐτὸν ἠγάγασαν τὴν ἀρχήν. γράφει οὖν ἐκεῖθεν τῷ Φι- 15
 λίπῳ μὴ ταραχθῆναι· εἰ γὰρ ἐπιστάτῃ τῇ Ῥώμῃ, ἀποθήσεται
 B τὰ τῆς βασιλείας παράσημα. ἀλλ' ἀπιστήσας τούτῳ ὁ Φίλιππος
 ἐξοστράτευσεν κατ' αὐτοῦ· καὶ συμβαλὼν τοῖς τοῦ Δεκίου ἔπεισεν
 ἐν τοῖς πρώτοις ἀγωνιζόμενος· σὺν αὐτῷ δὲ καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ
 ἀνήρητο Φίλιππος. ὢν θανόντων τῷ Δεκίῳ ξύμπαντες προσ- 20
 ἐχώρησαν. ἐβασίλευσε δὲ κατὰ μὲν τινὰς πέντε ἐνιαυτούς, καθ'
 ἑτέρους δὲ ἕξ ἐπὶ τοσοῦτοις μηνσίν. ὤρητο δ' ἐκ Βόστρων, ὅπου
 καὶ πόλιν βασιλεύσας ἐπὶ νῦν μὲν ἐαυτῷ ἔδομήσατο, Φιλιππούπολιν
 ὀνομάσας αὐτήν.

1 οὗτος BCW, Οὗτως P.

19 τοῖς om A.
 τοὺς μηνῶν PW.

φίλιππος ABC, ὁ Φίλιππος PW.

καὶ om A.

22 τοσοῦτοις μηνσίν A, τοσοῦ-

Hic autem Philippus imperator cum suscepto adversus Scythas bello Romam rediisset, Marinus quidam ordinum ductor a militibus in Moesia imperator est delectus. qua seditione turbatus cum apud senatum verba faceret, caeteris tacentibus, de Marino ei non laborandum esse dixit Decius, quod, ut homo regno indignus, ultro a militibus occidendus esset: idque ut ille praedixerat, paulo post accidit. qua de causa Philippus Decium admiratus in Moesiam abire et seditionis auctores punire iussit. is vero eam legationem, quod nec sibi neque mittenti futura esset utilis, deprecatus, tamen urgente Philippo abiit invitus, et a militibus statim strictis ensibus accipere imperium, quantumvis recusaret, coactus, Philippo scribit ne turbetur: se enim, ubi Romam venerit, positurum esse insignia imperii. quod Philippus non credens bellum ei intulit: commissoque praelio in prima acie dimicans una cum filio Philippo cecidit. quibus sublati universi se ad Decium contulerant. regnavit autem, ut quidam tradunt, annos quinque, ut alii, sex et totidem menses. fuit Bostris oriundus: ubi, regno potitus, Philippopolim de suo nomine condidit.

20. "Ο γε μὴν Δέκιος πάντων, ὡς εἴρηται, τῶν στρατευ- W Π 230
 μάτων προσχωρησάντων αὐτῷ εἰς τὴν Ῥώμην ἐπανελήλυθε καὶ τῆς
 ἡγεμονίας γέγονεν ἐγκρατής. ἀποσκοπήσας δὲ πρὸς τὸν τῆς ἔξ- C
 ουσίας ὄγκον καὶ τὴν τῶν πραγμάτων οἰκονομίαν, ὡς ἔνιοι λέ-
 5 γουσι, τὸν Βαλεριανὸν ἐπὶ τῇ τῶν πραγμάτων διοικήσει προσεῖλετο.
 καὶ αὐτίκα ἀλλήλους εἰς θειομαχίαν παρακροτήσαντες, διωγμὸν
 ἐπήγειραν κατὰ τῶν χριστιανῶν σφοδρότατον. εἰσὶ δ' οἱ καὶ
 δε' ἔχθος τὸ πρὸς τὸν Φιλιππὸν φασὶ τοῖς χριστιανοῖς ἐπιθέσθαι
 τὸν Δέκιον, οἷα παρ' ἐκείνου σεβαζομένοις. ζυμῆναι γοῦν κατὰ
 10 τῶν πιστῶν. διτε καὶ Φλαβιανὸς ὁ τῆς ἐν Ῥώμῃ προεϊστάμενος
 ἐκκλησίας ἔτυχε τέλους μαρτυρικοῦ, καὶ Βαβύλας ὁ τῶν ἐν Ἀν-
 τιοχείᾳ πιστῶν τὴν ἐκκλησίαν διέπων, καὶ Ἀλέξανδρος ὁ τῶν Ἱε-
 ρουσολύμων ἐπίσκοπος, ὃς οὐ τότε πρῶτως ἐπερῆθησε τῆς εἰς
 τὸν σωτήρα κύριον πίστεως, ἀλλὰ καὶ πρῶην, ὡς ἤδη προεῖρη-
 15 ται, καὶ τότε δὲ καθειροχθεὶς κατὰ τὸ δεσμοκτήριον τελευτᾷ. ἀλλὰ D
 καὶ ὁ μέγας Κυπριανὸς τῆς Καρθαγένης ἐπίσκοπος ὦν τηνικαῦτα
 τῆς εἰς Χριστὸν ἐπερῆθησε πίστεως. τῶν οὖν εἰρημένων ἀρχιε-
 ρῶν μετελλαχθῶν τὸν βίον, ἐν μὲν Ῥώμῃ ἀντὶ Φλαβιανοῦ Κορ-
 νήλιος ἐπισκόπησεν; ἐν Ἀντιοχείᾳ δὲ ἀντὶ Βαβέλα Φλαβιανός,
 20 καὶ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Διονύσιος, ἐν δ' Ἱεροσολύμοις ἀντὶ Ἀλεξάν-
 δρου Μαζυβάνης· καὶ ἄλλοι δὲ πλείστοι μαρτυροῦν τότε κατ-
 ηξιώθησαν.

7 εἰσὶ δ' οἱ] ex. gr. Eusebius Hist. eccl. lib. 6 cap. 39. 10 Φλα-
 βιανός] qui Φαβιανός Eusebio. 14 κύριον] χριστὸν per com-
 pendium B. προεῖρηται] p. 559 v. 10. 18 μεταλλαχθῶν C.
 Φαβιανῶ Eusebius. 19 ἐν] καὶ ἐν A. Φλαβιανός] Φάβιος
 Eusebius. 21 τότε μαρτυροῦν AB.

Fontes capituli 20 certo indicari nequeunt, praeter Eusebii Hist.
 eccles. lib. 6 c. 39 43 44.

20. Eniῶvero Decius omnibus legionibus acceptis Romam pro-
 fectus imperium firmavit. atque eius amplitudine ac negotiorum multi-
 tudine considerata, ut quidam aiunt, Valerianum collegam adscivit. et
 uterque alterum cohortatus persecutionem atrocissimam contra Christia-
 nos instituerunt. sunt qui dicant, Philippi odio, Christianorum cultoris,
 Decium nostros persecutum esse. ut ut est, contra fideles profecto in-
 sanit. eo tempore Flavianus ecclesiae Romanae episcopus martyrio
 vitam finit. item Babylas Antiochenus et Alexander Hierosolymitanus
 episcopus, qui non tum primum pro Christiana fide decertavit, sed prius
 etiam, ut iam expositum est: tum vero in carcere obiit. sed et magnus
 Cyprianus, Carthaginiensis episcopus, pro Christiana fide certavit. his
 igitur pontificibus defunctis, Romae Flaviano Cornelius, Antiocheno
 Babylae Flavianus, Alexandriae Dionysius, Hierosolymis Alexandro Ma-
 zabanes successit. sed et alii plurimi martyrii dignitate sunt ornati.

Τότε καὶ Ὁριγένης παρήχθη μὲν εἰς βῆμα τυραννικὸν ὡς
 σεβόμενος τὸν Χριστόν, οὐκ ἔτυχε δὲ τέλους μαρτυρικοῦ, οἶμαι
 τοῦ Θεοῦ ταύτης αὐτὸν μὴ κριναντος ἄξιον διὰ τὸ περὶ τὰ ὀρθό-
 δοξα δόγματα τοῦ ἀθλήου ἐκείνου διάστροφον. *λειποτακτεῖ γὰρ,*
 P I 626 *καὶ ταῦτα μετὰ πείραν βιασάνων. οὗτος, ὡς ἔμπροσθεν εἴρηται, 5*
μέγας ἐν λόγοις γενόμενος κἀντεῦθεν ὑπερφρονήσας καὶ ἀλαζονευ-
σάμενος, οὐ τοῖς τῶν πρὸ αὐτοῦ πατέρων ἱερῶν ἠκολούθησε δό-
γμασιν, ἀλλ' ἑαυτῷ θαυρήσας κινῶν δογμάτων εἰσωγωγὸς ἐρη-
μάτισε, καὶ βλασφημίας εἰς τε τὴν ἅγιαν τριάδα καὶ εἰς τὴν θείαν
ἐνανθρώπησιν ἐκ τοῦ πονηροῦ θησουροῦ τῆς καρδίας αὐτοῦ ἐξ-
10 ηρεῦζατο, καὶ πάσης σχεδὸν αἰρέσεως ἐγένετο ἀρχηγός. τὸν τε
γὰρ μονογενῆ τοῦ Θεοῦ υἱὸν κτιστὸν ἰδογμάτισε, καὶ τῆς δόξης
 B *αὐτὸν ἡλλοτρίου καὶ τῆς οὐσίας τῆς πατρικῆς· καὶ τὸ πνεῦμα τὸ*
ἅγιον ὑπεβίβαζε τῆς τοῦ πατρὸς ἀξίας καὶ τῆς τοῦ υἱοῦ, λέγων
ὡς οὔτε τὸν πατέρα δύναται ὄραῖν ὁ υἱὸς οὔτε μὴν τὸν υἱὸν τὸ 15
πνεῦμα, ὥσπερ οὐδὲ οἱ ἄγγελοι τὸ πνεῦμα οὔτε τοὺς ἀγγέλους οἱ
ἄνθρωποι. αὐτοὶ μὲν αἱ περὶ τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου τριάδος
βλασφημίαι τοῦ Ὁριγένους· περὶ δὲ γε τὴν ἐνανθρώπησιν τοῦ
υἱοῦ τοῦ Θεοῦ βλασφήμει, δυσσεβῶς εἰσάγων μὴ σάρκα ἐψυχω-
μένην ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου λαβεῖν τὸν Χριστόν. ἠνώσθαι γὰρ 20
ἐμψεύετο τὸν μονογενῆ τοῦ Θεοῦ υἱὸν πρὸ καταβολῆς κόσμου τῷ
νῷ, ὃν ἀνέπλαττεν ἐκείνος ἐκλελεγμένον καὶ κλόνον οὐχ ὑπο-
 C *στάνα, καὶ σὺν τούτῳ ἐπ' ἐσχάτων ἐνανθρωπήσῃ καὶ σάρκα*

3 ὁρθὰ A. 9 εἰς ante τὴν θ. add AB. 14 τῆς alterum add AB.
 18 τοῦ prius add AB. 19 ἐμψυχωμένην B. 20 τῆς παρθένου
 τῆς ἁγίας A.

Tunc etiam Origenes ad tyrannicum tribunal ut Christi cultor
 adductus est: sed honore martyrii caruit miser, ei negato, ut opinor, a
 deo, ob perversas opiniones. nam tormenta iam expertus, tamen ordi-
 nem deseruit. hic, ut ante dictum est, cum doctrina et eloquentia ex-
 celleret, superbia et arrogantia elatus, veterum ss. patrum decretis ne-
 glectis, novarum opinionum auctor esse non dubitavit: et blasphemias in
 sanctam trinitatem divinamque inhumanationem ex improbo cordis sui
 thesauro eructavit; nec ulla fere secta est cui non initium praeberit.
 nam et unigenitum dei filium conditum esse docuit, a paterna gloria et
 essentia alienum; et spiritum sanctum infra patris et filii dignitatem
 collocavit, affirmans neque patrem a filio neque filium a spiritu sancto
 posse cerni, ut nec spiritum ab angelis nec angelos ab hominibus, haec
 sunt Origenis in sanctam et consubstantialiam trinitatem blasphemiae:
 circa Christi vero inhumanationem, Christum animatam carnem ex san-
 cta virgine assumptisse impie negat; sed unigenitum dei filium ante
 mundum conditum menti unitum fuisse fabulatur, et electum esse flagit,
 et ramum qui aliquando non fuerit, cum eoque extremis temporibus in-

προσειληφέναι δίχα ψυχῆς νοεράς τε καὶ λογικῆς. καὶ ἀποθίσθαι δὲ τὴν σάρκα πάλιν τὸν κύριον, καὶ τέλος ἔξειν τὴν βουσίλειαν αὐτοῦ ἔδογματίξει. καὶ τῶν δαιμόνων εἰσηγήτο ἔσεσθαι μέλλειν ἀποκατάστασιν, καὶ τὴν κόλυσιν χρονικὴν ἀλλ' οὐκ αἰωνίζουσαν·
 5 πρὸς κάθαρσιν δὲ τῶν ἁμαρτημάτων γενήσεσθαι, μετὰ τὸ καθαρ-
 θῆναι δὲ πάντας εἰς τὴν ἐνάδα ἀποκαταστῆναι καὶ τοὺς ἀνθρώ- W II 231
 πους καὶ τοὺς δαίμονας. τὰ δὲ περὶ τῆς ἐνάδος ταύτης, πολλῆς
 μακρηγορίας δεόμενα ἴν' ὃ ταύτης ὕθλος σαφηνωθῆιη, παρείδη-
 σαν, ὡσπερ καὶ ἄλλαι τῶν ἐκείνου βλασφημιῶν. D

10 Τὰ μὲν οὖν κατὰ τὸν Ὁριγένην, ὃν ἐκάλουν καὶ Ἀδαμάν-
 τιον, ἐν τούτοις· τότε δὲ καὶ Ναβάτος τῆς κατὰ Ῥώμην ἐκκλη-
 σίας πρεσβύτερος αἰρεσιάρχης ἐγένετο καὶ τῶν καλούντων ἐαυτοῦς
 Καθαροὺς ἀρχηγός, ἀρνούμενος τοῖς ἐν τῷ διωγμῷ ὑποκύνεσσι
 καὶ θυσίαν τοῖς εἰδώλοις προσάγαγοῦσιν, εἶτ' ἐπιστρέφουσι καὶ
 15 ἔξομολογουμένοις, τὴν μετάνοιαν, καὶ προσπίπτοντας αὐτοῦς καὶ
 Θεραπείαν ζητούντας τοῦ σφάλματος ἐν μεταμειλείᾳ καὶ συντριβῇ
 καρδίας μὴ προσιέμενος. καθ' οὗ καὶ σύνοδος ἐν Ῥώμῃ συνέστη,
 Κορηθίου ταύτης προϊσταμένου. ἐν ἣ προσδέχεσθαι μὲν τοὺς
 ἐν τῷ καιρῷ τοῦ διωγμοῦ παραπετωκότας δεῖν ἔδοξεν, ἐπιστρέ-
 20 φοντας, καὶ μετανόιας φαρμάκοις θεραπεύειν αὐτοῖς· τὸν δὲ P I 627
 Ναβάτον τοῖς τῇ συνόδῳ δόξασι μὴ πειθόμενον οἱ θεῖοι πατέρες
 ἐκείνοι τῆς ἐκκλησίας ἀπηλλοτριώσων καὶ ἀπεκλήρουν ὡς μισ-
 ἀδέλφον.

1 λογικῆς τε καὶ νοεράς A. 2 δὲ om A. 8 ἴν' ὃ — 9 ἐκεί-
 νον om C. 9 ἄλλαι A, ἄλλα PW.

humanatum esse, assumpta carne absque anima intelligente et ratione praedita; ac rursus deposuisse carnem dominum, et finem habiturum esse eius regnum statuit. et daemones in integrum restitutos esse tradit; et supplicium finiti, non aeterni fore temporis, purgationi delictorum omnium destinatum: qua peracta omnes ad unitatem redituros esse, tam homines quam daemones. unitatis autem illius rationem, seu nugae potius, cum sine multis verbis declarari haud possint, praetermissimus, ut et alias eius blasphemias.

Atque haec de Origene, qui etiam Adamantius dicebatur. tum Novatus quoque, Romanae ecclesiae presbyter, haeresiarchae exstitit, eorumque qui se Catharos seu Puros dicunt princeps; iis qui persecutione territi simulacris immolarunt, et post agnito peccato se convertunt, paenitentiam negans, et supplices ac delicti medicinam dolenter afflictosque animo requirentes non admittens. contra hunc Romae concilium est indictum, cui Cornelius praefuit: in quo decretum est, tempore persecutionis lapsos recipiendos, si se converterint, et paenitentiae medicina curandos esse. Novatum vero sancti illi patres, concilii decreto non acquiescentem, ecclesia pulsam, ut fratrum hostem, abdicarunt.

Μέμνηται δέ τινος ὁ Εὐσέβιος ιστορίας ἐξ ἐπιστολῆς Διονυσίου τοῦ τῆς Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας ἐπισκοπήσαντος τοιαύτης. φησὶ γὰρ ταῦτ' ἐπιστεῖλαι πρὸς ῥῆμα τὸν Διονύσιον "Σαραπίων τις ἦν παρ' ἡμῖν πιστὸς γέρων, ἀμέμπτως μὲν βιός, ἐν δὲ τῷ πειρασμῷ πεσών. οὗτος πολλάκις ἰδεῖτο, καὶ οὐδεὶς προσεῖχεν ὡς αὐτῷ· καὶ γὰρ ἐτιθύκει. νοσήσας δὲ τριῶν ἑξῆς ἡμερῶν ἄφρωνος διετέλεσε καὶ ἀναίσθητος· ἀνυσφήλας δὲ τῇ τετάρτῃ βραχὺ, **B** προσεκαλέσαστο τὸν θνητοῖδον, καὶ 'σπεύσον' εἶπε, 'κάλισόν μοι τῶν πρεσβυτέρων τινά'· καὶ πάλιν ἦν ἄφρωνος. ἔδραμεν ὁ παῖς ἐπὶ τὸν πρεσβύτερον· ὁ δὲ ἀφικέσθαι μὲν οὐκ ἠδυνήθη (καὶ 10 γὰρ ἠσθένει), ἐντολῆς δὲ παρ' ἐμοῦ δεδομένης, τοὺς ἀπαλλάττομένους τοῦ βίου, εἰ δέοιντο, καὶ μάλιστα εἰ πρότερον κινεῖσάντες τύχοιεν, ἀφίεσθαι, ἴν' εὐέλπιδες ἀπαλλάττοντο, βραχὺ τῆς εὐχαριστίας δέδωκε τῷ παιδιῶν, ἀποβρέξαι κελύσους καὶ τῷ πρεσβύτῃ κατὰ τοῦ στόματος ἐπιστάξαι. ἐπανῆκεν ὁ παῖς φέρων. 15 ἐγγὺς δὲ γενομένου, πρὶν εἰσελθεῖν, ἀνενέγκας πάλιν ὁ Σαραπίων 'ἦκες' ἔφη 'τέκνον; καὶ ὁ μὲν πρεσβύτερος ἔλθειν οὐκ ἠδυνήθη, **C** σὺ δὲ ποιήσον ταχέως τὸ προσταχθὲν καὶ ἀπάλλυτέ με.' ἀπέβρεξεν ὁ παῖς, καὶ ἤμα τε ἐνέχεε τῷ στόματι τοῦ πρεσβύτου, καὶ μικρὸν ἐκείνος καταβροχθίσας εὐθὺς ἀπέδωκε τὸ πνεῦμα. 20 ἄρ' οὐκ ἔναργῶς διετηρήθη καὶ παρέμεινε ἕως λυθῆ καὶ τῆς ἁμαρτίας λυθείσης ἐπὶ πολλοῖς οἷς ἔπραξε καλοῖς ὁμολογηθῆναι θνητῆ;," ταῦτα ἢ τοῦ Διονυσίου διέξισιν ἐπιστολῆς.

1 Εὐσέβιος] Hist. eccl. 6 44. 2 τοῦ add A. 16 σαραπίων B. 21 καὶ τῆς — 23 θνητῆ om A. 22 λυθείσης] ἐξαλειφθείσης Eusebii.

Eusebius quoque historiam quandam ex epistola Dionysii Alexandrini episcopi huiusmodi, iis verbis ab ipso descripta quae sequuntur, refert. "fuit apud nos fidelis quidam senex Serapio, vita iuculpatē acta, sed in persecutione lapsus; qui cum saepe opem imploraret, ac ob sacrificium simulacris factum a nemine audiretur, aegrotus per integrum triduum mutus et sensus expers iacuit. die quarta morbo nonnihil remisso per nepotem sibi festinanter presbyterum aliquem arcessi iussit, ac rursus mutus iacuit. accurrit puer ad presbyterum: qui cum ob morbum venire non posset, ego autem eos qui e vita discederent, si peterent, praesertim si prius etiam supplicassent, absolvi iussissem, ut cum spe bona morerentur, parum de eucharistia dedit puero, ac iussit ut maderet ac seni in os instillaret. quam cum puer afferens appropinquasset, priusquam ingrederetur denuo recreatus Serapio 'ades' inquit 'fili? etsi autem presbyter venire non potuit, tu tamen quod mandatum est exsequere, meque absolvito.' instillavit puer eucharistiam in os senis: qui cum parum deglutisset, statim exspiravit. nonne vero evidenter conservatus eo usque exspectavit, dum solveretur, peccatōque soluto propter multa bona quae fecerat pro fideli agnosci posset?" haec in epistola Dionysii referuntur.

Δέκιος δὲ οὕτω διατεθεὶς εἰς τοὺς τὸν Χριστὸν σεβομένους, οὐδὲ δύο ὄλους ἐνιαυτοὺς ἐπὶ τῇ τῶν Ῥωμαίων ἀνύσας ἀρχῇ αἰσχίστου διεφθάρη. βαρβάρων γὰρ ληϊζομένων τὸν Βόσπορον ὁ Δέκιος αὐτοῖς συνεπλέκετο καὶ πολλοὺς ἀνήρει· τῶν δὲ στενοχω-
 5 ρηθέντων καὶ αἰτουμένων ἀφεῖναι τὴν λείαν πᾶσαν εἰ παραχωρη-
 θεῖεν ἀναχωρησαί, ὁ Δέκιος οὐκ ἐνέδωκεν, ἀλλὰ Γάλλον ἓνα τῶν
 τῆς συγκλήτου τῇ διόδῳ τῶν βαρβάρων ἐπέστησε, μὴ συγχωρη- D
 σαι κελεύσας αὐτοῖς παρελθεῖν. ὁ δὲ Γάλλος ὑπέθετο τοῖς βαρ-
 βάρους, ἐπιβουλεύων Δεκίῳ, πλησίον τέλματος βαθείος ὄντος,
 10 ἐκεῖ παρατάξασθαι. οὕτω δὲ παραταξαμένων τῶν βαρβάρων καὶ
 τὰ νῦτα τρεψάντων ὁ Δέκιος ἐπέδιωκε· καὶ αὐτὸς τε σὺν τῷ νιῷ
 καὶ πληθὸς τῶν Ῥωμαίων ἐνιπεπτώκει τῷ τέλματι, καὶ πάντες
 ἐκείσε ἀπώλοντο, ὡς μὴδὲ τὰ σώματα αὐτῶν εὑρεθῆναι, κατα- W II 232
 χωσθέντι τῇ ἰλιῦ τοῦ τέλματος.

21. Κρατεῖ οὖν ὁ Γάλλος, ὃν τινὲς μὲν τῶν συγγραφέων
 καὶ Βολουσιανὸν κεκλησθῆναι φασιν ὡς διώνυμον, ἄλλοι δὲ τὸν
 Βολουσιανὸν εἶναι αὐτοῦ εἶναι γεγράφασι καὶ συνάρχειν αὐτῷ. P I 628
 κρατήσας τοῖνυν τῆς τῶν Ῥωμαίων ὁ Γάλλος ἀρχῆς, σπένδεται
 τοῖς βαρβάροις ἐπὶ συνθήκαις τοῦ λαμβάνειν ἐκείνους παρὰ Ῥω-
 20 μάλων δασμόν ἐνιαύσιον καὶ μὴ τὰ Ῥωμαίων ληϊζεσθαι. καὶ σπει-
 σάμενος οὕτως ἐπανῆλθεν εἰς Ῥώμην, καὶ τὸν εἶδὼν αὐτοῦ τὸν
 Βολουσιανὸν ἀνηγόρευσε Καίσαρα. βαρὺς δὲ καὶ οὗτος γέγονε
 τοῖς χριστιανοῖς, καὶ οὐχ ἥτιον Δεκίου, διωγμὸν κατ' αὐτῶν
 ἐγένεας καὶ πολλοὺς ἀνελών. ἤρξατο δ' αὖθις ἐπὶ τούτου ἡ

21 οὗτος A. 23 ἥτιον AB, ἥτων C, ἥτιονα PW.

FONTES. Cap. 21. Fortasse Dio continuatus.

Decius vero sic erga Christi cultores affectus, nondum integro biennio in imperio exacto turpissime periit. nam cum barbarorum Bosporum populantium multos occidisset, hique in angustias redacti se omnem praedam reddituros promitterent si discedere sinerentur, Decius negavit, et Gallum senatorem transitu eos prohibere iussit. at Gallus Decio insidians monuit barbaros ut iuxta profundam paludem aciem instruerent: quo illi facto cum terga dedissent, Decius eos persequens cum filio et magna multitudine Romanorum in paludem incidit, ubi omnes perierunt, ut nec corpora eorum invenirentur, coeno obruta.

21. Gallus rerum potitus (quem scriptores quidam etiam Volusianum vocant ut binominem, aliis asserentibus fictum eundemque collegam eius Volusianum appellatum esse) pactus cum barbaris ut annuo tributo accepto Romanis provinciis abstinerent, Romam abiit, ac filium Volusianum Caesarem declaravit. fuit et hic Christianis gravis, non minus quam Decius, persecutione inchoata multisque interfectis. sub

κίνησι τῶν Περσῶν, καὶ κατεσχέθη παρ' αὐτῶν ἡ Ἀρμενία, τοῦ ταύτης βασιλέως Τηριδάτου φρογόντος, τῶν δὲ παιδῶν ἐκείνου προσφέντων τοῖς Πέρσαις. καὶ Σκύθαι δὲ εἰς τὴν Ἰταλίαν εἰσέβαλον, πληθῶς ὄντες σχεδὸν ὑπερβαῖνον καὶ ἀριθμὸν, καὶ Μακεδονίαν καὶ Θεσσαλίαν καὶ Ἑλλάδα κατέδραμον. λέγεται δὲ τούτων μοῖρᾴν τινα διὰ Βοσπόρου παρελθοῦσαν καὶ τὴν Μανώτιδα λίμνην ὑπερβάσαν ἐπὶ τὸν Εὐξείνον γενέσθαι πόντον καὶ χώρας πορθῆσαι πολλὰς. καὶ ἄλλα δὲ πολλὰ τῶν ἐθνῶν τότε κατὰ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐπικρατείας ὠρμήκεισαν. ἀλλὰ καὶ λοιμὸς τότε ταῖς χώραις ἐπέσκηψεν, ἐξ Αἰθιοπίας ἀρξάμενος καὶ πᾶσαν σχεδὸν ἐπινεμηθεῖς χώραν ἔσαν τε καὶ ἐσπέριον, καὶ πολλὰς τῶν πόλεων τῶν οἰκητόρων ἐκένωσεν, ἐπὶ πεντεκαίδεκα διαρκέσας ἐνιαυτούς. οἱ γε μὴν Σκύθαι τεταγμένα παρὰ Ῥωμαίων κατὰ συνθήκας λαμβάνοντες ἐπετείως, ἤκασι ταῦτα ληψόμενοι, καὶ ἥττονα λέγοντες εἶναι τῶν ὑπεσχημένων τὰ σφίσι διδόμενα, ἀπήεσαν ἀπειλούμενοι. Αἰμιλιανὸς δὲ τις Ἄλβης ἀνὴρ, ἄρχων τοῦ ἐν Μυσίᾳ στρατεύματος, τοῖς στρατιώταις δώσειν πάντα τὰ τοῖς Σκύθαις διδόμενα ἐπηγγελάτο, εἰ τοῖς βαρβάροις συνάψιαν πόλεμον. οἱ δὲ ἀπροόπτως ἐπελθόντες τοῖς Σκύθαις, ἄτερ ὀλέγων ἀπέκτειναν ἅπαντας, καὶ λάφυρα ἐξ ἐκείνων πλεῖστα συνήγαγον, τὴν χώραν καταδραμόντες αὐτῶν. ἐντεῦθεν ὁ Αἰμιλιανὸς ὑπερφρονήσας τῷ κατορθώματι, μέτεισι τοὺς ὑπ' αὐτὸν στρατιώτας· καὶ Ῥωμαίων αὐτὸν ἀναγορεύουσιν αὐτοκράτορα. ὃς

2 τηριδάτου AC, Τηριδάτου PW.
τηρικαῦτα A.

8 δὲ om A.

10 τότε]

hoc motus Persarum recruduit, qui Armeniam occuparunt, Teridate rege fuga elapso, cuius filii se ad hostes contulerant. Scytharum quoque multitudo paene innumerabilis in Italiam impressionem fecit; fidemque Macedoniam, Thessaliam et Graeciam incursarunt. eorum quoque pars Maeotide palude superata per Bosphorum in Pontum Euxinum irrupisse fertur ac multas vastasse provincias, sunt et aliae plures gentes contra ditiones Romanorum concitatae. pestis quoque tum provincias invasit: quae ab Aethiopia orta, totumque paene orientem et occidentem pervagata, multas urbes civibus desolavit, duravitque per annos quindecim. Scythae vero annuo tributo ex pacto a Romanis petito, pauciora sibi quam promissa essent dari questi, minitabundi abierunt. caeterum Aemilianus homo Afer, Moesiis legionibus praefectus, militibus ea omnia promisit quae Scythis penderentur, si cum illis pugnarent. qui barbaros ex improvise aggressi, paucis exceptis omnes occiderunt; et opimis spoliis partis regionem eorum incursarunt. eo successu elatus Aemilianus a suis legionibus impetravit ut imperator salutaretur; coactisque in

αὐτίκα τὰς δυνάμεις ἀγείρας ἔσπευδε τὴν Ἰταλίαν καταλαβεῖν.
ὡς γοῦν εἰς γυνῶσιν ἦλθον ταῦτα τῷ Γάλλῳ, κάκεινος ἐτέρωθεν
παρασκευασούμενος τῷ Αἰμιλιανῷ ἀντιπαρετάξατο. καὶ συρρα-
γόντων ἀλλήλοις τῶν στρατευμάτων ἤτιητο οἱ τοῦ Γάλλου, ἤττω-
5 μνοι δὲ ἐπέθεντο τῷ σφῶν αὐτοκράτορι· καὶ ἀνελόντες κάκεινον D
καὶ τὸν παῖδα αὐτοῦ, βασιλεύσαντας ἔτη δύο καὶ μῆνας ὀκτώ,
προστίθενται τῷ Αἰμιλιανῷ, καὶ αὐτοὶ τὴν βασιλείαν αὐτῷ
ψηφισάμενοι.

22. Ἀναρρηθεὶς δὲ οὕτως αὐτοκράτωρ ὁ Αἰμιλιανὸς ἐπ- W II 233
10 ἔστειλε τῇ συγκλήτῳ, ἐπαγγελλόμενος ὡς καὶ τὴν Θυράκην ἀπαλ-
λάξει βαρβάρων καὶ κατὰ Περσῶν ἐκστρατεύσεται καὶ πάντα
πράξει καὶ ἀγωνίσεται ὡς στρατηγὸς αὐτῶν, τὴν βασιλείαν τῇ
γεροσσίᾳ καταλιπών. ἀλλ' οὐδὲν τούτων ἔφθη πεποικώς, Οὐα-
λεριανοῦ ἐπανάσταντος αὐτῷ· ὃς τῶν ὑπὲρ τὰς Ἄλπεις ἄρχων
15 δυνάμεων, τὰ κατὰ τὸν Αἰμιλιανὸν μαθὼν, καὶ αὐτὸς τυραννεῖ.
καὶ τὰς ὑπ' αὐτὸν δυνάμεις συναγαγὼν πρὸς τὴν Ῥώμην ἤπειλετο. P I 629
οἱ γοῦν τῷ Αἰμιλιανῷ συστρατεύμενοι, οὐκ ἀξιωμαχοῦς ἑαυτοῦς
ἐγνωκότες πρὸς τὴν τοῦ Οὐαλεριανοῦ στρατιάν, μηδὲ φθείρειν
καὶ φθείρεσθαι Ῥωμαίους ὑπ' ἀλλήλων ὄσιον κρίναντες καὶ πο-
20 λέμους συγκροτεῖσθαι ὁμογενῶν, καὶ ἄλλως δὲ τὸν μὲν Αἰμιλια-
νὸν ἀνάξιον λογιζόμενοι βασιλείας ὡς ἄδοξόν τε καὶ χαμερπῆ, τὸν

2 ὡς δ' οὖν A. ἐτέρωθεν A. 8 ἐπεψηφισάμενοι AC.
9 Ἀναρρηθεὶς — 13 καταλιπών] cf. Dionis continuati exc. Vatic. 118
p. 234. 16 ὑπ' αὐτῶν] ἐπ' αὐτῶν A.

FOUNTES. Cap. 22. Dio continuatus, ut videtur: cf. Exc. Vatic.
118 p. 234. Eusebii Hist. eccles. lib. 6 c. 39 et lib. 7 c. 2—6.

unam copiis ad Italiam occupandam properavit. quo Gallus cognito et ipse contra se paravit; commissoque praelio victus a suis militibus una cum filio occisus est, cum biennium et menses octo imperasset. eius vero milites et ipsi Aemiliano coniuncti imperium confirmarunt.

22. Appellatus imperator Aemilianus senatus per litteras promisit se barbaros etiam Thracia pulsorum et Persis bellum illaturum, omniaque facturum et dimicaturum ut ducem eorum, imperio ipsis relicto. sed priusquam horum aliquid faceret, Valerianus transalpinarum legionum dux, rebus Aemiliani cognitis, et ipse regnum affectavit, conductisque in unam suis copiis Romam properavit. quare ii qui sub Aemiliano stipendia merebant, quia se Valeriano impares esse norant, et Romanos mutuis perire caedibus ac intestina bella conflare nefas putabant, et quod Aemilianum ut inglorium et humilem regno indignum iudicabant,

Οὐαλεριανὸν δὲ οἰκείωτερον ἡγούμενοι τῇ ἀρχῇ οἷα δῆτα καὶ τῶν πρυγματίων ἐπιληφόμενον ἀρχικώτερον, κτείνουσι τὸν Αἰμιλιανὸν οὐπω τέσσαρας μῆνας ἡγεμονεύσαντα, ἄγοντα δὲ τῆς ἡλικίας ἐνιαυτὸν τεσσαρακοστὸν· καὶ προσίασιν Οὐαλεριανῶ καὶ ἀμάχως αὐτῶ τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν ἐγχειρῶσιν. 5

B Φλαβιανοῦ δὲ ἐπὶ Δελίου, ὡς εἴρηται, μαρτυρήσαντος, Κορνήλιος τὴν τῆς Ῥώμης ποιμαντικὴν διεδέξατο, καὶ ἐπὶ τρισὶν ἐμπρέφουσ ταύτῃ ἐνιαυτοῖς τὴν ζωὴν ἐξεμέτρησε. καὶ Λούκιος ἐπὶ τὸν τῆς ἀρχιερωσύνης ἀνήχθη θρόνον, ὃς οὐδ' ὄγδοον ἐκπλήσας ἐνιαυτὸν ἐν τῇ τῆς Ῥώμης ἐπισκοπῇ τελευτᾷ. καὶ Στέφανος 10 τὸ τῆς ποιμαντικῆς λειτουργίᾳ διεδέξατο· οὐπιρ τυγχάνει διάταγμα, τοὺς ἐξ αἰρέσεων ἐπιστρέφοντους χριστιανοὺς μὴ βυπτίξειν, ἀλλὰ τῇ διὰ χειρῶν ἐπιθέσεως ἐγγὴ καθαίρειν αὐτούς. οὗ καὶ ἐπιστολὴ περὶ τούτου πρὸς Κυπριανὸν τὸν ἱερομάρτυρα ἀναγράφεται. Στεφάνου δὲ κοιμηθέντος μετὰ δύο ἐνιαυτούς, 15 Ἔυστος εἰς τὸν ἀρχιερατικὸν τῆς Ῥώμης θρόνον ἐκάθισε. τότε **C** καὶ ἡ κατὰ Σαβέλλιον κελίητος αἵρεσις ἐν Πτολεμαίδι τῆς Πενταπόλεως.

Ἀλλὰ τὰ μὲν κατὰ τοὺς τῆς Ῥώμης ἀρχιερεῖς ἔσχον οὕτως·
(23) Οὐαλεριανὸς δὲ σὺν Γαλιήνῳ τῷ νιῶ τῆς Ῥωμαίων ἡγεμονίας 20 δραξάμενος, καὶ οὗτος σφοδρότατον ἐκίνησε κατὰ χριστιανίας

5 Ῥωμαίων om A.
κη] ἐπισκοπῆς A.
τος, γαλιήνου.

6 Φαβιανοῦ Eusebius. 11 ποιμαντι-
20 γαλιήνῳ ABC, et in sequentibus γαλιή-

FONTES. Cap. 23. Fortasse Dio continuatus. Eusebii Historiae ecclesiasticae lib. 7 c. 10—14.

Valerianum vero ad principatum aptiorem, ut qui maiori cum auctoritate res administraturus esset, Aemiliano nondum quattuor menses imperio potito, annos vero quadraginta nato, interfecto, ad Valerianum transeunt, eique citra dimicationem Romanorum imperium tradunt.

Flaviano sub Decio martyrii corona ornato Cornelius Romanus pastor factus, munere suo per triennium praeclare obito decessit. Lucio in pontificatus solium evecto et ante expletum in eo octavum annum mortuo Stephanus est surrogatus. huius sanctio est ne Christiani ab haereticis ad ecclesiam revertentes rebaptissentur, sed precatione per manuum impositionem lustrentur: eaque de re epistola eius ad Cyprianum martyrem exstat. cum Stephanus post duos annos obdormisset, Xystus in pontificio Romae solio consedit. tum etiam Sabelliana haeresis Ptolemaide Pentapoleos urbe mota est.

Atque haec de Romanis pontificibus: (23) Valerianus autem cum Gallieno filio rerum potitus et ipse Christianos vehementissime persecu-

νδων διαγυμῶν· καὶ πολλοὶ κατὰ διαφόρους χώρας μάρτυρες γενέ-
 τασιν, ἄπὸρ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως πολυειδῶς ἐναθλήσαντες.
 ἔθνων οὖν καὶ ἐπὶ τοῦτου γενομένης ἐπανάστασις, κακῶς εἶχον
 Ῥωμαίοις τὰ πράγματα. οἳ τε γὰρ Σκύθαι τὸν Ἰσθμον διαβάντες
 5 καὶ ἀπὸ τῆν Θρακίαν χώραν ἠνδραποδίσαντο, καὶ πόλιν περι-
 φανῆ τῆν Θεσσαλονίκην ἐπολιόρησαν μὲν, σὺ μέντοι καὶ εἶλον.
 εἰς δέος δὲ τοσοῦτον ἅπαντας περιέστησαν, ὡς Ἰθηνάλους μὲν W Π 234
 ἀνοικωδομήσαι τὸ τεῖχος τῆς ἐαυτῶν πόλεως, καθηρημένον ἐκ Δ
 τῶν τοῦ Σύλλα χρόνων; Πελοποννησίους δὲ διατειχίσαι τὸν
 10 Ἰσθμὸν ἀπὸ Θυάλασσης εἰς Θάλασσαν. ἀλλὰ μὴν καὶ Πέρσαι,
 Σαπώρου σφῶν βασιλεύοντος, τὴν Συρίαν κατέδραμον καὶ τὴν
 Καππαδοκίαν ἐδήσαν καὶ τὴν Ἔδεσαν ἐπολιόρησαν. Οὐαλερια-
 νὸς δὲ ἄκνει προσμύξαι τοῖς πολεμίοις μαθὼν δὲ ὡς οἱ ἐν Ἐδέσῃ
 στρατιῶται ἐξιόντες τῆς πόλεως καὶ συμπλεκόμενοι τοῖς βαρβά-
 15 ροις πολλοὺς ἀναίρουσι καὶ πλείστα σῶλυ λαμβάνουσιν, ἀνεθάρ-
 σασε, καὶ ἀπειλῶν μετὰ τῆς συνούσης αὐτῷ στρατιῆς συνελήκη
 ταῖς Πέρσαις· οἳ δὲ πολυπλάσιους ὄντες τοὺς Ῥωμαίους ἐκύκλω- P I 630
 σαν, καὶ οἳ κλειούς μὲν ἔπεσον, ἔνιοι δὲ καὶ διέφυγον, Οὐαλερια-
 νὸς δὲ σὺν τοῖς περὶ αὐτὸν συνελήφθη τοῖς πολεμίοις καὶ πρὸς
 20 τὸν Σαπώρην ἀπήχθη· ὁ δὲ τοῦ βασιλέως κρατήσας πάντων
 ἤδη κρατεῖν ἤμετο· καὶ ὠμὸς ὢν πρὶν, πολλῶ χειρῶν εἰσπνεῖτα
 γέγονε.

Οἱ μὲν οὖν οὕτως αἰχμάλωτον ἐλωλέναι τὸν Οὐαλεριανὸν

1 γέγοναι μάρτυρες A. 5 τὴν ἀνθρακίαν C. 6 μέντοι]
 μὴν AB. 11 καὶ τὴν K. ἐδήσαν om B. 12 οὐαλλέριος B.
 17 ἐκύκλωσαν om C.

tus est; ac multi diversis in locis martyres facti sunt, variis pro Christi
 fide certaminibus defuncti. sub hoc quoque propter exterarum gentium
 motus male se res Romana habuit. nam Scythae Istrum transgressi,
 Thraciam denuo populati, urbem illustrem Thessalonicam obsederunt illi
 quidem sed non expugnarunt; ac terrorem tantum intulerunt omnibus,
 ut Athenienses sua moenia iam inde a Syllae temporibus prostrata in-
 staurarent, Pelopónnenses vero Isthmum a mari ad mare ducto muro
 intercluderent. Persae quoque Sapore rege Syriam incursarunt et Edes-
 sam obsederunt; quos Valerianus prius aggredi non ausus, cum Edesse-
 nos milites eruptionibus faciendis multos barbaros caedere et plurimis
 potiri spoliis didicisset, recepto animo adortus est. qui, ut longe plu-
 res, Romanos circumdederunt; quibus maxima ex parte occisis, nonnullis
 etiam elapsis, Valerianus cum suis satellitibus ab hostibus captus atque
 ad Saporem abductus est. is vero cum imperatorem teneret, omnia se
 iam vicisse ratus, homo per se crudelis, multo deterior evasit.

Nonnulli ad hunc modum a Persis Valerianum esse captum tra-
 Zonaras Annales II.

τοὺς Πέρσας ἰσθόρησαν· εἰσι δ' οἱ ἐκόντα φασὶ τὸν Οὐαλιριανὸν προσχωρῆσαι τοῖς Πέρσας, ὅτι ἐν Ἐδέσῃ διάγοντος αὐτοῦ λιμὸς ἐπῆκτο τοῖς στρατιώταις, κἀντιῦθιν εἰς στάσιον κεκίνητο καὶ ἀνελεῖν ἐζήτουν τὸν ἀδοκράτορα. ὁ δὲ τὴν τῶν στρατιωτῶν δεδοικῶς ἐπανάστασιν πρὸς τὸν Σαπώρην κατέφυγεν, ἵνα μὴ ὑπὸ **B** τῶν οἰκείων ἀπόληται, τῷ πολεμῷ προδοικῶς ἑαυτὸν, ἀλλὰ μέντοι, ὅσον τὸ ἐπ' αὐτῷ, καὶ τὰ Ῥωμαίων στρατεύματα. οὐ μὴν οἱ στρατιῶται ἀπώλοντο, ἀλλὰ γνόντες τὴν προδοσίαν διέφυγον, ὀλίγων ἀναιρεθέντων. εἶτε δὲ δορυάλκκος ἐλήφθη τοῖς Πέρσας ὁ βασιλεύς, εἶδ' ἐκὼν ἑαυτὸν αὐτοῖς ἐνεχόμενον, ἀτίμως **18** ἤγγοτο παρὰ τοῦ Σαπώρου.

Οἱ Πέρσαι δὲ κατὰ πᾶσαν ἕδειαν ταῖς πόλεσιν ἐκόντες, τὴν τε πρὸς τῷ Ὀρόντῃ αἰροῦσιν Ἀντιόχειαν καὶ τὴν περιφανεστέραν τῶν τῆς Κιλικίας πόλεων τὴν Ταρσὸν καὶ τὴν ἐν Καππαδοκίᾳ Καισάρειαν. καὶ πλήθος αἰχμαλώτων συναγαγόντες, οὐδέ **15** τροφῆς αὐτοῖς μετεδίδουν εἰ μὴ βραχίστης ὥστ' ἀποῖν, οὔτε μὴν ὕδατος μετέχειν εἰς κόρον εἶον αὐτούς, ἀλλ' ὑπαξ τῆς ἡμέρας οἱ τούτων φρουροὶ ἔλαυνον αὐτούς ἐφ' ὕδωρ ὡσπερ βοσκή- **C** ματα. τὴν Καισάρειαν δὲ πολυάνθρωπον εἶσιν (περὶ τεσσαράκοντα γὰρ μυριάδας ἀνθρώπων ἐν αὐτῇ λέγεται κατοικεῖν) οὐδ' ἄν πρότερον εἶλον, γενναίως τῶν ἐν αὐτῇ τοῖς πολεμίοις ἀντικαθισταμένων, καὶ στρατηγουμένων ὑπὸ τινος Δημοσθένους, ἀνδρὸς καὶ ἀνδρείου καὶ συνετοῦ, πρηνὴ τις δορυάλκκος κατασχεθεῖς

1 τοὺς Πέρσας ἰσθόρησαν A.
σελλυ I p. 715 ed. Bonn.
ἀνδρείου om B.

εἰσι δ' οἱ] ex. gr. Georgius Syn-
cellus I p. 715 ed. Bonn. 5 τὸν om A. 23 καὶ ante

dunt. sunt et qui eum ultro deditionem fecisse narrent, quod, cum Edessae ageret, milites fame laborantes seditione mota de interficiendo ipso cogitarint: eum vero, ne a suis occideretur, ad Saporem profugum hosti et se et, quantum ad ipsum attineret, legiones etiam tradidisse. milites tamen non perierunt, sed prodicione cognita, paucis occisis effugerunt. enimvero imperator, sive in acie captus sive ultro profugus, ignominiose a Sapore tractabatur.

Persae vero sine ullo metu urbes adorti Antiochiam ad Orontem et clarissimam Ciliciae civitatem Tarsum et Cappadociae Caesarem ceperunt, nec captivorum multitudini cibi plus dederunt quam quantum ad tuendam vitam satis esset. immo nec aquam affatim bibere siti sunt, sed a custodibus in die semel instar pecudum aquatum acti. Caesarem vero Cappadociae frequentissimam urbem (nam ad quadringenta hominum milia eam incoluisse traduntur) non prius hostes ceperunt, ebecatis strenue se defendentibus, Demosthene viro fortis et cordato dace, quam

ἱατρός, καὶ τὰς ἐπογομένους αὐτῶ μὴ φέρων αἰκίας, ὑπέδειξε τινα τόπον, ὅθεν νυκτὸς εἰσῆλθον οἱ Πέρσαι καὶ πάντας ἀνείλον. ὁ δέ γε τούτων στρατηγὸς Δημοσθένης ὑπὸ πολλῶν κυκλωθεὶς Περσῶν κελουσθέντων ζῶν αὐτὸν συλλαβεῖν, τὸν ἵππον ἀναβάς καὶ γυμνὸν 5 τὸ ξίφος ἤρπάζας, εἰσώθησεν ἑαυτὸν μέσον τῶν πολεμίων· καὶ πλεί- D στους καταβαλὼν διεξέκεσε τῆς πόλεως καὶ διαφυγεῖν ἔσχυσεν.

Ὅτῳ δὲ τῶν πραγμάτων τοῖς Πέρσαις συνεχευθέντων, κατὰ πᾶσαν τὴν ἑκκειμένην Ῥωμαίοις ἔφαν διεσπεδάσθαι χώραν καὶ ἐπόρθουν αὐτὴν ἀδεῶς. οἱ μέντοι Ῥωμαῖοι φρονήτες, 10 ὡς εἴρηται, στρατηγὸν ἑαυτοῖς ἐπέστησαν Κάλλιστον τινα· ὃς σκεδαννυμένους τοὺς Πέρσας ἑρῶν καὶ ἀπερισκέπτως ἐπόντας W II 235 τὰς χώρας τῆ μὴ τινα οἰεσθαι αὐτοῖς ἀντιτάξασθαι, ἐπιτίθεται ἀθύρον αὐτοῖς, καὶ φόνον τῶν βουβάρων πλείστον ἐργάσασθαι, καὶ παλλακὰς εἰλε Σαπύρου σὺν πλούτῳ πολλῷ. οὗς ἐκείνος 15 περιαλγῆσας οἴκαδε σπουδαίως ἐπέστρεψε, καὶ τὸν Οὐαλεριανὸν P I 631 ἐπαγόμενος· ὃς καὶ ἐν Περσίδι κατέστρεψε τὴν ζωὴν, ὡς αἰχμηλάτος ἀνευδιζόμενος τε καὶ ἐμπαιζόμενος.

Ὁ δὲ μέγας δ' ὁ Κάλλιτος ἤριστευσε τότε κατὰ Περσῶν, ἀλλὰ καὶ τις Παλμυρητὸς ἀνὴρ κεκλημένος Ὠδέναθος συμμαχῶν 20 Ῥωμαίοις πολλοὺς διέφθειρε τῶν Περσῶν, ἀνυστρέφουσι αὐτοῖς κατὰ τὴν Βήφρατσηίαν ἐπιθέμενος χώραν· ὃν Γαλιῆνος τοῦ στρατηγήματος ἀμειβόμενος, τῆς ἐψυς προεχειρίσατο στρατηγόν.

6 τῆς πόλεως διεξέκεσε A.

15 ἀνίστασθε AB.

captivus quidam medicus, excarnificationum hostilium impatiens, locum eis quendam demonstravit, per quem Persae noctu ingressi omnes interfecerunt. civium vero dux Demosthenes, a multis Persis circumdatus qui cum viventem capere iussi erant, consensu equo et stricto case sublato in medios hestes se immisit, et plurimis prostratis urbe elapsus effugit.

Hoc rerum statu Persae omnes Romanas in oriente provincias pervagati sine ullo metu vastarunt. at Romani fuga, ut dictum est, elapsi, Callistum quendam ducem creaverunt; qui cum Persas palantes ac omnis hostilis metus expertes temere provincias incursare videret, aggressionem repentina maximam barbarorum caedem edidit, et Saporis concubinas cum magnis opibus cepit. qua clade ille dolens festinanter domum abiit, abducto etiam Valeriano secum: qui in Persia vitam inter captivitate opprobria et ludibria exegit.

Neque vero Callistus duntaxat rem contra Persas tam bene gessit, sed et Odenathus Palmyrenus Romanorum socius multos occidit, redouantes iuxta Euphratem adortus, eaque de causa a Gallieno imperatore grati animi ergo dux orientis est creatus.

Ἐν μέντοι τοῖς πεσοῦσιν ἐκ τοῦ Περσικοῦ στρατεύματος σκυλευομένοις λέγονται καὶ γυναῖκες εὐρεθῆναι κατ' ἄνδρας ἐσταλμένοι καὶ ὤπλισμένοι, ἀλλὰ καὶ ζῶσαι τοιαῦται κατασχε-
 B θῆναι ὑπὸ Ῥωμαίων. ἐν δὲ τῇ ἐπιπόδῳ φάραγγι βαθεῖα περι-
 τυχὼν ὁ Σιπάρης, ἦν διελθεῖν τοῖς ὑποζυγίοις ἄπορον ἦν, αἰχμα-
 λώτους ἐκέλευσεν ἀναιρεθῆναι καὶ ῥιφῆναι κατὰ τῆς φάραγγος,
 ἔν' οὕτως τοῦ βύθου αὐτῆς πληρωθέντος διὰ τῶν νεκρῶν σωμα-
 των τὰ σφῶν διέλθωσιν ὑποζύγια· καὶ οὕτω διελθεῖν ἱστορεῖται
 τὴν φάραγγα.

Καὶ τὰ μὲν κατὰ τὸν Οὐαλεριανὸν ἐν τούτοις· τῆς δὲ τῶν 10
 Ῥωμαίων ἐκκλησίας καθηγείτο Εὐστός, τῆς δὲ τῶν Ἀντιοχείων
 Δημητριάδος διαδεξάμενος Φλαβιανόν, τῆς δὲ τῶν Ἱεροσολύμων
 Ὑμέναιος Μαζαβίου θανόντος, τῆς δ' ἐν Ἀλεξανδρείᾳ προ-
 λιστατο Διονύσιος.

C 24. Μετὰ δὲ τὸν Οὐαλεριανὸν Γαλιῆρος ὁ ἐκείνου υἱὸς 15
 τῆς τῶν Ῥωμαίων ἡγεμονίας γέγονεν ἐγκρατῆς, ἐν ᾧ πατὴρ κατὰ
 Περσῶν στρατευόμενος εἰς τὰ ἐσπέρια εἴσσε τοῖς ἐν τῇ Ἰταλίᾳ
 ἐφεδρεύουσι καὶ τοῖς τὴν Θράκην ληϊζομένοις ἀντικαθίστασθαι.
 ὁς Ἀλαμαννοῖς περὶ τριάκοντα μυριάδας οὐδοὶ περὶ τὰ Μεδιόλανα
 συμβαλῶν μετὰ μυρίων ἐνίκησεν· εἶτα καὶ Αἰρούλους, Σκυθαῖον 20
 γένει καὶ Γοτθικῶ, ἐπέξελθὼν ἐκράτησεν. ἐπολέμησε δὲ καὶ
 Φράγγοις.

12 Φλαβιανόν] Φάβιον Eusebius. 16 τῶν om A. 19 εἰ-
 μανοῖς B. 20 αἰρούλους AC et codices Ducangii, Αἰρούλους PW.
 21 ἐπεκράτησεν AB.

FONTES. Cap. 24. Dio continuatus, ut videtur: Exc. Vatic.
 118 p. 235, et 122 p. 239 extr.

Inter spoliandum cadavera Persarum dicuntur etiam mulieres ha-
 bitu et armis virorum ornatae repertae, et tales aliquot vivae a Roma-
 nis captae esse. Sapores vero cum in reditu in profundam vallem inci-
 disset, per quam iumentis transitus non patebat, captivos interfici et in
 vallem abici iussisse, itaque complanata valle per cadavera iumenta
 traduxisse fertur.

Ac cum Valeriano sic actum est: Romanam autem ecclesiam ga-
 bernavit Xystus, Antiochenam Demetrianus Flaviani successor, Hiero-
 solymitanam Mazabano mortuo Hymenaeus, Alexandrinam Dionysius.

24. Post Valerianum Gallienus illius filius imperii Romani peti-
 tus est, a patre contra Persas abeunte in occidente relictus, ut iis qui
 Italiae male cogitarent et Thraciam vastarent resisteret. qui cum non
 amplius decem milia haberet, trecenta milia Alemannorum iuxta Medie-
 lanum vicat: deinde Herulos etiam, gentem Scythicam et Gothicam,
 profugavit. gessit et cum Francia bellum.

Ἀυρίολος δὲ ἐκ χώρας ὦν Γετικῆς τῆς ὕστερον Δακίας ἐπι-
κληθείσης, καὶ γένους ἀσῆμου (ποιμὴν γὰρ ἐτύγγανε πρότερον),
τῆς τῆς δὲ αὐτὸν εἰς μέγα βουληθείσης ἐπᾶραι, ἰστρατεύσατο,
καὶ περιδέξιος γεγονώς, τῶν βασιλικῶν ἵππων φροντιστῆς προ-
5 κειρίστο. καὶ περὶ τούτους εὐδοκιμῶν, κεχαρισμένος ἔδοξε τῷ D
κρατοῦντι. τῶν δὲ ἐν τῇ Μυσίᾳ στρατιωτῶν στασιασάντων καὶ
Ἰγγενοῦν αὐτοκράτορα ἀνειπόντων, καὶ τοῦ Γαλιήνου αὐτῷ ἀντι-
ταξαμένου περὶ τὸ Σίρμιον μετὰ τῶν ἄλλων καὶ Μαυρουσίους
ἐπαγομένου, οἱ ἀπὸ Μήδων κατάγεσθαι λέγονται, ὁ Ἀυρίολος
10 ἱππαρχῶν γενναίως μετὰ τῶν ἱππέων ἀγωνισάμενος πολλοὺς τῶν
τὰ Ἰγγενοῦ φρονούντων διώλεσε καὶ τοὺς λοιποὺς ἐτρέψατο εἰς
φυγὴν, ὡς καὶ αὐτὸν τὸν Ἰγγενοῦν φεύγειν ἀπεργνωκότα καὶ ἐν W II 236
τῷ φεύγειν ἀναιρεθῆναι παρὰ τῶν δορυφόρων αὐτοῦ.

Ἀῤῥιδις οὖν Ποστοῦμος τῷ Γαλιήνῳ ἐναντιοῦται. παῖδα γὰρ
15 ἔχων ὁ αὐτοκράτωρ ὄρετος ὁμίονυμιον, δεξιὸν τε καὶ ἐμπρόσωπον, P I 632
δὴν καὶ τῆς βασιλείας ἔχε διάδοχον, ἐν Ἀγριππίνῃ τῇ πόλει κατ-
ἔλιπε, τοῖς Γάλλοις ὑπὸ Σκυθῶν πορθουμένοις ἐπικουρήσονται.
ᾧ καὶ τινα Ἀλβανὸν κεκλημένον ἐπέστησε διὰ τὴν νεότητά αὐτοῦ
τοῦ υἱοῦ. Ποστοῦμος δὲ εἰς φυλακὴν τοῦ Ῥήνου ποταμοῦ λαθεῖς,
20 ὥστε κωλύειν τοῖς πέραν οἰκοῦσιν βαρβάροις τὴν εἰς τὴν Ῥωμαῖδα
χώραν διάβασιν, λαθοσὶ τισὶ καὶ διαβῆσι τὸν ποταμὸν καὶ λείαν
ἐπαγομένοις πολλὴν ἐν τῷ ἐπαιέναι ἐπέθετο, καὶ πολλοὺς μὲν

2 post γένους A add ἐκφῶς.
105 AC, ἐπικουρήσαντα PW.
106 I 38. αὐτοῦ om AC.

γὰρ om BC.

17 ἐπικουρή-
107 18 Ἀλβανὸν] Σιλβανὸν Zosi-

Aureolus vero ex provincia Getica (sic enim Dacia quondam vocabatur) obscuro genere ortus (pastor enim fuit) cum a fortuna evahendus esset, militavit, atque industria consecutus est ut equi imperatorii suae fidei mandarentur. quos quia praeclare tractabat, carus habebatur imperatori. deinde cum Moesiae legiones Ingenuum per seditionem imperatorem dixissent, et Gallienus praeter caeteros etiam Mauros (hos a Medis propagatos esse aiunt) contra eum ad Sirmium adduxisset, Aureolus magister equitum strenue dimicando, multis hostibus caesis, reliquos ipsumque Ingenuum rebus desperatis in fugam coniecit; in qua a suis satellitibus est occisus.

Hoc domito Postumus contra imperatorem insurgit tali de causa. Gallienus filium Gallienum, adolescentem sollertem et formosum, quem imperii successorem destinabat, in urbe Agrippina reliquerat, ut Gallis, quos Scythae premebant, opem ferret, Albano cuidam propter aetatem commissum. Postumus vero ad custodiam Rheni fluminis relictus, ut transrhenanos barbaros Romanarum provinciarum incursione prohiberet, transitu eorum non animadverso, in reditu praeda onustos adortus, mul-

ἀνέϊλε, τὴν δὲ λείαν ἀφείλετο ξυμπασαν, καὶ ταύτην ἀπέτινα τοῖς στρατιώταις διένειμεν. ὁ μιλῶν ὁ Ἀλβανός, λέμψας ἀποκομο-
 οῦθῆναι αὐτῷ καὶ τῷ πύω Γαλιήνω τὴν λείαν ἀπήγει. καὶ ὁ Πω-
 Β στούμιος συγκαλέσας τοὺς στρατιώτας, εἰσέπραττεν ἐξ αὐτῶν τὰ
 τῆς λείας, εἰς ἀποστασίαν αὐτοὺς παρακινήσαι μηχανώμενος· ὁ δ'
 καὶ γέγονε· καὶ μετ' αὐτῶν τῇ πόλει τῇ Ἀγριππίνῃ προσέβηλα,
 καὶ οἱ τῆς πόλεως τὸν τε παῖδα τοῦ βασιλέως καὶ τὸν Ἀλβανὸν
 αὐτῷ ἐκδεδώκασιν, οὓς καὶ ἄμφω ἀπέκτανε.

Ταῦτα γνοὺς ὁ Γαλιήνος πρὸς τὸν Ποστοῦμον ἀπήει, καὶ
 συμμίζας αὐτῷ πρότερον μὲν ἠτήθη, εἶτα καὶ ἐπεκράτησεν, ὡς 10
 καὶ τὸν Ποστοῦμον φεύγειν. στέλλεται οὖν ὁ Λέρβόλος κατα-
 διῶξαι αὐτόν. ὁ δέ, καίτοι δυνάμενος καταλαβῆναι αὐτόν, οὐκ
 C ἠθέλησεν ἐπιδιῶξαι ἐπὶ πολὺ, ἀλλ' ἐπανελεύθων εἶπε μὴ δυνήθῆναι
 αὐτόν καταλήψεσθαι. Ποστοῦμος δ' οὕτω διαφυγὼν αὐθις
 συνίστα στρατόν. καὶ πάλιν ὁ Γαλιήνος ἤλαυνεν ἐκ' αὐτόν, καὶ 15
 ἐν πόλει τινὶ τῆς Γαλλίας κατακλείσας ἐπολιόρκει τὸν τύραννον.
 ἐν δὲ τῇ πολιορκίᾳ πλήττεται βίβλι ὁ βασιλεὺς τὰ μεταφρονεῖα, καὶ
 νοσήσας ἐκ τούτου τὴν πολιορκίαν διέλυσεν.

Καὶ ἄλλος δὲ τῷ Γαλιήνω κενήρητο πόλεμος παρὰ Μακρί-
 νου, ὃς δύο ἔχων υἱοὺς Μακριανὸν καὶ Κεῖντον, τυραννίδι ἐπι-
 20 κειρήρηκε. καὶ αὐτὸς μὲν, ὅτι θάτερον πεπήρωτο τῶν σκελῶν,
 οὐκ ἐνέδου τὴν στολὴν τὴν βασιλείου, τοῖς δ' υἱοῖς αὐτὴν περι-

1 ἀπέτινα ταύτην AB. 16 πόλει τῆς γαλλίας τινὶ A. 20 Κεῖν-
 τος etiam in Dionis continuati excerptis (p. 239) appellatur, qui in
 nummis romanis QUIETVS, in Alexandrinis KOYHTOC, in Ni-
 caeensisibus KYHTOC (non KYNTOC, ut est apud Mionnetam
 Suppl. 7 p. 165). 21 ὅτι θάτερον πεπήρωτο τῶν σκελῶν]
 ἐπειδὴ καὶ τὸν ἕνα πόδα ἐπεπήρωτο Dionis continuati exc. 118
 p. 235. 22 περιέβηλα A.

tis occisis, praedam omnem receptam inter milites statim divisit. cum
 autem Albanus postulareret ut ea ad se et iuniorum Gallienum afferretur,
 milites ea repetita ad seditionem impulsos ad Agrippinae moenia addu-
 xit, Albanumque et iuniorum Gallienum a civibus sibi deditos occidit.

Gallienus igitur bello contra Postumum suscepto primo congressu
 victus est: deinde tyrannum in fugam coniectum, Aureolum persecuti
 iubet. qui cum eum assequi posset, diutius persequi nolens, causatus
 est se eum adipisci non posse. quare Postumum sic elapsam et copias
 reparantem Gallienus denuo adortus in quoddam Galliae oppidum com-
 pulsam obsedit, sagittaque in dorso iectus ob vulneris dolorem obsidio-
 nem solvit.

Sed aliud quoque bellum a Macrino est exortum: qui cum duos
 filios haberet, Macriannum et Quintum, regnum affectavit. ac ipse qui-
 dem ob alterum pedem mutilatum vestem imperatoriam non induit, sed

ἔβαλε. καὶ οἱ ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἀσμέντως αὐτὸν προσεδέξαντο· ὃ δὲ ἄλλα πρὸς Πέρσας ἐνδιατρίψας, ἐπὶ Γαλιῆνον παρεσκευάζετο, καὶ τοῖς Πέρσαις Βυλλίσταν ἀντικατέστησεν, ὃν αὐτὸς προχει- D
 ρισατο ἵππαρχον, καὶ σὸν τούτῳ τὸν υἱὸν αὐτοῦ καταλλοιπε
 5 Κύνιον. πέμπει οὖν ὁ βασιλεὺς κατὰ Μακρίνου καὶ Μακριανοῦ
 τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ τὸν Ἀδρόλολον μετὰ καὶ στρατηγῶν ἐτέρων. καὶ
 προσμύξαντες αὐτοῖς ἐκύκλωσαν σφᾶς καὶ τινὰς ἀνεῖλον· ἐφείδοντο
 γὰρ αὐτῶν ὡς ὁμογενῶν, καὶ ἤλπιζον προσρῆναι αὐτοὺς τῷ βα-
 σιλεῖ. ἐκεῖνοι δ' οὐκ ἐνεδίδουν. ἐκ δὲ τινος τυχαίου συμβάματος
 10 ἄπαντες τῷ βασιλεῖ προσεχώρησαν. βαδίζοντες γὰρ οἱ περὶ τοὺς
 τυραννοῦντας ὀρθίως τὰς σημαίας ἀνεῖχον, εἰς δὲ τῶν σημαίας
 φερόντων ἐν τῷ βαδίζειν συμποδιοθεῖς πέπτωκε, καὶ ἡ σημαία
 ἐκείνου πεσόντος κατήνεκτο. ἰδόντες οὖν οἱ λοιποὶ ὅσοι τὰς ση- P I 633
 μαίας ἔφερον τὴν κλιθεῖσαν σημαίαν, καὶ ἀγνοήσαντες ὅπως ἐκείνη
 15 ἐκέλευτο, ὑπέλαβον ἐκόντι τὸν ταύτην κατέχοντα ἐπικλιῖναι αὐτὴν
 τῷ βασιλεῖ μεταθέμενον. καὶ αὐτίκα κάκεινοι πάσας κεκλικασί
 καὶ προσίδισαν καὶ τὸν Γαλιῆνον ἐφθήμισαν, μόνων τῶν Παιό-
 νων περιλειφθέντων τοῖς περὶ τὸν Μακρίνον. εἶτα κάκεινων
 μεταθέσθαι βουλομένων, ὃ Μακρίνος σὸν τῷ υἱῷ αὐτοῦ μὴ ἐκ-
 20 δοῦναι αὐτοὺς αὐτῶν ἐδεήθησαν, ἀλλ' ἀνελεῖν πρότερον σφᾶς W II 237
 καὶ οὕτω προσχωρησαὶ τῷ βασιλεῖ· ὃ πεποιηκότες οἱ Παίονες
 παρέδωκαν ἑαυτούς.

Κύνιός γε μὴν ὁ νεώτερός τοῦ Μακρίνου υἱὸς ἐν τῇ ἐψά

4 ante τὸν υἱὸν A add καὶ.

αρεν A.
 14 κλιθεῖσαν A, κλιθεῖσαν PW.
 18 περιλη-
 φθέντων A.

10 προσεχώρησαν] προσεσθῆ-

σαν A.

filios induere iussit: atque ab Asianis cupide susceptus, cum ad breve tempus adversus Persas commoratus esset, contra Gallienum se parabat, Balista, quem magistrum equitum crearat, contra Persas relicto, adiuncto etiam Quinto filio. quare imperator Aureolum cum aliis ducibus contra Macrinum et Macrianum misit. qui hoste circumvento nonnullos occiderunt: parebant enim eis ut popularibus suis, sperantes eos ultro ad imperatorem transituros. sed cum non cederent, fortuito accidit ut omnes ad officium redirent. nam dum tyrannorum milites erectis signis incedunt, quidam ex signiferis impeditus concidit; signoque una inclinato, reliqui signiferi causae ignari, putantes illum ultro se imperatori submitisse, humi prostrati omnes idem fecerunt, Gallienum faustis omnibus prosequentes: neque ulli praeter Pannonios apud Macrinum manserunt. qui cum et ipsi transitari essent, Macrino et filio ipsorum rogatu ne in hostium potestatem venirent interfectis, imperatori se dederunt.

Gallienus vero contra Quintum, iuniorem Macrini filium, qui to-

ἦν σὺν Βαλλίστῃ, πᾶσαν αὐτὴν σχεδὸν πεποιημένους ὑφ' ἑαυτῶν.
 ἐφ' οὓς ὁ Γαλιήνος Ὡδέναθον ἐπεμψεν, ἡγεμονεύοντι τῶν Παλ-
 B μωρητῶν. τῆς ἥττης δὲ τῶν Μακρινῶν τῆς κατὰ Παιονίαν σιμι-
 βάσης ἀγγελθείσης τῷ Κύντῳ καὶ τῷ Βαλλίστῃ, πολλὰ τῶν ὑπ'
 αὐτοὺς ἀπέστησαν πόλειων. οἱ δ' ἐν Ἐμέσῃ διήγον. ἔνθα γενό- 5
 μενος ὁ Ὡδέναθος καὶ συμβαλὼν αὐτοῖς νικᾷ, καὶ τὸν μὲν Βαλ-
 λίσταν αὐτὸς ἀναιρεῖ, τὸν δὲ Κύντον οἱ τῆς πόλεως. Ὡδέναθον
 δὲ τῆς ἀνδραγαθίας ὁ βασιλεὺς ἀμειβόμενος, πάσης ἀνατολῆς
 αὐτὸν προχειρίσαστο στρατηγόν.

Οὗτος ὁ Ὡδέναθος μέγας γενόμενος, καὶ Ῥωμαίους πιστός, 10
 καὶ ἐν πολλοῖς πολέμοις διαφόρων ἐθνῶν καὶ κατ' αὐτῶν τῶν
 Περσῶν ἀριστεύσας, τελευταῖον ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἀδελφοκάδος
 ἀηρέθη. ἐν γὰρ θῆρα τῷ θείῳ συνὼν ἐκείνος, ἐπεὶ θηρεῖν
 C ἐξέθορε, προπεχειρήσει καὶ τὸν θῆρα βαλὼν ἀνείλει. ὁ δὲ Ὡδέ-
 ναθος ἠγανάκτησε καὶ ἠπέλησε τῷ ἀνεψιῷ. ὁ δὲ οὐκ ἐπαύσατο, 15
 ἀλλὰ καὶ δις καὶ τρίς τοῦτο ἐποίησε. καὶ ὀργισθεὶς ὁ Ὡδέναθος
 ἀφελίετο τὸν ἵππον αὐταῦ· τοῦτο δὲ εἰς μεγάλην ὕβριν τοῖς βαρ-
 βάροις λογίζεται. ἀχθόμενος τοίνυν ὁ νεανίας ἠπέλει τῷ θείῳ·
 ὁ δὲ διὰ τοῦτο τοῦτον ἐδέσμησεν. εἶτα ὁ πρεσβύτερος τῶν Ὡδενάθων
 υἱὼν λυθῆναι τὸν δέσμιον τὸν πατέρα ἠτήσαστο· κἀκεῖνος λυθεὶς 20
 συμποσιύζοντι τῷ Ὡδενάθῳ ἐπελθὼν μετὰ ξίφους κἀκείνον ἀνέλε
 καὶ τὸν ἐκείνου υἱόν, δι' οὗπερ ἔλλευτο. ἀηρέθη δὲ κἀκεῖνος,
 τινῶν ἐπιθεμένων αὐτῷ.

5 οἱ δ' ἐν Ἐμέσῃ διήγον] huc pertinet Dionis continuatū exc. 122
 p. 239 extr. 8 post βασιλεὺς A add αὐτῶν. 14 προσπε-
 χειρήσει A. 16 καὶ ante ὀργισθεὶς ABCW, om P.

tum paene orientem subegerat, Odenathum Palmyrenorum ducem misit. verum Macrini et Macriani clade Pannonica nuntiata, multae urbes a Quinto et Balista defecerunt. quos Odenathus Emesae aggressus vicit; ac Balistam ipse occidit, Quintum cives. qua de causa in rei fortiter gestae praemium dux totius orientis ab imperatore designatus est.

Hic magna gloria parta, cum fidelem se erga Romanos praebeisset ac varias gentes multis bellis devicisset, contra Persas etiam re bene gesta, tandem a fratre suo filio est occisus. qui cum in venatione beluam surgentem prior emissis iaculis devicisset, eaque de causa a patre obliurgatus iterum ac tertio idem facisset, Odenathus iratus equum ei ademittit, quae magna ignominia habetur apud barbaros, et hominem ex de causa minas spirantem in vincula coniecit. sed postea rogatu filii Odenathi natu maioris solutus, stricto gladio ipsum Odenathum et eius filium liberatorem suum in convivio interfecit, atque ipse etiam ab aliis est occisus.

25. Ἀδριανὸς δὲ ἐτέρα κατὰ τοῦ Γαλιήνου ἐπανάστασις γέ-
 γων, ἣν Ἀδριόλογος συνεστήσατο, πάσης ἄρχων τῆς Ἰππεύ καὶ D
 μέγα δευόμενος. ὅς τὴν πόλιν τὰ Μεδιόλανα κατασχών, ἐτοιμά-
 ζετο συμμίξαι τῷ βασιλεῖ. Ἰλθὼν δὲ ἀδελφὸς μετὰ θανάτου,
 5 καὶ τῷ τυραννοῦντι ἀντιταξάμενος, πολλοὺς τῶν αὐτῷ συνόντων
 δάφθειρεν. ὅτε καὶ ὁ Ἀδριόλογος ἐτρώθη καὶ εἰς Μεδιόλανα κατ-
 ἐκλείσθη, παρὰ τοῦ βασιλέως ἐκείσε πολιορκούμενος. τοῦ δὲ Γα-
 λιήνου ἐπεκδρομὰς ποιουμένου κατὰ τινος τῶν πολεμίων, ἐν κιν-
 δύνῃ ποτὲ γέγονεν ἡ βασιλισσα· συνῆν γὰρ αὐτῷ. ὡς γὰρ ὁ
 10 βασιλεὺς ἐπεξέδραμε μετὰ τῶν πλείωνων στρατιωτῶν, ὀλίγοι πάν-
 περιελίφθησαν περὶ τὸ χαράκωμα. ὅπερ οἱ πολέμιοι θεουόμενοι
 ἐπῆλθον τῇ τοῦ βασιλέως σκηνῇ, ἀρπάσαι διανοούμενοι τὴν βα-
 σίλισσαν. εἰς δὲ τις τῶν ἡμιλημένων στρατιωτῶν πρὸ τῆς σκηνῆς
 καθήμενος καὶ τὸ οἰκεῖον ὑπόδημα τοῦ ποδὸς ἐβαλὼν σνέρα- P I 634
 15 πτεν αὐτό. ὡς οὖν εἶδε τοὺς πολεμίους ἐπερχομένους, ἀρπάσας
 ἀσπίδα καὶ ἔγχεράδιον περιθύμως ὤρμησε κατ' αὐτῶν. καὶ πλή-
 ξας ἕνα καὶ δεύτερον, ἀνέκοψε τοὺς λοιποὺς ἀποδεδειλιακῶτα
 πρὸς τὴν ἐκείνου ὀρμῆν. καὶ οὕτω πλείωνων συνδραμόντων στρα-
 τιωτῶν ἢ τοῦ βασιλέως διασέσωστο γαμειτή.
 20 Ἐτι δὲ πολιορκούντος τοῦ βασιλέως τὰ Μεδιόλανα, Ἀδρη-
 λιανὸς σὺν ἱππεῦσι προσῆλθεν αὐτῷ· μεθ' οὗ ἀνελεῖν αὐτὸν οἱ
 μεγιστάνες προεβουλεύσαντο, ὑπερετίθεντο δὲ τὸ σκῆμμα ὡς
 ἄλψεν τὰ Μεδιόλανα. μαθόντες δ' ἐγγῶσθαι τὸ σφῶν διαβού-

8 τινος] τινῶν ABC.
 om C.

10 τῶν om A.

21 ἀνελεῖν αὐτόν

Fontes. Cap. 25. Fortasse Dio continuatus. Eusebii Histo-
 ricæ ecclesiasticæ lib. 7 c. 27 — 30.

25. Deinde Aureolus toti equitatu præfectus, homo potens, con-
 tra Gallienum insurrexit, et Mediolano occupato se ad invadendum im-
 peratorem paravit, sed ab eo, multis suorum amissis et vulnere accepto,
 Mediolanum compulsus ibique obsessus est. dum autem Gallienus con-
 tra hostes excursiones facit, imperatrix, quam secum adduxerat, in
 periculo fuit. nam cum hostes vallum a paucis admodum militibus custo-
 diri animadvertissent, imperatoris tabernaculum invaserunt, imperatricis
 rapiendæ causa. sed miles quidam gregarius, qui ante tabernaculum
 sedens calcem pede detractum consuebat, arrepto clipeo et pugnione in
 eos ferociter irruit, et uno atque altero percusso caeteros illius audacia
 territos repulit, dum plurium concursu conianx imperatoris erepta est.

Gallieno Mediolanum adhuc obsidente Aurelianus cum equitibus
 ad eum venit: cuius occidendi consilium proceres cum Aureliano ini-
 tam, dum Mediolanum caperetur, differre habebant in animo. sed cum

- B** λιον, ἐπετάχωνεν τὴν ἐπιβουλήν. καὶ στέλλουσι τινὰς, πολεμίους ἐπιέναι τῷ Γαλιήνῳ ἀγγέλλοντας· ὁ δὲ αὐτίκα ἐξώρμησε κατ' αὐτῶν, ὥρας ἤδη ἐφρασιώσης ἀρίστου, καὶ ὀλίγων συντεροπομένων αὐτῷ. ἀπίοντι δὲ συναντῶσιν ἰππεῖς· ὧν οὐ πόρρω που ἀφρασιώτων αὐτοῦ, καὶ μήτε τῶν ἵππων ἀποβάντων μήτε τι ἕτερον ποιῶντων ἃ πρὸς βασιλεῖς γενόμεναι γίνεσθαι, ἤρατο τοὺς παρόντας
- W II 238** ἐμείνος "τί οὗτοι βούλονται;" οἱ δὲ "παῦσαι σε τῆς ἀρχῆς" ἀπεμείθησαν. καὶ ὃς αὐτίκα τὸν χαλινὸν τῷ ἵππῳ ἐνδοῦς εἰς φωνὴν ἐτραπή. καὶ κἄν διέφυγε τοὺς ἐπιβουλεύοντας τῇ ταχυτητι τοῦ ἵππου, εἰ μὴ ὕδατος ἐνέτευχεν ἀχετῷ· παρελθεῖν γὰρ τοῦτον ὁ
- C** ἵππος ἀποδεδειλιμακῶς ἔσθη, καὶ οὕτω κατέλαβον οἱ δυνάστες. καὶ τις κατ' αὐτοῦ τὸ δόρυ ἠκόντισεν. ὁ δὲ πληγῆς τοῦ ἵππου κατήνεκτο, καὶ ἐπὶ μικρὸν διαρκέσας ἐκ τῆς τοῦ αἵματος ἐτελεύτησε φύσει, βασιλεύσας ἐνιαυτοὺς πεντεκαίδεκα σὺν τοῖς τοῦ πατρὸς. ἦν δὲ τὴν γνώμην φιλότιμος καὶ πᾶσι θέλων χαρῆσθαι, 15 καὶ οὐδείς αἰτούμενος αὐτὸν διημάρτανεν. οὕτε μὴν τοὺς ἐναντιωθέντας αὐτῷ ἢ προστεθέντας τοῖς τυραννήσασιν ἐτιμωρήσατο.
- Οἱ μὲν οὖν οὕτως ἰσθόρησαν ἀναιρεθῆναι τὸν Γαλιῆνον, οἱ δὲ παρὰ Ἡρακλειανοῦ τοῦ ἐπάρχου σφαγῆναι τοῦτον φασί. τοῦ
- D** γὰρ Ἀδριάου ἐν Κελτοῖς στρατηγοῦντος καὶ ἐπαναστάντος αὐτῷ ἦκοντός τε ἐπὶ Ἰταλίαν σὺν ταῖς δυνάμεισι, καὶ ὁ Γαλιῆνος κατ'

5 τι om A, post ἕτερον repetit C. 6 γενόμενο A. 8 τῷ
 ἵππῳ τὸν χαλινὸν AB. 16 αὐτόν] αὐτῷ B. 20 τοῦ
 ἐπάρχου om A.

id esse proditam intellexissent, maturatis insidiis, Gallieno hostium adventum nuntiant. contra quos illi statim sub prandii tempore paucis comitantibus egredienti occurrunt equites. qui cum non procul ab eo distantes nec ex equis descenderent nec ullum alium honorem imperatori debitum haberent, comites suos rogat quid illi sibi vellent. qui cum respondissent, eos imperium illi abrogaturos, statim laxatis habenis in fugam conversus insidiatores equi celeritate effugisset, nisi is ad fossam quandam territus substitisset; ubi persequentibus eum assecutis, a quodam hasta lectus decidit equo: nec multo post ex sanguinis profluvio decessit. imperavit solus et cum patre annos quindecim. animo liberali fuit, atque omnibus gratificari studuit, neque quemquam voti impotem dimisit, ne adversariis quidem suis, aut iis qui tyrannos secuti fuerant, supplicio affectis.

Atque alii sic periisse Gallienum, alii ab Heracleiano praefecto caesum esse tradunt. nam cum Aureolus, qui Gallie legionibus praerant, mota seditione cum exercitu in Italiam contenderet, Gallienum

λείνου ξώρημοι. τυκτός δὲ πρόβειται αὐτῷ ἐν τῇ σκηνῇ καθέδουσι ὁ Ἡρακλειανός, κεικωννημῶς τῆς ἐπιβουλῆς καὶ Κλαύδιου ἀνδρὶ στρατηγικωτάτῳ, ἀπαγγέλλον ὡς Ἀθρίολος ἤδη ἔπεισι μετὰ βαρβαρίας συνάμειως. ὁ δὲ πρὸς τὸ τῆς ἀγγελίας αἰφνίδιον τεθάρσβημένος, τῆς κλήσης ἀναθορῶν καὶ ἡμέγυμνος ἦτει τὰ ὄπλα. καὶ ὁ Ἡρακλειανός πλήττει τοῦτον καιρίαν καὶ ἀποκτείνουσι.

Ἐν τοῖς τούτου χρόνοις Ἔυστος ὁ τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας ἐπ' ἔτη προσατὸς ἔνδεκα τελευτῆ, καὶ Διονύσιος αὐτὸν διαδέχεται. ἀλλὰ καὶ τοῦ ἐν Ἀντιοχείᾳ τῆν τοῦ Χριστοῦ ποιμαίνοντος 10 ποίμνην Δημητρίου τῆν ζῶν ἐκμετρούσαντος Παῦλος ὁ Σαμοσατεὺς παραλαμβάνει τὴν ἐκκλησίαν, ὃς ταπεινὰ περὶ Χριστοῦ ἰδογματίσκειν, ὡς ἀνθρώπου καινοῦ τὴν φύσιν γενομένου καὶ οὐ θεοῦ. καὶ οὐ σύνοδον οἱ τῶν λοιπῶν ἐκκλησιῶν ποιμένες συν- P I 635 ηφροικότες, ἐν ἧ παρῆν καὶ Γρηγόριος ὁ θαυματουργὸς καὶ ὁ 15 τούτου ἀετῶδελφος Ἀθηνόδοκος, ἤλεγξαν αὐτὸν καινῶς περὶ Χριστοῦ φρονοῦντα, καὶ ἀπεικόνουσαν. μὴ πειθομένου δ' ἐκείνου ἀποστῆναι τῆς ἐκκλησίας, Ἀθρηλιανὸς τότε κρατῶν, καὶ ἔντευξεν περὶ τούτου δεξάμενος παρὰ τῶν ὀρθοδόξων, διάταγμα ἔδειτο, ἐκείνοις νέμηθῆναι τὴν ἐκκλησίαν οἷς ἂν οἱ κατὰ τὴν Ῥώμην καὶ 20 τὴν Ἰταλίαν ἐπίσκοποι πρόσθουσαν. ἐντεῦθεν ἀτίμως ἐξηλάθη τῆς ἐκκλησίας ὁ Παῦλος, καὶ ἀντισηχθη Δόμνος.

26. Τοῦ μέτοι Γαλιήνου ἀηρημέτου Κλαύδιος ἀνερορήθη

2 κεικωννημῶς A. 7 τούτων A. 8 προσατὸς ἐπ' ἔτη A.
10 Σαμοσατεὺς PW. 15 φρονοῦντα περὶ χριστοῦ A. 17 τῆς
ἐκκλησίας ἐποστῆναι A.

FONTES. Cap. 26. Dio continuatus, ut videtur: Euseb. Vatis. 123 p. 240. Eusebii Historias ecclesiasticas lib. 7 c. 26.

contra eum abeuntem, dum noctu in tabernaculo dormit, ab Heracliano Aureoli consurato excitatum esse. qui cum ei et Claudio viro bellicosissimo Aureolum iam cum magnis copiis adventare nuntiasset, Gallienum subito nuntio perterritum, ac seminudum lecto exilientem armaque potentem, ab illo caesum esse.

Huius temporibus Xystus undecimo Romani episcopatus anno defunctus Dionysium successorem habuit. Demetrio Antiochens mortuo Paulus Samosatensis successit: qui de Christo humiliter docuit, eum hominem esse natura communis praeditum, et non deum. contra hunc aliarum ecclesiarum pastores concilium indixerunt, cui etiam Gregorius Thaumaturgus et frater eius Athenodorus interfuerunt, eumque ut perperam de Christo sententiam convictum ecclesia cedere iusserunt, recusantem apud Aurelium, qui tum imperabat, detulerunt orthodoxi: qui cum decreto iis ecclesiam attribui iussisset quibus Romani et Italici episcopi suffragarentur, Paulo per ignominiam pulso Dominus successit.

26. Gallieno interfecto Claudius Caesar est designatus. cui

B Καίσαρ. καὶ ὁ Αὐρίολος τὰ ὄπλα καταθέμενος αὐτῷ ὑπετάγη·
 δεῦθεν τυραννῆσαι ἐπιχειρῶν, ὑπὸ στρατιωτῶν διεφθάρη. Κλαύ-
 διος δὲ χρηστὸς τυγγάνων ἀνὴρ καὶ δικαιοσύνη στοιχῶν, ἀπηγά-
 ρησε πᾶσι ζῆτεῖν ἐκ βασιλείως ἀλλότρια πρᾶγματα. **W II 239** **νενομιστο**
 γὰρ τοὺς βυσιλεῖς δύνασθαι θωρεῖσθαι καὶ τὰ ἀλλότρια· ὅθεν 5
 καὶ οἱ ἔτι κείμενοι νόμοι παρὰ τῇ πολιτείᾳ ἐσχέκασιν τὴν ἀρχήν.
 προσῆλθεν οὖν γυνή τις, ἧς χωρίον αὐτὸς πρὸ τῆς βασιλείας
 εἰλήφει ἐκ βασιλικῆς δωρεᾶς, λέγουσα “Κλαύδιος ὁ ἵππαρχος
 ἠδίκησέ με.” ὁ δὲ “ὅπερ ὁ Κλαύδιος ἰδιώτης ὢν ἀφείλετο”
 εἶπεν “ἦνίκα μὴ τι αὐτῷ τῶν νόμων ἔμιελε, τοῦτο βασιλείσας 10
 ἀποκαδίστησιν.”

C Ἐν Ῥώμῃ δὲ γε ἡ σύγκλητος μαθοῦσα τὴν τοῦ Γαλιῆνου
 ἀναίρεσιν, τὸν ἀδελφὸν ἐκείνου καὶ τὸν υἱὸν θανάτωσαν. τοῦ
 μέντοι Ποστούμου τυραννοῦντος ἔτι, καὶ βαρβάρων διὰ τῆς
 Μαιώτιδος διαβάντων λίμνης εἰς Ἀσίαν τε καὶ Εὐρώπην καὶ λη- 15
 ζομένων αὐτάς, βουλῆς τε προτεθείσης τίνι πρότερον ἐπιχειρητέον
 πολέμῳ, ὁ Κλαύδιος ἔφη ὡς “ὁ πρὸς τὸν τύρυννον πόλεμος ἐμοὶ
 διαφέρει, ὁ δὲ πρὸς τοὺς βαρβάρους τῇ πολιτείᾳ, καὶ χρὴ προ-
 τιμηθῆναι τὸν τῆς πολιτείας.”

Οἱ βάρβαροι δὲ πολλὰς μὲν κατέδρμιον χώρας, τὴν δὲ γε 20
 Θεσσαλονίκην ἐπολιόρκουν· ἡ πύλαι μὲν Ἡμαθία κλειεῖσθαι λέγε-
 ται, Θεσσαλονίκη δὲ μετονομασθῆναι ἐκ τῆς Φιλίππου μὲν θυγα-
D τρὸς Κασάνδρου δὲ γυναικὸς Θεσσαλονίκης. ἀλλ’ ἐκείνης μὲν

2 στρατιωτῶν ABC, τῶν στρατιωτῶν PW.
 νενομισται PW. 16 προστεθείσης B.
 προτιμηθῆναι A. 21 ἡμαθία ABC.

A νενομιστο A,
 18 τὸν τῆς πολιτείας

Aureolus armis positus se submisit: sed cum denno regnum affectaret, a
 militibus occisus est. Claudius vero cum vir bonus iustitiaeque secta-
 tor esset, interdixit ne quis bona aliena ab imperatore peteret: rece-
 ptum id enim moribus erat, ut imperatores etiam aliena donare possent:
 unde etiam leges, quae adhuc in re publica obtinent, originem duxerunt.
 itaque mulier quaedam, cuius praedium ipse ante imperium ex dono im-
 peratoris acceperat, accessit, a Claudio magistro equitum iniuriam sibi
 esse factam conquerens. tum ille “quod” inquit “Claudius dum priva-
 tus erat nec leges curabat abstulit, hoc factus imperator restituit.”

Senatus Romanus, Gallieni caede cognita, fratrem illius et filium
 etiam occidit. cum autem Postamus adhuc tyrannidem obtineret, et
 barbari Maeotide palude superata Asiam Europamque vastarent, ac utrum
 bellum prius conficiendum esset deliberaretur, Claudius dixit “bellum
 Postumicum mea interest, barbaricum rei publicae, cuius in primis ha-
 benda est ratio.”

Caeterum barbari multas provincias incursantes, Thessalonicam,
 quae cum olim Emathia diceretur, a Philippi filia Cassandro nupta hoc

τῆς πόλεως ἀπεχρόνοθησαν, ἐπελθόντες δὲ ταῖς Ἀθήναις εἶλον αὐτάς, καὶ συναγαγόντες πάντα τὰ ἐν τῇ πόλει βιβλία, καῦσαι ταῦτα ἠβούλοντο. εἷς δὲ τις τῶν συνετῶν παρ' αὐτοῖς δοκούντων ἀπέβριξε τοὺς δημοφύλους τοῦ ἐγχειρήματος, φάμενος ὡς περὶ ταῦτα 5 οἱ Ἕλληνες ἀσχολούμενοι πολεμικῶν ἀμελοῦσιν ἔργων, καὶ οὕτως εὐχείρωτοι γίνονται. Κλεόδημος δὲ Ἀθηναῖος ἀπὸρ διωδρῶναι ἰσχύσας, καὶ πλῆθος συναγαγὼν, μετὰ πλάων ἐκ θαλάσσης ἐπῆλθεν αὐτοῖς, καὶ πολλοὺς ἀκείλεν, ὡς καὶ τοὺς περιλειφθέντας ἐκεῖθεν φυγεῖν. Κλαύδιος δὲ κατὰ τούτων ὁμηθεύς ἐν πολλαῖς 10 σκεδασθέντων χώραις, ποτὲ μὲν γυμμασίαις, ποτὲ δὲ κατὰ γῆν P I 636 συνιστάμεναι μάχαις ἐνίκησε. καὶ χειμῶνες δὲ αὐτοὺς ἐκάκωσαν καὶ λιμὸς ἐπέσει καὶ δειφθεῖρεν. ἐν δὲ τῷ Σιρμῶ διατρίβων ὁ Κλαύδιος ἐνόησε, καὶ συγκαλέσας τὸ λογιμώτατον τοῦ στρατεύματος περὶ βασιλικῶς διειλέχθη αὐταῖς, καὶ τὸν Ἀρρηλιανὸν ἄξιον 15 τῆς βουσιλείας εἶπε τυγχάνειν. εἰσὶ δ' οἱ λέγουσιν ὅτι καὶ αὐτίκῃ βασιλεῦ ἀκείπειν αὐτόν. ἔνιοι δὲ λέγουσι, τὴν σύγκλητον ἐν Ρώμῃ μαθοῦσαν τῷ Κλαυδίῳ τὸν θάνατον, Κυντιλιανὸν τὸν ἀδελφὸν ἐκείνου διὰ τὸν πρὸς Κλαυδίον πόθον ἀζῶσαι τῆς βασιλείας, τὰ δὲ στρατιωτικὰ ἀναγορεύσει τὸν Ἀρρηλιανόν. ἀπελθὼν δὲ ὢν ἂ 20 Κυντιλιανὸς καὶ πρὸς πραγμάτων ἀποπεφυκῶς μεταχείρισιν, μαθὼν τὴν ἀνάρρησιν τοῦ Ἀρρηλιανοῦ, ἑαυτὸν ἀκείλε, τεμὼν τὴν B φλέβα τῆς οἰκίας χειρὸς καὶ τῇ ἐκεῖθεν τοῦ αἵματος ἐναποψύξας

1 ἐπελθόντες δὲ ταῖς Ἀθήναις — 5 πολεμικῶν ἀμελοῦσιν ἔργων Dionis continuati exc. Vatic. 123 p. 240. 5 Ἕλληνες] Ρωμαῖοι Dionis continuati excerpta. 6 Κλεόδημος] "sic tres mss" DUCANGIUS: "alius codex κλεομήδης" WOLFIUS: κλεομήδος B. διαδράσαι B. 13 λογιμώτατον A. λογιμώτερον PW. 16 τὴν σύγκλητον λέγουσιν AB. 17 Κυντιλιανόν] immo Κυντίλλον: qui in nummis M. AVR. CL. QVINTILLVS.

nomen accepisse fertur, obsederunt; ab eaque repulsi Athenas ceperunt. ubi cum omnes libros in unum acervum congestos crematuri essent, unus ex cordatoribus populares suos a proposito revocavit, quod Graeci, dum iis rebus occupati rem militarem negligerent, facile superari possent. enimvero Cleodemus vir Atheniensis, fuga elapsus, coactaque multitudinem, navibus ex mari hostes adortus tantam caedem edidit, ut reliqui etiam inde aufugerent. Claudius vero cum eos in variis provinciis diapersos partim navibus partim terrestribus praellis superasset, multis etiam tempestatum vexationibus et fame consumptis, Sirmii aegrotans cum primoribus exercitus convocatis de imperatore creando dissereret, Aurelianum imperio dignum esse dixit. sunt qui eum statim imperatorem salutatum esse dicant: alii asserunt senatum Claudii morte audita Quintiliano fratri eius ob ipsius desiderium detulisse imperium; qui ut homo simplex et ad res gerendas parum idoneus cum Aurelianum a militibus imperatorem salutatum esse audivisset, incisa manus vena ex pro-

ῥοῆ, ἐπτακαίδεκα μόνος ἡμέρας θειρώξας ὥσπερ τὴν αὐτοαρχίαν.
ἀλλ' οὐδὲ περὶ τοῦ χρόνου τῆς τοῦ Κλαυδίου ἀρχῆς ἀλλήλοις
συμφωνοῦσιν οἱ σύγγραφοί. οἱ μὲν γὰρ ἐφ' ἑνὶ ἄρξαι τοῦτον
ἰσοροῦσιν ἐνικνόν, οἱ δὲ ἐπὶ δύο, ὧν ἔστι καὶ Ἐδούβιος.

Τούτου τοῦ βασιλέως Κλαυδίου θυγατρὶδος ἦν Κωνσταντὶς 5
ὁ Κλωρὸς ὁ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου πατήρ.

27. Ἀθηναῖος δὲ τῆς ἡγεμονίας ἐπιβεβηκώς Ῥωμαίων
ἤρετο τοὺς ἐν τέλει ὕπως βυσιλεύειν χρεῖων. ὧν εἰς εἶπεν αὐτῷ ὡς
"ἐὰν βούλη βυσιλεύσαι καλῶς, χρυσῷ σε δεῖ καὶ σιδήρῳ περι-
C φράξαι σωτῆρ, κατὰ μὲν τῶν λυπούτων κεχηρημένον σιδήρῳ, 10
τοῖς δὲ γε θεραπεύοντας χρυσῷ ἀμειβόμενον." ὅς πρῶτος, ὡς
λέγεται, τῆς οἰκίας ταύτης ἀπάνωτο συμβουλῆς, μετ' οὗ πολὺ
τοῦ σιδήρου περαθεῖς.

W II 240

Ὁδτος ὁ αὐτοκράτωρ πρότερον μὲν τοῖς τὸν Χριστὸν σεβο-
μένοις ἐπιεικῶς προσεφέρετο, προϊόντος δὲ οἱ τοῦ χρόνου τῆς 15
αὐτοαρχίας ἠλλοκότο, καὶ διαγμὸν ἐγείρει κατὰ τῶν πιστῶν καὶ
αὐτὸς ἐβουλεύσατο, καὶ ἤδη καὶ διατάγματι συγγράφεται. ἀλλ'
ἐπέσχεν ἡ θεία δίκη τὴν κατὰ τῶν σεβομένων Ἰησοῦν τὸν Χρι-
στὸν ὀρμητῆ τῆς κακίας αὐτοῦ, ὑποτιμοῦσα τὴν ἐκείνου ζωὴν.

1 ὥσπερ τὴν αὐτοαρχίαν] τὴν βασιλείαν A. 4 Ἐδούβιος] Histo-
riae ecclesiasticae lib. 7 c. 26. 5 θυγατρὶδος ὧν C. Κων-
σταντὶς pro Κωνσταντῆς hic et infra. 7 Ἀθηναῖος — 13 σιδή-
ρου περιφράξαι Dionis continuati exc. 126. 9 βούλη A, βούλη
PW. 14 Ὁδτος — 19 ἐπίσταν ζωὴν Eusebii Hist. eccl. lib. 7
c. 30.

FOUNT. Cap. 27. Dio continuatus, ut videtur: Exc. Vatic.
125 p. 241 242. Eusebii Historiae ecclesiasticae lib. 7 c. 30.

fluvio sanguinis ultro necem sibi consciverit, per septemdecim duntaxat
dies quasi somniato imperio. de spatio imperii Claudii scriptores non
consentiant: quorum alii eum unum annum, alii, ut et Eusebius, bies-
nium imperasse ferunt.

Huius imperatoris Claudii ex filia nepos fuit Constant [Constan-
tius] Chlorus, magni Constantini pater.

27. Aurelianus principata Romanorum potitus magnates rogavit
quo pacto imperandum esset. quorum unus ei respondit "si rem publi-
cam rite administrare velueris, auro et ferro te muniam esse oportebit;
ac ferro quidem contra hostes uti, tui vero observantes auro re-
manerari." atque is primus sui consilii talisae fructum fertar, non
multo post Aureliani ferrum expertus.

Qui principio imperii Christianis clementem se praebuit, sed pro-
gressu temporis mutatas persecutionem et ipse contra eos meditates est.
verum cum iam decreta contra Christi cultores scriberentur, divina vin-
dicta improbitatem eius vita adempta coërcuit.

Ἀλλὰ μήπιον περὶ τοῦ αἵματος αὐτοῦ, εὐὰ δ' ἐν τῇ αὐταρχίᾳ
 αὐτῷ προιχθέντα διηγῆται. στρατηγιώτατος γὰρ ἦν πολλοὺς
 πολέμους ἐπέταξε. τοὺς τε γὰρ Παλμυρηνοὺς ἐχειρῶσατο, καὶ D
 τὴν αὐτῶν βασιλισσαν Ζηροβίαν κρατήσασαν καὶ Αἰγύπτου καὶ
 5 τὸν ἐκεῖ τότε στρατηγοῦντα Πρόβον ἐλοῦσεν αὐτὸς κατ' αὐτῆς
 στρατεύσας κατεπολέμησε καὶ ὑπέταξεν. ἦν ἔτιοι μὲν εἰς Ῥώμην
 ἀπαχθῆναι φασὶ καὶ ἀνδρὶ συναφθῆναι τῶν ἐπιφανεστέρων ἐνί,
 οἱ δὲ καθ' ὅδον αὐτὴν θανῆν ἐν λέγουσι, περιελθήσασαν διὰ τὴν
 τῆς τύχης μεταβολήν· μέλαν δὲ τῶν θυνατέρων αὐτῆς εἰς γυναῖκα
 10 λαβεῖν τὸν Ἀδρηλιανόν, τὰς δὲ λοιπὰς ἐπισήμοις τῶν Ῥωμαίων
 συζῆσαι.

Οὗτος καὶ τὰς Γαλλίας ἐπὶ πλείστοις ἔτεσι παρὰ τινων τυ-
 ραννοόντων κατεχομένους τῇ Ῥωμαίων ἡγεμονίᾳ ἀδίδως ἐπαυσιώ-
 σατο, καὶ ἄρχοντας ταύτους ἐγκαταστήσας αὐτὸς ἐπὶ Ῥώμην ἐπ-
 15 ἀνελήλυθε, καὶ ἐθριάμβευσεν ἐπὶ ὀχλήματος ἐλεφάντων τεσσαράων. P I 637
 ἀλλὰ καὶ Γάλλους τότε κινήσοντας κατηγωνίστατο. ἐπεὶ δὲ καὶ
 ἐπὶ Σικύδας τὴν στρατείαν ἔδειτε, ἀνηρέθη, γενόμενος κατὰ τὴν
 Θρακίαν Ἡράκλειαν. Ἔρωσ γὰρ τις καλούμενος καὶ τῶν ἔξωθεν
 γερομένων ἀποκρίσεων ἦν μηνυτής, εἰς δὲ τινες ἰστοροῦσιν, ὡς
 20 κουστῆς καὶ προσαγγέλλων τῷ βασιλεῖ τὰ παρὰ τινων περὶ αὐτοῦ
 λεγόμενα, ὀργισθέντος αὐτῷ τοῦ Ἀδρηλιανοῦ, ἐπεβοῦλευσεν αὐτῷ.
 καὶ μιμησάμενος τὰ ἐκείνου γράμματα, γραφὴν τινα συνέταξεν
 ὀνόματα περιέχουσαν τινων θυνατῶν, κελεύουσαν τὴν ἐπὶ θάνα-
 τον ἐκείνους ἀχθῆσιν· ἦν ἐκεῖνοις ὑποδείξας παρεθήξε τοὺς

2 ἀπόφ] αὐτοῦ A.
 λαβεῖν εἰς γυναῖκα A.

8 θαναεῖν αὐτὴν A.

9 τῆς om C.

21 ἀπόφ prius A, ἀπὸν PW.

Sed nondum de eius obitu, donec res sub eo gestas exposuerimus.
 nam cum rei militaris peritissimus esset, multa bella prospere confecit.
 Palmyrenos subegit, eorumque reginam Zenobiam, Probo praetere cap-
 to Aegyptio petitam, debellavit et subegit. hanc ahi Romam perductam
 viro clare nupsisse ferunt, alii in itinere prae animi aegritudine ob-
 mutatam fortunam oblitisse: defunctae filiam unam uxorem duxisse Aure-
 lianum, caeteras nobilibus Romanis despondisse.

Hic Gallias etiam plurimis annis a tyrannicis occupatas imperio
 Romano recuperavit, et magistratibus ibi ordinatis Romam reversus qua-
 drigis elephantorum triumphavit. Gallos quoque tam res novas molitos
 devicit, sed cum expeditionem contra Scythas suscepisset, iuxta Thra-
 ciae Heracleam est occisus. nam Eros quidam a responsis externis, aut,
 ut alii tradunt, delator, imperatori ea quae in eum dicebantur referre
 solitas, insidias Aureliano, a quo per iracundiam obiurgatus erat, com-
 paravit; et manum eius imitatus litteras composuit quibus potentes qui-

ἄφρατος πρὸς φόβον τοῦ αὐτοκράτορος. δεισάσας γὰρ ἐκείνοι περὶ τῆς σφετέρᾳ ἰσῆϊ ἐπιπέθενται τῷ κλέρηλιανῷ καὶ ἀναίρουσιν αὐ-
B τὰν, ἔξ ἑνιαυτούς ἤνικῶτα παρὰ τῆ βασιλείᾳ μηρῶν δέλιον ἐν-
δίδαντα.

28. Ὁν διεδέξατο Τάκιτος, προεβύτησεν αὐτῷ· πέντε γὰρ 5
ἐτῶν εἶναι καλὴ βραχυμέροισι ἀκακράτασιν ὅπε ἤρθεν εἰς μοναρχίαν.
τὸ στρατιωτικὸν δὲ αὐτὰν ἀπαγόρευσε καὶ ἀπόντω· ἐν Καμπανίᾳ
γὰρ τότε διέτριβεν· ἔνθα δεδεγμένους τὰ ψήφισμα, εἰς Ῥώμην
εἰσήλασε μετὰ σχήματος ἰδιωτικοῦ, καὶ ἰσχυρῆ τῆς συγκλήτου. τε
καὶ τῶν δήμων τὴν στολὴν περιβάλλετο τὴν βασιλείον. Σκύθαι 10
δὲ τὴν Μαιώτιδα λίμνην καὶ τὸν Πᾶσιν ποταμὸν περαιοθέντες
Πόντῳ καὶ Καππαδοκίᾳ ἐπέληθον καὶ Γαλατίᾳ καὶ Κιλικίᾳ· τού-
τοις δὲ Τάκιτος συμμάχος καὶ ὁ Φλωριανὸς ὑπάρχους ὦν πολλοὺς
C ἀνέϊλον, οἱ δὲ λοιποὶ φυγῆ τὴν αὐτοκράτορα ἐπραγματώσαντο.
Μαξιμίνον δὲ τινα συγγενῆ· αὐτοῦ ἡγεμόνα τῆς Συρίας προεχει- 15
ρίστα Τάκιτος· ὁ δὲ κακῶς τῆ ἀρχῆ χρώμενος ἀνῆρθεν παρὰ
στρατιωτῶν· καὶ δέσαντες οἱ τοῦτον ἀνελόντες ὡς ἀπὸ ἀτιμωρή-
της αὐτοῦ, ὃ αὐτοκράτωρ παρόφεται, ἐπιδιώξαντες κάκειον
ἀγγέλον, οὐπω ἔβδομον μῆνα παρὰ τῆ βασιλείᾳ ἀνίσταντο, κατὰ
δὲ τικας μὴ ὄλους δύο ἑνιαυτούς. 20

W II 241

29. Καὶ τούτου σφαγέντος δύο κατὰ ταῦτον ἀνερωρήθρων
βασιλεῖς, Πρόβος μὲν ἐν τῆ ἑφῶ παρὰ στρατιωτῶν, ἐν δὲ Ῥώμῃ
παρὰ τῆς συγκλήτου Φλωριανός· καὶ ἤρχον ἄμφω, Πρόβος μὲν

8 εἰς] εἰς τὴν B. 11 δὲ] γὰρ B. 18 ἐπιδιώξαντες om C.
22 ἑφῶ] αἰῶν A. στρατιωτῶν ABC, τῶν στρατιωτῶν PW.
23 παρὰ τῆ συγκλήτῳ A.

Fontes. Cap. 28 29. Fortasse Dio continuatus.

dam viri capitis damnarentur, iisque ostensis eodem ad caedem impe-
ratoris incitavit. qui vitae suae metuentes Aurdianam sustulerunt, sex
annis imperio potitus, paucis mensibus demptia.
28. Ei successit Tacitus, homo senex, qui annos quinque et
septuaginta natus imperium suscepisse dicitur, et abseas in Campania
proclamat. esse a militibus. ubi decreto accepto, privato habitu Romam
ingressus, da sententia, aenatas populique imperatoria insignia suscepit.
cum autem Scythae, Maeotide palude et Phasido, amne superato, Pontem
Cappadociam Galatiam et Ciliciam invasissent, Tacitus et Florianus
praefectus multos occiderunt: reliqui fuga salutem quaesiverunt. om-
vero Maximinum quendam, a Tacito cognato Syriam duces creatum,
militis potestate abutentem occidissent, supplicium eius facinoris metuen-
tes, imperatorem quoque persecuti, nondum vel septimo mense vel iuxta
quosdam necdum integro biennio in imperio exacte, trucidarunt.
29. Tacito sublato duo imperatores eodem tempore sunt decla-
rati, Probus in oriente a militibus, Romae a senatu Florianus. ac uter-

- ἐν τῇ Αἰγύπτῳ καὶ Συρίᾳ καὶ Φοινίκῃ καὶ Παλαιστίνῃ, ὃ δὲ γε D
 Φλωριανὸς ἐκ Κιλικίας μέχρις Ἰταλίας καὶ τῶν Ἑσπερίων. ἀλλ'
 οὗτος οὐδ' ὄλον τριμηνον ἀνύσας ἐν τῇ ἀρχῇ καὶ τῆς ζωῆς ἅμα
 καὶ τῆς ἑξουσίας ἐκπέπτωκεν ἀναιρεθεὶς ὑπὸ στρατιωτῶν παρὰ
 5 Πρόβου λεγομένων σταλῆναι. τοῦ δὲ θανόντος ὡς εἴρηται, ὃ
 Πρόβος τὴν ὅλην ἑξουσίαν περιεζώουτο. ὃς ἑλλογιμώτατος εἶναι
 ἰστέρηται, καὶ κατὰ πολλῶν ἐθνῶν τρόποια στήσασθαι, καὶ τοὺς
 στρατιώτας, οἳ τὸν Ἀδρηλιανὸν καὶ τὸν Τάκτιον ἀνηρέγκασι, συν-
 αγαγεῖν καὶ πολλὰ ὀνειδίσαι καὶ ἀποκτείνειν.
- 10 Σατορνίνου δὲ Μαυροσίου τυραννίδι ἐπιχειρήσαντος, ὃς
 ἦν αὐτῷ φίλατος, τὸν τοῦτο μεμηνηκότα ἐτιμωρήσατο, τῇ ἀγ- P I 638
 γέλᾳ διαπιστῶν· ὃ δὲ Σατορνίνος ὑπὸ στρατιωτῶν ἀνῆρέθη.
 ἕτερος δὲ τις ἐν Βρεττανίαις ἀποστασίαν διεμελέτησεν, ὃν ἐπὶ τῆς
 ἀρχῆς ὁ βασιλεὺς ἐποίησατο, Βικτωρίνου Μαυροσίου ὠκειωμένου
 15 αὐτῷ τοῦτο αἰτησαμένου. καὶ τοῦτο μαθὼν ὁ Πρόβος ἤτιᾶτο
 τὸν Βικτωρίνον. καὶ ὃς πεμφθῆναι πρὸς ἐκείνον ἤτήσατο, καὶ
 ἀπήει ὡς δῆθεν φεύγων τὸν αὐτοκράτορα, καὶ ἀσπασίως παρὰ
 τοῦ τυραννήσαντος ὑπέδεδεκτο. ὃ δὲ διὰ τῆς νυκτὸς ἀνέλων αὐτὸν
 ἐπαγγέλθη πρὸς Πρόβον. ἐφιλείτο δὲ παρὰ πάντων ὁ Πρόβος ὡς
 20 πρῶτος καὶ εὐμενῆς καὶ φιλόδωρος.

Ὅστις τῷ ἔθνει τῶν Γερμανῶν ἐπιτιθεμένων ταῖς ὑπὸ Ῥω- B
 μαίους πόλεσιν ἀντιταττόμενος, τοῦ πολέμου πλείονα χρόνον ἐπι-
 κρατήσαντος, ἐν περιστάσει γένητο, λιμοῦ συμβεβηκός ἐπὶ τῇ

17 παρὰ] ὑπὸ A.
 21 ἐπιτιθεμένων A.

18 ὑποδέδεκτο A.

19 δὲ] γὰρ B.

que imperavit, Probus in Aegypto Syria Phoenicia et Palaestina, Flo-
 rianus a Cilicia usque ad Italiam et Occidentem. caeterum hic nondum
 tertio mense exacto et vitam et imperium amisit, a militibus, quos Pro-
 bus subornasse ferebatur, interfectus. quo sic mortuo Probus totius
 imperii habenas accepit. qui eruditissimus fuisse et de multis populis
 triumphasse fertur, et milites Aureliani et Taciti percussores convocatos
 cum multis opprobriis occidisse.

Saturnino Mauro, qui erat ipsi carissimus, regnum affectante, eius
 facinoris indicem mentiri putans supplicio affect: Saturninum vero mili-
 tes occiderunt. cum alius quidam in Britannii defectionem meditaretur,
 quem ipse Probus, Victorini Mauri familiaris sui commendatione adduc-
 tus, ad magistratum evexerat, cum Victorino expostulavit. qui impe-
 trata ad illum abeundi potestate, se imperatorem fugere simulans, aman-
 ter a tyranno susceptus, noctu occiso homine ad Probum rediit, ob
 mansuetudinem, placabilitatem et munificentiam carum omnibus.

Cum Germanis Romanas civitates vexantibus resisteret, bello diu-
 tius durante, ex penuria comعات periclitatus est. fertur autem maximo

αὐτοῦ στρατιᾶ. ὅτε λαῦρος λέγεται καταρραγῆναι ὄμβρος ἐν τῷ αὐτοῦ στρατοπέδῳ, τῷ δ' ὑετῷ καὶ οἶτον συγκαινεχθῆναι πολὺν, εἴ τισι τοῦτο πιστεόετο· καὶ τὴν στρατιὰν συναγαγοῦσαν αὐτὸν δι' αὐτοῦ τραφῆναι καὶ διαπεφειγῆναι τὸν κίνδυνον, καὶ τοὺς ἐναντίους κατατροπώσασθαι.

Γέγονε δὲ κατ' αὐτοῦ καὶ ἄλλη τις ἐπανάστασις. μέρος γὰρ τῆς Ἑδρώπης ὁ Κάρος ἄρχων ἔγνω τοὺς ὑπ' αὐτὸν στρατιώτας βουλενομένους ἀνειπεῖν αὐτὸν αὐτοκράτορα, καὶ τοῦτο τῷ Πρόβῳ ἐδήλωσε, δεδομένος ἐκείθεν ἀνακληθῆναι. ὁ δὲ οὐκ ἤθελεν ἀφελῆσθαι αὐτὸν τὴν ἀρχήν. περιστάσεις οὖν οἱ στρατιῶται τὸν **C** Κάρον καὶ ἄκοντα καταδέξασθαι τὴν τῶν Ῥωμαίων ἀρχὴν ἐβιάσαντο, καὶ αὐτίκα σὺν αὐτῷ ἐπὶ Ἰταλίαν ὠρμήκειον. καὶ ὁ Πρόβος τοῦτο μαδῶν στρατεύματα ἐπεμψε σὺν ἄρχοντι ἀντιστήναι αὐτῷ. ἤδη δὲ πλησιύσαντες οἱ πεμφθέντες τῷ Κάρῳ, δεσμῆσαντες τὸν ἄρχοντα ἑαυτῶν, κάκεινον καὶ ἑαυτοὺς τῷ Κάρῳ **15** παραδεδώκασιν. ὁ δὲ Πρόβος ὑπὸ τῶν οἰκείων δορυφόρων ἀνήρητο, μαθόντων τὴν τῶν στρατιωτῶν πρὸς Κάρον προσχώρησιν. ὁ δὲ χρόνος τῆς ἀνταρχίας τοῦ Προβου οὐχ ὀλίκληρος γεγόνασιν ἐνιαυτοὶ ἕξ.

30. Κάρος δὲ τῆς βασιλείας γεγόμενος ἔγκρατης τοῦσδε **20** οἰκείους υἱοὺς Καρίνον καὶ Νουμεριανὸν ἐταίρωσε βασιλικῶ διαδήματι. καὶ αὐτίκα κατὰ Περσῶν ἕξιστράτευσεν ἕνα τῶν ἐν **D** τῶν παίδων τῷ Νουμεριανῷ, καὶ κατέσχε Κτησιφῶντά τε καὶ

1 αὐτῶν B. 3 τισι] τι σοι A. 10 of om C. 12 εἰ add AB. 16 ἀνήρητο δορυφόρων AB. 18 Προβου] κάρου C. 23 τῷ om A.

Fontes. Cap. 30. Fortasse Dio continuatus. Eusebii Historiae ecclesiasticae lib. 7 c. 30 — 32.

imbri in castra eius delato multum quoque frumenti (si cui credere libet) depluisse, quo milites collecto et famis periculum effugerint et hostes profligarint.

Est et alia seditio contra Probum mota. nam Carus, qui parti Europae praeerat, animadvertit suos milites de se imperatore creando agitare: qua re Probo significata petiit ut inde revocaretur. sed cum is ei successorem dare nollet, milites corona facta Carum vel invitam suscipere imperium coegerunt, statimque cum eo in Italiam properarunt. quo Probus cognito exercitum et ducem, qui illi resisterent, misit. cum autem a Caro prope abessent, ducem suum in vincula coniectum seque una illi dediderunt. Probus vero ea militum transicione cognita a suis satellitibus est interfectus, non integris sex annis imperio functus.

30. Carus rerum potitus, filiis suis Carino et Numeriano imperatorio diademate ornatis, statim contra Persas profectus, Numeriano

- Σελεύκειον. μικροῦ δ' ἂν ἐκινδύνευσεν τὸ στρατεύμα τῶν Ῥωμαίων. ἐν κοίλῳ γὰρ ἰστροτακεδύσαντο τόπω· ὃ οἱ Πέρσαι θεασάμενοι τὸν ἐκεῖ παραρρέοντα ποταμὸν εἰς τὸν κοῖλον ἐκείνον τόπον διὰ διώρυγος ἐπαρήκασιν. τοῖς Πέρσαις δὲ προσβαλὼν ὁ W Π 242
- 5 Κάρος ἐτύχησεν καὶ κατετροπώσατο αὐτούς· καὶ ἐπανεξέβηεν εἰς Ῥώμην ἄγων ἀχμαλώτων πληθὺν καὶ λίαν πολλήν. εἶτα τοῦ ἔθνους ἐπανάστάντος τῶν Σαρματῶν, κάκεινως προσμίζας νικᾷ καὶ τὸ ἔθνος ὑπέταξεν. ὅς τὸ μὲν γένος Γαλάτης ἦν, ἀνδρείος δὲ καὶ τὰ πολέμια δεξιός. ὃ δὲ περὶ τῆς τελευταῖης αὐτοῦ λόγος
- 10 οὐχ ὁμοίως τοῖς ἰστορήσασιν συγγεγράφαται. οἱ μὲν γὰρ φασὶ κατὰ Οὐνικῶν ἰστροτακευκάτα ἐκείσε ἀνααιρεθῆναι, οἱ δὲ παρὰ τῷ P I 639 ποταμῷ Τίγρητι λέγουσιν αὐτὸν ἰσκηνώσθαι, ἐκεῖ καὶ τῆς αὐτοῦ στρατιᾶς βαλομένης τὸν χάρακα, ἔνθα κεραυνῷ τὴν ἐκείνου σπηγὴν βληθῆναι, καὶ συνδιαφραθῆναι αὐτῇ κάκεινον ἰστόρησαν.
- 15 Ὡς ἐπεὶ τὸ βιώσιμον εἶδ' οὕτως εἶτ' ἄλλως ἐπιλελοίπει, Νουμεριανὸς ὁ υἱὸς αὐτοῦ μόνος βασιλεὺς ἐν τῷ στρατοπέδῳ περιελέλειπτο. καὶ αὐτίκα κατὰ Περσῶν ἰστροτεύσατο· καὶ συρραγέντος πολέμου, ἐπικρατεστέρων τε τῶν Περσῶν γεγονότων καὶ κλιάντων νῦτα Ῥωμαίων, οἱ μὲν αὐτὸν ἐν τῇ φυγῇ συλληφθῆ-
- 20 ναι ἰστόρησαν καὶ ἔδλον τοῦ σώματος τὴν δορὰν ἀπουρηγῆναι δίκην ἄσκού καὶ οὕτω διαφραθῆναι, οἱ δὲ ἐκ Περσίδος αὐτὸν ἐπανιόντα ὀφθαλμῖα περιπεσιῦν συνεγράψαντο, καὶ παρὰ τοῦ οἰκείου πεν- B
θεροῦ ἐπάρχοντος τοῦ στρατοπέδου ἀνααιρεθῆναι, τῆ ἀταρχία ἐποφθαλμιάσαντος, μὴ μέντοι καὶ τυχόντος αὐτῆς. ἡ γὰρ στρατιὰ

10 συγγεγράφαται] sic PW consentientibus, ut videtur, BC; συγγεγράφεται A. nolim of λόγοι. 24 ἐποφθαλμιάσαντος ABC, ἐποφθαλμιάσαντος PW.

filio comitante, Ctēsiphontem et Seleuciam occupavit. sed Romani cum in cavo quodam loco castra haberent, paene undis essent oppressi, fluvio praeterfluente per fossam a Persis in eos emisso. verum Carus proffigatis hostibus re bene gesta cum magna captivorum multitudine opimaque praeda Romam rediit. deinde Sarmatas tumultuantes acie vicit et gentem subegit. fuit natio Gallus, ac vir fortis rei que militaris peritus. de morte eius non eadem historici prodiderunt. nam alii in expeditione Hunnica occisum ferunt, alii, cum ad Tigrim fluvium castra haberet, una cum tabernaculo suo fulminae conflagrasse.

Quo sive hoc sive illo modo sublato, Numerianus filius eius, solus in exercitu relictus imperator, statim Persis bellum intulit; commissoque praedio cum Romani a Persis superati terga dedissent, alii eum in fuga comprehensum pelle toto corpore utris instar detracta perisse memorant, alii, cum in reditu ex Persia ex oculis laboraret, a socero suo praetorio praefecto cupiditate imperii interfectum esse: quod tamen non sit asse-

τὸν Διοκλητιανὸν αὐτοκράτορα εἴλετο, ἐκεῖ τότε παρόντα καὶ ἀνδρείας ἔργα πολλὰ ἐν τῷ κατὰ Περσῶν πολέμῳ ἐπιδειξάμενον.

Θάτερος μέντοι τῶν Κύρων υἱῶν ὁ Καρίνος εἰς Ῥώμην διάγων χαλεπὸς τοῖς Ῥωμαίοις ἐτύγγανεν, ἀσελγῆς γενόμενος καὶ ὠμὸς καὶ μνησάικκος· ὃς ὑπὸ Διοκλητιανοῦ εἰς Ῥώμην ἐπιδημήσαντος διεφθάρη. ὁ δὲ τῆς τούτων ἀρχῆς χρόνος οὐ γέγονε καθ' ὀλόκληρον τριετής.

Ἐν τούτοις τοῖς χρόνοις Μάνης ὁ τρισκατάρατος ἐκ τῶν Περσῶν εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς οἰκουμένην παραιοφθαρεῖς, ἐν ταύτῃ C τὸν οἰκεῖον ἰδὼν ἐξήμισεν· ἀφ' οὗ τὸ τῶν Μανιχαίων ὄνομα μέχρι τοῦ νῦν οὐκ ἐπέλειπεν. ὃς ποτὲ μὲν παράκλητον ἑαυτὸν καὶ πνεῦμα ἀνόμαζεν ἅγιον, ᾧ τὸ τῆς πονηρίας πνεῦμα προφανῶς ἐγκατέκτιστο, ποτὲ δὲ Χριστὸν ἑαυτὸν ἐκάλει, ὁ ὑπὸ τῶν δαιμόνων εἰς λειτουργίαν ἐκείνοις χρισθεὶς, καὶ μαθητὰς ἐπήγετο δώδεκα, τῆς αὐτοῦ φλαβρίας κοινωνοὺς τε καὶ κήρυκας, ἦν ἐκ πολλῶν ἀθῶν D δογμάτων τῶν ἡδὴ ἀπεσβηκνυῶν αἰρέσεων συνεφόρησε.

Διονυσίου μέντοι τοῦ τοῦ ἐν Ῥώμῃ πιστοῦς ποιμαίνοντος ἔτη ἑννέα ἐν ταύτῃ τῇ λειτουργίᾳ ἠνυκότος καὶ μεταστάτης, Φηλιξ τὸν τῆς Ῥώμης ἱερατικὸν διεδέξατο θρόνον. τοῦτου δὲ D μετὰ χρόνον θανόντος πενταετῆ, Εὐτυχιανὸς ἡξιώθη τῆς τῶν Ῥωμαίων ἐπισκοπῆς. οὐπω δὲ μῆσι δέκα καὶ οὗτος ἐπισκοπήσας μετέλλαξε τὴν ζωὴν, καὶ ἀντεισῆχθη εἰς τὸ τῆς ποιμαντικῆς λειτουργήμα Γάϊος. οὐπερ ἀμφὶ τὰ πεντεκαίδεκα ἔτη προστάτος

6 διεφθάρη] huc pertinere videtur Dionis continuati exc. 128 p. 244. 19 sq. Φηλιξ PW. θρόνον διεδέξατο B. 20 τῶν om AC.

cutus, Diocletiano a militibus delatum, eo bello Persico multis fortibus facinoribus nobilitato.

Caeterum alter Cari filius Carinus, cum Romanis gravis esset, luxuriosus crudelis et ultor iniuriarum, a Diocletiano Romam ingresso occisus est. tempus imperii horum trium triennium non explevit.

His temporibus Manes, homo detestandus, ex Persia in nostrum orbem delatus, suum venenum evomuit: unde Manichaeorum nomen in hunc usque diem durat. is alias paraclatum et spiritum sanctum se esse profitebatur, cum spiritus improbitatis evidenter in eo habitaret; alius Christum se nominans, cum a daemonibus ad ipsorum ministerium unctus esset, duodecim discipulos sui delirii ex multis sectis iam deactis coeervati socios et praecones circumducebat.

Dionysius cum Romae fideles novem annis pavisset, defunctus Felicem successorem habuit. cui post quinquennium mortuo Eutychianus successit. quo intra decem menses illum consecuto, pastoris munus Gais est mandatum: qui cum annos circiter quindecim ecclesiae praefuisset,

τῆς ἐκκλησίας Μαρκελῖνος διάδοχος γέγονεν. οὗτοι δ' ἦσαν ἐν
 τοῖς χρόνοις τῶν διωγμῶν. ἐν δὲ γε τῇ Ἀντιοχείῳ ἐκκλησίᾳ μετὰ
 Δόμνον ἐπισκόπησε Τίμαιος, τὸν δὲ Τίμαιον διεδέξατο Κύριλλος,
 καὶ μετὰ Κύριλλον Τύραννον ὁ θρόνος ἐδέξατο, καθ' ὃν ἡ τῶν
 5 ἐκκλησιῶν πολιορκία τὴν ἀκμὴν ἔσχικε καὶ ἡ τυραννὶς ἀφόρητος
 γέγονε. τῆς δὲ τῶν Ἱεροσολύμων ἐκκλησίας μετὰ τὸν Ὑμέναιον
 προέστη Ζάβδας, οὗ μετ' οὐ πολὺ κεκοιμημένου Ἐρμων τὸν
 θρόνον τοῦτον ἐκόσμησεν. ἐν δὲ τῇ Ἀλεξανδρείᾳ, Μαξιμῶν, τοῦ
 10 χρεῶν λειτουργήσαντος, Θεωνῆς ἐπισκόπησεν. ὃν διεδέξατο Πέ- P I 640
 τρος, ὃς καὶ τὸν τοῦ μαρτυρίου στέφανον ἤρατο, τὴν κεφαλὴν
 ἐκτεμηθεὶς.

Αἱ μὲν οὖν τῶν ἀρχιερέων τούτων διαδοχαὶ ἔσονται οὕτως·
 (31) Διοκλητιανὸς δὲ τὴν ἡγεμονίαν λαχὼν, ὃς Δαλματίας μὲν ἦν W II 243
 15 τὸ γένος, πατέρων δ' ἀσήμεων (τινὲς δὲ καὶ ἀπελεύθερον αὐτὸν
 φασὶν Ἀνουλίνου συγκλητικῶ), ἐξ ἐπιτελῶν στρατιωτικῶν δοῦξ
 Μυσίας γέγενετο. ἄλλοι δὲ κόμητα δομestικῶν αὐτὸν γενέσθαι
 φασί· δομestικούς δὲ τινες τοὺς ἱππέας νομίζουσι. διαλεγόμενος
 δὲ τοῖς στρατιώταις διεβεβαίον μὴ κοινωνῆσαι τῷ φόβῳ τοῦ Νου-
 20 μεριανοῦ· καὶ ἐν τῷ ταῦτα λέγειν στραφεῖς πρὸς τὸν Ἄπρον ἐπ-
 αρχὸν ὄντα τοῦ στρατεύματος "οὗτος" ἔφη "ὃ ἐκείνου φονεὺς", B

1 Μαρκελῖνος Eusebius. 7 ζάβδας BC: "duo codices Regii et
 Colberteus Ζάβδαν, alter Regius Ζάδαν praeferunt" DUCANGIUS.
 cf. p. 625 v. 20. κεκοιμημένου μετ' οὐ πολὺ AB. 8 ἐκόσμη-
 σαν ABC, ἐκόμισεν P, ἐκόμισεν W. 9 τὸ] τῷ A: cf. p. 539
 v. 10. 15 καὶ add A. 17 κόμητα A. 21 ὃ om A.

Fontes. Cap. 31. Fortasse Dio continuatus. Eusebii Histo-
 riae ecclesiasticae lib. 8.

Marcellinum habuit successorem. hi temporibus persecutionum fuerunt.
 in Antiochena ecclesia post Domnum episcopus fuit Timaeus, Timaeo
 successit Cyrillus, Cyrillo Tyrannus: sub quo ecclesiarum oppugnatio
 viguit ac tyrannis facta est intolerabilis. Hierosolymitanam ecclesiam
 post Hymenaeum gubernavit Zabdas: quo paulo post defuncto thronum
 eum Hermon ornavit. Alexandriae Maximo, qui post Dionysium duode-
 viginti annis ecclesiam moderatus est, mortuo, Theonas factus est epi-
 scopus: cui successit Petrus, qui obruncatus martyrii coronam suscepit.

Ac pontificum successiones hae fuerunt. (31) imperium autem
 Diocletianus est adeptus, qui natione Dalmata, obscuris ortus parentibus
 et, ut quidam tradunt, Anulini senatoris libertus, ex milite gregario
 Moesiae dux evaserat. alii vero comitem domesticorum fuisse tradunt,
 quos nonnulli equites esse putant. apud milites pro contione affirmavit
 se caedis Numeriani non fuisse conscius; simulque ad Aprum praefectum
 militiam conversus "hic" inquit "illius percussor est", eumque ense ar-

καὶ αὐτίκα τῷ μετὰ χεῖρας ἔλθει αὐτὸν ἀπέλειν. ἐν δὲ τῇ Ῥώμῃ γενόμενος τῶν τῆς ἀρχῆς πραγμάτων ἀντεποιήσατο καὶ τῆς τοῦτων ἡγετο διοικήσεως. ἀπιδὼν δὲ πρὸς τὸ τῆς βασιλείας ἐπιεργον, κοινωνὸν αὐτῆς προσλαμβάνεται κατὰ τὸ τέταρτον ἔτος τῆς ἡγεμονίας αὐτοῦ, ἢ καθ' ἑτέρον κατὰ τὸ δεύτερον, Μαξιμιανὸν τὸν Ἐρκοῦλιον, μὴ ἑαυτὸν μόνον ἀρκοῦντα πρὸς τοσαύτης ἀρχῆς διοίκησιν λογισάμενος.

Ἄμφω τοίνυν συμπνεύσαντες διωγμὸν ἐγείρουσι κατὰ χριστιανῶν, τῶν πρὶν γεγονότων ἀπάντων σφοδρότερον τε καὶ ἀγρότερον. ἐκθρόμως γὰρ, μᾶλλον δὲ περιμανῶς τὸ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν 10 Ἰησοῦ Χριστοῦ ἔσπευδον ἐκ πάσης γῆς ἐξαλεῖψαι σπηρίου ὄνομα. ὅτε κατὰ πᾶσαν πόλιν καὶ χώραν τοσοῦτοι ὑπὲρ τῆς εἰς Χριστὸν ὁμολογίας ἠθροίσαντο, ὡς μὴδ' ἀριθμῶ σχεδὸν αὐτοὺς ὑπαχθῆναι ῥάδιον εἶναι· ἔργον γὰρ τοῦτο τῶν ἄλλων ἀπάντων ἐπιθετο σπουδαιότερον. 15

Βουσιριῶς δὲ καὶ Κοπτοῦ πόλειον Αἰγυπτιακῶν περὶ τὰς ἐκεῖ Θήβας οἰκουμένων εἰς ἀποστασίαν ἐκκληνασῶν, ὁ Διοκλητιανὸς ἐκστρατεύσας κατ' αὐτῶν εἰλέ τε αὐτὰς καὶ κατέσκαψεν. εἰ' αὐθις Ἀλεξάνδρεια καὶ ἡ Αἴγυπτος ἀντήρην χεῖρα Ῥωμαίους, Ἀχιλλέως τινὸς εἰς τοῦτο τοῦς Αἰγυπτίους ὑπαγαγόντος· ἀλλὰ 20 D Ῥωμαίων αὐτοῖς ἐπελθόντων σὺν Διοκλητιανῷ, οὐκ ἀντίσχεον ἐπὶ πολὺ, καὶ πολλοὶ τῶν αἰτίων τῆς στάσεως ἀνηρέθησαν, καὶ αὐτὸς Ἀχιλλεύς.

Διοκλητιανὸς δὲ καὶ Μαξιμιανὸς Καίσαρας ἐχειροτόνησεν

2 ἀντίποιετο A. 9 ἀπάντων om C. σφοδρότατον B.
10 μᾶλλον δὲ] ἢ μᾶλλον A, μᾶλλον C. 18 τε A, τε καὶ PW.

repto interfecit. Romam cum venisset, rerum administrationem suscepit: considerataque principatus amplitudine, sive quarto sive, ut alii docent, secundo imperii anno collegam Maximianum Herculium adesciscit, tantas molis rerum se unum imparem esse ratus.

Ambo igitur consentientibus animis persecutionem contra Christianos instituerunt, superioribus omnibus vehementiorem et immaniter. summo enim studio ac potius furore dei nostri Iesu Christi salute nomen in omnibus delere terris sunt conati. quo tempore tanta eorum, qui pro Christi confessione in omnibus civitatibus et provinciis fortiter occumberent, multitudo fuit, ut eorum iniri numerus aegre possit. hanc enim carnificinam caeteris rebus omnibus anteverendam esse putabant.

Busiridem vero et Coptum urbes Thebis Aegyptiacis vicinas, cum defecissent, Diocletianus cepit atque evertit. post Alexandria quoque et Aegyptus Achille quodam auctore arma contra Romanes sumpserunt: sed Diocletiano haud diu resisterunt, multique seditionis concitatore una cum Achille poenas dederunt.

Diocletianus porro et Maximianus suum uterque generum Caesa-

τοὺς ἐαυτῶν κηδεστάς, ὁ μὲν Διοκλητιανὸς Μαξιμίονο τὸν Γαλλέριον, τὴν οἰκίαν θυγατέρα συζεύξας αὐτῷ Βαλλερίαν· ὁ δ' Ἐρκοῦλιος Μαξιμιανὸς Κωνσταντα ὃς ἐπεκλήθη Χλωρὸς διὰ τὴν ὠχροχίτην, θυγατριδοῦν ὄντα Κλαυδίον τοῦ περὶ μικροῦ βασιλεύ-
5 σωντος, ὡς ἤδη μοι εἴρηται, καὶ αὐτὸς τούτῳ τὴν ἑαυτοῦ θυγατέρα Θεοδώραν κατεγγνήσας. καὶ ἄμφω δὲ τῷ Καίσαρι τούτῳ γαμετὰς εἰχέτην, ἀλλὰ διὰ τὸ πρὸς τοὺς βασιλεῖς κῆδος τὰς μὲν ἀπάσαντο, ταῖς δὲ τῶν βασιλέων θυγατράσι συνώκησαν.

Ἀμάνδου δὲ τινος νεωτερισαντος ἐν Γαλλίαις, Μαξιμιανὸς P I 641

10 ἐκέισε γενόμενος τὸν νεωτερισμὸν κατέστειλε. Κράσσον τε Βρετανικήν κατεσχηκότα ἐπὶ ἐνιαυτοὺς τρεῖς ὁ ἐπαρχὸς ἀνείλεν Ἀσκληπίδοτος· καὶ Πέντε τινῶν Γεντιαιῶν τὴν Ἀφρικὴν κατασχόντων, ὁ Ἐρκοῦλιος τούτους κατηγωνίσαιτο.

Ἄδὲ γε Καίσαρ Κώνστας ἐν ταῖς Γαλλίαις πρὸς Ἀλαμαν-
15 νοὺς μαχόμενος, τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἠττητο καὶ κενίκηκε. πρότερον μὲν γὰρ τῶν Ἀλαμαννῶν τῇ αὐτοῦ στρατιᾷ μετὰ ῥύμης ἐφορησάντων σφοδρᾶς, εἰς φυγὴν ἐτρόπησαν ἅπαντες. οἷς καὶ αὐτὸς ὁ Κώνστας συναποδιδράσκων ἐάλω ἂν παρὰ βραχύ. ὀπίσω γὰρ ἐρχόμενος κεκλεισμένους εἶρε τὰς πύλας τῆς πόλεως· οἱ δὲ
20 διώκοιτες ἐγγύχοιτες ἤδη ἔτοιμοι ἦσαν ἐκείνων συλλήψεσθαι, καὶ Β κῆν ἀπήχθη δέσμιος, εἰ μὴ σχολῶν ἐκ τοῦ τεύχους ἄνωθεν καθιμῆσαντες ταύταις αὐτὸν ἀνιμήσαντο. οὕτω δὲ περισωθεὶς καὶ τῆς πόλεως ἐντὸς γεγωνῶς, καὶ τὴν στρατιὰν ἀθροίσας ἀτύκτα

1 Μαξιμίονο] immo Μαξιμιανόν, hic et infra. 2 τὴν] καὶ τὴν B.
4 θυγατριδὴν C, θυγατριδὴν B. 5 εἴρηται] p. 606 v. 5.
7 ἐχέτην A. 14 ἀλαμανοὺς AB. 16 ἀλαμανῶν B.

res declararunt: Diocletianus Galerium Maximinum [Maximianum], cui filiam Valeriam desponderat; Maximianus Herculius Constantem [Constantium], qui a pallore Chlorus vocabatur, nepotem Claudii qui paulo ante imperarat, ut iam exposui, desponsa filia Theodora. quamvis autem ambo Caesares uxores haberent, tamen repudiatis illis imperatorum affinitatem praetulerunt.

Maximianus in Gallias profectus, Amandi cuiusdam motum represit. Crassum, qui Britanniam per triennium occuparat, Asclepiodotus praefectus sustulit. Quinquegentianos, qui Africam occuparant, Herculius debellavit.

Constans [Constantius] Caesar in Galliis adversus Alemannos bellum gerens eodem die et victus est et vicit. nam primum cum Alemanni magno impetu in eius exercitum irruerent, terga omnes dederunt: quos dum Constans [Constantius] fuga postremus consequitur, parum absfuit quin portis iam clausis caperetur. ac plane ab hostibus comprehensus esset, in eum capiendum intentis, nisi funibus ex muro demissis attractus esset. ita conservatus atque in urbem receptus, convocato statim exercitu, oratione habita qua militum animis alacritatem ad rem strenue

καὶ λόγοις αὐτὴν παρακλητικοῖς εἰς ἄλλην διεγείρας καὶ θάρσος
 W II 244 ὄλον ἐμπνεύσας αὐτῇ, ἔξεισιν εὐθὺς καὶ συμμίξας τοῖς πολεμίοις
 νικῶ νίκην περιφανῆ, ὥστε περὶ ἐξήκοντα χιλιάδας ἐκείνων πεσεῖν.

Περσῶν δὲ Ναροσσοῦ βυσιλεύοντος, ὃς ἑβδομος ἀναγράφεται
 βασιλεῦσαι Περσῶν ἀπὸ Ἀρταξέρξου, οὗ πρόσθεν ἢ τῆς ἱστορίας 5
 συγγραφῆς ἐμνημόνευσεν ὡς αὐθις Πέρσαις ἀνανεωσαμένου τὴν
 C βυσιλείαν (μετὰ γὰρ τὸν Ἀρταξέρξου τοῦτον ἢ Ἀρταξάρην, δυν-
 νυμον ἔντι, Σαπώρης ἤρξε Περσῶν, καὶ μετ' ἐκείνον Ὁρμισδάς,
 εἶτα Οὐαραράνης, καὶ μετὰ τοῦτον Οὐαραράκης, καὶ αὐθις ἄλ-
 λος Οὐαραράνης, καὶ ἐπὶ τούτοις Ναροσῆς), τοῦ Ναροσσοῦ τούτου 10
 τούτου τότε τὴν Συρίαν ληϊζομένου, τὸν ἴδιον γαμβρὸν τὸν Γαλ-
 λῆριον Μαξιμίον ὃ Διοκλητιανός, διὰ τῆς Αἰγύπτου ἐπὶ τοῦς
 Αἰθίοπας ἀπιῶν, συμβαλεῖν αὐτῷ μετὰ δυνάμειος ἀξιωμαχοῦ
 ἐξέπεμψεν. ὃς καὶ συμμίξας τοῖς Πέρσαις ἠτήθη καὶ ἐφυγεν.
 αὐθις δὲ μετὰ πλείονος αὐτὸν ὃ Διοκλητιανός ἐξέπεμψε στρατιῶς. 15
 συμβαλὼν οὖν αὐτοῖς πάλιν, οὕτως ἐνίκησεν ὡς καὶ τὴν προτέραν
 D ἦτταν ἀνακαλέσασθαι. τούς τε γὰρ πλείονας ἀπέκτεινε τῶν Περ-
 σῶν, καὶ τὸν Ναροσῆν τραπέντα μέχρι τῆς ἐνδοτέρας Περσίδος
 ἐδίωκε, καὶ τὰς τούτου γυναῖκας καὶ τοὺς παῖδας καὶ ἀδελφὰς
 ἀιχμαλώτους ἀπήγαγε, καὶ χρήματα ὅσα ἐπήγετο Ναροσῆς στρα- 20
 τεύομενος ἐχειρώσατο, καὶ πολλοὺς τῶν ἐν Πέρσαις περιφανῶν.
 ἀναρρωσθεῖς δ' ἐκ τοῦ τραύματος ὃ Ναροσῆς πρεσβείας πρὸς

5 τῆς ἱστορίας συγγραφῆς] ἱστορία A. 6 ἀνανεωσαμένου AB,
 ἀνανεωμένου PW. 7 ἢ AB, ἢ τὸν PW. 8 ὁρμίδας BC.
 9 Οὐαραράνης — ἄλλος om A. 14 ἐπεμψεν A. 17 τε
 γὰρ] γε B. 21 ἐπιφανῶν A. 22 πρεσβείαν A.

gerendam attulit ac fiduciam quandam quasi inspiravit, statim duxit con-
 tra hostem, atque illustri victoria potitus est, circiter sexaginta milibus
 Alemannorum caesis.

Apud Persas autem regnavit Narses, qui septimus ab Artaxerxe
 numeratur, cuius supra facta est mentio ut regni Persici instauratoris.
 nam post hunc sive Artaxerxem sive Artaxarem (utroque enim nomine
 appellatur) Sapore Persis imperavit: hunc Hormisdas, Hormisdam Va-
 raranes, Vararanem Vararaces secutus est: huic alius Vararanes succes-
 sit, et post hos Narses regnavit. contra hunc igitur Narsen Syriam
 vastantem Diocletianus, per Aegyptum in Aethiopiam profectus, generum
 Galerium Maximinum [Maximianum] cum iustis copiis misit: a Persis
 victum et profligatum cum maiore exercitu ablegavit. denuo igitur ho-
 stes adortus tam illustrem victoriam adeptus est, ut acceptae cladis
 ignominiam aboleret. Persarum enim partem maiorem occidit, Narsen
 vulneratum usque ad interiorem Persiam persecutus eius uxores liberos
 et sorores ac multos illustres Persas cepit, omnique pecunia a Narse in
 militiam advecta potitus est. Narses vero ex vulnere recreatus per

Διοκλητιανὸν καὶ Γαλλέριον ἐποίησατο, τοὺς παῖδας καὶ τὰς γυναῖκας ἀποδοθῆναι αὐτῷ ἄξιων καὶ σπονδὰς θέσθαι εἰρηνικάς. καὶ ἔντε τῆς αἰτήσεως, ἕκαστὸς τοῖς Ῥωμαίοις ὅσων ἐβούλοντο.

- 5 Καὶ ἄλλοι δὲ πολλοὺς πολέμους κατῴρωσαν Διοκλητιανὸς καὶ Μαξιμιανός, τοὺς μὲν δι' ἑαυτῶν ἢ τῶν Καισάρων, τοὺς P I 642
 δὲ διὰ στρατηγῶν, καὶ τοὺς ὄρους τῆς βουσιλείας ἐπλάτυναν. οἷς
 ἐπαρθεῖς ὁ Διοκλητιανὸς καὶ μέγα φρονήσας οὐκέτι προσαγο-
 10 ρεύεσθαι παρὰ τῆς γερονσίας ὡς πρώην ἠείχετο, ἀλλὰ προσκυ-
 νεῖσθαι ἐθέτισε, καὶ τὰς ἐσθῆτας ἑαυτοῦ καὶ τὰ ὑπόδηματα
 χρυσοῦ καὶ λίθοις καὶ μαργάραις ἐκόσμησε, καὶ πλείονα πολυτέ-
 15 λειαν τοῖς βουσιλικοῖς παρασήμοις ἐνέθειτο. οἱ πρώην γὰρ βουσι-
 λεις κατὰ τοὺς ὑπάτους τετίμητο, καὶ τῆς βουσιλείας πυράσημον
 μόνον εἶχον πορφυροῦν περιβόλαιον.
- 15 32. Τοῦ διωγμοῦ δ' ἐπιταθέντος, καὶ ἀναριθμήτων ἀν-
 δρῶν καὶ γυναικῶν ὑπὲρ τῆς εἰς Χριστὸν ὁμολογίας θνησκόντων, B
 καὶ τῶν πιστῶν ἔτι πλεοναζόντων, ἔκμανέντες οἱ τύραννοι οὗτοι
 περὶ τὸ ἑνεακαίδεκατον ἔτος τῆς Διοκλητιανοῦ βουσιλείας θεοπλί-
 20 σματι πανταχοῦ διεπέμψαντο, καθαιρεῖσθαι καὶ κατασκάπτει-
 σθαι τὰς τῶν χριστιανῶν ἐκκλησίας κελύοντα, καὶ τὰς βίβλους
 αὐτῶν κατακαλεῖσθαι, καὶ τοὺς ἱερεῖς αὐτῶν ὡς διδασκάλους καὶ
 κήρυκας τῆς πίστεως ἀσυμπαθῶς προσαπόλλυσθαι, τῶν δ' ἄλλων

3 ὅσον A. 19 καθαρῆσθαι BW. 20 τὰς βίβλους] τοὺς
 διδασκάλους B. 22 τῶν δ' ABC, τοὺς δ' PW.

Fontes. Csp. 32. Fortasse Dio continuatus. Eusebii *Historiae ecclesiasticae* lib. 8.

legatos a Diocletiano et Galerio, ut sibi mulieres et liberi redderentur et pacis foedus feriretur, impetravit, cum Romanis rebus omnibus quas volebant cessisset.

Aliis quoque multis bellis Diocletianus et Maximianus partim per se partim per Caesares et duces prospere confectis imperii fines amplificarunt. quibus victoriis elatus Diocletianus se non amplius ut prius a senatu salutari sed adorari voluit: vestes suas et calceos auro gemmis margaritis exornavit, et imperatoria insignia maioribus sumptibus decoravit. superiores enim imperatores consulari duntaxat honore afficiebantur, et imperii insigne purpuram tantum gestabant.

32. Persecutione gliscente, virisque et mulieribus innumeris pro Christi confessione morientibus, cum nihilominus magna fidelium multitudo superesset, tyranni furore correpti sub annum undevigesimum imperii Diocletiani edicta quovis terrarum miserunt, quibus ecclesiae Christianorum dirui, libri cremari iubebantur, et sacerdotes eorum, et doctores et praecones fidei, crudeliter interfici, caeteri qui aut dignitatibus prae-

τοὺς ἀξίαις ἢ στρατείαις κατελεγμένους ἀτίμως ἔξελάνεσθαι καὶ τῆς ἀξίας καὶ τῆς στρατείας, τοὺς δὲ τύχης ἰδιώτιδος ὄντας δουλοῦσθαι.

Ἦδη δὲ εἰκοστὸν ἀνύσαντος ἐνιαυτὸν Διοκλητιανοῦ παρὰ τῇ ἀρχῇ, ἐκ συμφώνου ἄμφω τὸ αὐτοκράτορι τὴν βασιλείαν 5 C ἀπέθετο, δημοσίᾳ μὲν τὰ ὄχλον τῶν πραγμάτων ἀποσκευάζεσθαι λέγοντες· οἷς δὲ τὰ τῆς καρδίας ἐξεκάλυπτον κρύφια, ἐξ ἀπονοίας ὠμολόγουν ἀποτίεσθαι τὴν ἀρχήν, ὅτι μὴ περιγενέσθαι χριστιανῶν ἡδυνήθησαν μὴδ' ἀποσβέσαι τὸ χριστιανισμὸν κήρυγμα, μὴδὲ τῆς βασιλείας ἀπολαύειν αἰρούμενοι ἀποθέμενοι 10 δὲ τὴν ἀρχὴν κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἐκ συνθήματος ὁ μὲν ἐν Νικομηδείᾳ ὁ δὲ Μαξιμιανὸς ἐν Μεδιολάνῳ, καὶ ἰδιωτεύσαντες, Διοκλητιανὸς μὲν ἐν Σάλωνι πόλει τῆς Δαλματίας διήκει, ἦτις ἦν αὐτοῦ καὶ πατρίς, ὁ δ' Ἐρκούλιος ἐν Λουκανίᾳ. πρὸ δὲ τῆς ἀποθέσεως τῆς ἀρχῆς τὸν ἐπὶ τῇ νίκῃ τῶν Περσῶν ἐπαυλῶντες 15 ἐν Ῥώμῃ κατήγαγον θρίαμβον, ἐν ᾧ τὰς τε τοῦ Ναρσοῦ γαμετάς D καὶ τὰ τέκνα καὶ τὰς ὀμαίμονας ἰθριάμβευσαν, καὶ ἀρχηγὸς ἐτέρων ἰθῶν, καὶ τὸν πλοῦτον ὄσον ἐκ Περσῶν ἐλήσαντο.

W II 245

Ἄλλ' ἐνταῦθα δηλωθῆναι καλόν, ὅθεν τὸ τοῦ θριαμβοῦ ἐξελήπται ὄνομα. φασὶν οὖν κληθῆναι τοῦτον ἐκ τῶν θρίων, ἃ 20 ἔστι τὰ τῆς σκεπῆς φύλλα. πρὸ γὰρ τοῦ τὰ προσωπεῖα ἐπινοηθῆναι τοῖς σκηρικοῖς, σκεπῆς φύλλοις τὰ ἐαυτῶν καλύπτοντες πρόσ-

4 *διανύσαντος A. ἐνιαυτὸν om A. 10 ἀπολάβειν τῆς βασιλείας B. 15 τὸν ἐπὶ C, τῶν ἐπὶ PW. 18 ὄσον AC, ὄσον PW. 19 Ἄλλ' ἐνταῦθα] cf. de triumpho p. 76 v. 19. ὅθεν A, ὅθεν καὶ PW. 20 ἐκ τῶν θρίων] eadem habet Suidas in θρίαμβος, usque ad ἀπέσκευον p. 619 v. 3. cf. Oedreni T. I p. 470 ed. Bonn. 22 τῆς σκηρικῆς A.*

diti aut in militiam adscripti essent, ignominiose eiici atque exauctorari, privatas vero condicionis homines in servitatem rapi.

Vigesimo anno imperii Diocletiani exacto ambo imperatores consentientibus animis imperio se abdicarunt, publice profidentes se moli negotiorum succumbere. sed apud eos, quibus arcana sui pectoris credebant, id ex desperatione facere se fatebantur: quia enim neq. Christianos superare nec praeconium Christiani nominis extinguere possent, se nec imperio velle frui. cum autem ambo eodem die imperio se ex composito abdicassent, Diocletianus Nicomediae, Maximianus Mediolani, ille Saloni in Dalmatia, quas patriam habebat, hic in Lucania vitam agit. prius tamen de Persis Romae triumpharunt: quo in triumpho Narsis uxores liberos et sorores aliarumque gentium duces duxerunt, omnesque divitias ex Persia apportatas.

Hoc loco haud abs re fuerit explicare unde triumphi nomen sumptam sit. ad id quidem a thriis, quae ficulnae folia sunt, factum putant, priusquam enim personas scenici excogitassent, ficulnis foliis facies velati

ωπα, δι' ἰάμβων ἐπιούοντο τὰ σκόμματα· καὶ οἱ στρατιῶται δὲ ἐν ταῖς ἐπινικίους πομπαῖς φέλλαι σπῆς ταῖς ἑαυτῶν ἐπάγοντες ὕψισιν, εἰς τοὺς τὰς πομπὰς ποιούοντας ἀπέσκωπτον· κἀντιῦθεν ὀνομασθῆναι νομίζεται θριάμβος τὰς ἐπινικίους πομπάς. ἕτεροι δὲ φασιν ὀνομασθῆναι τὸν θριάμβον, διὲ ἐκ τριῶν οἱ τὴν πομπὴν πληροῦντες συνίστατο τάξεων, τῆς συγκλήτου, τοῦ δήμου, καὶ P I 643 τῶν στρατιωτῶν, καὶ ἐκ τοῦ βαίνειν ὁμοῦ τὰς τάξεις τὰς τρεῖς θριάμβον τινα κληθῆναι, ἀντὶ δὲ τοῦ τ̄ τὸ θ̄ παραληφθῆναι διὰ τὸ εὐφρονότερον.

10 Μετὰ δὲ τὴν ἐπινικίον ταύτην πομπὴν ἐκείνοι μὲν τῆς ἕξουσιας ἀπέστησαν, τοὺς Καίσαρας δ' ἀνέδειξαν ἀδιοκράτορας, μερίσαντες αὐτοῖς τὴν ἀρχήν, καὶ τὴν μὲν ἑώρα μοῖραν τῷ Γαλιερῷ προσκληρώσαντες Μαξιμίνῳ σὺν τῷ Ἰλλυρικῷ, τῷ Χλωρῷ δὲ Κώνσταντι προσνειμάντες τὰ ἐσπέρια σὺν τῇ Ἀφρικῇ. τούτων 15 δὲ οὕτω γεγονότων οἱ στρατιῶται, οἳ πραιτωριανοὶ ἐκαλοῦντο, τὸν νόον τοῦ Ἐρкулίου Μαξιμιανοῦ τὸν Μαξέντιον βασιλεῦ ἐν τῇ Ρώμῃ ἀνεῖπον.

Ἐκ τοίνυν τῶν τριῶν τούτων ὁ μὲν Κώνστας, ἐν Βρεττανίαις καὶ ταῖς Κοττίαις Ἄλπεισι καὶ ταῖς Γαλλίαις κρατῶν, τοῖς 20 τὸν Χριστὸν σεβομένοις μάλα ἐπιεικῶς προσεφέρετο, ἀλλὰ μέντοι καὶ πᾶσι τοῖς ὑπ' αὐτὸν, καὶ ὑπερόπτης χρημάτων ἐτύγχανε. Μαξιμῖνος δὲ τῆς ἑώρας ἄρχων, καὶ κατὰ χριστιανῶν διωγμὸν κειμήτην ἐπαχθέστατον, καὶ τοῖς ἄλλοις τῶν ἐπηκόων βερότατα

1 σκόμματα AC, σκόμματα PW. 3 ἀπέσκωπτον A, ἀπέσκωπτον PW. 4 θριάμβος om A. 6 τῆς συγκλήτου, τοῦ δήμου AB: τοῦ δήμου, τῆς συγκλήτου PW. 8 τοῦ ταῦ τὸ θῆτα C. 12 μερίσαντες] καὶ μερίσαντες B. 19 κοτίαις AB. καὶ ταῖς Γαλλίαις om C. 22 μαξιμιανὸς A.

dictoria versibus iambicis proferebant: eandem et milites in victoriae festivitate licentiam eodem ornatu in victores usurpabant: atque hinc triumpho nomen esse factum autumant. alii vero ex eo quod tribus constet ordinibus, senatu populo et militibus, una incedentibus, litterarum in Graeco vocabulo θριάμβος nonnulla mutatione facta.

Ea igitur victoriae festivitate peracta imperatoriam potestatem in Caesares transtulerunt, et partiti imperium, orientalem partem una cum Illyrico Galerio Maximino [Maximiano] assignarunt, Constanti [Constantio] Chlora provincias occidentales una cum Africa attribuerunt. his ita gestis milites praetoriani filium Herculi Maximi Constantii Romae imperatorem declararunt.

Ex his tribus igitur Constans [Constantius] in Britannii, Cottis Alpiibus et Galliis dominans, Christi cultores admodum clementer tractavit, atque adeo subditos suos omnes; et pecuniae contemptor fuit. sed Maximinus [Maximianus] Orientis imperator tum Christianos acerrime persecutus est tum caeteris subditis gravissimus fuit. nam cum libidine

προσεφέρετο. γυναικομανέστατος γὰρ καὶ μοιχικώτατος ὧν οὐκ
 ιδιωτίδας μόνον γυναῖκας ἀκούσας ἐλάμβανε καὶ ταύτας ἐμοίχευεν,
 ἀλλὰ καὶ τὰς τῶν περιφανῶν ἀνδρῶν γυμνὰς βίβλας τῶν ἀνδρῶν
 ἀποσπῶν καὶ ἐνυβρῶν αὐταῖς οὕτως πρὸς τοὺς ἰδίους ταύτας
 C συνένουσι ἀνέπεμπε. μαντείαις δ' ἦν προσεσηκῶς τοσοῦτον, ὥς 5
 μηδὲ τοῦλάχιστον ποιεῖν ἄνευ μαντείων, καὶ διὰ τιμῆς αὐτῶ οἱ
 ποιοῦντες τὰ ἀπόρρητα ἤγοντο. οὗτος τῶν εὐσεβῶν πανολεθρία
 κατεψηφίστατο, καὶ τὰς ὑπάρξεις αὐτῶν δημεύσθαι ἀπεφῆναιτο,
 οὐδὲν ἕτερον τοῖς ἀναιτίοις προσάπτων αἰτίαμα ἢ τὴν θεογνωσίαν
 καὶ τὴν πίστιν τὴν εἰς Χριστόν. 10

33. Μαξέντιος δ' ἐν Ῥώμῃ οὐδὲν τι μετριώτερος τύραννος
 τοῖς ὑπηκόοις ἐτόγγανεν ὧν, ἀλλ' ἐπίσης τῷ Μαξιμίνῳ διεῖπε τὰ
 τῆς ἀρχῆς, λυτιῶν κἀκεῖνος κατὰ τῶν ὑπὸ χεῖρα χριστιανῶν, καὶ
 πίσυραις αὐτοὺς ὑπάγων κακώσσει, καὶ πρὸς πάντας δὲ τοὺς ὑπ'
 D αὐτὸν πικρότατα διακείμενος. σφραγῆς τε γὰρ πολλῶν περιφανῶν 15
 ἀνδρῶν ἐξ οὐδεμιᾶς ἐνδίκου δικῆς ἐτίθητο, καὶ μοιχείαις ὁσημέραι
 εὐγενῶν ἐτόλμα γυναίων καὶ παρθένων φθοράς, ἐνυβρῶν αὐ-
 ταῖς ἀναιδέστατα, καὶ οὐσιῶν ἀφαιρέσεις ἀδίκους τοῖς εὐποροῦσιν
 ἐπῆγε, καὶ καιναῖς εἰσπράξεις καὶ βαραῖαις ἐπέβη τὸ ὑπήκοον.

Οὗτος ἐν Ῥώμῃ εὐγενεστάτης τινὸς γυναικὸς ἀλλὰ μέντοι 20
 καὶ σώφρονος ἀνδρὶ συζώσης τῶν ἐν Ῥώμῃ ἐπιφανῶν ἐρυσθεῖς

5 ἦν] αὐτὸ A. προσεσηκῶς AB, προσεσηκῶς PW. 6 ἄνευ
 ποιεῖν AB. μαντείων B. 12 Μαξιμίνῳ etiam Eusebius Hist.
 eccles. lib. 8 c. 14. 15 ὑπ' αὐτῶν C. ὑπ' αὐτοὺς ἀκιστό-
 τατα διακείμενος B. 19 τὸ add AC.

FOURTES. Cap. 33. Fortasse Dio continuatus. Eusebii Hist.
 riae ecclesiasticae lib. 8.

arderet ac summus adulter esset, non privatae condicionis solum mulieres ad stupra rapiebat, sed etiam illustrium virorum coniuges a maritis per vim avulsas expleta libidine sua domum remittebat: divinationibus adeo deditus, ut nullam rem minimam iis inconsultis susciperet, et arcanorum illorum patroribus honorem haberet. hic piros homines ad interneconem condemnavit, eorumque facultates publicavit, nullo alio crimine insontibus obiecto praeterquam dei cognitione et fide in Christum.

33. Maxentius vero Romae nihilo clementior tyrannus fuit, sed aequae ut Maximianus [Maximianus] imperium administravit, in proximos quoque Christianos insaniendo, et omnibus eos aerumnis exagitando, summaque perfidia in omnes suos subditos grassando. nam et multos claros viros nullo iusto iudicio occidebat, et nobiles matronas ac virgines in dies per summam contumeliam constuprabat, et locupletibus bona per iniuriam eripiebat, et subditos novis iisque gravibus exactionibus atterebat.

Hic aliquando Romae nobilissimae castaeque matronae, quae viro illustri nupta erat, immodesto amore correptus, talium operum ministros

ἀκόλαστον ἔρωτα, ἔστειλε τοὺς τὰ τοιαῦτα διακονουμένους αὐτῷ τὸ γύναιον ἄξοντας. ὡς δ' ἐκείνο ἐπιστάτας τῷ οἴκῳ τοὺς προαγωγούς ἔγνω, καὶ τὴν αἰτίαν τῆς αὐτῶν ἐπιδημίας μεμαθήκει, καὶ ἀπαραίτητον τὴν πρὸς τὸν τύραννον ἀπέλευσιν ᾗσθετο (ὁ γὰρ P I 644
 5 ἀνὴρ αὐτῆς φόβῳ τοῦ θανεῖν ὑποπτήσων λαβεῖν τὴν γυναῖκα καὶ ἄγειν ἐπέτρεπεν), ἐτέρωθεν δ' οὐκ ἦν αὐτῇ ἐπικουρημα, ὥραν αὐτῇ βραχεῖαν ἐνδοθῆναι ἠτήσατο, ἵν' ἐπικοσμηθεῖη καὶ οὕτω σὺν αὐτοῖς ἀπελεύσοιτο. ἦν δὲ καὶ τὸν Χριστὸν ἡ γυνὴ σεβομένη καὶ τὸ θεῖον μεμνημένη μυστήριον. εἰσῆλθεν οὖν εἰς τὸν ἑαυτῆς 10 κοιτωνίσκον, καὶ μονωθεῖσα διεχειρίσατο ἑαυτήν, ἵν' ἀνύβριστος μείνῃ καὶ τὴν σωφροσύνην μὴ πρόβοιτο, ἐλομένη τὸν ἐκούσιον θάνατον, καὶ τὸ σῶμα νεκρὸν τοῖς προαγωγοῖς καὶ τῷ ἐνυγεῖ ἔραστῇ καταλείψασα.

Οἱ μὲν οὖν οὕτως ἤρχον, Διοκλητιανὸς δὲ καὶ Μαξιμιανὸς W II 246
 15 ἰδιωτεύοντες ἔθανον. περὶ δὲ τῆς σφῶν τελευτῆς διαφωνοῦσιν οἱ συγγραφεῖς. ὁ μὲν γὰρ Εὐσέβιος ἐν τῷ ὀγδόῳ λόγῳ τῆς ἐκκλη- B
 σιαστικῆς ἱστορίας ἔκστασιν τὸν Διοκλητιανὸν ὑποστῆναι λέγει φρενῶν καὶ νόσῳ χρονίᾳ τὸ σῶμα κατυσκελετευθέντα βιαίως τὴν ἀθλίαν αὐτοῦ ψυχὴν ἀπερεύξασθαι, τὸν δὲ γε Μαξιμιανὸν τὸν 20 Ἐρκοῦλιον ἀγχόνῃ ἑαυτὸν τῆς ζωῆς ἐπεξαγαγεῖν· ἔτεροι δ' οὐκ οὕτως ἱστοροῦσι τούτους θανεῖν, ἀλλὰ μεταμεληθέντας καὶ τῆς ἀρχῆς αὐθις ἐπιλαβέσθαι βουλευομένους φωρυθῆναι καὶ δόγματι τῆς συγκλήτου ἀναιρεθῆναι.

Εἰσὶ δὲ καὶ οἱ τὸν Ἐρκοῦλιον λέγουσι τῆς βασιλείας αὐθις

3 ἐμμαθήκει AB.
 λόγῳ] lib. 8 cap. 13.

7 ἐνδοῦναι A.
 19 τὸν Ἐρκοῦλιον om A.

οὕτως B. 16 ὀγδόφ

ad eam adducendam misit. quae cum lenones aedibus suis adstare videret, adventusque causa cognita citra ullam deprecationem ad tyrannum abeundum esse intelligeret (nam maritus mortis metu attonitus ab illis abduci mulierem patiebatur), neque ullum aliunde auxilium expectaret, exiguam moram postulavit ut se exornaret prius quam abiret. colebat autem Christum et divino mysterio initiata erat. ingressa igitur cubiculum, remotis arbitraris sibi necem conscivit, ut contumeliae expertus modestiam conservaret, voluntariam mortem amplexa, cadavere lenonibus et nefario amatori relicto.

His ita imperantibus Diocletianus et Maximianus in vita privata obierunt: etsi de illorum obitu scriptores non consentiunt. nam Eusebius Ecclesiasticae historiae libro octavo Diocletianum mentis errore affectum et diurno morbo tabescentem miseram animam violenter eructasse scribit, Maximianum vero Herculium laqueo sibi necem conscivisse. alii vero tradunt eos, cum depositae potestatis paeniteret, in conatu recuperandi imperii deprehensos et senatusconsulto interfectos esse.

Sunt etiam qui dicant Herculium rursus imperium desiderantem

ἐπιμένον τῷ Διοκλητιανῷ κοινῶσασθαι τὸ αὐτῶν πειραθῆναι τὴν βασιλείαν ἀναλαβεῖν· τὸν δὲ παραιτήσασθαι. ἐκείνων δὲ πρὸς τὸ τῶν Ῥωμαίων παρελθόντα συνέδριον φάναι μὴ ἀρκεῖν τὸν υἱὸν αὐτοῦ εἰς τὴν τῶν κοινῶν πραγμάτων διοίκησιν. κινήθηνται δὲ τῶν στρατιωτῶν πρὸς θυμὸν ἐπὶ τῷ λόγῳ αὐτοῦ ὡς σφετεριζομέ-
 C νου τὴν ἀρχήν, τὸν Ἐρκοῦλιον τὸν κίνδυνον δεύοντα μὴ οὕτω γνώμης ἔχειν εἰπεῖν, ἀλλὰ διάπειραν τῶν στρατευομένων ποιούμενον, ὅπως ἔχουσι πρὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ διαδέσειν, ταῦτα εἰπεῖν· καὶ οὕτω καταστῆλαι τὸν θόρυβον τῶν στρατιωτῶν. εἶτα εἰς Γαλλίας ἔλθειν πρὸς τὸν μέγαν Κωνσταντῖνον, κηδεστὴν αὐτοῦ
 10 καὶ αὐτὸν ὄντα ἐπὶ Φαύστῃ τῇ αὐτοῦ θυγατρὶ, κάκην ἐπιβουλεύοντα καὶ πειρώμενον τὴν ἐκείνου βασιλείαν λαβεῖν· γνωσθῆναι δὲ κάκεισε καὶ ἀποκρουσθῆναι τοῦ ἐγχειρήματος, καὶ οὕτως ἀπαγῆσθαι.

D Ἄλλ' οὗτοι μὲν ἐνὶ γέ τῳ τρόπῳ τῶν εἰρημένων τὴν ζωὴν
 15 ἐξεμέτρησαν, Κώνστας δὲ ἐνδέκατον ἡνυκῶς ἐνιαυτὸν παρὰ τῇ ἀρχῇ ἔξοτον Καῖσαρ ἀνηγορεύθη, καὶ ἡπίως ἄρξας καὶ προσηνῶς, ἐν Βρεττανίαις διώγων κατέλυσε τὴν ζωὴν, πένθος ἑαυτοῦ τοῖς ἐπ' αὐτὸν καταλειποῦς διὰ τὴν χρησιότητα, πρότερον τὸν πρεσβύτερον τῶν οικείων υἱῶν τῆς ἀρχῆς καταστήσας διάδοχον, τὸν
 20 μέγαν δηλαδὴ Κωνσταντῖνον, ὃν ἐκ τῆς προτέρας αὐτοῦ ἐγένετο γαμετῆς. εἶχε δὲ καὶ τῆς δευτέρας τῆς τοῦ Ἐρκοῦλιου θυγατρὸς Θεοδώρας καὶ ἑτέρους υἱούς, Κωνσταντῖνον, Ἀναβαλλιανὸν καὶ

3 συνέδριον φάναι AB, φάναι Συνέδριον PW. 5 πρὸς] εἰς B. 12 βασιλείαν om C. 15 γε τῷ PW. 23 καὶ prius om A. Κωνσταντῖνον] κώνσταντα A: cf. Ducangii Famil. Byzant. p. 44 et Tillemonti not. 2 ad Constantinum M. Ἀναβαλλιανόν] Hanniballianum.

consilium cum Diocletiano de eo recuperando communicasse, eoque conatum illum recusante, curiam ingressum dixisse, filium suum rei publicae gerendae esse imparem. militibus autem iis verbis ad iram concitatis, quasi imperium sibi vindicaret, periculo territum negasse id se in animo habuisse, sed militum animos ut erga filium suum affecti essent periclitari voluisse; itaque sedasse tumultum. deinde in Gallias ad Constantinum magnum, qui Faustam filiam eius et ipse in matrimonio haberet, abiisse, ac in regno eius per insidias sibi vindicando ibi quoque deprehensum, eoque conatu deiectum, tum demum vitam laqueis finivisse.

Isti igitur uno quopiam modo ex his naturae debitum persolverunt. Constans [Constantinus] autem undecimo anno in imperio exacto, ex quo Caesar appellatus fuerat, potestate clementer et humaniter usus, in Britannia extremum diem clausit, cum luctu subditorum, bonitatem eius desiderantium: filio nato maiore, magno videlicet Constantino, ex prioris coniuge, imperii successore declarato. habuit enim ex secunda quoque Herculli filia Theodora alios filios, Constantinum, Anaballianum

Κωνσταντίον. προτετιμῆτο δὲ τούτων ὁ μέγας Κωνσταντῖνος, P I 646
 ὅτι ἐκείνοι τῷ πατρὶ ἀνεπιτήδευοι πρὸς τὴν βασιλείαν ἐκρίθησαν.
 τὸ δ' ἔλον ἦν ἐκ θεοῦ οἰκονομηθὲν ὑπὲρ τοῦ θείου κηρύγματος,
 ἢ μᾶλλον καὶ ὑπὲρ πάντων τῶν τῇ Ῥωμαίων ὑποκειμένων ἀρχῆ,
 5 ἵνα δι' αὐτοῦ καταλυθεῖεν αἱ τυραννίδες. λέγεται γὰρ ὅτι νοσοῦντι
 τῷ Κωνσταντι καὶ ἄθυμούντι διὰ τὴν ἐπὶ τοῖς ἄλλοις παισὶν
 ἀποτυχίαν ἄγγελος ἐπέστη, τῷ Κωνσταντίνῳ κελεύων τὴν ἔξου-
 σίαν καταλιπεῖν.

Τούτον δὴ τὸν Κωνσταντῖνον ὁ πατὴρ μειράκιον ὄντα τῷ
 10 Γαλλερῷ εἰς ὀμηρεῖαν παρέσχετο, ἵν' ὀμηρεῶν ἕμμη καὶ πρὸς
 ἄσκησιν γυμνάζοιτο τῆς τέχνης τῆς στρατιωτικῆς. ὁ δὲ περι-
 δέξιον τοῦτον ὁρῶν καὶ φθονῶν αὐτῷ ἐπεβούλευε. καὶ πρῶτον B
 μὲν τοῖς Σαρμάταις μαχόμενος τῷ ἐκείνων ἀρχηγῷ ἐκ τῆς παν-
 οπλίας ἐπισήμῳ τυχάνοντι προσέταξεν ἐπελθεῖν. ὁ δὲ καὶ ἐπήλθε
 15 καὶ ἀρπάσας αὐτὸν ζῶντα τῷ Γαλλερῷ ἐκόμισεν. εἴτε λόντα
 φορικτὸν τινα θῆρα καὶ παλαμναῖον ἐκέλευσε δέξασθαι. ὁ δὲ καὶ
 τοῦτον τὸν ἄθλον ἤρυσεν ἐπικινδύνως μὲν, τῆς θείας δὲ γε χάρι-
 τος συντηρούσης αὐτόν. γνοὺς δ' ἐντεῦθεν φθονούμενος παρὰ
 τοῦ Γαλλερίου καὶ ἐπιβουλεσόμενος, νυκτὸς μετὰ τινῶν οἷς ἐθάρ-
 20 ρει ἀπέδρα καὶ πρὸς τὸν πατέρα ἐπανελήλυθε.

Καὶ ὁ μὲν οὕτως τὸν τε κίνδυνον διαπέφυγε καὶ τῆς πα-

4 τῶν τῇ A, τῇ τῶν PW.

11 γυμνάζοιτο A, γυμνάζεται PW.

17 ἀέθλον AB.

20 ἀπέδρα om A.

et Constantium. sed magnus Constantinus praelatus est, quod hi patri ad imperium inepti esse videbantur. immo totum negotium divinae providentiae fuit, salutari praeconio ac potius omnibus Romani imperii subditis consulentis, ut per eum tyrannides destruerentur. fertur enim Constanti [Constantio] aegrotanti et ob caeterorum filiorum ineptam indolem maesto angelus adstitisse, qui iuberet ut Constantino relinqueret imperium.

Hunc igitur Constantinum pater, adolescentem etiamnum, Galerio dedisse obsidem memoratur, ut interim etiam in re militari exerceretur, quem Constantino ob ingenii dexteritatem ex invidia insidias struentem, in pugna Sarmatica mandasse ut barbarorum ducem armis insignem aggrederetur. Constantinum vero paruisse, eumque correptum, viventem ad Galerium portasse. deinde leonem immanem et cruentam belluam iussisse subsistere: illum vero id quoque certamen, quamvis non sine periculo, divina tamen gratia incolumem obiisse. unde cum Galerium invidere sibi atque insidiari intellexisset, noctu cum iis quibus fidebat fugi elapsam ad patrem rediisse.

Ex pacto Constantinus et periculum evasit et paterno imperio

W II 247 ^C τράας βασιλείας ἤξιλωτο· (34) Μαξιμῖνος δὲ κοινωνὸν τῆς ἀρχῆς τὸν Λικίνιον προσεῖλήφει, ἐκ Λακῶν ἔλκοντα τὴν τοῦ γένους σείραν, καὶ γαμβρὸν ὄντα ἐπ' ἀδελφῇ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου. κοινωνὸν δὲ τῆς βασιλείας αὐτὸν ποιησάμενος τὸν μὲν ἐν τῷ Ἰλλυρικῷ καταλλόειπεν ἕν' ἀμύνη τοῖς Θραξίν ὑπὸ βυρβάρων ληϊζομένοις, ἐκεῖνος δ' εἰς Ῥώμην ἀφίκετο μαχόμενος πρὸς Μαξέντιον. εἴτα τοὺς οἰκείους ὑπόπτους σχῶν στρατιώτας, καὶ φοβηθεῖς μὴ πρόσθοντο τῷ ἐχθρῷ, ἀπέστη τῆς μάχης καὶ ἀνεχώρησε μεταμεληθεὶς δ' ἐπὶ τῇ προσλήφει τοῦ Λικίνιου, πρότερον μὲν D λαθραίως αὐτῷ ἐπεβούλευεν, εἴτα καὶ μάχην κατ' αὐτοῦ εἰς 10 τοῦμφανὲς συνεστήσατο. καὶ συμβαλὼν αὐτῷ τρέπεται, καὶ ἡτῶμενος ἔφυγε, καὶ ἐν τῇ φυγῇ ἑαυτὸν διεχρήσατο.

Οἱ μὲν οὖν τοιοῦτω τέλει καταλῦσαι τὴν ζωὴν ἰστόρησαν τὸν Μαξιμῖνον, οἱ δὲ κατὰ χριστιανῶν αὐτὸν ἐκμανέντα μετελθεῖν τὴν θείαν δίκην παραδεδώκασιν. ἔλκος γὰρ ἐσοκῆψαν αὐτοῦ περὶ 15 τὸν βουβῶνα καὶ τὴν αἰδῶ χαλεπώτατον τὰ τῆς ἀκολασίας αὐτοῦ ἐπιβόσκεισθαι ὄργανα. ἐκ δὲ γε τῆς σήψεως τούτων καὶ σκύλλητας ἀναβρόσσεσθαι, καὶ εἶναι τὸ πάθος ἀνίατον. Ιατρῶν δὲ τοὺς μὲν αὐτόθεν ἀπαγορεύοντας τὴν ἐγχείρησιν ὡμῶς ἀποσφάττεισθαι, τοὺς P I 646 δ' ἐπιχειροῦντας μὲν, μὴ δυναμένους δ' ἀκείσασθαι, κτείνεσθαι 20 ἀπηνέστατα, ὅτι μὴ κατῴρθουν ἀδύνατα. ὅψε δ' οὖν ὑποτοπῆ-

1 Μαξιμῖνος etc.] haec apud Eusebium, Zosimum, alios, partim ad Galerium Maximianum, partim ad Maximum referuntur. 4 δὲ om B. 5 ἕνα μείνη A. 9 λικίνιον B. 13 τὸν μαξιμῖνον ἰστόρησαν A. 14 οἱ δὲ — p. 625 v. 4 ὑπὸ αὐτοῦ] eadem fere habet Eusebius Hist. eccles. lib. 8 c. 16 17. 14 ἐκμανέντα μετελθεῖν αὐτὸν τὴν θείαν παραδεδώκασιν δίκην A. 16 δὲ om A.

Fontes scriptis 34 incerti.

potitus est: (34) Maximinus vero Licinium natione Dacum, qui Constantini magni sororem in matrimonio habebat, imperii collegam adscitum in Illyrico reliquit, ut Thracibus, qui a barbaris vexabantur, opem ferret: ipse Romam profectus est ut cum Maxentio pugnaret. deinde cum suis militibus diffideret, metuens ne ad hostem transirent, omisso bello recessit. ac Licinium, quia collegam eum adscivisse paenituerat, primum clam per insidias, deinde aperto Marte adortus, in fugam vertitur, in qua se ipse interemit.

Hoc modo Maximinum perisse quidam tradunt: alii auctores sunt, eum furore quodam contra Christianos grassantem divinae vindictae poenas dedisse, ulcere gravissimo circa bubonem et pudenda orto, quod instrumenta libidinis eius consumpserit: nam ex ea putrefactione etiam vermes erupisse, et malum fuisse immedicabile. medicos autem, qui conatum faciendae medicinae statim veterint, crudeliter esse iugulatos: qui vero curatione suscepta nihil profecerint, immanissime trucidatos, quod ea praestare non possent quae artis facultatem superarent. sero

σαι τὸν τύραννον διὰ τοὺς ἀδίκους φόνους τῶν τὸν Χριστὸν σε-
βομένων τινῶναι δίκην, καὶ ἐκθέσθαι θεοπίσματα πανταχοῦ
κελεύοντι παυθῆναι τὸν κατὰ χριστιανῶν διωγμὸν, καὶ ζῆν ἐκεί-
νους καὶ θρησκείην ὡς βούλοιντο, εὐχισθαί τε ὑπὲρ αὐτοῦ.
5 κατὰ ταῦθα δὲ διπτοὶ λέγονται λόγοι. ὁ μὲν γὰρ ἀπαλλαγῆναι αὐ-
τὸν τοῦ πάθους παρὰ πᾶσαν ἐλπίδα φησίν, εἴτ' αὐθις ἐπεγείρωι
τὸν διωγμὸν, καὶ ἀδιόρθωτον μείναι, ἕως οὗ τοῦ ἐν χειρὶ κυρίου
ποτηρίου τὸν τρυγίαν ἐξέπιεν· ὁ δ' ἕτερος ἀρνείται τῷ ἀσεβεῖ
τὴν ἀνάρρωσιν, ὡς ἐκ τῆς εἰρημένης τελευτήσαντι νόσον καὶ ἀν-
10 ενεγκόντι ἐκ τοῦ σόματος σκώληκας.

Ὁ μὲν οὖν καθ' ἓνα τρόπον τῶν ἱστορηθέντων βιαίως ἀπ-
έρρηξε τὴν ζωὴν. ἐν δὲ τῇ Ῥώμῃ τῆς τῶν πιστῶν ἐκκλησίας
προέστη μετὰ Μαρκελίον ἐν ἔτεσι δυοῖ τὴν λειτουργίαν ἐκπλή-
σαντα Εὐδόκιος, ὃν μετὰ ἐνιαυτὸν θανόντα διεδέξατο Μιλτιάδης.
15 καὶ ἐπὶ τέσσαροι προστάντος ἐνιαυτοῖς τῶν ἐν Ῥώμῃ πιστῶν τοῦ
Μιλτιάδου Σιλβέστρου διάδοχος γέγονεν. ἐν Ἀντιοχείᾳ δὲ μετὰ
Τύραννον ἔτος ἐπισκοπήσαντα τρισκαίδέκατον προεχειρίσθη Βι-
τάλιος, καὶ τοῦτον ἔκτον ἔτος ἀνύσαντα διεδέξατο Φιλογένης,
κάκεινῳ πέντε ἀνυσθέντων ἐνιαυτῶν γέγονε Παυλῖνος διάδοχος. C
20 τῶν δ' Ἱεροσολύμων μετὰ Ζάβδαν ἐπὶ δέκατον λειτουργηκότα
ἐνιαυτὸν Ἑρμών ἐκληρώσατο τὸν θρόνον τὸν ἀρχιερατικόν. τῆς
δ' Ἀλεξανδρείας μετὰ τὸν ἱερομάρτυρα Πέτρον δέκα ἔτεσιν ἐφ'

5 τοῦ πάθους αὐτὸν ABC. 10 ἐκ τοῦ] διὰ A. 11 τρόπον
ABCW, τρόπων P. ἀπέρρηξε BW. 12 "Ἐν δὲ τῇ Ῥώμῃ]
quae deinceps adduntur, absunt ab uno e codicibus Regii et Col-
berteo, describuntur vero in tribus aliis Regiis: atque haec quidem
supposititia nec Zonarae esse videntur." DUCANGIUS. 18 ἔτος
om C. 20 Ζάβδαν AB.

tandem suspicatum tyrannum, se iniustarum caedium cultorum Christi dare poenas, ubique edictis propositis persecutionem Christianorum inhiberi atque illos vivere ac deum suo arbitrato colere et pro ipsius salute vota facere iussisse. atque hic etiam duplex rumor ortus est. nam alii tradunt, praeter omnem spem eo morbo liberatum renovasse persecutionem non mutatis moribus, donec poculi, quod dominus manu tenet, faecem exhauerit: alii valetudinem recuperatam negantes, ex eo malo impium decessisse tradunt, ac vermes etiam per os reiecisse.

Ille igitur uno certe ex his modis vitam abruptit. Romae vero coetui fidelium post Marcellinum duobus annis sacerdotio functum Eusebius praefuit: cui post annum mortuo successit Miltiades: qui cum fidelibus quadriennium praefuisset, Silvestrum successorem reliquit. Antiochiae post Tyrannum tredecim annis episcopatu functum delectus est Vitalis. huic post sexennium successit Philogenes. atque is quoque annis quinque exactis Paulinum habuit successorem. Hierosolymis post Zabdam, qui ministerium ad decimum annum obit, Hermon pontificiam sedem est sortitus. Alexandriae post s. martyrem Petrum, qui pontifi-

ἐνὶ τὸν τῆς ἀρχιερωσύνης θρόνον κοσμήσαντα Ἀλέξανδρος τὴν ἀρχιερωσύνην ἔσχηκεν. ἐν δὲ Ῥώμῃ μετὰ Σιλβέστρον ἐπ' ἔτεσι λειειτουργηκότα εἴκοσι καὶ ὀκτὰ Ἰούλιος προέστη τῆς ἐκκλησίας ἔτη πεντεκαίδεκα. μεθ' ὃν Λιβέριος ἕκτον ἤνωσεν ἐνιαυτὸν, κάκεινον διεδέξατο Δάμισος, ὀκτὼ καὶ εἴκοσιν ἐνιαυτοὺς ποιμένας 5
 D τοὺς πιστοὺς, καὶ τοῦτον Σιρίκιος, ἔτη λειτουργήσας ἑξακαίδεκα. εἶτα προχειρίσθη Ἰννοκέντιος, ἐν πεντεκαίδεκα ἐνιαυτοῖς διδάξας τὸν τοῦ κυρίου λαόν. καὶ Ζώσιμος τῷ θρόνῳ τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας ἐνίδρυτο, θανόντος Ἰννοκέντιου. ὃν δωδέκατον ἠνεκάτα ἐνιαυτὸν Κελεστίνος διεδέξατο, ἐπ' ἔτη τῇ ἀρχιερωσύνῃ δέκα ἐ-
 W II 248 διαπρέσας. τούτῳ Εὐστῶτος διάδοχος γέγονεν, ὕδου ἐνιαυτὸν διαρκέσας. εἶτα Ἄλων ἀντιεσέχθη, τῶν ὁρθῶν δογμάτων ἀντιποιησάμενος ἐπ' ἔτεσιν εἴκοσι πρὸς τοῖς τέσσαρσι. καὶ ἐκλιπόντος τοῦ Ἄλοντος Παρῶν εἰς τὸν θρόνον ἀνθίδρυτο, ἕκτον ἐκπλήσας ἐνιαυτὸν. ἀνθ' οὗπερ Συμπλίκιος χειροτονήθη, καὶ ἐπὶ 15
 P I 647 ἐνεκακαίδεκατον ἔτος τὸ τῆς ποιμαντικῆς καὶ οὗτος λειτούργημα διανύσας ἐξέλιπε, καὶ ἀντιεσέχθη Φῆλιξ. ἐννάτῳ δ' ἐνιαυτῷ καὶ οὗτος ἐκλελοιπῶς Γελασίῳ τὴν τιμὴν καταλλοίπει, πέντε ταύτης ἀπολαύσαντι ἔτη. μεθ' ὃν Ἀναστάσιος ἐπελέγη. μετὰ τέταρτον δὲ καὶ οὗτος ἐνιαυτὸν ὑπὸ Συμμάχου διεδέχθη. οὗ δικοκαίδεκα 20
 ἐνιαυτοὺς ἐπὶ τῇ ἀρχιερωσύνῃ διαγαγόντος Ὁρμισδάς ἐξείλετο. δεκάτῳ δὲ καὶ οὗτος ἐνιαυτῷ τὸ λειτούργημα διανύσας κατέλιπε

5 δάμισος A. 7 Ἰννοκέντιος et mox Ἰννοκέντιου AC. "Reg. Ἰννοκέντιος" DUCANCIUS. 11 τοῦτον A. διαρκείας ἐνιαυ-
 τὸν A. 15 ἀνθ' ἄφ' B. "Reg. Συμπλίκιος" DUCANCIUS.
 sic etiam B. 16 διανύσας λειτούργημα A. 21 ἐνιαυτοὺς
 post διαγαγόντος AB.

ciam sedem per annos undecim ornat, Alexander pontificatum obtinuit. Romae Sylvestro per annos 28 episcopatu functo Iulius ecclesiae 15 annis praefuit. post quem Liberius sextum absolvit annum: eius successit Damasus, qui 28 annos fideles pavit. hunc Siricius secutus annis 16 ministerium obiit. deinde Innocentius est electus, qui populum domini per annos 15 erudit. quo mortuo Zosimus in ecclesiae Romanae solio est collocatus. cui duodecimo anno exacto successit Coelestinus, qui annis decem in pontificatu claruit. huius successor fuit Xystus, qui 8 annos duravit. deinde Leo in eius locum suffectus est, qui veram doctrinam per annos 24 defendit. Leone defuncto, Hilario in sede collocatus est: qui sex annis expletis electioni Simplicii locum fecit; qui et ipse anno 19 ministerii decessit. in eius locum introductus est Felix: qui nono anno defunctus Gelasio honorem reliquit per quinquennium fruendum. post eum Anastasius est electus: qui anno quarto elapso Symmachum successorem habuit: qui cum annos duodecim in pontificatu exegisset, Hormisdas est electus. sed hic quoque decimo anno ministerii mor-

- τὴν ζωὴν, καὶ Ἰωάννην ὁ θρόνος τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας διεδέ-
 ξατο ἐπὶ τριετίαν. μεθ' ὃν Φῆλιξ τῶν ἐν Ῥώμῃ προέστη πιστῶν,
 τετραετίαν τῆς τιμῆς ἀπολαύσας. εἶτα Βονιράτιος ἐπὶ διετίαν τῆς
 προστασίας ἤξιώτο, καὶ ἐπὶ τούτῳ Ἀγαπητὸς προχειρίσθη. δύο B
 5 δὲ καὶ οὗτος ἐνιαυτοὺς ποιμάνας τὸ ἐν Ῥώμῃ τοῦ ἀρχιεπισκοπικοῦ
 Χριστοῦ ποιμνίου, ἀπέτισε τὸ χρεῶν, καὶ χειροτονήθη Ῥώμης
 ἀρχιερεὺς Σιλβήριος. ἔνα δὲ καὶ οὗτος ἀρχιερατεύσας ἐνιαυτὸν
 τὴν ζωὴν ἐξεμέτρησε. καὶ τούτῳ διάδοχος Βιγίλιος γέγονεν.
 ὀκτωκαιδέκατον δὲ τούτου ἔτος διηνυκτός ἐν τῇ ἀρχῇ, ἀνθρῆθη
 10 Πελάγιος. ὃς πέμπτον ἐνιαυτὸν τῇ λειτουργίᾳ ἐσχολακῶς ἀπῆλθε,
 καὶ Ἰωάννην ἡ ἀρχιερατικὴ καθέδρα τῶν Ῥωμαίων ἐδέξατο ἐπὶ
 χρόνους ὀκτώ, καὶ μετὰ τοῦτον Γρηγόριον ἐπὶ πεντεκαίδεκα. μεθ'
 ὃν οὐκέτι κατὰ συνέχειαν οἱ τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας προστάντες
 εὐφρηται. ἐν Ἀντιοχείᾳ δὲ τῇ κατὰ Κοίλην Συρίαν τὸν Πανλῆνον C
 15 ἔτη πέντε τῇ λειτουργίᾳ σχολάσαντα Εὐστάθιος διεδέξατο, καὶ
 τοῦ Εὐσταθίου ἐπ' ἔτη ποιμάναντος τοὺς πιστοὺς ὀκτωκαιδέκα,
 Εὐφρόνιος ἐλειτούργησεν ἔτος ὄγδοον. μεθ' ὃν Φλάκιτος δωδέ-
 κατον ἤνυσεν ἔτος· εἶτα Στέφανος αἰρεσιώτης Ἀρείου παρεισ-
 εφθάρη τῇ ἐκκλησίᾳ ἐπὶ τρίτον ἐνιαυτὸν, καὶ μετὰ τοῦτον εἰσῆκτο
 20 Λεόντιος. ὄγδοον δὲ καὶ οὗτος ἔτος ἐπισκοπήσας κατέλυσε τὴν
 ζωὴν, καὶ ἐπὶ τούτῳ προέστη τῆς Ἀντιοχείων ἐκκλησίας Εὐδόξιος
 ἔτος δεύτερον, καὶ ἐπὶ τῷ Εὐδοξίῳ Ἀρριανὸς ἐπισκόπησεν ἔτος
 τέταρτον, καὶ μετὰ τοῦτον Μελέτιος ἐνιαυτοὺς εἴκοσιν ἐπὶ πέντε. D

1 ἐδέξατο AB. 2 προέστη — 3 ἀπολαύσας] πιστῶν προέστη
 τετραετίαν A. 4 ἀγαπητικός B. "Reg. Αγαπητικός: melius alii."
 DUCANGIUS. 5 ἐνιαυτοῖς AC. 8 ἀγίλιος A. 12 χρόνους AB.

tem obiit. Romanae vero ecclesiae sedes Ioannem in triennium suscepit.
 post quem Felix Romanis fidelibus praefuit, quattuor annos eo honore
 gavisus. deinde Bonifacius per biennium episcopatum gubernavit. post
 hunc Agapetus designatus est, qui cum summi pastoris Christi gregem
 Romanum duobus annis et ipse pavisset, naturae debitum persolvit.
 Romae autem pontifex electus est Silverius; unoque anno pontificatu
 functus vitam exegit. huius successor Vigilus cum 18 annis ecclesiae
 praefuisset, in eius locum suffectus est Pelagius: qui quinque annis obito
 ministerio decessit. Romana vero sedes Ioannem in octo annos suscepit,
 et post hunc Gregorium in annos quindecim. post hunc perpetua sedes
 eorum, qui Romanae ecclesiae praefuerunt, non reperitur. Antiochiae
 vero Coelesyriae Eustathius Paulino, qui ministerio quinquennium vaca-
 rat, successit. cum Eustathius fideles annos 18 pavisset, Euphronius
 per annos 8 ministravit. post quem Phlacidus 12 explevit annos. de-
 inde Stephanus Arii sectator ecclesiae per triennium se ingressit. post
 hunc introductus est Leontius, qui octavo anno episcopatus mortem obiit.
 post hunc Antiochenae ecclesiae Eudoxius alterum annum praefuit. post
 Eudoxium Arrianus quartum annum fuit episcopus. post hunc Meletius

μεθ' ὃν Φλαβιανὸς προέστη τῶν χριστιανῶν ἐπ' ἔτεσιν ἑκοσι
 πρὸς τοῖς ἑξ. εἶτα Θεόδοτος τὴν λειτουργίαν διεδέξατο, καὶ τε-
 τραεῖαν ἤνυσεν ἐπ' αὐτῆ. καὶ ἀντὶ τούτου Ἰωάννης εἰσῆχθη,
 καὶ διήρκεσεν ἐπ' ἔτος ὀκτωκαιδέκτον. ἀντὶ δὲ Ἰωάννου Δόμνος
 κειροτόνητο, ἐπιζήσας τῇ χειροτονίᾳ ὄγδοον ἔτος· καὶ ἀνθιδρόθη 5
 τῷ θρόνῳ τῆς Ἀντιοχείων ἐκκλησίας Μάξιμος, ἐπ' ἐνιαυτοὺς ἐπι-
 μείνας τῇ προστασίᾳ τέσσαρας. ὃς ὑπὸ Μαρτυρίου διεδέχθη,
 ἔνυτον καὶ τούτου τῇ ἀρχῇ διανύσαντος ἔτος. Ἰουλιανὸς δ'
 ἔπειτα εἰς τὴν ἀρχιερατικὴν ταύτην καθέδραν ἐκάθισεν ἐπὶ ἕκτον
 1 648 ἐνιαυτόν, καὶ οὗτος ἔσχε Πέτρον διάδοχον. ὃν μετὰ τριετῆ χρό-
 νον Στέφανος διεδέξατο, ἰσαριθμὸς ἀρχιερατεύσας ἐνιαυτούς.
 τῷ δὲ Στεφάνῳ Καλανθίων ἐγένετο ἑφεδρος. καὶ τούτῳ μετὰ
 τετραεῖαν Πέτρος ἄλλος ἐφήδρευσε, τριετῆ χρόνον τὴν ἐκκλησίαν
 κατεσηκώς. οὗ δὲ διάδοχος Παλλάδιος γέγονε, δεκαεῖαν ἀτίσας
 ἐν τῇ ἀρχῇ. εἶτα Φλαβιανὸς ἤρθη, ἐπὶ δέκα καὶ τρεῖς ἀρχιερα- 15
 τεύσας ἐνιαυτούς. μεθ' ὃν Σεῦρος ἑβδομον λειτουργήσας ἐνιαυ-
 τὸν ἀφῆκεν Εὐφρασίῳ τὴν καθέδραν τὴν ἱεράν. ὃν μετὰ πλείον
 ἔτος Ἐφραΐμιος διεδέξατο· ὀκτὼ δ' ἐπὶ δέκα χρόνους ἐπεβίω οὗ-
 τος τῷ λειτουργήματι.

2 τὴν λειτ. Θεόδοτος Α. 3 ἤνυσεν ἐπ' αὐτῇ ΑΒ, ἤνυσε ΡW.
 12 καλανθίων CW. 18 οὗτος ἐπεβίω χρόνους ΑΒ.

annos 25. post hunc Flavianus Christianis annos 26 praefuit. deinde
 Theodotus ministerium. suscepit, in eoque annos quattuor exegit, in
 huius locum Ioannes introductus per annos 18 duravit. pro Ioanne
 Domnus electus annos 8 postea vixit. post quem in Antiochenae eccle-
 siae thronum Maximus introductus, in eo munere quadriennium vixit,
 successore Martyrio, qui 9 explevit in magistratu annos. deinde Iulia-
 nus in ea pontificia sede annos sex consedit, et Petrum successorem
 habuit. cui triennio post Stephanus successit, totidem annos pontificatu
 functus. in Stephani locum Calandio suffectus est. et huic post qua-
 driennium alius Petrus successit, qui ecclesiam per triennium gubernavit.
 huius successor exstitit Palladius, decem annis in magistratu exactis:
 deinde Flavianus creatus episcopus tredecim annis. post eum Severus
 septem annis gubernata ecclesia Euphrasio sacram sedem reliquit: cui
 post annum quintum Ephraimius successit, et in ministerio annos duode-
 viginti vixit.

N O T A E.

Usus sum [in T. 2] tribus codicibus: duobus D. Antonii Fuggeri Constantinopoli emptis, et uno Viennensi a D. Gaspere a Nydprug etc. ultro perhumaniter atque utiliter suppeditato. nam duo reliqui tantum a Constantino Magno ordiuntur. WOLFIIUS. Viennensis est B, Fuggeranus alter C: de altero cf. T. 1 p. XXXIX.

Duobus Zonarae codicibus Nic. Carminius Falconius usus est in concinnandis libris quos Dioneos dixit ab se primum detectos, altero "membranaceo Vaticano 136, autographo paene et correctissimo", altero "Palatino-Vaticano chartaceo 275, posterioris aevi". excerptas inde lectiones ut minus certas a certis seiungendas esse duximus.

p. 5 v. 9. πάστις etiam Palat. et Vatic.

p. 10 v. 16. ποπουλαρία κέκληται ἡ δημοτικὴ ἀγωγή] *actio popularis*, vox iurisconsultorum. Glossae Basilic. ποπουλαρία, δημοτικὴ πόπουλος, ὁ δῆμος. sunt autem *actiones populares*, quae *suum ius populo tuentur*, ut ait Paulus in l. 1 D. de populari act. Duc.

p. 10 v. 18. βουλευτάς, πατρικίους ὀνομάσας αὐτούς] Livius aliter: *patres certe ab honore, patriciūque progenies eorum appellati*. W.

p. 11 v. 10. νομίζοντας πόλιτας αὐτούς Vatic.

p. 12 v. 14. τοῖς ἐν αὐτῇ Vatic.

p. 12 v. 18. στρατηγὸν τὸν τάτιον etiam Vatic.

p. 14 v. 9. ἐκ τῶν] καὶ ἐκ Vatic.

p. 14 v. 15. ἂ ἐπήγοντο χρήματα ἀφαιρεῖσθαι βία ἐπιχειροῦν Vatic.

p. 14 v. 17. κολάζεσθαι etiam Vatic., et mox ἐψηφίσατο.

p. 15 v. 1. τοὺς δὲ σαβίνους ὁ φόνος τοῦ σφῶν ἀρχοντος οὐκ ἐτάραξε Vatic.

p. 15 v. 2. πρὸς τὸν βωμόλον Vatic.

p. 15 v. 13. οὐῆροι etiam Vatic.

p. 15 v. 15. εἰς ὀμηρεῖαν] ὀμήρους Vatic.

p. 15 v. 21. ἡμίσιχο] ἐφόρει Vatic.

- p. 16 v. 2. προσηγόρευον Vatic.
 p. 16 v. 4. κειλευσθῶσιν ἄν Vatic.
 p. 16 v. 11. ἦν ἐν αὐτοῖς Vatic..
 p. 16 v. 12. εἶτα σιγή ῥωμύλου προστάττοντος ἡκροῶντο
 Vatic.
 p. 16 v. 14. μαθεῖν etiam Vatic.
 p. 16 v. 14. τῶν λοιπῶν om Vatic.
 p. 16 v. 16. γενομένου τοῦ ῥωμύλου Vatic.
 p. 17 v. 6. ὡς om Vatic.
 p. 17 v. 15. ἡμᾶς μετ' ἀνθρώπων γενέσθαι χρόνον etiam
 Vatic.
 p. 17 v. 19. τὸν τρόπον τοῦ λέγοντος καὶ τὸν ὄρκον Vatic.
 p. 20 v. 16. τε etiam Vatic.
 p. 20 v. 19. κατέλυσε σύστημα, οὗς ῥωμύλος εἶχε αἰεὶ περὶ
 τὸ σῶμα Vatic.
 p. 21 v. 14. ὦστε] ὥστε καὶ Vatic.
 p. 21 v. 15. θύοντι om Vatic.
 p. 21 v. 20. ποιεῖν Vatic.
 p. 21 v. 21. φερουάριον Vatic.
 p. 22 v. 6. ἀριθμὸν τιθέμενοι Vatic.
 p. 22 v. 15. ἔχθρα τις ἢ φθόνος etiam Vatic.
 p. 23 v. 12. παρεχώρουν etiam Vatic.
 p. 24 v. 7. καὶ om Vatic.
 p. 24 v. 9. ἐς δὲ δῆμον ἔκκλητον Vatic.
 p. 25 v. 4. μεταβάλλεσθαι Vatic.
 p. 25 v. 12. ὦν καὶ μίαν Vatic.
 p. 25 v. 14. ἑταίρους Vatic.
 p. 26 v. 10. ὁ Λούκιος Vatic.
 p. 27 v. 13. τῶν βουλευτῶν μετῆλθε τοὺς δυνατωτάτους,
 καὶ τοὺς ὀρφανοὺς πόρρω ποι ὡς εἰς θήρας προπέμφας Vatic.
 p. 27 v. 23. τοὺς etiam Vatic.
 p. 28 v. 1. τοὺς om Vatic.
 p. 28 v. 10. τοῦτον ὁ Ταρκύνιος ὀργισθεὶς διὰ τὴν ἐναν-
 τίωσιν ὑβρίσαι καὶ τὴν τέχνην ἐξουθενῆσαι διεμελέτησεν Vatic.
 p. 28 v. 15. ὁ Ἄττος Vatic.
 p. 28 v. 17. ἀπόκριναί μοι etiam Vatic.
 p. 28 v. 21. εὐθύς αὐτήν Vatic.
 p. 29 v. 2. συμβούλω τῷ Ἄττω etiam Vatic.
 p. 29 v. 4. ὑπὸ] καὶ ὑπὸ Vatic.
 p. 32 v. 11. τὸ γράμμα δὲ ζῶ etc.] scribit Zonaras, ex
 Dione, patricios Romanos, quo a caetera plebe dignoscerentur,
 P 16 calceos corrigiarum implexione, et forma litterae ζῶ insignitos in-
 duisse: quae quidem, inquit, centenarium numerum significaret:
 totidem enim erant patricii: vel quod sit prima littera Romani
 nominis. quae quidem minime hic cohaerent. nam patriciorum
 lunati erant, quos vocabant, calcei, quibus scilicet assuta erat

lunula, quod pridem docuere Rosinus, Dempsterus, Salsasius ad Pollionem et ad Inscriptionem Herodis, Benedictus Balduinus in Calceo antiquo, et alii criticorum filii. quae quidem lunula formam refert characteris Latini C, quo centenarius numerus effingi solet, ita ut patriciorum centenarium numerum in calceis adumbrare potuerit. at quod Zonaras de littera ζω̄ hic commentatur, prorsus absurdum est, quod alii notarunt, cum nusquam ρ littera Graeca calceis patriciorum adfecta fuerit, neque primum vocis Romae elementum rettulerit, unde jure idem Balduinus cap. 9, quod hic de littera ρ habetur, superfluum glossema et a quodam graeculo in textum Zonarae immisum esse arbitratur: nisi ipsemet Zonaras, non intellecto quem exscribebat Dione, erraverit; quod licet existimare, cum id ipsum praeferant codices omnes mss. scripserat nempe Dio litteram C in patriciorum calceis centenarium effingere (quod scribit Isidorus lib. 19 cap. 14), addideratque idem valere quod ζω̄ apud Graecos; quemadmodum Ioannes Gazensis in libro Περὶ ἀρχαιολογίας ait Numam regem ἐν τοῖς ὑποθήμασι Ῥωμαίων τῶν πατρικίων τυπούσθαι τὸ Ῥωμαϊκὸν κάππα, ὃ παρὰ τοῖς Ἕλλησίν ἐστι ζω̄ etc. nam Romanum κάππα est C Latium, eundemque numerum refert quod ρ apud Graecos. cod. reg. 2431 fol. 212 περὶ τοῦ ἀξιωματος τοῦ ἐπαρχοῦ. ὁ ἐπαρχος παρὰ Ῥωμαίοις καὶ ἱερεὺς ἦν καὶ πρῶτος τῆς βουλῆς. ἐπεὶ οὖν βουλευταὶ ἦσαν ἑκατὸν, οὗτος δὲ ὁ ἀριθμὸς διὰ τοῦ κάππα τοῦ Ῥωμαϊκοῦ χαρακτηρίζεται, τούτου χάριν τὸ κάππα σήμα φέρει αὐτῶν ὑπόδημα· ἐξ οὗ ὀνομάζεται καππάριον· οἷον οὗτός ἐστιν ὁ πρῶτος τῶν ἑκατὸν τῆς βουλῆς. adde Suidam in v. χλαμύς. Duc.

p. 36 v. 17. κωδύας] vide Henric. Valesium ad Harpocrationem pag. 301, ubi de hac voce. Duc.

p. 48 v. 21. Ποστούμιος Τούβετος] ita duo codd. Reg. et Colb. Duc. Livius lib. 2 [c. 16] M. Valerio P. Posthumium adiungit. W.

p. 55 v. 9. Ἴν' εἶεν αὐτοῖς κατὰ συμμορίαν βοηθοὶ] ut singulae classes suos patronos haberent, sequitur numerum tribunorum ad decem esse auctum: classes autem a Servio Tullio institutae fuerunt sex. W.

p. 62 v. 10. στρατηγὸν ἕτερον] sic reposuimus ex duobus Regiis mss, ubi Wolfius, alter Reg. et Colbert. τὸ τρίτον τὸν Μάλιον εἶλετο. ubi obiter observandum, apud Zonaram, cum de rebus Romanis agit, *consules* ut hoc loco *στρατηγούς* appellari, et *στρατηγήσαι* pro *consulatum inire* usurpari. quod ex hisce verbis in hac sectione descriptis vel colligitur ἀμφω τοὺς ὑπάτους ἢ στρατηγούς [p. 61 v. 19]. consules enim postmodum dici coepere qui antea praetores vocabantur, ut ex Dione n. 19 [p. 69 v. 14] scribit Zonaras τότε γὰρ λέγεται πρῶτον ὑπάτους αὐτοὺς προσγορευθῆναι, στρατηγούς καλουμένους πρότερον. Duc. idem Livius docet.

- p. 64 v. 11. εἰς τοῦτο ὑπὸ τῶν εὐπατριδῶν προήχθη ὁ ὄμιλος] suspecta lectio. W. — immo genuina sunt Dionis verba.
- P 17 p. 65 v. 2. οἶοι νῦν πολλοὶ περὶ τὰ βασιλεία] nobilium palatinorum suae aetatis mores hic carpit Zonaras, qui capillos nutriebant et cincinnati haberi volebant, cum caeteri e Graecis capillos raderent. Duc.
- p. 67 v. 16. Λούκιόν τινα Σίκιον] hinc emendandus Am-
 mianus Marcellinus lib. 25, qui *Sicinium* vocat: *Sicinium Den-
 tatum adiciat, ornatum militarium multitudine coronarum. Sic-
 cium* etiam vocat Dionysius Halicarnasseus. Duc.
- p. 70 v. 9. τῷ δ' ἐξῆς ἔτει] epitomatoris hic oscitantiam
 nota Zonarae. dixerat equidem ista Dio, sed quos ipse praeterit
 duos annos, ille scripserat. FALCONIUS.
- p. 74 v. 4. μεγάλην πόλιν] quae Bolae Livio 4 49.
- p. 76 v. 19. Ἡ δὲ τῶν ἐπινικίων πομπή] cf. p. 618 v. 19.
- p. 76 v. 22. δρομοκήρυξι] *tabellarius*, qua voce rursum uti-
 tur infra lib. 9 sect. 8 [p. 222 v. 7]. vide Henricum Valesium ad
 Harpocrationem. 272. Duc. *δρομοκήρυκες οἱ ἀγγελιαφόροι παρὰ
 Δίῳ* Suidas. eo minus dubium est, Dioneis verbis triumphum
 describi.
- p. 78 v. 7. παῖδας ἢ συγγενεῖς] Vide Henric. Valesium
 ad Nicolai Damasceni Excerpta pag. 71. Duc.
- p. 78 v. 16. καὶ κώδων] Vide Henricum Valesium ad Har-
 pocrationem. Duc.
- p. 98 v. 6. Τιβέριος] T. Veturius.
- p. 103 v. 14. πόλισμα quod hic scribit Zonaras, Aquilonia
 dicitur Livio. FALCONIUS.
- p. 105 v. 11 sq.] Dionis verba supplevit Niebuhrius, Kl.
 histor. und philol. Schriften II p. 251.
- p. 106 v. 12. κηλιδῶσαι] vide Gloss. med. Lat. in *Ceni-
 tus*. Duc.
- p. 113 v. 21. κατηλόων] ita Regii quattuor [?] et Col-
 berteus. alius apud Wolfium κατηλώφουν. vide Henricum Valesium
 ad Harpocrationem pag. 232, ubi de hac voce. Duc.
- p. 114 v. 4. πόλιν τινα] Venusiam. Niebuhrij Hist. Rom.
 T. 3 p. 558.
- p. 123 v. 2. Κρανιτὰ] Cornetanos montes vel Corneos sine
 auctore non ausus fui dicere. W. — hos esse montes prope
 Tibur putat Ortelius, quos Dionysius Halicarnasseus lib. 1 *corniclos*
 seu *corniculos* vocat; de quibus sat multa habet Cluverius lib 2
 Italiae antiquae p. 661, qui de *Cranitis* Zonarae siluit. Duc.
- p. 125 v. 2. δούς αὐτῷ [αὐτοῖς] δίφρον etc.] huc spectant
 ista Marcellini lib. 23 extr. *nam quod supersedere solio damnati
 ob iniquitatem iudicis alius cogebatur, aut finxit vetustas, aut
 olim consuetudo cessavit.* Duc.
- p. 127 v. 8. ὁμολογίᾳ προσεδήσαντο, πρακτικῶν obstrinxerunt

vel ad *deditionem compulerunt*. alter codex [B] habet *ὁμολογία διεκρούσαντο, pactione eluserunt*. ego malim *προσεκήσαντο*, ut et Polyb. lib. 1. W. — Regii et Colberteus *διεκρούσαντο*. Duc.

p. 129 v. 3. *ἐπὶ μείζον αἰχμόμενοι*] sic ms: Dionis excerpta *διαιρούμενοι*. sed Valesius Zonarae lectionem magis probat. Duc.

p. 156 v. 17. *ἃ πνθόμενοι οἱ Ῥωμαῖοι*] vide Excerpta ex P 18 Diodoro Siculo p. 274 276. Duc.

p. 165 v. 5. *Σαρδῶν Σαρδόνιοι* mss Reg. et Colberteus: at Wolfius legendum censebat *Σαρδῶν*. neque enim, inquit, Sardi a Carthaginensibus pecuniam extorsorunt, sed Romani et pecuniam et ipsam Sardiniam. Duc.

p. 169 v. 19. *Σαρδιαίων*] ita mss Reg. et Colberteus. at Henricus Valesius ad Dionis Excerpta *Ἀρδιαίων* legendum observat, ex Strabone lib. 7, Appiano in Illyrico, et Stephano. Duc.

p. 171 v. 5. *Ἰμίου ποταμοῦ*] sic tres mss Regii. asteriscum apposuit Wolfius, quod fluvius huiusce nominis non occurrat apud geographos. cum vero dicat Zonaras, Illyricum intra Haemum fluvium et Istrum usque ad Pontum Euxinum contineri, videtur intellexisse aut Dravum aut Savum fluvios. Duc. leg. *Ἰνουν*.

p. 174 v. 13. *ἐπ' Ἰστροῦ*] ita mss codices: sed *ἐπ' Ἰστροῖς* reponendum ex Eutropio lib. 3 et aliis observat Henricus Valesius ad Ioannem Antiochenum, qui *Ἰστριανοῖς* habet. ita Dio lib. 38, p. 64 *ἡττήθη (πρὸς) τῇ τῶν Ἰστριανῶν πόλει πρὸς τῶν Σκυθῶν τῶν Βασταρῶν*: ubi interpretes ad *Istrorum urbem*. Duc.

p. 208 v. 6. *ᾧθεν ἡ γεροντία*] Ammianus lib. 14 "*et datur ex aerario filia Scipionis, cum nobilitas florem adultae virginis, diuturnam absentiam erubesceret patris.*" vide Valerium Maximum lib. 4 cap. 4. id hausit a Dione Zonaras quod siluit Titus Livius. Duc.

p. 230 v. 6. *τὸν Ἰνδλίβιν*] ita Livio, quem *Ἀνδοβάλη* Polybius. Duc.

p. 238 v. 8. *Σοφωνίς*] ita mss, quam *Σοφόνβα* Excerpta Diodori Siculi p. 289, alii *Sophonisbam* vocant. Duc. *Σοφόνισβα* est apud Valesium p. 289, *Σοφόνβα* in eiusdem notis p. 46.

p. 245 v. 9. *Ἀφρικὴ γὰρ*] Eunapius in Maximo *καὶ τις τῶν ἐκ Αἰβύτης, ἦν Ἀφρικὴν καλοῦσι Ῥωμαῖοι κατὰ τὸ πάτριον τῆς γλώττης*. Duc.

p. 257 v. 14. *μέχρις οὗ*] deesse versus aliquot apparet, in quibus de Carthaginensium et Masinissae controversiis actum est. W. Sensus est integer; atque ita etiam mss omnes praeferunt. Duc.

p. 270 v. 13: *Πύδνης*] in ms Reg. scholii vice additur P 19 *Πύδνα, τὸ νῦν Κίτρος*. Duc.

p. 278 v. 9. *Ὁ δὲ τῆς Αἰγύπτου κρατῶν*] vide Henric. Valesium ad Diodori Siculi excerpta p. 50. Duc.

p. 285 v. 19. *Μαστανάβου*] ita reposuimus ex Reg. et Col-

bert., quomodo appellatur ab Appiano. Wolfius *Μαστιανάμου* ediderat: quem errorem viderat Henricus Valesius ad Polybii excerpta. Duc.

p. 289 v. 9. [Ἰππῶνα] quam *Ἰππακρίτας* Polybius vocat. vide Henr. Valesium ad Diodori Siculi excerpta p. 45. Duc.

p. 291 v. 6. malim *ὀλίγους ὄντας, καθ' ἐκάστους τρέπων.* W. — *ὀλίγους καθ' ἐκάστους ὄντας* mss. Duc.

p. 296 v. 12. *πατρός]* vide notata ab Henrico Valesio ad excerpta Polybii p. 32. Duc.

p. 297 v. 9. *Τὰ μὲν οὖν μέχρι τοῦδε πεπραγμένα Παιμαίοις]* omissa est historia belli Lusitanici contra Viriatum gesti; item Numantinum, Asiaticum contra Aristonicum, praeterea Allobrogicum, Thracicum; ad haec Iugurthinum in Africa, in Italia Galliae Cimbricum, Teutonicum Tigurinumque. deest etiam descriptio tumultuum intestinorum qui ab istis temporibus Romam labefactaverunt, ut seditio Tiberii Gracchi ac post eam Caii fratris, deinde Apuleii Saturnini; tum bellum Romanorum adversus socios qui defectionem per Italiam fecerant; bellum contra servos, contra Spartacum; ac postremo Marii et Syllae civilia bella, atque alia annis circiter sexaginta gesta. W.

p. 298° v. 8. *Ἐξ ἀρχῆς μὲν οὖν]* addit cod. Reg. 605 [nunc 1768] *ὡς ἐν τῇ προτέρᾳ βίβλῳ μοι προϊστόθηται, βασιλευσῶν etc.* alii *ὡς ἰστόρηται* tantum praeferrunt, ut Wolfiana editio, hic porro initium ducit pars altera Annalium Zonaræ, ut in Praefatione monuimus. Duc.

p. 300 v. 9. *τὴν γαμετὴν]* Antistiam.

p. 303 v. 8. *δυσὶ στρατηγούσις]* Herennio et Perpennæ.

p. 304 v. 8. *παρητήσατο δὲ καὶ τὴν στρατηγίαν]* utrum consulatam an imperium? W. — Wolfius *imperium* verterat: reposuimus *consulatam*, ex iis quae observavimus ad lib. 7 n. 17. Duc. immo est imperatoria dignitas.

p. 311 v. 2. *τοὺς περὶ Ἀμανὸν Ἀραβας]* ita mss Reg. et Colb., ubi Wolfius "*quid si Ἰβηρας legendum: nam Arabes Amani accolæ ego nullos scio.*" Duc. Plutarchus *Ἀραβας.*

p. 312 v. 21. *κατοικίαι δὲ πόλεων]* sic mss codd, id est *urbium coloniae:* Wolfius *πολεμίων* legendum censebat. Duc.

p. 313 v. 1. *μιάς δέουσαι τεσσαράκοντα]* emendandus est numerus in Appiani Mithridat. c. 117, ubi fortasse *δέκα* pro *δέ* καὶ legendum.

p. 315 v. 16. *εἰπόντος δὲ τινος]* Considium appellat Plutarchus in vita Iulii Caesaris c. 14.

p. 318 v. 22. *ἔλλογίμους]* ita mss. Wolfius ediderat *ἔλλογισμούςς,* manifesto errore. Duc.

p. 322 v. 23. *κροτούμενον]* lacunam Coraës et Schaeferus indicarunt: sed patet integra esse Plutarchi verba.

p. 326 v. 9. μολῆ] ita mss omnes, quam vocem omiserat Wolfius. Duc.

p. 327 v. 17. προσφέροντα] Θεόδοτον.

p. 330 v. 5. καὶ γὰρ σύ μοι τῆς σωτηρίας ἐφθόνησας] plerique interpretantur *tu mihi salutem tuam invidisti*. sed cum Plutarchus scribat obscurum fuisse cur Caesar Catonis interitum doluerit, et ἐφθόνησάς μοι τῆς σωτηρίας etiam intelligi possit, P20 Catonem non dignitatem tantum sed salutem etiam Caesaris oppugnasse (neque enim additur τῆς σωτηρίας σου, et ἔμμαντοῦ aequae subintelligi potest, ne sententia quidem repugnante), malui particulam *tuam* omittere, ut in Latino etiam sermone ambigua esset sententia, utrum Caesar clementiae laudem ex conservatione Catonis captare, an vero suam in eo explere iracundiam voluerit, si eum in potestatem redegisset. W.

p. 332 v. 14. καὶ τοῦτου δις γεγονότος ἢ πείρα ἐξελέγχετο] converti ita *bis populi animos expertus surrexit*. sed τὸ τὴν πείραν ἐξελέγχεσθαι intelligi potest, vel animadversum esse, Caesarem periclitari voluisse populam, utrum aequis animis regium ornatum laturus esset; vel, Caesarem animadvertisse, conatum suum esse irritum, populo a regia pompa abhorrente. W.

p. 336 v. 1. τὴν τύχην αὐτοῦ ὀμνύναι] *per Fortunam* Caesaris, Wolfius vertit: melius forte *per genium*, de qua formula consulendus prae caeteris Io. Bapt. Hansenius in lib. de Iureiurando cap. 15. Duc.

p. 336 v. 2. διὰ τε αὐτὸν Ἰούλιον] sic mss: Wolfius legendum censet, διὰ τε αὐτὸν τὸν Κουίντιλιον τὸν μῆνα Ἰούλιον προσηγόρευσαν, atque ita vertit. Duc. leg. *Δια τε*.

p. 340 v. 8. παρὰ τοῦ Διὸς μαστιζόμενον] sic mss: ubi Wolfius "*Suetonius puerum facie liberali demissum caelo catena aurea ad fores Capitolii constitisse, eique Iovem flagellum tradidisse. hinc suspicor legendum non μαστιζόμενον, sed μάστιγα ἐγγειριζόμενον: nisi forte μαστίξεν id ei significet.*" Duc.

p. 340 v. 23. pro δημαρχῆσαι μὲν ἐπεχειρήσεν videtur legendum δημηγορήσαι. sequitur enim εἰς τὸν δῆμον εἰσρχθεῖς ἐδημηγόρησέ τε etc. quare pro his verbis *tribunatum ambire non destitit*, "*urbem ingressus concionem ad populum habere instituit, neque destitit quamvis ab Antonio prohiberetur, sed tribuno sibi conciliato*" etc. reponas licet. W. — δημαρχῆσαι mss. Duc.

p. 353 v. 23. καίτοι τῆς ἀρχῆς ὕστερον ὑπὸ τοῦ Καίσαρος στερηθεῖς] *supra commemoravit Sextum Pompeium a Caesare consule proscriptum esse. aut igitur πρότερον legendum pro vsterone, aut scriptori danda venia τῆς ἀταξίας, quam aliquando varietatis et attentionis causa affectant.* W. — idem porro repetit infra n. 21 ὁ γὰρ Σέξτος τῆς ἀρχῆς, ἧς εἶχεν, ὑπὸ τοῦ Καίσαρος πρόωην παραλυθεῖς etc. Duc.

p. 354 v. 17. χρηστήν] ita codd mss: non desunt tamen Zonaræ Annales II.

qui χρυσῆν reponendum putant. Zonaras ait Commodum praecipisse τὸν αἰῶνα τὸν κατ' αὐτὸν ἀπ' αὐτοῦ χρυσοῦν ὀνομάζεσθαι. Duc.

p. 358 v. 14. Ἐάνθον] vide praeter Dionem lib. 47 et alios Romanae historiae scriptores, Philonem in lib. ὅτι πᾶς σπουδαῖος etc. p. 605 edit. Turnebi. Duc.

P 21 p. 364 v. 10. καὶ πατρόθεν] ita apud nostros in clamore militari copiarum duces nomen suum inclamare solitos docuimus in Dissertat. ad Iovinillam. Duc.

p. 365 v. 9. ὦ τλάμων] hos versus paulo aliter citat Dion editus lib. 47 extr. vide Plutarchum de Superstitione, sub initium. Duc.

p. 394 v. 8. τοὺς δὲ νῦν βασιλεῖς Ῥωμαίων] hic porro carpit Zonaras imperatores et Graecos sui aevi, qui dimisso patrio vestitu, barbarico seu extraneo uti amabant. scribit Nicephorus Gregoras lib. 2 Ioannem Vatatzem. imp., cum videret Romanas divitias in peregrinas et sumptuosas vestes, Sericas Assyrias Babylonias atque Italicas, vario ac sollerti artificio confectas effundi, edicto sanxisse ne quis subditorum iis uteretur, sed iis contenti essent quas Romanae provinciae praeberent. idem lib. 11 extr. eum etiam morem invaluisse tradit sub Andronico Palaeologo iunior, ut omnes simul et adolescentes et senes pileis uterentur, non minus in palatio quam in agris, iisque ad libitum multiformibus et peregrinis; cum Latinis alii, alii Mysiis. et Triballicis, alii Syriis et Phoeniciis uterentur; atque id denique in vestibus observasse, adeo ut prudentiores novitatem aliquam et imperii destructionem, sed et institutorum finem ac morum inde male omnarentur. Duc.

p. 412 v. 7. ἐθελογνωμονῶν] desideratur in lexicis.

p. 419 v. 12. ἀναγνώναι] huc referri potest qui apud nostros adhuc obtinet mos, quo regum edicta, priusquam vim habeant, ad senatum parlamentarium mitti solent, ut probentur ac deinde in acta referantur: quod si quidpiam in iis occurrat cui sententiam suam non accomodet, de eo princeps admonetur ac rogatur. Duc.

p. 421 v. 12. Ἐλαρχὸν τῆς φυλῆς] praefectum tribus vertit Wolfius: *sevirum turmis equitum* vertere debuisse contendit Valisius ad Excerpta Dionis, ex Capitolino in Marco: *consulem secum Pius Marcum designavit, et Caesaris appellatione donavit, et sevirum turmis equitum Romanorum iam consulem designatum creavit.* ubi, inquit, sevir nomen officii videtur fuisse, cui et ludorum seviralium cura competeat, teste eodem Capitolino. Duc.

p. 435 v. 3. Ἀγριπίναν] accentus, qui auctoris saeculo conveniunt, immutare nolimus. *Μεσσαλίνα Φανστίνα, Λύγουστα*

Λουκούστα, Τουρκουάτος, Κικινιάτος, Κάρος et id genus alia libri omnes habent Zonarae aetati suppres.

p. 441 v. 1. *καὶ τινα*] *Cremutium Cordum*.

p. 454 v. 19. *ἐνὸς δὲ τῶν κτεινομένων*] *Dio lib. 59 c. 25 Βετιλλῖνον δὲ Κάσσιον ἀποσφαγῆναι κτελεύσας καὶ τὸν πατέρα αὐτοῦ Καπίτωνα παρεῖναι φονευομένῳ αὐτῷ κατηνάγκασε*. in *Excerptis Vaticanis Βάσσος* ille appellatur, ut apud *Senecam*.

p. 456 v. 11. *κρατῆρα καὶ θύρσον φέρειν*] *cum Dionysium seu Bacchum se diceret. Eustathius II 1 ἔτι δὲ καὶ τὴν (ἀπόνοϊαν) τοῦ αὐτοκράτορος Γαίου τοῦ καὶ Καλλιγόλα φασὶ προσαγορευθέντος διὰ τὸ ἐν στρατοπέδῳ γεννηθῆναι· οὗτος μὲν γὰρ ὑπερφρονήσας ὡς εἰκὸς ἐπὶ κάλλει νέος τε Διονύσιος ἑκαλεῖτο καὶ Διονυσιακὴν πᾶσαν ἐνδύων στολὴν ἐδίκαζεν. Duc.*

p. 457 v. 15. *εἰς οἰκίον ἱερὸν*] *quod hausit Zouaras a Philone in Legat. ad Gaium p. 731 edit. Turnebi: τὸν δὲ ἐν τῇ ἱεροπόλει νεών, ὃς λοιπὸς ἦν ἄψαντος, ἀσυλλας ἤξιωμένος τῆς πάσης, μεθρημόζετο καὶ μετεσεχημάτιζεν εἰς οἰκίον ἱερὸν, ἵνα Διὸς ἐπιφανοῦς νέου χρηματίζη Γαίου. quippe ἱεροπόλιν Hierusalem vocat in lib. contra Flaccum p. 667, et in lib. περὶ δυνεῖρων ait θεοῦ πόλιν ab Hebraeis appellari. Duc. — inimo Zonaras auctorem secutus est Eusebium (Hist. eccl. 2, 6), Eusebius Philonem.*

p. 458 v. 3. *Εὐσέβιος*] *vide quae de morte Pilati scribit Ioannes Antiochenus p. 809, et commentarium apocryphum qui de eiusdem morte inscribitur in codice Colberteο, in aliis S. Ioannis theologi falso nomen praefert. Duc.*

p. 460 v. 8. *Λιβίας*] *recte quidem: nam Tiberii Claudii Neronis uxor fuit Livia Drusilla. verum mss omnes Regii et Col- P 22 berteus ut et infra p. 185 et 190 Ἰουλίαν perperam praeferunt: nec scio an ex ingenio Wolfius Λιβίας reposuerit: certe eundem errorem errat Constantinus Manasses [v. 1788 1789]:*

γυνή τις ἐπαφροδίτος συνέζευκτο γαμέτη·

Νέρων ἐκείνης ἦν ἀνὴρ, ἐκείνη δὲ Ἰουλία. Duc.
nostri codices *λιβίας* habent.

p. 463 v. 15. *καيسάρειοι*] *caesariani etiam deinceps saepius appellantur aulici proceres sive liberti sive alii. W.*

p. 466 v. 21. *δούλους νοσοῦντας*] *vide Gloss. med. Lat. in v. Manumissio; sub finem. Duc.*

p. 467 v. 9. *ἐγγειροῖδιον παρεζώννυτο*] *ambiguum utrum pugillares an pugio sit intelligendus. W.*

p. 470 v. 10. *καὶ τὸν Σωσίβιον*] *ita reposuimus ex mss Reg. et Colb., ubi Wolfius σωσίκιον perperam: nam Sosibium vocant etiam Tacitus lib. 11 et Dio in Excerptis Valesianis p. 678. Duc.*

p. 478 v. 8. *περιοδονίκης*] *perihodon vicisse dicitur qui Pythia Isthmia Nemea Olympia vicit. Festus.*

p. 479 v. 12. *Οὐτῆδε*] *qui Βίνδιε Dioni lib. 63 p. 725. Duc.*

p. 480 v. 18. *στρατόπεδον*] *stationem militum vocat Sue-*

tonius, scilicet praetorianorum, qui circa palatium imperatoris excubabant. ita infra hanc vocem usurpat in Pertinace et alibi. vide Gloss. med. Graecit. in hac voce. Duc.

p. 481 v. 12. *προσιόντας αὐτοὺς αἰσθόμενος*] ita etiam Dio: Sylburgius apud utrumque *προϊόντας* legendum censet. *ibid.* καὶ σφᾶς absunt a Dione. Duc.

p. 481 v. 17. *εἰπών ᾧ Ζεῦ*] iambus erit, ait Sylburgius, si legamus *ᾧ Ζεῦ θεοί θ' οἶος τεχνίτης ἄλλυμαι*. sed apud Suetonium absque metro est. Duc.

p. 485 v. 13. *ἐππεύς*] Dio seu Xiphilinus *ἐππεύς τε*, ubi Sylburgius emendat *ἐππεύς τις*. Duc.

p. 487 v. 16. *εἰς τις*] Vibius Crispus.

p. 488 v. 1. *χιλίας*] hoc loco me Vilhelmus Xylander, iuvenis ingenio et doctrina praestans, admonuit; in posterioribus numeris τὸ μυριάδας repetendum, et pro *χιλίας* legendum *δισχιλίας*, ut ea summa confietur quam Tacitus ponit. W. — *χιλίας* mss Regii et Colberteus. Duc.

p. 489 v. 22. *Ἰθύνοντι*] *Τιβεριῶν Ἀλεξάνδρῳ* Josephus.

p. 492 v. 3. *Κελετός*] ita duo mss Regii et Colberteus. at interpres in altero ex iis quibus usus est codice [B] *Κελετός* legi monet, quasi esset nomen proprium non nationis sed viri. Duc.

p. 494 v. 19. *πλὴν τοῦ Μουσωνίου*] vide Scaligerum ad Eusebium pag. 201, 2. edit. Duc.

p. 496 v. 9. *δοθέντα*] Xiphilinus seu Dio inde emendandus, qui *βεβαιωθέντα* habet, ex Suetonio: *beneficia a superioribus concessa principibus* etc. Duc.

p. 496 v. 21. *ὄρος τὸ Βέσβιον*] ita Dioni appellatur: Constantino lib. 2 de Themat. cap. 11 *Οὔεσουβιος*. Duc.

p. 498 v. 12. *Ἀνεγκλήτω*] ita etiam tres mss: quem nostri vulgo Anacletum vocant, quasi istius pontificis Romani nomen affectatione quadam efferendum crediderit Zonaras. sic porro scriptos Eusebii codices praeferre monet Henr. Valesius ad lib. 3 cap. 13. Duc.

p. 499 v. 15. pro *τῇ ἀδελφῇ Ἰουλίᾳ* alter codex [B] *habet ἀδελφιδῆν, fratris filia: et sic legendum esse ex Suetonio constat*. W. — ita etiam legitur in Regiis et Colberte. Duc.

p. 500 v. 21. *Νασαμῶνας*] vide Scaligerum ad Eusebium pag. 203, 2. edit. Duc.

p. 501 v. 13. *σοφιστήν τινα*] Curiatium Maternum.

p. 506 v. 22. *ἀδελφιδῆν*] vide Cujacium lib. 8 Observ. cap. 28 Duc.

p. 510 v. 7. *Ῥωμαίους ἐπήκοος γέγονε*] addit Lactantius in lib. de mortibus persecutorum n. 23, Trajanum *Dacis assidue rebellantibus censum poenae gratia victorem imposuisse*. Duc.

p. 510 v. 9. *ποταμόν*] Xiphilinus *τὸν ποταμόν τὸν Σαργετιαν*.

p. 510 v. 19. *εἰς δὲ τις ἑταῖρος*] *Βίβλις* Xiphilinus.

p. 513 v. 13. *Σελινοῦντα*] vide Cujacium lib. 27 Observ. cap. 3. Duc.

p. 515 v. 1. *Τατιανός*] corrupte apud Xiphilinum *Ἀττιανός*. *Tacianus* apud Vopiscum, tametsi id nominis varie efferri in codd mss observet Casaubonus. Duc.

p. 515 v. 3. *προσγενή*] Adrianum consobrinum Traiani fuisse P 23 scribit Spartianus. Duc.

p. 515 v. 16. *ταῖς δὲ σίτον καὶ ἔργα καὶ χροήματα καὶ τιμὰς δούς*] Wolfius *ἔργα munera* vertit: malim *opera*, ut publica intelligantur, quae civitatum utilitati construenda curabat Traianus. Duc.

p. 516 v. 9. *συνδικάζουσι*] ita mss codd: et recte: neque enim video cur vocem asterisco notarit interpres; quippe *συνδικάζειν* dicebantur duo consules qui una iudicii praeerant, quibus intererat Adrianus. Duc.

p. 516 v. 14. *τοῖς ὄφλουσι*] Spartianus: *ad colligendam autem gratiam nihil praefermittens, infinitam pecuniam quae fisco debebatur privatis debitoribus — remisit.* id porro tum actum innuit Zonaras, cum Romam venit: quod hausit ex Dione. Duc.

p. 517 v. 9. *Ἀδριανοῦ θήρας*] Spartianus: *oppidum Adrianotheras in quodam loco, quod illic et feliciter esset venatus et ursam occidisset aliquando, constituit.* Duc.

p. 517 v. 10. *Πομπηίου*] de Pompeii M. tumulo vide Salmasium ad Spartianum in Adriano. Duc.

p. 519 v. 11. *Σενηριανόν*] *Servianum sororis virum nonagesimum iam annum agentem, ne sibi superviveret, mori coegit. quasi scilicet affectatorem imperii, uti narrat Spartianus.* Duc.

p. 520 v. 3. *Σίμιλις*] *Σίμιλος* Symeoni Logothetae in Chromico ms et Cedreno, qui Latinis *Similis*. Duc.

p. 520 v. 9. *καὶ τάξει*] alter codex non habet. ordinem autem sive dignitatem militarem hic significari arbitror: quae cum in praefecto praetorio summa fuerit, redundare puto hoc additamentum. W. — *ἡλικία καὶ τάξι*: ita Reg. et Colb. Duc. — et Dio.

p. 520 v. 15. *βιούς μὲν ἔτη τόσα*] vide Gloss. med. Graecit. in *τόσος*. Duc.

p. 521 v. 7. *Ἄννιον Βῆρον*] ita etiam Xiphilinus; sed legendum *Ἄννιον* censet Sylburgius, quem consule p. 992. Duc.

p. 524 v. 12. *ἐν ἀπορία . . . ἀργυρίων*] ita reposuimus ex codd. Reg. et Colb., cum Wolfius *ἀργυρίων* edidisset, qui ita ex ingenio emendavit, ut et infra pro *ἀθροίσας ἀργύρια, ἀργύριον* reponendum censet. certe infra in Didio Iuliano *ἀργύριον* numero singulari pro *pecunia* usurpat Zonaras. Duc.

p. 525 v. 8. *ναός*] eadem habet ex Dione Xiphilinus. de templo Cyziceno consulendus Leo Allatius ad Philonem de septem orbis miraculis. Duc.

p. 526 v. 13. *καὶ πρὸς τὸν εὐσεβῆ Ἀντωνίνου*] sic etiam Eusebius lib. 4 cap. 13, sed d. Marco reponendum contendit Valesius. hunc consule. Duc.

p. 526 v. 19. *φιλοσόφου*] [nam apud Wolfium titulus *αὐτοκράτης Μάρκου Ἀντωνίνου τοῦ φιλοσόφου*] ita in Zonarae ms marginibus et in Capitolini libris veteribus scribitur, tametsi, inquit Casaubonus, *philosophi* appellatio inter M. Antonini titulos nullibi occurrat, seu in veteribus inscriptionibus, seu in nummis, adeo ut recentiorum scriptorum inventum sit: licet philosophiae potissimum studium impendisse tradant scriptores. Ioannes Antiochenus *ἐκίημι δὲ τῶν φιλοσόφων τοὺς ἀπὸ τῆς στοᾶς, καὶ ἦν ἄρα ἐκείνων μιμητής, οὐ μόνον κατὰ τὴν τῶν διαιτημάτων ἐπιτήδευσιν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν τῶν μαθημάτων σύλληψιν.* Duc.

P 24 p. 529 v. 11. *κεραυνοβόλου*] ex Xiphilino. legionis 12 fulminatricis non semel habetur mentio in veteribus inscriptionibus apud Gruterum. Duc.

p. 531 v. 7. *αὐτοκράτωρ προσηγορεύθη τὸ δέκατον*] ita infra in Commodo *αὐτοκράτωρ τὸ ὄγδοον.* toties quippe imperatores acclamabantur, quoties hostes vicerant aut certe expeditiones bellicas susceperant. Duc.

p. 533 v. 1. *ἀπέκτεινεν*] domesticas Commodi caedes diversi generis, quas separatim exposuerat Dio, unde sua hausit Zonaras, Xiphilinus in unam periodum congegessit. Duc.

p. 533 v. 5. *Κλαύδιος Πομπηϊανός*] hunc Quintianum vocat Ammianus lib. 29 de Commodō: *adeo ut post intestina pericula multa et varia, alter in amphitheatrali cavea, cum adfuturus spectaculis introiret, a Quintiano senatore, illicitae cupidinis homine, ad debilitatem paene pugione vulneretur.* ita etiam hunc vocat Herodianus. at Lampridius et Xiphilinus Pompeianum cum Zonara nominant. vide Henr. Valesium ad Marcellin. Duc.

p. 534 v. 20. *βουλευίας*] *senatum* vertit interpres: maliam *senatorias dignitates*; atque ita reposui, quod et quae mox sequuntur satis suadent, *καὶ τινες πάντων ὧν εἶχον τὸ βουλευταὶ γενέσθαι ἐπράντο.* Duc.

p. 535 v. 13. *ἡ δαίμων ἐς ὕστερον ἐνομισθῆ*] ita etiam Reg. et Colb. mss: ubi alter Wolfianus codex *ἡ δαίμων, ὡς ὕστερον ἐνομισθῆ, sive dea, ut postmodum est creditum.* Duc.

p. 536 v. 10. *Ἀμαζόνιος*] ex Dione hausit Zonaras, cuius mensium Commodianorum ordinem et significationem pluribus expendit Salmasius ad Lampridium p. 119. Duc.

p. 542 v. 20. *Μεδιόλανα*] ita infra semel ac iterum, et Symeon Logotheta in Chron. ms. Dio et Xiphilinus *Μεδιόλανον. Mediolanus* apud Marium Aventicensem. Balsamon ad Can. 61 concilii Carthag. *παρὰ τῶν Μεδιολάνων.* vide Scaliger. ad Eusebium p. 233. Duc.

p. 543 v. 4. *ὄμως πολλῶν ὑπεσχημένων τοῖς στρατιώταις*

παρὰ τοῦ Ἰουλιανοῦ ἐκείνον προετιμήσαντο] quae verba sic expressit interpres: *Julianus, quamvis ab altero magna pecunia promissa, est praelatus.* immo horum sensus est, uti edi curavimus, multa pecunia a Iuliano militibus promissa, eundem praelatum; quod et diserte ait Dio, et ex eo Xiphilinus, a quo sua hausit Zonaras: qui scribit in hac imperii auctione ducentis in singulos milites aureis a Sulpiciano promissis, alteros quinquaginta adiecissee Iulianum. Duc.

p. 549 v. 17. ὁ μὲν γὰρ etc.] in versione hic quaedam immutavimus: Wolfius scripserat, *sed quia Albino imperatoriam maiestatem flagitanti vel Caesaris honorem negabat* etc. alius enim est sensus ex Dione: quippe cum Albino promissam Caesaris dignitatem negaret, tum is imperatorem sese appellavit. Duc.

p. 550 v. 2. ὡς ὑπὸ χορολέκτη] Dio ὡσπερ τις ἀκριβῶς χορὸς δεδιδαγμένος. occurrit haec vox apud Pollucem. Duc.

p. 552 v. 10. ξθνος] Wolfius *gentem*: emendavimus *provinciam*. vide Gloss. med. Graecitat. Duc.

p. 555 v. 20. μὴ ἀμελεῖτε] ita tres mss: at omittitur negativa apud Dionem, ut sensus sit *caeteros omnes contemnite*. Duc.

p. 558 v. 18. τῶν ἐξακλῶν] vide Henric. Valesium ad Eusebii Hist. lib. 6 cap. 16, ubi observat praeterea quae sequuntur ex eodem Eusebio descripsisse Zonaram. Duc.

p. 562 v. 11. τὰς ψυχὰς ἐπωδαῖς ἀναγαγεῖν] Dio unica voce ἐψυχαγωγῆσε. Duc.

p. 564 v. 14. Μαῦρος τυγχάνων ἐν Σικελίᾳ] ita in quibusdam Dionis excerptis mss legi annotat Casaubonus. Xiphilinus ἀπὸ Σικελίας Καισαρείας habet. vide coniecturam eiusdem Casauboni ad Macrinum Capitolini. Duc.

p. 579 v. 8. Πομπηϊανόν] Maximo et Albino Publium successisse scribit auctor Chronici Alexandrini, huicque Gordianum seniore. is autem Publius Maximus Balbinus Pupienus vocabatur, quem eundem esse cum Pompeiano Zonaræ putat Casaubonus. is vero, Pompeianus Civica, consul fuit cum Gordiano secundum: cuius consulatus mentio est in veteri inscriptione nuper edita a Thoma Reinesio [Syntagm. p. 633]

Θ. Κ.

ΑΝΤΩΝΕΙΑ ΜΟΥΣΑ
ΚΑΙ Μ. ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΣ
ΑΛΚΜΑΝ ΦΙΛΟΚΟΦ.
ΣΤΟΙΚΟΣ ΑΝΕΘ.

Π.

Τ.

ΑΤΤ. ΚΑΙΣ. Μ. ΑΝΤΩΝΙΩ
ΓΟΡΔΙΑΝΩ ΤΕ (scrib. Β)
ΚΑΙ ΠΟΜΠΗΑΝΩ
ΚΙΟΤΙΚΑ ΚΟΣ.

huius Pompeiani gentilis fuit Sextus Vetulenus Civica Pompeianus consul cum L. Caionio Commodo anno u. c. 888 [889]. Duc. M. Clodius Pupienus Maximus, quem sic nominatum fuisse nummi docent, a Graecis scriptoribus *Maximus*, a Latinis *Pupienus* appellari solet. Maximum eundem esse quem Pupienum Iulius Capitolinus aëro suspicatus est, cum in vita Maximini iunioris c. 7 scripserit "nisi forte idem est Pupienus qui et Maximus" (cf. eiusdem vita Maximi et Balbini c. 18). Zonaras igitur quos modo Maximum et Albinum nuncupavit, eosdem nunc Pompeianum (i. e. Pupienum) et Balbinum appellare videtur.

p. 579 v. 13. *παρσιώπησα καὶ αὐτός· οἱ δ' ἕτερόν τινα μεθ' ὄν]* locus hic est mutilus in tribus codicibus: quare tria illa verba οἱ δ' ἕτερόν τινα omisi. W. — revera desunt in codd. Reg. et Colberte. Duc.

p. 582 v. 17. *Μάρκον*] Marci et Severi Hostiliani imperii memoria uni Zonarae debetur, ut pridem observatum a viris doctis. posteriorem *Stylianum* perperam vertit Wolfius, divulso a voce *δ*. corrupte enim *Ἰουσιλιανός* appellatur apud Cedrenum, qui Marci pariter meminit, sed in annis utriusque imperii mirum in modum peccat [T. I p. 451 ed. Bonn.]. Duc. de Severo Hostiliano cf. Eckhelii *Doctrina numerorum* vol. VII pag. 351.

p. 583 v. 17. *Εὐγενίας*] vide Casaubonum ad *Hist. Augustam* p. 201, 2 edit. Duc.

p. 584 v. 2. *Μαρίνος*] istius Marini praeter Zonaram meminit etiam Zosimus [p. 23 v. 4 ed. Bonn.]: cuius caeterum vix alibi mentio occurrit. Duc. de nummis Philippopoli Thraciae signatis, quibus inscriptum *ΘΕΩ ΜΑΡΙΝΩ*, v. Eckhelii *Doctr. num.* vol. VII pag. 373.

p. 584 v. 23. *Φιλιππούπολιν ὀνομάσας*] vide observata a Scaligero ad Eusebium pag. 245, 2 edit. Duc.

p. 589 v. 13. *ὡς μὴδὲ τὰ σώματα*] ita Victor in Epitome. Lactantius de mortibus persecut. n. 4 'de Decio "circumventus a barbaris et cum magna exercitus parte deletus, nec sepultura quidem potuit honorari, sed exutus ac nudus, ut hostem dei oportebat, pabulum feris ac volucribus jacuit." Duc.

p. 590 v. 12. *ἐπὶ πεντεκαίδεκα*] Nicephorus habet *πεντήκοντα*, errore librorum, ut arbitror. W.

p. 593 v. 7. *ὡς Ἀθηναίους*] vide Scaligerum ad Eusebium p. 215. Duc.

p. 594 v. 13. *Ἀντιόχειαν*] id sub initium Gallieni Marcellinus libro 23, capto scilicet Valeriano, ante ipsam vero infelicem pugnam accidisse scribit Trebellius Pollio in triginta tyrannis. vide Henricum Valesium ad Ammiani lib. 23 p. 258. Duc.

p. 596 v. 20. *Ἀρούλους*] ita mss codd, ut *Aeruli* in regio codice Ammiani, ut monet Henr. Valesius: quos alii *Ἐλούρους* vocant. lexicon ms *Ἀλλουρος*: "Ἐλουρος δὲ ἔθνος, ψιλόν. Duc.

p. 597 v. 14. Ποστουῦμος] ita Zosimo appellatur, Victori et Eutropio *Postumus*, Trebellio et in nummis *Postumius*. Duc. immo *POSTVMVS* et in nummis et apud Trebellium in libris melioribus. Casauboni errorem editores Zosimi propagaverunt.

p. 598 v. 19. παρὰ Μακρίνου] quem, ut et filium, *Macrianum* appellat Trebellius Pollio. Duc. certe in editis: nam in mss est *Macrinus*: item in Dionis continuati excerptis, *Scriptorum veterum novae coll.* II p. 235 "Μακρίνος κόμης τῶν θησαυρῶν καὶ ἐφεστῶς τῇ ἀγορᾷ τοῦ σίτου ἐπειδὴ καὶ τὸν ἕνα πόδα ἐπισπῆρωτό" etc. et p. 239.

p. 599 v. 15. ὑπέλαβον] id enim signum erat defectionis et deditiois. Pacatus in Panegy. ad Theodosium "*aliquanto melius manus illa consuluit, quae submissis precabunda vexillis petit veniam necessitatis*" etc. vide Lucanum lib. 6, Orosium lib. 7 cap. 36, Ammianum lib. 26 etc. Duc.

p. 604 v. 2. Κλαύδιος δὲ] haec de Claudii iustitia verbis Petri Fabri Sanioriani lib. 1 Semestr. cap. 25 reddimus [Claudius vero cum vir bonus iustitiaeque sectator esset, interdixit ne ultra quisquam bona aliena ab imperatore peteret. receptum id enim moribus erat, imperatores etiam aliena donare; quandoquidem idem ius rei publicae stanti per leges fuerat], cum horum sensum vix ceperit interpres, et quae salebrosa agnovit Henricus Valesius ad Dionis Excerpta p. 208. ea vero de optimo quodam auctore sumpta existimat idem Faber, et vocem ἀλλότρια sive *aliena* hoc loco intelligi non debere omnia quae privatus quisque iure domini pertinet. nam quis, inquit, fando unquam audivit, ea vel peti solita esse vel ab imperatore olim donari potuisse? nisi forte quod multo ante in Asia factitasse Antonium scribit Plutarchus, id imperatoribus usu venerit. quod quidem Fabro non placet, qui pertinere edictum istud putat ad titulum de Petitionibus bonorum sublatis: ita ut aliena intelligi debeant ea scilicet quae reorum quidem sed indemnatorum adhuc et viventium bona sunt, itemque caduca seu vacantia: immo vero etiam damnatorum et proscriptorum bona, quae tamen fisco nuntiata, nondum addita seu incorporata sunt, cum haec quoque aliena quodammodo esse videantur. Duc.

p. 605 v. 17. Κυντιλιανόν] quem *Quintillum* vocat Trebellius Pollio, ut et Vopiscus in Aureliano: Κύντιλλον Zosimus lib. 1 [c. 47, p. 42 ed. Bonn.]. Duc.

p. 606 v. 1. ἑπτακαίδεκα μόνας ἡμέρας] ita etiam Pollio: Victor paucis diebus imperium tenuisse Quintillum ait. Duc. Zosimus ὀλίγους μῆνας, quem ex Zonara correxit Casaubonus: sed nummorum varietas maior est quam pro paucis diebus.

p. 607 v. 6. ἦν ἔνιοι μὲν εἰς Ῥώμην] locum hunc Zonarae expendit Scaliger ad Eusebium p. 239, 2 edit. Duc.

p. 607 v. 18. καὶ τῶν ἔξωθεν φερομένων] quibus verbis Zonarae *Annales* II.

frumentarium describit, ut observat Casaubonus. vide Gloss. med. Lat. Duc.

p. 608 v. 3. *μηνῶν ὀλίγων*] sic mss. "*minus paucis diebus*" Vopiscus. Duc.

p. 608 v. 7. *τὸ στρατιωτικόν*] atqui Tacitus imperator a senatu electus, non a militibus, ut scribit Vopiscus: neque eorum sententia requisita, tametsi praefectus urbis Aelius Caesianus sic exercitum est allocutus in campo Martio "*vos sanctissimi milites, et sacratissimi vos Quirites, habetis principem quem de sententia omnium exercituum senatus elegit, Tacitum dico, augustissimum virum*" etc. Duc.

p. 610 v. 20. *τοὺς οἰκίλους υἱοῦς*] hinc in legum aliquot Cari inscriptionibus "*Impp. Carus Carinus et Numerianus AAA*": quod observatum a Casaubono, qui id Zonaram a probo quodam auctore accepisse existimat. Duc.

p. 611 v. 8. *Γαλάτης*] id est *Gallus*, inquit Casaubonus ad Vopiscum in Caro, qui illius patriam incertam fuisse ait, et P27 Romae natum videri vult. at uterque Victor et Sidonius Narbone genitum scribunt. Wolfius *Galata* verterat. Duc.

p. 615 v. 3. *Κώνσταντα*] ita Zonaras *Constantem* perpetuo vocat, quem alii *Constantium*: quemadmodum etiam *Constantinus* Porphyrogenitus lib. de adm. imp. cap. ult., et *Menaes XXI Maii*. Duc.

p. 615 v. 12. *τινῶν Γεντιανῶν*] vide Scaligerum ad Eusebium p. 243, 2 edit. Duc.

p. 617 v. 9. *ἀλλὰ προσκυνεῖσθαι*] id ipsum narrant Eutropius (cuius interpretem Paeanium hic exscripsit, ut alibi saepe, Zonaras), Aurelius Victor et Eusebius in Chronico: atque adeo Ammianus lib. 15 "*omnium primus extero ritu et regio more instituit adorari, cum semper antea ad similitudinem iudicum salutatos principes legerimus.*" Duc. cf. T. I Praefat. pag. XV.

p. 618 v. 2. *τοὺς δὲ τύχης ιδιότητος*] Eusebius lib. 8 cap. 2 *τοὺς δὲ ἐν οἰκείαις ἐλευθερίας στερεῖσθαι*. Duc.

p. 618 v. 11. *ἐν Νικομηδείᾳ*] ubi palatia construxerant imperatores ante Diocletianum, ut indicat Socrates lib. 1 Hist. ecl. cap. 6. vide nostram Constantinopolim lib. 4 sect. 13 n. 4. aliud palatium praeterea Nicomediae aedificavit Constantinus Heraclii filius. Niceph. CP. Duc.

p. 621 v. 16. *ὁ μὲν γὰρ Εὐσέβιος*] Eusebius lib. 8 cap. 13 et in Oratione Constantini ad sanctorum coetum cap. 25, ubi consulendus Valesius. vide praeterea Lactantium de mortibus persecutorum cap. 42. Duc.

p. 624 v. 2. *τὸν Λικίνιον*] scribit Anonymus in vita s. Basilei archiepiscopi Amazeni n. 5 et 6 Licinium simulasse se esse Christianum, ut Constantiam Constantini M. sororem in uxorem obtineret, et adepto imperio in oriente ad vomitum rediisse. certe

Constantinus Christianismum amplexus fuerat ante initum inter Licinium et Constantiam matrimonium anno 313. verum scribit Lactantius in libro de mortibus persecutorum n. 46 47 et 48, aliquanto post initas cum sorore Constantini nuptias, ac cum Maximino congressurum, somnó monitum Christum invocasse, dedisseque litteras ad provinciarum praesides de restituendis Christianis ecclesiis, Constantino et ipso III coss. Duc.

p. 628 v. 12. *Καλανδίων*] Wolfius *Καλανδίων* perperam ediderat: ita enim a scriptoribus passim appellatur. Duc.

CORRIGENDA.

p. 29 v. 4 *λεγε συμμαχουμένοις.* p. 65 v. 5 *αύθήμερόν.* p. 79
 v. 27 Plutarchi. p. 123 v. 18 *ἀπαιρειν?* p. 123 v. 24 *ψευδαυ-*
τομόλους. p. 183 v. 4 *οίκεία.* p. 203 v. 8 *προθυμότερον.*

LIPSIAE,
IMPRESSIT B. G. TEUBNER.

57288:2